EVANGELIUM

SVATEHO MATOUŠE.

PŘELOŽENO A OBŠÍRNĚ VYLOŽENO

OD

DR. FRANTIŠKA SUŠILA,

NĚKDY PROFESORA THEOLOGIE A Č. KANOVNÍKA V BRNĚ.

NÁKLADEM DĚDICTVÍ SV. PROKOPA.

DRUHÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE.

TISKEM KN. ARC. KNĚHTISKÁRNY ZA ROHLÍČKA A SIEVERSE.

1871.

Předmluva

k druhému vydání.

Výmluvným svědectvím důkladnosti komentářů Sušilových jakož i všeobecné obliby, jížto výtečná díla zvěčnělého exegéty v brzku mezi československým duchovenstvem i věřícím lidem došla, jest zajisté toto *druhé vydání* Evangelia sv. Matouše. Již od roku 1868 docházely výboru sv. Prokopského časté poptávky, kterýmž za příčinou úplného rozebrání této knihy vyhověno býti nemohlo. Tudíž výbor v sezení svém dne 22. února 1869 konaném ustanovil, aby Evangelium sv. Matouše u vydání druhém a sice v 1000 exemplářů bylo znovu vytištěno, ovšem nikoli k podělování údův Dědictví, nébrž ku prodeji.

Zvěčnělý prof. dr. Sušil předvídaje brzkou potřebu nového vytištění díla svého vlastnoručně přičinil dosti četné a důkladné přídavky i opravy k vydání prvnímu a poznámky tyto byly po úmrtí jeho odeslány výboru sv. Prokopskému prostřednictvím prof. M. Procházky dne 20. listopadu 1868 za tím účelem, aby se jich při úpravě druhého vydání použilo. Pročež toto druhé vydání vším právem vydáním *opraveným a rozmnoženým* nazvati přísluší. Úprava textu byla od výboru svěřena jednateli dr. *Klem. Borový-mu.* Nelzeť nám knihu tuto nyní po druhé vložiti do rukou čtenářův slovy příhodnějšími, než jaká zesnulý spisovatel na konci své předmluvy k prvnímu vydání pronesl: Požehnání Toho, jenž v písmě svatém mluví, spočívej na tom díle, aby pod záštitou blahověstů našich Cyrilla a Methodia k rozmnožení slávy Boží a ku prospěchu církve jeho svaté v našem národě posloužilo.

V Praze, 20. února 1871.

Výbor Dědictví sv. Prokopa.

Úvod.

Hlava I.

O písmu svatém.

I. Písmo svaté nejedním jménem se označuje v samých knihách těch posvátných. Sluje písmem prostě J. 10, 35.; Jac. 2, 8. a j. písmy v plurále Mt. 21, 42. svatými písmy Rom. 1, 2., výroky Božími Rom. 3, 2. a jinými ještě, jež opouštíme výrazy. Slují též knihami svatými, 1. Mach. 12, 9. 2. Mach. 8, 23. Tak se nazývají knihy ty, jejichž prvotným původcem jest Duch svatý, pod jehožto záštitou a jehož nadšením a odnutím sepsány knihy ony. Slují u nás biblou neb biblí, což jest skratek nějaký ze slova řeckého βιβλία, jakož dříve biblií plněji se nazývaly, t. j. *knihami* popřednosti, v nichž věčná totiž pravda a moudrost se nalezá. Knihy posvátné, jenž psány byly před Kristovým příštím, slují vůbec Starým zákonem; ty pak knihy svaté, jenž po příchodu Krista P. byly psány, slují Novým zákonem. Zákon slovo značí věc ukončenou, konanou a dokonanou, rozřešenou a rozhodnutou čili znamená samo to rozřešení, rozhodnutí, ten nález a rozsudek a dále postupem času došlo to slovo význam pravidla, podle něhož se práva a povinnosti určují. Poněvadž pak vůle Boží v písmě sv. projevená věčným pravidlem jest všeho vědění a konání našeho, tudy *Zákonem* povýtečně sluje písmo sv. U jiných Slovanův užívá se slova Závěť, jenž pochází od slova zavětiti složeného ze spojky za a větiti, t. j. říci, pověděti; značí tudy závěť toli co zámluva, úmluva, příkaz a co poručenství, odkaz, testament. K slovu בְּרִית hebrejskému připadá význam úmluvy, slovu διαθήκη všechny významy slova závěť se přilučují. Znamená závěť tedy úmluvu, ve kterou Bůh s lidem vnikl a v níž lidé příkazy jeho přijímají, jež vykonávati se zamlouvají; a poněvadž poručenství a odkaz a pořízení své váhy a platnosti neodvolatelné teprv dostává skrze smrt závětníkovu, tudy se ta úmluva Boží co svrchovaně jistá a co smrtí Páně stvrzená Hebr. 9, 16. 17. závětem jmenuje.

Knihy Nového Zákona pocházejí od osmi svatopisců, z nichž bylo šest apoštolů; dva — Marek a Lukáš — nebyli apoštolé, nébrž pomocníci a druhové jejich. Řadu spisů posvátných Nového Zákona otvírá a odkrývá důstojně čtveřice evangelií, t. j. jedno evangelium Jesu Krista Syna Božího Mt. 1, 1. psáno Matoušem, Markem, Lukou a Janem; jest to základ a počátek všeho písma novozákonného, ješto se v něm zvěstuje veliká radost o vykonané spáse lidstva skrze smrt a vzkřes Páně. Následují skutkové apoštolů co kniha pátá; v nich se co v evangeliu Ducha sv. zvěstuje o založení prvých církví a vzrostu i vývoji spásy Páně u člověčenstva. Tím paterem se zavírají knihy obsahu historického. Následují spisové tresti učebné a v popředí stojí čtrnáctero listů Pavla apoštola národů pořádkem od vážnosti církví, k nimž prvotně dáni, vzatým. Předkuje list k Římanům, po němž následují dva listové Korinťanům daní, načež jde list ku Galatům, list k Efesanům, k Filipanům a list ku Kološanům. Dva listové ku Soluňanům nápotom se uměstují, na něž následují listové k jednotlivým osobám daní, totiž dva k Timotheovi, jeden k Titu a jeden k Filémonu. Zavírá veškeru řadu list k Hebreům pro některé druhdy o něm pochybnosti na poslední místo postavený. Ještě k řadě učebných listů čítá se sedmero listů povšechných, sborných, okružných, jenž jsou list Jakoba ap., dva listy sv. Petra ap., tři listy sv. Jana a list jeden sv. Júdy ap. Ve všech těchto listech objasňují se náuky víry a pravidla mravů a ukazuje se, jakým činem lidé sobě zásluhy

Krista Pána přisvájeti mají. Po těchto knihách učebných, v počtu jedenadvacíti, končí řadu všech knih novozákonních prorocká kniha zjevení (či odkrytí, apokalypsa) sv. Jana apoštola.

II. Písmo svaté Nového Zákona, jak nejedenkráte se otcové pronášejí, účastno jest dvojí, božské a lidské přírody či povahy Páně, a má podobně písmu Starého Zákona božskou a lidskou stránku. Ač pak ale v povaze té se Zákonem Starým se srovnává, přece se Zákon Starý od Nového tak různí, jako část první stánku se lišila od tajnice jeho, ano jak obětnice zápalů od siřovnice se rozcházela. Zákon Starý měl jenom nástiny a obrazy, Nový Zákon má bytosti; tam závoj rozesřen byl nad zraky lidu, tu odhalena zástěra ta, a v církvi Kristově slávu Boží s odkrytou tváří spatřovati můžeme. 2. Kor. 3, 18.

Zákon Starý podobá se hoře Sinajské, na kteréž dán byl, hoře ohromné, žulovými bradly znamenité, na kteréž ale nikdo dlouho nemůže ostávati. Zákon Nový podoben hoře Karmélu, úrodné a kvítím oseté, mnohými potoky ovlažené, na nížto se rozhled milý na veškery strany otvírá a jejíž krása za obraz slávy církve Kristovy ode starých proroků se užívala. Jes. 35, 2. j. V Zákoně Starém vládla bázeň a Hospodin tytýž, ač smíme-li užiti slov Amosových 1, 2. a Joelových 3, 16. říval s hory Sionské; v Novém Zákoně povívá sladký vánek, po němž 3. Reg. 19, 12. Elias přítomnost Boží a spůsob příchodu na zem Syna Božího poznal. Tam Hebr. 12, 18. byla hmotná hora, oheň, vichor, mrákota, bouře a hrůza taková, že i Mojžíš celý se třásl; tuto jest město Boha živého, jest nebeský Jerusalém, jsou zástupové anjelů a svatých, jest prostředník a smírce. Zákon Starý dán jest na čas, aby pěstounem lidstva byl ku Kristu. Gal. 3, 24, Zákon Nový dán na věky, Hebr. 7, 24. 13, 8; tam ten dán jednomu národu, tento pro veškeré lidstvo ustanoven jest Mt. 28, 20. Tam ten dán skrze sluhu, tento skrze Syna, Hebr. 1, 1. 2; tam ten dočasné, zemské věci více sliboval, tento věci nebeské, bezčasné, věčné připovídá. Tam ten předpisoval co činiti a byl písmenem jedině; tento dává milost Ducha svatého, abychom mohli všechna přikázání Boží zachovávati, 2. Kor. 3, 6. Tam ten byl břímě Act. 15, 10, tento lehek jest Math. 11, 28 a sladek. — Zákon Starý slavným byl a veškeru moudrost všech mudrcův pohanských tak přesahal, jak moudrost božská přesahá lidskou; přece ale veškera ta sláva jeho pro převyšnou a bezpřemnou slávu Nového Zákona za neslávu a za holé bezsláví se pokládá. 2. Kor. 3. 9. d. Ale kdož veškeren rozdíl Starého a Nového Zákona vypíše?

III. Taková-li výše Novému Zákonu přísluší a takovou-li předností před Zákonem Starým se honosí, s jakou pílí slova jeho poslouchati, s jakou bedlivostí o nich rozjímati, s jakou úctou spolu a dychtivostí je na mysli přemítati máme! V Starém Zákoně přikázáno bylo Josuovi 1, 8.: *Nevztahuj se kniha zákona toho od úst tvých, nébrž přemyšlovati o něm budeš dnem i nocí.* O kněžích starozákonných měla po veškeren čas platnost svou výpověď Mal. 2, 7.: *Rtové kněžovi ostříhati budou umění a z úst jeho vyhledávati budou zákona.* U Agg. 2, 12. nalezáme předpis, jímž Hospodin prorokovi velí na zákon kněží se tázati. Ano podle Ž. 1, 2. v tom se spatřovala pobožnost člověka, když o Božím zákoně přemýšlel *dnem i nocí* Tak-li v Starém Zákoně věci se chovaly, jakou měrou přijde mysl, rozum a veškery mohutnosti duše věnovati přemyšlování a rozjímání Nového Zákona? Pravda ovšem, že od počátku, an Kristus církve své nevzdělal na písmeně, nébrž na oživném duchu Božím, tato církev vzrůst brala ústným podáním, jakož toto vezdy stejnou s písmem v církvi má váhu, ze stejného pramene vychodíc. Avšak hned od počátku byli v ní muži, kteří pro božské písma sv. pojití snahou zvláštní a láskou ku písmu N. Z. se vedli a v rozjímání jeho dnem noci potrvávali. Máme toho nejeden skvělý příklad netoliko na představených církve, nébrž na lidech též takových, kteří čísti neumějíce buď za drahý plat, buď pro milosrdenství Boží sobě čísti je dávali. Nechceme okazovati na komorníka královny Kandaky, kterýžto jeda z Jerusaléma na voze po cestě proroka Jesaiáše četl (Act. 8.); ten zajisté teprv čtením tímto se na víru Kristovu obrátil. Ale máme jiné nesčíslné příklady ze samých synův církve, kteříž sobě za úkol a úlohu života položili ustavičně v písmě svatém badati, aneb kteří nemohouce pro jiná zaneprázdnění želání svému a své tužbě po ustavičném v písmě badání a rozjímání dosti učiniti, každé pochvílí tomu čtení co nejsladší zábavě své věnovali. Sv. Servulus byl žebrák, který neduhem jsa sklíčen nemohl pracovati a živil se almužnami, kterých jemu lidé zámožní pro svatý život jeho rádi udíleli. Co ale sobě nastřádal, to vynaložil na zakoupení písma svatého, a čísti sám neuměje od jiných sobě čísti dával, až dokonalé známosti písma sv. dobyl. Greg. M. hom. 15. in ev. c. 15. Mezi mučeníky

v Jerusalémě umučenými proslul sv. Valens zvláštní známostí písma, věda je z paměti, a celé strany doslovně říkati uměje, jak Eus. mart. Pal. 11. vypravuje. Týž Eus. v téže knize 13. povídá o Janovi mučeníkovi, že všecky knihy písma sv. v bystré své paměti napsány měl a nejinak věci v nich obsažené vykládal, než jakoby někdo věci ty z bible četl, že se Eusebius toho až zděsil. Ano i ženy náramně ve čtení sv. písma sobě libovaly a nad míru v něm zběhlé byly. Sv. Jeronym v listu Laetě psaném dorývá na to, aby dceru svou pilně ku písmu vedla a spolu jí na ruku dává, jakým by pořádkem počnouc od žalmův a od Nového Zákona se to díti mělo, aby úspěchu se došlo požehnaného. Týž světec v listech svojich k jiným sv. ženám daných, k Furii, k Demetriadě, poroučí, aby každého dne několik hodin na čtení písma sv. věnovaly a některou částku z paměti se učily. Sv. Paula a dcera její Eustochie se pro lepší vyrozumění písmu hebrejsky učily a žalmy hebrejským jazykem zpívaly. O sv. Paule praví Jeronym, že to byla schrána písma sv. a dceři její svaté Eustochii byl týž světec dal naučení, aby ve dne v noci v písmě sv. četla, tak aby, když ji spánek nadejde a příberou se jí dřímoty, tvář její na svaté listy sklesla.

Ti příkladové z nejstarší a z klassické doby církevního života stačiti nám mohou pro dokázání, jak velice písmo sv. Nového Z. se čítávalo a jak vysoká cena dokonalému jeho poznání se přikládala. A proto jenom příklad některý z dob pozdějších uvedeme pro dolíčení toho, že snaha a píle ta nikdá v církvi neochabla. Sv. Bonifacius apoštol Němectva všady s písmem sv. chodil, ani při smrti své bez něho nejsa, ano za štít a obranu ho užívaje. O sv. Dominikovi se podobně vypravuje. Sv. Běda smrtí právě při rozjímání písma sv. zastihnut byl. O sv. Antoniovi Padovském se povídá, že sv. písmo tak v paměti choval, že by se bylo, nějak ztraceno byvši, z úst jeho obnoviti mohlo, což tam ve St. Z. o Ezdrášovi se pravilo. Alfons, král Aragonský, čtrnáctekráte celé písmo Starého i Nového Zákona spolu s výklady přečetl, jakož druhdy sv. Melania každého roku celé písmo sv. přečítala.

Ješto z těch příkladů na oce jest, v jaké vážnosti písmo N. Z. v církvi bývalo a s jakou snahou a pílí mužové i ženy, kněži i nekněži se na rozjímání jeho vydávali, není divu, že sv. otcové tak na to doléhají, aby kněži v písmě sv. dobře zběhlí byli. Sv. Jeronym píše Nepotianovi, aby písma sv. z rukou nevydával a čtení písma že mu kořením života býti má. Sv. Řehoř Vel. (past. 2, 11.) tolikéž nařizuje, aby, kdo v církvi učitelem a kazatelem jest, nikdy od zpytování a rozvažování písma sv. neupouštěl. Sv. Caesarius, biskup Arelatský, žádného nevysvětil, leč kdo čtyrykráte písmo sv. pilně prošel. Tak dokonalá známost písma za potřebnou a sběhlost v něm za nevyhnutedlnou se považovala, že písmo *knihou kněžskou*, aneb ještě významněji *podstatou* kněžskou sloulo. Tomáš Kempenský vece, že neznámost písma sv. jest původ všeho zla a vrata k zahynutí, a sv. Theresia praví, že veškery nedostatky církve, veškery zhouby světa z tohoto pramene se řinou, poněvadž lidé ani dokonalým poznáním ani opravdovým rozjímáním nepronikají pravd v písmě sv. obsažených. A kterak o tom soudil veliký otec církve, vznešený vykladatel písma, sv. Zlatoúst? On dí (Hom. 1. Mt.): *Měli jsme sice písma a liter nepotřebovati, nébrž měla milost Ducha sv. nám v srdcích místo kněh býti, a jako se kniha černidlem píše, tak měla srdce naše Duchem svatým napsána býti. Poněvadž jsme ale milost tu od sebe odstrčili, tedy druhá deska, písmo, nám dáno . . . Nyní ale jaká zloba a pošetilost to jest, když majíce liter nepotřebovati, nébrž místo desk útrobu svou svatému Duchu naskýtati, když, dím, my ztrativše hodnost onu první a do té potřeby se dostavše, ani druhého léku - - čtení písem svatých užívati nechceme! Hříchem-li jest písmen potřebovati, jakým prohřešením bude teprve pohrdati knihami nám danými!* A na jiném místě (h. 3 in 2. Thess.) týž světec na čítání písma sv. velice doráží a chce, aby každý křesťan tak znal písmo, aby, když něco z písma slyší, hned poznal, ze kterého to proroka, ze kterého apoštola vzato jest. Podobně vyjadřuje se v hom. 9. ku Kolos. na slova sv. Pavla *slovo Kristovo přebývej u vás hojně*, kdež napomíná, aby písma svatá pilně četli a sice netoliko do nich jen nahlédali, nébrž jednou i podruhé věci ty uvažovali. Ještě na jiném místě dí (in genes. h. 29.): *Prosím vás, abyste čtení písma sv. pilně poslouchali. Ano i doma se uprázněte a písma sv. čtěte.* Tak onen otec a vykladatel písma veškerých posluchačů napomínal; čím více na to dorážel a dorýval, aby se kněži čtení tomu oddávali? Máme-li uvésti ještě jiná svědectví a nemůžeme-li na těchto přestati, ana tak hlasitě mluví, že sobě písmo sv. nad tisíce zlata a stříbra dražším a nad med a stred sladším pokládali? (Žalm 118, 72. 103.) Tudy na konc. Trid. sed. 5, 1. d. reform. rozhodli otcové, že se má všady pilně k tomu prohlédati, aby onen

nebeský svatých písem poklad, jehož Duch svatý s převelikou štědrotou lidem udělil, zanedbaným nezůstával.

IV. Ale čeho se světci a světice ze čtení písma sv. dojíti nadáli, poněvadž je tak horlivě poroučeli? Máme mnoho výroků Otci svatými a jinými světci a světicemi Božími pronešených, kteří nám živě užitky a výhody ze čtení písma pocházející vypisují. Poslyšme některé z nich! V písmě sv., dí sv. Ambrož (ad Const. c. 44.) jsou čistí a svěží potokové, jsou stříbrní pramenové, kteří do života věčného tekou; jsou tam řeči a výrokové jako med a stred, kteréž útrobu a mysl člověka lahodou a potěchou naplňují. Písmem sv., dí sv. Augustin (ep. 3. ad Volus.), duše pokleslé se napravují, duše skrovné se živí a duše veliké se v nich kochají. A na jiném místě týž světec dí (serm. d. t. 112): V písmě sv. co v nějakém zrcadle člověk jakým jest a kam směřuje poznává; čtením písma se duše čistí a srdce k nebeským blahostem se vzbuzuje. Kdo s Bohem obcovati žádá, má často a zhusta se modlívati a písma čítati; nebo když modlíme se, mluvíme s Bohem a když čteme písmo, Bůh mluví s námi. Sv. Zlatoúst na dotč. m. (h. 29 genes.) praví: Čtením písem sv. jazyk se obnovuje, duše křídla přijímá a se pozdvihuje, sluncem spravedlnosti se osvěcuje, lakadel zbývá a z pokoje bohodaného se raduje. Jest čtení písma duchovní pokrm, jenž duši posiluje, jí moudrosti a stálosti přidává. Písmo jest, dí jinde týž světec, zbrojnice a duši člověka, jenž ho dobře užívá, v bezpečnosti udržuje (in s. Joan. hom. 3.). Duše, která písmo čte, nalezá se ve svatyni a ovšem se stává čistější, dokonalejší a zbožnější. Ale nač jiných míst ještě nakupovati? Všickni otcové se v tom srovnávají, že jest písmo chlebem života, nebeskou manou posvátnou, každému vkusu a každé chuti přiměrnou, kteroužto se živí duše věrná na poušti světa tohoto a kteráž se nemá nikdy mysli naší znechutnati; že tam jsou krásní luhové, ovlažení rosou nebeskou, kvítím překrásným pokrytí; že to jest žebř k Bohu, pevná zeď, nepodlomná bašta, nehynoucí sláva, nevadnoucí radost, věčná útěcha, bezpečný přístav a jak ještě jinak písmo svaté nazývají; ano že jest jako ten vzduch, kterým se v bytosti udržujeme, a kterým tudy ustavičně oddychati máme. I potřeba-liž ještě ukázati na to, že čtením písma sv. toli světců se bylo obrátilo? Sv. Justin, sv. Antonín poustevník, sv. Augustin a přemnoho jiných světců a světic čtením písma k tomu se nahnuli, aby cestu nastoupili tu, která je k oněm, z nichžto církev nad nimi plesá, ctnostem a výsostem přivedla. Bez dvojí věci nemůže na světě duše věrná bydleti, dí sv. Tomáš Kempenský (imit. 4. 11.). Zavřína jsouc v těle co v stánku nějakém potřebuje světla a pokrmu. Tělo Páně v nejsv. Svátosti jest strava pro duši, pravda Boží v písmě obsažená a od církve vyložená jest svíce pro pouť života. Proto sv. Aug. confess. 11, 2. se modlíval: Dej, ať mi jsou rozkoší písma Tvoje.

V. Avšak jako věc každá teprve tenkráte člověku s prospěchem bývá, když jí správně, příhodně a přiměřeně užívá, tak také písmo sv. tenkráte jenom nám k užitku onomu poslouží, když s náležitou přípravou ke čtení tomu se ustrojíme. Každé písmo, dí Tomáš Kemp. (1, 5.), *v onom duchu, v jakém psáno bylo, čísti se musí.* Duch, který spisovatele svaté vedl, byl Duch svatý Boží; jím tedy se i čtenář vésti a spravovati musí, nemá-li bez užitku ano s velikou ujmou a škodou duše duchovné čtení to u něho splynouti.

Tu ale se přijde tázati, v čem záleží to vedení Ducha sv. při čtení písma, aneb o kom říci můžeme, že se Duchu svatému vésti dává? Ten člověk jenom vésti se dává Duchem svatým, jenž dvojí snahou k vyrozumění jemu se přistrojuje, *vzdálenou* jednou, kterou i mravnou nazvati můžeme a druhou *blízkou*, jež i myslnou slouti může. *Vzdálená* záleží v tom, abychom všech vad a nedostatků srdce zbýti a Duchem svatým se obroditi snažili. Zlé náruživosti a žádosti člověkovu mysl mrákotou povlékají, že věci mravné a nad to božské v pravém světle se mu vyskýtati nemohou, a člověk neobrozený nemá toho organu a ústrojí, kterým jedině věčné pravdy chápati může. Zkusil toho na sobě sv. Augustin před svým na víru katolickou obrácením. *Ustanovil jsem*, vece (conf. 3, 5.), *mysl na zpytování písem sv. obrátiti. A aj spatřil jsem věci, jichžto člověk pyšný a hrdec vyskoumati nemůže. Písmo zajisté vzrůstá s maličkými a pokornými, ale já jsem tenkrát v nadutosti své maličkým býti odepřel.* Tak sv. Aug. A sv. Athanasius (de incarn. 57.) dí: *Abys písmu sv. rozuměl, potřebí tobě zbožného života, čisté duše a mysli podle Krista stvořené. Kdo světlo slunečné spatřiti chce, ten oči své čistí a osvětluje, poněvadž jen tehdy poznání vzniká, když organ a předmět sobě podobny jsou. Ve zlovolnou duši nevchází moudrost, aniž bydlí v těle podmaněném hříchu*, dí Písmo Sap. 1, 4. Člověk jenom *duchovný* všecky věci náležitě a právě soudí a duch jenom poznává věci Boží. 1.

Kor. 2, 11. 16. Kdo mravná učení chápati a jim rozuměti dychtí, od toho již Aristoteles přímého ducha a čisté mysli postihoval, poněvadž člověk nemravný náukám o mravnosti vyrozuměti nemůže. Čehož sobě teprve vymáhá písmo svaté! Jaké přímosti a čirosti ducha a jaké čistoty mysli žádá, ač má-li čtenář pochopiti právě ty věci, jenž se mu v písmě naskytají. — Empedokles pravil, že všeliké poznání se děje srovnáním a takořka sestejněním se podmětu či úsoby s předmětem, a také tu platí přísloví, že se všecko vine ku své rovni. Člověk jenom tomu bližnímu porozumí a v toho smysl jenom dokonale vnikne, jehož duch s ním souhlasí, s ním shoden a schoden a téměř sroden jest. Má-li tedy čtenář písmu svatému rozuměti, musí povahu písma a ducha toho, jenž v něm věje, v sebe pojíti, musí Duchem svatým nadchnouti, musí dle mysli duchem se obroditi, musí ve svatosti takměř bytovati, a ušlechtění a připodobnění mravů ku Kristovu životu musí svrchovaným účelem jeho býti, ač nemá-li čtení písma v pouhou zvědavost, zábavu a všetečnost se zvrhnouti, nébrž pravou službou Boží býti. Kristus přišel na svět, stal se tělem a přebýval mezi námi. Odplaťte a odměňte se, vece sv. Augustin, za to Kristu Pánu, staňte se duchem a přebývejte v Bohu. K čítání písma sv. má člověk přistupovati jako kdyby na nebesa bral se, dí sv. Zlatoúst; nebo čtením písma otvírá se člověku nebe a Bůh mluví k nám (h. 2. in Js.). A sv. Bernard se prohlašuje o té snažnosti takto (in cant. 36. 5.): *Jsou lidé, kteří věděti žádají toliko, aby věděli, a to všetečnost jest; jiní věděti a znáti se snaží, aby vědomostmi svými těžili bohatství a cti došli, a to lakomství jest; jiní ale snaží se poznati a věděti, aby sebe a jiné vzdělali a upravili, a to láska jest.* Bez takového úmyslu by se kniha ta svatá stala literou, jenž zabíjí, a vůně života (2 Kor. 1, 20.) by se obrátila ve vůni smrti.

Ale jiné ještě snahy ode člověka při čtení písma sv. potřebí jest, kterou jsme snahou *blízkou* nazvali. A tato *blízká* příprava jest opět dvojí; jedna záleží *ve vroucí tužbě a bedlivé snaze* poznati věci v písmě obsažené, druhá záleží *v pokoře a poznání své nestateče* ku porozumění písmu bez pravého vůdce. Ta první nás vede k tomu, abychom veškerými silami a žilami své mysli a rozumu svého se namáhali vyskoumati a vyzpytovati smysl písmový. Písmo jest hluboké moře a tudy člověk, který je probadati volí, dobrým potápěčem býti musí, aby je dokonale s blahým prospěchem bez potopení se proplovati mohl. *Tak velika, tak bezpřemna a náramna jest hloub písma sv.*, dí sv. Augustin, *že člověk ode mládí každodenně v ní badaje každodenně prospívá; tak tajemna jest hlubokost jeho, že se mužům nejdůmyslnějším, nejbystřejším, nejstarším a nejpilnějším to přihází, co písmo praví, že člověk mněje u konce býti tenkráte právě začíná.* (Aug. ad Volus.) Sluší všechny síly ducha napnouti, celou řadu mohutností sebrati, nejhorčejší žádost a žízeň po pravdě písma sv. v duši své vzbuditi, když se ku čtení jeho strojíme. Hořím, dí sv. Chrysostom, *tužbou hořím hlas svatý slyšeti a mním apoštola před sebou viděti, an se mnou rozmlouvá* (in Rom. h. 1.); a na jiném místě týž světec praví (Mt. h. 1.): Otevřemež dvéře mysli své a vejděmež do síně, abychom se tam uklonili králi, jenž tam bytuje. Počátek všeho poznání a vší vědomosti jest vroucí tužba; ta zajisté rozšiřuje mysl a útrobu a činí je schopny pro přijetí náuky. Co v Starém Zákoně (Sap. 6, 14. d.) čteme o moudrosti, že těm ve stříc vychází, kdož jí žádostivi jsou, kdo na úsvitě k ní bdějí a přemýšlejí, to platí zvláště o písmu svatém. Království nebeské i v tom ohledu násilí trpí, že jenom kdož úsilně vejíti se snaží, ten jenom ve svatyni jeho vniká. Sv. Zlatoúst písmo k nebi přirovnává. Již pak na nebeském blankytě nejchabější oko hvězdy spatřuje; ale kdo chce dokonale poznati povahu, poměr a běh hvězd, ten netoliko bedlivě na ně pohlídá, nébrž své oko sklem ozbrojuje, ode hvězdářův naučení přijímá, sám snažně a neunavně badá, až pak se mu dokonalého poznání hvězd dostane. Máme-li my snad méně činiti a méně pilnosti obraceti ku poznání dokonalému písma a veškerých náuk tam obsažených, těchto přelibých hvězd duchovních, pojmutí a dohlednutí-se?

Toť jest *prvá příprava nejbližší* při strojení-se ke čtení písma sv. písmo sv. má, jak jsme zmínili, mnohé těžkosti, zádrhly a nesnady; tu se nesmíme dáti choulostivostí opanovati, nýbrž mužně se cestou započatou bráti máme, až dostihneme účelu svého a s dokonalou známostí písma se potkáme. Ale možná-li vlastní snahou toho dosíci? Tím přicházíme ku druhé částce blízkého připravování se ku písmu, *ku pokoře a poznání vlastní slaboty*; a tu nebude potřebí mnoho mluviti, anoť ze všeho, co jsme dosud pravili, jasně nestateč lidská ku poznání písma a k vyrozumění smyslu jeho vysvítá. *Ku písmům sv.*, píše sv. Jeronym Paulinovi, *nemůžeš ty bez vůdce a bez toho, jenžby cestu ukazoval, překročiti.* Písmo sv. jest vnuknu-

tím, vdechnutím, vtanutím a vdunutím Ducha sv. psáno; který duch lidský může vniknouti v tajemství Ducha, ješto písmo 1. Kor. 2, 11. vece, že těch věcí, které jsou Boží, nikdo nezná leč jedině Duch Boží? V písmě Nového Zákona veškera rada věčně v Bohu skrytá Rom. 16, 25. otvírá se; ale kdo ji postihne? Kdo poznal smysl Páně, ty nezpytatelné soudy jeho a nevystížné cesty jeho? Rom. 11, 34. Tu musí každý s Jeremiášem 1, 6. vyznati: *aj dítě jsem já.* Tu musí zvolati každý, ač snad o písmě byl po veškeren běh dlouhého života svého až do těch šedin se napřemýšlel: *Já mlad jsem a neznám ani vyjíti ani vjíti* 3. Reg. 3, 7. A to poznání nestateče bude jej pokorným činiti, kterouž pokoru s úctou spojí a hned při chystání se ke čtení tím více ale při samém čtení na jevo dávati bude. Sv. Karel Boromejský písmo sv. kleče čítával. A kdo byl ten Karel Bor.? Nepočítá-liž on se mezi největšími světci církve svaté? Nepokládá-liž jej církev za zvláštní svou oslavu? Ovšem ale svatý muž a jasná hvězda církve věděl, jak s písmem sv. zacházeti. S úctou tedy musíme přistoupati k písmu, s jakou se přibližujeme k ostatkům světců a světic Božích. Nebo tu více jest než ten neb onen svatý; tu mluví Bůh a slova jeho se potokem k nám proudí. Proto církev při mši sv. jak ostatky na oltáři, tak podobně i evangelium, kde slovo Kristovo se nalezá, kněži líbati poroučí na důkaz a na zračitý důvod, s jakou úctou vněšnou ke čtení písma přikráčeti máme.

Ale více musí pokora ta v tom se ukazovati, abychom při zpytování sami sobě a svojim nálezům nedůvěřovali, se uskromňovali a tam, kde skutečně hotova jest, rady a pomoci pro svou nestateč hledali, totiž u církve, *kteráž jest sloup a tvrz čili základ pravdy.* Tim. 3, 15. Bludařství, dí sv. Aug. (in ev. Jo. tr. 18.) povstala zlým písma sv. vykládáním a doskočným nálezů těch tvrzením. A tudy, pokračuje sv. Aug., máme s bázní a s třesením písmo čísti a místa přitemná a nekolná, jimž nerozumíme anebo jichž s ostatními náukami Božími nehned srovnati umíme, máme opět a opět zpytovati a ač snad vystíhání jich na jiný čas odkládáme, nikdy nemáme přece víry a úcty odložiti. A na kázaních k svému lidu činěných vece, že se podjímá s nimi o evangeliu jednati a jim pravdy Boží, on člověk chatrný, věci duchovní ač jsa tělesník, a tajemství nesmrtelná ač smrtelník jsa vykládati. I neučinil by toho, přidává, kdyby nepřijímal výkladu svého od církve; od církve sv. bera jist byl, že se mu ničeho nenedostává a že vším oplývá, ješto sám neváhal učiniti výroku toho proslulého: *Nevěřil bych evangeliu, kdyby mne váha svaté církve katolické nehnula.* Kdo se domnívá, že něco umí, ten ještě nepoznal, jakby uměti měl. 1. Kor. 8, 2. *Kde jest pýcha, tam jest zahanbení,* vece písmo (Prov. 11, 2.), *ale kde jest pokora, tu jest moudrost.*

Leč poznání nestateče své a pravá pokora při onom člověku, jenžto smyslu písma svatého všelijak dojíti usiluje, přivede ho, aby tam tloukl, kde mu brány písma svatého otevříti se mohou.

Platon (Tim. 29.) ohlédaje povahu všehomíra, podle spůsobu svého k bohům a bohyněm obrátiti se a jejich pomoci a světla sobě vyprositi za potřebno uznával. Tuto se nejedná o vyskoumání věcí tělesných, jakéhož tam se Platon domáhal, nébrž o poznání věcí věčných a pravd duchovních. Kdo řekne, že čtenáři písma svatého nebude modlitby zapotřebí? Žalmista Páně dobře to naznával a tudy nejednou se v modlitbu pro vyprosení sobě světla s hůry vydává. Ž. 118, 18. *Odkryj oči mé a spatřovati budu divné věci ze zákona Tvého 34. Dej mi rozum a skoumati budu zákon Tvůj 125. Služebník Tvůj jsem já! Dej mi rozumnost, abych znal svědectví Tvoje!* A zhusta nalezáme takové prosby o milost k vyrozumění slovu Božímu. A v církvi nové kterak ti, jenž s písmem sv. zacházeli, sobě v tom počínali? Již v nejstarší dávnověkosti Origenes v listu svém k Řehořovi Divotvorci to jistí, že k vyrozumění písmům pro biblaře nejučenějšího a nejbystřejšího přepotřeba jest modlitba a modlitba snažná, jaké nás učil Spasitel, an trojím během dí: *proste, hledejte, tlucte.* Nejinak sv. Aug. (tr. 18. in Jo.) mluví, že třeba hledati, vzdychati, vzlykati, tlouci na dvéře Boží, ažby se nám otevřely. Ale nač hromaditi opět příklady a výroky výtečných mužův? Jeden světec buď nám za všecky. O sv. Tomáši Aquinském, muži bystrého rozumu a svatého života, jejž druhým Augustinem nazývají, čteme v životě jeho, že nejinak než pomodliv se ku písmu sv. přistupoval, ano když se mu nesnáze naskýtali, že k modlitbám svojim pro obdržení světla od Boha k vyrozumění písmu také půst přičinil.

Nezbývá leč abychom totéž činili, abychom prosili, hledali a ustavičně tloukli volajíce o otevření k tomu, kterýž má klíče a když otevře, nikdo zavříti nemůže. (Ap. 3, 7.) A se sv. Aug. (cf. 13, 15.) volejme: Dej nám Pane zříti nebesa, dílo rukou Tvých! Rozeptyl před očima našima mraky, který-

miž zahaleny jsou. Ve knihách těch nalezá se moudrost, již uděluješ synům svým. Neznám jiné knihy, která by tak pýchu krotiti a vraha hubiti znala; neznám jiných tak čistých řečí. Ty sklonily šíji mou pode jho Tvoje, vedly mne k vyznání hříchův a ke vděčnému Tobě sloužení. Dej Otče, ať jim rozumím, propůjč toho sluhovi svému, nebo pro sluhy své jsi se zjevil. A dříve již (tamž 11, 2.): Dávno již zahořel jsem rozjímati zákon Tvůj, a v něm hodiny od otavení těla a ducha a od služeb lidem náležitých prázdné tráviti volím. Ode všeliké drzosti a lži obřež vnější a vniterné rety moje a čista buď radost má v písmech Tvojich. Nadarmo jsi nechtěl, aby se napsalo tolik listů skrytých tajemství. Viz hlas Tvůj jest radost má, slovo Tvé mi vše rozkoše přesáhá. Dej mně, co miluji, otevři tlukoucímu skrytosti řečí Tvojich.

Hlava II.

O tomto výkladu Nového Zákona.

Vylíčili jsme zásady, podle kterých písmo svaté čísti, zpytovati a vykládati potřebí. Ale zda jsme se sami těch pravidel drželi a z nich mnohokráte nevyvinuli? O tom nám nejméně souditi přijde a musíme na milost a nemilost soudu vyššímu se poddati.

Avšak přece vidí se nám potřebou, abychom o spůsobu, jakým jsme si při výkladě a překladě tomto vedli, čtenáře beze všeho projádření-se neponechali. Při tom více *o překladě a o zevnějším rouchu* výkladu svého místněji se proneseme. Co se ducha a vnitrné stránky výkladu týká, o tom zkrátka povídáme, že jsme všady pamětlivi býti hleděli, že věc svatou konáme a že pravého smyslu písma na stežejných a dogmatických místech jenom ze života církve a od Ducha v ní vládnoucího dojíti se může.

Jak vůbec známo jest, překladové cizojazyčných spisů dvojího druhu býti mohou. Buď totiž překladatelé co nejvíce se litery drží a slovo k slovu, pokud genius řeči dovoluje, přistrojují a upravují; buď svobodněji si počínají a více smyslu nežli slov se dobírají. U nás hned od starých dob obojí té třídy šetřeno a v obojím nalezáme pěkné příklady, ačkoli se také s nejedněmi výbočnými překroky shledáváme. Jmenovitě v tak řečené zlaté a klassické době jazyka našeho ti, kdož knihy do naší řeči převáděli, nade vši míru a tytýž nad veškeren pomysl rozvlačitě se rozpřádali, nejednou veškerou sílu a mocnost slohu spisovatelova v rozbřidlou a židkou jíchu rozplavujíce. Činili to úmyslem tím, aby spis lidu přístupnějším a srozumitedlnějším se stal a protož jim shovení rádi půjčujeme nejedné věci se od nich při tom přiučujíce. Vezdy ale vyznati musíme, že mnozí překladové dotčení více parafrasami a obtiumočními nežli vlastními překlady jsou.

Co se překladů písma svatého týká, tu od nejstarších dob, jak se národ náš k božské náuce přihlásil, překladatelé ponejvíce přísně slov a slovosledu originálu svého, latinské vulgáty, se drželi, až na některé parafrásy kněh evangelických za dob pozdějších utvořené, kteréžto se ale za překlady písma sv. nijak nevydávají. Měli čeští nejstarší překladatelé před rukama převod staroslovanský sv. bratrů Soluňských, jak to najisto ze zlomků evangelia sv. Jana nás z desátého století došlých a z těch, jichžto tam postřehujeme, bulharismů patrno jest. Ale nevšady se ho držeti mohli; dílem nebyly veškery knihy od svatých Soluňanů v Moravě přeloženy, dílem se po vymizení obřadu řeckého také známost překladu cyrilského v národu našem vytratila. Avšak přece z převodu toho nemalý na překlady české vliv vyplynul, jakož z názvosloví náboženského a otčenáše na bíledni jest, ano již v jednom slově *spasiti* se zračí. Postupem času překladové ti více a více dokonalili se, čím více překladatelé do podstaty náuky křesťanské a do ducha obou jazyků, latinského a českého, vnikali a se ponořovali, ač druhdy bez kroků zpátečných nebývalo a býti nemohlo, poněvadž pozdější překladatel často práce svojich předchůdců ani nebyl poznal. Netoliko svatováclavská bibla nejedněch vad se dopustila, kterým předchozí překladové již vyvarovali byli, nébrž i sama bibla Kralická, v níž Nový Zákon podle textu řeckého, jak se ve vydání Theodóra Bezy vyskýtal, ustrojen byl, i sama Kralická v nejednom místě za předešelci svými zůstala. Kraličtí, abychom některý příklad uvedli, synagógu *skolou* nazý-

vají, ješto se v rukopisu 1406 *sbornice* překládá a týž rukopis Act. 10, 38. dobře má *prošel*, na místo čehož Bratří mají mnohem nesprávněji *chodil*. Podobně Math. 1, 25. mají chybně *nepoznal*, ješto starší překlad dové lépe *nepoznával* kladou. O vadách zpátečnických bibly s vatováclavské Faustín Procházka jedná v předmluvě na Nový Zákon 1786 a není potřebí než poukázati na jediný toho případ Jo. 9, 25., kdež Svatováclavští místo staršího překladu: *já byv slepým nyní vidím* přeložiti si umínili raději: *že já když jsem byl slepý, nyní vidím*, což netoliko nemotorno ale i nesrozumitelno jest. Leč přesc všechny ty nedostatky přece pokrok spatřuje se od méně podařilé k dokonalejší povaze a ohledem toho snadno vady ty jim promineme.

Ale není tu místa závoditi se ve spisování historie českých překladů písma svatého N. Z. a v oceňování jejich. Na ten čas musíme přestati na projádření zásad, kterých jsme při svém překladu šetřili. Svrchovaným pravidlem nám bylo, že tu především *věrnosti* netoliko ve věcech, nébrž také ve formě se musí ostříhati. Není zajisté forma něčím pouze náhodným, nébrž jak každý život podlé vlastní vniterné moci a síly své sobě také vlastní tělo utvořuje a spůsobuje, tak také myšlénky vtělujíce se vlastního sobě přiměrného organu vyhledávají a vymáhají. To sice vždy místa nemívá, poněvadž idea vyššího a duchovného něco jsouci v žádné mluvě lidské docela odpovědného roucha a pleti dokona přiměrné nenachází, obzvláště ale ideám náboženské, v věčné a svrchované pravdy mnohem méně ve příhodný oblek ustrojiti se udá. Ale přece není ta vněšná halena a plena, kterou myšlénka přijímá, lhostejna a bezvýznamna tou měrou, aby překladatel se jí odvětovati a odtahovati a o své ujmě šat libovolný jí hotoviti mohl. Obzvláště to místo svoje má při písmu svatém, ješto víme, že tytýž věci některé *doslovně* vdechnuty a vdunuty byly, a že tedy na slovech druhdy neskončená váha leží. Vůbec musí překladateli pravidlem a opolnou býti, že se ve překladě nic nemá kromě jazyka měniti a že mluva a řeč originálu nemá se ani seslabovati ani sesilovati a stužovati. Co k vytčení starobylosti, vlasti a zvláštního spůsobu myšlének a citů se odnáší, to povinno ve překladě se co možná nejdokonaleji odbíjeti a odrážeti a tu překladatel svobody žádné si osobovati nesmí. V tom jenom, co se týká genia a ducha mluvy a co ku mluvnické povaze a vlastnosti jazyka patří, v tom jenom plnoměrá svoboda převoditeli se poncchává. Netoliko pak smysl originálu docela zachovati se musí, nébrž překlad musí, pokud rozdílnost jazyka jeho meze mu neklade, také obraty řeči slovy vlastními a přenešenými a celým ladem a skladem dílu původnímu se podobati a rovnati; zkrátka musí dokonalým otiskem a obrazem původu a vzoru svého býti. Při tom ale vezdy jazyk svobodně se pohybovati má, slova nikdy se nemají co nevolná a zpurná násilně přenášeti, věty mají nezávadně plynouti a celá povaha překladu ta musí býti, aby se věc co do jazyka a jeho stroje původně česky psána býti zdála, avšak všady důstojnost původu vyrážela se.

Zásady ty samoplynny jsouce nepotkají se s mnohými odpory; ale jiná věc jest zásady ty uznati a jiná jim docela vyhověti. Obzvláště ta obtíž a osuhlost zkusiti se dává při novém Zákoně pro neobsáhlon výši a hloubi pravd Páně a tajemnou povahu slova Božího s jedné, jakož i pro nejednu lepotu, tenost, svéráznost, určitost a přece volnost jazyka řeckého a skladby jeho, v čemž vulgáta jej dle možnosti doslovně následuje, se strany druhé. Kolikráte tu mysl na váhách bývá, již na tu již na onu stranu se navažujíc, již ve starých rukopisech již v jiných nářečích pomoci hledajíc a s prázdnem odcházejíc!

Zabíhá ta rozpačitost netoliko při materii či látce a tedy při stránce lexikálné, nébrž také nejednou při formě či při dobách gramatických. Kterak, abychom některý příklad o materii uvedli, kterak se má rozdíl činiti mezi *δικαίωσις* a *δικαίωμα*, ješto se obojí ospravedlněním překládá, an přece slovo první *úkon*, slovo druhé *výsledek* znamená? Dále nebylo-liž by vhodno ano potřebno přijíti slovo *pascha* do překladu, ješto čtvero pojmů se tím slovem znamená a již postilář starý (Výbor II. 193) a podobně vydavatelé *nového testamentu* Erasmova od r. 1533 v předmluvě pověděli, že slova toho překlad v češtině se nepodařil? Či má se přijíti slovo *vazma* od Jihoslovanů? Vědomo, že slovo *evangelium* teprv ponejvíce na doléhání dotčených Erasmovců přijato, an dříve všady se *čtení* místo *evangelium* kladlo. Nebude-li i tu museti slovo české cizímu ale biblickému ustoupiti? Dehna, běs, zmek značí zlého ducha; máme-li na vždy výhost dáti slovům těm? Slovo *caro* vezdy *tělem* tlumočiti nezdálo se již dotčeným Erasmova písma překladačům, a slova *pleť*, an bylo v zapomenutí přišlo, neznajíce touží toho nemálo, že Češi slova *maso* v písmě svatém v ošklivost vzali. Slovo *ὑπερῶον* se *večeřadlem* tlumočí; nebylo-li by lépe slova *hornice* užíti, jak to staroslovanský převod

má? Číslo takových otázek, jenžto se týkají látky, bychom otrojiti mohli. Ale neméně takových pochybností naskytá se se strany formy. Pravda-li jest, že aorist vezdy jednodobým časoslovem se oddávati musí a má-li se tudy Mt. 26, 26. přeložiti: *Vezměte a snězte a napijte se všickni*, jak se navrhnulo ondy? Má-li se aorist ἐξεπέτασα extendi Rom. 10, 21. vyložiti *celý den jsem roztahoval*, jak od Bratrů přeloženo a potom se do dneška podrželo, aneb-li raději přeložiti *roztáhl* s Erasmovci či *rozpial* s rukopisem r. 1406? Aneb dokonce přeložiti: *roztažené měl jsem*, tak že aoristem se stav vystíhá? Kterak jednodobost aoristů řeckých vytknouti Mt. 10, 19. μὴ μεριμνήσετε τι λαλήσητε a dobře-li se dosud překládalo: *Nepečujte, co byste mluvili?* Zdali aoristy Mt. 20, 28. διακονηθῆναι a διακονῆσαι vyličují stav a přeložiti se musí: nepřišel, aby mu *sloužено* bylo, nébrž aby *sloužil?*

Nemalou nesnázi také vlastní jména činí jakby skloňovati se měla. Řekové sobě jména hebrejská podle podoby řeckých jmen vlastních přikrájeli; buď písmeno přidadouce buď odejmouce; ze šabat učinili σάββατον aneb σάββα, τος; místo *Jakob* psali Ἴκα, místo *Josef* psali *Joses* a *Síra* místo *Sirak*, jakož z Hanibala zřečtělé jméno Anibas povstalo. Náš jazyk není tak neuctivým a nezdvořilým k hostům přespolným, více se k jich povaze schyluje aniž tak hrdě a pánovitě s předu a zadu jim ubližuje a jich uráží. Ale aby jich sobě docela neskloňoval a podle svého mluvidla neustrojoval, toho nelze od něho žádati. Víme ovšem, že překladatelé nejedno jméno co nehyblivou látku považovali a beze sklonění ho nechávali. Tak v rodokmenu Páně hned na počátku evangelia Matoušova čteme: Judas zplodil Faresa z *Thamar*, Salmon zplodil Boza z *Ráb*, Boz Obeda z *Rut*, Obed zplodil *Jesse;* kdež jména *Thamar*, *Ráb*, *Rut*, *Jesse* v Kralické bible bezesklonnými ostala. Té věci nám u Bratrů poněkud divno jest, poněvadž Beneš Optát a Petr Gzel v Novém Zákoně v Náměšti 1533 dobře kladou z *Thamary*, z *Ruthy*, z *Rahaby*, přirozeného ústrojí jazyka hájíce. Dva rukopisové patnáctého století, abychom i toho dotkli, v té věci různě sobě počínají. Act. 13, 21. klade starší od l. 1406 Saula syna *Cisova* z pokolení *Benjaminova*, ješto pozdější zákon Tetovský klade Saula syna *Cis* z pokolení *Benjamin* bezsklonně. Bratří tu kladou Saule syna *Cis* z pokolení *Benjaminova* jedno slovo deklinujíce, druhé bez deklinace zůstavujíce. Titéž Bratří nevím za jakou příčinou Jo. 4, 46. kladou *do Káně*, ješto přece slovo *Kána* vycházející na *a* jasně navrhuje, že se dle *voda* má skloňovati. V té věci závadu zadrhují slova končící na *a* s předešlým *vokálem*, jak jest Galiléa, Judéa, v nichž jotace buď značně, buď docela oslabla a místo předešlé přehlásky nyní odhláska nastoupila. Ponenáhlé mizení jotace jest jednou z hlavitých povah samohlasenstva českého a odhláska se nyní až do samých *jotovaných* jmen dobývá, an nejnověji slovo Gaja v genitivu Gajy přijímati se přinucuje. My zde nemálo na přezmenu jsme. Ješto ale odpor proti jotaci podle náhledů filologův našich dlouho potrvá a nejednu proměnu v hláskosloví našem uvede (viz Rozpravy ve Vídni I. 73.), musíme i my se přidati k odhlásce v těch jménech, v nichž jotace docela seslabla, ano téměř vymizela. Slovo Galiléa se rovná nyní slovu idea a jakož píše se idey, ideu, ideou atd., tak nezbytno psáti Galiléa, Galiléy, voc. Galiléo, Cesaréu, Cesaréou atd. O dativu v singuláru zabíhá toliko, má-li se ponechati Galiléi anebo čehož i Bratří druhdy užili (Act. 21. 6. na kraji) ponechati Galilée, Cesarée. Kde skutečná jotace se nalezá, tam jsme nijak ve právu ji nezkrátili, nébrž plnou jí moc a sílu zůstavili.

Ale také jména mužů, jenž na *i* a *e* vycházejí, jaká jsou Levi, Jesse, Sale do rozpaku nás uvedla. Máme deklinovati Levia, Jessea, Salea? Čili Sala, či Saly? Jessa, či Jessy? Čili Leviho a Jesseho dle Poláků? Čili přičiniti nějakou koncovku a psáti Noela? či Noema? Jesseta, jak má Slovinec, či Jesseje, Levije? Nejpruv se nám vidělo jotu co koncovku přičiniti a Levij, Jessej atd. psáti kromě *Noema*, ješto forma ta u nás velmi zobecněla. Leč povážíce, že odhláska, jenž v češtině jak praveno nemalou vládu si osobuje, jotace ve jménech nestrpí a jí u nás zhola nepřízniva jest, upustili jsme od jerovaných forem a jiným spůsobem jsme potřebě vyhověli, v čem nám buď to buď ono přeložení slovanské svítilo. Jména, ježto se souhláskou zavírají, pravidelně v celé formě zůstavují se, až na jméno Kafarnáum, kteréž podle latinského deklinování místo Kafarnauma skloňujeme do Kafarnáa, v Kafarnáu. Garizim sice plurál jest, avšak ucho naše již velice té formě uvyklo a nehodno by bylo proměňovati jméno to na Garizy, tím méně, poněvadž jméno to od nějakého národku pošlo, jak se filologům některým zdá.

Nemůžeme pominouti také skladby jazyka našeho, poněvadž v nejedné této straně

jasnoty se mu mnoze nedostává a zvláště genitiv s akkusativem se nemálo matou. Známo, že v některých nářečích slovanských akkusativ v plurále na genitiv zhusta se zaměňuje a vůbec genitiv před akkusativem veleširé pole si osobuje. My se ve svém jazyku těšíme tou výhodou, že lépe nežli veškerá ostatní nářečí akkusativ od genitivu různíme. Ale jak již toho nejednou touženo, novější spisovatelé namnoze kladou genitiv kdeby akkusativ, a naobrat akkusativ kdeby genitiv měl státi. Přílišného genitivování, smíme-li toho slova užiti, ani Bratří se neuchránili, téměř všechna časoslova složitá s předložkou *po* bez rozdílu s genitivem kladouce. Slovo *pozdraviti* pročby s genitivem se vezdy vázati mělo, není příčiny, ješto sám ten ku genitivismu sklonný jazyk polský se slovem tím akkusativ klade. Rom. 16, 3. 6. Pozdrovcie Pryszke i Akville *pozdrovcie Marya*, kdež Blahoslav klade *Pozdravte Prišky i Akvily* s genitivem. Rkp. 1406 klade Prišku a Akvilu. Tetovský zákon z polovice čtrnáctého století klade podivnou nedůsledností: pozdravte *Prišky a Akvilu*.

Nejednou za našich dnů a nejnověji také vyšlo ode strážců jazyka neodůvodněné pravidlo, žeby slova *žádati*, *prositi* s předložkou *za* se konstruovati měla. Pravda, že v českých spisech ta konstrukce namnoze se nalezá; avšak jistě s bezpravím. Celý téměř svět slovanský, neklade-li genitivu, užívá předložky *o* a v cyrilském překladu neméně se klade tatáž předložka *o* nežli v polském a ruském jazyku. Avšak bychom meze překráčeli, kdybychom se déle tuto u věcech české gramatiky pozdržovali. Raději k hlavné tu věci přistoupiti.

Za základ položili jsme čtení *latinské vulgáty*, podle které jsme co authentické přelohy překlad svůj ustrájeli. Výtečnost překladu toho nyní po staletých kritických prácech na bíledni jest, an ji po Hugonu Grotiovi obzvláště Lachmann v jasném světle ukázal a prokázal. Avšak musí se latina vulgáty posuzovati a slyšeti podle původního textu řeckého, jak tomu sv. Augustin doctr. christ. 2, 16. učí. Ráz a pátno vulgáty jest *doslovnost*, tak že nejedna konstrukce řecká se v ní podržela, čehož nám divno nebude, povážíme-li, že sobě také výteční básníci latinští ve formách a vazbách hellenských libovali. Tedy o významu a smyslu vulgáty nerozsuzuje všady slovník a gramatika latinská, nébrž text řecký tu první hlas má co původ a bezprostředný živel, z něhož vulgáta živodarnou sílu béře. Nešetřením tohoto pravidla nejeden nedomysl povstal a svatováclavská bibla nejedné vady, ano nejednoho nedorozumění příčinou se stala, poněvadž slova latinská z nahodilých lexik vyložila, k textu řeckému neprohlédajíc. Čeština v nejedné věci vlastnost řeckého jazyka mnohem lépe než jazyk latinský nápodobiti může, což nejpatrněji se vidí při participiu aktivném času minulého, jehož latinská mluva téměř docela lišna jest. Tím spůsobem jsme si tedy počínali, že jsme všady vulgáty se drželi, latinu ale z textu řeckého vysvětlovali. Vulgátu jsme ale také za základ slovosledu přijali. Jsme zajisté toho míněni, že posloupnost, v jaké se slova přejímají, jak již praveno, netoliko k vytknutí charakteru, stáří, směru a rozpolohy mysli napomáhá, nébrž namnoze k vylíčení barvivosti, k vystižení síly řeči a k lepšímu vyrozumění předobrou službu poskýtá. Bez ohledu na slovosled ztrácí se důstojnost a vážnost písma a sloh posvátný se v modernou lehkost rozplavuje.

Pokud překlad starý stačiti se zdál, podrželi jsme ho; pokud ale buď nedosti správně smysl písma vytknul, buď od slovosledu vulgáty se odšinul, čeho bohužel ve vydání l. 1851 plnou měrou postřehujeme, vidělo se nám záhodno věrněji a příměrněji přeložiti a slovosled dokonale podržeti. Na místech znamenitějších jsme také příčinu jiného překladu položili.

Při strojení komentáru jsme dle možnosti své hleděli všem požadavkům vyhověti a ke všem těm čtyrem stránkám, kterých tu šetřiti přijde, kritické, mluvnické, historické a logické, bedlivé prohlédati. Jakož jsme při překladě kromě domácích rukopisných i tištěných přeložení také jinoslovanských použili, tak jsme při komentáru starých i nových pomůcek od sv. otců až po nejnovějšího vykladatele sv. Matouše a Lukáše upotřebili. Ze spůsobů čtení jsme jen znamenitější uvedli a tam na text řecký nynější ohled brali, jak po Lachmannovi Tischendorfem nejnověji upraven byl, jenž namnoze blíže vulgáty stojí, než se to ve předešlých vydáních dálo; tudy mezi vulgátou a mezi textem řeckým mnoho různosti odpadlo, na něž ještě Allioli ukazuje.

Avšak potřeba uskrovniti těchto vnešné části se týkajících poznámek a přihlednouti již k písmu svatému. Než ale slova svatá poslouchati můžeme, musíme se místněji obeznámiti s knihou, která Nový Zákon otvírá, s evangeliem svatého Matouše. Pročež budeme jednati nejpříze o evangeliích vůbec a nápotom zřetel ku prvnímu svatopisci Matouši samému a k jeho evangeliu obrátíme

Hlava III.

O evangeliích vůbec.

I. Evangelium slovo řecké znamená v řeči naší blaženou zprávu, blažené zvěstování, blažené poselství. Slova toho užívá sedmdesatero tlumočníků tam, kdež v hebr. besorâh slovo stojí, kteréž sice původně značí jenom vůbec poselství, zvěstování, zprávu, ale postupem času, zvláště ale hustým slova toho od Isaiáše užíváním pojmu *dobrého poselství, blahoposelství* nabylo. Přichází u proroka tohoto několikráte 40, 9. 41, 27. 52, 7. 60, 6. 61, 1. a k říši messiášově buď prostředečně a pod záslonou, buď literně a bezprostředně se odnášejíc tu blaženost, jenž příchodem messiáše vzejíti měla, vyznamenává. Poslední z uvedených míst (61, 1.) Ježíš (Luc. 4, 18.) sám uvádí a ho k sobě potahuje. Když zajisté v Nazarétě ve sbornici či synagóze Pán byl přečetl ona slova: *Duch Páně bdí nade mnou, protože Hospodin pomazal mne, abych blahověstil chudým, poslal mne uléčit skroušených srdcem* atd., tedy přidal: *Dnes naplňuje se předpověď ta před ušima vašima.* Tím pojmenování úřadu svého čili raděj výkonův úkolu na se přijatého slovem blahověsti čili evangelia schválil a potvrdil, jakož i vyložil. Tudy ho častěji sám užívá, Mt. 11, 5. 24, 14. Mr. 16, 15. atd. a evangelisté a jiní svatopisci Nového Zákona podobně slovo to berou o Kristově slovem a skutky projevené činnosti, buď prostě, beze všeho přídavku buď s rozličnými doličnými přídavky n. př. evangelium spásy, Ef. 1,13., evangelium pokoje, Ef. 6, 15., evangelium blahoslaveného Boha 1 Tim. 1, 11. atd. je kladouce.

Na bíledni jest příčina, pro kterou slova toho se o ústavě Nového Zákona užívá. Nejprvé se to dálo proto, poněvadž *prorokové* St. Z., zvláště pak, jak jsme viděli, prorok Isaiáš blaženost budoucího messiášova království slovem tím označoval. Tím spůsobem již samo to slovo od Krista o svém působení užívané Židům naskýtalo, že se v něm veškerá naděje a čáka lidu Israelského naplnila. Druhá příčina jest *obsah* toho, co Kristus zvěstoval a konal, kterýž obsah veškeren ve smíření lidstva skrze Krista s Bohem, v umilostnění jeho, ve spáse jeho a ve připovědi věčného blahoslavenství záleží. Měla slovem tím projádřiti se ta protiva, která mezi Novým a Starým Zákonem se povahuje, a povaha nového závětu jasně se ozračovati. Zákon Starý předvěstoval a slíbil Mt. 11. 12.; Zákon Nový neslibuje, nébrž naskýtá a uděluje, čehož lidstvu k spáse potřebí. Protivu tu sv. Ign. Filad. 9. doličuje: *Má evangelium něco převýtečného do sebe; proroci předvěstovali, evangelium ale jest uskutečnění a darování nepomíjitelného života.* Výše stojí zajisté věc sama nežli pouhé její nastiňování, a k ní do budoucna prohlédání musí ustoupiti, když se věc sama v přítomnosti dává. Toť jest jedna strana protivy té. Důležitější jest strana druhá. Starý Zákon působil hněv Ř. 4, 15. a byl námětem zvýšené u lidí viny Ř. 5, 21. Na proti tomu Zákon Nový spásu přináší Ř. 1, 16., zbavuje hněvu onoho a oné viny a člověkovi milost, ospravedlnění a život uštědřuje. Protivu tuto sv. Jan také 1, 17. ev. svého těmito slovy jeví: *Zákon vydán skrze Mojžíše, milost a pravda skrze Krista se nám dostala.* Pěkně o jméně evangeliu se pronáší svatý Zlatoúst na začátku výkladu svého evang. Matoušova. „Ne nadarmo písma ta evangeliem slují; zvěstují zajisté odnětí viny a trestů, odpuštění hříchů, vykoupení, posvěcení, přijetí za syny či vsynění, dědictví nebes a spříbuzněnost se Synem Božím. I což může s takovou věstí porovnáno býti? Bůh na zemi, člověk v nebi, anjelé plešící se člověky, člověkové spolkující s anjely! Stará odvěková půtka ukojena, Bůh s námi usmířen, ďábel zahanben, smrt svázána, ráj otevřen, zlořečení vymazáno, hřích zničen, blud vyhostěn, pravda navrácena, slovo pobožnosti všady rozsíváno a rostoucí, nebeské obcování na zemi přeštěpěno, mocnosti nebes s námi se přátelící a naděje přeslavné nám poskytující. To všecko se zvěstuje. A proto zvěstování věcí těch právem evangeliem se nazývá, jakoby veškerá ostatní slova, moc, bohatství, čest, sláva, vláda byla marným zvukem a jediné to, co rybáři hlásali, pravou blahověstí bylo.“ Tudy vece Orig. (in Jo. praef.), že tresť celého písma jsou evangelia. A sv. Augustin (cons. ev. 1, 1.) praví ve stejný s Chrysostomem smysl, že evangelium veškerým písmům předčí, poněvadž životně v něm bytuje veškerá ta blaženost, kterou prorokové a Starý Zákon předpovídali.

Podlé toho by veškery knihy Nového Zákona evangelium slouti mohly, poněvadž dotčená povaha ve všech se bleskotá a ve

všechněch o milosti skrze Krista nám udělené se jedná. Přece ale nejmenují se všechny knihy tím názvem, nébrž jméno to se dává těm toliko spisům, v nichž životná slova Krista Pána znějí a v nichžto se vykládá, kterak blažená ta věst započata, vyvíjena a dokonána byla od samého Pána. Ti spisové tedy slují evangelia, v nichž Pán sám mluví, jedná, působí, trpí, divy činí a slávu svou ukazuje, a ti činí zvláštní část písma Nového Zákona; ostatní apoštolův spisové jsou komentárové a výklady k těm prvním a zvláště řečeným evangeliím. I zavládl v církvi od nejstarších časů obyčej, evangeliem rozuměti dějepis čili zprávu o náukách a skutcích Kristových a evangelistem toho svatopisce, kterýž dějiny takové byl sepsal. V tom smyslu sice ani slovo evangelium ani slovo evangelista v písmě nepřichází; ale církevné užívání slova ta v tom smyslu béře, a jakož v městě po sedisku mluviti nevzdělanstvím zapáchá, tak dí Maldonat v církvi necírkevních užívati významů bludařstvím páchne.

II. Ale kterak se dálo, že to, co Pán a co apoštolé po Něm ústně hlásali, ve spisy uvedeno bylo? Čím jsou ta písemná evangelia a jakou měrou je považovati máme?

Kristus maje na nebe vstoupiti dal příkaz svým apoštolům, aby šli do celého světa Mt. 28, 20. a všemu stvoření evangelium kázali. Mr. 16, 15. K tomu dílu je zvláště ustrojil, oblekl je mocí s hůry Luc. 24, 49. a moc jim dal divů a zázraků Mr. 16, 16. atd., aby řeč jejich nespoléhala na důvodech lidské moudrosti, nébrž na důkazech Ducha a moci 1. Cor. 2, 4. Oni šli a kázali a Pán potvrzoval řeči jejich tím během, tou měrou ústa jejich nastrojoval a tou mocí srdce lidí otvíral, že dříve nežli apoštolé něco psali, již po všem světě církev rozšířena byla. O tom vece sv. Irenéus (l. 3.): Mnozí národové neřímští chovají náuku Páně bez papíru a bez černidla majíce ji na tabulách srdce od Ducha svatého napsánu. Buďtež lidé ti ohledem jazyka barbary zváni, přece ohledem náuky, mravův a života velmi jsou moudři a bohomili, a kdyby jim někdo smyšlené od bludařů náuky kázati hodlal, uši by zacpali a na útěk by se dali a bludů takových by zhola nepřipustili.

Ale jestliže církev nevystavena na liteře, nébrž na duchu a jestliže ústným podáním se šířila a vzrůst brala, co tedy evangelisty (a vůbec svatopisce) ke spisování pohnulo? Na to, bychom zkrátka věc odbyli, odpovídá sv. Lukáš ve své k evangeliu předmluvě, kdež promluviv *o mnohých mužích, jenžto se přičinili sepsati vypravování věcí za onoho času naplněných*, přidává, že se i jemu podobně vidělo psáti o věcech oněch a sice aby *poznal* (Theofil) či seznal *pravdu těch věcí, jimž vyučen byl.* Těmi slovy hlavité příčiny určeny jsou, proč evangelisté ku spisování se obrátili. Neučinili toho nejprvé, jakoby písma pro rozšíření víry potřebí bylo, aneb proto, aby spisů jejich sobě lidé samozvaně a o své ujmě za jediné prameny víry položili, což patrno ze slov *jimž vyučen byl.* Slova tato zajisté již předchozí vyučení nadesýlají. Nébrž za druhé učinili to, aby *poznali* čili *seznali* lidé již v křesťanské víře vyučení věci ty, jimž vyučeni byli, t. j. aby jim bylo ku pamatování i ke zpomínání sobě, k opětnému poznávání, jak řecké slovo dí, k obnovení věcí těch ve své paměti, k občerstvě, kosvěze paměti, právě tak jak druzí apoštolé ve svých listech náuky ústně podané v mysli čitatelů obnovovali a ku paměti přiváděli. Rom. 15, 15. 2. Petr. 1, 15. 3, 1. Jud. 3. Ale odtud spolu jde, že více zevnější pohnutky svatopisce ke spisování pohnuly a že spisy nového Zákona náhodou — ač Duchem sv. strojenou — povstaly. Sv. Lukáš zajisté evangelium svoje píše, *poněvadž druzí* a sice *mnozí usilovali* či pokusili, podjali se spisovati děje Páně. Kdyby nikdo nebyl na to spisování se vydal, zdaž by sv. Lukáš byl v tu práci se uvázal? Zda by nebylo se to stalo, co sv. Irenéus předpokládá, jak jsme výše slova jeho uvedli? Takové vněšné ku spisování náměty u všech evangelistův — nad to pak při listech apoštolských — se dobře ukázati mohou, ješto víme, že veškero jich čtvero k vynešení na světlo spisu svého vně povozeno bylo, o čemž na svém místě při každém evangelistovi zvláště připomeneme.

Neméně se odtud odvětuje, že evangelia *neobsahují všeho*, co Kristus učil, činil a podstoupal. Byli spisové ti evangeličtí jenom nějaká epignósa, obnova, oznání toho, čeho již z ústního kázaní lidé povědomi byli, a tudy nebyly a nejsou životopisy Krista Pána aniž dějepisy ve smyslu novějšího věku, nébrž poznamenání ústních apoštolských nauk. Takto povahu evangelia nazírali nejstarší otcové a spisovatelé církevní, jakož i církev sama nejinak věci té považuje. Sv. Justin, jenž v tom celou starožitnost zastoupati může, předůležit a přepamáten nám v té příčině býti musí. On často ve knihách svojich táhne se k výrokům evangelií a zvláště prvního evangelia. A jak nazývá knihy ty? Užívá-li obyčejného a v život církve již dokona ve-

šlého, nébrž vsáklého výrazu evangelia? On toho nečiní, poněvadž ku přespolní mluvě domácího hesla použiti se oštídal; on užívá slova *ἀπόμνημονεύματα paměti, památnosti* a tím samým navrhuje, co v evangeliích nalézal a jak na ně pohlédal, že v nich totiž neviděl leč nějaké *z paměti obnovení věcí ode Pána činěných a podstoupených* Ap. I. 33. 66. Podobným spůsobem Tertullian evangelisty komentatory, pamětníky, zpomínatele či pomnitele jmenuje (carn. Chr. 22. jejun. 10.). Nejinak Písmo samo o sobě svědčí a světoznám jest výrok svatého Jana 20, 30. 21, 25., že kdyby všecko, co Kristus učil a konal, mělo napsáno býti, že by svět kněh oněch obsáhnouti nemohl. Podobně — abychom krátce ještě něčeho podotkli — sv. Lukáš vypravuje, že Ježíš výklad St. Z. činil učeníkům L. 24, 27. 44 písma prorocká jim otvíraje. A přece nikde se toho výkladu nedočítáme, jakož ani náuky ty napsány nejsou, kteréž Kristus po čtyrydcatero dnů po svém z mrtvých vstání učeníkům svojim přednášel.

Zavedli bychom se nemístně na zápolí, kdybychom se vydávali tu v dohadování se jiných příčin, proč ještě svatopiscové veškerých věcí nezaznamenali, tím více ana otázka ta záhadna a odpovědi na ni nejisty jsou. Nebo což můžeme udati za příčiny toho světcův těch prvožitných chování se? Udávají sice dosti důvodů na oko slibných, avšak důvodové ti nemají té váhy, aby se na nich přestati mohlo a ostává hlavitou příčinou ta námi výše uvedená, že nepsali všeho, poněvadž hodlali jen kázané a vesměs hlásané slovo Páně poznamenati. Abychom ale čelnějších důvodův zhola mlčením nepominuli, uvedeme z nich dva alespoň. Jednu příčinu toho nalézají v té povaze a moudrosti církve, za kterouž tajemství svoje vesměs a vůbec pronášeti se oštídala. I nezdálo se tudy o tajemstvích mnoho psáti, aby perel se vepřům nedostalo. Mt. 7, 6. Nad to pak prozřetedlnost Boží — a to jest druhý hlavitý důvod — tak církev vedla, aby všecko se nezaznamenalo, poněvadž děti církve od té matky vyučovány, vychovány a na jejích prsou kojeny býti měly, anať jest sloup a základ pravdy. 1 Tim. 3, 15.

O počtu a pořádku evangelistův.

Mnoho evangelií se nalezalo hned za prvních časů svaté církve, ale ze všeho toho množství církev jenom čtvero uznala za pravá, ostatní všechna za podvržená prohlásivši. *Církev*, vece sv. Ambr. (Luk. 1), *majíc toliko čtyry evangelia, po celém světě oplývá, ješto bludařství mnoho majíc jich jednoho nemá.* Čtverice ta od kolébky církve v té byla vážnosti, že náznaky její nejen ve Starém Zákoně ale také ve přírodě hledány. Již sv. Irenéus 3. 11, 8 v ten smysl se vyjádřil, že ani více ani méně nežli čtvero evangelií býti nemůže, poněvadž čtyři jsou úhlové světa a čtyry strany jeho a po všechněch těchto se rozhlašovati mělo evangelium. Totéž uvádí sv. Augustin o srovnalosti evangelií 1, 2. Čtyry jsou řeky v ráji; písmo pak evangelistův člověka do ráje zpět uvádí, jak týž sv. Augustin o městě Božím 14, 21. praví. Čtyry sochory jsou, jimiž pozdvihována archa úmluvy; čtyři ti sochorové jsou čtyři evangelistové, archa úmluvy jest zákon nový v Kristu Pánu skrytý (Hier. prol. Mr.). Především ale ve čtyrech cherubech Ezechielových (1, 1.), jenž také v Apokalypse sv. Jana k. 4 čtou se, čili ve čtyrech živocích, jenž vůz Páně vezou, ten čtverý evangelistův počet spatřován a veškeři téměř otcové v tom výkladě scházejí se, vozem Božím býti kladouce evangelium, v němž svrchovaná moc Boží k spasení všeho lidstva se bleskotá. (Rom. 1, 17.) Jsou čtyři ti živokové: člověk, lev, byk a orel a každý z nich zastoupá a zračí jednoho evangelistu, ač jiní jinak ty emblémy evangelistům přikládali. Irenéus na dotčeném místě Markovi orla, Janovi lva přičítá, Matouši člověka, Lukášovi býka. Leč obyčejně se nyní podle Jeronýma (prol. Mt.) přidává Matouši tvář člověčí, poněvadž o člověckém Páně rodu počíná, Markovi se dává tvář lví, poněvadž od hlasu na poušti počátek béře; Lukáš nese tvářnost býkovu, že na začátku evangelia svého mluví o oběti v chrámě, ješto býk jest zvíře k obětem starozákonným určité. Posléze Janovi připisují tvářnost orlí, poněvadž horovným vzletem na samém prahu svého evangelia k božství Syna Božího uchvácen jest. Toho také nemůžeme pominouti, že to cherubův vzájemné křídly se dotýkání evangelistův vespolek sebe doplňování a vykládání znamená, a že Sedulius čtverem rozumí veškerost času, anoť čtvero jest počasův ročních, kterými slunce ročně probíhá. Ještě jest mnoho takových podobizen evangelistům připisovaných, leč ve hračku zvrhují se, a ovšem na těchto přestati můžeme, aniž potřebí v líčení nepatrných věcí se zaváděti.

Ale proč jest těch evangelistů více? Nemohl-liž jeden stačiti? Tuto otázku sv. Zlatoúst na začátku výkladů svojich o sv. Matouši klade a takto na ni odpovídá: Stačoval ovšem jeden, ale když jsou čtyři, kteříž nestejným

časem, v různých místech, vespolek se dříve ani nesešedše ani se nesmluvivše, předce všecky věci jednako jako jedněmi ústy pronášejí, ovšem z toho převeliký důkaz pravdy vzchází. Ale snad díš: Opak toho nalézám, an se často vespolek potýkají. Ale i to pravím jest převeliký důkaz pravdy. Nebo kdyby všecko zevrubně souhlasilo, řídký by věřil, že by se nebyli srekli v tom, co psáti mají. Leč rozhlasí to uladiti se dá a věc *rozdílně* a věc *odporně* povídati není jedno.

Pořádek, jímž na sebe podle času vydaných jimi spisů následují, od nejstarší doby jednosvorně ten za pravý držán byl, že Matouš řadu otvírá, potom Marek, na toho Lukáš následuje a posléze Jan řadu končí. Uvedeme pro dolíčení toho jedno místo z Irenéa 3. 1., kterýž praví: *Matouš napsal evangelium svoje hebrejsky, an Petr a Pavel v Římě kázali a církev zakládali, Po smrti jejich napsal tlumočník Petrův Marek ty věci, jež od Petra byl uslyšel. Lukáš pak průvodčí Pavlův sepsal to, co sv. Pavel byl kázal Posléze také Jan bydleje v Efesu vydal písemné evangelium.* Podobně, abychom jiných mlčením pominuli, pořádek ten evangelií kladou sv. Jeronym v předsloví k sv. Matouši a sv. Augustin o srovn. evang. 1, 2., kterýž poslední vece, že jiný pořádek v kázaní a jiný v sepsání evangelií zachován; v kázaní evangelia Jan ovšem předcházel, ale v sepsání jeho po Marku i Lukáši následoval. A v tom se všickni otcové snášejí, aniž mezi nimi nějaké různosti jest. Toliko se u Klementa Alex. praví, že dle nějakého podání ta evangelia, v nichžto se rodopis Páně nalezá, dříve psána byla; podle čehož by Marek za Lukáše ustoupiti musel. Leč podání to zhola osamotě stojí a tudy váhy nemá při rozsuzování otázky o časové evangelistů posloupnosti, ač jestli pouze k historickým svědectvím při rozřešení jejím prohlédáme. Jinak věc ta vypadá u těch, kdož otázku tu vniternými toliko a podmětnými důvody rozsouditi se osmělují, o čemž nám tudíž jednati přijde při poměru a srovnalosti evangelií k sobě vespolek.

O hodnověrnosti evangelií.

Hodnověrnost či věrohodnost záleží v takové povaze, kterou si spis vymáhá, aby pravdou býti se drželo, co v sobě obsahuje. K té hodnověrnosti tedy především se postihují dvě věci, pravost a celitost, co předchodné vlastnosti, bez nichž hodnověrnost obstáti nemůže. Samovidně o těch požadcích jenom zkrátka pojednati můžeme.

Pravost či přesnost záleží v skutečném pojití od těch spisovatelů, jimž se připisují. Kterak o ní se přesvědčujeme? Dvojí cestou, zní odpověď, vniternou kněh samých povahou a vněšnými svědectvími hodnověrných mužů. Každá historická kniha chová v sobě věci takové a okolností takových dotýká, z nichž odvětovati můžeme, kdy psána byla a jakého rázu byl spisovatel její. Patří sem zmínky o správě státné a církevné, návěští o věcech učených, narážky na stav národův, zemi a jich povahu, námyky zeměpisné, patří sem jazyk a sloh, jakýmž ti spisové skládáni byli. Již pak nepochybno jest, že obraz, v jakém nám dobu svou představují, jak lidi, mravy jich, jich náuky, obývanou tu jimi krajinu, obyčeje jimi zastoupané a co ještě k vytčení takovému náleží, že pravím obraz, v jakém to vše líčí, docela se shoduje s popisy odjinud čerpanými a bez pochybenství hodnověrnými. A shoda taková se neshledává jenom ve věcech důležitějších, nébrž i v nejmenších záležitostech nesnadněji přístupných a tak hojně se vyskýtá, že ovšem pravým pátnem pravdivosti znamenáno býti se vidí. Dokonalá pak známost věcí a okolností dotčených tím více na váhu padá, že po rozboření města Jerusaléma celá tvářnost země svaté se změnila. Nebudeme se tu do podrobností pouštěti; postačuje vědomí, že sami nepřátelé Kristovi to připouštěti musejí, nemohouce nic platného proti výroku tomu vynésti. Pohledneme-li k slohu a k spůsobu, jakým dějiny své vypravují, nalezneme neméně, že povaha jeho docela dokonale k osobám svatopisců přiléhá. Jeví se zajisté spisové jich býti sepsáni od mužů po řecku nevzdělaných, rodem Semitů; idey, jež vynášejí, ač světovládny jsou, tak prostě se od nich a tak čiro vyjadřují, že od jiných mužů, leč jakým se připisují, pocházeti nemohou.

Leč nač bychom o tom se rozprostraňovali, majíce svědků v hojnosti, jimiž bíledně se dokazuje, že evangelia od těch, jimž se přikládají svatopisců pochodí? Není knihy na světě, jejíž pravost a původitost by tak byla prokázána, jak se při celém písmě N. Z. a ozvláště při evangeliích nalézá. Věc nade všechno pochybenství jista a průvodna jest, že v druhé polovici druhého století čtyry evangelia naše nejenom všady známa, nébrž za přesný plod apoštolský, za čirý pramen náuky Páně považována byla. Dosvědčují toho spisové sv. Irenéa, Tertulliána a Klementa Alexandrijského, jenž ku konci toho století žili; dokazuje to zlomek Murato-

riův, jenž z těch dob pocházeje o veřejném v církvi užívání evangelií těch patrně svědčí, dokazují to dva překladové, latinský a syrký, jenž tehdá vůbec platnost měli. Což ta jednomyslnost znamená? Irenéus tou dobou z kosmických poměrů důkaz vede, že nemůže více ani méně než čtverc evangelií býti, poněvadž jsou čtyry strany světa. I nemusela-liž evangelia ta dávno před Irenéem sepsána býti a pocházeti z těch dob, kterýmž je připisuje, ze století prvního od samých těch svatopisců, jejichž jména sebou obnášejí? Tolikéž o Tertulliánovi a Klementovi se dá říci. A před nimi ještě Theofil 180 a Tatian 160, ze čtvera evangelií harmonii evangelickou ustrojili; neplyne-li odtud, že v polovici druhého století vážnost evangelií všady uznána byla?

Nenaskýtá-liž ta shoda a to povšechné uznání evangelií za dotčené doby, že evangelia aspoň o půl století, ano o celé století dříve mezi lidem kolovala, vůbec všady uznána jsouce? Bludaři nejednou proti církvi vystoupali s náramnou hořkostí; ale žádný z nich nedí, že by evangelia později teprvé byla podsunuta byla aneb od svatopisců, jimž se připisují, nepocházela, nébrž takovou měla evangelia do sebe jistotu, dle slov Irenéových, že sami bludaři jim svědectví dávali. Herakleon, abychom jednoho uvedli, v polovici druhého století napsal výklad na celé evangelium Janovo a nesmysly své pod záštitou slov Janových pošetě a šílenosti ducha svého postaviti usilujíc. Nébrž sami pohané muscjí svědectví evangeliím našim vydávati, jak především Celsus, jenž žil v první polovici druhého století, uvádí s posměchem veškera téměř značnější místa našich evangelií při tom pravě: A to všechno jsme vzali z vlastních spisů vašich. Všecko se sbíhá k důkazu, že čtvero evangelií našich v první polovici druhého století vůbec uznáno bylo, a že ovšem tedy z prvního století pochodí, ješto drahná doba projíti musela, než ta povšechná uznalost v církvech ve třech dílech světa obdržela. Ale i sama evangelia apokryfická od druhého století podvržená a od církve zamítnutá svědčí o pravosti apoštolského pojití našich evangelií, ješto falešná mince vezdy přesné peníze podobného druhu předpokládá.

Toli o pravosti a původitosti. O *celitosti* a nezměnnosti můžeme ještě kratcejí se pronésti. Vniterná povaha evangelií již svědčí, že text jejich v podstatných částech proměny nepodstoupil. Sloh jejich hebrejskou barvivost na sobě nese posaváde, ač věc ta Řeky klasicky vzdělané nemálo urážela. Mezery v příbězích Páně posaváde v nich nalezáme, an o mládí Krista se nám zhola až na jednu událost odmlčují; nejedna potýkavost se nám v nich namítá, jenž snadnou měrou vyvarována býti mohla, genealogii tu obojí ve shodu uvésti posaváde práci stojí, o dni poslední večeře Páně posaváde se nesnadí vykladači; sv. Jakob zdá se sv. Pavlovi odporovati, Pavel Petra kárá, toli zázraků učiniv Act. 19, 11. 12. Trofima v Miletě v nemoci zanechává. 2. Tim. 4, 20. Ti a jiní nedostatkové a mnohé napohledné příčnosti a zdánlivé nedověcnosti posaváde se v knihách těch nalézají a bíledně svědčí, že evangelia v částech podstatných žádné proměny nevzala. Text řecký svatých evangelií s překlady v druhém století strojenými, syrským a latinským, se v podstatě a jestotě dokonale shoduje a srovnává; není-liž to důkaz, že evangelia v podstatě žádným proměnám nepodlehla? Kdožby byl také v nesčíslných těch po celém světě rozšířených přepisech nějaké proměny s úspěchem se podjíti mohl? Kdož byl tak všemocen, kdož tak všepřítomen býti mohl? Knihy ty veřejně se čítaly a pod stráží představenců byly; kdož by se byl odvážil nějakého zjinačování v nich, a kdož je provésti mohl? Doši nás tedy evangelia v tom dle podstaty spůsobu, ve kterém původně sepsána byla.

A proto již, poněvadž celitost spolu i authentia evangelií našich jista jest, sobě knihy ty důvěru naši veškeru vymáhají. Ale i sami ti svatopisci víry všeliké od nás zasluhují. Nebo co spisovatelé hodnověrným činí, dokonalá vědomost věci a za druhé upřímá pravdolibost, to se obojí plnou měrou při evangelistech shledává. Sami byli očividní svědkové věcí, o nichž vypravují, jak Matouš a Jan, apoštolé. A čemu sami nebyli přítomni, snadno z úst jiných posvátných osob, n. př. z úst Panny a Matky Boží, z úst rodičů Jana Kř. atd. čerpati mohli. Lukáš, jak praví, od samých samovidců vyzvěděl věci, jež sepsal a Marek napsal to, co z úst sv. Petra v Římě slyšel. Že ale to co věděli, čiře a upřímně bez obalu vypravují, z nejedné strany průvodno jest. Již ta čirá, ryzá a řekli bychom naivná povaha jejich, podle níž o vlastních vadách a nedostatcích svojich barvy a pláště nehledíce se pronášejí, dostatečně jich věrohodnost potvrzuje. Při té prostotě ale nebyli lehkověrni, nébrž spíše opak toho tvrdověrost jim Pán vytýkati musel. Píší o věcech veřejně na jevišti světovém stalých a nejmenší podrobnosti vyličují vůči samých nepřátel, kteří

by je snadno byli z vad a klamů stíhali, neučinili toho ale a tím samým hodnověrnost jejich zpečetili. Proč by také byli spisovali věci ty, kteréž jim žádného prospěchu nepřinesly a je raději nebezpečím smrti vystavili? Čili kdo zdravého rozumu s otevřenýma očima ve zkázu se pouští beze všeho důvodu? Nemuseli-liž také pravdy píleti pro samy vyznavače víry Páně a pro ty, jež získati chtěli Kristovi. Čili mohli očekávati, že někdo se obrátí, jistých důkazů nemaje, na víru, jenž život docela nový od jiných obyčejů zhusta odchodný poroučela, a jejíž vyznání člověka o statek ano i o život připravovalo? Sama pak ta náuka, tak vznešená, tak čistá a ryzá, tak nebeská a nadlidská mohla-liž z hlav lidí neučených a sprostých pojíti? Musel ovšem někdo jiný býti, jenž jí vyučoval, musel býti muž bohorodý, jenž věci ty nebeské u Otce viděl, a co viděl, vypravoval. J. 1, 18. Slovem všechno nás k tomu vede, že evangelisté naši všelikou víru zasluhují.

O poměru evangelií.

Evangelium sv. Jana zvláštní, od jiných evangelistův odchodnou, samostatnou povahu na sobě pronáší a tudy o něm na svém místě mluviti budeme. Ale tři ostatní evangelistové takovou k sobě příbuznost, podobnost a srovnalost na sobě nesou a opět v některých věcech takovou odlišují se od sebe odchodností, rozdílností až i napohlednou potýkavostí, že o tom podivném úkazu místněji promluviti přijde. Pro tuto svou příbuznost a tudy přehlednost mohouce k sobě vespolek porovnána býti, slují ta tři evangelia *synoptickými.*

Příbuznost ta jejich nezáleží jenom ve vypravování a vykládání týchže příběhů a řečí Páně a v zachování po některou dobu téhož pořádku, nébrž v užívání týchže slov, týchže rčení, téže slov vazby. Více než na šedesáti místech všickni tři společně se nalézají; na místech jiných dva jen spolujdou od třetího opuštěni jsouce, Matouš s Markem na více než dvanácti, Marek s Lukášem na osmnácti, Lukáš s Matoušem na devětatřidceti místech. Opět na jiných místech každý z nich o sobě stojí a má věci ode dvou jiných neotčené, Marek nejméně, Lukáš nejvíce. Marek všeho všude sedmadvadcet veršů jenom má vlastních, jichž u druhých dvou nenalézati.

Tato spřízněnost a srovnalost, jakož i dotčená v některých věcech odchodnost v novějším čase zabývala vtip a bystrotu nejedněch učenců, kteříž veškerým úsilím a napnutím duchových sil o konečné rozřešení té záhady se zasadili. Rozdivné odtud povstaly podmínky, o nichžto v krátkosti něco položíme.

Podmínky ty mohou vůbec na dvě uvedeny býti: buď totiž všickni tři evangelisté *z jednoho pramene* čerpali, anebo pozdější spisovatel *spisu předka svého* použil. Ale hned prvá hypothesa opět se na dvě ramena rozvětvuje; někteří totiž myslí o prameni *písemném,* jiní pramen ten *ústným* býti pokládají.

Ale který a jaký byl ten pramen písemný, abychom s tímto začali? Bylo prý to *prvoevangelium* jakési bez pochyby aramejskou řečí tehdy panující napsané a čtverou měrou vzdělané; jednoho takového vzdělaného prvoevangelia prý použil Matouš, druhého Marek, třetího Lukáš, čtvrtého Matouš a Lukáš. Leč brzo poznalo se, že ta hypothesa vykládá sice shodu synoptikův v dějinách a náukách, zhola však nemůže srovnalosti evangelií ve slovích a rčeních řeckých vyložiti. A tudy bylo potřebí k aramejskému prvoevangeliu *řecké přeložení* přidati; ale poněvadž ani tím během veškery nesnáze odklizeny býti nemohly, tedy přimyšleno ještě několik řeckých opracování, tak že to prvoevangelium na třináctero částí vzrostlo a veškeren podklad podmínky co nějakým haraburdím zařícen a zavalen byl. I kdož může snésti toho stoku částečných spisů pro sjednání tří kněh? Kdož může povstání tří těch spisův evangelických z té haldy jasně sobě představiti? Čili snad byli svatopisci oni podobni literátům našeho věku, tomuto pokolení pouhým literárným bytováním obmezenému, a církev podobna sklenníku nebo výhřevně nějaké? Podmínka ta docela odporuje rázu první církve a povaze svatopisců, v celé starožitnosti stopy se o ní nenalezá, ano ona se potýká s výslovným výrokem sv. Lukáše 1, 3., že píše v evangeliu to, čeho se od očitých svědků dověděl. Poněvadž tedy hypothesu tuto opustiti dlužno, přihleďme k hypothese druhé, jí příbuzné, jenž jeden pramen těch synoptických evangelií pokládá býti *ústné podání.*

Po Páně do nebes odchodu apoštolé po dráhný čas v Jerusalémě se zdržovali a ovšem jediný předmět veškerých jejich rozmluv byl Kristus Pán, učení jeho, divové a utrpení jeho. Ustavičným týchže věcí, událostí a náuk opakováním a opětováním skrystalila a ustálila prý se jistá forma, jakou se všecky věci, náuky a příběhy vykládaly, která, poněvadž apoštolé tím spůsobem jiné vyučovali, vezdy více a se více

utvrzovala. Když pak mužové pro hlásání evangelia v jiných krajech vyvoleni byli, hleděli apoštolé především k tomu, aby v jistém pevném, neviklavém a nevrtlavém tvaru veškeren obsah jiným kazatedlný jim svěřen byl. To se všecko dálo v Palestýně v řeči syrochaldejské čili aramejské toho času vládnoucí. Poněvadž ale také Řekům se evangelium kázati muselo, ješto v samém Jerusalémě mnoho sbornic řeckých bylo, jak z Act. 6. viděti, tedy se utvořila též taková stálá řecká forma u vyučování Řekův, která potom také v přespolných novovzniklých církvech všudy zavládla. Toť ta druhá podmínka dosti slibná a principu katolickému ovšem bližší, jelikož na ústném podání všecku shodu tří evangelií staví. Ale přece proti ní nemálo pochybností zabíhá.

Přihlédneme-li totiž ke spůsobu, jakým apoštolé z počátku slovo Páně hlásali, ve skutcích apoštolských se vyskytajícímu, poznáme brzo, že apoštolé ve svých kázaních událostí ze života Páně jakožto všeobecně známých jenom povrchně se dotýkají, při dokazování jeho z mrtvých vstání toliko se déle zdržujíce, kteréžto nestavši se před zástupy a přece nejmocnějším jsouc pravdy křesťanské důvodem zvláštního a místnějšího důkazu vymáhati se zdálo. A právě v historii o vzkříšení Páně rozcházejí se synoptičtí evangelisté, na důkaz, že hypothesa o rázu evangelia rozmlouváním nabytém na dobrém základu nespoléhá.

Přicházíme k *hypothese třetí*, té totiž, že *jeden evangelista druhého použil*, ovšem pozdější toho, kterýž dříve byl psal. A tu opět mnoho možností jest a těch veškerých cest zkoušíno a brzo ten brzo onen za původce vyhlášen byl. Nejpodobnější mínění jest ono, jehož se sv. Aug. (cons. evang. 1, 2.) drží, klada za prvníka sv. Matouše, ovšem řeckého vydání, z něhož Marek čerpal, Lukáš pak obou použil. Toto jednoho evangelisty ode druhého užití dobře shodu a srovnalost svatopisců těch vysvětluje. Co pak neshody mezi nimi jest, ta nepatrna a napohledna jsouci tím poznamenáním prý se odstraňuje, že dva ostatní evangelisté kromě sv. Matouše ještě jiného zřídla, Marek kázaní Petrova, Lukáš kázaní Pavlova, použili.

Jakkoli také proti této poslední hypothese mnoho nesnází se naskytá, přece mezi všemi posud pronešenými pravdě nejpodobnější se býti spatřuje. Ovšem pak otázka tato o vzájemném tří synoptických evangelií poměru sotva kdy tak rozřešena bude, aby proti vystavené podmínce nic právem namítati se nedalo.

Hlava IV.

O sv. Matouši a jeho evangeliu.

I. Sv. Matouš jmenoval se přede svým obrácením Levi Mr. 2, 14. L. 5, 27. a byl mýtníkem či celníkem, an clo při Kafarnau vybíral. Otec jeho sloul Alféus či Alfaj, kteréžto jméno velmi zhusta u tehdejších Israelitů přichází a tudy z pouhé podobnosti jména nehned o příbuzenství souditi se může. Ze jména jeho vlastního jakož i ze jména otce jeho patrno jest, že byl rodem žid, jakož všickni ostatní apoštolé ze židovstva byli vyvoleni. Ježíš ho povolal (9, 9.), an právě na cle seděl, a on tudíž následoval ho; tak mocně působila milost Boží na srdce jeho. Takovou pak radost z neočekávaného toho přemilostivého povolání pociťoval, že netoliko nyní jak se zdá jméno svoje proměnil Matoušem se nazvav t. j. Bohodarem či Bohodatem, takto i samým tím sebe prozváním vděčnost na jevo dávaje, nébrž také, jak všickni synoptikové svědčí, hostinu Spasiteli, učeníkům jeho a spoluúřadním svojim ustrojil. Okolíčnost tu veškeři synoptici vypravují.

Byl dle povolání řadou sedmý jakož i v katalogu apoštolův v tom pořadí Mr. 3, 18. L. 6, 18. přichází, ač on sám sebe 10, 3. za Tomáše, s nímž i u jiných sdružen jest, klade.

To jest všecko, co o sv. Matouši z písma víme, ješto o něm dále mimo seznamy apoštolů zmínka se nikde nestává. Jak Eusebius h. e. 3, 34. píše, kázal Matouš po některý čas krajanům svojim; když ale hodlal také přespolním hlásati a tudy vlast opustiti, zanechal krajanům svojim evangelium v jazyku vlastenském sepsané. *Kdy* se k jiným národům pro hlásání jim evangelia odebral, na jisto se neví. Chceme-li Apollonia mučeníka (okolo l. 180) slyšeti, jenž z doslechu (u Eus. h. e. 6, 18.) od starých praví, že Pán a Spasitel náš apoštolům z Jerusaléma do dvanácti let nevycházeti poručil, tedy by se to bylo dálo l. 45 po narození Páně. *Kam* se odebral a *kde* evangelium kázal, o tom jistých zpráv nemáme, jakož ani o spůsobu,

jakým sešel, nepochybných a shodných udání není. Bez mála se na jih odebral a u příbuzných národů ethiopských evangelium rozšiřoval. Povídají o něm, že dva magy v půtce překonal, že byv oslepen opět zázračným spůsobem zraku došel a že od Hirtaka, krále v Ethiopii, poněvadž Ifigenia panenství působením Matoušovým zvolivši za něho jíti nechtěla, v městě Nadaberu usmrcen byl; byl-li u oltáře mečem proklán, ukamenován neb ukřižován, o tom pověsti se rozcházejí. Ano ani v tom nepanuje shoda, kde se smrt jeho udála, poněvadž jiní, že se v Arabii stala, vypravují. Jisto pak jest, že co mučeň skonal a udání gnostika bludaře Herakleona (Clem. al. str. 4, 9.) jakoby tichou smrtí byl sešel, žádné váhy míti nemůže. Církev slaví den jeho 21. září. Ještě přidati dlužno, že podlé Klem. Alex. (paed. 2, 1.) velmi tuhý život vedl, od masa všelijak se zdržovav a kořínky se živiv.

Jak jsme již výše zmínili, přikládá se sv. Matouši znak obličeje lidského, poněvadž s člověčenstvím Páně počíná a nadto, poněvadž představuje lidstvo Krista vnímavé a jím podnesené a očistěné.

II. Tomuto Matoušovi připisuje se *první evangelium* a veškera starožitná církev nasvědčuje tomu. Netoliko u Klementa Ř., Polykarpa, Justina a jiných otcův nejstarší doby četná místa z Matouše čerpaná nalezáme, nébrž veliká řada výslovných svědectví jasně o tom se pronáší. Papias, biskup Hierapolitský (u Eus. h. e. 3, 39.), sv. Irenéus (haer. 3, 1, 1.), Klement Alexandrinský (str. 1, 21.) a Tertullian (carn. Chr. 22. Marc. 4, 2, 5.) dokonale o tom svědčí, aniž kdy až na novější časy o tom pochybováno bylo a tudy zbytečným se vidí svědectví ta doslovně uváděti, k nimžto bez toho ihned při otázce o původním evangelia toho jazyku táhnouti se musíme.

III. *V jakém tedy jazyku* evangelium sv. Matouše napsáno bylo? Kdybychom soudili podle jazyka, v jakém se nám dochovalo, museli bychom ovšem s některými novými kritiky se pronésti, že řeckým jazykem původně spis Matoušův vydán byl. Ale jinak docela nalezneme, když ku svědectvím historickým prohlídneme; tu již musíme přidati se ku všeobecnému po šestnácte století mínění, že sv. Matouš jazykem hebrejským evangelium napsal. Poslyšme jenom, co nejstarší té věci svědkové o tom praví. *Papias* (r. 120) na dotčeném místě vece: *Matouš nářečím hebrejským náuky Páně sepsal.* Irenéus † 202 (na d. m.) dí: *Matouš mezi Hebrey vlastním jich jazykem spis evangelický vydal.* *Panténus*, vrstevník Irenéův, nalezl, jak Euseb. h. e. 10. vykládá, v Indech hebrejské evangelium, jež tam Bartoloměj byl přinesl, a jež jak Jeronym (cat. 36.) přidává, Pantén sebou do Alexandrie vzal. *Origenes* (u Eus. 6, 25.) dí: *První evangelium jest sv. Matouše, kterýž je Židům na víru obráceným v jazyku hebrejském vydal.* A výšeji jsme výrok Eusebia z církevní historie jeho (3, 24.) poznali, že Matouš maje se k národům jiným odebrati evangelium vlastenským a přirozeným jazykem sepsal. Nejinak ostatní veškeří otcové, kterýmkoli o tom mluviti přišlo, se prohlásili, a zbytečno bylo by svědectví jich obšírněji uváděti. Za všecky nám stůj jedin Jeronym věci té obzvláště vědomý, kterýž (cat. 3.) výslovně praví, že Matouš v zemi judské evangelium v jazyku hebrejském vydal. Což může býti jasnějšího, což průkaznějšího a důvody obehnanějšího? Kdož se odváží takovému mraku svědectví odporovati?

Avšak oč by se v běhu tolika století člověcký vtip nepokusil, zvláště od dob zavládlého protestantismu, kterýmž smysl historický namnoze utuchl a důvodění ze vniterných a podmětných převrátkých důkazů v oblíbení přišlo! Nejprvé jenom pochybnosti některé proti hebrejskému evangeliu, že by kdy bylo bývalo, se skromně ozývaly, až vystoupili muži, kteří zhola, že by kdy bylo hebrejské evangelium bytovalo, zapírali. Jací pak a kteří jsou důvodové jejich, musíme se tázati, an nám věc ta bez velikého podivení vyjíti nemůže? Již ta okoličnost, že odpor takový v církvi po šestnáctero století neznámým ostával, všechny jejich důkazy v podezřeni uvodí. A přihlídneme-li blíže, shledáme je ovšem pavučinnými býti; nemohou zajisté ani jednoho kladného důvodu ukázati a odpor jejich proti svědectvím výše uvedeným zhola obstáti nemůže. Nejhlavitější výjimku nalezají v povaze Papia, kterýž prý byl dle Eus. 3, 39. mdlého vtipu a chatrného soudu. Ale což z toho? Má z toho následovati, že nemohl pro mdlý vtip rozsouditi on Řek, zdali co hebrejským neb řeckým jazykem bylo psáno? Mnoho-liž bystroty k takovému vědění potřebí? Nad to pak on se svědka Jana presbytera efeského, vrstevníka sv. Jana evangelisty, dovolává. A sám-li on svědčí o původním tom hebrejském jazyku evangelia sv. Matouše? Není-liž po straně jeho veškera řada svatých otcův a spisovatelův církevních? Ovšem odpůrcové by rádi veškerých těch svědectví jediným výrokem se zbavili a namítají, že veškeří ti svědkové od jediného Papia svedeni

byli k tomu domnění, jakoby sv. Matouš byl hebrejsky psal. Ale kdož, opět tážeme se, jsou důvodové jejich? Ireneus, muž mysli přebystré, byl učeníkem sv. Polykarpa; ovšem pak čerpal výroky svoje z podaných od Polykarpa svědectví, aniž pak se k Papiovi táhne. Origenes výslovně se tradice dokládá; Euscbius historik svědectví své o hebrejském jazyku evangelia Matoušova co výsledek historických studií předkládá; a Jeronym? Kdož o něm řekne, že on tak ledabylou známost věcí těch měl? Věru kdo přese všeliká a veliká svědectví o hebrejském evangeliu od Matouše původně vydaném pochybuje, ten všelikou historickou víru zamítá.

Ale snad dotčeným svědkům mnoho na tom záleželo, že sv. Matouš hebrejsky evangelium napsal? Na opak muselo jim s prospěchem býti, aby pověsti té o původním hebrejském evangeliu sv. Matouše co nejlehčeji a nejspěšněji zbyli, anoť takovým se zhoštěním hned slávy řeckému textu přirůsti muselo a oni spolu sproštěni byli té nemilé ale neodbytné otázky, kdo evangelium to hebrejské na jazyk řecký přeložil. Poněvadž ale oni přese všecko to jednohlasně tvrdí, že evangelium sv. Matouše původně hebrejsky psáno bylo, nemohli jich jiní leč historičtí důvodové k takovým pronosům přiměti.

IV. Ale nechme dalšího jednání o věci té, ano by zbytečno bylo. Raději přikročme k otázkám dvěma, jež tuto se kladou a samy neodbytně na mysli tanou. *Kam podělo se původní evangelium hebrejské? a kterak a kým povstal překlad řecký evangelia a v jakém poměru stojí k evangeliu hebrejskému* onomu? První otázka rozřešení svého dojde, některá-li sv. otcův svědectví vyslyšíme, kteří za doby své hebrejské evangelium sv. Matouši připisované znali. A tu nám dva mužové celou řadu ostatních svědků zastupovati mohou, sv. Jeronym a sv. Epifan. Nazaréové za doby obou těchto sv. otcův užívali evangelia hebrejského, jež sv. Matouši připisovali; a žádný z otcův obou knihy té a podání o ní co původním evangeliu Matoušovu nezamítá, ano naopak oba se všelikou chválou se o něm projadřují. Sv. Epifan (h. 30, 7.) vece o Nazaréech v ten spůsob: *Oni evangelium Matoušovo v úplnosti v jazyku hebrejském chovají.* Jeronym (cat. 3.) výslovně se v podobný smysl pronáší, že za jeho doby hebrejské evangelium Matoušovo nalézalo se v Césarejské bibliothéce od Pamfila mučeníka velmi pilně sosnované. Tak světec ten mluví, poněvadž povšechný byl náhled za doby té, že evangelium, jehož Nazaréové užívali a jež jinak sloulo *evangeliem hebrejským* aneb *evangeliem dvanáctera apoštolův*, od sv. Matouše sepsáno bylo, jak toho svědkem týž světec jest. (Jeronym, ctr. Pelag. 3, 1. In Math. 12, 13.) Avšak evangelium to nemělo v církvi authentické váhy a výroků z něho čerpaných užívalo se k vysvětlení toliko aneb pro starožitnost, ne však pro dokázání. (Orig. tr. 8. Mat. 19, 19. Hier. ct. Pel. 3, 1.) Obsahovaloť ono také mnoho věcí, jenž se v řeckém Matouši nenacházejí, tak že sv. Jeronym evangelium te do řeckého i latinského jazyka přeložil. Což tedy budeme souditi o evangeliu tomto hebrejském Nazaréův? Bezmála s pravdou potkáme se za to majíce, že evangelium to sice původně sepsáno bylo od Matouše, ale že Nazarejští a Ebioničtí znenáhla od církve se oddělivše mnohé části historické a didaktické odjinud vzaté v ně vesnovali, kteréž sice dílem z pravého podání vzali, ale dílem také z kalných pramenův přijali.

Důležitější jest druhá otázka *o váze a platnosti řeckého evangelia Matoušova.* Kdo přeložení to z hebrejského evangelia ustrojil, neví se a již u starých pouhé toliko domněnky o tom obíhaly. Někteří je Jakobovi Mladšímu, jako to činí spis sv. Athanasiovi neprávě připsaný (synops. evang.), jiní — a sice podpisy a scholia a z nich Theofylakt — Janovi ano i Bartoloměji překlad ten — ovšem pouhým dohadem — přičítají. Opět jiným zdá se, že přelohu tu učinil nějaký evangelista čili kazatel evangelia, jenž k sv Matouši v tom poměru stál, ve kterém sv. Marek ku Petrovi, sv. Lukáš k Pavlovi apoštolům se povahovali. Kdokoliv to byl, to jisto, že byl jeden z těch stoadvacíti mužů, kteříž Ducha sv. obdrželi; sic jinak by církev nebyla přijala díla jeho za authentický pramen slova Božího. Héretikové, ač jinak sobě předrze počínajíce, o tom že evangelium řecké, v církvi užívané a sv. Matouši připisované právem jméno téhož apoštola nese, héretikové, díme, o tom nejmenšího pochybenství nikdy neprojevili, což důkazem jest, že apoštolský původ evangelia toho vezdy bez odporu uznán byl.

V. Ale zbývají ještě otázky jiné, kterýchž jsme sice v běhu pojednání svého dotekli, ale o kterých místněji mluviti přijde, poněvadž nějakou do sebe důležitost míti se zdají. *Proč psal sv. Matouš evangelium a komu je napsal?* Dvě otázky tyto se snadno spojiti dají a tudy o obou spolu jednati budeme.

Prohlédneme-li první evangelium a připatříme-li blíže ku povaze jeho, přesvědčíme

se brzo, že spisatel jeho měl před očima lidi, jenž obyčejů, obřadů a mravův židovských jakož i místností svaté země dobře povědomi byli. Nebo veškery ty věci za známé pokládá, aniž jakého vysvětlení k nim přičiňuje, jak to na př. Marek na některých místech pro své čtenáře, pro Římany, činí. Dále čtenáři ti, jimž píše sv. Matouš evangelium svoje, jsou dobře v proroctvích Starého Zákona zběhlí a tudy nedivno, že se evangelista náš na výroky prorocké tak zhusta odvolává. Máme-li ještě nějaké porovnání uvésti, tedy při porovnání evangelia jeho s jinými nalezáme, že takové náuky a takové skutky volí, jimiž se tehdejší bludové a předsudkové v Palestýně zavládlí porážejí. Nemčl tedy jiných leč Židů Palestýnských před očima, jak to již z jazyka, ve kterém psal, vysvítá a nadbytečně Eusebius h. e. 3, 29. dosvědčuje, jehožto slova dříve uvedena byla.

Ale *jakým záměrem a úmyslem* povozován byl sv. Matouš ke spisování evangelia svého? I o tom výše jsme slyšeli. Slova Eusebiova jasně a nezakrytě dotýkají toho, proč byl evangelium své napsal. Chtěl totiž (jak h. e. 3, 24. čteme) spisem svým nahraditi krajanům nepřítomnost svou. Nemáme tedy jiného v evangelium jeho, leč ústné jeho kázaní, jakož sv. Chrysostom (h. 1, 3. in M.) dosvědčuje, an veče, že Matouš *byv od Israelitův, jenž uvěřili, dožádán, aby jim kázaní ústného svého spisovně zanechal*, hebrejským jazykem evangelium svoje osnoval. Byla to tedy památka, již krajanům svojim zůstavil.

Z toho již souditi se dá o tom účelu, jakýž někteří učenci sv. Matouši podkládají, že totiž psal pro dokázání, že v Kristu Ježíši pravý Messiáš se ukázal. Pravá jest výpověď ta, ale neúplna a stranna. Kázaje mezi Židy musel ovšem především k tomu prohlédati, aby v Kristu Ježíši pravého Messiáše spatřovali; ale tato apologetická část nebyla celým a jediným účelem jeho, nébrž k tomu muselo naučení o nové blažené říši a o výminkách, jakými jí dojíti lze, přistoupiti. A v tom dvojím účelu dokonává se příčina sepsání evangelia toho, totiž 1. ukázati, že Ježíš jest Messiášem od proroků v starém Zákoně předpověděným; 2. vyučiti tajemstvím říše jeho a výminkám, pod jakými se do ní vchází. S tím se ovšem spokojiti můžeme, anoť jistění toto zraku našeho nezužuje, nébrž volného vhledu do evangelia a vyrozumění jemu nám propůjčuje.

VI. Zbývá ještě otázka *o času, ve kterém* sv. Matouš evangelium svoje napsal. Otázky té podobně již výše vícekrát dotknuto, anať se zahrnuje ve slovech Eusebiových, že napsal evangelium, *když od vlastencův do ciziny se ubíral.* I poznali jsme ze svědectví Apolloniova u Eus. h. c. 5, 18., že dvanáctého léta po nanebevstoupení Páně s jinými apoštoly se z Palestýny odebral. Nasvědčuje tomu výrok od Klementa Alex. str. 6, 5. z apokryfického spisu, z *kázaní Petrova*, uvedený, v němž se četlo, že Pán takto apoštolům přikázal: *Po dvanácti letech vejděte do světa; nechať nikdo se nevymlouvá, že by nebyl slyšel.* Máme tedy dvoje svědectví dosti shodná a dosti podobná o době, v níž sepsáno evangelium sv. Matouše, kteréžby podle toho léta 45. psáno bylo.

Ale můžeme-liž na těchto svědectvích přestati? Kdyby nebylo jiných popůrcův tohoto o sepsání Matoušova evangelia udaje, než jsou Kosmas Indoplavec (christ. top. l. 5.), kterýž sepsání evangelia klade v dobu po smrti Štěpána prvomučeníka, Theofylakt a Euthymius Zigabenus, jenž osmý rok po nanebevstoupení Páně co dobu sepsání evangelia Matoušova kladou, anebo Niceforus Kallistův, jenž patnácté léto po vstoupení Páně sepsáno býti to evangelium pokládá, kdyby pravím nebylo jiných odchodných svědkův, mohli bychom se dvanáctým oním létem se spokojiti a jak praveno na těch dvou uvedených svědectvích přestati. Nebo dotčení popůrcové jsou více vzdáleni od času toho, než abychom výpověděm jich nějakou váhu připisovati mohli. Ale svědek veliké váhy zhola odporně o času, v němž evangelium to napsáno, se projadřuje, jehož slova ovšem vyslyšeti potřebí. Jest to sv. Irenéus, kterýž (haer. 3, 1.) praví, že Matouš hebrejským jazykem *vydal evangelium, an Petr a Pavel v Římě kázali a církev zakládali.* Slova závažná, kterými ovšem Irenéus dobu sepsání evangelia Matoušova udati hodlá, ale kterýmiž v půtku s Eusebiovým udáním vchází. Nebo kdy Pavel a Petr zakládali církev v Římě spolu tamto kážíce? Snad-li tu prohlídá k obou těch apoštolů v Římě předjich smrtí bytování, a rozumí l. 66 nebo dokonce 67, poněvadž hned na to řeč o jich smrti vede řka: *Po sejití jejich také Marek věci ode Petra kázané sepsal?* Tu by se nám vyskýtal rozdíl více než dvacíti roků, pro kteréhož velikého rozdílu let uvarování-se někteří učenci smyslili, že Irenéus mluví o dřívějším dvou těch apoštolů v Římě meškání. Leč ani tím mnoho nespomoženo; nemůže zajisté dvou těch knížat apoštolských v Římě sejití dříve než l. 60 položeno býti, když totiž Pavel po prvé do Říma přibyl. A tu

zůstane mezi Irenéovým a Eusebiovým udáním vezdy ještě mezera sedmnácti let. Pro zbytí té mezery všelijaké domněnky nalézali učencové, zvláště pak pravili, že světec ten ctihodný nehodlal určovati *času*, nébrž vůbec toliko *posloupnost* evangelií udati a toho chtěl dokázati, že evangelium od apoštolův pochodí, aniž pak ode Gnostikův opravováno bylo, aneb že evangelium stejně jak v Palestýně tak v Římě kázáno bylo. Jiní opět dosti slibně slova μετὰ τούτων ἔξοδον nepřekládají *po jich sejití*, nébrž po jich *vyjití* čili rozeslání, slovce „jich" τούτων nepotahujíce ku Petru a Pavlu, nébrž vůbec k apoštolům, o nichž Irenéus výše na d. m. mluví. Podlé výkladu toho Irenéus toliko praví, že Marek a Lukáš evangelia svoje po rozejití-se apoštolův psali, z čehož samoplynně jde, že evangelium Matoušovo před tímto apoštolů se rozejitím zosnováno bylo.

Jak viděti, nesnáz z odporu dvou svědectví Eusebiova a Irenéova povstalá výklady těmi docela nemizí a sami ti výkladové násilni jsou. Tolik ale vezdy jisto jest, že sv. Matouš nejpříze ze všech evangelistův psal, anať v tom veškerá udání ctihodné starožitnosti se jednosvorně sbíhají.

VII. Zbývá posléze o *nápisu* něco málo pověděti. Nadepsáno jest evangelium naše, jakož i jiná evangelia spůsobem takovým, kterým nejedna otázka vznikla. Zní totiž nápis Evangelium *podlé Matouše*. *Podlé*, to slůvko by mohlo mýliti nevědomce, jakoby snad nějaké spracování, výtah nějaký sv. Matouše anebo kázaní Matoušovo od jiného někoho napsané, nevšak samo evangelium a životný spis jeho se mu ke čtení naskýtal. Leč jiný má slůvko to význam; ono totiž spisovatele značí s vedlejším pomyslem, že ještě jiní spisové podobného obsahu se nacházejí. Povstal spůsob ten ze čtení v církvi užívaných, kdež čtenář vezdy jistý oddíl z evangelia Ježíše Krista předčítal dokládaje slůvkem *podlé* spolu spisatele, z něhož část ta vzata. Neužilo se při tom genitivu *ev. sv. Matouše* atd., poněvadž *jedno* jest evangelium, jímž spaseni jsme, evangelium *Ježíše Krista*. Tudy se rozumí při slovíčku *podlé* slovo *sepsání*, jak se již vůbec u nás čítává: evangelium podlé sepsání sv. Matouše. Tážeme-li se, kdo původ jest oněch nápisů, pohotově jest odpověď, že nepocházejí od samých svatopisců, ač velmi staří jsouce a již zřejmě a výslovně v druhém století (ve zlomku Muratoriho od l. 180 a u sv. Irenéa) se vyskýtajíce, ano k samým časům apoštolským sáhajíce. O tom sv. Zlatoust praví (in Rom. 1, 1): *Mojžíš knihám od sebe vydaným nepřidal svého jména . . jakož ani Matouš, Marek, Lukáš a Jan. Přeblažený ale Pavel všady při epištolách jméno svoje přičiňuje.* Avšak přece nápisové ti, jak jsme již napověděli, za věku apoštolského v užívání byli. Nebo kdyby jinak byli povstati mohli a kdyby církev jich byla se lišiti mohla? Víme pak, že to, jehož původ se udati nemůže, což ale přece v církvi pořáde a pořáde vládne, z apoštolských časů pocházeti musí. Nápisové tito byli nejstarší důkazové, že ten neb onen spis skutečně od jistého svatopisce napsán byl. Podlé toho Tertullian proti Marcionovi, kterýž porouchanému evangeliu svému (Lukášovu) žádného jména nenadpisoval, dovodí, že evangelium jeho žádné víry nezasluhuje, poněvadž tam spisovatel se na počátku nejmenuje a čtenáři rukojmím pravdy není.

Již pak veškery předběžné otázky zkrátka odbyvše ze síně do samé svatyně písmové vstoupiti můžeme.

Svatý Matouš.

Hlava I.

1—17. Rodokmen Páně. 18—24. Početí Jeho z Ducha svatého a 25. narození Jeho z Marie Panny.

1. Kniha rodu Ježíše Krista syna Davidova, syna Abrahamova. 2. Abraham zplodil Izáka, Izák pak zplodil Jákoba, Jákob pak zplodil Júdu a bratry jeho, 3. Júdas pak zplodil Faresa a Záru z Thámary, Fares pak zplodil Ezrona, Ezron pak zplodil Arama, 4. Aram pak zplodil Aminadaba, Aminadab pak zplodil Násona, Náson pak zplodil Salmona, 5. Salmon pak zplodil Booza z Rahaby, Booz pak zplodil Obéda z Ruthy, Obéd pak zplodil Jesseta, 6. Jesse pak zplodil Davida krále. David pak král zplodil Šalomouna z té, která byla Uriášova. 7. Šalomoun pak zplodil Roboama, Roboam

pak zplodil Abiáše, Abiáš pak zplodil Asu, 8. Asa pak zplodil Josafata, Josafat pak zplodil Jorama, Joram pak zplodil Oziáše, 9. Oziáš pak zplodil Joathama, Joatham pak zplodil Achaza, Achaz pak zplodil Ezekiáše, 10. Ezekiáš pak zplodil Manassa, Manasses pak zplodil Amona, Amon pak zplodil Josiáše, 11. Josiáš pak zplodil Jechoniáše a bratry jeho za stěhování babylónského. 12. A po stěhování babylónském zplodil Jechoniáš Salathiela, Salathiel pak zplodil Zorobabela, 13. Zorobabel pak zplodil Abiuda, Abiud pak zplodil Eliakima, Eliakim pak zplodil Azora, 14. Azor pak zplodil Sadoka, Sadok pak zplodil Achima, Achim pak zplodil Eliuda, 15. Eliud pak zplodil Eleazara, Eleazar pak zplodil Mathana, Mathan pak zplodil Jákoba, 16. Jákob pak zplodil Josefa, muže Marie, z nížto se narodil Ježíš, jenž nazván jest Kristus. 17. Všech tedy rodův od Abrahama až do Davida rodů čtrnácte, a od Davida až do přestěhování babylónského rodů čtrnácte a od přestěhování babylónského do Krista rodů čtrnácte.

Na samém prahu výkladu svého postřehujeme rodokmen tento Páně co žulovou pyramidu za věků dávných vybudovanou a do časů budoucích svědectví o Kristu podávající. Slova, jimiž apoštol evangelium otvírá: *Kniha rodu Ježíše Krista, syna Davidova, syna Abrahamova* jsou sice v sobě jasna, avšak o nich nejedna otázka povstati může. Především přijde nám vyjádřiti se o tom, kamby slova *Kniha rodu* směřovala a jak daleko by se vztahovala? Jsou zajisté mnozí, kteří myslí, že slova ta patří k celému evangeliu, titul celého díla toho v sobě zahrnujíce; ti vykládají *kniha příběhů, kniha života, životopis* Jesu Krista. Leč náhled ten jejich nemůže obdržeti, anyť důvody, kterými se zastírají, nemají váhy té, jížby se smysl ten provésti dal. Slovce *kniha* zajisté nevymáhá obšírnějšího nějakého obsahu, ješto také o listu rozvodném Deut. 24, 1. přichodí a Jer. 32, 12. o listu koupě, Job 31, 35. o žalobě co jednotné listině a slovce *γένεσις* nikdy významu dotčeného nemá, nébrž všady *rod, narození, pojití* a podobné znamená, jakož i ze syrského překladu viděti. Proto slova *kniha rodu* nevztahují se leč k rodopisu Páně, při čemž sv. Mat. probídá k Gen. 5, 1., kdež Mojžíš předkládaje rodokmen Adamův týchže slov užívá řka: *Tato jest kniha rodu Adamova.* Tím svatopisec náš nenezřejmě Krista co nového Adama staví naproti Adamovi starému na um takměř dávaje, že s Kristem co s otcem budoucího věku (Is. 9, 6.) nové pokolení počíná.

Sv. Matouš začíná evangelium svoje od rodokmenu Páně, poněvadž prokázati usiluje, že Ježíš Kristus jest zaslíbený ve starém Zákoně Messiáš. Rodopisové u Židův bývali u veliké vážnosti, ješto z nich doličovalo se právo ku požehnáním lidu Božímu připověděným. Jmenovitě rodopis čeledi Davidovy s velikou péčí ošetřován a chován, poněvadž z ní spasitel pojíti měl. Proto také Messiáš *synem* t. j. potomkem *Davidovým* (12, 23. 21, 9.) ano i *Davidem* (Jer. 30, 9. Ez. 34, 24.) jmenován byl.

Z toho, jak sv. Matouš tuto sobě vede, viděti jest, že psal evangelium pro lidi, jenž s osobou a náukou Jesu Kristovou neznámi nebyli, jež ale spisem svým u víře a naději utvrditi a ustaviti usilcval. Tudy prostě píše: kniha rodu *Jesu Krista,* blíže a zevrubněji ničeho nepřidávaje. Slovo *Ježíš,* jak doleji v. 21. vyloženo jest, značí *Spasitele* a slovo *Kristus* znamená *Pomazaného.* Obojí jest vlastní jméno. O jménu Ježíš nepochybuje nikdo; ale jméno Kristus pokládají mnozí za obecné a úřadné jméno a za přísudek králům, veleknězům a prorokům dávaný, jehož ale v posledních starozákonných dobách výhradně toliko tomu vznešenci udělováno, v němž trojí onen úřad spojen byl, spasiteli totižto předpověděnému, jak Jo. 1, 42. 4, 25. poznati se dává. Ale tím samým postupem došlo slovce Kristus platnosti jména vlastního, jakož ho i tuto sv. Matouš užívá a tudy v řečtině před slovem tím členu není. —

Nazývá Krista *synem* t. j. potomkem *Davidovým* a *Abrahamovým,* poněvadž těmto dvěma výtečným St. Z. mužům o příští Messiáše zvláštní a osobité zámluvy Boží dány byly (Gen. 12, 13. 22, 18. 2. Reg. 7, 12. ps. 88, 4. atd.) a poněvadž jimi dva hlavní oddílové historie starozákonné se naznačují. Abrahamem nad to, chceme-li k rozdílu tu zamíněnému zříti, naskýtá se národ, Davidem naznačuje se čeleď a dům, z něhož Kristus pojíti měl. Osoba Davidova co předka Páně tak proslula v lidu Božím, že Kristus, jak již praveno, synem Davidovým, ano Davidem sloul. Odtad za věku Páně Židé na otázku, čí syn by byl Kristus (Mt. 22, 42.), zřejmou a hotovou odpověď dali,

že Davidův syn jest (sr. Mt. 9, 27. 15, 22. 20, 30. 31. Mr. 10, 47. 48. Luk. 18, 38. 39.); lidé tehdejší pomoci ode Pána se dovolávající Krista nejinak než Synem Davidovým nazývají, jakož i ti, což Pánu při vjezdu Jeho do Jerusaléma slávu provolávali, nejinak volali, než *Hosana Synu Davidovu.* (Sr. L. 1, 31, Is. 9, 7. 11, 1. Jer. 25, 5. Am. 9, 11.) Ještě zbývá k verši prvnímu poznamenati, že slova *Syna Abrahamova* odnášejí se dle obyčeje písmového co přístavek ku *Davidovi,* jelikož v genealogiích vezdy poslední genitiv k nejbližšímu jménu se potahuje; a to příčina, proč Davida dříve klade, ač někteří tomu chtějí, že se to proto dálo, poněvadž jméno Davidovo proslulejší a běžnější bylo a poněvadž Messiáš synem Davidovým jmenován. Předeslav ten k rodokmenu Páně úvod nyní již předkládá jej.

Abraham zplodil Izáka, Izák pak zplodil Jákoba, Jákob pak zplodil Júdu a bratry jeho. Júdas pak zplodil Faresa a Záru z Thámary; Fares pak zplodil Ezrona, Ezron pak zplodil Arama.

V dvojverši tomto trojí věc na mysl podivně tane; první, proč evangelista k Júdovi brať jeho připojuje, která přece k rodovodu Páně nepřináleží; druhé, proč podobně v násl. v. Záru připojuje k Faresovi, anoť onen s rodokmenem Kristovým ničeho společného nemá; třetí posléze otázka jest, proč tuto žena Thámara se uvodí?

Na otázku prvou odpovídá sv. Chrysostom, že *bratří Júdovi* tuto se uvodí co zakladatelé a původové národu toho, jemuž Kristus slíben a co podobizny a oznakové dvanáctera apoštolův, duchovních otcův veškerého ku spasení povolaného člověčenstva; tudy se svatému Matouši vidělo je připojiti, a na obrat bratry Izákovy vypustiti, poněvadž k lidu Božímu zhola nepříslušeli. — *Záru* jmenuje s Faresem, poněvadž blíženci byli a poněvadž v životě materském takměř se již potýkali, kterému se prvorozenství a s ním předkovství a otcovství Messiáše dostati mělo. Nebo zvláštním řízením Božím dálo se, že když nemluvňátka ta se rodila, Zára vyskytl ruku, na kterouž bába nitku červenou uvázala, chtíc aby prvnější vyšel; leč když on vtáhl opět ruku, vyšel Fares dříve a tudy prvorozenství před Zárou dosáhl. (Gen. 38, 28.)

Tím dvě otázky došly odpovědí svojich. Otázka třetí však jenom ve spojení s dálejším textem v potaz brána býti může. Dí pak dále Matouš: *Aram pak zplodil Aminadaba, Aminadab pak zplodil Násona, Náson pak zplodil Salmona, Salmon pak zplodil Booza z Rahaby, Booz pak zplodil Obéda z Ruthy, Obéd pak zplodil Jesseta.*

Potkáváme se tu opět se ženami, které mimo písmový obyčej v rodokmen Páně vesnovány jsou. Již staří Otcové svatí pátrali po příčinách, pro které v rodovodě Páně toliko s těmi nevelmi dobropověstnými ženami nás sv. Matouš obeznamuje, o ženách a předkyních Páně svatých ničeho nedotýkaje. Thámara ona zajisté za nevěstku se Júdovi vydala, Rahabu sv. písmo samo nevěstkou zove, Rutha se před zákonitým snoubením o Boozovo obejmutí ucházela a Bersabea, o níž hned ve v. n. řeč jest, pro cizoložství pověstna jest. I udávají sv. Otcové příčinu toho dvojí. Jednu, že sv. Matouš vypustiv dle zvyku židovského veškery ženy obyčejným spůsobem provdané volil toliko zmíniti ty, ježto *zvláštním řízením* pramatkami Spasitelovými se staly. V tom se nalezala náuka, že Bůh neváže se při udělování milostí svojich nějakým právem lidským na pokrevenství založeným, nébrž že svobodně dle všemoudré vůle své je uštědřovati může. Druhou věci té příčinu uvodí sv. Otcové, že již tím pramatek pojmenováním mělo se na vědomí dáti, že Kristus pro hříšníky na svět přijde. Sv. Zlatoust nad to (h. 3. in Mt.) napomíná nezakládati sobě na předcích vznešených a nacpak za nízké a ponížené nestyděti se, anobrž zlou pověst předků svojich dobrými skutky zahalovati. Jiná však ještě se namítá otázka, o jaké Rahabě sv. Matouš tuto mluví, mateří Boozovou ji býti klada? Nebo starozákonné písmo nikde výslovně nedí, že se Booz zrodil z Rahaby té, co v Jerichu při dobývání země od Israelitů zhledačův ochránila a v pravého Boha uvěřila (Jos. 2.). Leč již ta okolnost, že sv. Matouš ty jen ženy přivodí, kteréž mimořádným během v rodinu Júdovu přijaty byly, doličuje toho s dostatek, že o jiné Rahabě leda o té všem známé Israelitských zvědcův ochranitelce řeči není. Byl bez mála Salmon jeden z oněch zvědatelů do Jericha přibylých a od Rahaby chráněných, kterýž po smrti otcově hlavou pokolení Júdova stav se Rahabu tu vírou důstojenství pravé Israelitky došedší a potom svatý život vedoucí (Hebr. 11, 31. Jac. 2. 25.) za manželku pojal. O Rutě nikdá se nepochybovalo, že jest táž, o kteréž zvláštní kniha St. Z. vypisuje. To ještě přidáváme, že obě dotčené ženy pohanky spolu od sv. Otců za podobizny, oznaky a předvěsti obrácení veškerého pohanstva na víru se přijímají a za důkaz, že Bůh toho času pohanův nezanedbával. Povolání žen těch, dí sv. Ambrož, bylo příkladem a dů-

kazem milosti Boží, jenž nad Starý Zákon vznešenější jsouc lidí ze všech národů k jednotě církve povolává.

Porovnáme-li výčet porodů sv. Matoušem tu předložených s občasím, jež porodové ti obstihnuli, přesnadno přilípneme k té domněnce, že tuto někteří rodové vypuštěni jsou. Při vyjití z Egypta vidíme Násona hlavou pokolení Júdova býti (Num. 1, 7.). O Esroně ale čteme (Gen. 46, 12.), že se Júdovi ještě v zemi Chananejské před stěhováním-se do Egypta narodil. Zbývá tedy na veškeren ten čas 430letého přebývání Israelitů v Egyptě toliko troje zplození, Arama, Aminadaba a Násona, co sotva stačí ono občasí vyplniti. Kolik rodův tu vynecháno, neví se, avšak těch učencův domněnka, kteří trvání lidu Božího v Egyptě na 215 let, tedy právě na polovici čísla onoho snižují, na vrátkých toliko spoléhá oporách, na pouhém totiž rodokmenu vedení a některých osob, jmenovitě Ex. 6, 16. při udávání kmenu Leviova, vypuštění. Leč o tom níže ji u výkladu svém se rozšířiti hodláme.

Neméně mezi Salmonem a Boozem některá jména vynechána byla; nebo od vyjití z Egypta do stavení chrámu čtvrtého léta Šalomounova prošlo 480 roků a tudy od Salmona až do Jesseta nejméně 360 let uplynulo, pro kteroužto dobu čtyři rodové nepostačují. Mezeru tedy tu přijíti musíme, kterážto však toliko mezi Obédem a Jessetem díti se mohla, poněvadž přidání při dvou ostatních osobách přístavkové: *z Rahaby*, *z Ruthy*, všeliká mezirodí vylučují. Tu pak horuje rodokmen Páně, an se mu královské slávy dostalo. Nebo:

Jesse zplodil Davida krále. David král pak zplodil Šalomouna z té, která byla Uriášova, Šalomoun pak zplodil Roboama, Roboam pak zplodil Abiáše, Abiáš pak zplodil Asu, Asa pak zplodil Josafata, Josafat pak zplodil Jorama, Joram pak zplodil Oziáše.

S Davidem počíná nová řada předkův Páně, jakož i nová perioda historie národu Israelského. Za tou příčinou klade sv. Matouš ke jménu Davidovu přívlastek *krále* a sice v řečtině se členem pro zvláštní jeho co prvého té čeledi krále a representanta duchovního království Kristem uvedeného (Jc. 18, 36.) vyznačení. Přikládá tu z dotčených příčin také máteř, ze které se Šalomoun narodil, při čemž nápadno na první pohled, proč se vyjadřuje takovým spůsobem obhovorným a proč raději nedí prostě z *Bersaby*, jméno Uriášovo zhola mimo sebe pustě? Stalo se to bez mála ku prokázání, že Bůh dané Davidovi zámluvy pro hříchy Davidem proti Uriášovi spáchané neodvolal, nébrž ovšem k ní dokona stál, věren zůstávaje i tenkráte, když lidé se Jemu proněvěřují 2. Tim. 2, 13. a prohlédaje ku pokání, kterým se oba, David i Berseba, káli, jak to z písma (o Bersabě z Prov. 31, 1.) dostižno jest.

V dálejšku mezi Joramem a Oziášem shledáváme, přirovnavše výčet rodu toho s historií Starého Zákona, že tři rodové pominuti jsou. Jak zajisté nám vypravují knihy královské a chronické (4 K. 8, 24. 11, 2. 12. 21. 14, 21. 1 Par. 3, 12. 2 Par. 26, 1.) zplodil Joram Ochoziáše, Ochoziáš Joasa, Joas Amazia, Amazias Oziáše, jenž i Azariáš sluje. Pominul jich svatopisec, jak z v. 17. vidno, pro stejný počet rodů ve všech třech občasích, nechtěje v žádné výše čtrnácti rodů uváděti. Že však právě ty tři a nejiné vypustil, ne tak pro umenšenou a téměř zhaslou za té doby slávu domu Davidova, nébrž raději pro zlořečení na dům Achaba vynešené (3. Reg. 21, 21. 4. R. 9, 6.) se stalo, že totiž veškero posledstvo Achabovo vyhlazeno bude, což až do čtvrtého kolena rozuměti se mělo. (Ex. 20, 5.) Zdá se tedy, že i tuto ve výčtu předkův Páně památka dotčených vypuštěných králů smazána a setřena býti měla, aby i tím mlčenlivým spůsobem ohavnosti domu Achabova se pokutovaly. Ostatně již výše jsme pozorovati mohli, že když sv. Mat. vypouštěje některé rody, přece všady slova *zplodil* užívá, širšího smyslu jeho dotýká. To i v následujícím postupu se nalezá, když Mat. dále pokračuje:

Oziáš zplodil Joathama, Joatham pak zplodil Achaza, Achaz pak zplodil Ezekiáše, Ezekiáš pak zplodil Manassa, Manasses pak zplodil Amona, Amon pak zplodil Josiáše, Josiáš pak zplodil Jechoniáše a bratry jeho za stěhování Babylónského.

Nezávadna nejsou všecka jména tato a posloupnost jejich až na Jechoniáše a bratry jeho. Než ale o té závadě pojednáme, dlužno jest nám zmíniti se o překladu odchodném od obyčejného. Obyčejně čte se *v zajetí Bab.* My však volili jsme slovo *stěhování* (přesídlení, přenesení), poněvadž to slovo lépe přiléhá latinskému transmigratio; v řeckém se rovně čte *μετοικεσία*, přesídlení, ne však *αἰχμαλωσία* zajetí. Mimo to jsme místo *v* postavili *za* či *o*, dle řeckého *ἐπὶ*, *za*, *okolo*, v čemž docela právi jsme; jazyk řecký toho přeložení dobře vymáhá a nad to přesídlení to od bitvy u Circesia 606 až do konečného podvrácení a zkažení Jerusaléma 586 trvalo, trojím během vyvedeno byvši. (Viz o tom historii Star. Z. 2. Par. 36. 4. Reg. 23. a 24.) Za všech let dotčených Jechoniáš a

bratři jeho Josiášovi se narodili. To předeslavše přistupme již k těm, jenž tu vězí zádrhům.

O Josiáši praví tuto, že zplodil Jechoniáše a bratry jeho. Josiáš neměl syna Jechoniáše, nébrž Joakima a tento zplodil Jechoniáše; ta věc ovšem nám nemůže vaditi, an víme, že v písmě často synem a plozencem sluje, jenž synem synovým, t. j. vnukem jest, čehož příklady jsme již výše pozorovali. Ale závadu působí nám přístavek *bratry jeho*, poněvadž písmo jenom o jednom bratru jeho (1. Chron. 3, 16.) mluví. Té se zbavují někteří udávajíce, že slovem *bratry* také vesměs příbuzenci přicházejí, což právě z příběhů Jechoniášových dolíčno jest; nebo 2 Chr. 36, 10. sluje v textu hebrejském Sedechiáš bratrem Jechoniášovým, an 4 Reg. 24, 17. strýcem jeho se zůve, podle čehož Sedmdesátníci a Vulgáta i na prvějším místě *strýc* vyložili. A byť písmo St. Z. v knihách nás došlých o žádných nemluvilo bratřích, z toho nejde, žeby nebyl žádných bratrů měl, ješto ani o Ráhabě nečte se, žeby mateří Boozovou byla bývala, jakouž přece byla. Tak domnění vykladatelů jedněch, kteréž se všelijak zamlouvá a tudy na něm nejlépe přestati; jiná zajisté věci té narovnání více méně nedopadají. Vidí se totiž některým, že Joakim a Jechoniáš jména velmi příbuzná záhy zaměněna byla a že tudy se čísti má *Josiáš zplodil Joakima a bratry*, při čemž ukazují na sedmdesátníky, jenž touž osobu Jer. 52, 31. Joakimem a 4. Reg. 25, 27. Joachimem a 2. Chron. 36, 8. 9. Jechoniášem zovou. Ale podle Jer. 22, 24—30. veškeren důraz na Jechoniáši spočíná a tudy samozvaná ta jména proměna místa míti nemůže. Jechoniáš ten výrokem Božím pokořen, zavržen a v zajetí veden byl a tím označoval Toho, jenž Is. 53, 4. podle vůle Otcovy sám se snížil, pokořil a v pohanění a utrpení se vydal. — Ještě jiným — jak se domnívali spolu pro doplnění nedostávajícího se čísla rodů ve druhé řadě — podobá se přede jméno Jechoniášovo jeden celý rod vesnovati a čísti: *Josiáš zplodil Joakima, Joakim pak zplodil Jechoniáše.* Leč vykladači ti činí to proti všemu právu, an rukopis žádný, žádný překlad jim nenasvědčuje; a činí to bez potřeby, anoť níže ji dokážeme, že takovéto písem tuto doplňování zhola zbytečno jest. Nejlépe tedy, jak jsme pravili, při prvním výkladu se spokojiti.

Přijde ještě udati příčinu, pro kterou svatopisec *bratry* dotčené udati raději než vypustiti hodlal. Dálo se to bez mála, poněvadž z nich mnozí stolec královský a tudy předeznačnou říši Kristovu drželi a poněvadž osudu zvláštního zažili. Do doby této užívali předkové Páně královského důstojenství; ale od času přestěhování do Babylóna pošla a potuchla sláva ta, jak z dálejška se vidí.

A po přestěhování Babylónském zplodil Jechoniáš Salathiela, Salathiel pak zplodil Zorobabela, Zorobabel pak zplodil Abiuda, Abiud pak zplodil Eliakima, Eliakim pak zplodil Azora, Azor pak zplodil Sadoka, Sadok pak zplodil Achima, Achim pak zplodil Eliuda, Eliud pak zplodil Eleazara, Eleazar pak zplodil Mathana, Mathan pak zplodil Jákoba.

Jechoniáš byl zaveden do zajetí babylónského a v okovách držán až do smrti Nabuchodonozorovy, načež propuštěn byl a po královsku chován. O něm dí ovšem písmo Jer. 22, 30. *Napiš muže toho neplodným.* Avšak z toho nejde, žeby nebyl měl žádných potomků, ješto se mu 1. Par. 3, 17. dva synové připisují, nébrž prorok Jeremiáš sám vykládá slovce *neplodný*, že se mu totiž zle povede a že z jeho potomstva nebude nikdo kralovati na stolci Davidově, což se i stalo, jelikož po odvedení Jechoniášovu do zajetí Babylónského strýc jeho dosedl na trůn, za něhož Jerusalém rozbit a trůn královský byl podvrácen. Synové Jechoniášovi (2. Par. 3, 17.) v Babylóně se narodili, ano i pravnuk jeho Zorobabel v Babylóně narodil se, jak již jméno jeho namítá. Toť zajisté znamená: *po přestěhování, po přesídlení*; před zajetím Babylónským, ač snad manželku maje (4. Reg. 24, 15.), děti sotva měl. Mezi Salathielem a Zorobabelem vypuštěn Fadaja. (1. Par. 3, 17.) Odtud dále veškera ta jména, jenž přicházejí u sv. Matouše, nejsou již z písma sv. známa, ale sv. Matouš snadně jich od samé rodiny dostati mohl, anoť jak z Josefa Flavia (proti Apionu 1, 7. a z vlastního jeho životopisu k 1.) víme, rodopisové s velikou péčí chováni byli, což i z toho prý od Heroda I. předsevzatého, avšak docela jak na bíledni jest, neprovedeného rodokmenův zničení (Eus. h. e. 1, 7.) spatřovati se dává. Podle rodopisu se soudilo, zdali kdo k rodině lidu Božího přináleží, a kdo toho provésti z takových desk veřejných nemohl, ten z počtu Israelitův vyloučen byl. (1. Ezdr. 2, 62.) Ještě po konečném skrze Tita podvrácení Jerusaléma rodopisové takoví mezi Israelity chováni, jak z Domitianova příkazu, veškery Davidovce zahladiti, patrno. (Eus. h. e. 3, 19. 20.) To jisto jest při tom, že sv. Matouš, odkudkoli výčet rodův vzal — buď z desk veřejných, buď ze soukromých svaté rodiny, buď odjinud — všeliké víry za-

sluhuje, poněvadž chtěje Židům dokázati, že Kristus Davidovým potomkem jest, toho všemožně pilen byl, aby proti udávání jeho o rodu Páně a tudy proti celému jeho evangeliu pochybenství kladeno býti nemohlo.

Přicházíme k závěrce a k vrcholu celé té genealogie Páně a k cíli a konci veškerého zákona (Rom. 10, 4.): *Jákob pak zplodil Josefa muže Marie, z nížto se narodil Ježíš, jenž nazván jest Kristus.*

Při tomto pamětihodném verši mnohé se namítají otázky, na něž vykladateli odpověditi dlužno. Předložíme otázky ty jednu za druhou a při každé hned odpověď přičiníme.

Nejprvé divno, že Josefa jmenuje *mužem Marie,* ješto se přece zdá, žeby toliko snoubencem, ne pak mužem ἄνδρα nazván býti měl. Avšak svatopisec právem Josefa takto nazývá, ačkoli po veškeren čas prázen byl přečisté Panny, poněvadž, jak sv. Aug. (cons. evg. 2, 1.) dí, manželství nezáleží v jednotě těla, než v jednotě duše a mysli. Čímž dává se na um, že u věrných manželův i tehdá manželství ostává, když podle svatého Josefa a dle světice Panny v ustavičnou čistotu se zaslíbili, jak to u Marciána císaře a Pulcherie, u sv. Cecilie a Valeriána, u sv. Jindřicha II. a sv. Kunhuty, u Boleslava Stydlivého a jiných spatřujeme.

Druhé, čeho tu dotknouti přijde, jest to, jak se zdá, podivné sv. Matouše dovodění. Nebo kterak má z toho, že Josef od Davida pochodí, následovati, že Ježíš Kristus synem či potomkem Davidovým jest, ješto sám týž Matouš praví, že Kristus z Panny Marie přičiněním Ducha sv. se narodil? Podle obyčejů a práv Židovských v nebytí otce přirozeného a životného měl otec zákonitý právo a povinnost, jméno svoje a ovšem i rodové právo svoje na syna zvoleného, přisvojeného, zalíbeného a jakýmkoli během přijatého přenésti, a syn tento zákonitý tudy docela v poměr přírodného syna ku přisvojovateli, zalíbiteli a pěstounu vcházel. (Deut. 25, 5. 6.) A tudy v písmě svatém se nazývá synem něčím i ten, kdož jest od někoho za syna zvolen, jako Mojžíš sloul synem dcery Faraonovy. (Ex. 2, 10.) — Dokázav tedy sv. Matouš, že Josef muž Marie byl z rodu Davidova, dolíčil tím již také, že i Ježíš, jenž od Josefa za syna přijat byl, téhož byl rodu; jiného důvodu nikdo ze Židů nepostihoval. Sloul zajisté Josef otcem Ježíše Krista a pravila Maria Panna Syna ve chrámě nalezší: *Otec tvůj a já hledali jsme tebe.* (Luk. 2, 48.) Nadto ale výše byla také Panna Maria máti Páně z rodu Davidova, čímž původ Kristův od Davida tím světleji na oko se staví. Nebo což jiného z toho, jež vypravuje Luk. 2, 4. 5., souditi můžeme, než že Maria byla dcerou dědičnou, t. j. takovou, která pro nebytí bratrů veškeren jakýkoli statek otcův dědila (Epif. haer. 78, 7.), ale spolu také jenom za muže téhož pokolení, ba i téhož rodu (Num. 36, 62. Ezdr. 7, 63.) provdati se mohla? Tudy poněvadž pošla za chotě Davidovce, také sama z Davidovy čeledi pocházeti musela. Protož také sv. Pavel dí (Rom. 1, 3.), že *Kristus učiněn jest ze semene Davidova podle těla* a (Hebr. 7, 14.) praví zjevno býti, že Pán náš *z pokolení Júdova* pochází. A sv. Ignatius Muč. Ef. 18. vece: *Bůh náš Ježíš Kristus od Marie vydán jest z Davidova sice semene, ale z Ducha svatého.* Podobně Just. Tryf. 45, 100 atd. Z toho již vyložiti sobě můžeme, proč sv. Mat. klade rodokmen Josefův a nikoliv jako Lukáš rodokmen Marie, což by proti všelikému u Židův (a pro tyto psal Mat.) obyčeji bylo bývalo. Patrněji vše to — ač potřebí-li — ozračí se z rodopisu sv. Lukáše (Luk. 3 k.), kdež také o shodě a neshodě dvou těch rodokmenů Páně místněji promluvíme.

Pozorovati dobře při Josefu či vlastně při Marii proměnu vazby větové; an dříve všady užíval časoslova *zplodil* ve spůsobu činném, najednou větu jinačí a trpným časoslovem povídá *z níž narodil se.* Vylučuje spůsobem tím netoliko Josefa ode všelikého při narození a plození Páně přičinění; neboť bylby tu říci mohl o Marii Panně: *ježto porodila Ježíše.* Nébrž tím trpným postupováním spolu blížeji a zračitěji vystavuje, že dům Davidův Krista ze sebe nevyvodil, nébrž jej darem od Boha obdržel, že tu vládla nadpřirozená milost Boží a působení i moc Ducha svatého, a že z panny čisté Kristus narodil se, jak jediné na Boha připadalo, když člověčiti se ráčil. Kde se příroda v nadpřírodu mění, tam i větu jinačiti slušelo.

Předloživ pak Matouš rodokmen Páně, ještě jednou se naň ohlédá a tajný úmysl Boží v něm skrytý naznačuje. Dí: *Všech tedy rodův od Abrahama až do Davida rodů čtrnácte, a od Davida až do přestěhování Babylónského rodů čtrnácte, a od přestěhování Babylónského do Krista rodů čtrnácte.* Celou řadu rodin (γενεά) sv. Mat. na trojí rozděluje a každému oddílu čtrnáctero připisuje rodin. Dávno již sv. Aug. a po něm druzí otázky dvě tuto kladli; první: proč Matouš na troje občasí veškeren ten věk rozvádí? druhou, proč čtrnáctero rodin v každém dotýkati volil? Při tom neodbytno určiti, kde která z těch čtrnácterých rodin počátek

a konec svůj béře. Když historii lidu Israelského povážíme a běhy její zpytujeme, ihned se nám příčina toho trojího rodin rozdělování naskytne. Od Abrahama do Davida zajisté trval věk patriarchů, za něhož rodina Davidova, tato životná žíla pokolení lidského, vznikala, až v Davidu vrcholu slávy došla. Občasí druhé od Davida do přesídlení Babylónského zahrnuje věk královský, v němž předkové Kristovi nejvýše kvetli, až pak v zajetí Babylónské se dostali a sláva jejich dokvetla a hynouti počínala. Věk třetí obsahuje ten čas, v němž dům Davidův od vývodství upadl až v nejnižší téměř přede světem nepatrnost a lid Israelský pod cizé jarmo se dostal. V trojím věku tom Bůh trojím během lid svůj k svatému se snažil vésti životu, jak onen hospodář (Luk. 20, 9.) třikrát služebníky své k vinařům poslal, což když se bez prospěchu dálo, poslal posléze syna svého, aby kdež v lidu hřích zavládl, hojněji opanovala milost. (Rom. 5, 20. 21.) První perioda značí rozednívání-se, druhá polednování, třetí soumrakání historie národu hebrejského; nad to vidí vykladatelé ještě v trojím občasí tom trojí úřad Páně vypodobněn býti, v prvním úřad kněžský, v druhém královský, v třetím prorocký. Tíženi se odpovídá na otázku *o čísle čtrnácterém;* tu musíme nevědomost svou vyznati. Některé toho důvody mnozí uvodí, jichž tuto, ač veliké do sebe váhy nemají, docela pominouti se nedá. Čtrnácte jest dvakrát sedm a sedmici známo býti číslem posvátným, jejíž odvojení tu znamená takměř odvojení péče Boží, kterouž Bůh nad rodinou tou před jinými rodinami vedl, a rozmnožení milosti, kteréž na rod ten hojněji než na veškeré jiné vylévá. Druzí ukazují na jméno Davida, kteréžto hebrejsky když se píše a písmena se po kabalisticku počítají, dává číslo čtrnácte. Jiní opět vidí v celém počtu $3 \times 14 = 42$ nějaké narážení na dva a čtyrydcatero stanovišť lidu Israelského na poušti; jiní spatřují po kabalisticku násobení šestky se sedminou (6×7), při čemž šestka značí trudy, klopoty a mozoly tohoto života, kterýmiž se věčného pokoje sedminou značeného dochází.

Leč to mimo sebe pustíce musíme se obrátiti k určení, kterak řady ty ustrojeny býti mají, při čemž však ihned připomenouti sluší onu vykladatelův nesrovnalost, za kterou jiní jinak rody ony pořádají. Stežejná otázka při tom jest, má-li se i Kristus spolu do řady počítati čili nic? Povážíme-li, že v Kristu nový věk nastal, a zvláště, že On mimo přirozený běh z Panny se narodil, snadno se nakloníme k náhledu tomu, že Kristus v řadách těch počítati se nemůže. A tu již nejlépe bude, podle obyčeje v historiích užívaného s osobou, jenž řadu jednu zavírá, spolu řadu druhou otvírati a veškera ta pokolení tak upraviti, aby David první řadu končil a druhou začínal, dále druhou řadu aby končil Josiáš a týž otvíral třetí řadu, načež s Josefem třetí čtrnácterka se zavírá. To se nám zdá nejsličnější rodokmenu toho uspořádání, ač nechceme tajiti, že mnozí první řadu Davidem zavírají, druhou Šalomounem počínají a Jechoniášem končí, třetí řadu pak Jechoniášem začínají, podle toho že i evangelista Jechoniáše dvakráte jmenuje, a Kristem zavírají. Ještě jiní neopětují žádného jména, avšak po Josiáši vkládají Joakima — s nimiž ovšem pro libovůli tu shodovati se nemůžeme.

Ohlédneme-li se při konci prvního té kapitoly oddělení na veškeru tu řadu kolen, z nichž pošel Pán, nalezáme mezi nimi lidi všelikého druhu, všelikých obyčejů, ano i všelikého již ctnostného již hříšného života, v němž se nám dává naučení, že Kristus pro veškero člověčenstvo, nejvíce pak pro hříšné přišel a že všickni, chudí bohatí, nepatrní slavní, králové zedráci Jeho účastni býti mohou a mají, v čemž nás křesťanů pravá urozenost záleží. Neméně z toho se béře, že všeliké honosení-se vysokým rodem musí umlknouti před Tím, jenž pošel sice z rodu královského tehdá již do prachu sníženého, jenž ale nový rod či obrod zařídil a zavedl. Rodičové Kristovi ze vší slávy a všeho bohatství předků svojich ničeho nekořistili, všeho toho co svět štěstím klade zbaveni byvše. Avšak to ze všech těch přítěh vyzutí Bohem se jim dostalé učinilo, že tím lehčeji a lépěji mohli se úmyslům Božím při tom nuzném, chudém a poníženém Syna Božího narození propůjčovati a svým vlastním postavením ono veliké Páně zmaření se (Filip. 2, 7.) označovati. Posléze spatřujeme, že nic nemohlo překážeti dokonalému zámluv, úmluv a záměrů Božích vyplnění, ani stáří Abrahamovo, ani neplodnost Sařina, ani to čtyrystaleté v Egyptě otročení, ani nevěra lidu, ani cizoložství Davidovo, ani ohavní hříchové přemnohých králů, ani to sedmdesátiroké zajetí a to hrozné národu a krajiny zpustošení; pročež moudrosti a nesmírné dobrotě Boží každá duše se musí klaněti.

Již pak slyšme, co svatopisec o narození svrchovaného krále nebes píše, o němž zvláště se rozšířiti musel, aby slova v. 16: *z níž narodil se Kristus* místněji osvětlil a pravý nadpřírodný porod Kristův v pravém světle naznačil. Dí:

18. Kristovo pak narození takto bylo: Matka jeho Maria zasnoubena byvši Josefovi, dříve nežli sešli se, nalezena jest těhotnou od Ducha svatého. 19. Josef pak muž její spravedliv jsa a nechtěje jí na odiv vydati, rozhodlal se ji tajně propustiti. 20. Když pak o tom přemýšlel, aj anděl Páně ukázal se ve snách jemu řka: Josefe synu Davidův, neboj se přijmouti Marie, manželky své, nebo co se v ní zplodilo, z Ducha svatého jest. 21. Porodí pak Syna a nazůveš jméno jeho Ježíš; On zajisté spasí lid svůj ode hříchův jejich. 22. To pak se všechno dálo, aby se naplnilo, což povědíno jest ode Pána skrze proroka řkoucího: 23. Aj Panna počne a porodí syna a nazůvou jméno jeho Emmanuel, což se vykládá: s námi Bůh. 24. Procitnuv pak Josef ze sna učinil, jak přikázal mu anděl Páně a přijal manželku svou. 25. A nepoznával jí, až porodila Syna svého prvorozence a nazval jméno jeho Ježíš.

Ve vypravování té ve spůsobu svém jediné nadpřírodné události nás stavuje ihned slovo *zasnoubená* užité o Marii Panně. *Matka Jeho*, Jesu Kristova, dí svatý Matouš, *zasnoubena byvši Josefovi.* O slovo to lat. desponsata řec. *μνηστευθεῖσα* zpor se vedl a poněkud posavad se vede, v jakém smyslu by se bráti mělo, byla-li totiž svatba předešla a mohlo-liž tenkráte již manželstvím se zváti to svaté Mariino s Josefem spojení. Jak slovo latinské a řecké zní, byla tenkráte nejsvětější Panna *zasnoubena*, a nemáme příčiny od přísného významu slova toho odstoupiti, poněvadž u Luk. 1, 27. se Maria *pannou zasnoubenou* nazývá, anať později Luk. 2, 5. *manželkou* sluje. U Židů zasnoubenci již před svatbou za manžely se pokládali. Za obyčejem jejich totiž nevěsta u svých rodičů po zasnoubení téměř celý rok ostávala, nežli do domu ženichova uvedena byla; avšak za toho mezidobí se oba považovali co manželé, každé spronevěření nevěsty bylo týmž trestem jak pronevěření se manželky pokutováno a vůbec veškeří zákonové o manželství již tehdy platnost u nich celou měli, podle čehož Josef hned v násl. v. *mužem* Mariiným se zůve (cf. Deut. 22, 13.). Patrno jest to ze slov tuto přidaných *dříve nežli se byli sešli* t. j. dříve než ji do domu svého přijal; nebo že slovo to *sejíti* jiného tu neznamená leč přijetí do domu svého, vysvítá z v. 20.: *neboj se vzíti manželky své* a z v. 24., kdež dí se o Josefu, že přijal manželku svou k sobě.

Sv. Otcové tuto předkládají některé důvody, pro kteréžto Kristus Pán se toliko ze zasnoubené choti naroditi hodlal. Dálo se to, aby nejprvé poctivost přesvaté Panny ve zlou pověst se neoblekla, což by se bylo velmi snadno při nezasnoubenkyni státi mohlo. Měl za druhé Josef býti svědkem a prokazatelem Mariiny čistoty, svědkem nade všelikou pochybnost vyvýšeným. Za třetí se to dálo, aby Panna Maria na cestách života měla opatrovníka a zástupce. Za čtvrté, aby narození Páně tajno zůstalo ďábla, domnějícího se, že Ježíš Kristus obyčejem jiných lidí se narodil a tudy aby ten škůdce a nepřítel lidí nehleděl hned na počátku díla Božího zkaziti; nesnad jakoby moc Boží tomu vyhověti nemohla, nébrž poněvadž Bůh všady moudrost svou poznávati dává. Ign. Ef. 19. Sr. též ars ut artem falleret, v hymn. círk. vyd. našeho II. str. 62. Greg. Naz. or. 39, 13. Svatopisec dokládá, že nalezena či *shledána byla* Maria *těhotnou od Ducha svatého.* Nalezena byla, ač se mimo nadání vidělo, že s útěžkem chodí; slova od *Ducha svatého* klade nějakým upředčením, hodláje záhy předejíti, aby nikdo Krista za syna Josefova neměl, ač již podobnou opatrnost výšeji v. 16. proměnou vazby vedl. Člověčenství Kristovo jest, jak jiní skutkové Boží zevnější, dílo společné veškerých tří osob nejsvětější Trojice, avšak se tu připisuje *Duchu svatému* obyčejem písma, kteréž co všem osobám společno jest, jedné podle rozličné povahy a rozdílných účinků přikládá, jako skutky všemohútnosti Otci, skutky moudrosti Synu, skutky lásky a dobroty Duchu svatému. Připisuje se tedy vtělení Páně Duchu svatému, poněvadž jest dárce života (Gen. 1, 2. Ž. 103, 30.) a počátek svatosti (Act. 10, 38.), při vtělení Páně ale jak nejvyšší moc živodárná tak i největší svatost se jeví. Od starých již na vhodnost tu ukazováno, že Spasitel světa nemohl jinak nežli tímto nadpřirozeným během naroditi se, poje v sobě lidskou i božskou přírodu. Kdyby byl se obyčejem jiných lidí narodil, nebylby lidstvo spasiti mohl moci obrodné nemaje; kdyby pak se nebyl narodil co člověk z panny, nebylyby zásluhy jeho nám lidem ku prospěchu. Ten, jenž veškeré lidstvo obnovit přišel, dí sv. Leo s. 21 in nat., musel též novým spůsobem naroditi se. Nébrž to Páně z Panny narození zavdalo mytholibým učencům ná-

mětek o nějakém mythu zde pomýšleti. Mluví se o Zoroastrovi a Buddhovi ano i o Platónovi co o pannorodcích, co o mužech, kteří z panny se narodili; proč by se při Kristu jinak smýšleti mělo, než se smýšlí při dotčených pannorodcích, jejichž pojití od panen za mythus se pokládá? Tak se některým opovážlivcům tvrditi vidělo. Avšak což má tma společného se světlem? O pravém-li poledni se noční mrákota prostírá? Za dětinského mládí oddává se člověk ledajakým hrám a obraznosti uzdu pouštěje vymýšlí věci, kteréž se se skutečností nesjednávají; zmužněv nechává obrazů těch mimo sebe a skutečnosti hledí. Věk historický, v němž se Kristus narodil, krátká doba mezi stálými příhodami a jich sepsáním uplynulá, spůsob prostý a nelíčený, jakým se všecko vypravuje a dokonalé vědomí a jistění svatopisců, že čirou historii a skutečné události a dějiny přednášejí, nedá zde zhola mysliti o mythech. Raději se nám v mythech nějaká proroctví v temných rysech naskýtají, tak že mythologie celá náslonným náboženstvím se býti ukazuje, kteréž ku Kristu hledělo nejsouc leč nějakým lámaným vyprýskáním věčného slunka pravdy. Tušilo srdce lidské, že obyčejným během přírody nemůže se obrod člověčenstva státi a zpravdilo se, co tam Cicero pravil, že v duchu lidském proročí povaha se tají. I to se poněkud říci dá, že by Kristus zrodiv se obyčejem jiných lidí byl před spojením svým s božstvím již co osobnost se vyskytl; nadpřírodným ale rodem jeho z panny osobnost jeho spolu ve spojení s božstvím se vyjevila.

Ale jak se choval ku Panně Marii Josef snoubenec její, když s útěžkem ji býti se shledalo? O tom dí sv. Mat. 19.: *Josef pak muž její spravedliv jsa a nechtěje ji na odiv vydati, rozhodlal se ji tajně propustiti.* Udávaje tu svatý Matouš spůsob chování-se Josefa k Marii Panně, příčinu toho chování napřed klade; dí zajisté o něm, že byl *spravedliv.* Slovo to v právném užším smyslu se tu nebéře, nébrž jest na tomto místě, jakož tytýž v písmě, významu širokého veškery ctnosti v sobě zahrnujíc a po našem toli co *ctnostný* značíc. Béře se sice též v písmě svatém místo *dobrotivého,* jak to mnozí také tuto vykládají; avšak není příčiny odstoupati od významu širšího. Byl spravedliv, byl takovým, jakým ho Bůh míti chtěl a tudy štítil se učiniti křivdu nejblaženější Panně, o jejíž čistotě a svatosti přesvědčen jsa nevěděl, odkad s útěžkem útroba její se nalézá. Volil, vzechtěl, zamyslil, rozhodal se (nebo rozdíl se činí mezi *βούλομαι* a *θέλω*) raději *tajně ji propustiti* t. j. dáti jí list propustný podtají či soukromí bez dosvědčování a oblíčení úředního a bez vědomí jiných lidí, aby v nevážnost nevešla a nebyla na ni slova Deut. 22, 23. n. potahována. Mohlo se to zajisté díti soukromí a příčina rozvodu manželského mohla všech lidí tajna zůstati, poněvadž v propustném lístku příčina rozvodu neudávala se, nébrž toliko ženě té, jíž rozlučný list dán, svoboda ku provdání za jiného se propůjčovala. Což se tu tím snadněji provésti dalo, poněvadž Panna Maria ještě v dům Josefův nebyla vešla; tak zajisté z předešlého zjevno jest, a slovce *muž,* jenž se tu svatému Josefu přikládá, znamená tu toli co *choť či ženich* a z obyčeje židovského pochází, kteří jak Hier. dí a jakož příčina toho z věcí námi výše pověděných vysvítá, *ženichy nazývali muži a nevěsty ženami.* Jiným vidí se; že sv. Josef chtěl tajně Marii Pannu opustiti, do jiných končin se odstěhujíc; leč slovce *ἀπολῦσαι* toho nevyznamenává. Místo v *lehkosť* uvésti přeložili jsme *na odiv vydati*; slovo *δειγματίζω,* jenž přichodí v N. Z. ještě Col. 3, 15. Hebr. 6, 6., značí na odiv postaviti a tudy v zlou pověst uvésti, v nevážnost vydati, zneuctíti, zahanbiti, osramotiti, oblíčiti, rozhlásiti, pronésti atd.

Namítá se ještě otázka, proč asi svatý Josef netázal se Panny Marie choti své na příčinu jejího útěžku, a proč Panna Maria samoděk choti svému nezvěstovala ty přetajemné a přeposvátné věci? Stalo se to u obou tuším za onou skromností a stydlivostí a za tou do vůle Boží oddaností a v prozřetedlnost Boží doufanlivostí, které se obdivovati přijde; ač pak s strany Josefa považiti sluší, že on teprv zamyslil, teprv hodlal propustiti ji, dříve bez mála s ní mluviti chtěje, avšak od anděla upředčen či předstižen byv, jak ihned sv. Mat. klade:

Když pak o tom přemýšlel, aj anděl Páně ukázal se mu ve snách řka: Josefe synu Davidův, neboj se přijíti Marie manželky své, nebo co se v ní zplodilo, z Ducha svatého jest.

Již na tom, aby propustil Marii, se bez mála byl Josef ustanovil, an právě ruka Boží vkročila v to dle přísloví: *Kde nouze nejvyšší, tam Bůh nejbližší.* Přibyl anděl právě tenkráte, když Josef takovému zjevení nejvýše přístupen byl a odplatil zjevením tajemství Božích dobrotu a trpělivost jeho. *Ve snách* člověk přístupen bývá zlým i dobrým vdunům a vnuknutím. Prorokům se Bůh tytýž ve snách ukazoval a k nim mluvil, jak Num. 12, 6. sám praví; jednak vystříhá Jer. 29, 8. a velí řka: *nepozorujte na sny své, kteréž se vám zdají.* Snové Josefa Egyptského pocházeli od Boha, Danielovi Bůh dal mou-

drost sny vykládati a jemu ve snách zjevení poskýtal; ale byli u Israelitů lžeproroci, kteří se sny honosili jakoby od Boha poslými a lid jimi zaváděli. Pátno a poznak, jímž snové bohodaní od přírodných a od běsodunutých snů se rozeznávají, stěží udati možno, negativně jen říci se dá, že sen, jenž se nevyplnil a jímž člověk neb celý lid k nepravosti se přiluzuje, od Boha nepochází. Čistota srdce a matorná opravdovost mysli nestačí, abychom za to měli, že snové naši bohorodni jsou, potřebí k tomu zvláštního Bohem daného ujištění. Ve snách se mu ukázal anděl, ješto k Marii za bdění a za dne přišel, poněvadž nejsvětější Panna svoliti a jak dí sv. Augustin Krista dřívěji vírou než v životě počíti musela, ješto u Josefa pouhé oznámení stačilo. Leč nebyl to pouhý sen, nébrž vidění to Bohem za noci Josefovi ukázané, kteréž pro svou se snem podobnost také snem se zůve; snové zajisté pouzí, marni jsou Eccli. 34, 7. nevšak ti, v nichž Bůh lidem tajemství zvěstuje skrze vidění, Job. 33, 15. Nazývá anděl Josefa synem Davidovým, poněvadž věc, již mu zjeviti hodlá, domu Davidova se týká a k němu co k údu toho domu patří. Nedí anděl: *Nepropouštěj choti své*, nébrž dí: *neboj se přijíti, vzíti ji*, poněvadž Josef jí posavad do svého domu nepojal a poněvadž to z jakési bázně a svaté choulostivosti činil. Při tom nazývá Marii *manželkou* Josefovou za touž příčinou, za kterou dříve Josefa mužem Mariiným jmenuje. Dáleji udává příčinu té nebázně, že početí její dálo se z *Ducha svatého*, o čemž již výše. Tím veškero, ač bylo-li jaké, podezření Josefovo zmizelo. Ten jenž Susannu vysvobodil od zlého svědectví starců, dí Aug. ser. 349, ten Marii oprostil všeho ač nejmenšího a dobrotivého podezření. Josef od anděla poučen, poněvadž pochybnost jeho nebyla zloradna, nébrž blahovolna.

O spůsobu, jakým se to Páně v životě panenském ustrojení dálo, mnoho bylo kdys ve školách jednáno, leč nám při tom svítí ona slova písmová Eccl. 11. 5.: *Jako nevíš, která jest cesta větru a kterak se skládají kosti v životě těhotné, tak neznáš skutků Božích, kterýž jest působitel všeho.* Písmo svaté čili anděl v písmě sv. se toho docela tají a prostě vypravuje: *Porodí pak Syna a nazůveš jméno jeho Ježíš; on zajisté spasí lid svůj ode hříchův jejich.* Přidává anděl o porodu syna pro dosvědčení a znamení božských tu tajemství. Porodí *syna*, nikoli dceru; *porodí* vůbec; nedí zajisté porodí *tobě*, nébrž celému světu. Avšak proto neměl se Josef domnívati, že by se jemu žádné účasti při vychování božského dítěte nedostalo; hned prozvání dítěte jménem jemu se ukládá týmž spůsobem, jak Marii Luk. 1, 31., čímž se na rozum dává, že čest pěstouna Páně a tudy i právo nějaké se mu svěřuje. Vidíme, že před narozením již se tuto určuje *jméno*; což se dálo při některých znamenitých osobách Starého Zákona, při Izákovi Gen. 17, 19., při Ismaelovi Gen. 16, 11. a jiných jakož i při Janovi Luk. 1, 13., to se muselo tu po přednosti a po výtce státi při jménu, jenž jest nade všeliké jméno a jenž neskončené poklady milosti v sobě chová. Tím zajisté, jenž jméno to nositi měl, spasení lidu Božímu přihotoveno, anoť měl *spasiti lid svůj ode hříchů jejich. Jménem* by se vlastnost osoby vyrážeti měla a v ráji před pádem člověk dávaje věcem jména týmiž jmény povahu věcí vynášel na jevo Gen. 2, 19. Ale od doby, co člověk zhřešil, ztrativ mohutnost povahu věcí vniternou poznávati, pozbyl i možnosti, povahu tu jménem vynořovati. A tudy dávání jmen náhodným bývalo, rázu a významu hlubšího postrádajíc; tam jen, kde Bůh sám jméno ukládal, prvotná povaha jmenování se zřejmě vyskýtala. A to samozřejmě se dálo po přednosti u jména Ježíš. Slovo *Ježíš* pochodí z hebr. slova *jaša'* spasiti, vysvoboditi a značí v jazyku našem spasitele. Mnozí jiní dříve i později jméno to nosili, ale měli pouhé jméno bez významu a beze skutku. U jediného Ježíše toto jméno se skutkem se dokonale shoduje. *On* spasí lid svůj, vece; *On* a nikdo jiný. On spasí *lid svůj*, praví anděl; lidem svým rozumí se obyčejně lid starozákonný, lid israelský; a tak praví anděl, ne jakoby jediné lid israelský spasen býti měl, ale poněvadž veškera proroctví přede vším pro lid ten dána byla. Nadto lidem jeho se rozumí lid, jenž se Jemu poddá, v Něho uvěří a dle víry té život svůj spravovati bude. Krásně přidává *ode hříchů*, aby již na počátku vyslovil tu pravdu, že říše Jeho nebude zemská a že Jemu nebude činiti o to, aby lid israelský učinil velikým národem, jakož mnozí Israelité bludně se domněli, nébrž že přijde pro shlazení hříchů. Ovšem pak, kdyby docela se byli Židé Kristovi odevzdali a všech hříchů zanechali, byl by stav blažený u nich zavládl, jakýž se vypisuje u Isaiáše proroka k. 11. Týž velprorok pak a evangelista Starého Zákona, jak jej Otcové zovou, předpověděl i to zázračné Páně z Panny se narození, jak toho pozorovati Mat. nepomíjí. Dí: *To pak všecko se dálo, aby se naplnilo, což povědíno bylo ode Pána skrze proroka řkoucího: Aj Panna počne a porodí Syna a nazůvou jméno jeho Emmanuel, což se vykládá: s námi Bůh,*

Nejsou to slova andělova, jak se někteří domnívali; sotva zajisté lze nadíti se, že by anděl písma co nějaký vykladatel se dovolával. Nébrž sv. Matouš osvícen Duchem svatým v události té nadpřírodné shledává naplnění proroctví od Isaiáše napsaného. A můžc-liž jináče býti? Kristus Syn Boží nemohl jiným spůsobem leč z Panny naroditi se a poněvadž veškeří znamenitější osudové Jeho předpovědíni v Starém Zákoně byli, mohlo-liž to tajemství nejsvrchovanější zůstati nepředpovědíno? Sv. Matouš nalézá zámluvu tajemství toho v sedmé kapitole proroka Isaiáše. Kapitola ta nesnadna jest, co se zvláště souvislosti a spojitosti týká, a tudy vykladatelé se v nejeden rozcházejí smysl. Leč právě tu nám svítí výklad bohoduchý Matoušův. Za krále Achaza spikli se proti němu a proti celému domu Davidovu Razin král syrský a Fakej král israelský. I poručeno bylo proroku Isaiáši od Hospodina, aby ku králi Achazu, jenž hradby města ohledoval, vyšel a jemu ve jménu Božím srdce dodal. Ač pak srdce Achazovo chvělo se, jak lupení větrem se zachvívá, nechtěl nevěrec král ten slyšeti o Bohu ani o slíbené Jím pomoci a o znamení podivného toho Božího jemu přispění. Tu prorok Isaiáš vnuknutím Božím obrátil se ode krále a pronesl *celému domu Davidovu* proroctví to podivné, jež sv. Matouš tuto uvodí: *Slyšte dome Davidův — Bůh sám vám dá znamení. Ejhle panna počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emmanuel.* Těmito slovy udává prorok dvojí věc; nejprvé, že dům Davidův nezahyne, ač se dotčení králové byli k jeho zničení spiknuli; druhá věc, již naskytuje, jest příčina tohoto zvláštního ochránění přese všecku nehodnost Achazovu. Bůh Achaza ušetří a nedá čeledi Davidově zahynouti, nesnad pro Achaza ani pro jiné jakékoli domu toho vznešence, nébrž poněvadž z domu tohoto pojde Spasitel světa a poněvadž Bůh slibce sobě odporovati nemůže, 2. Tim. 2, 12. Messiáš jest střed Star. Zákona a tudy není divu, že se prorok k dokázání pomoci k němu poťanuje. Při tom prorok Achaza na budoucího Spasitele odkazujíc důvod vede od většího k menšímu, tak jako Pavel, když dí: Bůh vlastního Syna za nás vydal, kterak nám tedy s Ním všecko nedá? Rom. 8, 32. — Čas sice, v němž se to díti má, vzdálen jest, avšak poněvadž proroctví neodnáší se k Achazovi, aniž jedině o zkázu jeho se hrálo, nemohlo též znamení toliko k němu patřiti, nébrž muselo nevyhnutedlně k celému domu Davidovu směřovati. *Nezahyne dům Davidův, pokavad se z něho nezrodí Spasitel světa dávno již přislíbený.* To je hlavný smysl slov, na němž Achazovi a domu záleželo. Leč prorok přičiňuje, božským osvětlen promykem, spolu spůsob, jakým se naroditi má, že totižto nenarodí se obyčejným během, nébrž že mateří Jeho bude panna, jenž nadpřírodným počnouc spůsobem Syna Spasitele světa porodí. Jeho jméno bude, přidává anděl, *Emmanuel*, to jest podstata jeho bude Emmanuel, aneb on sám bude Emmanuel, Bůh s námi; jméno zajisté béře se v písmě za věc neb osobu samu podle toho, že již samým jménem se bytnost věci a osoby má vyjadřovati. Protož v písmě St. i N. Z, slovo *nazývati, jmenovati se, slouti* a podobná tytýž značí: býti, bytovati, jak i tuto se děje; na oce tedy, že jméno Emmanuel a jméno Ježíš sobě příbuzna jsou. Emmanuel jest jméno bytosti, Ježíš jméno úřadu; ale Ježíš nemůže býti spasitelem nejsa spolu Emmanuelem, nemaje totiž božské do sebe povahy, jakož ani Emmanuel nemůže jinak s lidem býti, leč když nás k spasení přivodí. Tím vyloženo i slovo Emmanuel, Bůh s námi; nemyslí prorok toliko, že Bůh s pomocí svou přítomen bude, nébrž podstatnou, bytnou Boha v spasiteli přítomnost na mysli má anebo lépe řečeno *vidí*, anať celá ta předpověď nějakým předzíráním mu nadestřena byla, jakož ze slovce *ejhle* vysvítá. Slovo věčné, Syn Boží, s lidskou přirozeností se spojil, s lidmi obcoval Bar. 3, 38. a množstvím zázraků svou božskou bytost dovozoval Col. 2, 9. Protož také slovy: *to všecko se dálo, aby se naplnilo* neudává se toliko nějaká srovnalost věštby prorocké s událostí nového Zákona, nébrž věta ona namítá, že Duchem Božím předvidným a všech věcí předstrojným slova ona prorokovi v ústa vložena byla, aby po tolika stech letech pravda ta o přepodivném se z panny zrození Spasitelově průvodna a dokazna byla. Rčení *To se dálo, aby se naplnilo písmo* vezdy účel a úmysl poslední výroku starozákonného vyjadřuje a částice *aby* v celé strohosti své co účelná částice platnost svou podržuje, ač jindy význam její seslabil se. Kristus byl cílem Starého Zákona Rom. 10, 4. a Zákon Starý tak se k němu odnášel, že jej Pavel Hebr. 10, 1. Col. 2, 17. stínem jeho nazývá. Cokoli se v St. Z. dálo, přinodilo a velelo, všichni obřadové, všichni příkazové jeho, veškera bohoslužba jeho se odnášela ku Kristu a k Zákonu Novému, tak že veškeren zákon ten měl povahu typickou. Všickni proroci o Kristu prorokovali Mt. 11, 13., ale výrokové jejich dvojího jsou druhu. Buď totiž bezprostředně výpovědě jejich ku Kristu patří, buď výpovědě jejich zří nejblíže k jiným vě-

cem a osobám a teprv ve smyslu dálejším a mystickém se ku Kristu táhnou. Netoliko pak při oněch, než i při těchto se tolikéž praví, že se naplnili na Kristu; ač zajisté tito k částečnému naplnění došli v událostech Zákona Starého, přece konečného vyplnění svého dostihli teprvé v Kristu a to vyplnění v Kristu bylo svrchovaným účelem, k němuž Bůh při uštědřování proroctví prohlídal. Prorok byl vezdy jenom organem či nástrojem Božím a tudy se praví: *co povědíno bylo ode Pána či Hospodina skrze proroka.* Ostatně nasvědčují bezprostřednému věštby té o Kristovi vykládání slova *alma*, děvice mladá, panna, jenž přese všechny odpory stav panenský vyznačuje, pak slovce *znamení*, jenž v písmě tytýž zázrak značí; posléze pak veškeří svatí Otcové nejinak to místo slyšeli, nežli jak od nás vyloženo, jakož pak i starý překlad sedmdesátníků a thargumy chaldejské místo to o Messiáši rozuměly.

Po onom krátkém ale předůležitém na předvěst starozákonnou ohledu vrací se sv. Matouš k vypravování a dí o Josefu dále: *Procitnuv pak Josef ze sna učinil, jak přikázal mu anděl Páně a přijal manželku svou. A nepoznával jí, až porodila syna svého prvorozence, a nazval jméno jeho Ježíš.*

Ze spůsobu, kterým sv. Mat. věc představuje, nemůžeme jnak souditi, leč že, jak mile byl Josef ze sna toho zjevením andělským navštíveného procitnul, tudíž Marii do domu svého přijal, výroku Božího, jehož nepochybným spůsobem účastněn byl, s velikou radostí poslušen jsa a veškera pochybenství mimo sebe pustě. Poněvadž ale nyní přesvatá Panna u Josefa obydlela, vidělo se sv. Matouši zameziti všeliké liché domnění o porodu Páně a tudy přidává, že *Josef nepoznával jí, až porodila syna svého prvorozeného*, čímž doličuje, že Kristus od neporušené Panny netoliko počat, nébrž i zrozen byl. Ale právě tento výrok závaden se zdá býti a ti, kdož o jednoživotných bratrech Páně mluvili, k němu se táhli na částici *až* a na slovo *prvorozenec* co důvody náhledu svého tlačíce. Avšak že náhled ten jejich, abychom nejmírněji se vyjádřili, nezralým jest, nebude nesnadno dokázati. Slovce *až*, abychom s ním začali, potahuje se toliko k minulosti, aniž o budoucnosti čeho stanovuje. Na tom veškero závaží celého vypravování tohoto záleží, že Kristus nadpřirozeným spůsobem, neslýchaným, nepojímatedlným během narodil se; co se dále později stalo, o tom co věci nemístné sv. Matouš tuto zhola vykládati nemínil. Nesčíslnými toho mluvení spůsobu, že částice *až* velečasto o budoucnu nic nevyříká, lze dokázati příklady, z nichž toliko nejsvětlejší uvedeme. O krkavci Gen. 8, 7., jehož Noe vypustil, praví se v písmě, že *se nenavrátil do korábu až vysechly vody na zemi;* ovšem pak tím méně potom se k Noemovi do korábu navrátil. Podobně 2. Reg. 6, 23. vypravuje se o Míchole dceři Saulově, že se jí *nenarodil syn až do dne smrti její*, ovšem pak nikdo neřekne, že by byla Míchol po smrti syna porodila. Tak nesčíslněkrát písmo mluví, částicí *až* jenom ku přešlosti prohlédajíc, aniž k budoucnu jí pozírajíc Job. 27, 5. Ž. 109, 1.—1. Tim. 4, 13. atd. Ano i my tak často mluvíme, na př. sv. Anežka ostala pannou až do smrti; aneb onen ošedivěl dříve než sestárnul, kdež ovšem nic nepraví se, zdali skutečně stáří došel či nedošel. A Helvidiovi popůrci věčného Panny Marie panenství, když neustále tohoto místa se dokládal, odvětil sv. Jeronym onou větou: Helvidius nečinil pokání až umřel; zda z toho jde, že on po smrti se dal na pokání?

Tím méně proti ustavičnému panenství Marie svědčí slovo *prvorozenec*, poněvadž jím nepraví se, že i druhorozenec následovati musí. Prvorozencem sluje ten, před nímžto se žádný nezrodil, nechať již po něm se kdo narodí neb nenarodí. Tudy poroučí Bůh Ex. 13, 2., aby se mu posvěcovalo všecko, což prvorozeno, při čemž rozumějí se věci také jednorozené, jelikož i ty se Bohu posvěcovati měly; sic jinak by se nic nebylo mohlo Bohu obětovati, až by se byli druhorozencové narodili. Tudy prvorozenec tytýž značí toli co jednorozenec, jak na př. Machír jediný syn Manassův prvorozencem sluje (Jos. 17, 1.), a sv. Pavel jmenuje Krista (Hebr. 1, 6.) prvorozencem, ač jediný Syn Boží jest. Užívá pak sv. Matouš výrazu *prvorozence* pro vylíčení výtečností spolu a práv, která s prvorozenstvím spojena byla. Prvorozenec byl pánem takořka svojich bratrů, on dědil dvojitou část dědictví, on byl dříve zákona Mojžíšova knězem, což všecko na Krista Pána připadá, jenž nad lidstvem vládu ujal, veleknězem pokolení lidského jest a jemuž v dědictví Židé i pohané co část dvojitá se dostali. Bratří a sestry Páně, jenž se v písmě Mt. 13, 55., Mr. 6, 3. a jinde uvodí a k nimžto se táhnou ti, kdož o věčném panenství Marie Panny nedobře smýšlejí, nejsou než příbuzenci, strýčenci a tetenci Jeho, jak o tom doleji Mt. 12, 46. šířeji se projádříme; sic jinak pročby byl Kristus Janovi evangelistu mateř svou poručil? Celá starožitná církev neví jinak, leč že Maria ustavičnou Pannou zůstala. Již mravná povaha Jose-

fova a Mariina toho nevyhnutelně vymáhá; Josef celou bláhu svoji nalezal toliko ve sloužení Synu Božímu a panenské matce jeho, aniž mu na mysli tanouti mohlo poznati té, která byla v lůně svém Syna Božího chovala a která dříve raděj mateřství Božího se vzdáti nežli panenství porušiti volila. (Luk. 1, 34.) Podle čehož sv. Otcové slova Ez. 44, 2. *Brána tato zavřená bude; nebudeť otvírána a muž nepůjde skrze ni, nebo Hospodin Bůh israelský vešel skrze ni* o přečistém panenství Bohorodice vykládají.

Ohledneme-li se na kapitolu celou, spatřujeme, že dvojí věc dovodí v nísvatý Matouš: 1. Pojití Kristovo od Davida a tudy královské právo Jeho. 2. Nadpřirozené početí a narození Jeho, čímž klíč k otvírání temných míst Zákona starého poskytnut.

Nemělo pak narození Páně podtají ostávati, nébrž světu ve známost uvedeno býti; o tom sv. Matouš jedná v následující hlavě.

Hlava II.

Příchod mudrců. 13. Útěk do Egypta. 16. Vraždění dítek Betlémských. 19. Návrat z Egypta.

1. Když tedy narodil se Ježíš v Betlémě Júdském za dnů Heróda krále, aj mudrci od východu přibyli do Jerusaléma, 2. řkouce: Kdež jest narozený král židovský? nebo jsme uzřeli hvězdu jeho na východu a přijeli jsme poklonit se jemu. 3. Uslyšev pak Heródes král zkormoutil se a všechen Jerusalém s ním. 4. I shromáždiv veškery velekněze a zákoníky lidu, tázal se jich, kde se Kristus má naroditi? 5. Oni ale řekli jemu: V Betlémě Júdském; nebo tak psáno jest skrze proroka: 6. A ty Betlémc, země Júdova, nikoli nejmenším nejsi mezi knížaty júdskými; z tebe zajisté vyjde vojvoda, jenž spravovati bude lid můj israelský. 7. Tehdy Heródes podtají povolav mudrců vyzpytoval od nich čas hvězdy, kteráž se ukázala jim. 8. I vypraviv je do Betléma řekl: Jděte a vyptejte se pilně na dítě; a když naleznete, zvěstujte mně, abych i já přijda poklonil se jemu. 9. Oni pak vyslyševše krále odjeli. A aj hvězda, kterou uzřeli na východu, předcházela je, až přišedši stanula nad místem, kdež bylo dítě. 10. Uzřevše pak hvězdu zradovali se radostí velikou velmi. 11. A vejdouce do domu nalezli dítě s Marií mateří jeho, a padše poklonili se jemu, a otevřevše poklady své věnovali jemu dary, zlato, kadidlo a myrhu. 12. I dostavše odpovědi ve snách, aby se nevrátili k Heródovi, jinou cestou se odebrali do krajiny své.

Narození Spasitelovo z Panny bylo předpovědíno skrze proroka a Matouš výslovně k tomu proroctví volal se. Leč neméně předvěštěno bylo místo, v němž se měl naroditi a doba, za kteréž na svět přibyti měl. K tomu prohlédaje svatý Matouš vypravuje: *Když tedy se Ježíš narodil v Betlémě Júdském za dnů Heróda krále, aj mudrci od východu přibyli do Jerusaléma řkouce: Kdež jest narozený Král židovský? nebo jsme uzřeli hvězdu jeho na východu a přijeli jsme poklonit se jemu.* Neudává sv. Matouš zevrubněji, *kdy* Kristus se narodil, všeobecně jenom pravě *za dnů Heróda krále.* Heródes král, jemuž přezděli jméno Velikého, otec Heróda Antipy a děd Heróda Agripy, o nichž písmo Nového Zákona dotýká (o čemž na svém místě) kraloval skrze 37 let a nastává otázka, kterého léta vlády Heródovy Pán náš narodil se. Že to za posledních panování toho let se dálo, vysvíta z věcí níženi pověděných v. 15., kdež o smrti Heródově řeč jest. Ale přece o tom, kterého zevrubně roku se dálo narození to, velmi se rozcházejí chronologové, v tom jedině se shodujíce, že ovšem narození to mnohem dříve se stalo, než obyčejný letopočet určuje. Heródes zajisté umřel l. 750 po založení města Říma a narození Páně klade se obyčejně na rok 754 po témže založení, z čehož na oko se vidí, že aspoň o čtyry léta méně než by mělo se čítá a že narození Páně před léto 750 klásti dlužno. I jsou mnozí, jenž na tom dokona ustrnuli, — abychom o podmínkách jiných mlčeli — že Pán náš třetího roku před smrtí Heróda V. se naro-

dil, tedy l. 747 po založ. Říma; ti tudy o sedm let chtějí dříve počínati časořadí křesťanské, odvolávajíce se zvláště na dvouverší naše a jmenovitě na hvězdu, která se tehdá ukázala, o nížto se hnedle místněji rozšíříme, maličko něco dříve o věcech v prvním v. dotčených předeslavše.

O částici δὲ, již latiník přeložil *ergo*, mluviti nám netřeba, poněvadž obě slova přechodna jsou. Aniž nás dotýká, že se v řeckém textě čte Ἰουδαίας, Vulgáta pak píše *Judae*, tamten o krajině, tato o pokolení to jméno slyšíc, poněvadž naše v *Júdském* (Betlémě) k obojímu dobře přiléhá. Přidává pak v Betlémě *Júdském* pro rozeznání ho od Betléma jiného, jenž ležel v Galilée v pokolení zabulonském Jos. 19, 15. Júd. 12, 8. Betlém Júdský rozkládá se jižně asi dvě hodiny od Jerusaléma a slyne co rodiště Davida krále, z jehož kolena Kristus se narodil a kdež i sám Kristus tolikéž podle proroctví Michéova, o němž doleji, naroditi měl se. Josef a Maria bydleli v Nazaretě a přibyli do Betléma júdského za příčinou provolání císaře Augusta, aby každý rodák dal se tam zapsati, odkud předkové jeho pocházeli. Tak příkaz císaře musel pravdě proroka sloužiti a ovšem zdáti se může, že veškeren obor světa nebyl za jinou příčinou popsán, leč aby Pán oboru světa mimo vlast svoji se nenarodil. Přidáváním slov *za dnů Heróda krále* prohlídá Matouš ku proroctví Patriarchy Jákoba Gen. 49, 10, dle kteréhož tenkráte se měl naroditi spasitel světa, když žezlo a berla královská od Júdy a vůbec od lidu israelského se přenese na cizozemce. Tím zajisté byl Heródes Iduméan, syn Antipatra, správce krajiny idumejské, od Římanův Židům za krále vnucen byv, vládu svou všelijak vraždami upevniv a železnou berlou lid židovský řídě.

Za jeho tedy vlády *ejhle přibyli mudrcové do Jerusaléma;* částice ejhle, jak již výšeji praveno, neočekávanost věci, o níž se vypravuje, na um dává. Mudrcův těch jistě nikdo v Jerusalémě nenadál se. Kdo, odkad ti mudrci byli a kolik jich bylo, těžko ba nemožno určitěji udati. Slovo, jenž v naší řeči sluje *mudrci*, zní v řeckém *magové*, příbuzno jsouc s naším *mohu* lat. *magnus*, ř. μέγας něm. *macht* a tudy původu indoevropského, nepak semitského, jak se bylo ač nedůvodně za to mělo. Pokládali někteří ze starých, nižšího významu slova magus se držíce, že byli čarodějové a kouzedlníci, kteřížto nečnavše hříšného zaměstnání, na pokání se davše a na milost od Boha přijati byvše za hvězdou jim okázanou cestu podnikli, aby nového krále v Jerusalémě hledali. Leč jiným se dobře vidí, že slovo magi na lepší rozum bráno býti může, a ti kladou magy ty za učence a mudrce. Tuto domněnku, jakožto ještě všeobecnou, jiní místněji určují odvolávajíce se při tom na nejstarší svědectví Ptoloméa, Porfyria, Jana Zlatoústa, Suidy a j. Dle toho byli magové kněží v Medii, potom i v Persii a Babylónii; ti zvláštní kastu činili, hvězdářstvím a vůbec přírodovědou se zanášeli a k veliké slávě a znamenité vážnosti dostihli obyčejně radu královu stanovujíce a vliv veliký na záležitosti státu majíce. Ano Filo (de spec. leg.) praví, že u Peršanův kralevic říši ujíti nemohl, leč dříve po některý čas magem pobyv. Odtud bez mála jde, že se tito východní mudrcové podle tradice Králi zvou; vznešeného rodu a což nadto výše, královské mysli dojista byli.

Příchod jejich do Jerusaléma a to jejich ku Kristu Pánu přivinutí, jímž se prvotinami z pohanův na víru obrácených stali, jest děj předůležitý a rozhodný, protož nemohl ostati beze zvláštního v Starém Zákoně proroctví a dvojí věštba, která se na událost tu potahovala Ž. 71, 10—15 a Jes. 60, 1—10. o králech mluvíc, zdála se rozhodovati, že mudrcové ti králi byli. Kolik jich bylo a která nesli jména, o tom nás podání ač nedocela shodná vyučují. Někteří čítají dvanáctero mudrců těch; leč důvodněji se drží církev již od dob Leona I., že tré jich bylo, poněvadž také tré darův obětovali jakož i trojí plémě lidské, plémě Jafeta, Sema a Chama zastoupali. Jména jich od dvanáctého teprv století se kladou, Melchior či Melichar, jenž Semity, Kaspar, jenž Chamity, Baltazar, jenž Jafetity zastoupal. Tři tito mudrcové vrátivše se potom domů víru Páně hlásali a co mučeníci zesnuli. Ostatkové jejich, vypravuje podání, z Cařihradu do Milána a odtud od Bedřicha Barbarossy ve dvanáctém století do Rýna-Kolína přeneseni byli, kdež se posavade s uctivostí ukazují.

Přibyli oni, jak sv. Matouš dí, *od východu.* Řecký text čte plurálně *od východův*, což podle některých značí, že nebyli všickni z téže krajiny, nébrž že z různých zemí do Jerusaléma zavítali, zázračným vedením Božím sprovázeni a vespolek uvedeni byvše. Leč lépe jiní ostávají při přeložení vulgáty a plurál ten berou v ten smysl, že jím všeobecně toliko se udává, odkud přibyli jsou, totiž z krajin východních. Podle čehož, vezmeme-li, že z jedné krajiny došli, nejpodobněji by pokládati se mohlo, že z Arabie pocházeli, jak tvrdí sv. Justin Tryf. 77. 78. 88. 102. 106. a Tertull., jenžto je za krále má

(Marc. 3, 13.), Origenes (Cels. 1, 50.) z Chaldéy býti je praví. Jiní za to mají, že z Persie přibyli, z iranských prý vysočin, kdež od starodávna nepokálení ostatkové pranauky sv. patriarchů se zachovali a ona čirost a pouhost mravů se udržela, pro kterouž oni representanty svaté snahy a čáky veškerého pokolení lidského býti mohli. (Ž. 71, 7—17.)

Na otázku, proč právě do *Jerusaléma* šli? odpověď příhodná se snadně dává, že totiž král nemohl jinde lépe hledán býti leč v městě královském. Ale také prozřetedlnost Boží k zahanbení Židův, spolu pak i k utvrzení člověčenstva ve víře tak události ty nastrojila, aby dřívější to od pohanův Krista poznání vůbec v lid židovský prohleslo, což nejlépe z města hlavního díti se mohlo.

Ještě nás stavuje na cestě k dálejšímu výkladu jedna předůležitá otázka, *kterého roku* Páně mudrcové ti do Jerusaléma a odtud do Betléma přibyli a kterak by příchod a odchod jich měl se sv. Lukášem, kterýž o nich a o celém do Egypta útěku mlčí, ve shodu uveden býti. Leč o tom nížeji na svém místě.

Králové ti se táží: *Kdež jest ten narozený král židovský?* Podivna ta jejich důvěra a odhodlanost! Netáží se nijak s pochybováním: Narodil-liž se tuto ten očekávaný král židovský? Zřejmě, rozhodně a s jistotou praví, jakoby veškeren svět o tom věděti musel a jakoby zvláště v Jerusalémě věc vůbec povědomá byla: *Kdež jest ten král, kterýž se narodil?* Mají na mysli nějakého vznešenějšího a výtečnějšího krále, ovšem toho, o kterémž dávné proroctví šlo, že se v Júdstvu narodí a celým zavládne světem. Slova ten *narozený* ὁ τεχθεὶς nejlépe se prostě vykládají, *který se narodil*. Jiným zdá se, že netoliko říci chtěli, *který se právě a v nově narodil*, nébrž, který se *co král narodil*, který totiž nestane se králem teprv později a snad s dovolením a určením Římanův, jako se to dálo při Heródu, nébrž který hned svým narozením práva královského dosáhl. Povšechně, jak známo jest, tehdá rozhlásila se pověst, že podle osudu někdo z Júdstva vládu všehomíra ujíti má. O pověsti té Svetonius v životě Vespasiána k. 4., o ní Tacitus v. 5. kn. hist. 5, 13. stejnými téměř slovy se prohlašují a Josef (o válce Žid. 6, 5. 4.) tolikéž mluví o věstbě, za kterou člověk ze židovstva pošlý vesmír opanovati měl. Podobná předpovídání v knize Enochově, v žalmech Šalomounových, ve čtvrté selánce Virgilově, ač u posledního velmi pomateně — a jinde se nalézají. Tudy nemůže divu býti, že věštby té i mudrcové naši povědomi byli. Leč oni sami udávají pramen, odkad vědomost tu svou čerpali. *Uzřeli jsme hvězdu Jeho na východě.* Slova poslední mohou buď *ku hvězdě* v ten smysl se potahovati, že uviděli hvězdu *když vycházela*, aneb se to bráti může *o krajině*, že hvězdu tu ve východních krajinách uhlédli a že se jim tam ukázala. Druhý výklad jest místnější, anoť není příčiny, pročby byli udávali, že hvězdu tu hned při vzcházení jejím spatřili. Dí *hvězdu Jeho*, hvězdu krále onoho, která nám totiž o narození jeho zvěstovala. Pověst ona vůbec a vesměs rozhlášená o novém ze židovstva králi a vladaři světa u mudrců našich, jak očividně spatřujeme, určitěji zněla a připojena byla k jistému času a k jistému znamení. Hvězda totiž jim značila příští jeho. Odkad ale věděli, že hvězda ta narození Krále toho znamená? a jaká to hvězda byla? Balaam prorok druhdy za vnuknutím Božím vynesl proroctví Num 24, 17. *Vzejde hvězda z Jákoba a berla z Israela povstane*, kteréžto proroctví se ku Kristu odnáší. I musela předpověď ta jim spolukrajanům a snad soukmenovcům Balaamovým velmi známa býti. Očekávali tedy vyjití nějaké zvláštní hvězdy, jenž narození krále židovského zvěstovati měla. Hvězdáři jsouce a hvězdy ustavičně pozorujíce dohlédli se hvězdy té a ze záře její a z postavení jejího domněli se, že ta hvězda k Judée odkazuje a k nově narozenému králi se odnáší. A hvězda ta je ku Spasiteli vedla na důkaz, že veškeren stav k Bohu povolán jest a že učenost ta pravá jest jedině, kteráž ku Kristu vede. Že hvězdu tu hvězdou Kristovou býti poznali, to jdouc poněkud ze skoumání hvězdářského, ponejvíce přece pocházelo od milosti Boží, kteráž vniterný zrak jejich osvítila a jim bezpečně a na jisto vnukla, že hvězda ta, kterou spatřují, narození Velekrále onoho značí.

O *hvězdě* samé také zabíhá otázka, jaká by to hvězda byla. Někteří a jmenovitě sv. Zlatoúst mněli hvězdu tu býti andělem ve spůsobě hvězdy, kterýž mudrce ty ku Kristu vedl. Jiní domýšleli se, že to povětroň či meteor nějaký byl; jiní ji drželi ale za kométu. Opět jiní mají za to, že to bylo sejití tří hořejších planet, kteréžto se l. 747 po založení Říma po třikráte přihodilo. Leč jiným vidí se tomuto poslednímu odporovati, poněvadž neužívá sv. Matouš slova ἄστρον nébrž slova ἀστήρ; ono že ovšem nějaké shvězdění znamenati může, ἀστήρ ale že vezdy nějakou hvězdu aneb alespoň světlo nějaké hvězdě podobné značí. Podle čeho přemnozí o vlastní hvězdě vykládají, buď již dříve na nesmírném rostoru bývalé avšak ukryté, za-

halené anebo vzdálené, která nyní se na obzoru vyskytnuvši neobyčejným a novým bleskem svým mudrce obdivila; buďto dle jiných byla nově stvořená hvězda, která to nové narození Boží zvěstovat přibyla. *Jak je vedla*, nad to pak *jak dlouho* se na obzoru jevila, o tom kdož nás může poučiti? Svítila-li — ač byla-li to jak pokládáme zvláštní hvězda — rok, půl léta aneb déle, o tom písmo nic nedí a tudy ani ze hvězdy té nemůžeme o době, kterou mudrcové ku Kristu Pánu přibyli, jistého soudu vynésti.

Dvojí věci ještě maličko dotknouti nám přijde. Jedné, že ze slov *hvězda Jeho* druhdy Manicheové odvětovali, jakoby hvězdami osud člověka stanovoval se; načež ale sv. Augustin odpověděl, že narození Krista Pána nedálo se podle hvězdy, nébrž že zjevení se hvězdy záviselo ode příští Páně: nebyl určen osud Páně hvězdou, nébrž Pánem určen osud hvězdy. Druhá týká se mravouky více nežli výkladu písmového, jíž ale pomíjeti se nedá. Kdo jiné ku spravedlnosti vede, přirovnává se v písmě hvězdám Dan. 12, 3. Apoc. 2, 28., jelikož svatě žije a jiným podobně hvězdě oné ku Kristu Pánu cestu ukazuje. Ale nejenom učitel takový hvězdou jest, nébrž všecko, cokolivěk nás k Bohu blížeji vede a s Ním přátelí, písmo, církev, vnukání vniterná atd. hvězdě oněch mudrců rovná se, jenž nám velí spolu to činiti, co mudrcové onino činit přibyli.

Přišli jsme, praví, *abychom se poklonili Jemu*, abychom čest složili Pánu co velekráli; vidí se, že ovšem něco vyššího v Něm spatřovali, a se Mu poklonit, poklonu svou vzdát přišli, o čemž doleji více. Viz ostatně o hvězdě té, co píše sv. Ignatius Muč. k. Ef. 19. *Hvězda se ukázala na nebi nade všechny hvězdy a světlost její byla nevýslovná; veškery hvězdy ostatní se slunkem a lunou dvořily hvězdě té! Ona pak rozbleskovala záři svou na veškerenstvo atd.*

Ale jak uvítali Jerusalémané ty daleké pocestné a pozdravitele Bohokrále, jenž se narodil? Sv. Matouš o tom klade: *Uslyšev pak král Heródes zkormoutil se a všecken Jerusalém s ním.* Heródes se polekal a znepokojil čili zkormoutil, poněvadž co tyran a ukrutník a při tom vnucený Židům a od nich nenáviděný král ne bez příčiny o trůn se obával věda, že všechněm velice protivným jest. Což divu, vece sv. Augustin, že pro zrození se zbožnosti bezbožnost se leká? Jerusalémané ale se přestrašili, poněvadž bezmála nových bouří a tudy nových pronásledování se obávali. Možná, ba podobno, že někteří ano i mnozí tomu narození nového krále se radovali; ale větší díl zabřednuv zhola v myšlénce o slavném zemském králi a slávy novorozeného krále nevida v tom mudrcův návěští nic jiného, leč nové příčiny bouří a kramolů nespatřoval, ješto všickni povahu Heródovu znali, kterýž každý stín nějakého domnělého spiknutí proti vládě své náramným ukrutenstvím stíhal. Při té krutosti však Heródes spolu byl převelmi chytr a obezřeten. Dříve ovšem než o zahlazení nepřátel jednati mohl, je znáti a sídlo jich vyzpytovati musel. Což jiného tu činiti, nežli radu nejvyšší svolati a se tázati, kdežby se měl ten nově očekávaný král naroditi? *I shromáždiv veškeré velekněze a zákoníky lidu tázal se jich, kde se Kristus má naroditi?* Jež sv. Matouš jmenuje tuto *velekněze a zákoníky*, těmi se rozumí synedrion či velerada židovská, jížto co nejvyšší stolici o věcech náboženských důležitějších soud příslušel. Záležela velerada z trojí třídy rádců, z velekněží, zákoníkův a starších lidu, jak se v úplnosti čítají níže k. 16, 21. 26, 3. 59. Avšak sv. Matouš tytýž část tu neb onu vypouští n. p. 20, 18. 27, 1. a podobně i tuto vynechal jednoho členu, totiž starších, bezmála proto, poněvadž otázka o přibytí Messiáše zvláště dvou druhých tříd velké rady, totiž kněží a učitelův zákona se týkala. Pokračuje tedy tyran ten dokona zákonitě a dělá, jakoby jemu na čiré, pouhé a holé pravdě toliko záleželo a jakoby jiných úmyslů zhola neměl. Velekněz sice býval jeden jenom; tuto ale více jich čítá se, poněvadž se rozumějí spolu také hlavy čtyryadvaceti tříd, v něž veškero kněžstvo roztříděno bylo; nad to náměstník veleknězův a velekněží s úřadů složení, jichž později nemálo bylo, titulu toho užívali a požívali. Sr. 1 Par. 24. 2 Par. 36, 14. Zákoníci byli učitelé zákona, jimž náleželo, sv. písmo v přesnotě zachovávati, o něm zpytovati, je lidu čítati a vykládati; ti ovšem také při soudech rozhodovali, poněvadž soudcové ti po zákonu se dáli; tudy u velké vážnosti byli, jak viděti Eccli. 10, 5., kdež se dí, že Bůh *na tvář* učeného t. j. *zákoníka vzloží čest svou* Sr. 4. Reg. 28, 8. 1. Ezd. 7, 10, 11.

A jak zněla odpověď velerady? Svatý Matouš dí: *Oni pak řekli jemu: V Betlémě júdském, nebo tak psáno jest skrze proroka* (Mich. 5, 2.): *A ty Betléme, země Júdova, nikoli nejsi nejmenším mezi knížaty júdskými, z tebe zajisté vyjde vojvoda, kterýž spravovati bude lid můj israelský.* Odpověď velerady zní zhola a zrovna tak, jak otázka dána byla; prostě jenom udávají místo z proroka Micheáše k. 5, 2., kdež (jak oni to sa-

mi vykládali) o místě narození Messiáše krále se předpovídá, ničeho nepřičiňujíce a ničeho neodvětujíce, buď z bázně před Heródem, buď z nevšímavosti a vlastní nevěřivosti. Slova, jak je tuto uvádí sv. Matouš, odchodna jsou poněkud od textu proroka Micheáše, leč různost ta pochodí odtad, že evangelista ne tak slova jak raději výklad slov prorokových předkládá; aneb, jak se druzí domnívají, slova klade tak, jak od zákoníků vyložena byla. U Mich. 5, 2. zní místo to: *A ty Betléme Efrata, ač maličký jsi v tisících júdských (avšak) mi vzejde z tebe, jenž bude panovníkem v Israele a východové jeho od počátků ode dnů věčnosti.* Celý rozdíl záleží ve čtvero různostech. Nejprvé Matouš slova prorokova *Betléme Efrata* změňuje na slova *Betléme země júdská*, či pokrají júdského, což se stalo pro lepší rozeznání toho za starodávna *Efrata* přezděného Betléma od Betléma v Zabulónově pokolení. Další různost spatřujeme v tom, že prorok klade *maličký jsi v tisících júdských* či raději dle hebr. *menší jsa než abys byl mezi tisíci júdskými*; ješto sv. Matouš klade: *nejsi nejmenším mezi knížaty júdskými;* což ačkoli opak slov prorokových se býti zdá, přece docela se srovnává s ním, jestliže jen jak toho vazba vymáhá, přimyslíme částici *ačkoli*. Dále klade se u proroka *tisíci*, jemuž odpovídá *knížaty* u Matouše; leč místo *tisíci* má se přeložiti *tisícníky* t. j. knížaty nad tisícem, anoť slovo hebr. oboje znamená. Ostatní různost podle Vulgáty docela mizí; v řeckém textu ale místo *bude spravovati* čteme (u Mt.) *bude pásti*, což na týž smysl vybíhá, poněvadž v písmě sv. jakož i jinde n. p. u Homéra (Il. 2, 205.) králové *pastýři* lidu slují a slovce *pásti* lid jemně, dobrotivě a vlídně spravovati značí. Posléze vynechána jsou slova proroka Micheáše poslední, jimiž se božství Kristovo doličuje, totiž: *východové jeho od počátku ode dnů věčnosti;* vynechána byla od zákoníků z příčin výšeji udaných, anoť nevolili více říci než co říci museli. Ukázali kněží ti jiným dráhu ku Kristu, sami ale z nevšímavosti, zabředlosti ve věcích světa a z bázně před Heródem opovrhovali touž dáti se spásy cestou. Jejich výklad byl prav a pravdiv, což ovšem nedálo se náhodou, nébrž místu tomu proroka od dávna podle podání v ten smysl rozumělo se; a nad to se vyplnilo tu Jo. 11, 45—52, že nemluvili sami ze sebe a od sebe, nébrž poněvadž velekněží byli, tedy mimo nehodnost svou, ano mimo vlastní vědomí svoje dali pravou odpověď. Sv. Augustin (serm. 200 in Epif.) dí, že se za přibližování se mudrcův do Jerusaléma hvězda jim ukryla, aby tudy vznesl se potaz na zákoníky a mudrci dvojím důkazem, hvězdy a písma, přesvědčení o pravdě narození velekráleе nabyli. Písmo St. Z. svědčí o Kristu, ale i v celé přírodě rozstaveno jest písmo, jenž o něm svrchované svědectví vydává a netřeba leč smyslů vnímavých a pochopné mysli, abychom svědectvím těm jak druhdy mudrcové vyrozumívali.

Chytře, obezřetně a obmyslně si při tom počíná Heródes. *Tehdy Heródes*, vypravuje dále svatý evangelista, *tajně povolav mudrcův vyzpytoval od nich čas hvězdy, kteráž se zjevila jim. I odpraviv je do Betléma řekl: Jděte a vyptejte se pilně na dítě, a když naleznete, zvěstujte mně, abych i já přijda poklonil se jemu.* Heródes *tehdy*, když byl již proroctví od zákoníkův vyslyšel, k sobě mudrce volá *tajně*, aby předešel veškeré bouře a kramoly odtad snad povstati mohoucí. I otazoval se jich snažně o času, v němž ta hvězda, kterouž posud svítiti pokládá (φαινομένου praes.), ukázala se, aby dle toho vyměřiti mohl čas narození dítěte, jehož bezživotí již obmýšlel. Hleděl bez pochyby všelijak se v mysl mudrcův vlouditi a důvěru jejich sobě získati obyčejem svým přeobmyslným; ale posléze ošálil se sám. V tom zajisté viděti moudrost Boží, která zničuje veškery výmysly lidské. Heródes nešel s mudrci, snad pro uvarování veškerého povyku a všeliké pozornosti; tím zmařena veškera lest jeho tyranská a veškera obmyslnost jeho spatřína býti nemoudrostí a pošetilostí. Mudrcové bezmála přetvářené jeho k novému králi úctě věřili, ale proto přece neměla tajna ostati lest ta jeho před tím, jenžto se co světlo světa ukázal.

O tom dále se praví: *Oni pak vyslyševše krále odjeli. A aj hvězda, kterou uzřeli na východu, předcházela je, až přišedši stanula nad místem, kdež bylo dítě. Uzřevše pak hvězdu, zradovali se radostí velikou velmi.* Smysl veršův těchto vesměs rozumu nejsprostšímu přístupen jest; avšak jde-li komu o jasné ponětí události tu o hvězdě pravené, ten s nemalou nesnadou se potkává. Mudrcové tudíž vyslechnuvše krále ještě téhož večera odjeli a cestou se brali v noci, jak to na východě obyčejně se stává. Ale kterak se jim hvězda teď ukázala a kterak je předcházela, ješto žádná hvězda od severu k jihu se nehýbá? Nadevše ale, kterak hvězda státi mohla nad domem, kdež Dítě bylo, tak aby se poznalo z postavení hvězdy, že ten jest příbytek toho, jehož hledali? Nutně, zdá se nám, pokládati se musí,

že hvězda ta jim na východě se ukázavši ustavičně jich nevodila, buď již dříve buď dojista blíže Jerusaléma jim zmizevši; tím přinuceni byli v Jerusalémě se ptáti, což i státi se muselo, aby tajemství vtělení Božího Israelitův tajno nezůstávalo. Ze slov *kterou uzřeli na východě* dalo by se mysliti, že hvězda ta na východě jim se ve stranách země júdské ukázala, a po některý a snad drahný čas jim utajivši se nyní opět, když byli z Jerusaléma vybyti, se jim zjevila, počátek s koncem cesty slučujíc a dovodíc jim, že pravdivého výkladu písma byli v Jerusalémě došli. Jak veškery cesty Páně, tak i tato nevyzpytna zůstává lidské mysli, a jisto jest, že Duch svatý vůdcem jejich byl, jenž je tajemným činem za hvězdou vedl. *Stanula* (ἔστη aneb ἐστάθη, *postavila* se či postavena byla, obojí zajisté čtení přichází s tím rozdílem, že poslednějším čtením, osvědčeným rukopisy *B C D* zvláštní řízení Boží se více než prvním naskýtá) *hvězda nad domem* bezmála tak, že záři svou nadpřirozeným během v plné míře naň vylévala. Známe sice z astronomie hvězdy nenečetné, jenž najednou přesličným a přesilným leskem vzplanuvše neočekávaně a z nedojípky blesku zbaveny bývají a z obzoru našeho se ztrácejí. U devatenácti takových hvězd již i občasný běh od astronomův vyměřen, v němžto záře nabývají a opět jí pozbývají. Avšak ač nám to nějakou obdobnost naskýtá a divové Boží obyčejně základ a takměř podstavek ve přírodě mají, nelze přece jinak souditi, než že objevení-se hvězdy té není menším zázrakem, než objevení-se andělů pastýřům a nežli jiní divové po celý život Krista Pána jako paprskové z Něho co středu na veškeren obvod světa se rozplývající.

V postupu vypravování svého mluví sv. Matouš *o domu*, v nějž vešli mudrcové. Nebo dí: *A vejdouce do domu nalezli dítě s Marií mateří jeho, a padše poklonili se jemu, a otevrouce poklady své věnovali jemu zlato, kadidlo a myrhu.* Pán ovšem narodil se ve chlévě, ale když odbavilo se množství lidí do Betléma přibylých, tedy Marii *bez pochyby* se otevřel dům v samém městě a v tom domě *zdá se* — neboť mnozí sv. otcové *dům* o chlévě vykládají — nalezli dítě s Marií mudrcové svatí. Josef bezmála právě odešel a při těch východních mudrců poklonáca nebyl přítomen; stalo se to snad řízením Božím, aby poně za otce dítěte od mudrců považován nebyl. Ten důvod aspoň někteří udávají, ačkoli z darův, jež mu přinesli, jde, že většího něčeho se o dítěti tom domíněli. Vznešenějším pánům dary přinášeti u východanův obyčejno sice jest (Gen. 43, 11. 3 Reg. 10, 10. 1 Reg. 10, 27. Exod. 34, 20.); ale výbor těch darů a to o nich v Ž. 71. a Js. 60. proroctví cosi tajemného a význačného do sebe má. Jakož pak veškeří svatí otcové od nejstaršího Irenéa (haer. 3, 10.) v těch dařích náznaky božských pravd spatřovali. *Zlato* dle nich obrazovalo královskou, *kadidlo* božskou Krista důstojnost, *myrha* pak člověčenství jeho a jeho smrti podrobenost vyznamenávala. Myrha jest chuti trpké a tudy ji mnozí oznakem otrap Páně býti píší; leč poněvadž ve tvrdém stavě myrha s kadidlem téměř za jedno se klade, tudy smýšlejí jiní, že myrha tekutá co mast královská tu se má slyšeti, kteráž oznakem jest všech milostí, jichž nám Kristus vůbec vydobyl, byv k úřadu svému apoštolskému dle Js. 61, 1. zvláště od Otce pomazán. Dotýkáme mimochodem, že tíž otcové tropologicky vykládají, kterak *zlato* lásky, *kadidlo* poklony a modliteb a *myrhu* zapírání sebe z pokladnice srdce svého Kristovi obětovati máme, jakož i že chrámové naši jsou pravý Betlém, kdež se Kristus denně při mši svaté zázračným a přetajemným spůsobem na oltářech rodí.

Avšak mnohem více o víře jejich než ti darové svědčí to, že se jemu *klaněli.* Na východě sice klaněti se králům, vladařům a vůbec vznešencům ve zvyku jest; ale dítěti v plénkách a v chudobě se klaněti nemohl leč ten, kdo nadlidskou důstojnost v něm poznával, jakéhož poznání se vladykám mudrcům dostalo. *Vizte,* dí sv. Bernard (serm. 3. de epif.), *jak očitá a vidomá jest víra; zná syna Božího v utajení, poznává ho na dřevě pnějícího, poznává umírajícího; lotr na padle, magové ve chlévě ho poznali.* Pro tuto jejich víru je Pán vzal pod svou zvláštní ochranu, jak dáleji sv. Matouš vypravuje: *I dostavše odpovědi ve snách, aby nevrátili se k Heródovi, jinou cestou se odebrali do krajiny své.* Právě teď, když jim neméně než dítěti strojila se osidla a smrt se od Heróda připravovala, ve snách odpověď čili návěst Boží obdrželi, aby nezahýbali více a neodšinovali se zpátky k Heródovi, nébrž aby z příma do své se vlasti vrátili. *Znenáhla,* dí sv. Zlatoúst (hom. 7. in Mt.), *k vyšším věcem magové podnášeni jsou. Nejprvé hvězda je ku Kristu vede, potom z prorockých písem učení berou, posléze odpovědi Boží účastnými se stávají.* I v tom se nám náuka dává, abychom sloužiti majíce Kristovi nezahýbali a nezabíhali nazpět k hříšnému již opuštěnému světu. Není dosti ve hříšném stavě někdy k Bohu se modliti, anoť i Heródes

dopouštěl mudrcům poklonu učiniti velekrálovi Kristu; v tom záleží pravá pobožnost, nevraceti se do stavu hříšného nazpět.

Jsme u konce výkladu o přibytí a odchodu magův. Kdož čta písmo o nich neuboléval pro krátkost vypravování toho? Koli otázek tu na mysl tane čítateli, na něž odpovědi se nikdá nedovoláme! Ovšem pak nebudeme se také tu jimi zabývati. Jedné toliko přece dotknouti volíme, *kdy* totiž mudrcové do Jerusaléma a tudy do Betléma přišli? Bylo-li to druhého léta po narození Páně, jak se zdá vysvítati z počítání Heródova a z jeho dítek do dvouletých vraždění podle času, jejž vyzpytoval od mudrců? Čili to bylo dne třináctého hned po narození tom, jak podání staré praví, podle čehož posud třináctého dne (6. ledna) svátek zjevení se slaví? Dokonalého a historického pojištění tu jak patrno dojíti nelze. Dromedář (a mudrci na dromedářích bez pochyby jeli) za den udělá tu cestu, jakouž kůň za osm dní a vykoná dránu čtyrydceti hodin; a tudy mudrci ovšem, zvláště byli-li z Arabie neb z Persie bližší, za řečenou dobu třinácti dnů na dromedárech dobře do Jerusaléma přibyti mohli. Leč toho jako i jiných věcí při své míře a váze necháváme (viz Luk. 2, 39.) a raději mysl obrátíme k tomu, co se po jich odchodu stalo. O tom dí sv. Matouš dále:

13. Když pak oni se odebrali, aj anděl Páně ukázal se ve snách Josefovi, řka: Vstaň a vezmi dítě a matku jeho a utíkej do Egypta, a buď tam až povím tobě; nebo Heródes hodlá dítěte hledati, aby zahubil je. 14. On pak vstav pojal dítě a matku jeho v noci a odebral se do Egypta a 15. byl tam až do skonání Heródova, aby se naplnilo, což povědíno jest ode Pána skrze proroka řkoucího: Z Egypta povolal jsem syna svého.

Co tuto vypravuje sv. Matouš o útěku do Egypta, nestalo se hned po odjetí mudrců, nébrž maličko později po obětování Krista v chrámě. Snad v Jerusalémě, kam se vystrojili na ono obětování, anděl se jim zjevil a oni odtad, všecko po zákonu učinivše, na onen útěk do Egypta se vydali, tak že mezi slova Lukášova 2, 39. *když vykonali všecko* a další vypravování jeho o návratu do Galiléy útěk onen do Egypta vřaditi přijde. Mohlo se to všecko ve přemálo dnech státi, ač bylo-li Bohu kvapiti, jenž Is. 29, 14. 1 Cor. 1, 19. zničuje moudrost moudrých. Jiným ale vidí se, že mudrcové přibyli později a že Pannu Marii s pacholátkem v Betlémě nalezli nehned po narození, nébrž druhého léta, když byla při svém na svátky Jerusalémského chrámu navštívení také do Betléma došla, aby ohlédla to místo, kdež jí Syn Boží se narodil.

Leč nechajíce toho o své míře a váze, přikročme k otázce, proč Kristus, Syn Boží, hned na prahu života svého měl útěkem sebe chrániti? Věc ta zajisté mohla Josefovi a Marii podivna býti, že ten, jenž spasiti má veškerého Israela, nyní sám v útěku spásy hledati musí. Odpovídají však sv. otcové, že dálo se to dílem, aby ukázal se Kristus pravým býti člověkem, všeliké lidské otrapě dobrovolně podrobeným, dílem, že se nám měl dáti příklad i na Ježíši i na Josefu a Marii, kterak do Boží vůle podle vzoru jejich ve zlých nehodách se podrobovati, a nad tím že nám žíti jest mezi neznabohy, nereptati máme; dílem posléze, že ovšem v jistý čas nepřátel utíkati můžeme. Mohl Bůh, v jehož rukou všecko jest, ukrátiti život Heróda a sprostiti svatou rodinu zcela toho pronásledování; ale chtěl On naučiti nás, abychom pro vysvobození církve a nás samých z nehod neočekávali zázraků, nébrž raději žádali o trpělivost.

Že Panna Maria v Egyptě právě přítulku hledala, stalo se podle rozkazu andělova, poněvadž země ta Heródovu žezlu nepodléhala a tudy svatá rodina tam sebou bezpečna býti mohla. Židé od starodávna v zemi té útočiště nalezali a od času k času mnohé osady židovské se tam zakládaly; až i asi stopadesát let přede Kr. P. Oniáš u Leontopole blíž nynějšího Kaira chrám vystavěl. Tam rodina svatá bez hluku a povyku dojíti a přebývati mohla bezpečně, anoť co ročně téměř se tam židé z Palestýny před ukrutností Heródovou utíkali. Ústní podání jmenuje Matarii osadu mezi Leontopolem a Heliopolem co útočiště, kdež svatá rodina se zdržovala, a mnozí sv. otcové potahují k tomu egyptskému přebývání slova proroka Is. 19, 1.: *Aj Hospodin vstoupí na oblaka a vejde do Egypta. I pohnou se modly egyptské před tváří jeho, a srdce Egypta schřadne uprostřed něho.* Knihy apokryfických evangelií (de nativ. Mariae, evgl. infantiae, histor. Joseph, a podobné) mnoho divů a zázraků od Krista dítěte tam činěných vypravují, jenž snad na základě tohoto místa prorockého neslušně vykládaného povstali. Ukazuje se u dotčené Matarie studánka divem ze sucho-

paru pro uhašení žízně blahoslavené Panny vyvedená, jakož i sykomor čili smokva, která se svaté rodině otevřela a ji před nepřátely ukryla. (Viz Cestu Krištofa Haranta II. 55, 56. a Norova I. 4.)

Jinou příčinu toho do Egypta útěku udává sv. Matouš sám, an dí: *aby se naplnilo slovo Páně* (Os. 11, 1.): *Z Egypta jsem povolal syna svého.* Slova ta se na dotčeném místě u proroka pronášejí k lidu israelskému, jak čtoucímu patrno jest; avšak poněvadž lid israelský byl co hromadný a označný syn Boží obrazem pravého Syna Božího Jesu Krista, ovšem u větší míře slova ta zřela a prohlédala k bytnému a přirozenému Synu Božímu. Dvakráte naplnilo se proroctví to; literně a dle nejbližšího písmene na Israelitech, když Bůh je do Egypta poslal a odtud mocnou rukou vyvedl; tajemně pak, podmyslně čili v dalším smyslu a úplně na Kristu Pánu, jelikož Duch svatý nastrojovav slova prorokova nevolil zůstati při pouhém synu přisvojeném či adoptivném, Israelitech totiž, nébrž hned při tom prohlédal k Synu jednorozenému Kristu, jehož do Egypta útěk a z Egypta navrácení oněmi lidu israelského příběhy nápodobeno, navěstěno a předobrazeno bylo. Rodina Jakobova zachována v Egyptě v ryzosti a pouhosti své národní; i Kristus měl život tělesný v Egyptě ochrániti. Lid Israelský byl kořenem a lodyhou květu, jenž jest Ježíš Kristus.

Nedí anděl Josefovi: aj já vyprovodím a ochráním tebe na cestě, poněvadž veškera ochrana pocházela od dítěte Krista samého. Nad to sv. Chrys. (h. 8.) vysvětluje, kterak Egypt přítomností Páně zasvěcen a jako v ráj obrácen byl, anoť odtad tamto vzkvítala víra a nebesa tak neskvěla se hvězdami, jak Egyptská země celami panen a poustevníků, jenžto se Kristu docela oddali a pro něho milerádi krev svou vylévali. Posléze útěk ten Páně vypodobňuje odmítnutí a takořka vypuzení náboženství křesťanského od židů a přijetí ho od pohanův. Ostatně již jsme výšeji o nemožnosti jednali, místněji udati, po jak drahný čas se Pán v Egyptě zdržoval, kterážto neurčitost pochodí odtad, že nevíme, kterého léta po založení města Říma se Pán byl narodil.

Heródes mezi tím očekával, že se k němu navrátí mudrcové a návěští jisté o narození krále nového jemu donesou. Leč nadarmo čekal, an Bůh byl jak jsme slyšeli jinam jich kroky obrátil. Což tedy Heródes učiniti umíní, ten ukrutník, jenž Hyrkána II., Aristobula III., ano i Mariamnu choť svou usmrtiti poručil? Vypravuje o tom sv. Matouš to, čeho dle kruté povahy Heródovy se od něho očekávati mohlo.

16. Tehdy Heródes uzřev, že oklamán byl od mudrců, rozhněval se náramně a poslav usmrtil veškera pacholata, kteráž byla v Betlémě a ve všech končinách jeho ode dvou let a níže, podle času, jehož se byl doptal na mudrcích. 17. Tehdy se naplnilo, což povědíno skrze Jeremiáše proroka řkoucího 18. (Jer. 31, 15.): Hlas v Rámě slyšán jest, pláč a kvílení mnohé, Ráchel plačící synů svých a nedávala se potěšiti, proto že jich není.

Oklamána se domníval Heródes od magův a tudy se velice rozhněval a rozjitřil se náramně, ač oni ho nebyli oklamali, nébrž on sám sebe omýlil za to snad maje, že oni s rodiči pacholete novorozence proti němu a proti jeho královské vládě ve spikli. Bez mála napřed čekal a čekal a snad příčinu nevracování-se magův nejdřív v nenaleznutí toho, jehož hledali a tudy ve studu mudrcův pokládal; ale když potom nová pověst se o Messiáši pacholeti roznesla, když snad o dojití pacholete do Jerusaléma a jeho tam obětování Heróda zpráva nějak došla, tu nevolil váhati a odtahovati déle, nébrž jak k ukrutenstvím vezdy hotov býval a vůbec úmysly svoje rychlým spůsobem uskutečňoval, tudíž bezživotí novorozeňátka zamyslil. Aby ale na jisto šel, největší vraždě své prostranství i co do času, i co do místa dáti se rozhodlal. Poslal totiž biřice a katany své a přikázal jim pozabíjeti veškera pacholata, která dvou let v stáří nepřesahovala, netoliko v Betlémě, nébrž v celém obvodě či v celé župě jeho. Činil to *podle času, jehož se byl na mudrcích doptal.* O času tom my nic místného věděti nemůžeme, neznajíce, kdy hvězda ta se zjevila; to však zdá se *podobné* býti, *že* hvězda vzešla při početí Páně, a že magové častěji vídali ji, až v mysli jejich dokona dozrál úmysl vniterným vnukáním Ducha Božího se podrobiti a novorodého krále, jejž zvěstovala hvězda, vyhledati. Rovně nevíme určiti počet pacholat od Heróda zavražděných, nevědouce kam končiny Betléma se vztahovaly. To však jisto, že vykladatelé staří příliš počet jich nadsazovali o tisících mluvíce, jakož dosud v církvi řecké se o čtrnácti tisících mluví; střídměji sobě počínají novější, kteří číslo zavražděnců na deset až do patnáct udávají.

Církev naše o počtu jich nemluví. Ten, od něhož bychom se byli mohli dověděti počtu onoho, Jos. Flavius, o tom hanebném skutku ničeho nevypravuje, vůbec jenom a vesměs o vraždách Heródových za poslední doby života jeho vykonaných mluvě; což není divno, anoť při Heródově mnohém vraždění smrť nevinátek jako krápěje v moři zatonula a z paměti vyšla. Vědomo také, že mlaďátka od církve se co mučeníci ctí, ač nebyvše ani pokřestěna; dosáhli oni křestu krve život svůj za Krista davše. Ostatně se domnívají někteří, že Heródes očekával, až census čili spočítání lidu v Betlémě se dokonalo (Luk. 2, 1.), načež místněji dům a rodina udati se mohly, kde děti dotčeného stáří se nalezaly; čehož při své váze necháváme.

Přidává sv. Matouš, že se vyplnilo tudy, co Jeremiáš prorokoval: *Hlas v Rámě slyšán byl, pláč a kvílení mnohé, Ráchel plačící synů svých a nedávala se potěšiti, proto že jich není.* Proroctví to, vzaté z Jerem. 31, 15., se odnáší vlastně k lidu israelskému za proroka Jeremiáše do zajetí vedenému. Po zboření města Jerusaléma a chrámu jeho byli Židé v Rámě městě, asi dvě hodiny od Jerusaléma k severu, shromážďováni, aby odtad do zajetí Babylónského odesíláni byli. Jeremiáš prorok vyličuje bolest, nářek a pláč celého lidu nad takovým svojím a vlasti své osudem, a sice v osobě Ráchely co mateře lidu, v nížto veškeren národ zosobuje a která mu tudy za representantku celého národa platí. Obyčejně sice klade se Jákob neb Israel co zástupník veškerého lidu; ale poněvadž se tu řeč vede o pláči a kvílení, jenž více ženám a zvláště matkám náleží nežli otcům, tedy Jeremiáš to lidu zosobování přenáší od Jákoba na manželku jeho Ráchelu.

Ale kterak sv. Matouš místo ono k usmrceným pacholatům Betlémským potahuje? Výšeji jsme již viděli, že písmo sv. dvojí smysl má, vlastní, literný, bezprostředný a druhý nevlastní povýšený, tajemný, prostředný, jejž podmyslem *ὑπόνοια* se starými jmenovati můžeme. Co tam v nižším smyslu o zajatcích Babylónských platilo, to ve smyslu povýšeném, v podmyslu, se o dětech od Heróda zavražděných slyšeti může. Ráchel, jak řečeno, zastoupá národ israelský, zastoupá tudy zvláště matky israelské, proto pláč a nářek matek Betlémských byl pláčem a kvílením Ráchelinym, s matkami těmi spolu Ráchel želela a to tím více, poněvadž spolu hrob její u Betléma půl hodiny k severu se posaváde ukazuje. Tak veliký byl nářek nad tím, *že dětí těch již není* t. j. že zahynuly, že nestačilo kvílení živých, anobrž, že jako z podsvětí Ráchela pramáti vyšla k oželení zabitých dětí, jejichž matkám ani toho nářku se nedovolovalo, aneb jenž pro hrůzu mlčením zaraženy jsouce v kvilbu se ani dáti nemohly. Tak vyplněno proroctví Jeremiášovo ve smyslu vyšším.

Pozorovati ještě třeba rozdíl, jakýmž tu sv. Matouš proroctví to uvodí. Nedí zajisté: To se *dálo, aby se naplnilo* proroctví, nébrž: *Tehdá naplnilo se,* čímž posledním vazbu události té s proroctvím nevydává za tak úzkou a nevyhnutedlnou, jak v prvnějším případě. Tehdá, když oplakávala Ráchela zavedení synů svých do zajetí, dosáhla potěchy Jer. 31, 16, 17. *Upokoj se hlas tvůj od pláče, . . . navrátí se synové tvoji.* Potěcha ta i tuto se dává, jak hned níže o tom sv. Matouš píše. Betlémským matkám sice v tomto životě pacholátka nenavrátila se, avšak uchována byla ona od nákazy a nevěry světské ku blaženosti věčné. Nevyhostil Kristus svojich těch vojínů, nébrž je uhostil, neopustil jich, nébrž je z vazeb zemských propustil a dal jim život, ještě pro něho smrt podstoupili; oni mlčíce vyznali Krista, nevědouce bojovali, nevědomky vítězili, neznajíce koruny dosáhli. A ovšem, dí sv. Leo (v řeči 58. in epiph.), šťastnější byla nevědomost nemluvňat nežli veškera vědoucnost těch kněží, jichž se Heródes radil; tito nechtěli říše Krista přijíti ač vlast jeho ukazujíce, oni ač nemohouc jazykem se k němu znáti, za něho umříti volili. Jakoby již tenkrát byl volal Kristus: *Nechte maličkých ke mně, neboť jejich jest království nebeské.* Tu, dí sv. Augustin, obětovala Moudrost oběti svoje. A sv. Béda vece: Ve smrti mlaďátek se vzácná smrt všech mučeníkův označuje; v malosti umírají, poněvadž jen maličtí Boha docházejí (18, 5.); v Betlémě umírají, kde církev počátek vzala, poněvadž smrt toliko pro církev, v církvi a s církví podstoupená u Boha záslužna jest. Ruka vrahova dosáhla všech dětí, toliko Krista nedostihši; tak bezbozí tyrané mohou těla umučenců zahubiti, ale Krista jim z útrob a mysli vyrvati nemohou.

Ostatně co do vazby slovce *slyšán* potahuje se k následujícímu slovu *Ráchel* v ten spůsob: *Hlas slyšán jest, totiž slyšána jest Ráchel* oplakávati synů, že zahynuli. Nad to sluší znamenati, že řeč prorocká více dosmyslně než doslovně od sv. Matouše se uvodí.

Neměl ale Kristus Pán v Egyptě ostávati a vychován býti; nébrž jenom tak dlouho tam pobyti, až by nebezpečí, jenž životu jeho hrozilo, odstraněno bylo. Proto se stalo, co dále vykládá Matouš:

19. Když pak umřel Heródes, aj
anděl Páně ukázal se ve snách Jose-
fovi v Egyptě řka: 20. Vstaň a vezmi
dítě a matku jeho a jdi do země isra-
elské, neboť jsou zemřeli ti, jenž hle-
dali bezživotí dítěte. 21. On pak vstav
vzal dítě a matku jeho a přišel do ze-
mě israelské. 22. Ale uslyšev, že Ar-
chelaus kraluje v Judée místo Heróda
otce svého, bál se tam jíti, obdržev ale
odpověď ve snách obrátil se do krajin
Galilejských. 23. A přišed bydlel v mě-
stě, jenž slove Nazaret, aby se napinilo
což povědíno bylo skrze proroky, že
Nazaretským slouti bude.

Se smrtí Heródovou skončilo se bez-
bydlí Páně a anděl Boží neopomenul o tom
Josefa zpraviti: *Ukázal se mu ve snách v
Egyptě řka: Vstaň, vezmi dítě a matku jeho
a jdi do země israelské, neboť jsou zemřeli
ti, jenž hledali bezživotí jeho.* — O smrti
Heróda krále vypravuje Josef Flavius „O
válce žid.“ I. 33. Znamenají tu vykladatelé
to lepé, sličné a šlechetné velikoduší, se kte-
rýmž evangelista Páně o smrti toho zlého
tyrana, toho ženobijce, synobijce a vraha,
přemnohou krví náramně zprzněného, jenom
prostě praví: *Když umřel Heródes.* Pro-
stota ta podivuhodná jde z vanutí Ducha
Božího, jímž Písmo dýchá a jest pečeť pra-
vdy Boží, jenž v něm mluví. I na to upo-
zorňují, že *ve snách* zjevoval se Josefovi
anděl a vidí v tom náuku, že veškero po-
znání naše tutější u přirovnání s budoucím
jest zavinuto, temno, záhadno, částečno, pro-
středečno. 1 Cor. 13, 12., jakož na obrat
spatřují v tom býti poukázáno, že žádný čas
k bohomyslnosti příhodnějším není nad ti-
chost noční. Posléze zrak náš obracují na
to, že zdá se, jakoby úmyslové Boží s cír-
kví (a tak i s pravdou Boží a s osudy vy-
volených sluhů jeho) docela ode vnějšných
lidských a přirozených příhod závisely, anoť
na obrat Bůh veškery příhody a události ke
svým záměrům řídí a spravuje.

Musíme z historie tuto poznamenati, že
Heródes, než sešel (750. M. Ř.), rozdělil mezi
syny království svoje, ovšem dle přivolení
císaře Římského, proměniv závět svůj již
po druhé. Podle toho dostala se Archelaovi
Judéa, Iduméa a Samaria; bratrovi jeho He-
ródovi Antipovi dána Galiléa a Peréa či Zá-
jordání; Filipovi svěřeny krajiny severový-
chodní, Batania, Trachon, Auran a jiní po-
dílové,

Praví evangelista Páně, či raděj anděl
dí, že již *skonali ti*, kteří hledali Krista za-
biti; slovem *ti* míní Heróda Velk. prohlí-
daje k Exod. 4, 19., kdež podobně praví
Pán k Mojžíši: *Jdi a navrať se do Egypta,
neboť zemřeli všickni, kteříž hledali duše tvé.*
Po přílišnosti užívá sv. Matouš množného
místo jednotného čísla, jak to v písmě děje
se zhusta, zvláště když jenom vesměs věc
nějaká projádřena bývá. Heródes tyran sko-
nal, ale Archelaus *kraloval* či raději *vládl;*
králem, ač otec jeho jemu byl odkázal ti-
tul ten, vlastně nebyl, poněvadž Augustus
císař mu toho názvu nepotvrdil, nébrž mu
naději činil, bude-li dobře zemi svou spra-
vovati, že se mu jména královského dostane.
Lid ale přece jej, jakož i bratra jeho An-
tipa (14, 9.) králem nazýval, podle čehož
tuto sv. Matouš jej *kralovati* praví. Dí sv.
Matouš: *Josef vstav vzal dítě a matku jeho
a přišel do země israelské. Ale uslyšev, že
Archelaus kraluje v Judée místo Heróda
otce svého, bál se tam jíti; obdržev ale od-
pověď ve snách obrátil se do krajin Galilej-
ských.* Byl Archelaus neméně ukruten a úru-
pen než otec jeho a pro krutost svoji l. M. Ř.
759., desátého léta panování svého, složen
byl s vlády své a vyobcován do Gallie. Ten-
kráte, když Josef blížil se z Egypta k svaté
zemi, byl Archelaus vládu teprv ujal, ale
krutost jeho se brzo projevila, ovšem již dříve
nebyvši neznáma, a tudy váhal Josef usaditi
se v krajině Júdské, bezmála v Betlémě, kdež
Kristus narodil se a kdež, zdálo se, nej-
slušněji by měl bydleti.

Táží se tuto, proč mu dříve hned anděl
nepověděl, aby do Galiléy se odebral Júd-
ska a Betléma zanechaje? Odpovídají sličně,
že Bůh člověka ponenáhlu vede a že nikde
vlastního přičinění zameziti neobmýšlí. I na
to se odkazuje, jak nám toho nemůž divno
býti, že Josef nad Archelaovou vládou, co
nad věcí novou a neočekávanou se zarazil;
očekával zajisté, že buď Římané docela u-
váží se u vládu, buď podle dřívějšího zá-
větu Heródova, bude-li od Augusta potvr-
zen, Antipas v Júdsku kralovati bude. Nad
to ještě vidí vykladači v tom Egyptském
zátiší Páně pobudku pro nás, bychom i my
se v závěti chovali, když nás vůle Boží ku
působení nevolá.

Kam tedy, an do Judéy váhal vejíti, se
mu nyní obrátiti bylo? První myšlenka mu-
sela býti, do Galiléy, do Nazareta, odkad
beztoho oba, Maria i Josef, pocházeli a kdež
Kristus počat byl. Nač tedy potřebovali zvlášt-
ního napomenutí Božího u věci, která sama
sebou zřejma byla?

Nebyla ona tak samozřejma, jak by se zdálo. Mohl zajisté mysliti Josef: V Betlémě musíme bydleti co v jediném sídle Messiášově; Galiléa nikdy nemůže příbytkem Krista býti, jelikož veškeři Galileané u Židů v potupě a povrhování jsou a nad to Nazaret nejhůře slyne. *Z Júdsku pochází spása* Jo. 4, 22. *Z Nazareta* pak Jo. 1, 46. *můž-li něco dobrého pojíti?* Ty myšlénky tanuly Josefovi na mysli a proto mu bylo nového napomenutí potřebí, že ovšem v Nazaretě se ubytovati má. *I přišed*, praví sv. Matouš, *bydlel v městě, jenž sluje Nazaret, aby se vyplnilo, což pověděno bylo skrze proroky, že nazaretským slouti bude.* Toto Páně v Nazaretě ubytování a jeho odtad *Nazaretským* pojmenování nemůže býti na ujmu slávě Messiášově, jakož se Židé domnívali, Krista Ježíše z potupy Nazaretským a křesťany rovněž z potupy Nazaretskými jmenujíce. Nébrž, dí sv. Matouš, ty věci od Boha samého tak nastrojeny byly a dály se proto, aby předpověď prorocká se vyplnila, že *Nazaretským slouti bude.*

Leč právě to proroctví mnohé nesnáze působí vykladatelům, anoť v celém písmě ho nalézti nelze. Na štěstí sv. Matouš nedí, že by výslovně někde slova ta psána byla, a neodvolává se na jistého proroka a na místnou výpověď jeho, nébrž on vůbec dí ve množném čísle: *skrze proroky.* Tím dává na um, že toliko ku smyslu, nepak k slovům Starého Zákona prohlídá, aniž pak ti s pravdou se potkali, kdož za to měli, že evangelista dotýká výroku proroka, jehož spisy se byly potratily. Spíše z nějakého ústného svědectví, jakovéž n. př. 2 Tim. 3, 8. Jud. 14. nalezáme, povoditi by se mohl výrok ten, kdyby toho potřeba kázala. Avšak kdež smyslu — neboť jak jsme pravili, k slovům neprohlídá — dobírá se sv. M., jejž ve jménu Nazareta nalezá? — Domnívají se někteří, že na mysli měl Jes. 11, 1., kdež Pán od proroka *nezer* t. j. výstřelkem, prutem, výkvětem se zove; toho jmenovitě sv. Jeronym, jda v tom jak praví za učenými Hebréy, se držel. Jiní myslí na nazireje posvěcence a vykládají *Svatým* zván bude t. j. svatým bude, poněvadž slovce *zváti* v písmě často (a zvláště καλέω) značí tolik co *býti*, jak jsme výše již viděli. Jiní vykládají *ochráněn, ohájen, zachován bude*, a myslí, že sv. Matouš prozírá k Jes. 42, 6., kdež o zachování Messiáše prorok mluví; což prý velmi vhodně připadá na Nazaret, kdež Kristus v zátiší chován a chráněn byl. Jiní myslí na ony výroky prorocké, jak Jes. 53. Ž. 21. atd., v nichž o ponížení, potupě a pohanění Páně se mluví a vykládají, že sv. Matouš chtěl říci, v tom že božským řízením Nazaret za chrániště a obydlí Páně vyvolen, vyplnilo se ono o něm proroctví, že muž potupy a rouhání bude; tudy velmi shodně k sobě přiléhají věst ona a jméno Nazaret.

Jakékoli z udaných narážení vyvolíme a jakkoli spojíme je v jednotu, což snad nejlépe jest, vezdy musíme na tom stanoviti se, že sv. Matouš nenávist jména *Nazaretského* v čest obrátiti a ukázati volil, že v tom Kristově v Nazaretě bydlení a v té Páně po tak slavném zjevení skryté závěti není závady, proč bychom v něm Messiáše uznávati neměli.

Přidáváme ještě, že Nazaret městečko v Galilée v pokolení Zabulonském, na úbočí strmé hory sedm hodin od Akka, hodinu od Tábora hory vzdáleno a v kraji krásném a úrodném položeno jest. Zdá se některým, že se vlastně jmenovalo Nazer či Nezer, výkvět, výstřelek, prut, pro nepatrnost a uníženost, ješto města jiná velká a slavná cedrami Jer. 22, 7. slují.

Ostatně v útěku tom, jenž činí spolu částku výkupných zásluh Páně, nápodobeno utrpení a umučení Páně a navěstěna pronásledování ta, jimiž církev svatá právě za mládí či na počátku bytu svého stíhána byla.

V zátiší onom města Nazaretského trval Pán po veškera léta až do třicátého roku věku svého, kdež byl úřad svůj veřejně nastoupil. O celém věku tom mlčí sv. Matouš a sv. Lukáš toliko něčeho o dvanáctém létě Páně dotýká, všeho ostatně rovně jak Matouš mlčením pomíjeje a k veřejnému života Páně vylíčení pospíchaje. Leč než Pán sám veřejně vystoupil, musel předchůdce jeho lid na něho přistrojovati. O tom jedná hlava třetí sv. Matouše.

Hlava III.

Jan Křestitel, jeho život, kázaní a křest. 11. Rozdíl mezi křestem jeho a Kristovým. 13. Pokřestění Pána Ježíše.

1. Za dnů pak oněch přibyl Jan Křestitel a kázal na poušti júdské, 2. řka: Čiňte pokání, nebo se přiblížilo

království nebeské. 3. Tento zajisté jest, o němž povědíno skrze Isajáše proroka řkoucího (40, 3): Hlas volajícího na poušti, připravte cestu Páně, přímy čiňte stezky Jeho. 4. Sám pak Jan měl roucho ze srsti velbloudí a pás kožený okolo beder svojich; pokrmem ale jeho byly kobylky a med lesný. 5. Tehdy k němu vycházel Jerusalém a veškera Judéa i všechno okolí jordánské 6. a křestěni byli od něho v Jordáně vyznávajíce hříchy svoje. 7. Uzřev pak mnohé z Fariseův a Saduceův přicházeti ku křestu svému řekl jim: Pokolení zmijové, kdož ukázal vám utéci budoucího hněvu? 8. Vynesteż tedy plod hodný pokání 9. a nemiňte říkati u sebe: Za otce máme Abrahama; nebo pravím vám, že může Bůh z kamení tohoto vzbuditi syny Abrahamovi. 10. Již zajisté sekera ku kořenu stromu přiložena jest; každý tedy strom, jenž nenese plodu dobrého, vyťat a na oheň uvržen bude. 11. Já sice křestím vás vodou ku pokání; ten ale, jenž po mně přijde, mocnějším nade mne jest, jemuž nejsem hoden obuvi ponésti, ten vás křestiti bude Duchem svatým a ohněm; 12. jehožto věječka v ruce jeho a vyčistí humno své a shromáždí pšenici svou do obilnice, plevy ale spálí ohněm neuhasitedlným.

Započíná sv. Evangelista vypravování své o veřejném Páně působení s vylíčováním veřejného života Janova, poněvadž (11, 11. L. 16, 16) po Janu co předchůdci Židé poznati měli, že již již Messiáš k nim přibude.

Velmi volná jest vazba slov, jimiž hlava naše započíná, se slovy předešlými. *Za oněch dnů přibyl Jan Křestitel,* vece, totiž za těch dnů, když Kristus Pán v Nazaretě bytoval; což podle místnějšího udání sv. Luk. (3, 1.) bylo patnáctého léta Tiberia císaře. *Přibyl* t. j. vystoupil *Jan Křestitel* v úřadě předchůdcově, jenž jemu byl určen. Dálo se to třicátého léta věku podle obyčeje židovského na písmě založeného, podle něhož nesměli levitové leč ode třicátého léta službám Božím posluhovati. 1. Par. 23, 3., a tudy každý muž teprv po dostižení třicátého léta věku svého úřad učitelský nastoupiti mohl. Mluví sv. Matouš o sv. Janě Křestiteli co o známé osobě, maje před očima lidi Židy co čtenáře, jimž evangelium byl napsal. Zevrubněji píše o něm sv. Lukáš hned na prahu evangelia svého a potom hustěji o něm než Matouš řeč osnuje. *Křestitelem* nazývá se podle toho, co se hned v. 6. a 11. o něm praví, poněvadž totiž úlohu svou, srdce lidská pro Krista připravovati, označným křestem projevoval. Vystoupil on a co prorok poslední a nejvyšší a co sád a mezník Starého i Nového Zákona v síle a moci Eliášově kázal na *poušti júdské.*

Poušti sluje kraj neobývaný a neobdělávaný, jenž k Júdsku patřil a po západní straně moře mrtvého k Jordánu se rozprostíral. Tu bezmála počal Jan úřad svůj; brzo ale odtáhl severněji na Jordán a tam vlastně úřad svůj vykonával, čehož zevrubněji a místněji udati sv. Matouš opomíjí. Po třicet let choval se v zátiší sv. Jan neméně než Kristus Pán, což jak učí sv. otcové a jak jsme již zmínili, skromnosti nás vyučuje a napomíná, zvláště kněží, v závětí se světu odmlčovati a duši Bohu ustrojovati, an Bůh (Os. 2, 14.) duše na poušť vede, aby k nim mluvil. Podle toho Greg. Naz. přišed z úkrytu a ústupu poustevny kázal: *Službu velikého Jana Křestitele konati hodlám, ač pak nejsa předchůdcem, přece z pouště přicházím.*

Předmětem kázaní jeho bylo heslo: *Čiňte pokání.* Pokáním rozumí netoliko lítosť a žel pro páchané zlo, nýbrž jak zvláště slovce řecké naskýtá, proměnu ve smýšlení či usmyslení sebě, obnovení mysli, obrození duše; kdo zajisté života nenapraví a dle Boha neupraví, toho marné jest pokání. Ač ani v pouhém napravení nezáleží veškera moc pokání, nébrž nevyhnutelně v sobě žel a lítosť pro předešlých věcí spáchání zahrnuje. Jest zajisté pokání dvoulíce, ku předu i k zadu prohlídajíc a jedna stránka jeho beze druhé obejíti se nemůže. Poněvadž hříchem pokálena byla prvorodá pouhosť duše lidské a zrušen byl onen stav blahý od Boha pro lidi obmýšlený, tudy muselo především pokání kázáno býti, měl-li stav blaženosti a spásy lidstvem ovládnouti. — *Proč by* činiti měli pokání, toho důvod a pohnútku jim výslovně udává: *Přiblížilo se království nebeské.* Což to znamená? Židé očekávali království, jež založí Messiáš všechny jejich nepřátely podmaně a je prvním na světě národem učině. Ale ne to jim bylo předpovědíno, jak se oni domnívali snad i ze slov Dan. 7, 13. 14., kdež se mluví o vládě dané Otcem Synu a o říši dané lidu Božímu, nedobře pojatých a na zlý smysl obrácených.

Jiné království měl založiti Kristus, jak to již ze samého pojmenování *království nebeské* vysvítá. Vyrčení to *království nebeské* u jediného Matouše přichází; druzí píší buď *království Boží*, buď *království Kristovo*, *království Synovo*, buď jen holo *království* podle toho, jak se buď Otec, buď Syn co Pán a vladař království toho považuje. Výraz *království Boží* přichází nejpříze Sap. 10, 10. Bůh stvořiv svobodné tvory tím samým zařídil říši, v níž co Pán a hlava vládl. Dokud člověk hříchem od Boha neodpadl, říše ta Boží bytovala a jestovala v čiré podstatě své. Když ale člověk zhřešil a Boha se odpověděl, zlo vniklo na svět a prostoupilo od člověka celou přírodu. Ale neobdrželo to zlo dokona, poněvadž mu v cestu zakročilo dílo spásy, jenž od Krista druhdy mělo tělesně vykonáno býti, jenž ale ihned po pádu člověka působiti počalo. Se započatým tím působením Syna Božího přede vtělením jeho počíná se království Synovo, jenž trojím postupem se vyvinovalo. Nejprvé působení to se obmezovalo na osvěcování a pobuzování svědomí lidského a zůstalo jenom vnitřným; bylo to za doby před zákonem. Později za doby druhé t. j. za doby pod zákonem vyjevilo se to království také vněšně či *zevnitř*, když Bůh t. j. Logos Syn Boží s lidem israelským v úmluvu vešel. Lid ten stal se lidem Božím Ex. 6, 7. Deut. 1, 6. Bůh králem byl jeho a sídlo své měl v Jerusalémě v chrámě co v paláce svém a archa úmluvy byla trůnem jeho. Doba ta však byla jen přípravou k úplnému vykoupení říše Syna Božího, jenž se uskutečnilo vtělením Kristovým. A tudy *královstvím Božím* rozumí se království, jež Kristus zavésti měl, a to sluje nebeským či Božím, poněvadž za prvé nebeské jest povahy, svato a blaženo; za druhé poněvadž po svém původu s nebe pochodí, a za třetí že nebeské blaženství a nebeské zboží lidem dává, zde podle pochopnosti a jímavosti, po smrti ale v plné míře. Stežejná povaha království toho záleží ve vládě Boží vniterné v lidských srdcích (Luk. 17, 21.), tak že nějaké předchodné nebe na zemi již v srdcích lidských se ubytovává. Leč ta blažená Boží v srdcích lidských vláda potřebuje pro provedení a udržení vlády své mezi lidmi ústavu vnějšího, jako duše člověka těla potřebuje. Jakož na zemi duše není bez těla, tak ani království Božího není v srdcích lidských bez církve. A tudy církev, v níž Kristus veškery poklady milosti své složil, královstvím Božím sluje, kteréž tudy všecky národy a veškeren svět obsahovati má. Církev od Krista založená prohlédá vezdy k tomu, aby Bůh, aby Kristus panoval v srdcích lidských. Jednak ještě nyní trvá království zla a hříchu, jenž bylo na počátku vystoupilo, a říše Boží nemůže jinak leč ustavičným bojováním s říší ďábla a hříchu se vyvinovati. Bojování to pak bude trvati, až když časnost tato se promění na věčnost čili až do konečného přemožení všeho hříchu a veškerých následků jeho; tehdá bude poslední nepřítelkyně, smrt, zkažena 1. Cor. 15, 23. a veškera příroda obnovena bude ohněm a od trusek hříchu očistěna, aby se mohla k slávě dítek Božích přiúčastniti. Tehdá odevzdá Syn Otci království a království Synovo opět v království Otcovo se promění a bude věčně trvati. Za přítomné časnosti království to Boží vezdy královstvím Syna ostává a vyskýtá se vniterně i vněšně, vniterně v srdcích skrze víru a lásku, vněšně a viditedlně v církvi, v níž Kristus správu vede skrze ustanovené správce a náměstky svoje a jenž jest nutným prostředkem spásy. Poněvadž pak lidé tuto na světě mnoho se proti vládě té Boží vzpírají, vněšně ji v církvi zameziti, vniterně v duši udusiti usilujíce, a poněvadž veškeren život bohumilý teprv v nebesích vésti se bude, tedy rozumí se královstvím nebeským věčná v nebesích blaženost. Tak se sice vyvíjí a rozvíjí ponětí o království Božím. Leč samo zřejmo jest, že sv. Jan Křestitel slovem *království nebeské* vesměs jen vládu Boží *na zemi* rozumí, načež ovšem blahoslavenství nebeské následovati má co říše věčná Kristem otevřená, ale předchůdce Páně nejblíže a nejpříze k tomu království blaženému v nebesích tuto neprohlídá, a genitiv *οὐρανῶν* jest genitiv povahy a původu, ne pak genitiv místa.

Mocně vystoupil Jan Křestitel a ovšem mohl mocně vystoupiti, ješto nevystoupil o své ujmě, nébrž na povolání a povolení Boží. O tom jeho povolání praví sv. Matouš: *Ten jest zajisté, o němž povědíno jest skrze Isaiáše proroka řkoucího: Hlas volajícího na poušti, připravte cestu Páně, přímé čiňte stezky jeho.* Těmi slovy udává sv. Matouš také příčinu, proč Jan vystoupil a proč o něm sám řeč zavedl; bylo totiž to sv. Jana působení předpovědíno skrze Isaiáše proroka, a tudy v plán Boží přijato a vesnováno. Prorok Isaiáš mluví na dotčeném místě 40, 2. 3. o potěšení lidu Božího skrze hlasatele pro brzký jeho z Babylónského zajetí návrat. Avšak jakož celá úmluva Starého Zákona byla podobiznou a obrazem úmluvy nové a tytýž pod rouchem smyslu literného se vyšší smysl či podmysl ukrývá, tak podobně vy-

proštění lidu israelského ze zajetí Babylónského naslonovalo ono vysvobození, jehož Kristus Pán lidstvu dobyl. A tudy tím více hlasatele, oznamovatele a předchůdce potřebí bylo, jenž by na příští Páně poukazoval a mysli pro Něho nastrojoval. Když Jan na poušti vystoupil a kázaní svá počal, zdálo se obnovovati, ba v skutku obnoveno bylo to proroctví, a slyšán byl hlas hlasatele v pustině, aby se přistrojovaly *stezky Páně* t. j. stezky ty, kterými Pán a Spasitel k nám přijde a vládu mezi námi ujme. *Příprava* to srdcí, duší a myslí, příprava to vniterná, docela připadající a dopadající k slovům Jana Křestitele výše pověděným: *pokání čiňte.* Tehdy zajisté činíme pokání a tenkrát k nám Pán přijíti může, když mysl naše k němu obrácena jest. *Volání* se Janovi připisuje, jelikož lidé Boha odcizení a odstouplí uši zatknuty měli, milosti Boží vzdáleni byli a v nevoli ku přikázaním Božím se nacházeli; kdež zajisté ten trojí stav nalezá se, tu každému oznamovateli hlasu povýšiti potřeba jest. Ostatně sv. Matouš té duchovní přípravy jen krátce dotýká; místněji sv. Lukáš o ní mluví 3, 4. 5., a tudy příhodněji na onom místě zevrubnější slov těch úvahu předložíme. Tolik zatím poznamenati přijde, že příprava ta záleží v odstraňování překážek a závad spasení a v doplňování a vykonávání, čeho se nám nedostává, aby Pán s milostmi svými k nám zavítal. Tím na výrok Isaiáše odnášením-se sv. Matouš dvojí pravdy doličuje, jedné bezprostředně, že úkol Bohem byl Janovi Křestiteli vykázán, a druhé prostředečně, že Ježíš, poněvadž Bohem zřízený hlasatel před ním předcházel, pravým Messiášem jest. *Hlasem* Jan zůve se, že jasně a hlasně o slovu Božím svědčil; *hlasem na poušti* sluje, jelikož netoliko na poušti kázal, nébrž jelikož veškeren svět poušti rovnal se, prázen jsa lásky, víry, milostí a ctností Bohu libých a málo vnímavosti a chápavosti pro novou náuku a pro novou tou cestou se dávání maje.

Sv. Matouš opisuje oděv a obyčej života sv. Jana Křestitele, aby spolu na vědomí dal, že on kající život, k jakémuž napomínal, i sám pronášel, a že tudy divu nebylo, když vliv jeho na mravnost lidu a tohoto k němu vážnost přeznamenita byla. Dí: *Sám Jan měl roucho ze srsti velbloudí a pás kožený.* Leč musíme *roucho ze srstí velbloudích* nepředstavovati sobě, jakoby Jan byl jen nějakou usní či koží velbloudí okryt býval, nébrž *roucho* měl ze srsti velbloudí čili z chlupů velbloudích, z nichžto se podnes na východě pokryvky, pytle a šaty strojí a jakéhož oděvu tytýž prorokové v čas želu anebo i ustavičně jako prorok Eliáš 4 Reg. 1, 8. užívali: nebo co dále přidává sv. Matouš, že pás jeho byl z usní či *z kože*, to již namítá, že roucho jeho pouhá kůže nebyla. Ale i pokrm jeho připomíná, an vece: *Pokrmem pak jeho byly kobylky a med lesný.* Pokrm jeho tedy byl podobně sprostý; kobylky, saranče, skakavci, skočky a jak ještě jinak u Slovanů slují, na východě u velikém počtu nalezají se. Jest jich několik druhů a z těch někteří v písmě Lev. 11, 22. za čisté a jídelné prohlašují se, jakož pak posaváde lid chudý jich požívá, křídla a hnáty jim dříve vytrhnuv, solí je posypav a na ohni je upraživ. *Medem lesným* rozumí se, jak slovo samo naznačuje, med, jejžto včely v rozsedlinách skalných a v brtích stromů snášejí, a jenž tytýž dolů stéká. Jiní ale slyší med lesný o stromové nějaké maně, která na lupenech některých keřů usedá, aneb o šťávě, která ze stromů některých se prýští, jakož prý byl i onen med, o němž 1 Reg. 14, 26. A podobně pěje Virgil ecl. 4, 30. o medové vláze, jenž ze tvrdých dubů se prýští. Jakkoliv jest, Jan požíval jenom toho, co poušť, země pro hřích prokletá, samovolně vydávala.

Neobyčejné vystoupení Janovo a ten jeho neobyčejný život brzo přilákaly množství lidu. O tom dí sv. Matouš: *Tehdy vycházel k němu Jerusalém a veškera Judéa i všechno okolí Jordánské, a křestěni byli od něho v Jordáně vyznávajíce hříchy svoje.* V těchto slovech zavírá se účinek kázaní a přísného života Křestitelova. Užasli zajisté lidé nad takovým přísným bohomyslným a zapíravým životem a tlupami se hrnuli k němu ode všech stran, z měst i ze vsí, obzvláště z okolí Jordána řeky, kteréž bez mála totéž jest co nyní sluje Ghor. Ti všickni mimořádným mužem navnaženi byli, ješto již ode dnů Malachiáše proroka po některé století prorok se byl v Júdsku nevyskytl a tužba po proroku s nadějí a tužbou po přibytí Messiáše se spojovala. Když tedy skutečně vyslanec od Boha vystoupil, muž vážný, přísný, svatý, horlivý a duchem Eliáše proniklý, tu u přemnohých Israelitů probudilo se srdce otcův v synech Mal. 4, 6. Luc. 1, 17. a plni touhy svaté na poušť dali se k Janovi, spásy a utěchy hledajíce, a přijali křest v Jordánu. *V Jordánu* křestil Jan, aby, jak otcové praví, tam brána nebeská lidu otevřela se, kdež před věky synům Israelským vchod do země zaslíbené propůjčen byl. Křest ten záležel v potopení či v ponoření a zdá se byl, jak obřízka, mužům jen udělován.

Předcházela jej výminka, *pokání* či napravení života, a *ponoření* bylo znakem, že člověk napraviti se hodlá, jakýž oznak všem národům, poněvadž se přírodou naskýtá, společen jest. Římané a Řekové se mylí, nežli oběti přinášeli; umývání ta a ty očisty ale zvláště u východanův v obyčeji byly a písmo samo Židům přemnohé ty očisty poroučelo, n. p. když se dotkli mrtvoly Num. 5, 2. 6, 6. nebo nečistého zvířete Lev. 11, 28. 40., když od slonovitosti či malomocenství ozdravli Lev. 13, 6. 14, 6. atd. Nadto pak oni ještě jiné zákonem nevolné očisty v hojnosti měli. Praní, mytí a vněšné takové očištění bylo oznakem, že veškera vniterná nečistota odbyta a vybyta jest a že již není závady pro přijetí království nebeského. Věděl tedy každý, kdo k Janu přibyl, co křest značí, a bez pochyby všickni křest ten Janův za posvětu pro království Messiáše drželi poučeni jsouce z Ezechiela 3. 6, 24—30., kdež Hospodin předpovídá, že lid svůj pokropí vodou čistou, že mu dá nového ducha a jej vší nečistoty zbaví.

Ani to *hříchův vyznávání* Židům neznámo nebylo, ješto ve Starém Zákoně člověk, který oběť za hřích obětoval, přiveda oběť vyznával bez mála hřích ten, jehož dočinění-se té oběti žádalo. Zpovědi takové, ač více všeobecné, zhusta se nalezají v písmě, n. p. Ž. 50. Ž. 31, 5. Bar. 1. 17. 18, Dan. 9, 53. Bez mála bylo vyznávání to jako nějaké prostředí mezi všeobecnou a podrobnou zpovědí, jakož i Jan Kř. u prostředku stál mezi Starým i Novým Zákonem. I bylo zajisté především potřebí, aby lidé ve hříších se poznali a tudy potřebu spasitele cítili, sic jinak nemohlo se očekávati, že se ke Kristu přihlásí. Ale právě tu byl u Židův a zvláště u Fariseův a Saduceův veliký nedostatek, či raději říci nadbytek, jelikož vesměs ovšem potřebu pokání uznávali, ale o svém pokání, o svého života napravení ničeho věděti nechtěli. Proto Jan Kř. zvláště k nim se obrátil a jim povahu pokání místněji naznačil. *Uzřev mnohé z Fariseův a Saduceův přicházeti ku křestu svému řekl jim: Pokolení zmijové, kdož vám ukázal utéci budoucího hněvu? Vyneste tedy plod hodný pokání a nemiňte říkati u sebe: Za otce máme Abrahama; neboť pravím vám, že Bůh může z kamení tohoto vzbuditi syny Abrahamovi. Již pak sekera ku kořenu stromu přiložena jest; každý strom tedy, kterýž nenese ovoce dobrého, vyťat a na oheň uvržen bude.*

Jaká to obtoužná, tvrdá a úrupná slova jdou z úst Janových! Přicházeli k němu lidé všeho druhu, jak nám podrobněji sv. Lukáš 3. k. vypravuje, jenž vece, že Jan mluvil slova svá k nim, an ještě *někteří přicházeli.* Přišli celní, přišli vojíni, přišli jiní, a všem vlídně odpovídal sv. Jan. Kterak ale tuto se osapuje na Farisey a Saducey? a jak Lukáš 3, 7. dokládá, na zástup spolu? Není příčiny jiné, leč že tamti volni byli usmysliti sobě či přesmysliti se t. j. v jiný smysl se obléci a pravé pokání činiti, a tedy Jan lahodně s nimi zajíti mohl; tito ale svatosti a spravedlnosti se do sebe domnějíce potřebu pokání na prostý lid ba na jinorodce toliko a na pohany odkazovali, ač právě sami pro zarytost v licoměrnosti pokání toho potřebujíce. A tudy nemohl Jan Kř. leč důrazně na ně dorývati, aby je z domnění toho vytrhnul a na cestu spásy přivedl, zvláště poněvadž *zástupu* L. 3, 7. po sobě potáhli, který dle nich říditi se navykl. Fariseové již jménem svým (slují od Hebr. *faraš*: odloučiti, odmísiti) pronášeli, že něco zvláštního, odloučeného od lidu a od chátry jsou, že jsou jakási šlechta náboženská. Po navrácení se z Babylóna bez mála povstavše poznenáhlu velikého na lid vlivu dosáhli, zvláště za dob posledních Hasmonéů, tak že i kněží, rodná ta u Židův šlechta, k nim přidati se museli, ač chtěli-li ve své udržeti se platnosti. Z nich, Fariseů, pochodili ti, jež v písmě nalezáme, zákoníci a učitelé, zvláštní oddíl sekty té. Písmo celé drželi, ale podání ústnému tytýž nad písmo váhu kladli a jak se zdá i o přestěhování-se duší učili. Náuky jejich mravné za první doby byly pravy a nečhonny a život jejich tenkráte byl vzoren a příkladen; ale znenáhla nabyvše moci zvrhli se v tu převráceností, že veškeru svatost života na zevnějšku zakládali a v licoměrnosti, v pokrytství a v tvárnosti zatonuli. Stali se znenáhla slepci a lid slepý vedouce ovšem do jámy i s ním padali. (15, 14. d.) Břemena veliká na lid uvalujíce sami prstem se jich nedotýkali (23, 4. d.) a jak jim nejedenkráte Pán vytýká, všechny ctnosti toliko pro chloubu vykonávali. Protinožci jich byli Saduceové, tak jmenovaní bez mála od Zadoka či Sadoka aneb od domnělé pravé a nelicoměrné zbožnosti. Ti záhy zahřezli v pohanském epikurejském bezvěří a nebyli nad neznabohy lepší, o nesmrtelnosti duše, o posledním soudu a o andělech nedržíce, a ač písmo přijímali, přece na svůj smysl je vykládajíce a podání ústně docela zamítajíce. Bylo jejich náboženství tutějším toliko, o tamnějšek, o posmrtný život, zhola nepečovali a docela zabředli v bažení po časných požitbách. Matouš o Saduceích ve spojení s

Farisey několikráte dotýká, sv. Jan o nich se nezmiňuje, sv. Marek a Lukáš v evangeliu na tomto jenom místě. Ve skutcích apoštolských několikráte se o nich zmínka děje. 5, 17. 15, 5; 23, 8. Nezamítali oni kněh prorockých, jak se někteří domnívali, ale ta místa prorocká, v nichžto se o vzkříšení jedná, obrazně a tropicky vykládali. Že také bytost andělů popírali, mnohým vykladatelům nemálo divno jest, poněvadž písmo v pentateuchu již tolikrát o zjeveních andělských mluví. Avšak oni, zdá se, anděly za pouhé pomíjivé výplyvy, výrony a výprysky bytě Boží pokládali a osoblivý život jim odpírali majíce za to, že andělé vyskytnuvše se po svém vyřízení vracejí se v Boha, nejsouce než vyšlá z bytosti jeho nějaká částka.

Saduceové a Fariseové vespolek úhlavní byli nepřátelé; avšak kde šlo o společné jich výhody a kde se oběma zdály výhody tyto v pochybenství brány býti, tu též společně se jednotili a za jeden muž odbývali. Dálo se takto bezmála při tomto k Janu příchodu, k němuž jak z odpovědi jeho a z evangelia Jana Ap. vidno, (Jo. 1, 24. 25.) lidé ti za nesličným záměrem jsou přibyli; dálo se tak ozvláště při zavedeném proti křesťanům pronásledování. Sv. Jan Křest. tedy znaje dobře, jakým úmyslem k němu přicházejí, změnil lahodu svou na příkrost a důrazně na ně *doléhal* řka: *Pokolení zmijové.* Tak je nazývá pro jedovatost, pro zlobu jich mravnou a pro jich ke všemu napravení zarytost a zapeklitost; zmijemi míní ještěry jedovaté a škodné, jako zvláště ve svaté zemi se nacházejí. Ž. 57, 4. Někteří myslí, že *zmijí* či *ještěrem* dotýká satana, jenž ve spůsobě hada prvé rodiče svedl a že je zove syny satanovými, jak Jo. 8, 44. Pán sám to činí; leč smysl nevyniká jiný. Ještě jiným se vidělo, že užívá frázy té Jan, aby nevděk Židů k Bohu a prorokům ukázal, an prý naráží tím na domnění, že ještěr či zmije, vipera, rodí se z vyhryzlého teřichu matčina, jak Plin. h. n. 10, 62. o tom se zmiňuje. Leč na bájky takové jistě Jan ohledu nebral.

Kdož vám ukázal utéci budoucího hněvu? táže se jich sv. Jan Kř. Učili oni o dvojích lidech; jedna třída jest třída blaženců, anať všech zámluv Božích a slibův jeho o říši Messiášově účastna bude, a to jsou Židé a především Fariseové. Druhá třída sestává ze synův zavržených, na něž veškery hrozby, jimiž se lidem bezbožným hrozí, plnou měrou připadnou, nebo tresty ty rozumějí se *budoucím hněvem.* Matth. 23, 31. To pak jsou veškeří pohané. Učili tedy oni, že jich samých nižádným během nemohou zlé hrozby přikvačiti a že tudy ujdou *hněvu budoucího.* Leč sv. Jan se jich táže: *Kdož vám ukázal* t. j. kdež jsou důvody pro takové smýšlení vaše, anoť písmo právě opak toho učí? Hrozeb oněch a pokut těch hrozných neujde nikdo, leč kdo činí ovoce hodné pokání; není tedy ani pro vás jiné dráhy, leč abyste skutky hodnými a svatými se zásobili a *ovoce hodné pokání učinili. Hodné* skutky, vece, t. j. jakovéž na člověka pokání činícího připadají, z nitra pocházejí, velikosti hříchů odpovídají a s tou radostí a snahou, s jakouž se dříve člověk na skutky zlé vydával Rom. 6, 19. vykonávány bývají. Fariseové a Saduceové pro dolíčení toho, že jim zhola nebáti se přijde pokut od Messiáše na bezbožníky strojených, odvolávali se na své od Abrahama pocházení jakož i tím rodem svojím se chlubili Jo. 8, 33. a za to měli, že při soudu posledním bude Abraham státi u dveří pekelných a každému Židu brániti tam uvrženu býti. Tedy smítá Jan Křest. to domnělé jejich nadpraví a tu samodělnou výsadu jejich, a klade pro větší řeči svojí důraz, že Bůh *z těchto kamení* syny Abrahamovy sobě vzbuditi a stvořiti může. Dí: *z těchto kamení,* kteréž totiž před očima jeho a všech přibylců na břehu řeky Jordánu ležely. Snad při tom také na mysli mu tanul výrok proroka Is. 51, 1., kdež jmenuje Arahama *skalou, ze kteréž židé* vyťati jsou a přimlouvá jim, aby neměli se za kameny k vystavení domu Božího potřebné, poněvadž Bůh je zavrhnouti a jiných kamenů k budově své užiti může. Tak málo, doličuje Jan Kř., původ z Abrahama nějakého výhradného práva uděluje, že Bůh z kamení těch sobě syny vzdělati může. Nepotřebuje on vás; on nejzarytějších a jako zkamenělých pohanů povolati do své služby a vás ze svého království může vystrčiti a vyloučiti. Což zajisté více jest života vzdáleno než kamení? Může-li pak Bůh z kamení vzdělati syny Abrahamovi, čím více může z pohanů takové učiniti, aniž pak vyloučením vás Abrahamovo pravé pokolení vymizí, ješto ti za syny Abrahamovy kladou se, ne kdo z beder jeho pošli, nébrž kdo víru a zbožnost jeho následují. Rom. 9, 7. Veškeren obor židů za dnů Jana Křest. nejinak smýšlel, než že Bůh *musí* je blaha v říši Messiášově očekávaného účastniti, čímž se ovšem moci Boží a svobodě milosti jeho protivili, která *nad kým chce se smilovává.* Rom. 9, 6. Jan ale opak učí: Není žádného jiného vchodu do království jeho, leč *ovoce hodné pokání.* Tím ovocem či těmi plody, jenž na pokání sluší, a jimiž pravé pokání se pronáší, žel, lítost, náhrada

skutkové dobří a podobné se rozumějí. Ještě přidati musíme, že v textě řeckém čte se důrazněji: *Nemiňte říkati* či *nedomnějte* se, že říkati můžete, nezachtějte, nezachtěj se vám říkati. Ještě důrazněji znějí slova sv. Luc. 3, 8.: *Nepočínejte říkati sami v sobě*, t. j. nepočněte ani mysliti, nepodjímejte se ani té myšlénky; která slova tím více pýchu jejich porážejí!

Aby ale domluvu svou učinil zřejmější spolu a přístupnější, béře podobenství ode stromu a dí: *Již leží sekera na kořenu stromu; sekerou* slyší trest Boží, *stromem* slyší lidi a nejvíce židy, k nimžto sám Jan Kř. poslán byl a chce říci, že jižjiž Bůh nad nimi odsudek vynese, jestliže pokání neučiní. Dosud shovíval s nepravostmi vašimi; nyní ale an přišel Syn jeho, svrchovaná jest doba k usmyšlení vám určená, kteréžto jestli pominete, neodvolatelně vás pokuta přikvačí. Těmi slovy Jan Křest. doličuje potřebnost svého jich k nápravě napomínání; a poněvadž nevyhnutelně z toho, že sekera již u kořene příleží, vytínání stromu zlého následuje, proto užívá částice výsledné *tedy*, řka: *Tedy každý strom, který nenese ovoce dobrého, vyťat a na oheň uvržen bude.* V řeckém textu sice jest čas přítomný, ale nelze přeložiti, jak některým se vidí: *vytíná se, na oheň se uvrhuje*, poněvadž formy ty povšechnost a obyčejnost značí, tuto ale přítomný čas jistotu a nevyhnutedlnost věci vyznačuje. Proto jsme futurum podrželi, jakož i vulgáta je klade.

Jak na oce jest, slovy posledními *dvojí pokutou* lidu pokání nečinícímu se hrozí; jednou zápornou, *že dřevo vyťato bude* t. j. že nekajicníci z počtu lidu Božího vymýtěni a odmíseni budou, druhou kladnou, že do ohně věčného uvrženi budou ku pokutám věčným a nevýbavným. Proto výše pravil, že sekera přiléhá ne snad k haluzám anebo ke pni a kmenu, kdežby strom vezdy snad se zotaviti mohl, nébrž *ku kořenu*, tím naskýtaje, že do kořene vyvráceni a vyhubeni budou, nevyplní-li výminky té, o níž jim pravil.

Ale kdo s trestem tím na odbojníky zakročí? O tom vece dále: *Já sice vás křestím vodou ku pokání, ten ale, kterýž po mně přijde, mocnější jest nežli já, jemuž obuvi ponésti hoden nejsem, ten vás křestiti bude Duchem svatým a ohněm.... Jehožto věječka v ruce jeho a vyčistí humno své a shromáždí pšenici svou do obilnice, ale plevy páliti bude ohněm neuhasitelným.* Mluvil Jan o pokutě, kteráž neodolatelně postihne těch, jenž na pokání se dáti zdráhali. Nyní jak již dotknuto přidává, kdo soud ten vynese; ne on, Jan totiž, nébrž *ten, který po mně přijde*, čili *přijdoucí* po něm, to jest Kristus. Takto spojitost s předešlými verši zavésti se dá. Leč zdá se, že jí tuto darmo hledati, anoť sv. Lukáš 3, 16. dí, že slova ta Janem pronešena byla, aby lidi, jenžto jej za Messiáše měli, ode bludu toho odvedl; lidé zajisté soudili z křestění jeho jej Messiášem býti, snad prohlídajíce ke slovům Ezech. 36, 25. On tedy dí, že ze křestu toho nemohou smýšleti tak o něm vznešeně, poněvadž křest jeho jest přípravný, označný, čistoty vniterné neúčastňující než toliko ji oznamující a k ní nabádající; jest křestem *ku pokání*, kdež předložka *ku* značí účel. Kdo křestu mého, dí sv. Jan, se přiúčastňuje, ten na rozum dává a dosvědčuje, že se káti míní a že novým svatým mravem se ozdobovati zamyslil. Tomuto křestu naproti staví křest *přijdoucího* t. j. Messiáše, Krista, a dí, že křest jeho nebude se díti pouhou vodou, nébrž *Duchem svatým a ohněm.*

O slovech těchto nemalý rozpor mezi vykladateli panuje. Jsouť přemnozí, jenž tvrdí, že tu není řeč o křestu, o svátosti té Nového Zákona jakožto obřadu přijímavém do říše Kristovy, nýbrž že tím účinkové přijetí toho se naličují a sice dvojí sobě odporní, jeden *Duchem svatým*, druhý *ohněm* naznačený. *Duchem svatým* křestěn prý jest, kdož tak milostmi Ducha Božího oplynul a jimi tak proniknut a prostoupen jest jako ten, kdož od Jana křestěn byl, prosákl vodou; a toho že dostane se lidem, jenž povolným a dobrým účelem se říše Kristovy přiúčastniti usilují. Ti ale, kdož se novou zásadou prostoupiti nedali a pokání nehleděli, ti že budou pokřestěni *ohněm*, t. j. že oheň věčný je prostihne a zžíře. Pro důvod a dolíčení pravosti výkladu toho dokládají se míst prorockých Joel 2, 28. Jes. 45, 3. 13. ano i Mr. 10, 38., kdež o křestu krve Pán mluví. Jiní obojího členu *Duchem sv. a ohněm* nedělí, nébrž ten i onen o proniknutí a požehnutí Duchem Kristovým berou hendiadu či obdvojení tu býti pravíce *Duchem sv. a ohněm* t. j. ohnivým Duchem sv. Nasvědčovati se posledním zdají slova Páně Act. 1, 5. *Jan sice křestil vodou, vy pak pokřestěni budete Duchem svatým po nedrahných dnech.* Leč jest vhodněji, zdá se, při vlastním významu slova křestu zůstati a nepotahovati ho k jinoznači; staví zajisté křest Páně proti křestu svému a jak tu vlastní křest vodný rozuměl, tak i tam křest rozumí. Praví *já křestím vodou, Kristus Duchem sv. a ohněm*, ne jakoby křest Kristův nedál se vodou, nébrž poněvadž se nestává *pouhou* vodou, poněvadž nemá symbolického či náznačného a obrazného významu toliko, ale v skutku též uděluje toho, co křestem pouhou

vodou se toliko mysli naskytá a označuje. Křest Krista Pána vlívá milost posvětnou v duše lidské, ducha lásky v nich rozněcuje a je docela ode hříchů očisťuje, jakož pak voda toliko vněšně a částečně, oheň ale vniterně a celkem očistu vykonává. Mal. 3, 2. 3. Tím vším osvědčuje Jan Kř. rozdíl působení svého, kteréhožto rozdílu příčinu udává, že Kristu *mocnějším jest*, tak že sv. Jan hoden, spůsoben či schopen není mu *nésti obuvi* aneb jak Luk. 3, 16. a Mr. 1, 7. se vyjádřují *rozvázati řeménka u obuvi jeho.* Obuv východanův obyčejná jsou trepky z podešve toliko záložející, kteráž řeménky k noze se přivazovala; nosí je toliko na ulici, při vjití do domu ale je vyzouvají. Zouvati je, je odvazovati a nositi nejnižším sluhám příslušelo. Chce tedy říci Jan Kř., že neuznává se hodným, aby sluhou Kristovým byť i nejmenším byl. Spolu, jak někteří vykladatelé míní, těmi slovy namítá, že on ještě k nové správě, k novému totiž zákonu nepatří; sluha ovšem k rodině se počítá, on ale dí o sobě, že hoden není sluhou takovým býti Pána, Messiáše a krále, na Jehož ramenou vláda spoléhá (Jes. 9, 6.) a pod chůzí Jehožto hory světa se rozpadají. (Hab. 3, 6.) Ještě poznamenati přijde, že Jan Křestitel, když dí, že Kristus *mocnějším jest nad něho*, nepřičítá sobě moci nějaké, nébrž zhola ji sobě upírá, mluvě obyčejem písma, jenž často větu porovnávací klade, kdež holý zápor se rozumí. (Hab. 1, 13. Jer. 31, 11. Gen. 38, 27.)

Vylíčiv rozdíl křestu Páně ode křestu svého vrací se Jan Kř. opět k hlavnímu úkolu svému, ku vzbuzení pokání, a důvod svůj, že jižjiž coud a soud Páně nastane, novým obrazem stužuje, vzatým z obyčejného u východanův, jakož druhdy také u nás, převívání obilí. Humnem, mlatevnou či mlatnicí tam bývá městiště na poli, jenž se písty utluče a pro mlatbu upraví. Rozestře se obilí a dobytek vleče po něm tříby či zubaté smyky a tak je vymlácí; ovšem pak i slámu potírá, načež vítka nevyhnutedlně potřebna jest, aby se pleva a stírky od zrna odmísily a oddělily. Včje se pak, an proti větru lopatou neb věječkou se obilí přemítá, zrno zrovna co těžší na zem padá, plévu a otěrky zanáší vítr dále, načež obilí se smete a do obilnice či do souseku shromáždí, pléva a jiné odvějky na místě spáleny bývají. Smysl podobenství toho byl židům docela průzračen, an prorokové častěji obrazu toho užívali Jes. 28, 26. 28. atd. Věděli, že *plevou* rozumí lidi zlé a *pšenicí* lidi dobré. Tolikéž nemohlo jich tajno býti, že *humnem* značí svatou zemi Palestýnu, a *věječkou* či lopatou že značí přísný soud a coud, jimžto zlé od dobrých odcoudí, a zlé odsoudí do ohně pekelného, dobré pak do obilnice věčného blaženství shromáždí. Leč kterak to měli snésti oni, jimžto se zdálo, že na humně Božím, v Israele, jest samá pouhá čistá pšenice a že Messiáš když přibude — ne snad věječku, nébrž — žezlo do rukou ujme podle Ž. 2, 9. a veškery nepřátely své, t. j. jak oni vykládali, všecky pohany Židům podrobí? Právě opak toho jejich smýšlení pronáší tuto Křestitel; ne berlu nébrž lopatu vezme do rukou a *své* humno, lid svůj, přetříbí a mnoho plev nalezne, jichž neušetří snad pro půchod jejich od Abrahama, nébrž ohněm, — *neuhasitedlným* a věčným — je *páliti bude*, ano dmýchání Hospodinovo jako potok síry jej zapaluje. Jes. 30, 33. Slovem *neuhasitedlný* naráží Křestitel na Jes. 66, 24., kdež čteme: *Červ jejich neumře a oheň jejich neuhasne.* Potokové a proudové veškeří po všem světě, veškerá moře, veškery co kdy po světě vylévány slzy nezhasí ohně toho, dí sv. otcové.

Jiní vykladači a sice větší jich díl to podobenství šířeji vykládají, *humnem* církev vůbec, *plevami* veškery ze všech národův zlochy a nevěrce, *pšenicí* veškery ctnostníky a pobožce slyšíce. Smysl to pravdivý, jelikož v příbězích církve vševidný soud Kristem Pánem se děje a druhdy na onen den veřejně se konati bude nade všemi pode sluncem národy; ale Jan Kř. se nejblíže k Židům obracel a jim důtklivou pravdu onu na mysl stavil; a tudy výkladu prvnějšímu přednost patří.

Leč když připravil Jan lid israelský aspoň poněkud na příchod Páně, byl čas nastal, aby sám ten *choť církve* Jo. 3, 29. vystoupil a jemu v náruč choť ta, lid israelský, vcházel. O tom vypravuje sv. Matouš dále:

13. Tehdy přibyl Ježíš do Galiléy na Jordán k Janovi, aby pokřestěn byl od něho. 14. Ale Jan zbraňoval jemu, řka: já potřebuji od tebe křestěn býti, a ty jdeš ke mně? 15. Odpověděv pak Ježíš řekl jemu: Nech nyní, tak zajisté sluší nám vyplniti všelikou spravedlnost. Tehdy nechal ho. 16. Pokřestěn pak byv Ježíš ihned vystoupil z vody, a aj otevřela se jemu nebesa a uviděl Ducha Božího sstupovati jako holubici a přicházeti na sebe. 17. A aj hlas s nebes řkoucí: Tento jest Syn můj milý, v němž jsem zalíbil sobě.

Mezi těmi, jenž dali se pokřestiti od Jana Kř., byl též Ježíš, jenž *tehdy*, to jest za těch dob, když Jan křestil, *k němu přišel* od Galiléy z Nazareta na Jordán Mr. 1, 8., *aby se od něho pokřestiti dal.* Byl to křest pokání, jemuž Kristus bezhříšný 1 Petr 2. 22. Jo. 8, 46. se podrobil, poněvadž celé pokolení lidské zastoupaje 2 Cor. 5, 21. nepravosti veškerého světa na se vzal Rom. 3, 25. Jo. 1, 29. 36. a tím křestem co odvinitel či odkajitel za viny veškerého světa zasvěcen byl. Udávají se ještě jiné příčiny, za kterými Kristus Pán se křestu Janovu podrobil. Chtěl totižto 1. vodu posvětiti, jelikož voda napotom lidi ode hříchů na křestu novozákonném obmývati měla. 2. Měl tím křestem to, že očisťováním židovským konec nastává, na rozum a mysl přivésti. 3. Chtěl nás pokoře učiti a lidi ku přijetí svého křestu pobodnouti. Chtěl nad to 4. na rozum dáti, že člověk má povšechně zavládlé nákazy citliv a hotov býti, část pokuty za zbrodně, ač bez viny snad v tom ohledu jsa, na se vzíti. Chtěl dále 5. křest Janův schváliti a spolu příležitost dáti, aby co Syn Boží poznán byl Jo. 1, 31. Posléze 6. měl posvěcen býti na svůj úřad spasitelský. Přijetím křestu zajisté dokázal, že úřadu spasitelskému se podvoluje.

Ale když k Janovi přišel, úsilně *zbraňoval* se Jan a zdráhal se Jej pokřestiti. On sice Krista osobně neznal, nébrž *odpověď přijal od Boha*, že ten jest Messiáš, nad nímž uvidí Ducha Božího sstoupiti a zůstávati. Jo. 1, 33. Avšak on tušil dle svého duchovního s Kristem co dárcem svatosti příbuzenství, že ten, jenž přišel k němu, jest někdo vyšší, jest světec, a tudy odporoval ho křestiti, a pravil: *Já potřebuji od Tebe křestěn býti a Ty jdeš ke mně?* Má-li křest předevzat býti, tedy já musím křest přijíti od Tebe. Jan ovšem byl posvěcen v životě mateře své Luk. 1, 15., avšak cítil sám sebe nebýti docela prosta všeho hříchu a tudy dí Kristu Pánu, jehož svrchovanou svatost prorockým duchem tušil, žeby on, Jan, měl od něho, Krista, zde pokřestěn býti. Kristus Pán ale odpověděl: *Zanech nyní;* ne jakoby Janovi připovídal, že později volí ho pokřestiti, jak se beze všeho důvodu některým zazdálo, nébrž *zanech, ponech nyní, dopusť nyní* t. j.: Ačkoli toho křestu pro mne potřeba není, povol přece (pro příčiny shora udané), abych křestu tvého se přiúčastnil, nebo — udává Pán příčinu své onoho křestu žádosti — *sluší, abychom veškeru spravedlnost vyplnili. Sluší*, dí, t. j. potřebí sice není a bez toho bych se též obejíti mohl, avšak sluší, abych učinil i to, čeho se na mně žádati zhola nemůže, a abych co učitel svrchované ctnosti dal příklad, že všeho, což svato, pravo, poctivo, spravedlivo, milo, dobropověstno, chvalitebno jest, pilen býti jsem se ukázal. Filip. 4, 8. Nemínil se *spravedlností* tu předmětný předepsaný zákon nějaký — nebo nikde není o křestu Janově v Starém Zákoně přikázáno — nébrž spravedlnost ve smyslu podmětném se béře a slyší se ctnost a píle svrchované ctnosti, jak samo zřejmo jest. Tu Jan proniknut úctou ustoupil a podvoliv se úkonu tomu na příkaz Páně Pána pokřestil. Tedy *Kristus sstoupil do vody*, by tam hříšného Adama pochoval ve smyslu výše udaném. Když pak byl pokřestěn, *tudíž* čili *ihned vystoupil z vody*, veškeren svět jakoby vodami očistiv a odtad co z hrobu vyvedev; druzí bez mála déle u vodách zůstali hříchy vyznávajíce a požehnání Janovo přijímajíce; Kristus ale odlišoval se od jiných co bezhříšný tím, že *ihned* vystoupil z vody. Nedobře někteří slovíčko *ihned* pojí s dalšími slovy: *otevřelo se nebe*; protiví se vazbě té souvislost.

Co hned následuje, *že se jemu otevřelo nebe*, o tom nemalá rozepře se vede, anoť jiní jinak slova ta vykládají. Hned náměstku *jemu*, která patrně o Kristu se praví, chtěli někteří slyšeti o Janu, prozírajíce k Jo. 1, 33. Avšak jako tu, u sv. Matouše, souvislost, tak i obdobné místo u sv. Mr. 1, 10. velí, bychom slovo *jemu* rozuměli o Kristu, a sv. Luk. 3, 21. dí zjevně, že když Ježíš pokřestěn byv se *modlil*, otevřela se nebesa. *Jemu*, pro *něho*, za příčinou *jeho* se otevřelo nebe, ač i ostatní ten důkaz viděli a též pro ně, leč jiným záměrem, se otevřelo nebe. Pro Krista otevřela se nebesa, aby slávu jeho zvěstovala, pro Jana a jiné přítomníky nebe otevřelo se, aby slávu jeho poznali. Avšak *kterak se otevřela nebesa?* Nemáme místnějšího v písmě o tom popisu, a tudy nemůžeme souditi o spůsobu otevření toho. Za dob nejstarších to vykládáno, že velebné světlo vyblesklo od Boha, jenž jest světlo (1 Jo. 1, 5.) a září posvátnou osvítilo Krista, jenž jest oblesk podstaty otcovy. (Col. 1, 15.) Jiní myslí, že na obloze nějaký otvor se rozstoupil, z něhož jak holubice tak i hlas Otcův na Krista se spouštěl; leč i otvor ten plný záře sobě představiti dlužno. Otevření nebes značilo otevření milosti Boží pro lidské pokolení a předvěstovalo přechodně otevření nebes Kristem skrze smrt vykonané. (Hebr. 9, 7.)

I uviděl Ducha Božího sestupovati jako holubici. Kdož uviděl? táží se vykladatelé. Nikdo jiný leč Kristus, nebo o něm řeč jest nejblíže tuto u sv. Matouše a u sv. Marka 1, 10. Avšak nevyplývá odtud, žeby nebyl Jan a druzí přítomníci Ducha Páně spatřili,

an Jo. 1, 33. toho potvrzuje; nepovídá jeden evangelista všeho, nébrž část onu ten, část tu onen předkládá. Matouš a Marek jednajíce o Kristu dějí, že Kristus uzřel Ducha sv. jak holubici, sv. Jan mluvě o Křestiteli praví o něm, že on úkaz ten zázračný spatřil a ješto dle Luk. 3, 21. veškeren lid přítomen byl, ovšem i veškeren ostatní lid vidění to uviděl.

Dále opět se namítá otázka, kterakým činem a během Duch sv. ve spůsobu holubice objevil se? a tu odpovídáme, že bloudí dojista ti, jenž slova *jako holubice* toliko o spůsobu *sstoupání a slétání* nějaké moci, snad světla onoho, na Ježíše vykládají; jak znějí slova a jak sv. Lukáš 3, 22. věc představuje, nelze rčení *jako holubice* jinak slyšeti, leč o spůsobě, v jaké se vyjevil Duch svatý. A tudy jenom otázka zbývá, proč tohoto a ne jiného oznaku a obrazu Duch sv. užíval. Nebylo to žádné vholubení-se Ducha svatého, aniž bytně se spojil s holubicí Duch Boží, nébrž jen právě pro tu dobu tvaru toho se Duch svatý přiúčastnil. A tu především pozorovati přijde, že oznakem tím neměla bytnost osobná Ducha sv. vylíčena býti, nébrž jenom ozračeti měla stránka, abychom tak řekli, působnosti jeho, kterou zvláště v Ježíši co spasiteli světa projadřovati volil; duch Kristův měl tuto pronesen býti, duch, jakým Kristus sám veden byl, a duch, kterýmž se vésti dáti mají učeníci jeho. Jest holubice, jak jehňátko neb beránek, u všech národů oznakem dobroty, lásky, pokory, prostoty, lahody, neviny (Cant. 1, 15. 2, 14. 5, 2. 6. 9. Mat. 10, 16.) a takovým prokázal se býti Pán náš, který u Mt. 11, 29. dí: *Učte se ode mne, neboť jsem mírný a pokorný srdcem.* A jako tam Gen. 8, 10. 11. holubice ratolestí olivovou zvěstovala konec potopy, tak Duch svatý ve spůsobu holubice naskýtal, že nyní skrze Krista, na něhož sstoupil a na němž odpočinul, veškeren svět od věčné zkázy osvobozen bude, an Kristus mír s Bohem člověkovi zjedná. Ostatně církev sv. pokřestění Páně považuje co druhé zjevení či druhou epifanii (první jest zjevení mudrcům stalé. Mt. 2, 1.), jelikož Kristus tenkráte ze závěti a úkrytu soukromého života u veřejnost vystoupil; a tudy se památka události té přesvaté v týž den se zjevením prvním šestého ledna odbývá.

Přicházíme k hlavité části celého toho zázračného úkazu, k hlasu totiž, jejž vydal Otec s nebe nad Kristem, tím spůsobem jej v úřad spasitelský uvedev, spolu i posvětiv a pomazav. *A aj hlas s nebe řkoucí: Tento jest syn můj, v němž jsem zalíbil sobě. Tentoť jest syn můj milý* zavzněl hlas od Otce s hůry, aneb podle Mr. 1, 11. L. 3, 22. *Ty jsi syn můj.* Tuto přímá, tam nepřímá mluva; u Mr. a Luk. řeč jde ke Kristu, u Mt. ku posluchačům. V čemž půtky není, nébrž Matouš toliko po smyslu slova Otcova uvodí, druzí dva svatopiscové slova sama pronášejí, poněvadž zdá se slušeti, aby k tomu řeč obracela se, na něhož Duch Boží sstupoval. V řeckém textu má řeč zvláštní důraz dvojím členem projádřena jsouc: *ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός* syn můj ten milý, ten jediný, věčně, božsky milovaný; jako zajisté Kristus jediným a jednorozeným (Jo. 1, 15. 3, 16.) Synem Božím jest, tak i láska ona jediná nevystihlá jest a nepomyslná. Co hned následuje: *v němž jsem zalíbil sobě* není leč předešlé myšlenky potvrzení a stužení. Zalíbilo se Otci v Synu, poněvadž v něm bytnost svou božskou a spolu onu *lásku* spatřil, pro kterouž člověčenství přijal a smíření lidského pokolení s Otcem skrze smrt svou vykonati se podvolil. Nemožno překládati, jak se některým vidí: *jímž jsem zalíbení vzal*, totiž ve člověcích, a skrze něhožto jsem oblíbil člověky a s nimi se smířil. Ač zajisté pravdiva a biblicka jest myšlenka ta, jednak přece se jí text příčí, jenž neoblomně vymáhá, slova ta o lásce Otcově, ne k lidem, nébrž k Synu Kristu slyšeti. Slova ta Otce nebeského narážejí na slova, jež Hospodin o témž Synu svém u proroka Isaiáše předchodně zvěstoval. (Jes. 42, 17.) *Aj služebník můj, vyvolený můj, zalíbila sobě v něm duše má; dal jsem ducha svého na něj... nebude křičeti.. tresti nalomené nedolomí* atd. Slova ta projádřují povahu Páně přelahodnou a udávají takměř příčinu, proč Duch svatý ve spůsobu holubice na něho sstoupil. Spolu ale také musela všem, kdož slyšeli slova Otcova s hůry nad Kristem pravená, hned ona shoda zázračných slov s oněmi prorockými se naskýtati a tudy ta myšlenka se namítati, že Kristus jest onen, o němž Bůh již ve Starém Zákoně předvěstně tak slavné svědectví vydal. Modlitba, při níž se to prohlášení dálo (Luc. 3, 21.), byla modlitbou pokory, poddanosti a celého sebe do služby Boží odevzdání.

Ještě před závěrkou kapitoly sluší na čtverou věc poukázati. Jednu, že při křestu tomto Páně nejsvětější Trojice objevila se, podle čehož někteří myslí, že i křest novozákonný tenkráte od Krista ustanoven byl; leč viz níže 28, 20. Druhá věc jest, že ve slovech Otcových úloha a úřad Pánu vytknut a povaha jeho naznačena, jak již zmíněno bylo. Třetí věc, již pozorovati tu přijde, jest, že křestem tím Pán pomazání a posvěcení k úřadu svému co král, prorok a velekněz do-

sáhl, jak druhdy velekněži (Ex. 29, 4. 7.) obmytím vodou a vylitím na jejich hlavu oleje posvěcováni bývali. A tudy Pán u Luk. 4, 17. 18., slova Jes. 61, 7.: *Duch Páně nade mnou, jenž pomazal mne*, na sebe potahovati mohl. Posléze zabíhá dotknouti otázky, proč Bůh Syna svého před tak nemnohými pomazati a posvětiti hodlal, ješto se člověku zemskému vidí, že by nejlépe bylo bývalo, kdyby přede shromážděným v Jerusalémě národem byl to slavné svědectví o Kristu vydal. Leč myšlení Boží vzdálena jsou od myšlení lidských jako nebe od země (Jes. 55, 9.) a cesty milosti Boží jsou nepatrny, skromny a nenáhly, ale dojista dosahují cíle svého.

Ale nehned Pán úřad svůj nastoupil, ač k němu s nebe povolán a od Ducha sv. posvěcen byl. Dříve se vydal na poušť, tam se své strany se pro dání nám lidem příkladu k úřadu připraviti hodlaje, jak se strany Otce a Ducha svatého k němu již nastrojen byl.

O tom vypravuje sv. Matouš v následující kapitole.

Hlava IV.

Půst a pokušení Páně. 12. Ubydlení se jeho v Kafarnáu. 17. Kázaní. 18. Povolání čtvero učeníků. 23. Obcházení Galiléy.

1. Tehdy Ježíš zveden byl na poušť od Ducha, aby pokušen byl od ďábla 2. a postiv se čtyřicet dnů a čtyřicet nocí potom zlačněl. 3. I přistoupiv pokušitel řekl jemu: Synem-li Božím jsi, rci ať kamení toto chlebem se stane. 4. On pak odpověděv řekl: Psáno jest: Ne samým chlebem žije člověk, nébrž všelikým slovem, jenž vychází z úst Božích. 5. Tehdy pojal ho ďábel do svatého města a postavil ho na vrcholu chrámu 6. a řekl jemu: Synem Božím jsi, svrhni se dolů; nebo psáno jest, že andělům svým přikázal o tobě, a na ruce vezmou tebe, abys snad neurazil o kámen nohy svojí. 7. Dí jemu Ježíš: Zase psáno jest: Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého. 8. Opět pojal ho ďábel na horu vysokou velmi a ukázal mu veškera království světa a slávu jejich 9. a řekl jemu: Toto všecko tobě dám, jestli že padna pokloníš se mně. 10. Tehdy vece mu Ježíš: Kliď se, satane! nebo psáno jest: Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš. 11. Tehdy opustil ho ďábel a aj andělé přistoupili a posluhovali jemu.

Památno, že Pán po svém pokřestění nešel do Betléma ani do Nazareta, nébrž přímo šel na poušť, tam *zveden byv od Ducha, aby pokušen byl od ďábla*. Dí Matouš: *Tehdy* totiž po křestu; dí: uveden byl Ježíš od *Ducha*, totiž od Ducha Božího, jejž byl bez míry přijal, tudy vece L. 4, 1. *pln jsa Ducha sv.* Měl ovšem i dříve Ducha sv., z Ducha sv. i počat byv; ale na křestu mu ještě v hojnější míře byl udělen, ješto Duch sv. na něho vidomě sstoupil a při něm zůstal měrou nevyrovnanou. Sv. L. má m. *od ducha* veden, *v duchu* veden, *duchem* veden, ješto jím naplněn byl. Dálo se to vyvedení, jak dí sv. Marek 1, 12., *vypuzením* nějakým silným, avšak nikoli násilným, bezděčným, nébrž dobrovolným. A tudy nedá se mysliti o nějakém provedení Páně vzduchem, jak provedeni byli Habakuk Dan. 14, 38. Eliáš 4 Kr. 2. 16., a Filip Act. 8, 39. Vedení to bylo, jakovým Duch sv. lidi vede, vzbuzujíc a ponoukajíc vůli člověka, a však svobodu vůle ponechávaje, ač u Syna B., jenž bez míry Ducha sv. přijal, také pokud onen nevyrovnaně mocnějším byl, jak již Mr. 1, 12. vysvítá.

Puzen byl, vece sv. Jan Zlatoúst, a nešel samochtě do pokušení, abychom ani my samovolně do pokušení se nevydávali, ale byvše v ně uvrženi statně si počínali. *Hned* jej vypudil duch, vece Marek 1, 12.; slovem *hned* značí se působnost a mocnost Ducha sv. a povolnost a ochota Páně; nesmí ale slovo to se stroho bráti, nébrž vůbec znamená, že Kristus před početím vyučování svého a před činěním nějakých divů dal se na poušť. A tudy se nepotýkají slova Mark. s Jo. 1,35. 36., kdežto se řeč vede o zejtřku po křestu Páně.

Na poušť uvedl jej Duch svatý; na poušť ale nějakou výšeji položenou, než byla ta, kdež od Jana pokřestěn byl; nebo slovce ř. ἀνήχθη značí zdola do výše vedenu býti. Kde poušť ta leží, dojista neví se; okazují však podle podání na poušť Quarantanii, jenž v písmě pouští Jericha sluje. (Jos. 16., 1.) Poušť ta leží severovýchodně od Jerusaléma, poušť divoká, hrozná, zahrnující v sobě krvavou

cestu, z Jerusaléma do Jericha vedoucí, a horu Kuruntul či Quarantanii či tak zvanou horu čertovou, holou, hrotnatou, špičatou a spadítou. Pustina ta, dí novější cestovatel, podobá se úmrtnému lůžku, na němžto smrt se životem zápasí aniž pak docela obdržuje, a tudy lidské duši odpornější jest, než ta pustina arabská, která podobajíc se hřbitovu člověka hrůzou neobkličuje. Jest to poušť ta, v níž cestovatel Luk. 10, 30. mezi zbojníky upadl. — Příčinu, proč do té hrozné pouště se odebral Pán, udávají slova, *aby pokušen byl od ďábla.* Jsouť ovšem i jiné příčiny, za kterými se Kristus v pustině octnul, na př. aby jak druhdy Mojžíš a teď Jan Křestitel se tam k úřadu svému připravoval; aby nám dal příklad, že hodlajíce věci důležité rozhodnouti, vezdy hluku světa se vzdáliti a mysl v zátiší sbírati máme tam s Bohem jako na poradách trvajíce. Dále aby v zátiší tom podle převroucné své k nám lásky za nás se modlil a nám pro pokušení sílu zasloužil. Ale sv. Matouš všechny příčiny mimo sebe pustiv jedinou toho Páně na poušť ústupku pronáší příčinu, *aby pokušen byl od ďábla. Pokoušeti* značí k zlému ponoukati, k zlému pobízeti, pobádati, vábiti, louditi; a to učiniti při Kristovi zaměřil ďábel. Značí ale také tolik co zpytovati, vyšetřovati, ohledávati; a i v tom smyslu také ďábel Krista pokoušel. Chtěl zajisté, slyšev *bez mála* onen hlas Otcův nad Kristem při slavném křestu pronešený zkusiti a dověděti se, v jakém smyslu by Synem Božím byl; ovšem pak jej k odporu proti Bohu přivésti a tak svedením druhého Adama celé pokolení lidské znova do záhuby věčné uvrhnouti zamyslil. Podvolil se tomu Kristus, jako Adam druhý zkoušku svobody, v níž Adam první byl poklesl, na se přijav a tudy hned z počátku úřadu svého spasitelského rozhodnou půtku s arcivrahem pokolení lidského podstoupiv; Kristus podvolil se pokušení, poněvadž se podvolil utrpení za nás podstoupiti. Mělo-li pokolení lidské vykoupeno býti, nemohla Toho, jímž nový rod povstati měl, minouti ta zkouška a ta půtka s *ďáblem.* Tím jménem se rozumí ďábel po přednosti, kníže všech duchův zlých, o němž Pán Jo. 14, 30. dí, *kníže tohoto světa přišel, ale nenalezl na něm ničeho.*

Jsou ale ještě jiní důvodové, jenž Krista přiměli k tomu, aby se pokušení podrobil. Chtěl nás učiti ostražitosti a opatrnosti, aby nikdo jakkoli svatý nedomýšlel se prost býti pokušení podle slov písma Eccli. 2, 1.: *Synu přistoupě k službě Boží . . připrav duši svou ku pokušení.* Chtěl nám dále přidati mysli, abychom statně si v pokušeních počínali vítězství skrze něho se nadějíce, anoť jak dí Aug. in ps. 60. *proto zkoušen byl Kristus, aby od pokušitele přemožen nebyl křesťan.* Podle čehož sám dí Jo. 16. 33.: *doufejtež, já jsem přemohl svět.* Chtěl nám dále okázati, že na svět přišel skutků ďáblových kazit. Chtěl ale zvláště v nás zbuditi rozhodnou k Němu důvěru, že čitedlen jest všechněch trampot našich dle slov Hebr. 4, 15.: *Nemáme biskupa, kterýžby nemohl míti lítosti nade mdlobami našimi, ale zkušeného ve všem nám podobně kromě hříchu.* 2, 18. *Nebo že sám trpěl a pokoušín jest, hotov jest i pokoušeným pomáhati.* Tyto uvodí vykladatelé příčiny, za kterými se Kristus pokoušeti dal.

Než ale pokušitel počátek pokušením učinil, dí Evangelista, *Kristus po čtyřidcet dnů a nocí se postiv zlačněl.* Čtyřidcet dní a nocí postili se Mojžíš a Eliáš, ovšem pak Kristus, druhý, jak ho dle Deut. 18, 18. nazývali, Mojžíš, měl i v tom prvnímu Mojžíšovi rovným se prokázati. Přidává s. Matouš (dní) a *nocí,* prohlédaje ku postu Židům obyčejnému, kteříž v den postní teprv večír jídali; chce tedy říci, že půst Páně nebyl asi takový, jakým se postí Židé, nébrž že zhola všeliké potravy po veškeren ten čtyřidcetidenný čas prázen býval. Počet *čtyřidceti* do sebe něco tajemného má, v písmě svatém častěji přicházeje. Čtyřidcet dní pršelo za času potopy Gen. 7, 11.; čtyřidcet dnů zpytáci shlédali zemi zaslíbenou Num. 13, 26.; čtyřidcet dní Goliath s potupou vyzýval Israelity k souboji 1 Reg. 17, 16.; čtyřidcet rokův Israelité na poušti bydleli Ex. 16, 35.; čtyřidcet století prošlo od Adama do Krista atd. Číslo čtyřidcet sestává ze čtverky násobené desíti; čtverka jest poznámka či poměta tvorstva a desítka jest poměta celku; tudy dí Aug., že čtyřidcet znamená veškeren běh života pokání věnovaný. Po tolik dní podrobil se tuhému postu Pán, aby nám příklad dal a spolu za nás, jejichžto praotec baživostí a požívavostí se provinil, zapíráním sobě nejpotřebnějších požitkův pokutu na sebe vzal. Na modlitbách a bohomyslných úvahách trvaje tělo tak podrobil duchu a co člověk takovou z božství čerpal posilu při tom rozjímání, že potřeby tělesné docela do pozadí ustoupily, a tělo jeho povahu těla lidského v ráji pronášelo a nějakým předejmutím povahu do sebe ukazovalo tu, kterou na sobě nápotom po vzkřesu jevilo. Byla strava jeho tenkráte modlitba a plnění vůle Otcovy Jo. 4, 34. To dálo se po 40 dní, po jejichžto uplynutí Kristus samovolně poddal se citu tělesného hladu a *zlačněl.* Zlačněním tím vybídl takměř na sebe pokušitele, kte-

rýž takořka neosmělil se *dříve* pokoušeti Jeho, jenž tak slavným spůsobem za Syna Božího vyhlášen byl. Příroda a bytnost božská, dí sv. Hilar. in Mt. c. 3., ostavila tu přirozenost lidskou a Krista jako z vyšší moci vyzutého co pouhého a holého člověka bez božské takořka zbranč útoku ďáblovu vystavila: neměl zajisté ďábel od Boha, nébrž od pleti přemožen býti. Při čemž sv. Zlatoúst (h. 13.) upozorňuje, že nečinil ďábel útoku na Krista, když se postil, nébrž když lačněl, abys věděl, dí světec ten, *že půst ovšem zbraň jest proti vrahu,* jak vece apoštol 2 Cor. 6, 5. Proto církev sv. na památku tohoto postu Páně půst čtyřidceti dnů svojincům předpisuje.

I uzřev ďábel Pána lačného ihned uchopil se té příležitosti, aby nástrahy své léceti mohl. Dí sv. Matouš o tom:

I přistoupiv pokušitel řekl jemu: jsi-li syn Boží, rci ať kamení toto chlebem stane se. On pak odpověděv řekl: Psáno jest: Ne samým chlebem žije člověk, nébrž každým slovem, kteréž vychází z úst Božích.

Pokušitelem zve se ďábel, poněvadž veškero jeho jednání tam směřuje, aby lidi ve hříchy uvedl. Ne jakoby on všeho lákání k zlému jediným bezprostředným byl původem; bývá zajisté člověk pokoušín od pletě své ke zlu nakloněné, bývá pokoušín ode světa zevnějšího; avšak i ta v našem těle zlá pochoť i ona světa k svádění nás sklonnost v ďáblu kořen a základ má. Pokušitel ďábel *přistoupil k němu* v tvárnosti lidské bez mála, anebo, jak jiným se vidí podle 2. Cor. 11, 14. v tvárnosti anděla. Nebo nedála se pokušení ta v pouhém vidění, ani ve snách, jak se některým uzdávalo, kterak by sice takových slov o tom sv. Matouš byl užíval a nějakým znaménkem neoznačil toho? Také slova Lukášova zhola jenom o viditedlném pokušení, o postavení se osoby proti osobě slyšeti se mohou. *Přistoupení ďábla ku Kristu* naskýtá tělesné přiblížení se vraha toho ku Pánu; vedení Krista na horu a na vrchol chrámu nadesílá skutečné pokušení. Nad to také obyčejně u vidění mohútnosti člověkovy více méně svázány jsou, ješto přece toho zde opak na Pánu spatřujeme. Nedálo se tedy pokušení Páně ve snách toliko aneb ve vidění. Tím méně dálo se to pokušení toliko vniterně v duši Krista Ježíše, anať bezhříšna a bezprostředným Ducha Božího působením stvořena jsouc zlému myšlení přístupna o své ujmě býti nemohla.

Neudává sv. Matouš veškerých slov, jimiž se ďábel Pánu bez pochyby zamlouval, nébrž jen hlavitá a stežejná uvodí slova, jimiž k samému skutku Jej zavésti snažil se, *Synem-li Božím jsi,* praví, pochybujíc. Slyšel ovšem hlas nad ním s nebe vynešený, jímž synem Božím jmenován byl. Slyšel Jana Kř., kterak o nadlidském a božském důstojenství jeho mluvil Jo. 1, 34. Avšak to pokorné Krista Ježíše na poušti se chování, to jeho trampot, běd a svízelův lidských podnikání jej rozpakovalo, zdali v skutku Kristus Ježíš Synem Božím jest. Někteří vykladači pochybnosti té u ďábla místa nedávají, nébrž mají za to, že ďábel spůsobem kladným pronesl ta slova: jelikož, poněvadž synem Božím jsi; což prý více přiléhá ku chytrosti a choulivosti nepřítele toho. Leč text více nasvědčuje výkladu prvnějšímu. Dí mu tedy: Jsi-li Synem Božím, řekni, ať *kamení to chlebem stane se. Kamení to,* dí, jenž na poušti té kamenité leželo. První pokušení týká se *žádosti těla zvláště,* vůbec ale chce pokušitel navésti Pána, aby jiným než během zapíravosti od Otce sobě určeným a při křestu na se vzatým působení svoje počal. V tom schytralost hada toho vidí sv. Otcové, že od menšího k většímu, od věci na pohled nevinné svádění svoje počal nabádaje Pána k tomu, aby nadpřirozené moci své k uchlácholení vlastní potřeby užil. Nač, namítá mu vrah, toto sebe trýznění? Stvoř sobě chléb z kamenů těchto a zbav se nedostatku; čiliž nemáš k tomu moci aneb-li se ti odpírá, moci té ku svým potřebám užiti? Kristus ale veškeru moc svou toliko ku spáse lidstva užívati a cestou pokání lid vykoupiti zamysliv odpovídá zlochu: *Není člověk samým chlebem živ, leč každým slovem, jenž vyjde z úst Božích.* Odpovídá, dí Jeroným, poněvadž ďábla překonati chtěl pokorou a ne všemohoucností. Trpí hlad raději, poněvadž, jak sv. Hilar (in Mat.) dí, více spásy lidské nežli jídla žádostiv byl. Odvolává se tu Pán na písmo, v němž o něm psáno stojí. Místo, na něž naráží, jest Deut. 8, 3., kdež řeč jest o manč, kterou Bůh spůsobem zázračným lid svůj na poušti sytil, co potravou zvláštním velením Božím vyvedenou. Není Bohu pro nasycení sluhův svojich obyčejné potravy potřebí; on výrokem úst svojich nakrmiti je může, jakož na pouhé slovo jeho také mana povstala na poušti a předky naše nasycovala. *On řekne a stává se a přikáže a stvořeno jest.* Ps. 148, 5. I mne tuto Bůh, ač jestli vůle jeho, zázračným spůsobem bez obyčejného jídla zachovati může, aniž já v nedůvěře k němu libovolně a sobecky divu nějakého podjíti se volím. Toť smysl slov těch, jak se hned čtoucímu namítá; avšak smysl částečný to-

liko, anať slova ta z úst Páně pronešená vyššího něco do sebe mají. Člověk nežije samým chlebem, nébrž maje kromě tělesného života též život duchový potřebuje potravy pro ducha a touž jest slovo Boží. Obojího života potřebí píleti; jsou pak zvláštní doby, ve kterých po výtce a přednosti duchovního života hleděti přijde, anoť všecko čas svůj má. Doba ta nyní pro mne přibyla, an počínám úřad svůj spasitelský, při čemž ovšem potřeby tělesné v pozadí ustoupati musejí. Aniž pak, dí Pán, mohu činiti, jak tam v ráji činěno a zhřešeno bylo; na opak právě mně chovati se přijde, a jak tam Adam jedením zhřešil, tak já postem a zdržováním se vítěziti mám. Tak Spasitel náš odvětil slovem Božím z písma pokušitele odbyv a nám příklad dal, nač hned na začátku každé obluznosti pamatovati náleží, abychom odepřeli síle pokušení. Na to ještě krátce poukázati dlužno, že mnozí svatí po mnohá léta jedinou svatou příčastí život zachovávali, jak n. p. sv. Kateřina Senenská. I u světcův a světic těch darem zvláštní milosti Boží tělesné potřeby se docela odmlčely a tělo duchem ožíváno bylo.

Leč po takovém zahanbení zda odstoupil ďábel a šel po svých Krista Pána v pokoji zanechaje? Zhola toho neučinil, nébrž mnohem drzeji sobě počínal, jak dále vypravuje sv. Matouš: *Tehdy pojal ho ďábel do sv. města a postavil ho na cimbuří chrámu a řekl jemu: Synem-li Božím jsi, uvrhni se dolů, nebo psáno jest, že andělům svým přikázal o tobě a na ruce vezmou tebe, aby snad neurazil o kámen nohy své. Dí jemu Ježíš: Zase psáno jest: Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého.* Praví sv. Matouš: *Tehdy* to jest když ďábel odbyta i odbita se viděl po prvním svém útoku nenechal dorážení svého, nébrž znova na Pána rýti jal se. *Pojal* Krista *do sv. města*, do Jerusaléma, kteréž pro službu Boží v něm slavenou a pro chrám, v němž Bůh zvláštním spůsobem bydlel, svatým sloulo, jakož i posud el-kuds t. j. svatým u Arabů sluje. *Kterak* ho pojal, nedí sv. Matouš ani sv. Lukáš; protož se o tom rozcházejí vykladatelé. Jedněm vidí se, že vzduchem jej provedl (Hier. Greg.), snad prý tím domnívaje se spíše Krista ke spuštění se dolův nakloniti. Jiní opět myslí, že po zemi a pěše se to dálo, an Lukáš 4, 9. užívá slůvka *uvedl*; ďábel prý zajisté nechtěl se prozraditi, což by se bylo stalo, kdyby byl Krista vzduchem provodil. Buď tomu jakkoli, jisto, že proti vůli Páně se to nestalo, aniž také nad tím užasati budeme, povážíme-li, že se od drábův ďáblových i ukřižovati nechal. Boj Bohočlověka s knížetem pekla mysli naší nikdá průchoden a průzračen nebude a ovšem mnohem více nám zahalen zůstane, než půtka ona Jákoba s mužem neznámým, o níž Gen. 28, 33. čteme. *Postavil* pak ďábel Pána *na vrchu chrámovém*, na kalenici, na cimbuří, na vrcholi. Položitá střecha chrámu byla zábradlími ohražena; na zábradlí to postavil ďábel Krista veleje, aby se odtud dolů spustil. Se které strany toho na Pána podal, neví se; domnívají se, že se dálo to se střechy onoho podloubí, jenž k nejhlubšímu srázu při propasti úvalu cedronského přiléhalo, ač jiným se vidí, že měl se spustiti do předsíně chrámové a tedy že na jiném místě Pán postaven byl. Učinil to ďábel, chtěje přiměti Krista, aby přívažčivě na Boží pomoc spoléhaje toho zkoušel, jak daleko Boží opatření jeho sahá, a spolu aby tím spůsobem důstojenství svého co Messiáš jiným ovšem než Bůh zaměřil během, zázračně před lidem potvrdil. Byla to nástraha ku pýše života, k osvojení sobě slávy během Bohu protivným, ale zchytrale nastrojena, anoť mohlo se zdáti, že by po takovém zázraku, kdyby Pán poddav se lákání vrahovu byl jako s nebe přijdoucí shromážděnému lidu se ukázal, veškeren národ tudíž s věrou se k němu byl přivinul. Pro snadnější Pána oblouzení poznav, že Pán se slova Božího drží, místo z písma sv. uvodí, jež velmi příhodně byl vybral. Dí: *Psáno jest: Andělům svým přikázal o tobě a na ruce vezmou tebe, aby snad neurazil o kámen nohy své.* Vzata jsou slova ta, jimiž vrah Pána k svému záměru navésti hledí, ze Ž. 90, 11., kdež vede se řeč o zvláštním lidí pobožných od Boha opatrování. Ďábel slova ta od menšího k většímu jda na Krista Syna Božího a to právem obrací, jelikož Syn Boží ovšem větší od Otce lásky a tudy větší péče naditi se mohl, nežli veškeří ostatní lidé. Avšak ošemetník ten vypustil místa ze žalmu, která se o něm samém ve smyslu vyšším slyší: *šlapati budeš po hadu a bazilišku*; nadto pak obrací slova písmová ona k oněm nebezpečím, do nichžto člověk samochtě a proti vůli Boží se uvrhá. Ale Pán jemu odtušil: *Zase psáno jest: Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého.* Neporáží písma písmem, nébrž zlého písma zneužití dobrým písma užíváním opravuje. Psána jsou slova ta Deut. 6, 16. a Pán jimi pokušiteli namítá, že zhola netoliko nepotřebno, nébrž hříšno bylo by, kdyby v takové jak ďábel mu radil sebe na odiv stavení se vydal. Pokoušeti Pána znamená tuto opovážlivě a přívažčivě, všetečně a doskočně na

Boží všemocnost se dobývati, zda by něco mimořádného k účelům sobeckým vyvésti volila. Israelité desetkráte pokoušeli Pána Num. 14, 22., s nedověrou, přívažčivostí a pochybenstvím od Boha se domáhajíce, čehož s pokorou jim prositi bylo. Vece tedy Pán, že nechce pokoušeti Boha a připojovati se ku povaze zarputilého lidu na poušti, kterýž Bohu čas, míru a spůsob, jak ho vyslyšeti a jak jej opatrovati má, ukládal. Ač zajisté Synem Božím jsa, čehož ale ďáblovi výslovně nevyjevil, přece na sebe přijav dílo spásy a sluhou se stav, veškeren soud, jakým kráčeti má během, Otci nebeskému zůstavuje.

Ostatně sv. Lukáš pokušení, jež sv. Matouš na místě druhém má, klade na místě třetím, druhé místo dávaje třetímu u sv. Mat. pokušení, čehož nám divno býti nemůže, an víme, že svatopiscové nevšady a nevezdy pořádku chronologického šetřili, nébrž raději ku podstatě věcí prohlédali. Hlavitá věc jest to ďáblovo snažení, pořádek Boží zrušiti a věci lidské nad božské postaviti, ony za účel, tyto za prostředek k dosažení oněch učiniti. Zdá se však posloupnost sv. Matouše býti pravější, ač připustíme-li, že ďábel nějakého od menšího k většímu pokušení postupu pilen byl. Drží se sv. Matouš spojitosti časové; sv. Lukáš ale následuje spojitosti místové a tudy pokusby ty při sobě klade, které se na témž místě — na poušti a na hoře pusté — staly, tu, která se v Jerusalémě stala, od nich různě a děle. Jiní myslí, že u Mat. pokusby dle postupu vniterného, u Lukáše dle historické posloupnosti se kladou, ješto ďábel nešetřil psychologického stupňování, nébrž jenom všelijak Pána svésti zamýšlel. Leč toho o své míře a váze nechati musíme a raději hleděti k tomu, což o třetím pokušení vypravuje sv. Matouš:

Opět pojal ho ďábel na horu vysokou velmi a ukázal mu všecka království světa a slávu jejich a řekl mu: Toto všecko tobě dám, jestliže padna pokloníš se mně. Tehdy dí mu Ježíš: Odejdi, satane, nebo psáno jest: Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš. Tehdy opustil ho ďábel, a aj andělé přistoupili a posluhovali jemu.

Po dvakrát Pán odepřel se ďábla a pokušení od něho naskýtaná oboje přemohl. Avšak na tom doskočný, drzý a všetečný vrah onen nepřestal, nébrž tím, že Pán se od něho na vrcholu chrámu postaviti dovolil, zvysokomyslněv a zpyšněv, a o Kristu žeby Synem Božím byl, zhola pustiv k nové vzmužil se zlosti, největší pokušení Kristu předestra, jímž ale ihned ďábelská povaha jeho posud chytře přitutlaná na odiv vyšla. Na kterou horu Pána uvedl, neví se, nejpodobněji zdá se táž hora Quarantania na poušti, o níž výšeji řeč byla; jest zajisté vysoká a viděti s vrcholu jejího na veškery strany na mnohé míle. Tolikéž se neudává, jakou měrou Kristus pojat byl na horu tu a ovšem týmže spůsobem si představiti onc přenešení Pána musíme, jakým se předešlé z pouště na zábradla chrámu dálo. Ale kterak Pánu mohl ukázati veškery říše světa? Není hory na světě, aby podrobně všechna království spatřovati se mohla a tím méně s hory Quarantanie uviděti jich bylo. Proto vykladatelé nejednako myslí. Zdá se některým, že ďábel nějakým optickým nastrojením veškery světa říše jako ve fatě morganě zrakům Páně naskytl, což ovšem prý i na poušti lépe učiniti mohl v nížině, avšak raději na hoře pro lehčejší ošálení vykonati hodlal. Vykladači ti táhnou se zvláště k slovům sv. Lukáše, že mu veškery krajiny ukázal *v okamihu*, což značí, že říše světa ne posloupně a postupmo, nébrž najednou ač na čtyrech stranách rozloženy jsouce k nazírání Páně přivedeny byly. Jiným ale se vidí, že s hory ukazoval na veškery strany, kde která krajina, již sobě osobil, leží a výmluvností svou veškeru bohatost, slávu a nádheru *jako v obrazu* nějakém vyličoval. Dí: *veškera království*, stavě tu povšechnost naproti malé krajině židovské, a slíbě netoliko Židovskou zemi, nébrž veškeren obor Kristovi poddati. Satan svádění svoje připojuje ku pravé idee, kterou ale zpotvořuje a právě v opak a protivu obrací. Messiáš ovšem měl veškerým světem vládnouti, jakož Ž. 2, 8. jemu připovědíno bylo; ale vláda jeho měla býti duchovná a měla vycházeti od Otce. *Požádej ode mne a dám Tobě národy za dědictví.* Tuto ale ďábel nabízí se, aby Pán jej co vládce a Pána podstoupil a vládu země veškeré od něho přijal, vládu tu jménem jeho ujal, v jeho duchu a pro jeho záměry vedl a tudy aby panství vraha toho nad člověkem skrze hřích počátečný vzešlé vrchu svého došlo; ješto Pán přece přišel, aby zkazil skutky ďáblovy a veškero panství jeho podvrátil. (1. Jo. 3, 8.) Bylo to svrchované pokušení, ve kterémž ale jak dotčeno ďábel ďáblem se prokázal býti, nemoha, ač jsa schytralec, povahy své již déle před Pánem tajiti. Podává Pánu panství světa, ale pod výminkou, aby *klaněl se jemu. Toto všecko, vece, tobě dám, jestliže padna pokloníš se mně.* Tu již Pán neodpovídá, tak jakoby toliko námitku jím učiněnou odmítal a důvody jeho odvody nějakými porážel; nébrž veškerým důrazem a dovahem

vniterné důstojnosti své proti němu vystoupá a dí: Odejdi, odstraň se, hýbej, *kliď se* pryč; *nebo psáno jest: Bohu samému se klaněti a jemu sloužiti budeš.* Pán tu prohlédá ku slovům Deut. 6, 13., kteráž podle smyslu ač ne doslovně přitáčí; stojí tam *báti se budeš* místo *klaněti se budeš;* avšak bázeň, která se tam míní, není leč ta, která se klaněním a modlením projevuje. Slůvko *samému*, jež Vulgáta i sedmdesátcové čtou, ačkoli v hebrejském textě se vypouští, jsouc důrazným zájmenem nahraženo, se tu ovšem rozumí a v naší mluvě by bez něho veškera moc řeči se ztratila. U Luk. 4, 6. praví ďábel: *Tobě dám vládu tu všecku a slávu jejich, poněvadž mně dána jsou a já komu chci dávám je.* Chlubí se tedy, že jemu království veškera a veškera jejich nádhera a sláva patří, *dána jemu byvši*, což s pravdou neobstojí. Nebyla mu nikdy dána vláda, aniž se Bůh vzdal panství svého. (Ž. 23, 1. Dan. 4, 14.) Ale dopustil Bůh, že si podrobil ďábel syny nevěry. (Ef. 2, 1.) A tudy knížetem světa stal se (Jo. 12, 31.) ne po právu, nébrž opovážlivým osobením sobě vlády nad těmi, v nichž nějakou sebe částku t. j. mravné zlo nalezá. (Jo. 14, 30.) Schytrale nedí ďábel, *od koho* mu dána moc nad oborem země, ale přese všechnu schytralost se úrupnost a vzdora ďábelská ve slovech jeho jeví a patrně zračí se, že pod výminkou, uznán-li bude za velepána a co takový ctěn, dle vší možnosti své se klaniteli svému propůjčovati chce, avšak nižádnou měrou vládu tu pravému Pánu navrátiti nehodlá.

Když pak byl ďábel ta slova Páně s tou vážností a přemocí pronešená slyšel, *tedy Pána tudíž opustil*, překonán byv i slovem Božím, jehož Pán proti němu užil, i Duchem svatým, kterým Pán naplněn jsa proti vrahu vítězně půtku tu provodil; veškery střely své vyslav a vychrlev a trojího podvodu na darmo použiv s hanbou odstoupiti musel. V trojím pokušení Páně veškera pokušení, jimiž ohnivé šípy svoje na duše lidské vystřeluje (Ef. 6, 16.), se zahrnují, jakož to sv. Otcové poznamenali a jakož to i sv. Lukáš 4, 13. naznačuje slovy *dokonav ďábel všecka pokušení;* nebo dí sv. Ambrož: nepravilo by písmo, *že dokonána byla* třemi těmi útoky veškera pokušení, kdyby v oněch třech neobsahovala se veškera látka nepravostná. *Žádost těla* či požívavost, *žádost očí* či lakomost a *pýcha života* či pánovitost, nádhernost, vynášelivost, jest ten nesvatý trojlístek 1. Jo. 2, 16., jenž v sobě chová celé jádro nákazy mravné, z něhož rodové hříchův se pučí. Přidává sv. Lukáš, že odstoupil ďábel Krista *na čas*, později ovšem opět ne již Pána pokoušeje, nébrž zjevně proti Němu do boje se vydaje; *na čas* dí L. t. j. do ustanoveného od Boha času, prohlídaje ku povaze ďábla, jenž neustává pokoušeti, jenž ale nyní odestal, chtěje ve příhodnější chvíli klamy ano útoky svoje obnoviti. Což činil nápotom díl skrze farisey, díl skrze zákoníky Jo. 8, 44. a Jidášův zločin neméně se připisuje ďáblu Jo. 13, 2. 27. Ano chytrost jeho věděla i skrze Petra Mat. 16, 23. Pána pokoušeti. To všechno jsou pokušení Páně v dálejším smyslu; vlastně ale Pána *pokoušeti*, ke hříchu ho naváděti, přemožen byv od něho, se neosmělil nápotom. V oněch třech pokušeních věci lahodné předkládal Pánu našemu, dí sv. Aug. serm. 284, kterýž dopustil pokoušeti se, aby nás pokušiteli odporovati naučil. Slibuje svět rozkoš tělesnou, leč odpověz jemu, že libějším jest Bůh; slibuje-li čest a povýšenost, odpověz jemu: výšej říše nebeská jest. Slibuje-li bohatství a majetství, odpověz, že majetnější jest Bůh, a že od něho veškera bohatství pocházejí. Při tom všem velmi schytrale si počíná a vlastních zbraní našich proti nám užívá, jak tam písmo vede proti tomu, od něhož písmo pochází. Sv. Basilius píše: An pranepřítel veškeré pravdy často a rozličně proti nám den co den pozdvihuje válku a na nás útoky svými dorývá. K tomu používá žádostí našich, čině z nich šípy proti nám a my sami strojíme mu pomáhadla, aby nám škoditi mohl. Pán mu velikou část vlády odňal; hledí kradmo vlastní nepozornosti naší proti nám použiti. Jako loupežníci nemohouce veřejně násilí provozovati u cest v zálohách číhají, vyhlídše si k tomu krajinu vůkol buď roklinami hlubokými protrhanou buď keřím hustým zastíněnou, pocestným rozhled přetrhujíce, aby je neočekávaně, náhle přepadnouti mohli; podobně i náš praprotivník a nepřítel kryje se pod stínem světských rozkoší, jichž množství vedle cest života vezdejšího roste a odtud nevědomky na nás osidla svá metá. *Dokonav* dí *veškera pokušení odstoupil;* veškera pokušení, jenž ku pochoti, rozkoši a lahodě se odnášejí. Avšak zbývala ještě pokušení věcmi nesnadnými, tvrdými, strohými, příkrými, ukrutnými; odstoupil od Něho *choulivý had*, hodlaje *co lev řevoucí* přibyti, veče sv. Augustin. *Veškero pokušení* proti Pánu vykonal a neměl již žádného pohotově, veškery střely své již vyslav a vystřílev.

Zbraň proti pokušením ďáblovým nám Pán podává bdění a modlitbu Mat. 26, 41. A sv. Antonín poustevník, jak svědčí sv. Athanasius v životě jeho, pravil nejlepší býti

zbrojí proti útokům ďáblovým lásku ku Kristu a radost duchovní. Všickni pak otcové odkazují na výsledek vítězství, jejž sv. Matouš přidává řka: *andělé přistoupili a posluhovali jemu.* Kterak posluhovali, nepovídá písmo i myslí vykladatelé, že *nyní* posluhovali Jemu pokrmem a potěchu nebeského Otce, jak také později na Olivetu Luc. 22, 43. Jemu přinesli. Sic jinak vezdy ke službě Jeho co Pána přítomni bývali. Podobného od andělův přisluhování nadíti se může, kdož v boji krušném obdrží.

Ostatně samozřejmo jest, že o příběhu tom apoštolé od samého Pána toliko se dověděti mohli, ješto nikdo jiný přítomen nebyl; snad po vstání z mrtvých jim po čtyřidcet dnů s nimi obcujíc to pověděti ráčil. Po takovém vítězství nad nepřítelem a vrahem člověčenstva a po oné pokusby blaženém překonání neváhal Pán déle učitelský úřad začíti. I praví o tom Matouš:

12. Uslyšev pak Ježíš, že Jan vydán jest, odešel do Galiléy, 13. a opustiv město Nazaret, přišed bydlel v městě Kafarnau pomořském v končinách Zabulonských a Neftalimských, 14. aby se naplnilo, což povědíno skrze Isajáše proroka; 15. Země Zabulonská a země Neftalimská opodél moře, Zájordání, Galiléo pohanská! 16. Lid ten, kterýž seděl ve tmách, uviděl světlo veliké a sedícím ve krajině stínu smrti světlo vzešlo. 17. Odtad počal Ježíš kázati a praviti: Čiňte pokání, nebo se přiblížilo království nebeské.

Co teď vypravuje sv. Matouš, nestalo se hned po pokušení Páně, nébrž přemnohé věci tu musejí se klásti, jež Matouš dílem opouští, dílem později přitáčí, jakož v úvodě již o tom zmíněno, že pořádku časového držeti se nehodlal. Pozorovati, že sv. Matouš veřejný úřad Krista od uzaláření Janova počíná a že počátek toho v Galilée klade, kdež Kafarnaum bylo ohnisko a střediště kázaní Jeho. Co se před tím dálo, což jmenovitě sv. Jan ve třech prvních kapitolách vykládá, to všechno byla toliko příprava a proprava pro vlastní po zatčení Janovu působení Kristovo. Čas ten, v němžto Kristus spolu s Janem stejnou dobou kázal a křestil, byl jako nějaký soumrak a dnění nějaké, v němž sice zasvítalo působením slunka, ale slunce samo ještě na blankytě vidomém nevzešlo, což se teprv po Janově odstoupení z působiště stalo. Nemohli Jan a Kristus spolu v stejné době stejnou měrou působiti; nebo ať ničeho nedíme o žárlivosti mezi učeníky obou vypuklé (Jo. 3, 26.), musel Jan dříve než *vlastivá* působnost Kristova počala, odstoupiti, ač měl-li ovšem každý nejmenší v Novém Zákoně nad něho větším býti. (Mt. 11, 11.) Sic jinak by se byla otázka dáti mohla, proč Jan o Kristu svědčiv sám jeho učeníkem se nestává? Počíná tedy sv. Matouš od času, když *vydán* byl Jan v moc Heróda Antipy, jenž v jej Macheruntě do vězení vsadil, o čemž níže k. 14. vypravuje se u příležitosti smrti Antipou jemu připravené. Tenkráte tedy Ježíš *odebral se, ustoupil* z Judéy do Galiléy, aby dílem naplnil proroctví ta, o nichž sv. Matouš hned doleji se zmiňuje, dílem aby nebezpečné na sebe pozornosti ušel. Jan sice od Heróda Antipy zajat byl a v Judée nepanoval Heródes tento, nébrž Římané tam vládli a včilejší vladař byl Pilát Pontský židům dosti odporný a nepříznivý; avšak Fariseové již v Judstvu se byli všelijak proti Kristovi spikli, kteřížto snadně Piláta namluviti mohli, že Kristus státu nebezpečen jest, jak to později v skutku jsou učinili, Pána za buřiče vydavše. (Luk. 23, 5.) Odebral se tedy Kristus do Galiléy, ač nikoli do částky té, která Heródovi Antipovi podřízena byla. Avšak přece nejprvé chtěl v Nazaretě ještě zkusiti, zdaby otčina jeho, kde vychován byl, na víru se obrátila, jak o tom sv. Lukáš 4, 16—30. vypravuje. Ale Nazareťané přezle se k němu zachovali a přítulnost, laskavost a tu jeho o jich spasení horlivost zlým odplatili, z města jej vyvrhouce, ano o bezživotí jeho se zasadíce. Tudy Pán opustiv Nazaret ubytoval se do města Kafarnau, města nověji vystaveného, anoť se v Zákoně Starém nepřipomíná, obchodem velmi květoucího, na pomoří tiberiadském ležícího. Že na moři tom leželo, věc jistá jest, viz Mark. 1, 13. Kde by ale se ho hledati mělo, dosud s jistotou se neví; ovšem pak nesmí se klásti, jak se to dálo, u Tellhumu, anoť sutiny ty na hodinu cesty od moře vzdáleny jsou, nébrž raději (podle Robinsona) u Khan-Minyehu, bez mála na rozhraní Zabulona a Neftalina čili dolní a horní Galiléy, asi hodinu ode vtoku Jordánu do jezera Genesaretského, a tedy něco jižněji. Zdali město to patřilo Filipovi, muži vlídnému a lahodnému, v jehož vladařství se Pán ničeho nemusel obávati, jak se některým ač toho provésti nemohou uzdálo, dokonale rozsouditi nemůžeme; však z polohy města se tomu vyrozuměti může, že Kristus lehkou měrou, viděl-li toho potřebu, přes jezero tiberiadské

se přeplaviti a tak záloh a pronásledování Antipy Heróda, v jehož područí bez mála to město bylo, ač bylo-li se čeho obávati, ujíti mohl. Sv. Matouš ale jak již dotčeno vyšší Boží sudbu o tom města toho ode Pána vyvolení spatřuje; dí zajisté, že se to dálo, aby se naplnilo proroctví, které od proroka Isajáše 9, 1. předneseno bylo. *Země zabulonská a země neftalimská opodél moře, Zájordání, Galiléo pohanská! lid, jenž seděl ve tmě, uviděl světlo veliké a sedícím v krajině stínu smrti světlo vzešlo.* Proroctví to potěšivé vydal Isajáš, když již krajiny ty nejprvé pod Fakeem (či Pekachem) a Ozeášem (či Ozeou) 4 Reg. 15, 29. 17, 4. 6. spustošeny a obyvatelé potřeni, podáveni a utištěni byli. O nehodách a svízelech oněch předpověděv Isajáš, dokládá potom předvěstně o jejich budoucí slávě a blahosti, že totiž jim dříve utrmáceným, utlačovaným a za nic pokládaným *přede všemi jinými* vzejde slunko spásy, an u nich ubytuje se Kristus, a že odtad teprv světlo nauky své na jiné strany, ano i na sám Jerusalém vysýlati bude. I oslovuje prorok ty krajiny ve vokativu pravě: *Země zabulonská a země neftalimská!* Zabulonovo pokolení jižněji, Neftalimovo severněji k dotčenému přiléhalo moři. Což se dále dí *opodél moře*, to v latinském převodu zní *via maris;* leč via není nominativ nébrž ablativ, a dlužno přeložiti *cestou moře, cestou k moři t. j. směrem k moři, opodél moře;* řecký accusativ *ὁδόν* totéž značí, anať částice *κατὰ* vypuštěna. Místo: *za Jordánem* vidělo se lépe přeložiti jedním slovem *Zájordání*, jakož pak slova řecká *πέραν τοῦ Ἰορδ.* často místo podstatného jména zaujímají. Dále oslovuje prorok *Galiléu pohanskou*, čímž rozumí díl severnější Galiléy pohany velmi pomíšený, pro kteréž nepřesné obyvatelstvo nevelmi dobře slynula krajina ona. (Sr. o Galil. ve Válc. Žid. od Josefa Flavia 3, 3, 1. v Brně 1856 str. 279.) Lid v těch krajinách nevážených bydlící, kterýž dosud *seděl* a lepěl *ve tmách* neznámosti bludů, nevěry, nesvatého života, *uviděl světlo velké* t. j. uzří; nebo prorokové užívají minulého času pro čas budoucí, podle našeho představování řečeno; neboť dvě formy hebrejského časoslova nejsou *docela* s perfektem a futurem našich časoslov tožna. Uzří Krista Pána, jenž se lidu tomu nejprvé a především vyjeví, jemu co slunko vzejde a u něho svítiti, jej vyučovati a oblažovati bude. *A těm, jenž sedí v krajině stínu smrti*, dí dále prorok, *světlo vzešlo či vzejde.* Tímto druhým členem prorok zvyšuje řeč svou a předešlou větu svou s větší váhou vynáší. Lidé ti, jimž Kristus co duchovné, živodárné slunko vzešel, neseděli ve *tmách* toliko, nébrž seděli *v stínu smrti*, totiž trvali v krajině, kde smrt stíny své a své žezlo rozprostírala. Představuje se smrt co nějaká královna, jenž panství provodí, nevědomost a hříchy rozsévajíc či raději tam berlu vlády své prostírajíc, kde hřích a nevědomost věcí Božích se nalezá. O Kristu co světlu obšírně jedná se u Jo. 1, 9. 8, 12. Tím že Kristus nejpříze počal úřad svůj v těch pohrdaných krajinách, naplnilo se opět, co dí písmo 1 C. 1, 27.; že Bůh to volí před jinými, co před světem v opovržení jest.

Tam tedy v krajině té a *odtud* či od času onoho Kristus počal kázati; slovo *odtad* může se buď ku krajině buď k času odnášeti, ač na tomto místě očividně o krajině se bráti povinno. Obsahem kázaní Jeho bylo: *Čiňte pokání, nebo království nebeské se přiblížilo.* Jsou to netoliko tytéž pravdy, nébrž i tytéž věty a tatáž slova, jichž užíval Jan Křestitel. Kterak to? Neměl-li Kristus vyšší pravdy přednášeti? Měl ovšem a učinil to, ale tím spůsobem, abychom slov Zlatoústa užili, jakým slunko vycházejíc záři dennice v sebe pojímá a přestihuje. Veškeren začátek vyšší nauky musí počínati s pokáním, poněvadž jak již výše povědíno 3, 2. do království nebeského bez pokání nikdo vejíti nemůže a moudrost nebydlí tam, kde vláda hříchu panuje. (Sap. 1, 4.) Chtěl Pán tím kázaní svého ku kázaní Jana Křestitele připodobněním na vazbu Zákona Nového se Starým Zákonem, jejž Jan zastoupal, ukázati, aby na oko se spatřovalo, že obě úmluvy Boží v nejvyšší srovnalosti se povahují; chtěl nad to ve stříc vejíti předsudkům Židů, kteří nedočkavě k Messiáši pozemskému králi prohlédali a kteří odvedeni museli býti od bludného náhledu a očekávání svého, jakoby Žid každý beze všeho vniterného napravení právo k dosažení blaženosti v říši té nové Boží přirozeně v sobě nosil. Člověk každý, také Žid, od přírody hříšník jest a nemůže dostihnouti říše nebeské, leč pokáním, a když Pán přichází, nelze mu naproti jíti leč s dary pokory a kajicnosti. Nejinak též ve velebné svátosti jedině tenkráte k nám zavítá, když jsme Jemu pokáním srdce upravili.

Leč již přišla doba, aby Pán některé vyvolil sobě učně, kteří by neustále při něm trvali a svědkové byli všech divů a všech nauk jeho. I jaké vyvolil sobě? Nebyli to ani mudrcové, ani zákoníci, ani fariseové, ani bohatci a velmožové. Leč o tom slyšme sv. Matouše:

18. Obcházeje pak Ježíš podle moře galilejského uzřel dva bratry, Šimona řečeného Petra a Ondřeje bratra jeho, pouštěti síť do moře, neboť rybáři byli. 19. I dí jim: Pojďte za mnou a učiním vás rybáři lidí. 20. Oni pak tudíž opustivše sítě následovali ho. 21. A poodšed odtud, uzřel jiné dva bratry, Jákoba Zebedeovce a Jana bratra jeho, na lodi se Zebedéem otcem jejich, spravovati sítě, i povolal jich. 22. Oni pak tudíž opustivše sítě a otce následovali Ho.

Spatřujeme Pána, an obchází pomoří galilejské tím záměrem, aby učeníky tyto, jež sobě Jan 1, 40. n. byl dříve již naklonil, vazbou nezrušitelnou k sobě upoutal. *Mořem galilejským* slove jezero galilejské, genesaretské či Tiberiadské šest hodin zdélí a půl třetí hodiny zšíří, harfě podobné a tudy kinéret (harfou) u židů zvané, Jordánem protékané, o němž Jos. Flav. ve Válce Žid. 3, 10, 7. *Mořem* sluje podle obyčeje židovského; židé zajisté všeliké shromáždění vod mořem zovou, ano i nádržka či nádoba ta na vodu či onen vodojem v chrámě mořem zván byl od nich. 3. Reg. 7, 23. Má jezero to vodu sladkou, velmi dobrou a příjemnou, leží pod hladinou mořskou nad 600 stop níže; krajina kolem něho jest pravý ráj Boží a příroda takměř o závod se tu rozeštědřila veškerými úrodami svými. Krásný to obraz ráje duchovného, který odtud vzejíti a po celém oboru světa se měl rozprostraniti. Tu v krajině bydleli a tu rybařili učeníci, jež k apoštolskému povoláni měli býti úřadu. I viděl Pán napřed dva bratry a povolal jich, totiž *Ondřeje a Šimona*, jenž tuto již se svým příjmením Petra přichází, anoť mu hned při prvém jeho s Pánem se shledání Jo. 1, 43. dáno bylo. A opět bratry dva jiné viděv opět i těch povolal, *Jana a Jákoba*, kterýž se označuje synem Zebedeovým pro rozeznání ho od Jákoba mladšího syna Alféova. Jak Aron a Mojžíš povoláni byli druhdy, bráť jedna, tak nyní dvojí bráť povolána pro označení dvojité a vroucí lásky, která v církvi Páně zavládnouti měla; bral zajisté Pán tuto jak jinde přírodu, totiž přirozenou bratra ku bratrovi náklonnost a lásku, za podklad a základ pro věci duchovní. Těm tedy vece: *Pojďte za mnou.* Tato slova mohou slyšána býti dvojím spůsobem, buď pouze aby učeníky jeho byli, jako dříve učeníky byli Janovými, buď aby dokona jeho následovali a apoštoly se stali všecko na vždy opustíce Abychom tu jistého úsudku došli, zvláště přijde ustanoviti, v jakém poměru stojí místo Lukášovo 5, 1. o týchže čtyr rybářů povolání k vypravování Matoušovu. Co zajisté sv. Jan vykládá 1, 40. nebylo leč nějaké předchozí mužův těch s Kristem obeznámení se, dřívěji také a v Judsku se stalo; sv. Marek ale 1, 16—20. zhola se sv. Matoušem se shoduje. Přijde tedy jenom na to, kterak vypravování Lukášovo se má k vypravování Matoušovu tuto položenému. Béřeme-li příběh u sv. Lukáše za tožný s tím, jejž vykládá sv. Matouš, tedy ovšem slova Páně u Matouše v posledním smyslu, o dokonalém a ustavičném všech věcí opuštění slyšeti musíme. Jestli ale vypravování Lukášovo a Matoušovo rozlikujeme, tu nám svobodno slova ta Páně *pojďte za mnou* a onen výraz *opustili všechno* buď u Lukáše o dočasném a částečném opuštění své domácnosti vykládati, ale při tom spolu slova táž u Matouše o celotném všeho zanechání slyšeti; aneb naopak příběh u Matouše za předchodné, příběh u Lukáše za dokonalé všech věcí se zhostění považovati. Sv. Augustin vypravování všech tří evangelistův synoptických za tožné považuje. Chceme-li jemu přisvědčiti, takto sobě děj onen představíme: Petr a Ondřej s jedné strany, Jakob a Jan se strany druhé měli své lodě na břehu nedaleko od sebe. Pán chodě okolo moře viděl dvě lodě a v jedné viděl Petra a Ondřeje metati sítě v moře. I vstoupil v lodičku Petrovu, vyučoval na ní, potom loviti velel, načež onen zázračný vlačej se udal a Jakob a Jan pomocí svou přispěvše se opět k loděi svojim navrátili. Nato povolán byl Petr s Ondřejem ode Pána. Potom Pán lodičku opustiv a několik kročejů dále na břehu se podav Jana s Jákobem, jenž sítě tvrdili či opravovali, nyní podobně povolal. Matouš a Marek událost hlavitou jenom vypravují, Lukáš spolu některých okolicností místněji dotýká. Tak se sv. Augustinem nejedni příběh u Matouše s příběhem u Lukáše za tožný považují. Avšak jistěji zdá se přijde příběh u Lukáše vyložený od příběhu, jejž Matouš a Marek vypovídají, rozeznávati a různiti, o čemž viz Luk. 5, 1.

Památna jsou slova, jimiž je Pán k sobě vnadí: *Učiním vás rybářemi lidí.* Neslibuje rozkoší, nébrž práce, trudy a nesnáze. Rybiti, loviti mají opět, avšak lidi loviti, je totiž z propasti smrti na světlo duchovního života vyvoditi. O tom rybářův povolání od sv. Otcův předpovědi již ve prorocích nalezeny. U Jeremiáše 16, 16. vece Hospodin: *Aj já pošlu mnoho rybářů a loviti budou.* A u Ezech. 47, 8—10.: *Vody tyto vejdou do moře a státi*

budou nad nimi rybáři. Ta místa ve smyslu povýšeném k apoštolům zřela co k rybářům, jenž stáli nad mořem světa a lidi k života věčného světlu z tůně nevědomosti, bludův a hříchův dobývali. Podobně okazují sv. Otcové na to, že Pán lidi neumělé a neučené vyvolil proto, aby se nezdálo, že svět neobrátil se milostí Boží a mocí Páně, nébrž uměním a výmluvností lidskou. „Kdyby byl Pán učené a výmluvné vyvolil, bylo by se říci mohlo, že lidé k víře namluveni byli; kdyby byl bohaté vyvolil, mohlo se říci, že křesťané penězi uplaceni byli; kdyby byl mocné a vznešené vyvolil, bylby svět říci mohl, že k víře násilím přiveden byl.“ Neméně ukazují sv. Otcové na shodu, která se mezi rybářstvím a apoštolstvím nalezá, dovodíce z toho, že právě nejlépe rybáři vyvoleni byli; o čemž níže (Mt. 13.) šířeji řeč bude. A v hymnu prastarém u Klementa Alex. uvedeném Kristus rybáři, lidi rybám se připodobňují, kteréž Kristus vnadou sladkého života z valů nepřátelských moře hříšného vybavil.

Nejdříve ale vybavil samy ty rybáře lidi, *kteřížto ihned opustivše sítě následovali Ho.* Již jej znali a již zamilovali Ho byli, ale neméně ta božská Jeho vážnost a ta milost od Něho se v ně vylévající a to zázračné, o němž Luk. 5, 8., ryb ulovení je přiměla, že všecko opustivše — sv. Mt. klade *sítě*, částku pro celek — za ním postoupili. Dí sv. Lukáš 5. *všecko* a Mt. *sítě*, poněvadž téměř veškero bohatství jejich v sítěch a lodičkách se obsahovalo. Leč mohl ovšem říci Lukáš, že *všecko* opustili, jak se Petr sám Mt. 19, 27. vyjadřuje, poněvadž jak dí Řehoř Vel. (hom. 5. in ex.) ten člověk všecko opouští, kterýž sobě ničeho nezanechává, až i samé žádosti věcí svojich se zhosťujíc. Ještě poznamenati sluší, že text ř. a syrský překlad čte *lodě* m. *sítě* a to praví; v latině nedopatřením spisovatelův vklouzlo *e* místo *a* a čte se *retibus*, an by se čísti mělo *ratibus*.

Takovým činem započala církev, a malí byli počátkové její, která měla přece svět celý opanovati. S tou předc světem neslavnou slávou zařízena prvotna škola Páně a chudý Ježíš chodil po kraji s chudými, neučenými, sprostými učeníky, lidí k spáse volaje a stroje. Dí dále o tom sv. Matouš:

23. I obcházel Ježíš celou Galiléu, uče ve sbornicích jejich a hlásaje evangelium království a uzdravuje všelikou nemoc a veškeren neduh v lidu. 24. A rozešla se pověst o něm do celé Syrie a přivedli k němu všecky zle se mající, rozličnými neduhy a strastmi skličované a ďábelníky a náměsíčníky a ochrnulé, a uzdravil je. 25. A šli za ním zástupové mnozí z Galiléy a z Desítiměstí a Jerusaléma a z Judéy a ze Zájordání.

V těchto verších sv. M., jak se na oko spatřuje, činnost Páně v Galilée *vesměs* vyličuje a jen věci *některé* zevrubněji udává místněji vypravujíc, čemu Pán učil, co kázal a kterak od neduhův uzdravoval. Sv. Matouš odlišuje vyučování ve sbornicích čili synagógách od hlásání vnějšího; tamto se obyčejně dálo a nebylo neobyčejno, že pocestní rabíni ve schodištěch či sbornicích učili, nauku svoji ku přečteným písma sv. částkám připojíce. Hlásání ale slova Božího vnější stávalo se vně před celým zástupem a povahu prorockou a prorocký ráz do sebe mělo, mimořádné poslání označujíc. Bylo to hlásání κηρύσσω nějakým slavným kázaním, v němž hlasatel co vyslanec od vyššího vladaře nějakého mluvil. Tak evangelium co poselství nebeské se hlásalo, a Kristus hlasatel jeho poselství svoje prokázal divy co úvěrnými listy, an všecky neduhy uzdravoval. Sbornice, synagógy, sbory, sbořiště, modlitebny, božnice, schodnice, schodiště a jak ještě slují, byla stavení, v nichžto se Židé k modlitbám a ku čtení Zákona Božího shromažďovali. Od času zajetí babylonského se takoví domové veřejné pobožnosti — v nichž ale obětě se nedonášely — po vší zemi, kde Židé bydleli, rozšířili a každé městečko mělo menší nebo větší takovouto sbornici; města větší jich více měla. Tiberiada měla dvanácte, Jerusalém přese čtyry sta takových učíren. Měla každá sbornice či škola přednostu, náčelníka či knížete, několik starších, čtenáře jednoho a sluhu. U prostřed sbornice stálo lešení na spůsob kazatelny, kde čteno zákon a řeči se držely. I přespolním, avšak nekaždému Act. 13, 15., leč jen proslulým a povědomým mužům, se cti dostalo, že ve sbornicích těch učiti mohli. Scházeli se v nich v sobotu, pondělí a čtvrtek.

Když Pán takto kázal a hlásal *evangelium království* t. j. poselství o království (genitiv předmět.), tudy pověst o *něm roznesla se po vší Syrii*, an viděli divy jeho, že nemoci všeho druhu, i nejtěžší, nejzarytější a nejneustupnější neduhy uzdravoval, moc a vládu svou nad přírodou a tudy své důstojenství prokazujíc. *A proto přivedli k Němu všechny zle se mající lidi rozličnými neduhy*

a strastmi skličované a ďábelníky a náměsíčníky a ochrnulce a uzdravoval je. Slova: *zle se mající* vesměs praví to, co Matouš hned podrobněji vypisuje, druhy všeliké uléčených zázračně neduhův udávaje. *Neduhy* odlišuje co nemoci bezbolestné od *strastí* co nemocí s bolestí spojených; poslední pak opět různí a dělí na *ďábelníky*, *náměsíčníky a ochrnulce*. *Ďábelníci*, běsníci, jsou lidé ďáblem posedlí aneb od ďábla osedlí, jichž se ďábel zmocnil tak, že sebou vládnouti nemohou v té míře, jakou to lidé druzí činí, ano kteří na vyšším stupni nemoci skutky své se skutky ďáblovými a posléze i povědomost svou s povědomostí ďáblovou stožnují. Posedlost měla netoliko mnoho stupňů, nébrž také rozličným spůsobem, obyčejně však trudomyslností, šálenstvím a podobnými nedověcnostmi se projevovala. Ďábel po svém od Krista při pokušení onom překonání všemožné síly své naparoval, aby království svého nad lidmi neztratil, ano naopak Kristovu říši hned při zakládání jí podvrátil; tudy bez pochyby ona za Krista Pána tak četná ďábelnictví. V Apok. 12, 12. praví se, že ďábel velikým hněvem rozžehl se, *věda že krátek jest čas jeho.* Před nedrahným časem mnoho se namítalo proti posedlostem a všelijak krouceno písma, aby jiný smysl vynutil se a veškeren ten hrozný a strašlivý úkaz v nemoci se rozplynul. Nejsou takového bludného počínání ani naše bibly prázny a jmenovitě F. Procházka i Polášek v novotářství zabředli. Může je omluviti obecný tenkráte mezi učenci duch záporný, jímž nadechli a jehož ubrániti se toliko duchům výtečníkům se událo. My ale žijíce v jiném věku, v němž blud ten za blud poznán a v němž nad poledne světleji dokázáno, že míst dotčených jinak leč o skutečných běsích a ďáblích a o skutečném lidí od ďáblů posedění vykládati nelze, spokojme se s tím nesmýšleti výše nad písmo a církev. Neakkomodoval se Kristus domnění Židů vrstevníků Páně, kteří za to měli, že nemoce těžšího druhu z porušených nervů pošlé působením ďáblovým povstávají, aniž pouze, jak jiným se zdálo, utkvělého pomyslu neduživce za posedlé vydávané zbavil a zprostil. Obojí ten náhled odporuje nejenom povaze Pána Ježíše, jenž jest věčná pravda (J. 8, 46. 14, 6.) a zjevným a patrným výrokům písma sv. Viděli jsme, že se posedlost od jiných neduhů dobře různí, a to i na jiných veškerých místech nalezáme. Neduhové se uzdravují, ďáblové se vymítají Mt. 18, 8. Mor. 3, 15. 16, 17. Ďáblové co původové neduhů se rozeznávají od člověka posedlého a Kristus 9, 25. velí duchu nečistému: duchu hluchý a němý, vyjdi z něho a nevcházej více do něho. Má posedlost kořeny své ve hříchu, jak jiní neduhové z hříchu povstali. Když Adam zhřešil, vypověděla mu příroda poslušenství, jak on to byl Bohu učinil. Tehdy ovládl, pokud mu to nezabráněno, ďábel jistou měrou přírodu a vedl sobě co kníže světa, nadpráví sobě osobujíc. Tím více to činil na člověku, všelijak jej netoliko o spasu věčnou, nébrž i o blahobyt časný připraviti hledě. Tělo lidské duchu lidskému náleží a podmaněno jest. Když duch ale hříchům a náruživostem se oddav žezlo nad tělem pustí a vlády nad ním se vzdává, tedy tělo a údové jeho pána prázdni jsouce snadně připadají vládě jiného ducha, knížete světa, jenž je osedá a ovládá. Náchylnost ku posedlosti může ale i z přerušené činnosti nervové povstati a proto nelze o lidech posedlých hned souditi, že velicí hříšníci jsou. Křesťanstvím zlomena byla berla nadvlády knížete světa a odtud jde, že se řídčeji případové posedlosti vyskýtají. A však přece ještě tam místo mají, kdež se člověk jak praveno vlády ducha nad sebou zbavuje, aneb kdež život nervový porušení vzal.

Vůbec pak o divech poznamenati musíme, že člověkovi v ráji úplná vláda nad přírodou udělena byla, a kdyby byl nezhřešil, bylby ji duchem svým docela panoval tou měrou, žeby skutkové, jež mezi divy čítáme, byli obyčejnými jeho skutky bývali. Když ale člověk zhřešil a příroda jemu ze služky se tyrankou stala, ztratil vládu tu dokonalou nad přírodou. Kristus ale co nehříšný již podle člověčenství tu vládu nade všelikou přírodou sebou obnášel a ovšem co Bůh všemocně na ni působil. A tu se to, co jinak dle idey s přírodou se srovnávalo, po pádu divem býti vidělo a divem bylo, ješto příroda jinou na se povahu vzala. Změnou tou přírody a jejího poměru k člověku zla veškera, veškeři svízelové, neduhové a co toho se na ubohé člověčenstvo uvrhuje, ujalo vládu, kterou Kristus zničit přišel, ač konečné to zničení se teprva po vzkříšení z mrtvých dokončí, kdež dokonalá harmonie duchovstva i tělesenstva zavládne. Zázrakové Kristovi jsou tudy zálohy a náznaky dovršeného spasení a jsou i důkazem, že Kristus jest tím, čím se býti pravil. *Náměsíčníci* jsou lidé padoucnicí sklíčení, na jejichž nemoc vetech a přibytek luny velice vlívá. *Ochrnulí* jsou lidé buď docela seslablí, zmrtvělí, aneb dílem a částkou rozeslabení a zemdlení, totiž lidé, buď dnou sklíčení buď mrtvicí ranění. Tito všickni ode Pána zá-

zračně zdraví svého dosáhli tenkráte, když lidstvo také kázaním svojím duchovních neduhův zbaviti se jal. Mělo zajisté ono tělesných neduhův uléčení vyobrazovati zahojení neduhů ducha. Písmo Sir. 27, 12. na příklad dí, *že člověk blázen mění se jako měsíc;* odtud dle sv. Otců chtěl Pán náměsíčníkův hojením naskýtati, abychom měnavosti, proměnlivosti, nestálosti a vrátkosti výhost dáti se snažili a tak při druhých neduzích. Tudy vece sv. Zlatoúst: Následujme Krista, an nejsme na duši méně nemocni než lidé tito na těle byli. Tehdy sláva Kristova roznesla se až *po samé Syrii*, nyní se již po všem světě rozešla. Lidé opouštěli vlast, příbuzné, přátely a následovali Krista; vy aspoň ostaňte zlých vášní, náruživostí a zlých obyčejů svojich. Tak Zlatoúst. Nebo vypravuje Mt.:

A šli za ním zástupové mnozí z Galiléy a Desítiměstí a z Jerusaléma a z Judéy a i ze Zájordání.

O Desítiměstí či Dekapoli poznamenati musíme, že to byl spolek desatera měst větším dílem od pohanův obydlených a od Římanů velkými výsadami nadaných. Kromě Scytopole města ta ležela nejvíce v Zájordání severném, ačkoli, která města všechna ku Dekapoli se počítala, dojista neví se. Slovem *Zájordání* se tady úžeji tak řečená Peréa jižně od Dekapole slyšeti musí. Přicházeli ti lidé nejvíce dobrodiními Páně navnazeni byvše. Těch jim hojně a plnou měrou Pán nadělil; ale mnohem větší byla dobrodiní duchová, jichžto jim ode Pána se dostalo. Nauka Páně přesahovala neskončeně ona hmotná dobrodiní a takovou spasitedlnou nauku Páně na hoře pronesenou nám Matouš v následující hlavě předkládá.

Hlava V.

Kázaní horné. 3. Osmero blahoslavenství. 13. Úloha služebníků církve. 17. Poměr Zákona Nového k Starému, při čemž jedná o vraždě, 21. o míru, 23. o cizoložství, 27. o rozvodu, 31. o křivé přísaze, 33. o odvetě, 38. o vzájemné lásce, 43. a o dokonalosti. 48.

Uzřev pak Ježíš zástupy vstoupil na horu. A když se posadil, přistoupili k němu učeníci jeho. 2. I otevřev ústa svá učil je řka: 3. Blaženi chudí duchem, nebo jejich jest království nebeské. 4. Blaženi krotcí, nebo oni děditi budou zemi. 5. Blaženi truchlící, neboť oni potěšeni budou. 6. Blaženi, kteří lačnějí a žízní spravedlnosti, neboť oni nasyceni budou. 7. Blaženi milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou. 8. Blaženi čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou. 9. Blaženi pokojní, neboť oni syny Božími slouti budou. 10. Blaženi, kteří pronásledováni bývají pro spravedlnost, nebo jejich jest království nebeské. 11. Blaženi jste, když vás haněti budou a pronásledovati a mluviti budou všechno zlo proti vám lhouce pro mne. 12. Radujte se a veselte se, neb odplata vaše hojna jest v nebesích; tak zajisté pronásledovali proroky, kteří byli před vámi.

Tu máme začátek nejdelší řeči, kterou Pán před lidem učinil a ve které povahu a ráz říše, kterou založit přišel, vyslovuje a vyličuje. Učinil řeč tu, když se byli shrnuli odevšad zástupové. *I uzřev zástupy vstoupil na horu a když se posadil přistoupili k němu učeníci jeho. A otevřev ústa svá učil je.*

Mnohé předběžné otázky se tuto namítají o *čase*, kdy řeč ta horná držána, *o hoře*, na které ji Pán měl, o *spůsobě*, zdali v skutku byla přednášína tak jak to sv. Matouš tu vypravuje, aneb-li snad sv. M. věci Pánem jinde kázané tuto spojil; posléze v jakém *poměru* se povahuje tato řeč *k řeči sv. Lukáše* v k. 6. v. 17. Rozličné odpovědi na všecky ty otázky dány byly, a dosud se dávají aniž jistoty dojíti tuto možno jest. Řekneme ale přece, co se nám podobnějším býti vidí.

Nejprvé průvodno, že řeč ta nebyla *hned tuto*, jak ji sv. Matouš klade, mluvena, nébrž že ji Pán něco později přednesl bez mála v té době, ve kterou ji sv. Lukáš 6, 17. klade, když byli již apoštolé i lid částečnými vyučováními dosti k té velké obšírné řeči upraveni. Prvního léta ovšem to bylo, než ne hned na počátku hlásání Páně, nébrž dle Luk. 6, 20. po vyvolení dvanáctera apoštolův. O *hoře* můžeme udati, že dle podání hora ta

leží na západní straně jezera genezaretského a sluje nyní Kerun al Hattin (rohové Hattinovi). Jsou to dva vrcholové, kteří nad vysočinou vynikají; pohled s nich překrásen jest a rovina či ta vysočina pod nimi podobně amfitheatru se snižuje; u křesťanů zove se horou blahoslavenou. Odpovídala hora ta hoře Sinajské, na níž Bůh přikázání svá lidu dával. Prozračná a jasná atmosféra svaté země velice napomáhala tomu, aby slova Páně daleko se vnímala, jak i Judic. 9, 17. Jotham k Sichemitům z pozdálečí řeč držel. O souvislosti celé horné řeči se pronášejí rozličně rozliční vykladatelé. Hlásal P. Ježíš o království Božím 4, 17., že již se přiblížilo, a že především pokání činiti přijde. Tu již zákonník občanský klade, jímž se království to spravovati bude. V osmi blaženstvích vytýká výminky, pod jakými se člověk občanství toho účastniti může 5, 7—12. Nápotom jedná o úřadnících království toho 13—16. o apoštolech a jich povinnosti krátce dotýká. Poněvadž celé již království Boží v St. Z. panovalo, tedy se pronáší Pán o poměru, v jakém nové království jeho k onomu se povahuje, doplňujíc je, docelujíc a dovršujíc. 5, 17—46, ostatníma dvěma kapitolama se vzájemné občanů povinnosti vystihují. Tak vykladatelé, kteří očividně dosti vhodně souvislost vysvětlují a na nichž tudy přestati můžeme.

Leč zdali řeč ta v *oné spůsobě jmína* byla, jak ji sv. Matouš uvodí? Mnozí vykladatelé tomu chtějí, že sv. Matouš výroky Páně při rozličných příležitostech pravené tuto u velikolepou řeč sjednotil tvrdíce, že Pán toliko ve krátkých průpověděch vyučoval. Ale co důvodův toho přivodí, nemá do sebe váhy té, abychom s nimi stejného smyslu býti museli. Žeby Pán *jenom* v jednotlivých různých větách byl vyučovával, nikde se v písmě nepraví a každý učitel dříve později svou náuku tou měrou rozložiti a vynésti musí, aby ti kdož ho následovati volí, již na čem jsou se dověděli, a základné linie a nárys stavby každý stavitel před skutečným stavením nakresluje. Hledíme-li k sv. Matouši, ten věc nám předkládá tak, že jinak nelze smýšleti, než že řeč ta horná ovšem najednou ode Pána pro[illegible]řena byla, jak to ze začátečného dvouverší, zvláště pak z ukončení řeči té nížeji 7, 26. jasně vysvítá. Tomu jenom místa dáti můžeme, že sv. Matouš, jak jsme zmínili, tu řeč spíše klade, hned na počátku čtenářům svým oznámiti dychtě, čeho se nadíti a co činiti musí ten, kdož v Krista víru ujíti a jím spasen býti žádá, a kterak se Zákon Starý (psal zajisté pro Židy) k Novému Zákonu Páně má. Pravda ovšem, že mnohé věci tu v řeči horné přednešené také při jiných příležitostech praveny byly; ale při tom Páně po svaté zemi putování a jiných a jiných zástupův vyučování nemohlo se jinak díti, než že mnohá nauka opět a opět pronesena a tudy opakována byla. Ač ostatně nepopíráme, že sv. Matouš *některou* příbuznou náuku ode Pána jindy mluvenou připojil, jelikož spůsob jeho věci podobné a blížné spojovati odjinud (k. 10. 13. 23.) dobře povědom jest.

Zbývá ještě slovem se pronésti *o poměru řeči sv. Matouše k řeči Lukášově*, kterou v k. 6, 17—49. klade. Rozdíl jejich ovšem dosti patrný jest, avšak není tak valný, abychom řečí těch za tožné pokládati neměli. Aniž ti, zdá se, dobře viděli, co řeč Matoušovu za exoterickou část řeči Páně pokládali domnějíce se, že co tam u Matouše Pán sstoupeným učeníkům svojim pravil, z toho u Lukáše výtah takměř všemu lidu přístupný se činí; náhled, jenž očividně povahám obojí řeči odporuje. Ovšem stáli nejsstoupenější učeníci nejblíže Pána a lid poslouchal opodál; avšak toho vymáhala sama potřeba přirozená, jako i ovšem některé nauky se více představencův církve a jiné více lidu pospolitého týkaly. Ale odtad odváděti rozdíl onen mezi Lukášem a Matoušem a jej tak velikým pokládati, přenáhlený a ukvapený by úsudek byl. Lépe vidí oni, jenž rozdíl ten v rozdílu obojího evangelia vůbec založeným býti praví, podle něhož Matouš píšíc pro Židy o poměru nové úmluvy k Starému Zákonu šířiti se musel, ješto Lukáš, křesťany pohany před očima maje a k vyličování protivy světa s církví a protivy obyčejů lidstva neobrozeného s požadavky ducha křesťanského prohlédaje, z řeči té vybral, co se mu k účelu tomu shodno a schodno býti vidělo, anebo raději věci ty předkládá takto, jak od apoštolů mezi pohany kázány byly.

To že sv. Luk. 6, 17. na rovině tu řeč klade, dobře se hodí k tomu, že to na hoře se dálo; vysočina zajisté rovinou jest a ohledem nížin horou zváti se může; hora ona blaženecká, o níž jsme zmínili, dobře to vysvětluje. Vstoupil Pán na horu, aby se modlil; sestoupil maličko avšak vždy na hoře ostávaje, aby k lidu mluvil a jej vyučoval, Ostatní rozdíl veškeren se téměř v tom obsahuje, že sv. Matouš dotýká některých okolností, jichž sv. Lukáš vynechává, a na obrat sv. Lukáš uvodí věci některé, jež sv. Matouš vypouští. Říci pak můžeme, že co do formy úplně svatému Matouši se předek dáti musí.

Učil Pán *posadiv se* jak vážnost a

o yčej toho žádaly, a *přistoupili k němu učeníci*, netoliko apoštolé, nébrž veškeren zástup, an k veškerému lidu řeč svou učiniti zamyslil. Apoštolé, jak praveno, blíže, ostatní lid dále Pána byli, a Pán ke všem mluvě již řečí svou k apoštolům, již ke všemu lidu směřova, a tudy slova *učil je* nemohou se na samé učeníky potahovati. Rčení *otevřel ústa* tuto obšírnější a slavnější řeč opovídá. Ž. 88, 2. Prov. 8, 6. Mt. 13, 35.

Ještě zbývá ukázati na význam, proč Pán *na hoře* učil; stalo se to ovšem pro lepší od lidu vyrozumění. Avšak jak sv. Otcové praví, značilo se tím na hoře zasednutím, že s Kristem kdo jemu vyrozuměti hodlá, na horu, vzhůru mysl svou pozdvihnouti musí, což tím více o kněžích platí dle slova prorokova Jes. 40, 9. *Na horu vysokou vystup ty, kterýž dobré věci zvěstuješ Sionu.*

Sv. Řehoř Nysský vece: Když Pán na horu vstupuje, poslyšme hlasu Jesajášova: Pojďte, vstupme na horu Hospodinovu Jes. 23, 35. a chábneme-li pro hříchy, posilujmež, jak radí prorok, rukou kleslých a kolena svá utvrďme. Na vrchol se dostavše, spatříme s hlídky ta dobra, jež Slovo prokazuje těm, kdož ho na výši následovali.

Nemůžeme také mlčením pominouti, že mnozí vykladatelé náznak a obraz řeči té spatřují v onom shromáždění lidu israelského, když po přejití Jordánem slavné ohlašování kletby a dobrořeči, tamto s hory Hebalské, tuto s hory Garizimské poslouchal; o čemž Deut. 27, 12. — A již tedy skrze tu bránu do vnitř samého kázaní Páně vestupme.

Blaženi chudí duchem, neboť jejich jest království nebeské. Ode blaženosti počíná Pán, jelikož veškera duše se ku blaženosti nese a Židé zvláštní blaženosti od Mesiáše očekávali. Tu již Pán vykládá ve dvouřadých průpověděch, kdo blaženosti dojde a v čem blaženost záleží, pohledávku se zaslíbením poje, tamtu co výminku zaslíbení a toto co následek pohledávky vyličujíc. Kdo blažen býti a království nebeského dojíti žádá, ten veškery ctnosti, jenž se tu v blahoslavenstvích hlásají, zajisté pak snahu po nich na sobě ve svrchované míře míti musí. Blahoslaví Pán *chudé*, čehož opak učí svět, blaženými toliko lidi bohatce pokládaje; avšak ne *veškeré chudé* nazývá blaženými, nébrž ty, *jenž chudí jsou duchem.* Duchem chudí jsou *chudí podlé ducha.* Slovem podlé ducha naznačuje se buď druh, spůsob a obor chudoby této, totiž ne cit chudoby na statcích, nébrž cit chudoby a nedostatku duchovních ctností a svatosti; buď znamená se *duchem* vůle a náklonnost, a v tomto smyslu se tuto zvláště slůvko to béře, značíc chudé po náklonnosti. Jsou tedy chudí duchem ti bohatci, kdož k bohatství nelípnou a jím vládnou, jakoby nevládli 1 Cor. 7, 30.; jsou to oni chudí, kdož po bohatství nebaží a jím opomítají, ne pro slávu marnou, jak Diogenes, ani pro chloubu jak Krates, ale pro čest a slávu Boží a pro podrobení se vůli Jeho. Tak přede všemi Kristus chudobu ctil odřeknuv se všeho a nemaje kam by hlavu složil. Chudoba záleží v odřeknutí se všeho vlastnictví čili ve vyvazenosti mysli ze všeho bažení a ze všeho přilepnutí k tomu, co člověk všelijak svým vlastním klade; člověk zanechává všeho, co má a co jest a sebe veškerého ostavujíc v Bohu se stanoví. A to uprázdnění sebe samého ustrojuje místo a prostranství milosti Boží, aby se v něm ubytovati mohla, jako vzduch vniká tam, kde prázeň vzduchová jest. S takovýmto o chudobě smýšlením vezdy pokora co vlastní jádro jeho spojena jest a proto přemnozí vykládají *chudé duchem* o pokorných, jenž nestateč a vady své poznávajíce o sobě skromně smýšlejí a veškero dobro svoje Bohu přičítají a k Němu odnášejí. Takové smýšlení všemu věří a všeho se naděje, abychom slov Pavlových užili 1 Cor. 13, 7., vírou ujímá pravdu a milost Boží a v naději věčných věcí se utvrzujíc Boha více a více miluje; z kořene pokory vyniká kmen všelikého ctnostného smýšlení, kteréž přesličné květy vypouští a dobrými skutky co ovocem zarozuje. Slíbeno bylo království skrze proroky chudým Sof. 3, 12. 13. Jes. 66, 2., zvláště Jes. 61, 1. (Luc. 4, 18.), kdežto čteme: *Hospodin pomazal mne a poslal mne kázati evangelium chudým.* To Kristus Pán teď že se vyplňuje praví, an chudí skutečně blaženi jsou. Blaženi jsou tu i tam po smrti; tu zajisté za svým smýšlením blaženost v útrobě chovají a nebesa v sobě nesou, a po smrti království nebeského účastni budou, z milosti a z příslibu Páně práva k němu došedše a za svým bohumilým smyslem nebesům příbuzni jsouce. Proto dí: *jejich jest království nebeské.* Při čemž spolu proti nynější chudobě jejich vněšné klade druhdejší bohatství jejich v nebesích. Tudy není divu, že chudoby píleli muži svatí, Antonín poustevník, František Assiský, Eližběta Durinská a jiní, dobrovolně statkův se odřekše a v chudobě žijíce; a opět proto světci a světice snažili se o pokoru co příbuznou chudobě a co choť Páně.

Slovo *duchem* Lukáš na d. m. vynechal; sv. Matouš dobře nedostatek ten vyplňuje. Na obrat zas Lukáš protivu toho od Matouše vypuštěnou klade 6, 20. *Běda vám, bohat-*

cům, poněvadž máte potěchu svou. Bohatcemi rozumí ty, kteří srdcem přiléhají k statkům a v nich potěchu svou veškeru kladou, hotovi jsouce pro ně všelijak přikázání Boží přestoupiti. Kdo vrozenou duši lidské po Bohu touhu a její práznotu Bohem toliko nasytitedlnou bažením po bohatství ukojiti hledí, toho slušně běda Páně zastíhá, ješto zboží vrátké, nejisté a k hříchu podnětné předkládá věčnému, neproměnnému Bohu. 1. Tim 6, 9. Bídnými zve je Pán také proto, poněvadž lehčeji jest velbloudu projíti uchem jehelným, než bohatcovi do nebeské říše vejíti Mt. 19, 24. — *Kdo zbohatnouti žádají, padají v osidla ďáblova,* dí 1. Tim. 6, 6. A tudy vece Ž. 61, 11.: *Zboží-li vám přibývá, nepřikládejte k němu srdce.* Při tom prohlédá Pán spolu k nesličným času toho u Židův zavládlým bludným o říši Messiášově náhledům. Židé se domněli, že slavné a bohaté království založí Kristus a že veškerými dobry a statky oplynou. A tudy blahoslavili sebe již napřed pro tu svou budoucí slávu a bohatost. Opak toho Kristus v prvém blahoslavenství představuje, z čehož bráti sobě měli Židé, že očekávání jejich na bludě se stavuje.

Nemůžeme pominouti mlčením, že veliká část vykladatelů chudými duchem rozumí pokorně, a odůvodňují tím ten úkaz, proč Pán právě s tou blažeností začíná; pokora zajisté jest základ všelikého života křesťanského. Leč výklad prvnější jest přednějším; kdyby byl Pán o pokoře mluviti hodlal, bylby také slova toho užil, jak ho užil níže 11, 29. Svatý Řehoř Nysský vykládá i samo také slovo blažený. Dí: Blaženost jest soubor dobra, jehož si pomysliti můžeš. Opak blaha jest bída, snášení bolestných a trudných útrap. Blažen jest jedin Bůh, vece apoštol, 1. Tim. 1, 11. a účasti v blaženosti se lidem dostává jen připodobněním se k Bohu.

Druhé blahoslavenství klade se podle Vulgáty a pod. přemnoha řeckých rukopisů (nebo vydání řecká kladou dříve to, jenž v latinském vydání na třetím místě nalezá se), jakož i podle příbuznosti o *krotkých. Blaženi krotcí, nebo oni zemi děditi budou.* Slušně ta blaženost klade se po předešlé; nebo nemůže člověk tichým, lahodným a krotkým býti nejsa chudým podle ducha. Moře neutichá a nekrotne, leč větrové ulehli; oheň nehasne, leč odejme se palivo; tak člověkova mysl nezlahodne a neukojí se, leč odřekši se dříve všeho, co by jí závadou býti mohlo t. j. leč dříve duchovně ochudnuvši. Při tomto blahoslavenství užívá Pán slov Žalmu 36, 11. V žalmu tom prorok krotkost, tichost, lahodnomyslnost a ústupnost poroučí a odvracuje od samosobné pomoci, od odrážení násilí násilím, ode brání soudu nad jinými o své ujmě, od užívání zbroje proti zbroji, anoť držení země zaslíbené všem lidem tichým, pokorným, věrným jisto jest. Ale této nauky odstoupili Židé za doby Krista Pána nejinak soudíce, leč že konec již došel otrapám, utiskáním a příkořenstvím jejich a že nastala doba, v níž mocí, násilím a zbrojí veškery utlačitele své odrazí, veškery nepřátely, jenž se k nim v obývání jejich země připletli, vyhladí a sami vlastí svou vládnouti budou. V tom smýšlení zaryli se Židé za věku Páně a tudy svrchovanou pravdu opustivše zabředli ve bludu, kterýmž časná i věčná záhuba jim nastávala. I neváhá Pán hned na druhém také místě, jak to byl učinil na prvním, blahoslaviti tiché, krotké, lahodné, ty, kteří neužívají k držení země své jiných oruží, leč ústupnosti a trpělivosti a veškeren mocný odpor na Boha skládají. (Rom. 12, 16. d.) Tím výrokem ale Pán vůbec k lahodě obecné též veškery nás vyzývá, a tichotu a krotkost a lahodu nám poroučí. Má Pán slovy: *blaženi krotcí* na mysli lidi nezlostné a bezehněvné, kteříž uraženi byvše se nezpouzejí, nébrž rádi odpouštějí a hněv a žádost pomsty v uzdu pojímají, čehož příklad nám Pán sám dal. (1. Petr. 2, 23.) O těch a takových praví Pán, *že zemi děditi či zemi vládnouti budou.* Zemi tu rozumí chananejskou, ale ne pouhou, nébrž co obraz říše nebeské, která sluje v písmě *zemí živých.* (Ž. 26, 13. 141, 6.) — Písmo svaté zajisté věčnou blaženost vyličuje v podobě věcí člověku nejvíce lahodných a milých, v podobě proměny pláče v radost, v podobě požívání tuku země, napojení z proudu rozkoše Boží, sedění v lůnu Abrahamovu, v podobě stromu života, koruny života, v podobě Jerusaléma nebeského drahým kamením osutého a zlatem obloženého atd. Tudy zde *zemi* slyší se říše nebeská, o níž 2 Petr. 3, 13. dí, *že novou zemi očekáváme, v níž spravedlnost přebývá.* Jes. 65, 17. Apoc. 21, 2. Někteří slova Páně vykládají o pohodlném a bezpříkorném tuto na zemi přebývání, poněvadž lidé krotcí hněvem sobě života neukracují, srdci lidskými vládnou, lásku všech sobě získávají, vniterného pokoje požívají a tudy život blažený vedou. To všecko sice se častěji, avšak nevezdy přihází; smysl Páně k věcem nadzemským prohlídá a parallelismus nás učí, že rčení *zemi děditi* či *zemi vládnouti* odpovídá rčením: *jejich jest království nebeské, oni potěšeni budou* atd. Přidávají, že slovo *duchem* se tuto slyšeti musí z předešlého verše; jelikož ne ti, jenž přirozenou povahou útržek a příkoří necitedlni jsou,

nébrž ti, jenž všecko to, o čem výše snášejí pro Krista, pro upodobení ducha svého k obrazu Kristovu, blahují se.

Přicházíme ku třetí blaženosti. Dí Pán dále:

Blaženi truchlící, neboť oni potěšeni budou.

Třetí blahoslavenství připisuje Pán plačícím čili lkajícím a truchlícím. I nastává tudíž otázka, jaké truchlitele Pán tuto rozumí? Nejprvé vůbec veškero člověčenstvo stoná pod tíží nesnadného života a vůbec od Židův se očekávalo, že těm bídám a otrapám nyní skrze Krista konec učiněn bude. Ale Pán zvláštního něco na mysli má a nazývá ty smutné blaženými, kteří duchovně lkají; neboť domníti se jest, že slůvko *duchem* ke všem se potahuje blahoslavenství článkům. Duchem truchlí však ti podle obecného výkladu, kteří pro duchovní věci ve smutek se vydávají. Tré věcí oněch zvláště jmenovati můžeme. Nejprv vlastní hříchy, jakož David, Thais, Petr, Magdaléna jich plakali; druhé hříchy cizí, jak Pán nad Jerusalémem plakal, Pavel 2. Cor. 12, 21. 11, 29. nad Korintskými; posléze stav ten, ve kterém se tuto na zemi nalezáme, napořád Boha se vzdalujíce a v ustavičném ku hříchům nebezpečenství se nalezajíce, jak čteme v Ž. 119, 5. *Běda mně, že tak dlouho tuto pohostinu jsem.* A sv. Pavel kvílí (Rom. 7, 24.): *O mne nešťastného! Kdož mě oprostí těla tohoto smrtelného?* K takovému smutku pro duchovní věci zbuzenému prohlídá Pán. *Zármutek zajisté, který jest podle Boha, působí pokání stálé k spasení; zármutek ale světa,* pro ztracení věcí časných a pro časné příkoří, *smrt spůsobuje.* (2 Cor. 7, 10.) K takovému bohomilému zármutku tu vezdy příčiny máme Boha urážejíce, u prostřed národu zlého bydlejíce a všelijak podobni jsouce Židům v Babylóně podle řeky sedícím a plačícím, když rozpomínali se na Sion (Ž. 136, 1.) a těm, kteří toto musejí se slzami rozsívati a v pláči metati semena svoje. (Ž. 125, 6.) Avšak Pán přidává: *neboť oni potěšeni budou.* Smysl slov těch jasen jest. Pomine pláč jejich, pomine příčina smutku, zahynou ti, jenž jim nátisky a příkořenství strojili. Potěcha Ducha sv. ovládne jimi, smaže Pán slzy jejich (Ap. 7, 17.) a nebude bolesti ani smutku. (Ap. 21, 4.) Opojeni budou z hojnosti domu Božího a proudem rozkoše své napájeti je bude Bůh. (Ž. 35, 9.) Potěcha ta nepotahuje se toliko na čas budoucí, nébrž i na věk nynější; tisícero strastí křesťanstvím vyzdviženo a co dosud trvají, ty zmírněny, ukojeny, ano ve slast jsou obráceny, tak že sv. Teresia zvolati mohla: *Trpěti mi dej, Pane, aneb umříti*, a Magdaléna Pazziská dokonce volávala: *Trpěti aneb umříti!*

Opak dí Pán u Luc. 6. 25.: *Běda vám, kteříž teď se smějete, nebo truchleti a plakati budete.* Kterýchžto slov smysl z nadeslaného výkladu opačných slov Páně jasně vysvítá. Běda, kteří pochotěm a libůstkám svým hovíte, na zákon Boží se neohlédajíce; zastihne vás pokuta Boží, a vrátké radosti opustiti musíce již tím samým druhdy neblahými se býti pocítíte. Protivy ty přichodí Jes. 65, 14. *Služebníci moji budou jísti a vy lačněti, oni píti budou, vy žízniti, oni se radovati, vy se styděti.* A právě ve čtvrté blaženosti přistupuje Pán k dalejšímu rozvinu protiv těch u Jesajáše dotknutých.

Dí: *Blahoslaveni, kteří lačnějí a žízní spravedlnosti, neboť oni nasyceni budou.* Lačněti a žízniti tuto značí svrchovanou žádost a píli; nedí zajisté Pán: *Kdo zachovají spravedlnost,* ani *kdo jí pilni jsou,* nébrž kdo *žízní a lačnějí. Spravedlností* rozumí se spravedlnost podmětná čili dokonalá srovnalost vůle naší s volí Boží. Předpokládá, že spravedlnosti každá duše jest žedna, že se k ní odnáší a nutně se k ní co k živlu svému nese. S druhé strany předpokládá, že touha ta v duši lidské nenadarmo nalezá se, nébrž že jí vyhověno bude, an *nasycena* lačnost ta a žízeň ta uhasena bude. Míní Pán neunavenou snahu po ctnosti, netoliko aby člověk obrodil se Bohu v Kristu, nébrž aby obrodiv se, vždy víc a více ve svatosti života prospíval podle slov Páně (Ap. 22, 11.): *spravedlivý ospravedlň se ještě a svatý posvětiž se ještě.* Veškeren život dobrého křesťana, dí sv. Augustin, posvátná žádost jest. V čemž nás předešel Pán (Jo. 4, 34.) plnění vůle Otcovy za nejsladší krmi a nápoj sobě položiv. Slovo *nasyceni budou* znamená dokonalé ukojení tužby a snahy té bohomilé (Ž. 35, 9.) a nepotýká se s výrokem tím, co Eccli. 24, 29. čteme: *Kdo mne jedí, ještě lačnějí, kdo mne pijí, ještě žízní,* nebo žízeň ta a hlad ten duši lidskou právě nejsvrchovaněji oblažuje a nikdá žádost ta daremna nebývá. Ostatně známo, že Písmo nebeskou blaženost v podobenství hostiny opisuje (Luk. 22, 29. 30.): *Já spůsobuji vám, abyste jedli a pili v království mém.*

Opak u sv. Luk. 6, 25. *Běda vám, jenž nasyceni jste, neboť nebudete lačněti.* S těm slovy přízní se výrok proroka Amosa 8, 11. *Aj jdou dnové, vece Pán, a pošlu hlad na zemi, ne hlad chleba ani žízeň vody, nébrž hlad slyšení slova Božího.* Nasyceností a

nabažeností věcmi pozemskými otupuje duch pro věci nebeské. Svět v požitbách blaha hledá, křesťanství v obětech z lásky k Bohu a k člověčenstvu blaženost klade. Týká se to lidí vytylých, vysycených a nad jinými se potřásajících.

Totě obyčejný a pocestný výklad; avšak někteří accus. δικαιοσύνην rozpravují předslovcem κατὰ neb διὰ a vykládají ty blaženými býti, kdo hlad a žízeň snášejí pro spravedlnost aneb spravedlivým, svatým úmyslem, jak sv. Pavel (1 Cor. 4, 11.) píše o apoštolích. Ale výklad ten povstal toliko, že zdála se neřecká vazba býti, když slova žízniti a lačněti pojí se s akkusativem; strojba ta sice méně obyčejná jest, avšak přece tytýž přichází u dobrých též spisovatelů řeckých a tudy není, proč bychom od výkladu Vulgáty odstoupali.

Ještě ukázati sluší, jak vhodně blahoslavenství toto na předešlé následuje; teprva když jsme oplakali hříchův a ozdravli, lačněti můžeme, an churavec pokrmu snésti nemůže. Ale aby se člověk nedomníval, že ta po Bohu tužba a žízeň v jediném o božských věcí rozjímání a v pílení obřadů náboženských záleží, přidává Pán pátou blaženost, an dí:

Blahoslaveni milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou.

Milosrden, útrpen, soustrasten jest, kdo otrapu cizou, tělesnou i duchovní jako vlastní svoji spolu cítí a všelijak jí uleviti a ulehčiti snažen jest. Tudy mnoho skutkův milosrdenství jest, poněvadž jest také přemnoho spůsobů běd, strastí a sužby; tělesná trampota se snadno vidí, aspoň o mnoho jest spatřitedlnější, anať duchovní se často tají, ač s onou tytýž spojena jsou. Jako druhdy Stoikové milosrdnost a útrpnost pokládali za nestateč duše lidské, tak bez mála Fariseové za věku Páně velmi blízci náhledu takového byli pokládajíce, že ten kdo milosrden ke všem jest, málo horlivosti pro spravedlnost Boží má. Vycházeliť ze stanoviště, že všecko soužení a trápení zaviněno jest od toho, kdo jím sklíčen bývá (Jo. 9, 2.) a tudy se jim brzo vidělo, že ten, kdo pomáhá soužencům a sklíčencům, do spravedlnosti Boží sahá. Náhled ten sobětnosti jejich lichotil, ale převracel docela nauku Páně již ve Starém Zákoně průvodnou, že Ž. 40, 1. *blažen jest, kdož nad nuzným a chudým rozpomíná se, an v den zlý vysvobodí jej Hospodin.* Ve Příslovích častěji se ctnost ta poroučí. *Hospodinu půjčuje na úrok, kdo se smilovává nad chudým* 14, 21. *Kdož se smilovává nad chudým, blahoslaven bude; kdo věří v Pána, miluje milosrdenství.* Ale nyní jak praveno ututlána byla *poněkud* pravda ta neblahým oním o původu jednotlivých běd náhledem, a tudy Pán nauku tu opět v čiré a čisté pouhosti své od onoho balamútného mudrování ocíděné předkládá, a za odplatu vystavuje dojití milosrdenství Božího. Opak toho Jak. 2, 13. vyhrožuje, *že soud bez milosrdenství bude vynešen proti tomu, kdo milosrdenství nečiní.* Pán příkladem svým nauky té potvrdil, anoť se častěji o něm čte, že milosrdenstvím hnut byl. Luk. 7, 13. 10, 33. ad. *Blahoslaveněji dáti než bráti.* Act 20, 35. Následovali Pána světci a světice, jak sv. Martin, Paulin a jiní. *Slušno aby*, dí sv. Leo, *poněvadž Bůh nás korunuje milosrdenstvím* (Ž. 102.) *a milosrdenstvím jest* (Ž. 58.), *i my se v milosrdenství oblekli, aby v nás co ve tvorech svojich milosrdnost Boží se obrážela.* O milosrdenství Pán ještě níže v tomto kázaní horném mluví, aby všelijak potřebu ctnosti té vylíčil a dolíčil. Nyní ale přechází k šesté blaženosti, o potřebě při všech ctnostech vnitrné čistoty. Dí:

Blaženi čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou. Sv. Řehoř Nyss. dí, že se mu při slovech těch stává jako těm, kteří s vysokého srázu na nesmírnou bohopustu mořskou hledí, že totiž duši jeho závrať pojímá. Bůh má spatřen býti, Bůh, jejž *nikdy člověk nevidí* Jo. 1, 18. 1. Tim. 6, 16. aniž *tedy viděti může*, to jest ten kolmý a příkrý sráz. A přece jest Bůh život a kdo neuzří Boha, neuzří života. Hle toť závrať. Čistého srdce jsou, kdož mysl a vůli svou ze všech žádostí zlých, ze všeho bažení po věcech hříšných a spolu ze všeho úmyslu zlého a nepřímého vybavili. Slovo *srdce* v jazyku, jehož Pán užíval, dvojí věc značí, *mysl a vůli*, a obojí čista býti má. Mysl čista jest, když Boha jediné uznává a vyznává, vůle čista jest, když prázdna jest všeho bažení světského a veškeru žádost svoji v Bohu skládá. (Ž. 23, 3. 4.) *Kdož vstoupí na horu Hospodinovu? Nevinný rukama a čistého srdce.* Fariseové nevelmi píleli vnitrné té čistoty, se vněšnou se bez mála spokojujíce, a tudy snadno v pokrytství zabíhajíce. Proti tomu Pán vnitrné čistoty požaduje. Stupeň nejkrasší a nejsličnější výkvět tohoto požadku Páně jest cudná, panická, panenská mysl, v níž oheň lásky Boží veškero palivo lásky pozemské a kochání pohlavního strávil. O ctnosti té již veškeři pohané také sličně smýšleli, za ctnost nebeskou a Božskou ji považujíce, ale pravá cena, hodnota a důstojnost té ctnoty v Novém teprv Zákoně poznána bývá. Odplatu, kterou se Pán lidem čistého srdce vůbec zamlouvá, obsahují slova: *Boha viděti budou.*

Rčení *Boha viděti* vzato z obyčejů východních, kdež králové od nejstoupenějších toliko příbuzencův, rad a sluhův spatřováni bývají; a tudy *Boha viděti* znamená u Něho býti, blažeností Jeho oplývati, stoupencem Jeho a Jeho milostníkem býti. Kdo však stoupencem a důvěrníkem Božím jest, ten na tvář Boží patřiti může, čehož tuto zhola dostati nelze. *Nyní vidíme jako v zrcadle, nápotom tváří v tvář* 1. Cor. 13, 12. Tuto v podobenstvích a spůsobách se nám Bůh spatřovati dává; druhdy ale Job. 19, 26. *v těle svém uzříme Boha svého*, když stánek těla našeho opraven, obnoven a zduchovněn bude a zrak náš zbystří se a uschopní pro vidění takové, tak že, jak sv. Augustin dí M. B. 22, 29., kamkoli oči duchovné těl svojich obrátíme, všudy netělesného a vše spravujícího Boha i skrze tělo uhlídáme. Touha taková po spatřování Boha, vrozená duši naší, tuto nejsvětější svátostí ukojena poněkud bývá a nějakou měrou spatřování ono se tuto předcituje a předujímá v *duchovém* nazírání Boha t. j. ve svatém okoušení a požívání blíze Boží a v pocitování blaženého obecenství s Bohem. O tom pěl žalmista Páně 16, 15.: *Já ve spravedlnosti okáži se obličeji tvému* t. j. dle hebr. spatřím obličej tvůj a *nasycen budu, když se ukáže sláva tvá.* Ale i toho ukojení jenom dušem čistým a právě panenským se dostává. Duše nečistá zajisté zrak duchovní má povlakem obtáhnutý; jako zrcadlo pokálené jasnosti slunečné v sebe nepojímá, tak Boha nepoznává duše, v níž vada, pláma a poskvrna nějaká vládne. Při tom na Boha patření budou oplývati blaženci pokojem Božím, jenž převyšuje všeliký rozum, jak dí apoštol Fil. 4, 7. a Bohem jsouce posilněni a dokonáni uprázdní se k odpočinutí věčnému. A proto již tuto na zemi potřebí ku pokoji prohlédati a Pán o tom dí:

Blaženi pokojní, neboť oni synové Boží slouti budou. Pokojnými, smířenlivými jsou, kdož pokoje jsou pilni a všecko podnikají, co ku pokoji a míru zří, všecko odstraňujíce, coby závadou poklidu býti mohlo. Toho zanedbávali Fariseové a vůbec Židé onoho času, v hádkách a zporech sobě libujíce a piklův velmi žádostivi jsouce; ano mysleli, že když Messiáš říši založí, oni s ním tudíž proti pohanům povstanou a boj a půtku s nimi svedše je přemohou. Opak toho tu Pán oznamuje, že v říši jeho nebude půtky, vojny a bojů žádných, nébrž že v ní mír, poklid a pokoj panovati bude, a tudy na to dorývá, aby kdo Ho následovati a blaženým státi se dychtí, pokojným býti se shledával. Příklad toho Pán sám na sobě zůstavil a tudy sluje *knížetem pokoje* Jes. 9, 6., jakož pak i v dálejšku této horné řeči k téže ctnosti pobádá. Rovně to apoštolové činili, následovali pokoje a jiným lásku pokoje vštěpovali. Rom. 14, 19. *Následujme toho, co jest ku pokoji.* 1. Petr. 3, 11. *Hledej pokoje a stíhej jej.* Téhož za jich příkladem světci Boží píleli, jak Naz. Řehoř, kterýž pro zamezení vád a sporů mezi biskupy dobrovolně se stolice cařihradské vzdal řka: Pro mne-li bouře povstala, vhoďte mne do moře, aby utichla. Sv. Řehoř Nysský praví: Jako voňavé masti vůní svou vzduch vůbec naplňují, tak chce i Bůh, aby hojnost milostného pokoje u tebe do nadbytu se nacházela, aby tak život tvůj byl lékem cizích neduhů.

Jiní šířeji berou slova ta a vykládají o trojím pokoji, o pokoji s sebou samým, s bližním a s Bohem. *Pokojní v sobě* jsou, kdo veškera hnutí mysli ukájejí a rozumu podrobují, samu pak mysl svou a svůj rozum i vůli svou Bohu v službu poddávají, při nichž tedy řád Boží hříchem zrušený obnoven jest. O tom pokoji praví sv. Jeronym: Což prospěje *míříti jiné*, když v tobě samém jsou sporové a vády nepravosti? — *Pokojní s bližním* jsou ti, o nichž dříve řeč jest v prvnějším výkladě, jenžto se jenom ku pokoji s bližním odnáší. *Pokojní s Bohem* jsou, kdož všeliké urážky Boha, všeliké nepravosti a všelikého hříchu prázdni jsou. Leč očividně prvnější těsnější výklad pravějším jest, an Pán o zvláštní ctnosti tuto jedná a tedy o těch řeč vede, jenž s bližním svým pokoj zachovati všelijak usilují.

Slibuje jim Pán, že *syny Božími slouti budou*, t. j. že jimi budou a za takové že veřejně a všady budou uznáni. *Slouti* v písmě, jak již 1, 21. 23. řečeno, tytýž značí býti, jménu svému skutkem odpovídati. Jménem zajisté chceme bytnost věci oznámiti. A toho stanoviště jinde neobyčejného drží se jazyk hebrejský, v němž bez mála nejvíce idealná stránka řeči lidské vlivem nauky Boží se udržela. *Budou* tedy *pokojníkové Syny Božími.* Syn v písmě tytýž béře se za dědice a tedy *budou dědici* Božími, bylby smysl rčení toho. Avšak více praví Pán, nedí *dědici* budou, nébrž *syny* budou, čímž bližší s Bohem stoupenství, vyšší stupeň blaženosti a spolu jako nějaká příbuznost a poblížnost s Ním se naznačuje, jenž sluje v písmě Bůh pokoje R. 15, 33. 1. Cor. 14, 33. Tudy stávají se bratřími Kristovými, jenž Synem Božím bytným a přirozeným jest a jenž přišel pokoj uvest mezi Bohem a lidmi; podle čehož při narození Jeho pěli andělé: *Pokoj na zemi lidem dobré vůle.* Luk. 2. Kristus přijal spů-

sobu naši při vtělení a my v Jeho spůsobu oblečeni budeme 1 Cor. 15, 49. a tudy k rodině své nás připočte Bůh, jestliže obraz Syna svého jednorozeného na nás uzří. Sv. Řehoř Nysský praví: Blaženost ta, synem Božím býti, u přirovnání k jiným blaženostem jest podobna svatosvatyni u přirovnání k svatyni ve svatostanu úmluvy Starého Zákona.

Srovnáme-li *v. 5. tiché* s v. 9. *pokojnými*, vidíme rozdíl v tom, že tiší více trpně, pokojní spolu účinně se chovají a jako pokojní výše povahou stojí, tak podobně i mzda jejich vyšší jest; nebudou zajisté jenom *dědictvím vládnouti*, nébrž co synové Boží vším oplývati, co Otcovo jest, ješto všecko co Otec má, na syna se odlívá a přenáší. Nechtěl však Pán tajiti, že píle spravedlnosti a ctnosti křesťanské na nejedny nesnáze připadne, nébrž ihned o nich zmiňuje, an dí:

Blaženi, kteříž pronásledováni bývají pro spravedlnost, neb jejich jest království nebeské. Blaženi jste, když vás haněti budou a pronásledovati a mluviti budou všecko zlo proti vám lhouce pro mne. Radujte se a veselte se, neb odplata vaše hojna jest v nebesích; tak zajisté pronásledovali proroky, kteříž byli před vámi.

Osmé blahoslavenství toto činí též osmý a nejvyšší stupeň ctnosti křesťanské. K ní se takořka po schodech předešlých ctností vstupuje; nebo jenom kdo pýchy zanechal a mstivost opustil, rozkošem hříšným výhost dal, světských věcí a žádostí odestal, kdo všem se propůjčovati hledí, všady ku pokoji prozírá, o čistotu srdce svého svrchovaně pečuje, slovem kdo všechny blaženosti či raději ctnosti předešlé v sobě chová, ten jenom hotov bude pro spravedlnost svízely podstoupati. Učí tu Pán, že není dosti snažiti se o říši nebeskou a jí pilnu býti, nébrž že člověk i protivenství pro ni milerád má podnikati. To dokona protivilo se očekávání Židů, kteří, jak již praveno, se domýšleli, že říše, kterou založí Messiáš, všecky nepřátely sobě podmaní a neustavným vítězstvím veškeru zemi sobě za podnož položí. Opak a obrat toho tuto znova učí Pán, hned na začátku svého kázaní blud ten opětně porážeje a věstě, že říše nebeská, že království spravedlnosti a svatosti, jež založit přišel, na neustálém boji a potýkání se světem potrvá, a učeníci jeho mnohá příkoří a strázně mnohé snášeti budou. Klade Pán *kdo trpí pro spravedlnost;* spravedlnost se béře tu jak v. 6. za srovnalost vůle naší s vůlí Boží, jak nám vůli tu Kristus oznámil. Tudy protivenství to díti se může buď *a)* pro veřejné vyznávání víry v Krista, buď *b)* pro neodstoupání od přikázání Božích a nevydávání se v hříchy, buď posléze *c)* pro zvláštní snahu po dokonalosti křesťanské podle slov 2. Tim. 3, 12., že všichni, kdož zbožně žijí dle Krista, pronásledováni budou. Chová v sobě blahoslavenství toto žádost, abychom v pílení svatosti nižádným příkořenstvím se nedali másti a o ctnost a spravedlnost nikterakou hrozbou se nedali připraviti. Přislibuje za to Pán, že *království nebeské* vítězům takovým za majetek připadne, čímž věčnou blaženost v nebesích rozumí, jak z v. 11. patrno jest, kdež o věčné a mnohé odplatě v nebesích mluví. Takto končí královstvím nebeským, jakož jím byl v. 3. počal. Ostatně samozřejmo jest, že blahoslavenství to se odnáší, jak Pán výslovně dí, jen ku pronásledovaným pro spravedlivost a tedy nikoli k těm, kteří za svojí vinou trpí. (1 Petr. 4, 15.) Mučenictví, dí sv. Augustin, nečiní otrapa, nébrž příčina, a ti toliko blaženými slouti mohou, kdo v jednotě církve svaté ode zlých lidí pronásledování a protivenství trpí; nebo kde pravé není víry, tam není ani pravé spravedlnosti. Aniž rozkolníci a odštěpenci nějaké odplaty v protivenství svém z těch slov Páně se nadějte, *nebo kde lásky není, tam není spravedlnosti; kdyby zajisté lásku měli, neroztrhovali by těla Kristova, jenž jest církev.* Tak sv. Augustin.

Tímto posledním blahoslavenstvím dokončil Pán řadu blahání svého, a nám přijde ohlédnouti se a srovnalost jich k sobě vespolek a ku mravnému snažení místněji označiti; leč dříve přihlédněme ku dvojverší, jímž blaženost poslední zračitěji ode Pána samého vyložena a k apoštolům i učeníkům obrácena jest. Dí totiž: *Blaženi jste, když vás haněti a pronásledovati a o vás zlé věci mluviti budou.* Haněti jest tupiti, láti, příkoří činiti; *zle* mluviti jest utrhati, osočovati, pomlouvati; *pronásledovati* co značí, každému známo, totiž násilí činiti neb úklady strojiti. Lukáš vece: *Když jméno vaše vyvrhnou* 6, 22. *Jméno* tu značí víru a *vyvrhnouti* značí potupu, smysl: jméno křesťanů co zločinců znectí. Svět ponořen ve svojich bahách a lichotách pravdy nenávidí; my křesťané mučeni jsme, vece Tertullián, když vyznáváme, a propuštěni býváme, když zapíráme a samo naše jméno v nenávisti u vás jest. Jiní *jménem* slyší tu u Luk. *pověst* a m. *vyvrhou* kladou *roznesou* a jak evangelium Ostromírovo *pronesou*, pronesou vás co zločince. Ještě dokládá Lukáš *vás vyobcují*, totižto z církve starozákonné a z měšťanství lidu starosvatého.

Trojí tedy spůsob klade, jakým svět proti nim sápati se bude, hanu, stíhání, oso-

čování u vrchnosti. Toho nadobře zkusili apoštolé, zkusila toho celá církev Boží po tři sta let, za nichž pohané a Židé netoliko se za ně všelijak s hanami a potupami potrhovali a trýzněmi nevýslovnými křesťany mučili, nébrž ze jména čestného je dočista vyzouvali a v nečistý plášť největších zbrodní a prostopášností je oblékali. To trojí ukládá Pán snášeti *pro Něho* (slovce ta se zajisté k celé větě odnášejí), kteréžto rčení odpovídá fráse: *pro spravedlnost*; ve víře v Něho zajisté základ všeliké spravedlnosti nalezá se. Proto pronásledoval svět apoštoly, že Krista co Syna Božího kázali a slovu svému co slovu Božímu víry se dožadovali. Pro Krista tedy jest toli co pro víru v Krista, pro mravy křesťanské, pro ohlašování Jeho svaté víry.

Poněvadž ale takováto na pronásledování a trápení vyhlídka mohla je odhroziti a choulostivými učiniti, tedy jim Pán otvírá nebe a ukazuje jim odplatu, která jich tam čeká. Ne želeti ani báti se, aniž chouliti se úřadu svého mají, *nébrž radovati ano veseliti se a plésati* jim sluší, že se jim to dálo, poněvadž *mzda jich v nebesích* velka, mnoha, *hojna jest. Darmo,* vece Tertullian (ap. ult.), lůza pro naše muka se raduje; my větším právem radovati se pro ně můžeme. Nebo dí již apoštol Rom. 5, 3.: *chlubíme se soužením, ješto nás naděje nezahanbuje*, naděje totiž věčné odplaty. Dle toho odcházeli apoštolé ze soudnice radujíce se, že hodnými byli uznáni potupu snášeti Act. 5, 41. — Tak sv. Ignatius mučeník plesal, že může za Krista dáti život a napomíná Římanů v listu k nim daném (k. 4.), aby se mu nepropůjčovali s nevčasnou přízní a nezáviděli mu smrti mučenické, anoť mu lépe a mileji jest pro Krista Ježíše umříti, nežli celým světem vládnouti (k. 6.).

Odplatou, mzdou kojiti káže jim se Pán, jelikož duše odevšad trápená a právě *pro dobro* trápená snadně mohla poklesnouti a na nedůvěře a bázni se ocitnouti, že snad ani po smrti nepřestanou pronásledování a říše Boží nejen na zemi, nébrž ani tam na onom světě vítězství nedosáhne. Nežádá hned bezodplatné, bezemzdné ctnosti, věda že bez blaženosti aspoň nadějné žíti nemůžeme, pro ni od Něho stvořeni jsouce; nébrž odkazuje nás na odplatu, abychom v boji a půtkách vytrvali. Ze slov *odplata vaše velika bude* právem záslužnost dobrých skutků se odvětuje, odplata zajisté nadesílá a předpokládá zásluhu. Ač pak zásluha ta veškera jde z milosti Boží, ze zásluh Kristových a ze zámluv Páně (korunuje zajisté Bůh v nás dary své), přece slova ta *mzda, odplata* svědčí, že všemilosrdný Bůh dal i člověku skrze milost Jeho získati sobě zásluhy pro království nebeské.

Při tom spolu Pán připomíná apoštolům *proroky*, s nimiž je mlčečky porovnává a jejichž příkladem je vzbuzuje. Jest to druhý důvod, proč se radovati mají a slůvce *zajisté* odnáší se ne k slovům bezprostředně předešlým, nébrž k časoslovům *radujte se a plésejte.* Tudy dí o největším proroku, o Mojžíšovi sv. Pavel Hebr. 11, 26., že potupu Kristovu výše cenil nade všechna bohatství Egypta, an *k odměně prohlédal.*

Osmero blahoslavenství těchto činí stupně, jimiž se k dokonalosti křesťanské kráčí, a jakož veškery sobě příbuzny jsou a jedna bez druhé v mysli se neutvrzuje, tak vespolek se podmiňují a nadesílají. Základ veškeré ctnosti jest cit chudoby, že člověk nemůže o sobě sám dobra poznati a je vykonávati. Z toho jde bolest a žel, kterýž spojen jest s krotkostí i lahodou a spolu s velikou žízní spravedlnosti. Tato ale, když se jí člověku dostalo, budí v něm milosrdnou mysl a činí jej čistým a všeliké zlé náklonnosti poměrně prázným. I cítě se přeblaženým vniterný pokoj svůj také na jiné přenésti hledí a v blaženosti své ani pronásledováním světa, snahám jeho zhola nerozumějícího, mýlen a vytrhován nebývá. Potkáváme tedy ony tři známé stupně k dokonalosti, *očistu* skrze pokoru, lahodu a pokání v. 3. 4. 5., *posvětu* skrze žízeň svatosti a lásku 6. 7., *jednotu* skrze úplnou čistotu srdce a podstoupání pro Boha otrap a příkor v. 8. 9. 10. Sličen jest výrok sv. Augustina in ps. 93., kdež uvodí Pána nabízejícího koupiti panství za chudobu, radost za smutek, pokoj za práci, slávu za poníženost, život za smrt. Lukáš ma jen čtvero blahoslavenství, ješto položil jen ty, které čtveru běd ode Pána pronešených odpovídají. Nad to měl ohled na svět pohanský a bez toho, jak sv. Ambrož vece, v tom čtveru se obsah a tresť osmera onoho zahrnuje. Ve čtveru sv. Lukáše, musíme ještě přidati, spatřováno čtvero hlavitých ctností starého světa, mírnost, spravedlivost, opatrnost, statečnost, jakož i ve čtveru běd nectnosti ty čtyry nalezáno: lakomost, měkkost, baživost, zalíbivost.

Ostatně jsme již učinili čtenáře pozorna na tu nepodobnost a pro lidské uši novořekost v těchto blahoslavenstvích zřejmou; stvoření nové, jakým křesťanství jest, ovšem novou a od lidí v té míře neslýchanou nauku pronésti muselo. Různočtení tu nepatrna jsou.

Co posud Pán mluvil, týkalo se vesměs lidí veškerých, ješto osmerem blahoslavenství

povahu a směr říše své naznačiti volil. Nyní se obracuje více k apoštolům a spolu také náměstkům jejich, ana řeč Páně věčně trvá, apoštolé ale svět opustili; leč jistou měrou také posluchačův ostatních dotýká. Dí:

13. Vy jste sůl země; jestliže sůl zmařena bude, čím se osolí? K ničemu nehodí se již, leč vyvržena a od lidí pošlapávána býti. 14. Vy jste světlo světa; nemůže se město ukrýti na hoře ležící, 15. aniž rozžehují svíce a staví ji pode kbelec, nébrž na svícen, aby svítila všechněm, kteříž jsou v domě. 16. Tak zasviť světlo vaše před lidmi, ať uzří dobré skutky vaše a oslaví Otce vašeho, jenž jest v nebesích.

Řeč tato jak již dříve pravcno zvláště k apoštolům sluší. Předeslal Pán o pronásledování, že jich zhola nemine, avšak že z něho radovati se mají. Ale mohlo jim se namanovati, že by snad dobře bylo ukrýti se někde v zátiší a očekávati, až by království Boží po světě vládu svou rozprostřelo: tím více jim myšlénka ona tanouti na mysl mohla, poněvadž Pán o lahodě, krotkotě a pokojnosti opětně a s důrazem mluvil. Proti takovému domýšlení-se Pán zakráčí trojím podobenstvím soli, světla a města na hoře položeného. Nejprvé jim dí: *Vy jste sůl země.* Nezove jich zlatem, stříbrem a podobnými lesklými věcmi, jichžto se mohou lidé lišiti, nébrž *solí země,* věcí všem a vezdy potřebnou je nazývá. *Zemí* jak zřejmo rozumí člověčenstvo a chce, aby apoštolé celému lidstvu za sůl sloužili. Sůl dvojitou do sebe má povahu; jednu že brání hnilobě a porušení a vše v přesnotě přirodné zachovává; druhou, že pokrmům lahody a chuti dodává. Obojí stránce se apoštolé duchovním spůsobem propůjčovati měli. Posláni byli ode Pána, aby svět obrátili a ku spáse přivedli. Byl život pohanův ovšem prosáklý a proniklý vetechem a porušen hnilinou; avšak co v nich života ještě zůstávalo, toho měli konečné poruchy mravné chrániti, měli duše jejich bohulíbeznými činiti a je v obět boholibou ustrojovati. Jak Eliséus prorok nezdravou vodu skrze sůl uzdravil (4 Reg. 2, 20.), tak apoštolé člověčenstvo porušené uzdraviti měli. Provésti to mohli toliko pílí v nauce a dobrým, příkladným, svatým životem. Tudy tam jdou Páně slova, aby v obojím směru všemožnou pilnost položili a nižádným během od úlohy té odhroziti se nedali, ač by snad trpko, nemilo a ostro světu jejich počínání přicházelo, ana sůl podobně tytýž bolest působí. Neučiní-li toho, budou-li toho líknavi a choulostivi, a spronevěří-li se úkolu svému buď vyučování zanedbávajíce buď příkladného života nepílejíce, aneb jak Pán dí: *sůl-li zmařena bude,* tedy nezbývá jim leč aby jako ta vyvětralá, vyčichlá, vypáchlá, stuchlá a otupělá sůl *vyvrženi a od lidí pošlapáváni byli.* Nebo sůl-li svojí síly zbavena jest, *čím osolena,* čím síla solivá, čím slanost její napravena a nahražena bude? A tak jestliže apoštolé nedostojí účelu svému, a zbudou-li veškeré píle a mysli povýšné, jestli se odstrašiti dají od kázaní a vyznávání nauky Jeho, tedy nemohou již opět obnoveni a ustrojeni býti k úřadu tomu, an není žádného, kdož by je napraviti, jim smysl obvýšný navrátiti a opět jim sílu živodarnou nahraditi mohl. Důkazem toho jest neblahá zkušenost. Jest to jako když křesťan zmaří na sobě působení křestu a biřmy; křest a biřma jemu nemohou opětována býti. Mluví Pán v podobenství a průvodno a známo, že každé podobenství má hranice a meze, za kteréž vztahovati se přestává. A tudy Pán nechce říci, že kdo by vyvinul tou, jakou tu pokládá měrou, zhola již polepšiti se nemůže, nébrž to jen dí, že velmi to věc těžká jest a nesnadná; sic jinak u Boha nic nemožno není. Ostatně neproměňuje se o mnoho smysl tím, že vulgáta četla *μαραν θῇ*, ano v ř. t. nyní se čte *μωραν θῇ*; význam obojího časoslova tu na jedno splývá.

Jakož byl je pojmenoval solí, tak v násl. v. nazývá je *světlem světa,* ve kterémž podobenství slůvko *světa* odpovídá slovci *země* verše předešlého. — Smysl podobenství toho nemnoho se liší ode smyslu podobenství prvnějšího. Mají býti čím slunko jest světu, osvětu mají do veškerých krajin rozesílati a mrákotu z myslí zapuzovati, což naukou, příkladem, modlitbou se děje; když totiž mluviti budou jako orakula či božnice, žíti jako bohovci a modliti se jak serafové. Světlem prvotným jest Kristus Jo. 1, 4. 9. 8, 12. světlem odvozeným a podružným dal býti apoštolům,

Dvěma podobenstvíma těmato Kristus jasně jim naznačil úlohu a spolu osud jejich; tytéž myšlénky znova pro lepší věci té pochopení a pro důraznější jí v mysli zachování dvojím následujícím ještě na srdce jim klade připodobněním *města a svícnu. Nemůže se město ukrýti na hoře postavené, aniž rozžehují svíce a staví ji pode kbelec, nébrž na svícen, aby svítila všechněm v domě.* Jedním (a v tom různí se tato podobenství) více naznačuje se, že skrýti se nemohou, druhým více, že ukrývati, byť i mohli, se nemají. Při

prvním podobenství část úvodná schází, totiž: *Vy jste podobni městu na hoře.* Město na hoře nemůže nespatřováno býti; na hoře stavěti a přece úkrytu hledati potýká se spolu. Tak rovně apoštolem býti a světa se krýti a všeho pronásledování prázen zůstávati neshoduje se; nezbývá jim leč, jak město na odiv vystavené všem se ukazuje, všem bez bázně vůči hleděti a všem ke spatřování se naskýtati.

Tu veškeří téměř sv. Otcové prohlédají ku povaze církve co na hoře vystavěné stavbě, jenž všem vidoma a zřejma jest, osvědčující se světle býti církví jedinou a samospasnou, do kteréž tedy všickni mají přijíti, ač chtějí-li dostihnouti hory té, kdež se Pán ve slávě spatřovati dává. Jakož Kristus vtěliv se viditedlným byl, tak že viděti, slyšeti, makati ho a dotýkati se ho mohli apoštolé 1 Jo. 1, 1—3: tak i církev choť Jeho viditelnou povahu tu na sobě nésti musela, majíc všechny národy co obrozence pěstovati a vychovávati.

Podobenství *rozžehané svíce* jest pokračování toliko podobenství výše položeného, v němž apoštoly světlem světa jmenoval. Poněvadž *světlem* jsou *světa*, tedy všemu světu mají svítiti, veřejně kázati a všechněm příkladem býti. Výrok ten Páně přichází také u dvou ostatních synoptikův, u Marka a Lukáše, a pronáší se týmiž slovy; odchoden jest text jejich jen v tom, že Marek čte: *nikdo neklade* svíce *pode kbelec neb pod lože.* Lukáš: nikdo neklade jí *pod nádobu aneb lože.* Smysl vezdy týž ostává, že totiž se nesmějí se světlem jenž v nich jest krýti a tajiti, nébrž všady co svíce na příhodném a obvýšném místě postavená světlo rozlévati musejí; nebo na jedno vychodí, jestli se světlo kbelcem, ložem neb jakoukoli nádobou jinou přechycuje a přetrhuje. Ač pak v tom rozdíl nějaký zabíhá, že světlo uložené pode kbelec docela se kryje, an pod ložem ukryté přece záři nějakou prosílá. *Pode kbelec* staví světlo ti sluhové církve, kteří pravdu v nepravosti zadržují Rom. 1, 18. a roskošemi světa a jinými žádostmi slovo Boží udušují; *pod postel* je staví, když v povinnostech svojich oblevují, pro zalíbení se lidem ode pravdy poněkud odstupují, s přísnými soudy Božími se tají, náruživostem lidí vysoce postavených a jinak mocných pochlebují (Mich. 2, 11.) a jim jako polštáře pro hříšné odpočívání šijí. (Ez. 13, 18.) Chtěl tedy Pán apoštolům na rozum dáti, že nemají ani bázni ani nedbalosti se podrobovati, aniž světlo dosažené pro sebe zachovávati toliko, nébrž se všemi důrazně, horlivě a neunaveně se jím sdíleti, aby všady tmy bludů a hříchův přestaly.

Což Pán dále patrněji na mysl jim uvodí, podobenství to na ně obraceje: *Tak svět světlo vaše. Vaše* dí, ač bylo to *světlo* jim ode Pána samého dané, poněvadž světlo to v sebe přijíti, sobě osvojiti a svým majetkem učiniti mají. *Světlo vaše* dí; světlem rozumí to, co hned sám nazývá *skutky.* Skutkové apoštolů nejsou dobří, jak se jim říká, skutkové, nébrž tuto dle vazby skutky se míní veškera apoštolův účinlivost; nebo co člověk v povolání svém působí, jest jeden souvislý skutek všem na odivu jsoucí. Ovšem pak i dobrého příkladu pilni býti mají, sic jinak veškera jich působnost by nepůsobila a s dobrým výsledkem by se minula. Nebo dí apoštol Rom. 2, 21.: *Kdo jiné učíš, sebe nevyučuješ?* Tudy dí sv. Tom. (ač jestli jeho spis ten in ep. can.): *Lidé učení učíce ale nečiníce zákona Božího, nosí při sobě listy bez pečeti a tudy se jim víry nedává.* Přidává ale Pán spolu účel a záměr takového svícení. *Aby viděli skutky vaše,* vece. V těchto slovích nezahrnuje svrchovaného záměru, nébrž slova ta jsou jen přechod a výminka záměru, jejž naznačuje slovy, *aby oslavili Otce v nebesích.* Sláva Boží jest poslední účel všeho jich působení; ale poněvadž jí nelze jinak docíliti, leč když se viděti budou skutkové jejich, když totiž veřejně bez bázně vystupujíce úřad svůj neohroženě zastávati budou, tudy předesílá: *aby viděli skutky vaše.* Nepotýká se tedy výrok tento Páně s oním, jejž hned v 6, 1. čteme; aby nehledali chvály od lidí a pro holou schloubu skutků svých nevykonávali, nébrž tu i tam Pán učí, že sláva a chvála Boží má posledním všech skutkův jejich záměrem a účelem býti. Viděnu býti apoštolům, sláva Bohu náleží. Podle čehož 1 Petr. 3, 12. napomíná křesťanů k obcování dobrému, aby pohané *dobré skutky jejich spatřujíce velebili Boha v den navštívení.*

Již nahoře pravili jsme, že věci po oněch osmi blahoslavenstvích pravené Pán zvláště mluvil k apoštolům, an jich týkalo se přede vším to, co povídal o pronásledováních, o soli, městě na hoře položeném a o světle. Co ale nyní následuje, to zase všech křesťanů vesměs týká se a Pán bezpochyby ke všem obrátil se věci ty předkládaje. Učí tu Pán, čeho těm, jenž pro zákon Boží horlí, při Něm není se báti a s druhé strany učí, čeho nemohou nadíti se ti, kteřížto očekávali, že jižjiž přísnost starozákonných předpisův přestane a volnost ona, jíž želali, zavládne. K takovému zajisté domnění zdál

se Pán námětek dávati zvláštním od předchozích proroků odchodným spůsobem vystoupiv. Dí tedy Pán:

17. Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit zákona anebo proroků, nepřišel jsem zrušit, nébrž naplnit. 18. Amen zajisté pravím vám, dokud nepomine nebe i země, písmě jediné aneb jediná čárka nepomine od zákona, až se všecko stane. 19. Kdoby tedy zrušil jedno z přikázání těchto nejmenších a vyučilby tak lidi, nejmenším slouti bude v království nebeském; kdožby pak učinil a vyučil, ten velikým slouti bude v království nebeském. 20. Nebo pravím vám, nepředčí-li spravedlnost vaše nad onu zákoníkův a fariseův, nevejdete do království nebeského.

Mluví písmo Starého Zákona na mnoha místech, že dokonalejší stav věcí nastane (Deut. 18, 15. Jer. 31, 31.), když Bůh v novou úmluvu se svým lidem vnikne a očekával tohoto stavu tehdá již veškeren Israel. Podle toho praví Pán, že nepřišel *zrušit nébrž naplnit zákona.* Záporně se ohlašuje s strany těch, jenž za jakoukoli příčinou se zrušení zákona domněli; avšak spolu více nad to slibuje, že *vyplnit, naplnit* ho přišel a spolu zdokonalit; nebo plniti značí též doplniti či dokonaliti. Poněvadž ale Zákon Starý trojího jest obsahu aniž část jedna ode druhé se odrůzniti dá, tedy trojím spůsobem naplnil, vyplnil a doplnil ho Pán. Učinil to trojím úřadem svojím; co *kněz* naplnil obřadná ustanovení jeho, nástiny starozákonné opodstatnil a oživil; co *prorok* a *učitel* vyplnil a doplnil či zdokonalil mravné jeho nauky, příkladem spolu svítě, všecky předpisy zákonné plně (Gal. 4, 4.) a sílu k vyplnění předpisův poskýtaje. A co *král* doplnil nedokonalou ústavu Starého Zákona, jelikož dokonalou pro veškery národy, církev, založil. Celý život Páně a celá historie křesťanské církve o tom svědčí, jak ono zdokonalení se stalo. A Pán hned toho potvrzuje slovy: Amen pravím vám, dokud nepřejde nebe i země, *neodpadne ani písmě jediné ani jediná kreska čili čárka či jediný proužek od zákona,* aby nebyl vyplněn. Co tu zákonem zove, to v předešl. v. nazýval odlíčeně *zákonem* neb *proroky.* Rčení *dokud nepominou nebesa i země* berou někteří příslovně podle Luc. 16, 17.: *Snázeť nebi a zemi pominouti, než jednomu proužku od zákona padnouti*; všecky věci, ano i ten svět může pominouti, než aby pominula závaznost zákona. Leč lépe jiní prohlédajíce ku Mt. 24, 34. Luk. 21, 32. rčení to slyší o vývoji říše Boží a vece Pán, že tak dlouho zákon platnosti své neztratí, nébrž v ní potrvá, až nebesa a země pominou t. j. se promění (2 Petr. 3, 10.) t. j. až do skonání světa či až do příští Páně k soudu. Což potom nastane, toho Pán nedotýká, dost maje na osvědčení, že zákon Páně potrvá po veškeré trvání světa ve stavu svém nynějším. *Písmě,* čerta, *čercha, čárka,* kreska, proužek, tytlík, puntík značí tu nejmenší a nejnepatrnější část a dí Pán, že zhola nic ze zákona se nezruší, aby vyplněno nebylo. V jakém smyslu to vyplnění se dálo, již nadzmíněno bylo. Starý Zákon tím též božský původ svůj označuje, že nedokonalosti své sobě dobře povědom jest a k svému skrze Messiáše v budoucnosti zdokonalení prohlídá. Zdokonalení to díti mělo se přetvořením nějakým vniterným; veškeren Zákon Starý měl pojat a zahrnut býti v Novém a v něm se vyskýtati, ale proměněn a jako předuchovněn byv a oslaven. Jako larva zachová se v motýle, jak nákres v malbě, tak Starý Zákon v Novém Zákoně zahrnuje se; jako formy organické dokonalejší zahrnují v sobě tvary méně dokonalé a jak tělo naše po zmrtvýchvstání celým a týmž tělem, avšak oslaveným a zduchovnělým bude, tak Starý Zákon do Nového pojat jest, ale zdokonaleným učiněn. Tak na příklad obřízka duchovně ve křestu se nalezá.

To co nyní následuje, vývodek jest ze slov předešlých, že i ta nejmenší čercha zákona se vyplniti musí. Obrací zajisté zásadu tu ke všem těm, jenž v Jeho jméně jiné vyučovati a spravovati budou. Vece tedy, že *kdo ruší to nejmenší* přikázání, podobné nepatrnému proužku — a tak podle toho lidi učiti, je totiž ke zrušení těch zákonných čeret, čárek či kresek nabízeti bude, že ten *nejmenším v království nebeském slouti bude* t. j. že za nejmenšího uznán a vyhlášen bude. Tím se rozumí, že zbaven bude té oslavy, jíž se jemu co přednostovi a popředníkovi církve a co hlasateli dobrého slova Božího dostati mělo. A na obrat *kdož tak učiní a vyučí,* kdo sám zákon dokonale zachová a jiné k zachovávání ho naváděti bude, *ten velikým slouti bude,* za velikého, za vznešence, za výtečníka jmín a vyhlášen bude.

Ve dvojvětě tohoto verše slova *činiti a rušiti* k sobě tak přiléhají, jak slova *vyučiti a vyučiti.* Z toho jde, že slovo *učiniti* po protivě značí toli co naléhati na plnění jeho, stanoviti, doplniti, zdokonaliti; a *rušiti* neznamená pouhé přestoupení, nébrž vyzdvižení, zničení a zmaření, anoť o učitelích Zákona

svého Pán mluví, jak z připojeného slova *učiti* na oce jest.

Vysvítá z té věty Páně věc trojí. Nejprvé, že veškera přikázání organický celek činí a kdo *jedno přikázání přestoupí, učiněn bývá všemi vinen* Jac. 2, 10. Druhé jde odtud, že rozlični jsou stupňové odplaty, nižší jiní a jiní opět vyšší, an jedni velikými, druzí malými, ano nejmenšími jsou v království B. — Třetí, že rozdílové jsou mezi přestoupeními zákona a liknavost ve stejné míře a váze se zarytostí se neklade.

Otazují se mnozí, která by byla *přikázání ta nejmenší*, jimž vyučovati a k jejichžto plnění napomínati měli vyslaní ode Krista učitelé? Pán zřejmě jich neudává; ale z ohledu jeho na farisey v následd. vv. právě se za to má, že na mysli měl ono příkazův od fariseů na větší a menší oddělování, za kterýmž vniterné zlé žádosti, chtíčů a myšlének zlých nic sobě nevážili, ku plnění pouhé litery zákona prohlídajíce a o ducha jeho docela nedbajíce, ješto právě v posvěcení vniterného člověka a obrození mysli veškera spravedlivost boholíbezná záleží. Někteří vykladači slyší to o příkazech Nového Zákona na oko nepatrných, ješto duch Nového Zákona nejmenší, nejneohlednější a nejskrovnější poměry pronikati a upravovati má. Ale výklad ten jak patrno sbíhá se ve vývodcích svojich s výkladem předešlým.

Ještě poznamenati přichodí, že přemnozí vykladatelé rčení „*nejmenším bude*“ za paronomasii kladou a smysl nalezají tento, že člověk ten dokonce nevejde do království nebeského, anoť tam sami velikáni a králové jenom bytují; leč výklad ten spojitosti odporuje a tudy, zdá se, výklad prvnější předkovati zaslouží.

Posléze Pán udává příčinu, proč doléhá na to, aby nejmenší přikázání zachovávati vyučovali. Díť: *Nebude-li hojnější spravedlnost vaše, nežli Fariseů a Saduceů, nevejdete do království nebeského.* Příčina tedy jest, poněvadž to větších a menších příkazův libovolné rozdělování a ta veškera povaha, z níž ono se vyvírá, člověka neschopným království nebeského činí. Spočívá ale v tom spolu hlavný důkaz, že Pán nepřišel zrušit nébrž naplnit zákona, anť nejmenšímu příkazu váhy vydobývá a větší nad farisejskou spravedlivosti požaduje. Fariseové a zákoníci tehdá slynuli co nejzevrubnější zákona plnitelé, a ovšem všemu lidu na oko zřejmo bylo, že zákon více, než oni činí, žádati nemůže. Když tedy Ježíš nad to něco výše požaduje, nemůže již nikdo se domíněti, že by zákon vyzdvihnouti hodlal, nébrž toliko mysliti mu přijde, že Ježíš zákona přišel doplnit a zdokonalit. — Poznamenali tu mnozí vykladači, že Pán nevece: spravedlivost vaše *musí jiná, jinorodá* býti, nébrž že musí *vyšší, dokonalejší* býti. Co tedy na nich se dobrého nalezalo, jak doleji se vyčítají almužna, modlení a častý půst, toho Pán netupí ani nezakazuje, nébrž toliko k vyšší dokonalosti podnáší. — Dálejšek v několiká příkladech ukazuje rozdíl spravedlnosti křesťanské od spravedlnosti té, kteréžto lidé posud pilni byli. Dí o tom Pán:

21. Slyšeli jste, že řečeno jest starým: Nezabiješ; kdoby pak zabil, hoden bude soudu. 22. Já však pravím vám, že každý kdo se hněvá na bratra svého, hoden bude soudu. Kdožby pak řekl bratru svému rácha, hoden bude velerady; kdožby pak řekl: blázne, hoden bude pekelného ohně. 23. Přinášíš-li tedy dar svůj k oltáři a tam se rozpomeneš, že bratr tvůj má něco proti tobě, 24. zanechej tam daru svého před oltářem a jdi, prvé smiř se s bratrem svým a potom přišed obětuj dar svůj. 25. Buď povolen protivníku svému záhy, dokavád jsi na cestě s ním, aby snad nevydal tebe protivník soudci a soudce vydalby tebe biřicovi a bylbys do žaláře uvržen. 26. Amen pravím tobě, nevyjdeš odtad, až navrátíš poslední penízek.

Přede vším se namítá otázka, zda Kristus tuto *přidání svá* činí k Zákonu Starému, anebo činí *opravy* k výkladům farisejským téhož Starého Zákona. Protestanti a s nimi katolíci mnozí věku novějšího smyslí, že Kristus Pán v těchto tu položených výrocích svojich neprohlédá leč jediné k výkladům špatným prý a nemravným Fariseův a zákoníkův a že je výkladem svojím *opravuje*. Leč staří otcové svatí téměř jednosvitně tvrdí, že Kristus Pán k Zákonu Starému vůbec se odnáší a to *přidává*, čeho Starému Zákonu co pro nedochůdčata vydanému se nedostávalo, doplňujíc takto a zdokonalujíc Zákon ten, jak byl hořeji příchodu svého účel vytknul. A ovšem výklad tento nad onen pravější jest. Nebo sic jinak nebyl by pravil Kristus, *že řečeno jest starým*, nébrž *řečeno bylo vám;* nebylby opustil pojmenovati farisey a zákoníky co původy domněle nesličného výkladu. A kterak mohl nazývati *starými* ty, jejichžto školy před dobou nedrahnou teprv byly zavedeny? Povážíme-li pak, co Kristus opravuje a zdokonaluje,

shledáme že jsou to věci zákonem stanovené. Tudy za jisté máme, že Kristus přikázání svá staví proti přikázáním Starého Zákona, aby v příkladech co v nějakém zrcadle ukázal, kterak Zákon Starý, jak již praveno, doplňuje, zdokonaluje a obtvořuje. Není to odpor proti Starému Zákonu, nébrž vyšší stupeň, další vývoj a rozvod zárodu v Starém Zákoně položeného.

Při tom dvojí věci nám šetřiti. První jest ta, že poněvadž Kristus ve Starý Zákon takořka ducha vlévá a v duchu svém jej vykládá a dokládá, veškery jednotlivé příkazy v duchu jeho brány býti musejí, což se stává, když je v duchu církve slyšeti budeme. Za druhé pozorovati sluší, že meze, kde duch Starého Zákona přestává a duch Nového začíná, vesměs ovšem při některých udati se mohou případech, avšak že všady jich vyslíditi a ukázati dokonale nelze, poněvadž Starý Zákon beze všeho vývoje nebytoval. Ještě mimochodem přidáváme, že se některým líbilo překládati: *řečeno jest od starých*, což však duchu řeči a spojitosti zhola odporuje. To předeslavše můžeme již k jednotlivým větám přistoupiti.

Hned pak napadá, že Pán nedí: *četli jste*, nébrž *slyšeli jste*. Mluví totiž k lidu, který známost zákona Božího z ústného v synagogách vyučování čerpal. *Starými*, jimž řečeno býti praví, slyší celé židovstvo, jimž druhdy Mojžíš zákon ten vydal, jehož závazek pořád a pořáde trval. V Zákoně Ex. 20, 13. stojí toliko: *Nezabiješ*. Slova, jenž následují: *kdo zabije podroben jest soudu* t. j. odsudku a pokutě soudu, jest výklad a doklad vhodný a případný učitelův zákona, kteří zákon ve sbornicech tlumočili. O soudu tomto co první stolici, kterouž věci průvodné a zřejmé se rozsuzovaly (dle Deut. 16, 18.) a dříve až i prostý trest smrti se uložiti směl, jinak thalmudisté a jinak Josef Flavius se vyjádřují. Podle Josefa sestávala stolice ta ze soudců sedmi (Antq. IV. 8, 14.), podle rabínův thalmudistů ze tří a dvaceti. Učenci právem dávají předek Josefovi; ač pak tu zhola na tom počtu nezáleží, anoť smysl jest: Zákon trestá skutečnou vraždu, čili ten kdo vraždu spáchal, podpadá trestu zákonem určenému. Naproti tomu (dí Ježíš): *Já pravím vám, kdo se hněvá na bratra svého, vinen jest soudu.* Netoliko skutek vraždy, nébrž i hněv zákonem mojím trestu podroben jest. *Bratrem* zve každého člověka, jak níže Luk. 10, 30. násl. Tudy Tertul. apol. 39. pohanům praví: *Bratří jsme vaši také pro přírodu matku jednu společnou, ač vy zlí bratří a ovšem zlí člověkové jste.* Zapovídá tedy Pán hněvati se na člověka jakéhokoli. I v Starém Zákoně hněvati se zapovědíno, jak toho drahně míst dosvědčuje, n. př. Sir. 27, 33. *Hněv a prchlivost obé jest ohavno.* Ale nikde zákon ten trestu neurčuje na přestupek ten, toliko vraždu pokutou stíhaje. V tom tedy *rozdíl* jest a ta jest přednost Zákona Nového přede Starým, že Nový Zákon hněv netoliko zapovídá, nébrž i trestá; není ale očividně *sporu* žádného mezi Zákonem Starým a Novým, nébrž Nový Zákon jest dokonalost Starého.

Hněv pak buď uvnitř ostává, a o tom tuto Pán mluví, aneb i vně se méně neb více pronáší. A o tom dí Pán dále: *Kdo dí bratru rácha, podroben jest veleradě, a kdo jemu praví blázne, podroben jest ohni pekelnému.* V těch slovích Pán dvojí opět vyličuje stupeň, druhý větší nad první. — Rácha či *raka* slovo chaldejské tehdá obyčejné, v naší mluvě toli co ničemný, prázný, marný, značí menší pohanění se vniternou hořkostí t. j. se hněvem spojené; slovo *blázne* znamená vyšší a větší takové potupení ze hněvu zahořklejšího pochodilé a s pohrdáním spojené. Blázny u Židů (Žalm 13, 1.) bezbožní, bohaprázní, zapeklití a zarytí lidé slouli. Podle toho dí Pán, že první stupeň hněvu ven vystoupilého a ráchou značeného podpadá veleradě, *soudu veleradу či synedria.* Byla to nejvyšší stolice soudná u Židův, jenž o největších zločinech soud vynášela a smrt ukládala s přívahou a příhanou, n. př. kamenování. Sestávala ze dva a sedmdesáti údův tří stavů, z kněží, ze zákoníků a z knížat lidu.

Třetí stupeň hněvu vůbec čili druhý stupeň hněvu vně se jevícího, když totiž někdo *bláznem* t. j. bezbožníkem bližního zove a jej proklíná, pomsty všelijak vyhledávaje, zasluhuje *ohně pekelného* t. j. takového trestu hoden jest, jakéhož na světě žádný soud již ukládati nemůže, ale jímž Bůh tím přísněji na onom světě zakročuje.

Slova ta Páně, jak mnohá jenž následují, nemají *slovně* se bráti, jak vidno Jac. 2, 20. Mt. 23, 17. 19. Luk. 24, 25., nébrž *duchovně* pojata býti musejí. Dvojí věc totiž hlavitě vytýká Pán; jednu že i vniterné hnutí hněvu s přivolením a zalíbením sloučené trestu vinno jest; druhou že ve hněvu mnozí stupňové jsou — jak při jiných hříších — a že podle stupně proviny také stupeň pokuty a trestu se určuje.

Trojí poznamenání ještě tuto musíme přičiniti. Nejprvé samo sebou jasno jest, že Pán hněv míní vlastně takový, hořkost, zlovůli a nevoli v srdci. Z toho jde, že horlivost, ač přepodobná hněvu, tu se nemíní, poněvadž tahle nepovstává z hořké mysli,

nébrž z lásky; což ač lidem těžko tytýž rozeznati bývá, avšak zpytateli srdcí a ledví (Ap. 2, 23.) dobře prozračno jest.

Druhá poznámka tyká se vklouzlého do řeckého obecného textu slůvka εἰκῇ při větě *kdož se hněvá,* tak že text řecký běžný čte: kdo se hněvá *darmo*, bez příčiny. Slůvko to bez mála z nedorozumění od některého přepisovače nebo vykladatele do některých ač nepatrnějších řeckých rukopisů a odtud do překladův pozdějších (i do cyrilského *íspyti*, vsuje) přešlo, ale ani v nejlepších ř. rkps. ani ve vulgátě a ve starém syrském překladu se nenalezá a od sv. Jeronyma a Augustina výslovně co výbytná a výmetná vložka se zavrhuje. Aniž také se shoduje s celým Páně dovoděním, žílu řeči celé takoměř přesekává a jenom z nedopatření ku pravému smyslu zalíbení dojíti mohlo. Pravda, že jest také *dobrý*, *mravný* hněv, o němž písmo Ž. 4, 5. Ef. 4, 26. zmiňuje se, jakož i to pravda, že hořkost v mysli na bližního povstalá nebo zevně vnuklá, dokud jí duše nepřijímá aniž se v ní kochá, hříchem není. Ale již jsme hořeji poznamenali, že Kristus o pravém, zahořeklou myslí povstalém hněvu mluví, ovšem tedy o takovém, který se byl v mysli ujal a ji hořkostí svou prostoupil. Tím spolu ukázáno, že přípisek slova εἰκῇ *zdarma, bez příčiny*, jímž věc zdála se ozřejmovati, zhola i z důvodů vniterných zavržen býti musí, ješto byl povstal jedině odtud, poněvadž měla částicí tou odstraniti se domnělá potýkavost písma proti písmu, jenž jak již praveno také o hněvu v lepším smysle mluví a jehož příklad nám ukazuje Jo. 2, 9. Act. 5, 9. ad. Posléze za třetí znamenati sluší, že co se dí v českém překladu *pekelným ohněm*, to v ř. a lat. textu zní: gehenny ohnivé, jak i cyrilský překlad klade v gejenną ognъnają. Gehenna hebr. značí údolí Henův, jenž leží od Jerusaléma k jihozápadu pod horou Sionskou, kdež Israelité Molochovi děti v zápal obětovali 4 Reg. 23, 10.; nápotom Židé v takovou nenávist vzali to místo, že veškeren neřád tam snášeli a spalovali. Od ustavičného zažíhání a chování ohně jméno údolí toho přeneseno na jméno místa věčných trestů, na peklo.

Již pak Pán předeslav vesměs nauku tu svoji, kterak ve příčině hněvu Zákon Starý skrze Něho dokonalosti došel, odvětuje odtad a zavírá: *Když tedy přinášíš dar svůj k oltáři a rozpomeneš se, že bratr tvůj má něco proti tobě, jdi, dříve se smiř s bratrem, a pak přišed obětuj dar.* Vývodek to předůležitý. Všemožně a všelikým během máme hněv zamezovati a všelijak k tomu prohlédati, aby se hněv předešel, poněvadž trest smrti naň ustanoven jest; a proto velí Pán věc Bohu nejmilejší přetrhnouti raděj, jenom aby se smířenlivé lásce zadost stalo. Veliký důraz leží na slovci *tam*; tam-li se, u oltáře totiž, rozpomeneš; bylo zajisté za veliké provinění jmíno, když kdo žertvy neb oběti své nedokonané zanechal. Učinil-li to přece, tedy jen za nevyhnutedlnou příčinou a pro neodbytnou záležitost se to díti mohlo. Ovšem tedy z předpisu toho Páně zračito, že smířenlivost výše stojí nad obět a tedy také zvýšena jest nad modlitbu; větší a bohulibější obět jest potlačení záští, horoucnější jest modlitby všeliké ta služba, kterou Bohu činíme lásku bližnímu prokazujíce a z útroby jeho hněv vyjímajíce. *Tebe*, dí Aug. s. 16. d. verb. D., *více Pán hledá než daru tvého; přinášíš dar a sám nevolíš býti darem Bohu? Více žádá Kristus, jenž tebe vykoupil krví svojí, nežli cos nasel na humně svém.*

Při tom výraz Páně *má-li něco proti tobě bratr tvůj* uším nesplývá bez podivení. Kterak to? Má-li se tomu rozuměti v ten spůsob, že za jakoukoli by příčinou někdo, ač bez nejmenší viny naší, na nás zanevíral, my opustivše obět, t. j. věc největší, s ním smířiti se máme, abychom hněvu v srdci jeho přítrž učinili a tudy, poněvadž na hněv soud smrti se ukládá, bratra věčné zkázy ochránili? Tak někteří vykládati chtějí. Avšak větší díl otcův a vykladatelů pravěji rčení to: míti proti někomu něco dle Col. 3, 13. Ap. 2, 4. 14. 20. slyší o *spravedlivé* stížnosti pro urážku, kterou bližní od nás uražen byl. Nebo se slova ta Páně potahují na hořejší výrok: *Kdo řekne bratru rácha, kdo mu řekne blázne* atd. Smysl tedy jest: když obětuješ a tane tobě na mysli, že's bližnímu nadál ráchy, bláznů, aneb jinak jemu ublížil, dříve smiř se s bratrem, než obět Bohu přineseš. Leč dokládá sv. Augustin, není tomu tak rozuměti, jakobychom vezdy skutečně k uraženému choditi měli, což druhdy neradno a nemožno jest, nébrž *hotovost ke smíření* se nám tímto Páně příkladem poroučí. Očitě mluví Kristus o obětech starozákonných, tehdá ještě obyčejných a v platnosti jsoucích; ale ovšem více věc ta o nejsvětější oběti Nového Zákona platí a před přistoupením k oltáři veškera kyselost a hořkost mysli z útroby vyhostiti se povinna. Proto druhdy v první církvi při mši svaté přede sv. přícastí čili svatým přijímáním muži mužům, ženy ženám na důkaz jednoty a smíření políbení dávali, čehož posud při slavných službách Božích památka pozůstala, an kněži příslužní spůsobem zvláštním jednotu mysli sobě projevují. To druhdy doslovně vyplnil sv. Jan

Almužník při mši sv. se rozpomenuv, že jahen proti němu má něco a tudíž ho odprosiv.

Co tu Pán tím příkladem důrazně na srdce vložil, to novým jiným příkladem a podobenstvím vzatým ze života právného místněji vysvětluje. *Buď povolen protivníkovi svému záhy, dokaď jsi na cestě, aby snad nevydal tebe soudci a soudce vydalby tebe biřicovi a byl bys do žaláře uvržen. Buď povolen protivníkovi* vece t. j. smiř se s ním; kterýmž protivníkem se rozumí týž, jenž *něco má proti nám*, jehožto jsme urazili. Bylo tehdá u Židů, že kdo stížnost na někoho měl, s protivnikem svojím u soudu spolu se dostaviti musel, bez něho slyšán nebuda. Oba šli spolu k soudu a žalobník či věřitel mocí protivníka či dlužníka se chopiti a jeho před soud pohnati mohl. Napomíná tedy Pán, aby se dlužník s věřitelem, vinník se žalobníkem přátelsky porovnal, dokavad s ním na cestě jest k soudu, aby snad potom nedbalosti své pozdě nepykal, když by již soud či odsudek k žaláři nad ním vynesen byl. Podobenství to snadno nyní obrátiti se dá. Dlužník jest člověk hněvivec, věřitel a žalobník jest zákon, cesta k soudu jest život, soudce Bůh, biřic anděl Mt. 13, 49. 50., žalář jest onen žalář pekelný. Velí tedy Pán za života smířiti se, aby snad potom žel pozdní marným nebyl. Nebo dokládá: *nevyjdeš ze žaláře, až navrátíš šart či ort poslední, poslední haléř, poslední polušku, poslední penízek.* Tím se nemíní, že bys potom vyjíti mohl, dí sv. Augustin, nébrž že zhola nevyjdeš, poněvadž kdož v pekle se octnuli, dluh svůj ustavičně platíce nikdá nevyplatí. Tak sice sv. Augustin; avšak jiní otcové a vykladači slovo *až, dokud* neberou ve smyslu tom, jak 1, 25., nébrž prostě jak zní a tudy odvodí také z toho místa onu katolickou nauku, že ovšem i na onom světě (v očistci) dluh zapraviti t. j. vina odčiniti a odviniti se může. Ostatně co jsme přeložili *penízek, šart, haléř*, to v textu ř. i l. sluje kodrantem, čtvrtým dílem assu, peníze římského; podle čehož i cyrilský překlad *kodrant* slůvko podržel. Sv. Lukáš 12, 59. má v ř. textu *leptu* v. l. *minutu* místo *kodrantu*, klada ještě drobnější peníz pro důraznější věci té dolíčení; lepton či minutum činil půl kodrantu Mr. 12, 42.; v ruském jazyku dobře slovu tomu odpovídá slovo *poluška*, čtvrtina kopejky. Ostatek dí výše k *oltáři* (ne jak se obyčejně překládá *na oltář*), poněvadž lid donesl oběť do síně a kněz ji na oltář položil.

Takto Pán ukázal, kterak Zákon doplňuje a dokonaluje příkladem od pátého přikázání vzatým. Leč On také příklad dalejší přičinuje a dí:

27. Slyšeli jste, že řečeno jest starým: Nezcizoložíš. 28. Já však pravím vám, že každý, kdož hledí na ženu ku požádání jí, již cizoložil s ní v srdci svém. 29. Jestliže oko tvé pravé pohoršuje tebe, vylup je a vrz od sebe; nebo užitečněji jest tobě, aby zahynul jeden úd tvůj, než aby celé tělo tvoje uvrženo bylo do pekla. 30. A jestli pravá ruka tvá pohoršuje tebe, utniž ji a vrz od sebe; nebo užitečněji jest tobě, aby zahynul jeden úd tvůj, než aby celé tělo tvoje odešlo do pekla.

Další příklad přičiňuje Pán podle pořádku přikázání B. od pátého k šestému přechodě, i na tom ukázati hodlaje své Starého Zákona zdokonalení. Při čemž podobným jak u předešlého spůsobem pokračuje, tuto jak tam žádost zlou trestatedlnou býti uče, s tím jenom rozdílem, že tam při pátém příkazu následek (odsouzení), tuto při šestém příčinu trestu takového (cizoložství) uvodí. Dí: kdo *hledí, patří*, nedí: kdo žádá jí, nébrž kdo *hledí*, aby jí požádal, kdož patří na ni tím úmyslem nečistým, aby pochotí nečistou se rozchutnával, rozhárai, a rozkochal; aneb kdož ač snad nejprvé jenom ze zvědavosti na ženskou patře, potom když patřením tím v něm nečistá žádost povstala, žádost tu v sobě pěstuje, aniž ji z útroby vyhostuje. Slovem *žena*, ač nejblíže o provdané mluvě, rozumí, jak na oce jest, každou ženskou i svobodnou, jelikož každá nečistá žádost a každý nečistý pohled se zapovídá. Mimovolná hnutí nejsou v naší moci a nehned každý pohled hříšen jest, ale ten, jenž spojen jest s pochotí nečistou, ve kteréž mysl sobě zalibuje, aniž poznavši hříšnou pochoť tu býti jí odporuje. Zrak jest okno duše, kterýmž zlodějové, zlé žádosti, do svatyně její vcházejí, nepřičiní-li se člověk hned při vcházení jich je odbýti a zapuditi. Tudy vece Jer. 9, 21.: *Smrť vchází okny našimi.* Thren. 3, 51.: *Oko moje oloupilo mne.* A Job 31, 1. učinil smlouvu s očima svýma zhola na děvici nemysliti; ano také pohan Propert 2, 12. pěje: *Kdo zří, hnedle hřeší; kdož však tebe zříti nemůže, ten nebaží, zrak jen příčinu hříchu chová.*

Poněvadž pak věc ta nebezpečna a spolu předůležita jest, tedy Pán dvojím příkladem neb podobenstvím napomíná zlé pochoti hned při začátku všemožně odporovati. Béře podobenství od oka pravého a ode pravé ruky

co věcí nejpřípadnějších, jimiž ale veškeren a každý nástroj hříšné pochotě slyší. Dí: *Když tě oko horší*, nedí prosto, že vezdy oko nás pohoršuje t. j. k zlému ponouká; tolikéž dí: *jestli pravice tvá pohoršuje tebe*, poněvadž smyslové a údové těla našeho nejsou sami o sobě a o své ujmě nástroji hříchu, budouce jimi teprva skrze zalíbení a přivolení duše. Vzati jsou případové ze života, kdež přihazívá se tytýž, že pro uchránění života, aby se rak a zánět celého těla nezmocnil, nejpotřebnější údové odjímají se. Děje-li se to pro zachování tělesného života, čím více pro zachránění života duchovného díti se to má. Oko pravé a pravá ruka nejvzácnější a nejpotřebnější údové těla jsou a ty Pán káže vyníti, vyloupiti a utíti, kdyby nám ku pádu a poklésce býti měli. Nemíní, aby doslovně se to dálo; ruka zajisté a oko nejsou příčinou nemoci duchovní, aniž od nich nákaza po celé duši rozjídati se může, jak to při tělesných případech hořeji uvedených se stává, nébrž ta jest nauka Páně: I toho co vám tak milo a vzácno jest, jak oko a tak potřebno, jak ruka pravá, i toho se vzdáti a lišiti musíte, jestli by vám k záhubě duchovné sloužilo, k hříchu vám námětek působíc. Dva případové tito chovají v sobě všeobecnou nauku a na veškery podněty ku pochotěm a hříchům rozprostraněny býti musejí, jak na oko se vidí a jak již praveno bylo. Chce zajisté Pán tomu, že raději všecko obětovati, nežli spásu ztratiti máme. Tudy se ovšem rozumějí též přátelé a příbuzní nejsstoupenější, kdyby nám závadou ku spasení byli a nás k úrazu přivodili; vůbec se slyší veškery blízké příležitosti ku hříchu a veškery žádosti, jenž v nás povstati mohou. Dí Pán *vylup*, dí *utni*, tím podobenstvím na um nám dávaje, že odříkání se pochotí, přemáhání náruživostí a umrtvování zlých žádostí neděje se bez velikých a často náramných bolestí a strázní. Avšak všecko to raději velí podstoupati, anoť lépe jest, *bezok a bezruk* býti, nežli obě oči a ruce maje do pekelného přijíti ohně. Učí podle toho církev, že ovšem pro zachování těla tělesného údu od lékařův a hojičův, když potřeba káže, zbaveni býti můžeme; avšak pro uvarování duše ode hříchů nelze zbavovati se aniž zbaviti se dáti nějakého tělesného údu, pro tu již shora udanou příčinu, poněvadž duchovné a mravné zlo nevězí v těle a v jeho údech, nébrž v duši a pochotích jejích a ovšem pak ve vůli její. Ostatně Didymus veleučený muž v Alexandrii váhu výroku tohoto oceniti věděl. Byv otázán od sv. Antonia, velice-li ho to bolí, že slepým jest (byl zajisté hned v pátém roce věku svého oslepnul) odpověděl: Moudrý muž nesmí želeti nad tím, že nemá očí, jež mouchy a žížaly mají, nébrž radovati se má nad světlem, jež mu Bůh v mysli skrze Krista rozsvítil.

Poznamenati ještě jest, že v 27. v. slovce *starým* v rkp. čelnějších vynecháno jest a že někteří rkp. řečtí v. 30. místo *odešlo* jak Vulg. má, čtou *uvrženo bylo* jak v. 29. Patrno, že těmi malichernostmi v nejmenším se smysl nemění. Přistupme nyní ke třetímu příkladu, jímž Pán vysvětluje, že naukou Jeho Zákon Starý zdokonalení došel. Dí Pán:

31. Řečeno pak jest: Kdožby propustil manželku svou, dej jí list propustný. 32. Já však pravím vám, že kdožby propustil ženu svou kromě příčiny smilstva, uvádí ji v cizoložství a kdo propuštěnou pojme, cizoloží.

Výrokem tímto Pán, jak právě jsme děli, třetí příklad svého dokonalení, jímž Starý Zákon doplnil, vydává. Opakujeme tuto poznámku, poněvadž ona svítiti nám musí při tomto zporném dvojverší, abychom *výkladů nedopadných* pominouce ku pravému přistanuli. Co se v. 31. týká, věc na veřejích jest, aniž o ni půtku nějakou mají vykladači. Mluví Pán o starozákonném manželství, v němž Židům dovoleno bylo, jak dí Pán 1, 5., pro jich tvrdošíjnost manželku propustiti. Zavládl ten zlý obyčej u Židů za čtyrstaletého jich v Egyptě přebývání a nebyla věc možná, tudíž lid ode zvyku toho odvrátiti; učinil tedy Mojžíš seč byl, aby hojnému propouštění manželek s strany Israelitů poněkud přítrž učinil. Zasvětil totiž zákon, aby propustek či *list propustný* od muže byl ženě dán, kdyby ji od sebe vybyti hodlal. Při čemž mnohý manžel spis ten nehned sám vyhotoviti uměje a prodloužením doby a odkládáním propustu uhněten byv, snad se mezi tím s manželkou smířil a ji při sobě podržel. Přece ale přijat za staré úmluvy zákon ten, že manžel ženu svou za jistými příčinami propustiti může, když jí dá propustný či rozvodný list. Jinak ale má se v novém království díti. Kdo by tu propustil ženu svou, ten ji v cizoložství uvodí a *kdo propuštěnou pojme, ten cizoloží.* V Zákoně Starém manželství skrze muže pro příčinu zákonitou rozvázáno býti mohlo, jestliže jenom list zápudný se manželce doručil. V Novém Zákoně takového manželův od sebe rozvázání zhola není, nebo ten kdo ženu propustí dává jí příležitost uvodí ji v nebezpečenství, aby se hříchu do-

pustila, čili *uvodí ji v cizoložství* t. j. v nebezpečí cizoložiti a *kdo propuštěnou pojímá, ten cizoloží.* V St. Z. propustným listem, v N. Z. toliko smrtí svazek manželský se ruší. Plyne předobře jedno z druhého bez zádrhlův a zdá se, že nic jasnějšího a místnějšího býti nemůže nad tento s předešlými docela obdobný výklad a vývodek.

Ale ten přímětek *kromě příčiny smilstva!* ten zdá se vyvrací to naše důvodění a zavírání, an manželovi aspoň v jednom případě práva ponechává, manželku *cizoložnou* propustiti; aneb kterak tomu přídavku rozuměti? Nesnáze tato vykladače na jiné a jiné výklady přivedla. Někteří slovo *smilství* v té mezivětě brali obrazně a slyšeli je o modlářství a nevěře, tak že by Pán byl vyslovil tu sadu a nauku, že ovšem tenkrát může rozvedeno býti manželství, když buď žena buď muž pohanem nebo židem ostane; podle toho co apoštol 1 Cor. 7, 15. napsal: *Jestli nevěřící odloučiti se chce, nechť se odloučí; není zajisté bratr neb sestra v podobné příčině zavázána.* Výklad ten by najednou všecku odbavil nesnázi; ale vadí mu, že jinoznačí připouští, anoť dle svrchovaného a jistého pravidla tu, kde se o zákon jedná, tropův přijímati nelze, ač nemá-li veškero vykládání v pochybnostech se octnouti. Proto jiní jiného výkladu hledajíce připadli na ten náhled, že Pán tuto jenom proti tehdejšímu Židův s propustnými listy nadužívání zakročuje a že toliko Zákon Starý o té věci vykládaje rozvedení manželství *pro Židy* na ten jediný případ obmezuje, když se manželka cizoložství dopustí. — Ale hořeji k v. 17. jsme dokázali, že Kristus tu rozdíl Nového a Starého Zákona ustanovuje a tedy ne o tom jedná, co Židé činiti měli, nébrž o tom, co nyní v nové církvi jeho činiti přijde.

Tudy jiní berou slova ta v ten smysl, že Pán propouštěti ženu zakazuje vůbec, vesměs a zhola, leč že jediný případ vyjímá, cizoložství totiž, pro kteréž manželka propustiti se může. Oni totiž slovo *smilství* berou ve smyslu cizoložství, zastírajíce se, že podle souvislosti nelze než o cizoložství mysliti, an o stavu manželském řeč jest, v němž smilniti jest cizoložiti. Užívá prý Pán slova širšího smilniti místo užšího cizoložiti, poněvadž se jím mravná nepřístojnost lépe a místněji doličuje. O té jediné výjimce prý Pán proto mluví, poněvadž cizoložstvím manželství skutečně se ruší, tak že manžel manželky té také když napraví se, k sobě přijíti nemusí, an při jiných od církve dopouštěných od stolu a lože rozvodech manžel, jak mile se manželka napraví, ji přijíti povinen jest. Dokládají nad to, že jiné příčiny dočasného rozvodu, n. př. krutost, svádění k hříchu atd. také při jiných spolcích místo míti mohou, cizoložství ale u jediného manželství se nalezá.

Tohoto výkladu následuje také církev řecká, a na výjimce *kromě příčiny smilstva* praxu svou staví domýšlejíc se, že v tom případě manželství tak se rozvádí, že obojí strana k novému sňatku přistoupiti může. Církev ale naše učí, že ovšem ženu lze propustiti v případě cizoložství, avšak že ani ta ani ona strana manželství nového podjímati se nemůže. Učení církve naší potvrzují netoliko jiná místa písma svatého, v nichž prostě a přímo beze všeho přídavku manželku propouštěti se zapovídá (Mr. 10, 11. Luk. 16, 18. 1 Cor. 7, 10. 11.), nébrž i vazba, spojitost a záměr celé horné nauky Páně, jakož i důstojnost stavu manželského. Budeme-li vykládati s Řeky, že v případě cizoložství manželé k novému manželství přistoupiti mohou, kdož nám ručí za to, že manžel neb manželka, chtějíce sebe druh druha zbaviti, právě proto cizoložství se nedopustí, aby se manželství jejich zrušilo? A tu stane se, že cizoložná strana pro přečin svůj místo pokuty právě s odplatou potká se, dojdouc čeho žádala. Důstojenství člověka také nerozvazatedlného manželství vymáhá, anoť zhola povaze tvora samovolného odporuje, *na čas* toliko v tak úzké spojení a v obecenství všech přírodných, lidských a božských práv vcházeti. Proto hned v ráji bylo manželství nerozvazatedlným učiněno, an co Bůh svázal, člověk rozvázati nemá. (Mt. 19, 4—6.) Jestli v Starém Zákoně pro tvrdost Židův od prazákona toho uleveno bylo, tedy Kristus, jenž přišel všecky věci obnovit, také manželství k té dokonalosti, ve kteréž prvopočátně založeno bylo, opět navrátiti volil. Nemůže tedy o propuštění jiném leč o dočasném či o rozvodu od stolu a lože řeč býti, a to tím více, poněvadž Pán při té výmince o pojetí manželky jiné zhola nemluví, prostě klada: *kdo propustí mimo smilství, činí, že manželka cizoloží.* A že tomu tak jest, že totiž naprosto všeliký nový sňatek po zapuzení manželky se zakazuje, jde z přidané věty prostě, zhola a bezvýminečně pronesené: *Kdo propuštěnou pojme, cizoloží.* V církvi katolické římské od počátku hned od Hermy v II. století (mand. 4, 1. a Justina ap. I, 13.) až po sněm Tridentský (sess. 24. can. 7. 8.) nejinak se učilo, než že stav manželský právě a pravidelně sloučený rozvázati zhola nemůže se.

Jak viděti, dogmatický vývodek předešlého výkladu přede pravdou evangelickou obstáti nemůže, ano mnozí ani filologického oprávnění jemu nepřipouštějí. Zhola totiž nedávají tomu místa, že by slovo *smilství* πορνεία mělo tolik značiti co μοιχεία cizoložství, an toho v celém oboru jazyka řeckého příklad nepřichází, a slovo smilství πορνεία berou o přečinu smilném lidí svobodných. Nedá se nikterak mysliti, praví oni, že by byl Pán právě na rozhodném místě pohybného a pochybného a mnohoznačného slova užíval a tím chtíčům po propuštění uprostranii tam, kdež dvakráte vlastivého slova užívá. Aniž také ty zásady, jichž onen výklad co svojich podpor užívá, na podkladech nepodvratných spoléhají. Nemůže se tomu dáti, že cizoložstvím podstata manželského stavu se docela ruší a kazí, poněvadž bytnost jeho v pleťském sbydlení nezáleží, jakož i to duchu křesťanskému odporuje, kdyby se muž pro nevěru ženy své oprávněným cítil, ani kajicné ženě neodpouštěti a nikdá s ní se docela nesmiřovati. Pán té na líci zastižené cizoložnice Jo. 8, 10. neodsoudil a Mt. 18, 22. velí tomu, kdo nás urazil, netoliko sedmkrát, nébrž sedmdesátkrát sedmkrát odpustiti.

A proto ti, jenž ony námitky činí, praví smysl slov Páně ten býti: Jenom v tom případě, kdyby muž po vniknutí v manželství nalezl, že ho manželka oklamala, před manželstvím s některým třetím smilnivši, že tedy místo panny pojal smilnici od cizince o čest připravenou, jenom v tom případě se mu dovoluje od ní se rozloučiti. Dle zákona Deut. 22, 20. 21. na nevěstu, jenž nejsouc pannou přece za takovou se vydávala, trest ukamenování ustanoven byl. Pán toho nežádá, avšak dává právo od takové klamatelky se odloučiti. Podle toho přísnost bezvýminečné nerozvazatedlnosti stavu manželského v celé váze ostává, aniž se jaká výjimka od té přísnosti připouští, a Pán toliko zdánlivá a napohledná manželství rozloučiti dovoluje.

Výklad ten nejlépe se zdá přiléhati k slovům a k úmyslu Páně a tudy před jinými předčiti. Avšak se nám řeč o tom níže 19, 5. vrátí a uvidíme, skutečně-li obstáti může. Proto nyní dalejšího o tom pojednávání zanechajíce přistupme dále k jinému příkladu Páně:

33. Opět slyšeli jste, že řečeno bylo starým: Nebudeš křivě přísahati, splníš ale Pánu přísahy své. 34. Ale já pravím vám, abyste nikterak nepřísahali, ani nebem, anoť trůnem Božím jest; 35. ani zemí, ana podnoží jest nohou Jeho; ani Jerusalémem, an jest město velikého krále; 36. ani hlavou svou nebudeš přísahati, an nemůžeš jednoho vlasu bílým učiniti neb černým. 37. Ale buď řeč vaše ano, ano, ne, ne; což pak nad to více jest, od zlého jest.

Čtvrtým příkladem vysvětluje Pán, kterak Zákon Nový nad Starým dokonalostí vyniká. Při tom prohlídá Pán k místům Ex. 20, 7. Lev. 19, 12. Deut. 5, 2. 30, 3., ze kterých zde jenom smysl a jádro uvodí, jednoho také jenom přísahy druhu, *slibného*, dotýkaje, avšak jím i druhý, *potvrdný* rozuměje. Dvojí pak měrou doplňuje a dokonaluje Pán nedostatek Zákona Starého. Tam v Zákoně Starém křivá přísaha se zapovídala, tuto v Novém Zákoně přísaha vesměs se zakazuje; tam jenom dokládání se jména Božího za přísahu váženo, tuto každý spůsob kletvy či dokladu za přísahu se béře. Spolu také Pán příčiny jednoho i druhého přidává. Nejprvé pronáší důvod, proč každá kletva či každý doklad za přísahu se považovati musí, poněvadž totiž kletva taková jakoukoli věcí činěná věc tu za místodržitelku Boží klade. Tudy také kdo takovou věcí přísahá, ten Bohem samým přísahá. Také jenom věci ty ku přísahám sloužily, které o sobě ve vážnosti byly a v nějakou zvláštní styčnost s Bohem přicházely, anebo aspoň u lidí za věci posvátné se měly. Tak tuto Pán jmenuje *zemi* a *nebe* v potahu k Bohu, onu jakožto podnoží, toto co stolici Boha věčného prohlédaje k Jes. 66, 1. Při *Jerusalému* tolikéž prozírá k Ž. 47, 3., kdež město to městem velikého krále sluje, poněvadž ku službě Boží oddáno bylo. Při *hlavě* na mysli měl Pán bez mála nějaké obyčejné přísloví; ale i tuto hlava ta, skrze nižto se přísahá, klade se v ozvláštním poměru k Bohu, jelikož nad ní moci nemá leč jedin toliko Bůh. Nebo poněvadž nikdo vlasů svojich proměniti nemůže, tedy jistým jest to důvodem, že Bůh jedin nad hlavou pánem jest. Odkud jde, že i ten, kdo hlavou svou přísahá, rovně Bohem přísahá. Příklady těchto přísah, jak z kap. 23. nížeji viděti, vzal Pán ze života; tito zajisté druhové přísah tehdá v užívání povšechné vešli. Vůbec za to jmíno, že takovéto se věrování zhola přísahou není, kdež jméno Boží se nejmenuje. Pán ale dí, že v Zákoně Novém veškeři jeho účastníci duchovním okem na veškeren svět pohlídati,

všady slávu Boží i v nich rozlitou spatřovati a tudy každé věrování skrze jakékoli tvory za dokládání se Boha a za přísahu považovati budou. Katech. Římský praví III. 3, 8. I to jest přísaha, když pro zjednání si víry přísaháme věcmi stvořenými, jako svatými evangeliemi, křížem, ostatky a jmény světců a jinými věcmi podobnými. Nebo tyto věci samy v sobě nepropůjčují přísaze žádné platnosti a moci, nébrž Bůh sám to činí, jehož Božské velebnosti sláva v těchto věcech září. Z toho máme, že kdo evangeliem přísahají, Boha samého se dokládají, jehož pravda v evangeliu se obsahuje a oznamuje, podobně když světcemi a světicemi se přísahá, kteřížto jsou chrámové Boží, kteří v pravdu evangelia uvěřili a ji se vší poslušností zachovali a mezi národy je rozhlásili.

Ale i druhou příčinu svého vyššího v Novém Zákoně požadku Pán udává, pro kterou zhola každá přísaha se tu zakazuje. Dí zajisté: *Buď řeč vaše ano, ano, ne, ne; což nad to jest* (t. j. přísaha), *ze zla přichodí.* Nepraví, že přísaha zlou v sobě jest, nébrž dí, že *ze zla, ode zla, od zlého* původ béře, ana plyne z nedůvěry a z klamavosti lidské. Což ale ze zla pochodí, v království Božím místa míti nemá. Jisto jest, že čím více *zlo* t. j. hřích ze společnosti lidské vymizí, tím méně přísah potřebí bude. Veškera snaha naše tam jíti má, abychom co na nás jest, potřebu tuto umenšovali, pravdy především a vezdy jenom pravdy pílejíce, by pouhým anováním či potakáním a pouhým nenováním či zapíráním řeči lidské té váhy se dostalo, za kterouž by přísaha ozbytečněla. Leč poněvadž lidé nikdy té svrchované a vznešené povahy mravné za svého na zemi putování nedostihnou, tedy přísaha dovoluje se, dokud nezbudeme docela onoho zla, z něhož přísaha vyplývá. Pro ošemetnost a nedůvěru lidskou tedy v důležitých věcech, zvláště před soudcem veřejná přísaha dovolena ano i potřebna jest. A proto vidíme, že sv. Pavel Gal. 1, 20. Rom. 1, 9. 2 Cor. 11, 31. Boha se dokládá t. j. přísahá. Ano sám Pán některakým spůsobem Mt. 26, 63. přísahou důstojnosti své co Syna Božího potvrdil a Gen. 22, 16. Ž. 109, 5. sám Bůh přísahou pravdivost výroku svého doličuje Žid. 6, 17. Podlé čehož církev Boží vezdy učila, že přísaha dovolena jest, když jinak pravdy se dojíti nemůže. Avšak vezdy také učila, že jest to zlatý s nápisem Božím peníz, kterýž na oltář Boží s čistou rukou a s třesavým srdcem klásti dlužno, že ale nikdy přísahy za berný groš bráti nesluší. V tom nám předkové naši slovanští dobrý příklad dávají, kteříž již za pohanství s těží ku přísaze se nakloňovali. A sv. Basil o čtení poh. kn. k. 24. vypravuje o Kliniovi pythagoristovi, že moha pokutě tří hřiven se vyhnouti skládáním přísahy, raděj škodu trpěl, než by byl přísahu ač spravedlivou složil. Církev také v právu nejstarším želá, aby biskupové a kněží ku přísahám potahováni nebyli.

Ještě přikládáme, že slova *ode zla, od zlého*, což toli značí jako přísaha pochodí ze zlé a hříšné povahy lidské, někteří vykládali *od zlého, od zlostníka, od ďábla*, slovo πονηροῦ mužského rodu býti kladouce; leč lépe za rod neobojí se béře, jak jsme nahoře vyložili. Místo ἔστω, buď, v. 36. čtou někteří ἔσται, bude, co pak na týž smysl vychází.

Přistupme nyní ku pátému příkladu!

38. Slyšeli jste, že řečeno bylo: Oko za oko a zub za zub. 39. Já pak pravím vám, abyste neodpírali zlému, nébrž, někdo-li tebe udeří v pravé líce tvoje, nastav mu i druhého. 40. A tomu, kdož chce s tebou souditi se a sukni tvou vzíti, zanech mu i pláště, 41. a kdoby koli tě přinutil na míli jednu, jdi s ním i jiné dvě. 42. Prosícímu tebe dej a od toho, kdo chce vypůjčiti od tebe, neodvrať se.

Pátý příklad to, v němž Pán poučuje, kterak Zákon Starý jím v Zákoně Novém zdokonalen byl. V Zákoně Starém Ex. 21, 24. Lev. 24, 20. Deut. 19, 21. veleno, aby zub za zub, oko za oko dáno bylo. Předpis ten týkal se veřejného soudu toliko a vydán byl, aby se horší věci předešly, aby nikdo o vlastní ujmě nad bližním s trestem a pokutou nevystoupal a aby soudcové přímět spolu měli, podle něhož by škody a urážky cenili. Zákon takový u všech národů platil. Nebyl to, dí sv. Augustin, podnět, nébrž zástava a přítrž vzteku, aby se tento dále nežli slušno neposunul. Že o *veřejném soudu* ten zákon platil, vidno ze mnoha míst Starého Zákona, v nichž uražencovi lahodnost a odpustlivost se poroučí Lev. 19, 18. *Nehledej pomsty, aniž pamatuj na křivdu spoluměšťanů svojich.* Avšak duch Starého Zákona byl přece přísný, jakož ani jinak býti nemohlo a velel odpírati zlému, jakož na témž místě Lev. 19, 17. čteme: *Zjevně domlouvej bratru svému, abys neměl hříchu pro něho.* Nový Zákon ale — a v tom záleží dokonalost jeho a jeho přednost před Zákonem Starým — na místo odvetu žádá odpuštění, na místo prava hledá

milosti, na místo odporu proti zlému vyhledává neodporování. *Nedí zajisté*, jak vece Augustin o horn. k. 19. *abys nedával zlého za zlo*, nébrž abys *zlému* t. j. *křivdě a urážce*, ač jiní kladou: zlému člověku *se nevzpíral*. Chce Pán, abys netoliko neodplácel, v čem tobě ublíženo bylo, ant oheň ohněm nehasne nébrž se více vznímá, ale chce, abys neodporoval, kdyby sebe větší urážka se ti hotovila. Ve Starém Zákoně dožadoval se člověk tytýž Boží spravedlnosti a tudy onen přečastý v Žalmích výrok: *Odplať jim Pane podle zloby jejich*. V Zákoně Novém se dovolává člověk milosti, lásky, lahody Boží, aby ji sobě v srdce a v duši vštípil, podle ní s ublížitelem svojím jednati hodlaje.

Tuto dokonalost křesťanskou Pán trojím příkladem místněji vysvětluje. Případové ti vzati jsou ze života, ač výrokův Páně doslovně bráti nelze, anoť jenom ducha udávají, jakým se křesťan vésti dává, pravidla pro jednotlivé skutky neobsahujíce, nébrž toho požadujíce, aby raději všelikou hanu a potupu, křivdu a ujmu, nucení a příkoř trpěl a snášel, nežli bys se lásky odříci a proti lahodě proviniti volil. První případ obsahuje urážku na cti a na těle; druhý příklad urážku předkládá na právu; třetí příklad vede sobě o ublížení na svobodě. O prvním vece: *Udeří-li tě někdo v pravé líce, dí Pán, nastav mu i druhého*. Nastaviti druhého líce, když nás byl někdo na pravé udeřil, znamená, že raději ještě jednu urážku trpěti nežli se mstíti máme, ve všem hotovi jsouce pro slávu Boží práva svého se odříci. Při druhém případě velí pro uvarování svády a rozepře, bychom, ač již sukně čili oděvu nespravedlivě zbaveni byvše, raději ztrátu pláště, jenž u Židů často jediným majetkem byl a tudy zvláštní výsadu měl (Ex. 22, 26.), také podnikali, než abychom se svárů dočiněli. Při čemž na jedno vychodí, když sv. Luk. 6, 29. pořádek opačný má dříve klada plášť, potom řízu, sukni, šat či oděv spodní. Sukně χιτων oděv spodní, spodnice až po kolena s rukávy z lenu neb bavlny zhotovená. Matouš dle ceny, Lukáš dle polohy oděvu pokračuje a na pohany zřetel béře, u nichž plášť dotčené výsady neměl. Třetí případ vzat z perských časův a obyčejů. U Peršanů angaři (Herodot 8, 98.) poslové státní a běhouni veřejní, při každé zastávce lidi, koně, vozy a nádobí potřebná pro svou službu nutiti mohli, což ovšem Židům přeobtížno přicházelo. Velí tudy Pán, abychom, když nás někdo i nespravedlivě k něčemu nutí a nám břímě nějaké ukládá, raději křivdu tu podnikali, než abychom v rozepři se dávali a tak proti lásce se prohřešili zlému odpírajíce. Takový stav by v církvi Boží vládnouti měl, aby každý práva svého se vzdávaje pro lásku Boží podstoupal příkoří, hanu a křivdu, aby takto nijak pokoj rušen nebýval. V dokonalém stavě každý křesťan, účasten jsa co syn Boží nějakým spůsobem povahy božské (2 Petr. 1, 4.), Bohu se podobati a v lásce a lahodě své lásku a lahodnost Boží pronášeti má. Láska Boží však není bez moudrosti a spravedlivosti, netoliko totiž dopouští zlo, nébrž je tytýž dle všemoudrosti své trestá. Podle toho — an Pán hned v. 48. nám dle Boha říditi se velí — naše láska potud má toliko shovívava býti, pokud buď sláva Boží, buď spása člověků, buď dobro společnosti lidské jiného chování od nás nevymáhá. Že tomu tak jest, že Pán velení, abychom druhého líce nastavovali, vzateli sukně i plášť přidávali, a s nutitelem dvě míle cestovali, do slova předpisovati nevolí, nébrž že jak sv. Augustin dí, příkazové ti se potahují na vniternou srdce a mysli přípravu a hotovost k ustoupení, avšak vezdy s opatrností spojenou, to všecko, díme, z příkladu samého Pána, svrchovaného vzoru vší svatosti viděti. Byv zajisté v líce udeřen Jo. 18, 23. nenastavil líce druhého, nébrž pravil k uraziteli: *Neprávě-li jsem mluvil, dosvědč toho; právě-li však, tedy proč mne tepeš?* Sv. Pavel u práva se nejednou hájil a k císaři odvolal se Act. 25, 10. 11. Platí v ohledu tom posaváde výrok písma sv. Prov. 26, 5. Odpověz bláznu podle bláznivosti jeho, aby sobě nezdál se moudrým býti. K tomu tedy vede Spasitel, abychom ducha lahody v sobě měli, se člověkem svárlivým ve svádu nijakým během se nevydávali, na oheň dříví nepřikládali, nébrž jej raději vodou ústupnosti a trpělivosti zalévali, slovem raději všecku křivdu podnikali a k novým příkořím raději se strojili, aby jenom pokoj a láska rušení nevzala. Čehož příklady v životě svatých nejedny nacházíme. Sv. Eližběta Turinská zbavena byvši věcí veškerých a z domu vybyta ode příbuzných všeho se mileráda odřekla a v bídě žijíc a potupu a nouzi snášejíc radovala se, že pro Krista věci ty podstoupá.

Leč záporným takovým chováním Pán se nespokojuje, nébrž žádá, abychom také lidem nám zle činícím dobře činili. A to jest co přidává: *Kdo žádá od tebe, dej mu a kdo od tebe vypůjčuje, neodvraceej se.* Chudým pomáhati velí a to dvojí cestou, jedněm docela uštědřovati bez jakého od nich budoucího nahražování, s druhými ale, kteří nahra-

diti či vrátiti druhdy mohou, velí na čas svým statkem sdělovati se, což druhdy má větší cenu a větší lásky důkazem jest, než kdybychom almužny udělili. V tom pak všechněm lidem, přátelům i nepřátelům (jakož pak věta ta souvisí s předešlými o příkořích a křivdách) propůjčovati se máme, nehledíce ke člověkům, nébrž k nouzi a potřebě. Podle toho dí Apoštol. 2. Cor. 8, 11. 12. 13., aby Korinťané, seč býti mohou, dáti a udělovati se snažili, aniž chatrným majetstvím se zastírali; přidává ale hned, že nežádá od nich, aby v takové míře uštědřovali, že by sami na mizinu tím přicházeli. Chce Pán, abychom dobře činíce neustávali Gal. 6, 9. aniž odměn a odplat hledali Luc. 14, 12., nébrž všemožně útrobu milosrdenství na sobě ponášeli, avšak při tom opatrnosti nezapomínajíce a jistého pořádku pokud možná šetříce, n. př. rodiče přede všemi jinými, křesťany před nekřesťany a t. d. podporujíce. Samo sebou zřejmo jest, že při slovech: *kdo žádá tebe* se rozumí: *věcí počestných*, sic jinak k zlému se propůjčovati hříchem jest. Sv. Lukáš 6, 30. v dálejšku silnější výraz má: *Od beroucího nežádej zpátky.* Leč slovo *bráti* nemá jiného významu než *skutečně* vypůjčovati.

Přidáváme, že slovce *jiné* v. 41. (jdi s ním i jiné dvě) rkps. ř. vypouštějí, čímž řeč větší srovnalosti nabývá.

Zbývá šestý příklad o zdokonalení a doplnění Zákona Starého skrze Krista. Dí Pán posléze:

43. Slyšeli jste, že řečeno bylo: Milovati budeš bližního svého a nenáviděti budeš nepřítele svého. 44. Ale já pravím vám: Milujte nepřátely své, dobře čiňte těm, kteříž nenávidí vás, a modlete se za ty, kteříž pronásledují vás a utrhají vám, 45. abyste byli synové Otce svého, jenž v nebesích jest, jenž slunci svému vzcházeti velí na dobré i na zlé a deští na spravedlivé a nespravedlivé. 46. Nebo milujete-li ty, kteří vás milují, jakou mzdu míti budete? Zdaliž i celní toho nečiní? 47. a pozdravíte-li bratrů svých toliko, což více činíte? zdaliž i pohané toho nečiní? 48. Buďtež tedy vy dokonalí, jakož i Otec váš nebeský dokonalý jest.

Než přistoupíme k výkladu, odpravíme zkrátka otázku o čteních. Nejlepší rkpp. ř. vynechávají v. 44 slov *dobře čiňte těm, kteříž vás nenávidí* a slova *utrhají vám*, která slova z Luk. 6, 27. prý sem vklouzla. Avšak druzí rkpp. slova ta čtou, jakož i vulgáta naše v nejstarším rkp. je má. Místo *míti budete* v. 46. čte text ř. *máte* podle rkp. vzácných. Což tu krátce, an o věc nepatrnou se jedná, připomenuto buď; smysl ovšem vezdy týž ostává.

Nyní již k tomu šestému příkladu přistupme, jímž zdokonalení a docelení Starého Zákona ode Pána se vysvětluje.

Přede vším věděti musíme, že slovo *bližní* v Starém Zákoně na místě, jež Pán tu na mysli má (Lev. 19, 18.), neznačí přítele osobného, nébrž spolukrajana a národovce, a ovšem tedy slovo *nepřítel* co protiva slova *bližní* neznamená osobného, nébrž národního nepřítele, cizozemce, jinostranníka, přespolníka. Že tomu tak, patrno z předpisu o létu odpustném. (Deut. 15, 3.) *Od cizozemce dluhu požádáš, bližního nebudeš upomínati.* Tolikéž to zjevno z předpisu o lichvě (Deut. 23, 19. 20.) *Nedáš bratru svému na lichvu, ale cizímu.* Kdež bratrem sluje ten, jenž v místě hořejším sloul bližním. Bylo tedy Židům přikázáno milovati bratra či bližního t. j. krajana spoluvěrce a domorodce svého, což pro ně tenkráte nedozralé a nezletilé děti stačilo. Vůbec ten jest pořádek a ten postup přirozené lásky, že od užšího kruhu rozprostírá se v širší. Nebo dí Tert. (c. Marc. 4, 16.) *Kdož krajanův nemilujíc bude milovati cizince? Proto Stvořitel přirozeným pořádkem nejprvé lásku k nejbližším schvaloval, hodlaje ji brzo na vše přespolníky rozšířiti, nejprvé na Židy, potom na celé pokolení lidské.* Nedivno tedy, že jistá hráz, jisté meze lásky Židům byly naznačeny, z čehož co přímý výsledek a přípojek se odvětovalo, že nekrajanův milovati netřeba, ano že jich pro zbrodně a nepravosti jejich nenáviděti třeba Židům. Tak Deut. 7, 1. přikazuje se, nespolkovati se s národy chananejskými, nébrž je vypleniti a vyhladiti; tolikéž veleno bylo jim s strany Amalekitův (Deut. 25, 19.). Ano i o národu příbuzných Amonitův a Moabitův totéž praví se jim Deut. 23, 6. Toto s Neisraelity příkré zacházení a lásky spolukrajanstvem obmezování tehdá pro Židů od nemravů pohanských uvarování potřebno bylo.

Z toho již na oce jest, že Pán tu nemluví o zlém a bludném nějakovém přílepku farisejském, jak se přemnohým uzdálo vykladačům, k účelu a záměru celého na hoře kázaní nedosti prohlídajícím, nébrž že nedostatek Zákona Starého (Rom. 8, 3. Hebr. 7, 19.) doplňuje a dotahuje. Známa byla ta Židův

ke všem národům nevole a nenávist, za časův Páně vrcholu téměř svého došlá, nejvíce ovšem proti Římanům, jejichž nejvýtečnější dějepisec na konci prvního století Tacit. hist. 4, 5. Židům povšechnou celého pokolení lidského nenávist připisuje. A dříve již sv. Pavel (1 Thess. 2, 15.) o nich dí, že všem lidem odporují. Počátek nenávisti té byl bohulibý, základ maje v nenávisti hříchu; nepřátelé Israelovi byli nepřátelé Boží, horlivost pro čest Boží nemohla tenkráte nepřecházeti v nenávidění veškerých pohanův co nepříznivcův a protivníkův Boha pravého. Odtad se vysvětlují žalmové ti hněvní, ve kterých nenávist ona co věc samozřejmá, přirozená, ano bohulibá se vystavuje. (Ž. 5, 11. 9, 20. 53, 7 atd.)

Proti takové obmezené lásce a odtud vyplynulé Neisraelitův nenávisti Pán svůj zákon klade: *Já pak pravím vám, milujte nepřátely své* atd. Nebo dí Tertullian na dotč. m., když Kristus dosáhl vlády nade všemi národy a majetstvím jeho hranice světa se staly, také zákon lásky oné obmezené rozprostranil na všecky pod světem národy, nikoho nevyjímaje, nébrž všem láskou tou se zamlouvaje.

Nepřátely tuto podle toho, co jsme nadeslali, míní Pán ovšem veškery národy, ale především Římany, proti nimž tenkráte šlehavým plamenem v srdcích Židův nenávist plápolala. Veleje Římany milovati, velí již z té útroby nejzarytějšímu záští výhost dávati. To jest ten divotvorný, světovládný zákon, jímž obličej země proměnil se. To jest ta zvláštní láska, kteréž se divili pohané a o kteréž křesťané se zvláštním důrazem mluvili. *Duše miluje tělo*, dí se v listu k Diognétovi, *a údy jeho, ač ji nenávidoucího; křesťané milují nenávistníky své.* A Justin Ap. 14. podobně vyličuje proměnu mravův a života u křesťanů. *Dříve jsme*, vece, *vzájemným záštím se pronásledovali a s těmi, jenž nejsou krajané naši, jednoho ohniště užívati se zdráhali; nyní po příští Páně se všemi v jednotě žijeme a za nepřátely modlíme se* atd. Byli ovšem u pohanů někteří toho příkladové, jak n. p. Focion, jenž byv od Athéňanův k smrti odsouzen, když maličko před odpravením-se ho tázali, co by synu svému vyříditi velel, odpověděl: Vzkazuji mu zapomenouti na tuto urážku Athéňanův. Podobně čteme o Lykurgovi, že zbaven byv oka od mladíka jednoho a maje vůli usmrtiti ho, neučinil toho, nébrž ho dokonaleji vychoval. Avšak ti jsou případové řídcí a krápěje u velikém moři, a spolu případové ti vzešedše z přirozené veledušnosti aneb z bažení po slávě do sebe pravé a bytedlné ceny nemají. Láska nepřátel jest zvláštní křesťanská cnota, kteráž na jiné půdě leč na půdě krví Bohačlověka svlažené uroditi nemohla se.

Přidává Pán *čiňte dobře nenávistníkům svým*, anoť láska ta k nepřátelům vně se projevovati musí, má-li jinak pravou býti. Tím na um dává Pán, abychom vezdy hotovi byli, všelijak skutkem se nepřátelům propůjčovati, když pomoci naší potřebují a my jim pomoci můžeme. Ničeho-li však jim uděliti nemůžeme pro chudobu svou, zbývá jedna věc vezdy přece, jížto jim vděčiti nenemožno, a ta jest modlitba. A tudy křesťané za nepřátely od nejstarších věků se modlívali, jakož i Pavel apoštol 1 Tim. 2, 2. za císaře modliti se velí, ovšem pohany a pronásledovatele křesťanův. Dálo se to podle příkladu Páně na kříži a dle příkladu prvomučeníka Štěpána. A ovšem pravdu pověděl ten, kdo za to měl, že láska k nepřátelům jediné jest poznavadlo naší lásky ku bližnímu; kde zajisté oné není, tam nalezá se jenom sobětnost, ač snad slibnou tvářností lásky bliženské se honosí. Platonikové, vece starý vykladač, zastávali a šetřili přede vším toho, co se v platonismu od jiných různí nauk, tolikéž křesťané především píleti povinni toho, co v křesťanské víře vlastito jest. Proto se apologetové zvláště na tyto předpisy Páně co na důkaz svrchovanosti nauky křesťanské odvolávali, jak zvláště u sv. Justina ap. I. Tryf. 18. ajj. viděti.

Přičiňuje Pán, aby nás tím spíše k milování nepřátel přiměl, pohnutku vzatou ode pravzoru křesťanův ano veškerého člověčenstva. Dít: *Abyste byli synové Otce nebeského.* Syn se dokazuje synem otce svého býti, když mravů jeho sličných neustále pilen jest, čímž zalíbení otcova vezdy větší a větší měrou dosahuje. Pán k obojímu, k následování i k zalíbení dotčenému prohlídá. Milováním nepřátel dokáží učeníci netoliko do sebe míti povahu Otce nebeského, jenž nepřátelům svým dobře činí a zlo dobrem odplacuje, *veleje svítiti a deštiti na zlé rovně jako na dobré,* nébrž také spolu zalíbení Otce nebeského dojdou. Ostatek slovo ř. γένησθε může nejenom slovy *abyste byli*, jak latině jest, nébrž také *abyste se stali* přeloženo býti, leč jak vidno ve smyslu rozdíl z toho nijaký nepovstává.

Upozorňují staří již, že Pán nenadarmo dí: *velí slunci svému;* chceť, abychom tím spíše dávali z toho, což sice *svým* nazýváme, což ale naším, jelikož od Boha na čas toliko propůjčeným, zhola není. Při tom spolu

ještě znamenáme, že místo *kterýž* slunci velí v ř. textu čte se částice příčinná *nebo;* smysl nemění se tím, ana vazba toliko nějak se přejinačila.

Potřebí však bylo tu lásku místněji olíčiti a označiti, a to činí Pán, ukazujíc na nedostatek lásky té, kterou se člověk ku přátelům nese. *Nebo jestli,* dí, *milujete milovatele svoje, jakou odplatu máte?* Místo toho má Lukáš: *jaký dík máte* od Boha? *Dík* se strany Boží vezdy jest skutečným, tudy *dík* tu značí tolik co mzdu či odměnu. Taková k milencům láska, jelikož z pleti a krve a z přirozené náklonnosti povstalá, zvláštní ceny do sebe nemá, v ničem se nedělíc od lásky, jížto celníci a pohané k sobě vespolek lípnou, a ovšem tedy odplaty zvláštní očekávati nemohouc. Nebo byť se v něčem láska Židů k sobě vespolek ode vzájemné pohanův a celných či publikánů lásky lišila, kořen tam i tu stejný jest, přírodná náchylnost; a tudy tam i tu cena a hodnota stejna. Proto praví Pán, tázaje se: *zdaliž i celníci toho nečiní?* Publikáni, celní, mýtaři či mýtníci byli pronajímatelé cel a výberčí těchto cel, mýt a veřejných peněz státních. Zámožnější z nich byli celníky vrchními, jenž od Římanův cla a berně úhrnem pronajavše potom je částečně podcelným pronajímali. Lidé ti byli u veliké nenávisti u Židů, poněvadž se těmto veškeré panství Římanů holým bezprávím býti vidělo; ano celníci ti pro lakotu, úskočnost a utiskavost svou i v jiných zemích rodákům nad míru nenávistni a odporni byli. V Palestýně jich nepřipouštěli do sbornic či synagóg, aniž jich ku svědectví přijímali, a ať již Židé rození jsouce, vezdy byli za pohany a hříšníky jmíni a za jedno s pohany se kladli (18, 17.). O nich ještě mnohokráte nám přijde mluviti.

Samozřejmo jest, že láska k nepřátelům nevymáhá nějaké k nim náklonnosti a přivinulosti, nébrž toho, abychom k nim mysl laskavou zachovávali, jim ve všelikých potřebách se propůjčovali, jim za zlé dobrem se odsluhovali, je dobrodiními získali, v neukojitedlnosti jejich je snášeli a aspoň za ně se modlili. O mezech, jež opatrnost, moudrost a žádost spasení tomu nepřátel milování klade, Pán za účelem svým se nerozšiřuje. Ale patrno, že Tit. 3, 10. 2 Jo. 10. meze takového k nepřátelům přivinování se určují a tudy odporu žádného míst oněch apoštolských se slovy Páně není, anoť na dotčených místech varovati se bludařův ne pro nelásku, nébrž pro nebezpečenství nákazy velí se.

Jelikož byl k svrchované lásce napomínal a obyčejným laskavostem všelikou cenu a hodnotu odepřel, tudy právě zavírá: *Buďtež tedy dokonalí, jak Otec váš nebeský dokonalý jest.* Myslí někteří vykladači a jmenovitě slovutný Maldonat, že věta ta vztahuje se na předešlou o milování nepřátelů nauku, že tedy v užším smyslu toliko bráti a o lásce slyšeti má se podle slov Luk. 6, 36., jenž slova Páně takto uvodí: *Buďtež milosrdni, jak Otec váš v nebesích milosrden jest.* Avšak jednou případností slov oněch u Matouše obmezovati nelze, ješto *vůbec a vesměs* znějí; a bez toho láska co plnost zákona snahu po veškerých ctnostech v sobě zahrnuje. Pán dlouho a s láskou o lásce a vůbec o dokonalení Zákona mluviv větou tou všechnu svou předešlou nauku zahrnuje a velí, bychom Otce nebeského, podle jehož obrazu a podobenství stvořeni jsme, ve všech ctnostech nápodobili a celým životem svojím co v zrcadle obráželi. Platon již určení člověka (ozvláště v Theotétě) v podobenství k Bohu pokládal, ač božnost ta u něho pro nepoznání jím pravého Boha stvořitele světa významu toho zhola nemá a nikoli v sobě toho neobsahuje, čeho Pán tuto požaduje. Pozorovati také musíme, že Pán nedí, abychom Bohu *podobni byli,* nébrž *dokonalé* abychom byli, jak Bůh dokonalý jest. Rozumí se samo sebou, že *rovnosti* nežádá, anať silám našim a přírodě naší nemožna jest; avšak nedí *podobni buďte,* poněvadž podobnost k jedné věci obyčejně se vztahuje a nepodobnost v jiných stranách nadesílá. Tudy v písmě Nového Zákona přečasto se potkáváme s velením oním, abychom dokonalosti píleli (1 Cor. 14, 20. Col. 1, 28. 4, 12. Jac. 1, 4. 3, 2.) a nápodobitelé či následovníci Boží byli. (Ef. 5, 1.) Vyrčen ode Pána cíl, udána méta, kam neustále zaměřovati potřebí. Krásně píše list k Diogn. 10.: Zamiluješ-li Boha, staneš se i následovníkem dobroty Jeho. Nediv se pak, že člověk může následovníkem Božím býti; můžeť ovšem, když Bůh toho žádá. Nezáleží ale to Boha následování v panování nad bližním, v povyšování se nade slabší a v bohatnutí. Nébrž kdo břímě bližního na se béře, kdo v tom, v čem vytýká a horuje, se jinému propůjčuje a o věci od Boha dosažené s jinými se sděluje, ten bohuje lidem, jenž od něho přijímají, ten následovníkem Božím jest. A sv. Leo I. dí: Člověk proto dle obrazu Božího stvořen, aby nápodobitelem tvůrce byl svého, a v tom přirozená důstojnost naše shledává se, když v nás co v nějakém zrcadle podoba lásky Boží se bleskotá (serm. de

jejun. 10). Leč skutek dobrý, má-li ctností býti, musí z čistého zřídla, z dobrého úmyslu vycházeti. O tom Pán jedná ve hlavě následující.

Hlava VI.

Kterak se chovati při almužně; 5. modlitbě; 16. postu; 19. o jaké poklady pečovati.

1. Varujte se spravedlivost svou činiti před lidmi, abyste uvidíni byli od nich; jinak odplaty nebudete míti u Otce svého, jenž jest v nebesích. 2. Když tedy dáváš almužnu, netrub před sebou, jak pokrytci činí ve sbornicech a na ulicech, aby slaveni byli od lidí; amen pravím vám, vzali odplatu svou. 3. Ale když ty dáváš almužnu, nevěz levice tvá, co činí pravice tvá, 4. aby byla almužna tvá ve skrytě, a Otec tvůj, kterýž vidí ve skrytě, odplatí tobě.

K dokonalosti svrchované napomínal byl Pán; leč abychom k ní dostíhali, potřebí především dobré skutky v dobrém úmyslu vykonávati a tam prohlédati, abychom dobro svoje pro slávu a čest Boží činili. Proto Pán předeslav 5, 3—15 co část první základná pravidla, dále v druhé části 5, 17—48. přednost spravedlnosti jím učené před onou v v Starém Zákoně, nyní přistupuje k třetí části, k tomu totiž, jakým úmyslem spravedlnost tu vykonávati přijde; napřed o záměru a úmyslu tom mluví vesměs a vůbec; což potom na třech hlavních skutcích a prostředcích spravedlnosti podrobněji ukazuje.

Rozdíl při této třetí části shledáváme ten, že v ní také ohled béře na pohnutky člověku se přirozeně naskýtající a od Fariseů pěstované, kdežto v prvnějších částech prostě, přímo a bez ohledu takového učení své pronášel. Mluví Pán všady srostitě a v příkladech, každému přístupně a dostupně, že zhola rozum nejsprostější chápati nauku jeho může. *Varujte se*, dí, *spravedlnost svou činiti před lidmi, abyste uvidíni byli od nich. Činiti před lidmi* nezakazuje Pán, nébrž činiti před nimi, abys *od nich viděn a chválen byl*; (částice: *aby* značí úmysl, záměr a účel); chce jen, abychom pochval lidských nebyli žádostivi, a jich sobě za odplatu činů svojich nevystavovali. A tedy výrok ten neodporuje onomu 5, 16., že skutky své dobré tak vykonávati máme, aby lidé je vidouce Boha z toho oslavovali. Pavel, jenž dí, že kdyby lidem se líbil, Kristovým by služebníkem nebyl (Gal. 1. 10.), přece na jiném místě vyznává (1. Cor. 10, 33.), že všem líbiti se usiluje, ne aby slávy a lásky u nich nabyl, nébrž (1. Cor. 9, 21. 22.) aby všecky získal a všecky k spasení přivedl. Sv. Zlatoúst vece: Kdo dobré nečiní proto, aby od lidí spatřován byl, ten ač před očima lidí činí, přece před lidmi se činiti nezdá. Nebo kdo pro Boha dobré činí, nepatří při tom na jiného leč na Boha samého, k jehožto cti a podle jehožto vůle působí, právě tak jak toho umělec před očima chová, kdož mu dílo vykonati dal. — O těch ale, kdo pro pouhou schloubu skutky své dobré vykonávají, praví Pán, že nedosáhnou odplaty u Otce nebeského, an již *mají odplatu* od lidí, poněvadž spravedlivo, abys od toho mzdy dostal, komu pracuješ, aniž od toho odplaty očekával, jemuž nesloužíš. Schlouba a bažení po cti jest ten mráz, jenž květy dobrých skutků vysvěďuje; jest zloděj, jenž duši naši o mzdu dobra okrádá, jest mol veškerých ctností, jest červ, jenž ožírá záslunu skutkův dobrých, jak červ ohlodal břečtan Jonáše proroka. (Jon. 4.) Nemůžeme-li jinak leč před lidmi činiti skutků svých, tedy má vezdy nám před očima býti Ž. 113. *Ne nám, ne nám, nébrž jménu Tvému Bože buď čest a sláva.*

To vůbec a vesměs o všeliké ctnosti Pán nadeslav přistupuje ke třem jejím zvláštním výkonům, k almužně, jíž všechna dobrodiní, k modlitbě, jíž všecky povinnosti k Bohu a ku postu, jímž všecko sebe umrtvování rozumí. Proto užívá částice sousledné *tedy* čili *protož*, slůvkem tím obrácení zásady oné povšechné na případy zvláštní uváděje. Napřed záporně Pán vystříhá, potom přímo kladně učí. *Když tedy dáváš almužnu*, vece, *netrub před sebou, jak pokrytci činí ve sbornicech a na ulicech, aby oslaveni byli od lidí. Troubiti před sebou*, vytrubovati jest příslovně praveno a značí veřejně povyk učiniti, pozornost spůsobiti, svědkův a jich chvály hledati; žeby kdy se to bylo doslovně dálo, nepotvrzuje se. *Pokrytec* jest, kdo úmysl svůj skrývá, povahu svou zahaluje a jinou slibnou na odiv vystavuje, slovem, kdo za toho jmín býti žádá, jímž není. *Almužna* slovo původem svým řecké, avšak do všech téměř jazykův odtud přeštěpené, značí v naší řeči to, jak je nalezáme v staroslovanských překladech převedené, totiž

milostinu či raděj milostini, totiž dar daný neb službu činěnou z milosti, z milování, z lásky. Dávala se milostina ta rozličným během. Pán dvojí spůsob tu připomíná. Sbírala se totiž ve sbornicech či synagógách, jenž se potom k večeru mezi chudé rozdávala. Ale žebráci též, a to jest dotčený druhý spůsob, stáli po ulicech, zvláště na úhlech, kdež se více ulic sbíhá, čili na rozulkách, aby tam almužny od mimojdoucích přijímali. Jak sebou samým patrno, Pán spůsobů těch dávání almužny nehaní, nébrž toliko tupí ty zlé při nich obyčejné úmysly. Dí, *že již vzali odplatu svou*, t. j. že již nemají očekávati mzdy od Otce nebeského; sic jinak nevždy ten, kdož pro schloubu dobro činí, hned také chvály dosahuje.

Co hned dále dí, že když činíme almužnu, *levice nemá věděti, co pravice činí*, rovně se příslovně bráti musí. Tím Pán opak onoho roztrubování naskýtá a velí, abychom dobrodiní svá beze hluku a bez ohledů lidských, jediné pro Boha činili, aby toho ani ten nedověděl se, jenž nás tak blízek jest, jak pravé ruky blízka jest levice. Přičiňuje Pán důvod toho, an dí: *aby, jsouc skryta almužna tvá mzdy dosáhla u Otce nebeského.* Tam zajisté almužna milostinou jest, kdež se dává bez zapýření chudáka, a ta jest toliko skutkem pro Boha činěným, která se bez lidských ohledův dává. Věční toliko skutkové věčné odplaty dojdou; to pak jsou skutkové pro Boha, odvěkého a dověčného, vykonaní.

Jiní slova o nevědění od levice toho, co pravice činí, sličně obracují na nevyčítání jiným, čeho jsme jim udělili, a na konečné všech od nás jiným učiněných dobrot zapomínání. Tak zajisté má býti skutek dobrý v skrytě, abychom ho sami před sebou tajili, aniž naň ustavičně myslili a na něm se kochali.

Avšak nesplyne takovýto milosrdný skutek bez odměny; skutek dobrý pro Boha činěný chová v sobě z milosti Boží hodnotu, kteréž Bůh bez odplaty nenechá, jenž všecky věci skrytě vidí a oceňuje. Někteří rukopisové řečtí přidávají: odplatí Bůh tobě *zjevně*; leč slovo *zjevně* pozdější jest připisek. *Chceš-li svědky míti*, vece Zlatoúst, když skutky dobré činíš? Máš netoliko anděly, nébrž svrchovaného Boha; nébrž počkej maličko a na dni soudném před veškerým světem Bůh ctnost tvoji ohlásí (hom. in Mt. 19.). A Pán sám praví (Luk. 14, 14.), že blažen člověk, jenž pro almužnu jiným udělenou tuto žádné odplaty nedochází, poněvadž *při vzkříšení se mu jí hojně dostane.* — Teď přichází Pán k druhému skutku, k modlitbě a dí:

5. A když se modlíte, nebuďte jako pokrytci, kteříž libují ve sbornicech a na úhlech ulic stojíce se modliti, aby byli viděni od lidí. Amen, pravím vám, vzali odplatu svou. 6. Ty ale když se modlíš, vejdi do pokojíka svého a zavřev dvéře pomodli se Otci svému v skrytě, a Otec tvůj, kterýž vidí v skrytě, odplatí tobě. 7. Modlíce se pak, nemluvte mnoho jako pohané; domnívají se zajisté, že pro mnohomluvnost svou vyslyšáni budou. 8. Nepřipodobte se tedy jim, nebo ví otec váš, čeho potřebí máte, dříve než Ho prosíte.

Druhý příklad, jak skutky křesťanské činiti, vzal Pán od modlitby. *Když se modlíte*, dí; pokládá tedy, že modliti se třeba, a že modlitba jest povinnost sama sebou zřejmá, jakož není národa, který by se nemodlil.

Sv. Řehoř z Nyssy vece: Modlitba jest hrad zdrženlivosti, hněvu krotitel, pýchy podmanitel, mstivosti ukojení, závisti udušení, nespravedlivosti odstranění, nepravosti napravení, modlitba jest v tělesné slabosti posila, v hospodářství zdar, v obci zákonitost, v boji vítězosláva, v míru utvrzení, pečet panenství, důvěra manželství, štít cestujícím, stráž odpočívajícím, rolníkům hojnost, plavcům spása; jest zástupce obžalovaných, jest osvobození jatých, odpočinek unavených, útěcha zarmoucených, zábava radujících se, věnec snoubenců, uvítání rozeňátek, rozloučení umírajících. Modlitba jest rozmlouvání s Bohem, patření věcí neviditelných, dosažení žádoucích, požitba věcí přítomných, záruka budoucích.

U Židů třikráte za den se modlili, jak i Daniel (6, 10.) třikráte za den k Bohu se modlil; nad to modlívali se před jídlem a po jídle. V Žalm. 118, 164 dí: *Sedmkrát zu den chválu jsem vzdával Tobě.* Modlitby konaly se v synagógách či sbornicech, které odtud modlitebnicemi slouly. Ale dály se modlitby též vně na ulicech, anoť přikázáno bylo, aby člověk Žid, kdež jej hodina modlitby zastihne, všeho zanechav modlitbu svou vykonával. Obyčejně stoje se to stávalo, ačkoli také drahně příkladů máme, že klečíce modlitbu odpravovali. Stojíce pak při modlitbě upírali oči na zem a ruce měli na prsou složeny a sice pravici nad levicí a obličej jejich byl obrácen ke chrámu Jerusalém-

skému. Toho všeho Pán nehaní; což tupí, jest licoměrnost, pokrytství, stavení se, jako bys vbožněn, v Boha přenešen byl, an zatím toliko o lidskou slávu stojíš; což tedy tupí, jest bažení po chvále, jest schlouba, jest žádost držánu býti za pobožníka a za toho, jehož modlitbou svět v trvání se zachovává. Pán sám modlil se v chrámě i vně chrámu na místech hlučných a patrných, kdež ho lidé viděti mohli, ač nejraděj se ustraňoval na místo soukromé. Váha nespoléhá na slově *stojíce*, jak patrno. A proto křesťané v neděli a velkonoční dobu stojíce, jindy klečíce se modlívali, tamto na česť a nápodobení vzkříšeného Pána, toto pro památku pádu Adamova a vlastních hříchů.

Posud záporně pokračoval Pán; ale On od záporu ku kladu přechází a dí: *Když modlíš se, zavři pokojík* či komoru neb komnatu svou, *a tam neviděn* a nespatřen *Bohu se modli.* Modlitba jest obcování a rozmlouvání s Bohem, a tedy nejlépe tam se modliti, kde se bez závady to s Bohem obcování díti může. K tomu prohlídá Pán, ač nikoli, jak samozřejmo jest, doslovně vykládán býti nevolí. Kdekoli se člověk modlí, má jenom k Bohu zřetel míti a srdce svoje před Ním vylévati, na lidi a jejich chválu zhola nic se neohlédaje, právě jakoby sám v závěti, v ústupu, ústraní meškal. Všady, kde se modlí člověk, může učiniti sobě pokojík soukromý, když docela vzdálí se všech myšlének cizorodých, v jedině myšlénce na Boha se ustaví a tak útulek a závět nějakou z mysli duše svoji si utvoří. Tudy mnozí otcové sv. přenosně rozumějí *pokojíkem* vnitrné sebe pro Boha osamocení anebo *duši.* Tělo jest cela, schrána či poustevna, duše jest poustevník, jak jiní otcové svatí věc představují.

Mluví dále Pán tu o odplatě modlitby řka: *Otec tvůj, jenž vidí v skrytě, odplatí tobě.* V tom svrchovaná láska Boží se spatřuje, že to, jehož dovolení pro nás svrchovaná milost jest, nám, dobře-li je vykonáme, k zásluze přičítá a odplatu za to připovídá. Ale poněvadž odplaty jenom modlitbě řádné se dostává, tudy Pán ještě jednu chybu a vadu při modlitbě vytýká, při kteréž nebéře ohledu na Židy, nébrž, čehož dobře šetřiti přijde, na pohany. Pohané ku bohům a bohyněm svým se modlívali, ale pro nepravý a bludný svůj o božství náhled nemohli ani v pravý spůsob modlitby uhoditi; stálo jim zajisté na mysli přečasto to, z čeho se jim prorok posmívá 3 Reg. 18, 27. Volali ustavičně *od rána do poledne k Bálu: Vyslyš nás Bále, vyslyš nás Bále,* okolo oltáře křepčíce a bodajíce se ostřími tak, že krev proudila jim z údův; když ale nespomohlo, tedy Eliáš dí jim: *„Křičte hlasem vyšším,* nebo *Bůh váš snad v rozmlouvání jest, nebo jest v hospodě, aneb na cestě, aneb spí, aby se probudil.* Takto smýšlejíce pohané, jinak nemohli, leč ustavičně se svého boha dovolávati. Dochovalo se nám několik vzorů modliteb pohanských; nejsou leč ustavičná opětování a jmen a příjmení divných a divných přednášení. Domnívali se zajisté (nemluvíme tu o mudrcích jako Plato, Sokrates a jiní byli), že tím spíše bůžka svého ku prosbám svým nakloní, když jménem jemu nejmilejším ho prozvou a věc, o niž žádají, stokrát pojmenují, jak již sami moudřejší pohané vytýkali. Terent. Heautont. V. 1. Ano za to měli, že jistými modlitbami bůžka svého zhola přinutí, aby se jim nevyhnutedlně ku prosbám jejich propůjčiti musel. Slovo řecké *battologia,* jež vulgáta vykládá mnohomluvstvím, značí zajíkavé, koktavé, breptavé mluvení, což ovšem přiházelo se pohanům, vždy nová tétéž prosby slova vynalezajícím a se slibně ukládajícím, anoť se jim zdálo, že nemohou dosti sličně a líbezně žádosti přednésti, aby se jenom slova jejich bohům zalíbila.

Z toho již béře se, že Pán dlouhých modliteb s dobrým vědomím, s důvěrou a zbožně pronášených nezavrhuje; dí zajisté: *Vít Otec váš, čehož potřebujete.* Slovy těmi proto jenom zamítá ono tlamání, lomcování a přílišnými slovy ploštění, jedné a též věci až do ošklivosti opálání a modliteb nelepými hlasy rozpouštění, poněvadž to z nedověry a z bludného náhledu pochází, jakoby Bůh nevěděl, čeho nám potřebí jest. Toť snésti se mohlo, vece Pán, u pohanův pro jich o božství bludy; ale u vás, jimž Bůh co předobrotivý a vševědoucí Otec znám jest, a jimž povědomo, že ne hlasu, ale srdce poslouchá Bůh, u vás zhola za velikou vadu to pokládati se musí. Že tomu tak jest a že Pán rozprostraňování se v modlitbě nezapovídá, patrno z nauk jeho dalších, jakož také z příkladu Jeho. Pověděl podobenství, že potřebí *jest vezdy se modliti a neustávati.* Luk. 18, 1. A tu předkládá vdovu, která teprv po dlouhém a neustálém se domahání, naléhání a obtěžování soudce věci své došla. A na jiném místě Luk. 11, 5. mluví o muži, kterémuž po drahném teprv klepání odevříno bylo. Sám pak nejednou celé noci na modlitbách trávil a na olivetské hoře touž modlitbu třikrát opětoval. Marc. 14, 39. Jiná věc jest, dí Aug. ep. 121. mnoho mluviti a slovy ploštiti a jiná věc jest stálá pohnutost mysli; vzdáleno buď mnohomluvství, ale nescházej drahné modlení se, když mysl v hor-

livosti trvá. A na jiném místě týž sv. Aug. vece: Mnoho mluviti v modlitbě jest zbytečnými slovy věc potřebnou vystavovati, mnoho ale prositi jest na Toho, k němuž se modlíme, dlouhým a zbožným zbuzováním srdce svého tlouci; věc ta pak se více vzdycháními nežli řečmi vede. Sv. Řehoř Nysský vece, že Pán proto neobyčejného slova užívá, aby pokáral ty, kdož nesmyslnými, marnými a zbytečnými žádostmi se obírají. Prázdné mluvou plýtvání není řeč, nébrž blábolení, žvání, pleskání, klábosení a jak ještě mnohonásobně jinými slovy se to vyjádřuje. Vůbec on mluvení mnohé o předkládání marných modliteb béře. A pro pochod slova προσευχή modlitba od slova εὐχή slib, vece, že nemáme žádati od Boha nic, leč bychom se mu dříve slibem zavděčili. A sv. Jeronym vece: *Považiti máme, že jsme modlitelé a ne vykladatelé.* Pro dokonalé slovům těm Páně vyrozumění pamatovati sluší, že Pán tuto nemluví o čase a trvání modlitby — což u Luk. 11. a 18. činí, — nébrž o spůsobu modliti se.

Již pak nadeslav Pán předpisy a pravidla o modlení se, přistoupá ku zvláštnímu vzorci, jehož učeníkům svým podává. Dít:

9. Takto tedy vy se modliti budete: Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno Tvé. 10. Přijď království Tvé; buď vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi. 11. Chleb náš ezdejší dej nám dnes. 12. A odpusť nám viny naše, jakož i my odpouštíme vinníkům svým. 13. A neuvoď nás v pokušení; ale zbav nás zlého. Amen. 14. Nebo jestliže odpustíte lidem hříchy jejich, odpustíť i vám Otec váš nebeský viny vaše. 15. Pakli neodpustíte lidem, ani Otec váš neodpustí vám hříchů vašich.

Jest to *modlitba Páně*, o nížto některé předběžné otázky předeslati musíme, než k jednotlivým částem přistoupiti můžeme. U sv. Lukáše 11, 1. modlitba ta znova se předkládá, a sice na nalehání učeníkův, kteří prosili Pána, aby je modliti se naučil, jakož Jan byl učňům svým učinil. Na to jim Pán modlitbu tu, ale mnohem kratší, přednáší. Nastává tedy otázka, kolikrát Pán modlitbě té učeníky vyučoval a kterak onen vzorec kratší u sv. Lukáše se má k obšírnější modlitbě u sv. Matouše přednešené.

Ti vykladači, kteří se domýšlejí, že Matouš ve své horné řeči věci při rozličných příležitostech ode Pána mluvené v jedno shrnul, ti odpověď pohotově mají a dí, že právě sv. Matouš to, co Lukáš při svém pravém čase vykládá, již dříve položil, hodlaje veškery o modlitbě nauky na tom místě obsáhnouti. Nesnázi tu, že Lukáš modlitbu zkrátka jenom, Matouš ale obšírně klade, odbývají pravíce, že v kratším přednosu Lukášově veškery žádosti se zahrnují, a sv. Matouš obšírněji toliko vyslovil, co tam stručně praveno; anebo že Lukáš píšíc později sv. evangelium a před očima maje obšírnou a doslovnou tu modlitbu Páně u Matouše položenou, jí toliko kratčeji dotknouti volil. Ti vykladači ale, kteří za to mají, že sv. Matouš řeč Páně tak, jak držána byla, předkládá, a že Pán hned na prahu vyučování modlitbě té učeníky vyučil, ti vhodně povídají, že učeníci ovšem u Matouše byli slyšeli tu modlitbu, ale domnívajíce se ji nebýti vzorcem, o takový vzorec či o formulu takovou Pána prosili, načež je Pán odkazuje na tu již v horném kázaní sdělenou modlitbu a tudy jenom zkrátka nejhlavnějšími tahy ji pronáší. Kterému náhledu by se přednost měla dáti, poznati lze nám z toho, co jsme výšeji na počátku o povaze horné řeči Páně pověděli.

Dále přijde nám rozebrati otázku, zda Pán v modlitbě Otčenáši skutečně vzorec a formulu nám předpisuje, jíž bychom při modlení svém užívati měli, aneb zdali jenom spůsob a povahu nám vylíčiti míní, kteréž bychom modlíce se následovali? Jisto jest, že Pán v modlitbě své nás učí spůsobu, kterým, pořádku, v jakém, a spolu věcem, o kteréž modliti se máme, a že v ní veškery věci se nalezají, o něž nám žádati se udá. I to jisto jest, že přesličná dogmatická náuka v modlitbé té dostihati dá se, tak že sv. Cyprian modlitbu tu zkráceným evangeliem nazýval. Ale tím není veškera modlitby té hodnota vyčerpána. Postup Páně ode všeobecna k tomu, co zvláštno jest a srostito, nám namítá, že i tuto něco srostitého a zvláštního před sebou máme, t. j. že máme před sebou formulu, jíž při modlení se, ač ne výhradně užívati máme; ne výhradně, poněvadž modlitba ta souvisí s naukami, o jejichžto idealném smyslu jsme se byli zmínili. K tomu Pán dí: *Takto se budete modliti;* slovíčka *takto* pak se užívá při oněch vzorcích modlitebných, jenž doslovně se říkati měly, n. př. při požehnání kněžském, Num. 6, 23: *Takto budete dávati požehnání*, načež slova následují, jichž při tom užívati mají. V též čtvrté knize Mojžíšově Bůh *vloživ slova v ústa Balaamovi* dí: *Takto* mluviti budeš: ovšem ta slova povíš a proneseš, jež nyní v ústa vkládám tobě. Num. 23, 5.

A v prorocích rčení *tak dí Hospodin* docela odpovídá rčení: *toto dí Hospodin.* Kdyby Pán, díme dále, byl toliko spůsob, nepak vzorec a doslovný obsah modlitby udával, nač by byl tak okrouhlou, určitou a v sobě ukončenou modlitbu předříkal, moha jenom obsah vesměs vypsati, jenž v modlitbách našich nacházeti se má? U Lukáše také čteme, že Pán dí, Luk. 11, 2: Když se modlíte, *říkejte,* což toliko o formuli platiti může. Proto v církvi sv. se modlitby Páně zhusta užívá. Nebo dí sv. Cyprian: *Která modlitba může býti duchovnější než ta, která od Krista nám dána, od Něhož i Duch svatý nám seslán jest? Přátelská a domácká jest modlitba, Boha z toho, co Jeho jest, prositi a k uším Jeho vstoupati v Kristově modlitbě. Nechť pozná Otec Syna svého slova, a kterýž přebývá vnitř, ten buď i v hlasu.*

Od věku Augustinova modlitba Páně *na sedm* prosob se dělí, z nichž *tři* k Bohu, *čtyry* ke tvorům se odnášejí; tak tajemné a mystické číslo sedmice právě ve dva díly se rozpadá, ve trojku, jenž jest oznak Boží, a ve čtverku, jenž jest oznak tvorstva. V obou částech nějaké vstupování shledáváme. Díl první modlitby tak téměř pokráčí: Bůh má poznán býti, jakým skutečně a v pravdě jest; což když se stane, tedy vchází v obecenství s člověky a vládne jimi. Tím pak veškerá země nebem se stává, an všickni jeho vůli plniti pílejí. V části druhé vzrostá prosba tímto postupem. Začátek děje se od věcí tělesných a přechází k duchovním a sice nejprvé k vyhlazení viny dočiněné: na to k ostříhání od viny v budoucnu, abychom milosti Boží sotva dosáhlé neutráceli; posléze se přechází ke zbavení a oproštění všeho zla. Učí nás vlastním tímto příkladem Pán, že věcí nebeských nejdříve a především hledati potřebí, o čemž níže v. 33. ve slovích zvláštních se projevuje. Sv. Tomáš Aq. vece: V modlitbě Páně prosíme o všecko, oč prositi můžeme a prosíme v pořádku, jímž prositi máme. A tudy modlitba ta netoliko nás učí modliti se, nébrž i pořádá naši celou duši. Napřed žádáme o cíl, potom o prostředky k cíli. Cíl náš jest Bůh, k němuž dychtíme dvojím obyčejem, jedním prohlédajíc k jeho oslavě, druhým žádajíc k oslavě té se přiúčastniti. První věc se k Bohu táhne, jelikož ho milujeme, *Posvěť se,* druhá, jelikož *sebe* v něm milujeme, *Přijď k nám.*

K tomuto cíli nás dvojí cestou dovésti může. Jedna sama sebou přímě: *buď vůle tvá.* Druhá náhodně vede nás, prostředečně a nástrojně: *chléb náš.* Ale i překážky zavalují cestu. 1. Hřích napřed: *Odpusť.* 2. Napotom pokušení: *Neuvoď nás.* Posléze 3. nynější zla: *Ale zbav.* Přistupme již k věcem jednotlivým.

Otče. Tím jménem nás modlitbu začíti učí, abychom v sobě vzbudili a podnítili důvěru k modlitbě potřebnou, a abychom tím jménem pěstěným a lahodným Boha k vyslyšení naklonili. *Jménem Otče,* dí sv. Augustin, *vzbuzuje se láska; neb což milejšího nad Otce? Vzbuzuje se ale spolu i jistota obdržení; nebo čehož nedá ten, jenž dětmi býti uštědřil?* Slova *Otče* v Starém Zákoně zřídka na modlitbě kdo užíval, a v Žaltáři prorok nikdy tak Boha nezůve. Dálo se to pro bezpřemnou úctu a nevýslovnou nesmělost a takořka plachost před neobsáhlou velebností Hospodinovou. A když přece nalezáme někde výraz ten, jest to povýšení a podnesení důvěry na nejvyšší stupeň a dálo se bez mála jenom v největších nebezpečenstvích. Jes. 63, 15. 16. 64, 7. 8. U pohanův ovšem nalezáme, že bohy své otci, bohyně matkami nazývali, ne jenom v modlitbách, nébrž i při slavnostech mimo modlitbu, Lact. 4, 3. a o Zeusovi známo, že vůbec sloul otcem bohův a lidí. Ale dálo se to ve smyslu docela jiném, přírodném, jakož úcty té a té svatobázně k bohům svým pohané zhola cítiti nemohli, o božství pravého pojmu nemajíce. To pravé Boha Otcem pojmenování křesťanům vlastní jest, a v tom shledává se ono Starého Zákona Pánem zdokonalení, že onu bázeň, nesmělost, neodvážnost Boha tím jménem prozvati z duší lidských, jím nyní s Bohem smířených, vymezil a pravou důvěru dítěcí v mysl lidskou a tudy také v ústa člověcká vložil. Otcem Boha jmenujeme netoliko pro stvoření nás, nébrž i pro vykoupení nás a nás za syny v Kristu přijetí. Člověk nový, obrozený, a Bohu svému skrze milost navrácený, říká Bohu *Otče,* an již synem Božím býti počal. *Jak veliká jest dobrotivost Páně,* dí Cyprian, *an chtěl, abychom Boha otcem nazývali. Kdožby z nás ke jménu tomu na modlitbě sáhati směl, kdyby byl On nám tak se modliti nedopustil? Pamatovati ale máme, že nám, poněvadž Boha Otcem nazýváme, jako synům Božím choditi přijde, abychom jak my se chlubíme Otcem, i On se chlubil námi.* Jest zajisté jméno to podnětem poslušnosti Hebr. 12, 5... a naděje naší k dědictví věčné říše Jeho. Rom. 8, 16. 17. Otcem jmenujeme tu celou přesvatou Trojici, jak patrno, anať se prosba ne k osobě Otcově zvláště odnáší, nébrž vůbec k Bohu. Sv. Řehoř Nysský vece: Kdož mi dá perutě jako holubici, abych mohl

mysl pozdvihnouti k velebné výši slov těch, že důvěrným slovem ku pánu veškerenstva říci smím: Otče! — A dále žádá, co výplynek tím slovem Boha nazývání, abychom příbuzenství svoje s Bohem potvrdili životem.

Dále díme Otče *náš*, nedíme Otče *můj*. Jest to společná a obecná modlitba, a ne za sebe, nébrž za lid všechen modlíme se, an všechen lid jedno jsme; tím slůvkem se vespolek bratřími a sestrami býti klademe, a k nejvyšší lásce zavazujeme. Leč není to slůvko *náš* toliko lásky vespolné znakem, nébrž jest spolu významem rozdílu našeho od Krista, jenž Otce nazýval Otcem *svým*, ne *naším*, poněvadž On jinou docela než my měrou Synem Otce v nebesích byl; my zajisté přijatí, zvolení, přísvojní, zálibní jsme synové, On přírodným synem jest.

Dále Boha *v nebesích* býti pravíme, ne jakoby Bůh nebesy obmezen a uhraněn byl; On zajisté zemi a nebe naplňuje Jer. 25, 24. a sláva Jeho jest nade všecka nebesa Ž. 112, 5. Ale tak díme, abychom nejprvé Boží nade všecky tvory vyvýšenost vyjádřili; potom poněvadž Bůh, ač všady přítomný, v nebesích zvláštním spůsobem slávu svou zjevuje a vyvoleným svojim se požívati dává. Nad to ještě jsou nebesa pravá vlasť naše, kdež se ocitnouti a kdež nápadnictví slávy od Boha nám připravené nastoupiti máme; přidává tedy Pán slovce *na nebesích*, aby mysl naši k nebeským věcem pozdvihnul.

Podává se nám nyní k rozjímání první prosba po té předmluvě: *Posvěť se jméno Tvé. Jméno Boží* jest to, co se z Boha lidem zjevuje a jejich známosti naskýtá. Ex. 23, 21.; jest bytnost Boží, pokud od lidí poznána a vyznávána bývá Jo. 17, 6. R. 9, 17. *Posvětiti* značí svatým učiniti to, co nesvato jest; dny a doby posvětiti značí je svatě držeti, svatě ctíti, slaviti. Exod. 20, 8. O Bohu užívané slovo to znamená, Jej poznávati a vyznávati co svatého Jes. 29, 23., o Něm dobře a právě co o Nejsvětějším smýšleti Sap. 1, 1. a smýšlení to svoje rozšiřovati; značí toli co oslavovati Jo. 12, 28. 13, 31. 14, 13. 15, 8. *Posvěcuje se jméno Boží*, když Bůh všady se poznává, ctí a oslavuje. Zahrnuje tedy přemnoho v sobě prosba ta; avšak má-li od proseb dvou následujících se různiti, musíme ji na jisté meze stáhnouti a ji toliko o poznání a ctění Božím rozuměti. Obsahuje tedy záporně prosba ta žádosť, aby Bůh od žádného a nikdy zneuctěn, znevážen a urouhán nebýval, nébrž aby kladně od nás a ode všech lidí náležitě poznán, ctěn, oslavován a zvelebován byl, což potahuje se *také* zvláště na veřejné služby Boží. To všecko nemůže se ovšem státi, leč když hříšníci se pokají, nevěřící se obrátí, odštěpenci se k církvi přijednotí, anoť toto všecko závadou a překážkou jest povšechnému poznání, vyznávání a oslavování Boha; ale toho Pán neměl při této, nébrž při následujících prosbách na mysli.

A sice hned v prosbě druhé voláme: *Přijď království Tvé.* O království Božím již zhora 3, 2. řeč byla. Rozumí se královstvím Božím panování a vláda Boží mezi lidmi a dle toho úplné obrácení pohanstva a Židovstva a spolu úplné obnovení útrob lidských skrze Ducha svatého, jak to Pán ve dvojím podobenství o zrnu hořčičném a o kvasu níže 13, 31. vykládá. A poněvadž království Boží a úplná vláda Jeho nemůže tuto obdržeti, leč by spolu vněšné okolnosti jemu napomáhaly, tedy se spolu rozumí též, aby k nám přibyla ona doba, ve kteréžto veškeří nepřátelé Boží za podnož Kristovi položeni a veškeřy závady a překážky pravého a bezmezného panování Páně odstraněny budou, čili rozumí se, aby konečné kralování Boží, kdež Bůh bude *všecko ve všem* 1. Cor. 15, 18., se vyjevilo a průchodu dosáhlo. Rozšíření tedy evangelia a církve, úplná závlada Boha v srdcích našich a uvidomění a vyjevení slávy Boží, do kteréž druhdy přijati budeme, jest obsahem prosby této; a tudy právě trojího království prosíme, království na zemi, čili vlády církve, království milosti Boží v útrobách našich, a království onoho dokonalého a neskonalého v nebesích. Sv. Řehoř Nysský vece: Jsme krutovládou hříchu sklíčeni, jsme porobeni útoky všelikých vášní co pravých katanů a nepřátel, a proto se dobře modlíme: Přijď království Tvé. Nebo nelze jinak se sprostiti záhubné zlovlády, lečby mocnost, která uděluje života, nad námi panství přijala. Když království Boží k nám zavítá, zničena bude zlovláda, jako dým ve vzduchu se rozplývá a vosk v ohni se rozpouští. Nebo netrvá tma, když vzešlo světlo, ani nemoc, kde vládne zdraví; nepůsobí vášně, kdež nastala bezvášnivost, vymizuje smrt, když život kralovati počne. Přijď království Tvé! Sladké slovo, kterým prosíme od Boha asi toto: zahnáno budiž vojsko protivníkovo, zničena buď válka těla proti duchu, zjev se mi ruka andělská a plukové Boží, aby padli plukové nepřátelští.

V prosbě této zahrnuje se ale jen jako strom v jádru prosba následující, kterou tudy sv. Luk. 11. vypustil. Prosba ta: *Buď vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi* samozřejmá jest. Prohlédá k uskutečnění království Božího a obsahuje v sobě obor činného života.

Pro člověka podle obrazu Božího stvořeného není jiného pravidla leč *vůle Boží*, Jac. 4, 12. a ta jest posvěcení naše 1 Thess. 4, 3. Jak vůli tu plniti máme, toho míru a měřidlo Pán hned udává *jako v nebi* t. j. tak hbitě, hotově, dokonale a čistomyslně, jak andělé nebeští, s nimiž stoupenstvím a družstvím spojeni jsme. Hebr. 12, 22. 23. Prohlídá Pán bezmála k Ž. 102, 20: *Dobrořečte Hospodinu veškeří andělé Jeho*, a nám ochotu, žádostivost, sklonnost, dokonalost a hbitost andělů ve vykonání vůle Boží za vzor vystavuje. Přesličně dí sv. Zlatoúst: *Velí Kristus, abychom s obyvateli nebes společenství měli; a dříve než se nám příbytkův oněch blažených dostane, chce aby nějako země nebem se stala, abychom totiž tak vůle Boží na zemi poslušni byli, jakbychom již v nebesích s anděly bydleli.* V dokonalé shodě vůle naší s vůlí Boží blaženost záleží; služba Boží jest pravá svoboda, pravé kralování, pravé blahoslavenství.

Dvojí věc se obsahuje v prosbě té: *jedna* plnění zákona Božího, v němž vůle Boží vyrčena, *druhá* snášení nehod, útrap a příkoří, jimiž nás Bůh k záměrům vůle svojí nakloňuje, vychovává a uspůsobuje. Veškera dokonalost člověka záleží v tom, abychom v dobrých i zlých případech, v pohodách i nehodách vůli svou vůli Boží podrobovali. A poněvadž starý člověk v nás Bohu se často příčí a skutkové naši Bohu potočiti nejsou, tedy potřebí jest, abychom vůli svou ustavičně zapírali, ji, pokud odporna Bohu jest, vyzouvali a v Boží vůli se oblékali. V nás zajisté, skrze nás a na nás má se vůle Boží díti, a jak dí sv. Bernard (s. 3. resur.) kde přestává vůle člověkova protiviti se Bohu, tam veškeren oheň pekelný zhasíná; *nebo na koho se rozlítí oheň onen, leč na svévoli?* Napsala o tom vůle své s Boží volí shodování rozmluvu krátkou sv. Kateřina Senenská a v srdci svém sobě vybudovala pokojík z desek vůle Boží vytesaný, v němž mysl její ustavičně co v nebi blaženě a svatě bydlela, odloučena světa nic nemyslíc, nic nemluvíc, nic nečiníc leč co Bohu se líbilo.

Tři prosby ty, které v rovnoběžných a souměrných větách se pronášejí a k Bohu a nebeským věcem tíží a směřují, v tom se od sebe liší, že první ku poznání, druhá k obecenství, třetí ke skutku více prohlídá, ač ostatně všechny tři k sobě nejúžeji přiléhají a jedna v druhé se zahrnuje.

Od proseb těchto tří, které se k Bohu odnášejí, sestoupá Pán k oněm, jenž k našim potřebám prozírají. Nejprvé díme: *Chléb náš vezdejší dej nám dnes.* Slovem *chléb* značí se všecko, čeho nám k zachování života potřebí jest (31. 2 Cor. 9, 10.); avšak Pán spolu slova toho užívá pro naučení nás, abychom se s málem spokojovali a mírnosti, střídmoty a spokojenosti pilni byli. Dej nám chléb, pravíme, dí Řehoř Nyss., nedíme, dej nadbytek, hostinu, dej nádherné stolování, dej panství a jiné rozkoše. Díme *náš* chléb, jehož my potřebujeme; při čemž spolu v tom se zahrnuje, že chléb ten, jehož požíváme, nemá býti nespravedliv a tudy ciz, Prov. 20, 17. nébrž vlastní, svůj, náš, dobytý vlastní prací a vlastním potem a přičiněním. Ž. 127, 2. Ten zajisté nejí chleba svého, kdož vylichví, vylstí, vyklamá, vypochlebuje proti pravdě, ukradne, vydře aneb kdož ho některou stranou nezaslouží. Díme *vezdejší*; chléb vezdejší jest, jehož vezdy, vždy, každého dne potřebujeme, jest všedenní, každodenní, obyčejný, dostatečný, aneb chléb nynější, pronynější či pro nynějšek potřebný, podle toho, jak slovo české vezdejší, buď od slova vezdy t. j. veždy, vždy, aneb od slova *seď* t. j. teď a předložky *ve* odvozujeme. Slovem tím žádá se vzdálenost chudoby i bohatství. Prov. 30, 8. Latině stojí tu u Matouše supersubstantialis, u Lukáše 11, 3. stojí quotidianus, v řečtině na obojím místě ἐπιούσιος. Slovo to řecké v celém převelikém skladě řečtiny jenom *na těchto dvou* místech přichází, a protož o smysl jeho veliký spor veden. V hebrejském evangeliu sv. Matouše dle domnění v. Jeronyma stálo *machar*, *zejtřejší*, což ale neznačí jiného leč chléb nejpotřebnější; bylo to příslovné rčení, a podle toho by slovo ἐπιούσιος pocházelo od příčestí ἐπιοῦσα. Jiní ale, nejvíc řečtí otcové, odvodí slůvko ἐπιούσιος od slova οὐσία, podstata; podle toho značí to, co ku podstatě, k bytosti, potřebě, k životu našemu náleží. S tím shoduje se i cyrilské přeložení, které má slovo dokona podle řeckého utvořené; nasǫštnyj, jakoby řekl po česku najsoucný, který nám k jsoucnosti, k bytování či k existování potřeben jest. Vychází ten i onen překlad na jedno a neznačí jiného leč chléb potřebný, a tu i tam prosba k tomu jde, aby nám Bůh dal, čeho nám podle stavu našeho potřebí a bez čeho se obejíti a života a úřadu svého počestně, ctně a poctivě vésti nemůžeme. Díme: *dej nám*, poněvadž sami ničeho ze sebe a od sebe nemáme, a veškera práce naše by daremna byla, kdyby Bůh nepožehnal jí. Jsmeť my všickni žebráci a stojíme každého dne přede dveřmi Božími tlukouce, aby nám odevříno, prosíce, aby nám dáno bylo. Tudy i král s Davidem říkati povinen: *Já nuzen a chud jsem, Ho-*

spodin pečuje o mne. Ž. 39, 18. Přidáváme konečně *dnes*, jakoby řekl: Dokad jsme na tomto světě, abychom na každý den vždy berouce a vždy prosíce pomněli, že každého okamžiku od Boha závisíme.

Chlebem, pravili jsme, rozumí se všeliká potřeba, jíž člověk život zachovává. Ale poněvadž kromě tělesného jest také život duchovní, tedy prosba ta také o potravě duchovní slyšána a vykládána, anať milost Boží a nejsvětější příčasť v písmě pokrmem a nápojem sluje. Jo. 6, 33. 51. Hebr. 6, 4. 5. Tudy sv. otcové prosbu tu vykládají o slovu Božím, jenž duši pokrmem jest; zvláště ale slyší slovo to o nejsvětější eucharistii, kteréžto do věku Augustinova křesťané téměř každodenně se přiúčastňovali, k čemuž latinské přeložení panem supersubstantialem, chléb nadbytostný velmi dobře přiléhá.

Prosbou tou odvislost naše od Boha se nám připomíná. Ale s pocitem oné odvislosti vzbuzován bývá v útrobách našich cit viny a přestupkův, jichž proti Bohu jsme se dopustili, a jenž vadí dokonalému průchodu království Božího. Tudy se modlíme: *Odpusť nám naše viny.* Za stara se modlívali předkové naši *dluhy naše*, jak i v řeckém a latinském stojí; ti dluhové naši pak jsou hříchové, jak dí Luk. 11, 4.; zvou se hříchové naši *dluhy*, poněvadž jimi co nějakým dluhem svázáni a sevřeni jsme, ješto jsme nečinili toho, co jsme činiti měli, a toho se dopustili, čeho se nám co nejvíce bylo vystříhati. Všickni tedy hříšníci jsme, an všickni ode Pána tak modliti naučeni jsme a tudy z modlitby té dovodili svatí otcové proti Pelagiánům bludařům, žádného člověka na tom světě bezhříšna nebyti, poněvadž všickni se modliti máme, aby nám Bůh hříchy odpustil.

Přidává *jakož i my odpouštíme.* Slovce *jakož* vymáhá podobnost, rovnost a stejnost. Ta tu nezáleží v tom, že nám Bůh toli odpustí, koli my odpustíme; nebo jaký to rozdíl mezi urážkami, jimiž Boha urážíme a mezi těmi, jimiž nás bližní urazil! V podobenství, jež Kristus níže k. 18. klade, pán sluhovi svému deset tisíc hřiven odpouští, an sluha toliko sto denárů spoluslužebníkovi svému odpustiti má. Nébrž veškerá ta podobnost a rovnost se potahuje tu *na vůli a na hotovost* odpustiti, jakož z dotčené paraboly kap. 18. viděti. Žádá totiž, abychom docela odpouštěli, ač chceme-li, aby Bůh i nám bez zadržení a bez zástavy odpouštěl. Částice *jako* tedy značí podobnost a rovnost ne v počtu, nébrž ve spůsobě, a Pán velí, jakým člověk býti, jakou povahu do sebe míti má, chce-li, aby mu Bůh odpustil. A tudy slovce *jako* jest nějaká smlouva, ve kterou Bůh s námi vniká a spolu výminku, pod jakou Bůh nám odpustiti chce, vyznamenává, jak hned v. 14. místněji o ní dokládá a jak již výše 5, 23. podobně učil.

Ale při tom na viny a poklesky své zpomínání tane tudíž každému na mysl ta křehkost, slabota a ta nestateč, pro kterou právě proti Bohu se proviňujeme. Proto se modlíme: *Neuvoď nás v pokušení.* Co pokoušeti sluje, pravili jsme již výše 4, 1., že totiž věc dvojí značí: 1. zpytovati, zkoušeti, a pak 2. ponoukati. V prosbě této se slůvko pokušení v obojím smyslu béře. Bez pokušení, t. j. bez ponoukání a pobádání k zlému (abychom od druhého významu slova toho začali), nám tu na světě obstáti nelze; se dvou stran útok se na duši naši děje, od ďábla a od světa či ode zlých lidí; největší ale pokušitel vězí nám v pleti či v těle, ta žádostivost a pochoť od prvotného hříchu pozůstalá. S druhé strany také bez pokušení v prvním významu t. j. bez *zkoušení* život náš obejíti se nemůže, ač máme-li co zlato přepuštěni a očistěni býti. Podle toho Job, Tobiáš, Abraham a jiní od Boha pokoušeni t. j. zkoušeni byli. Čeho tedy žádáme tou prosbou, ješto pokušení ani v tom ani v onom smyslu prázni býti nemůžeme, a život náš ustavičná půtka jest? Job 7, 1. Žádáme, aby *nás Bůh neuvodil v pokušení.* Slovce *neuvoď* nesnázi působí. Zdali Bůh uvádí v pokušení? Bůh, to jisto jest, nás k hříchu neponouká Jac. 1, 13., aniž tomu chce, abychom hřešili; On tedy nás neuvádí v pokušení. Tudy slůvko *neuvoď* v jiném smyslu se bráti musí, a smysl nemůže jiný býti, leč tento dvojí: 1. Aby nás Bůh neuvodil v takové případnosti, aneb (poněvadž často se působení toho připisuje Bohu v písmě, což jedině dopouští) nedopustil nám přijíti do takových příležitostí, kdebychom k zlému mohli ponoukáni, navnazeni, sváděni býti; slovem, aby nebezpečenství k hříchu od nás odvrátil, podle toho, jak Pán sám prosil, aby odešel, ač možná-li, kalich od něho a jak učil nás modliti se (níže 26, 41.): *Modlete se, abyste nevešli v pokušení.* Dále v prosbě té o neuvádění nás v pokušení obsahuje se ještě 2. aby nám Bůh, když v takových nebezpečích nevyhnutelně se octnouti musíme, pomoci své milostivě propůjčil, bychom jim statně odolati mohli, aniž pod tíží neb náramností útoků takových klesali. Z prosby té jde, že ovšem sami se v nebezpečí k hříchům uvrhati nemáme, nébrž slabosti své pamětlivi jsouce jim všelijak vyhý

bati a jich utíkati, a při tom k Bohu prohlédajíc od něho příspěchu máme žádati; neb jak dí sv. Řehoř Nyss. o m. P. 1. *Kde předchází modlitba, tam hřích přístupu nenalezá.* A v páté řeči týž světec dí: Nebezpečno jest vlnobitné moře, ale nic těm, kteří u vzdálí od něho bydlejí; zhouben jest oheň, ale jen těm, kdo v něj upadnou; zhoubná jest válka, ale jen těm, kdož se jí přiúčastňují. Žádné pokušení nechopí se duše, nedá-li se světskou rozkoší co nějakou vnadou na zlé udici nataženou svésti.

Přistupujeme ku poslední prosbě Otčenáše, kterouž mnozí za část předešlé považují a tudy šestero jenom proseb kladou, jak jsou Kalviniáni. Avšak dobře se liší tato prosba od předešlé a právem ji za sedmou a zvláštní pokládáme. Pátá, dí Aug. prohlídá k minulosti, šestá k budoucnosti, sedmá ku přítomnosti. To v jistém smyslu pravo jest a tudy sedmá prosba o sobě stojí, byť bychom ji jenom k hříchům, pokleskům a pokušením odnášeli. Avšak o to právě otázka zabíhá, což jest, *zbav nás zlého? Zlého* či *zla*, dí Pán všeobecně. Což pak jest zlo to? Toli jisto, že nejsou hříchové, o jichž odpuštění jsme se již byli předešle modlili; nejsou to ani pokušení, o jichž odvarování podobně v minulé prosbě jsme žádali. Což tedy máme zlem rozumětí? Jest slovo *zlého*, ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, a malo rodu mužského a smysl: zbav nás zlého ducha, zlého ďábla, jak se mnohým vidí? Čili jest slovo *zlého* rodu věcného a značí strasti, příkoří, bídy, tělesné a duchovní neřesti, jenžto ze hříchu a tudy prostředečně od ďábla na svět vyšly a nás v tom neblahém stavu drží, jímžto se Boha cizíme a vzdalujeme? Zdá se, že více v posledním než v prvějším smyslu se výrok ten bráti musí, an Pán ďábla nikde *zlým* nejmenuje, nébrž přezlého toho zlostníka jinými přezývá jmény, jako n. př. 4, 3. pokušitelem. Leč smysl tam i tu nemnoho se liší; ta jediná výhoda jest při poslednějším výkladu, že lehčeji se oddělují od prosby předešlé. Zahrnuje zajisté prosba ta poslední, abychom oproštěni byli toho stavu neblahého, jenž prvním pádem na nás ubohé potomky Adamovy uvalen byl, aby všecky neřesti, dolehlivosti, neduhové, nemoci, strasti, strázně, slovem veškera zla přestala, a blahý ten, v němž jsme nejprvé postaveni byli, stav se vrátil; když zajisté zla veškera vyklidí se, nastane stav blaženosti. Proto dí sv. Aug., že pronášejíce prosbu tu poslední projevujeme, že se nenacházíme v onom dobru, kdežto zla žádného nezakusíme. Oč prosíme, jest zbavení zla vůbec, ačbychom vezdy nevěděli, co právě pro nás zlem jest. Ale ovšem nevědomost tu, co nám zlem jest, máme s pokorou vyznávati, a tudy tím obecným výrokem Otci nebeskému důvěrně zanechávati, aby nás v tom opatřiti a toho zbaviti ráčil, co nám zlem pravým jest a nám v dosažení blaženosti překáží.

V staroslovanském a druhdy v řeckém čtení a odtud v nekatolických biblích doxologie přidána jest na konci Otčenáše. Jsou to slova: *Nebo Tvé jest království, moc a sláva na věky.* Jest to přípisek liturgický, jehož v nejlepších rukopisech není; druhdy jím zavírána modlitba Páně a důvěra se vyjadřovala, že Bůh modlitbu vyslyší, an všemocen, neobsáhlý a Pán světa jest. Slovo *Amen* hebrejské, jímžto se v latinském jako i druhdy řeckém textě modlitba Páně co nějakou pečetí končí, aby *stalo se*, čeho jsme prosili, slovo to, díme, také v nejlepších rukopisech se nenalezá.

Ohlédneme-li se ještě jednou na obsah modlitby Páně, jak se nám postoupně vyvinuje, spatřujeme ve třech prvních prosbách bezzávadné povznášení se mysli k Bohu a k věcem nebeským; ve třech prosbách dalejších se nám naskýtají překážky ty, které nám v tom mysli k Bohupodnášení vadí, totiž odvislost od potřeb tělesných, hříchové a pokušení k nim. V sedmé prosbě posléze se rozřecha a rozvoj těch závad nalezá.

Krátka a stručna jest modlitba ta, ale v těch málo slovích celý svět myšlének se zahrnuje a výše, hloubka, dovah a dosah jejich vyměřiti se nedá. Každá mysl hluboká nové hloubi v nich nachází, a každá nová od Boha pošlá milosť v nich nové osvícení a nové potěšení nalezá. Od nejstarších dob církve otcové a jiní vykladači obsah modlitby Páně mysli lidské přístupnějším činili a ve všech katechismech výklad její nalézá se. Ale prostota slov jejích výše stojí nade všeliký výklad. Jestliže se Židé podobnou modlitbou chlubí, tedy jsou to jenom jednotlivé ze Starého Zákona vzaté narážky aneb dokonce pozdější nápodobení. Tážeme-li se, na které z těch sedmi proseb největší váha spoléhá, a ku které co výmince a podmínce ostatních se častěji a před jinými vraceti a ji na mysli rozvažovati máme, kdož nám v tom odpoví? Činí to sám Pán, an praví: *Nebo jestliže odpustíte lidem hříchy jejich, odpustíť i vám Otec váš nebeský hříchy vaše; pakli neodpustíte lidem, ani Otec váš neodpustí vám hříchů vašich.* Tuto Pán ještě jednou upomíná na onu výminku, pode kterou nám hříchy odpustiti volí, udávaje spolu, kdy naše prosby vyslyšeti hodlá; slovce *za-*

jisté, γάρ, odnáší se k v. 12. jak patrno jest. Tak jest povaha lidí, že urážky své vysoko cení, na dobrodiní zapomínají a o tom, v čem se proti Bohu provinili, zhola ničeho slyšeti a viděti nechtějí. Protož bylo potřebí ještě jednou a opět o tom mluviti, že kdo neodpustí bližnímu svému, ani od Boha odpuštění se nadíti nemůže. Čehož příklad na Sanriciovi dán, jenž pro zdráhání odpustiti Niceforovi, milosti Boží zbaven byv u samého věčné blaženosti prahu z mučenictví vypadl. Přesličně ve smysl ten píše Sir. 28, 2.: *Odpusť bližnímu, a pak, když se modliti budeš, hříchové tvoji rozvázáni budou. Člověk proti člověku drží hněv a od Boha uzdravení hledá? On pleť jsa chová zášť a smilování od Boha žádá? Kdož se bude modliti za hříchy jeho?* Pozorovati při tom přijde, jak Chrysostom dí, ještě pořádek, v jakém Pán odpuštění ode člověka a odpuštění od Boha klade. Nedí zajisté, že nám *Bůh dříve* odpustí, abychom *my potom* vinníkům svojim odpustili; nebo ví Pán, že lidé jsou lháři Ž. 115, 11. a žeby sotva majíce již *napřed* od Boha odpuštění ujištěno bližnímu prominuli.

Tím Pán skončil nauku svou o modlitbě, a nyní přistupuje ku postu co třetímu skutku, v němž následovníci jeho nad farisey vynikati mají. Dí:

16. Když pak se postíte, nebývejte jak pokrytci zasmušilí; neboť pošmurují tváří svých, aby ukázalo se lidem, že se postí. Amen, pravím vám, že vzali odplatu svou. 17. Ty pak, když se postíš, pomaž hlavy své a tvář svou umyj, 18. aby se neukázalo lidem, že se postíš, nébrž Otci tvému, kterýž jest ve skrytě. A Otec tvůj, jenž vidí ve skrytě, odplatí tobě.

Třetí tuto příklad toho, že skutků svých nemáme pro schloubu lidskou vykonávati, béře Pán od postu. *Tré věcí*, dí sv. Leo (d. jejun. 2. S.) *zvláště počítá se ku pobožnostem, modlitba, almužna, půst. Modlitbou hledáme smíření u Boha, almužnou vykupujeme hříchy, postem pochotě pletě dusíme. Trojí ten obyčej obsahuje v sobě veškery účinky ctnosti a přivodí nás ku podobenství Božímu.* Půst, jelikož v sobě zahrnuje veškero pletě a těla umrtvování, činí nás všelijak statečnými proti hříchu, pochotě přemáhá a pokušení odvracuje. Pohané i Židé od pradávna uznávali užitek postu, uchlácholení božství mu přičítajíce, za odčinění pro nepravosti jej považujíce, modlitby své jím otužujíce a sebe pro nadpřirozená vnukání jím upravujíce. 1 Reg. 1, 7. 2 Reg. 12, 16. Ex. 24, 28. Tak Daniel 9, 3; tak Egypťané a jiní pohané. Zákon Mojžíšův jeden toliko půst do roka nařídil; avšak v životě Israelitů s přečastými posty se potkáváme, a za věku Páně dvakrát za týden Luk. 18, 11. postívali se Židé. Záležel půst ten v úplném od jídla, nápojův, mazby, koupele a obcování manželského se zdržování. Ale mnozí — a Pán je jmenuje licoměrce či pokrytce — zatonuli dokona ve vněšném postu ostříhání, ke vnitrnému jádru a významu jeho nijak nevnikajíce, nébrž právě naopak z toho významu pokory sobě přímětek slávy strojíce. Ukazovali totiž a pronášeli na sobě, že se postí, obličej svůj pošmuřujíce, zhanobujíce, zakalujíce a jako zohavujíce, proměňujíce (totiž v žíni se oblékajíce Ž. 68, 12. a hlavu popelem posýpajíce Jes. 61, 3.) a (jak původně řecké slovo zní) tvář, totiž přirozenou tváře jasnotu a veselost zahlazujíce. Ne žeby Pán zakazoval, vniterný smutek a upřímnou kajicnost vněšně projadřovati, an každý pravý v útrobě cit vně skutkem se projeviti snaží; nébrž to velí Pán, abychom takovými výjevy schlouby a lidské chvály nepíleli. Naopak dí: Když postíš se, *zmaž hlavu svou a uprav tvář svou.* Hlavu olejem mazati a tvář mýti býval obyčej u Židů, jejž ale postíce se opouštěli; veleje tedy hlavu mazati a tvář mýti poroučí Pán, aby učeníci jeho ve spůsobu života nic, coby nápadno bylo, neměnili, nébrž aby obyčejně se nesli, postu svého docela pronésti se vystříhajíce a toho zhola nepílejíce, aby lidé o tom před Bohem se ponižování zvěděli. Sic jinak kdo lidem se skrze půst zalibuje, *již veškerou odplatu vzal* a nemá čeho se nadíti od Boha, zaprodav veškeru zásluhu postu svého člověkům, jak dí Ambr. (jejun.) — Ten zajisté jenom při postu, jak tam při modlitbě a almužně, odplaty Boží dostihuje, kdo skutky ty pro Boha vykonává. I v ponížení, smutku, nečistotě a hřezu člověk druhdy hledá slávy a samého sebe a jiné lidi tvářností takovou šálí; nedbaje na výpověď Zlatoústa, že, kdo při mrtvení těla o čest stojí, lék v jed obracuje. Vosk ohněm, ctnost chloubou se rozpouští.

O modlitbě, almužně a postu Pán tu jednaje a dílem vystříhaje, dílem napomínaje vezdy nadesýlal, že tři skutkové ti dobří co takoví se uznávají a považují. Avšak vidělo se Jemu v násl. vv. ke skutkům těm nabádati. Dí:

19. Neskládejte sobě pokladů na zemi, kdežto rez a mol kazí a kde zloději vykopávají a kradou; 20. ale skládejte sobě poklady v nebi, kdežto ani rez ani mol nekazí a kdežto zloději nevykopávají aniž kradou. 21. Nebo kde jest poklad tvůj, tam jest i srdce tvoje.

Pokladů vrátkých nepíleti nám velí a zemských zboží nevyhledávati, nébrž pokladův hleděti nebeských, jakéž jsou půst, modlitba a almužna; neboť tam ti pokladové molem a rezí (jak řecký text pořádek má) hynou a od zlodějů ukradeni bývají; obojího při nebeských není se obávati. Půst, almužna, modlitba již v Starém Zákoně za poklady považovány. Tob. 12, 8. dí se, že tři ti skutkové jsou *mnohem vzácnější pokladové než zlato a stříbro.* K tomu všeobecnému smýšlení prohlédaje Pán potvrzuje ho a napomíná ku snažení se o poklady ty nebeské; avšak hled svůj rozšiřuje a poklady nebeskými netoliko tři dotčené skutky rozumí. Jak zajisté poklady zemskými všecko rozumí, čeho mysl zesvětštělá pílí a po čem srdce pozemné baží, tak na obrat poklady nebeskými veškery ctnosti a veškery zásluhy se rozumějí. Poklady zemské jsou vrátky, nejisty, marny a nestály, an naproti tomu poklady nebeské stálé, jisté, bytedlné. Z pokladů nebeských jsou jedni povahou a přírodou svou nebeští, jak na př. modlitba, víra, pokora, atd.; jiní se jimi skrze úmysl stávají, jak statek světský skrze almužnu v nebesích uložený. Výklad na ta slova Páně jest řeč Pavlova 1. Tim. 6, 17—19.: *Bohatým přikazuj, ať nejsou vysokomyslni, aniž doufají v nejistém zboží, ale v Bohu živém, kterýž nám dává všecky věci hojně ku požívání; ať činí dobře a bohatnou v dobrých skutcích, ať rádi dávají a se sdělují; ať sobě skládají dobrý základ k času budoucnému, aby dosáhli pravého života.* Jaká to pošetilost, dí Chrysost., zanechávati pokladů tam, odkud se vystěhuješ a nepředeslati tam, kam putuješ. Naopak kdo se shánějí po pokladech světských, ti upadávají, jak týž apoštol 1. Tim. 6, 9. dí, *v pokušení, v osidlo ďáblovo a v žádosti mnohé neužitečné a škodlivé, kteréž pohřižují lidi v zahynutí a zatracení.*

Ale Pán i důvod toho dává tomu, jejž sv. Pavel na dotčeném místě uvádí, přepodobný, an dí: *Kde poklad tvůj, tam srdce tvoje.* Srdcem rozumí vášeň, žádost, tužbu, myšlení. Poklad jest to, co člověk miluje, v čem se kochá, co sobě zalibuje, na čem život svůj stanoví, po čem ustavičně touží; labužnému hostiny jsou pokladem, chlipnému pochoť tělesná, lakomcovi bohatství; zbožnému Bůh pokladem jest, jak sv. Paulín, biskup Nolský po dobytí města Noly od Vandálů slyšán modliti se: *Pane, nedej mně trýzněnu býti pro zlato a stříbro, an víš, kde poklad můj jest.* Slova ta: *kde poklad tam srdce,* jsou přísloví, jehož Pán užil pro dolíčení, že člověk ten neblah, kdo srdce věsí a poutá na prchavé a pomíjelivé statky a v nich štěstí své pokládá; štěstí jeho a jeho blaženost zajisté tudíž hyne, jak mile poklad jeho za své béře. Veškeren ale poklad zemský — jak byl doličoval — vrátký, hybný, pomíjelivý jest. Jinakou doccla povahu mají pokladové nebeští, láska k Bohu a skutkové dobří z ní plynoucí, modlitba, almužna, půst atd. Pokladové ti nemohou nám vzati býti, aniž závistí člověkův nějakého umalení utrpějí, nébrž věčných a stálých úroků docházejí Luk. 6, 38. a člověka věčně blaženým činí. Tudy Žalmista Páně napomíná 61, 11.: *Oplýváte-li zbožím, nepřikládejte k němu srdce.* Sv. Pavel vece Filipp. 3, 20.: *Naše obcování v nebesích jest.* Tertull. mučeníkům píše (c. 2): *Obcuješ-li v nebesích a tam-li jest srdce tvé, vezdy a všady svoboden jest duch, ačby tělo zavřino bylo. Procházej se duchem, duchem probíhej netěkaje po kobkách a komnatách a okolech, nébrž beř se cestou k Bohu. Kolikrát tam cestou se v mysli dáš, tolikrát v žaláři nebudeš. Necítí noha v kládě bolesti, když mysl v nebi jest; mysl celého člověka vede a kam chce převodí.*

Napomenutím o hledání pokladů v nebi Pán učnům svojim cíl a konec všelikých snah naznačil; nyní přechází k hlavité výmince, pod jakou se jediné skutkové dobří poklady stávají. Praví:

22. Svíce těla tvého jest oko tvé. Oko-li tvé jest čiro, celé tělo tvoje světlo bude. 23. Pakli oko tvé jest zlo, celé tělo tvoje tmavo bude. Jestliže tedy světlo, které v tobě jest, tmou jest, sama tma jak velika bude? 24. Nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti; nebo buď jednoho nenáviděti a druhého milovati bude, buď se jednoho přidrží a druhým pohrdne! Nemůžete Bohu sloužiti a mamoně.

Což znamenají a kam cílí slova ta? K čemu přede vším to podobenství o svíci a

oku? Vidělo se nejedněm, že tím podobenstvím oka Pán lakomství zavrhuje a dobročinnost odporoučí. Ti *okem zlým* skoupost, *okem čirým či sprostným* štědrotu a milosrdenství slyší, na místa písma svatého se odvolávajíce, Mt. 20, 15. Rom. 12, 8. 2 Cor. 9, 11. 13. v nichžto věci ty jmény oněmi se zovou. Ač ale nezapíráme, že na dotčených místech sprostnota čili čirost štědrotou a oko nešlechetné závistí se rozumí, přece tuto, ve vazbě a spojitosti zhola jiné, nemohou v ten smysl brány býti. Také výklad ten velmi nucený jest a tudy vykladatelé, kteří se ho dříve drželi, potom po lepším věci rozvážení ho odstoupili. Což se jmenovitě u nás Faustinu Procházkovi stalo, jenž při vydání druhém onen výklad opustiv druhý přednáší, *okem soud* o ceně věcí časných a nebeských rozuměje a v ten smysl podobenství to slyše: Nebudete li pravé ceny všech věcí dobře znáti, všelijak se potknete, k úrazu přijdete, poklesnete, a převeliká bude bída, nevypravitedlno bude neštěstí vaše. Blud přivádí člověka do nepravosti, an člověk za to má, že to a to dovoleno, což se mravnému zákonu příčí. Ale i ten výklad toliko vně se pohybuje a o vnějších příčinách a vnějších následcích mluví, ješto Pán zajisté ke vniterným věcem prohlídá. Tudy jiní *okem* slyší rozum, mysl, ducha lidského a *světlem* slyší věčnou pravdu a smysl udávají tento: čí mysl zdráva, nenakažena a obrozena jest, ten paprsky pravdy Boží nepokáleně v sebe přijímá, světlo paprsků těch na všecky mohútnosti, na všecky cesty a skutky své rozšiřuje a podle něho život svůj veškeren řídí a spravuje. (Ž. 35, 10.) Když ale mysl, organ pro věčnou pravdu, hříchem se pokálela a tmou obestřela, tedy již nepojímá pravdy Boží správně, nébrž křivě a tudy křivě a neprávě o ní soudí, ji hanobí a zavrhuje, a pravda pro něho pravdou, jak světlo pro slepce světlem býti přestává. Dobro zlem, hořké sladkým, světlo tmou se mu býti zdá. (Jes. 5, 20.) Výklad to všelijak správný, slibný a vhodný.

Avšak lépe ještě činí, kdo se starého svatých otců výkladu nespouštějí, kteříž větším dílem podobenství oka a těla o *úmyslu* vykládají. Nemluví Pán o jasnosti náhledu, o pravém věcí posuzování ani o rozumu, nébrž o upřímnosti a sprostnosti srdce čili tužby a žádosti, slovem o úmyslu sličném nebo nesličném. Tam zajisté směřovala veškera řeč Páně, aby učeníky své pokryteckých, licoměrných a nečistých záměrů, tužeb a žádeb odvaroval a je navedl k oněm sličným, prostým, přímým, bohumilým žádáním, toužením a dychtěním, k oné veškerého snažení správě a k oné veškerého života povaze, za kterouž veškery síly, vlohy a mocnosti ducha shodně a svorně k jedinému účelu, k Bohu a ctnosti prohlídají. Tudy *okem* úmysl, *tělem* skutkové a snahy člověka slyší se. (Col. 3, 5.) Oko čiré, přímé, sprosté, dobré, jasné a zdravé celému tělu dobře svítí a jemu správně ukazuje; naopak oko zlé, zlou vlahou porušené, neduživé, krhavé, šilhavé, dvojvidé a dvojzraké člověka nedobře vede a jej k úpadu přivodí a k úrazu. Tak také když úmysl člověka prost, čir, přím, jednoduch, čist jest, když k Bohu toliko při všech žádostech a myšlénkách prohlídá, tedy všecka předsevzetí se dobroty mravné úmyslu toho přiučastní, všickni skutkové k slávě Boží, k spasení vlastnímu a k spasení bližního směřovati budou. Naproti tomu když srdce tvé, úmysl tvůj, tužba tvá nezdráva, neprosta, neupříma jest, když v tobě nebeská snaha oslepla a dychtění tvé jenom po věcech zemských, po lichotách a blyskotách světa a libůstkách tělesných se žene a rozchází, tedy všickni skutkové, jakož i myšlénky a žádby tvoje jednotlivé tím vniterným neduhem se nakazí a nadchnou, obyčejové a běhové života tvého se poruší, soudové tvoji se převrátí, anoť čím srdce naplněno, to také vynáší 15, 19. Dobrý úmysl činí skutky nejetné dobrými, zlý úmysl ale činí dobré skutky zlými. Slova Páně: *Jestli světlo, jenž v tobě jest, tmou jest, sama tma jak velika bude?* Slova ta, díme, obsahují zvolání a podivení Páně. *Světlem* se rozumí úmysl či tužba, jenž vniterným okem člověka jest. *Tma* dvakráte se praví a to dvojím smyslem: nejprvé částečně a vniterně, potom v celku a vněšně. *Jestliže světlo v tobě tmou jest, sama tma jak velika jest*, to jest: když světlo tvé vniterné tmou učiněno bude, jak veliká tma zatáhne veškeru bytost tvoji? Aneb *tma* klade se nejprvé vlastně, potom obrazně o neštěstí v ten rozum: jestli vniterné světlo tvé tmou jest, jak veliké bude neštěstí to? Slepota tělesná velikým neštěstím se klade, ale jak velikou nehodou jest slepota duchovní! Když světlo duše otmí, nastává náramná nehoda. Nebo když na lodi lampa zhasne, správce se utopí a vůdce zajat jest, jaká zbývá ostatním naděje? Komu srdce náruživostí hříšně zalehlo, ten nepronáší leč skutky tmy, skutky zlé, a netoliko veškeren smysl jeho pro věci nebeské otupí, nébrž i zhola oslepne a drží dobro za zlo a zlo za dobro, blud za pravdu a naopak.

Avšak mohlo mnohému se viděti, že člověk nehned dokonale duchovně oslepne,

když se náruživosti podmanil, a že možná jest skládati či sbírati a shromážďovati poklad obojí, i světský i nebeský, anoť všecko čas svůj má a Bůh všecky věci ve službu lidem stvořil; a nad to, že při úmyslech veždy se může více jich spojiti, aniž tím přímost a dokonalost něčeho utrpí. Na to nyní béře Pán ohled. Veškeru činnost člověkovu nazývá *službou*, z čehož patrno, že službu svrchovanou, nepodmíněnou, samosobnou, nevztažitou rozumí, za kterou se sluha pánu docela věnuje, podmaňuje a podrobuje, a pán docela jeho pánem neobmezeným se stává; cyrilské přeložení čte rabotati m. sloužiti. A tudy může Pán praviti, že *nikdo* ve službu *dvěma pánům* se neoddává a nepodrobuje. Při tom Pán prohlédá k Bohu a mamoně a dí: *Nemůže člověk Bohu spolu a mamoně sloužiti.* Toť výklad Pánč, jímž učí, že není pro člověka stavu prostředního mezi Bohem a světem, aniž že se mezi oběma zlatou nějakou svobodou povahovati může; osud jeho jest, jednomu sloužiti, a svoboda jeho záleží v tom, že toho neb onoho za pána podnikati může, ale ne v tom, že by buď oběma sloužiti, buď oběma pohrdati mohl. *Mamon* bohatství sluje a slovným zřídlem odpovídá našemu slovu *statek;* značí (příbuzno jsouc slovu amen) to, co člověka statným činí, co mu dává, že státi, bytovati může podle obyčejného a pohanského náhledu o bohatství; béře se tu bohatství jako představovatel všeho toho, co na světě žádoucího jest a co člověka zajímati může, spolu dočasno, pomíjelivo, nestálo jsouc.

Ale proč nemůže člověk dvěma pánům sloužiti? Pán příčinu toho ve dvojí rozlučité větě udává: *Nebo buď jednoho nenáviděti a druhého milovati bude, buď se jednoho přidrží a druhým pohrdne.* Při větách těch služebníka sobě mysliti musíme v postavení tom, an se právě má rozhodnouti pro pána toho aneb onoho. *Jednoho miluje a druhého nenávidí,* a podle své lásky jednomu se v službu vzdá; a tu náklonnost srdce jeho rozhodla. Anebo *jednoho se přidrží,* k němu se přidružuje, zájmy jeho podporuje, a naproti tomu zase *druhým pohrdá* a záměrům jeho se příčí; a tu rozhodl prospěch služebníkův, že opět jednoho pominuv druhému se ve službu vydal. Z čehož jde, že i ten sluha, jenž dvěma pánům sloužiti se zdá, jenž by na př. Bohu a světu sloužiti spolu volil, vezdy přece jenom jednomu slouží. Při čemž ale dobře na to pozorovati přijde, že Pán nedí: *nemůžete* mamony *míti,* nébrž nemůžete mamoně *sloužiti.* Mnozí zajisté světcové a mnohé světice oplývali časnými zbožími, ale jim nesloužili, nébrž jimi raději Bohu a lidem sloužili. Nebyli sluhové, nébrž páni statku svého a svého bohatství, an jich podle vůle Boží k spasení svému a potěšení bližních užívali. Všecko zajisté, co máme, činíme, čeho požíváme nebo čeho se vzdáváme a odříkáme, ve službě Boží posvěcuje se. — V následujících verších vývodek z toho Pán sám klade.

25. Protož pravím vám, nepečujte o život, co byste jedli, ani o tělo své, čím byste se oděli. Zdali není život více nežli pokrm, a tělo více než oděv? 26. Pohleďte na ptactvo nebeské, žeť neseje ani žne ani shromažďuje do stodol, a Otec váš nebeský živí je. Zdali vy nejste dražší nežli ono? 27. Kdož ale z vás pečováním svým může přidati ku postavě své loket jeden? 28. A o oděv proč se staráte? Považte kvítí polního, kterak roste, nepracuje ani přede; 29. pravím pak vám, že ani Šalomoun ve vší slávě své oděn nebyl jak jedno z nich. 30. Jestliže tedy trávu polnou, která dnes jest a zítra do peci se uvrhá, Bůh tak odívá, čím více vás, malověrci? 31. Nepečujtež tedy říkajíce: Což budeme jísti anebo co budeme píti aneb čím se odějeme? 32. Nebo toho všeho pohané hledají; víť zajisté Otec váš, že toho všeho potřebujete. 33. Hledejtež tedy nejprv království Božího a spravedlnosti jeho, a toto všecko bude přidáno vám. 34. Nepečujtež tedy o zítřek, nebo zítřek popečuje sám o sebe; dostiť má den na lopotě své.

To jsou ty nauky, jež Pán z předešlých slov svojich odvětuje. Nemůže člověk sloužiti mamoně a Bohu; přílišná péče a staráni-se úzkostlivé patří ke službě, jenž se činí mamoně; kdo Bohu slouží, ten úzkob těch, trampot těch, zlob, péčí a starostí oněch prázen býti povinen. Tudy dí Pán: *Nepečujte o život, co byste jedli, ani o tělo své, čím byste se odívali. Zdali není život více než pokrm a tělo více než oděv?* Jest to přemilý a přepotěšitedlný vývodek, an netoliko vystříhá, čeho nečiniti, ale spolu též duši upokojuje a ukliďuje a udává, proč lopot,

péčí, trudů a otrap těch zbýti máme. Vede důvod Pán od velka k malu, dal Bůh život, dá i co k životu potřebno. Vlastně místo *život* jest latině a řečtině *duše* co příčina života; leč místnější u nás zdomácnělý překlad jest *život*.

Hned pak Pán nauku tu na ptactvu a kvítí co na dvou příkladech velepřinodných vylíčuje, opět důvod od mala k velku přednášeje: *Pohleďte na ptactvo nebeské, že neseje ani žne, ani shromažďuje do stodol, a Otec váš nebeský živí je. Zdali vy nejste dražší nežli ono?* Bůh stará se o ptáky a kvítí, čím víc o vás, an tvorům oněm o toli předkujete? Potěchu, která se v dovodění tomto Páně skrývá, nejlépe poznáme, když porovnáme nauku tu Jeho o bezpotřebném pečování s naukami mudrcův, kteřížto přísnému životu se oddavše životem tímto a všemi rozkošemi jeho pohrdali. Čemuž učili mudrcové ti? Pravili oni: Což tělo to přemarno! není zhola žádné péče hodno. Nechať strádá, hubí se a hyne, když jenom se duch zbohuje. Tak mudrcové ti; a učení tomu obdivovali se národové. Ne tak učil Pán. Nedí on: Nepečujte zhola o tělo, nébrž jak slovo řecké znamená: *Nepečujte příliš.* Nedí: hubtež tělo své, nébrž dí, že Bůh se o tělo stará, že není tedy tělo to tak ničemno, jak se oněm přemoudrým vidělo. Nevelí Pán tělo hubiti, aniž velí, čehož dobře považiti sluší, nepracovati, nébrž co velí, jest: v Boha doufati, netrudíti se, nekormoutiti se, nezmítati se péčemi, nerozdělovati a nerozpůlovati duše své, jak řecké slovo kmenovně praví, nébrž nadějí se v Boha kojiti. Jiné jest, dí Zlatoúst, pečovati a jako péci se bázní, a jiné jest pracovati; ono se zakazuje, toto se velí. Přílišná a nemístná péče pochází z nedůvěry, z nepřivinování se dětinného k Bohu a k Němu se nepřitoulení; pochází z bázně a tudy z nedostatku lásky. (1. Jo. 4, 18.) A oto Pán nemohl jí nezapovídati.

Pro zjednání nauce své jemnějšího průchodu Pán nejprvé poukazuje na ptactvo nebeské či podnebesné, ve vzduchu pod nebem prolétající; z péče o ptáky velí zavírati na péči i o člověky. Ptactvo raději nežli jiné živočichy za příklad uvodí, poněvadž chtěl z hora i z dola, z celého jakoby světa, uvésti příklady a poněvadž živočichové zemští, aspoň někteří z nich, o zálohy a špižírny starají se. Matouš ptáky vesměs, Lukáš *krkavce* jmenuje podle Ž. 146, 9. a poněvadž se nejméně péče o krkavčata od starých krkavců vede. Mohl, dí sv. Zlatoúst, uvésti příklad lidí, jenž v této příčině výtečni byli, jako Eliáše, Jana Křestitele a j. o vyživení své nepečlivých; ale důraznější jest, že nauku tu z přírody vede. Při tom pozorovati sluší, že nedí otec *jejich*, nébrž otec *váš*. Ptáci ač nemajíce takměř otce, přece důvěřují se v něno, a ač nesejí ani žňou, přece živí je Bůh. Z toho již velí Pán zavírati, že Bůh tím více k lidským potřebám prohlídá a tudy přílišné pečování zbytečno jest. Ale netoliko zbytečno (v. 26.) jest, nébrž i ješitno a marno (v. 27.). Nebo může-li člověk veškerým usilováním, mysli své namáháním a veškerým trouzením se přidati ku postavě své (anebo poněvadž dnové dle písma Ž. 38, 6. se na míru ukládají) dle jiného výkladu *k věku svému jeden loket?* Ješto ale u věci, která od nás záviseti zdá se a částkou naší jest, jakou jest postava naše, zhola nevládneme, tedy zbytečna a nesmyslna jest všechna náramná péče naše.

Druhý příklad béře, jak praveno, *od země*, od kvítí a jmenovitě od lelují či zlatohlávek, prohlédaje k oděvu, jak dříve prohlédal ku potravě. Praví: *Považte kvítí polního, kterak roste; nepracuje ani přede; pravím pak vám, že ani Šalomoun ve vší slávě své oděn nebyl jako jedno z nich.* Leluje či lilije, k nimž tu ohled béře, na východě rozličnými barvami se skvějí a rostou na polích v takové nojnosti, že zrak jich přehlédnouti a oko jejich krás nasytiti se nemůže. *Leluje polné*, vece, o něž tedy člověk se nestará, jak to činí o květiny v zahradě. A přece, ač nepředou a nepracují, takovou krásou ulíčil je Bůh, že i ten nejslavnější král — dle 2. Par. 9, 15. — vzor a ideál vší nádhery — nebyl tak ozdoben a krásen jako jedna z nich, neřku-li jich více v kytici upravených. Příkladem tímto Pán učí, že Bůh nám netoliko nejpotřebnějších a zhola neobchoditelných věcí propůjčí, nébrž že od Jeho dobroty očekávati můžeme i toho, co nám k okrase a ozdobě života potřebno, právě jako otec vznešeného rodu nejenom o chléb a vodu, ale také o úpravu syna svého péči vede. Vývodek a výsledek předkládá Pán slovy: *Jestliže tedy trávu polnou, která dnes jest a zítra do peci se uvrhá, Bůh tak odívá, čím více vás, malověrci!* Opět od menšího k většímu pokračuje, jak výše o tom řeč byla.

Slovo *tak* prohlídá k dvojí věci; *tak* — ani nepředou aniž pracují; a *tak*, tak krásně, úpravně, s takovou úlikou: Dí *trávu* a nedí *květinu* pro lepší opsání nepatrnosti věci té, o niž se Bůh přece tak stará, ana *květina* již do sebe více hodnoty a ceny má. Pro týž větší důraz také přičiňuje slova: *kteráž do peci se uvrhá;* na východě lody-

hami, pruty, stébly či stvoly květin peci se podpalují. Tytéž leluje a květiny podobné, kteréž z rána tak krásně kvetly, brzy hynou a často k večeru uvadají a usychají a na oheň se uvrhají. Dí důrazně *vás:* vás, jež dle obrazu svého stvořil, k jejichžto službě všecken svět upravil, pro něž Syna svého poslal a za něž Syna svého ve smrt obětoval. Výtku či výčitku a výslipku přikládá sice Pán řka: *malověrci!* ale jest výčitka lásky a něžnosti, a nemíní Pán tupiti a haněti, jak raději vzbuzovati, potěšovati a srdce i mysli přidávati. A jest neskončená útěcha pro trudné a starostlivé duše ve slovech těch!

I to dalejší Páně vystříhání, aby nebyli jak *pohané*, z lásky pochází a jim mysli přičiniti mělo. *Nepečujte tedy říkajíce: Což budeme jísti aneb což budeme píti, aneb čím se odějeme? Nebo toho všeho pohané hledají, víť zajisté Otec váš, že toho všeho potřebujete.* Pohané Boha neznajíce a života vyššího nedbajíce veškeru péči svou na dočasné věci obracují; všechen život jejich přítomností se obsahuje, a tudy hledí práznost ducha požitbami světa naplniti. Vy ale Boha co laskavého Otce znajíce a nad to života věčného se nadějíce netrudťe mysli své zbytečnými péčemi takovými, neboť ví *Otec váš, čeho třeba vám.* Částice *neboť* dává příčinu, proč toho hledati a trudům se odevzdávati nemají, poněvadž by totiž pohanskou mysl tím projevovali. *Otec,* vece a nedí *Bůh,* poněvadž lásku Boží ozračiti volil. Takovým otcem, tak laskavým a milovným nikdo není; a tudy se vám v takové míře propůjčí, v jaké nižádný člověk synu svému se nepropůjčuje. Poznamenání toho též neopětovati nezdá se, že nedí Pán: Nepečujte o to ješitné živobytí, nechať i zhyne ta pleť červům určená, když jenom duch zachován bude. On nedí tak; nébrž láska jeho prohlídá i k tělu a potřebám jeho a proto dí: *Víť* Otec, že toho potřebujete. Ví a opatří, On otec jest.

Z toho pak všeho, jako pramen ze zřídla, plyne, že přede vším pečovati máme o království Boží. A proto užívá Pán také spojky *tedy*, an dí: *Hledejtež tedy nejprv království Božího a spravedlnosti jeho, a to všecko přidáno bude vám.* Dle řeckého jest částice odporovací: *nébrž hledejte*, jakoby pravil: pečovati o zemské věci v tom smyslu nesluší, ale však největší péči obracujte k věcem nebeským. Leč smysl týž ostává, nechť již *tedy,* nechť *nébrž* čteme. *Především* dí; nevece *jenom,* jakby se zdáti mohlo mysli, která slov Páně a litery se drží, k smyslu a k duchu nepronikajíc. Patrno tedy, že Pán toliko přílišnému ve stříc vychází pečování, a že tu péči zakazuje, pro kteroužto na království Boží zapomínáme a kteroužto se věcem pozemským v službu a poddanost vydáváme. *Především*, na prvním místě, předním během, hlavnou měrou království Božího hledati, na místě *druhém* t. j. pro království Boží ovšem i o věci zemské pečovati velí. *O království Božím* již nahoře povědíno 3, 2. 6, 10. O věci ty káže nám Pán snažiti se, jež ve třech prvních prosbách otčenáše pronesl, jak viděti hned z přidaného *spravedlnosti jeho,* t. j. *Boží.* Spravedlnost Boží jest ta, kteréž Bůh od nás žádá a kteráž jedině u Něho cenu má. To pak jest *vykonávání vůle Boží* a vykonávání jí úmyslem bohumilým a nelicoměrným. Dvě věci ty, království Boží a spravedlnost Boží, mají se nějakou měrou k sobě co účel a prostředek; království Boží zajisté jest také mzda za spravedlnost Boží. V tom co následuje: *ostatek vám přidán bude,* Pán k obyčejného života spůsobům prohlídá, kdež při koupi a prodaji důležitých majetků maličkosti se přídavkem či nádavkem přidávají. *Ti, kdož hledají Hospodina,* dí Ž. 33, 11. *nebudou zkráceni v žádném dobru, a vezdy dává Hospodin pokrm těm, jenž bojí se Hospodina.* Ž. 110, 5. V některých dávnějších rukopisech a u některých svatých otců připisek se přidává: *Hledejte věci velkých a malé se vám přidají, hledejte nebeských a zemské věci vám přidány budou.* Slova ta sličně hodí se co výklad předešlého výroku Páně, ale do některých rukp. řeckých neprávem vklouzla.

Co ještě zbývá z té kapitoly, to Pán co následek předešlé své řeči a nauky spojkou *tedy* připojuje. *Nepečujtež tedy o zítřejšek čili o budoucnost.* A uvádí dvojí větu ze života a dvojí přísloví co nový dvojí důvod, proč bychom truditi a nuditi se péčemi neměli. Jedno přísloví, jehož Pán tu výrokem svým posvěcuje, zní: *Zítřek sám o sebe postará se* — nač tedy o něj pečovati? Druhé *Každý den má otrapu svou* — proč tedy novou otrapou zbytečnou den přítomný obtěžovati? V obojím se *den* zosobuje. V řeckém a latinském textu místo *otrapu* či *lopotu* stojí *zlobu* κακία, malitia; leč zlem a zlobou nerozumí se tuto jiné leč trýzeň, sužba a otrapa, jížto den žádný prázen není. Podle toho sv. František Ass. dával učňům svým za pocestné onen výrok Ž. 54, 23. *Uvrz na Hospodina péči svou a On tě krmiti bude.* V Novém Zákoně 1. Petr: 5, 7. podobný výrok čteme: *Všelikou péči uvrhněte na Hospodina, nebo On má péči o vás.* A manna na poušti do dne zejtřejšího nevytr-

vala, každého dne sbírati se musejíc, pro tétéž nauky naznačení. Ostatně z toho, co jsme pověděli výše, samozřejmo jest, že slova Páně o *zítřku* nemohou doslovně slyšána býti v ten smysl, jakoby Pán zapovídal všecko na další čas nastřádání a shromážďování; nezavrhujeť Pán práce, úsilovnosti, opatrnosti, prohlédavosti, nébrž neskromnou péči zamítá.

Poohlédneme-li se na konci na pojednání Páně o nepečování přílišném, spatřujeme, že nás od něho sedmerým odvodí důvodem. První v. 25. a 33. důvod, poněvadž Bůh o nás pečuje, dav život, dá i pro život; druhý důvod v. 26. ode ptáků vzatý; třetí v. 27. od ješitnosti veškerého starání našeho; čtvrtý od lilují polních v. 28.; pátý od toho, že povaha ta jenom na pohany připadá v. 32.; šestý v témž 32. v. od vědoucnosti Boží o potřebách našich; sedmý ve v. posledním, že každý den o sebe stará se a každý trampotou svojí stížen jest.

Ještě bychom měli uvésti čtení, která od sebe odcházejí a kterých jsme nedotekli. Leč čtení ta jsou nepatrná a zhola smyslu se netýkají; tudy je právem vypouštíme a přistupujeme k dalejším Páně naukám, na hoře pronášeným, z nichž prvá se týká souzení o skutcích a úmyslech bližního.

Hlava VII.

O všetečných soudech, 7. o vytrvalosti v modlitbě, 13. o úzké cestě, 15. o poznání lžeproroků po ovoci, 21. o neobchoditelnosti dobrých skutků, 24. podobenství domu na skále a na písku.

1. Nesuďte sami, abyste nebyli souzeni; 2. nebo kterým soudem soudíte, souzeni budete, a kterou měrou měříte, odměřeno bude vám. 3. Což pak vidíš drástu v oku bratra svého a břevna v oku svém nepozoruješ? 4. Aneb kterak díš bratru svému: Nech ať vyvrhu drástu z oka tvého, a aj břevno jest v oku tvém? 5. Pokrytče, vyvrz nejprvé břevno z oka svého, a tehdy přihlédneš, abys vyvrhl drástu z oka bratra svého. 6. Nedejte světiny psům, aniž povrhněte perel svojich před svině, aby snad nepošlapaly jich nohama svýma a obrátivše se neroztrhaly vás.

O tom, kterak veršové tito s předešlými souvisí, nejedna jest vykladačů mysl. Jedni zhola žádné vazby s předchozími naukami nepřijímají, za to majíce, že Matouš nauky různými dobami pronešené tuto nakopuje. Druzí soudí, že sice Pán věci ty v kázaní svém na hoře pravil, ale Mt. že jich neuspořádal tou měrou, jakou ode Pána přednešeny byly. A ti se nyní rozhlídají ve předešlých verších, ku kterým by počátek kapitoly nejlépe připojiti se dal, při čemž jiní jinak si počínají. Nejpodobněji smýšlejí, kdož začátek hlavy té spojují s v. 18. před. kap. a praví, že Pán dokonav výstrahu svou před pokrytským postem, licoměrnou almužnou a napohlednou modlitbou přikročil k výstraze o nesouzení všetečném.

Jmeme-li se vykládati věci ty, zdají se všecky prozračny, sebou zřejmy a srozumitedlny býti; ale přihlédneme-li blíže, naskýtá se nám přece dosti zádrhlův, když podrobněji a místněji nauky probírati a probadati hodláme. Leč nevolíme všech zápletků dotýkati, do nichž vykladatelé nadarmo o újmě své a samochtíce zaběhli; nébrž co nejprostěji slova Páně vyložiti se vynasnažíme.

Vesměs dá se říci, že Pán v hlavě té o výminkách a překážkách vejití do království nebeského mluví. První taková výminka jest pokora 1—5.; druhá jest snaha po věcech svatých 6—11.; třetí jest láska 12.; čtvrtá shoda mezi vírou a skutky 21—23. Mezi třetí a čtvrtou výminkou klade Pán překážky, jimiž člověk od vejití do království nebeského odlouděn bývá a ty jsou vyvolení liché a nepravé cesty v. 13. a 14. a svádění k takové zlé volbě skrze liché učení v. 14—20. Tak vykladatelé někteří rozdělují či sbírají nauky v hlavě této obsažené. Jiní jinak, o čemž v postupu vykládání našeho místněji.

Počíná Pán: *Nesuďte, abyste nebyli souzeni. Nesuďte*, dí. Což to souditi? Zda vesměs a všelijak Pán soudu nechce? Že nemíní zastaviti soudů veřejných, ani státního ani církevního, patrno z toho, co sám jinde učí, kdež církvi Mt. 18, 17. a vládě světské Jo. 19, 11. soud připisuje. Nébrž mluví Pán tu o soukromém a všetečném souzení, jímž skutky a činy jiných nelaskavě měříme a s té strany pohledáme na ně, se které nám nejvíce příčiny ku potupě a odsouzení poskytují; mluví o soudu opovážlivém, za kterým veškero jednání bližního dle

svého měřítka posuzujeme. Od toho nás odvodí Pán a udává příčinu: *abyste souzeni nebyli* tou měrou, tím spůsobem, tou přísností, s jakou se vy do posuzování jiných lidí pouštíte. Prohlídá tuto k soudu Božímu a varuje, aby kdo nechce přísného nalézti soudce, jiných posuzovati se liknoval. *Nebo soud bez milosrdenství vydán bude na toho, kdo milosrdenství nečinil* Jac. 2, 13. *Jedin soudce jest Bůh; ty pak kdož jsi, kterýž soudíš bližního?* Jac. 4, 13. Podobně Rom. 14, 4. *Kdož jsi ty, jenž služebníka Páně soudíš? Pánu svému stojí!* Bůh soud sobě vyhradil, a kdež máš ty výsadu, aby svého práva byl Bůh tobě propůjčil? Slovem *aby* udává Pán pohnútku, podnět a důvod, pro který se máme všetečného jiných posuzování vystříhati; aby nám totiž stejnou měrou od Boha nebylo odplaceno. Důvod ten jest podoben důvodu v otčenáši, když velí se nám modliti, *jakož i my odpouštíme.* Ovšem stačiti mohl příkaz o neposuzování, ale Pán důvod ten uvádí, aby nás z nepravosti té tím spíše vyvedl, a dí: *abyste nebyli souzeni.* Pokora má k sobě prohlédati, na poklesky své pozorovati, milosrdně a laskavě o jiných smýšleti a souditi, aby milosrdného došla soudu. Potvrzuje Pán výstrahy svojí pravdou ve přísloví oděnou, jehož jsme již dotekli a jenž samo sebou zřejmo jest. *Jakým soudem soudíte, takým souzeni budete.* Tu netoliko důvod, proč nesouditi, udává, nébrž připovídá soud svůj podle toho upraviti, jak my buď přísně, nelaskavě a všetečně, buď vlídně a laskavě o jiných soud vynášíme. Co do přísnosti, platí tu výrok Páně Luk. 21, 24. *Kdo s mečem zachází, od meče zahyne.* Svatý Lukáš 6, 38. se praviti *zdá*, že větší měrou nám odměřeno bude, an mluví o míře *natřasené, natlačené a osuté;* leč to neodporuje výroku, jejž týž Lukáš ihned sám dokládá: jakou měrou měříte, takou vám odplatí se a obojí výpověď dobře podle sebe obstáti může. *Měrou touž* se nám odměří, prohlídáme-li ku poměru a srovnalosti, *větší měrou* se nám ale odměří, prohlídáme-li k samé věci.

Pro odvedení lidí ode všetečného soudu nespokojuje se Pán tím uvedeným důvodem, nébrž místněji doráží na posudce, ku posuzování a napravování *sebe* ho nabízeje a ku pokoře, ku bázni a k nedůvěře v sebe ho nabádaje. *Což vidíš drástu v oku bratra svého a břevna v oku svém nevidíš?* Podle přísloví zove tu Pán veliké prohřešky břevnem či trámem a malé jmenuje třískou či drástou. Pokora k sobě prohlídá a vady a nedostatky svoje z útroby své vyvoditi se snaží, aniž najde místa a chvíle, aby se všetečně o jiných soudem pronášela, sebou dokona jsouc zaměstnána. Všecky vady vlastní zdají se jí velky a břevnem býti, poněvadž je neustavně se zákonem Božím a s příkladem Páně porovnává, an naproti tomu veškery poklesky jiných mrvami, třískami, drástami, malitkými se jí býti ukazují, poněvadž k nim měřítko lásky přičiňuje. Dvojí *chyby* doskočného soudu Pán dotýká. *Proč vidíš* a dále *proč díš; Dej sobě vytáhnouti drástu.* Porokovatel *vidí*, spatřuje a pozoruje nejmenší drástu a chybu a hned ji spolu také *vytýká* a z ní zlého soudu námětek sobě strojí, a *ji mezi lidmi roznáší.* I velí Pán: *Pokrytče, vyvrhni napřed břevno z oka svého a potom přihlédneš, kterak bys vyvrhl drástu z oka bratra svého. Pokrytcem* nazývá Pán člověka toho, jenž k svému napravení nehledě jiné lidi polepšiti usiluje, poněvadž dle povahy své opravdu o takové polepšení zhola nestojí a káráním svým toliko vlastní nemravnost ukrýti a v plášť horlivosti se obléci žádá, o čest Boží a spasení bližních nedbaje. Pán naopak velí; Napřed ty přihleď k svojim vadám, hříchům a nedostatkům, a když s tím jsi v pořádku, teprv potom se odvaž i bližního vyvoditi z nekalého nedostatku jeho. Věčná a přelepá pravda ta se přede vším představených týká, aby majíce jiné z hříchů kárati, napřed do své útroby sáhli a k své nápravě přihlédli.

Ale abychom toho, že souditi nemáme, nébrž že o jiných dobře smýšleti a je větší cti hodnými než sebe držeti jsme povinni, abychom toho, dím, na zlou stranu nevykládali a nemysleli, že zhola beze všeho soudu lidi patrně zlé za dobré držeti máme, tedy připojuje Pán příkaz, který se odnáší k opatrnosti, jakož níže sám 10, 16. se sprostností holubičí také opatrnost hadí spojovati velí. *Nedejte světiny psům*, velí, *aniž povrhněte perel svojich přede svině.* Jsou to dva obrazové. První zní o nedávání svatiny psům. Svatina či světina jest část oběti, jenž dle zákona kněžím připadala Lev. 22, 2. 7. 10. Světin či svatin těch nesměl nikdo leč kněz a rodina jeho, a to jen tehdá, když čisti byli, požívati. Ve smyslu přeneseném svatina znamená slovo Boží, svaté svátosti a posvátná tajemství; a v tom smyslu se tuto rozuměti musí. — Ve slově *psům* ohlídá se Pán ke slovům Ex. 22, 31.: *Muži svatí budete mně, masa zvířete na poli najedeného nebudete jísti, ale psům je vrhnete.* Psy znamenají se lidé, jimž pravda cizá jest, jakož i psi v orientě často bez domova obíhají; rozumějí se lidé nemravní, bezbožní, nauky Boží neschopní, bludaři, zarytí, slovem ti, jenž neumějí leč

štěkati na pravdu Boží. Velí tedy Pán, aby lidem takovým, nekolným a úrupným nepřátelům a posměvačům pravdy Boží, pravda se nepředkládala. Totéž podobenstvím druhým: *perel nesypati před svině* se vyznamenává; svině psům, perly svatinám odpovídají. Přísloví východanův spojovala přečasto ta dvě zvířata spolu, jakož i 2. Petr. 2, 22. se to činí. O sviněch vůbec ví se, jak pravdiv jest výrok onen, že deset částek nečistoty vešlo do světa a z toho že se devět částek sviněm dostalo. Ve knize Přísloví 11, 22. zjevně se mluví o nepříhodnosti, když by kdo chtěl svini zlatým kroužkem ozdobiti; byla by to holá pošetilost, jakož i perly před svině metati za prohřešek pokládati se musí. Perly znamenají, jak hořeji svatina, celé království Boží, nauku, svátosti, milosti a veškera dobra, jichž se nám v církvi udílí. Níže 13, 45. Jako perla ukrytá v lastuře teprv z hloubě mořské se dobývá, tak pravda Boží před světem skryta jest, a jenom z útroby a hloubí církve na jev přichází. Smysl tedy týž jest jak u předešlého, jen jest jakési stupňování, že sviněmi horší a nemravnější nepřátelé rozumějí se, kteříž ve zbrodněch a kalech nepravosti co v živlu svém si libují a pravdou Boží netoliko pohrdají, nébrž ji a zvěstovatele její pronásledují. Jak to hned Pán dí, an ku příslovím oněm přidává, *aby obrátivše se vás neroztrhaly*. Svině — nebo k těm se nejdříve přímětek potahuje, ač psi nevyjímají se — ohledují perly před ně metané, je za píci držíce, avšak naleznouce je pící nebýti je nohami šlapou a obrátíce se osopují se na metatele. Tudy velení ono, nevrhati před ně perel, to jest svátostí a pravd Božích lidem nečistým, lakotným, zpurným, pochotným, vášnivým a náruživým nesvěřovati. Podle toho církev za časů pohanských tajila se s tajemstvími před pohany a Pavel Act. 13, 45. 46., když Židé odporovali slovu Božímu, jich zanechav obrátil se ku pohanům, an kde poslechu není, řeč vylévati se nemá. Eccl. 32, 6.

Ale poněvadž nikdo jiným udělovati nemůže, čeho nemá, tedy Pán napomíná, aby sami hleděli míti, čehož jinak leč modlitbou dosíci nelze. Tudy dí Pán:

7. Proste a bude dáno vám, hledejte a naleznete, tlucte a otevře se vám. 8. Nebo každý, kdož prosí, béře, a kdož hledá, nalezá a tomu, kdo tluče, otevřeno bude. 9. Anebo který jest z vás člověk, kterého kdyby prosil syn o chléb, zdali kamene podá jemu? 10. Aneb kdyby o rybu prosil, zdali hada podá jemu! 11. Jestliže tedy vy jsouce zlí, umíte dobré dary dávati dětem svým, čím více Otec váš, jenž jest v nebesích, dá věci dobré těm, kteříž prosí Ho? 12. Všecko tedy, cokoli chcete, aby činili vám lidé, i vy čiňte jim; toť zajisté jest zákon a proroci.

Pán ku konci řeči prohlídaje nauky svoje v propověděch předkládá, rozvodu místnějšího zanechávaje. O téže věci, o prosbě a modlitbě, kteráž se týká, jak již výše o tom, království Božího, pro důraznější věci dolíčení a na mysl kladení trojího rčení užívá, při čemž nějakého stupňování pozorovati. *Prositi*, *hledati*, *tlouci* máme, abychom dosáhli, čeho nám potřebí. *Prositi* jest první stupeň, *hledání* již vyšší stupeň stanoví, an kdo hledá, všech jiných myšlének a žádostí se odtahuje, ve věc hledanou se takřka docela ponořujíc. *Tlukot* pak značí stálé trvání v prosbách, když úslechu se nedochází, anebo věc žádaná velmi důležita a těžka býti se vidí. *Láska prosí, láska hledá, láska tluče; modlitbou se prosí, svatostí života se hledá, státostí se tluče*, dí sv. Augustin. Prosí pokora, hledá horlivost, tluče vytrvalost. Takovou horlivou, stálou a pokornou modlitbu vyslýchá Bůh. Modlitba ta, která o *pravou* potřebu žádá, vezdy vyslyšána bývá, anoť Bůh chce, abychom měli, čeho nám třeba. Modlitba jest klíč nebes; vstupuje modlitba a sestupuje milosrdenství Boží, dí Augustin. Prosba taková v srdci lidském dle Rom. 8, 26. od Boha samého pochází a není leč vůle Boží člověkem pronesená a tudy *jsouc dle vůle Boží* vyslyšána bývá. 1. Jo. 5, 14. Neslyší-li nás Bůh, znamení jest, že nedobře se modlíme Jac. 4, 13. buď věci nám neprospěšné, buď choulostivě a nedověrně, buď nestále a netrvanlivě, buď nehodně a ve hříších trvajíce modlíce se; chce Bůh nás přiměti k vytrvalosti, když nás hned nevyslýchá — jak tomu Pán učí v podobenstvích o soudci a příteli u Luk. 11, 8. 18, 3. anebo nás lepšími než prosíme obmysliti hodlá věcmi. Proto u Luk. 11, 13. čteme: *dá vám ducha dobrého*, jenž jest soujem všeho dobra a všech darů. Sap. 12, 1.

Trojí stupeň také v ten spůsob se vykládá, že *prositi* odnáší se k víře, *hledání* k naději, *tlučení* k lásce; věrou prosíme, důvěrou hledáme, láskou tlučeme. Nenevhodně od vykladatelů některých se rozdělují slova

ona tak, že *prositi* se odnáší ku příští království Božího podle té prosby v otčenáši: přijď království tvé; *hledati* zří ku království již přišlému, jehož poněvadž Luk. 17, 20. nepřichází se slávou a nádherou a poněvadž perlou skrytou jest, vyhledávati třeba. Když ale jsme je již nalezli, tedy potřeba tlouci, aby nám záhy odevříno bylo a nestalo se nám, co Luk. 13, 25. dí, žebychom stojíce a tlukouce na dvéře odehnáni byli. Jakkoli to vtipno a duchaplno, přece to pravější jest, co jsme ze sv. otců výše o vytrvalosti v modlitbě uvedli, anoť co následuje, výkladu tomu nadržuje.

Pán totiž vede důvod opět od mala k velku ve příklady dva jej oblékaje, vzaté z obyčejného života, v němž chléb a ryby stravou vezdejší byly. *Který otec*, vece Pán, *dá synovi svému místo chleba kámen a místo ryby hada? Jestliže tedy vy, jsouce zli, umíte dobré dary dávati dětem svým, čím více Otec váš, jenž jest v nebesích, dá věci dobré těm, kteří prosí Ho?* Protiva chleba jest kámen, protiva ryby jest had pro nějakou podobnost zevnější, ale vniternou odpornost. Pán takto dovodí: Lidé po pádu od narození jsou zli, k zlému nakloněni, a nebylo by divu, kdyby otec synu místo chleba dal kámen a hada místo ryby. A však který otec to činí? Ač zel a nešlecheten jest ve smyslu dotčeném, přece nestává se nikdy, aby otec prosbu syna svého oslyšel. Čím méně oslyší Bůh prosby naše, an neskončeně dobr jest těm, kteří jsou přímého srdce. Ž. 72, 1.

Z toho pak, co Pán o horlivých prosbách pověděl, vyvodí nyní: *Všecko tedy, co chcete, aby vám lidé činili, i vy čiňte jim.* Částice *tedy* velikou nesnáz již od věku Zlatoústova až na dobu naši vykladatelům činila, aniž veškerých pokusů, jí vyhověti a jí zbýti tuto volíme dotýkati, hned raděj nález Zlatoústův, jenž nám nadevše prav býti se zdá, přednosíce. Pán (vece Zlatoúst) nedí prosto: *všecko, co chcete, atd.*, *nébrž všecko tedy, co chcete*, a tím namítá a naznačuje výminku, jakoby pravil: chcete-li s těmi, o nichž jsem mluvil (že t. tlukou a jim se odvírá atd.) vyslyšáni býti, tedy také co nyní pravím, čiňte. Pán tedy, vece dále Zlatoúst, tak z předešla vyvodí a zavírá, že spolu také vývodek ten za výminku předešlé své o vyslyšení přípovědi stanoví. Kdo chce vyslyšen býti, musí sám vyslýchati; kdo chce Boha milosrdna míti, musí stejným milosrdím k bližnímu se vinouti, anoť jakou měrou měříme, takou nám odměřeno bude. Očekával by člověk, že Pán řekne: I vy tedy dávejtež těm, jenž vás prosí, ale Pán místo toho dí objemněji a obsáhleji: *Všecko, co chcete* atd. zahrnujíc spolu žádby srdce, jichž ústo nevyslovuje; všecko, *co chcete*, netoliko co pronášíte a čeho se dožadujete. Na to pak důraz klada vece: *toť zákon a proroci* t. j. v tom záleží zachovávání zákona a proroků, tam zákon i proroci směřovali. Kdo pilen jest tohoto výroku krátkého: *co chcete, aby vám činili, i vy čiňte jim*, zákon zachovává a pak ovšem prose prosbu obdržuje, hledaje milosti nalezá a když bude tlouci na vrata blaženosti nebeské, nebes brána se jemu otevře. Že o činění žádostí toliko *dobrých* a mravných řeč jest, samo sebou zřejmo. Podobní výrokové Gal. 5, 14. Rom. 13, 8: *kdo bližního miluje, zákon naplnil.* Tob. 4, 16.: *čeho nechceš, aby od jiného dálo se tobě, hleď aby ty jinému nečinil*; ano podobní výrokové u pohanův také nalezají se. Avšak, což dobře pozorovati, výrokové jednotliví vezdy významu docházejí z nauky a z náhledu, z něhož pošli. Když dva praví totéž, není přece věc tatéž, a vezdy přijde na to, kdo ten neb onen výrok vynesl. V ústech sobce jiný smysl a význam mají slova ta, než v ústech obětovné lásky Páně, kterýž miloval až do smrti kříže a lásku takovouto svým učeníkům poroučel.

Uvedeme, co vykladatelé z Talmudu k tomuto místu poznamenávají. Přišel pohan k Šamajovi rabínovi a dí jemu: Učiň mne soudruhem své víry, ale tak abys mne vyučil zákonu, an na jedné stojím noze. Šamaj ho vyhnal holí. On ale šel k Hilellovi, jinému učiteli proslulému, a ten když byl k němu rovně jak ku předešlému se projádřil, dí jemu: Co tobě protivno, druhému nečiň, to celý zákon a ostatek jest jenom výklad jeho. To se čte v talmudě, ač není-li to raději pozdější nějaké nápodobení nauky křesťanské, v ústa oněm rabínům vložené. O Alexandrovi Sevérovi píše se, že na veřejích paláců svého slova tato zlatými literami napsána měl.

Mohla však nauka ta zdáti se přísna a nesnosna někomu. Proto Pán na zdání to ohled béře a dí:

13. Vejděte těsnou branou, nebo široka brána a prostranna cesta jest, kteráž vede k zahynutí a mnoho jest těch, kteříž vcházejí skrze ni. 14. Jak těsna brána a úzka cesta jest, kteráž vede k životu, a málo jest těch, kteříž nalézají ji.

Mohlo se zdáti tvrdo, čeho Pán žádal, jak jsme pravili; aby se již nikdo tím ne-

zastíral a ze zachovávání toho nevytahoval, tedy učí Pán, že povaha cesty té, která vede k věčné blahosti, jiná není. Podobenství vzato od města, jak výše 5, 14., k němuž cesta úzká a brána těsná vede. Úzkou cestu a těsnou bránu u vykládání spisovatelé někteří tak dělí, že onou nauka Páně a života způsob podle ní zařízený, touto život blažený v nebesích rozumějí. Jiní branou nauku Páně, cestou život podle ní spravovaný slyší. Ale jiní nenahlížejíce, proč by rozdíl ten činěn býti měl a zvláště, pročby branou věrouka, cestou mravouka se měly slyšeti, ješto by též na obrat ona úzkou cestou, tato branou zváti se dala, jiní, díme, žádného rozdílu dvou slovcí nepřijímají a oboje o přikázáních Božích a o životu křesťanském vykládají. Cesta ta a brána ta sluje *úzkou a těsnou*, nejprvé poněvadž se všech stran určita, obmezena, vykázána jest, tak že ani na pravo ani na levo nedává se z ní vykráčeti. Deut. 5, 22. Prov. 4, 27. Jes. 30, 2. Za druhé, poněvadž chůze po ní jest obtížna, ješto vniterně zlá nám přirodilá žádostivost a k zlému náklonnost, a vněšně svět a lidé ji neschodnou činí. Proto málo jest člověků, jenž po ní jdou, tak málo, že to i Pánu takměř s podivením jest, an dí: *Jak úzká!* atd. Podle řeckého čte se *poněvadž* úzka jest, čím se udává příčina, proč větší část lidí prostrannou cestou pochotí kráčí. Leč s latinským textem větší a lepší část svědků shoduje se a ovšem *τί* místo *ὅτι* čísti jest; *τί* což, jak! *Cesta široká* jest život dle pochotí přírody porušené hříchem, dle povahy k zlému pochylé, dle puzení náruživostí a žádostí, slovem život dle žádosti těla, žádosti očí a pýchy života vedený. I velí Pán *cestou úzkou choditi*, a to znamená žádosti zlé umrtvovati, světa se odříkati, přirodilou k zlému pochylost a veškera pokušení přemáhati, při čemž netoliko ku pohanům, ale i ku fariseům, pokud dokonalosti křesťanské odporovali, ano k Zákonu Starému, pokud nedokonalým byl 5, 18. prohlídá. Podobného něco tušili pohané a znám jest verš Hesiodův: *Před všelikou ctností bohové pot hodlali klásti.* Pythagoras učeníkům velel nechoditi cestami, než stezkami, čímž znamenal, že nemají se podle obyčejného lidu chovati.

Dí Pán, že málo lidí *nalezá* cestu tu, nedí málo lidí po ní *chodí*. Slovo *nalezati* velký důraz řeči jeho přičiňuje. Cesta ta hledána býti musí. O cestě široké nedí, že by mnozí ji nalezali, poněvadž ta se přirozeně každému naskýtá, nébrž dí, že *mnozí po ní chodí*. Podle toho vece Pán u sv. Luk. 13, 24: *Usilujte* či *zápaste vjíti branou těsnou*; *ἀγωνίζεσθε* jako na půtkách a bojích jak o život se přičiňte. Tudy viděla sv. Perpetua žebřík zlatý odevšad noži a meči obklíčený, po němžto k nebesům vstupovati měla. Ukazují také sv. otcové na předeznaky toho v Starém Zákoně, že osm toliko při potopě zachováno, že Kaleb a Josue dva jediní do země zaslíbené vešli z mužův z Egypta vyšlých. *Dva budou na poli, jeden zachován, druhý zanechán bude; dvě budou mlíti, jedna přijata, druhá zavržena bude.* Níž 24, 40. 41.

Leč kterak se výrok ten srovnává s jiným výrokem Páně 11, 29. 30, *že jho jeho sladko a břímě jeho lehko jest?* Jestliže brána těsna, kterak může břímě Páně lehko býti? Odpor ten pomine, místněji-li času a doby šetřiti budeme. Břemeno Páně z počátku jen těžko jest, a obtížnost trvá, dokud člověk starého Adama nevyzuje a se neobrodí; veškera nesnáz na začátku spoléhá, a čím více člověk sobě násilí činí na počátku, tím dále cesta ta více a více obtíží ztracuje, až i lehkou se stává. Ještě sem patří výrok sv. Jana Křižového, že poněvadž úzká brána jest, člověk všeho břemena zhostiti a ze všeho světa obnažiti se povinen, ač chce-li projíti úžinou brány nebeské.

Ukázal Pán, že cesta, kterou učeníkům svým jíti káže, obtížna jest sama v sobě. Ale však předvídal Pán, že mnozí jinak učiti a lidi s cesty té úzké na prostrannou sváděti budou. Tudy vystříhá a dí:

15. Střezte se lichých proroků, kteříž přicházejí k vám v rouchu ovčím, uvnitř pak jsou vlci draví. 16. Po ovoci jejich poznáte je. Zdali sbírají z trní hrozny aneb z bodláčí fíky? 17. Takto každý strom dobrý dobré ovoce nese, zlý pak strom špatné ovoce nese. 18. Nemůžeť strom dobrý zlého ovoce nésti, ani strom zlý dobrého ovoce vydávati. 19. Všeliký strom, kterýž nenese ovoce dobrého, vyťat a na oheň uvržen bude. 20. Po ovoci tedy jejich poznáte je. 21. Ne každý, kdož říká mně: Pane, Pane, vejde do království nebeského, nébrž kdo činí vůli Otce mého, kterýž v nebesích jest, ten vejde do království nebeského. 22. Mnozí řeknou mi v onen den: Pane, Pane, zdali jsme ve jménu Tvém neprorokovali a ve jménu Tvém zloduchů nevymítali a ve jménu Tvém divů mnohých nečinili? 23. A tehdy vy-

znám jim; Nikdy jsem neznal vás; odejděte ode mne, činitelé nepravosti.

Přechází Pán k učitelům zlým, kteří opak toho co Pán přednášeli, cestu k nebi uprostraňujíce a ušiřujíce. Proto se v ř. t. čte *však*, δὲ; *Střezte se však lichoproroků*, čím spojitost s předešlým se ustrojuje: jděte cestou úzkou, cestou svatosti a víry; avšak cestou tou kráčejíce nedávejte se odvésti od ní od zlých proroků. Ale kdož jsou proroci ti? Dí Pán: *Střezte se lichoproroků, jenž v rouchu ovčím přicházejí k vám, vnitř ale jsou vlci draví. Po ovoci jejich poznáte je.* Zůstaneme-li přísně při slově tom a rozumíme-li prorokem učitele od Boha bezprostředně poslaného, tedy lžeprorokem či lichoprorokem ten se slyší, kdo na licho a lživě od Boha poslána býti se udává. Při tomto užším výkladu slova *v ovčím rouše, vnitř sápaví vlci* znamenají lichou, napohlednou, postavnou tvárnost, kterou na odiv vystrkují, aby za proroky držáni byli, napohledné totiž jich divy, ješto plni zloby a nepravosti jsou; *ovoce* pak, po němž poznáni bývají, jsou život a učení jejich.

Ale obyčejnější výklad jest ten prostornější, podle něhož *prorokem* sluje *učitel každý*, kterýž lidem káže, je vyučuje a je k upravení mravův vede. Tu *lichým prorokem* jest lichý, nepravý učitel, kterýž pravé učení přednášeti se praví a tak se tváří činiti, ale přece učitelem bludu a svůdcem jest; *ovčí plášť* jest to tváření jeho, či to jeho tvářnosti pravého učitele na se přijetí; *dravost*, hltavost či sápavost jest ta ukrytá, zlá, škodná a záhubná povaha a zlí záměrové jeho. Otážeme-li se k tomu, což se *ovocem* rozumí, tedy nám na *skutky* se odkazuje; avšak skutky ty musíme šířeji slyšeti a rozuměti jimi vesměs *následky* všeho počínání bludařův. Může zajisté býti první vystoupení jejich slibno, mravové jejich mohou býti přísni; ale *konečný* nauky jejich následek jest zlý, nešlechetný a záhubný. Protož *nehned* pozná se povaha jejich. Prozírá Pán ku povaze a přírodě nauky jejich, co z ní, kdyby vesměs průchod měla, následovati musí, jak to z toho, co hned o stromech praví, se vidí. Nechce tedy říci, žeby ti lichoproroci nemohli dobrých některých skutkův činiti; ale to praví, že skutkové ti nejdou z povahy a z nauky jejich, že jsou nedůslední, mimotní a zboční výstřelkové, podobní pověšenému na strom ovoci, kteréž z kořenu samého nevyrostlo. Dí zajisté: *Nemůže strom dobrý zlého, strom zlý dobrého ovoce přinášeti.* Patří k nim lidé, jako Šimon, Barjesu Act. 8, 9. a 13, 6.; k nim zří lidé bludaři a kacíři, jenž nauku svou a druhdy své přísné mravy chválí a vyhlašují, za vůdce na cestě úzké se vydávajíce a v zevnějšku svém přísnost mravů, vlídnost k lidem a milosrdnost pronášejíce. Ti sladkými a lahodnými řečmi a pochlebováním srdce sprostých svodí Rom. 16, 18. a lestní dělníci jsouce v apoštoly Kristovy se proměňují, celé domy podvracují učíce což nesluší, pro marný zisk, Tit. 1, 11. a pravdě církve Boží odporují, jak druhdy Janes a Mamres odporovali Mojžíšovi, 2. Tim. 3, 5. 6. Lidi takové Pán poznávati velí po ovoci, po všem, jak jsme pravili, co se konečně z povahy jejich vně projevuje.

I prokazuje to příklady vzatými z přírody co důvody. První důvod béře od přísloví: *Sbírá-liž kdo z trní hrozny, z hlohů viničky, z bodláčí fíky?* Smysl a význam přísloví toho Pán hned sám vyjasňuje propovědí obecnou, *že strom dobrý ovoce dobré, strom zlý*, zetlelý, doutnatý, spuchřelý, práchnivý *ovoce zlé nese, anoť dobrý zlého a zlý dobrého vydávati nemůže ovoce.* Pán pokládá, co obyčejně se stává a co přirozeně se děje; a víme, že podobenství ne ve všem a zhola přiléhá k věci té, jejíž podobenstvím jest. *Stromu dobrému* podobá se člověk dobré vůle, dobrého směru, dobrého úmyslu; a ten vydává skutky dobré, všady ku přikázaním Božím jedině prohlédaje a jedinou čest a slávu Boží za účel skutků svých si vystavuje. *Strom zlý* jest člověk vůle zlé, sobecké, nešlechetné, jenž všady jenom hledá svého, čenichá věcí světských, snaží se provésti to, co vášněm, libůstkám, snahám, slávě a cti vlastní hoví, všady jen k sobě a opět k sobě prohlédaje. Člověk ten ovšem nenese ovoce dobrého, anoť i skutkové jeho na pohled chvalitební zlým úmyslem a křivým záměrem jeho veškeru cenu a hodnotu tratí. Dobrý člověk z dobrého pokladu dobré, zlý ze zlého pokladu zlé vynáší, Mt. 12, 35. Z hojnosti srdce mluví člověk, z hojnosti úmyslu dává pečeť dobroty neb zloty skutkům svým. Podle toho nemůže se odtad námětek bráti, jakoby dobrý člověk hříšníkem a hříšník dobrým a spravedlivým člověkem státi se nemohl; může člověk spravedlivý stavu milosti Boží odpadnouti; milost Boží může zlou povahu člověkovu proměniti a jí směr dobrý vlíti a tudy učiniti ze stromu zlého strom dobrý. *Zlý strom*, dí Tertull. (anim. 21.) *nevydá ovoce dobrého, nebude-li přeštěpován, a strom dobrý zlé ovoce vydá, nebude-li pěstován. Kamené syny Abrahamovými se stanou, budou-li ve víru Abrahamovu přetvořeny, a pokolení ještěrčí ovoce pokání učiní, jestli jed zlosti vy-*

plivnou. Dokad jest strom planým, plané ovoce nese, štěpován buda štěpné ovoce ponese. Dokad zlým jest člověk, skutkové jeho zlí jsou, když se napraví, stávají se skutkové jeho dobrými. Pán nedí: *Nemůže strom zlý státi se dobrým*, aniž dí, *že strom dobrý nemůže zlým se státi*; nébrž dí jen, že strom dobrý dobré, strom zlý zlé ovoce nese, a že podle povahy své člověk působí a skutkuje. Přidává Pán o stromu zlém, že *na oheň vyvržen bude*, poněvadž se to samo sebou naskytovalo a poněvadž výrokem, jehož již užil Jan Křestitel 3, 10. 12., na konečný výsledek jednání či raděj povahování zlého ukázati hodlal, spolu vystříhati chtěje lichoproroky ty, aby dříve, než je přikvačí soud Boží, sobě usmyslili. Posléz ještě jednou o ovoci dokládá: *po ovoci tedy jejich poznáte je;* opakováním slov těch věc tu co nade vši pochybnost platnou vystavuje.

Ale kterak dobrým býti stromem a dobré ovoce nésti? Dosti-li jest, když uvarovav se těch proroků lichých celou duší a upřímnou věrou ku Kristu přilnes? To mohlo se některým zdáti, a jak snadno na takové bezcestí člověk přichází, viděti z nauky té bludné, že víra stačí k dosažení království nebeského. Tudy Pán prohlídaje k budoucnu dí: *Ne každý, kdož mi říká Pane, Pane, spasen bude, leč ten jenom, kdo plní vůli Otce nebeského. Pane, Pane*, říkati jest Krista za Pána podnikati a míti, v Něho věřiti, Jemu se oddati. To sice potřebno a nevyhnutedlno, poněvadž bez víry nelze spasenu býti; ale to zhola nestačí, nébrž Pán více žádá. Vůli Otce nebeského vykonávati jest nevyhnutelná výminka k vejití do království Božího. *Královstvím Božím* tu slyší se odplata věčná, jak z vazby a spojitosti patrno. Mohl říci Pán: kdo mou činí vůli; ale dí: *vůli Otce mého*, aby nezdál se nad Boha něco připisovati sobě tehdá, dokad ještě ve víře v Něho lidé utvrzeni nebyli. Ač pak právě tu Synem Božím býti se vyznává, *Svým* Otcem Boha býti povídaje. Zdvojení slova *Pane* značí horlivou ku Pánu přivinulost; ale i tu horlivou k Němu věrou přítulnost praví Pán nebýti dostatečnou, ač chce-li člověk spasení dojíti.

Ano Pán více klade. On dí: *Mnozí řeknou mi v onen den: Pane, Pane, zdali jsme ve jménu Tvém neprorokovali a ve jménu Tvém zloduchů nevymítali a ve jménu Tvém divů mnohých nečinili?* Praví tu Pán, *že v onen den*, t. j. v den soudu, kdež všecko, co skryto jest, vyjeví se, 1. Cor. 4, 5., kdež ústa mlčeti, ale skutkové mluviti budou, přijdou mnozí ke Kristu, blaženosti věčné od Něho se domáhajíce, poněvadž *jménem Jeho*, t. j. vzýváním jména Jeho, darem Jeho, mocí Jeho, co sluhové a ctitelé Jeho (jméno značí osobu samu) *prorokovali*, t. j. věci budoucí a jinak skryté a tajné na světlo vynášeli, ďábly vymítali a jiné divy činili. On pak jim odvětí, veřejně před celým světem vyznávaje: *Neznám vás*, t. j. neuznávám vás za svoje ctitele; znám vás toliko co pachatele zlých věcí, co nepravostníky, co neřestníky. Nébrž proti nim soud vynese, při tom slov písmových užívaje: *Odstupte ode mne, kteří pášete nepravost.* Ž. 6, 9. Užívá času přítomného ἐργαζόμενοι. Nedí: *kteří jste páchali*, aby se nezdál vyzdvihovati pokání; ale dí: kteříž *pácháte*, t. j. kteříž dosavad až do samého dne soudného, ač příležitosti ku hřešení nemajíce přec ještě vůli, chtíč a libost k nepravostem v sobě chováte. Tam směřuje naukou svou Pán, že není dosti ústem Ho vyznávati, nébrž že především potřebí skutkem víry své v Něho dokázati a prokázati. Ano že činění divů a zázraků a vládnutí všemi blahodary a charismaty a všemi v samé Boží církvi hodnostmi a důstojnostmi a jakékoli podobné věci člověka před věčnou zátratou ostříci nemohou, jestliže svatosti života nepílí. V ten smysl dí apoštol. 1. Cor. 13, 2. *Kdybych měl víru, žebych hory přenášel; kdybych měl proroctví a všeliké vědění, neměl ale lásky* t. j. nevykonával víry své skutkem, nečinil vůle Otce nebeského, *nic nejsem* t. j. zavržen budu. Jidáš divy činil a zavržen jest. Nezná světlo tmy a 2. Tim. 2, 19. uvodí apoštol ten základ a tu zásadu pevnou, jížto se spravovati dlužno: *Bůh zná, kdož jsou Jeho* a: *odstup od nepravosti každý, kdož vzývá jméno Páně.* Činění divů, prorokování, vymítání ďáblů jsou věci Boží; věčné blaženosti vlastními toliko skutky — ač z milosti Boží pochodícími — dojíti můžeme, dí sv. Hilarius. Mnohý kněz mluví jak prorok na kázaní svém, ve zpovědnici vymítá ďábly a hříšníky napravuje, svou správou duchovní, jak říkají, divy činí, mluví a píše, že sama moudrost v něm zdá se vtělenou býti; to všecko věci záslužné. Ale při tom-li nehledí k svému napravení, k úpravě mravů svých a ku posvěcení svému, uslyší druhdy hlas ten hrozný, že ho Pán nezná. Jak strašlivé bude to překvapení, dí sv. Zlatoúst, když člověk na onom světě v den onen věci jinak nalezne, než se nadál a od Toho zavržen bude, v Jehožto jménu kázal, modlil se a od světa snad za svatého držán byl! Ostatně o charismech 1. Cor. 12, 1.

Učiniv takovou důraznou výstrahu Pán k závěrce řeči své pospíchá. Dí;

24. Každý tedy, kdož slyší slova má tato a koná je, připodobněn bude muži moudrému, kterýž vystavěl dům svůj na skále. 25. I spadl příval a přišly řeky a váli větrové a obořili se na dům ten a nepadl, nebo založen byl na skále. 26. A každý, kdo slyší slova má tato a nečiní jich, podoben bude muži bláznu, kterýž vystavěl dům svůj na písku. 27. I spadl příval a přišly řeky a váli větrové a obořili se na dům ten; i padl a pád jeho byl velik.

Podobenství tato sama dosti zřejma jsou. Kdo na písku staví, toho budova se oboří a shroutí se; jen kdo na pevné skále vybudoval a vzdělal dům svůj, jenom tomu ostojí přese všecky bouře, lijavce a potopy. Závirka ta nejblíže a nejpříze o všech přednesených tu v kázaní horném naukách vůbec, vesměs a vezdy platí. Dům duchovní, jejž máme budovati, vzdělávati, osnovati, stavěti, zdíti, znamená připravování sobě blaženosti věčné. Stavěti *na písku* jest ustrojovati blaženost tu pouhou věrou; pouhá víra nemůže člověka spasiti, a tudy dům ten praví se zkázu bráti, že člověka toho snažení a doufání v nivec se rozpadne, an věrou bez skutků se spasena býti nadál. Ano sama ta víra jeho v nebezpečí jest, aby, když větrové, lijavce a povodně se na ni řítí, t. j. v čas velikých a náramných pokušení nevypadla a nezahynula. Trojí nepřátelé stavení toho, vítr, dešť, řeka, značí trojí pramen pokušení, kterýž člověka zachvacuje: svět, tělo, ďábla. Stavěti ale *na skále* znamená víru svou skutky bohabojnými utvrzovati, okrašlovati, vynášeti, Kristovu víru nejen v rozum, v cit a v obraznost pojíti, nébrž zvláště jí ve vůli trůn zaříditi, aby tam docela a samotna neobmezeně vládla a odtad všechny naše myšlénky, tužby a žádosti spravovala. Kdo to činí, ten jist může býti spasením svým. Pán onoho *bláznem*, tohoto *moudrým* nazývá. Kdož také, dí Zlatoúst, pošetilejším jest nad člověka, kterýž na písku staví? práci, lopoty, mozoly, obtíže podniká a podstoupá, ale výhody a užitku svého namáhání se již napřed hloupostí svou zbavuje. Naproti tomu kdož blaženějším nad toho, jenž na skálu staví, jehož ctnost tak pevna jest, že nehoda žádná, strast žádná, žádné pronásledování stálosti jeho a pokoje duše jeho neporážejí. To jest nade všecka pod nebem bohatství, toť nade všecko důstojenství, nade všecku slávu, nade všechny trůny.

Ten jest nejbližší výklad, obrat a potah slov těch. V dalejším výkladu slyší se *domem* zásady a pravidla, která sobě kdo obírá k ustavičnému podle nich v životě se spravování; *stavba na skále* jest obrání si Krista za vůdce (1. Cor. 10, 1.) a pilné Jeho zákona zachovávání; *stavba na písku* jest obrání si a následování lidských výmyslů, domněnek, soustav filosofických a člověckých nauk, kteréž člověka v čas pokušení opouštějí, žádné milosti opatřiti mu nemohouce, a tam právě, kdeby světla jejich nejvíce potřeboval, v čirou tmu se proměňujíce.

Ještě o něčem zmíniti musíme se, než přistoupíme k vyličování dojmu, jakým lidé Pána poslouchající proniklí byli. Slovo *připodobněn bude*, jak jsme dle vulgáty vyložili, a slovo *připodobním*, jak řecký text čte ὁμοιώσω značí toli co člověk ten *podoben jest*; čas budoucí se béře, poněvadž výsledek jen časem svým se uskutečniti může. Někteří ale — abychom malou ve čtení odchylnost mlčením pominuli — slova *přirovnám ho*, *připodobním ho* neb *připodobněn bude* neberou v tom smyslu, žeby to jen pouhé slovné a obrazné připodobnění bylo, nébrž rozumějí věcné, skutečné připodobnění, a praví býti smysl: podobným *učiněn bude*. A tito ponejvíce potahují slova ta na soud poslední a vykládají, že člověk nemoudrý tenkráte neobstojí, nébrž přiklopen a přikvačen bude, jak dům se hroutí na písku osnovaný. Člověka však moudrého Kristus v den poslední, když nastanou proměny, davové, strasti, o nichžto níže 24. k. praví, ustaví nepohnutna a neporušena, zachová a ukryje ho záštitou mu jsa, až se přehrnou a převřídí veškery ty nehody.

S tím dokončena řeč horná Páně. I nastává v mysli naší tudíž otázka, s jakým výsledkem se promluva ta Páně u posluchačů potkala? Nezamlčel nám toho sv. Matouš. Dí o tom:

28. I stalo se, když dokonal Ježíš řeči tyto, užasnuli se zástupové nad učením Jeho. 29. Nebo vyučoval je jako moc maje a ne jako zákoníci jejich a fariseové.

Těmito slovy líčí sv. Matouš dojem, jejž učinilo kázaní Páně na lid, a spolu soud lidu o tomto důrazu řeči Páně; nebo v. 29. *vyučoval jako moc maje* atd. jsou slova lidu. Obsah řeči Páně a i spůsob, jakým obsah pronešen, divením je naplnily. Užasali se pro jistotu, novost, výši a přece prozračnost a

srozumitedlnost; užasali se pro dojem a důraz, anať jimi slova jeho byla mocně pohnula a veškeru jim útrobu pronikla. Ješto řeči zákoníků zanechávaly jich chladných, nedojatých, lhostejných, světla jim neposkytovaly sobě vzájemně odporujíce, tytýž v pochybenství je uvodily a zhusta o malichernostech jenom jednaly, naplnily je řeči Páně podivením a úžasem. Důvod toho úžasu a podivení byl, že Pán učil jako *moc maje* t. j. jako prorok od Boha poslaný. Tušil ano poznal lid, že jenom prorok ten, jehož očekávali, takto, s takovou důstojností, vážností, mohútností a vládou mluviti může, že na něm — ač smíme-li tak se projádřiti — každá stopa a píď a každý palec prorokem jest. To smysl těchto slov. Užívati se ovšem mohou i o tom, kdo důrazně a dojímavě od srdce k srdci mluví, jak sv. František Borgia pravil o sv. Ignatiovi z Loyoly, že učil jako moc maje, poněvadž působiva byla řeč jeho a tam lidi, kam chtěl, naváděla. Ale smysl nejbližší a přední slov jest ten, jejžto jsme výše uvedli. Ostatně text řecký druhdy poslední slova *a fariseové* nečetl, nejnovější ale vydatelé textu řeckého podle správných a starých rukopisů slovce ta do čtení svého přijali.

Vyloživ obšírnou řeč tu Páně opět se vrací Matouš ku působení Jeho skutky spolu a učeními, k nimž tedy pozornost svou obrátiti musíme.

Hlava VIII.

Uzdravení malomocného, 5. služebníka setníkova, 11. tchýně Petrovy a jiných mnohých. 19. Dva chtějí následovati Pána. 24. Utišení bouře na moři. 28. Zproštění dvou posedlých.

1. Když pak sstoupil s hory, následovali Ho zástupové mnozí. 2. A aj, malomocný přišed klaněl se Jemu řka: Pane, chceš-li, můžeš mne očistiti. 3. I vztáh Ježíš ruku dotekl se ho řka: Chci, buď čist! A hned očištěno jest malomocenství jeho. 4. I dí jemu Ježíš: Viz, abys toho žádnému nepravil, nébrž jdi, ukaž se knězi a obětuj dar, kterýž přikázal Mojžíš na svědectví jim.

Pozorovali již sv. otcové, že Pán tu přesličně a převhodně od nauky přechodí ke skutkům a že převhodně skutkové ti s naukou srovnávají se. Ve všech spůsobech se naskýtá Pánu při úřadě jeho bída lidského života, neduhové menší i větší až k smrti, svízelové skrytí a zřejmí, veškeří stupňové prohřeškův, vin a náhnětků svědomí a nadto ještě vláda zlých duchů nad člověkem v posedlostech. Ale jakož tam mluvil Pán co *moc maje*; tak nyní dokazuje skutkem, že moc a to nesnad obyčejnou, nébrž svrchovanou do sebe má. Všickni zajisté neduhové, všecky bídy, veškera nouze, veškeren tělesný i duchovní svízel, ano smrť sama se Jemu podrobiti musela. Divové a zázrakové Páně svědčí o všemoci, o všemohútnosti jeho, jako se v nich i věčná Jeho láska zračí; ale jsou oni spolu zástavou a znamením větších duchovných divů a zázrakův Jeho v útrobách, myslech a duších lidských. Jakož zajisté Starý Zákon choval náznaky a předobrazy věcí v Novém Zákoně díti se majících, tak divotvorný život Páně zahrnuje v sobě oznaky působnosti Jeho ve svátostech ke spáse lidstva ustanovených.

Na hoře oné Pán učil, duše sílil, srdce hojil. Nyní sstoupá s hůry té nebeských nauk ke svízelům vezdejšího života. Navnazeni byvše hlé učením jeho následovali Ho, sami v tom již moc Jeho pocitujíce! Následovali ho *zástupové*, lid to sprostný, nákazy farisejské prostý; o velmožích a zákonících mlčí sv. Matouš, an jejich srdce zaryta zůstala, pravdě Boží se neotevřevše. Šel Pán, jak níže viděti, do Kafarnáa. *A aj*, dí Matouš slovíčkem tím pozornost vzbuzujíc, člověk *malomocný klaněl se* Kristovi, na tvář k nohám Jeho padnuv, jak Mr. 1, 40. a Luk. 5, 12. přičiňují. Malomocenství, trudovatost, oblitina, pstrylavost byla vředovitá, strupovitá, nakažlivá nemoc čtverého rodu, z nichž dva v písmě sv. se zmiňují, levnější, smíme-li tak říci, *bílá* a horší *hlízová*, egyptská, *prokazá* či *slonovina*. Obojí nemoc přestrašná a přeohavná, ale horší byla ta druhá, jakouž i Job. 2, 7. sklíčen byl. Počínala s vyraženinou, kteráž se víc a více rozjídala, až kůže celá vředovatěla a napuchala, vlasy línaly, oči pocházely a krhavěly, hlas ochraptěl, a z úst smrad se vyvíral. Při vyšším stupni, jmenovitě při druhém horším rodu byl neduh neuléčitedlným, kosti veškery se nakazovaly, údové se rozpadávali a odehnívali, mysl převelice těžkou a zoufanlivou se stávala, vůbec

celé tělo člověkovo porušeno a zkaženo bylo; odtud i nemoc ta prokazou sluje. Ve knihách Mojžíš. Lev. 13, 14. zvláštní předpisové nalezají se, z čehož ale nelze souditi, žeby nemoc ta u Židův byla zhusta se přiházela; jsou to předstrahy a předstižná opatření, jakými Zákon Starý lidu židovskému zdravé povahy dopomoci hodlal, což se jemu i podle samého Tacita, úhlavního Židův nepřítele, podařilo. Dí zajisté historik tento (hist. 5, 6.), že těla obyvatelův Palestýny zdráva byla. Omylem tedy někteří mluvili, že lepra či prokaza byla obyčejnou Židův nemocí. Poněvadž ale neduh ten chytlav, příchopen a nakažliv byl, tedy lidé jím postížení odloučeně od jiných lidí bydleti museli; odkud viděti, že slova Luk. 5, 12., jakoby v městě bylo uzdravení to zázračně se dálo, nemůže se přísně bráti; stalo se to bezmála na podměstí Kafarnajském, jakož ti prokaženci posaváde na východě vně města ve zvláštních domech bydlejí, i v Jerusalémě u brany Sionské chatrče majíce. Zvláštní také roucho pro poznání jich nositi, všeho stýkání se s jinými varovati a tudy těm, se kterými se potkávali, *nečistý*, *nečistý* přivolávati museli; avšak do modlitebnice chodívali, zvláštní místo tam majíce.

Prokaženec či malomocný tento, o němž tu Matouš mluví, o Kristu vznešeně smýšlel. On padá před Ním na tvář a vece: *Pane, chceš-li, můžeš mne očistiti.* Ve slově tom víra, důvěra a pokora stejnou měrou na jevo vystoupají, a duchovnímu lékaři duchovní mzdu v nich podává. Nedí: *Pros za mne Boha;* většího cosi o Kristu se domnívá. Nedí: *Očisť, uzdrav mne*; pokora jeho dokona Kristu Pánu toho na vůli nechává. Tudy sv. otcové za příklad, jak na modlitbách vůli Boží odevzdáni býti máme, jej vystavují. Pán vyslyšev prosbu jeho *vztáhl ruku a dotekl se ho*, což neznačí jiného, leč že na něj ruku vložil k udělení jemu požehnání, jak z Luk. 18, 15. a Mt. 19, 13. vysvítá. Mohl ho uzdraviti jedním slovem, ale přičinil tento vněšný výkon nejprvé, aby víře jeho nějak přelaskavou měrou ve stříc vešel a ji pozdvihnul a povýšil; za druhé aby tak již napřed vyvrátil nedouku tu, která v Novém Zákoně co v duchovní církvi žádných obřadů připustiti nechce. *Chci*, přidává Pán ke svému rukou požehnání, *chci, buď čist.* Proroci jiným spůsobem činili zázraky, než tuto Pána vidíme vykonávati, oni danou sobě mocí, Pán svou vlastní mocí divy činí; oni vzýváním jména Božího, Pán o své ujmě je vykonává. A slovo Páně nezůstalo bez úspěchu; *tudíž očištěna* byla trudovatost jeho, bez meškání podala se nemoc a poslechl neduh vůle Páně všemohútné; vůle Boží zajisté sám skutek, jejžto chce vyvésti, v sobě zabrnuje. *Dí a stává se*, Ž. 148, 5. Před vůlí Páně utekla a ztratila se nemoc; malomocenství se tak málo Pána přichopiti mohlo, že ho raději, když se Kristus člověka dotekl, již ani nebylo, an přede všemocnou Páně vůlí uprchlo.

Všickni vykladatelé se sv. Ambr. uvádějí, že trojí poráží se tuto blud; slovem *chci* se vyvrací lichá domněnka, že Slovo, Logos byl pouhá moc Boží neosobná; slova *buď čist* s výsledkem skutečným spojena zničují blud ten, jenž Kristu božskou povahu a přírodu odpíral; a posléze slova *vystřel ruku* zmařují tu nesličnou, nepravou domněnku, žeby Kristus byl toliko napohledné měl tělo. Jak vznešeným nad Zákon Starý se tu Pán ukazuje! dí Zlatoúst. Zákon Starý zakazoval prokaženců se dotýkati, poněvadž jich nemohl uléčiti, a každý, kdo se malomocného dotekl, necistým se stal. Tuto ale malomocník sám se čistým stává, poněvadž Nejčistější se ho dotekl.

S podivením jest, že dále Pán trudovatému nyní již uzdravenému zapovídá, o dobrodiní sobě učiněném mluviti. *Viz, abys to žádnému nepravil*, vece jemu. I proč neměl rozhlašovati slávy Boží? Naopak bychom očekávali, že právě Pán poručí jemu, aby všady rozhlašoval, co mu Bůh učinil, jak to u jiné příležitosti velel. U Luk. 8, 39. zajisté přikazuje člověku ďáhelství sproštěnému, aby vypravoval, čeho Bůh mu byl uštědřil. Proč tedy tuto Pán opak toho velí? Rozličné udávají se toho příčiny. Nejprvé, že Pán nechtěl, aby uzdravený, čeho se obávati bylo, v pouhém takovém vypravování zabřednul, k obrácení vniternému neprohlídaje, jakoby tím rozhlašováním byl zadost učinil všeliké žádosti Páně. Druhé, chtěl Pán dáti příklad toho, co hořeji sám učí o neroztrubování skutkův našich a o vykonávání jich v tajnosti před Bohem. Hlavný ale důvod, zdá se, byl, aby vyvaroval všeliké pozornosti a všelikému v lidu hnutí, jak Mr. 1, 45. viděti. Lid myšlénkou o počasném a slavném království Messiáše docela proniklý a takořka prosáklý byl přenáchylen, veřejný pokoj rušiti a zbouřiti se, idey o duchovném mysli a mravů obnoviteli nepochopujíc. Tak zajisté vidíme Jo. 6, 14. 15., že chtěli Krista učiniti králem. Proto velí, mlčeti o tom, knězi toliko aby o tom pověděl, tak se při tom chovaje, jakoby přirozeným během byl ozdravěl. *Jdi*, vece, *ukaž se knězi a obětuj dar, kterýž přikázal Mojžíš na svědectví jim.* To pak oznámiti

kněžím velel, aby dokázal, že nepřišel zrušit zákona, nébrž ho naplnit, jakož aby nemusel prokažný vně města přebývati, nemoha před dovolením onoho kněze dosáhnutým v obydlí své se vrátiti. Aby právě do Jerusaléma putoval pro ukázání se kněžím, jak se zdálo vykladatelům, nebylo potřebí, an kněží také jinde zdržovali se a dle pozdějších podání po krajích vysýláni bývali; ovšem pak ale potom, když za očištěného uznán byl, do Jerusaléma musel pro obětování darů, jenž při takové příležitosti přikázáni byli. Dí mu Pán: *Jdi, ukaž se knězi a obětuj dar, kterýž přikázal Mojžíš na svědectví jim.* Poněvadž praví *dar* t. j. obět, nemohou se rozuměti dva vrabcové, z nichž jeden zabit, druhý v krvi jeho s hyzópem a jiným příslušenstvím zmočen, načež krví tou sedmkrát člověk ozdravělý pokropen byl. To zajisté byl obřad předchozí, načež očištěnec ještě po sedm dní vně zůstávati musel. *Dar* ten, o kterém tu řeč jest, či *oběť* ta sestávala ze dvou beránků a z jehněte, ze tří desetin bělné mouky a z mírky oleje Lev. 14, 10., což všecko zvláštním, zevrubně předepsaným spůsobem se obětovalo. Spojení slov posledních *na svědectví jim* na sporu jest a podle rozličné vazby ovšem také smysl slov těch rozličen býti může. Ústroj věty žádá slova *na svědectví* vázati se slovem *obětuj*, či přines, nikoli ale se slovem *přikázal*, ana by věta jinak slouti musela. Tu však tázati se přijde: *Komu* na svědectví? Kdož jsou ti, kteří slůvkem *jim* se rozuměti mají? Jsou to *kněží*, jak se některým vidí, kteříž vykládají: *kněžím na svědectví*, t. j. aby oni věděli, že malomocný zázrakem ode Krista byl uzdraven, a tudy aby jim (kněžím) námětek ku věření v Krista dán byl; aspoň aby ti, jenž Kristovi nejvíce odporovali, prvními svědky divů Kristových se stali. Ale výklad ten potýká se s tím, že Pán přikázal mlčeti o divu a zázraku; lečbychom řekli, že měl dle rozkazu Páně mlčeti jen na ten čas, ažby od kněží výrok dál se, načež volno bylo trudavému svědectví o Kristovi a o zázraku Jeho vydati. Tak někteří v skutku věc pojímají, ale jim slova textu zhola nepřisvědčují. Tudy jiní rozumějí slovem *jim* veškerého Israela, anoť zájmeno *jim* bez vazby stojí, a vykládají, *lidu celému na svědectví*, že totiž v skutku člověk ten čist jest, aby lid neobával se již s ním se družiti; oběť ta byla zajisté důkazem lidu od Boha daným, že prokaženec ozdravěl.

Od jakživa v církvi svaté malomocenství obrazem hříchův sloužilo, jimiž každý člověk sklíčen, jichž nás ale nebeský lékař zbavuje, ač jdeme-li ku kněžím podle příkazu Jeho, abychom vyznavše se odpuštění dosáhli.

To se dálo na cestě. Jiný div dál se v Kafarnáu městě, o němž ihned mluví sv. Matouš.

5. Když pak vešel do Kafarnáa, přistoupil k Němu setník prose Ho a řka: 6. Pane, služebník můj leží doma ochrnulý, náramně se trápě. 7. I dí mu Ježíš: Já přijdu a uzdravím ho. 8. I odpověděv setník řekl: Pane, nejsem hoden, abys vešel pode střechu mou, ale toliko řekni slovem, a uzdraven bude služebník můj. 9. Neboť i já člověk jsem pod mocí postavený, maje pod sebou vojáky; a dím tomuto: Jdi, i jde; a jinému: Přijď, a přichází; a služebníku svému: Učiň toto, a činí. 10. Uslyšev pak to Ježíš podivil se a jdoucím za sebou řekl: Amen pravím vám, nenalezl jsem tolikó víry v Israeli. 11. Pravím pak vám, že mnozí od východu a západu přijdou a stoliti budou s Abrahamem a s Izákem a s Jakobem v království nebeském, 12. synové však království vyvrženi budou do tmy vnější; tam bude pláč a skřehot zubů. 13. I řekl Ježíš setníkovi: Jdi a jaks uvěřil, staň se tobě. I ozdravěl služebník v tu hodinu.

Nový důkaz moci Páně, nový a řekli bychom nejvýtečnější, vzor víry a pokory, jehožto cenu církev tak sobě váží, že slov od pohana toho užitých při nejsvětějším úkonu svém užívá. Nadto setník ten také vzor jest lásky blíženské, an o sluhu svého takto se staral, an znal plniti, co dí písmo Eccli. 33, 31.: *Máš-li čeledína věrného, budiž tobě jako duše tvá a jako s bratrem tak s ním nakládej.* Těmi ctnostmi bez pochyby sobě získal těch milostí, jakých i hned ode Pána dosáhl; ač ovšem i ty ctnosti jeho z milosti Boží pocházely, an každé dobré dání dle Jac. 1, 17. od Otce s hůry jde. O městě Kafarnáu 4, 13. řeč byla.

Setník ten, kterýžto v městě tomto Pánu s prosbou ve stříc vešel, byl pohan, jak z v. 10. viděti, a byl bez mála ve službě Heróda Antipy, jehož krajiny velikou částkou od pohanův obydleny byly a kterýž mnoho cizinců ve svém vojště choval; byl, jak slovo

setník samo dí, předložen stu vojínův. Sv. Lukáš o setníkovi jednom 7, 1. podobné věci praví a spor veden o tom, zdaliž tatáž událost od obou evangelistův se vypravuje čili jiný tam příběh to jest. Matouš dí, že setník ku Kristovi přistoupil, Lukáš, že k Němu posíal nejprv představené židovské, potom přátely svoje a spolu že vymlouval nepřibytí svoje, poněvadž hodným se toho býti nesoudil. Matouš vece, že setník prosil Krista nechoditi do domu jeho, anť toho není hoden; Lukáš, že prosil, aby přišel. Tudy někteří pro ty rozdíly dvě rozdílné události počítají. Leč veliká část, ano celá řada veškerých jiných vykladačů příběh obojí za tožný pokládají. Mohou zajisté ti napohlední odporové snadnou měrou uklizeni býti. Povstala ta zdánlivá potýkavost odtud, že Mt. k Židům co čtenářům evangelia svého prohlédaje to přijal, co se pro ně hoditi mu vidělo, Lukáš však pohany co čtenáře před očima maje těch věcí, jenž pro ně zajímavy a poučny byly, mlčením minouti nevolil. Z počátku poslal setník představené, potom přátely své, jak Lukáš povídá; posléze když nemoc horovala, sám vydal se na cestu, jak Matouš praví; aneb jak se sv. Augustinovi vidí, on sice nepřišel osobně, ale přišel skrze jiné podle právné zásady, že co kdo jinými vykoná, to se pokládá, jakoby to byl sám osobně učinil. Že však u Lukáše představení židovští Pána prosí, aby přišel, to sami o své ujmě činili, nebyvše od setníka takovým poselstvím pověřeni. Činili to dílem z nedůvěry, žeby Pán i od dáli působiti mohl, dílem z marnosti, aby dokázali, jak mnoho u Krista mohou; tudy také přidali jej hodna býti návštěvy Páně, poněvadž *lidu israelského přítelem jest*, a jim synagógu vystavěl ze svojí mohovitosti. Učinil setník to buď z velikoduší Římanům druhdy neobyčejného, ač za dob oněch již přeřídkého; aneb raději, jak důvěra jeho k Ježíšovi zřetedlně tomu nasvědčuje, z nábožnosti, oddanosti a přivinulosti k úctě jediného Boha, jak to nápotom při Korneliu shledáváme Act. 10, 1. Setník ten dí aneb dal říci: Služebník můj leží *ochrnulý*, což značí buď *dnou zlámaný*, aneb značí *mrtvicí sklíčený*, šlakem poražený, anať paralysa zhusta místo apoplexie se klade; nemoc nebezpečna byla, anť již umíral L. 7, 2. a tudy bez mála raněn byl mrtvicí. Služebník ten byl pánu svému velice mil a drah, jak dí Luk. 7, 3. O dobrém sluhovi Sir. 7, 23. dí, že má býti pánu svému drah co duše jeho.

Co Pán na to hned odpovídá, nám bez podivení nemůže vyjíti. Jindy odpovídá na podobnou prosbu, Jo. 4, 50. *Jdi, syn tvůj žije;* zde ale nabídá se přijíti: *přijdu a uzdravím ho.* Příčina rozdílného toho chování se Páně neleží jinde, leč v povaze prosebníkův; kde víra silná, tam Pán tudíž se ubírá; kde víra na vánách, tam ještě zkušena, očištěna a povýšena býti musí. Setník slyše, kterak Pán strojí se vejíti do domu jeho, trne takořka pokorou a strachem, jakoby se mu přičítati mohlo, že on té prosby, aby Pán k němu došel, se opovážil, a tudy vyznává nehodnost svou, jako druhdy Petr L. 5, 8. *Odejdi ode mne, an jsem hříšník.* Dít: *Nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou;* ale přidává, není toho při Tvé moci ani potřebí, neboť *slovem* řekni toliko, a *služebník můj okřeje;* není potřebí ani příchodu Tvého, není potřebí mnohé řeči, jediné slovo stačí k uzdravení jeho. I vede tu, aby Pána o své neobmezené důvěře přesvědčil, důvod od mala k veliku, příklad ze svého stavu bera. Dí: *I já jsem člověk pod mocí postavený, maje pod sebou vojáky; a dím tomuto: jdi, i jde, a jinému: Přijď, a přichází, a sluhovi svému: Učiň toho, a činí.* Chce tím říci: Já jsem důstojník dosti podřízený a jiným vyšším podrobený, avšak maje pod sebou vojíny slovem toliko vůli pronáším a docházím tudíž toho, čeho jsem dostati chtěl. Čím více Tobě to se ve Tvém oboru díti bude. Pokládá Krista pánem, jehož jak všecky věci, tak zvláště — o čem nejblíže myslel — neduhové co sluhové (nevhodně někteří o andělích to vykládají) poslouchají, na okamžik a na pouhé slovo vůli jeho vykonávajíce. Viděl zajisté na vlastní oči, kterak nemoci všeho druhu od Krista pouhým slovem zázračně uléčeny byly a tudy zavíral, že má do sebe zvláštní moc, kteréž neduhové tudíž poslušni jsou tou aspoň měrou, jak jeho podřízení vojínové poslouchají.

Důvodění to pokorné slyše Ježíš *podivil se a jdoucím za sebou řekl: Amen pravím vám, nenalezl jsem toliké víry v Israeli.* Podobným se stav nám jiným člověkům (R. 8, 3. Fil. 2, 7. Hebr. 2, 14.), jimž často mnohá věc s podivením vychází, i Kristus *diví se;* diví se ale ne co nevědomec, nébrž co ledví a srdcí povědomec a útroby zpytatel. U druhých lidí nečinila setníkova řeč dojmu, poněvadž hloubí a váhy její ceniti neuměli; ale Pán poznav a oceniv víru tu pronáší uznání svoje nad hodnotou její. Tak se krásy obrazu, jehož lid obyčejný nevšímavě pomíjí, znatel často ani nasytiti nemůže.

Ale kterak dí Pán, že *podobné víry v Israeli nenalezl?* Což apoštolé, což blahoslavená Panna? Snad-li výše nad ně stojí víra setníkova? O přeblažené Matce Boží tu řeči býti a porovnání díti se nemůže; platí také

tu, co sněm Tridentský vyřekl o ní, že se nikdy nezahrnuje tam, kdež o hříchu řeč jest. Ta zajisté, která Slovo Boží, Krista, Syna věčného porodila, měla vědění o Kristu, kteréž veškeru víru převažovalo a nějakým spůsobem již předujímala vidění budoucího věku. *Nenašel jsem*, vece Pán, a ze slova toho jde již samo sebou, že výrok týká se jenom těch, jenž s Kristem Pánem později se stykli, a tedy se jimi neobstihuje Panna Maria. O apoštolích ale nevíme, proč bychom tu výjimku činili, ješto Pán jim sám často byl malou víru vytýkal, a ješto víra apoštolů při samém Páně na nebe vstoupení ještě nebyla se oprostila přímětku židovského o pozemském království Messiášově. Setník náš nebyl předsudkem tím nakvašen a jasnými zraky prohlídal ke světlu, Kristovi, a bez předujetí přivinoval se k Němu, milosti Boží, jenž v Něm působila, závady a závory žádné v cestu neklada. Proto církev uznávajíc výši, vznešenost a horovnost víry jeho, jak jsme již zmínili se, slov jeho při nejsvětějším úkonu svém užívá.

Avšak jiní přece slova: *nenašel jsem víry té v Israeli* berou obmezeně toliko o Israelitech oněch, kteříž ode Pána uzdraveni byli, z nichžto žáden takou vírou a důvěrou ku Kristovi se nenesl, jak pohan tento. Byl pohan ten v skutku nejkrásnější výkvět celého nežidovstva a prvotina lidí ke Kristovi z pohanstva obrácených, a Pán v něm viděl representanta či představovatele veškerých těch nesčíslných zástupů, kteříž brzo se měli k víře obrátiti. A tudy, po lidsku mluvě, hled svůj do budoucna rozšířiv, dí: *Pravím vám, že od východu a západu přibudou pohané, a stoliti budou s Abrahamem, Izákem, Jakobem, synové království ale vyloučeni budou.* Dvojí proroctví obsahují slova ta, o povolání pohanů jedno, druhé o zavržení Židů. Jmenuje Abrahama, Izáka, Jakoba, arciotce a praroditele celého národu, s nimiž Bůh obcoval přátelským spůsobem, a jimž veškera přislíbení dána byla; ti zajisté první místo v království Božím zajíti měli. Vece: *od východu a západu*, aby veškery zahrnul krajiny a veškery národy, an výraz ten stojí protivou slov: *synové království*, t. j. obyvatelé a členové říše Boží, Židé. Neupírá Židům práva synovství a dědictví, ale to jistí, že zbaveni budou práva toho a že dědictví to přenešeno bude na pohany; což ovšem tím bolestněji a, poněvadž toho zasloužili, tím nepočestněji na ně doléhalo. Království nebeské, věčné blahoslavenství v písmě se často připodobňuje hostině, jak na př. Ž. 16, 16. Jes. 25, 6. a j.; jakož u veškerých národů stolování význakem radosti, blahosti a přátelského obcování jest. Proto Pán obecného toho mluvení užívaje dí, že nejzazší pohané účastni budou království nebeského, a že hned podle arciotcův jejich místo v radosti věčné obdrží, ant synové, jimž náleželo místo to, a kteříž pohrdali pohany a je za nečisté kladouce ani s nimi jísti nechtěli, do tmy zevnější vyvrženi budou. *Synem* něčeho sluje, kdo se z toho zrodil a právo k tomu má, či kdo k nečemu určen jest a takořka na to zrodil se, aby něčím vládl. Na př. synové vzkřísení L. 20, 26., kteří se vzkřísení přiúčastní; Mt. 9, 15. synové svatebné světnice t. j. hosté svatební, přátelé ženichovi. Tudy synové Božího království jsou ti, jimž ono přináleží; jsou to Židé co domácníci říše nebes, ješto naproti tomu pohané jsou cizinci, práva při tom nemající Ef. 2, 12.

Tmy zevnitřní se kladou podle obyčeje tehdejšího, kdež hostiny večír držány byly při svícech hojných a mnohých lampách, an vně tma bylo; tudy kdo vně se nacházel, v temnosti nalézal se, a kdo ven vyvrhnut byl z večeřadla, ze světla do tmy se dostal. Světlo při hodech jest obraz světla věčného, věčné blahosti v nebesích; tma vně či venku kromě večeřadla jest obraz věčné tmy v trápení pekelném.

Ale Pán nespokojuje se s tímto záporným pokuty vylíčením; on kladné taky přičinuje, an dí: *Kde pláč a skřípot zubů jest. Pláčem* slyší se pláč pro ztrátu, kterou utrpěl, značí se pozdní neplatné pykání a vzlykání; *skřípot* zubů znamená bolesti a útrapy, kteréž tam podnikati přijde, anot ve hrozných bolestech zubové křečovitě skřehotají; očividně to obrazové jsou.

Takto neblahý stav těch, kteří sami vlastní vinou do něho se dostali, mimochodem krátce avšak význačně vylíčiv obrací se k setníkovi a vece mu: *Jdi, a jaks uvěřil, staň se tobě.* Nejde již do domu jeho, an *podle míry* jeho důvěry mu odplacuje. Věřil on, že Pán také v nepřítomnosti uzdraviti může, i uzdravuje ho v nepřibytí; všeliká přítomnost zbytečna byla, an zdrávo již bylo tělo sluhovo v *tu hodinu* t. j. v ten okamžik, a spolu zdráv duch setníkův t. j. věrou naplněn byl a Pán nad to všelikého oslavování ucházel. Jasně prosvítá odtad nauka, že kolik doufáme, toli obdržujeme, a sice netoliko pro sebe, nébrž také pro ty, za kteréž prosíme skrze tu víru a lásku, která se ve přímluvě projevuje.

Jedno uzdravení učinil Kristus Pán vně města, jiné v městě samém. Nyní vypravuje Matouš o třetím, jež učinil v domě.

14. A přišed Ježíš do domu Petrova, uzřel tchýni jeho, ana leží a má zimnici. 15. I dotekl se ruky její a ostavila ji zimnice; i povstala a posluhovala jim. 16. Když pak byl večer, přivedli Jemu mnohé běsníky a vymítal duchy slovem a všecky zle se mající uzdravil, 17. aby se naplnilo, což povědíno jest skrze Isaiáše proroka řkoucího: On mdloby naše přijal a neduhy naše nesl.

Uzdravení tchýně Petrovy dálo se, jak z podobných míst u Luk. 4, 32. a Mr. 1, 22. viděti, v městě Kafarnáu, a nelze tedy mysliti na Betsaidu, žeby tam, kdež vlastně dům Petrův byl, se byl Pán obrátil. Jaký to dům Petrův? Rozliční rozličně se domíněli. Sv. Matouš, zdá se, nám tuto na ruku dává, co o domě Petrově smysliti. Mluví o tchýni Petrově a tudy namítá, že ten dům bez mála patřil tchýni jeho a že sluje domem Petrovým, poněvadž se tam Petr zdržoval, kdykoli do Kafarnáa přišel. Jiným ale se vidí, že to druhdy býval dům Petrův a Ondřejův Mr. 1, 29., jehož nyní, Páně apoštoly se stavše, se vzdali a tchýni dotčené přepustili. Tchýně, jak slovo značí, byla matka manželky Petrovy; Petr zajisté povolán byv za apoštola, již ženat byl. Manželka jeho sloula prý Maria aneb dle jiných Perpetua, jíž potom se odřekl, an služba apoštolská mu s ní přebývati nedovolovala. O ní píše Klement Alex. v knize strom. 7. 11, 63. a z něho Euseb. hist. 3, 30.: Petr uviděv, an manželku jeho na smrt vedou, velmi radoval se z toho povolání jejího a domů se navrácení. A protož ji těše a napomínaje jménem ji zavolal řka: *Pamatuj na Pána.* O dceři také Petrově jménem Petronille se staří spisovatelé zmiňují, kteráž v panenství živši co mučenice krev za Krista vylila. V tom domě Petrově také Pán při svém v Kafarnáu pobytí se zdržoval, a na oko viděti, že kde Petr, tam i Ježíš jest, ješto Pán lodi, domu, osoby, slovem všeho majetku Petrova za nástroj svého působení užíval, čehož u jiných apoštolů neučinil.

Tam pak v tom domě ležela nemocná zimnicí sklíčená ta tchýně Petrova; zimnice byla těžká, jak Lukáš 4, 38. *μεγάλῳ* ji nazývá, názvem u lékařů, k nimž L. náležel, obvyklým. Pán vida ji strádati, dříve než Ho kdo prosil, ne *o své vůli*, nébrž na prosbu, jak výslovně dí Lukáš a Mr., přistoupil k ní, a stoje u hlavy její (L. 4, 44.) ujal ji za ruku a povelel zimnici ostaviti ji. A tchýně tudíž *povstavši posluhovala jim*, zdraví své k službě Páně obrátíc a tak vděčnost svou prokázajíc; posluhovala ustrojivši, čeho jim k zotavení potřebí bylo. Přikázal *zimnici*, dí Luc. 4, 39., kdež se zimnice jako nějaká nepřátelská moc zosobňuje. Sv. Ambrož obrací nemoc tu tělesnou na nemoci duchovní, vida v palčivosti zimničné vypodobněnu palčivost vniterných pochotí, vášní a náruživostí. *Zimnice naše*, vece, *jest vilnost, zimnice naše pýcha jest, zimnice naše hněv jest.* A ovšem nám prositi přijde, aby zavítal Pán do domu srdce našeho v nejsvětější Svátosti a zimnici a horečce duchové vyjíti povelel.

Toho dne ostal Pán v Kafarnáu městě, kam se byli z okolí nemocní přihrnuli, aby uzdraveni byli. *Večer*, když slunko zacházelo, L. 4, 40. *přivedli mnoho* těch neduživcův ku Pánu, *a vyvrhnul ďábelství a nemocné všecky uzdravil.* Jak s večerem tmy a zimy, bolestí a hříchů i skutkův temnosti přibývá, tak tu k večerou lidé všelikými neduhy sklíčení a dílem od ďábla posedlí více a více hrnuli se ku Pánu pro dosažení od Něho pomoci. A Pán neustával láskou se jim propůjčovati. Bylo to, jak z Mr. 1. a L. 4. viděti, v sobotu; protož byli také tak dlouho čekali, nechtějíce nijak soboty rušiti. Fariseové ovšem domněli se, že uzdravování v sobotu se díti nemá; ač jinak smýšleli ti, kteří nemocné měli, jinak smýšleli nemocní sami a jinak učil a činil Pán, a uzdravoval v sobotu a tedy spůsobil, aby lidé uzdravení radosti se přiúčastnili, kterouž v den posvátný radovati se přikázáno bylo. Přece ale čekali raděj, až bylo po sobotě Mr. 1, 32. Kolik jich bylo, nevíme, ale že jich mnoho bylo, všickni tři synoptikové na um dávají. Mr. 1, 33. vece, že *veškero město* tam sebralo se přivábeno byvši divy a řečmi Páně, a tím stalo se toli svědků divů těch. O běsnících 4, 24.

V tom pak neduhův uzdravování a běsů vymítání spatřuje sv. Matouš naplnění proroctví Jes. 53, 4., kdež čteme: *Odňal mdloby naše a neduhy naše nesl.* O místě tomto zabíhá vykladatelům nesnáze, poněvadž v jiném smyslu béře slova ta prorokova sv. Petr I. 2, 24. a v jiném tuto sv. Matouš. Různost záleží v tom, že sv. Petr mdlobami a neduhy rozumí hříchy, sv. Matouš ale nemoci těla; nápotom slovo *nesl* béře sv. Petr ve smyslu tom, že na sebe přijal a na svém těle nesl ty duchovní neduhy naše, sv. Matouš ale slovo to béře v tom smyslu, že neduhy naše pryč odnesl, oddálil, zničil. Avšak zbudeme nesnáze té povážíce, že prorok

užívá slov takových, jichžto obšírný smysl obojí stránku zahrnuje, i duchovní i tělesnou. Béřeme-li řeč jeho doslovně, budeme ji dle znění vykládati o neduzích tělesných a jich odnětí, jak sv. Matouš to činí; béřeme-li obrazně a rozumíme-li to, co obrazy těmi u proroka mysli naší spolu se naskýtá, budeme slova ta slyšeti o nemocech duchovních, t. j. nepravostech a o snětí jich Kristem na kříži. Obojí stránka také k sobě patří, jelikož neduhové a nemoci jsou netoliko *následkové* hříchu, an by neduhů nebylo, kdyby Adam nebyl zhřešil; nébrž nemoci ty jsou také *obrazové a podobenství neduhův duchovních*, jakož i předvěsti a předejmové trestův a pokut věčných. A na obrat odnětí těch neduhů bylo obraz a předvěst, že se lidu ode Krista odpuštění hříchův dostane. Ještě poznamenati přijde, že vykladatelé někteří slyší proroctví to Isajášovo o soustrasti, soustrázni, spolutrpení a útrpnosti, čehož jakož i jiných tu zbytečně činěných, nedůležitých poznamenání při své váze necháváme, dále k slovům evangelisty pílejíce. Přidáváme jenom, že Pán křehkosti naše *nosil a snosil* a) přejinačiv povahu jejich a pokutu v prostředek k nabývání zásluh proměniv; b) odňav hanu a potupu přilípanou strastem, chudobě, nouzi a podobným svízelům; c) milosti ke snášení běd a trudů nám vymoha.

18. Uzřev pak Ježíš zástupy mnohé okolo sebe, velel přeplaviti se přes moře. 19. A přistoupiv jeden zákoník řekl Jemu: Mistře, následovati budu Tebe, kamkoli půjdeš. 20. I dí mu Ježíš: Lišky doupata mají a ptactvo nebeské hnízda, ale syn člověka nemá, kdeby hlavu sklonil. 21. Jiný pak z učeníků Jeho řekl Jemu: Pane, dopusť mi prvé odejíti a pochovati otce svého. 22. Ježíš ale řekl jemu: Následuj mne, a zanech mrtvým pochovávati mrtevce svoje.

Zástup náramný přihrnul se ku Kristu, uslyšev o zázracích Jím činěných, a nebylo bez nebezpečí, déle dopouštěti, aby víc a více lid se shromážďoval; dalo se obávati, že ku politickým záměrům nadužije přítomnosti své. To zdá se býti nejbližší příčinou, proč Pán *na onu stranu* převésti se dal. Při čemž jiné příčiny se nevylučují; chtěl Pán také ujíti chválení a oslavování a všem dáti příklad, kterak hluku světa se druhdy uprázniti a v samotu pro sebrání mysli a pro lepší svého stavu opečování ustoupiti přijde. Leč o tom jsme již nejednou pověděli.

Když ale Pán právě na odjezdu byl, došel zákoník jeden a nabídal se Jemu za učeníka k ustavičnému s Pánem chození a Ho následování. *Jeden*, dí sv. Matouš, an *druhý* následuje hned na tohoto prvního doleji. Nevysvítá, zda učeníkem Páně již byl, a tu ve třídu apoštolův se zamlouvá; zdá se raděj, že posavad Pána dalek byl, nyní ale divy a zázraky Jeho navnazen jsa a v Pánu Messiáše poznav nadál se tudíž dojíti všech výhod a dober těch, jichž Židé od Messiáše v nesličném domnění očekávali. Viděti to z odpovědi, kterou mu Pán úmysly jeho, ač tajené, pronikaje odvětil, na ptactvo podnebeské a na zvířata lesná odkazujíc, jimž útočiště, útulku, schrány a odpočivadla se dostalo, jehož Pán lišiti se musí. *Lišky doupata, ptáci hnízda mají*, vece, *syn člověčí ale nemá, kde by hlavu položil.* Nebéře příkladu od domácího dobytka, poněvadž tento u člověka záštity a úkrytu dosahuje.

Jak neočekávaná byla odpověď ta! Jak zaraziti musela člověka po bohatství bažícího, a po dobrech světské messiášské říše prahnoucího! Nadál on se, že Kristus *veškerým světem* zavládne, a tuto slyší, že ani na kročej nohy (Act. 7, 5.) majetku nemá! Bez mála na to Pána zhola opustil, an Matouš dále o něm nezmiňuje se. Učenec ten pohodlného, stravného a poživného života, slávy a bohatství hledal, ješto Kristus všeho zboží prázen jsa, jediné ku spasení lidstva prohlédaje a jemu docela až na tu ohavnou smrt kříže se věnuje noci, ač po celý den kázaním se unaviv, na modlitbách trávil a po tom pracném namahání neměl, kde by odpočinul. To přelaskavé a přemilosrdné Páně všeho statku zhostění-se a v chudobě chodění má něco nad míru lahodného, potěšivého a důležitého v sobě, a odjakživa náramnou mocí na útroby lidské působilo. Pán všeho světa odřekl se nejmenšího majetství! I kdožby tu měl sobě střádati poklady světské? Jest chudoba choť Páně, dí sv. František Saleský, kdožby jí neměl zamilovati? Zamiloval ji přede všemi onen seraf v lidském těle, sv. František Assiský. Záleží tresť její v nepřilípání srdce ku zbožím světa tohoto. Leč abychom nezabíhali daleko, připomínáme ještě jenom, že z toho Páně příkladu jakož z tohoto a jiných (Mt. 19, 21. Mr. 10, 29. L. 18, 33.) výroků Páně zazdálo se některým, že *chudoba vnější* všem potřebna, kdo spasen býti žádá, čehož ale církev nikdy neučila, ano učení takové zatratila, chudobu dobrovolnou mezi rady evangelické položíc.

Pán o sobě užívá zvláštního výrazu *synem člověka*, synem člověčím sebe nazývaje, jakýmž ale od žádného jiného neprozván, vyjma jediné místo Act. 7, 55. Neznačí výraz ten pouhého člověka, jakoby Pán byl tak se pojmenoval jen buď pro vyjádření skutečného a nenapohledného člověčenství svého, buď pro pronešení pokory. Aniž se Pán tak nazývá ohledem Adama, jakoby tím chtěl naznačiti, že co člověk otce nemá z panny pošed. Aniž proto jen tak sluje, poněvadž včlověčení-se středem spásy lidské a její neobcnoditedlnou a nevyhnutedlnou výminkou bylo. Nébrž toto zvláštní Páně sebe pojmenování má základ v proroctví Daniela 7, 13., kdež o Messiáši dí se: *Viděl jsem u vidění nočním, a aj, v oblacích nebeských přicházel jako syn člověka.* Nevylučují se při tom dotčení svrchu ohledové, ale hlavný důvod jména toho se klade. Spatřuje se v prozvu tom pokora, vlídnost, lidumilnost, smilovnost Páně, ale spolu obsahuje prozev ten důstojenství Jeho messiášské, a říci můžeme, že ve jménu tom milost Páně s mohútností se políbila.

Učeníka druhého Pán dle sv. Lukáše 9, 59. sám povolal, čehož tu Matouš mlčením pomíjí; načež onen pravé, pevné vůle nemaje zdráhá se na ten čas následovati Pána, později k Němu přivinouti se hodlaje. Vece Pánu: *Dopusť mi dříve odejíti a pochovati otce svého.* Omlouvá zdráhání svoje věcí na pohled nevinnou, ano posvátnou; chce jenom dříve pohřebiti otce svého. Pán ale proniká ledví jeho a vidí, že není láska dětenčí a svatá k rodičům přítulnost příčinou té prázdné jeho výmluvy, nébrž že jest to holé váhání, holé povahování, holá neodhodlanost a nelibost podnikati nesnáze, jež apoštolství sebou nese. Jest to otalování a zítrování, jakéž všady u lidí rozmařilých, nerozhodných a váhavých nalézati; a příčina, kterou udává, jest zámysl a plášťík, kterým svou ku přijetí břemena apoštolského nelibost přihaliti usiluje.

Jiným se vidí, že učeník ten dobrým úmyslem Pána žádal, tudíž po pohřebu otce svého následovati Jej hodlaje; že ale Pán nedovolil mu toho, poněvadž on nyní nejvíce dojmut a schopen byl, a Pán předvídal, že by záležitosti dědictví jej byly dlouho doma udržovaly a že by rodina jeho byla jej odvracovala ano i odvrátila ode Pána. Odvolávají se vykladatelé ti na Clem. Alex. str. 3, 4., kdež dí, že Filip byl ten, jenž mezi apoštoly přijat byv ovšem Páně slova uposlechl; čemuž ale nevíme nepříčí-li se to, co Jan. 1, 43. o povolání jeho vypravuje. Výše on smýšlel o Pánu, než zákoník předešlý v. 19, poněvadž jej Pánem nazývá, an ten tam jej *mistrem* jmenoval. Ale kdož on byl, o tom nevědomost vyznati musíme. Jakkoli jest, z obou výkladů patrno, že Pán lásky, přítulnosti a vděčnosti k rodičům tuto nezapovídá a že o setkání se a sporu povinností řeči býti nemůže. Ale ovšem jde všelijak odtad, nechať k tomu aneb k onomu náhledu se přivrhneme, že následování Pána všechněm věcem jiným předkuje a že každý, kdož ode Pána povolán byl, se k tomu, byť se to i s opuštěním rodičů dálo, přeochotně propůjčiti má, anoť kdo rodičů výše nade Pána a přikázání jeho sobě váží, mrtvost ducha pronáší. Proto vece Pán: *Zanech mrtvým pochovati mrtvé svoje.* V přísloví tomto na oko novořeckém slovo *mrtvý* po prvé má význam obrazný a znamená lidi mrtvé pro království nebeské i nevěrce; po druhé ale má význam doslovný a *mrtevce, zemřelce* značí. Dvojí říši tu rozlikuje Pán, říši mrtvých a říši živých; živí nemají se přivinovati k říši mrtvých ani s mrtevci obcovati, toho jenom členové říše mrtvých píleti mají. Ty tedy — obrátíme-li to k učeníku tomu — jakožto patře k říši živých mne následuj, mrtvým mrtvé pochovati zanechaje. Kdo mrtvé *křísí*, ten pohřbení mrtevců jiným zanechati může. Velel mu zajisté Pán podle L. 9, 60.: *Ty pak raději jdi a kaž království Boží.* Menší a méně vážní dobří skutkové někdy pro vyplnění vážnějších opuštěni býti musejí, dí Reh. V. mor. 19, 14. A především věčná pravda jest, že veškera díla mohou od jiných místo nás vykonána býti; k dílu vlastního spasení ale my sami osobně ruku přiložiti musíme; té pak pravdě tu vyučuje Kristus. Podobnou událost vypravuje nám v Starém Zákoně třetí kniha královská 19, 19. Poručil Bůh Eliášovi Eliséa ku proroctví povolati. I naleznuv ho orati vrhnul plášť svůj na něho. Tedy Eliséus ihned zanechav orání běžel za Eliášem vece: *Prosím, nechť políbím otce svého a matku svou a pak půjdu za tebou.* Eliáš povolil mu věda, že nikdo nezdrží ho od povolání toho.

Již přistupme k tomu, co se dálo po mužů těchto odbytí, v čemž se nám věděti dává, že bez Krista s nic nejsme.

23. A když vstoupil na lodičku, následovali Ho učeníci Jeho. 24. A aj, bouře veliká stala se na moři, tak že se lodička okrývala vlnami; On pak spal. 25. I přistoupivše k Němu učeníci Jeho, zbudili Ho řkouce: Pane, za-

chraň nás, hyneme. 26. I dí jim Ježíš: Co bázliví jste, malověrci! Tehdy vstav přimluvil větrům a moři a stalo se ticho veliké. 27. Lidé pak divili se řkouce: kteraký jest tento, že větrové a moře poslouchají Ho?

Mnoho divů již viděli apoštolé a víra jejich v Krista vezdy víc a více vzrostu přibírala. Ale divové, jež sv. M. dosud vykládal, byla téměř sama uzdravování, a učeníci jeho o podobných skrze proroky činěných divech byli četli. Nestačilo však ku provedení od nich apoštolského úřadu, aby na tom stupni víry se udržovali. Měli-li dosti učiniti úřadu svému, měli-li všechnu pravdu a radu Boží, jak se v Kristu zjevila, zvěstovati (Act. 20, 26.) ničeho neustraňujíce, a měli-li nade všecka nebezpečí a pronásledování povýšeni byti, veškerého pohodlí, veškerého blaha zemského se odříkajíce, žaláře, pronásledování, bití, hanoby a smrti veškerého spůsobu mile podnikajíco, k tomu-li všemu, díme, ostatečněti měli, tedy museli v Kristu nejen proroka, nébrž Syna Božího, Pána netoliko neduhů a zdraví, nébrž veškeré přírody ctíti a Jeho z vážnosti co bytosti vyšší, nebeské, nadčlověcké se nějak posvátně ostýchati. K tomu apoštoly Pán vedl, an před nimi pro takové jich ve víře povýšení a potvrzení zvláštní divy konal. Takový jest zázrak ten, kterýž tu sv. Matouš vypravuje. Slovem *učeníci* ti, co ho následovali na loď, bez mála toliko apoštolé, ti aspoň po výtce a po přednosti se vyrozumívají. Marek 4, 36. praví sice, že mnoho lodí bylo s Ním; ale žeby zástupové ti, o nichž na hoře v. 18. se mluví, na lodích těchto se byli přeplavovali s Pánem, nezdá se. Leč buď jakkoli, přijmeme-li, že jiné lodě loď jeho sprovázely, což nemuselo právě přímou s korábem Páně čárou díti se, aneb přijmeme-li, že sama loď ta, na níž on byl, na moře se pustila nyní a že teprv později lodě jiné následovaly, vezdy přece Pán na *jedné lodi sám* s učeníky předními t. s apoštoly byl a těm po výtce mělo se nauky té dostati, která z utišení moře plyne.

Sv. Matouš nazývá *jezero* tiberiadské či galilejské *mořem* pro velikost jeho, anoť tři míle zdélí, půl druhé zšíří bylo; Josef Flav. vypisuje místněji to jezero V. Ž. 3, 10, 7. jak výše 4, 10. povědíno. Když líva prudčeji zavála, zkormoutilo se jezero a bouře povstávala, jak se tentokráte dálo. Bylo to jak viděti ze sv. Marka 4, 35. v noci, a Pán unaviv se usnul hlubokým spánkem, volně se mu na důkaz člověčenství svého odevzdav. Spal při bouři jak druhdy Jonáš, náznak Jeho. Obraz to velebný vniterného svatého pokoje a ukryté mocné nad živly vlády; spal pak na zadku lodi na podhlaví, jak Mr. 4, 38. praví. I přispěli k Němu učeníci zcela postrašení, probudili Ho a volali: *Zachraň nás, hyneme.* Nebylať ještě tam dospěla jejich ke Kristu důvěra, aby se bezpečnými pouhou přítomností jeho mněli, a vidíme je pouze na tom stupni, jakoby je toliko za bdění svého mohl zachovati, za spání svého ale péče o ně neměl, an přece Ž. 120, 4. *strážce Israelitův nespí, aniž dřímá.* Tudy jim vlídně domlouvá a laskavě jim malověrost vytýká. Povstav zapřetil, *přimluvil*, přikázal větrům a mocí okřikl je co Pán jejich, *žehral jim.* Užívá sv. Matouš téhož slova, jakéhož písmo svaté o Bohu praví Ž. 17, 16. 103, 7. 105, 9. Nah. 1, 4. pro dolíčení stejné Kristovy s Otcem moci. Sv. Marek uvodí slova Páně, jakými pohrozil živlům rozbouřeným: *Umlkni a upokoj se.* Čil tvor tehdá tvorce svého a ač nám zdá se bezcitým býti, počíval a cítil přítomnost Páně. Domlouvá, porokuje, žehrá větrům a jezeru Pán zde, jak jinde žehrá zimnici Luc. 4, 39. a tím ukazuje, že se příroda nenalezá v tom stavě, ve kterém stvořena byla, nébrž že bouře a nemoce jsou výšinové z pořádku Bohem uvedeného. Na to stalo se *ticho veliké.* Všecko tu jest veliké, dí Origenes, po velikém větru a veliké bouři nastalo veliké ticho; slušelo to na Toho, jenž sám velik jest a veliké věci činí.

Vidouce to lidé užasli a pravili: *kteraký to, anyť Ho větry a moře poslouchají?* Lidé ti byli apoštolé a snad i jiní, kteří se s nimi plavili učeníci, jimž domlouvaje byl řekl: *Kdež vaše víra?* L. 8, 28.; zajisté pak to byli také lodníci, kteříž loď tu ode Pána najatou spravovali. Užasli se, poněvadž nikdy takovým spůsobem Pána působiti neviděli a tak mocného slova z úst Jeho nezaslechli. Očekávali ovšem pomoci, ale o spůsobu, jakým se to dáti mělo, u velikém strachu zhola nepomysleli. Snad že modliti se, snad ukázati měl, kudy by nejlépe nebezpečí ušli; že by ale tím spůsobem co Pán přírody jediným slovem utišení připravil, toho se nenadáli, a tudy podivení, užasnutí ano zděšení je pojalo. A tudy zvolali: *Kteraký jest to, že Ho větrové a moře poslouchají?*

Od jakživa se v zázračném příběhu tomto spatřoval dvojí oznak, oznak církve a oznak života lidského. Loď představuje nejprvé církev svatou, která světem tímto plaví se co mořem nějakým, veškery nás do přístavu věčného spasení dovésti hodlajíc. Avšak pře-

často zmítána bývá vlnami a příboji pronásledování a příkoří všelikých, a zdá se tytýž, že Pán spí, ježto lodičku církve ve hru valům zůstavuje. Avšak nedobře tenkráte malověrným býti; bdí zajisté a pečuje Pán i za svého napohledného spánku o církev svou a dá se v čas svůj na prosbu sluhův svojich zbuditi, aby přítrž učinil strastem církve svojí. Sv. Aug. 2. enarr. in ps. 25. praví: Plavíme se mořem a vichorů a bouří nenedostává se nám; loď naše od denních příbojů světa téměř naplněna bývá. Odkavád to leč odtud, že Kristus spí? Což to ale, Kristus spí? Víra v Krista zesnula. Bouře vzniká, vidíš, an zlochové jsou na výšině a dobří v sužbě a útrapě. To jest pokušení, to jest vichor. I díš: Bože, ta-li jest spravedlnost tvá, že dobří v útrapách, zlí ve štěstí se nalezají? A Bůh vece: Zda to jest víra tvá? atd. O desátém století vece Baronius, že tehdá Kristus v hlubokém zesnul spánku a že ani nebýti se zdálo učeníků, jenž by jej ubudili. — Jest ale bouře ta spolu obrazem života lidského. Plavíme se, můžeme i tu říci se sv. Augustinem, jako nějakým jezerem po tomto životě a ani tuto nedostává se větrů a bouří a loď života našeho se i tuto codenními pokušeními, péčemi a strastmi okrývá a téměř potopuje. Odkad to, leč jedině odtad, poněvadž Ježíš t. j. víra naše v Ježíše zesnula. Spí Pán, když pokušení dopouští, když člověk v nedbalost o víru a spásu klesá a na modlitbu zapomíná. I ubuď Pána v útrobě své a povelí bouřem, aby se utišení veliké stalo.

To se dálo na moři; leč větší div za mořem ode Pána stal se.

28. A když přišel na zámoří do krajiny gerasenské, potkali se s Ním dva posedlí z hrobů vycházejíce, ukrutní náramně, takže nikdo nemohl projíti cestou onou. 29. A aj, zkřikli řkouce: Co jest nám a Tobě, Ježíši Synu Boží? Přišel jsi sem před časem trápit nás? 30. Bylo pak nedaleko od nich stádo mnohých vepřů pasouci se. 31. Běsové pak prosili Ho řkouce: Jestliže vymítneš nás odsud, pošli nás do stáda vepřů. 32. I řekl jim: Jděte. Oni pak vyšedše vešli do vepřů; a aj, klopotem rozehnalo se celé stádo strmně do moře a zkapalo ve vodách. 33. Pasáci pak utekli a přišedše do města, zvěstovali všecko, i o sběsilých. 34. A aj, všecko město vyšlo v ústřety Ježíšovi a uzřevše Ho prosili Ho, aby odešel od končin jejich.

Utišil Pán bouři na moři; ale větší a hroznější bouře vládla na zámoří v útrobách dvou mužův, jejichž tělem zavládl ďábel a kteří za tou posedlostí na těle i duchu ochořeli. Kde zajisté ďábel pleteže nervové se zmocnil, tu životní úkonové v nepořádek a zmatek přicházejí a duch člověka veslo vlády nad tělem, ano i veslo rozumu ztrativ v nemoci upadá a pochabosti, třeštivosti, pošetilosti, šílenosti, natrhlosti, padoucnici a podobným neduhům se podrobuje. Tudy posedlí spolu také nemocni jsou, ač posedlost sama není *pouhá obyčejná* nemoc, nébrž nadobyčejné těla ďáblem ovládnutí, jak o tom již výše 4, 24. povědíno. Postřehnul Pán těchto dvou posedlých v krajině gerasenské, či v okolí pokrají města Gerasy, kteréžto město leželo v Zájordání téměř v prostředku mezi mořem mrtvým a jezerem Galilejským od tohoto jihovýchodně. Město druhdy veliké, jak ze sutin posud souditi lze; zeď města obnášela hodinu cesty obměrem a rumy pozůstalé po amfitheatru, palácech, chrámech svědčí o velikoleposti jeho bývalé. Řecký text čte lépe: do podkrají *gadarenského*, do třísla toho, kdež město *Gadara* se pozdvihuje. Leží město Gadara podobně v Zájordání asi hodinu od jezera genesaretského k jihovýchodu, a v okolí jeho mnoho jeskyň a pečer nalezá se; Josef o něm V. Ž. 4. 7, 8. mluví a nazývá je hlavou Zájordánska. V okolí tohoto města udál se ten div s běsnými, ač nemůžeme tajiti, že Origenes čtení třetí uvádí, *Gergesenským* jmenujíc třísło to, kdež se zázrak stal. V skutku bychom čtení jeho přisvědčiti mohli, pravda-li, že Gergesa byla ves na vrchu blíže jezera tiberiadského a tudy zřela ku třislu Gadary města; což ale posud prokázati se nemůže. Avšak věci té co malovážné o své míře nechati můžeme; dosti na tom, že příběh zázračný přihodil se v Zájordání opodál jezera Galilejského.

Větší váhy do sebe má ta okoličnost, že sv. Matouš o dvou posedlých mluví, sv. Marek 5, 2. Lukáš 8, 27. ale o jednom toliko běsném se zmiňují. Avšak netřeba ani různiti a odvojovati příběhu, ani o nějakém tu nadešlém odporu smysliti, anať věc ta snazším během se vyvoditi může. Sv. Matouš jmenuje dva, poněvadž skutečně dva byli, ostatní synoptici o jednom toliko řeč vedou, poněvadž jeden ze dvou těch byl snad běs-

nější, zajisté pak pro věci nápotomné památnější, ješto Krista následovati hodlal, a spolu znamenitější, an slovo ku Pánu vede a nápotom v Desitiměstí jméno Kristovo a milost tu, kteréžto se mu skrze Krista dostalo, měl ohlašovati. Bydleli oni na poušti v jeskyních, jenž za pohřebnici či za pohřebiště a skladbiště sloužily.

Hrobové tehdejší byli sklepům našim podobni, vysocí a širocí a mnoho výklenků měli, kdež mrtvoly se pochovávaly. Proč tam bydleli, praví Luk. 8, 29. Dí zajisté o tom jednom, že ač řetězy svázán a pouty ostříhán bývaje, vezdy přece roztrhoval okovy a od zlého ducha puzen býval na poušť, an jak dokládá Mr. 5, 4. okovy vezdy podrtil a řetězy polámal a nijak skrocen býti nemohl. Ti tedy běsníci šli ve stříc Pánu, *a aj!* dí Matouš na věc neočekávanou pozornost naši obraceje, vzteklíci ti nenapadli Pána, nébrž plni strachu vzkřikli, dříve již, jak druzí evangelistové praví, před Kristem na kolena padše: *Což jest nám a Tobě* t. j. vzdal se nás, opusť nás, Synu Boží *a před časem* nás netrap. Vzteklost pominula jich a chovají se tuto jenom co posedlící; běsové u přítomnosti Pána se zarazivše a strachem uděsivše zapomínají trápiti člověka a jen o své nad lidmi panství se bojíce obracejí se ku Pánu s prosbou. Jmenují Jej *Synem Božím;* znali tedy Krista. Duchové jsouce a viděvše a slyševše divy Jeho, co Sám činil a ten zázrak, jenž nad Ním stal se u Jordánu řeky při křestu Jeho, nad to již pocítivše moci Jeho, an často již byli vymítáni z těl lidských skrze Něho, nemohli Ho neznati, ač ovšem nedokonale, avšak vezdy tak, že v Něm Messiáše spatřovali, jenž přišel vládě jejich nad lidmi konec učinit a jich do věčné propasti k věčnému neuchylnému trápení odsoudit. Tudy dějí: *přišel jsi před časem trápit nás?* Dějí: *před časem*; poněvadž se byli duchové zlí bez mála domněli, že zbavení jich všeliké nad člověkem vlády a jich do pekla neuchranné a věčné odsouzení nastane teprv s koncem říše Messiášovy při posledním soudu, an tuto Pán již hned při začátku své říše je z lidí vyhání. Ale proč praví *trápit?* Či ještě nebyli trápeni? A přece praví písmo 2 Petr. 2, 4. Jud. 6., *že k mučení vydáni byli.* Ovšem byli od počátku v otrapy vydáni, hned když se Bohu vzepřeli, a muka jejich trvají od té doby; avšak dokad vláda hříchu trvá a dokad tudy mohou se plahočiti po světě, zdá se jim to jich trápení — ač všady peklo sebou nesli — ohledem toho, co jich po soudu obecném očekává, takměř trápením nebýti, aspoň o mnoho býti snesitedlnějším. Přítomnost Páně byla již pro ně trápením; uprchlý otrok uvida Pána nemyslí leč o ranách a bití, podobně běsové vidouce Pána jen o svém odsudku tušili. Přináhlilo se na ně, o čem sice věděli, ale čeho se ještě nenadáli; nad to *záhubou* svou nazývali zbavení oné vlády, jaké u lidí došli. *Před časem,* před soudem obecným, tudy L. 8, 31. dí, že prosili, aby jich Pán *neposílal do propasti pekelné,* kdež věčně trápeni budou. Ale co se díti mělo s nimi? Věděli, že Pán přišed člověka jich vlády a moci zbaviti ve člověcích těch jim vlády neponechá; tím jisti jsouce neočekávali jiného, leč že je vyvrhne. Slova tedy běsů těch: *Jestli nás vymítáš* neudávají výminky a výhrady nějaké, nébrž slůvko *jestli* má tuhle moc slova *poněvadž*, jak i v některém českém přeložení se čte. *Poněvadž vymítáš nás* praví v času přítomném, an již je vymítnouti zamyslil. I vyprosili sobě dovolení, aby je poslal do vepřů či sviní nedaleko se na hoře pasoucích. *Nedaleko* čte vulgáta *non longe,* jiní čtou *opodál* μακράν; avšak rozdílu v tom není velikého, jelikož odtažitá pojmenování ta všeobecně a velmi neurčitě vzdálenost udávají; evangelistové druzí čtou *tam* Mar. 5, 11. L. 8, 32., z čehož vidno, že slova nedaleko a opodál *tu* na jeden vycházejí smysl.

Obyčejně namítá se otázka, odkad to stádo vepřů či sviní pošlo, anoť Židům bylo zakázáno vepřového požívati masa? Odpověď na snadě jest. Bylo Židům masa vepřového požívati zakázáno, ale svině držeti se jim nezapovídá, ano dovoluje Deut. 14, 21. pro příchozí a cizince, jimž prodati se mohly. Nad to krajina ta ponejvíce pohany obydlena byla. (Jos. Ant. 17, 13.)

Vidouce démonové či běsové stádo, prosili Pána, aby do vepřů jíti mohli. Že Pán dovolil jim, toť kámen, o nějžto se nemálo již urazilo a posaváde uráží, jakož celý ten příběh divně a jinak od nevěrců natahován a podobně člověkům oněm od běsů trápeným týrán a sužován byl. Především pamatovati sluší, že jako v říši přírody nám přemnoho úkazů a věcí neprostupno a temno zůstává, také v říši duchovní mnoho takových tajností a neproniklostí pro nás se nalezá. Nedivno tedy, že mysli naší neprůchodna událost tato jest. Avšak přece některé příčiny pro lepší příběhu toho pojmutí se udávají, kterýchž opominouti nesmíme. Že běsové žádali do vepřů, vykládají, že chtěli škodou na vepřích spůsobenou mysl obyvatelů od Krista odvrátiti, aspoň pak zlobu svou nějak provoditi, a že nemohouce lidi trápiti aspoň dobytek jich

zničiti snažili se. Jiní ale za to mají, že běsové, nebeské vlasti zbaveni byvše a do pekla, nynější vlasti své, k mukám věčným odejíti se bojíce, pro nějaké ukojení a upokojení své těl zvířecích se zmocňují a tak *poněkud* neblahy, prázdnoty, bídy a chudoby své zbývají. Tudy dokládají, že démonové vepřů těch do vod nepoháněli, nébrž že vepřové posedlosti té přehrozné a předěsné snésti nemohouce, sami se do vod vhroutili. Leč toho při své míře a váze nechajíce obracujeme se k důležité otázce: proč jim toho Kristus dopustil? Neboť byť bychom i místa tomu dali, že běsové nebyli příčinou účinlivou ztonutí stáda vepřového, vezdy přece oni námětek a příležitost k tomu ve vodách stáda zahynutí dali. Proč tedy jim toho Kristus dopustil? Otázku tu můžeme odbýti jinou otázkou: Proč dopouští Bůh povodně, krupobití, pád dobytka a podobné metly na člověka? Dovolil to Pán, aby lidé ti k spasení přivedeni byli, chtěje majitele stád těch od časných věcí k věčným navoditi; dovolil to, aby se vidělo, jaká tma či jaké hejno běsův bylo, ano celé stádo jimi se naplnilo. Dovolil, aby potřel blud Saduceů, kteříž duchy býti zhola zapírali; dovolil, aby člověkové oproštění poznali velikost dobrodiní sobě prokázaných, vidouce od kolika běsů posedeni byli, a co jim snad nastávalo, kdyby jich Pán nebyl dalšího trýznění uchránil; dovolil to Pán, aby dokázal, že ďábel, jenž se chlubil L. 4, 6. veškerým světem vládnouti, ani nad tou sviní bez dovolení Božího moci nemá; dovolil to tudy, aby lidé, jenž následují Krista, ďábla se nebáli, nébrž spoléhajíce na milost Boží statečně mu odpírali, an ovšem od nás uteče, když mu odpíráme, Jak. 4, 7. Tudy sv. Antonín poustevník, jak o něm vykládá sv. Athanasius, říkal: Věřte mně, že satan bojí se modliteb, postů, krotkosti, pokory, milosrdenství věřících, zvláště však bojí se lásky čisté ke Kristovi. Leč buď dosti toho, an ku příběhu vrátiti se nám jest.

Pasáci vidouce, že celé stádo střemhlav s vrchu do vod se překotilo a u vodách skapalo, vešli do města k majetníkům stád těch, aby pověděli, co se stalo a se nehodou tou nevinnými býti prokázali. Na to vyšli ti, jimž náležela stáda, by spatřili, co se dálo.

Přišli a vidouce nehodu tu *prosili, aby Pán odešel od nich.* Patrno, že neprosí z pokory, jakoby nehodnými se pokládali přítomnosti Ježíšovy, jak onen setník, nébrž jak L. 8, 37. toho naskytuje, z bázně větších škod a nehod činili to. Pán ten tak mocný mohl by jim, domněli se, i jiných strastí natropiti a soudem přísnějším na ně dokročiti. Tušili bez mála (nebo i pohané o příbytí Messiáše toho času očekávaném slyšeli, jak z Tacita a Suetonia povšechně vědomo jest), tušili oni, díme, to býti začátkem soudu, jejž Messiáš měl provésti, a tudy se větších nehod *strachovali*; jak i Mr. 5, 15. L. 8, 35. 37. o strachu jich mluví. Patřili na nepatrné nehody, jimiž navštívení byli, nevidouce a nepoznávajíce těch nevýslovných milostí, kterých je Pán přiúčastnit přišel. Byli v tom obrazem obyčejného smýšlení lidí, po světském majetku se shánějících a o věci nebeské a duchovní nedbalých. Pán povolil prosbě té krátkozraké, aby perel svých nemetal před dobytek takový, jenž právě u vodách ztonul, a sv. Bonav. dí: Světlo odešlo od těch, jenž je odstrkují, Pán opouští srdce chabá a slepá, jenžto se pokání odpírají a slasti dočasné vzdáti se váhají. Aneb povolil Pán té prosbě jejich snad jen proto, poněvadž *nyní* ještě nedozráli k tomu, k čemu je přítomnost Jeho vésti měla; měli jim napřed člověkové ti ozdravlí kázati a tak znenáhla připravovati je pro evangelium Páně, ač ovšem jestli skutečně zmoudřeli a ke Kristu se přivinuli; tam Pán aspoň směřoval a událost ta zázračná měla je z nedbalosti, netečnosti a nejetnosti duchovní co hromobití nějaké vzbuditi. Ostatně jsme již výše zmínili, že posedlec jest obrazem člověka ve hříchu nějakém zabředlého, jenž téměř svobody samochtě zbavil se. Ale i tomu se můžeme učiti, že není tak ukrutného neduhu duchovného, jenžby ode Krista uléčen býti nemohl a že tedy v nejhorších bojech takových s důvěrou k Němu se utíkati máme.

Odebral se tedy Pán na prosbu oněch lidí jinam, a sice do Kafarnáa, města, v němž se byl ubytoval, jak dále sv. Matouš vypravuje.

Hlava IX.

Uzdravení ochrnulého. 9. Povolání Matouše. Odpověď na jednu v. 11. i druhou v. 14. námitku sobě činěnou. 20. Uzdravení ženy krvotoké 23. Vzkříšení dcery Jairovu. 27. Navrácení dvěma slepým zraku 32. a němému řeči. 36. Prokázání lítosti pro málo dělníků na žeň mnohou.

1. A vstoupiv na lodičku, přeplavil se a přišel do města svého. 2. A aj, přinášeli Jemu ochrnulého ležícího na loži. I viděv Ježíš víru jejich, řekl ochrnulému: Buď dobré mysli, synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji. 3. A aj, někteří ze zákoníků řekli sami v sobě: Tento se rouhá. 4. A viděv Ježíš myšlení jejich řekl: Proč myslíte zlé věci v srdcích svých? 5. Což jest snáze říci: Odpouštějí se tobě hříchové tvoji, čili říci: Vstaň a choď? 6. Abyste ale věděli, že Syn člověka má moc na zemi odpouštěti hříchy, tedy dí ochrnulému: Vstaň, vezmi lože své a jdi do domu svého. 7. I vstal a odešel do domu svého. 8. Viděvše pak to zástupové báli se, a velebili Boha, kterýž dal moc takovou lidem.

Co tuto s. Matouš vykládá, to na místě jiném a jinou dobou kladou s. Marek 2, 1. a Lukáš 5, 17.; ale již několikráte řečeno, že evangelisté dob času šetřiti málo se snažili. To však za jisto vážiti můžeme, že Pán se v Zájordání dlouho nezdržoval, nébrž záhy na druhou se vrátil stranu. Vidíme Ho v Kafarnáu, nebo Mr. 2. 1 tam klade událost s ochrnulým; a tudy *městem Jeho* nesluje tu ani Nazaret, kdež vychován, aniž Betlehém, kdež narozen byl, nébrž Kafarnáum tak zove se pro Kristovo tam zhusta přebývání; což již dle téhož Mat. 4, 13—16. předpovědíno. Tam v domě jednom (bez mála v domě s. Petra, kdež se obyčejně zdržoval Mr. 2, 2.) vyučoval Pán a tu přišli někteří nesouce člověka obrlého na ložci; čtyři jej nesli Mat. 2, 3., ale mnozí je doprovázeli. Takový pak se byl sešel dle Mr. 2, 2. zástup, že ani u dveří směstnati se nemohli, ano dle Luk. 5, 17. došli tam též fariseové a zákoníci z každého města Galilejského a Júdského a z Jerusaléma. I hledali nosiči, kterou by stranou nemocného před Krista položili. L. 5, 18. A nenalezše vylezli po schodech, kteréž vně v síni byly, na střechu, a odtamtud po provazích lože dolů ku Kristovi spustili s nemocným. Byly střechy položité, že se na nich dobře choditi mohlo; tudy zábradlím obklíčeny byly, aby spadnutí se předešlo. Spustili neduživce ku Kristovi buď na nádvoří, kdež podle některých vykladatelů Pán vyučoval; tu zábradlí proraziti a pokrov, jímž pro stín nádvoří obestřeno bylo, odkrýti a odtrhnouti museli. A nebo byl-li Pán, jak se jiným vykladatelům líbí, v hornici čili v hořejší světnici hned pod střechou, tedy ve stropě vyňali cihly, jimiž střecha ustrojena byla a dnavce ku Kristu spustili. Ještě jiní smyslí, že část střechy, se které obrlence Pánu poddali, nebyla nade příbytkem, nébrž nade prázným prostorem a že v té části nalezal se otvor obyčejně cihlami zatvořený, jenž ale v čas stánků, když Židům pod širým nebem bytovati bylo, se vynětím cihel odevříti mohl; ty cihly prý vyňali nyní a tak podlahu otevřevše spustili zžidnutého ku Pánu. Rozliční náhledové ti jdou odtad, že nám poměrové tehdejších budov *nedocela* jasni jsou.

Nosiči ti s velkými obtížnostmi potýkali se, než nemocného ku Kristu dopravili. Velká musela býti důvěra jejich, a velká byla také láska a ochota jejich. Mohli zajisté vidouce u dveří nemožnost přijíti ku Kristovi, odejíti, a na den jiný odročiti prosbu svou o uzdravení člověka ochrnulého; mohli čekati u dveří, ažby rozešel se poněkud lid a jim přístup ku Kristovi se uprostranil. Nic toho není u nich; láska a důvěra jejich pudila je učiniti, což jinak neobyčejno bylo. Tudy se dí o nich, *vida Ježíš víru jejich*, a jak dí Mr. 2, 8. *poznav ji duchem svým* t. j. božstvím, jenž s člověčenstvím spojeno bylo. Sv. Matouš slovem *jejich* prohlídá k nosičům, a z celého příběhu dobře znáti, že víra, důvěra a prosba jiných Pánu dobrolíbezna jest a že pro cizí důvěru se blaze ku strastem lidí potřebných skloňuje. Čehož příklad výše v předešlé hlavě na uzdravení setníkova sluhy dán a později na sv. Monice matce Augustinově se nejskvěleji vyskýtá.

Ale ne menší víru a důvěru měl nemocný sám. Byl hříchy stížen a co hříšník před svatým se ukázati se mu příčilo. Ale ta vlídnost Páně a ta Jeho ku hříšníkům milosrdnost dodávala mu srdce, že přese vše-

cky ty závady ke Kristovi se takořka dotíral. I vece jemu Pán: *Dobré mysli buď, synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji.* Slovo *Synu*, slova *dobré mysli buď*, musela povýšiti a pozdvihnouti důvěru jeho, a odníti veškeru bázeň, která se ho snad nyní, an před Svatým stál a na hříchy své pamatoval, zmocniti mohla. Ze slov: *odpouštějí se tobě hříchové tvoji* vidíme, co člověka toho nejvíce hnětlo a oč mu nejvíce šlo; ne bolesti tělesné, ale ti hříchové jeho jemu srdce a mysl tížili a nížili. Hříchové ti jeho vůbec známi byli, poněvadž by Pán sotva byl s tím důrazem hned o hříších jeho veřejně mluvil. Nad to nikdo, podle tehdejšího fariseů o vazbě mezi hříchy a nemocí smýšlení, nepochyboval, že nemocný sám příčinou jest nemoci své; v čemž *vesměs* pravdu měli, an kdyby *nikdy* nebylo bývalo hříchů, nebylo by ani neduhů. V tomto případě se sice s pravdou potkali, ale bludno bylo a nelaskavo hned o každé nemoci domnívati se, že ze hříchu povstala.

Leč což ti nesčíslní lidé, jenž přítomni byli? O jiných nepraví se, jen o fariseech se dí, že někteří z nich k sobě samým pravili: *Tento se rouhá. K sobě pravíti*, jak již 3, 9. zmíněno, sluje toli co mysliti. *Rouhati se* značí Boha o čest oloupiti, což dvojím způsobem, buď odnímáním Bohu co Jemu vlastní jest, buď připisováním Mu nedostatků, jenž na Něho připadati nemohou. Zdálo se zákoníkům, že Kristus rouhá se, an sobě připisuje moc hříchy odpouštěti; nebo ač nepravil, *já tobě hříchy odpouštím*, nébrž *odpouštějí se tobě*, nejmenovav, od koho se odpouštějí, věděli oni dobře, že Pán o své ujmě a o své moci to činí, a pravili Mr. 2, 7. L. 5. 21. *Kdož může odpustiti hříchy, leč jediný Bůh?* Pán ale pronikl, jak dí Mr. 2, 8. *duchem svým*, svým věděním, nepak cizým zjevením tajné zlé myšlení jejich a dokázav vyjevením jeho se býti znatelem srdcí a ledví, dokázal spolu, že ovšem právem říci mohl: *Odpouštějí se tobě hříchové.* Avšak jiným způsobem ještě toho dolíčil, předloživ jim otázku, z níž sobě sami úsudek o Pánu utvořiti mohli. Ptá se: *Což je snáze říci: odpouštějí se hříchové*, anebo říci: *vstaň a choď?* Takovým způsobem vytýkal jim Pán zlé myšlení jejich o Něm, spolu důkaz své mohútnosti dávaje, že hříchy odpouštěti může. Ale kterak vede Pán důkaz ten? Není-liž stejně snadno, *říci* ono i toto? Slovo *říci* se tu neklade za pouhé pronesení slova, nébrž podle toho *řekl a stalo se* značí *říci* toli, co říci s výsledkem a skutkem zjevným a na oči patrným. A tu již nesnadněji jest říci *vstaň a choď*, nežli říci *odpouštějí se hříchy tvé*, poněvadž nevidí se, zda hříchové skutečně odpuštěni byli, ovšem ale dobře se spatřuje, zda ochrnulec vstal a chodil. Tam zázrak milosti Boží se tají, tu div všemohútnosti božské na bíledni jest, vnějšně slovo dává svědectví o vniterném duchu, věc viditelná potvrzuje neviditelnou a v *uzdravení* spoléhá osvědčení jistého hříchův odpustu jemu propůjčeného. *Ale abyste věděli*, pokračuje Pán, *že má syn člověka moc hříchy odpouštěti*, tedy poslyšte, co řeknu a učiním obrlému: *Vstaň a choď.* Vyvodí Pán důkaz o moci odpustiti hříchy z moci divy činiti: a to právem, jelikož obůj zázrak, i vidomý i nevidomý, ze stejné moci vychodí. Kdo o *své moci* uzdravuje, ten dovodí se Pánem života býti a tudy božskou přírodu v sobě chovati. Pravda sice, že n. p. Eliáš a Eliséus divy také činili; ale moc jejich byla odvozena, ne vlastní. Veškera žíla a síla důkazů Páně záleží v dokazovnosti zázraků. Zázrak dovodí, že ten, kdož činí jej, od Boha jest, že slova jeho jsou slova Boží a ovšem nade vši pochybnost povýšená. Toho Pán tuto domáhá se u fariseů, aby uznali, že praví zázrakové o pravdě slov toho svědčí, kdož je činí, a že tedy On, když pravil *odpouštějí se tobě hříchové*, holou, čirou a pouhou pravdu pronesl. A tudíž dálo se, co Pán poručil; vstal člověk zdráv, a dokázal tím, že Pán pravdu mluvě v tom, co se uzdravení týká, mluví pravdu i v onom, co se odpuštění hříchů týká. Dí Pán: *Abyste věděli, že Syn člověka má moc odpouštěti hříchy, Syn člověka* dí a nedí *Syn Boží*, poněvadž neodpouštěl toliko podle božské své přírody, nébrž mocí zásluh sobě vtělením a budoucím utrpením získaných. Dále přidává odpouštěti hříchy *na zemi*, klada slovce *na zemi* v protivě nebes. Syn člověka má moc odpouštěti netoliko na nebi, nébrž i na zemi tak, aby i v nebesích odpuštěno bylo; podle čehož níže 18, 18. dí Pán apoštolům: *Cokoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.*

A jaký byl dojem zázraku toho? O fariseích nepraví se, jestli bezpráví svého poznali. Lidé ale, kteří přítomni byli a v ustavičném napnutí pozorovali, co se stávalo, vidouce teď co se stalo, jak slovem Páně ozdravěl, vstal, lože vzal a šel ten člověk, kterýž dříve sebou hýbati nemohl, ti lidé, díme s evangelisty, užasli se, aneb jak vlastně stojí: *ulekli se* a bázeň pojala jich. Bázeň se vezdy člověka přichopuje, když se dostane bezprostředním svědkem býti věcí od

jediné Boží moci skutkovaných; leč ta bázeň spojena byla s vážností, a proto na ni brzo následovalo velebení Boha, že *dal moc lidem odpouštěti hříchy. Lidem* t. j. Kristovi, jehož za proroka toliko pokládali; ale nedí *člověkovi*, nébrž člověkům či *lidem*, poněvadž s Kristem moc ta lidstvu za podíl se dostala a tudy v církvi napořád a napořád se udržuje. Tušili oni, že s Messiášem nový věk povstane a že k milostem Jím lidstvu poskýtaným odpuštění hříchů patří.

Krátce dotýkáme, že ochrnulost otcové svatí kladou býti obrazem nemocí duchovních, zvláště duchovné lenoby či lenosti.

Ačkoli pořádek příběhův u tří prvních evangelistův často se různí, v tom se shodují všickni tři, že následující povolání Matoušovo s předešlou událostí spojují.

9. A ubíraje se odtud Ježíš uzřel člověka sedícího na celně, Matouše jménem, a řekl jemu: Následuj mne. I vstav následoval Ho. 10. I stalo se, když On zasedal v domě, aj mnozí celníci a hříšníci přišedše sedali s Ježíšem a s učeníky jeho. 11. A vidouce fariseové pravili učeníkům Jeho: Proč s celníky a hříšníky jí učitel váš? 12. Ale Ježíš uslyšev to vece: Nepotřebují zdraví lékaře, ale nemocní. 13. Odejdouce pak naučte se, co jest: Milosrdenství chci a ne oběti; nebo nepřišel jsem povolat spravedlivých, nébrž hříšných.

Z domu onoho, kdež se byl ten zázrak s ochrnulým stal, vyšed Ježíš a k moři dále se bera, uviděl celného na mýtě, na celnici, u stolu, kdež se clo či mýto vybíralo. Stůl ten byl vně, aby tím snadněji vybírání cla se díti mohlo. Bylo to clo na cestě k moři Mr. 2, 13., ale u samého-li moře bylo, nedá se určiti, poněvadž polohy města Kafarnáa dosud neznáme. Matoušem jmenoval se celník ten; Marek 2, 14. a Lukáš 5, 27. 29. jmenují jej Lévím, a Mr. přidává, že byl synem Alféovým. Byli sice vykladatelé někteří, jenž Léviho od Matouše různiti smyslili; ale za stara i za nova vezdy za jednu osobu držela je větší část, ano co Marek a Lukáš o Lévím či Levínu vykládají, doslovně se shoduje s tím, co Mt. o Matouši, o sobě, praví; nad to pak Mr. a Lk. v seznamě apoštolů jenom Matouše, nikoli Léviho, uvodí. Měl tedy dvojí jméno, Lévím sloul před svým povoláním, Matoušem se prozval po svém k apoštolství povolání a jména toho výhradně a výlučně užíval, anoť mu připomínalo milost, jíž se mu dostalo. Sloul hebrejsky — neboť žid byl — *Matthai*, což jest daný, *darovanec*, aneb dle jiných *Matthajah*, což toli značí jak *bohudar*. O vlastním povolání mluví, anoť v něm nevidí nějakého sebe vyznačení, nébrž pouhou milost, jak to z přijatého jména vysvítá. Nad to se nenezřejmě v počet těch klade, kteříž u Židův po výtce slouli hříšníky, a proto zvláště nemlčí o povolání svém, poněvadž v něm se předivně zračí milostivost Páně, jenž přišel hledat hříšníků.

Výslovně dotýkají všickni tři evangelistové, *že seděl na celně*, když ho Pán povolal. Člověk celný v necti byl u Židů již proto, že cla se vybírala pro Římany od Židův náramně a bezpřemně nenáviděné, a zdálo se jim nemožno, aby člověk poněkud spravedlivý takovému života spůsobu se oddával. A Pán ho volá přece, Pán jím nepohrdá; nevolá ho za věrce toliko, nébrž za apoštola ho volí. Tu se mu bleskotala milost Páně. Ale neméně Matouš sám se nám ve sličném ukazuje světle. On pohodlně žil v úřadu svém, peníze vybíral a odváděl; ale ani ta pohodlnost si ho nepodrobila, ani peníze velikou mocí svou ho neutiskly. Slyše: *Následuj mne* t. j. buď ustavičným učněm mojím, mým apoštolem, tudíž zanechal celnici či mýtnici a šel za Pánem. Zdá se, že již Pána znal, an často příležitost se mu naskytla poznati Ho. Když tedy byl ode Pána povolán, nezastala ho milost Boží nepřipravena, nébrž dříve si ho ustrojila. Mohla ovšem milost Boží náhlým působením, jak o Pavlu ap., o sv. Pelagii a o jiných náhle a jako bleskem omráčených čteme, s nedojípkou se mu v srdci rozlíti a útrobu jeho proměniti, a daremně druhdy Porfyr a odpadlec Julian obrácení to za věc nepovážlivou, nemoudrou a nerozváženou vydávali, anať i ta Páně velebnost, jak sv. Jeronym dí, z obličeje vybleskující srdcem Matouše pohýbala, ji pronikala a proměnila. Avšak za věc jistou považovati můžeme, že o Pánu mnoho, přemnoho slyšel, tedy i věděl, co na se béře, když Ho následovat sobě předevzal.

Radost jeho velika byla nad tím povoláním, jakož z toho pozorovati, že hostinu ustrojil a pozval k ní přemnoho lidí. Lukáš výslovně 5, 29. dí, že ustrojení hostiny se dálo v domě Matoušově; pozváni byli k těm hodům lidé jemu buď příbuzní buď spolu-ouřadníci, a mnoho bylo těch, jenž Pána

tam následovali, Mr. 2, 15. Matouš, jak se vidí, byl dosti bohat.

Což ale fariseové k tomu děli? *Vidouce to fariseové reptali velice* nad tím, že *Ježíš se hříšníky* jí a zachází. Reptali, že nepronikali úmyslův Páně spasitedlných; reptali, že srdce jejich bylo prázno lásky; reptali, že nevěděli, kterak Pán přijav pozvání u příštího apoštola svého, jemu naději a obraz budoucího v nebesích stolování Ap. 19, 9. dáti obmýšlel. *Viděli to*, ač nestolíce spolu s Pánem, dílem že se to dálo veřejně, dílem že zvláštní pozor na Pána dávali. Avšak licoměrníci ti potměšilí a přechytří neopovážili se Pánu vůči toho předestříti. On by jim byl, jak věděli, rázně odpověděl, a nebyli by toho s dobrým užili. Obrátili se tedy, ano udeřili na učeníky jeho, nedávno získané a ještě mdlé, a všelijak pro zvrtkání jich nedůvěru a pochybnost v útrobu jich rozsoti hleděli. *Proč s celníky a hříšníky jíte a pijete? Proč učitel váš s nimi obcuje? a sstoupeně sobě s nimi vede?* Ta-li jest ta vyšší svatost Jeho, abyste se smolou zacházejíce se umazali Eccl. 13, 1.? A jiné podobné věci jim bez mála předstírali. Ježíš ale přejal řeč a odvětil na urážky ty mírně a laskavě: *Nepotřebují zdraví lékaře, ale nemocní.* Použil Pán přísloví, jež také jinde u jiných národů nalezáme. Antistenes když se mu vytýkalo, že se zlými obcuje člověky, odpověděl: I lékaři s nemocnými. Diogenes chváliv mravy Lacedémonův a otázán byv, proč by mezi nimi nežil, odvětil: Lékař u zdravých nemešká.

Na místo takého přísloví a tak vlídné odpovědi, zdálo by se, že se Pán raděj na ně obořiti a jim vůči měl vytýkati: Vy-li pouzí světci jste? Ale Pán připouští, že přísedící jsou hříšníci; avšak dí, že právě pro ty na svět přišel, aby je ku pokání a tudy k spasení vedl. Připouští, že se hříšníky obcovati tytýž bývá nebezpečno, ale že Jemu přece s nimi zacházeti přijde, jelikož lékař právě pro nemocného lékařem jest. Jiní smyslí, že Pán slovem *zdraví* t. j. spravedliví ironicky na farisey naráží.

Avšak jděte, vece dále, *a naučte se*, co písmo tím říci chce, ano dí: *Milosrdenství žádám a ne oběti.* Rčení *jděte a učte se* nabízí k rozjímání výroku prorokova Os. 6, 6. Proč mluví takto Bůh? Nechce-li patrně, abych se hříšníky milosrdně nakládal? Výrok ten, dí Pán, se každého dotýká a každému člověku se praví, o Mně ale zvláštním proroctvím jest. Co dále se dí: *a ne oběti*, ve slovech těch není holý zápor složen, jak již patrno z toho, že tolikrát a tolikrát Bůh velí sobě oběti přinášeti; nébrž jest to mluvení hebrejské, podle něhož tytýž se to zapírá, co se toliko menší ceny býti klade. Že tomu tak, sama část druhá výroku toho u proroka nasvědčuje, jenž přidává: *a umění Boží chci více nežli zápaly.* Odkud patrno, že potažně mluví a potažitě zapírá, že totiž předkládá milosrdenství co oběť vniternou tak každé oběti vněšné, že tomu chce, aby když nemohou obě oběti vykonati se, raděj oběť vněšná nežli oběť vniterná a skutek milosrdný opuštěna byla. Protož Ambr. čte: *milosrdenství raději volím než oběť.* Skutek lásky Bohu mnohem milejší jest, než zevnitřní obřadové; v čemž se svrchovaná láska Boží k lidem zjevuje, an služby a úcty sobě prokazované se vzdává pro službu, člověku spolubratru vykonati se mající. Z toho dává Pán fariseům na rozum, že jinak činiti nemůže a ovšem milosrdenství ku hříšníkům prokazovati volí. *Nebo*, a tím potvrzuje ne tak výroku písmového, jak raději svého milosrdného s hříšnými nakládání, *nepřišel jsem volat spravedlivých, nébrž hříšných.* Slovo *spravedlivých* béře se tu v tom smyslu, v jakém písmo o spravedlivých mluví, a Pán dí — spůsobem mluvení potažitým, podobným předešlému — že *více* přišel pro hříšné, aby je ku pokání uvedl, nežli pro spravedlivé, kteří pomoci Páně v té míře nepotřebují. Aneb raději chce říci Pán: Povolání hříšných tak k úřadu mému náleží, že bez něho by volání spravedlivých Bohu zhola se nelíbilo. Nevylučuje Pán volání spravedlivých z péče své a snah svojich, nébrž mluvě o sobě toliko ohledem výtky od fariseův učiněné vystavuje povolání hříšníků co první úlohu svou a co přední úkol svůj, jemuž všecko jiné působení ustoupiti musí. Podobně a v týž smysl dí Pán níže 18, 12. o ovci sté, pro kterou devětadevadesáte ovcí opouští, aby když se ztratila, ji nalezl. Podobenstvím tím zajisté to naskýtá, že kdyby bylo toliko sto lidí a z nich devadesát devět spravedlivých, jeden pak nespravedlivý, žeby devětadevadesát spravedlivých byl opustil, aby jednoho nespravedlivého hledal, proň na svět šel a umřel. Ostatně sv. Augustin serm. 87, 13. obrací na veškeré člověčenstvo slova Páně, jež pravil, že nepotřebují zdraví nébrž nedužívci lékaře. Leží po celém oboru země od východu až k západu veliký nedužívec, k jehož uzdravení přišel všemohútný lékař.

Sotva odbyl Pán jednu námitku, an se tu již jiní s druhou vytasili.

14. Tehdy přistoupili k Němu učeníci Janovi řkouce: Proč my a fariseové postíme se často, učeníci ale Tvoji se nepostí? 15. I řekl jim Ježíš: Zdaliž mohou synové svatební rmoutiti se, dokad s nimi jest ženich? Přijdou ale dnové, když bude odjat od nich ženich a tehdy se budou postiti. 16. Žádný pak nepřišívá laty sukna surového k rouchu vetchému, neb odjímá celost jeho od roucha a horší roztrhnutí se stává. 17. Aniž lejí vína nového do nádob starých, sic jinak rozpukají se nádoby a víno se rozlívá a nádoby hynou; ale víno nové do nádob nových lejí a obé bývá zachováno.

Učeníci Janovi vedli tuhý život, následujíce v tom Jana Křestitele mistra svého a jak obyčejně bývá, kladli převelikou váhu na to přísné živobytí svoje. I bylo jim s podivením, že ani Pán ani učeníci jeho nezachovávali tak přísně postův těch, kterých oni ostříhali a za článek tak důležitý považovali. Nyní pak právě Pán s učeníky vycházel od hostiny. I nemohli Janovi učeníci jinak než otázati se Pána, pro kterou příčinu učeníci jeho se nepostí tak často, jak oni sami a fariseové? Tím spíše domnívali se potřebnu býti otázku tu, poněvadž Pán jinak s učeníky svými nevedl živobytí rozmařilého, nébrž život lopotný, tvrdý a obtoužný. Sv. Lukáš 5, 33. a Mr. 2, 18. praví, že *fariseové* ku Pánu přistoupili a tu otázku na Něho vznesli; buď tedy fariseové spolu s Janovými učeníky se ptali o té věci Pána, buď raději fariseové nastrčili učeníky Janovy, netroufajíce sami otázku tu Pánu předložiti a snad onu žárlivost, která dle Jo. 3. 26. mezi učeníky Janovými a Ježíšovými vypukla, tím více rozdmýchati, rozpruditi a rozjitřiti usilujíce. Pamatovati sluší, že se tu nejedná o předepsaný zákonem Lev. 23, 27. 29. půst, ani o posty později v projití toli věkův pro rozličné nehody n. př. zboření chrámu Zach. 7, 3. uvedené a všeobecně zachovávané, nébrž o posty, jichž o své ujmě fariseové a zákoníci ostříhali, dvakráte za týden dle L. 18, 12. se postíce. Nadto zdá se příkřejšího ještě postění-se píleli učeníci Janovi, o jehožto životu Pán Mt. 11, 18. 19. dí, že *nepije a nejí*, co se i samým fariseům přílišno býti vidělo.

A jakou odpověď Pán dává na tu otázku učeníků Janových? Odpovídá ve třech podobenstvích, svatby, roucha a nádoby víné. Dí napřed: *Mohou-li družbové ženichovi se rmoutiti, dokud s nimi jest ženich? Přijdou ale dnové, kdež odjat bude od nich ženich, a tehdá se budou postiti.* Přirovnával se výšeji k lékaři, nyní v prvním tuto podobenství přilicuje se k ženichu čili k choti, a celé své na zemi pobytí přilicuje k svatbě. Byla to svatba, svatý, posvátný a spolu svatebný čas a byly blaženy oči, jenž věci ty viděly a uši, jenž je slyšely. Člověčenstvo jest choť jeho, apoštolové jsou synové ložnice či chotnice, synové svatebnice či svatebné komnaty t. j. družbové, druhové, přátelé ženichovi; víme pak již, že slovo *syn* u východanů často užívané značí příbuznost, přitoulenost, příslušenství k tomu, čehož neb jehož synem se někdo neb něco býti praví (viz 8, 12). Naráží Pán na obyčej, podlé něhož u východanů ženichovi mnozí mládencové přisluhují, jak viděti Judc. 14, 11., kdež dí se, že jich Samson měl třidcet; mládencové ti nevestu k ženichovi přiváděli a při svatebných radovánkách první účastenství měli.

Důvodění Páně jasné jest; v čas svatby nikdo z hostů, tím méně ze svatebných mládenců *nermoutí se.* Očekává čtenář *nepostí se*; ale Pán dí *nermoutí se*, klada rod místo tvarů, aby tím raznější důvodění bylo; čím spolu netoliko půst, nébrž veškery spůsoby smutku zahrnuje. Půst zajisté byl znamením zármutku a v sobotu a v den svátečný postiti se nebylo dovoleno u Židů; v čas radosti a veselí pak nelze zármutku se oddávati, anoť všecko čas svůj má. Jan Křestitel se ovšem jmenuje přítelem ženichovým t. Kristovým Jo. 3, 29.; ale on v jiném smyslu než apoštolé jím sluje, a nesloye *synem ložnice* t. j. nepatřil k Novému Zákonu, tudy nebral podílu ve svatbě, nébrž svatům toliko cestu strojil, a jeho učeníci toliko vzhledatelé a diváci nepak účastníci byli. Pán tedy odmítá námitku na Něho učiněnou, avšak postu nezavrhuje; dít: *přijdou dnové, když odňat bude ženich a tehdy postiti se budou*, drahné doby jim tedy zbývají ku postu. Prohlídá Pán spolu k obyčeji smutek nositi po zemřelých 1 Reg. 13, 13.; Jud. 20, 26. atd. V nepostění se apoštolů leželo vyznání, že v Kristu ženicha národu Israelského spatřují a že tedy vdovský smutek Sionu (Jes. 54, 4. Bar. 4, 12—5, 9.) pro ně již pominul. Pozoruhodno jesti rčení Páně: *až odjat* ženich bude; nedí *až odejde*, ani *až umře, skoná* a podobně, nébrž *odjat bude*, znamenaje tím, že smrtí násilnou od těch samých,

kteří teď na Něho nastupovali, fariseů připravenou, sejde. *Tehdy* vece t. j. když odjat bude; čas ten trvá od smrti a vstoupení Páně až do druhého Jeho příští; a proto církev sv. půst nařizuje a zvláště čtyřicetidenním postem pro odjití Páně smutek vede. Obracují to také na ten spůsob, že když Kristus t. j. milost Jeho nám skrze hřích se ztratila, že tenkráte nejvíce rmoutiti a postiti se náleží.

Leč Pán netoliko praví, že v nečas by bylo žádati postu od učeníkův Jeho, nébrž že by to nemoudro, spolu neopatrno a neprozřetedlno bylo, což vysvětluje, dvojí podobenství vzatá ze života obyčejného ku předešlému přičině, *totiž podobenství o nádobě víně a o rouchu vetchém.* Dí: *Nikdo nepřišívá laty sukna surového k rouchu vetchému, neb odjímá celost jeho od roucha a horší díra se stává. Aniž lejí vína nového do nádob starých; jinak pukají nádoby a víno se rozlívá a nádoby hynou.* Podle obecného výkladu Pán obojím tím podobenstvím nechce jiného, leč že život se podle obyčejů a pochopnosti učeníkův upraviti má, aby obtoužněji snad k útrapnému a příkrému životu hned na počátku přidržováni jsouce pro nezvyklost sobě život ten nezostudili a od Krista odraziti se nedali. Podle výkladu toho učeníky své rouchu a nádobám starým, příkrý pak a tuhý život surovému suknu a novému vínu přirovnává. Vetchému rouchu se nepřičiňuje sukno surové a nepřipravené, poněvadž by roucho latou takovou se více roztrhlo; aniž víno nové vlívá se v nádoby vetché, poněvadž by sudové již vetchostí sešlí kysáním vína pukli. Takto — a tam dle obecného výkladu směřuje Pán — učeníkům mdlým v nově získaným, ke snášení věcí útrapných a nepohodlných nestatečným, nemůže přikazovati se život přísný, tuhý a tvrdý, aby snad pro tu obtížnost sobě nezasteskli a počatého již sličného života neopustili. Byli učeníci Páně *v nově povolaní*, ale k vetchým obstárlým rouchům a sudům se přilicují pro staré obyčeje a starý obyčejný jejich života spůsob.

Jiní rozumějí rouchem vetchým a surovým suknem *vesměs a vůbec* nepříhodnost a škodlivost míchati staré s novým, přilípati k věcem zvetšelým věci nedospělé, nedozralé a nové. A ten smysl býti praví, že jak vůbec u Židů nestejnorodé věci se spříhati a spojovati neměly Deut. 22, 9. 10, 11., tak Pán takového sešívání, sestavování starých věcí s novými zavrhuje, an život vniterný nedá se z různých capart slípati, nébrž má-li prospívati z jednoho kovu slit býti musí. Těch tedy postů, příkrostí, útrapností a umrtvování, kterých pro ně v Novém Zákoně potřeba, nelze bráti z obyčejů starozákonných, nébrž potřebí, aby přísnosti ty vyplynuly z obnoveného ducha co potok z pramene, a aby vyrostly z obnovené Novým Zákonem mysli co ratolesti z kořene; toho pak ducha obnovení se jim dostalo, když od nich odebral se ženich t. j. po vstoupení Páně. Zevniterné jenom těch postů a toho co s nimi spojeno, těch sebe zapírání, těch odříkání se, toho příkrého útrapného živobytí přibrání, toto všechno málo by spomáhalo, ano škodilo, poněvadž by se věci ty zošklivily a tedy víno se vylilo t. j. veškerá zásluha skutky těmi vydobytá by se zmařila.

My výklad ten o své zůstavujeme váze; jen se nám zdá, žeby Pán, kdyby byl to, co výklad ten sebou obnáší, pověděti chtěl, byl bez mála řekl: Nikdo nepřišívá k rouchu novému záplaty vetché.

Připomínáme třetí výklad předešlému příbuzný, leč obměrem širším od něho se různící a v bludnou již nauku a v bludařství zabíhající. Podle něho starými nádobami a vetchým rouchem Starý Zákon, novým suknem a vínem novým Zákon Nový se slyší; onen prý s tímto dokonale obstáti nemůže. Marcion a po něm jiní naeretikové toho výkladu následovali.

Posud tedy výklad první jest nejpřípadnější a netřeba nad tím, že něco neproniklosti do sebe má, mnoho zdržovati se, anať přísloví, jichž Pán užívá, nesluší hnísti a přetlačovati. Ozyláště pak slova, jež připojuje Luk. 8, 39: *Žádný, když pije staré víno, nežádá nového, nébrž při starém raději ostává,* ta slova, díme, zvláště prvnímu smyslu nadržují. Nebo co jiného znamenají, leč že učeníci Páně dosavad obyčejným lidí jiných spůsobem živi byvše, nového příkrého a útrapného života spůsobu neoblibují a tudy jemu jen znenáhla přivykati musejí? Ovšem pak ti vykladači *starým* vínem rozumějí laskavé se Páně k učňům chování.

Ještě o vazbě a ústrojí vět připojiti něco sluší. Zatmělá a záhadná je věta: *odjímá plnost či celost jeho od roucha*; slovo plnost πλήρωμα může akkusativem nebo nominativem býti; béře-li se za nominativ, tedy dvojí výklad možen jest, podle toho, jestli se zájmeno *jeho* béře k rouchu nebo k latě — což v ř. a lat. ovšem státi se může, v naší řeči ale *v její* proměniti by se muselo. — Tedy buď smysl jest: nebo jeho (roucha) plnost, či doplnění čili doplněk odtrhuje část od roucha; aneb: nebo její (záplaty či laty) vyplnění či spravení či docelení odjímá či odtrhuje z roucha kus, a horší stává se roztrženina.

Avšak lépe jest s vulgátou slovo πλήρωμα za akkusativ bráti v ten smysl: *neb* ona (lata) odjímá a odtrhuje celou plnost jeho t. j. roucha, celé to prostranství odtrhuje, pokud lata roucho vyplňuje t. j. ta zálata odtrhuje ještě i ten celý díl roucha, na kteréž dána jest a tak horší roztržení bývá. Luk. 5, 36. má jasněji: *Nikdo laty od roucha nového neodtrhá a k rouchu vetchému nepřičiňuje, sice i nové se roztrhne a k vetchému nesluší lata od nového.* Těmi slovy dvojí namítá škodu, roztrhání roucha nového a nenáležitost laty či kusu z roucha nového.

Ještě jenom poznamenati přijde, první, že i v Novém Zákoně duch nový v nádobu vlit býti musel, že tedy Nový Zákon formy své, své obřady a ceremonie má; druhé, že co jsme přeložili *nádoby* jiných následujíce, mělo by vlastně býti *měchy*, jak v staroslov. a v staročeském, an měchy z kůže na východě za nádoby viné vydělávají; leč slovo nádoba dosti prostranné jest a smyslu zhola nejinačí. Bylby snad Pán ještě místněji o věcech těch se šířil, kdyby nebyl z mluvy vytržen byl, jak výslovně dále praví sv. Matouš:

18. Když On toto mluvil k nim, aj vrchník jeden přistoupiv klaněl se Jemu řka: Pane, dcera má právě skonala, ale pojď, vlož na ni ruku svou a žíti bude. 19. A vstav Ježíš šel za ním i učeníci Jeho. 20. A aj, žena krvotoká po dvanácte let přistoupivši od zadu dotkla se podolka roucha Jeho. 21. Nebo pravila u sebe: Dotknu-li se jen roucha Jeho, uzdravena budu. 22. Ježíš pak obrátiv se a uzřev ji řekl; Buď dobré mysli, dcero, víra tvá tě uzdravila. I ozdravěla žena v tu hodinu. 23. A přišed Ježíš do domu vrchníkova a uzřev pištce a zástup hlučící pravil: 24. Odejděte, nebo neumřelo děvče, nébrž spí. I posmívali se Jemu. 25. Když pak vybyt byl zástup, vešed tam ujal ji za ruku, a vstalo děvče. 26. I roznesla se pověst ta po celé zemi oné.

Nebyl Pán ještě domu Matoušova zanechal, nébrž tam ostával posud, poněvadž odevšad hrnuli se lidé, aby slova Jeho slyšeli; jakož i učeníci Janovi a před nimi fariseové ony otázky, o nichž právě předchází, na Pána v domě tom byli vznesli. Když ještě Pán rozmlouval, aj přišel náčelník či vrchník, představený sbornice či synagógy ku Pánu, *klaněl se* a žádal, aby *dceru, jenž skonala*, k životu navrátil. Evangelisté druzí v jiném spojení příběh ten vypravují; leč zdá se, že tentokrát sv. Matouš, jenž i místněji zázraky ty dva s předešlými událostmi pojí, přede dvěma druhýma, jenžto jenom obecnou vazbu vesměs udávají, předkovati zaslouží; ten den, na němž ode Pána povolán byl, jemu zvláště byl památen a proto spojitost příběhů pilně zachovává. Náčelník synagógy čili sbornice staral se o to, aby pořádek v ní se zachovával, aby určená čtení se dála a předkoval jiným sbornice sluhám, jací byli: radní či starší, čtenáři, posluhovači a jiní. Že představeným sbornice byl a Jairus se jmenoval, jakož že i děva dvanáctiletá a jediná dcera jeho byla, druzí Evangelistové Mr. 5, 22. Luk. 8, 41. poznamenali. Ale poněkud se rozcházejí evangelisté. Marek dí, že *skonává* či na sotnách jest, Luk. že *umírá*, an Matouš že již *skonala*, praví. Odkud rozdíl ten? Ne odjinud leč odtud, že sv. Matouš velmi stručně a zkrátka příběh vykládá, kdežto druzí dva evangelistové a v popředí sv. Marek o věci se prostranně rozšiřují. Zkrátka pak mluví Matouš, poněvadž ku povaze ducha jeho patří prohlédati jenom k hlavitým věcem, okolicností pak méně šetřiti, ješto druzí, jak zvláště u sv. Mr. pozorovati, zračitěji, obšírněji a malebněji příběh před oči čítatelovy představiti hledí. Zjevuje se v tom zvláštní každého svatopisce ráz. Nadto říci můžeme, že sv. Matouš věcmi, jimž když se dály přítomen byl, ovládnut a neobyčejnými zaměstnán událostmi, na dalejší okolicnosti ani nepomýšlel, anoť druzí nebyvše přítomni příběhu chladněji o něm zpytovali a tudy jej vypravovati slyšíce více pozornosti okolicnostem věnovali.

Bezmála takto sluší představiti sobě posloupnost událostí: Jairus byl opustil dceru svou, ana skonávala. I odešed ku Pánu prosil Ho, aby přišel uzdravit ji, poněvadž na sotnách nalezá se. Pán vydal se na cestu, na kteréž cestě dálo se uzdravení krvotoké ženy. Mezi tím poslové z domu Jairova dospěli a vypravovali, že v skutku dcera již umřela, aby tedy déle již neobtěžoval Pána. Návěští to Jaira převelmi zarmoutilo a rozžidlo mysl jeho; proto jej Pán těší a srdce mu dodává. Spůsobem tím se dá vyrovnati ta napohledná potýkavost evangelistů.

Ale i v tom, co se na cestě Páně, an k Jairovi se ubíral, s onou ženou dálo, nějaké napohledné těžkosti zabíhají, když evangelistu Matouše ke druhým dvěma přilicujeme,

kteréž závady tu dříve odstraniti sluší. Podle Mr. 5, 29. Luk. 8, 44. byla uzdravena dříve žena ta, než se byl Pán obrátil a ji laskavě oslovil; podle Matouše ale zdraví dosáhla teprv po Páně k ní se obrácení a jí srdce dodávání. Avšak ta zdánlivá půtka právě tak se dá ukliditi jak předešlá. Matouš vesměs toliko vypravuje, co se dálo, evangelistové druzí místněji a zevrubněji věc přednášejí. Vezdy musíme prohlédati k účelu a záměru, dí sv. Augustin com. ev. 2, 28., jemuž slova slouží a ne hned o potýkavosti smýšleti, praví-li se něco jinými slovy od druhého než od prvního, abychom nebyli bídní slovíčkáři, domnívajíce se, že pravda na slova vázána jest.

Odstranivše námitky činěné tuto druhdy můžeme již k samé věci přistoupiti. Jairus onen, ač s jistou nadějí a spolu s hlubokou pokorou ku Pánu přibyv, ješto byl před Pánem na zem padl, přece nedosáhl stupně víry, na kterém v předešlé hlavě nalezáme setníka. Domníval se, že dcera jeho, jenž na sotnách byla, nemůže leč skrze přítomnost Páně a skrze rukou Jeho vzkládání ozdravěti. Považoval Pána býti prorokům podobna, kteříž modlíce se, pomoc Boží vzývajíce a ruce vzkládajíce nemocné uzdravovali, jak se toho i Naman od Eliséa nadál 4. Reg. 5, 2. Ale víra Jairova tím, co se na cestě dálo, vzrůst veliký přibrala. Pán dle velelásky své neodkázal ho, nébrž tudíž s ním šel, učení důležité na jinou dobu odloživ a nám v tom za příklad slouže, jakou váhu na ochotné jiným pomáhání klásti máme.

Na té cestě k Jairovi ale *ajhle! žena krvotoká* blížila se ku Pánu. Od zadu to činila neosmělujíc se z předu ku Pánu přistoupiti; činila to tajně a kradí, nechtíc prozrazena býti. Neduh zajisté, jímžto sklíčena byla, byl břidlivý a Lev. 15, 25. přikázáno, aby žena krvotoká za nečistou se pokládala a obecenství s jinými prázna zůstávala po celý čas trvání neduhu. Již po dvanácte let protahovala se nemoc ta, a, jak druzí evangelistové praví, veškero jmění své byla již bez prospěchu vynaložila; těmi okolčnostmi se na um dává, že zastaralý, zapeklý, zaprtalý, a tudy neodbytný a nezhojitelný byl neduh její. Domnívala se ona, že, co s Kristem spojeno, *všecko se přiúčastňuje* léčivé moci Jeho, tím více, an i nemoc nakažlivá pouhým dotknutím se jiných přichopuje se. I pravila u sebe t. j. myslila: *dotknu-li se jen podolku u roucha Jeho, ozdravím.* Pán nosil oděv, jak židé druzí a zachovával, co přikázáno v Starém Zákoně Deut. 22, 12. Num. 15, 38., *aby třepení nosili na krajích pláštů, přišijíce je tkanicemi modrými.* Třepení jsou obruby se střapci, jež na čtyrech krajích pláště nosili pro upomínání sobě přikázání Božích. Plášť ten někdy s ramen spustili a o tělo ovinuli, někdy ale také na levém ramenu jej nesli a pod pravým ramenem o dva kraje spojili, tak že dva okraje s třepením v zadu visely, a žena ukloniti se nepotřebujíc okraje, odolku neb obruby dotknouti se mohla. *Ona* tedy *přistoupivši od zadu dotkla se podolku roucha Páně.* Když pak dotkla se, tudíž ozdravěla; *zastavil se tok krve její* L. 8, 44. či vyschl tok krve její a pocítila uzdravenu se býti od neduhu Mr. 5. 29. I hleděla tudíž se skrýti v zástupu. Ale Pán nevolil ji propustiti podtají, jak byla se k Němu přiblížila, nébrž jí dal příležitost, ano příčinu k vyznání toho, co byla učinila. Sic jinak byla by povědomí to neblahé s sebou pojala, že kradí a úkradkem ozdravěla a byla by zatonula v domnění o svém skrze nevidomě působivou magickou sílu uléčení. Obojího ji Pán zbaviti hodlal. Obrátil se totiž a (dle L. i Mr.) dí: *Kdož jest, kdo se dotknul mne?* Zapírali všickni bojíce se, aby snad nebyli se tím provinili. A Petr přejav slovo ve smyslu všech pravil: *Pane, odevšad tlačí a tiskne se lid a ovšem není divu, zavadil-li někdo o Tebe.* Myslil o prostém doteku, Pán ale mluvil o doteku víry. Tudy Ježíš opětoval: *Dotekl se mne někdo, nebo vím, že moc ode mne vyšla.* Tato slova nemohou v ten smysl slyšána býti, jakoby něco bylo se ode Pána mimo vůli Jeho odtrhlo, nébrž zázračná Páně moc k nám vycházeti se praví, když se skutkem vyjevuje. Ješto ale moc ta vyskýtá se tuto co taková, jenž se i ku podolku roucha Páně přičepila, můžeme ovšem tvrditi, že se to dálo na důkaz pravdy té, kterouž učí katolická církev o úctě ostatkům vykonávané. Podolek nebyl zdroj živodárné moci, nébrž stroj a prostředek, jímž moc ta z Kristovy všemohoucnosti vyšlá ženě se uštědřila; podobně ostatkové světců a světic nejsou pramenové, nébrž vodiči toliko milostí od lásky a milodobroty Boží plynoucích.

Pán se tázal, kdo se Ho dotekl, ne jakoby nevěděl, nébrž aby ženě příležitosti k vyznání a spolu jí, vrchníkovi a jiným k větší víře poskytnul, ač také učeníci Jeho u víře potvrzeni býti měli. Když nikdo dlouho nepřistupoval, tedy Pán *hleděl vůkol, aby uzřel, která to učinila;* čímž jeví se, že dobře věděl, kdož byl se Jeho dotekl. Tu již nemohla se tajiti žena před Ním; tedy s bázní a s třesením, vidouci že ukrýti se jí nepovedlo, *padla před nohy Jeho* a vyznala, co byla učinila, přede vším lidem a kterak

uzdravena byla. Třásla a bála se pak, že jí Pán vytýkati bude opovážlivost tu, kterou vedena, ač jsouci nečista, netoliko mezi lid se vmísila, nébrž i samého Pána se dotekla. Leč řekl jí Pán: *Buď dobré mysli, víra tvá tě uzdravila.* Dodává jí srdce, aby opustila veškeren strach, že nebude jí odjato uzdravení pro ono úkradkem učiněné dotknutí, že raději ta její důvěra líbí se Pánu. *Víra tvá,* dí Pán; nepraví, *dotknutí mého roucha*; poněvadž víra člověka činí schopna milosti Boží. Nedí ale *staň se tobě, jak jsi uvěřila,* nébrž víra, *důvěra tvá uzdravila tebe,* aby důvěru její povýšil a od věcí zevnitřních odvrátil.

Píše Eus. hist. 7, 15., že ta žena byla pohanka z Paneady či Cesaréy Filipovy rodem, a že pro památku takového dobrodiní podivný památník a jak nějaké vítězné znamení tam za věku jeho trval; u dveří to domu jejího obraz měděný stál na vysokém kameni v podobě ženy, ana na kolenou klečí a rukama sepatýma jako o milost prosí. Jí naproti byl jiný obraz, z téhož kovu slitý, muže rovně stojícího, slušně řízou oděného a ruky ženě podávajícího; podobenství to Krista Pána. Podle ev. Nicom. c. 7. sloula Veronika.

Maličkosti se ještě dotknouti musíme mimochodem. Dle Matouše praví Pán k ženě té *dcero,* pěstěným tím slovem jí srdce dodávaje; dle Marka dí jí *ženo.* Viděti, že Evangelistové ne všecko doslovně, nébrž přemnoho podle smyslu toliko vypravují. Když byl Pán ženě té milost tu prokázal, ubíral se do domu Jairova. A tu, an dává se na cestu, přibudou lidé z domu Jairova, jenž dí: *Umřela dceruška tvá, proč trudíš a namáháš déleji a déleji ještě Pána?* Pozdě již jest, pravili, majíce ovšem Krista za takového proroka, jenž nemocné uzdraviti může, ale nad jehožto sílu ovšem sáhá, z mrtvých vzkřísiti. Leč Pán přece šel a přišed tam *nalezl pištce a zástup, jenž hluk smutečný činil.* Byl obyčej to od časů nejstarších zachovávaný, an Gen. 50, 3. čteme, že Jákoba jsou *sedmdesát* dní oplakávali v Egyptě. David po smrti Jonaty přítele svého naříkal naříkáním velikým pro něho a otce jeho Saula 2 Reg. 1, 17. Za dob pozdějších, jak rabínové tomu chtějí, nejchudší Israelita pro smutečné naříkání aspoň dva pištce a jednu plačnici najmouti musel. Patrno z přítomnosti plačnic a pištcův, že dcera, když odcházel otec z domu, ještě neumřela, sic jinak by byl pláč a nářek prozatím až do příbytí Páně stavil; patrno též, že se Pán dlouho na cestě zabavoval se ženou onou, chtěje bezmála tomu, aby úmrtí dcery Jairovy nade vši pochybnost povýšeno bylo. Ku pištcům a plačnicem pravil Pán: *Odejděte, neumřela děvčice, ale spí.* Tak dí Pán, poněvadž, ačkoli umrlá již byla, přece tudíž ožiti měla, nejinak, než kdyby byla spala. Nechtěl tím mírného pro umrlé smutku tupiti, ale chtěl učiti nás, kterak smrt považovati máme, že totiž jest toliko spánek a že ubuděna budou k novému životu těla zesnulá v den soudný; tudy také o Lazaru Jo. 11, 11. již umrlém pravil, *přítel náš Lazar spí.* Proto křesťané pohřebnice cocmeteria spanicemi, spalnami, jmenovali, ano u pohanův Gorgiáš Leontinský otázán byv v nemoci od přítele, co činí, odpověděl: Spánek mne podává sestře své. Nechce tedy mírného zármutku Pán zavrhovati, nemírnému jen naříkání ve stříc jíti a je zastaviti volil; sic jinak On sám nad Lazarem slzy proléval, ač jej životu vrátiti umysliv.

Lidé ti, jenž slova Páně slyšeli, *smáli se Jemu;* nebyla víra jejich v Pána velika a domnívali se, že ovšem oni, kteří tu byli, lépe vědí, co se s děvicí dálo, nežli Pán, který teprv přišel a děvici ani neviděl ještě; sami oni jisti byli smrtí její. Ježíš ale propustiv všecken lid a toliko dle L. a Mr. tři učeníky: *Petra, Jana a bratra jeho Jákoba* a rodiče děvičiny sebou pojav, do komnaty, kdež zemřelá se nacházela, vešel. Že ty jenom sebou pojal, druhým odejíti poručiv, toho příčina není jiná leč ta, za kterou potom, jak Mr. a Lk. svědčí, velel žádnému nepovídati o zázraku tom. Stalo se to pro důvody, pro které již často zakazoval rozšiřovati divy svoje, dílem jak již výše praveno, pro dání nám příkladu skromnosti a nehledání chlouby ve skutcích dobrých, dílem pro uvarování se nějakého spiknutí, bouření a vzepření se Římanům, což snadno při té lidu rozkvašenosti a k nim co pohanům nepřízni se díti mohlo, kdyby ze vzkříšení toho poznavše Jej v skutku Messiášem býti Jej byli králem učinili, jak se toho dle Jo. 6, 15. podjali. Nad to nechtěl fariseů před časem, nežby přišla hodina jeho, proti sobě popuditi více; měl zajisté Luk. 13, 33. *dnes a zítra a pozejtří choditi a třetího dne vzíti konec.* Lid sice měl v Něho co v Messiáše věřiti, ale měli o Něm výšeji nežli o králi světském smýšleti, kteréž mysli však toliko znenáhla docházeti mohli. *Roznesla se* ovšem *pověst ta po vší krajině* a málo prospívalo to Páně zakazování; ale Pán činil seč byl, ostatně lidi svobodné vůle zbaviti nehodlaje; tak jak přikázání Adamovi dal, ač věda, že jeho nezachová a jak Jidáše povolal ač předvídaje, že Ho zradí. Pozoru hodno jest, že Pán nikdy a nikde nezakazuje

nauky Jeho zvěstovati; zákaz takový vždy jen k divům Jeho čelí.

Vešed Pán do světnice ujal děvu za ruku a jak praví druzí evangelisté, jí pravil: *Děvečko, vstaň!* Pravil to jazykem aramejským, jak nám Mr. 5, 41. slova Páně zachoval: *Talitha kumi* t. j. *děvečko vstaň.* Mohl ovšem jedním slovem vzkřísiti ji z mrtvých, ale ujal ji za ruku, poněvadž otec Ho byl žádal, vložiti ruku na dceru jeho, a pro dokázání, že není jinak mrtva než jak by spala; nebo obyčejně spící lidi vzetím jich za ruku obuzujeme. Slovo, jehož užívá, dovodí Jej tím býti, jenž *velí a stane se:* zavolal, dí Lk. 8, 54., jak voláme na lidi daleké, na důkaz, že duše se již drahně byla oddálila. Když pak, jako jinak nemohlo býti, děvice ožila, tedy *kázal jí dáti jísti*, jak Mr. dokládá, pro lepší dolíčení, že skutečně a životně nejenom ožila, ale i nemoci své předešlé zbavena byla. Tak i Lazarova vzkříšení Jo. 12, 2. ano svého vlastního Pán potvrdil Jo. 21, 5.; neméně apoštolé Act. 10, 40. 41. se na to co důvod skutečného vzkříšení Páně odvolávali.

Dodává Mr. 5, 42., že byla dvanáctelet stará, že tedy ovšem přirozeno bylo, když nyní oživši chodila nejsoucí totiž dítětem, nébrž výrostkyní.

Dodavkem musíme o některých věcech se zmíniti. Nejprvé, že vzkříšením mrtvé děvice vypodobňuje se duchovní oživení hříšníka; tu *hluk* vzdáliti se musí světských pochotí, duše *povstati* z hříšnosti, pokání činiti a pokrmem Svátosti oltářní se musí posilniti.

Druhé pozorovati, že Pán tré mrtvých v evangeliu vzkřísil, dvanáctiletou děvici, mládence v Naimě, Lazara. Děvice nedávno zemřela a u rodičů ještě v domě od Krista lahodným spůsobem oživla. Mládenec v dozrávajícím věku skonal a teprv na cestě k hrobu ode Pána vzkřísen byl. Lazar v dospělém věku zesnul a čtyry dni v hrobě trval. Při děvici sladce volal: *Děvice, vstaň;* silněji při mládenci: *Mládenče, tobě pravím, vstaň.* Nejsilněji volal Pán při Lazaru: *Lazare, vyjdi ven.* Jsou to dle sv. otců rozliční stupňové hříšného porušení: menší, větší, největší.

Třetí. Pán mrtvé křísí, aby dokázal býti se pánem života, míti klíče života a smrti Ap. 1, 18. a spolu aby nám dal zástavu a rukojemství budoucího vzkříšení našeho. Ti, jenž od něho tělesně vzkříšeni byli, ti od Něho také duchovního vzkříšení účastnými učiněni jsou a ovšem tedy s té strany blaženými nazývati mohou se.

Šel Pán do domu, aby dobrodiní učinil a na samé cestě se ženě dobrodiním propůjčil. Div-li, že když z Jairova domu vracel se, opět jiní lidé se u Něho o dary ucházeli? Byli to slepí, o nichž Matouš takto vypravuje:

27. A když odcházel odtud Ježíš, následovali Ho dva slepcové volajíce a řkouce: Smiluj se nad námi, synu Davidův. 28. Když pak přišel domů, přistoupili k Němu slepci, i dí jim Ježíš: Věříte-li, že to učiniti mohu vám? Řkou Jemu: Ovšem, Pane! 29. Tehdy se dotekl očí jejich řka: Podlé víry vaší staniž se vám. 30. I otevřeny jsou oči jejich; a pohrozil jim Ježíš řka: Hleďtež, ať žádný se nedoví. 31. Ale oni vyšedše rozhlásili Jej po celé krajině oné.

Odcházel Pán právě z domu Jairova do domu Petrova, kdež obyčejně v Kafarnáu bydlel 4, 13., an tu dva slepci následovali Ho volajíce, aby je uzdravil. Slepci byli tělem, ale víra jich v Krista ukazuje, že již již duchem prozírali a že jim vzešlo světlo, jenž osvěcuje celý svět. Volali oni: *Smiluj se nad námi, synu Davidův. Synem Davidovým Ho* jmenují, a tedy Ho za Messiáše mají; tak zajisté prozývá se Messiáš v Starém i Novém Zákoně Ez. 34, 23. 24. Mt. 12, 23. Jest to první před lidem Ježíše co Krista a Messiáše vyznání. Doprošovali se ode Pána zdravého zraku, poněvadž o Messiáši v Starém Zákoně skrze proroky předpovědíno, že slepým zrak navrátí Jes. 35, 5. 42, 7. Na východě v horkém pásmu pro tený a útlý prach, pro náhlé změny temperatury dnové a nočné, a pro rosu, anoť se tam pod širým nebem mnoho spává, častější bývá neduh očí nežli u nás. Tudy v evangeliích několikráte se slepci se potkáváme a u sv. Mt. níže 20, 30. opět u Jericha o dvou slepcích uzdravených čteme. Pán na cestě nevšímal si volání jejich dílem pro zkušení stálosti jejich, dílem pro odvrácení nějakých v lidu brojení, jichž se obávati bylo, kdyby takoví divové hned po sobě veřejně vůči celého zástupu se byli vykonávali. Avšak slepci nedali se odstrašiti, nébrž za Pánem do domu šli. Pán klade jim otázku vlídně se k nim maje. *Věříte-liž, že to učiniti mohu?* Nevece: Věříte-li, že vám toho na Bohu *vyprositi* mohu, nébrž že vám to *učiniti* mohu. Když pak byli přisvědčili, tedy dotek se očí jejich dí: *Staň se vám dle víry vaší!* Nedí: *Otevřte se*

oči vaše, ozdravěj váš zrak, nabuďte zraku a podobně; nébrž: Staň se vám *dle víry*. Víra zajisté výminkou všeliké spásy jest; odtud Pán vezdy a vezdy víry žádal od oněch, kteří uzdravení u Něho hledali, tak i k zdraví duše prohlédaje a všem vyznavačům jasný příklad čeho píleti poskytuje.

I otevříny jsou oči jejich t. j. zrak očím jejich dán, moc či mohútnost vidění jim uštědřena. Hebrejské rčení *otevříti oči* znamená toli co vidoucím učiniti 4 Reg. 6, 17. Jes. 35, 5. Kdo zajisté slep jest, byť i otevřeny měl oči, tomu není přece jinak, než jak kdyby zatvořeny byly.

Na to Pán důrazně zapověděl, aby nerozhlášeli divu toho. Příčina táž jest, kterou jsme již po dvakrát při předešlých zázracích uvodili, a hrozba pomlčeti o tom zvláště se týkala víry jejich, že Messiáš jest, jak níže 16, 20. Pán zapřetil Petrovi a apoštolům Jej co Messiáše ohlašovati. Slepci ovšem neposlechli, domnívajíce se povinností svou býti a ku vděčnosti to náležeti, aby o dobrodiní sobě učiněném vyprávěli; mysleli snad též, že Pán to jenom pro pouhou skromnost činí. Leč o podobném proti zapovědění Páně rozhlašování výše řeč byla, z čehož souditi se dá o té, již tu někteří kladou, otázce, zdaliž slepcové ti rozhlašováním tím zhřešili jsou čili nic. Sv. Jeronym dí: Pán ze skromnosti a pokory tak poručil, slepcové ale ze vděčnosti nepomlčeli.

Ti slepcové sami žádali a prosili Pána, aby je uzdravil; ale člověk jeden žádostiv a potřeben jsa neméně pomoci Páně, musel přiveden býti ku Pánu, ješto mocnost ta, jenž jím vládla, mu toho nedopouštěla. Dí o tom Matouš:

32. A když oni vycházeli, aj přivedli k Němu člověka němého, a běsného. 33. A když vyvržen byl běs, mluvil němý, a divili se zástupové řkouce: Nikdy se nezjevilo takto v Israele. 34. Fariseové ale pravili: V knížeti běsův vymítá běsy.

Slepci ti s radostí ode Pána odcházeli, ale, jak jsme pravili, nebylo ještě skončení dobrodiním Páně. Přivedli k Němu člověka němého spolu a běsného, posedlého totiž od ďábla, kterýž ho mluvy zbavil jazyk mu podtrhnuv; tudy Lk. 11, 14. ač tamto jiný příběh vykládá se, sluje ďábelství němé či běs němý, poněvadž člověka němým činil. Přidati musíme, že slovo κωφός, jak již sv. Jeronym pozoroval, hluchého spolu i němého značí, což obojí obyčejně spojeno bývá. Toť byla pravá bída u člověka toho, že ani bídy své žádnému vyjeviti nemohl. Vadu tu milosrdenství Boží nahradilo. Pán tu nežádá žádné víry od němého, jízto vyjádřiti nemohl, ovšem ji ale raděj v srdce jeho vlíval; prosto ducha zlého, běsa, dehnu, vyhání, načež němota přestává, na důkaz, že nebyl němým pro nějakou přírodnou vadu, nébrž poněvadž byl běs zmocnil se mluvidla jeho. To vidouce lidé užasli se a pravili: *Nikdy se takové věci, tak veliké a zázračné v Israeli neukázaly.*

Divení to musíme na všecky divy ty, kteréž Matouš po svém povolání vypravuje, a netoliko na poslední o vyhnání zlého ducha vztahovati. Tudy slovo *takto*, οὕτως, *sic* zde značí: nikdy se takové divy v krajině naší neukázaly, nikdy jich viděti nebylo ani za Mojžíše, ani za Eliáše a jiných proroků. Nedobře někteří slovo *takto* vykládají toliko o spůsobu, jakým duch vyhnán byl, jakoby se divili lidé, že nikdo z těch podvodných zaklinačů, jenž duchy zlé vyvrhovali, takovým spůsobem, jedním toliko slovem, toho nedovedl. Sv. Matouš v jednu jako kytku spojuje všecky divy, kteréž se dály dne toho, když byl Pánem povolán, a pro úzkou vazbu úžas lidu se ke všem potahuje zázrakům. Již drahně ďáblův dříve byl vymítl Pán. Divení to lidu bylo by pozdě přicházelo. Ovšem ale mohl sv. Mt. znova divení lidu zaznamenati, poněvadž lid tolikými divy obhrnut, ano jako přihrnut byv nemohl než velikým úžasem naplniti se. Viděli zajisté, jak se naplnilo o Kristu proroctví ono Jes. 35, 5. 6. *Tehdá otevrou se oči slepých a uši hluchých a rozvázán bude jazyk němých.*

Fariseové ale nepřičítali divů těch moci Boží, nébrž zvláštním zaslepením viděli v zázracích Jeho moc Bohu protivnou, knížeti ďáblů je připisujíce. Kdyby jich nebyla závist a pýcha oslepila, byliby snadno rozdíl mezi působením ďábla a působením Pána uviděli. Ďábel k modlářství, Pán k oslavení jednoho Boha nabízí; ďábel lidem škodí, je souží, utiskuje, snižuje, zatracuje; Pán lidem pomáhá, je těší, je běd, sužeb a okovů ďábelských zbavuje. Ale nesmírno bylo záští, nesmírna zloba, nesmírna zaslepenost jejich. Knížetem či náčelníkem běsů či ďáblův se jinde zve Beelzebub 12, 24. a jeho pomocí praví spůsobeny býti zázraky Páně. Pán tentokráte útržky té jejich o své váze nechává, aniž jí poráží, buď poněvadž více soukromně pronesena byla, buď poněvadž lid, ač ji slyšev,

zhola na ni nedbal, toli divy v důvěře ku Pánu na ten čas potvrzen byv.

Aniž také Pán útržkami a hanami těmi dal se nějak mýliti v působení svém, nébrž novými dobrodiními je odráží. Nebo praví dále sv. Matouš:

35. I obcházel Ježíš všecka města a všechny vsi, uče ve sbornicech jejich a hlásaje evangelium království a uzdravuje všelikou nemoc a všeliký neduh. 36. Uzřev pak zástupy, slitovalo se Mu jich, že byli umořeni a povrženi jak ovce nemající pastýře. 37. Tehdy dí učeníkům svým: Žeň sice mnoha jest, ale dělníkův málo. 38. Proste tedy Pána žně, aby poslal dělníky na žeň svou.

Dobrodiní svá Pán neobmezoval většími městy, nébrž mnohem raději navštěvoval městečka a vsi, a všady vyučoval, kde sbornice či synagóga nějaká byla, dávaje v tom příklad církve své představeným, o vznešenější a nižší třídu stejnou péči vésti, ač všady raděj *chudým* se evangelium zvěstovalo. Všady pak kázaní svého divy a zázraky potvrzoval, aby ti, kdož se řeči nepodrobili, skutkům se podmanili. Obcházel totiž, dí sv. Mt., *po městech a vsích a hlásal evangelium o království a uzdravoval veskery neduhy.* Těmi slovy s. Mt. činí úvod a přechod k novému oddílu působení Páně, k rozeslání dvanáctera apoštolů a k naukám k tomu připojeným; slova tu jsou téměř tatáž, jež čteme 4, 23. Pohnutku k rozeslání tomu Páně Matouš takovou udává, z níž přemilosrdná Páně dobrota jasně vysvítá. *Slitovalo se* Mu toho lidu, že byl všechen *umořen*, sešlý, utrápen ano *povržen*, pohozen, povalen, stýrán a uhnětán, *jak ovce bez pastýře.* Ovce zajisté pastýře pozbyvše všelikým nehodám podléhají a brzo hynou. V takovém stavě byl lid, zanedbán zhola od těch, kteří měli jej na pastvu slova Božího voditi; ale místo pastýřů prokázali se mu býti oděráky a zbojníky a vlky; netoliko uhněten byl mnohými, jichž snášeti lze nebylo, břemeny, nébrž byl s práznem odbýván, ješto ho kněží a zákoníci pro Krista nepřipravovali, ano zhola protivnými Kristově nauce ideami naplnili. Byl tehdejší stav lidu toho, jak onen, o němž píše Jer. 50, 6. *Jako stádo ztracené učiněn byl lid můj, pastýři jejich svedli je, všickni, kteří je nalezli, zžírali je.* A jak Ezech. 34, 2—6. vypisuje, že nepastýři ti *co nemocného neléčili, co zavrženo zpět nepřivedli, což se ztratilo nehledali,* a že tudy *ovce učiněny jsou k sežrání vlkům, a že se rozprchly po všelikém pahorku vysokém.* Pravý to obraz, čím bychom i my byli bez Krista, a poněvadž jenom v církvi Kristus jest, čím bychom byli bez církve. Protož Pán v nejvniternější útrobě pohnut byl. I dí tudy učeníkům: *Žeň mnoha, ale dělníků málo. Žní* nazývá lid náchylný a hotový ku přijetí nauky o království Božím. Podobně Jo. 4, 35. nazývá Samaritány zralou žní. Poněvadž ale dělníkův jest málo, kteřížby o spasení lidu pečovali, tedy — očekávali bychom, že Pán řekne — posýlám vás, abyste vy vzdělávali půdu, srdce lidská, semeno dobré seli a je až k dozralým žněm pěstovali. Ale místo toho vece Pán: *Proste Pána žní, aby dělníky poslal.* Takto vece, poněvadž poselství dělníků evangelických ovocem má býti modliteb a proseb našich, jelikož důstojenství a úřadu toho se na prosbu a modlitbu lidem dostává, jak dí sv. Hilarius. Proto církev katolická ustanovila čtvero dob v roce, tak řečené suché dny, kdež věřící lid modlitbami, posty, pokáním a skutky lásky dobrých služebníků doprošovati se povinen. *Pánem žní* někteří Krista rozumějí; lépe jiní slyší Otce nebeského; nebo vyvolení se připisuje v písmě Otci Mt. 20, 23., jakož i jinde nazývá Kristus Otce nebeského hospodářem, vinařem a pánem vinice či církve, sebe pak synem a dědicem. Mt. 22, 23. Mr. 12, 1. Jo. 15, 1. *Dělníky*, jak samosvitno, nazývá hlasatele evangelia, kteřížto žnou, sbírají a sklízejí do stodol království Božího. Takoví byli druhdy Mojžíš Ex. 3, 10., Isajáš 6. 9., Jeremiáš 1, 5. a jiní od Boha poslanci. Místo *pošle* jest ř. *vypudí* ἐκβάλῃ vyžene t. j. mocně pobídne a rychle ustrojí, aby to, čeho se zdráhali, na se přijavše rádi nesli a poněvadž potřeba svrchovaná doléhá, tudíž na se přijali.

Ku konci hlavy mohli bychom se ještě ohlédati po různých čteních a o pravosti a nepravosti jich souditi. Ale ta čtení, jichžto jsme nedotkli, smyslu se zhola netýkají a jen pro toho, kdo písmo řecky čte, zajímavost nějakou do sebe mají. My tudy právem se jich lišiti můžeme.

Tudy se raděj obrátíme k tomu, jehož Pán dotekl a o němž Matouš v následující hlavě mluví, k rozeslání totiž apoštolů.

Hlava X.

Rozeslání apoštolův, jimž Pán moc dává divy činiti a evangelium kázati. 9. Uděluje jim naučení, kterak by se ve všech nesnázech chovati měli; 16. předpovídá jim protivenství; 26. k nebojácnosti, ke smělosti a k neohlédání se na krev a příbuznost je vzbuzuje; 40. těm, kdož je přijmou, slibuje odplatu.

1. A přivolav dvanácte učeníků svojich dal jim moc nad duchy nečistými, aby je vymítali a uzdravovali všelikou nemoc a všeliký neduh. 2. Dvanácti pak apoštolů jména jsou tato: První Šimon prozvaný Petr a Ondřej bratr jeho. 3. Jakob Zebedéovec a Jan bratr jeho, Filip a Bartoloměj, Tomáš a Matouš celník, Jákob Alféovec a Thadéus. 4. Šimon Kananejský a Jidáš Iškariotský, jenž Ho i vydal.

Předpokládá sv. Matouš, že se vyvolení apoštolův již bylo dříve dálo. O tom Luk. 6, 13. místněji vypravuje, že Pán za noci na modlitbách potrvav, ráno z veškerého zástupu stoupenců svojich dvanácte vyvolil a je *apoštoly* nazval, totiž vyslanci, posly, náměstníky, zmocněnci vyslanými k ohlašování a zjevování spásy jménem Jeho. Jakož posel nemluví od sebe, nébrž od toho, od něhož poslán jest, tak apoštolé slova Jeho zvěstovati, Jeho zastupovati měli a tudy jim svěřil veškeru moc, kterou sám od Otce přijal, poněvadž jí ku provedení díla spásy lidskému pokolení obmýšleného potřebovali. Ovšem také i jiní učeníci jména apoštolů tytýž dosahovali; ano i sám Pán Hebr. 3, 1. apoštolem od sv. Pavla se nazývá. Leč ve vlastním významu a zvláště patří jméno to těm jenom mužům, kteří ode Krista bezprostředně povoláni a mocí k vyučování a řízení církve ustrojeni byli. Kladou se apoštolé všady v čele úřadů církevních. 1 Cor. 12, 28. Ef. 4, 11.; na nich církev spoléhá, od nich nauku svou obdržela, od nich *apoštolskou* t. j. ode Krista ustavenou a pověřenou slůje. Sv. Matouš jenom jedenkráte, na tomto místě totiž slova toho (apoštol) užívá; činí to za příčinou samozřejmou. Apoštolé zajisté teprva po seslání na ně Ducha svatého k vyučování a obrácení veškerého světa se vydali a tudy tehdá teprv pravými apoštoly se stali. V tom povolání apoštolův a zvláště v tomto jich rozesýlání propůjčil se jak praveno sám oné modlitbě výšeji 9, 37. velené, aby totiž prosili pána žní, poslati dělníky na žeň svoji, spolu tím pánem žní Sebe býti osvědčiv.

Proč dvanáctero jich vyvolil, ani méně ani více? V tom bral ohled na dvanáctero pokolení israelských, kteráž ode dvanácti praotců zplozena byla; jako tam dvanáctero bylo ploditelů podle těla, tak mělo obnovené pokolení podobně ode dvanáctera praotců zplozeno býti, aby se ukázalo, že Starý Zákon byl nástinem, obrazem a předvěstem Zákona Nového a že co tam v Zákoně Starém se dálo tělesně, to duchovním spůsobem ve vyšším smyslu se v Z. Novém obnovilo. Těm dvanácte vyvolencům svojim udělil Pán moci *nad duchy nečistými* a moci, aby *uzdravovati* mohli. Duchy nečistými zove duchy zlé, že se samovolným od Boha odstoupením poskvrnili a z nejčistějších tvorů nečistými stali a že spolu vnukáními a pokušeními svými ubohé lidstvo ke všelikým nečistotám, poskvrnám a plamám duše navodí. Dal Pán moc apoštolům, aby duchy zlé vyháněli či *vymítali* z těch, kteří jimi posedlí byli; tím se značilo spolu, že i z duchů, z duší, z myslí a srdcí lidských vystěhovati se jim přijde. Moc tuto vymítati ďábly odděluje Pán od jiné, již jim tu dává moci, od moci uzdravování, z čehož opět jde, že bloudili vykladači ti, kteří obojí moc mátli a za tožnou pokládali. Divotvorná moc byla potřebna apoštolům na začátku církve pro zaštěpení, zaražení a utvrzení jí; když ale církev již všady nejen kořeny pustila, nébrž ve strom vzrůstala, zázraků již v té míře nevyhledávalo se, jak při zakládání veliké budovy Páně, ač pak ruka Páně nad církví nikterak zkrácena není. Ostatně se nepronáší evangelista o spůsobu, jakým Ježíš moci té divotvorné apoštolům uštědřil, pouhým-li prohlášením, tajemným-li nějakým spůsobem a neb-li zjevným a patrným činem nějakým, jak n. p. Jo. 20, 22. dechnutím na apoštoly jim Ducha svatého a moc odpouštěti nebo zadržeti hříchy svěřil.

Mnoho záleželo na tom, aby jména apoštolův se věděla, an na jich shodném svědectví pravda nauky Kristovy a všech Jeho skutků a příběhů se stanoví. Tudy je zevrubně dle jména uvádí evangelista. Počátek činí od *Šimona příjmením Petra*, a což velepamátno přičiňuje řadovné číslo *prvý*, ač při dalejším

apoštolův vypočítání všech čísel se odtahuje. Třikráte ještě výčet apoštolů v písmě nalezáme, u Marka 3, 16. n., u Lukáše 6, 14. n. a posléze Act. 1, 13. Blíže-li k nim připatříme, shledáme, že ač na mnoze od sebe odstupují, v tom přece dokonale se shodují, že Petra prvního kladou, Filipa na pátém, Jákoba Alféovce na devátém, Jidáše Iškariotského na posledním místě jmenují. Jestliže veškery apoštoly na trojí třídu rozdělíme v každou čtyry pojímajíce, jak kmenové Israelští na poušti okolo stanu po čtveru se rozhostili, tedy podle veškerých popisů třída prvá se nám tatáž vyskytá, Petr, Ondřej, Jakob a Jan. Proč tak se dálo, pouze-li, mimo Petra, pro vyobrazení řádu hierachie nebeské Col. 1, 16. a pro předpodobu budoucí církve Col. 1. 16., čili toliko podlé historického postupu, v němž povoláni byli, nevíme; jisto že Sap. 11, 21. podlé míry a počtu všechny věci Pán řídí na světě a tudy ani v novém stvořenstvu, v církvi, nic náhodě neponechal. Proč Jidáš posledním klade se, jest na bíledni; pořádek jiných nemá do sebe váhy. To však divno a ovšem zajímavo jest, jak jsme zmínili již, že všickni Petra na místě prvním pokládají a k dovršení toho sv. Matouš ještě slovce *prvý* přičiňuje. Odkud to, že Petra všickni jednosvorně prvním kladou, ač mezi sebou žárliví byli a nesnadili se o to, kdo by z nich větším byl? Mr. 9, 33. Nemůžeme na to odpověděti, žeby se to dálo pro nejdřívější Petra od Krista povolání, anoť z Jo. 1, 40. n. víme, že Ondřej byl dříve ode Pána povolán než Petr. Aniž může přednost ta základu míti v nějaké ozvláštní ku Petrovi přivinulosti; učeník, jehož nade vše jiné zamiloval Ježíš, byl Jan. Nezbývá tedy jiná příčina přednosti Petrovy tu projevené, leč vážnost a důstojenství, podle kteréhož pro zachování v církvi jednoty náčelníkem, prvníkem, hlavou a jak dí Zlatoúst, ústem učeníků a vůdcem oboru jich ode Krista ustanoven jest.

Petr, jak tu viděti, jmenoval se vlastně *Šimon*, pro rozeznání ho od apoštola Šimona chananejského a za příčinou důstojenství jeho dáno mu bylo příjmení *Petr, skála*. Tím věc dvojí se navrhuje; jedna, že církev ta na Petru založená bude jak skála nepodvratna; druhá jest napomenutí Petrovi a nástupcům jeho dané, aby stálosti a vytrvalosti v dobru všelijak pilni bývali. Leč o tom níže 16, 18. Kdo z bratrů těch, Petr-liž či Ondřej starším byl, nijak určiti se nedá; sv. otcové se tu různo rozbíhají. Jméno Ondřej či Andreas jest řecké, jako jméno Petr zřečtěné z aramejského jména Kéfa jest. Přicházejí také jiná řecká jména v písmě sv. Nového Zákona, čehož nebude nikomu divno, kdož ví, že Židé po několika století Řekům, Ptolemeovcům a Seleukovcům poddáni byli a že od časů Alexandra Vel. mnoho Řeků mezi nimi přebývalo. Tudy u Židů jména řecká odomácněla, ač ostatně někteří vykladatelé myslí, že Ondřej a doleji Filip také jméno hebrejské nosili, kteréž ale v zapomenutí přišlo.

Dále následují *Jákob Zebedéovec*, totiž syn Zebedéův, a bratr jeho Jan; přidává se Jákobovi slovo *Zebedéovec* pro odlišení ho od Jákoba, syna Alféova. Obyčejně sluje tento bratr Janův Jákobem Větším t. j. Starším, poněvadž dříve byl od Krista povolán.

Filip apoštol rozdílný jest od Filipa jahna. Dle Fuseb. h. e. 3, 31. 5, 24. ve Frygii kázal a tam v městě Hierapoli co mučeník skonal. Filip jest podobně jméno řecké a značí muže komonného, bojovného, rytířského, vlastně koněrada, jakož jméno Andreas člověka zmužilého či mužného znamená.

Bartoloměus značí toli co syn Tolmeův; vlastní jméno jeho bylo, jak viděti Jan. 1, 46., Nathanael; Jo. 21, 2. se Nathanael zřejmě mezi apoštoly pokládá. Někteří sice chtěli Nathanaela od Bartoloměje různiti; ale těžko věřiti, žeby Nathanael Jo. 1, 47. hned z počátku se čtyrmi apoštoly ode Pána povolaný, s takovou láskou přijatý a tak zřejmě Krista Synem Božím býti osvědčující mezi apoštoly počten nebyl. Byl-li však počten, není jiný leč Bartoloměj, anoť Jan o Bartoloměji, ostatní evangelisté o Nathanaelu zmínky nečiní. V seznamech apoštolů vezdy se spojuje s Filipem byv s ním spolu povolán, tak jako Jákob a Jan, Petr a Ondřej spolu povolání dosáhli.

Tomáš jméno hebrejské, jež se Jo. 11, 16. 20, 24. 21, 2. blíženec vykládá.

O Matouši řeč byla 9. 9; přidává jménu svému i stav svůj předešlý, *celný*, což v očích židovstva tehdejšího znamenajíc toli co hříšník pokoru jeho doličuje. Žádný jiný evangelista mu toho přísudku nedává.

U *Jákoba* pro rozeznání ho od Jákoba Většího přičiňuje, že byl synem Alféovým; sloul též Jákobem Menším, jak jsme zmínili, či Mladším buď pro menší postavu, buď pro věk mladší, buď raději pro své ode Krista později povolání. Mr. 15, 40. Jméno *Alféus* jest totéž se jménem Kleofáše Jo. 19, 25. či raděj Klopáše (nebo jméno Kleofáš Luk. 24, 18. jest zkráceno ze jména Kleopatra); Alfej ten otec Jákobův jiný jest od toho, jenž se otcem Matoušovým či Levijovým býti praví Mr. 2, 14. Sloul Jákob ten Spravedlivým

pro svou zvláštní pobožnost a byl *bratrem t. j. příbuzným Páně* po své matce Marii, jenž se jmenuje Jo, 19, 25. sestrou matky Páně; o něm místněji v úvodu k listu Jákobově.

Následuje *Thadéus*; jiní čtou tu Lebéus. Mr. 3, 18. stojí podobně Thadéus, Luk. 6, 16. Act. 1, 13. čte se: Júda *Jákobův* t. bratr. Tudy vypadá, že se jmenoval Júdas Thadéus či Lebéus, a že byl bratrem Jákoba Menšího; Júdas jméno jest, Thadéus či Lebéus jest příjmení, kteréž se pro rozeznání od jiných přidávalo, poněvadž jména Júdas zhusta se užívalo. Obojí příjmě značí totéž, an thad znamená prsa, leb srdce, a tudy obojí příjmení se sbíhá v ponětí muže srdnatého, udatného aneb dle jiných opatrného, prohlídavého, anoť v jazyku hebrejském srdce přečasto mysl znamená.

Zbývají dva ještě a sice nejprvé *Šimon Kananejský*. Lukáš 6, 15. jej horlivcem nazývá, podobně Act. 1, 13. tak sluje. Slovo Kananejský pochodí od slova hebr. Kanna, což horlivce značí. Byli horlivci lidé, kteří dle příkladu Fineesova Num. 25, 7. přestoupení zákona Božího netoliko slovy, nébrž i skutkem kárali. Strana ta horlivcův tenkrát jako v zárodě ještě byla, později teprv se rozvinouci a v ty zbrodně se vydadouc, které o ní Josef Flavius (o válce Žid. 4, 3. 9 a jinde) vypravuje. K té straně přislouchal před obrácením svojím Šimon, odkud mu to příjmení také později dávalo se.

Posledním se klade, že bez mála posléz povolán byl, zajisté pak proto, že Pána vydal a zradil *Jidáš Iškariotský* t. j. z Kariota městečka Júdského Jos. 15, 25. pochodilý. Jidáše vyvolil Pán, jak dí Ambros (l. s. Luk.) nikoli z neopatrnosti, nébrž z *prozřetedlnosti, abys ty zrazen buda od přítele nenesl toho těžce, že jsi dobrodiním se nehodnému propůjčoval.* Mělo také tím naučení býti dáno, že stav žádný člověka neposvěcuje a od zahynutí nevytrhuje; mělo ozřejměti, že sebe větší hojnost milosti člověka spasiti nemůže, jestliže on jí útroby své nepropůjčuje; měla dána býti církvi potěcha, když v plynutí časův muži nehodni v ní přednost obdrží; měla výstraha dána býti, že člověk, byť i s dobrým úmyslem úřad nějaký nastoupil, nebdí-li nad sebou a nemá-li před očima výroku Páně Mt. 26, 41. a výroku apoštolova 1 Cor. 10, 12., ovšem padnouti a hluboce padnouti může; mělo naučení dáno býti, že největší a jako ve středu samé církve zarodilé zlo díla Božího nepodvrátí; měla pravda dogmatická ozřejměti, že milost Boží člověka nenutí ani svobody zbavuje; mělo pohoršení odvráceno býti vzaté od věřících, když vidí, že vetřelci a vlci ovčincem Božím zavládli a mělo se zabrániti všemu domnění, že Pán tehdá církev svou opouští. Předvídal Pán, co se stane, ale předvídal také pád andělů a přece stvořil je.

Sv. Matouš po dvou čítá, jakož pak dle Mr. 6, 7. dva a dva ode Pána rozesláni byli, dílem poněvadž dva svědkové pravdu osvědčovali (níže 18, 16.), dílem abychom se lásce a svornosti naučili; neméně pak chtěl Pán, aby druh druhovi v povolání apoštolském platnou pomocí přispíval.

Leč k čemu je vyvolil Pán? Dí o tom sv. Matouš dále:

5. Těchto dvanácte poslal Ježíš přikázav jim řka: Na cestu pohanů neodejděte a do měst Samaritánských nevejděte, 6. nébrž raději jděte k ovcem zahynulým domu israelského. 7. Chodíce pak hlásejte řkouce: Přiblížilo se království nebeské. 8. Nemocné uzdravujte, mrtvé křeste, trudovaté očisťujte, běsy vymítejte; darmo jste vzali, darmo dejte. 9. Nezachystejte se zlatem ani stříbrem, ani mědí v opascích svojich, 10. ani mošnou na cestě, ani dvěma sukněma, ani obuví, ani holí; hoden zajisté jest dělník stravy svojí. 11. Do kteréhokoli pak města nebo do kterékoli vsi vejdete, optejte se, kdo v něm hodný jest a tam pobuďte až vyjdete. 12. Vcházejíce pak do domu pozdravte ho řkouce: Pokoj tomu domu. 13. A bude-li dům ten hoden, přijde pokoj váš naň, pakli nebude hoden, pokoj váš navrátí se k vám. 14. A kdokoli nepřijme vás aniž poslechne řečí vašich, vycházejíce ven z domu neb z města vyrazte prach s nohou svojich. 15. Amen pravím vám: drahněji bude zemi Sodomské a Gomorské v den soudný, než onomu městu.

Toto apoštolů rozeslání bylo nějak jenom propravné a přípravné, aby co nováčkové před očima a pod dohledem Páně k úřadu svému světovému dospívali a poslušnost, statnost, hotovost, opatrnost a věrnost osvědčili. A tudy jim Pán dává příkazy některé, jenž na čas jenom měly zachovávány býti, dokud by se totiž okolíčnosti nezměnily a jiných ustanovení nevymáhaly. K takovým dočas-

ným přikázáním patří předpis Páně, aby *na cestu pohanů* t. j. která ku pohanům vede (sr. Jer. 2, 18.), to jest aby ku pohanům a aby do měst k *Samaritánům* nešli, nébrž aby se s kázaním svým k jediným Israelitům obraceli. Mělo totiž nejprvé a předc vším Židům se zvěstovati evangelium, poněvadž oni dědicové a synové království Božího byli (8, 12.) a poněvadž jim skrze proroky připovědíno bylo, že oni přede všemi říše Boží účastni budou, ostatní pak národové, pohané a Samaritáni, po nich a jejich teprv působením do ní budou přijati. Gen. 17, 1. Trvala zajisté posud ona zeď, ona stěna a hradba Ef. 2, 14. mezi pohany a Židy, mající smrtí Kristovou teprv obořena býti. V tom smyslu dí Pán sám níž 15, 24., že nepřišel leč k zahynulým ovcem Israelským. A sv. Pavel Rom. 15, 8. jmenuje Krista *služebníkem obřízky pro pravdu Boží ku potvrzení slibův otcům daných* a v řeči své držané v Antiochii pisidijské Act. 15, 46. praví Židům, kteří se rouhali kázaní jeho o Kristu: *Vám mělo nejprvé mluveno býti slovo Boží, ale poněvadž vy je zamítáte, obracím se ku pohanům.* Tento pořádek, jak v Starém Zákoně předpovědín byl, zachovával Pán a nechtěl na počátku, aby apoštolé se pohanům propůjčovali, dílem pro právě udanou již příčinu, dílem aby Židé nehoršili se a své evangelia nepřijetí tím nevymlouvali, že proti připověděm starozákonním se jim popředního evangelia kázaní nedostalo. Přidávají se ještě důvodové jiní, jako ten, že tím chtěl Pán dokázati, že han a příkoří od Židův utrpených jim zpomínati a zdvihati nevolí; že za života Páně všeobecné přiúčastňování spásy v Pánu samém spočívalo, a on druhdy i pohanům (8, 5.) a Samaritánům (Jo. 4, 40.) se propůjčoval; nad to že apoštolé nebyli ještě takového všeobecného působení schopni, teprv sesláním na ně Ducha svatého k němu ostatečněti majíce.

I Samaritánové vyloučeni byli od tohoto předchozího kázaní, an dí, aby *do měst jejich nevešli.* Byli to pohané v prostředních částech země svaté po odvodu lidu do zajetí assyrského usazení, kteří pro veliké lvů rozmnožení na kázaní kněze k nim poslaného poněkud víru v pravého Boha přijali, avšak bludů pohanských nezhostivše se docela; tudy v jakési polovičátnosti uvázli, a nedivno, že se k nim Židé nepřivíjeli, ano všelijak zášti své proti nim prokazovali. Proto Pán je tu v jednu třídu s pohany zahrnuje a za týmiž příčinami apoštolům k nim se obrátiti nedopouští, což se později po udělení jim Ducha sv. teprv díti mělo.

Nyní ale při rozeslání *tomto* jíti mají toliko *k ovcem zahynulým domu Israelského. Ovcemi* Israelity nazývá, poněvadž byli zvláštní lid Boží a jako stádo, jež Bůh sám a skrze soudce krále, proroky a kněze pásl Ž. 73, 1. 76, 21. Jmenuje je ovcemi *zahynulými* t. j. bludnými, zavedenými, hynoucími; prohlídá k Jer. 50, 6.: *Jako stádo ztracené učiněn byl lid můj, pastýři jejich svedli je a spůsobili, aby se toulali po horách; všickni, kteří je nalezli, zžírali je.* Viz výše 9, 36. Připomíná sv. Hilarius vlídnost a laskavost Páně, že Židy, jenž proti Němu takovou sápali se nepřízní a vlčími zuby a hadími uštknutími na Něho dorývali, ovcemi jmenovati a k nim své apoštoly, spasiti je hodlaje, posýlati ráčí. Kázaní dvanácti poslův těch zahrnovalo v sobě hlasy prorokův veškerých a bylo mocné vybízení a napomenutí přirozených dědiců slibův Božích, aby sobě usmyslili a bludného toulání a plahočení zanechavše ku pravému pastýři duší svojich se přivinuli.

Sluší přidati, že *dům israelský* byl čestný název Židův a že místo do měst Samaritánských čte text řecký *do města Samaritánů* leč bez členu εἰς πόλιν C., tak že smysl jest: do žádného města Samaritánů; což tudy smyslu nepřejinačuje.

Ale o čem měli apoštolé především k těm ovcem domu Israelského kázati? Praví Pán: *Chodíce pak hlásejte řkouce: Přiblížilo se království nebeské.* Osnova kázaní apoštolův nemá býti jiná než ta, kterou sv. Jan Křestitel a kterou sám Pán provedl, totiž že *přiblížilo se království Boží.* 3, 2. 4, 17. O království tom viz výše 3, 2. Leč aby kázaní jejich s úspěchem se potkávalo, obdařil je Pán mohútnými dary, o nichž mluví, an dále pokračuje: *Nemocné uzdravujte, mrtvé křeste, trudovaté očisťujte, zlé duchy vymítejte, darmo jste vzali, darmo dejte.* Uděluje Pán apoštolům moc divů a zázraků pro dokázání toho, že od Boha posláni jsou a že tudy nauka jich a napomínání co slovo Boží má přijato býti, aby takto velikost připovědí skrze velikost zázrakův se dolíčila. Divové zajisté jsou nějaké zplnomocnění apoštolům dané pro dovodění toho, že vyslanci Boží jsou. Dosáhli nadpřírodných mocí těch z pouhé milosti, nikoli pro zásluhy svoje. Proto mají se také jimi zdarma propůjčovati těm, jenž pomoci jich potřebují. V povaze tedy a v původu nadpřírodných darů těch leží povinnost zdarma jich udělovati, ač ostatně i jiné toho příčiny

býti mohly, aby totiž apoštolé v lakomosti neuvázli, aby podezření zlé na jich vyslání a na dílo Kristovo nepřivisnulo, aby darové nebeští ku podlým záměrům zneužiti nebyli. Proto na obraz toho ve Starém Zákoně Eliséus Námana malomocenství zbaviv nepřijal od něho darův a Giezi sluha prorokův dary tajně vzav malomocenstvím ranění byl 4 Reg. 5, 16. Proto sv. Hilarion, jak sv. Jeronym vypravuje, od těch, jež byl zázračně uzdravil, ničeho nepřijal řka: *darmo jste dosáhli, darmo dejte.* Tudy podobně Jes. 55, 1. předpovědíno bylo o Kristovi: Všickni žízniví pojďte k vodám; *pojďte a kupte beze stříbra* atd. Tak slušelo na nejvyššího krále Krista, tak slušelo na apoštoly, aby veškeren stín lakoty od nich vzdálen byl; tak slušelo posléze na samy dary, jejichž vznešenost jest toliká, že s nižádnou cenou pozemskou porovnány býti nemohou. Eliáš, dí sv. Jeronym, do nebe se bera nemohl tam přijíti s pláštěm, nébrž roucho světa na světě zůstavil. *Kořen všeho zla jest lakomství*, dí písmo 1 Tim. 6, 10. Josue muž podivný, vece Ambr. off. 2, 26, mohl slunci, aby stálo, poručiti; lakomství ale vojína jednoho přetrhnouti nemohl.

Slova: *darmo jste obdrželi, darmo dejte* podle spojitosti slyšána býti mohou toliko o divech a nemohou brána býti o tom, žeby měli za darmo kázati; an naopak hned v. 10. Pán vece, že *dělník hoden jest stravy svojí.* Ovšem ale Pán i v té příčině všelikému lakomství přítrž učiniti hodlal, aby poslové jeho ne ze žádosti časné odměny, časného zisku a zemského pohodlí věc svatou provodili, nébrž aby všecko to pro rozmnožení slávy Boží vykonávali.

Než dáleji slova tato Páně rozbírati budeme, tu maličko ještě pozastaviti se musíme při slovech *mrtvé křeste.* Slov těch někteří novější vydatelé řecké bibly vynechávají pro tu příčinu, že se ve mnohých rukopisech nečtou a že někteří otcové je vypouštějí. Leč většina nejstarších rukp. a sv. otců slova ta pokládá. Vypuštění jich v některých rkpp. pošlo bez mála odtad, že se o takové apoštolům dané moci nečte ve verši prvním naší kapitoly, aniž o ní zmínka se děje u ostatních dvou synoptiků Mr. 6, 13. Luk. 9, 6., an teprv Act. 9, 36. n. se vyjevuje; však důvody ty malicherné nemohou podvrátiti jasných svědectví nejstarších rukp. BCD a latinské vulgáty.

Pravil Pán, aby ničeho nepřijímali za uzdravení a jiné dary zázračné lidem propůjčené. I ovšem jim napadnouti mohlo, že tedy sami se mají na cestu penězi, obuví a šaty bohatě zachystati, aby dílo své bez obtíže a bez překážky vykonati mohli. Leč takovým domněnkám jejich vychází tu Pán ve stříc a líc a učí je, že toho zachystávání zhola potřebí není, poněvadž je Bůh v tomí opatří. Dí: *Nemějte zlata ani stříbra ani mědě v opascích svojich, ani mošny na cestě, ani dvou sukní ani obuvi ani holí; hoden jest zajisté dělník stravy své.* Zlato, stříbro, měď stojí za všeliký druh peněz, kteréž se u východanův obyčejně *v opascích* schovávaly. Mošnu či torbu nosili pocestní, myslivci a pastýři; v ní potravu a jiné na cestu potřeby mívali. Obyčejně také se na cestu bral dvůj oděv, aby se převléci mohli, čehož v krajinách horkých velepotřebí jest; podobně i holi pocestníci užívali. Na východě zajisté hospody příchozím ničeho neposkytují mimo jediné odpočinutí, a pocestný sám sebe všemi věcmi potřebnými, potravou, prádlem, šatstvem atd. opatřiti musí. Jinak ale mělo býti u apoštolů: *Nemějte*, vece jim Pán, *zlata, stříbra, holi* atd. I proč Pán učeníkům věci ty pro každého velepotřebné zapovídá? Otázka ta tím doléhavější jest, poněvadž sv. Marek věc tu nám tak vystavuje, že s výroky Páně od Matouše uvedenými potýkati zdá se. Dí zajisté týž sv. Marek 6, 8. 9.: *Přikázal jim, aby ničeho nebrali na cestu jedině toliko hůl . . . ale aby obuté měli nohy ve střevíce a neobláčeli dvou sukní.* Kterak Pán u Matouše obuv a hůl míti zakazuje, což u Marka dovoluje? Zmizí ta zdánlivá půtka, jak mile blížeji přihlédneme a se smyslem se místněji seznámíme. U sv. Matouše slovce *dvou* také při ostatních se má rozuměti věcech, tak že smysl jest: *nemějte ani dvou holí, ani dvojí obuvi*, nébrž spokojujte se s tím, čeho vám jest nevyhnutedlně potřebí, o zásobu nepečujíce aniž se bojíce, žeby se vám čeho nedostávalo. Dovoluje jim tedy, aby obuvi a holi užiti směli. Proto také čtení jedno zní ῥάβδους v čísle množném *holí*, kteréž čtení od nejnovějších kritiků pro množství svědkův do textu řeckého vzato. Co dí *o dvou sukních* či oděvích, nesmí tak bráno býti, jakoby jim dvojího roucha obléci zapovídal; obyčejně zajisté mimo roucha spodního nosili svrchní oděv, jakožti Pán sám dvojí sukně užíval Jo. 19, 23. Nébrž to v ten smysl má slyšeti se, aby o zásobu oděvu dáleji se nestarali, na oděvu, jímž odíni jsou, přestávajíce. Tam zajisté směřuje Pán, aby apoštolé vší péče se zhostíce ku kázaní evangelia jedině prohlédali a Bohu veškerou starost o sebe poručili. Ač tedy ve slovích nějaká nesnada se naskytá, smysl výroku Páně beznesnaden jest; přípravami se totiž meškati

jim zapovídá, aby tudíž se v ten úkol, jenž jim vytčen, vydali a na Boha péči všelikou složili. Nebo dí *hoden jest dělník pokrmu svého.* Užívá Pán obyčejného přísloví, jakoby pravil: Poněvadž dělníci Boží jste, opatří to Bůh vlídný hospodář, čeho koli vám potřebí, aby se vám ničeho nenedostávalo. Ten jest první a bezprostředný záměr onoho přísloví, odkazování totiž na prozřetedlnost Boží, jak ze spojitosti tuto vysvítá. Ovšem pak prostředečně obnáší sebou výrok Páně spolu právo, požadovati výživy od těch, jimž se evangelium zvěstuje; v tom smyslu přísloví to se béře Luk. 10, 7. O právu takovém viz 1 Cor. 9, 11. Gal. 6, 6. a j.

Ustanovení to veledůležito, velevhodno a záměrno bylo pro apoštoly s jedné a pro Israelity s druhé strany; apoštolé měli zkusiti sílu a mocnost evangelia, pokory a chudoby. Israelité ale měli pohledem takových poslův Messiáše zbýti bludu hluboko u nich vkořeněného, žeby království Kristovo mělo politické a zemské býti a národu Židovského na vrchol slávy, panství a vlády nade všemi národy jinými pozdvihnouti. Vidouce zajisté oni apoštoly na všem přestávati, se vším i nejchudším opatřením se spokojovati, hlad, žízeň, nouzi a chudobu milo snášeti, ovšem dojati byli a přesvědčeni, že říše Messiášova jest říše vniterná a že k opatření života vniterného a k oslavení duší svých prohlédati mají. Spolu jich příklad ten mocně ku přijetí víry Kristovy povzbuzoval, an jak již pohan dí (Cicero off. 2.) nikomu se lidé tak neobdivují jako tomu, jehož peníze nedojímají.

Povstala otázka mezi vykladateli, zda příkaz ten pro všecky časy dán byl, čili jediné pro tuto příhodu? Na otázku tu nebude nám nesnadno odpověditi, an jsme ji poněkud již výše vyhověli. Poněvadž sám Pán apoštolům, dokad s nimi chodil, měšec míti dopustil Jo. 12, 6. dále, poněvadž apoštoly na cestách apoštolských všemi věcmi zaopatřené spatřujeme, jak z 1 Cor. 9, 5., Filipp. 4, 14. a odjinud viděti; poněvadž mezi pohany kážíce nechodili jak tuto po dvou, nébrž jak n. př. svatý Pavel, hojně měli provoditelů, pro něž dříve, než zlost, tvrdost, nepřízeň a záští pohanů se oblomily, opatření nějaké díti se muselo, tudy shodují se v tom všickni téměř vykladatelé, že doslovné zachovávání předpisu toho do času jenom trvati mělo, na čas totiž ten, dokud Pán sám v ponížení na světě chodil a ještě do slávy své nevešel. Bylo zajisté záhodno tenkráte, aby poněvadž učeník není nad mistra, také apoštolé chudobu Páně nemajícího kam hlavu položiti na sobě pronášeli. Avšak ač příkazové ti co do slova toliko dočasni byli, přece podle podstaty a záměru svého na všecky časy a veškery věky vztahují se. Vezdy zajisté vzdalování se lakomství, povýšenost nade všemi žádostmi zemskými, přivinulost k věcem nebeským a neobmezená v prozřetedlnost Boží důvěra se na rozdavateli tajemství Páně vyhledávají.

Byli pak v církvi každého věku mužové a ženy, kteříž doslovně toho dočasného předpisu Páně šetřili. Sv. František Assiský slyšev slova Páně, jež jsme tu vykládali, s převelikou rozkoší obuv vyzul, torbu odložil, hůl odhodil a jediný šat podržel provazem jej opásav, anoť prý Pán sám mu zjevil, aby podle pravidla toho život vedl. Sv. František Xaverský do Indie vyjev na obracování pohanů zhola ničeho s sebou nevzal, docela v prozřetelnost Boží se odevzdav. A tak nesčíslné množství jiných světců.

Ještě přijde se nám dostavkem zmíniti, že pro odvedení napohledné potýkavosti, o níž jsme byli mluvili výšeji, někteří rozdíl činili mezi holí a holí, tři druhy jich rozeznávajíce; jiní zas lišili obuvi od obuvi, (ὑποδήματα podešve, σανδάλια štíbaly či střívě) a v tom rozdílu oproštění nesnady vyhledávali. Leč rozdělování a rozeznávání takové zhola nemístno jest a ku rozluštění věci zcela neprospěšno; tudy se my jeho tu odtahujeme a na vývadě nesnad výše podané přestáváme.

Ale ke komu se apoštolé mají při své chudobě obrátiti a kam zavítati, aby ochotně přijati aniž komu břemenem byli? O tom jim Pán výslovné naučení dává. Dí: *Do kteréhožkoli pak města nebo do kterékoli vsi vejdete, vzeptejte se, kdo v něm hodným jest, a tam pobuďte, dokud nevyjdete.* Když tedy přijdou do vsi neb do města nějakého, mají vyzpytovati a vyzkoumati, kdoby tam *hodným* byl, t. j. hoden, aby u něho zůstali a z domu jeho učení svoje rozšiřovali. Hodným pak toho, aby u něho byli hospodou, mohl ten jenom býti, kdo dobrou pověstí a ctností u obyvatelů proslul. K opatrnosti neméně než k odevzdanosti do vůle Boží to patří; zlá pověst člověka, u něhož se ubytovali, muselaby i samému dílu jejich býti škodliva. Aby ale dokázali se býti s málem spokojenými a po hostinách nebažícími, přidává Pán, aby v domě tom, kde se ubytovali, nápotom zůstali, z domu do domu nepřecházejíce L. 19, 7., až by jim odejíti přišlo. Byla by ta nestálost a vrtkavost s pohoršením pro mnohé lidi a v nenávist by apoštoly a spolu tu kte-

rou vedou nauku přivedla, hostitele prvního by zahanbila a domácím jeho by k necti sloužila. Prohlídá Pán spolu k tomu, že milost veliká se dála člověku, u něhož se apoštolé uhostili, anoť kdo sluhu Kristova přijímá, Krista samého přijímá. Předvídal nad to Pán, že ponejvíce lidé chudí víru přijmou a že u těch apoštolé bytem prvním zdržovati budou se. Kdyby pak se potom obrátil bohatec nějaký a tudíž se k němu hospodou dali apoštolé, nebylo-liž by v tom nějaké pohrdání chudobou a nedálo-li by se opak toho, co dí Pán: *Chudým se evangelium zvěstuje* 11, 5. a opak toho, co 1 Cor. 1, 27. 28. dí apoštol Pavel, že Bůh neurozené a potupné vyvolil nejpříze k evangeliu svému?

Ale jak mají do toho domu, o jehožto hodnosti vyzpytali, vkročiti? Nedává jim Pán žádného listu schvalovacího, jak pocestní mívali, nébrž vypravuje je toliko s tím, aby vcházejíce do domu učinili domu tomu obyčejné pozdravení: *Pokoj buď domu tomuto.* Obyčejné to sice bylo pozdravení a v ústech obyčejných Židů nemělo jiného významu a váhy jiné, leč žičením, žádáním a želáním toliko bylo projevujíc přízeň, ochotu a přátelskou mysl. Jinak ale zněla slova pozdravení z úst apoštolů vyslaných ode Pána a od Něho naučených, jakými by slovy hostitele své osloviti měli. Tu již přestávají slova ta pouhými slovy býti a mocna jsou to působiti, co v sobě obsahují. Ale tu se klade výminka, pode kterou jen moc svou provoditi mohou. Výminka ta se zahrnuje ve slovech *hoden-li jest ten*, jemuž se pozdravení toho dostává, aneb jak ji Lukáš 10, 6. vyslovuje *bude-li dítětem* či *synem pokoje* t. j. pokoje tohoto hoden, bude-li ku pokoji směřovati, žádostiv-li pokoje bude. Pokojem tu rozumčj všeliké dobro, ozvláště duchovní; to zajisté v obecném mluvení slovem *pokoj* se slyšelo. Dí tedy: Bude-li hoden člověk, všeliké dobro vaším přáním uštědří se jemu. Překrásně pak Pán všeliké dobro *pokojem*, mírem, klidem nazývá; smíření s Bohem, uklizení všelikého mezi Bohem a lidstvem odporu, ukojení zbouřené vášněmi a náruživostmi mysli naší bylo konečný záměr veškerého apoštolů působení. Tudy sv. Pavel jmenuje Krista *pokojem naším*, kterýž veškery národy jedním tělem a jedním člověkem obnoveným učinil a nás s Bohem smířil. Ef. 2, 15. 16.

Sic jinak, vece dále Pán, *není-li hoden, vrátí se pozdravení vaše k vám* t. j. dům onen nehodný nebude účasten pokoje vašeho. Považuje tu Pán *pokoj* co nějakého posla, jejž jménem Páně vysýlají a jenž *přichází* na člověka, když dobrá toho pozdravením vyjádřeného dobrou a ochotnou vůlí svojí se účastní, jenž ale vrací se jako s nevyřízenou zpátky od toho, kterýž jej přijíti se zdráhal. V tom smyslu se čte u Jes. 60, 11. *slovo moje, kteréž vychodí z úst mých, nevrátí se ke mně na prázno.* Jiní a to lépe slovce *vrátí se* vykládají o pokoje toho na apoštoly přenášení, že totiž zlým a odporným jich odbytím nebudou mzdy a odplaty zbaveni, poněvadž veškerého toho požehnání, jež jim vynášeli, jim se dostane.

Musíme připomenouti o dvojím čtení. Nejprv věděti jest, že text řecký tu na místo *přijde, vrátí se* čte *přijdiž, vrať se*, což ústům Páně a mocnosti Jeho velevhodně přisluší. Dále pozorovati přijde, že slov: *Pokoj vám* někteří sv. otcové a mnohé rukpp. nečtou a tudy kritikům se vidí, že slova ta z Luk. 10, 5. do kapitoly naší vklouzla. Avšak rukp. DL a překlad starý latinský rčení to mají.

Ještě pozorovati musíme, nač již sv. Augustin (corr. & grat. 15.) odkazoval. Nedí Pán: Nad kým odpočine pokoj váš, ten se stane synem pokoje, nébrž dí: Kde bude syn pokoje, nad tím odpočine pokoj váš. Již tedy dříve, než se mu pokoj ten hlásal, synem pokoje byl a takového jej Pán býti předvídal.

Ale co činiti, kdyby jich lidé nepřijali? *Kdyby ale*, pokračuje Pán, *vás nepřijali ani slov vašich slyšeli, vyrazte prach nohou svojich, z města toho vycházejíce.* Což to? Co značí Pán střásáním prachu? Především učí je neteskliti, nekormoutiti se a nemalomyslněti, nébrž statně počínati sobě. Označným a význačným činem, vyražením prachu z nohou Pán dále chce, aby své dokonalé lidí těch se stržení a odříkání osvědčili a jim na rozum dali, že nebudou žádného podílu míti v té spáse, jíž je přiúčastniti hodlali. Avšak symbolický skutek ten více ještě znamenal. Vešlo v obyčej u farisců, že kdykoli z pohanské země se vrátili, bedlivě prach s nohou střásali za to majíce, že každý kraj mimo svatou zemi člověka Israelitu poskvrnuje. Když tedy apoštolé téhož symbolického činu proti městu israelskému užili, což jiného tím značilo se, leč že město to jako zpohanělo a znečistotnělo, malomocenstvím opryskio a hrobovou jamou se stalo, že tedy ovšem od Boha zavrženo jest? Pohrdnuvše zajisté jimi, samým Kristem pohrdli jsou. Tudy Luk. 9, 5. přidává: *prach vyrazte na osvědčení proti nim* a dle Luk. 10, 11. přidati mají k symbolickému výkonu tomu spolu slova: *I prach, jenž se nás přidržel z města*

vašeho, vytřásáme na vás či *vám*, jej vracujíce vám, aby byl na osvědčení vaší tvrdošíjnosti. *Leč vězte, že se přiblížilo království Boží;* říše Boží, říše Kristova opanuje a obdrží a ovšem vás tedy pokuta zastihne.

Užili symbolického jednání toho Pavel a Barnabáš proti Židům v Antiochii pisidijské, když tito proti apoštolům zbouřili se, protivenství na ně vzbudili a je z končin svojich vyhnali; tu dí písmo Act. 13, 31. *vyrazivše prach nohou svojich na ně* odebrali se. Podobně učinil Pavel v Korintu. Když Židé odporovali učení Páně a se rouhali, tedy vytřásnuv roucha svá pravil: *Krev vaše na hlavu vaši*, t. j. sami zahynutím svojím vinni jste. Act. 18, 6.

Poněvadž ten Páně nad takovými Židy nález přestroh a přepřísen apoštolům zdáti se mohl, tudy Pán příčinu přísného úsudku toho udává, spolu jim důležitost poselství jejich před oči klada a nezvratnou je doufanlivostí ozbrojujíc. *V den soudný drahněji bude Sodomitům a Gomoritům nežli městu onomu.* Známo bylo hrozné vyvrácení města Sodomy a Gomory, známy také příčiny jeho a vešli již jejich velicí hříchové a pokuta hrozná jejich u Židů v přísloví. Zdálo se, že není ani větší zbrodně ani většího trestu. A Pán tuto dí, že oněm nešlechetníkům a zapeklitým nepravostníkům ze Sodomy a Gomory na soudu posledním se lépe povede než lidem, kteří apoštoly pohrdli. Jaký to trest měl zastihnouti a přikvačiti je a jak veliká musela vina lidí těchto býti, kteří apoštoly a tudy Kristem pohrdli! Ovšem pak tamti lidé zhřešili bez zákona; tito ale zákon a proroky majíce, v nich zjevná o Kristu proroctví denně téměř čítajíce, nad to divy a zázraky od apoštolův konané spatřujíce, avšak přese všecko to v nevěře trvajíce hrozný důkaz zarytosti, zašlosti a zapeklitosti své dali a mohlo říci se o nich slovo Jeremiáše proroka Thren. 4, 6.: *Větší učiněna jest nepravost dcery lidu mého nad hřích Sodomy*, jakož i podobná slova čtou se u Ezechiela 16, 48.: *Živ jsem, dí Hospodin, že nečinila Sodoma sestra tvá, jako jsi ty činila.* Vědomá nevěra a zavržení nauky tak podivně osvědčené což to jiného bylo, než hřích proti Duchu svatému, o němžto Spasitel níže 12, 31 praví, že rouhání proti Duchu svatému odpuštěno nebude? Bylo zajisté, jakoby byli Pánu pravili: *Odstupiž od nás, známosti cest Tvých nechceme.* Job. 21, 14.

Posud Pán jednal ozvláště o tom, co se té první výpravy apoštolův týkalo. Avšak se před prorockým zrakem Páně rozvíjelo celé pole účinnosti jejich a podle toho Pán v následujících propověděch je vyučuje, kterak by se i budoucně, majíce po svém úřadu se do širého světa pustiti, měli zachovati. A tu jim dává hlavně pravidlo, kterým veškery ctnosti a povinnosti zahrnuje. Dít zajisté:

16. Aj já posílám vás jak ovce uprostřed vlků; buďtež tedy opatrni jako hadové a sprostni jak holubice. 17. Střežte se pak lidí, nebo podají vás na soudnice a ve sbornicech svojich bičovati budou vás. 18. I před vladaře a krále voděni budete pro mne na svědectví jim a pohanům. 19. Když ale vydají vás, nepečujte, kterak aneb co byste mluvili; dáno zajisté bude vám v onu hodinu, co mluviti máte; 20. nebo ne vy jste, jenž mluvíte, nébrž Duch Otce vašeho, jenž mluví ve vás. 21. Vydá pak bratr bratra na smrt a otec syna a povstanou děti na rodiče a usmrtí je. 22. A budete nenáviděni ode všech pro jméno moje; kdo však vytrvá až do konce, ten spasen bude. 23. Když pak pronásledovati budou vás v městě tomto, utíkejte do jiného. Amen pravím vám, nedokonáte měst israelských, až přijde Syn člověka.

Podivné opatření apoštolů ode Pána! Tak mají lahodně a mírně se zachovávati, aby nikde křivd sobě učiněných nemstili a jedinou trpělivostí všecko překonávali, spokojujíce se s tím, že lidem spásy dopomáhati mohou. *Aj já posílám vás*, vece Pán, *jako ovce uprostřed vlků.* Tu především napadá slovo *Já;* slovem tím namítá se vážnost a moc Páně a Jeho nad nimi ochrana a péče. Leč hlavný důraz a hlavitá váha spoléhá na slovích *jak ovce uprostřed vlků. Uprostřed* může se bráti za vyrčení *místa*, tak že se ovce v prostředku vlkův býti kladou, aneb za vyrčení *pohybu*, tak že je Pán mezi vlky, do prostřed vlků posílá; v obojím případě týž smysl vychází, leč druhý smysl lépe přiléhá ke slovu *posílám.*

Pravil, že snesitedlněji se povede Gomoře a Sodomě než městům, kdeby jich nepřijali; dal jim moc divy činiti. I neměli-liž se všeho dobra nadáti, ozvláště pak na té ustrnouti naději, že jim co poslům všemohútného Pána žádná překážka s tou mocí

neopře se, aby jí tudíž odolati nemohli? Jinak Pán jim předpovídá, že totiž půjdou jak ovce mezi vlky. A bylo jim předpovědi té potřebí! Jedno, aby jim patrna byla předvědoucnost Páně; druhé, aby se nezdálo, že zla a svízelové, jenž je nápotom přikvačovali, jdou z nestateče Páně; ozvláště pak za třetí, aby mysli netratili, když je pronásledování a příkoří skutečně zastihne. Posílá je jak *ovce* beze zbraně, bez lidské záštity, an vůkol nich budou vlkové zlí, hltaví, lítí, obžerní, lakotní, všelijak o jich bezhrdlí usilujíce. Byl i Pán beránkem, byl On ovcí po celý život Jes. 53, 7. a obdávali Jej odevšad vlkové, ku kterým však choval se tím během, že naplnil slova Žalmu 119, 7. *S těmi, kteříž nenáviděli mne, na pokoji byl jsem.* Tak oni také měli protivenství vrahů svojich krotce a trpělivě snášeti, aniž dober svojich od nich odtahovati, ano měli vlčí povahu jejich obrátiti v povahu beránčí mocí a silou slova svého, jak Jes. 11, 6. předpovědíno a jak na vlkorodém městě Římě, jenž za pohanstva veškery národy vlčím během polykal, se spatřilo, že vyšehrad pohanstva stal se vyšehradem církve křesťanské. U sv. Luk. 10, 3. m. *ovcí* čteme *beránky.* Obojí slovo stejný smysl dává, aniž sluší slovíčkařiti při pravdách Božích. Ovšem u Lukáše 10, 3. se řeč vede k učeníkům a ty *beránky* nazývá, tuto pak mluví Pán k apoštolům a jmenuje je *ovcemi* a někteří vykladači myslí, že apoštoly tímto a ne oním jménem nazývá, poněvadž apoštolé dokonalejšími nad učeníky ony byli, jak ovce vyvinutější jest než beránek.

Přece však Pán jich neposílá zhola prázných, nébrž dává jim naučení, kterak by se chovati měli. *Protož tedy,* poněvadž jak ovce mezi vlky půjdete, *buďte opatrni jak hadové a sprostni jak holubi.* Dvojí braň jim dává, opatrnost a sprostnost. Opatrnost, aby nebezpečenství poznali a úkladů jim strojených znikali, sprostnost, aby opatrnost jejich nezvrátila se v obmyslnost a zchytralost. Opatrnosti velí se jim učiti od hadů; had zajisté ohlédá se a všelijak prohlídá, aby škody nevzal a nebezpečenství přijíti mohoucího ušel a ozvláště o to stará se, aby hlavy svojí uchránil a ohájil. Takové hadí opatrnosti, obezřetnosti a moudrosti oni píleti mají. Byl had u všech národů obrazem opatrnosti; již v první knize Mojž. 3, 1. chytrost jeho se opisuje a u Řeků měl Merkur co posel bohů na prutu svém hada co symbol obezřetnosti. Velí však k opatrnosti přičíněti *sprostnost* a té velí apoštolům učiti se od holubů; tito zajisté u všech národův oznakem jsou sprostnosti, bezlestnosti, neklamnosti, neošemetnosti, otevřenosti, nepojatosti, pouhosti, čirosti, bezohlednosti. To jest, co vece apoštol 1 Cor. 14, 20: *nebuďtež dětmi v rozumu, nébrž ve zlosti maličcí buďte.* Sprostností stává se opatrnost teprv ctností. Obě sebe na vzájem doplňují, obě si za opravu vespolek slouží; opatrnost bez sprostnosti bylaby chytráctvím, sprostnost bez opatrnosti byla by hloupostí, pošetilostí a bibostí. Obojí potřebí apoštolům a nemohli se zhola bez obojí obejíti. Bez opatrnosti by byli veliké svízely bez příčiny a se svou i s evangelia škodou podnikali, beze sprostnoty při pouhé opatrnosti by se mnohokráte byli kázaní nepodjímali a tudy o prospěch evangelia se připravili.

Vykladatelé někteří tu mnoho řeči o povaze hadů a holubů dělají; avšak Pán, jak ze spojitosti a souvislosti patrno, toliko k jedné při obou za příklad vystavených živocích vlastnosti prohlédá. Tudy také my na vyloženém vysvětlení přestávajíce prohlídáme k dalejšku, v němž Pán důvody předkládá, pro které by se na apoštolích sprostnosti a opatrnosti postihovalo. Díť: *Střezte se pak lidí, neboť vás vydají do soudnic a ve sbornicích svých vás bičovati budou. I před vladaře a před krále vedeni budete pro mne na svědectví jim a pohanům.*

Zřetedlná jsou slova Páně a příčina, za kterou je uvodí, na oce jest. Sprostnosti a opatrnosti apoštolům potřebí, poněvadž lidé, k nimž se vydají, proti nim mocně a násilně povstanou. Proti násilí však oni nesmějí násilím odpírati; opatrnosti jen užiti mohou, ale tak, aby při tom nikdy sprostnosti neucházeli. Prorockým během Pán předpovídá, čeho jim očekávati. A nebylo to zajisté zbytečno. Mysl jejich posud byla naplněna blouznivými o velikém království Messiášově myšlénkami; Pán jich posílá všem pokoj zvěstovat, oni sami láskou hoří ku bližním; mohloliž jim tu jiného co na mysli tanouti, leč že otevřeně a radostně, ano s plesáním přijati budou? Nač tu potřebí opatrnosti ještě? Proto jim Pán prorokuje, že jinak než se nyní nadívají, se jim povede. *Střezte se člověků,* dí, t. j. opatrně, obezřetně, chledavě sobě s nimi veďte; jsou člověkové, jsou lidé, jsou k zlému nachýleni, jsou časných jen dober žádostivi, jsou ve svých náruživostech zaryti, jsou nestálí, jsou takoví, jenž všelijak proti vám se spiknou, na vás číhati, vás v nesnady a nesnáze uváděti budou; jsou to člověkové, jenž vás převáděti a k zapírání pravdy namlouvati budou, jenž slova vaše na zlou stranu budou natahovati, vám zrádcův, odbojcův a

jinak nadávati. A tudy ovšem se sprostnotou opatrnosti vám šetřiti přijde. *Nebo vás vydají v soudnice a ubičují vás ve sbornicích svojich.*

Smysl věty té zračit jest vesměs; chceme-li ale místněji a podrobněji udati, co se rozumí *soudnicemi* a jaké *sbornice* by tu slyšeti se měly, ihned vykladatele na různo rozcházeti se shledáváme. Věta chová dva články; člen jeden *vydají vás v soudnice*, člen druhý *bičovati vás budou ve sbornicích.* Jsou-liž členy ty soujmenné, tak že jeden totéž praví, co člen druhý a pozdější toliko výkladem jest prvnějšího? Čili jsou to protivy a Pán tu *soudnice* pohanské, *sbornice* ale židovské rozumí? Čili se věty povahují co příčina a účinek a nedí se jiného leč že v soudnicích odsouzeni, ve sbornicích trestáni budou? Věc jista jest, že v synagógách či sbornicech židovských tresty a pokuty (a sice pro náboženský přestupek bičování) se odbývaly, a zdá se, že Pán při propovědi své nejblíže toliko židovské soudné stolice před očima měl a že tedy obojе slova *soudnice* a *sbornice* k Židům potahovati musíme. Patrno to z toho, co následuje, kdež Pán na soudy pohanské přechází, řka: *I před vladaře a krále vás povedou pro mne.* Pokládá, že ku pohanům posláni budou, že ale ani u pohanův lepšího se osudu nadáti nemohou. I tam zajisté k soudům poháněti je budou, a ovšem o mnoho s nimi hůře naloží pohané nežli Židé. *Vladaři* rozumí Pán jakékoli vyšší úředníky římské, netoliko vlastně tak zvané vladaře, jakým byl Pilát, Festus, Felix v zemi júdské. *Králi* slyší všeliké samostatné panovníky a područené Římanům krále, jací na př. byli Heródovci.

Dí ještě: *Pro mne* totiž přijdou na vás zla tato t. j. pro vyznávání mne, pro kázaní slova mého. A to bude *jim*, totiž Židům a pohanům *k osvědčení a svědectví* t. j. tím se apoštolům dostane, že o Kristu před králi, knížaty, pohany a Židy slavně a veřejně svědectví vydávati mohou. Jiní svědectví táhnou na utrpení apoštolův a kladou smysl býti ten: tím utrpením pohané i Židé shledají, že vy pravdu jen toliko hlásáte. Ještě jiní myslí na svědectví před soudem posledním, kdež apoštolé osvědčí nebýti vinnými tím, že pohané a Židé na víru se neobrátili. Možná smysly ty ve slovích Páně nalézati, poněvadž Pán vesměs mluví a tudy také obšírnou tou měrou slyšán býti může; leč spojitost nasvědčuje prvnímu výkladu, s nímž smysl druhý spojiti dá se; o třetím ale nezdá se, že by se tuto Pánem zmínka dála.

Kterak se to všecko na apoštolích vyplnilo, kterak u Židův v synagógách a synedriích, mezi pohany, před králi a vladaři odpovídali, souzeni, pokutováni a mučeni byli, o tom již skutkové apoštolští vypravují nám. Když byli počali po seslání Ducha sv., tu brzo vedeni byli před radu židovskou. Act. 4, 6. 7. Když potom přes zakázání synedria přece nepřestali Krista hlásati, do žaláře dáni jsou Act. 5, 17. 18. Štěpán od lichých svědkův obžalován byv, v synedriu veřejně zastával se Act. 6, 12. Sv. Pavel pětkráte po devětatřiceti ranách v synagóze mrskán 2 Cor. 11, 24. Před vladaři Římskými Felixem a Festem Krista kázal, ano přede králem Agrippou Act. 25, 26. Později vedeni jiní k jiným soudcům, správcům, vládcům; sv. Jan ku p. k Domitiánu, od něhož vhozen v nádobu vroucího oleje. V historii své církevní 5, 16. Eusebius z nejmenovaného spisovatele uvádí co věc vůbec známou, že Židé ve sbornicech svojich křesťany metlami mrskali, ano je i kamenovali.

Leč to byla pro ně, lidi nezkušené a v právných nálezech, bězích a spůsobech nezběhlé, veliká potíž a nemalý svízel, co by předvoláni jsouce mluviti a jak by sobě měli počínati? Tu bez mála, jestli kde, nejvíce opatrnosti hadí potřebí bude. Avšak Pán nic o tom; on dí právě opak toho: *Když pak vydají vás, nepečujte, kterak aneb co byste mluvili; dáno vám bude zajisté v onu hodinu, co byste mluvili.* Tu tedy Pán opak toho, co by lidská moudrost myslila, apoštolům činiti velí; ne opatrnosti, než prostoty užívati jim poroučí. Měli zajisté zkusiti mocnost víry Kristovy a se o tom přesvědčiti, že víra Jeho sama takměř se chrání. Toho jim sice zjevně nepraví, leč to a mnohem více, důvod totiž všeho toho, leží ve slovích: *S hůry vám dáno bude; nejste vy, jenž mluvíte, nébrž mluví Duch Boží z vás.* Bůh vás zastane, On vám udělí moudrosti a vnukne vám slova, jejichž síle neodolají nepřátelé vaši. Zřejmě se tu vidí, že Pán apoštoly na roveň klade s proroky; jak tito nestarali se o to, co mluviti, anby svoje slovo, nepak slovo Boží byli pronášeli, tak podobně velí Pán apoštolům svým. Když lev říve, kdož se nezachvěje? Když Pán mluví, kdož nebude prorokovati? Am. 3, 8. Nebude jim těžko víru zastávati a svaté věci hájiti, ano těžko by jim bylo nemluviti a o víru a původce jejího se nezasazovati. Tím však nemíní se takové Ducha sv. činění, jakoby lidské spolupůsobení zhola se vylučovalo, aniž naprosto se Duch svatý co řečník apoštolům naproti postavuje co holým Jeho nádobám. Nébrž tak Duch Boží je nastrojovati, tak

mysl osvěcovati, tak mluvu jejich upravovati bude, aby zřejmě se znalo, že myšlénky a slova jimi pronešená nejsou z jejich zásoby vzata, nébrž že Duch Boží jim to vnuká. Proto sv. Luk. 12, 12. vysvětluje slova Páně dí: *Duch Boží vyučí vás, co mluviti máte.* Tudy Pán ani lidské snahy, ani modlitby a prosby o moudrost v odpovídání a v hájení věci Boží nevylučuje. Jakož pak v textu řeckém nestojí *nepomyslete* ani *nerozmýšlejte*, nýbrž *nepečujte* příliš totiž, jak 6, 25. bezpřemnou péči zakazuje.

Tato přípověď Páně netoliko na apoštolech, nébrž na mučenících také plnou měrou skutečně se projevila, jak akta mučnův prokazují. Duch sv. mluvil ústy Petra, Štěpána, Pavla a jiných světců a mučeníků, když náboženství křesťanské před soudci a vladaři zastávali. Prosté děvy zahanbovaly mudrce toho světa, vymluvnost jejich porážely, moudrost jejich zostuzovaly, ač ničeho kromě přípravy srdce a kromě darův Ducha sv. nepřinesly. Sv. František Assiský zahořev pro Krista umříti doplavil se do Syrie a u sultána, jak dí sv. Bonaventura v životě jeho k 9., s takovou stálostí mysli, s takovou silou duše, s takovou mocí ducha a s takovou horlivostí Krista kázal, že očitě Duch sv. z něho mluvil a sultán nadpřirozené té síle ducha obdivoval se. Ozvláště se ale tato Páně přípověď značí v životě sv. Lucie Syrakuské, kteráž namlouvána byvši ode Paschasia prefekta bohům obětovati, leč zdrahajíci se, na hrozbu jeho, že *přestanou slova, když počnou rány*, odpověděla: *Sluhám Božím nikdá nemůže se slov nedostávati, poněvadž jim připověděl Kristus: Když stanete před králi a knížaty, netrudte se, co byste mluvili, Duch Boží dá vám.* A všecky její dalejší odpovědi zjevně tomu nasvědčují, že ne ona, jako raději Duch Boží z ní mluvil.

Ještě poznamenati sluší, že Pán nedí *Duch Otce mého*, nébrž *Duch Otce vašeho*, tím rčením důvěru apoštolův zvýšiti hodlaje; jsou-li zajisté synové Otce nebeského, jistě neopustí jich Otec jejich v hodině nesnází a svízelů. Dále toho pominouti nesluší, že Pán nedí: *Otec váš*, nébrž *Duch Otce vašeho.* Bůh zajisté po Krista do nebe odchodu mluví k lidem skrze Ducha svatého; tudíž v hymně církevní se o témž Duchu svatém praví, že *mluvou obohacuje rety lidské* (sermone ditans guttura).

Jednal Pán posud o zevnějších pronásledováních, ježto apoštolům předpověděl, aby na ně připraveni jsouce jimi překvapeni a přikvačeni nebyli. Leč netoliko vně, nébrž také vnitř v samých rodinách jejich a rodinách těch, jenž se skrze ně ku Kristu obrátí, proti nim a jich stoupencům klopoty nastanou. Dí: *Vydá pak bratr bratra na smrt a otec syna a povstanou děti proti rodičům a usmrtí je.*

Svati jsou přirození svazové příbuzenství; od Boha zajisté původa přírody počátek vzali. Leč vyšší, světější a ovšem přirozenější jsou vazby, kterými člověk ku pravdě, k Bohu, k učení Páně připojen jest. Přišel Kristus, aby pravdě své odvěčné a dověčné průchod učinil, čímž blud a všeliká zloba za své měla vzíti. Ale zloba, hřích a blud tak hluboko v srdcích lidských kořeny pustily a tak moc a vládu svou v nich utužily, že pravda evangelia Kristova proti oné nadvládě stěží proniká, poněvadž zloba uhnouti nechtějíc všech se podjímá prostředkův, aby všelijak moci pravdy hráz položila. Tudy povstávají boje vniterné v rodinách, když v srdci příbuzníka blud se byl ujal a on se ho vzdáti nechce. Což tu jiného lze očekávati, leč že vazby ty se trhají a příbuzenství a pokrevenství majíc sloužiti ku spáse a k životu stává se pramenem neblaženosti a smrti? Ta zajisté jest povaha víry křesťanské, že se jí člověk hříšník buď podrobí a tudy se napraví; buď se jí hnouti a napraviti nedá a tudy, poněvadž tma světla nenávidí, proti ní hněvem pojat bývá. Nenávist ta v srdci se ukořenivši rozlučuje veškery svazky a popuzuje proti sobě ty, kteříž by sebe nejpřivinutěji milovati měli. Kristus Pán má jedin právo k lidskému srdci 1 Cor. 6, 20. a kázaním evangelia práva toho a té odvěčné výsady dovolává se; ale hřích, náruživost, zlá žádost v srdcích vkořeněná nechce od neprávě osobené vlády pustiti. Tu nastává boj a nenávist nesmířenlivá a *povstává otec proti synu, syn proti otci, dcera proti mateři* a veškeři trhají se úvazové přátelští. Prohlédá Pán k časům budoucím a po rozesílání apoštolů do všeho světa nastoupilým, jak jsme toho již dotkli; v nynějším jich po svaté zemi vyslání se jim toho nedostalo. Ano prorockým výrokem svým zasahá až do nejzazších časův; byla zajisté ta za apoštolův pronásledování obrazem oněch, kteráž na konci věkův přijdou přede dnem soudným, jakož i v proroctví Páně podvrácení Jerusaléma s koncem světa v jeden velikolepý obraz splývá (nížeji k. 24). Protož nalezáme, že Pán u Luk. 21, 16. totéž opětuje. Ostatně životové svatých jasně slov Páně dosvědčují; sv. Barbora od vlastního otce, sv. Lucia od vlastního syna k smrti přivedena; Domitián císař Flavia, Kle-

menta a Domitillu příbuzné své pro víru v Krista usmrtil.

Pravil Pán, že proti apoštolům Židé a pohané z venku, vnitř pak příbuzní sami povstanou; nyní zahrnuje to všecko jedním slovem, an dí: *Budete nenáviděni od veškerých lidí*; rozuměj *od lidí, jenž kázaní vašemu* nepřisvědčí a těch ovšem veliký bude počet. Sv. Jan Zlatoúst hom. 33. Math. praví: *Uč se odtud, že* ve svízelích jest vítězství a vznešená sláva. Nedí zajisté: Bojujte proti nim a potýkejte se s nimi, povstaňte proti nim, když vám činí úklady; nébrž dí: v největší a nejhorší nebezpečenství a příkoří upadnete. Ó té veliké moci Páně! Ó té vznešené povahy apoštolů! Velmi zajisté diviti se musíme, že to slyšíce ihned neutekli mužové ti bázliví a nezkušení. Nebo nemělo-liž jim na mysl tanouti: kam octneme se, an vladaři, an králové, an pohané, an Židé, an všickni národové a veškera knížata proti nám povstanou? Leč mnohem hroznější jest, co následuje, že bratr bratra na smrt uvede, otec syna. Kterak mají nám ostatní uvěřiti vidouce, že pro nás synové zabíjeni jsou od otců, bratří od bratrů? Nebudou-liž nás co svůdce, co rozbůjce, co kazisvěty proháněti? Kdyby nás nebylo dvanácte toliko, kdybychom nebyli neučení a nevzdělaní, nébrž kdyby nás počtem neskončeně bylo více, kdybychom byli učení lidé a moudří a výteční řečníkové; kdybychom nebyli chudí a nuzní, nébrž mocní králové a měli veliká vojska, přece nemohli bychom nijak svět namluviti a k učení takovému přivésti. Leč apoštolé nemyslí na to, aniž všetečně na příčiny takových příkazů se dobývají, nébrž ochotně se vůli Páně oddávají a přikazatele poslouchají. Zajisté to všecko šlo z moci toho, jenž božskou všemohútností na ně *působil a Synem Božím se býti osvědčil.* Tak Zlatoúst.

Přidává Pán příčinu povšechné té proti apoštolům zarytosti a nenávisti. *Pro mne*, praví, vás nenáviděti bude veškeren svět. Nebudou míti jiné příčiny leč té, že jméno moje nosíte, po mně slujete, mé učení kážete, k nadpřirozené ctnosti vedete. To bude jediný důvod všeho pronásledování, všech útrap a strastí vašich. Již Tertull. ap. 1. 2. toho želí, že na křesťanech k odsouzení a k odpravení dostačuje pouhé vyznání jména křesťana, beze všeho vyšetřování dalšího. *Jméno naše nenávistno* jest a proto mučeni a trýzněni býváme, poněvadž boj a půtka o jediné jde jméno. Mnozí výhod a prospěchů se vzdávají, aby jen nenávisti své proti křesťanům hověli. Manželku ač již stydlivou manžel již nežárlivý vyobcoval, syna již poslušného otec odbyl, sluhu teď již věrného pán vyhnal; byť se kdokoli a jakkoli napravil, tím jménem urážkou jest jiným. Toli starý Tertullian. Leč i za věku našeho nejináče děje se a svět pod všelijakou a rozdivnou záminkou a rozličným během na církev a na pravdu Páně se potrhává, již příčiny politické, již vědecké, již aesthetické proti ní předstíraje. Ctnost přirozená má do sebe cosi pro světáky též lákavého a milostného; ctnost nadpřirozená, křesťanská, zapírání sebe, život skrytý v Bohu, pronášení na sobě jizev Kristových Gal. 6, 17. světu se příčí, ano v ní nepřítelkyni a vrahyni (Jak. 4, 4.) svou spatřuje.

Avšak nedosti pro Krista trpěti, nébrž, jak Pán přidává: *kdo vytrvá až do konce, spasen bude. Do konce* dí. Do jakého konce? Do konce půtky a boje, do vydobytí víře Kristově vítězství. Konec ten pro jednotlivce, poněvadž neustále bojovati přijde buď vnějším buď vniterným bojováním, jest smrť a vytrvalost ve ctnosti křesťanské až do skonání jest ozvláštní dar Boží, jak učí conc. Trident. (6, 13.) A tu dí Pán Apoc. 2, 16.: *Buď věren až do smrti a dám ti korunu života.* A Pavel Hebr. 10, 35. dí: *Neztracujtež doufanlivosti, kteráž má velikou odplatu; trpělivosti vám potřebí, nebo ještě málo a aj ten, jenž přijíti má, přijde a neumešká.* Pro celou církev ale jest koncem tím konec světa toho a druhé příští Páně, když z nepatrnosti a dočasnosti vyskvějc se k slávě a věčnosti, z bojů k dokonalému vítězství nade světem veškerým vyniknuvši. Obojí konec ten, oboje vítězství ve slovech Páně zahrnuje se; a právem. Nebo i ten jednotlivec celého také podle těla spasení teprv po vzkříšení svém, to jest s druhým Páně příchodem, když církev bojovací přijme povahu církve zvítězilé, účastným stane se. *Snadná věc jest*, dí sv. Aug. (tr. 45 in Jo.), *Krista poslouchati, evangelium chváliti, kazatelům víry potleskovati; dodržeti, setrvati do konce, to sluší na ovečku pastýře nebeského. Zruš stálost a vytrvalost*, dí sv. Bernard, *a nemá ani poslušnost odplaty, dobrodiní nemá věku a udatenství nemá chvály.*

Ale jak má rozuměti se tomu vytrvání? Mohli sobě apoštolé mysliti: Snad-liž, poněvadž věstě nám nenávist všeho světa přece vytrvati velí, snad-liž železným čelem se opírati, neustoupati a za nehýtek nevyhýbati máme? Na to dí Pán:

Když pak vás pronásledovati budou v městě tomto, utíkejte do jiného; zajisté, pravím vám, nedokonáte měst israelských, až

přijde Syn člověka. Nechce tedy Pán, aby se v nebezpečí zabitu býti nadarmo dávali, nébrž velí užíti opatrnosti a pro zachování života útěku se podjíti. Mluví k apoštolům, kteří stálých sídel, kdežby *neustále bytovali*, ovšem neměli, svět teprv obrátiti majíce. Pro svět veškeren jsouce neměli se zabiti dávati od nepřátel, kteří je přijíti protivili se, nébrž měli pronásledování a usmrcení ujíti. Tak zajisté jedině do celého světa jíti mohli, sic jinak hned v prvním městě zabiti budouce. Podle toho jednali sv. apoštolé skutečně. Sv. Petr Act. 12, 19. ušel, když Herodes o bezživotí jeho ukládal; sv. Pavel utekl z Damašku Act. 9, 25. a podobně z Filip, ze Soluna a Efesu, když bylo proti němu protivenství povstalo. Předešel je v tom Pán příkladem svým Nazareťanům, kteří jej chopiti zamyslili, ušed a Židům jej před časem usmrtiti usilujícím vyniknuv. Tudy církev zavrhla Tertullianovo domnění, že křesťanovi nikdy nelze za pronásledování pro víru utíkati, anoť tu zjevně Pán opak toho učí. List oběžný církve Smyrnenské o umučení sv. Polykarpa ony křesťany tupí, kteří mohouce neutekli a tak se do nebezpečí samochtíce vydali víry své zapříti se. Pravidlem pro apoštoly jest tedy utíkati, výminkám je měl Duch sv. vyučiti. Utíkati měli, aby nerozdráždili protivníků a viny jejich nemnožili, utíkati měli, aby sebe zachovali k dálšímu kázaní evangelia. — Jinak ale se má věc u těch, kteří na místo apoštolů přišli a stálého v církvi dosáhli úřadu. Tu již se od vykladatelů přetřásává otázka, kdy by jim utíkati, kdy zůstati náleželo? Maldonat podle listu sv. Augustina k Honorátovi o tom pronáší se takto: Utíkati může, když kněz sám soukromí od vrahů se hledá a ještě v místě jiní se nalezají, kteří svátostmi přislu-hovati mohou. Utéci může také kněz, když veškery ovce jeho rozprchly se; utéci může za třetí, když více útěkem než zůstáním svým církvi prospěti může. V těchto třech bězích může utěkem spasiti se; jinak ale mu ostati a co dobrému pastýři za ovce svoje život položiti dlužno.

Co dále Pán dí, mysl čtenářovu na rozpaky vede. *Neboť*, dí, *pravím vám, neskonáte všech měst israelských, až přijde Syn člověka.* Dává příčinu, proč by apoštolé utíkati měli z měst jim odporných do měst jiných, a potěšuje jich tím, že on sám brzo přijde, dříve než oni dokonají města israelská. Což jest to *dokonati města israelská?* Slova ta temná mnohé vzbudila výklady od sebe odchodné. Někteří jenom vůbec k smyslu prohlídajíce praví, že rčením tím Pán nehodlá říci jiného, než že v církvi ustavičně pronásledování trvati a že tudy také apoštolátu do dne posledního v církvi potřebí bude. Leč výklad ten velmi prostranný k slovům méně sličně přiléhá. Podoben onomu jest v prostrannosti jiný výklad v ten smysl: Nebude se nikdy nedostávati měst, kdež by učeníci moji skrýti se a nebezpečenství zniknouti mohli. Leč jiný musí smysl býti slov těch, jehož nám hledati přijde.

Na první pohled zdá se Pán praviti, že dříve než apoštolé skonají, schodí, kázaním svým projdou města júdská, Syn člověka přibude. Ten smysl okolnosti té zdá se velmi přiléhati, poněvadž jich potěšiti chtěl; již pak není potěšení důraznějšího nad to, že za nedrahnou chvíli žádostem tvým se vyhoví. Neustávejte v kázaní, stále nové a nové cesty nalezati se snažte, když se vám jedna zahradí, nebo přijde Messiáš, já vítězně přijdu a vám ku pomoci přispěji. — Avšak, když se tomu smyslu propůjčíme, i hned nastává otázka, jaký příchod Páně rozuměti se tuto má? Někteří tu prohlédajíce k slovům Páně u sv. Luk. 10, 1., kdež se čte, že Pán učně poslal před sebou do měst a krajin, kam sám *přijíti zamyslil*, vykládají místo naše o tomto brzkém v těle za apoštoly příchodu. Leč slavné rčení *až přijde Syn člověka* nepřeje výkladu tomu. Mnozí tudy o duchovním toliko a vniterném příchodu vítězství v srdcích lidských řeč tu slyšeti chtějí, že totiž Pán divy a zázraky a vniterným milostí své působením jim ku pomoci přispěje, aby přece někteří ano mnozí do sebe jdouce potom sobě usmyslili a Kristovi se podrobili. Jiní vítězným příchodem rozumějí vzkříšení Páně a seslání Ducha svatého, a slova *Syn člověka přijde* prý neznačí jiného, leč že Pán Ducha sv. sešle apoštolům. Velevhoden a velevítán výklad ten; leč vadí mu, že vzkříšení Páně, ovšem pak seslání Ducha svatého nevyznačují se slovem *příchodu Páně.*

Tudy jiní o viditelném příchodu Páně slova ta slyší a smysl jich příbuzen činí se smyslem proroctví Páně níže k. 24. o příchodu k soudu. Jakož tam v. k. 24. dvojí smysl nalezá se a Pán o dvojím příchodu mluví, jednom, když přijde a vylije číši hněvu nad Jerusalémem a veškerou krajinou israelskou skrze Římany, druhém, když v slávě a velebnosti přijde v poslední časy živých i mrtvých soudit: tak podobně i tuto v naší kapitole dvojí smysl se nalezá. A sice jest z nich jeden bližší, jenžto k apoštolům ve vztahuje, ač ne tak k tomuto jak raději k pozdějšímu jich vyslání; dalejší a tajemný jest druhý, jenž k církvi apoštolské veškeré se

odnáší, tak že o dvojím příchodu Páně řeč se děje. Příchod prvý jest příchod ku pomstě nad Jerusalémem a smysl jest, *že apoštolé nedokonají* t. j. k spáse nepřivedou *veškerých měst* t. j. celého lidu israelského, an Pán přikvačí lid ten soudem svojím, z kořene jej skrze Římany vyvrátě. Druhý příchod jest příchod v onen den hrůzy a smysl jest: Obrácení veškerého lidu neprovedou apoštolští nástupcové vaši, an já již k soudu poslednímu přibudu. Povšechné Židův obrácení dle Řím. 11, 25. 26. se po uvěření pohanů očekává; leč i tehdá mnozí na vzporu trvati budou. Že ostatně *města israelská* berou se *místo lidu* toho, viděti ze mnoha míst Zákona St. Prov. 11, 11. 29, 8. Eccli. 31, 29. 36, 15.

Potěšiv Pán svojich apoštolů pro pronásledování a příkoří jim nastávající připověděním jistého a vítězného příchodu svého, k jinému útěchy jich důvodu přikračuje, vzatému z vlastního života svého. Dí:

24. Není učeník nad mistra, ani sluha nade pána svého. 25. Dost jest učeníku, aby byl jak mistr jeho a sluhovi, jako pán jeho. Jestliže hospodáře Beelzebubem nazvali, čím více domácné jeho. 26. Nebojte se tedy jich; nebo nic není skryto, co se neodkryje, a nic tajno, co se nezví. 27. Co pravím vám po tmě, řekněte ve světle a co v ucho slyšíte, hlásejte na střechách. 28. a nebojte se těch, jenž zabíjejí tělo, duše ale nemohou zabiti, nébrž raději bojte se toho, jenž může i duši i tělo zatratiti do pekla. 29. Zdali dvou vrabců za heblu neprodávají a jeden z nich nepadne na zem bez Otce vašeho? 30. Vaši pak i vlasové hlavy všickni sečteni jsou. 31. Nebojte se tedy, mnoha vrabců lepšími jste vy. 32. Každého tedy, kdo vyzná mne před lidmi, vyznám i já před Otcem svým, jenž jest v nebesích; 33. kdoby ale zapřel mne před lidmi, zapru i já ho před Otcem svým, jenž jest v nebesích.

Pán často na svých kázaních přísloví u lidu běžných užíval, ač jestli se s pravdou srovnávala. Činí to i při naukách těchto apoštolům daných, jimiž jich ku snášení svízelů s úkolem jejich spojených vlastním příkladem napomíná. *Není učeník nad mistra,* vece, *ani sluha nade pána svého.* Přísloví to, jenž u Luk. 6, 40. v jiném spojení přicházejíc jiný význam dává, obrací tutohle ku případu apoštolův a chce jim říci: nechtějtež tedy lepšího sobě žádati osudu, než jakého se mně dostává. Učitelem zajisté a Pánem Kristus sebe, učěmi a sluhami apoštoly svoje nazývá. Pán-li nenávisti zakouší, učitel-li nenáviděn jest, tedy žák a sluha nežádejte lásky. Aniž také žádá se od žákův, aby nad mistra svého jakkoli vynikali, nébrž svět spokojen jest, když učeník mistra svého dostihne. *Dost jest učeníku, aby byl jak mistr jeho a sluhovi jako pán jeho.* I ta slova *tuto* jedině ohledem na pronásledování se praví a nemají smyslu jiného leč: Nežádejte dojíti lásky u lidí, když já Pán váš, já mistr váš, já hospodář váš, přese všechnu obětovnost a lásku svoji toliko nepřízně a nenávisti jsem došel. Mne nenáviděli, vás-li náviděti budou? *Mně hospodáři Beelzebubů nadali,* zdali s domácími mými, s vámi, lépe a vlídněji budou nakládati?

Patrno, že se Pán *hospodářem,* apoštoly pak domácími svými nazývá. Místo *Beelzebub* větší díl rkps. čtou *Beelzebul*; leč totéž jméno jest, jen pro lehčí vyslovení proměněné. Každý národ, nad to pak Řekové, slova cizá dle svého mluvidla sobě přikrojuje, čehož příklady máme Ambakum místo Hababuk, Senacharim m. Senacherib. Jest to jméno akkaronského božiště, jenž, jak sedmdesátci přetlumočili, značí toli co bůžek much 4 Reg. 1, 2., což *Beelzebub* znamená. Ctili modlu tu Akkaroňané snad proto, že se domněli býti ji ochrankyní před muchami a jiným ovádem. Beelzebul coby značilo, zda pána příbytku (pekelného), zda pána bláta, na nesnadách se povahuje. Z k. 12, 24. víme, že název ten dáván knížeti pekelnému, jelikož Písmo modly démony býti vykládá Bar. 4, 7. Ž. 95, 5. Vulg. Pánu Ježíši fariseové vytýkali, že skrze Beelzebuba t. j. posedlým jsa od Beelzebuba ďábly vymítá, z čehož potom další Pána Beelzebubem pojmenování samo sebou plyne.

Co Kristus tuto předpovídá, skutkem se vyplnilo. Celsus apoštoly nešlechetníky zove, Tacitus je z nenávisti lidského plemene viní, a hrozné jsou výtky, jimiž pohané proti křesťanům se potrhovali, bezbožníků, zrádců, vrahů, dětožroutů a jinak jim dávajíce. Tu vyplnilo se, co dí tuto Pán a co Jo. 15, 20. praví: *Jestli mne pronásledovali, i vás pronásledovati budou.* Leč tím právě výrokem Páně se potěšovali tolikéž křesťané bohomyslní, když v užší službu se Bohu oddali,

Tak dí sv. Jeronym (ep. 39.) o Blesille, dceře sv. Pauly, kteráž po smrti muže svého život po jeptišsku vedouc od paní světských posměchy trpěti musela: *Blesilla naše*, dí světec, usměje se, aniž těžko jí bude poslouchati potupy a hany žvátorných žab, vědouc, že sám Pán její Beelzebubem nazván. Toť jest, co dí 1 Cor. 4, 10.: *divadlem jsme učiněni světu a andělům.*

Již pak z toho, co byl pravil, že Duch sv. bude z nich mluviti, že On Pán sám toli trpí a tak mnohá příkoří snáší, z toho již odvětuje tuto: *Nebojte se tedy jich, nebo nic není skryto, co se neodkryje a nic tajno, co se nezvě.*

Patří slova ta ku potěchám, jimiž Pán duši apoštolů svojich pozdvihuje; nemají se báti, byť sebe hůře na ně potrhovali a sápali se nepřátelé a je mnohem hůře než Pána nabírali, Beelzebubů, zrádců a jiných úkorů a potup jim obráželi. Bůh zajisté učiní, co se v přísloví tom jeví, *že není nic ukryto, co by se neodkrylo* t. j. on vyjeví zlobu světa s jedné a nevinu a ušlechtilou mysl apoštolův a pravdu evangelia s druhé strany. Stane se to již tutohle na zemi. Ten jest smysl slov Páně, an v. 26. s předešlými slovy spojiti sluší.

Jiní však, ač vhodně-liž? vykládají, verš 26. nepotahujíce ku předešlému, nébrž s následujícím 27. spojujíce slova jeho v tento smysl: Nebojte se kázati evangelium; nebo ač na začátku málo jen lidí uvěří, tak že se bude evangelium ukrytým zdáti a tajným, přece brzo se rozšíří, uprostraní a celému světu ozračí. Slůvko *neboť*, jenž nadarmo zde nestojí, pro prvější výklad hlasuje.

K nebázni patří také to, aby *celou* nauku, ničeho pro strach nějaký nepomíjejíce, hlásali. A to jim praví Pán, když věce: *Co vám pravím po tmě, řekněte ve světle, a co v ucho slyšíte, hlásejte na střechách.* Tím je Pán vede k tomu, aby nedomnívali se, že z nauk mohou to neb ono, coby snad méně uráželo, voliti, jiného zhola vynechajíce. Slova Páně *ve tmách* či *po tmě mluviti, do ucha mluviti* z přísloví vzata jsou, a neznačí leč: *Co jsem vám soukromí, doma, po domácku, v rodině pravil*; tak také rčení *ve světle* a *se střech* mluviti sobě odpovídají totéž znamenajíce, a sice *veřejně, povšechně, obecně.* Evangelium zajisté *veřejně* v životě osvědčiti se musí, že v skutku jest pramenem vyššího života a nebeské již tuto pocítěné blaženosti. Tajně a skrytě Pán ničeho nemluvil Jo. 18, 20., nébrž všecko pronášel veřejně a obecně; ale tu se míní učení apoštolům a učeníkům kromě zástupu dávaná, jak n. př. obšírná řeč Páně při poslední večeři Jo. 13k—17kk. I apoštolům někdy se událo, že se v čas pronásledování s naukami svými veřejnosti vzdálili a jenom po domech a rodinách učiti mohli; ale i jim naději a potěchu, že nauky ty veřejně časem svojím se objeví a největší prostranností a bezpečnosti dojdou, Pán dává u Luk. 12, 3. Co jste pravili *ve tmách* t. j. skrytě, neveřejně, to slyšeti se bude *ve světle* t. j. veřejně hlásáno bude, když nauka moje vítězství dobude. O střechách dotýká, poněvadž střechy na východě, jak jsme toho již dotkli, položité jsou, tak že na nich se choditi a pro nízkost jejich také všelico hlásati může; tudy *na střeše* 2 Král. 16, 2. toli značí jak již praveno co *veřejně*, hlasitě, tak aby všechen lid slyšeti mohl. Měl Pán Act. 4, 10. všemu lidu kázán býti a dosavád ve smyslu tajemném kněz kazatel dříve vystoupení svého na kazatelnu utajuje a ukrývá se k modlitbám a k rozjímáním, aby i tu se na něm naplnilo, že to káže, čemu se ve skrytosti té posvátné naučil.

Aby pak nebáli se veřejně vystoupati a veškeru pravdu Boží kázati, ozbrojuje Pán je bázní jinou. *Nebojte se těch*, praví, *jenžto zabíjejí tělo, duše ale zabiti nemohou; bojte se raději toho, jenž může i duši i tělo zatratiti do pekla.* Dává jim zde zbraň proti obávání se lidí, bázní Boží strach před lidmi potíraje. Nebo což mohlo je odhroziti od kázaní pravdy, leč bázeň lidí? Nejvyšší zlo ale, jehož se od lidí obávati lze, jest odnětí života tělesného; a tu Pán naproti bázni té staví strach mnohem vyšší a jedině svrchovaný, odnětí totiž života věčného či zahubení s tělem i duše také v pekelném ohni, kde Jes. 66, 24. *červ jejich neumírá, oheň jejich nezhasíná.* Bázeň pekla tedy spasitelna bázeň, ješto jí Pán sám užívá, aby apoštoly od zapření svého jména odvedl. Bázeň ta tisíceru mučeníkův byla podnětem, nejhorší muka ochotně podstoupati. Výrokem tímto Páně o nebání se lidí, nébrž Boha, jenž věčně zahubiti může, svatí otcové a biskupové ke všem ctnostem, ku stálosti, vytrvalosti a trpělivosti napomínali a podněcovali, jak Štěpán papež n. p. za Valeriána a jiní. A ovšem i nás má bázeň ta odstrašiti ode všeho zlého podle slov sv. Chrys. hom. 5. ad pop., že kdo častěji za života svého v myšlénkách do pekla vstupuje, po smrti pekla ujde, který výrok jsme již výše z úst sv. Bernarda slyšeli. V tom také největší moudrost spatřuje se, když člověk těla se vzdává, aby duši zachoval; jest to zajisté táž opatrnost, za jakou námořníci přítěhu do moře vhazují, aby loď zachována byla. Praví tuto sv. Augustin krásná slova:

Není se tak báti smrti těla jak raději smrti duše. Nepřítel, ukrutník, zlobce zuřiti může proti tobě až do života duše; ty sám nechtěj proti duši své zuřiti. Když tělo usmrceno bývá, stěhuje se duše; kam? Jestli že nepozbyla života svého t. j. Boha, u toho se ocitne, jehož neztratila. Bojíš-li se smrti, miluj život, životem tvojím ale jest Bůh.

Aby ale nezdálo se, že bázeň Boha s nebáním se lidí jest věc příliš nesnadna a opovážliva, přičiňuje Pán k výroku tomu o bázni Boží spolu také útěchu: *Zdaliž neprodávají dvou vrabců za heblu a jeden z nich nepadne na zem bez Otce vašeho? Vaši pak i vlasové na hlavě všickni sečteni jsou. Protož nebojte se, lepšíť jste vy nad mnoho vrabců.* Slova tato mohou člověka v nejhorších okolíčnostech a v nejtěžších útrapách potěšiti, pozdvihnouti, posilniti. Mohl Pán říci: Bůh pečuje o vás, jemu se všady i v nejtužších pronásledováních docela důvěřujte; bylo by stačilo potěšení to. Ale Pán více činí, mohútnější a výdatnější potěchu dává, při čemž postupu nějakého užívá. *Vrabcové dva se prodávají za penízek*, vece Pán. Vrabci jsou v očích lidských věc tak nepatrná, že za nejmenší penízek se prodávají dva; pokládají se za heblu či za balatku, za šarapatku, za vindru, za šart, za ort, za halíř t. j. zhola ceny u lidí nemají. *A přece ani jeden z nich nepadne na zem* t. j. nezahyne bez vědomí a bez vůle Otce nebeského; v takové jsou u Boha svrchovaného péči, tak Bůh o ně stará se, tak je chová, pěstuje, spravuje. Podobně dí Luk. 12, 6. *Zdaliž neprodávají pět vrabců za dva penízky? a jeden z nich není v zapomenutí před Bohem.* Tudy v Ž. 103, 27. o zvířatech velikých i malých až i těch nejmenších k Bohu dí se: *Všickni na tebe očekávají, abys jim dal pokrm v času svém.*

Aby se ale nezdálo, že Bůh sice o nejmenší tvory stará se, avšak že Mu ten neb onen úd tvorův jeho jednostejen jest, aniž péči o to má, v dobrém-li chová se stavě čili v nedobrém, tudy Pán pokračuje: *Všickni vlasové hlavy vaší sečteni jsou.* Což jest nepatrnějšího než vlas hlavy? Který člověk čítá je? Který cítí, který mnoho dbá o to, když mu jeden vlas s hlavy padne? A přece i ten vlas Bůh spočten má a *bez vědomí a vůle Jeho nepadne ani vlas s hlavy* vaší. Ta slova svrchovanou v sobě potěchu mají pro apoštoly a ovšem také pro veškery lidi. Nebo chovají v sobě ten úsudek od menšího k většímu: Když Bůh o nepatrné, ješitné, marné a takořka ničemné věci stará se tak pečlivě, čím více starati se bude o vás, ježto netoliko stvořil k obrazu a podobenství svému, nébrž také za hlasatele učení svého vyvolil a tudy pod obzvláštní opatrování vzal? Jakkoli tedy proti vám povstanou, vás pronásledovati, o bezživotí vaše státi a se zasazovati budou, buďtež dobré mysli, nic zlého nestane se vám, co by se vám v dobro neobrátilo a vám k větší nebeské blaženosti nesloužilo. Nebo dražší, vzácnější jste, než všeliké množství vrabcův. Podobně Zach. 2, 8. dí Pán o Israelitech, chtěje jim před oči předestříti, v jaké péči, ano v jaké vzácnosti se u Něho počítají: *Kdo se vás dotkne, ten se dotýká zřítedlnice oka mého.* A Sap. 3, 1. *Duše spravedlivých jsou v ruce Boží; pokládá se to jejich od nás odjití za vyhlazení; ale oni jsou v ruce Boží.* Sv. Aug. serm. 334 dí: Což mi uškoditi může, an Bůh přijimatel jest duše mojí? Což mi sejde z toho, když rozsápá nepřítel oudy moje, an Bůh i ty vlasy moje čítá? Budu-li se báti o články těla, ješto Bůh mne o počtu vlasů hlavy mé ubezpečuje?

Již pak z toho jde naučení, že Bůh o věci nejmenší pečuje, a že tedy Jemu nedůvěřovati se hřích jest. Jde však podobně z toho, že Bůh o nejmenších hříších a poklescích ví a jich nenávidí a že všelijak se jich vystříhati přijde. Nebo vlasům podobají se hříchové všední; když ale vzrostou, mohou člověka jak tam Absalóna o život připraviti 2 Reg. 18.

Ještě poznamenati sluší za první, že v textu původním stojí místo přeloženého slova našeho *hebla* assarion, kterýž peníz sice nebyl nejmenší, avšak v přísloví, ku kterému Pán tu prohlídá, za nejmenší platil. Za druhé, slovo: *Neprodávají-li* dvou vrabců atd. nadesýlá netoliko vědomost, nébrž i vůli, a tudy rčení *bez Otce* značí toli co bez netoliko *vědomí* Božího, nébrž i bez Boží *vůle*, v čemž zvláštní síla potěchy leží. Za třetí v řečtině místo *vrabec* stojí pestěněji a významněji *vrabeček* zdrobnělé slovce. Prodávali se, a to jest čtvrtá poznámka, vrabcové také proto, poněvadž se jich k jistým obětem při malomocenství užívalo. Lev. 14, 4.

Přistupuje Pán nyní k dalšímu vývodku. Nebáti se jim přikázal; nebání toho ale zvláště potřebí bylo pro svobodné víry jeho všady kázaní. Tudy vece: *Kdožkoli tedy mne vyzná před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým, kterýž jest v nebesích. Kdožby pak zapřel mne před lidmi, zapřímť i já ho před Otcem svým, kterýž jest v nebesích.*

Otevřeně, veřejně, bez bázně Krista vyznávati před celým světem mají apoštolové; sic jinak nebudou míti s ním a při něm účastenství, aniž se jim dostane vyznání Kri-

stova před Otcem, t. j. vzetí a vyhlášení jich za syny, společníky, stoupence Kristovy, a tudy se jim nedostane spásy věčné. Není dosti srdcem věřiti, což u apoštolů se již nacházelo; potřebí, aby ústy vyznávalo se to, co se srdcem věří, jak dí Rom. 10, 10. *Srdcem se věří k spravedlnosti, ústy se vyznává k spasení.* Srdce a ústa t. j. vnějšek a vnitřek, oba shodovati se mají ve vyznávání Krista; vyznání úst bez víry srdce pokrytstvím jest a víra srdce bez vyznání ústy jest hříšnou bázní. Vnější skutek béře cenu a hodnotu svou ze srdce; vniterní citové a úmyslové dokonávají se zevnějším vyznáním. Rada Boží a úmysl Páně spasiti lidstvo nezůstaly v lůně Otcově, nébrž zjeveny byly vně a vně spatřiti se daly; Kristus vtělil se nezůstav ideou toliko holou a pouhým vniterné postřehy předmětem. Proto dí prorok Žalm. 115, 1: *Věřím a tudy mluvím.* Ano často se vyznání ne ústy nébrž skutkem děje, jako též zapření podobně se stává. Eleazar za věku Machabeův maso vepřové jísti měl; ale v tom nejedení a vzpírání se proti rozkazu aby jedl, v tom právě záleželo vyznání víry. A na obrat nezapírá se toliko slovy Kristus, nébrž také zapřen bývá, když kdo takové skutky vykonává, z nichž druzí pochop berou, že on víru Kristovu zapřel. Tudy se křesťané docela zdráhali až i život pokládajíce, aby nemuseli kadidlo na ohniště model metati, ač mohouce to někdy podtají učiniti. Tudy se v církvi po veškery časy veřejného víry vyznávání postihovalo netoliko před dobrými, nébrž i před lidmi zlými a jmenovitě před pohanskou vrchností, před nepřátely víry; tudy víru svou toli tisícův a tisícův mučeníků vlastní krví zpečetilo. Dí zajisté Pán: *Kdo mne vyzná* netoliko soukromí před Bohem, nébrž *před lidmi*, také těmi, jenž tělo zabíjejí, toho vyznám před Otcem; a opak toho kdo zdráhá, liknuje, štítí se vyznati mne před lidmi, *zapřím já ho před Otcem*, zavrhnu jej, odsoudím jej, postavím ho na levici, k nimž pravena budou slova: *Odejděte; neznám vás. Zná zajisté Pán ty, kteříž jeho jsou* 1. Cor. 4, 5. Tudy dí David a podle něho každý mučeník: *Pro tebe snesl jsem pohanění a zahanbení pokrylo tvář mou.* Ž. 68, 8. Tudy otcové plni jsou chvály mluvíce o mučeních Páně, an svrchované vyznání Krista mučenictví jest. Mučeník jest, dí sv. Cyprian, společník Kristův, učitel mravů, slavný vítěz. A sv. Basilius (o 40 muč.) dí: *Ó blažení jazykové ti, jenž Krista vyznali a svatý onen hlas vydali, jejž pojav vzduch posvětil se, jejž andělé slyšíce plesali, jejž Pán v nebesích zapsal.*

Přidati tuto přijde ještě, že v řeckém textu čte se: Kdo *ve mně* vyzná m. kdo mne vyzná. Vazba ta se druhdy zdála býti hebraismem; ale brzo poznalo se, že jím není a tudy se vyrozumělo tomu, proč sv. otcové řečtí váhu na slova ta kladou. Víc totiž rčení *v Kristu vyznávati* značí, než *Krista* vyznávati. *V Kristu vyznávati* jest vyznání takové učiniti, z něhož poznati lze, že vyznavač Kristovi patří, v Kristu takměř vtělen jest. Kdo v Kristu vyznává, ten vyznává Krista ovšem, ale činí to docela podlé Krista, z milosti Kristovy a takořka z prostředku proudu Páně jej obklopujícího a takměř v proudu tom zhola se ponořiv; není to pouhé ústy vyznávání, ale vychodí ze živlu Kristova v srdci vyznavačově zarodilého. Považuje se předmět vyznání, Kristus, co obor a okres, v němžto se vyznavač nalezá, co majetek nejvniternější jeho útroby, co živel, v němžto žije a hýbá se. Takto se k *vyznávání v Kristu* svatý život vymáhá a ovšem o těch nedá se říci, že v *Kristu vyznávají*, kdo Jej sice ústy vyznávají, ale skutky svými zapírají. U Luk. 9, 26. čteme: *Kdo se za mne styděti bude, za toho se i Syn člověka bude styděti, když přijde ve slávě své a Otce svého a andělů.* Kdež trojí slávu pozorovati: a) *slávu*, již má Kristus sám; b) *slávu*, kterou Mu co člověku Otec nebeský nad to přičiní od trůnu svého; a c) *slávu* andělů, v níž andělé se nalezají, kterou se zaskvívají od Boha jí dosáhše. Trojí slávou Pán se zaskvěje, když na zemi pro činění soudu přibude.

Posud mluvil Pán o pronásledováních a svízelech, jenž na apoštoly přijíti měly pro vyznání jména Kristova. Ale proroctví taková se neshodovala s tím, čehož se oni nadáli. Povšechně totiž očekávali Židé, že Messiáš přijda učiní je národem netoliko velikým, nébrž i šťastným, a že obecnou mezi nimi blahost založí. Představuje se zajisté Messiáš u proroků co kníže pokoje a co dárce všeliké blaženosti. Jes. 9, 6. 32, 17. 60, 17. I bylo potřebí apoštolům předsudek ten, v němž oni s jinými všemi také Židy trvali, odníti a je o záměru, pro který na svět přišel, místněji a jedině pravdivě vyučiti. Dí tedy:

34. Nemněte, že jsem pokoj přišel pustit na zem; nepřišel jsem pokoje pustit, nébrž meč. 35. Přišel jsem zajisté rozloučit člověka proti otci jeho a dceru proti mateři její a nevěstu proti tchýni její 36. a nepřátelé člověka jsou domácí jeho. 37. Kdo miluje otce neb

matku více nežli mne, není mne hoden, a kdo miluje syna neb dceru nade mne, není mne hoden, 38. a kdo nebéře kříže svého a nenásleduje mne, není mne hoden. 39. Kdo nalezne život svůj, ztratí jej a kdo ztratí život svůj pro mne, nalezne jej. 40. Kdo přijímá vás, mne přijímá a kdo mne přijímá, přijímá toho, jenž mě poslal. 41. Kdo přijímá proroka ve jménu proroka, odplatu proroka vezme, a kdo přijímá spravedlivého ve jménu spravedlivého, odplatu spravedlivého vezme. 42. A kdokoli by napojil jednoho z nejmenších těchto číší vody studené toliko ve jménu učeníka, amen pravím vám, neztratí odplaty své.

Ve větách těchto Páně mnoho potěchy a nauky nalézá duše lidská, ale i to pravda jest, že kdo věty ony po prvé slyší, nemalým podivením se nad nimi, aspoň nad některými výroky, stavuje. Ozvláště první slova: *Nedomněte se, že jsem přišel pustit pokoj na zem; nepřišel jsem pustit pokoje, nébrž meč*, ozvláště ta slova čtenáře při prvém uslyšení v nesnáz uvádějí a táže se, kterak kníže pokoje, jak Pána prorok nazývá Jes. 9, 6., v taková slova se ozývá?

Pokoj a meč odporem v té větě sobě postaveni jsou. Co meč značí, vysvítá z dalejška t. j. rozdělení. Z protivy té a spolu z přidaného k jednomu členu protivy té výkladu jasně vybleská smysl slov těchto. Dí totiž Pán dále: *Přišel jsem rozloučit člověka proti otci jeho a dceru proti mateři její a nevěstu proti tchýni její a nepřátelé člověka domácníci jeho.* Přišel tedy Pán, aby se rozdělení stalo, aby odděleni byli totiž ti, kteří Ho následují od těch, kteří Kristu a svaté víře Jeho protiví se. Světem zlo zavládlo Jo. 7, 7. 1 Jo. 5, 19. a co ze světa pro Krista získáno býti má, nemůže jinak leč odděleníme od světa získáno býti t. j. leč mečem. Nauka Páně byla takovým dělidlem, takovým mečem, jakož se i v písmě nazývá Ef. 6, 17. *mečem ducha*, totiž mečem od Ducha svatého daným a Hebr. 4, 12. sluje slovo Boží *ostřejším nade všeliký meč obosečný, jenž proniká až k rozdělení duše a ducha, čísu (či morku) a kostí.* Provodila nauka ta dělivou moc svou tak, že jak dí Pán, nejužší svazky rodinné roztrhala, anoť *syn proti otci, snacha proti tchýni, dcera proti matce a domácí čeleď proti hospodáři a hospodyni povstali*, je všelijak obouzeli, k soudu poháněli a na smrt vydávali. Tím Pán na rozum dává, že není spojení mezi Kristem a světem čili *kdo přítelem jest světa, že se nepřítelem Božím činí.* Jak. 4, 4. Byla nauka ta ovšem i proto také potřebna apoštolům, aby se nezhrozili účinkův obrácení mnohých lidí na víru křesťanskou, aby jimi překvapeni, zastrašeni a od důrazného působení odhrozeni nebyli. Když nyní Pána slyšeli, že nepřišel, aby pokoj přinesl, nébrž meč, již jim v mysli rozedněle, že jinak býti nemůže, že zásada světa jinak nemůže leč duchovním mečem přemožena býti a že nákaza světa s sebou to obnáší, aby se ustavičně proti přikázání Božímu zpouzel a proučil. Svět za pokoj, za mír a klid pokládá, když žádostem svým hověti a náruživostem svým bez závady sloužiti může. Takového klidu nechce Bůh; hříchům má vojna vypovědána, bludové mají potíráni, zlým náklonnostem a náruživostem má přítrž učiněna a hráz položena býti; *dobrá rojna uvedena*, dí sv. Jeronym, aby *zlý pokoj přerušen byl.* Pravý pokoj, spasitedlný mír, blaživý klid jest ten toliko, když ctnost vládne, když pravda vítězí, když nauka Páně svět a srdce lidské řídí a spravuje. Není sice vůle Páně, jenž knížetem pokoje Jes. 9, 6., Bohem pokoje i Cor. 14, 33. a pokojem naším jest, Ef. 2, 14. není, díme, vůle jeho, aby nepřízně, vády, sváry, různice a věci podobné se dály, an je přísně zakazuje a nám i nepřátely milovati a za zlé dobrým odměňovati se velí; avšak ta jest lidská zloba, ta jich porušenost a mravná zkáza, že právě proti pokoji tomu, jehož On původem jest, svět se spikne a všelijak veškerou silou svojí se proti pravdě a ctnosti na odpor postaví, bludů a nemravů háje a chráně. Tím ovšem přerušen bude pokoj ten hříšný, jehož svět jedině hledá, aby ve své žádosti zlé vylívati se mohl. Když evangelium hlásati se bude, jeden z rodiny uvěří, druhý neuvěří a to nejvíce pro zlé žádosti srdce svého. Avšak tentohle nespojí se s nevěrou svojí, on i věřícího bude od víry odváděti, a nedáli se odvésti, jej pronásledovati, byť i vlastní bratr, vlastní sestra, ano byť otec a matka jeho byli. Tomu zajisté Bůh pravdy a Bůh svatosti nemůže chtíti, aby syn otcovi, dcera matce ve zlém a ve hříchu povolovala. I stane se, že největší nepřátelé člověka budou právě ti, jenž by se k němu nejsvrchovanější láskou vinouti měli a vyplní se, co již pravil prorok Mich. 7, 6., *že čeleď v nepřízni povstane proti pánu svému.* Sr. Jer. 9, 4. 5. 47, 3. Při tom Pávě výroku tedy vezdy patří

dvojí pokoj rozeznávati, jeden Boží, jiný světský a hříšný, jak již praveno a spolu k tomu prohlédati, že Pán netak *záměr* příchodu svého, jako raděj *následky* kázaní evangelia mimo vůli jeho stále vyličuje, anať by zajisté vůle Páně byla, aby veškeren svět tudíž a i hned, jak mile slovo Boží uslyší, se obrátil. Sv. Chrysostom odkazuje na onu hříšnou svornost v Babylóně, k jejímužto zničení se dále to zmatení jazykové a dí, že i mezi zbojníky, ač mají-li něco provésti, jednota nějaká avšak hříšná bývá.

Věta Páně: *domácí jsou nepřátelé člověka* ještě také v jiném ohledu pravdiva bývá. Rodičové nepřátelé jsou dítek svých, když je zle vychovávají, uzdu jich žádostem a náruživostem pouštějíce; děti jsou nepřátelé rodičů, když jim všelijak ku zlému podnět dávají a zvůle k zlému od nich vymáhají; čeleď jest nepřítelem hospodáře, když mu ke zbrodněm a zlobám pomocné ruky podává a t. podobně.

Když byl Pán boj onen opsal, kteréhož při rozšíření evangelia ujíti nelze, přistupuje tudíž ke spůsobu, jakým boj ten podnikati sluší. Dí: *Kdo miluje otce neb matku více nežli mne, není mne hoden, a kdo miluje syna neb dceru více nežli mne, není mne hoden.* Tuť opisuje se spůsob, jakým půtku onu podnikati mají praví učeníci Páně, který ovšem již z předešlého samoděk plyne. Láska ku Kristu výlučna a výhradna jest, a v tom smyslu se Bůh nazývá *žárlivým* Exod. 34, 14. Deut. 4, 24. 5, 9, 6, 15. atd.; lásce té všecko sluší obětovati a jestli kde, jistě tu v nejvyšší míře platí, že nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti. Kdo otce neb matku výše nad Krista klade, kdo jim aneb jiným přátelům a komukoli zalíbiti se hledí na Krista a Boží přikázání se neohlédaje, nébrž učení Páně řeči i skutky zapříti se neštítí, ten Krista není hoden, ten nebude uznán za stoupence jeho, aniž ho Pán vyzná před Otcem nebeským. U Luk. 14, 26. s větším důrazem dí Pán: *Jde-li kdo ke mně a nemá v nenávisti otce svého i mateře i ženy i synů i bratří i sester, ještě pak i života svého, nemůže býti učeníkem mojím.* V tom Páně výroku slovo *nenáviděti* znamená, jak ze sv. Matouše vidno, toli co méně milovati, zázeji a níželi klásti. Všecky lidi milovati nám uloženo; výšeji sluší milovati ty, jenž s námi úvazky příbuzenství a rodu spojeni jsou Col. 3, 20. A tudy nedí Pán: Kdo je miluje, nébrž kdo je miluje *více nežli mne.* Kdykoli láska k rodičům a k dítkám odporuje lásce k Bohu, tak že bys Krista a víru jeho zapříti musel, moha tak jedině zůstati přítelem lidí, tu nenávist t. j. nemilování, nepropůjčování se v lásce ke svojincům povinnost jest, a kdo jinak jedná, ten Krista hoden není. To jest ten pořádek lásky, o němž v písni choť mluví, ana vece: *Spořádal ve mně lásku.* Cant. 2, 4. Příklady toho v životech světcův a světic Božích zhusta nalezáme. Sv. Pernetua nedala se žádným otce svého namlouváním, doléháním a dotíráním, ač sobě bradu vyrval a na zem před ní padl, od víry v Krista odvésti. O sv. Viktorii vypravuje Viktor Utický o pron. Vand. kn. 3., že když ji, poněvadž k ariánům od katolické víry přestoupiti nechtěla, k umučení vedli, manžel s dětmi následoval a neustále ji volal: Co činíš, manželko drahá? Mnou-li manželem svým pohrdáš, smiluj se aspoň nad dítkami a nemluvňátky, jež jsi porodila. Proč se zapomínáš nad plodem života svého? Učiň, co král velí a zachovej sebe pro manžela a pro drahé děti svoje. Ona ale ani na slova manželova a dorývání jeho, ani na vzlykot a pláč a prosby dětí nedala, nébrž mysl do výše povznesouc světem se vším jeho činem pohrdala.

Ovšem věc ta, vzdávati se nejněžnějších tužeb a citů a zbavovati se svazků nejužších, nebyla snadna. Aniž také Pán o snadnosti té oběti mluví, nébrž naopak dí, že těm obětem podrobovati se, jest *kříž svůj nésti*, jehož kdo nenese, Pána hoden není. To zajisté jest, co Pán po oněch slovech dokládá řka: *Kdo nebéře kříže svého a nenásleduje mne, není mne hoden. Kříž* co jest, věděli apoštolé od Římanů, kteří nad nimi panovali a spůsob ukrutné smrti té, Židům zhola neznámé, u nich zavedli. Ten, kdo k smrti té byl odsouzen, musel sám kříž svůj, na němž pníti měl, nésti až na popraviště. *Kříž nésti* jest tedy všecka muka, všecky svízely, veškery i nejbolestnější útrapy milerád pro Krista a učení Jeho podstoupati. Kristus prorockým spůsobem doložil slova: *a nenásleduje mne,* prohlédaje k tomu, že Mu druhdy a brzo přijde nésti kříž těžký na horu Kalvarii, jakož i jinde té své budoucí smrti dotekl. Jo. 3, 14. Dokona výroku toho apoštolé, jelikož k budoucnosti se odnášel, nechápali; leč přece toli jim ze slov těch prosvitalo, koli jim nyní potřeba bylo k vyrozumění tomu, že smýšlení Petrovo později projevené Luk. 22, 33.: *S tebou, Pane, hotov jsem do vězení a na smrt jíti* smýšlením jich veškerých býti mělo. Tudy dí 1 Petr. 2, 19.: *Toť jest před Bohem milost, když někdo pro svědomí Boží snáší zármutky trpě nespravedlivě. Nebo k utrpení jste povoláni, jakož i Kristus trpěl za nás příklad nám pozů-*

staviv, abychom následovali šlépějí Jeho atd. sr. 4, 13. v téže epištole. K tomu smyslu Pán nejblíže prohlídal.

Avšak *křížem* rozumí se také umrtvování zlých žádostí, vášní a náruživostí, a ovšem v dalejším smysle i k tomu významu Pán směřoval. Kdo *Kristovi patří, ti ukřižují tělo své se žádostmi jeho*, dí Pavel Gal. 5, 24. *Mně svět ukřižován jest*, dí týž apoštol Gal. 6, 14. *a já světu. Kdo pobožně žíti hodlají, ti pronásledováni budou.* 2. Tim. 3, 10. Tuto vhodně praví sv. Leo (s. 44): *Svatý život nikdy není prázen kříže, ješto žádosti těla hřeby zdrželivosti probíjí a chtíče tělesné skrze Ducha svatého v sobě zabíjí.* Leč zdaliž takové kříže na sebe brání nebývá s pravým užitkem a prospěchem toho, kterýž jej na sebe béře? Ovšem. A tudy nechtěje Pán té útěchy pominouti dokládá: *Kdo nalezne život svůj, ztratí jej, a kdo život ztratí, nalezne jej.* Sada zaostřelá a věta ostrořeká, v níž slovo *život* dvakrát v předvětí a dvakrát v dovětí přichází, leč jiný význam má tam, než tuto. V obou předvětích značí slovo *život* (aneb *duše* co příčina života) tělesný dočasný život, v obou pak dovětích značí se životem život věčný, nesmrtelný čili věčná blaženost. *Život nalézti* znamená podle 16, 25. toli co život zachovati. A smysl jest: Kdo zapřením víry Kristovy život a blahobyt časný a zemský zachovati hledí, ten ztratí život věčný a věčné smrti propadne. Kdož ale nastaví život časný pro Krista, pro nauku Jeho, pro svatost života, ten za časný život dosáhne věčného a nesmrtného.

Ten výrok Páně posaváde pravdivost svou v životě křesťanském osvědčuje a do věkův stane pravda jeho. Život křesťanský jest ustavičné starého Adama, zlých žádostí a chtíčův umrtvování a pleťového, hříšného života se odříkání, ana pleť ustavičně proti duchu se vzpírá. Proto potřeba údy svoje na zemi mrtviti Col. 3, 5. a tělo své či pleť svou se hříchy a žádostmi ukřižovati Gal. 5, 24. Tudy dí sv. Chrysostom: Jestliže ti život věčný ztratí, kteří život časný, největší dar Boží, výše Pána kladou, čím více oni život svůj věčný v nebezpečenství uvodí, kteří umrtvování těla neznajíce a jemu se protivíce za požitby nejšerednější, za užitky nejšpatnější a za nejničemnější věci světa tudíž Páně víru, lásku, následování Krista zadávají a zrazují.

To byli nejhlavnější předpisové, jež Pán apoštolům svým dáti pro ten čas umínil. Mnoho v nich pro tělesný blahobyt tvrdého a příkrého, mnoho nepříjemného a protivného zahrnul Pán a úlohu jejich jim více ze tmavé a stinné stránky vyličoval. Leč měla se před duchovnými zraky jejich také světlá strana objeviti a potěchu jim poskytnouti, kterouž by k ochotnému a hbitému úlohy své provedení se podnítili. Tudy Pán k závěrce řeči své praví: *Kdo vás přijímá, mne přijímá a kdo mne přijímá, přijímá toho, kterýž mne poslal.* Veliká důstojnost apoštolů! Veliké oslavení jejich! Veliká štědrota Boží k těm, kdo se v službách a ochotách apoštolům a těm, kdož na jejich místě jsou, propůjčí! Kdo přijme je, přijímá Krista. Oni zajisté dvojí vazbou jsou s Kristem spojeni, jednou dle úřadu svého co jeho posli a náměstkové. A tu čest poslům činěná připadá na samého pána, na Krista. Kristus v nich přebývá, anoť na místě Kristově poselství konají, *jakoby Bůh napomínal skrze ně* 2. Cor. 5, 20. Láska prokázaná jim jest prokázána Kristovi Gal. 4, 14. Ale i druhým svazkem spojeni jsou s Kristem, svazkem vniterným, životným, podlé něhož Pán hlava jest, oni údové, Pán kmen viný, oni ratolesti. Kristus zajisté a Otec žijí duchem svým v pravých ctitelech Páně. Jo. 17, 22. 2 Petr. 1, 4. Kdo tedy přijímá apoštoly a náměstky jich, Krista přijímá a ovšem, poněvadž v Kristu Bůh jest 2 Cor. 5, 19., Boha přijímá. *Přijímání* to béře se u apoštolů ve smyslu prostém a vlastním, u Krista a Otce ve smyslu přeneseném, jak samo sebou patrno.

Ale i *míru* odplaty a mzdy takového přijetí vyličuje Pán: *Kdo proroka přijímá ve jménu proroka, mzdu proroka vezme a kdo spravedlivého přijme ve jménu spravedlivého, odměnu spravedlivého vezme.* Béře Pán slova ze života starozákonního a dvou stupňů dotýká, prorokův co vyššího, spravedlivých co nižšího stupně. Prorok vyučuje, káže, rozšiřuje království Boží, spravedlivý zachovává a plní zákon Boží. Kdo proroka přijme ve jménu proroka, t. j. ne z ohledu časného, ne pro zisk dočasný, ne z jiné příčiny, že s ním snad příbuzen, že mocen, že urozen, že bohat jest, nébrž pouze proto, poněvadž prorok jest, ten mzdy proroka dojde, poněvadž v obecenství života s prorokem vešel a skutkův, zásluh a ctností jeho se přiúčastnil; slušno tedy, aby též v odplatě jeho účastenství bral. I vypínují se u vyšším významu slova ona Davidova, jež pronesl boj proti Amalechitským maje 1 Reg. 30, 24. *Rovný díl bude tomu, kterýž vyšel k bitvě i tomu, kterýž zůstal u břemen a rovně se děliti budou.* Takto vdova Sareptská přijala proroka Eliáše 3. Reg. 17, 14. —

Podobně platí věc o spravedlivém, kdo jej ve jménu spravedlivého přijme, t. j. kdo jej za *jediným tím* ohledem přijme, že spravedliv jest, že Bohu slouží, ten se stane účastným té odměny, jíž se spravedlivému či pobožníkovi tomu dostane. Tak Soba a Berzelai přijali Davida v Mahanaimě, když utíkal před Absalónem 2 Reg. 17, 27. n. Tak Abdiáš prorok přijal pronásledované spravedlníky a prorokův učeníky 3. Reg. 18, 13. tím dobyv sobě nároku na odplatu spravedlivému přístojnou. To již snadno dá se obrátiti na učitele a pobožníky Nového Zákona a hodnota dobrodiní sluhům N. Z. prokázaných tím větší jest, čím na povýšenějším místě nalezají se sluhové Zákona Nového nade sluhy Zákona Starého. Sr. níže 11, 11. Luk. 7, 28. Afra přijala sv. Narcissa, a ovšem rouchem milosti Boží oblečena byla, až i sama pro víru mučenickou smrt podstoupila. Čehož příkladové přehusti v historii. Neméně dá se to vyrčení Páně obrátiti na zásluhy, jichžto dobývají sobě, kdo neumělé vyučují, semináře pro kněze podporují, na knihy dobré penízem svým pro jich mezi lidem rozšíření přispívají. — Ano, dokládá ku konci Pán, *kdo dá* maličkému nápitek *čerstvé vody pro to, poněvadž učeník můj jest, neztratí své odplaty.* Maličkými zde zove apoštoly své pro jich před světem nepatrnost, neslavnost a pro to od světa jimi pohrdání. Nápitek vody studené klade místo věci nejmenší a nejlacinější. A tím nuznému a chudému potěchy uděluje, že i on ač ničeho nemaje, má-li jenom lásku ke Kristu a k učení Jeho, může účastným státi se odplaty nebeské. Nesluší tu Boha měřiti podle lidí. Lidé pro udělení velikých odmén žádají velikých obětí a veliké služby; v království Božím může člověk za nejmenší službu nejmenšímu žebrákovi učiněnou největší odplaty dosáhnouti. Na dobré vůli záleží, a vůle velká mnoho dává; tudy dí, kdo mu vody té *dá proto, že učeník můj jest*, to jest ohledem na mne. Ohled zajisté ten a ten úmysl všecku hodnotu tomu snadnému skutku přičiňuje. Bůh na srdce, ne na ruku hledí. Zachéus dal polovici velkého statku chudým, dí sv. Augustin a vdova ona Mr. 12. toliko dva šarty; pohlídáš-li na to co dali, nebyli stejni, pohlédneš-li na to, proč to dali, ovšem stejni byli.

Ještě klade sv. Augustin váhu na slovo *studené;* nedí: teplé, sehřité vody, nébrž studené, takové, jaké kdo snadno míti může bez veliké obtíže a bez útraty, aby totiž nejchudšímu zásluhy a tudy odplaty se dostati mohlo. Za příklad uvodí tu někteří vykladatelé sv. Anastasii, která při mučení svém vody žádala. I podal jí vody studené člověk Cyrill jménem a tím sobě mučenické zasloužil koruny, brzo na to pro Krista usmrcen byv.

Máme-li ještě upozorniti na některé pravdy, tedy jsou: 1. Co člověk činí ohledem na rozšíření evangelia, nezůstane bez odplaty. 2. Člověk může sobě zásluhy získati. 3. Člověk může cizých zásluh se přiúčastniti. 4. Nikdo není tak nuzen a chud, aby v něčem bližnímu se propůjčiti nemohl.

Různých čtení kromě těch, jichžto jsme dotekli, co velmi nepatrných a smyslu nezasahajících pomíjíme, pospíchajíce pojednat o tom, co sv. Matouš o Krista Pána působení po rozeslání apoštolů vypravuje.

Hlava XI.

Jan Křestitel dává se tázati Krista. 7. Pán Křestitele veřejně vychvaluje. 16. Příčina obou jich od Židů nepřijetí. 20. Domlouvá Pán nekajícím městům. 25. Velebí Otce a 28. soužené k sobě volá.

1. I stalo se, když dokonal Ježíš rozkázání dvanácti učeníkům svojim, odebral se odtud, aby učil a kázal v městech jejich.

Verš tento jest patrně dokončením řeči Páně a měl by vlastně státi na konci hlavy předešlé. Dí sv. Matouš, že se Pán odebral *odtud* totiž z toho místa, kdež apoštoly vyučoval; kde to bylo, neví se, poněvadž toho sv. Matouš nedotekl. Byl pak Pán tenkráte dle 9, 36. právě na cestách a sv. Matouš říci chce, že vyslav apoštoly své nečekal někde, ažby se tito vrátili a o úspěchu kázaní svého zprávu donesli, nébrž že neustál v účinnosti své a sám osobně tolikéž učil po *městech jejich* t. j. dle 9, 35. 36. *po městech těch lidí*, kteříž byli jak ovce bludné bez pastýře. Odešel Pán od apoštolů, aby jim příležitosti propůjčil, rozkazy jim dané ve skutek uvésti a v kázaní evangelia zkusiti se. Netoliko jako orlice povzbuzoval mladých svých k lítání Deut. 32, 11., nébrž sám také stal se vzorem stáda svého ze srdce 1 Petr. 5, 3. Sv. Marek 6, 13. a Lukáš 9, 6. dokládají, že apoštolé šli, vyučovali a divy činili a tak

před Kristem předcházeli, mysl lidskou na Krista svou měrou připravujíce. O tom sv. Matouš nepokládá; on ale mluví o dřívějším lidí pro Krista připravovateli a předchůdci Páně, o Janu Křestiteli. I vypravuje:

2. Jan pak když uslyšel u vězení o skutcích Kristových, poslav dva z učeníků svých 3. řekl jemu: Ty-li jsi ten, který přijíti má, čili jiného čekati máme? 4. I odpověděv Ježíš řekl jim: Odejdouce oznamte Janovi, co jste slyšeli a viděli. 5. Slepí prohlídají, kulhaví chodí, malomocní se očišťují, hluší slyší, mrtví vstávají, chudým evangelium se zvěstuje, 6. a blažen jest, kdož se nehorší nade mnou.

Poselství Janovo ku Kristu Pánu od dávnověkosti mysle vykladačů zajímalo a na rozličné strany rozvádělo. Tertullian (c. Marc. 4, 18.) a po něm někteří jiní, zvláště protestantů část veliká z doby novější, domnívali se, že povědomí Janovo o Kristu co Messiášovi na nedrahnou chvíli zatemnilo se. V životě každého věřícího, praví vykladatelé oni, jsou doby, ve kterých se vniterná přesvědčenost zachvívá, aniž který člověk prázen bývá takového pokušení. Nepřišlo-liž takové okamžení na Jana Křestitele? Nalezal se tenkrát u vězení, bezmála v Machéruntě; a tu se zmocnila snad mysli jeho pochybnost, buď vesměs o tom, zdali by Ježíš skutečně Kristem, předpověděným v prorocích Messiášem byl, buď alespoň o tom, zda spůsob ten, jímž Pán působil a úřad svůj vykonával, jest ten, jaký na Messiáše podle proroků připadá, anot dle očekávání obecného Messiáš nové království založiti a vítězným během je od Židů po celém světě na vše národy přenésti a rozšířiti měl.

Avšak kdož takto příčinu toho Janova poselství udávají, ti nezdají se dosti bráti ohledu na slova sv. Matouše: Jan *když uslyšel o skutcích Kristových*, jakožto na taková, v nichžto příčina anebo příležitost alespoň poselství Janova se zahrnuje. Dí *Kristových*, nedí *Ježíšových*, ješto v něm Krista či Messiáše viděl. Skutkové Kristovi jsou skutkové oni, jež Messiáš činiti měl. *Skutky těmi* podle biblické mluvy rozumějí se divové; když Jan o divech těch uslyšel, mohl-liž tenkráte za příčinou divů pochybenstvím zajat býti a nemusel-liž raděj, kdyby snad byl v té straně poněkud pokoušín býval, tudíž na uslyšení o divech veškeré pochybnosti zbýti? Nikdo nezapře, že zázrakové Kristovi Jana v pochybenství uvésti nemohli, a o divech řeč jest tuto. Věřil-li dříve v Krista neuviděv a neuslyšev o divech jím činěných, ano kázal-li o něm všem a veškery lidi k němu přiváděl, kterak by nyní o zázracích uslyšev byl v pochybnost padnouti mohl? Že ale o důstojnosti Krista Pána dokonale přesvědčen a ujištěn byl, vysvítá z toho, co při křestu Páně se dálo Mt. 3, 17. a co Jan sám příležitě o Pánu pronesl Joan. 1, 29. 34. 3, 30—36. Sama řeč Páně hájí ho níže v 7. kdež o něm dí, že není tresti podoben větrem semotam oklácené. Jsou lidé, ač řídci, ze žuly povstalí, podobní skále nikdy a nijak nepodrytedlné, nepodvratitelné a nehybné, kteříž nikdy nechvějí se, byť i celý svět hroutiti se počal. K těm patří Jan Křestitel, neohrožený kazatel. Není to pochybenství, leč láska, která na sebe, na své trudy, bolesti a nesnáze zapomíná a spáse jiných lidí se propůjčuje.

Tudy jiní vykladatelé to dobře nahlížejíce v poselství Janově nevidí jiného, leč schýlení se ku pochybnostem učeníků jeho. Nepochyboval Jan o Kristu, ale učeníky své chtěl na Krista odkázati, aby po smrti svého učitele věděli, kam se obrátiti a komu se oddati ve službu. Janovi učeníci zajisté tou měrou učitele svého milovali, že mu, když Krista sobě o mnoho předkládal a sebe za nehodna jemu řemene u obuvi rozvázati vydával, věřiti váhali, mníce, že ze skromnosti jenom tak mluví. Proto i také žárlivost v srdci jich proti Kristu a učeníkům jeho povstala, jak Joan. 3, 26. vysvítá, kdež s nevolí Janovi vypravují, že veškeren lid za Ježíšem se táhne. Tu nebylo jiné pomoci, leč aby Jan učně ty ku Kristu, jenž jediný jich žárlivost uléčiti mohl, jménem svým poslal a jim otázky v ústa položil. — Výklad tento přemnoho následovatelů nalezá a skutečně mnoho důvodů pro sebe má. Leč to jediné mu vaditi se zdá dle vykladatelů, kteří jinou třetí vynesli poselství toho příčinu, že otázka *od Jana* pochází a odpověď Páně podobně *k Janovi* směřuje.

Tito vykladači prostřední takořka cestou kráčejí mezi první a druhou podmínkou. Drží oni, že vyslání apoštolů u lidí veliké pohnutí vzbudilo a mysli jejich na Krista převelmi pozorny učinilo. Apoštolé kázali, čeho učeníci Janovi nedělali, apoštolé divy činili, čehož ani sám Jan nekonal. I mohloliž jináče býti, než že se všady lidu zmocnila jakási nedočkavost, k tomu hledíc, aby již již Kristus vystoupil veřejným a okázalým během a spůsobem co Messiáš takový,

jakéhož se oni nadáli? Taková prý svatá nedočkavost také Jana opanovala a tudy on učně své s otázkou onou, v níž tomu smýšlení lidu se propůjčoval, ku Pánu poslal. Otázka ta nic nemá do sebe pochybného a závadného, nébrž chová v sobě pohnutku k vystoupení ráznějšímu, jako by se tázal: Proč již Pane nezakládáš říše své, kterou jsi zarazit přišel? Aj veškeren národ s toužebností volá: Přijď království Tvé! — Podle toho výkladu učenci Janovi odložili onu, o níž výše řeč byla, žárlivost, od Jana (Joan. 3, 26—32) místněji vyučeni a pokáráni byvše a kázni této jeho se podrobivše, anobrž oni s lidem ostatním po rychlém říše Messiášovy veřejném objevení dychtili. Takto výklad třetí.

Jakkoli výklad tento na oko slibným jest, příjemným, pochopitedlným, aniž také důstojenství Janova aneb dokonce Páně urážlivým, jednak výklad druhý, jenž poselství to pro učeníků u víře v Krista potvrzení učiněno býti praví, nejvíce ke spojitosti a k celému účelu přiléhá. Že Janovi učeníci o Kristu nějak pochybovali, viděli jsme již nahoře 9, 14. Ještě ale musíme aspoň mimochodem dotknouti výkladu, již za starodávna avšak nesměle předloženého a tudíž zavrženého, za našich ale dob z rumův opět, ač opět nesměle vydobytého. Výklad ten udává, že Jan pro tu příčinu otázku tu položil na Pána skrze učeníky svoje, aby dověděl se, přijde-li Pán do předpeklí a má-li jej tam podobně ohlašovati a předchůdcem jeho býti, jakož to na zemi činil. Z odpovědi Páně očekával místnější o tom zprávu, jakož i konečné úřadu svého předchozího utvrzení a zapečetění. Avšak výklad ten, ač u některých otců přichází, téměř v zapomenutí přišel, že obšírné komentáry ani o něm nezmiňují. Tudy i my ho při své míře a váze necháváme. Posléze mají někteří za to, že Jan poselství to poslal, aby Kristus vybídnut byl o sobě co Kristu a Mesiáši veřejné svědectví vyvésti tou měrou, aby ho nedrželi lidé již za jednoho z proroků, nébrž za skutečného, jímž jest Messiáše. Leč domněnka ta očividně splývá s onou, která o svaté nedočkavosti mluví a o níž jsme výšeji zmínili.

Předeslavše o příčině poselství Janova ku Kristu, již k rozboru slov a rčení blížeji přikročiti můžeme. O příčině, za kterou ve vazbě držán byl, níželi k. 14. zevrubněji mluví sv. Matouš. Tam tedy místněji o tom rozprostraníme se. O různočtení řeckém, že hojnější a vážnější počet rukopisů místo δύο (dva) čte δια (skrze) v ten smysl, že Jan skrze učeníky poselství učinil, o tom různočtení nemnoho mluviti přijde, jelikož nepatrno, z Luk. pak (7, 19.) jisto a průvodno jest, že dva učeníci ode Pána vysláni byli. Dvou pak posiů užívalo se při veřejném a slavném otazování Joan. 8, 17. Slova *kterýž přijíti má*, čili dle řeckého slovo *přijdoucí o ἐρχόμενος* značí v písmě Messiáše, jakož toho, o němž prorokové, že přijde, předpovídali, k němuž veškerá starožitnost co k spáse svojí prohlédala. Arciotec Jakob Gen. 49, 10. již ho jmenoval tím, jenž *přijíti má*, jenž poslán má býti, aby očekávání lidstva ukojil. Podobně Malach. 3, 1. dí prorok, *že po andělu* t. j. po předchůdci Janovi přijde Hospodin zástupů. Sr. Mat. 21, 9. Hebr. 10, 37. Leč přistupme k odpovědi Páně.

Ty-li jsi ten, jenž přijíti má? táží se jménem Janovým učeníci jeho. Tu již napadá, že Pán neodpovídá zrovna: Já jsem, vy pravíte, a podobně. Tak zajisté vyjevil messiášskou důstojnost svou ženě Smaritánce Jo. 4, 26. Proč tuto nemluví tak zřetelně? To by zde bylo málo prospělo. Byli by snad mohli říci, dí sv. Chrysostom, jak oni Židé: Ty sám o sobě svědčíš a svědectví Tvé tedy není pravé Joan. 5, 31., aspoň by to nebylo takového účinku mělo, jak ta nepřímá odpověď Páně, která spolu také bližší jim byla a jako z vlastních jejich náhledů vyplývala. Pokládali oni za znak Messiáše činění divů, poněvadž to v písmě Starého Zákona a jmenovitě u proroka Isajáše předpovědíno bylo Jes. 35, 56. 61, 1. I odesýlá Pán učeníky Janovi mlčky k oněm prorockým výrokům a k jich samých o tom přesvědčení, že ten Messiašem ovšem jest, na kom předvěsti ony prorocké vyplňují se. A přijmeme-li výklad, že Jan nějakou svatou nedočkavostí puzen poselství ono ku Kristu vypravil, tedy odpověď Páně má do sebe význam, že ovšem již vystoupil co Messiáš a že skutky messiášovy vykonává, ale že míru a spůsob onoho vykonávání sobě a moudrosti svojí zůstavuje. Tudy ta nepřímá odpověď a to na divy odkazování mnohem důrazněji působilo, než odpověď přímá. Dí: *Odejdouce oznamte Janovi, co jste slyšeli a viděli: Slepí prohlídají, chromí chodí, trudovatí se čistí, hluší slyší, mrtví vstávají, chudým se evangelium zvěstuje.* Oznamte Janovi, vece, ovšem pak tím spolu učeníků samých poučuje, a vězeli-liž v jakém pochybenství, vlídně je kárá, aby všelikého o tom nepravého smýšlení se vzdali. *Oznamte, co jste slyšeli*, t. j. oznamte vyučování moje a o tom, co lidé o divech mojich, při kterých jste přítomni nebyli, vám pravili, jakož i co na vlastní uši slyšeli jste zázračně mluviti, totiž ode hluchoněmých. Tím více ale ohlaste

jemu, co jste viděli. Dokládá sv. Lukáš 7, 21., že v tu právě dobu, ve které učeníci Janovi u Pána se nalezali, mnoho neduživých, slepých, posedlých a jiných ode Pána uzdraveno bylo. Odpověděl Pán skutkem, a skutkem naplnil výrok Isajáše proroka 35, 4. *Bůh sám přijde a spasí vás. Tehdá otevrou se oči slepých a uši hluchých, kulhavý poskočí jako jelen a rozvázán bude jazyk němých.* A 61, 1. *Duch Hospodinův nade mnou, protože pomazal mne, k zvěstování tichým poslal mne, abych léčil skroušené srdcem, kázal jatým propuštění a věznům svobodu.* Mezi divy pokládá Pán také to, že se chudým zvěstuje evangelium, že lidé chudí, opovržení, unížení (5, 3.) evangelium přijímají, Božím slovem prospívají a říše nebes účastni stávají se. To dokládá Pán zvláště, dílem poněvadž lidé chudí duchem nejpříze se obrátili I. Cor. 1, 26., dílem poněvadž prorok Isajáš výslovně toho dotýká, aby tak shoda skutečnosti Kristem uvedené s výroky prorockými ozřejměla. *Toť spravedlivost a pravdu učitele potvrzuje, když člověk každý před ním stejně se cení,* dí sv. Jeronym.

Proč řeči ty z proroků uvedl, toho příčina jasně udána byla a téměř samozřejma jest. Ale proč přidával Pán: *Blažen, kdož nehorší se nade mnou,* či na mne? Slova ta nepotahují se na Starý Zákon, nemohou tedy leč ku přítomnosti prohlédati. A sice Pán při nich ohled béře jak na Židy, této jeho výpovědi přítomné, tak zvláště na učně Janovi. Obojí zajisté zmotáni byli ideou nějakého zemského vítězoslavného královského messiáše. Pán ale odchodným zhola spůsobem počínal sobě a po chudu, po sprostu, po neslavnu sobě vedl. I nemohli-li nad tím jeho nízkým, nepatrným, neslavným, neslibným, neokázalým zjevem se pohoršiti, urážku vzíti na víře a sobě překaziti dáti u přivinování se ku Kristu? Pohoršení jest, když kdo horším se stane za jakoukoli příčinou, a věc, která příčinou toho jest, která podnět k tomu pohoršení a k hříchu dává, tolikéž pohoršením, aneb kamenem pohoršení, skalou urážky sluje Jes. 8, 14. 15. Dí tedy Pán: Blažen, kdo se chováním a postupováním mojím, které se mu snad nevhodným dosti vidí, u víře v důstojnost moji co Messiáše nezachvěje a nezviklá, aniž se dá odhroziti od následování mne; blažen, komu to mé zevnější neslibné vystoupání, ten můj na pohled sprostý, nízký stav, ten můj život potupný a chudý příčinou není, aby mne za Messiáše nedržel a mne nenásledoval. Dí apoštol 1 Cor. 1, 23. *My kážeme Krista, Židům pohoršení.* Aby pak člověk nikdy urážky neutrpěl na Kristu, potřebí oslýchati hlas pleti a krve a vnímati jen hlas víry, dle světla víry mysliti a souditi. Posavád jsou mnohé věci, na kterých se u Pána lidé urážejí, zvláště ten nízký stav jeho posaváde nechutná světu a nauka o ukřižování těla se všemi žádostmi jeho Gal. 5, 23. protivna lidem jest. Ale i tu platí: Blažen, kdo nehorší se nade mnou.

Leč slyšme, co se na to dálo.

7. Když pak oni odcházeli, počal Ježíš mluviti k zástupům o Janovi: Co jste vyšli na poušť spatřit? trestinu-li větrem se klátící? 8. Ale co jste vyšli vidět? Člověka-li měkkým rouchem oděného? Aj, kteří měkká roucha oblékají, v domech královských jsou. 9. Nébrž co jste uvidět vyšli? Prorokali? Jistě pravím vám, více než proroka; 10. nebo tento jest, o němž psáno: Aj já posýlám anděla svého přede tváří tvou, kterýž připraví cestu tvou před tebou. 11. Amen pravím vám, nepovstal mezi rozenci ženskými větší nad Jana Křestitele; kdo ale menším jest v království nebeském, větším jest než on. 12. Ode dnů pak Jana Křestitele až dotud království nebeské násilí nese a násilníci uchvacují je. 13. Nebo všichni proroci a zákon až do Jana prorokovali, 14. a chcete-li přijmouti, on jest Eliáš, který přijíti má. 15. Kdož má uši k slyšení, slyšiž.

Poselství Janovo tak slavné mohlo bez mála v lidech u Pána přítomných vzbuditi myšlénku, že Jan sám nyní viklá se, choulí a klesá ve své víře v Krista a že tresti již na tu, již na onu stranu větrem klácené podobá se. Snad také jiné Jana nedůstojné v myslích přítomného u Pána lidu povstaly domněnky, an Židé neštěstí člověka, jak tu u Jana vazba a vězení bylo, za trest a za pokutu od Boha seslanou považovali. Jo. 9, 3. Tu již Pán vydává se ve chválení jeho, obšírněji o něm mluviti hodlaje, což sv. Matouš naskýtá slovem: *počal mluviti,* kteréžto rčení tak jak ono: *otevřel ústa svá,* zevrubnějšího a místnějšího cosi namítá. Mluví, až *odcházeli,* aby nezdála se chvála před učeníky Janovými projádřená pochlebenstvím

býti, spolu pak aby učenící Janovi tou mistra chválou nezpýchali. Chválí Pán Jana pro stálost a nepodvratnost jeho (v. 7.), pro život jeho přísný a kajicný (v. 8.), vynáší dále důstojenství jeho prorocké (v. 9.) a předchodenské (v. 10.) až pak jej (v. 11.) největším ze synů lidských pod Starým Zákonem zrozených býti klade. Chvála ta Páně podobna jest záplavě slunečné na obličeji mučeníka ulehlé. Chválu svou pak pronáší Pán pohnutým takměř spůsobem v otázku ji obláčeje: *Co jste vyšli spatřit? Trest-li větrem klácenou?* Zástupové odevšad vycházeli k Janovi na poušť, když kázati počal a mnozí křest od něho přijali. I byli svědky svatého života jeho, neoblomné jeho v dobrém stálosti a nevrátké mysli jeho. Tudy Pán ke zkušenosti jejich se volá: *Co jste vyšli uzřít* na Janovi? Kterak jste tenkráte, když jste k Janovi na poušť vyšli a život jeho pilně ohlédali, kterak jste o něm smyslili? Zdali jste jej za člověka nestálého považovali? Byl-liž v něm stín lehkovážnosti a proměnlivé mysli? Možná-li, aby on byl zviklal se a jistoty v tom svém o mně svědčení pozbyl, nyní an právě hlásání své o mně tolikými zázraky potvrzeno spatřuje?

Podle výkladu toho slovo *trest* béře se obrazně a značí člověka klátivého, nestálého, mektavého. Jiní vykladači ale vlastně slovo *trest* berou, jakoby Pán řekl: Snad-li jste ven vyšli vidět palach, rákosí, šáchor, šáší, jenž u Jordánu hojně roste, abyste viděli, jak jimi vítr klátí? Ovšem jste vyšli pro uvidění něčeho vznešenějšího.

Leč první výklad obecen jest a ten druhý řeč seslabuje. *Což trestí větrem klácenou a zmítanou*, dí sv. Řehoř Vel. *jiného než mysl tělesná se značí? Když z úst lidských vánek pochval a přízně věje, tu se vyjasňuje a pozdvíhá a celá se jako na milost nakloňuje; leč když vichor pomluvy a nepřízně nastane, tu již na druhou stranu se schyluje. Jan však nebyl trestí větrem klácenou, ješto ho ani milost lichotným, ani zloba příkrým neučinila, ani štěstí nepozdvihovalo, ani neštěstí nesnižovalo.*

Ale Pán druhou otázku klade, an dí: *Zda jste uvidět vyšli člověka měkce oděného?* Při tom prohlédá k oděvu, jaký nosil Jan (3, 4.) byv oblečen v roucho drsnaté, v kůži velbloudí totiž a pásem opásán podle spůsobu kajicníků starozákonných. Měkké roucho nosí se v palácích královských a palácové jsou protiva pouště, na níž se sv. Jan zdržoval. Dí tedy: Jan není rozkošný, rozmařilý, labužný a maholný, nebaží po hostinách velmožů, aby za tou příčinou mysl jeho podvrácena býti mohla. Po druhé tedy Pán se táhne k úsudku posluchačů svých o Janu. Avšak i po třetí tolikéž činí, an vece: *Co jste vyšli? Proroka uvidět?* Proč nyní za proroka, za muže Božího a stálého jej míti zdráháte se? Lid veškeren, jak z 21, 26. níže patrno, Jana za proroka držel. Pán ale jej výše staví, an dí: *Ano víc než prorok jest;* onť zajisté předchůdce a anděl Messiášův jest, jak o něm prorok Mal. 3, 1. předvěstoval: *Já posílám anděla svého před sebou.* Slova prorokova, u něhož Bůh Otec mluví, Kristus tu na sebe obrací a tudíž slovíčko před tváří *mou* mění na slovo *tvou*, což i u Luk. 7, 27. Mark. 1, 2. nalezáme. Jmenuje Pán Jana větším nade všecky proroky, poněvadž prorokové druzí jenom ode vzdálí Krista předpovídali, Jan ale na něho poukazoval a nad to sám předmětem proroctví byl, jak to Pán slovy Malachiášovými ukázal Jes. 40, 3. Jan sice Jo. 1, 21. prorokem se býti zapírá, poněvadž nebyl na spůsob starých věstců prorokem, kteříž z daleka a temněji jasněji o Pánu prorokovali, on ale nejen prstem na Něho ukazoval, nébrž i lid Mu připravoval, ano Jej i křestil. Veškeren život Janův Kristovi cestu připravoval a nebyl jiného, leč proroctví životné, a on v útrobě mateřské již úřad svůj prorocký započal.

Ano Pán dále pokračuje ve chvále Janově a praví, *že ze všech rozenců ženských nikdo nebyl nad Jana.* Staří kladli důraz na slovo *ze žen* narozených. Kristus jakožto *z panny* narozen vyjímá se, což ostatně samozřejmo jest. *A Pán*, vece sv. Ambrož, *nebyl prorokem, nébrž pánem a vůdcem a předmětem proroků.* Byl Jan div milosti Boží, a ač žádného divu neučinil, byl ustavičným zázrakem sám. Zázračně zplozen byl, zázračně v útrobě mateřské Krista cítil, zázračně při obřezání jeho otci Zachariášovi mluva navrácena, a na poušti žil po andělsku, čehož Židé svědky byli. Tudy dí: *Nepovstal* t. j. nežil *mezi syny lidskými*, to jest mezi člověky Starého Zákona, nikdo *větší nad Jana Křestitele.* Děje se tu přirovnání Jana ke světcům Starého Zákona; i praví Kristus, jenž do srdcí vidí a ledví zpytuje, že Jan mezi všemi za staré smlouvy zrozenými přední místo drží. Neděje se tu přilicování úřadu k úřadu, jakoby jen největším z proroků Jan tuto ode Pána se býti pokládal. To již v předešlém verši pravil. Nébrž povaha Janova se tu míní. U Luky 7, 27. sice praví Pán, že *nepovstal prorok větší nad Jana Křestitele;* ale poněvadž prorokové právem jmíni byli za výkvět svatosti starozákonné, tudy samozřejmo sv. Jan se klade

nade všecky světce staré úmluvy. Splnilo se, co pravil anděl Zachariášovi, když mu narození jeho zvěstoval: *že velikým bude před Hospodinem a že Duchem svatým naplněn bude ze života mateře své.* Luk. 1, 15. Proto čtverým věncem ozdoben jest a čtverá koruna se mu připisuje: koruna panictví, proroctví, učitelství a mučenictví. Tudy dí sv. Cyrill Jerus.: Eliáš Thesbitský do nebe vzat, Enoch na nebe přenesen, Mojžíš, věrný Páně sluha, co přítel s přítelem s Bohem obcoval, avšak nikdo nebyl z nich větší nad Jana. Není to moje srovnání, aniž bych se toho přilicování podjímal, ale Pán náš a Pán jejich praví: Nepovstal větší nad Jana Křestitele.

Avšak přese všecko toto přece i *nejmenší v království nebeském větší jest nad Jana.* Těmito slovy obmezuje Pán svůj obecný o Janovi výrok. Slova ta vykladatelům dosti nesnáze působila, a divu není, že na strany rozličné se rozbíhali. Jedni *královstvím nebeským* tuto brali věčnou v nebi blaženost a slyšeli slova Páně v ten rozum, že nejmenší ze světců neb andělů v nebesích *větším*, blaženějším, dokonalejším, výtečnějším, slavnějším jest než Jan, kterýž ještě na cestě co chodec se nalezá a Jordánem smrti se teprv do vlasti zaslíbené dostati musí, mnohá ještě dříve nebezpečí strádati maje, anoť tělo dle písma obtěžuje duši. To prý Pán dí proto, aby lidi ku snažení se po stezkách ctnosti povzbudil. Avšak jiným podobá se povzbuzení takové odchodným býti od úmyslu Páně a nepřiléhati dosti k souvislosti. Protiva ta, o níž Pán řeč vede, požaduje, aby ten i onen člen v stejném se nalézal životě. Tudy jiní *menším v království nebeském* rozumějí Krista Pána, kterýž menším, mladším byl než Jan, a na počátku svého kázaní lidem menším prý se býti viděl a později ještě s nespravedlivými počten byl, jakož i o něm Žalm 21, 7. dí v osobě samého Spasitele: *Já pak jsem červ a ne člověk, pohanění lidu a povrhel obce.* Avšak výklad ten, zdá se, proti obyčejnému užívání a mluvení jest. Nikde Pán se menším nezove než Jan byl, aniž také tenkrát, když výpověď tu vydal, v očích národu israelského za menšího než Jan pokládán byl.

Proto Maldonat jiný výklad místa toho vystavil, jehož po něm největší obor vykladačů následuje. Pán tu v konkretném případě předkládá Zákon Nový nad Zákon Starý a *menším v království nebeském* rozumí nejmenšího křesťana, kterýžto, poněvadž k nové úmluvě patří, ovšem výše stojí co *obrozenec* nad Jana *rozence* že ženy, patřícího k úmluvě staré. Obrozencům v Novém Zákoně i těm nejmenším a nejnepatrnějším dostává se milosti takové, kterou by k dokonalosti dospěti mohli, jakéž v Starém Zákoně dojíti lze nebylo, poněvadž se jim obrození nedostávalo. Nemluví tu Pán o jednotlivcech, nad nimiž ovšem vynikati Jan může, jakož i skutečně nad tisíci a tisíci křesťany horuje; nébrž mluví o pokolení novém a starém a nejsličnější výkvět starozákonný, Jana, tam pokládá, kam náleží, do Starého Zákona. Staví se výše povaha novozákonná nad povahu Starého Zákona, an lidé vůbec a povšechně blaženějšími se kladou a dokonalejšími, kteří v dokonalejším ústavě se nalezají, ač snad osobně a o sobě daleko za výtečníky ústavu nedokonalého stojíce. Tím, dí sv. Augustin, odporoučí město, jehož obyvatelé býti máme, schvaluje říši, po níž toužiti máme! Jací měšťané! Jací občané! Kdo *tam* menším jest, přece větší jest nad Jana největšího v Starém Zákoně. Přilicují vykladatelé tito stav věci té ku palmám a sosnám. Vůbec a vesměs dá se pravdivě říci, že palma nad sosnu vyniká, ač ostatně dosti možno, že některá palma zakrněla a tudy pod nezakrnělou a sličně rostlou sosnou zád drží. —

Byla-li poslední věta Páně k srozumění nesnadna, tedy mnohem nesnadnější jest výrok, jenž po ní následuje v. 12. *Ode dnů Jana Křestitele, až dosud království nebeské násilí snáší a násilníci uchvacují je.* Pro temnost slov těch nelze jinak očekávati, než že vykladatelé se v rozličné rozcházeti budou výklady. Ozvláště obojetným slovem řeckým βιάζομαι různě vedeni jsou, kteréž buď činně, buď trpně bráno býti může. Kromě toho nejistotu výkladu množí slovo *království nebeské*, jenž buď život věčný, buď víru, buď evangelium a novou církev Páně značí, ač poslední výklad toliko tuto práv jest, jak z protivy St. Zákona s Novým vysvítá. Někteří interpreté trpně tu větu Páně slyší a vykládají: Království nebeské násilí trpí, utiskování snáší. Leč i tu na čtvero se různí. Obyčejný výklad jest: království nebeské nyní od času Janova násilí trpí t. j. násilím se dobývá, odříkáním se, umrtvováním, zapíráním sebe, podnikáním útrapných a kajicných skutků, podobně, jak níže 19, 24. dí, že spíše velbloud projde uchem jehelným, než bohatec vejde do království nebeského. Násilí sobě učiniti ovšem musel Žid každý, když Pána za Messiáše přijal, musel zbýti svých o zemské království jeho povaze předsudků, musel na zevnějšku a tom nepatrném Páně vystupování neurážeti se, o tom,

kterak náruživosti své v uzdě musel držeti, ani se nezmiňujíce.

Leč jiným vidí se ten výklad nepřiléhati k významu slova řeckého, nevhoden býti ku spojitosti a spolu nadesýlati nepravdu, jakoby před Janem byl člověk bez zapření sebe, bez činění sobě násilí království božího dojíti mohl. Proto jiní ono násilí, jež trpí království nebeské, vykládají o dychtivosti a klopotnosti, s jakou se nyní ku království Božímu t. j. k církvi lidé hrnou a ji jako nějaké město obkličují a obléhají, od něhož veškeren další prospěch a veškera spása visí. Ale výklad ten očividně se protiví tomu, co Pán dále praví o nevěře měst těch, kdež bydlel a vůbec o nevěře lidu israelského.

Tudy jiní třetího slov těch trpným spůsobem výkladu se podjímají a důraz kladou na slova *uchvacují, mocí berou, násilně se o ně derou*, takto větu slyšíce: království nebeské násilí trpí a násilníci, uchvatitelé, loupežníci je uchvacují, t. j. ti, pro něž nezdálo se býti určeno, pohané, hříšníci, celníci; těm pak, pro něž se vidělo určeno a zřízeno býti, uchváceno bývá, Židům totiž, kteří ač zákonití jsouce dědicové, z něho vypuzeni a zahnáni bývají. To jest co praví Pán: *publikáni a nevěstky předejdou vás* 21, 31. To jest, pročež Pán bědu volá fariseům 23, 13., že zavírají království Boží před lidmi, sami nevcházejíce, aniž jiným vejíti dopouštějíce; jakož i výše 8, 12. hrozí, že *synové budou uvrženi do temnosti, an cizinci od východu a západu přijdouce, zasednou s Abrahamem, Izákem a Jakobem.* Ale ani ten výklad vhoden a přiměřen se býti nevidí a jmenovitě čelí proti spojitosti.

Tudy čtvrtý výklad vynesen byl, prostý, jak zdá se a k tomu, čeho Pán doleji želí, příhodný. Násilí trpí království nebeské i protiví se mu mnozí, Krista i apoštoly pronásledují, všelijak úklady jim činí a je skliditi usilují. Však i proti tomu výkladu namítají, že k časům oněm nehodí se, poněvadž tehdá ještě pronásledování žádného nebylo, ač Pán níželi naříká, že nemnozí se k němu a království Božímu přivinují.

Tudy vykladatelé a my s nimi obracují se k činnému významu slova *βιάζεται*, tiskne se, mocně se nabízí, vtírá, nutká se. Před Janem nemohlo nabízení toho býti, poněvadž s ním teprv či raději s Kristem vzniklo; *ode dnů Janových* ale neustále se ozývá: Čiňte pokání, království nebeské přiblížilo se; Jan, Kristus a učeníci jeho nabízeli je lidem mocně a všelijak, divy a zázraky také je namlouvajíce. Toť jest výklad slova, jak je již Luk. 16, 16. vykládá a ovšem tedy autentický. Co následuje: *násilníci uchvacují je*, ti totiž, kteří násilí činí, to výborně se k výkladu hodí. Není dosti, že se káže, zvěstuje, nabízí, vtírá, nébrž království Boží jsouc hradu podobno na hoře vystavěnému mocí a násilím jen se vydobyti může. Má-li království Božího se dobyti ode člověka, mnoho se od něho pohledává; pokání totiž nejpříze činiti, sebe zapírati, tělo ukřižovati a podobné útrapy podnikati musí.

Tomu výkladu nasvědčuje netoliko sv. Lukáš, jak již praveno, nébrž také spojitost a vazba. Pán zajisté dále pokračujíc ve svém vyučování dí: Království toho, jenž člověka nad Jana povyšuje (11), nyní se ode dnů Janových dojíti může, an s Janem končí starý věk, ješto on Eliáš jest. Poněvadž věk nový nastal, jak v dalejšku Pán dovodí, a poněvadž království Boží se nabízí a takořka vnucuje, tu již není dosti čekati a toužiti, nébrž tu hnáti, uchvátiti přijde. Tu potřebí potříti veškery zádavy i překážky veškery přemoci, všem předsudkům vojnu vypověděti, všem nebezpečím vyhověti a všem nesnázem odolati. To jest násilí, dí sv. Ambrož, kteréhož král onoho království neodmítá s hněvem, nébrž milosrdenstvím odměňuje, jest násilí, kteréž králi milost uchvacuje a člověku násilníku spásu přináší. Tak uchvátila žena Chananejská Mat. 15, 22. milost ode Pána vytrvalostí a pokorou svojí.

Již pak Pán příčinu udává, za jakou ode dnů sv. Jana království Boží dosaženo býti může. *Nebo všickni proroci a zákon prorokovali* t. j. průchod měli, vládu provodili, trvání a působení chovali *až do Jana* t. j. s Janem Starý Zákon, řád starý se skončuje; přípravy veškery v něm konec mají, na něm předvěstní obrazové a předznační nástinové se zavírají; on v nich posledním jest článkem. Odtud zajisté již Nový Zákon nastal, nový řád věcí zavládl a průchod má. Starý Zákon byl pod oblakem 1 Cor. 10, 2., byl svíce v temném místě 2 Petr. 1, 19. Když ale dennice zasvitla, přestala tma a došla úkolu svého svíce; nová perioda nastala. Jan byl předchůdcem a tudy byl *Eliášem; ač chcete-li*, přidává Pán, *přijíti výklad tento.* Klade Pán Zákon Nový proti Starému. Starý Zákon měl povahu prorockou, předvěstnou, předznačnou; všecko se odnašelo ku Kristu a zákonu Jím uváděnému. Když pak tento Nový Zákon a řád jeho nový zaveden byl, když Jan pokřestil Krista a tak v Janu Starý Zákon před Kristem, co působcem a zakladatelem Zákona Nového se sklonil, tu

již přestal Starý Zákon a umřel, an evangelium žíti a vlásti počalo. Kristus Rom. 10, 4. *jest konec Zákona.* Jan byl předchůdcem pouhým; on tedy tolikéž patří do Zákona Starého.

Slovy, jež Pán přidává: *Chcete-li přijmouti, on jest Eliáš*, prohlídá ku proroctví Mal. 4, 5., kdež o přibytí Eliáše přede příchodem Páně proroctví zní. Řeč nejblíže sice tam jest o předeslání Eliáše přede druhým příchodem Páně k soudu; avšak v duchovním smyslu výrok onen prorokův i o prvním příchodu Páně a tudy o jeho předchůdci Janu Křestiteli platí, kterýž předcházel Pána *v moci a v duchu Eliášově* Luk. 1, 17. Oba zajisté příchody Páně velikou mají příbuznost, bližnost a podobnost; tam i tu předchůdce předbíhá; tam i tu veliký soud a převrat (Jerusaléma a světa) se stane. A tudy sám Pán, jako dříve proroci, obojí příští svoje vzájemně a obapolně spojuje. Poněvadž pak Pán táhne se k výroku Malachiášovu ne ve smyslu literném, nébrž tajemném a duchovném a obvýšném, proto přidává slova: *chcete-li přijíti* toto moje onoho proroctví vysvětlení; chcete-li tomu vyrozuměti. Ovšem pak také ještě jiná příčina jest, proč slovem *chcete-li* jim na vůli takměř ten výklad zůstavuje. Podle všeho, co o tehdejších výkladech písma víme, museli oni toto Páně vysvětlení prorockého místa s radostí uchopiti a téměř jinak jim smýšleti možna nebylo o slovích Mal. 4, 5. Avšak dí Pán: *Chcete-li*, poněvadž všeliké věření pravdě a všeliké jí v srdci přijímání od vůle člověka závisí. Podle toho, co čteme u sv. Jana 1, 21. a Matouše 17, 10., očekávali židé Eliáše již hned před prvním příchodem Messiáše. Eliášem tím Jana býti praví, jakož pak styčnosti Jana s Eliášem veliky jsou. Oba přísný život vedli, oba prorokovali, oba ode králů a královen pronásledování trpěli, Eliáš od Achaba a Jesabely, Jan od Heróda Antipy a Herodiady. Ten jest smysl slov Páně, ač jiní slova *chcete-li přijíti* potahují na mravné slov Janových ke své nápravě upotřebení: Chcete-li, on srdce vaše k Bohu obrátí.

Poněvadž pak nauky, jež Pán přednášel a zvláště poslední slova jeho, nade vše ale tajemné jeho o Janu co Eliášovi vyrčení ne hned přístupno bylo lidským myslem, nad to pak věci ty nad míru vážny a uvažování a rozjímání hodny byly, tudy Pán přidává: *kdo má uši k slyšení, slyšiž.* Výrokem tím prohlídá k žalobám Starého Zákona tytýž se vyskýtajícím, jak na příklad Ezech. 12, 2., kdež Hospodin na lid stížnost vede, že maje uši, neslyší. Chce říci: Kdo slyšíš, pozoruj dobře, promysli, rozvaž a rozjímej věci tyto ode mne pravené; neboť se věčného spasení týkají. Spolu pak z těch slov Páně vysvítá, že ne všickni mají daru toho, aby pravdám věčným a nebeským vyrozuměli a jim povolovali, nébrž že to dar jest Boží, jak dí Bar. 2, 31. *Dám jim srdce a porozumějí, dám jim uši a slyšeti budou.* Avšak Židé přemnozí, ač jim Bůh poslal Jana, ač Pán sám jim kázal, přece nenapravili se, aniž Krista přijali. Tudy Pán vece želeje:

16. Komu pak připodobním pokolení toto? Podobno jest dětem sedícím na náměstí, jenžto přivolávajíce soudruhům, 17. dí: Pískali jsme vám a netančili jste, žalostili jsme a nekvíleli jste. 18. Přišel zajisté Jan nejedě ani nepije a řkou: Běsa má. 19. Přišel syn člověka jedě a pije a řkou: Aj, člověk žrout a piján vína, celníků a hříšníků přítel; a ospravedlněna jest moudrost od synů svých.

Mohli, jak byl ukázal Pán, vrstevníci Jeho dojíti království nebeského. Ale rod ten a pokolení to se zarputilo docela a bylo, jak ono za věku Ezechielova (Ezech. 2, 3. 4.) tvrdé tváři a neskroceného srdce. Při podobenství Páně tuto užívaném rozeznati dobře obsah od oděvu a k celku prohlídati sluší, abychom, jak vystříhá Maldonat, po částkách se shánějíce snad s celkem se neminuli. Někteří zajisté vykladatelé podrobně každé slovo rozbírajíce, na bezcestí a na nesmyslu se octnuli, pískajícími Saducey, žalostnícími Farisey rozumějíce, kteřížto obojí na Jana i na Krista Pána zanevřeli. Pán však jen vesměs a vůbec vrstevníky své Židy praví býti podobny pacholatům svévolným, zarputilým a tvrdošíjným, jimž druhové jejich nijak vyhověti nemohou, nechať již veselou, neb smutnou píseň hudou. Nébrž oni, když se jim veselá hude, smutnou míti chtějí a když se jim píseň žalostná hraje, veselé opět žádají. Pískalo se na svatebním veselí, žalostilo se při pohřebích, a tudy *pískati a žalostiti* protivy jsou a značí ono (pískání) život veselý a bodrý, toto (žalostění) život morutný a přísný. Již pak v následujících verších Pán celé podobenství sám ne tak vykládá, jak raději na Jana a na sebe obrací, život Janův k žalostnému, svůj život k radostnému prozpěvu přirovnávaje. Dí: *Přišel Jan a nejedl aniž pil* obyčejným během,

nébrž přísný, kajicný, zasmušilý, tuhý život o postu, o hladu a žízni na poušti vedl, vína a nápoje opojného žádného neužívaje, a medem lesným a kobylkami se živě. A to byl jako nějaký žalozpěv, jímž vrstevné Židy k oplakávání hříchův, ku pokání a ku polepšení života nabízel. I nelíbil se přísný život ten Židům, nébrž pravili o něm, že běsa či zlého ducha má, buď totiž příkrost života zlému duchu připisujíce, jakou měrou zázraky Páně Beelzebubovi přičítali; buď vesměs rčením *ďábelství má* toliko bláznem jej býti kladouce, jak i u nás se říká člověk posedlým býti, ač jen to se o něm míní, že v mozek uražen, že pošetilec jest a podobné. Nemohl Židům Jan vyhověti svým přísným životem. Ale ani Pán jim nevyhověl: Přišel *a jedl a pil* obyčejem jiných lidí, obecný život vedl, s lidmi obcoval na poušť se neustraniv jak Jan, hříšných k sobě povolával, vlídně s nimi zacházel, srdce lidská všelijak Bohu co choti milostně namlouvaje a takto jako veselou píseň huda; ale ani tak se jim nezachoval, nébrž vlídnost jeho v potupu vzali a v pomluvu přistrojili, labužníkem a pijánem Jej nazývajíce, ano žroutů Mu přezdívajíce. Všelikých, chce říci Pán. Bůh cest zkoušel, jakými by národ židovský k usmyslení sobě a k napravení přivedl. Na Janu Křestiteli jim ukázal kazatele přísného, kterýž útrapným životem je ku pokání vésti měl; na Kristu jim vlídný a laskavý spůsob vynesl, jakým je k sobě, do království Syna svého jako lákal; ale ani tím se Židům zarytým zavděčiti nemohl. *Což jsem mohl učiniti tobě, vinice má, čehož bych tobě byl neučinil?* stýská sobě Bůh u proroka do lidu israelského. Jes. 5, 4. Leč ani za věku Páně lid ten v té příčině se neproměnil, a tudy to Jeho naříkání, jehož smysl ovšem přístupen jest.

Ne tak světlá jsou slova, jež Pán přidává. *A ospravedlněna jest moudrost od synů svých.* Tu hned se namítá více otázek. Která moudrost? Kdož jsou ti synové její? Což znamená ospravedlniti? V odpovídání na otázky tyto rozcházejí se a tudy několik výkladů povstalo. Někteří (abychom s těmi začali, kteří se svým výkladem jak osamoceni stojí) opačným mluvením či ironií ta slova Páně býti kladou a slyší to v ten spůsob: Počínání těch Židů, kteří o nás, o Mně a Janovi, tak soudí, Fariseové, Saduceové a jejich posobníci a následovatelé za moudrost mají; avšak v tom jich smýšlení moudrosti zhola není. Tito vykladači tedy slovo *moudrost* o smýšlení nekajících Židů, slovo *ospravedlniti* o schvalování a zalibování sobě, slovo *synové* o učenících Fariseů a zákoníků slyší. Leč nezdá se, že by Pán byl ironicky mluvil, a slovo ospravedlniti v odporu jest s tím výkladem. — Jiná řada vykladačů rozumí *moudrostí* moudrost a prozřetedlnost Boží, *syny* jejími rozumí Krista a Jana, *ospravedlniti* béře ve významu sprostiti a osvoboditi od žaloby a útržky, a touto měrou smysl klade: Moudrost Boží Mnou a Janem ospravedlněna jest, an jsme učinili, což se státi mohlo, aby lid israelský k usmyslení sobě přiveden byl, tak že nikdo nemůže právem do Boží prozřetedlnosti sobě stýskati, jakoby nebyla pro uvedení Židů ku spáse všelikých cest ohledovala. Tomuto výkladu vadí slova sv. Luky 7, 35., jenž dí, že *ode všech synů moudrost* ospravedlněna jest.

Protož ještě jiní — abychom již ku pravému výkladu s pomíjením ještě mnoha jiných přestoupili — *moudrostí* slyší spůsob jednání, jakým Jan a Kristus pokračovali, *syny moudrosti* slyší všecky ty, jenž moudrosti pílejí, k moudrosti jako k matce se přivinují, od ní co děti od mateře živí se. *Ospravedlniti* (jež jinde zhusta spravedlivým učiniti značí) tuto podle toho značí toli co za pravé vystaviti a vyhlásiti: buď skutkem, podrobením se moudrosti totiž, buď slovem, schvalováním a zastáváním jí proti nepřátelům. A smysl jest: Ač Židé ani s přísným Jana životem, ani s Mým k obecnému životu se nachýlením nespokojili se, i Janovi i Mně rozdivně přezdívajíce, přece praví mudrci, praví lidé moudří, moudrost jednání i onoho Janova i tohoto Mého dobře poznávají a uznávají dobře nahlížejíce, že cestama těma dvěma přísnosti a přívětivosti vyčerpána studnice všeho možného Božího k nápravě Židů postupování. Jenom lidé moudří moudrost a hodnotu její znají, jakož spravedlivosti jen spravedlivý cenu přičítá; a tudy není divu, že Židé syny moudrosti nejsouce, o ni nestojíce a o ni se nezasazujíce jí nerozumějí a moudrost nemoudrostí býti kladou. Podle toho jsou slova *Ospravedlněna jest moudrost od synů svých* vývodek, jímž Pán předeslaná slova svoje vyvozuje a doličuje, jakoby pravil: Nedivte se tomu, že Židé jak zarputilá pacholata sobě počínají; děje se to tím, poněvadž moudrost jen od moudrých uznání dochází, od pošetilcův a zpozdilcův s potupou odbývána bývá. *Ospravedlněna byla*, dí sv. Augustin, moudrost od synů, jelikož hned apoštolé poznali, že království nebeské nezáleží v jídle a pití, nébrž v trpělivosti a rovnomyslnosti, která ani zbytkem přemožena, ani nedostatkem utištěna nebývá.

Ještě bychom měli čtení různá tuto uvo-

diti, leč veškerá čtení ta, ač (ozvláště v 16.) dosti hojná, ani v nejmenším smyslu se netýkají, k řecké toliko buď mluvnici buď k slovníku řeckému se odnášejíce; tudy se my jich tuto dobře lišiti můžeme. Což zajisté na tom záleží, čteme-li v dotč. v. *παιδίοις* či *παιδαρίοις*, *ἑτέροις* či *ἑταίροις*? *pacholata* a *pacholátka* nemnoho se liší a slovo *jiný* od *druha* málo se odlikuje; a tak o jiných.

Dosud Pán vesměs toliko vytýkal zarytost a zatvrdlost Židů, nijak umysliti sobě nehodlajících. Výtky té však nejvíce zasloužila města, v nichž Pán častěji býval a divy mnohé činil; avšak města ta přes to přese všecko říci sobě nedala. Tudy Pán ozvláštně k těmto městům s ostrou domluvou dorývá.

20. Tehdy počal vytýkati městům, v nichžto činěno bylo nejvíce divů Jeho, že se nepokála. 21. Běda tobě Korozaine, běda tobě Betsaido! poněvadž kdyby v Týru a Sidónu se byli dáli divové, kteří stali se ve vás, dávno by v žíni a v popele pokání byli učinili. 22. Ale však pravím vám, Týru a Sidónu drahněji bude v den soudný, nežli vám. 23. A ty Kafarnáe, zdaliž se až k nebi vyvýšíš? Až do pekla sstoupíš; poněvadž kdyby v Sodomě byli stali se divové, kteří se v tobě dáli, snadby byli zůstali do dneška. 24. Ale však pravím vám, že zemi Sodomské snesitedlněji bude v den soudný, nežli tobě.

Nežli přistoupíme k výkladu, musíme se v krátkosti zmíniti o různočteních tu se vyskýtajících. Místo *Korozaine* čtou jiní *Korozíne*. Patrnější rozdíl jest v. 23, kdež obyčejný text řecký čte: *Kafarnáe až do nebes povýšený!* Leč s vulgátou čtou spolu stejně rukk. BCD. Jak viděti ani ta, ale ani také jiná čtení, která se ještě nalézají, netýkají se smyslu.

Tehdy počal vytýkati Pán, dí sv. Matouš, avšak nedokládá právě, ve kterém se to dálo času. To činí sv. Lukáš 10, 13—15. pravě, že se to stalo, když Pán učeníků sedmdesáte rozeslal. Sv. Matouš je *tuto* pro příbuzný obsah uvodí, ač jiným jinak se vidí a jmenovitě mnozí mnějí, že několikráte Pán ten svůj výrok opětoval, aby některak hrozbou tou ku pokání ona města vzbudil. Buď již tomu jakkoli, jisto jest, že Pán městům těm vytýká nevděk a tvrdošíjnou zarytost, která větší byla než u jiných měst a míst israelských. Ona města tu ode Pána uvedená denně téměř ve svých okresích Jej mívala, anoť jiným se mnohem řídčeji té milosti dostalo. Poněvadž ale přese všeliké, jež Pán u nich činil zázraky, přece obyvatelé ti ani uvěřiti ani se napraviti nechtěli, tudy se Pán vylívá v ty nářky. *Běda* dí; slovo to netoliko výčitku, nébrž spolu proroctví a bolest znamená. Týkají se slova jeho měst Korozínu a Betsaidy tehdá kvetoucích, teď již dávno zašlých, tak že učenci o to se hádají, kdež které město leželo. Jisto sice, že po levém břehu galilejského moře se táhlo město oboje; ale udati, kde Korozain (tam-li kde nyní Tell-Hum, či kde jinde ač ovšem nedaleko) a kde Betsaida stála, tam-li totiž, kde nyní Khan-Minjeh anebo jinde-liž někde, toho, díme, zevrubně udati nelze. Ano i o tom nesnáz jest mezi učenými, dvojí-li Betsaidu, jednu s té, druhou s oné strany Jordánu a moře galilejského přijíti máme, ač ovšem posud větší díl učenců dvojí Betsaidu zastává. Z Betsaidy rodem byli sv. Petr, Ondřej a Filip (Jan 1, 45. 12, 21.). Poloha měst těch tedy nyní sice jest neznáma, ale povaha jich se tu ode Pána přezlou vyličuje. Neklade jich snad jenom pod jiná města israelská níže a tudy obyvatelů jejich za zkaženější a horší, nežli jiní toho času Židé byli. Nébrž Pán je staví dle mravné jich povahy pod města Týr a Sidón. Což to znamená? Jaká to města? Města ta ležela blíže Galiléy na břehu středozemného moře a v dávnověkosti velice proslula pro tržbu, obchod, bohatství, skvostnost, umy a vědy. Již za Mojžíše města ta se připomínají, za Šalomouna zvláště umělci jejich se velebí, a prorok Ezechiel v k. 27. v. 28. okázalost, nádheru, slávu a krásu, avšak i pýchu, zpupnost, hrdost a nepravosti města Týru a Sidónu vyličuje. Od doby té ovšem utrpěla města obě, avšak za věku Páně z pohrom přestálých se opět poněkud zotavila; za dnů našich Sidón Sajda sluje a jest město dosti znamenité, počítajíc 7.000 obyvatelů; Týrus ale mnohem více zpustnul a počítá 3.000 bydlitelů, jenž ve špatných barácích a dřevěných budách meškají. Těmto městům vyhýralým, v rozkoších zatvrdlým, v nepravostech potopeným Pán připodobňuje města Korozain a Betsaidu či raděj říci pod ona města je klade, je zarytějšími a horšími nad města pohanská, nepravostmi před jinými vynikající býti praví. Dalo-li se co důraznějšího a mocnějšího říci?

Ale kterak vede Pán důvod toho, že

mravná zkáza Betsaiďanů a Korozaiňanů horší jest, než byla ona Týřanův a Sidoňanův? *Kdyby divové tito*, vece Pán, *se u nich byli stali, snadby města ta dosud trvala.* Pokaženost a zašlost měst galilejských skutečna a jista jest, poněvadž tolikerými Páně u nich činěnými zázraky na pokání nedaly se, čehož kdyby se bylo měšťanům oněm pohanským dostalo, byliby se na pokání dali.

Žeby Týrus a Sidón, kdyby se jim ty divy spatřovati bylo dostalo, pokání byly učinily, toho Pán ze vševědoucnosti své doličuje. Kristus zde potvrzuje tu nauku o předvidnosti Boží, kterou theologové zovou vědou střednou. Rozeznávají totiž, jak vědomo, v Bohu *prostovědu*, t. j. poznání věcí možných, t. j. myšlení Boží; dále *vidovědu*, t. j. poznání všeliké skutečnosti; a k tomu rozdílu ještě přičinili *středovědu* co poznání věcí podmínečně možných. Dí Kristus: Týrus a Sidón kdyby u nich se divové stali, byliby v popele činili pokání. V tom, vece sv. Aug. (dom. pers. 9.), nám Pán Ježíš ukázal vyšší tajemství předúlohy či praedestinace. Nejeden exeget nechce povoliti tomu, žeby Kristus byl takovou subtylnou špekulaci přednášel tenkráte, když jej při pohledu na města Kafarnaum a Korozin a Betsaidu takový elegický pocit ujal. Leč což mohl Jemu, jenž všecky pocity a vášně dokonale v moci měl, uškoditi pocit elegický? Že ale v Bohu taková středověda či vědomost věcí podmíněně budoucích se nalezá, ze samého starého písma průvodno jest. Čteme 1. Sam. 23, 7., že se táže David Hospodina, zdaby jej Kegilané Saulovi králi vydali, kdyby dříve on sám David neutekl. A odpovídá mu Hospodin: Jistě vydají tebe. O proroku Eliseovi čteme 4 Reg. 13, 19., kterak Joasovi králi vytýkal, že jenom třikrát na půdu udeřil: kdybys byl pětkrát a šestkrát udeřil, bylbys porazil Syrii až do vyhlazení; nyní ale jen třikrát porazíš ji! Ještě pak v knize Moudrosti 4, 11. čteme: Spravedlivý v mládí odňat ze života, aby zlost nepřevrátila rozumu jeho aneb lest nepodvedla duši jeho. Ve všech těch místech jasně se vědomí věcí, jenžby se pod výminkou dály, Bohu připisuje. Tím více to jde z výroku Páně o městech Kafarnau a jiných jeho poblízkých. Tím svým výrokem také spolu pronesl proroctví, že pohané spíše na víru obrátí se nežli Židé, čehož již byl dříve nejednou dotekl (8, 11).

Slovy: *Byliby pokání učinili v žíni či houni a popele*; táhne se Pán na obyčej východanův (Ž. 29, 12. 2 Reg. 13, 19. Jer. 6, 26). Ti zajisté pokání tím spůsobem odbývají, postí se, oblekou houni či žíni jako pytel neb měch nějaký na sebe a posypou hlavu popelem, ano jak Luk. 10, 14. sedají v popele, vším tím vniternou bolest, vniterný smutek, žel a lítost srdce svého pronášejíce; kde zajisté pravá lítost, srdečná žalost a vniterná bolest nalezá se, tam také na zevnějšek se prodírá a skutkem projevuje. Při tom Pán prohlídá k Niniviťanům, o nichž prorok Jonáš 3, 5. vypravuje, že na jeho kázaní veškeré obyvatelstvo města toho od krále po žebráka v houni a popele pokání činilo a tak osud jim připravený odvrátilo.

Nemůžeme mlčením pominouti, že komentátoři pojednávají při místě tomto otázku, proč Pán věda, žeby se byli obyvatelé dotčených měst obrátili, jim přece nekázal? Někteří příčinu praví býti tu, že Pán nemluví o Týru a Sidónu za svého věku, nébrž o těch nádherných a světoznámých městech, jakáž byla za květu svého za starodávna před staletími. Jiní příčinu toho hledají v předustanovení Božím, podle něhož těmto, nevšak oněm dostává se toho daru, jímž by se skutečně obrátili. Avšak, praví Maldonat, že se tu nejedná o milost k spasení nevyhnutelně potřebnou, kteréž Bůh žádnému neodpírá a kteréž se ani Sidónu a Týru nenedostávalo, nébrž o milost se tu jedná mimořádnou a nadobyčejnou, o zázraky a divy, kterých proukazováním a neproukazováním spasení lidské se nestanovuje. Pán v Týru a Sidóně divů nečinil za příčinou, již sám níže 15, 24. udává, poněvadž totiž nebyl poslán leč k ovcem zahynulým domu israelského; ostatně ovšem nevystižitedlny jsou cesty Boží a soudové jeho nezpytatedlni Řím. 11, 33.

Od měst oněch obrací se Pán ku Kafarnáu, kdež ponejvíce bydlel, nejvíce divů činil a jež se tudy *městem Jeho* (výšeji 9, 1.) nazývá. Poněvadž Pán ve své hrozbě, když totiž praví: *Běda tobě Korozaine, běda tobě Betsaido* tohoto města nedotekl se, tedy se zdáti mohlo, že ho ve svých předmítkách nezahrnuje. Proto Pán dolehlivěji na to město naříká, tázaje se ho: *A ty Kafarnáe, zdali se až k nebi povýšíš? Až do pekla sstoupíš.* Chce říci: Domýšlíš-li se, že do nebe podneseno budeš? t. j. že ovšem slávy Messiášovy se přiúčastníš? Nikolivěk; nébrž do pekla svrženo budeš, t. j. zamítnuto budeš více než Korozain a Betsaida, ano více než Sodoma. Sv. Luk. 10, 15. čte prostě bez otázky: *A ty Kafarnáe město až do nebe vyvýšené do pekla povrženo budeš.* A tímto svým rčením k lehčejšímu výkladu slov těchto pomocen jest. Netřeba zajisté

již viklati a rozpakovati se při slovech: *do nebe vyvýšeno jsi* a při protivných jim slovích: *do pekla svrženo budeš.* Značí se mluvením *oním* přešťastný a přeblažený, *tímto* přebídný stav města toho. Dostalo se mu toho, čeho žádnému jinému; Pán v něm, jak již povědíno, ubytoval se a veliký díl zázraků v tom městě vykonal. A tudy ovšem bylo pozdviženo nade všecka města a dosáhlo toho, čehož andělé spatřovati žádají (1. Petr. 1, 12.) Ale poněvadž neobrátilo se, tudy se mu dostane *do pekla* zapadnouti t. j. nejenom žádného podílu v království Božím míti nebude, nébrž s pokutami a tresty nad Sodomu — město, jehož nepravosti do nebe volaly — přísněji k němu přikročeno bude. *Nebo zemi sodomské,* dí, *snesitedlněji se povede na den soudu nežli tobě.* Užívá Pán slov *do nebe pozdviženo* bez mála také dílem, že Kafarnáum na vyšině leželo, dílem poněvadž prohlídá k slovům Isajáše 14, 13—15. o Babylóně proneseným, kdež prorok krále města toho tak oslovuje: *Pravil jsi: Na nebe vstoupím, nad hvězdy vyvýším stolici svou; avšak do pekla stržen budeš do propasti.* Při tom zdá se Pán, jak tam proti Betsaidě město Týrus, tak tu proti Kafarnáu město Babylón, ač jen mlčky, stavěti. Zjevně ale hrozí, nedají-li se lidé jeho na pokání, že se jim hůře povede na soudu, než Sodomanům a Gomořanům, kterážto města *byla by činila pokání* a tudy jak Ninive zachována byla, kdyby se jim bylo těch ozvláštních milostí dostalo. Spravedlivo zajisté, aby ten, kdo větších dostal darů, přísněji souzen byl, an Luk. 12, 48. *od toho, komu jest dáno mnoho, mnoho také se požaduje.* Ostatně poněvadž soudové Boží konečni tuto již tytýž naznačeni, naobrazeni a navěstěni bývají, ukazují vykladatelé i na tu okolčnost, že Týrus a Sidón posavade stojí, po Kafarnáu pak, Korozíně a Betsaidě stopy nezůstalo.

Slůvko *snad* odpovídá řeckému *ἄν* lat. forte, avšak tu toli značí jako *jistě*; nebo Pán nepochybuje o pokání jich, kdyby se jim bylo evangelium hlásalo a divové ti u nich kdyby se byli stali. Sr. Ex. 23, 33. Jer. 26, 2. Jo. 8, 19. Klade ale se slůvko to dle Jeronyma (in Jes. 16.) pro zachování svobodné vůle člověcké, aby se nezdálo, že z Božího předvědění pro člověka nutnost a nevyhnutedlnost plyne.

Přistupme již ku překrásným Páně slovům, jež, ač nebyla v týž den pravína, sv. Matouš pro blízkost obsahu tuto pokládá.

25. V čas onen odpověděv Ježíš řekl: Velebím tebe Otče, Pane nebe i země, že jsi skryl toto před moudrými a rozumnými a zjevil jsi je maličkým. 26. Ano Otče, poněvadž tak se zalíbilo Tobě. 27. Všecko mně dáno jest od Otce mého a nikdo nezná Syna leč Otec, aniž Otce kdo zná leč Syn a komu by hodlal Syn zjeviti. 28. Pojďte ke mně všickni, kteří se trudíte a obtíženi jste, a já ukojím vás. 29. Vezměte jho moje na sebe a naučte se ode mne, neboť povlovný jsem a pokorný srdcem a naleznete pokoj dušem svým. 30. Jho zajisté moje lahodné jest a břímě moje lehké.

Modlitbu tu Pán podle Luk. 10, 17. učinil, když se sedmdesáte učeníkův navrátilo a Jemu o svých úspěchách s radostí bylo vypravovalo. Avšak jiným vykladatelům se právem vidí, že slova ta Pán najednou toliko pronesl a že i tuto velmi vhodně pronešena byla. Byl Pán s bolestí vytýkal zarytost, zarputilost a úrupnost měst oněch, ode kterých co ustavičných svědků zázraků Jeho nadíti se bylo, že ze srdce ku Pánu přivinou se. Leč toho neučinili, an přece druzí s takovou radostí se ku Pánu přivíjeli, ač divů tolik nespatřivše. V tom že jiní uvěřili, druzí ale víře se protivili, spatřoval Pán s jedné strany oslavení milosti, se strany druhé viděl v tom důkaz spravedlnosti Boží a tudy v modlitbu tu se vyléval. Nejprvé *velebí* či jak vlastně stojí *vyznává,* vyznávání ale Boha jest velebení; kdo zajisté vyznává moudrost, svatost, dobrotu, milosrdenství, všemocnost atd. Boží, ten chválí a velebí Boha. Velebením tím, dí sv. Fulgentius (v. praed. 22.) naskýtá, že veškera učenost a moudrost lidská ku pochopení tajemství Božích nedostatečna jest, a že člověka Pán vniterně učiti musí, má-li věcem Božím rozuměti. Slovem *Otče* přítulnost svou a lásku Boží, slovem *Pane nebes a země* všemohoucnost Boží doličuje. *Skryl* Bůh *věci ty* čili *toto* t. j. učení evangelia *před moudrými,* vece Pán. Slovo *skrýti* musí se slyšeti týmže spůsobem, jakým se praví, že Bůh *zatvrdil srdce* Faraonovo. Dopustil Bůh totiž, že zakryto či skryto zůstalo, že blesku a slávy Boží nauky moudří nepostřehli. To pak dálo se jich vlastní vinou, jich hrdostí a pýchou. Velebení a díky Páně však nevztahují se na to tajemství Božích před moudrými ukrytí, nébrž jenom na zjevení jich maličkým, jak podobně sv. Pavel Rom.

6, 17. děkuje Bohu, že Římané byli otroci hříchu, nyní ale stali se poslušni pravdy Kristovy.

Moudří a rozumní tohoto světa jsou lidé na světskou moudrost hrdí a pyšní, pravdám Božím neotvorní, ve svou jen moudrost a ve své náhledy a rozumy zarytí a jako zarozumělí. Takoví byli fariseové a zákoníci jakož i Saduceové u Židů, takoví byli a jsou tak řečení mudrcové světští, kteří zatonuvše v bludných naukách svojich anebo mistrů svých o Kristu a církvi Jeho docela slyšeti nechtějí, anebo přece-li se poněkud ku Pánu nakloní, k zatemnění a zmazání čiré a pouhé čistoty nauky Jeho to činí. *Maličtí* jsou ti, jež 5, 3. jmenuje *chudé duchem*, kteří totiž nevědomost svou u věcech Božích poznávají a nauky o nich všelijak pilni jsou, jim rozum, mysl, srdce a vůli otvírajíce a v službu jich se propůjčujíce. Těmto Bůh *odkrývá* a zjevuje tajemství svá pro toužebnost, chopnost a vnímavost jejich, za kterou svou povahou se ku pravdě Boží docela navažují a příbuznost svou s ní osvědčují. Stává se, co blahoslavená Panna pěje Luk. 1, 53. *lačné Bůh nasycuje dobry, a bohaté*, syté, vyhýralé *propouští prázné*; anoť již dle přirozeného zákona se děje, že sytý člověk nejí, ovšem pak člověk hladový pokrmu požívá. Totéž dí sv. Pavel 1. Kor. 1, 20—27. *Zdaliž Bůh neučinil bláznivou moudrost tohoto světa? Což bláznivého jest u světa, to vyvolil Bůh, aby zahanbil silné. Moudrost tohoto světa jest bláznovství před* Bohem 1 Kor. 3, 18. *Vědění nadýmá, a kdo se domnívá něco věděti, neví ničeho*, 1. Kor. 8, 2. *Moudrost těla protivna jest Bohu* Řím. 8, 17. V těchto propověděch písma spolu se pojímá a zahrnuje jedna příčina, proč Bůh lidi u sebe moudré, lidi pyšné, lidi úrupné mysli poznání tajemství svých zbavuje a dětenčím, prostým, přímým a pokorným lidem jich propůjčuje; jest to neshoda samolibosti s moudrotou Boží. Jiná příčina leží v nestihlých soudech Páně. Tudy apoštolé nás napomínají 1. Kor. 14, 20., abychom byli ve zlosti, převrácenosti a pýše atd. maličtí a jako nemluvňátka novozrozená. 1. Petr. 2, 2.

Avšak nepovídá Pán, žeby na prosto nemožno bylo, aby mudrcové tohoto světa a vesměs lidé po světsku moudří a rozumní Krista poznati nemohli. Mohou to ovšem, ale jen když následují toho, co dí sv. Pavel 1 Kor. 3, 38. *Zdá-li se kdo moudrým býti podle světa, ten staň se bláznem, aby moudrým byl*, odřekni a odečti se zarozumělosti, pýchy a vysokomyslnosti, obnoviti se dej dle mysli a ducha a s dětenčí útrobou přijmi slovo Páně. Poněvadž ale to Boží s člověky nakládání a to zarozumělých myslí proti pravdě Boží vzpírání-se všem lidem podivno býti musí a poněvadž nevystihlá moudrost prozřetelnosti Boží v něm jeví se: tudy Pán jako překonán rozjímáním přemoudrých rad Božích opětuje velebení své řka: *Ano Otče, velebím Tebe za to*, že jsi tou měrou a tím během všemoudrost svou prokázal, a že tak ji projeviti *se Ti zalíbilo*. Tím spolu učí, že příčina takového pokračování Božího není než dobrolíbeznost Boží, jenž ve své věčné moudrosti takto činiti usoudil. Jinak svět volí, a bohatí, mocní, moudří, slavní a podobní lidé jsou to, jichž vyhledává. Opak toho činí řízení Boží, neučené, ubohé, nuzné, mdlé volí a je božskou mocí a moudrostí obohacuje; sic jinak by neobstálo to, co 1. Cor. 1, 31. vece Pavel, že *nemá žádný člověk chlubiti se v sobě, nébrž v Pánu*.

V tom vyvolení pokorných a zavržení pyšných se sláva a mocnost Kristova a božský původ díla, kázaní a nauky Jeho jeví, poněvadž bezprostředně bez člověcké pomoci a bez lidské moudrosti moc svou v útrobách lidských provodí. Proto Pán o své moci stejné s mocí Otcovou mluví, an dí: *Všecko mně dáno*, jakož i podobně ku konci evangelia 28, 20. dí: *Dána jest mně všeliká moc na nebi a na zemi*. Všecko mu Otec položil za podnoží nohou Jeho Ž. 109, 2. a dal Jemu *národy od končin do končin za dědictví*. Ž. 2, 8.

Poněvadž ale Syn všelikou mocí od Otce co Bůh člověk obdařen jest, tedy také Syn jediným jest pramenem všeho poznání božských věcí, od Něho a z Něho toliko vyplývá pravá o nich nauka a od Něho toliko řine vniterné světlo milosti té, kterou pravé poznání v myslech lidských vzniká. Sic jinak, kdyby mimo Krista dávala se pravda a pravé poznání, nebyloby všecko Jemu odevzdáno. Tudy vece: *Nikdo nezná Syna leč Otec, aniž kdo zná Otce leč Syn a komu Syn to chce zjeviti*.

Namítá se tu otázka nejprv, proč Pán dotýká toho, že *nikdo nepozná Syna, leč mu dáno bude od Otce?* Činí to, aby nikomu nebylo té věci divno, že fariseové a zákoníci Jeho co Messiáše nepřijali. Jim zdálo se, že když Messiáš přijde, že tudíž povšechně a obecně uznán bude a jenom se ukázav jakousi mocí neviditelnou a takměř magickou po sobě lidi potáhne. Tomu ale na odpor tuto Pán učí, že poznání Otce a Syna, v čem království Messiášovo ozvláště záleží, nejde samo sebou, sic jinak byliby zajisté Jej fa-

riseové a zákonníci za Messiáše přijali, nébrž že to pochodí ze zvláštní milosti Boží a že nikdo nepozná Krista, leč mu to dáno bude od Otce. Podobně Jo. 6, 44. dí Pán, že *nikdo nepřijde k Němu*, že nikdo v Něho neuvěří, ječby Otec *ho táhl ku Kristu*. Při slovích *nikdo nezná Syna leč Otec*, musí se, jak samozřejmo jest a z následujícího plyne, přimysliti: *a komu Otec zjeviti poznání to ráčí*. Vylučují se tvorové ode známosti té, nikoli pak Duch svatý, což samo sebou jest patrno. Místo *nezná Otce* klade sv. Luk. 10, 22. *kým Otec jest*, totiž podle bytosti, vůle, rady, mysli.

Tím odůvodněn jest výrok Jeho: *Nikdo nezná Syna, leč mu dáno bude od Otce*. Avšak Pán přidává: *Nikdo nezná Otce, leč Syn*. A tím doličuje toho, co předepsal, že všeliká moc Jemu dána jest. Syn spolupodstatný jsa s Otcem, obraz a oblesk jsa podstaty Otcovy Hebr. 1, 3., v Němž Otec sebe jako zpředmětuje, a tudy v takovém jsa s Otcem spojení, že s Ním všecko společno má Jo. 16, 16., Syn, díme, ovšem dokonale Otce zná a sám jediný lidem té známosti uděliti může. *Poznáním Otce a Syna* tuto, jak ze souvislosti patrno, rozumí se spolu poznání rady Otcovy, kterou o spáse lidstva uradil, a poznání úlohy a úkolu, kterýž Syn pro spasení lidstva vykonati měl. Jemu zajisté, Synu svému, Kristovi, odevzdal Otec člověčenstvo, aby je veškero spasil Jo. 6, 33. 39., a v Něm skryti jsou veškeři pokladové moudrosti a poznání Božího. Col. 2, 3. On tedy jedin všem může poskýtati všeho toho, co ku poznání Otce a ku dosažení účastenství v říši Messiášově potřebno. Pozoruje sv. Zlatoúst, že nedí Pán: *a komu Syn poslán zjevit*, ani nedí: komu Syn *velen*, nébrž komu *hodlá*, chce, volí zjeviti, aby tím stejnost podstaty s Otcem a zvolnost a svoboda v udělování milosti naznačena byla.

Ale komu poskytne milosti té skutečně? Nikoho-liž nevyloučí? Této otázce Pán sám v ústřety vychází, an dí: *Pojďte ke mně všickni, jenž obřemeněni jste!* Žádného tedy nevyjímá, všecky zahrnuje, kteří jakýmkoli spůsobem, jakoukoli měrou sklíčeni, mdlí, obtíženi a obřemeněni jsou. A kdož by nebyl jím? Kdožby odpočinutí a občerstvení nepotřeboval? Kdožby nespěchal v trudech svých k tomu, jenž jedině jej občerstviti může? Pán *volá: Pojďtež*, aby nikdo se neostýchal, nikdo se nebál, nikdo se pro velebnost Jeho nechvěl. Volá: Pojďte všickni, *jenž struzeni* či umdleni *jste a jenž jste obtíženi. Umdleti* a struzenu býti udá se pocestnému, když nijak cíle svého dojíti nemůže; a sklíčen, obtížen, kdož břemena, s něž není, zbýti nemůže. Kdo po pravdě touží aniž pak jí najíti může, ten *mdlým* jest; obtíží pak a břemen, jenž člověka na pouti života obtěžují a skličují, přemnoho jest. Břemenem jsou hříchové Sap. 5, 7. a nepravosti; břemenem jsou žádosti těla, které bojují proti duchu, a jiné těžkosti tohoto života, v němž tělo stěžuje duši Sap. 6, 15.; břemenem jsou svízelové, smutek, žalost (Ž. 37, 7.); břemenem jest též nějakou měrou Zákon Starý s nedobrými Ez. 20, 25. přikázáními, jež Petr Act. 15, 10. jhem jmenuje již otcům nesnesitedlným; břemenem jsou zvláště ti fariseův k Zákonu Božímu přívěskové a výmyslové, jimiž Zákon Boží ohražovali, a lidem uvazovali těžká břemena, jichžto sami se prstem nedotkli Mt. 23, 4. Nebo dí Augustin (s. 69): Proč všickni se trudíme leč proto, poněvadž jsme lidé smrtedlní, křehci, mdlí, poněvadž hliněné nádoby nosíme, jež sebe vespolek sužují? I dí: *Pojďte ke mně*. Proč to dí, leč jedině bychom se netrudili. A za jakou odplatu volá nás? To jest odplata, když vece: Já občerstvím vás. *Pojďtež ke mně všickni* (slova *z násl. Krista* Pána). Ó lahodné, přesladké slovo uším hříšníkovým, že Ty, Pane, chudého a nuzného k sobě zůveš a vítáš! Ale kdož jsem já, abych k Tobě jíti osmělil se? Aj nebesa nebes nemohou Tebe obsáhnouti a Ty pravíš: Pojďte ke mně, kdo sklíčeni jste. Kterak mám odvážiti se k Tobě, an ničeho nenalezám v sobě dobrého, jímž bych mysli nabyti mohl. Andělé a archandělé klaní se Tobě, cherubové se před Tebou chvějí a *Ty díš: Pojďtež ke mně!*

Ne zadarmo ale zove Pán veškery mdlé a obtížené k sobě, nébrž velkou mzdou chce to k Němu jití odměniti. *A já občerstvím vás*, praví t. j. ukojím, upokojím, okřevím, okřepím, ochladím, ovlažím vás, odpočinutí a oddechnutí vám udělím, vás oblažím. Kterak ale ovlahy a oblahy té dojíti lze, Pán hned udává: *Vezměte jho mé na sebe. Jhem*, jak již v Starém Zákoně tytýž se dálo Gen. 27, 40. Ž. 2, 2. Jer. 2, 20. nazývá učení a přikázání svoje, poněvadž pleťského či tělesného člověka v uzdu pojímá, jisté meze mu stanoví, vzdornou nevázanost jeho váže a ohraničuje a mu odjímá tu nekázanost, za kterou právě neblahým, mdlým, uondaným, upracovaným se stává. *Vzíti jho Páně na sebe* jest státi se učněm, následcem Jeho, nauku Jeho si přivlastniti a povahy Jeho se účastňovati, jakož i dí: *Naučte se ode mne*, učeníky mojími se staňte. *Ode mne* dí, ne od anděla, ani z knihy, nébrž *ode mne*, ze

spůsobu mého s vámi zacházení, z povahy mé každodenně vám projevované.

Leč mohlaby člověka mnohého odstrašiti vlastní hříšnost, žeby se štítil následovati Pána; mohlaby člověka nízkost vlastní a vlastní ubohost odhrážeti od následování Páně. Obojí té obávce vestříc vychází Pán, a vece: *Já tich* jsem, to jest: lahoden, míren, krotek, sladek, povloven jsem; já přijímám i veliké hříšníky s lahodou, aniž jim, když se napravují, vytýkám předešlé jich nepravosti. Tak Magdalénu jsem přijal, tak Pavla jsem obrátil, ač ona veliká hříšnice byla, a ten církev moji krutě pronásledoval. Avšak jsem i *pokoren* a není báti se ani nejponíženějšímu ani nejzadnějšímu člověku; ač by svět celý jej zavrhoval a jím opomítal, já přijmu jej.

Pokora a lahoda Páně v Starém Zákonu předvěstína byla. Isajáš 12, 2. dí o Něm, že *třesti nalomené nedolomí a doutnajícího knotu neshasí.* Zach. 9, 9. přimlouvá Jerusalému: *Aj král tvůj béře se k tobě tich a lahoden* atd. A nejvýtečnější předobrazové Páně v St. Z. Mojžíš a David právě těma dvěma prosluli cnostma, Mojžíš zajisté byl lahodnější a krotší nade všelikého člověka Num. 12, 3. A o Davidovi svědčí netoliko Ž. 130, 1., nébrž ozvláště jeho k Saulovi, Semejovi a jiným chování. Slovy těmi tedy: *učte se ode mne, já tich jsem a pokoren* dává Pán důvod, pročby za Ním jíti a učni Jeho státi se měli.

Avšak v slovích *učte se ode mne,* spolu zahrnuje se, aby stanouce se učeníky Jeho také povahu Jeho na sobě pronášeli a projevovali, všelijak krotkosti, lahody, mírnosti, pokory a poníženosti pílejíce. V té příčině praví sv. Augustin o slovích Páně: *Učte se ode mne,* vece Pán, ne svět stvořovati, ani divy činiti, ani mrtvé křísiti, nébrž pokoře a lahodě. Hodláš-li velikým se státi? započni od nejmenšího. Zamýšlíš-li velikou budovu vznešenosti vystavěti? dříve mysli základ pokory založiti. A čím větší kdo budovu vyhnati míní, tím hlubšími ji základy opatřiti přijde. Již pak stavba tvá až do nebe k vidění Božímu sáhá; tím hlubší tedy základ polož.

Přidává Pán slovo: pokorný *srdcem,* povahou svou. Aneb jak jiní, ač snad méně případně slyší: vniterně, netoliko ústy, nébrž skutečně. Pokora vnitř bytuje, leč když potřebí, na venek nenuceně, přirozeně a prostě vystoupá. O spasné učení! volá sv. Augustin, nechtěl učiti, čím by sám nebyl, nechtěl veleti, čehoby sám nečinil. Vidím Tebe Pane na kazatelně, kterak voláš: Pojďte a učte se. Čemuž, prosím, Pane, který jsi stvořil veškerenstvo, čemu se máme učiti od Tebe? Učte se, díš, že lahoden a pokoren jsem. Toto-liž jsou ti pokladové moudrosti v Tobě skrytí, abychom se vyučili co věcem některým velikým, že krotek jsi a pokoren? Tak-liž velikou věcí jest malým býti, že se tomu jediné od Tebe učiti lze?

Aby lidé ale tím spíše Pána volili následovati, přivabuje a takměř navznazuje je bytedlnou a svrchovanou odměnou; slibuje, že *naleznou odpočinutí* a ukojení *dušem svojim,* jakož výše byl pravil, že ovlažiti i očerstviti je hodlá. Již v Starém Zákoně Jer. 6, 16. Bůh volal Israelitům: *Tažte se na cestu, která by dobrá byla a choďte po ní a naleznete občerstvení dušem svým.* Ale což byl Zákon Starý proti Novému Zákonu? Tam některé krůpěje rosy padaly, an tu řeky vody živé plynou ze života vyznavačů Páně. Jo. 7, 38.

Leč kterak jho a blaženost obstáti mohou pospolu? Na to Pán odpovídá: *Jho moje* není tvrdé, drsné, unavné, utiskavé, utlačivé; nébrž jest *sladké,* lahodné, pohodlné, blahé, blaživé, vděčné a *břemeno* moje, kteréž ukládám, *lehké jest.* Lehkým a lahodným jmenuje Pán Zákon svůj za mnohými příčinami. Nejprvé ohledem Zákona Starého, jehož jarmo Židé sotva snášeli Act. 15, 10. Čítá se zajisté v St. Z., jak již povědíno, neméně než šest set a třidcet příkazů a zápovědí, kteréž ne proto dány byly, že jich pro spásu nevyhnutedlně potřebí bylo, nébrž aby lid v kázni a bázni udržován byl. V Novém Zákoně ale není předpisů jiných, leč kteří ku spasení našemu směřují a takořka přirozenou ducha lidského povahou samy se namítají. Za druhé jmenuje Pán lehkým Zákon svůj, poněvadž, o čem sv. Pavel v ep. k Řím. Gal. a jinde obšírně rozkládá, Zákon Nový co Zákon milosti člověkovi skrze zásluhy Krista Pána tu mohútnost a sílu nebeskou dává, kterouž se veškeři předpisové snadno plní. *Zákon skrze Mojžíše dán, milost skrze Krista* Jo. 1, 18. Což již Ezech. 36, 26. 27. předpovídal: *Dám vám* (v N. Z.) *srdce nové a ducha nového položím v útrobách vašich, a učiním, abyste v přikázáních mojich chodili.* Ozvláště pak stává se lehkým Zákon Nový skrze vlitou v srdce naše od Ducha svatého lásku, kteroužto činí, aby srdce naše nebeské věci zamilovalo a zemskými pohrdalo. Láska všecko lehkým činí, a ač snad na začátku cesty něco těsna býti zdá se stezka, plynutím času vždy více a více se rozšiřuje, zpříjemňuje, oslazuje a zlahozuje. To jest, co dí 1. Jo. 5, 3. *Ta jest láska Boží, abychom přikázání Jeho plnili, a přikázání*

Jeho nejsou těžka. Sv. Bern. (l. 341) praví: *Břímě Spasitelovo čím déle se nese, tím lehčejším se stává.* A přirovnává lásku a milost Boží, kterou se nám stávají přikázání lehkými, křídlům a perutěm, které zdají se ptákům přitěžovati a přece jedině je k nebesům podnášejí. Tudy dí Ž. 33, 9.: *Okuste a vizte, jak sladek jest Hospodin.* A sv. Aug. conf. 9, 1. dí: Jak líbezno mi stalo se odříkati se lahůdek oněch, a čeho zbaven býti jsem se byl obával dříve, toho nyní zbýti mně rozkošno bylo. Ty jsi zajisté vyházel je z útroby mojí, Ty pravá a svrchovaná rozkoši, a vešel jsi ve mne, sladším jsa nade všelikou rozkoš. — Posléze též oblevují se přikázání N. Z. velikostí a jistotou budoucí odplaty. *Nejsou utrpení světa toho důstojna, aby se přirovnala k oné slávě, která nás očekává* Rom. 8, 18., a kdež Pán uděluje toho, čeho lidské oko nespatřilo, ucho neslyšelo, aniž na lidskou mysl kdy vstoupilo. 1. Cor. 2, 9.

Těžko se odvrací mysl naše od těch přesladkých přívabů a potěch Páně, aby k jiným skutkům a naukám Jeho se obrátila. Avšak i v těch plynou proudové spásy a ukazuje se nám dobrota a mocnost, jakož i nevystihlá moudrost Páně. Tato se jeví nejpříze v hádkách fariseů o sobotu a držení jejím, o čemž nyní sv. Matouš vypravuje.

Hlava XII.

Dvojí nesnáz o sobotu Pán uklízí 1. jednu pro vymínání klasů, druhou 9. pro uzdravení člověka s uschlou rukou. 15. Páně lahoda a vlídnost se z Isajáše opisuje, 22. posedlého Pán uzdravuje; 32. o hříchu neodpustném, 36. o vydání počtu z každého slova, 38. o Jonáši co náznaku, 42. o královně Sabejské a Ninivitech, posléze 46. o pravých příbuzných svojich mluví.

1. Onoho času šel Ježíš osením v sobotu, učeníci ale Jeho lačni jsouce počali trhati klasy a jísti. 2. Farisové pak uzřevše to řekli Jemu: Hle učeníci Tvoji činí, čeho nesluší činiti v sobotu. 3. On pak řekl jim: Nečetli jste, což učinil David, když zlačněl, a ti co s ním byli? 4. Kterak vešel do domu Božího a chleby předkladné jedl, kterýchž neslušelo jemu jísti ani těm, co s ním byli, leč samým kněžím? 5. Aneb zdali jste nečetli v zákoně, že v sobotu kněží v chrámě sobotu znesvěcují a bezvinni jsou? 6. Pravím ale vám, že větší nežli chrám jest tuto. 7. Kdybyste pak věděli, co to jest: Milosrdenství chci a ne oběti, nikoli byste neodsoudili nevinných. 8. Pánem zajisté jest syn člověka i soboty.

Sv. Matouš podle obyčeje svého vesměs toiko praví *onoho času.* Sv. Marek 2, 23. také doby té neurčuje, nébrž dí jenom: Stalo se *opět* či *jindy* v sobotu. Místněji udává sv. Luk. 6, 1., že se dálo v sobotu *druhoprvní.* Ale tu právě nesnáze vězí, an na sporu se povahuje, coby se *druhoprvou* sobotou rozuměti mělo; vykladatelé zhola tu na domněnkách se jedině stanoví. Ne všickni ovšem rukopisové řečtí slova toho čtou, a znamenitý kodex B. vypouští je, jakož ani přemnohá přeložení ho nemají, mezi nimi překlad syrský, pešito řečený, na kraji je zavrhuje. Avšak vypouštěno bylo slovo proto, poněvadž málo kdo jemu rozuměl, ješto slovo *δευτεροπρωτος* v celém oboru jazyka řeckého jenom na tom místě přichodí. Z dotčených domněnek tu některé uvésti musíme.

Někteří za to mají, že sv. Lukáš nechtěl právě sobotu onu, kdež se to stalo, zevrubně určiti, nébrž že ohledem dřívějších věcí praví, že co nyní o vymínání klasů vypravovati hodlá, stalo se o dvě soboty dříve t. j. přece čtrnácti dny, než byl Pán podobenství ona předchozí Luk. 5, 36. o nových a starých nádobách a o zálatě přednášel. Dle toho náhledu *druhoprvní* se klade místo *druhoprvnější*, druhodřívější. Leč výklad ten odporuje zhola vší umluvitosti. — Drží jiní, že *druhoprvní* sobota předkládá sobotu prvoprvní a podkládá sobotu třetíprvní a že těmi sobotami se míní nejhlavnější svátky židovské, a sice prvoprvou sobotou že jest velkonoc, třetíprvou sobotou svátek stánků a tudy sobotou druhoprvou kladou býti letnice. Tak Maldonat, ač sám dí, že z dohadu pouhého se mu tak býti podobá. Jiným se vidí, že každý rok měl dvě prvosoboty, ješto v měsíci tišru obecný rok, v měsíci nisanu na jaře rok církevní započal; druhoprvá sobota jest tehdy podle náhledu toho prvá sobota

roku církevního či prvá sobota v měsíci nisanu, a jest toli co druhá prvosobota. Jiní zas smyslí, že druhoprvá sobota tím jménem sluje podle sedmiletého letokruhu či cyklu a značí prvou sobotu druhého léta v okruhu tom sedmirokém. Jiní opět jinak.

To jisto jest, že mezi velkonocí a letnicemi sobota druhoprvá připadati musí, poněvadž v dobu tu čas žní bývá; žně zajisté počaly druhého dne velikonočního a končily se prvním dnem letničným. Na druhý den velkonoční obětovaly se prvotiny žní, dva snopy totiž, a tím začátek se žněmi učiněn; dříve nesmělo se nic z nového žniva požívati a tu již nejblíže pravdy zdají se býti, kdož kladou, že sobota druhoprvá byla sobota mezi prvním a druhým svátkem velikonočním. První svátek sloul *sobotou* (jelikož sabatem či sobotou všeliký zval se svátek) *prvou* (dne 14. nisana); poslední den velikonoční 21. nisana byl podobně zasvěcen a sloul *sobotou druhou*; ta sobota ale, která mezi prvním a druhým tím velikonočním svátkem připadla, jmenovala se *sobotou druhoprvou*. Odbyvše záhadu onu zadrhlitou již k samému příběhu o vymínání klasů přikročiti můžeme.

Bylo již bezmála drahně na den, když učeníci osením jdouce a lačni jsouce počali klasy trhati soudíc podle toho, že Židé před ranní obětí a před ranní modlitbou, ano tytýž, nebyla-li sobota, před obětí večerní ničeho nepožívali. Zákon Mojžíšův dovoloval klasy trhati a jísti. *Vejdeš-li do síje bližního svého*, praví, *můžeš trhati a vymínati klasy, ale srpu nespustíš na obilí jeho.* Deut. 23, 25. Fariseové ale učili, že v den sobotný to díti se nemá, poněvadž trhání a vymínání klasů jest prací hmotnou a služebnou a tudy v sobotu zapovídá se. Avšak lid ne všady a ne vezdy sobě předpisův jejich všímal, jakož tu vidíme, že učeníci Páně se neohlíželi na malicherné poručení jejich. Proto se fariseové obracují k Ježíšovi jakož tomu, kterého příčinou skutku onoho učeníkův býti kladli. *Fariseové uzřevše učeníky vymínati klasy, řekli jemu: Hle, učeníci Tvoji činí, čeho nesluší činiti v sobotu.* Lukáš 6, 2. praví, že to fariseové učeníkům povídali. Buďže obojí se stalo, že totiž dříve učeníkům, potom Kristu domlouvali, buď že to, co Kristovi pravili, anoť se učeníků týkalo, k nim praveno býti se vidělo.

Pán na dotírání fariseů, proč učňům svojim vymínati klasy v sobotu dovolil, nevydává se v rozbírání, právem-li čili bezprávím klasy v sobotu vymínati zakazují, nébrž takových důvodův užívá, jejichž pravost i fariseové uznávali. Čtverou pak cestou potírá jejich dotíravost, bera nejprvé důvod od většího k menšímu, pak od menšího k většímu; k milosrdenství se táhne co důvodu třetímu; posléze na vládu a moc svou odvolává se. První důvod zakládá se na příběhu, jenž 1 Reg. 21. se vypravuje. Dí Pán totiž: *Zdali nečetli jste, což učinil David, když zlačněl a ti, co s ním byli? Kterak vešel do domu Božího a chleby předkladné jedl, kterýchž neslušelo jemu jísti ani těm, co s ním byli, leč samým kněžím?* David utíkal Saula a dokvapiv do Nobe města, kteréž k severu nedaleko Jerusaléma leželo a kdež stánek úmluvy tenkráte byl, od velekněze Achimelecha, jenž dle Mr. 2, 26. buď příjmením sloul také sám Abiathar, aneb při němž syn jeho Abiathar přítomen byl, chleba žádal, aby hlad ukojiti mohl. Nebylo tu ale právě ničeho leč jediní posvátní, předkladní či *pořadní* chlebové, tak nazvaní, poněvadž ve dvou řadách po šesti se na zvláštní stůl pokládali Ex. 25, 30. 35, 13. před obličejem Hospodinovým, tudíž i chlebové oblícní (panes facierum) jmenovali se. Byli z běli pšeničné, nekvašeni a posypávali se kadidlem a solí. Byli to dvojití oznakové, se strany Boží oznakem byli ustavičného opatrování lidu, se strany lidu označovali ustavičnou modlitbu a stálé na Boží úmluvu pamatování. Dvanácte jich bylo pro dvanáctero pokolení israelských. Předvěstovali spolu i nejsvětější Svátost oltářní. Chleby ty se každé soboty za čerstvé zaměňovaly a odložené snísti se mohly, avšak od kněží toliko na svatém místě; od nekněží ale zhola požívány býti neměly Lev. 24, 5—9. Aby nespuchřely, nesplesnivěly a k jídlu nespůsobnými se nestaly, prokládány byly tři zlaté pruty mezi každým chlebem, jak nás tradice židovská učí. David nekněz neměl tedy jich požívati; a přece velekněz, jemuž dle Deut. 17, 8. zákon vykládati přišlo, dal chleb ten jemu a společníkům jeho ku požívání. Nouze tedy a nevyhnutedlnost uvolnila zákon, ač zřetelně a výslovně v písmě vyjádřený. Čím více nouze oprostiti může od předpisu, jenž ode všech ani uznán není. Dí tedy Pán od většího k menšímu dovodě: Jestliže David mohl jísti z posvátných chlebů, mnohem spíše mohou jísti učeníci moji z klasů polních. Ostatně Pán mluví o společnících Davidových, ač 1 Reg. 21, 1. jediný David k veleknězi přišel, poněvadž druhové jeho na jiném místě ostali, jak sám tamto v. 2. praví, že služebníkům svým na ono a ono místo uložil.

Jiný důvod béře Pán, jak již praveno, od menšího k většímu. Dí: *Aneb zdali jste*

nečetli v zákoně, že v sobotu kněží v chrámě sobotu znesvěcují, a bezvinni jsou? Pravím pak vám, ze větší nežli chrám jest tuto. Doličuje Pán takto: Jestliže chrám všelikou službu, která se v něm koná, posvěcuje, tak že díla hmotná v sobotu v něm vykonávaná dovolenými činí, čím více Messiáš o mnoho nade chrám světější práce jindy zakázané, když ve službě Jeho vykonávají se, posvěcovati a dovolenými činiti může. Služba v chrámě se službou učnů, v níž se nacházeli Pána všady následujíce a všecko opustivše, se porovnává; služba pro chrám soboty neruší, tím méně služba pro Krista, jenž více jest než chrám, ruší soboty. Pán se odvolává na Zákon Num. 28, 9. 10. Lev. 24, 8., kdež se přikazuje, aby v sobotu oběti se přinášely, při čemž zabíjeti ty oběti, kůži stahovati, droby vymýtati, dříví štípati, oheň strojiti a t. d. jim přišlo, a ovšem pak také v den sobotný pacholata obřezávali. Jo. 7, 23... Slova Páně: *Větší jest tuto nežli chrám* mohou na dvojí spůsob slyšána býti, jakož i v řeckém textu dvojí čtení se vyskytá, jedno rodu mužského, druhé rodu věcného *μεῖζον* a *μείζων*. A tudy vyložiti dá se: tuto jest *někdo větší* t. j. Kristus větší nad chrám; aneb tuto jest *něco většího*, t. j. tu jest vyšší služba, vyšší záležitost, než byla chrámová. Avšak i věcné čtení na Krista se odnésti může, jak samozřejmo jest. Kristus jest živý chrám Boží a pravá svatosvatyně světa Jo. 2, 19., a Jemu sloužili apoštolé. Tím pak Pán naznačil spolu, že teď již jiná vyšší služba Boží, vyšší pocta Boží se skrze Něho vyskytla a průchod míti bude.

Třetí důvod béře Pán od milosrdenství a lásky, a při něm se táhne k místu již jednou dotknutému (9, 9.) z proroka Ozeáše 6, 6. Dí: *Kdybyste pak věděli, co to jest: Milosrdenství chci a ne oběti, nikoli byste neodsoudili nevinných.* Kde by tu síla důvodu vězela a jakým během by Pán slov těch k sobě obracel, o tom dvojí domnění jest. Jedno — jehož noví nejvíce následují vykladači — slova prorokova táhne k úřadu a úkolu Messiášovu a tak je slyší: Kdybyste věděli, rozuměli a rozvážili, kterak Bůh od Messiáše milosrdenství žádá mnohem více než oběti, ovšem byste neodsuzovali nevinných. Výklad tento docela visí a v jedno splývá se slovy následujícími: *Syn člověka jest pánem soboty;* t. j. Syn člověka má moc to milosrdenství prokazovati a tudy Zákon o nerušení soboty zmírniti a proměniti. Leč vykladatelé jiní a téměř všickni starší vykládají slovo *milosrdenství* o fariseech, že tito jenom pro nedostatek milosrdnosti té o učenících tak tvrdě soudí, sic jinak milosrdnost tu majíce by jich neodsuzovali. Když dva příkazové sbíhají se a jeden toliko zachován býti může, tedy se příkaz vyšší zachovati má. Již pak zákon lásky podle slov Os. 6, 6. výše stojí nežli zákon o obřadech; zbraňovati pak učeníkům, aby klasů nevymínali pro ukojení hladu, čelí právě proti lásce; proti té se vy tedy prohřešujete. Tak starší a správnější výklad.

Kteří tak vykládají, ti slova následující: *Pánem pak jest soboty Syn člověka* za čtvrtý důvod kladou, jímž Pán učnů svojich proti útoku fariseů hájí. Zákonodárce od zákona stanovného, jejž vydal, ovšem oprostiti může. Již pak já jich v tom případě povinnosti onou měrou sobotu zachovávati zbavuji: oni tedy klasy vymínajíce a jedíce nehřešili. Slovy: *Pánem jest* Syn člověka *také soboty,* Kristus neméně sobě moc božskou připisuje, jak slovy *tu více nežli chrám jest.* Sobota od Boha dávno před Zákonem ustanovena byla hned na počátku světa, a Bůh sám toliko moc nad ní má. Kdo tedy moc nad sobotou sobě přičítá, ten sobě moc božskou osobuje, jak tam Jo. 5, 18., kdež Pán dí: *Otec můj působí posavad, a já tolikéž působím.*

Dle Mr. 2, 27. Pán přidal ještě jiný důvod: *Sobota pro člověka učiněna jest a ne člověk pro sobotu.* Důvod vzat od toho, že dobro člověka výše stojí než kladný zákon. Dí tedy Pán: Nemůže se hříchem klásti apoštolům, že pro zachování životné síly, jakéhož zachování příroda požaduje, klasy vymínati se podjali. Sobota pro člověka ustanovena, aby člověk v ní sobě odpočinul; již pak by sobě neodpočinul, aniž by se v Bohu radoval, kdyby o hladě trvati měl; vyhovění tedy největším a nevyhnutedlným potřebám za dne sobotného nemůže se potýkati se zachováním soboty.

Svatí Otcové ukazují právem na to, kterak apoštolé pro Krista tehdá nejenom hlad a nouzi, nébrž i pomluvu a pohanění snášeti museli; ale dovodí z toho také, kterak křesťan v neděli má z předkladných chlebů t. j. z těla Páně požívati a skutky lásky den svátečný zasvěcovati.

Leč vraťme se k sv. Matouši a vizme, co o jiné o sobotu nesnázi vypravuje. Vece:

9. I odebrav se odtud přišel do sbornice jejich. 10. A aj člověk ruku maje uschlou! I otázali se Ho řkouce: Sluší-li v sobotu uzdravovati? aby obžalovali Jej. 11. On pak řekl jim:

Který bude z vás člověk, jenž by měl ovci jednu a kdyby upadla ta v sobotu do jámy, zdaliž neuchopí a nevytáhne jí? 12. Oč lepší jest člověk nežli ovce! Tedy sluší v sobotu dobře činiti. 13. Tehdy řekl člověkovi: Vztáhni ruku svou! I vztáhl a navrácena jest zdráva jako druhá. 14. Vyšedše pak fariseové uradili se proti Němu, jak by zahubili Ho.

Jiná ta o sobotu nesnáz udála se podle Luk. 6, 6. v jinou sobotu. Sv. Matouš, jak i jinde pozorovati, nebéře obledu na čas a místo leč někde a zřídka, raději ku příbuznosti věcné prohlédaje. Přišel tu Ježíš do sbornice či synagógy *jejich* t. j. fariseův těch, s nimiž předešle narovnával. Bylo zajisté v každém větším městě více takových sbornic, a tuto se míní ta, která v třísle, kde oni fariseové bydleli, vystavěna byla. Nemohouce oni porážky, kterou utrpěli, svinouti, nových hledali příležitostí, kterak by Krista v léčky svoje polapili. I nahodil se tu řízením Božím člověk s uschlou, s ochrnulou, zamřelou rukou. Podle evangelia nazarejského byl to zedník, jenž Pána takto oslovil: Byl jsem zedníkem a prací rukou svých živil jsem se; prosím Tebe Ježíši, navrať mi zdraví, abych hanebně pokrmu nežebral.

I otázali se fariseové Pána: Zdali v sobotu sluší uzdravovati? Tázali se nedobrým úmyslem, ne aby snad se učili dobře souditi o věcech, nébrž aby Pána všelijak osočili. Neuzdraví-li, tedy Ho z nedostatečnosti aneb z ukrutnosti, uzdraví-li, tedy z rušení soboty Ho viniti volili.

Sv. Marek 3, 4. a Lukáš 6, 9. praví, že se Kristus fariseů tázal. Leč otázka Páně jiná byla; ptal se jich, zda sluší v sobotu *dobře činiti*, a otázkou touto podvrátiti hodlal otázku jejich Jemu dříve předloženou. Zní otázka ta Páně u obou evangelistů: *Sluší-li v sobotu dobře činiti či zle? Život zachovávati čili naopak zahubiti?* Slovy těmi své otázky Pán navrhuje, že kdo bližnímu ač moha nepomáhá, ovšem zle činí. K činění dobra za svátek sobota ustanovena; nečiniti dobra a člověka trpícího v trápení zanechávati neshoduje se s účelem soboty, jenž radost má v myslech člověckých působiti. Dříve ale, než se jich otazoval, člověka toho, jak Luk. 6, 7. 8. 9. dokládá, u prostřed postavil. Dít evangelista onen: *Pozorovali zákonící a fariseové, bude-li uzdravovati. Ale Pán věda myšlení jejich dí člověku tomu: Vstaň a stůj v prostředku.* I vstav postavil se. Učinil to bezmála Pán, aby snad tím k milosrdenství pohnuti byvše sobě usmyslili.

Leč vizme, co Pán u Matouše na jich otázku odpovídá. Kdyby byl Ježíš na tu otázku jejich: *sluší-li v sobotu uzdravovati* prostě odpověděl, že ovšem sluší, byli by nepřátelé jeho bez mála proti Němu povstali, Jej jak druhdy v Nazaretě (L. 4, 28. 29.) z města vyvrhli o bezživotí Jeho se spiknouce. Ale Pán jinak činí; on táhne se k obyčejnému jich úsudku, jejž zvykem svým v sobotu pronášeli. *Který z vás jesti člověk, jenž by měl ovci jednu a kdyby upadla v sobotu do jámy, zdaliž neuchopí a nevytáhne jí? Oč lepší jest člověk než ovce!* Dovozuje Pán: Spadne-li někomu ovce v sobotu do jámy, majetník tudíž hledí jí dosíci a ji vytáhnouti; čím více má se k tomu prohlídati, aby člověk uzdraven byl co nejdříve možná, poněvadž jest nepřirovnaně vzácnější. Ovšem tedy *dobře činiti* a tudy uzdravovati *v sobotu* se dovoluje.

Béře Pán příklad *od ovce*, poněvadž se rád přirovnával ku pastýři; dí *jednu* ovci, poněvadž tvoru *jednomu* a jedinému obyčejně všeliká péče možná se věnuje. Jámou rozumí cisternu, nádržku či vodojem v zemi; jáma taková s vrchu na zemi se neviděla a tudy zavdy dobytče do ní upadlo. I to pozoru hodno, že Pán pomoc člověku tomu propůjčenou neklade k uléčením, nébrž k dobrým a šlechetným skutkům a dobrodiním; nebo nevyvozuje z předešlého: Tedy ovšem lze *člověka uzdraviti*, jak byli se fariseové tázali, nébrž *dobře činiti* dovoleno jest. I má, dí Maldonat, obecná sada či věta větší důraz a lahodu a pod slovem *dobřečiniti* zahrnuje se tolikéž i uzdravování, anoť uzdravení člověka k největším dobrodiním patří. Za věku Páně učila škola Šamajova u Židů, že v sobotu k nemocnému i slova potěchy mluviti se zakazuje. Židé zajisté se tázali po skutcích a dílech a prácech a je ve svátek zapovídali vesměs; Pán ale jinou povahu pro svůj Nový Zákon tuto pronáší, jehož heslo jest *dobře činiti*. Podle Zákona dobročinnosti té církev rozsudek v jednotlivých případech činí, a ovšem n. p. oproštěna býti praví toho v neděli od služeb Božích, kdo nevyhnutedlně nemocného musí opatrovati.

Když byl Pán překážky odstranil a všecko již k činu blahodějnému připravil, tedy jak dí sv. Lukáš 6, 10. *obezřel všecky* a jak dokládá sv. Marek 3, 5. *pohleděl na ně s hněvem a zarmoucen jsa nad slepotou srdce jejich* a obrátiv se k ochrnulému vece: *Vztáhni ruku. A vztáhl* ochrnulec, té jsa naděje

a důvěry, že na rozkaz Páně ji rozestříti mocen bude, což se i stalo. A v tom ruky rozstírání a tudy důvěry své a poslušenství svého osvědčení uzdravena byla ruka jeho. Ale jaký byl účinek dobrodiní toho u fariseů? *Ti naplněni byli*, jak Lukáš 6, 11. dí, *šílenosti*, t. j. hněvem a nenávistí a odtud povstalou zarytostí, kterou se vší moudrostí Boží neschopnými stali Sap. 2, 21. a proti Kristovi se zapřisáhli. Nebo vyšedše ze sbornice *v radu vešli*, jak Marek 3, 6. dokládá, *s Herodiány*, jakým během by Krista skliditi a zahladiti mohli. Leč Ježíš prohlédaje úmysly jejich, ana ještě nepřišla hodina Jeho, odebral se odtad, tím ústupem svojím uče, že ovšem člověk jinam ujíti Mt. 10, 23. může, když v některém městě pronásledován jest; spolu také volil času k usmyslení a pokání fariseům ponechati. Leč o tom dí sv. Matouš v následujících verších:

15. Ježíš pak to poznav odebral se odtud a následovalo Ho mnoho lidí a uzdravil je všecky. 16. A přikázal jim, aby Ho nezjevili. 17. Aby se naplnilo, což povědíno jest skrze Isajáše proroka řkoucího: 18. Aj, služebník můj, kterého jsem vyvolil, můj milý, v němž se dobře zalíbilo duši mé! Položím ducha svého na něho a soud národům zvěstovati bude. 19. Nebude se vaditi ani křičeti, aniž uslyší kdo na ulicích hlas jeho. 20. Tresti stlučené nezláme a knotu kouřícího se neuhasí, až provede k vítězství soud. 21. A ve jménu jeho národové doufati budou.

Poznal Ježíš božskou mocí svou myšlénky fariseův směřovati k tomu, aby zahubili Jej. Odebral se tedy, jak Mr. 3, 7. dokládá, *k moři galilejskému;* ale zástupové odevšad, z Galiléy, z Iduméy, z Judéy, ze Zajordání a z podkrají Týrského a Sidonského uslyševše o věcech, jež činil, k Němu se ubírali. I uzdravil *všecky*, kteří nemocni byli a k němu se o pomoc obrátili; bylo jich podle sv. M. 3, 10. velemnoho, tak že se *na Něho valili*. Pán je sice všecky uzdravil podle dobroty, vlídnosti, útrpnosti a dlouhočekavosti své, ale však jim přikázal, jim přísně povelel, a jak řecké slovo značí, *jim pohrozil a jako na ně se obořil*, aby Ho zjevna neučinili a Ho za Messiáše nevyvolali, jak to učiniti chtěli u Jana 6, 20. Přísnosti té potřeba bylo, neměl-li blud mezi Židy běžný o pozemské veliké říši Messiášově vrchu obdržeti a tím úmysly Páně podvrátiti. Leč o té a o jiných příčinách, proč Pán tak přísně přikazoval, aby Ho nerozhlašovali, již na hoře 8, 4. a 9, 30. jsme jednali.

Ale zdaliž přece to Jeho zakazování takové nebylo podivno? Přišel zajisté, aby co Messiáš poznán a uznán byl. Sv. Matouš tomu našemu podivení v ústřety vychází a zvláštní příčinu toho chování se Pána udává, totiž že to dálo se dle věčné rady Boží a že to tudy ode proroka Isajáše předpovědíno bylo. Dí: *Aby se naplnilo*. Pán všady prohlídal k tomu, aby všelijak o něm naplnila se proroctví, aby tudy dostál úkolu svému a vůle Otcovy Ž. 39, 8. 9. poslušným býti se prokázal; měl zajisté příklad na sobě všeliké trpělivosti, vlídnosti a dobrotivosti dáti. I chce říci Matouš, že v tom, když Kristus před zuřivostí nepřátelův ustoupil, když jim zázračnou mocí neprotivil se, avšak přes to přece lidu utlačenému všelijak pomáhal a vlídně a laskavě všem se propůjčoval, všelikému od lidu oslavování při tom vyhýbaje, že v tom všem se naplnilo proroctví věštce Božího Isajáše. Tento prorok zajisté povahu tu budoucího Messiáše vykreslil, docela jinou než tu, kterou na zemských králech a vítězech shledáváme, kteří hrdě sobě vedou, urážky těžce trestají, nádhery pílejí, veliké povyky a shony tropí a města i krajiny hlukem naplňují. Dí: *Ajhle sluha můj, kterého jsem vyvolil, milý můj, v němž se dobře zalíbilo duši mé. Ajhle*, vece. Slovem tím diví se té převznešené a od lidí zhola odchodné povaze Kristové. *Sluha můj* dí, poněvadž Kristus přišel, aby ve všem vůli Otcovu činil a spůsob sluhy na se vzal Filip. 2, 7. Avšak to spolu jest název čestný a jméno výtečnosti, jako by Bůh v tom chloubu svoji shledal, že našel takového služebníka, v němž se Mu dobře zalíbilo. Dále povolání Kristovo doličuje. Dí: *jejž vyvolil jsem* t. j. ze všeho pokolení lidského, aby byl prostředníkem lidstva, spasitelem světa a zakladatelem církve; podle čehož dí o sobě Kristus sám v Ž. 2, 6. *Já ustanoven jsem králem na hoře svaté jeho Sionské t. j. církvi.* Dále dí Bůh u proroka o Kristu: *Milý můj, v němž se dobře zalíbilo duši mé*, dí *duše* a rozumí slovem tím veškeru v Bohu přítulnost a náklonnost. Zalíbení to nejednou výslovně projádřil Bůh Otec nad Kristem, o čemž viz hořeji 3, 17. *Ducha svého*, vece Bůh dále, *položím na něho;* veškery dary Ducha svatého, bez míry, v nevýslovné bohatosti vyliji na něho, aby v něm spočinuly

Jo. 3, 34. a zůstaly. Dary těmi netoliko při početí naplněn byl Jes. 11, 2. nad Jana Křestitele nevyrovnaně vynikajíc Luk. 1, 15., nébrž i při křestu pomazán byl v úřad svůj co spasitel světa ozvláštním Ducha svatého posvěcením.

Až dosud o povolání Krista a ustrojení Jeho k tomu povolání mluví. Nyní přistoupá k úloze, již Kristus provésti měl: *soud národům vypoví či hlásati bude. Soud* značí tuto nauku, kterouž Kristus zvěstoval, aneb raději značí celou ústavu, celé dílo Páně. *Soudem* sluje, poněvadž naukou Páně soudí se o tom, co dobro jest a co zlo; poněvadž v ní právo Boží ohlašuje a zákon se jí projadřuje, podle něhož lidé druhdy při posledním soudu rozličeni budou. Ústava Páně, církev, soudí o tom, co dobro a pravo jest před Bohem, a poslední výkon účinnosti Messiášovy bude soud. *Národům*, dí, vynese právo to, všechněm národům, netoliko Židům; všem zajisté měl dle Žalmu 9, 21. ustanoven býti zákonodárce, aby ku pravému poznání přišli.

Někteří slovo *soud* doslovně berou a o budoucném soudu veřejném vykládají, kterýž skryt byv před národy skrze Krista nyní vynesen, opověděn či zvěstován byl. Avšak výklad ten přeúzký nedosti prohlídá k významu slovce hebrejského mišfat, které nejen soud, nébrž i právo, spravedlnost značí.

Od úlohy Kristovy přechází prorok ke spůsobu, jakým úlohu tu vyplniti měl. Vece: *Nebude se vaditi ani křičeti, aniž dá slyšeti hlasu; třesti stlučené nezláme a doutnajícího knotu nezahasí.* Slovy těmi vůbec vlídnost, laskavost, dobrotivost Páně se navrhuje. *Vády a křiku* nebude při něm, aniž hluku nějakého tropiti bude, jakož ti, kteří sobě stoupenstvo a posobenstvo všelijak sbírají anebo ti, kteří mocně, ba násilně domáhají se úmyslu a účelu svého. Ne takovým spůsobem sobě Messiáš vésti bude. On říši svou bez násilí, bez povyku rozšíří, ano té bude tichostí a lahodou tou se zaskví, jakou týž prorok o něm předpovídá 53, 7., an vece: *Jak ovce veden jest a jak beránek neotevřel úst svojich.*

Slova o nedolomení třesti a neuhasení tlícího knotu dvojím obrazem totéž vyjadřují, totiž shovívavost a promíjivost Páně, za kterou člověka hříšníka nezavrhne a neodpudí, nébrž raději k sobě přivábí a přitoulí nad nestatečí jeho se slitovav. Leč dvojí to podobenství platí o celém také pokolení lidském, kteréž o příchodu Páně podobalo se převelmi třesti nalomené a doutnajícímu knotu, nepravostem a bludům zaprodáno jsouc. Pro ztrátu dobré vůle, vece Augustin m. B. 20, 30., protivníci Kristovi stlučené třesti či nalomenému palachu, pro pozbytí rozumu doutnajícímu knotu se přirovnávají; Pán jim promíjel nepřišed, aby soudil. Svědčí o tom nejedna strana písma, jak se hříšníky vlídně zacházel, že se nad tím fariseové horšili Luk. 15, 1. Svědčí o tom ta se Židy promíjivost a shovívavost, za kterou se i od nich dal na kříž přibiti a o nich se před svým utrpením prohlásil: *Kolikrát chtěl jsem vás sebrati, jako slepice kuřátka svoje svolává, a nechtěli jste.* Svědčí o tom ta jeho ku pohanům milostivost, kteroužto jich ač všelijak ve hříchy a mrákoty zatonulých od sebe, od lásky své a od spásy neodloučil a neodehnal, nébrž ke všem národům apoštoly poslal, všecky je přizývaje, aby ku stolování s Abrahamem se najíti dali. Všechněm se propůjčoval Pán s láskou, aby kdež maličko dobra zůstávalo, k vyvinutí přišlo, a kdež doutnalo světlo, aby v plamen se vznítilo a srdce jednotlivcův a veškeren okres země aby zahořel ohněm, jehož Pán na svět rozžehnout přišel. Luk. 12, 49. Byl to jiný spůsob, než jehož proroci tytýž užívali, o nichž čteme, že přísně na hříšníky a na veškeren lid dorývali, tresty Božími jim vyhráželi, ano sami s pokutami na ně přikráčeli a jak Eliáš, i oheň s nebe na ně svolávali. A opět díme jiný to spůsob byl, než jehož se fariseové nadáli, kteřížto obraz klamný o Kristu sobě utvořivše o něm, že mocně veškery národy jim pod nohy potře, se marnivě nadáli! O té Páně tichosti korunovaný prorok Ž. 44, 5. vece: *Započni blaženě, pokračuj, panuj a kraluj pro pravdu a tichost.* O ní praví sv. Bernard (in cant. s. 2, 8.): Pro tichost, která se o Tobě hlásá, spěcháme za Tebou, Pane náš, slyšíce, že nezamítáš chudého a nepohrdáš hříšníkem. Neštítil jsi se lotra kajícného, ani hříšnice plačící, aniž jsi hrozil se ženy v cizoložství postižené, ani učeníka, jenž zapřel Tebe, aniž těch, jenž Tebe ukřižovali. Po vůni cností těchto spěcháme. Nebo kdož by se nebral za tím, jenž bludu zbavuje, nepravosti ukrývá, v životě zásluhy uštědřuje a po smrti odplaty dává?

Tak sv. Matouš spůsob chování se Páně vylíčiv udává posléze následek toho tento: *Až provede soud k vítězství a národové v něj doufati budou.* Smysl jest: *Až soud* t. j. nauku, ústavu svou vítězně provede, až jí vítězný ve všech národech a útrobách průchod zjedná. V řeckém textu jest až *vyvrhne* t. j. mocně vystaví ústavu svou; tak dí, poněvadž zakládání a v skutek uvodění evangelia se mnohými boji a nesnázemi spojeno bylo. To jest, co dí Ž. 2, 9., že *ujme vládu*,

ažby položil veškery národy za podnoží nohou svojích. Kraluje Kristus v církvi, kdežto ustavičně vyzývá a přilákává k sobě hříšníky, anať církev, jak tam Novatiáni a Montanisté činili, hříšníků od sebe neodbývá aniž jich zatracuje, nébrž spatřuje-li jenom jiskerku dobré vůle v nich tlíti, útěchou, lahodou a mateřskou láskou je k sobě přivabuje. Tudy účinek té lahody jeho jest, že *národové v Něho naději ujmou* t. j. uvěří v Něho, po Něm se jmenovati, jméno Jeho vzývati budou. *Jméno* se klade za osobu; budou proto v Něho věřiti a proto oddají se Mu v službu, že skutečně tím ho býti shledali, kým se nazýval, spasitelem světa.

Ostatně sluší přidati, že sv. Matouš slova ta z proroka neuvádí *do slova*, nébrž po smyslu toliko, jak to tytýž u něho pozorovati, tudy se od hebrejského odchyluje, jakož také od sedmdesáti tlumočníků odchoden jest. Leč odličnost ta nemá té váhy, abychom ji tuto zevrubněji vyličovali.

Povahu Páně vytknuv sv. Matouš k jiné s farisey nesnázi Páně přistupuje. Praví:

22. Tehdy přiveden byl k Němu posedlec slepý a němý a uzdravil jej, tak že mluvil a viděl. 23. I žasli všickni zástupové a pravili: Není-liž tento syn Davidův? 24. Fariseové ale uslyševše to řekli: Tento nevymítá ďáblů leč v Beelzebubu, náčelníkovi ďáblů. 25. Ježíš pak znaje myšlení jejich řekl jim: Každé království rozdělené proti sobě zpustne a každé město neb dům rozdělený proti sobě neostojí. 26. A jestliže satan satana vymítá, proti sobě rozdělen jest, kterak tedy ostojí království jeho? 27. A já-li v Beelzebubu vymítám ďábly, synové vaši v kom vymítají? Protož oni soudcové vaši budou. 28. Pakli v duchu Božím vymítám ďábly, tedy dostihlo k vám království Boží. 29. Aneb kterak může někdo vjíti do domu mohútníka a náčiní jeho pobrati, leč by dříve svázal mohútníka? A teprv dům jeho obloupí. 30. Kdo není se mnou, proti mně jest a kdo neshromažďuje se mnou, rozptyluje.

Jest otázka mezi vykladateli, zda příhoda tato stejná jest s onou, kterou sv. Luk. 11, 14. vypravuje. Shodují se zajisté události ty vespolek až na maličkosti, jichžto sv. Lukáš nedotekl. On totiž opustil říci, že nešťastník ten ďáblem posedlý spolu slep byl, a že oproštěn byv od ďábelství spolu prohlédl. Přidává nad to týž sv. Lukáš o vyhledávání od fariseů na Pánu nových divů 11, 38., vynechává ale výroků Páně o stromu dobrém, o pokladu srdce a o dání počtu z každého slova, co sv. Matouš tuto níže vv. 33—37. klade a ostatek ještě v jiném pořádku předkládá. Někteří tedy vykladatelé jiným příběhem to býti se domněli, pravíce, že příběh ten raděj tožný jest s oním, jejž vypravuje sv. Matouš výšeji ve hlavě 9, 32. Leč větší díl za to má, že co Lukáš v 11. kap. vypravuje, za událost touž s naší u sv. Matouše se považovati musí, any maličké ty různosti nijak tožnosti příběhu vaditi nemohou. A s těmi také my držíme to, co sv. Matouš vypravuje 9, 32., za jiný ač ovšem podobný příběh kladouce, an nemáme důvodu tvrditi, že Pán zázrak na jednom člověku učiněný nemohl také na jiném člověku učiniti, aniž nemožno býti může, aby ďábel člověky dva stejnou trápil nemocí. Sv. Marek nejkratčeji sobě počíná a vůbec jenom o té otázce jedná, čí mocí zázrakové Páně dějí se, příčiny, proč otázka ta dána byla, nepoloživ 3, 22. nn.

Již pak k výkladu části té přikročujíce o některé věci kratčeji se vyjádříme, mohouce táhnouti se k slovům výšeji od nás řečeným. Tak kdo Beelzebub byl a koho synem Davidovým rozuměli, jsme již nahoře vyložili 9, 27. 10, 25., kdež, jak jsme již dotkli, podobná událost se vypravuje, an i tam fariseové, když Pán uzdravil posedlého člověka, pravili, že se to dálo v knížeti ďáblů. Tenkrát Pán s nepřátely nenarovnával, nébrž nad výtkou tou nešlechetnou se zamlčel. Nyní jinou měrou s nimi nakládá, an již bez potýkání s nimi se úkol od Otce uložený provésti nemohl. Vinili Pána, že s knížetem pekla spolek má a ten v něm jako bytuje pravíce, že vymítá ďábly v Beelzebubu. Výrok *v* Beelzebubu více jest než *skrze* Beelzebuba aneb Beelzebu*bem;* tím zajisté vymítání ďáblů se připisuje Beelzebubovi, který skrze Krista, jak rouhali se, ďábly vyhání. Sv. Lukáš 11, 16. přidává, že nad to znamení s nebe ode Pána hledali nevěru svou zastírajíce, jakoby ovšem hotovi byli v Krista uvěřiti, leč že divové posud Kristem činění jim nedostatečnými se býti vidí. O takovém divů na nebi hledání níže v. 38. řeč bude. Ježíš ale, vece Matnuš dále, *znaje myšlení* jejich, ješto před Ním obvinění svá

nebyli slovy pronesli, jim odpovídá odvolávaje se napřed na zásadu všady a obecně připuštěnou. Že nesvorností všecko hyne a beze svornosti žádné obce a žádné rodiny neobstojí, o tom nikdo nepochybuje a pravda ta u všech národů v přísloví se vtělila a vůbec průchod má. *Svornost tuží, nesvornost nuzí; pro svár a neshodu tratí lidé svobodu*, praví se u nás. A podle toho Pán zavírá předpokládaje, že satan a stoupenstvo jeho, ač chtějí-li králku svou provésti, svornosti pilni býti musejí. O vniterném satana a říše jeho stavu Pán mluviti se nepouští, aniž o stoupenstva toho mezi sebou svárech dotýkati hodlá. Co dí Pán, toto jest: Celou říší satana jeden úmysl vládne, a v obojování Božího království jedna mocná a silná vůle proniká všecky přívržence té neblahoříše. Již pak vymítání a vyhánění, jímž ďáblové z těl lidských vyjíti se přinucují, jest skutek násilný a ďáblové nerádi, zdráhavě, s bázní a strachem a vzpíráním se vycházejí, křikáním a vzlykáním bezděčenství vycházení svého oznamujíce. Jestliže tedy *satan satana vymítá, kterak ostojí království jeho?* Nebo pakli vůle jeho rozdvojena a rozpojena jest, tedy on své vlastní stavení boří a svou vlastní říši podvracuje, čehož do onoho ducha chytrého zhola pokládati nemůžeme. Na tom, že duchové zlí jenom *násilí jim činěnému ustupují*, záleží důvodění Páně. Násilí ale to a ta vítězná převláda od Boha toliko pocházeti může. To byl jeden důvod, jímž Pán nesmysl protivníků svých poráží.

Druhým důvodem jim Pán ukazuje, kterak takovým proti němu řáděním fariseové sobě sami odporem stojí, o též věci a o témže skutku rozličný a protivný úsudek vynášejíce. Dí: *Já-li v Bélzebubu vymítám ďábly, synové vaši v kom vymítají? Protož oni soudcové vaši budou.* O svých zajisté *synech*, t. o svých učenících a žácích honosili se fariseové, že ďábly vzýváním jmena Božího vyháněti znají. Kterak tedy můžete, vece Pán, *moje* vymítání ďáblův satanovi, vymítání ďáblův ale od vašinců vykonané Bohu připisovati? Pán nevydává se v rozbírání otázky, v skutku-liž a s úspěchem-liž Židé ďábly vymítají, jí o své míře a váze nechávaje a veda, jak říkáme, důvod z připustkův; On raději z nadeslané možnosti skutkův či výmitek těch dovodí, co v tom důvodu leží, že se totiž úsudek jejich vespolek hrubě potýká, že velmi jest stranný a nepravý. Tudy přidává: *Oni soudcové vaši budou.* Oni dokáží a dosvědčí strannost a nepravost soužení vašeho, že říkáte černému bílé a bílému černé, že jmenujete dobré zlým a zlé dobrým kladouce tmu za světlo a světlo za mrákotu. Jes. 5, 20. Slova *soudci* užívá Pán v témže smyslu, v jakém Jo. 5, 45. vece, že Mojžíš na ně žalovati bude a v jakém slovo Boží sluje soudcem, obsahujíc v sobě pravidlo, podle kteréhož druhdy nad námi soud vynesen bude. Budou synové vaši, kteří démony podle vašeho úsudku skrze jméno Boží vymítají, na vás svědčiti, že jste *proti vědomí a svědomí svému* o zázracích mojich smýšleli a z pouhé nenávisti o stejných případnostech nestejně soudili. Za věku Krista Pána, jak jsme napověděli, byli mezi Židy zaklínači, jenžto ďábly vymítali, a fariseové se jimi co žáky svými zvláště honosili. Dálo se to *mocí jména Božího* a Josefus Flavius v starožitnostech svojich svědčí 8, 2., že Eleazar nějakýsi před očima Vespasiána, synův jeho a celého vojska z lidí posedlých ďábly vymítal. Podobně o tom, že Židé ve jménu Boha Abrahamova, Izákova a Jákobova ďábly vyháněli, svědčí sv. Justin (Tryf. 85. sv.) Iren. (her. 2, 6, 2.) a Origenes (Cels. 1, 22. 4, 33.), kterýžto poslední při tom spolu praví, že i pohané při zaklínáních svojich jména Boha Abrahamova, Izákova a Jákobova užívali. Nemůžeme tedy pochybovati o tom, že, dokud Židé národ Bohem vyvolený byli, lidem mezi nimi svatým ďáblové od nich jménem Božím vyhánění skutečně druhdy poddávali se, ač, jak ze skutkův apoštolských 19, 23. víme, se to nevezdy stávalo, nébrž zlí duchové tytýž nad zaklinači svými vrch drželi. Ostatně Pán, jak již pravenc, o úspěchu a právu těch zaklinačův se nepronáší, a z Josefa Flavia (Antiq. 8, 2. a Bell. 7, 6, 3,) dovídáme se, že se při takovémto démonův vyhánění drahně pověry dálo.

Musíme se tuto zmíniti o tom, že někteří ze starých, a nových pak Maldonat *syny vašimi* rozumějí *apoštoly*, jakožto ty, kteří ze Židů pocházeli. Podle toho Pán dovodí: Synové vaši, t. j. apoštolé moji v kom vymítají ďábly? Ne-liž v mém jméně? Kterak tedy můžete říci, že já ve jménu Bélzebubově ďábly vyháním? Když zajisté apoštolé moji mým jménem vymítají, ovšem i já tolikéž o své moci a vládě a svým jménem je vymítám. Vykladači ti potom slova: *Oni vaši soudcové budou* o soudu posledním slyší potahujíce se k slovům Páně Mt. 19. 28., že apoštolé druhdy zasednou na dvanácti stolicích, aby soudili pokolení israelská. — Jakkoli výklad ten na první pohled se zamlouvá, vadí mu, že Pán apoštoly své sotva *syny* t. j. učeníky (3 Reg. 20, 35 4 Reg. 2, 3.) f a r i s e ů v by jmenoval.

Nyní pak již Pán z toho odvětuje: *Jestliže já*, jakož vy připustiti musíte, *v duchu Božím*, mocí Boží, aneb jak má Luk. 11, 26. *prstem Božím* (kdež *prst* jest smyslný a naočitý výraz působnosti Boží Ex. 8, 19. Ž. 8, 3., pokud se totiž naočitě jeví) vymítám ďábly, *tedy přišlo království Boží mezi vás.* Jakoby řekl: Tedy ovšem pravdu v tom mám, když hlásám, že přibylo k vám království Boží, či království nebeské; a tudy také pravdu mají lidé ti, kteří mne za syna Davidova, t. j. za Messiáše drží.

Království Boží, poněvadž satan a Kristus spolu obcovati nemohou (2 Cor. 6, 15.), nadesýlá svržení knížete světa s trůnu Jo. 12, 31. a stroskotání říše jeho. 1 Jo. 3, 8. To právě se teď stává, a tudy fariseové z toho poznati mohli, že Kristus jest onen v proroku Jes. 11, 2—4. zaslíbený vítěz a onen Silný, onen Mohútník, jemuž nic odolati nemůže. Proto vece Pán: *Kterak může někdo vjíti v dům člověka siláka a odníti náčiní jeho, siláka-li dříve nesváže? Potom teprv obloupí jej.* Jest to nový důvod, jímž Pán potvrzuje, že v moci Boží a neodolatelné vymítá ďábly. Béře podobenství, jímž důvod ten odívá, od půtky, při nížto jenom ten vnikne v dům nepřítele a orudí jeho se zmocní, kdo jej byl dříve překonal a sobě podmanil. To Pán na sebe obracuje, při čemž prohlídá k slovům Jes. 49, 24: *Zdaliž odjata bude od silného loupež, a co zajato jest od mocného, bude-li vyproštěno? Toto dí Hospodin: Jistě i zajetí od silného odjato bude, a co vzato bylo od mocného, vyproštěno bude.* Mohútník ten či mohútný nepřítel jest ďábel; ten kdo jej svázal, náčiní mu odňal a jej obloupil a vyplenil, ano posud oblupuje, jest Kristus. A doličování Páně toto jest: Kterak bych mohl satanovi to, co jeho jest, vychvacovati, kdybych nad něho silou a mocí nevynikal, a ho v okovech nedržel? Proto, poněvadž skrze mne do vazby dán jest, já ze vší kořisti obloupiti jej mohu. *Domem* či dle Luk. 11, 21. *dvorem* t. j. hradem ďábla, v němž on bydlí, jest svět, odkad se i knížetem světa jmenuje Jo. 12, 49.; *náčiním*, osudím, orudím jeho čili jeho *nádobím* jsou duše lidské, ježto v zajetí sobě podrobil a skrze bludy, nepravosti a pověry v moci své udržuje. Pán ale vniká v hrad jeho a nádobí jeho v kořist béře, již publikána, již veřejnou nevěstku, již zatonulého ve hříších člověka jemu vydíraje a všelijak lidi, aby z jeho pout vynikli, namlouvaje, posiluje, podněcuje a vítěznými nad něho čině. Poněvadž boj ten i po vítězství nad satanem Col, 2, 14. 15. neustále trvá až do konečného svázání a uvržení jeho do propasti Apoc. 20, 3. 14., tudy dí Pán *obloupí* dům jeho v času budoucím.

Jiní domem či hradem satanovým rozumějí *ono zvláštní* místo, v němž ďábel se usídlil, n. p. lidi posedlé; a jeho náčiním či jeho nástroji slyší *démony*, jimiž on ač svázán byv působí, kteréž mu ale ustavičně se odebírají, z lidí vymítají a do podsvětí posýlají. Leč prvnější výklad obecnější jest.

Již pak Pán nesmysl a protiřekost fariseův dokázav zavírá: *Kdo není pro mne, ten proti mně jest a kdo nesbírá se mnou, ten rozptyluje.* Tím Pán od zastávání sebe zahýbá k obviňování fariseů, jejichž nerozhodné dosud mezi pravdou a bludem povahování Pán trestá. Tvářili se oni, jakoby nepřátelé Kristovi nebyli, nébrž toliko zákona Mojžíšova a slávy Boží hájili. Pán ale jim praví, že tím svým, jak se jim vidělo, nestranným sobě počínáním protivníky jeho býti se osvědčili a spolu potvrdili onu obecnou zásadu: *Kdo není pro mne, ten jest proti mně.* Právě oni byli k tomu povoláni, aby lidstvo ku Kristovi, věrnému a pravému pastýři, co pascové prozatímní vedli a shromažďovali, jsouce učitelé toho zákona, kterýž docela jedině k tomu směřoval, aby vědomí takové o připravování cest pro Krista až ku příchodu jeho zachováno bylo. Ješto ale toho úkolu neuznávali, aniž mu tedy vyhověti se snažili, stalo se, že vniternou nutností od své neutrálnosti a obojetnosti napořád dále a dále od Krista se vzdalovali, až se posléze octnuli na okraji a Krista ze spolku s ďáblem viníce pravdy zhola odpadli. Kdo co učitel lidu, vece Pán, se mnou není a lidu ke mně nevede, ten proti mně jest. Tu zajisté není prostředku, buď pro Krista anebo proti Němu se ustanoviti musí učitel v té době, mlčeti nemoha, nébrž rozhodnouti se přinucen jsa. Jest to jako když město nepřítel obléhá; tu všickni města hájiti povinni jsou, a kdo toho nečiní obojetným ostávaje, za zrádce se považuje.

Mimochodem dotýkáme, že vykladači někteří slova *kdo není pro mne* o ďáblu rozuměli, jakoby Pán pravil: kterak můžete vy fariseové za to míti, že jsem ve spolek s ďáblem vešel, ješto ďábel všelijak lidi ode mne odvraceti hledí. Avšak výklad ten velmi jest nedověcný, jak na oko se vidí, a tudy od vyvracování jeho co věci zbytečné upouštíme.

Toho ale pominouti nemůžeme, že Pán Luk. 9, 30. a Mr. 9, 39. opak toho, co zde

praví, díti zdá se. Vypravují tam apoštolé Kristovi, že muž, jenž s nimi nechodí, ve jménu Ježíše Krista ďábly vymítal, že však oni mu toho zabránili. Načež Pán k nim: *Nebraňtež jemu, nebo kdo není proti vám, ten pro vás jest.* Tu Pán zdá se lidi obojetné schvalovati, což u Matouše na našem místě tupí. Avšak jiná věc jest tam a jiná tuto; tam jsou fariseové zarytí již Kristovi nepřátelé a za svou povinností rozhodnouti pro Krista se mající: tuto ale muž, jenž v Krista věřil, ač dosud s apoštoly nechodil aniž na té době byl, aby se buď pro Krista buď proti Kristu rozhodnouti musel. Byla víra toho člověka víra počátečná, a tu Pán nežádá hned dokonalosti, nébrž plní to, co výše o Něm dí Isajáš prorok, že dýmajícího lenu neuhasí. Fariseové ale na místo co měli v Krista toli divův jeho vídajíce uvěřiti, netoliko nevěřili, nébrž ve všeliké a nejhorší hanobení Jeho se prosýpali.

Nežli dále se dáme, musíme ještě dvojího připomenouti. Jedno jest, že onen posedlý všem starým otcům byl obrazem hříšníka. Ve hříšníku domuje duch zlý, on jej oslepuje, aby nepoznal pravdy a neviděl hříchů svých; on jej ohlušuje, aby neslyšel slova Božího ani Krista, jak jej ku pokání volá; on jej němým činí, aby nemodlil se a hříchů svých nevyznával. Od toho ďábelství však vysvobozuje hříšníka milost Kristova, jenž ďábla upoutává, aby člověku, lečby sám se k němu neblaze přiblížil, uškoditi nemohl.

Druhá věc, jíž dotknouti přijde, jest poznamenání s. Augustina o slovích Páně (serm. 2.) *kdo není se mnou, proti mně jest.* To dí Kristus, vece světec, aby se nevěrníci a bezbožníci nedomnívali, že říše Kristova pro bludařství, jež někteří pode jménem Kristovým zarazili, rozdvojena a rozdělena jest. Nedí Pán: *Kterýž jména mého neužívá,* nébrž *kdo se mnou není,* proti mně jest. Není tedy království Kristovo rozděleno, nébrž lidé jenom usilují rozděliti to, co bylo krví Kristovou koupeno. A na jiném místě (v. ps. 54.) vece: Křest stejný máme, *v tom se mnou jsou;* evangelium totéž čteme, *v tom se mnou jsou;* svátky mučnů spolu slavíme, *v tom se mnou jsou.* Avšak nejsou docela se mnou. *V rozkolnictví nejsou se mnou,* v bludařství nejsou se mnou. Ve věcech mnohých se mnou jsou, v nemnohých nejsou se mnou. Ale pro nemnohé věci, v nichž se mnou nejsou, neprospějí jim ty věci mnohé, v nichž se mnou jsou. V plevách se mnou byli, ve pšenici se mnou nebyli. Jsou pak plevy bližny pšenice, z jednoho semena vycházejí, v jednom poli kořenují se, jedním deštěm se živí, jedním žencem se žnou, jedno mlácení podněkají, v jedné zdvíži se provívají; ale nesbírají se do jedné stodoly.

Patrno ostatně, že dvojí větou Pán jednu věc pronáší a věta druhá ojasnuje předešlou.

Nyní Pán vyvodí z onoho fariseův k Němu se chování a vece:

31. Protož pravím vám: Všeliký hřích a rouhání odpustí se lidem; Duchu ale rouhání neodpustí se. 32. A kdokoli řekne slovo proti Synu člověka, odpustí se jemu; kdož by ale mluvil proti Duchu svatému, neodpustí se jemu, ani v tomto věku, ani v budoucím. 33. Buď čiňte strom dobrý a ovoce jeho dobré, aneb čiňte strom zlý a ovoce jeho zlé, ješto po ovoci strom se poznává. 34. Pokolení zmijové, kterak můžete dobré věci mluviti, jsouce zlí, nebo z hojnosti srdce ústa mluví. 35. Dobrý člověk z dobrého pokladu vynáší dobré, a zlý člověk ze zlého pokladu vynáší zlé. 36. Ale pravím vám, z každého slova prázného, kteréž mluviti budou lidé, vydají počet v den soudný. 37. Nebo ze slov svojich budeš ospravedlněn a ze slov svojich budeš odsouzen.

Pán za příležitostí zlého fariseů k Němu se chování vyučuje o zlobě hříchu proti Duchu svatému, jehožto se oni dočíněli, zázrak jim provedený přičítajíce spolku Páně s Beelzebubem, jak toho sv. Mr. 3, 30. zvláště dotýká. Jakoby pravil: Poněvadž vy proti vlastnímu vědomí a svědomí zlovolně skutky moje ďáblu připisujete, slyštež proto výrok Boží ode mne, kterýž se vašeho vniterného stavu zvláště týká, *že rouhání všeliké se odpouští od Boha, ale hřích a rouhání Duchu t. j. proti Duchu svatému se nepromíjí* ani tuto, ani na onom světě.

Ale což jest hřích proti Duchu sv.? Proč neodpouští se? A zdali fariseové se skutečně hříchu toho již dočinili, čili teprv dočíněli? *Hřích* jest ve větě té jméno obecné, *rouhání* jméno zvláštní, totiž dotčený hřích proti Duchu sv. *slovy* projádřený. *Rouhati se* jest tupiti a haněti Boha, Bohu láti a Jemu odporem se stavěti tam, kde Bůh právě nejvíce působí a poznati se dává, a tudy kde člověk jemu nejvíce poklony dlužen jest,

Sluje rouhání to *rouháním proti Duchu sv.* a hřích takový *hříchem proti Duchu sv.*, poněvadž Duch sv. v útrobách lidských poznání Boha a zamilování pravdy a ctnosti působí. Jest tedy hřích proti Duchu sv. vědomý proti vlastnímu přesvědčení odpor pravdě úrupně činěný, jest zarytá půtka proti Duchu sv., zaryté proti osvícení a posvěcení Ducha sv. se zpěčování; jest zdráhání se a vzpírání se proti působení milosti Boží; jest úmyslné v zarytosti a v zatvrzelosti trvání a od milosti Boží se odvracování. Lidé té povahy podobají se nemocným na smrt, kteří netoliko všelikým lékem opovrhují, nébrž všeho se ještě nad to podjímají, aby zkázu svou urychlili. Tudy stav takový příbuzen jest hříchu, jímž zlí duchové se provinili, z čehož vysvítá, že povaha taková není žádného schopna odpuštění.

V této člověka neschopnosti k usmyslení sobě, v jeho ku pravdě odumřelosti, všelikého dobra nevšímavosti a slovem v jeho zatvrzelosti a proti všelikému pokání vzdornosti záleží ta příčina, že hřích ten neodpustitedlen jest. Při jiných hříších vášeň, náruživost, nevědomost, zatemnělost mysli, nestatečnost, křehkost a jiné ještě okoličnosti hřích a vinu ztenčují a zmenšují; při tomto hříchu proti Duchu sv., který nadesýlá úmyslné a vědomé proti pravdám Božím a proti milosti Boží se vzpírání, takové výmluvy a takových výtáček není. Fariseové proti vlastnímu přesvědčení z nenávisti, záští a závisti, ač poznavše děly Božími býti, jež konal Kristus, ďáblu je připisovali a tudy proti Duchu sv. rouhali se, již již k té povaze pospíchajíce, kde se smýšlení to u nich ustáliti mělo. Hřích proti Duchu sv. přímě a vědomě se vzpírá a zpouzí proti Bohu a napřed se již odpuštění vzdává a odčítá. Povaha taková se rozličným spůsobem na jevo dává, z čehož druhové hříchu toho povstávají. U lidí, jenž se vně církve nalezají, projevuje se vědomým odporem proti všem důvodům, jimiž se pravda Boží rozumu a srdci lidskému zamlouvá; u členův církve ale vynořuje se vědomým vzpíráním se proti působením a vnuknutím milosti Boží. A to jest ten hřích k smrti, o němž 1 Jo. 5, 16. čteme, to jest to dobrovolné hřešení, po němž nezůstává oběti za hříchy Hebr. 10, 26., toť hřích, z něhož není obnovy ku pokání Hebr. 6, 5. Neodpustitedlným jest, ne žeby Bohem scházelo, ale že se člověku výminek k odpuštění nedostává. Ne žeby nevyhnutedlně se to státi muselo, ale že se to obyčejně stává; může ovšem Bůh milostí svou člověka takového od neduhu toho smrtedlného uléčiti, avšak jenom jako zázrakem. Pro tuto ač nepodobnou možnost církev sv. i za takové hříšníky se modliti velí, kteří povahu tu na sebe všelijak bráti usilují.

Ale což to znamená, že Pán dí: *Kdo řekne slovo proti Synu člověka, odpuštěno mu bude, kdo ale řekne slovo proti Duchu, nebude mu odpuštěno?* V čem záleží rozdíl mezi *mluvením proti Synu člověka* a mezi *mluvením proti Duchu sv.?* Rozdíl ten záleží právě v tom, že při mluvení proti *Synu člověka* zloba hříchu nedošla té výše, aneb té hloubí, která známkou zarytosti jest. Dí Pán: *Synu člověka*, nedí proti Synu Božímu; z čehož poznáváme, že o sobě nemluví jelikož Bůh, nébrž jelikož člověk jest. Již tedy ten mluví proti Synu člověka, kdo sveden zevnější Páně neslibností a lidské přírody Jeho nestatečí, o něm nížeji smýšlí, než čím Pán skutečně jest, za člověka toliko ač výtečníka a proroka jej drže. Ten hřeší ovšem velice, avšak hříchu tomu brána odpuštění otevřena jest, poněvadž nestateč lidské mysli jej vymluvena činí. Tak ti, co Pána pijánem vína Mt. 11, 19. nazývali, ovšem na pokání dáti se mohli a podobně i jiní, jenž všelijak Pánu na cti utrhali. Viděti to také při oněch, jenž Krista ukřižovali a za něž se přece Pán modlil, aby se jim vina odpustila, jakož i sv. Petr nevědomosti jejich to přičítá Act. 3, 17. Kdoby ale proti Kristu, *jelikož slavným se prokázal*, mluvil, to by již úmyslné a vědomé rouhání bylo a tudy by hřích proti Duchu sv. povstal. Při tom proti Duchu sv. hříchu, poněvadž ráz jeho konečná zarytost činí ovšem připomenouti sluší, že na nás nepřipadá určiti, u kterého člověka hřích ten nalezá se; to Pán jedině ví a Kristus ani tuto docela neurčuje zjevně, žeby se v něm nalezali fariseové, nébrž jich více vystříhá, a aby v té povaze nezarývali se, varuje. Nebo dí sv. Augustin, že o nikom dokud žije zoufati nesluší, an Bůh nežádá smrti hříšníka, nébrž aby se obrátil a žil s. 71, 14.

Věkem budoucím rozumí se vůbec věk, v němž boj mezi zlem a dobrem přestane, anoť dobro vrch obdrží a všady vládnouti bude; stojí mu na proti věk *nynější*, kde půtka ta dosud trvá. S Kristem *počal* věk tento budoucí a *v zárodě se* nalezá již tuto, jak i království nebeské či království Boží Kristem se na zemi v časnosti zarodilo. Ale poněvadž tuto na zemi ve věku nynějším vítězství pravdy a ctnosti nikdy se dokonale, docela a úplně neuskuteční, tudy *věkem budoucím slyší se* věkování posmrtné. A Pán slovy, *ani v tom ani v onom věku* rozumí,

že hřích ten *ani na tom* ani *na onom* životě se neodpouští.

Z tohoto místa průvodno: 1) že jest rozdíl mezi hříchy; 2) že někteří hříchové na věky trestáni budou, nemajíce ani tu ani tam odpuštění, čili že trestové pekelní věčni jsou; 3) že někteří hříchové na onom světě po smrti odpuštění docházejí. Nebo dí Aug. civ. 21, 24: Nebyloby pravdivě řečeno o některých, že ani na tomto světě ani na budoucím nebude jim odpuštěno, kdyby též někteří nebyli, jimžto ač ne na tomto, přece na onom světě bude odpuštěno.

Leč vraťme se k tomu, jak Pán dále ten rouhvaý fariseův nesmysl potírá, bera podobenství ode stromu. *Čiňte strom dobrý a ovoce jeho dobré aneb čiňte strom zlý a ovoce jeho zlé.* Což to jest činiti strom dobrý?

Dle rozličného výkladu slova *činiti* v různé strany vykladači jdou. Někteří na vlastní a obyčejná slova toho význam tlačíce o činění dobrých skutků od fariseův to slyší, jakoby Pán pravil: Chcete-li dobrými býti uznáni, čiňte dobré skutky, činíte-li ale skutky zlé, tedy dobrými nechtějte viděni býti; skutky pak nejenom dílo, nýbrž i myšlení a řeči rozumějí se. K tomu výkladu velmi přiléhá, co hned následuje: *že strom po ovoci poznán bývá.*

Leč jiným zdá se smysl ten chabým a slabým býti a ti lépe slovo *činiti* berou místo *říkati*, souditi, smýšleti a *strom* o Kristovi, *ovoce* o Kristových skutcích slyší. Fariseové díla Kristova t. j. divy Jeho za skutky dobré uznávali aniž popírali, že se Jím dějí věci, jakých nikdo co svět světem stojí neučinil; ale o zdroji a žídlu, odkud se skutky ty řinuly, nedobře smýšleli a všelijak v podezření je uváděli. K tomu jich ve smýšlení odporu Pán tuto prohlídá a klade, že chtějí-li důsledně souditi a k obecnému pravidlu, že po ovoci strom poznává se, státi, jenom mezi dvěma úsudkoma střídati se mohou. Buď totiž divy a zázraky Jeho za zločiny považovati musejí, ješto o Něm samém tak zle soudí; buď, kladou-li divy Jeho za skutky dobré a blahé, i Jeho samého dobrým a ovšem poslem Božím jmenovati a uznati povinni jsou. Nemůže zajisté studnice *jedním* pramenem vodu hořkou a sladkou najednou vydávati Jak. 3, 11., aniž z hlohů se hrozny sbírati mohou Mt. 7, 16. Prostě tedy Pán dí: Dobré skutky dobrému původu, zlé zlému přivlastňujte; nebo jaké ovoce, taký strom jest. Poněvadž ale zázraky dobrým skutkem kladete (v. 28), tedy nemůžete o mém s Beelzebubem spolku mluviti.

Podobně dosud nepřátelé církve sobě proti ní počínají, ač dobré ovoce její, životy svatých, ústavy blahočinné atd. spatřujíce a chválíce, než přece ji nevěstkou Babylónskou a hlavu její antikristem jmenujíce. Avšak blaze jí, že v tom utrpení Páně na sobě nese a k obrazu jeho se připodobňuje.

Ale Pán bližeji k fariseům ono o stromu podobenství zahýbá a dí: *Plemeno zmijí či ještěrčí*, zlé, docela převrácené, *kterak můžete dobré věci mluviti*, kterak pravý a spravedlivý soud o skutcích mojich vynésti, zlí jsouce, ant *ze stromu zlého zlé ovoce* se rodí, a ze *zlostného srdce*, ze srdce plného zlosti, *jenom zlé řeči* a myšlénky pocházeti mohou. Mluví Pán co skoumatel ledví a srdce. Proč je plemenem zmijím, hadím či ještěrčím zůve, již nahoře 3, 7. povědíno. Slovem *kterak můžete* nepopírá na prosto, že by se to dáti nemohlo; mohou zajisté polepšiti se a tudy stavše se dobrými stromy dobré ovoce nésti a *z plnosti* dobrého *srdce* dobré *věci vynášeti*. Ale to klade, že zlí jsou a ve zlobě své se zaryli a že tudy při takové povaze, dokud jí nezbudou, jinak sobě vésti, jinak mluviti a souditi nemohou, nebo, dí dále, *z hojnosti srdce ústa mluví*, an čím útroba oplývá, tím ústa přetékají. Kdo dober jest, ten z plnosti či pokladu, ze zásoby srdce svého dobré věci, kdo zel jest, ten zlé věci vynáší, jak Pán hned dále podrobněji odvětuje.

Při tom mluví Pán v pleonasmu, an klade: *dobrý* člověk *z dobrého* pokladu *dobré* věci vynáší, moha ovšem prostě říci: člověk z dobrého pokladu dobré věci vynáší.

Dle jiných prý Pán předpokládá, že v člověku obojí, i zlo i dobro, nalezá se, jelikož mimo Pána a Mateř Jeho není člověka, v němž by nějaký byť sebe menší sklad zla se nenacházel; a chce prý říci: v tom povaha dobrého člověka se značí, že on dobra, an na opak zlý zla vyhledává a je vynáší. Věc sice pravdiva, leč Pán nyní k tomu neprohlédá, tudy raději opakování slov člověk *dobrý* a *zlý* za nadbytek a nadplněk považujeme, kterýmž ale souměrnost obvěty se dokonává a protiva dobra a zla zračitěji se vyskýtá.

Avšak mnoho na tom záleží, aby člověk jenom dobré věci vynášel a tudy dobré řeči vedl. Nebo přidává Pán, že člověk *ze všelikého slova prázného počet vydá;* čím více ze slov zlých a rouhavých, jakými se fariséové na Krista prosuli. Dovodí Pán, jak očito, od menšího k většímu či od mala k

velku. O slově *prazný* nemalá jest různost mezi vykladateli. Mnozí to slovo slyší o slově *zlém*, lživém, rouhavém, z krátka o pomlouvání a nepravdách; tak jmenovitě sv. Zlatoúst. Jiní ale ostávají při vrodném slova toho významu a slyší slovem *prázným* všelikou řeč zbytečnou, daremnou, neužitečnou a nepotřebnou, která bližního nevzdělává a ani mluviteli ani posluchačům ku prospěchu neslouží. Tak jmenovitě sv. Jeronym, sv. Řehoř Vel., sv. Bernard atd. Posléze jmenovaný světec praví, *že prázné slovo jest to*, ze kteréhož příčiny, proč jsme je vynesli, udati nemůžeme, poněvadž z toho, co nad počet jest, počtu klásti nelze. Tento výklad druhý dopadnějším jest, an jistě Pán vyššímu učil než fariseové 5, 21. Fariseové všeho zlého slova užívati zapovídali. Pán všeho daremného a neužitečného slova se vystříhati velí; ten zajisté jenom muž dokonalý jest, kdo v řeči nepodklésá se Jak. 3, 2. Každé slovo bezpotřebně vynešené na člověka co marnotrace a nemudráka žalobu vésti bude. Řeč člověka jest pokladu a penězům podobna, a slova jsou jako mince útroby naší; jakož ale nelepo činí, kdo marně peníze utrácí, tak ani ten chvály od soudce nedojde, kdo slovy plýtvá. Tudy z podání se nás dochovala průpověď Páně: *Buďtež dobrými peněžoměnci.* Proto na křestu dítěte v ústa se dává sůl, aby značilo se, že řeč jenom moudrá z úst našich vycházeti dlužna. Tudy Eccli. 28, 29. vece: *Udělej ústům svojim zámky; zlato své a stříbro své slej a slovům svým učiň váhu a ústům svým uzdu a pozoruj, aby se nepoklesl jazykem. Řeč tvoje*, dí sv. Ambrož, *plyň v břehách a na pobřeží se nerozlývej, aby tam bláta nenabrala.*

Důvod toho slov svojich ostříhání dává Pán, an dí dále: *Ze slov svých budeš ospravedlněn a ze slov svojich budeš odsouzen.* Zde Pán o *samých slovech* mluví podlé toho, poněvadž o *rouhavých řečech* fariseů se pronášel; avšak skutkův při tom jakož ani žádostí nevyjímá, o čemž na jiných místech se místněji byl projádřil u p. o myšleních a žádostech výše 5, 8. 21. atd. a níže 25, 34. nn. o skutcích. Leč i to, že sama řeč, již člověk pro svůj život na tomto světě vedl, k odsouzení aneb k ospravedlnění postačí, jistou mírou pravda jest. Člověk mluví jakým jest, řeč a mluva jeho jest obraz povahy jeho. Poznáš po vřavě, co ve hlavě. Bylinu po vůni, ptáka po péří, člověka poznati po řeči. Co v srdci vře, v ústech kypí. Každá straka hyne od svého jazyka; to jsou přísloví, jimiž se pravda ta sama prostému rozumu naskýtá, že řeči člověkovy jsou jako protokol, jejž sobě sám píše a podle něhož pře jeho na soudu Božím rozsouzena bude.

Následuje nyní vstavek a mezimluva, která s předešlým nesouvisí logicky, nébrž jen časně a historicky a jejíž příčina z okolnosti té vzata, že se za Pánem zástupové hrnuli, a že se jim nových zázraků s nebe zachtělo. Tudy dí sv. Matouš: *Tehdá.*

38. Tehdy odtušili Mu někteří ze zákoníků a fariseův řkouce: Mistře, chceme od Tebe znamení uviděti! 39. On pak odpověděv řekl jim: Pokolení zlé a cizoložné znamení hledá, a znamení nebude dáno jemu leč znamení Jonáše proroka. 40. Nebo jako byl Jonáš v břiše žraloka tři dni a tři noci, tak bude Syn člověka v srdci země tři dni a tři noci. 41. Muži Ninivští vstanou na soudu s pokolením tímto a odsoudí je, protože se pokáli na kázaní Jonášovo, a aj, více než Jonáš tuto. 42. Královna jihu povstane na soudu s pokolením tímto a odsoudí je, poněvadž přijela od končin země uslyšet moudrost Šalomounovu; a aj, více než Šalomoun tuto.

Spojitost jak jsme pravili historická jest, jak i sv. Luk. 11, 15. 16. nasvědčuje, an praví, že jiní znamení s nebe hledají, když fariseové druzí se Pánu byli urouhali. Nedobře tedy někteří vykladači logickou spojitost s předešlými věcmi býti tuto stanoví za to majíce, že někteří z týchže fariseů, kteří se Jemu rouhali, teď domluvami jako jati byvše ihned s jinou výmluvou se vytasili a tu žádost na Pána vznesli. Jako by říci chtěli, že hotovi jsou Jej co Messiáše přijíti, jestli že jenom většími než dosud divy se jím býti prokáže; nestačili prý jim divové Páně, jimiž dosud Synem Božím se býti osvědčil. Leč jak praveno, sv. Lukáš 11, 16. zdá se nasvědčovati tomu, že jen historickým během, ne však vniternou logickou vazbou spojeny jsou řeči a odmluvy ty s předešlými.

Žádali *znamení*, to jest divů, co činův takových, z nichžto věc vyšší se poznává, totiž to, že Pán skutečně Kristem jest a že Bůh Ho poslal; žádali znamení s *nebe*, aby snad jako druhdy mana pro Mojžíše (Jo. 6, 32), oheň s nebe pro Eliáše (3. Reg. 18, 38), hrom a blesk pro Samuela (1. Reg. 7, 10)

aneb dokonce jak zastavení slunka pro Josua (10, 13) svědčila. Neměli smyslu pro veškery ty zázraky, jež Pán byl k oblažení sklíčeného lidstva učinil, a jimiž právě nejvíce dobrotu a všelásku Otcovu na sobě obrážel a spatřovati dával, tím podle předpovědění prorockých původ svůj božský osvědčujíc. Na to jejich zázrakův a divův s nebe se dovolávání odpovídá Pán, že to *pokolení zlé znamení hledá, ale nedá se jemu znamení, leč znamení proroka Jonáše.* Zlým a cizoložným pokolením je nazývá, užívaje výtky u prorokův obyčejné; proroci zajisté Boha co chotě a lid co vyvolenou choť jeho vystavují, která jedině choti svému se zaslíbila, avšak poněvadž k jiným bohům se obrátila a jim sloužila, nevěrnosti dopustila se a tudy cizoložila. Jer. 3, 8. Po zajetí babylónském Židé sice v modlářství neupadli více, ano za Machabeův víru hrdinsky zastávali a životem ji pečetili. Ale teď po přibytí Krista P., pravého chotě lidu Israelského 9, 15., jenž se jim takovou láskou a vlídností namlouval a zamlouval (11, 28. 23, 37), zatvrdili se a spěčovali se chotě toho přijíti, ano Jej vystrčili a usmrtili a v hanebnější, těžší a tužší cizoložství padše každému svůdci a lžeproroku propůjčiti se hotovi byli (24, 4). Podle vykladatelů jiných slují tak Židé, poněvadž od víry, pobožnosti a dobrých skutků Abrahama, otce svého, vypadli, jak i Pán Jo. 8, 39—41. toho dotýká. Případněji ale první výklad přileží. Leč o tom již na hoře praveno.

Tuto se táží vykladači, proč Pán divu lidem těm odpírá, ješto potom přece mnoho zázraků byl konal, a proč alespoň neučinil, jak tam u sv. Jana 5, 36. 10, 25. 14, 11. kdež na skutky, jež činí, co důkaz vyššího pojití svého se odvolává? Jest toho nejedna příčina. Jedna že fariseové divů se domáhali z nějakého vzdoru, práva k žádosti té nemajíce. *Živ jsem*, dí Hospodin u Ezech. 20, 2., *že neodpovím vám.* Vzdoru tomu, jejž ozvláště slovem *chceme* pronášejí, chceme totiž viděti znamení od Tebe, nemělo se vyhověti, aby člověk své naprosté od Boha odvislosti vezdy pamětliv zůstával. Tím více pak jim Pán odepřel divů činění, poněvadž všemi, jimiž se prokázal, zázraky o důstojenství jeho messiášském se přesvědčiti nedali, ovšem pak by se z těch, ježby jim k vůli byl nyní učinil, tolikéž jenom v zatvrdilosti více byli zarývali. Zázrak zajisté, ač v sobě samém jistým a neomylným jsa důvodem, přece má-li člověka přesvědčiti, předpokládá dobrou vůli, vnímavost a schopnost mravnou, jíž se ale těm, kteří tuto divů těch žádali, zhola nedostávalo.

Leč Pán ne naprosto a ne zhola jim znamení dáti odpírá, nébrž ono jenom zvláštní s nebe, jakéhož se dožadovali, vyjímaje dí: *Leč jediné znamení proroka Jonáše jim dáno bude.* Odchodno bylo znamení to Páně jim slíbené od onoho, jehož žádali; oni žádali s nebe či s hůry znamení, Pán jim dává znamení z dola Ef. 4, 9.; oni žádali divů, jakéž ze Starého Zákona znali, Pán jim dává ten jediný ve svém spůsobu, ale také jediný ve své působnosti a vážnosti, jehož neznali, jenž jim ale záhy bíledně ozračiti se měl. Jaké by to znamení bylo, Pán tudíž vykládá, že totiž jako Jonáš byl tři dni a tři noci v břiše ryby veliké, žraloka, tak i On, Kristus, tři dni a tři noci bude *v srdci* t. j. vnitřku země. *V srdci země* dí Pán, poněvadž se táhne ku prorokovým slovům Jon. 2, 4. že v *srdci moře* potopen byl. Dále dí o sobě, že *tři dni a tři noci v zemi byl*, ač toliko dvou dní zasáhl a třetí celý jest ležel. Tak mluví dílem prohlídaje ku rčení prorokovu Jon. 2, 1. o němžto se praví, že byl tři dni a tři noci v břiše žraloka; dílem že užívá obyčejného u Židův počítání, kteří den a noc spolu za jeden nerozdílný článek času považovali a rčením tím *tři dni a tři noci* toliko tři obyčejné dni rozuměli. Tudy noci ode dne oddělovati a přísně na slova ta naléhati nesluší a zbytečno utíkati se ku počítání dnův a nocí u Římanů obyčejnému, podle kteréhož od půl noci den nový počínal; tu sice tři noci a tři dni se zasáhly, přece ale musí díl za celek vzat býti. *Srdcem země* netoliko hrob ale i podsvětí a předpeklo se značí, jak již z toho patrno, že písmo *o jediném Kristu* rčení toho užívá. Židé ovšem *tenkráte* slovům Páně nerozuměli, avšak měli tomu později vyrozuměti, jak dí Pán Jo. 8, 28. *Když povýšíte Syna člověka* (na kříž) *tehdy poznáte, že já jsem.* Znamení, jež jim Kristus dal, byl zázrak a proroctví spolu; o proroctví ale víme, že tenkrát když k vyplnění přicházejí, teprv v plném světle se vyskytují a že tenkrát teprv smysl jich pojat bývá. Výkladu ostatně slova ta nepotřebují nyní, an vzkříšení Páně již nám smysl jich otevřelo.

Předobrazem a náznakem vzkřesu Páně byla ta Jonáše událost. Veškeři zajisté příběhové Nového Zákona, jak výše praveno, své obrazy, předznaky a předvěsti v Starém Zákoně mají, jak ve přírodě již v rodech nižších naznačeni a předoznámeni bývají rodové vyšší. Tudy největšímu a nejdovážnějšímu příběhu Nového Zákona, vzkříšení, nemohlo se takového prorockého náznaku nedostávati. A tím byl Jonáš, jenž v tom svém skrze tři dni v žraloku trvání podo-

biznou Páně stal se, ne ve všem se Pánu podobav, nébrž v tom jedině, čeho Pán tuto dotýká.

I to, proč Pán znamení vzkříšení svého od jiných divů odlučuje, netěžko nahlížeti. Divové jiní byli význakové a výpryskové netoliko moci Kristovy, nébrž ozvláště lásky Jeho, jeho vlídnosti a člověkolibosti, Act. 10, 38.; vzkříšení jeho jest oznakem vlády, moci a bohorodnosti jeho. Také tím liší se druzí divové ode vzkříšení, že vzkříšení Páně jest hlavitý podkladek a základný kámen celé křesťanské víry, což o jiných zázracích Páně *tou měrou* říci se nemůže. Rom. 1, 4. 1. Cor. 14, 15. Proto Pán k tomu znamení co poslednímu a nejvyššímu farisey odesýlá, aby povážením jeho a jeho za znamení Božské Kristovy moci přijetím co posledním útočištěm ještě spamatovati se a zkázy věčné ujíti mohli.

Nyní již Pán v následující řeči doličuje, že *plemeno to zlé jest a cizoložné* a činí to přirovnáním Židů s pohanskými za časů Jonášových nad míru zamřelými a pokaženými Ninivany či Ninivity, při tom pro bližnost a podobnost ku většímu dolíčení příklad králice Sabejské uváděje. Jonáš prorok a Šalomoun král představují úmluvu Starého Zákona, její moc a moudrost, kterou nad ostatními národy veškerými vynikala. V Kristu ale nejenom proroctví a království, moudrost a mocnost spojena jest v plnosti, nébrž On neskončeně nad to více jest co Syn Boží. O prvním příkladu dí: *Muži ninivští vstanou na soudu s pokolením tímto a odsoudí je, že se káli na kázaní Jonášovo, a aj, více než Jonáš tuto.* Pán důvodem od menšího k většímu vedeným dokazuje, jak veliká pokuta připadne na zlé Israelity. Obyvatelé Ninivetští se obrátili na slovo proroka, jehož neznali, jenž před nimi divů nečinil, Boha pravého neznajíce a v pohanství jsouce zabředlí, činili pokání sotva proroka vyslyševše. Židé ale usmysliti se zpěčují, ač toli divů spatřivše, tolikrát napomínáni, tolikrát z písem Starého Zákona usvědčeni, tolikerým ode Pána dobrodiním obmyšleni byvše. A přece jest ten, který s nimi mluví, je obracuje, divy tvoří, *Pán*, ješto tam *sluha* byl. I může-li jinak býti, leč že ti Ninivané povstanou na soudu proti pokolení tomu a odsoudí je? To prvý příklad, vzatý od Jonáše.

Druhý příklad béře od králice Sabejské čili královny *jižné; jižnou* dí, že přibyla do Jerusaléma od jihu, kdež nad valným prostranstvím vládla. I porovnává Pán Židy svého věku s králicí onou a Sebe se Šalomounem, an dí: *Královna jihu povstane na soudu s pokolením tímto a odsoudí je, poněvadž přijela od končin země uslyšet moudrost Šalomounovu; a aj více než Šalomoun tuto jest.* Jakoby pravil: Žena cizozemka, královna přemohútná, z nejzazších končin přišla, aby slyšela moudrost Šalomounovu, moudrost jeho zemskou i lidskou, aniž mohouc od něho nějakých divů dověděti se, a uslyšíc ho zvolala: *Blaženi jsou sluhové tvoji, kteří obklopují tebe a slyší denně moudrost tvoji* 3. Reg. 10, 8.; tuto ale Židé, národ vyvolený, a mezi nimi zákoníci, učenci v písmě svatém vycvičení, ano učitelé zákona, Pána, jenž Synem Božím se býti osvědčil, o Němž tolikerá proroctví zřejmě předpovídala, jenž toli zázraků činil a božskou moudrost přehojně a proudně vylíval, přese všelikou vlídnost, lásku a mohútnost jeho, jakou se jim propůjčuje, přese všeliké věčného spasení jim nabídání, nemusejíce za Ním putovati, nébrž přítomného Jej majíce, zamítají a zavrhují. Ovšem pak což jiného jich čeká, než osud, jenž zastihnul města Chorozaim a Betsaidu, jimž hůře se povede na soudu než Sodomě a Gomoře (výše 11, 15.), neb čím větší milosti, dary a prostředkové, tím větší odpovídání, tím tužší soud. To jest důvodění Páně.

Zbývá zastaviti se ještě při jednotlivých výrazech některých a poznamenati, čeho jsme pominuli. Dí-li se *vstanou* na soudu, prohlídá se k tomu, že žalobníci a svědkové na soudech prožalovati a svědčiti majíce povstávali, jak z Mrk. 14, 57. patrno jest. Vece-li Pán o Ninivitech a o královně, že *odsoudí* Židy, nerozumí tím, žeby na posledním soudu úsudek co sudí vynášeti měli, nébrž odsoudí je příkladem svojím, dokážíce, že mnohem menšími dobrodiními obtomiti se dali, než jakových se Židům dostalo. Odsoudí je v tom smyslu, v jakém písmo dí Sap. 4. 16. *Odsuzuje spravedlivý mrtvý bezbožné živé. Ninive* bylo město proslulé a jak písmo dí takové, že člověk ke schození ho tří dní potřeboval a že v něm bylo více, než sto dvacet tisíc nemluvňat Jon. 3, 3. 4, 10. tak že obyvatelstvo jeho nade dva miliony se počítalo; trhovníkův jeho bylo více, jak dí prorok Nah. 3, 16. nežli hvězd na nebi. Královna sabejská *jižná*, kterému náležela národu, Arábům-li či Abyssinům, o tom posud spor trvá; dle jedněch Balkis, dle jiných Malqueda sloula. Byla v Arabii a byla v Abyssinii Saba či Sabea; v hebrejském jazyku rozličnou sykavkou se jedna od druhé ve vyslovování různila, leč toho rozdílu Řekové neznajíce a oboje jméno stejně píšíce zmatek jsou a nejistotu v tu věc uvedli.

Gen. 10, 28. 29. se podle Saby klade Ofír i zdá se, že nedaleko sebe hledati se musejí. Lodě Salomounovy na cestu svou do Ofíru a zpátky tří let potřebovaly, a tudy zřejmo, proč Pán dí, že králice ta *z končin země* přišla. 3. Reg. 10. Toli o jednotlivostech.

Nyní Pán příkladem vysvětluje příčinu, pro kterou Židé na soudu od samých pohanů zahanbeni budou. Dí:

43. Když pak nečistý duch vyjde od člověka, chodí po místech suchých hledaje odpočinutí a nenalézá. 44. Tehdy dí: Navrátím se do domu svého, odkud jsem vyšel. A přijda nalézá jej prázný, vymetený a ozdobený. 45. Tehdy jde a béře sedm jiných duchů ssebou horších než on, a vejdouce přebývají tam. I stávají se poslední věci člověka toho horšími prvních. Tak bude i pokolení tomuto nejhoršímu.

V obrazu tom vyličuje Pán stav zlý israelského lidu a předpovídá jim pokutu, jenž na ně připadne. Smysl vůbec a v celku zřejmý jest a nauka odtad plynoucí, že po učiněném pokání opět do předešlých hříchů padati mnohem horší stav působí, sama do očí bije. Stav lidu israelského byl napřed nemraven a zlý, potom povaha lidu Božím řízením se napravila, duch zlý z něho vyhnán, vymítnut a vypuzen, útroba lidu milostí Boží ozdobena, upravena a okrášlena byla. Ale dobrý stav ten nepotrval, nébrž poněvadž se lidu v tom Bohu sloužení a k věcem věčným se přivinování zastesklo, stalo se, že zlý duch onen navrátil se a stav předešlý zlý a hříšná lidu povaha sedmkráte horší se stala. Smysl ten docela ku spojitosti a úmyslům Páně přiléhaje ode všech vykladatelů co samozřejmý se shodně vystavuje. I v tom se vykladači ve shodě nalézají, že Pán mluvě o posedlosti lidu ďáblem, nemluví o skutečné tělesné, nébrž o mravné a duchovní posedlosti, jak nezřídka se děje k. p. Jo. 6, 70. *Zdaliž jsem vás dvanáct nevyvolil a jeden z vás ďábel jest,* a 8, 44. *Z ďábla jste a chtíče otce svého provésti chcete.*

Tím více se vykladatelé liší v tom, jak by jednotlivá slova se slyšeti a podrobně vykládati měla. V tom sice jednosvitně shodují se, že člověku posedlému, potom ducha sproštěnému ale znova a hůře jím opanovanému lid israelský připodobňuje se; ale kdy lid ten od ďábla ovládán se považuje, kdy a kterak toho zloducha zbyl, kdy pak opět jemu v porobu dostal se, v tom velmi rozchodni jsou od sebe. Novější exegétí čas, v němž Židy zloduch posedl, počítají od doby, když se v modlářství vydali a zloduchem tím, který je opanoval, slyší modloslužebnost, ku které oni ustavičně nakloňovali se, aniž jí zbyvše, až Bůh je do zajetí Babylónského převedl. V tu dobu pak dle vykladačů oněch duch ten zlý od nich odešel, anoť modlářství a všemu pohanství jsou výhost dali, školy pro vyučování zákonu Božímu zarazili, zvláštní stav zákoníků, lidí zpytování zákona za úkol života sobě postavujících, povstal a nad to za Machabeův takměř věk vroucího pro zákon nadšení a první lásky a zanícenosti vznikl. Ale potom prý mravná zkáza taková, jaková nikdy před tím, lidu toho zmocnila se, dobrý řád utuchnul, bludové se vloudili, zákon Boží scestným učením k zatemnění přišel, pocta Boží na roztrhání se octnula a podstatná vyštěrbování u víře se jevila tak, že veškeren stav Židovstva za věku Páně se podobal domu vyprázněnému, napohlednými, lichými toliko skutky upravenému, ale uvnitř docela zapustlému a zařícenému. Načež ďábel sedmnásobně ducha celého národa opanoval a stav jejich mnohem se zhoršil, až v tu zarytost a zaslepenost upadli, že Syna Božího na kříži usmrtili. — Výklad tento na pohled velmi vhodný se býti vidí a tudy toli vykladatelů se k němu hlásí. Ale vadí mu, že významům slov *prázný*, *vymetený* a *ozdobený* se příčí, slovce *prázný* o práznotě a zbavení milosti Boží a ctnosti vykládaje a dvě ostatní slova o hříšnosti člověka proti spůsobu a zvyku mluvení bera.

Proto raději se k jinému přivinouti sluší výkladu, jenž přirozené slov dotčených povaze vyhovujíc, slovo prázný o upráznění se ode zlých duchů a nezabrání jimi domu, a slova *vymetený* a *ozdobený* o upravení a ustrojení národa toho poznáním Boha, o vědomosti věcí Božích, o vzdělání v těch věcech, o zachovávání obřadů vnějších co zvláštních ozdob a výsad a což ještě toho jest, rozumí a slyší. Lid israelský vyšed z Egypta byl podlé tohoto lepšího výkladu Boha odcizen a tudy v moci a vládě ducha zlého; když přijal na hoře Sinaji zákon Boží a se Bohu ku poslušnosti zaslíbil, tehdy vypuzen a vyhnán byl ďábel z lidu toho a dům prázen, útroba lidu sproštěna byla oné zlé vlády, nad to pak všelikým požehnáním a přemnohými přednostmi a milostmi obsypána jest, což připadá k slovům *ozdobený* a *vymetený*. Avšak zlý onen duch z lidu vypuzený vniterným nepokojem zmítán jsa a *na poušti*, to jest o sa-

motě bez panování nad lidmi, bez pokušování a k zlému jich navádění ostati nemoha, hleděl všelijak vrátiti se do příbytku předešlého a jej opanovati všemožně usiloval. I nalezl dům ten u Židův sice prázný, žádným duchem zlým nezaměstnaný, nad to milostmi a dary obdařený, avšak otevřený a neostřežený. A to jemu podnět dalo, to lákalo jej a v tom on slávu svou položil, zmocniti se znova domu toho, což učinil sedmkrát větší silou na ten dům se obořiv, v němž se mu také proto zalíbilo více, že nyní ozdob těch a okras domu ke své službě obrátiti a nadužiti mohl. Proto byla povaha lidu toho mnohem horší než před dáním mu Zákona, zvláště pak teď vezdy více a více se klonila ku věcem posledním, jenž přijíti měly, více a více do propastného hřezu a kalu zabřídala, až posléze se otvor nad jámou tou přiklopil.

Toť jest vesměs smysl této části. Tomuto výkladu velmi nasvědčuje obraz onen lidu israelského, jehož se u proroka Ezech. 16. dočítáme a ve kterémžto se oznamuje předešlý bídný a zamřelý stav jejich, potom dobrodiní, jimiž od Boha ozdobeni byli, se vyčítají a posléze jich nevěrnost a pokaženost se vyličuje. Dí tam Hospodin: *Oznam lidu ohavnosti jeho a řekni: Rod tvůj z chananejských; když jsi se narodila, nebylas v koupeli obmyta ani plénkami obvinuta, neslitovalo se nad tebou žádné oko a povržena jsi byla.* Tato část líčí stav lidu před jeho za lid Boží vyvolením a jeho na Sinaji od Boha sobě zasnoubením. Dále dí: *I šel jsem já Hospodin mimo tebe a prostřel jsem oděv svůj na tebe, vešel jsem v smlouvu s tebou, umyl jsem tebe a odíl jsem tě oděvem rozličným, ozdobil jsem tě ozdobou, dal jsem náramky na ruce tvé a točenici na hrdlo tvoje. I ozdobena jsi zlatem a stříbrem; běl a med jídala jsi a krásnas učiněna příliš velmi. A rozneslo se jméno tvé po národech pro sličnost tvou.* Oddíl tento zří k tomu, co Pán v evangeliu dí, že prázen učiněn ten dům, vší bídy prost, *vymeten* a *ozdoben* všemi okrasami. Posléze slova prorokova, jenž následují v. 15. 16. *I vilnila jsi a vilností svou jsi se pocestnému každému propůjčovala,* a co dále toho následuje o ohavnostech lidu toho, to se obsahuje ve slovích Páně, že sedm duchů horších vešlo v dům ten a stav jeho stal se horším než byl dříve.

Přijde nyní zastaviti se u některých slov a je místněji rozebrati. Duch zlý *vychází z člověka,* když v něm již pro vejití milosti Boží ostati nemůže. To stalo se tam na hoře Sinaji, to stává se u nás na křestu, kdež se ďábla křestěnec odříká. Duch zlý, dí Pán, obchází *místy bezvodými* či suchou pouští, dílem pro svou k oschlým, úrupným, hrozným, divokým, nocovým místům příbuznost; pročež se zlým duchům pustiny Tob. 8, 3. Bar. 4, 35. Apoc. 18, 2. a jámy a hrobové (výše 8, 28.) co obydlí připisují. Na poušti se plahočí a bloudí duch zlý. Svět hmotný jest obrazem světa duchového, a povaha světa duchového zračí se ve světě hmotném. Bezvodé pouště a rozpadlá města sličně se hodí k zleduchům, jenž nejsou leč nějaká duchovná zbořeniště a zříceniny.

Dílem ale obchází duch zlý místy těmi, poněvadž opovržen byv hned kam se octnouti nemá, a tudy v nepokoji svém hledá, kterak by opět jiného a možná-li předešlého obydlí dosáhnouti mohl; jediné zajisté, ač jestli které, odpočinutí satanovo jest, když člověka zmocní se a pod panství jej sobě podrobí, moha v něm vůli, záškodnost a zlobu svou provésti. A tudy jemu lidí prázdnu býti pravým vyobcováním a vyhnanstvím jest. Sv. Jeronym to ďábla bezvodím se plahočení vykládá o jeho u pohanův obcházení, kdež potom poklidu a pokoje pohřešiv a vlády pozbyv, když pohané se byli ku Kristu obrátili, se rozhodlal vrátiti se k těm, odkud dříve byl vyjíti musel. On béře *sedm duchů sebou,* dí Pán. Pro rozmnožení své síly činí to, dějí někteří vykladači, věda sebe sama s to nebýti, aby domu toho se zmocnil; v čísle *sedm* jest počet určitý místo neurčitého a číslo plnosti na osvědčení veliké síly. Sedm zlých duchů se klade proti sedmeru svátostí a sedmi darům Ducha sv., aniž tedy na počty ty velmi tlačiti, jakož ani toho těsniti nepřijde, že duch zlý sedm duchův povolal, aby s ním tam bytovali; nemá to jiného významu, leč že stav toho národa, člověka, té obce atd. vezdy horší bývá, který vyniknuv z nepravostí na čas, opět a zas v ně upadá. Člověk nejlepší, pokazí-li se, nejvíce se pokazí a kdo povstav z nemoci opět odnepadl, tomu se již netuší. Tudy dí 2. Petr. 2, 20. *Jestliže ti, kteří poskvrn světa ušli, opět jimi přemoženi bývají, stávají se věci poslední horší nežli první. Lépe bylo by neznati cesty spravedlnosti, nežli po seznání se odvrátiti opět.* Dí dále Pán *budou* horší a nedí *jsou,* poněvadž poslední věci lidu israelského teprv přijíti měly, a Pán tudy předvěstně, hrozivě ale i výstražně mluví. Víme pak, jaký byl stav ten, když skutečně přišel, že totiž na oslep Židé se moci pekelné vydavše proti světci Božímu vztekle zuřili, bohovraždy se dočinili a za to v takovou zarytost padli, že jako šílení proti sobě vespolek povstali, sebe

vzájemně sápali a samovraždu nad sebou provodili.

Zmíniti se musíme také o výkladu, podle něhož celé to podobenství na věk Páně se obrací. Na kázaní Jana Křestitele sobě Židé poněkud usmyslili (3, 7. Jo. 5, 35.) a naději o polepšení vzbuzovali, duchovné takořka posedlosti zbyvše, křest Janův na očistění své přijavše a život svůj nějak přiozdobivše. Avšak brzo se vrátili ku svým předešlým zlostem a nepravostem, ano stav jejich mravný sedmkráte horším stal se. — Avšak výklad ten zhola nepřiléhá; Pán mluví k fariseům a jich zvláště výtka jeho týká se; o nich však dí písmo, že zhola na kázaní Janovo se nenapravili, nébrž radou Boží jim od něho předloženou pohrdli pokřestění od něho nepřijavše Luk. 7, 30.

Co nyní u sv. Matouše následuje, s předešlými věcmi vněšně toliko souvisí, jak hned ze samých slov evangelisty patrno jest. Dít:

46. Když On ještě mluvil k zástupům, aj matka a bratři jeho stáli vně hledajíce promluviti s Ním. 47. Řekl pak Jemu někdo: Aj mátě Tvá a bratři Tvoji vně stojí hledajíce Tebe. 48. On pak odpověděv tomu, jenž Mu to pravil, řekl: Kdož jest mátě moje a kdož jsou bratři moji? 49. A vztáhnuv ruku na učeníky své řekl: Aj mátě moje a bratři moji. 50. Nebo kdožby koliv činil vůli Otce mého, jenž v nebesích jest, ten mi bratrem i sestrou i matkou jest.

To se dálo v Kafarnáu v domě snad sv. Petra čili v domě svekruše či tchýně jeho; tak nám patrna věc z evangelia Markova 3, 20 a sv. Matouš 13, 1. sám podobně toho dotýká. Víme zajisté, že tytýž v domě na prostranném dvoře učíval 9, 1. Mr. 2, 3. Lk. 5, 18 d. Možná sice, že na venku se dálo to, an vezdy těsný obor lidu Jej obklopoval, tak že k Němu proniknouti nemohlo se; ale převládá náhled předešlý, ač o tom se hádati a věc dokonale určiti nemožno.

Více a neskončeně více ta otázka zanášela mysli vykladačů, kdožby ti *bratři Kristovi* byli. Důležitou otázku tu místněji rozvinouti tím jest potřebněji, poněvadž ji nepřátelé církve katolické všelijak svým náhledům v kořist obrátiti usilovali, ačkoli jen mimochodem, jak samozřejmo tuto, o ní jednati můžeme. Na hoře 1, 25. jsme dokázali, že bratři ti nebyli rodní bratří Páně, synové totiž blahosl. Panny Marie, a také jsme spolu pověděli, že to byli příbuzenci, strýčenci, tetenci aneb jinak pokrevenci Páně. Ve všech jazycích se slova *bratr* o příbuzenstvích užívá a slovníkové veškerých řečí o tom svědectví dávají. Ovid. Met. 13, 41. dí Ajax o Achillovi: Bratr jest, braterských věcí žádám; byli pak vespolek jen příbuzenci, an Peleus otec Achillův Ajaxovi přišel velestrýcem. Cicero Q. Metella a Klodia bratry nazývá, ač jen bratranci byli. Tacitus o Kotyovi co bratru Rheskuporovu mluví, ač strýčencem jeho byl. Shakespear v Juliu Caesaru II. dí sluha Lucius k Brutovi o Kassiovi: *Váš bratr Kassius jest u vrat.* Byla pak choť Kassiova Junia sestrou Brutovou. Podobné tamž IV. 3. Rovněž také v písmě sv. slovo bratr tytýž příbuzence vůbec značí; Abraham Gen. 13, 8. jmenuje Lota bratrem a Mojžíš sám jej tak zve t. 14, 14., ač byl t. 14, 12. syn bratra jeho; Laban nazývá Jákoba svým bratrem Gen. 29, 15., ač Gen. 28, 2. byl synem sestry jeho. Tak 1 Par. 15, 5. 6. 7. jmenují se příbuzní bratřími. Podobně v jiných ještě místech, podle čehož *sestra* druhdy tolik co *příbuzná* značí.

Přijde-li ale místněji určiti svazek příbuzenství toho, dvojí domněnka naskýtá se, a jedni té, druzí oné předek dávají. Jedna domněnka drží ty bratry Páně za syny Josefovy z prvního manželství. Evangelia apokryfická některá zjevně to vypravují, kterak Josef maje v ochranu přijmouti nejsvětější Pannu, vymlouval se, že stár jest a syny má, ona pak že nadto jest mlada. (Proto. ev. Jac. 9. 10. hist. d. nat. Mar. 1, 8.) Otcové někteří toho mínění následují, jmenovitě sv. Epifan, s. Řehoř Nysský a s. Hilarius; jiným sv. otcům se to mylně připisovalo, jak po zevrubnějším proskoumání nalezeno.

Avšak domněnka ta již proto nemůže obstáti, poněvadž máteř těch bratrů Páně všady v evangeliu mezi živými se klade. Snad domněnka ta odtud povstala, že Josef pěstoun Páně po smrti bratra svého Kleofáše syny jeho k sobě vzal a u sebe vychoval. Sv. Jeronym domněnku tu pošetí a bájkou kněh apokryfických jmenuje.

Jiná domněnka klade, že Josef a Klopa či Alfeus byli bratřími a že když Klopáš bezdětek umřel, Josef pozůstalou vdovu podle zákona levirátu pojal a s ní čtyry bratry Páně: Jakoba, Šimona, Judu a Josefa a nad to dvě sestry Marii a Salómu zplodil. Podle té domněnky by Maria, o níž Jo. 19, 25. čteme, nebyla matkou nébrž dcerou Klópovou č-

Kleofovou. Byli tedy bratří Páně synové Josefovi a v tom se ta hypothesa s předešlou srovnává. Leč té hypothese se ani knihy apokryfické nedotýkají a zcela všeho svědectví hola jsouc a prázna jedinému Theofylaktovi se zalíbila, jenž ji vymyslil a řídký kdo se k ní hlásí.

Mnohem bližší, podobnější, případnější a jedině pravé jest mínění to, které klade, že strýčenci neb sestřenci byli; byli totiž synové Marie, sestry Bohorodičky, jenž byla manželka Alféova či (jak jiným výhovorem se jmenoval) Klopova čili Kleofášova Jo. 19, 20. Tudy Jákob menší, jenž po přednosti bratrem Páně sluje, nazývá se též, jakož i skutečně byl, synem Alféa a manželky jeho Marie, Mr. 15, 40. Mt. 27, 58. která byla, jak právě jsme dotekli, sestrou Bohorodice Marie.

Domněnka ta spoléhá na nejstarší tradici církevní. Již historik Hegesipp, jenž v druhé polovici druhého století žil, k rodu Páně Jakoba, Šimona a Judu počítá a *řečenými či přezděnými* bratry Páně je nazývá. Že slova *řečenými či přezděnými* již na oce jest, že jen domnělými, ne však skutečnými bratry Páně byli, jakž pak u Eusebia h. e. 4, 30. Šimona výslovně synem strýce Páně, totiž Kleofáše, a tudy strýčencem Páně býti praví. Tak drželi Klément Al., Origines, Eusebius, Augustin a Jeronym podle toho věčné panenství Matky Boží proti Helvidiovi hájil; ve středověku vůbec náhled ten opanoval. A on jedině také s pravým jiných míst písma svatého výkladem může obstáti. Stežejná stránka tu na Marii sestře Matky Boží závisí.

Tři ženy u synoptiků stojí u kříže Páně, Maria Magdalská, *Maria* mátě Jakobova a Josefova a *Saloma* mátě Zebedeovicův Mt. 27, 55. Mr. 15, 40. 47. Svatý Jan evangelista také tři ženy jmenuje 19, 25. Marii máteř Ježíšovu, sestru její Marii Kleofášovu a Marii Magdalskou. Vynechává Jan Salómu matku svou, podobně jak jméno své všady tají v evangeliu svém; leč na tom tu nezáleží aniž na tom, že synoptikové dotčení o Panně Marii mluviti opustili, o čemž na svých místech řeč bude. O to nyní běží, zda Maria mátě Jakobova a Josefova, o níž Matouš a Marek mluví, jest tožna v Marii Kleofášovou. A o tom není pochybnosti. Jakob podle Mt. 10, 3. Mr. 3, 18. Luk. 6, 15. Act. 1, 13. sluje Alfeovicem či synem Alfeovým, Alfeus či hebrejsky Alfaj neb Chalfaj byl tedy manželem Marie mateře jeho, podle něhož Jan Marii tu jmenuje. Tudy u sv. Jana 17, 25. slovem *Kleofášova* se rozumí *žena*. Tu máme sice teprv dva bratry Josefa a Jakoba; ale třetí se nám samovolně naskýtá, totiž Juda, jenž hned na počátku listu svého se nazývá *bratrem Jakoba*. Jud. 1. Konečně čtvrtý bratr Šimon výslovně synem Kleofášovým sluje Eus. h. e. 3, 11. 4, 22., kdež vypravuje, že po smrti Jakobově bratr jeho, sestřenec Páně, *syn Kleofášův* za biskupa v Jerusalémě vyvolen byl. A tu již všechny čtyry jsme nalezli, jenž bratřími Páně Mt. 12, 46. a 13, 55. slují. Ještě zabíhá o Alfea a Klopu či Kleofa, zda totéž jméno jest a jedna osoba se jimi vyznačuje. O tom nejmenší není pochyby, že Alfaj stojí m. Chalfaj a že jméno to přesmykem a překladením Chlofaj a po řecku Klópa se vyslovovalo; tak Sedmdesátci záměnou výhovoru hebr. Chagaj, psali Ageus s přídechem jemným a *k* kladli m. *ch*, jak Chron. 30, 1 Fasek, kdež v hebrejském stojí Fasech, nébrž vulgáta píše *Fase* m. Fasach či pésach t. j. pascha Num. 2, 2. Takovým přesmykem říkají Poláci dřvi m. dvéře, rdzeň m. dřeň. U nás m. *habr* nejedni říkají *hrab*; ano totéž město rozličným výhorem Zoar a Segor slove. Gen. 19, 22.

Ze všeho již patrno, že bratři ti byli sestřenci neb strýčenci Páně. Co ještě tu namítají nepřátelé věčného panenství Mariina, o tom jsme výšeji 1, 25. mluvili. Jestliže konečně s Marií je spolu potkáváme, tomu se, známe-li obyčejný život, nemůžeme diviti, ozvláštně považíme-li, že Josef i Kleofáš při veřejném vystoupení Páně již na živě nebyli. Byli všickni mnohem starší než Kristus Pán, Jakob sešel l. 63. a pokládá se starcem býti, Šimon mladší jeho bratr skonal r. 107 stár jsa 120 let, tedy aspoň o 7 neb 8 více let nad Pána čítal. — S tím tuto spokojujeme se. V úvodu k listu sv. Jakoba místněji věc tu probrati přijde.

Nyní ale se obracujeme k otázce druhé, proč příbuzenci tito za Pánem došli a proč právě nevhod s Ním mluviti, z kázaní Jej vyrážeti a poslem poslaným jak Mr. 3, 31. dokládá, Ho vyvolati se nerozmýšleli? Příčinu toho nemůžeme v tom hledati, jakoby to byli z chlouby činili, aby totiž ukázali se příbuznými býti takovému velikému proroku; nikde zajisté z evangelií stopa takové příčiny se nevyskytá. A tím méně za pravdu ujíti můžeme domněnky té, ješto týž Marek v. 21. udává, že příbuzní činili to *pravíce*, *že se smyslem pominul*. Ovšem udává on příčinu takovou, o níž jak by se jí rozuměti mělo, přenesnadná otázka vzniká. Zdá se — více o tom u sv. Mrk. 3, 21. — že příbuzenstvo Jeho v Nazaretě všelijaké o Pánu pověsti uslyševší v nebezpečí Jej postavenu býti se domnívalo, a tudy Jemu všelijak přispěti a

Jej i mocí a násilím z nebezpečenství toho vytrhnouti zamyslilo; máteř Páně sebou vzali pro snadnější Jeho ke svým účelům naklonění, aneb raděj ona sama se vydala ve své mateřské lásce všelijak s Ním trpěti hotova jsouc, anebo k lepším o Pánu úsudkům nakloniti je doufajíc. Toť nejpřirozenější výklad, aniž radno tuto, jak někteří novotníci, táhnouti se k nevěře bratří Páně, o níž mluví Jo. 7, 5. — Nastražili tu příbuzní ti z prostředku svého, který by poselství k Němu vypravil, napřed jednoho (jak Mark. praví), potom jich více (jak dí Luk. 8, 20.), ješto ihned, jak oni byli zachtěli, na první poselství Pán nevyšel.

Pán odpovídá, ale odpověď Jeho zří k tomu, jenž s poselstvím přibyl; tím slova jeho tratí onu zdánlivou tvrdost a chladnost. Dí: *Kdož jest mátě moje a kdož bratři moji? A vztáhna ruku na učeníky své řekl: Aj mátě má a bratři moji; nebo kdožby činil vůli Otce mého, jenž jest v nebesích, ten mi bratrem i sestrou i matkou jest.* Vyslípá jemu nevhodnost a nevčasnost takového v úřadě kazatelském překážení, a spolu vlastním příkladem tomu učí, že zastávání nebeských, vyšších k spasení prohlédajících věcí předchází všelikou ku příbuzenstvu útulnost (10, 37.) a že nad tělesné přátelství mnohem vyniká příbuznost duchovná. Věděla to a ctila to Maria, děvkou a služkou Páně od počátku jsouc a tudy zřídka velmi a jenom výjimkou účastenství ve veřejných takových výjevech vzala, všelijak skromnosti a pokory pílejíc a poctám od lidu jí ovšem dle Luk. 11, 27. obmýšleným všelijak vyhýbajíc, chtěla zajisté neustálou děvkou Páně se prokazovati. Tudy dí sv. Ambrož (Luk. 8.): *Nezhostuje se Pán příbuzenstva, nébrž učí vazby duchovné světější býti než tělesné.* A Maldonat vece: Neodpírá se, vece, Pán mateře své ani bratrů a sester svojich, nébrž předkládá máteř matce a bratra bratrovi; nebo ačkoliv blahoslavená Panna podle těla skutečně matkou a Jákob, Judas, Josef a Šimon dle těla skutečně příbuzenci jeho byli; přece titéž s větší zásluhou Jemu matkou a bratry byli, poněvadž činili vůli Otce, jenž v nebesích jest. Otcové sv,. podrobněji o tom se projádřují, kterak kdo bratrem, kterak matkou Páně státi se má. Matkou jest, kdo Krista v útrobách rodí, až by Kristus v nich spodoben byl Gal. 4, 19. Kdo sám v sobě Krista ku podobenství přivodí, ve všem za Jeho příkladem vůli Otce nebeského konaje, ten bratr jest. — Tu pak právě Maria materstvím vyniká, posaváde přímluvami a zásluhami svými k tomu prohlídajíc ve všelásce svojí, aby ustavičně rodily se duchovné dítky tomu, jehož podle těla splodila. Kolik žen by žádalo státi se tím pro Krista, čím byla Maria, dí Zlatoúst h. 45. in Mt. Což vadí? Aj Pán cestu otvírá, po jaké netoliko ženám, ale i mužům a čistým pannám matkami Páně býti možno. To mravné příbuzenství s Kristem jest jediné pravé šlechtictví.

Zde se odmlčuje vypravování, aniž víme, co se dálo, ač ovšem nadesýlati můžeme, že se Pán dokonav úkol svůj příbuzným svojim na chvíli propůjčil. Sv. Matouš pak přistoupá ku předložení čtenářům svojim některých podobenství, v nichž Pán povahu království svého rozvinuje a o poměru jeho k světu místněji se rozšiřuje.

Hlava XIII.

Podobenství o semenu, 10. příčina mluvení v podobenstvích, 18. výklad podobenství o semenu, 24. podobenství o koukoli, 31. horčici, 33. kvasu, 36. výklad podobenství o koukoli, 44. podobenství o pokladu, 45. o perle, 47. o síti. 52. Povaha dobrého učitele. 53. Prorok ve vlasti nevzácen.

1. V ten den vyšed Ježíš z domu seděl podlé moře. 2. I sebrali se k Němu zástupové mnozí tak, že na lodičku vstoupiv seděl a veškeren zástup stál na břehu. 3. I mluvil jim mnoho v podobenstvích řka: Aj vyšel rozsevač, aby rozsíval. 4. A an rozsíval, některá (semena) padla vedle cesty a přiletěvše ptáci nebeští pozobali je. 5. Jiná pak padla na místa skalnatá, kdežto neměla země mnoho a rychle vzešla, poněvadž neměla hlubokosti země. 6. A když slunko vzešlo, uvadla a že neměla kořene, uschla. 7. Jiná pak padla v trní a udusilo je; i vzrostlo trní. 8. Jiná pak padla v zemi dobrou a dávala užitek, některé sto, jiné šedesát a jiné třicet. 9. Kdo má uši k slyšení, slyšiž.

Podle sv. Marka 4, 35. dálo se vyučování to odpoledne či k večeru téhož dne,

na němž byl Pán ráno člověka posedlého uzdravil a příbuzencům svým odpověděl, co na konci předešlé kapitoly stojí. Za vedra s příbuzenci bez mála v domě Petrově zdržoval se, na večer ale odebral se k jezeru genesaretskému, kamžto za ním toli zástupů sešlo se, že na lodičku pro snadnější vyučování vstoupil a tam lid učil, neunaveně sobě v úřadu svém veda. Učil pak jak obyčej byl *sedě* a tu ovšem podlé moře, an lid stál na břehu. Uvodí okolčnosti ty evangelisté Matouš a Marek, aby oznámili příčinu, za kterou Pán v drahnější vyučování se vydal. Tudy dí Matouš, že mluvil *mnoho;* a ovšem držeti sluší, že Pán paraboly či podobenství v této kapitole a u Marka ve čtvrté hlavě uvedené pojednou přednášel, což také příbuznost těch podobenství namítá.

Podobenství ta či ty *paraboly* se k řeči horské mají co dalejšek k začátku a budování k základu. Na hoře oné (5. 6. 7. kk.) podobenství neužíval, nébrž prostými slovy a jednoduchými větami projádřoval nauky svoje; tuto ale v podobenstvích mluví a v tajemných obrazech, věcí v přírodě jakožto oznaků nauk vyšších užívaje, ze světa vidomého tvary bera ku představení nevidomých, nadsmyslných dějů a předměty známé k vysvětlení neznámých věcí obraceje.

Parabola jest vyvinuté, podrobně provedené připodobení, tudy ji u nás *podobenstvím* nazýváme. Spůsob ten vyučování předpokládá, že věci světa vidomého jsou obrazem a zrcadlem nevidomých věcí, že věci nebeské se v zemských předmětech ostínují, obrážejí a odbíjejí a že říše přírody a říše milosti nejoužeji spojeny jsou, jedněm zákonům podléhajíce a stejné myšlénky představujíce; že tudy mysl lidská předmětů zemských co nějakého žebře ku postižení tajemství nebeských užívati může.

První podobenství přijal Pán bez mála od toho co před Ním se rozprostíralo pole, na němž čtverou onu povahu pozorovati bylo, ana půda jeho sice velmi dobra byla, avšak s jedné strany na skálu zabíhala, s jiné s cestou se stýkala a s jiné opět v trní se končila. Takovému poli či raději semenu tam setému připodobňuje Pán království nebeské. U všech evangelistů přichází první toto podobenství, poněvadž se v něm prvá výminka lidské spásy vystavuje, totiž spolupůsobení člověka. Bůh chce všechny spasiti a tudy všady seje, ale lidé jenom ti spásy docházejí, kdo spolu se přičiňují.

Co by královstvím nebeským rozuměti se mělo, již jsme 3, 2. vyložili. Ve výklad podobenství tuto se nevydáme, poněvadž Pán sám nížeji v. 19. je vykládá. Toliko poznamenati přijde některé věci, jenžto se slov týkají. *Vzrostlo semeno, že nemělo hlubokosti země*, praví Pán v. 5.; nemohlo totiž se rozprostírati dolem pro mělkost půdy a tudy tím mocněji hnalo do vrchu; veliké stromy v zemích tropických mělké a malé kořání mají. I v tom, že klade tak veliký užitek z míst některých popluží toho, má Pán před očima tehdejší velikou úrodnost svaté země, podle které zrno jedno druhdy také sto zrn vydalo. Herodot vykládá, že v Babylóně žeň bývala dvě- i třistanásobná a Plinius (h. n. 18, 10) praví, že z Byzacké Afriky Augustovi keř pšeničný poslán byl o čtyrech stech klasích, čemuž se všickni divili. Slovy *kdo má uši k slyš ní slyš*, Pán tu podobně jak 11, 15. mysli posluchatelů nabízí, aby ve smysl podobenství toho všemožně vniknouti usilovali.

Otcům svatým, abychom také stránky tropologické podotkli, podobá se to Páně příbuzenstva zanechání onomu Abrahama vyjití, jímž opustil vlast a přátelstvo, a nalezají předvěst události té ve slovích Žalmu 44, 11. *Zapomeň na lid svůj a na dům otce svého.* Kristus v tom příklad kněžím dal, jakož i v tom že *z moře* vyučoval, namítá nebezpečenství kněží mnohem větší býti, než lidu, jenž *stál na zemi.*

Když pak byl dokonal svou řeč a podobenství ta skončil a opět sám s učeníky byl, jak Mr. 4, 10. dí, tedy se Ho tázali apoštolé o významu paraboly této jakož i jiných. Sv. Matouš ale vykládá na tomto místě otázku o příčině vyučování v parabolách, poněvadž Pán s ní hned výklad podobenství toho spojuje a poněvadž Matouš chtěl výklad ten s podobenstvím co nejúžeji spojiti. I dí Matouš:

10. I přistoupivše učeníci řekli Jemu: Proč v podobenstvích mluvíš jim? 11. On pak odpověděv řekl jim: Poněvadž vám dáno jest znáti tajemství království nebeského, ale jim není dáno. 12. Nebo kdo má, bude dáno jemu a oplývati bude. Kdo ale nemá, i to což má, odjato bude od něho. 13. Proto v podobenstvích mluvím jim, že vidouce nevidí a slyšíce neslyší, aniž rozumějí. 14. I naplňuje se na nich proroctví Isajášc řkoucího: Sluchem uslyšítea nevyrozumíte a hledíce hleděti budete a neuvidíte. 15. Nebo ztlu-

stlo srdce lidu tohoto a ušima těžko slyšeli a oči své zamhouřili, aby snad někdy neuzřeli očima a ušima neuslyšeli a srdcem nesrozuměli a neobrátili se, a já neuzdravil jich. 16. Vaše pak jsou blaženy oči, že vidí, a uši vaše, že slyší. 17. Amen zajisté pravím vám, že mnozí proroci a spravedlivci žádali uviděti co vidíte a neuviděli, a uslyšeti co slyšíte a neuslyšeli.

Jak jsme již toho dotkli, dála se otázka, proč Pán v parabolách mluví, po přednesení *všechněch* tuto doleji přednesených podobenství, tudy učeníci dějí: Proč v *podobenstvích* mluvíš. Nebo *podobenství některé* přednésti ovšem sjednává se s obyčejem orientálů, avšak že Pán hned sedmero jich po sobě a jako jedním dechem pronesl a to bez výkladu, kterýž obyčejně přičiněn býval (sr. Jes. 5. Ez. 16. 23 atd.), to učeníkům velmi podivno býti muselo. A proto Pán, když se otázali Ho, nevyhýbá s odpovědí, nébrž přímě jim příčinu toho svého jednání udává. V odpovědi své pak prohlídá ku povaze lidu co hlavité příčině, proč podobenství užívá a spolu pokuty pro povahu tu zlou Bohem na ně ustanovené prorocky dotýká. Dí: *Vám dáno* od Boha *tajemství království nebeského znáti, ale jim není dáno.* Sv. Lukáš 8, 10. místo slov: *ale jim není dáno* má slova: *ostatním v podobenství*, výjemnou větu za zápornou klada a takto ji vysvětlujíc a obmezujíc. Větší část lidu israelského a veškery téměř hlavy, učenci a knížata jeho tu do sebe povahu měli, že nejen neschopni, ale i nehodni byli pochopiti tajemství říše Boží. I chce říci Pán: V *podobenstvích* se jim mluví, že jim *zjevně* poznati království Božího nedáno. Očekávali bychom, že řekne: že *nejsou hodni a schopni*; místo toho praví Pán: *že jim od Boha nedáno.* Navrhuje slovy těmi Pán, že vnímavost jest dar Boží, jehož Bůh uštědřuje podle nejmoudřejší a nevyzpytné dobrolíbeznosti své. Sv. Marek vece: *těm, jenž vně jsou*, děje se všechno v podobenstvích. (4, 11.) Vně pak jsou ti, jenž jsou mimo víru, mimo schopnost a vnímavost, a těm perly se neměly předhazovati Mt. 7, 8. Ale jaké jest to tajemství, jehožto světlo poznati neměli?

Tajemství jest, co od věčnosti v Bohu tajeno, v času ale skrze Krista zjeveno bylo, jest to rada Boží, kterou Bůh usoudil, co Mu dobrolíbezno bylo, spasiti svět totiž Kristem Ježíšem. Rom. 16, 25.

Touto přemoudrou radou a tím velesvatým úsudem Božím ustanoveno jest, že Židé, větší totiž jich částka, odstrčeni budou od účastenství a podílu ve spáse Kristem připravené. A to jest ta příčina, proč pravdy Boží v podobenství se jim předkládají aniž veřejně vysvětlují, zavržení totiž lidu toho od Boha předviděné a již již se dokonati mající. Slovy: *Jim není dáno* vydává Pán svědectví, že Bůh lidu israelskému výhost dáti zamyslil; avšak se ve slovích těch spolu zahrnuje výstraha, aby což na nich jest, všelijak se přičinili osud ten od sebe odvrátiti. Nikdá zajisté Bůh člověku svobody vůle neodjímá a nikdá ho k zarytosti a zapeklitosti neurčuje, raději všelijak ho ku pokání namlouvaje. Chce tedy Pán říci: Jsou sice Židé na cestě k zahynutí a klopotem se ženou k němu; avšak ještě s cesty té sejíti, směr svůj opustiti, vratno se dáti a pokání činiti mohou. Nevnímavost a neschopnost a tudy nehodnost království Božímu rozuměti a je v sebe pojíti u Židů tím výše vážila, ješto jiné národy k němu připojovati a přivtělovati počátečně určeni byli.

Ten stav nevnímavosti a zarytosti Židovské vysvětluje Pán příslovím. *Kdo má, bude dáno jemu a oplyne; kdo ale nemá, i to což má, odjato bude od něho.* Přísloví taková se u všech národů nalezají a z obyčejného světa běhu vzata a odtažena jsou, jakož i u nás ona prostá přísloví jsou známa, že bohatému všecko se daří a chudému všecko se zmaří; kde holubův mnoho, tam jich ještě více přiletuje a podobná. Důraz leží tu na slově *kdo má*, a *míti* značí toli co v skutku míti věci jměné, co majetku svého ji sobě osobiti a osvojiti a jí *užívati.* Takový člověk v majetku svém více a více se tuží, anoť ten *kdo nemá*, to jest kdo toho, co má neb měl, si osvojiti a osobiti zanedbal, dle přísloví více a více se nuzí. Tamto zajisté žádost, vůle, tužba po vzmáhání se statku ono jmění rozmnožuje, tuto ale nedbáním a oblenováním majetek ten hyne. To se již jeví u věcech zemských, tím více ale platnost svou má u věcech duchových, kdež není žádného stání, nébrž jen buď prospívání aneb zpáčení se. V oboru duchovném zajisté všeliké jmění a nejmění se na vůli a na užívání stanoví. Kdo milostí a darů sobě propůjčených neužívá, ten jich nevděčen a tudy nehoden jest, a darů těch, jimiž pohrdnul, více nedostává. Kdo jiskerky, kterouž má, nehledí více roznítiti, tomu ovšem zahasne a ututlá se, a naobrat kdo víru má, tomu se jí přispoří. Viděti to na sborech od církve katolické odštěpených, jenž o část víry

z lůna matčina s sebou vzatou se vezdy více a více připravují, až znenáhla se na bezvěří ocítají.

Obrátíme-li ten všeobecný výrok příslovný na Židy, o nichž tuto Pán jedná, tedy *nejměním* rozumí se neužívání výsad a výhod, jichžto Židovství poskýtá a uštědřuje. Výsady a výhody Židovství pak jsou jeho před jinými národy vyznačení, jeho za lid Boží vyvolení a zámluvy Boží jemu učiněné, mezi nimiž zvláště ta, jenž se Messiáše týká. Výsady ty neměly jiného určení a úkolu, leč aby Židy na Krista připravovaly a k Němu je vedly. Poněvadž ale Židé tohoto výsad jim propůjčených úkolu zhola nedbali a Krista nepřijali, tudy byl stav jejich takový, jakoby těch předností neměli a jakoby ovšem jim odjaty byly. Byli zavrženi a na jich místo pohané přišli. O tom jich od Boha zamítnutí již prorok Os. 3, 4. předpovídal: *Budou synové israelští bez krále, bez knížete, bez oběti, bez oltáře, bez efodu a bez therafů.*

Co nyní na to v. 13. následuje: *Protož v podobenstvích mluvím, že hledíce nevidí a poslouchajíce neslyší*, to někteří tak vykládají, jakoby stálo: *Protož* pro tu (v. 11. uvedenou) příčinu *jim mluvím v podobenstvích, neboť oni hledíc nevidí* atd. Oddělují tedy vykladači ti částku verše tohoto prvou ode druhé a slovo *ὅτι* v druhé částce, jež jsme přeložili *že*, převodí slovcem *neboť*. Smysl sice jiný z toho nevychází, avšak lépe vidí ti vykladači, jenž za to mají, že slůvko *ὅτι* tu k závěti patří a se váže ku předvětí, kteréž tím veršem a sice slovem *protož* (čili *poněvadž*) začíná. Veršem 13. jinou měrou totéž se zřejměji klade, co již v. 11. položeno bylo, že totiž *Židům nedáno poznání království Božího*; rozdíl v tom jest, že v. 11. táž skutečnost co rada Boží, v. 13. ale co následek té rady Boží se vystavuje; tam v. 11. se praví: není *jim dáno*; tuto, v. 13. se praví: *hledíce nevidí. Hledě neviděti a poslouchaje neslyšeti* jest nevnímati, nechápati, neznati, a předpokládá duchovou otupělost a ohrublost. Poněvadž přejisté zázraky spatřují, ale jich záměru a úkolu, jich dosahu a dovahu nerozumějí, aniž k víře se ustrojují: proto v pokutu té nevnímavosti a nevěřivosti v podobenstvích t. j. záhadně, nesvětle a temně mluvím. Namluvil se jim Pán zajisté dosti světle o pokání a opravě života, ale nechtěli ho slyšeti: mluvil k nim zjevně skrze divy, ale ty duchu zlému připisovali.

Sv. Marek 4, 12. přičává slova Páně: *Aby se někdy neobrátili a neodpustili se jim hříchové.* Těmi slovy, jenž nejoužeji visí se slovy bezprostředně předchozími *aby slyšíce nerozuměli*, udává se příčina té jejich zarytosti, a zlovůle jich tím zračitěji se vystavuje. Nechtí viděti a nechtějí slyšeti, aby snad nebyli ze svých zamilovaných neřestí a nepravostí vytrhováni a aby svědomí jejich ku pokání snad jich nenabádalo. Tím se namítá pokuta duchovní zaslepenosti a zarytosti, kteroužto Bůh stíhá lidi, jenž pro pýchu a hrdost evangelickým učením opometli. V tom smyslu vece Ž. 35, 4. o nespravedlivém: *Nechtěl rozuměti, aby dobře činil.*

Sv. Zlatoúst zde otázku vede, proč Kristus věda, že jim to ku platnosti nebude, ano tomu chtěje, aby nerozuměli, proč přece jim podobenství předkládal? I odpovídá světec ten: Proto nechtěl odmlčeti se, aby nevyrozuměním k rozumění a k rozumu přivedeni byli. Vzbuditi chtěl tím pozornost, zvědavost a zpytavost jejich, aby mysl k tomu, čemu nerozuměli, přiložili; pokuta zajisté ta, kterou postiženi byli, měla jim k opravě a spáse sloužiti. Nerozumění byl záměr prostředečný; konečný ale záměr a úmysl Páně byl ovšem, aby jim všechněm ku spasení se posloužilo. Tak druhdy i lékařství z prva bolest množí, majíc potom docela touž bolest staviti.

K dolíčení té neschopnosti, zatvrdlosti a zarytosti Židů táhne se Pán ke slovům proroka Isajáše (6, 9). Dí: *I naplňuje se jim proroctví Isajáše řkoucího: Sluchem uslyšíte a nevyrozumíte, a hledíce hleděti budete a neuvidíte. Nebo ztučnělo srdce lidu, ušima nedoslýchali a očima blíkali, aby neuviděli, neuslyšeli, nevyrozuměli, neobrátili se a uléčeni nebyli.* Těmito slovy od nás více po smyslu než doslovně uvedenými prorok (v. 9.) stav zarytosti a (v. 10.) příčinu zarytosti jeví. Israel zaryt, zaslepen, zatvrzen jest, vece prorok v. 9; ale lid ten, dí v. 10. prorok, sám zaryl se, on sám příčinou jest zaslepení svého, an viděti, slyšeti, obrátiti se odepřel. V tom smyslu, že *svévolně* zaryli se, bráti se musejí veškera slova. Dí-li tedy prorok, že *těžko slyšeli* či *nedoslýchali*, tedy míní, že se to nedálo přirozenou nějakou vadou, nébrž že to jest *úmyslne* nedoslýchání, poněvadž uši zatýkali pro neslyšení věcí jim odporných, ač jim ku spasení sloužících. Tak též, jak přičiňuje dále, nedovídali či nedozírali, poněvadž *zamhuřovali oči*, aby spatřiti nemohli. *Zhrublo* tudy srdce jejich či vlastně ztučnělo tukem světských pochotí, žádostí a rozkoší podrostlo, ztlustlo a se podávilo a tudy všelikou vnímavost pro věci nebeské ztratilo.

Pán slovy proroka Isajáše potvrzuje vý-

roku svého, aby Židům, kterýmž písma stará nade všecko byla, z těch samých písem zlý stav jejich dolíčil. Israelský národ již sice za věku proroka Isajáše byl té zlé povahy, a slova Isajášova lidu onoho věku týkala se. Ale proroctví to se docela na vrstevnících Isajášových nevyplnilo; slova prorokova zajisté podlé authentického výkladu nevyznačovala děje toliko přechozího, nébrž stav lidu více a více zhoršující se a se vyvinující, až posléze plného vyplnění svého došla za věku Kristova, když lid Krista odčetl se. Proto v řeckém klade se složité slovo ἀναπληροῦται docela, dokona, úplně se vyplniti. Text hebrejský má sice imperativy: *slyšíce slyšte, vidouce vizte*, a *zatvrď* srdce lidu, *obtěž* uši, oči jim *zatkni*. Avšak imperativy ty mají nejiný smysl než ten, který se jim tu v textu řeckém u sv. Matouše připisuje. Viděti to z výroku Páně doleji 23, 32. uvedeného, kdež dí: *Naplňte míru otců svojich*; kterými slovy Pán jich ovšem nenapomíná ku doplnění míry hříchův a nepravostí, nébrž prorocky předpovídá, čeho se opováží a čeho nebudou se ostýchati; jak i u nás říká se tytýž: Poněvadž tak děláš, tedy zahyň t. j. zahyneš. Připomínáme ještě, že slova ta proroka Isajáše v písmě sv. častěji se uvádějí pro dolíčení zatvrdilosti Židův Jo. 12, 40. Act. 28, 26. Ač na těch místech více smyslu, nežli slov šetří se a jmenovitě sv. Jan jednu toliko stranu zarytosti Židův uvodí, radu Boží totiž, druhé příčiny zatvrdilosti té, samovůle a svévole Židův pomíjeje.

Od zatvrdilosti Židův přechází Pán k apoštolům svým, k jich vnímavosti a tudy také blaženosti, čeho již byl výše slovy: *Vám dáno znáti tajemství* dotekl. Dí: *Vaše pak jsou blaženy oči, že vidí a uši vaše že slyší; nebo pravím vám, že mnozí proroci a spravedlivci žádali uviděti co vidíte a neuviděli a uslyšeti co slyšíte a neuslyšeli.* Blahá či blahoslaví je pro jejich vyvolení, a pro zřejmější té blaženosti dolíčení jmenuje osoby v Starém Zákoně nejznamenitější, proroky, světce a krále (jak Luk. 10, 24. dokládá), nad něž apoštolé mnohem blaženější jsou. Oni aneb jak Pán dí: *Mnozí z nich* žádali viděti. Žádali sice *všickni* oni viděti a slyšeti to, čeho se apoštolům dostalo; naděje ta zajisté pravou cenu životu jejich dávala, jakož na obrat tužba ona, jelikož se nevyplnila, na duše patriarchův jako závoj nějaký smutku rozprostírala. Ale u některých z nich ozvláštní výše a síly tužba a žádost ta dosáhla. O Abrahamu dí Pán sám Jo. 8, 56., že radoval se uviděti den příchodu a vtělení Páně. Isajáš 45, 8. půjčuje žádosti té povšechné slov, která v církvi zobecněla: *Rosu dejte nebesa, deštěte oblakové spravedlivého, otevři se země a vypuč spasitele.* Podobně 1 Petr. 1, 10. o prorocích dí, že veškero jejich zpytování a toužení po Kristu se táhlo. A sv. Pavel vece (Hebr. 11, 38.): *Ti veškeří* (světci Starého Zákona) *zámluv Božích nedošli*, avšak 11, 13. *v naději zesnuli zaslíbení Boží z daleka vítajíce.* Blahají se apoštolé, že viděli netoliko vniternými smysly t. netoliko myslí a duší, nébrž se blahají, že spatřovali tělesnýma očima a ušima toho, jenž oblesk jest velebnosti Otcovy Hebr. 1, 2. Blahosti podobné požívají světci a světice Nového Zákona při navštěvování nejsv. Svátosti, jakož toho nejeden příklad v životě jejich se vyskýtá.

Nyní následuje výklad Páně oné o rozsévači paraboly:

18. Vy tedy poslyšte podobenství rozsevače. 19. U každého, kdož slyší slovo království a nerozumí, přichází zloch a uchvacuje co vsáto jest v srdci jeho. To jest ten, kterýž vedle cesty vsát jest. 20. Který pak na skalnatou zemi sát jest, ten jest, kterýž slovo slyší a hned s radostí přijímá je; 21. avšak nemá v sobě kořene, nébrž jest dočasen; když pak přijde soužení a pronásledování pro slovo, hned se horší. 22. Kdož pak sát jest v trní, ten jest, jenž slovo slyší a pečování světa toho a klam bohatství udušuje slovo, a neužitečným se stává. 23. Kterýž pak v zemi dobrou sát jest, ten jest, který slyší slovo a rozumí; a plod nese a vydává jeden sto, jiný šedesát, jiný pak třidcet.

Pán hodlaje vyložiti podobenství vece: *Vy slyšte* ve výkladě a smyslu *podobenství*, vy kterýmž od Boha to dává se. Sv. Marek 4, 12. připojuje, že Pán domlouval apoštolům pro nevyrozumívání podobenství tomu. *Neznáte podobenství toho i kterak všecka jiná poznáte?* Podobenství toto o semeni zajisté mezi podobenstvími jinými rozumu bližší jest a snadněji se pochopiti dá. Výtka Páně ale se netak snadnosti aneb nesnadnosti věci pochopiti, jak raději drahnosti času týká, kterýmž s Kristem Pánem chodili, ovšem pro čas již učitelé býti mohouce. (Hebr. 5, 12.) Podobně zní jiná výtka Páně Jo. 14, 9. *Tak drahně s vámi jsem a nepoznali jste mne?*

Pole, kde seje se to semeno, jest pokolení lidské, čehož i Pavel 1 Cor. 3, 9. dotýká: *Vy jste popluží Boží, Boží rolí* jste. Částky pole toho, cesta, skála, trnina, půda dobrá jsou jednotliví lidé. Zemi *cestnaté* připodobňuje Pán ty, kteří slyší, ale nepojímají a v sebe nevchopují. Dí: *Kdo slyší slovo Boží a nerozumí, přichází zloch a uchvacuje co vsáto jest v srdci jeho; to jest ten, jenž podle cesty sát jest. Slovem* rozumí se Páně nauka; *nerozuměti* značí v smysl a v rozum nepojímati, daremně ležeti nechávati, bezužitečně zanedbávati; *zlochem* rozumí se ďábel, jenž dobře znaje cestu a hodnotu slova Božího a boje se, aby snad déle zůstávajíc v srdci člověka posléze se přece neujalo a užitku ku spáse neneslo, *odnímá slovo to*, pokladnici srdce člověka toho otevřenou nalezaje. Pán jak viděti pole a semeno sjednostajuje, o poli to pravě, co k semeni přileží. Činí to přiminkou, poněvadž jak pole a semeno jednotu dělá, tak také slovo a lidská útroba jednotu působí, jelikož slovo bez útroby neužitečno by bylo. Jsou to lidé, kteříž neobracují úvahy svojí na to co slyší, slova Božího v srdce neukládají, v bedlivý soud ho neberou, k mysli ho nejmou, nébrž o ně nedbají a mimo uši a mysl je pouštějí, ačkoli se proti němu nevzpírajíce. I padá zrno Boží na jejich mysl jak na ušlapanou cestu a od jich srdce opadá co hrách o stěnu házený. Lidé ti nevěří, ač nevěra jejich jest více netečnost a nejetnost, nežli ovědomělé bezvěří. Ale v tom stavě nedlouho možná se povahovati; z netečnosti povstává odpor a tudy vědomá nevěra, an život beze styčnosti se slovem Božím se obejíti nemůže a mysl brzo pro slova toho pochotěm pleti lidské protivování-se v úrupný proti němu odboj se postavuje. A to jest co dí: *zloch*, satan *vyjímá slovo* z útroby. Srdce člověka slovem Božím zhrdajícího jest jako prochodná cesta, otevřeno jest všem zlým myšlenkám, náchylnostem, bludům, náruživostem a vnukáním vraha zlého, který všelikou mocí hledí vychvátiti slovo Boží a natrousiti tam slova zlého, nauk lichých, cizých, ďábelských, kteréž se protivují pravdě Boží.

Druhá část něco lepší povahu projevuje. Dí Pán: *Kdo na skalnatou zemi sát jest, ten jest, který slovo slyší a hned s radostí přijímá je; ale nemá v sobě kořene, nébrž jest dočasen, když pak přijde soužení a pronásledování pro slovo, hned se horší.* Slovo tuto padá na skalnatou půdu, avšak prstí poněkud pokrytou a tudyž se ujímá hned, ale nemajíc hlubokosti do země nemůže pouštěti drahně kořene a brzo usychá. Lidé jsou to, jenž nejsou ozáblí a nečilí spasení svého, nébrž slovo Boží slyší s radostí, libují si v něm a s nadšením se jemu podrobují; ale jich vůle při tom vrátka, neustavična, neupevněna a neukořeněna jest. Přijde vedro, přijdou pokušení, protivenství, nesnáze, posměch, hanba, ztráta, a člověk horší se nad slovem Božím, odpadá od něho k službě svých zlých žádostí; seménko uvadá a člověk podle duše zkázu béře. Toť jsou lidé citliví, měkcí, maholní, samými něhotami a něžnotami vychovaní, kteří vůli v ničem neupevnili a stálého rázu nenabyli. Tudy jsou *dočasní* veškeři jich úmyslové a záměrové, an brzo ve starou nepovahu svou upadají.

Třetí částka padla v *trní*. *Kdož pak sát jest v trní*, vece Pán, *jest jenž slovo slyší, a pečování světa toho a klam bohatství udušuje slovo a neužitečným se stává.* Símě v trní roste a rozprostírá se a hluboké pouští kořeny, ale nemá dosti prostoru k vyvinutí lodyhy a kmenu svého, aniž ku květu dospívá převahováno a přerůstáno jsouc trním, kterýmž zhola podáveno a udušeno bývá. Taková trní jsou péče a starosti světské, ozvláště ale mam a klam majetku a bohatství. *Péče světské* značí veškery věci, o něž lidé světáci nejvíce dbají, jimiž se i bohatství zahrnuje, kteréž ale sv. Matouš zvláště jmenuje, že lidé nejvíce po něm se shánějí. Věci ty sv. Jan 1 Jo. 1, 15. jmenuje *žádost očí*, *žádost těla* a *pýchu života*. Pán nedí: *bohatství*, nébrž klam, lest, *mam bohatství*, poněvadž bohatství v sobě hříchem není, avšak nebezpečenství s sebou nese. Sv. Marek a Lukáš přidávají *rozkoše života*, jakožto kterými člověk nejvíce obluzován bývá, čehož sv. Matouš pominul domněje se bez mála, že již slovem *mamem bohatství* to byl vyjádřil. Zboží či majetku a bohatství připisuje se klamavost, jedno poněvadž člověku se co pravé bohatství naskýtá a namítá a přece ho skutečně neobohacuje; druhé poněvadž nic do sebe stálého nemá, od člověka prchá a jej opouští a tudy jej klame. Klamavé jest bohatství, že člověku slibuje rozkoš, blaženost a pokoj a naopak člověka více těchto dober zbavuje. Sv. Otcové též ukazují na srovnalost bohatství a péči s trním, poněvadž totiž člověka bodají a bolest mu působí a vzletu vyššímu místa nedopouštějí. Lidé tuto mínění slovo Boží přijímají a věří, ale vůle své k němu nepřičiňují, víře své žádného vlivu na jednání svoje nepouštějí, žijíce jakoby víry té neměli, ana víra v nich ostává nikoli co vládkyně, nébrž co holá jistina mrtvá schovaná ve

skříni, aby jim snad toliko za stravu ve zlý čas velkého stáří a poslední hodinky sloužila.

Trojí stupeň dosud probíral Pán v podobenství svém. První slyší, ale nevnímá; druhý slyší, vnímá, ale nepodržuje; třetí slyší, vnímá, podržuje, ale žádného plodu, užitku a ovoce nenese. První slyší ale nevěří; druhý slyší, věří, ale dochvilně toliko; třetí slyší, věří, ale ovoce nevydává; jsou to nevěra, víra dočasná a víra bezčinná. Můžeme také rozuměti prvními nedbalé, druhými chabé, třetími bezživé.

Jinak ale se má věc s částkou čtvrtou. *Kterýž v zemi dobrou sát jest, ten jest, který slovo Boží slyší a rozumí a užitek nese.* Dí že *rozumí* t. j. chápá, celým rozumem, celou myslí a vůlí pojímá, jak slovo Boží, celého týkajíci se člověka, také celým člověkem pojato býti má. Ovoce, užitek či plody, jež nese člověk, jsou ctnosti a dobré skutky, ač i ty plody trojím rozdílem se přinášejí; jedni více, druzí méně, jedni *sto*, druzí *šedesát*, třetí nesou *třidcet*. Ovšem pak dobří ti skutkové nečítají, nébrž váží se, a tudy sv. Otcové *sto* přikládali mučeníkům, *šedesát* pannám a panicům, *třidcet* ostatním světcům, vesměs a vůbec je tak rozřadujíce, an o jednotlivých Bůh jedin souditi může. Aniž Pán říci mínil, že jen trůj rozdíl jest mezi těmi, kteří půdě dobré se přirovnati mohou; nébrž klade trojí rozdíl, poněvadž počtem či číslem tři se nějakou měrou veškerost namítá; jsou zajisté tuto rozdílové nesčíslní. Přidává sv. Lukáš 8, 15. *kteří* nesou užitek v *trpělivosti*, kdež trpělivost podle 1 Cor. 9, 10. a jj. znamená stálost a vytrvalost Rom. 8, 35. Jac. 5, 7. Chce-li člověk ovoce dobré nésti, musí starého člověka denně svlékati, denně čistiti, denně v dobru se cvičiti. Tu se děje, co Polyklét pravil, že těm, jimž hlína za nehet došla t. j. kteří poslední práci vykonávati musejí, nejtěžší práce nastává.

S podobenstvím předešlým Pán spojuje podobenství jiné, příbuzné velmi.

24. Jiné podobenství předložil jim řka: Podobno stalo se království nebeské člověku, kterýž nasel dobrého semene na poli svém. 25. Když pak spali lidé, přišel nepřítel jeho a nasel koukole mezi pšenici a odešel. 26. Když pak vzrostla bylina a plod vynesla, tedy se ukázala i koukol. 27. Přistoupivše pak služebníci hospodářovi řekli jemu: Pane, zdali jsi dobrého semene nenasel na poli svém? Odkud tedy má koukol? 28. I vece jim: Nepřítel člověk to učinil. Služebníci ale řekli jemu: Chceš-li abychom šli a sebrali ji? 29. I řekl: Ne, abyste snad sbírajíce koukol nevytrhali spolu s ní i pšenice. 30. Nechte oboje růsti až do žně, a v čas žně řeknu žencům: Seberte nejprvé koukol a svažte ji ve snopky ke spálení, pšenici ale shromažďte do stodoly mé.

Podobenství toto jest nějakou měrou doplňkem podobenství předešlého. Semena část padla na dobrou půdu, pravil Pán v předchozí parabole. Avšak se tytýž a velmi často přihází, že v dobré půdě nevšechen plod vezdy dobr bývá, nébrž často mezi žitem plevel, mezi pšenicí koukol se rodí. A tudy Pán přednesl parabolu tu o koukoli na poli dobrém mezi pšenicí nepřítelem seté. Potahovali bez mála aneb aspoň potahovati mohli Židé podobenství předešlé na veškery národy, a národy jiné zemí cestnatou, skalnatou a trnitou, sebe pak samy zemí dobrou rozuměli. Tudy potřebí bylo tento jejich úsudek opraviti a výstrahu jim dáti, což Pán tuto činí podobenstvím, jež opět sám níže 38—43. vykládá. Protož i my nížeji výklad přičiníme, tu něco maličko poznamenajíce. Co tuto podle starých přeložili jsme *koukol*, jest vlastně matonoha či *jílek*, tráva jedovatá, kteráž, když jí mnoho do chleba přijde, závrať, bolení hlavy, křeče, ochrnutí a jiná zla působí. Jílek ten zvláště na východě za mala ode pšenice málo se rozeznává, poznán bývaje teprv když bylina již vzrostla, se vymetla a spolu plod vyvedla. Tudy dí Pán: *ukázala* se, vyjevila se, rozeznati se mohla *koukol;* již sluhové postřehnouce ihned tomu divili se a divení svoje pánu projevili. Pán ale jim odpověděl, že koukol nevyšla o své ujmě z půdy, nébrž že sáta byla od nepřítele, kterýž pšenice vytrhovati nemoha plevele té nasál, dílem aby udusil pšenici a poli uškodil, dílem aby hospodáře ve zlou pověst oblekl, že nedbalec a lenivec jest. I chtěli sluhové tudíž vytrhati neplechu a buřeň tu ve své horlivosti. Ale pán zabránil jim toho, aby snad, poněvadž kořenové koukole s kořeny pšenice se splítají, při vytrhování koukole pšenice spolu vytržena nebyla. Aby raději, velí, dočekali žní, kdež koukol ode pšenice odděliti či svázati mohou, načež pšenice do stodol, koukol ale na oheň přijde. Nežli výklad paraboly této se předkládá, uvádějí se ještě dvě jiná podobenství a ku druhému se zvláštní poznamenání přičiňuje:

31. Jiné podobenství předložil jim řka: Podobno jest království nebeské zrnu horčičnému, kteréž vzav člověk rozesel na poli svém. 32. Kteréžto nejmenším sice jest mezi všemi semeny, když ale vzroste, větší jest všech zelin a stává se stromem, že ptáci nebeští přiletíce bydlejí na ratolestech jeho. 33. Jiné podobenství mluvil jim: Podobno jest království nebeské kvasu, kterýž vzavši žena zadělala do tří mírek mouky, až zkynulo celé.

Dvě tato podobenství příbuzna sobě jsou, obě moc a sílu nauky Páně vyličujíce; v tom jednak se liší, že podobenství o horčičném keři projádřuje, kterak slovo Boží, nauka Páně a církev Kristova vezdy více a více rozšiřuje a rozprostírá se, podobenství ale o kvasu vniternou, ducha lidského změňující moc téhož slova Božího značí. Zdá se dí Chrysostom, že Pán podobenství ta ku předešlým dvěma pro potěšení učeníků připojil. Mohli zajisté mysl potratiti při té myšlénce, že jenom čtvrtý díl dobrou půdou bude a že i v této čtvrtině mnoho buřeně, plevele a koukole se nalezne. Snad-liž tedy evangelium tak málo má do sebe moci a působnosti? Na to jim Pán předkládá dvě ta potěšivá podobenství.

Keř horčičný malé má seménko zakulatělé a mnoho se ho v Palestině sází, poněvadž semeno zadělané potřebuje se na olej a na okořeňování jídel a ozvláště pro lékařství. Zrno sice menší jest jiných semen, ačkoli zhola nejmenším není; Pán v tom následuje mluvení spůsobu lidu, podle něhož nejmenším sluje, co velmi jest malým. Ale však semeno to při malosti své vyniká nade vše silou rostivou tak, že ač stromem nejsouci, stromu ve zvíci se vyrovná, jak o tom pocestní vypravují; ve Španělích a v Italii podobně žene do výše. Smysl podobenství o horčici samozřejmý jest. Církev Kristova jest na počátku menší než každá jiná říše, ale vzroste a rozprostraní se, že prostranstvím nade vše vynikati bude. Počalo evangelium od Jerusaléma Luk. 24, 47., ale již naplnilo svět veškeren od moře k moři až do končin země Ž. 71, 8. *Ptáci nebeští přilétají*, vece Pán; tím míní se, že ve stínech rostliny té t. j. pod ochranou a pečováním církve veškeří národové se ubytují a v církvi blaženosti své hledati budou. Jiní *ptáky* rozumějí knížata, krále, císaře, velmože, mudrce a jiné výtečníky, výkladem svým prostranné Páně úmysly stěsňujíce. Ostatně ještě v perné, záhřevné a očistivé povaze zrna horčičného povahu slova Božího a v roztírání téhož zrna bedlivé rozjímání slova Božího naznačeno nalezají. Posléz přijde poznamenati, že místo *na poli* (rozsel) sv. Lukáš klade (13, 19.) *do zahrady své*, kdež chrániti a hleděti ho, kdež je opatrovati a ostarávati mohl. Tím se ozvláštní péče Boží o církev naznačuje.

Druhé podobenství *o kvasu* jedná o vniterných účincích a působeních evangeliem v člověčenstvu provedených a provedenu býti majících. Kvasem všechno těsto kysá a jako ve kvas se proměňuje; tak evangelium či nauka Kristova, jsouc nebeského původu, všemu povahu nebeskou má přičiniti. Nevidomě avšak ustavičně a mocně proměňuje nauka křesťanská veškery okolnosti a stavy světa, ozvláště pak útrobu srdcí těch, jenž se mu odevzdávají, až je docela pronikne a mocí svou vniternou mysli veškery promění. A vniternému postupu tomu veškery stavy a veškeren život soukromý a veřejný činný, učený i rozjímavý v církvi i v státě podrobiti se povinen jest.

Obojí podobenství více a více vyplňovati se vidíme a to jest úloha celé historie, aby veškeren obor země se sběhl pod ratolesti církve a aby kde která duše mysl svou evangeliem co kvasem proměniti dala. Církev nepatrně, jak se druhdy vidí, se rozšiřuje a vniterné proměny skrze milost Boží ve člověku působené rovně nepatrny jsou, znenáhla a po mále avšak jistě a pevně postoupajíce. Nepatrné slovo druhdy podivné u člověka účinky působí, jak ze života světců a světic viděti, a pravdu podobenství o kvasu každý sám na sobě poznati může. Myšlénky dobré napřed jako blesk namihují se, náklonnosti dobré se na okamžik namanují, citové nábožní tanou na duši přeběžně toliko. Ale znenáhla, přičiní-li se člověk s milostí Boží, myšlénky ty se ustálují, náklonnosti utvrzují se a citové nábožní v povahu se oblékají.

O *ženě* dí, že mouku zadělala, poněvadž taková práce na ženy sluší. Dí o *třech* měřicích, poněvadž tím určitým číslem řeč názornosti a zračitosti dosahuje. Aniž pak v těch věcech, kteréž jen k ozdobě řeči slouží, ozvláštního smyslu a tajemství hledati sluší. Co v jazyku našem *mírka* přeloženo jest, v řeckém *sata* sluje; sata pak či sea míra hebrejská jest, třetina efy hebrejské. Tři mírky činily bez mála naši měřici.

Pán sice sám výše v. 13. příčinu udal,

proč v parabolách k lidu mluví. Ale příčina ta nevylučuje příčin jiných a tudy sv. Matouš jinou toho spůsobu vyučování Páně příčinu jmenuje řka:

34. Toto všecko mluvil Ježíš v podobenstvích k zástupům a bez podobenství nemluvíval jim, 35. aby se naplnilo, což povědíno bylo skrze proroka řkoucího: Otevru v podobenstvích ústa svá a povím skryté věci od ustanovení světa.

Proroctví, k němuž se táhne tuto evangelista, vzato jest ze Ž. 77, 2. Žalm ten připisuje se Asafovi, který již v St. Z. prorokem sluje. On předpovídal o Kristu, že *otevře v podobenstvích ústa svá a opoví skryté věci od ustanovení světa. Podobenství* se tu béře v širším smyslu a znamená řeč mnohoznačnou, tajemnou a záhadnou. Asaf na dotčeném místě mluví o vedení lidu Božího skrze podivné události a příběhy v Starém Zákoně Bohem řízené a lidu tomu k výchově připravené. Ale příběhové ti byli spolu náznakem a náobrazem věcí v Novém Zákoně díti se majících, a tudy dobře Ž. 77, 2. slují podobenstvími a záhadami, poněvadž vypodobňují pod historickým a nejbližším smyslem věci tajné, záhadné a nesnadně dostupné. Asaf sice mluví v Žalmu, ale mluví co náznak a obraz Krista, v němž všeliká moudrost všelikých proroků se sbíhala a jenž obraznou, náznačnou a označnou povahu veškerých věcí nejlépe prozíral. Sv. Matouš, jak jsme již častěji pozorovali, velečasto k takovým v St. Z. náznakům prohlídá, styčnosti ty Starého Zákona s Novým Zákonem za svrchovaný důkaz božského křesťanství původu pokládaje. Proroctví, jež uvodí, má dva členy, ale členy souznačné; *podobenství* v prvním článku znamená totéž co v druhém článku *skryté věci* či *skrytosti*. Přidává slova: *od ustanovení světa*, čímž dvojí věci dotýká a nastiňuje; jednu, že tajemství od Krista pověděná jsou vyšší nade vše jiná, jinými ač nejvznešenějšími mudrci pronešená; druhé, že právě Kristus to v podobenstvích svojich zahrnuje, co od založení světa bylo v úmyslech Božích uloženo, ale skryto zůstávalo, až Kristus smysl ten otevřel. Rom. 16, 26. Col. 1, 26. 1 Cor. 2, 7. Slovem *ustanovení* značí se počátek či stvoření světa; slovo *světa* mnozí rkpp. nečtou, avšak ovšem rozumí se. Ještě musíme poznamenati, proč jsme přeložili *nemluvíval;* učinili jsme to, že i v řeckém i lat. čas jiný jest než ve předešlé větě, kdež jsme *mluvil* převedli. Jest tuto v druhém členu nedominulý čas ἐλάλει, an v prvnějším jest aorist ἐλάλησε. A tudy smysl jest, že Ježíš netoliko tenkráte, nébrž vesměs nikdy nemluvíval bez skrytého v podobenstvích a záhadných větách projadřeného smyslu. Sv. Marek přidává, že jim mluvil v podobenstvích, *jak slyšeti mohli* t. j. jak hodni a schopni toho byli. (Mr. 4, 33.)

Když Pán ta dotčená podobenství domluvil, tedy jak dále vypravuje evangelista:

36. Tehdy rozpustiv zástupy přišel domů. I přistoupili k Němu učeníci Jeho řkouce: Vylož nám podobenství o koukoli polné. 37. On pak odpověděv řekl jim: Rozsévač dobrého semene jest Syn člověka, 38. pole jest svět; dobré pak símě to jsou synové království, koukol ale synové jsou zla. 39. Nepřítel pak, kterýž rozséval ji, jest ďábel; žeň pak jest skonání světa, ženci ale andělé jsou. 40. Jako tedy sbírá se koukol a ohněm pálí, tak bude při skonání světa. 41. Pošle Syn člověka anděly svoje a seberou z království jeho všechna pohoršení a činitele nepravosti, 42. a uvrhnou je do peci ohnivé; tam bude pláč a skřipot zubův. 43 Tehdá spravedliví se zaskvějí jako slunce v království Otce svého. Kdo má uši k slyšení, slyšiž.

Propustiv lid, jenž k němu byl se odevšad shrnul, vrátil se Pán *domův* t. j. do toho domu v Kafarnáu, v němž bydlel. Parabolu o čtverém semenu učeníkům již dříve vyložil; teď když svečeřelo se, žádali od Něho, aby jim vysvětlil podobenství o pleveli, ješto jim přítemné zůstávalo, ač něco toho pochopovali. Pán vykládá, avšak nikoliv do podrobna, nébrž jenom zkrátka, některé věci zevrubněji, jiné stručněji ukazuje, jiného se jen dotýká, zanechávaje apoštolům ostatku se domysliti.

Rozsévač jest Kristus; Jím toliko dostává člověk síly ku působení dobrého. *Nepřítel* jest ďábel, který sel *zlé símě*, *když lidé usnuli* t. j. nedbali a nebděli. Přišel za Pánem teprv, poněvadž kde nemá co nápodobiti, ničeho nevyvede. *Polem* není toliko země zaslíbená, jak se někteří Židé

domněli, nébrž jest svět, kterýž k církvi Kristově přivinouti se má podle věčného zámyslu Božího, čemuž ale ďábel všelijak odporuje. *Dobré símě* jsou lidé dobří, praví ctitelé Boží, praví údové církve svaté. *Koukol* jsou lidé zlí, a na jeden smysl vychází, buď že *syny zla*, *zloby*, buď *syny zlého*, *zlostníka*, *ďábla* je jmenujeme podle toho, jestli slovo řecké v mužském rodu aneb ve všcném béřeme. *Žencové* jsou andělé, při nichž všeliká péče tam směřuje, ne tak aby zlí byli potrestáni, nébrž aby raději dobří škody nevzali.

Kristus seje dobré símě, on totiž ustavičně dobré lidi zplozuje a obrozuje; ale ďábel všelijak odporuje a překáží tomu. Nasel koukole, když *lidé* odespali, zasnuli; dí lidé, nedí *sluhové hospodářovi*, jakoby vymlouval nedbalost a neostražitost jejich tím, že jsou křehcí lidé. Působení ďáblovo v této časnosti nestavuje se, nébrž zastaveno bude až na konci věků. V církvi tedy po veškeren čas zlí s dobrými spojeni budou, aniž kdy před soudem posledním ten čas v církvi zavládne, aby sami svatí v ní se nacházeli. Jest církev sice bezúhonná a bezvráská Ef. 5, 26., ale jsouc vychovárnou a vzdělárnou člověčenstva nemůže se zla ochrániti, nébrž právě všelijak k tomu prohlédati má, aby zlo v dobro se obrátilo, aby lidé zlost ostavili a dobrými, svatými a dokonalými stali se. To se jí ale pro svobodu lidskou, která v zarytosti své proti mravné opravě vzpírá se, nikterak docela tuto nemůže podařiti; stane se to, až nepřítel, drak, ďábel či satanáš, dokona svázán a do propasti na věky uvržen bude Ap. 20, 14.

Jakož tam pravil Pán, že se ukázala koukol teprv, až bylina vzrostla a se pšenice vymetávala, tak napřed všeliké zlo ukrývá se, až časem svým se pronáší, nemohouc povahy svojí déle tajiti. Ale když se ukáže, tu sluhové ihned ji vytrhati dychtí. *Sluhové* církve, apoštolové, biskupové, kněží v horlivosti své by rádi zničili veškero zlo, veškery nepravosti z církve. Avšak v tom liší se mínění Páně od náhledu sluhův, že poroučí snášeti, trpěti a nechati buřeň, plevel a koukol mezi pšenicí, dokud poslední dokonání nepřibude. Pšenice a buřeň, zlí a dobří tak jsou spleteni, spojeni, skořeněni, spřáteleni, skrevněni a spříbuzněni spolem, že přísný soud od církve a přísné od ní vyhostění s větší škodou nežli s prospěchem by se potkalo a přemnozí by raděj církev než příbuzné své opustili. Také by velikou strohostí mnohému cesta ke spáse zarostla, který by jinak napraven a spasen býti mohl. Kdyby Pán koukole nesnášel trpělivě, dí Zlatoslov Petr (s. 97), tedy by církev ani Matouše ani Pavla neměla. Církev sobě dobře vědoma jest práva svého koukol vytrhovati čili zlé, nepodací, vzdorovité, urputné, neposlušné a kacířské lidi z lůna svého vyvrhovati (1. Cor. 5, 13. Gal. 5, 12.); avšak církev vezdy prohlídá k slovům Páně, že koukole často bez uškození pšenice vytrhati nelze a že jí moc ne ke zkáze, nébrž ku spáse dána jest 2 Cor. 10, 8. Církev, když vyskytne se blud, neříká bílému černé a hořkému sladké Jes. 5, 20., ale ona *nejprvé* proti bludu povstává a jej zavrhuje, načež i ten, kdož se výroku jejímu nepodrobuje, z lůna jejího vyloučen bývá či raději sám sebe vylučuje. Nebo jak Zlatoúst dí (hom. 46 in Mth.), nezakazuje Pán tím výrokem svojím bludařům odporovati, je k mlčení přiváděti, drzosti a smělosti jejich přítrž činiti, schůzí jejich se varovati a před nimi jiné vystříhati.

Ovšem mnoho příčin jest, pro které lidé zlí mezi dobrými od Boha necháni bývají, že totiž polepšiti se jim času ponechává, že jimi dobří ve ctnostech některých prospívají atd. Leč Pán v parabole naší příčin těch nedotýká. To však jistí, že na konec světa zlí od dobrých na věky věkův odloučeni a k věčnému ohni odsouzeni budou. Dí: *Jako sbírá se koukol a ohněm pálí, tak bude při skonání světa. Pošle Syn člověka anděly svoje a seberou z království jeho všechna pohoršení a činitele nepravosti a uvrhnou je do peci ohnivé. Tam bude pláč a skřipot zubů.* Podle těchto slov Páně zlých od dobrých oddělení a tamtěch sebrání a v pec uvrhnutí stane se skrze anděly. Při čemž sv. Chrysostom pozoruje, jak veliká jest Páně dobrota, že símě sám seje, pokutu ale — an jí nerad ukládá — skrze anděly uskutečňuje. Jmenuje nešlechetníky odtaženým slovem *pohoršení*, chtěje slovem tím veškery zločiny, nepravosti a zbrodně a spolu ty, jenž je činí, zahrnouti. Tím namítá se, že nejenom lidé zlí odděleni budou od dobrých, nébrž že již nikdy žádná zbrodeň, žádná nepravost, žádný hřích, žádné pohoršení mezi svatými nezavládne. Ovšem pak také ta nauka ve jméně abstraktném tom leží, že zlí oni lidé zlobou svou a zlými svými mravy byli ku pohoršení a pádu.

Přidává Pán o konečném obojích lidí, dobrých i zlých, osudu. Pokutu zlých dvojí klade, nejprvé zápornou, že odloučeni a vyhostěni budou z říše Páně, potom kladnou, že v pec pekelnou uvrženi budou. Trest jejich, dí, bude *oheň pekelný*, *skřipot zubův*

a pláč. Naopak odplata dobrých bude, jak dále dí, že *se skvíti budou v říši Otce jak slunce.* O pokutě oné jsme již výše mluvili 8, 12. *Skvění se jak slunce* značí blažený, oslavený stav spravedlivých, jak již u Dan. 12, 3. se opisuje; není zajisté většího světla nade světlo slunečné a *světlo* v písmě blaženost značí. Tudy *světlem slunka* svrchovaná blahost se znamená. Budou po vzkříšení z mrtvých těla údův Kristových tělu hlavy, Krista Pána samého, podobna v slávě 1 Cor. 15, 53. Rom. 8, 18.

Podivno ale, co Pán přidává: *v říši či království Otce svého.* Proč nedí v království *mém?* aneb v království *Syna člověka?* Sv. Pavel 1 Cor. 15, 24. praví, že Kristus po vzkříšení z mrtvých odevzdá říši Otci, na důkaz, že již dokonáno veškero dílo spásy a na důkaz své k Otci co působci spásy oddanosti a neobmezené úcty, kterou se co velekněz, smírce a prostředník člověčenstva k Němu nese. Kralování Otcovo jest cíl a konec veškerého stvořenstva.

Posléze Pán slovy: *kdo má uši, slyšiž* napomíná, aby každý člověk k těm věcem, jenž v parabole té obsahují se, celou mysl přičiňoval, poněvadž se spásy věčné každého člověka týkají.

Ostatně paraboly té se rozličně užívá od sv. otcův, a Jan Zlatoúst obrací ji ku provedení nauky, že od Boha svět a co v něm jest na počátku *dobr* stvořen byl a teprv svedením ďábla buřeň zlá, hřích, na svět přišel. Ponejvíce obracují podobenství to na bludařství, které hledí na počátku všelijak v roucho pravověrnosti se obláčeti, právě jak buřeň a pšenice za mala sobě podobny jsou. Sv. Augustin proti Donatistům, kteříž pro některá v církvi pohoršení od ní odstoupali, na parabolu tu se táhl. Vece: „Zdaliž Afrika jest *svět?* Zdaliž ten věk náš již žeň jest a konec věků? Dočekejte žně po celém oboru světa! rostte po celém světa oboru v žeň! po celém oboru snášejte koukol. Kdož opouští jednotu, ruší lásku, a kdo lásku ruší, ač snad veliké věci a ctnosti maje, ničím není a všecky věci ty veliké ničím nejsou.“

Dosud Pán ve čtyrech parabolách o tom mluvil, kterak království Boží rozličného u rozličných lidí úspěchu dochází a kterak z nepatrnosti své k velikému vzrostu působením svým vniterným dospívá. Nyní o hodnotě a ceně království dí:

44. Podobno jest království nebeské pokladu skrytému v poli, jejž naleznuv člověk skryl a radostí nad ním jde a prodává všecko, co má a kupuje pole to. 45. Opět podobno jest království nebeské člověku kupci hledajícímu dobrých perel. 46. A když nalezl jednu drahou perlu, odešed prodal všecko a koupil ji.

Z toho, co v. 36. se praví, že *Pán domů přišel,* přemnozí odvětovali, že tato a následující podobenství soukromí k apoštolům toliko pravena byla. Avšak víme, že sv. Matouš nevezdy přísně časového pořadu se drží, nébrž jej tytýž ruší; i zdá se, že Pán veškerých sedmero podobenství rovně jak tam sedmero proseb v Otčenáši na jednou *všemu lidu* přednášel, apoštolům ale doma vykládal, spolu věci některé místněji k mysli, k rozumu a ku paměti jim přivodě.

Oběma parabolama, pokladu i perly, táž pravda se označuje a ozračuje, neskončená cena a hodnota křesťanské víry; leč v první parabole prohlídá Pán k *milosti Boží,* která člověkovi poklad víry Páně naskýtá (Jo. 6, 44.), v druhé ale se odnáší Pán ku *snažení lidskému,* kterým se království nebeského dobývá. Tam vnímavost, tu žádost a snaha, tam opatrnost, tu, v druhé parabole, odvaha a vědomí se vystavuje. Pastýři našli, mudrci hledali; Jan hledal, Pavel nalezl; Samaritánka nalezla, komorník královny Kandaky hledal; Maria egyptská našla, Ignatius nalezl, Justin, Fr. Saleský, Aloysius hledali. Parabola o pokladu učí, že nemůže člověk pravdy koupiti leč veškery věci prodav a všeho závadného se zhostiv; parabola o perle zas učí, že jí nikdo nenalezne, leč jí s celou duší a nasazením života hledaje. V Starém Zákoně již drahá cena pravdy a moudrosti Boží se vychvaluje. Prov. 8, 11. 19. *Lepší jest moudrost než všecky nejdražší věci, než zlato a kámen drahý.* Ž. 18, 11. dí, že jest *žádoucnější nad zlato a sladší nad med a stred.* A Job 28, 16. 17. vece o ní, že *nebude přirovnána k sardonichu a safíru nejdražšímu, aniž se jí topas vyrovná.* Ve dvou ale parabolách našich hodnota pravdy a moudrosti se vyličuje co taková, pro jejíž dosažení člověk všeho se vzdáti a odečísti povinen jest.

V parabole o *pokladu* naráží Pán na právo tehdejší, podle něhož majetník pole byl spolu majitelem pokladu na poli tom nalezeného. *Pole* ono značí *církev,* ústavy, ústroje a úřady její. Víra, nauka Páně se všemi v ní milostmi jest *poklad; skrytým* jest, poněvadž cena jeho nevšechněm jest zračita, ano u mnohých všeliká známost ceny a hodnoty jeho se zhola

pohřešuje. Dále praví se o nalezeném pokladu, že nálezce *skryl* jej; to dálo se z opatrnosti, aby mu poklad nevynikl z rukou a jinými uchvácen nebyl. Namítá se tím dílem píle a přičinlivost, se kterou všelijak snažiti se třeba, abychom pokladu toho dostali, dílem se nebezpečí ta značí, kterými poklad nám snadno vyrván býti může, jelikož pleť, svět a satan všemožně nám jej vydříti usilují.

Ještě svatí otcové dvou nauk z paraboly o pokladu vzatých dotýkají. Nejprv nalezají v slově *skryl* naučení, že člověk pro ochránění a zachování pokladu, nauky Boží totiž a vnuknutí Ducha svatého, se světa ukrýti a na samotách chovati se má. Nápotom jim ukrytí pokladu v *lůnu* země t. j. *církve* znamená, že člověk ústavů církve dokonale má se držeti, ješto jediným k ní se přivinutím poklad ten zachován býti může.

V druhé parabole, o *perle*, spatřujeme vazbu nepřímou. Očekávali bychom, poněvadž království Boží v předešlém podobenství přirovnává se pokladu, že se v podobenství druhém připodobní perle. Ale propověď se jinačí a přirovnání se děje s kupcem. Děje se ta změna výstavy, poněvadž netoliko hodnota království nebeského, nébrž také to vytknouti se mělo, že člověk se vší snahou a pílí usilovati má, aby perly oné dosáhl.

Co v obou parabolách se sbíhá, jest, že *všecko prodati potřebí* a koupiti tam roli, tu perlu. Kupováním tím a prodáváním nic jiného nevyrozumívá se, leč že jak již dotknuto, všeho se vzdáti, všeho se odříci a očísti, že vášněm, libostem, náruživostem a náklonnostem vypověditi, poživám, cti, důstojenstvím, majetstvím výhost dáti a poklady egyptskými jak tam Mojžíš Hebr. 11, 26. pohrdati, ano i života opovážiti se přijde, kdykoli dotčené věci překážkou a závadou by nám býti mohly ku postihování pravdy Boží a svatosti a mravnosti; lépe duši spasiti nežli celý svět získati. Tudy Pavel dí o sobě Filipp. 3, 7. 8. *Co mně bylo zisk, položil jsem pro Krista za škodu. Anobrž veškery věci pokládám býti škodou pro vyvýšenou známost Ježíše Krista.*

Ku posledu zmiňujeme se krátce o některých mystických výkladech nenevhodných. *Kupectví* provodí tu každý člověk, jelikož po něčem touží a se shání, maje ovšem nade všecko stálého zboží žádati, ve kterém by na věky duše jeho spočinouti mohla. Mnozí otcové *polem* kladli písmo sv. býti, kdež pokladové ukryti jsou; jiní Krista, v Němž podle Col. 2, 3. skryti jsou všickni pokladové umění a moudrosti. *Perlou* rozumějí také *lásku*, *kteréž* jak dí Augustin, *nemaje, kdybys svět měl, nic tobě neprospívá, kterouž ale maje samu a jedinu, bohat učiněn jsi.* Jiní perlou slyší pokoru, jiní jinak podobenství těch užívají.

Ještě jednu parabolu přednesl Pán učňům svým a podle toho, co jsme výše pravili, bez mála také veškerému lidu, kterou tentokráte obor podobenství svojich zavírá. Týká se parabola ta vněšné povahy církve a údův jejích, týká se ale i výminky, pode kterou člověk, ač v církvi se nalezaje, spásy jedině přiúčastniti se může.

Jest pak parabola tahle:

47. Opět podobno jest království nebeské síti puštěné do moře a ze všelikého rodu rybího shromáždivší, 48. kteroužto, když naplněna byla, vytáhše a na břeh se posadivše vybrali dobré do nádob, špatné pak pryč odvrhli. 49. Tak bude při skonání světa, vyjdou andělé a odloučí zlé z prostředku spravedlivých 50. a uvrhnou je do peci ohnivé; tam bude pláč a skřehot zubův.

Podobenství toto apoštolům a celému lidu bylo nejpřístupnější, vzato byvši od obyčejného jim zaměstnání, a na moři bez mála ještě proneseno bylo; dokončil učení své parabolou vzatou od zaměstnání, jímž se lovení a plavení na jezeru galilejském obyčejně končilo. Parabola ta podle smyslu téměř stejna jest s onou o koukoli; a proto se vidělo Maldonatovi, že snad ode Pána s ní hned spojena byla, že však sv. Matouš pořádku za jakoukoli příčinou se nedržel. Jiným ale vidí se lépe, že Pán ku konci ještě jednou vrací se k naučení v parabole o pleveli vyjádřenému, poněvadž na ni váhu veškeru klásti obmýšlí. Jest zajisté svrchovaně důležita nauka, že sice v církvi zlí s dobrými nalezají se, že ale druhdy na skonání věkův oddělení se stane, a že ti, co v církvi byli, avšak nesličný život vedli, v pokutu věčného ohně uvrženi budou.

Jako Židé sobě zakládali na svém od Abrahama pojití, tak předvídal Pán, budou mnozí na víře si zakládati a na ni se spoléhati, o upravení mravů nedbajíce. Těmto tedy Pán naučení dává a opětuje, co již byl pravil, aby jim tím hlouběji v mysl vniklo. *Síť*, vrše či nevod jest církev se všemi ústavy a milostmi svými; *moře* jest svět, *ryby* jsou lidé, kteří v moři tom plném proudění, při-

bojův, nebezpečí a pokušení se nacházejí. Nebo, dí Augustin, někde jsou skály a bradla a od onud fučí vítr a lodi sráží a troskotá. *Z každého rodu* sbírají, dí Pán; těmi slovy navrhuje, že žádný národ, žádný stav, žádné pohlaví, žádné stáří od církve a dober jejích se nevylučuje. Nevod se prostírá od lidí, kteří jsou rybáři lidí 4, 19.; ale skončení práce té, vytáhnutí vrše, nevodu, sítě děje se od *andělů*, nejsouc ovšem v rukou lidských. V nevodu, dokad v hlubokosti moře nalezá se, nemožno dobré ode zlých odloučiti; a v tom rozeznává se podobenství nevodu od podobenství buřeně. Při této možna plevel či koukol ode pšenice odrůzniti, ač Pán tomu nechce, aby se to dálo; při parabole o síti to nemožno. Tím na rozum se dává, že po *veškeré trvání církve* v ní se budou lidé zlí a dobří nalezati a oddělení jich, ješto Pán nepospíchá aniž žeby pozdě přišel se bojí, teprv na konci věkův před se bráno bude. Tehdá teprv dobří budou vyňati z moře a *vzati do nádob*, t. j. do příbytků nebeských, do říše Otcovy, kdež žádného nebezpečenství již nestává; zlí však budou uvrženi do pekelného trápení. Vhodně sv. Jeronym (in Mt. 23.) vece: Apoštolé uslyševše řeč Páně, že je učiní rybáři lidí, setkali sobě ze Starého a Nového Zákona síť evangelické nauky a spustili ji do moře světa tohoto. A ta síť se posud prostírá u prostřed proudů, valův a příbojů. Když ale přibude skonání světa, síť vytažena bude, dobří budou přijati do osudí nebeských, do sídel Božích blažených, zlí ale praženi budou plamenem pekelným. —

Předloživ Pán sedmero těch parabol a vyloživ jim, co jim zatmělé bylo, táže se jich posléze:

51. Srozuměli jste-li tomu všemu? Řkou Jemu: Ovšem. 52. Dí jim: Protož každý učitel vyučený v království nebeském podoben jest člověku hospodáři, kterýž vynáší z pokladu svého nové i staré věci.

Otazuje se apoštolů, zda vyrozuměli věcem těm, poněvadž jim nejvíce náleželo, aby předložená podobenství chápali, majíce jiné vyučovati. Kdo zajisté jiné cvičiti má a učiti, ten napřed sám věcem těm vyučen býti musí. Apoštolé odpověděli, že ovšem všechněm věcem oněm vyrozuměli. Tudy dí Pán: *Proto* poněvadž jste vyrozuměli, poněvadž jste dokázali, že jste se *přiučili* a spolu poněvadž jste tím duchovního pokladu nabyli, tedy vám dávám příkaz, kterak byste s dobytým pokladem zacházeti měli. Vece: *Každý učitel vyučený v království Božím. Učiteli* pokolení lidského učinil Pán apoštoly; slovem *vyučený* Pán dí, že ovšem jimi býti mohou, poněvadž vyučili se království nebeskému t. j. věcem království nebeského se týkajícím, či jak text řecký μαθητευθείς tuto klade, poněvadž *stali jsou se učěmi* a žáky dříve. Dále dí, že *z pokladu staré i nové věci vynášeti mají. Poklad*, jehož sobě získali a jejž vynášeti mají, jest nauka Kristova, jenž pokladem sluje spolu proto, poněvadž s ní se (jak tam Rom. 1, 16. s evangeliem) vyrozumívají darové a milosti, těm kdož víru přijali, udělované. *Věci nové a staré*, vece Pán a rozumí rozličnost, jenž se naukou Páně obnáší. Jsou věci v ní nové i staré; *nové*, poněvadž dříve jich od Krista projádření neznámy byly, *staré*, poněvadž duchu lidskému tak příbuzny a příhodny jsou, že slyše je domnívá se věci dávno slyšené a v hloubi útroby zalehlé vnímati. *Staré* jsou, poněvadž nejsou nálezek lidský ani výplodek obraznosti člověcké, nébrž od Krista pocházejí, aniž změniti se mohou, majíce od pokolení do pokolení podávány býti. 2 Tim, 2, 2. *Hospodářovi* připodobňuje apoštoly, tím k opatrnosti, moudrosti, neumdlenosti a obezřetnosti v zacházení s pokladem jich nabízeje.

Ale i rozmanitý spůsob nauku Páně předkládati věcmi starými a novými se rozuměti může a ve slovech Páně paedagogická zásada leží. Kristus předkládaje podobenství bral obrazy k nim z přírody, od věcí známých; to byly věci staré. Avšak se starými těmi věcmi spojoval Pán *nové* nauky a učil učeníky duchovním okem a novým zrakem na přírodu co obrazovnu vyšších nauk pohlédati. Podobně Starý Zákon byl jim povědom a věci tam pravené věcmi starými slouti mohly. Ale když jim Pán smysl otevřel výroků jeho a v novém světle výpovědi jeho ukázal, tu již ze staré knihy té nová moudrost plynula. V tom tedy opatrnost jeví se, aby učitel na známých a takměř starých základech nové a neznámé posud nauky stavěl.

Ovšem pak Pán netoliko k apoštolům mluvil, nébrž v nich mluvil ke všem, kteří úřadu učitelského v církvi účastni budou. Jim povinností jest, aby mysl a ducha svého ponořovali do hloubi nauky a ústavy církve svaté, aby se v ně docela vžili a co pokladem církve jest, i svým pokladem učinili. Při rozdělování a vynášení pak pokladu velí Pán od hospodáře učiti se, kterýž novou i starou potravou na mnohá léta, když toho potřebí, jak onen Josef egyptský Gen. 41,

48. se zachystává, aby čeládce ničeho se nenedostávalo a ona netoliko nouze netrpěla, nébrž i toho, čeho jí poskýtá se, s příjemností užiti mohla. Tak mají také služebníci církve umění potřebného nabývati 1 Tim. 4, 13. u moudrosti všelijak prospívati a růsti, staré pravdy v novém světle ukazovati a se slovem Božím správně zacházeti 2 Tim 2, 15., aby každému vhodně a příhodně rozdávati mohli. 24, 45.

Sv. otcové obracejí věci staré na Starý Zákon a novými věcmi rozumějí Zákon Nový. Sv. Jeronym dí: Apoštolé byli vyučenci Kristovi a písaři Jeho, kteříž slova a nauky Jeho na masité desky útrob znamenali a oplývali poklady hospodářů, ze zásoby svojí nové i staré věci vynášejíce a to co z evangelia kázali, výroky Starého Zákona potvrzujíce. Podle čehož dí choť Páně Cant. 7. 13. *Nové i staré věci, milý můj, naspořila jsem tobě.* A Origenes dí: Kdo nových a starých věcí nevynáší, není učitelem vycvičeným v království Božím. Tudy všelijak poklady nové i staré nám shromažďovati náleží, dnem a nocí v zákoně Božím rozjímati, netoliko ve výrocích evangelií a v apoštolských výpověděch, nébrž i v pokladech Starého Zákona a proroků.

Připojuje sv. Matouš nehodnotu, s jakou Pán, když z Kafarnáa se byl do Nazareta odebral, tuto ode krajanů a spoluměšťanů svojich přijat byl. Vypravuje takto:

53. I stalo se, když dokonal Ježíš podobenství ta, odebral se odtad. 54. A přišed do vlasti své učil je ve sbornici jejich, tak že se divili a pravili: Odkud má tento moudrost tu a ty moci? 55. Není-liž to tesařův syn? zdaliž matka jeho neslove Maria a bratří jeho Jákob a Josef a Šimon a Júdas? 56. A sestry jeho nejsou-liž všechny u nás? Odkud tedy má všecky věci tyto? 57. I horšili se nad Ním. Ježíš pak řekl jim: Není prorok beze cti leč ve vlasti své a v domu svém. 58. A neučinil tu divů mnoho pro nevěru jejich.

Vlastí či otčinou Páně nerozumí se tuto Betlém, kdež se zrodil, nébrž Nazaret, kdež vychován byl. O Kafarnáu se to slyšeti nemůže, kteréž sice *městem Jeho*, městem, kdež nejvíce zdržoval se a vyučoval, sloulo, však otčinou Jeho žádnou měrou nebylo sr. 9, 1. O Nazaretu také všickni staří a noví to vykládají, kteří spolu se odvolávají na to, že by lidé ani v Betlémě ani v Kafarnáu nebyli příbuzenstvo Jeho znáti mohli, poněvadž tam dobou toliko nedrahnou se byl zdržoval.

Otázka jiná se tu klade, zdali příběh tento jest týž, jejž sv. Luk. 4, 16—30. uvodí? O sv. Marku 6, 1. nelze pochybovati, že nejiný leč náš příběh vykládá, shoduje se zajisté docela s Matoušem, v tom jsa jen odchoden od něho, že v jiné spojitosti jej přednáší, totiž po vzkříšení dcery Jairovy. Víme ale, že evangelisté časového pořadu nešetřili. Dle téhož Marka 6, 2. dálo se to v sobotu, na kterýž den četněji než jindy se lid shromažďoval v synagógách.

Ale což o Lukášově vypravování smýšleti? Maldonat praví, že se ani pochybovati nedá o tom, jakoby Luk. 4. a Matouš tuto stejné události nevykládali. Avšak jiní lépe za to mají, že sv. Lukáš 4, 16. obšírněji vypravuje to, čeho Matouš 4, 13. krátce dotýká toliko, že ale tuto ve třinácté hlavě sv. Matouš jiný příběh vypravuje. Byl sice Pán druhdy z Nazareta s nevděkem a úrupností odbyt Luk. 4, 29. Ale podle všelásky své neomdléval opět a opět spoluměšťanům svojim bývalým spásy dopomáhati. Byl bezmála tenkráte, když Ho příbuzní hledali (11, 46.), jim přislíbil do Nazareta přijíti a oni snad všelijak se vynasnažili, aby Nazareťané jej lépe uvítali, jakož i dá se mysliti, že tam někteří od oné, kdež Ho tak zle přijali, doby sobě usmyslili a ovšem část některá si velice toho žádala, aby k nim přibyl. Když ale kázal a bez pochyby také ku pokání jich povzbuzoval, tu povstala dřívější jejich proti Němu nevole. Ač pak nedopustili se toho bezpraví, jímž dříve Luk. 4, 29. se provinili, přece zlobě své veškeru uzdu pustili a ve své zarytosti a zaslepenosti ve zlé utrhání prosuli se. Slova jich dílem zlobou, dílem ironií oplývají, spolu i důkazem jsouce, že náruživost tytýž zhola nevidí, jak sobě odporna jest a jak slova nedosti souvislá pronáší. *Odkud moudrost? Odkud moci* t.j. divy Jeho? táží se. Vědí tedy, že Pán moudrost nadobyčejnou jeví a skutky nadobyčejné činí. Avšak přece neusmýšlejí sobě aniž káti se hodlají, nébrž domnívají se, že mohou posměchem zbýti oné moci, která jim v Pánu se vyskýtala a na ně dorážela. *Není-liž to syn tesařův?* Josefův totiž, jenž bez mála té doby již nežil. *Zdali máti Jeho nesluje Maria a bratří Jeho Jákob a Josef a Šimon a Júda? A sestry Jeho nejsou-li všechny u nás? Odkud tedy má všechno to?* U sv. Marka 5, 3. dokládají: *Není-liž On tesař?* Skutečně podle tradice Kristus řemeslo te-

sařské až do veřejného úřadu svého, do třicátého léta věku svého, provozoval, čehož svědek ozvláště Justinus jest, jenž Tryf. 88. dí, *že Pán díla tesařská za svého mezi lidmi pobytí dělával, pluhy a radlice a jha, takto znakům spravedlivosti a životu pracovitému uče.* Nad tím se Nazareťané uráželi nic vyššího v Pánu poznati nechtějíce, ač právě na to dorývati potřebno bylo, aby v Něm, ač chtěli-li spasení dojíti, pravého a skutečného Messiáše poznali.

Pán ve své vlídnosti a lásce k nenávisti, závisti a zlobě jejich odpovídá příslovím u všech národů obyčejným a na zkušenosti člověka založeným. Přirozeno jest zkažené přírodě lidské, záviděti právě tomu člověku, který nám nejbližší jest a to výše ceniti, co cizo, přespolní a příchozí bývá. Na místo že by se Jím honositi a Jej ctíti měli, závidí Jemu v nepřízni a žárlivosti své, an je bolí, že ten, jenž jim kdys roven byl, nyní se nad nimi povznáší a všady se velebí. Dí pak přísloví to: *Není prorok v necti leč u domácích.* Ustálilo se to přísloví u Židů, poněvadž v životě a historii jejich se pravda jeho přečasto zjevovala. Eliáš čest nalezl ve Fénicii, Eliséus v Syrii, Jonáš v Ninivi, Jeremiáš u Babylóňanů, Daniel u dvoru Perského. Doma však u Židů, ve vlasti své pronásledováni byli. To Pán na sebe obrací, ne žeby za více než za proroka od nich uznán býti nechtěl, nébrž že alespoň toho bylo se od nich nadíti smyslu pro pravdu, aby prorokem Jej býti vyznali. Ale jak vece Chrysostom: Neradi měšťané snášejí přednost spoluměšťana svého, zvláště jestli chud jest a nedostatky jim vytýká aneb k vyšším věcem, než jsou každodenní jejich zájmy, působením svým směřuje. *Pro nevěru jejich* tedy Pán *neučinil mnoho divů*, ač přece některé vykonal, jak Mr. 6, 5. dí, na nemocné lidi *ruce vloživ a je uzdraviv.* Jednal docela podle jejich schopnosti, těm se toliko propůjčiv, kdož s důvěrou se k Němu o pomoc obrátili. Viz 9, 24. 12, 39. Pro nevěru přemnohých Nazareťanů a jich rouhavé posměchy nechtěl Pán jiným tamějším lidem pomoci a lásky své odepříti aniž příčiny dáti k výmluvě té, žeby snad byli uvěřili, kdyby se u nich nebyl s divy tak oštídal. Více divů ale konati nevolil, aby při té jich předvídané zarytosti a při tom jejich v nevěře přese všecky divy ostávání vina jejich se nezvětšovala. Sv. Marek na témž místě dí, že více divů *nemohl* činiti; nemohl, poněvadž nevolil a poněvadž nebyli toho hodni, aniž slušelo nabízeti se dary nebeskými těm, kteří si jich nevšímali a jimi opovrhovali. Dvojí věci, abychom opětovali, co jsme již pravili výše, dvojí věci postihuje se k divu, jedna jest mocnost zázračníka, druhá vnímavost člověků, pro něž zázraky se díti mají; kde se jedné z těch dvou věcí nedostává, tam divy se činiti nemohou. Tudy sv. Marek 6, 5., jak jsme pravili dříve, pověděv, že Kristus tam nemohl divů činiti, tudíž aby se nedění zázraků Kristově nemohútnosti nepřipisovalo, dokládá: *leč některé nemocné vložením na ně rukou uzdravil.* Lékařství druhdy pro zlobu neduhu neprospívá. Ještě dokládá Mr. 6, 6., že se Pán *divil pro jejich nevěru.* O divení se Páně viz Mt. 8, 10. Věděl ovšem dříve o tom a nic se Mu nepřihodilo v *té míře* neočekávaného, aby Ho bylo, jak nám se děje, překvapilo; ale co podle člověčenství Jemu se jakožto věc nová naskýtalo, to měrou jistou s podivením mu bylo a podivení to také vyjádřoval, ješto čistolidské city Mu příslušely co skutečnému kromě božství člověku. O bratřích Páně již na hoře 12, 46. jednali jsme a nezbývá leč poznamenati, co vykladatelé pozorují k otázkám oněm Nazareťanův. Mimovolně a mimo všeliké vědomí své dávají svědectví božské povaze díla Kristova a Božskému nauky jeho původu. Pokládají zajisté otázky jich, že se Kristus od žádných mistrův a rabínův, od žádných mudrcův a vůbec od žádné školy moudrosti své nenaučil. Mezi nimi vzrostl tajemným spůsobem v toho proroka a ovšem darmo a k zátratě své útrobu a mysl svou Jemu zavírali.

Nechtěl pak Pán pro nevěru Nazareťanů déle v rodném městě pobývati, nébrž odešed chodil po Galilée, učil a divy činil. V Galilée však panoval Heródes Antipas a měl sídlo v Tiberiadě, městě oblíž jezera Tiberiadského položeném. I musela dříveji později dojíti pověst o Pánu téhož Heróda Antipy, o čem i hned sv. Matouš vypravuje.

Hlava XIV.

1. Stětí Jana od Heróda. 16. Nasycení patera tisíců. 25. Procházení se Páně po moři. 35. Uzdravování mnohých dotýkáním.

1. V ten čas uslyšel Heródes tetrarcha pověst o Ježíšovi. 2. I řekl služebníkům svojim: To jest Jan Křestitel; on vstal z mrtvých, a proto divové se dějí skrze něho. 3. Nebo byl Heródes jal Jana a svázal jej a dal do žaláře pro Herodiadu manželku bratra svého. 4. Nebo říkal jemu Jan: Nesluší tobě míti ji. 5. A chtě jej zabíti bál se lidu, poněvadž za proroka jej měli. 6. Když pak byly narozeniny Heródovy, tancovala dcera Herodiadina u prostřed a zlíbila se Heródovi. 7. Proto s přísahou připověděl jí dáti, čehokoli by požádala od něho. 8. Ona pak navedena byvši od mateře své: Dej mi, dí, zde na míse hlavu Jana Křestitele. 9. I zarmoutil se král; pro přísahu ale a pro spolustolovníky rozkázal dáti. 10. I poslav sťal Jana v žaláři. 11. A přinesena jest hlava jeho na míse a dána jest děvici a nesla ji mateři své. 12. A přistoupivše učeníci jeho vzali tělo jeho a pohřebili je a šedše pověděli Ježíši. 13. To pak uslyšev Ježíš odebral se odtud na loďce na místo pusté soukromí, a uslyševše zástupové šli za Ním pěšky z měst.

Sv. Matouš dobu, v níž Heródes slyšel o Kristovi, místněji neurčuje, an praví toliko všeobecně *v ten čas;* sv. Marek 6, 14. a sv. Lukáš 9, 7. uvodí příběh ten po vyslání apoštolův; ovšem pak apoštolé již tenkráte opět ku Pánu se byli navrátili. Toho tedy času *Heródes uslyšel o Kristovi.* Heródes ten jest Heródes Antipas, syn Heróda dětobijce, za jehož panování Kristus narodil se. Sluje tetrarchou, čtverovládcem, čtvrtákem, ač pro moc, jenž podobala se králům, také jej jmenovali králem, jak níže v. 9. a u Marka 6, 25. 26. viděti. Slovo *tetrarcha* značí vladaře nade čtvrtinou nějaké země a z počátku dáváno bylo těm, kdož po někom čtvrtou část obdrželi. Později ale slovo to přenešeno bylo na všecky menší vladaře, neohlídajíc se nad kolikou částí kraje nějakého panovali. Antipovi, jak jsme již výše 2, 22. dotekli, dostaly se po smrti otcově Galiléa a Zájordánsko a posud v držení krajin těch byl, jakož i bratr jeho Filipp posaváde vládl v severovýchodních stranách země svaté, totiž nad Batanéou, Ituréou, Trachonitidou a jinými podkrajími. Archelaus ale, kterýž největší díl po otci byl zdědil, a v Idumée, Judée a Samarii vládl, již dávno byl od Augusta císaře vypovědín a do Lugduna v Gallii vyhostěn; krajiny jeho se od Římanův obsadily, kteříž je od prokurátorů či vladařů spravovati dávali. Toho času, když Pán veřejně učil, byl vladařem tím Pontius či jak od dávna u nás sluje Pontský Pilát.

Tento Heródes Antipas uslyšel tehdá o Ježíšovi. I táží se přemnozí, kterak se to dálo, že dříve neuslyšel? Přece Ježíš a učeníci jeho zavdy v chotárech Antipových zdržovali se, a toli divů se již bylo netoliko ode Pána, nébrž i od učeníkův jeho stalo, a všady nad to Pána velicí zástupové následovali. Příčina toho nejedna jest. Nejprvé Pán v prvním létě úřadu svého, jak z Jana evangelisty viděti, více v Júdsku, nežli v podkrajích Antipových prodléval. Dále Antipas nedávno před tím při svém v Římě pobytu byl sobě za choť osvojil manželku bratra svého Filippa, a čas nějaký meškal s ní v Zájordání buď na tvrzi Machéruntě, buď na hradě v Juliadě či Bethamaratě, o níž Jos. Flav. V. Ž. II. 4, 2., blíže tvrze oné. Obával se také, jak zdá se, vojny od Arety, krále arabského pro vyhostění dcery jeho, pravé své manželky; ač zajisté vojna později vypukla, myšlénka o ní a strojení se k ní z obojí strany ovšem předcházelo. Nad to zkušenost učí, že velmožové s otázkami náboženskými nehned, když povstanou, se obírají, nébrž že k nim jenom nutkáni byvše přistupují. Když ale byl Heródes Jana zahlavil a v sídle svém, kdež byl příkaz o zahlavení tom vydal, pokoje nemaje buď do Tiberiady neb Seforý se přesídlil, zastala jej tam pověst o Ježíšovi. Nejprvé jak di Lukáš 9, 7. 8., dvořané, či jak je Matouš nazývá, tím jménem všechno komonstvo a dvorstvo jeho zahrnujíc, *služebníci* jeho o ní hovořili v jiné a jiné domněnky zabíhajíce.

Když Heródes Antipas sám o ní uslyšel, tedy, jak týž Lukáš 9, 9. dí, napřed na vahách vězel, co by o Kristu souditi měl, ješto jiní jinak o Něm smýšleli. Někteří zajisté, a dle Matouše 16, 14. netoliko dvořané Antipovi, nébrž i jiní lidé za to měli, že *Eliáš* jest, jiní, že *prorok* jest jako jiní prorokové, v tom prozírajíce bezmála k výpověděm proroka Mal. 3, 1. a 4, 5., ve kterých dvou místech připovídá se, *že Eliáš* přijde a *že přijde anděl, kterýž připraví cestu Páně.* Ta dvě místa, nerozumějíce jim, bezmála tou měrou, jak se dvořané tu pronášejí, tenkrát vykládali učeníci židovští. — Jiní ještě, že Jan to Křestitel jest, jenž z mrtvých vstal, se domněli. Brzo pak Heródes přivtělil se ke zdání těch, jenž v Kristu Jana z mrtvých vstalého viděli; svědomí zlé mu zajisté namítalo, že to Jan jest. Dále o tom nepřemýšlel, divy, jež Kristus činil, odtud odvodě v lehkovážnosti své, že se *proto,* poněvadž z mrtvých Jan vstal, nyní od něho dějí; o tom, zda lidé po smrti větší mocí od Boha nadáni bývají, dále nerozvažoval, aniž mu v tom smýšlení vadilo, že za života svého Jan Křestitel (Jo. 10, 41.) divů nečinil. Někteří vykladači domnívají se, že strach a hnětení svědomí Heróda věřícím ve vzkříšení učinily, ješto dříve, jako Saducéové (Mt. 16, 6. Mr. 8, 15), učení tomu odporoval. Ale zdá se, že o věcech takových málo přemýšlel, je o své váze a míře zůstavě, aniž sám co o nich držeti věda a tak na počátku svého pro stětí Janovo nepokoje toliko mluvě, až časem a zaměstnáním jiným svědomí jeho se ukojilo. *Nešlechetnost zajisté,* vece písmo Sap. 17, 11., *dává svědectví o svém odsouzení.* Že by ale byl Antipas o nějakém duší v jiné lidi přecházení smyslil, toho nic tuto není a ovšem se vykladači ti, jenž toho tuto hledali, nemálo podklesli. Sv. Lukáš 9, 9. dokládá, že *Krista uviděti žádal,* ale žádost ta byla pouhá jalová zvědavost beze mravných úmyslů a následků, jak se i potom později podobně ukázalo, když Pán ode Piláta k němu poslán byl. Luk. 23, 9. 10. 11. Ostatně byl ten Antipas syn Heróda Velk. z Malthaky Samaritky; podle staršího závětu otcova mělo se jemu královského titulu a největší části říše dostati; ale Heródes pět dní před smrtí závět změnil a přednost v postoupenství Archelaovi ustanovil, což od Augusta císaře potvrzeno bylo. Leč o tom již výše pravено.

Sv. Matouš dodatkem a dostavkem vykládá příčinu usmrcení Jana Křestitele. Dotekl již 4, 12. a 11, 2. mimochodem o vězení jeho; nyní to pořádně vypravuje, ač stručně jen a krátce při tom sobě veda. Přišel Jan do vězení pro *Herodiadu,* manželku Filippa bratra Antipova. Byl ten Filipp Heróda Velk. syn, jejž mu zplodila druhá Mariamna, dcera velekněze Šimona a jenž dle vůle otcovy vzal sobě vlastní neť svoji, Herodiadu, dceru Aristobulovu; Aristobul byl syn Heróda Velk. z Mariamny první. Filipp ten, o němž tuto mluvíme, byl jiný Filipp než ten, jemuž se vladařství nad Bataneou a příležitými krajinami dostalo a kterýž byl Heródův syn z Kleopatry Jerusalemitky. Filipp, s nímž nám tuto činiti, byl od Heróda Velk. i s matkou vybyt a žil v Římě s manželkou Herodiadou co privátník. Josef Flavius (star. 18, 5, 4.) jej jmenuje Heródem, jménem totiž rodovým, an Matouš jej jménem osobným, Filippem, nazývá; následuje v tom Josef obyčejného zvyku, podle něhož vládnoucí údové vlastními jmény se zvali, nevládnoucí ale rodným jménem se označovali, an právě v tom jméně vyznamenání hledali. O tom prostopášném skutku Antipově Josef (star. 18, 5, 1.) vypravuje, že Antipas přibyv do Říma uhostil se u polourodného bratra Heróda (Filippa); tu pojat byl chlipnou láskou k manželce jeho Herodiadě, dceře Aristobulově, sestře Agripově Jos. Flav. V. Ž. I. 28, 1., a navrhnul jí, aby spolu v manželství vstoupili. K tomu ona pod výminkou, aby svou posavadní manželku, Aretovu dceru, propustil, přeráda svolila dávno nějakého panování žádostiva jsouc. I zdá se také, že netoliko náruživost k Herodiadě náhle povstalá, nébrž také političtí ohledové jej k tomu s Herodiadou nepravému se zasnoubení přiměli, jak toho nejednou svým jednáním dokázal, bezmála se naděje k sobě veškera práva Herodiadův znenáhla potáhnouti. Odtud snad pochází, že Josef (star. 18, 5, 2.) příčinu smrti Janovy v politické obezřetnosti nalezá, že prý Heródes Antipas vida za Janem zástupy se odevšad valiti a řečmi jeho odjaty ano uchváceny býti, brojů se obával a tudy zbouření zahlavením Jana předejíti hodlal. Obojí, Matoušovo i Josefovo, vypravování tedy snadno se dá spojiti; vlastní příčina smrti Janovy byla ta, již udávají evangelisté, ale příčina postavná, kterou před lidem nastrkovati a rozhlašovati dal Antipas, byla ta, již Josef Flavius na dotčeném místě dotýká, jehož slova také Euseb. h. e. 1, 11. uvodí.

Otázka se též činí, jakým spůsobem Jan Křestitel výtku svou Heródu Antipovi vyslovil, že mu podle zákona (Lev. 18, 16. 20, 21.) nesluší míti manželku bratra svého; zdali totiž osobně Jan k Heródovi se odebral, ane-

bo-liž Heródes Antipas k Janovi na poušť přišed tam z úst jeho slova ta uslyšel? O tom nic určiti se nedá; Jan sotva poušť opustil a Heródes Antipas sotva schvalně k Janovi na poušť se odebral; možná, že náhodou někde se svatým poustevníkem sešel se. Zdá se ale, že Jan výtku tu vůbec ve svých kázaních činil a Heródu Antipovi ji po jiných vzkázal. O pokání zajisté nejhlavněji jednal, a tudy nemohl, jak přestoupení manželských vůbec, tak ani onoho všem známého a všady rozhlašovaného zločinu Antipova mlčením pominouti.

A což na domluvu tu Antipas? On dal jej jíti a do žaláře vsaditi. Byl sice sám na Jana zanevřel, ale větší záští a hněvem horoucnějším proti němu vzplanula Heródias, jak Marek 6, 19. toho nenezřejmě dotýká. Heródes v tom, že jej dal do vězení, více povolil Herodiadě, nebo Marek 6, 20. praví, že Heródes ctil Jana věda jej býti mužem svatým a spravedlivým, že rád ho poslouchal a mnohé věci podle jeho rady učinil. Leč to jen zpočátku bylo; brzo se Antipas podle nestálosti, vrátkosti a viklavosti své povahy od Herodiady proti Janovi namluviti dal, až tatéž, uviděvši příhodnou chvíli, Antipu k usmrcení Jana přivedla, což by dříve bez pochyby byla vymohla, kdyby se Heródes Antipas nebyl lidu obával, kterýž Jana co proroka u velké vážnosti a úctě choval. Taková příhodná doba přišla pro Herodiadu, když Antipas narozeniny slavil, kteréž u všech králů a knížat, jak tam již u Faraona Gen. 40, 20. slavnou hostinou se slavívaly, ač pak i u lidí nižších se to dálo a zvyk ten se i k Židům dostal. Tehdy také Antipas dal velmožům, dvořanům a vyšším úředníkům a důstojníkům svojim slavnou hostinu. A to byla dychtivě od Herodiady očekávaná chvíle, kteréž se tím úsilněji chopila, aby snad přece manžel její se od onoho u lidí za proroka držaného vězně ku propuštění jí přemluviti nedal; toho by zajisté podle své vysokomyslnosti nebyla snésti mohla. Tudy již napřed všecko ustrojila a dceru svou Salómu, z Filippa pravého manžela svého porodilou, všelijak cvičila a jí tanec ten bezmála, jak se domnívají, velmi umělý a mimický, dne toho prováděti poručila.

Tance se u všech národů při slavnostech provozovaly a u východanův obyčej ten posavad panuje; tudy v sobě ta věc nenáležitá nebyla, lečby spůsob tance toho byl něco vadného do sebe míval. Římané ovšem přísněji o tanci soudili a znám jest výrok Ciceronův, že nikdo za střízva netancuje; leč u Řeků a východanů se jinak smýšlelo, a Římané sami za dnů pozdějších nemálo věci té na hostinách svojich píleli.

Když slavnost ta vrcholu svého dosáhla, vešla *do prostřed* dcera Herodiadina, aby slavnost tu ještě zvýšila; *do prostřed*, dí Matouš, bezmála do *prostředku hostův*, nebo jak z Marka 6, 24. 25. vysvítá, ženstvo v jiném sále hostinu mělo nežli hodovníci mužští; tudy se tamže v. 22. o Salómě děvici dí, že *vešla*, totiž do sálu, kde muži stolovali, ač jiní vykládají *o prostředku slavnosti*. Byla ta slavnosť bezmála po prvé od té doby držena, co Heródes Antipas sobě Heródiadu připojil, a tudy se vynasnažila Herodias se své strany radost dne toho rozmnožiti, jakož i toho na vzájem se nadála, že žádosti její o smrt Jana již tajené a ututlávané, již veřejně, ale posud darmo projevované, nový ten manžel její tím spíše se propůjčí. I stalo se jí po vůli. Tak zajisté zalíbila se dcera její Heródovi, že, jak Matouš a výslovněji Marek 6, 23. vece, *jí s přísahou slíbil dáti, byť i polovici království svého.* Děvice ta bylaby snad ráda něco jiného zažádala; avšak staráním, nabádáním a navedením, ponuknutím a popudem mateře své žádala o hlavu Janovu, an této, jak praveno, mnoho na tom záleželo, aby co nejspíše nevhodného kazatele se zbavila. Tudy sv. Marek dí 6, 25., že děvice od matky, čeho žádati, vyslyševši, s chvátáním šla ku králi a prosila řkouci: *Dej mi hlavu Jana Křestitele na míse.*

Tu se najednou skalila veškera radost té slavnosti; aspoň o Heródovi Antipovi to kladou evangelisté Matouš a Marek. Zdaliž také hosté se zasmutili? Písmo toho nepraví; ale to jisto, že Herodiada právě tenkráte smutku toho, který ji nejvíce tížil, sprostiti se doufala, když král či tetrarcha se žádosti děvině propůjčil. Antipas učinil to nerád; nebyl srdce zlého, prolévání krve nemiloval, a bylo obyčejno při hostinách milosti udělovati, nevšak k smrti odsuzovati; nadto s následky zlými skutku toho nešlechetného sebe šáliti nemohl. I bylby rád odepřel toho; ale *pro přísahu*, pro dané slovo, *pro spoluhodovníky* domníval se, že ovšem žádosti děvice povoliti musí, ana, jak držel, čest jeho toho na něm vymáhala. Pokládají někteří vykladači, že na bílo a na očistu se zarmouceným dělal; leč co u sv. Marka na dotčeném místě čteme, svědčí, že zármutek jeho opravdový ač nestálý byl.

Jakož ale přísaha jeho nerozvážlivá byla, tak vyplnění slibu toho takovým skutkem hříšno bylo. Sluší zajisté jen dobré sliby

plniti, a nebyla u Antipy leč hrdá pýcha, že proti lepšímu napomenutí svého svědomí přece hroznou žádost tu vyplniti svolil. Ani přísaha zajisté nemohla a nesměla ho přiměti k činění vůle děvice, jelikož zlý skutek žádnou měrou dobrým se státi nemůže. Snad mu na mysli tanula přísaha Jeftova Jud. 11, 35., jenž domněv se, že musí plniti, co přísahal, vlastní dceru smrti obětoval; snad též mu připadl na paměť osud pohanských stoiků, tak že za to měl, že nevyhnutedlným věcí spojením k tomu skutku mimo svou vůli doháněn jest. Jakkoli jest, věděl on na chvíli toto svědomí svoje uchlácholiti, ač brzo se opět, jak u Mt. 14, 2. viděti, mocně a hrozivě v něm ozývalo. Poslal tedy kata, aby Janovi hlavu sťal. Kata poslal ze svých vojáků jednoho, tulejníka čili kopinníka, ti zajisté u Římanů a jiných též národů za toho času službu katův zastávali. I donesena hlava pro jistotu, že skutečně již Jana na živě není; *vzavši děvice hlavu tu dala ji mateři.* Což všecko se buď v Machéruntě dálo, kdež Jan v okovech držán byl, buď v Liviadě městě velmi blízkém, kam tedy pro nedalekost tu Janova hlava snadno donešena býti mohla. *I přišli na to učeníci Janovi a vzali tělo* mistra svého *a pochovali je*; snadno a ráda se jim vydala mrtvola nemohouci již trestati ústy svými a tím spolu *poněkud* lid dal se uchlácholiti; aspoň to byl náhled Antipův. Byl bezmála jemu hrob učiněn v Machéruntě, potom ale mrtvola byla přenesena do Samarie, kde ve čtvrtém století ostatky jeho za císaře Juliána apostaty spáleny byly.

Některým Židům, vece Josef Flavius starož. 18, 5, 2., vidělo se, že Bůh vojsko Antipovo ve vojně s Aretou, králem arabským, otcem pravé jeho manželky, pro zločin ten na Janovi Křestiteli spáchaný docela zahubil. Jakož pak ani v jiných věcech se mu nápotom neštěstilo; byl zajisté právě tehdá, kdyžto za návodem Herodiady o vínek královský se u Kaja císaře ucházel a již domněl se královského titulu dostati, i s Herodiadou všech krajin svojich zbaven a napřed do Gallie, potom pak do Spanie vyhostěn. A tak mu táž Heródias byla příčinou pohromy, která mu zavdala podnět k nepravosti.

Převhodna jsou slova sv. Zlatoústa o pokojném, mírném, vší náruživosti prázném spůsobu vypravování příběhu toho od sv. evangelistů (hom. 48. in Matth.): Aj jak šetrně a jak vymlouvavě všecko vykládají evangelisté! O Heródovi dějí, že učinil to pro spoluhodovníky a pro přísahu, a že rmoutil se; o děvici opět, že byla od mateře stará a navedena. Ano i o ženě Herodiadě šetřivě evangelista mluví; nedí zajisté: navedena byvši děvice od krvolačné, zlotřilé ženy, nébrž počestným jménem ji jmenuje řka: od mateře.

Když Jan již pochován byl od učeníků jeho, *přišli tito* ku Kristovi, aby Mu o tom pověděli. Učinili to dílem pro tu, kterou se ku Kristovi nesli, úctu a přízeň, ač přivinulost ta jejich posud nebyla té výše dostihla, aby docela ku Kristovi byli přešli. Dílem snad také chtěli Krista vystříhati, varovati a k opatrnosti nabídnouti. Na to praví Matouš: *Což když uslyšel Ježíš, odebral se na loďce na místo soukromé.* Táží se vykladatelé: co Ježíš uslyšel? Kam se odebral? A proč se pryč odebral? Někteří slova *O čem uslyšev Ježíš* táhnou k slovům Antipy v. 2. proneseným, že v Kristu z mrtvých povstal Jan Křestitel; jiní spojují slova ta s bezprostředně předchozími věcmi, *že uslyšel Ježíš o smrti a pohřbu Jana Křestitele.* Jiným ale vykladačům se vidí, že sv. Matouš k obojím věcem prohlídá, poněvadž pověsť obojí bezmála stejnou dobou se v stoupenstvu Kristovu rozšířila a obě věci ty příčinou byly, proč Pán Galiléu ostavil. V tom Pán podle moudrosti své jednal a odešel na druhou stranu jezera nechtěje ještě, ana nepřišla hodina jeho Jo. 7, 30. 8, 20., v nebezpečenství života se vydávati a déle v podkrají Antipovi podrobeném setrvati. I odebral se do zemí Filippovi podřízených, kterýžto Filipp nejlahodnější ze všech Herodovců měl povahu. Nad to, jak dí Marek 6, 31. právě učeníci jeho zpátky z vyslanství svého, unaveni a umdleni, se vrátili, a tudy Ježíš na soukromé s nimi místo k jich otavení se doplavil a po některou chvíli v samotě s učeníky svými na severovýchodě jezera tiberiadského prodlel. O čemž dověděvše se lidé, pěšky za Ním se vydali obejdouce oblouk, jímž dvě místa, kde dříve byl, Kafarnaum totiž, a kam nyní přibyl, Betsaida Julias od sebe odrůzněna byla. Oblouk ten nepatrný byl, a mohli ovšem někteří tam dříve než Pán na lodi přijíti. Co se potom dálo, vykládá Matouš v tento spůsob:

14. A vyšed uzřel zástup mnohý a slitovalo se mu jich a uzdravil nemocné jejich. 15. Když ale se zvečeřelo, přistoupili k Němu učeníci Jeho řkouce: Pusté jest místo a hodina již minula; rozpusť zástupy, ať odejdouce do vsí nakoupí sobě pokrmů. 16. Ježíš ale řekl jim: Není jim potřebí odejíti, dejte jim

vy jísti. 17. Odpověděli Jemu: Nemáme zde než pět chlebův a dvě ryby. 18. A On řekl jim: Přineste mi je sem. 19. A rozkázav zástupu rozložiti se na trávě vzal pět chlebův a dvě rybě a vzhlédnuv k nebi dobrořečil a polámav dal učeníkům chleby, učeníci pak zástupům. 20. I jedli všickni a nasytili se. A vzdvihli ostatky dvanácte košův drobtů plných. 21. Těch pak, kteříž jedli, byl počet pět tisíc mužů, kromě žen a dětí.

Což tu sv. Matouš vypravuje, u všech jiných evangelistů čte se také, a sice nejenom u Marka a Lukáše, nébrž i u Jana, ač tento velmi zřídka se s jinými evangelisty stýká. Pro jasnější zázraku pochopení na veškery čtyry evangelisty ohled bráti musíme, an sebe vzájemně doplňují.

Viděli jsme, že Pán přeplavil se na loďce do Zájordání na poušť, aby tam apoštolé Jeho, kteříž právě z apoštolské cesty vrátili se, odpočinuli, poněvadž v Kafarnáu lid ze všech stran valil se, že ani pojísti nemohli Mr. 6, 33. Byla poušť ta dle Luk. 9, 11. blíže Betsaidy. Ale tam za Pánem odevšad se sbíhali zástupové, o království Božím poslouchati chtíce, a poněvadž viděli divy, kteréž Ježíš činil. Jo. 6, 1. 2. Pán, dí Jan, vstoupil soukromí na horu a tam byl s učeníky svými. Ale neustranil se tak lidu ve svém ústupu, aby nebyl opět záhy se k lidu odevšad se hrnoucímu vrátiti a jemu duchovně, a tentokráte i tělesně, dobrodiními se propůjčiti hodlal. Vyšel tedy z ústupu svého, nebo láska nedbá o sebe tak jako o jiné a obětuje se dobru bližního svého; nad to pak všeláska, Kristus! I uzřev zástupy lítostí srdečnou se pohnul, že, jak Mr. 6, 34. vece, *byly jak ovce nemající pastýře*, vyučoval je království Božímu a neduživé uzdravoval takto jejich dychtivost (čehož Jo. 6, 1. 2. 3. pominul) odměně. Vyučování a uzdravování to drahnou část dne toho strávilo, a již nachyloval se den, jak Luk. 9, 12. aneb jak dí Matouš, se zvečeřelo či již bylo k večerou, což ale není nic jiného, než že se nachýlil den aneb jak dí Mr. 6, 35., že již mnohá byla hodina; nebo sám Matouš níže o večeru opět mluví, dva večery, dřívější když se slunce k západu kloní, a pozdější když se stmívá, rozeznávaje. Byl tedy čas, aby lidé pojedli. Tudy přistoupili učeníci Mr. 6, 35. L, 9, 12. ku Kristovi a pravili: *Místo to pusto jest, propusť lid, ať odejdouce nakoupí sobě pokrmu* a příkrovu si naleznou. Pusté bylo místo, bezbydlné a bezpotravné, vece sv. Chrysostomus. Ale Ten, jenž obor světa živí a Israelitům na poušti (Ž. 77, 19.) potravy poskýtal, ten byl tuto na poušti té. Den se schyloval; ale ten, jenž času nepodléhá, ten pečuje, mluví a činí tuto. Z lidu nikdo se ku Kristu neodvažuje, úcta je drží ve vzdálenosti a okamžitá nadšenost nedává jim hladu pocítiti. Avšak apoštolé za lid prosí a prostřednictví zaň — ač nedokonalí ještě jsouce — na sebe přijímají.

Ale Pán chtěl jak lid tak také apoštoly na zázrak, jejž učiniti zamyslil, připraviti, aby mysl svou naň pozorněji obrátili. Tudy apoštolům, než ještě, jakým by spůsobem se to díti mělo, rozuměti mohli, vece: *Netřeba jim odejíti, dejte vy jim jísti.* Mr. 6, 37. L. 9, 13. mluví souhlasně s Matoušem 14, 16. I divíce se učeníci povídají Pánu (Mr. 6, 37.): *Máme-liž jíti a za dvě stě peněz chlebů nakoupiti?* Otázku tu pronesli s podivením, že Pán toho do nich se domýšlí, ješto ani dvou set denárů neměli, aniž by, jak Jo. 6, 10. Filipp praví, bylo peněz těch na koupení pro toli lidstva stačilo. Nebo Pán se byl bezmála po slovech svojich: *dejtež vy jísti jim* obrátil k Filippovi a on sám odpověděl sice: *Za dvě stě peněz chlebů nebude dosti pro takový zástup* (Jo. 6, 7.), avšak poněvadž otázka Páně nejenom Filippa, než všechněch apoštolův týkala se, také někteří jiní z apoštolů odpověděli v ten spůsob, jak na dotčeném místě Mr. 6. 37. praví. Tu pak se táží vykladači, proč Pán tázal se i apoštolů a proč mezi nimi právě k Filippovi se obrátil a jeho se tázal. Odpověd na to dávají tu, že Pán to učinil, aby zkusil apoštolů svých a tudy se tázal a odpovídal několikrát, aby důvěru v nich vzbudil, a jak již praveno, na zázrak zamýšlený je upozornil; kdyby zajisté z nedojípky a nenadále byl Pán zázrak ten učinil, nebyli by ho lidé ani apoštolé pozorovali, poněvadž by ani hlad lidí ani počet jich ani nemnohost chlebů nebyla jasna a na zřeteli bývala. Filippa se tázal raději nežli jiných, poněvadž on bezmála nejvíce potřeboval potvrzení u víře, jak se vysvítati zdá z Jo. 14, 8., kdež se ku Kristu proslovuje: *Pane, ukaž nám otce a dosti nám bude.*

Když pak byl dosti mysl jich na zázrak ten připravil, tedy se jich tázal: *Koli chlebů máte?* Marek 6, 38; tím velel jim, aby mezi lidstvem ohlédli se a bylo-li by kde něco potravy, aby jemu oznámili. Oni poslechli; a prohledavše zpravili Pána, že není tu leč pět chlebů a dvě ryby Mt. 14, 17. Mr. 6, 38. L. 9, 23. (kterýž nejstručněji

vypravuje, a Ondřej, bratr Šimona Petra, dokládá Jo. 6, 9., že chlebové ti nalezli se *u pacholíka a že ječné jsou.* Chleby a ryby ty bezmála pacholík ten na prodej měl, ač nebyla-li to zásoba pro tu, k níž přináležel, rodinu.

Na to Pán než přistoupil k tomu zázraku, jejž milordně zamyslil, dvojí věc ještě přikázal; nejprvé, aby mu chlebů pět oněch a ony dvě rybě donesli. Což když se stalo, poručil, aby lidé po kupách se na trávě rozložili, nebo tam *mnoho trávy bylo,* jak dí Jo. 6, 10.; bylo zajisté z jara, anať velkonoc blízka byla Jo. 6, 4. I učinili tak učeníci a rozložili veškeren lid po hromadách a řadách a vrstvách podle počtu, po stu a po padesáti osobách; to velel Pán dílem, aby apoštolé beze zmatku rozdávati mohli a nikoho nepřehledli, dílem aby počet celého zástupu snadněji se ozračoval a tudy velikost divu patrna byla. V trávě je rozsadil Pán a tudy vyhlížela věc ta jako svátečná; neměli jísti stojíce, nébrž sedíce, poněvadž jim Pán pohodlí spolu přál a měla hostina skrovná tato míti do sebe oznak blaženosti spolu jsouci obrazem hostiny té, ve kteréž Pán sám sebe nám poskytá; u Jana zajisté hned po zázraku tomto Pán slíbí dáti své tělo a svou krev za stravu a za nápoj duší lidských k životu věčnému.

Vzal teď Ježíš chleby, a apoštolé očekávali ozvláštní pomoci, ač jakým spůsobem by se díti měla dosud nevědouce, celou však nyní důvěru v Pána složíce. Nyní pohlédl Pán k nebi a *díky činil* či raději *chvalořečil,* modlitbu vykonával, kterou modlitbou moc divotvorná chlebům vzrostla; druzí překládají *dobrořečil, žehnal,* což na jedno vychodí, poněvadž požehnání to modlitbou se dálo. *Pohledl k nebi a modlil se,* aby jak dí Zlatoúst, ukázal, že moc zázraky činiti od Otce má a aby nám naučení dal, odkud všeliké pomoci žádati máme. Nevezdy Pán hodlaje divy činiti k nebi pohlédal, aby to vezdy konaje nezdál se nemíti vlastní moci k činění zázraků, a toho nikdy nečině, nezdál se Otce neuznávati.

Požehnav dal *chleby a ryby apoštolům, aby lidu předkládali,* aby tím spůsobem skrze ně se div vykonával, čímž oni makavějšího důvodu o zázraku nabyli a spolu během obrazným vyučeni byli, že jim příslušeti bude rozdávati tajemné dary Boží svěřeným lidem. Naznačeno tím, že co služebníci církve činí posvátného, jenom v rozkazu Kristova činí nejsouce leč rozdavačové darův od Krista udělovaných. Jedli všickni a *všickni nasyceni byli,* ano dvanácte košů drobtův a odlomkův zbylo na důkaz, že všickni dosyta byli se najedli. *Košové* ti byli košové na cestách obyčejní, dvanácte jich stálo, poněvadž dvanáctero apoštolů rozdávalo a spolu sbíralo. Co sebrali, nebyli toliko drobtové, nébrž úlomkové, úkruchové; chléb zajisté, jejž jedli, byl tenký chléb koláčům, líhancům, pagáčům, oplatkům, pokrutám podobný, který krájeti nedal se, nébrž lámati se musel. *Sebrati* drobty velel Pán dílem, aby zázrak v celé své zvíci poznán byl, dílem, aby nás šetrnosti k darům Božím a šetřivosti naučil.

Bylo pak lidí, jenž nasyceni byli, okolo pěti tisíců. Jo. 6, 10. slovo to, že *okolo pěti tisíců* jich bylo, se čte i ve vulgátě; řecký text na jiných místech slůvko *jako* či *okolo* čte Luk. 9, 14. Mt. 15, 21.; u Marka v nejnovějších vydáních slovce to vymazáno. Pět tisíc jich bylo, žen a dětí nepočítajíc; počítati se snadno mohli, poněvadž po kupách o stu a padesáti se byli rozsedali.

Nemůžeme tu pominouti mlčením otázky od vykladačů a vesměs od theologů často navrhované. Ptají se totiž, *kdež* se rozmnožení chlebův dálo, zda v rukou Páně, či v rukou apoštolů, či do konce v rukou jedících? Představují sobě div ten někteří, jako byl onen v Starém Zákoně ode prorokův Eliáše a Eliséa učiněný. Eliáš totiž dí 3 Reg. 17, 14. k ženě v Sareptě, která jej byla pokrmem občerstvila: *Neubudeť mouky v nádobě, aniž oleje ubude v lahvici, dokavad nedá Hospodin deště na zemi.* A Eliséus 4. Reg. 4, 5. 6. vdově chudé rozmnožil zázrakem tím olej v nádobě, že z malička oleje do přečíslných nádob nalévala a veškero osudí naplněno bylo. Tedy domnívají se, že když Pán lámal a apoštolům dával, že již v rukou Jeho se rozmnožovali chlebové, ale že ani v koších, v nichžto chleby ty nesli apoštolé, chleba neubývalo, až se byli všickni nasytili. Jiní sobě představují, že toliko v rukou Páně div stal se a že ruce Páně byly jako úrodná země, v níž Bůh z mála semen hojné požitky vyvodí. Ještě jiní za to měli, že veškera moc zázračná záležela v sytnosti či v sytné moci chlebů a ryb jim ode Pána propůjčené, že ač málo dostali, přece nasyceni byli. Leč tito poslední docela proti výslovným výrokům písma se prohřešují, ješto tam dí se, že všechněm toli dáno bylo, koli žádali a o dvanácti košech drobtů řeč jest! Ostatně my nevědomost svou vyznáváme; kdož ví, jakým spůsobem bylina roste? To ale jisto jest, že zázrakem tím dokázal Kristus se býti Synem Otce, opečovatele veškerenstva a že nám v tom divu

dal obraz prozřetelnosti Boží. Rozmnožil chleby, dí Zlatoúst, a nestvořil chlebův z ničeho, aby nezdálo se, že stvořenstvo moudrosti Boží odporuje a aby dokázal, že veškerenstvo dílem Jeho jest.

Jak jsme již toho dotekli, byla celá ta skromná avšak zázračná hostina náznakem duchovné hostiny, sv. eucharistie totiž; v tom zajisté se otcové svatí shodují. Ale nemálo se v tom všickni nacházejí, že rozmnožení chlebů bylo obrazem toho požehnání, jež almužna sebou nese. Jan Almužník, patriarcha Alexandrijský, říkával, že z vlastní zkušenosti ví, že člověk tím více od Boha dostává, čím více almužny rozdává. Sv. Zlatoúst (h. 50.) vece, že dávání almužny jest nejvznešenější umělost, jejíž dílna v nebesích jest. Bůh zajisté, dí Apoštol 2. Cor. 9, 10., *přispoří úrodu spravedlnosti* (t. j. almužny) *vaší*. A Prov. 19, 17 vece: *Na úroky půjčuje Hospodinu, kdo se smilovává nad chudým, a hojně odplatí jemu.*

Přidává Jan 6, 14.: *Lidé uzřevše div pravili: Tento jest jistě prorok, jenž přijíti má na svět. Ježíš poznav, že Ho chopiti a králem učiniti chtěli, ušel opět na horu sám jediný.* Lidé tedy nad zázrakem žasnouce Ježíše za očekávaného Messiáše drželi a již někteří z nich radovali se těm radostným časům, kteří skrze Něho světem zavládnouti a národ jejich tak nevýslovně oblažiti měli. Již na tom byli, aby Ježíše za krále zemského, jehož očkávali, vyhlásili. Avšak Pán *ušel na horu.* A v tom se sv. Matouš potkává s vypravováním Janovým. Vypravuje pak dále sv. Matouš:

22. A hned přinutil Ježíš učeníky vstoupiti v lodičku a předejíti Jej na zámoří, až by propustil zástupy. 23. I propustiv zástup vstoupil na horu sám pomodlit se; a když byl večer, samoten byl tamto. 24. Lodička pak u prostřed moře zmítala se vlnami, nebo byl vítr protivný. 25. O čtvrté pak stráži noční přišel k nim chodě po moři. 26. I uzříce Jej po moři choditi ulekli se řkouce: Obluda jest to, a strachem vzkřičeli. 27. Tudíž pak Ježíš promluvil k nim řka: Dobré mysli buďte, jáť jsem, nebojte se. 28. Odpověděv pak Petr řekl: Pane, jestli Ty jsi, rozkaž mi k sobě přijíti po vodách. 29. On pak řekl: Pojď. I sstoupiv Petr s lodičky šel na vodách, aby přišel k Ježíšovi. 30. Vida však vítr tuhý, bál se, a počav tonouti vzkřiknul řka: Pane, zachraň mne. 31. Ihned Ježíš vztáh ruku uchopil jej a dí jemu: Malověrče, proč jsi pochybil? 32. A jak vstoupili na lodičku, přestal vítr. 33. Ti pak, jenž na lodičce byli, přistoupivše poklonili se Jemu řkouce: Jistě Syn Boží jsi.

Tu nápadno jest slovo evangelisty, že *přinutil* Ježíš apoštoly vstoupiti v lodičku a upředíti jej. Neučinil toho Pán bez příčiny. Jak z Jo. 6, 14. vidčti, lid uviděv zázrak o chlebích jižjiž Pána co žádaného zemského krále a Messiáše do Jerusaléma ku svátku přesničnému právě nastávajícímu vésti a před národem tam shromážděným vyvolati hodlal. Ale toho se lidu nemohlo dostati bez apoštolů, jejichž pomoci zhola potřebí se lidu býti zdálo, ač měl-li se úmysl jejich podařiti a ta, jak ji tuším jmenovali, skromnost Páně přemožena býti. Ježíš ale tím, za nějž Ho vyvolati v triumfu mínili, býti neráčil a předešel počínání takové tím, že apoštoly od sebe napřed poslal; tak záměr ten celý zmařen byl a zmatkův se ušlo, kteří by z toho byli stali se. Druhá příčina toho Páně od apoštolů se odloučení byla, jak Mt. v. 23. dí, aby se *na hoře modlil o samotě.* Pěkná to protiva a pěkný důkaz o tom, jakým králem byl, ne ovšem takovým, za jakého Jej lid prohlásiti volil. Apoštolé nerádi se ode Pána odloučili, buď že sami v tom s lidem úmyslu souhlasili, buď že za jinou příčinou bez Něho nechtěli býti; avšak uposlechli Pána, v tom nemalého příkladu nám zanechavše, jak ve všem na Pána pohlédati a cest Jím vykázaných držeti se máme, ač bychom, proč něco se děje, nevyrozumívali. A cestami takovými Pán také církev svou vede, často do takových okolností ji přijíti nechávaje, kdež se nad myslemi lidskými pomrákává, kdež ale přece Pán ku spasení lidstva prohlédá.

I v tom ke spáse naší prohlídal, když na hoře o samotě modlil se. Což zajisté mohlo u Něho, jenž Pán byl stejné s Otcem bytnosti, předmětem býti modlitby jeho leč spása lidstva? A poněvadž spáse lidstva se hříchové jeho na odpor stavili, což mohlo býti předmětem proseb Páně, leč náměstné odprošování nepravostí lidských a částečné za ně dosti činění? Ovšem pak, jakož také kladou sv. otcové, obcování s Bohem Otcem byl pravý živel Syna Božího, ale pracování

Jeho o spáse lidské, Jeho s lidmi zacházení, jich vyučování byla ustavičná oběť a ustavičné se odříkání největšího blahoslavenství. Nad to dal sám příklad, kterak i my na modlitbách trvati a pro lepší k Bohu mysli povznešení na ústraní a ústup ubírati se máme, poněvadž Os. 2, 14. vece Hospodin: *Na poušť uvedu tebe a tam k srdci tobě mluviti budu.* Hora dle sv. otců vyznamenává obvýšnost mysli, která k modlitbám se vymáhá; tudy Pán na hoře modlívá se. Avšak o tom již častěji jsme dotýkali.

Učeníci zatím, poněvadž jim Pán hodiny, kdy k nim přibude, neurčil, ač v tom poslušni jsouce že v loďku vstoupili, jednak nedaleko břehu trvali očekávajíce, že snad Pán přece ještě přijde. Lid ode Pána *propuštěný* — jak propuštění to se dálo, nevíme — naděje své bez mála nenechal, nébrž na dobu pozdější, snad na den nejprvé příští toliko ji odložil. Leč Pán dlouho na modlitbách prodléval, lodička pak přece při všem váhání apoštolů na své dráze k Betsaidě a odtud ku Kafarnáu již přibyla na prostřed moře či v prostřed jezera, jenž bylo čtyřicet honů široké; apoštolé zajisté byli dle Jana 6, 19. pětadvacet honův již se plavili. O jezeru tom viz Jos. Flavia V. Ž. III. 10, 7. a výše 8, 24. 4, 18. Lodička ta vlnami a příboji všelijak zmítána, postrkována, potykována a potrhována byla a apoštolé velmi trápili, soužili a trudili se s ní nemohouce prudkosti větru dosti rázně odolávati. Pán ponechal jich samotných ač věda, jak se jim děje; před ním zajisté noc svítí jako den a mrákota jasně mu bleskotá Ž. 138, 12. Ale opět se splnilo, že dopustil, ale neopustil. Dopustil zmítání, namáhání, s vlnami se potýkání, lopotování a pachtění; ale neopustil jich, nébrž v dobu *čtvrté stráže na kuropění* k nim přibyl a z veliké nesnáze jim pomohl. Pozdě k nim přišel, aby tím patrnější byla pomoc Jeho a aby v Něm tím zřetelněji něco vyššího než krále zemského spatřili.

Stráž čtvrtá či čtvrté bdění jest doba ode tří hodin do šesti z rána. Židé rozdělovali noc na tři stráže, jak viděti Thren. 2, 19. Jud. 7, 11. 12. Ex. 14, 24. 16, 25. Luk. 12, 38.; leč když přišli pod žezlo římské, tu na mnoze přijali obyčej od nich čtvero nočních ponůcek či stráží počítati. Římané stráž každou třetí hodinu vystřídávali. Veškery stráže zahrnuje Pán u Marka 13, 35., an dí: *Bděte, nevíte zajisté, kdy Pán přijde, u večer-li, o půl noci, o kuropění, čili ráno.*

Tenkrát tedy teprv, když byli již se namáhali téměř po celou noc, přibyl Pán k nim chodě po vodě či nad vodami a tím svou nad přírodu povýšenost a mocnost dokazujíc. Měl sice pravé hmotné tělo, jako my druzí lidé, avšak božství Jeho všemohútné s tělem spojené učinilo Jej Pánem oproštěným od zákona tížení. Zákonu tomu se jindy podroboval, tentokráte ale vůlí svou nad zákon ten povýšil se; dokázal býti se oné moci, o které dí Job 9, 8. *že roztahuje nebesa a kráčí na vlnách mořských a činí věci veliké, nevystižitelné a divné, jimž není počtu.* Ale i to pravda jest, čemuž jiní chtějí, že Pán bezhříšen jsa stav prvopočátečný či stav rájský na sobě nosil, podlé něhož člověk nezhřešiv byl by dokonalým pánem přírody býval, jak mu to Hospodin na počátku světa připověděl. Gen. 1, 26. 27. K jakémukoli pak náhledu se připojíme, to vidíme, že Pán té moci, kterou sám po vodách chodil, udělil Petrovi, když Pána poznav k Němu přijíti zažádal.

Dříve ale učeníci zhledše Pána, který mimo ně zdál se dále ubírati, jak klade Mr. 6, 48., nepoznali Ho pro dálku. Mrákota noční šálila a klamala učeníky, že nepoznali Pána, jak i nám mrákota duchovní mysl zastírá, že v nebezpečných dobách nezříme Pána nad valy a příboji věku se vznášeti. *I ulekli se náramně a zkřikli* domnějíce se, že *obluda,* přístrach, vidmo, příšera či strašidlo nějaké *jest.* U všech zajisté národů domnění takové nachází se (Aug. c. D. 9, 11.), a lidé, kteří se živlem nebezpečným, jako rybáři s mořem, obcují a nehodám všelijakým při živení sebe podléhají, ti ozvláště k věření věcem o příšerách a vidmách nad míru náchylni jsou. Strašidly či vidmy se rozumějí duchové, kteří viditelnou nějakou tvářnost na se vzali a v ní lidem se zjevují, buďte již duchové ti duše lidí zemřelých, aneb jiní jacíkoli duchové, ač nejvíce o zlých duchách, o démonech či běsech se rozprávělo. Židé či raději rabínové jejich měli o tom zevrubné nauky a rozeznávali noční, ranní a polední vidma, zvláštními je jmény nazývajíce. Kristus se o takovém duší a duchův zjevování nepronesl a církev víru tu o své váze a míře zůstavuje, tomu jednak učíc, že bez vůle Boží nižádný nám uškoditi nemůže.

Apoštolé se bezmála domnívali, že to, co se jim ukazuje, vidmo není leč nějaký zlý duch, snad jeden z těch, ježto Pán byl před některým časem na těch stranách z lidí vypudil a kteří potom do stáda vepřů vešedše v jezero právě to, jímž se apoštolé plavili, uvrhali se. Nyní pak Pána u nich nebylo;

nemohli-liž za to míti, že zloch nad nimi větší moc míti bude, než by se to bylo u přítomnosti Páně díti smělo? Byli již jednou v bouři na témže jezeru 8, 24., ale tenkráte Pán, ač spal, přece u nich byl a snadno se Ho dovolali. Nyní ale kdež jest Pán? Tudy můžeme rozuměti vzkřiknutí jejich. Ale Pán dle dobroty své nenechal jich ve strachu a nebezpečí, nébrž *ihned*, vece Matouš, volal: *Dobré buďte mysli, nebojte se, já jsem*, aby tudíž strachu pozbyli. Sotva však Petr ohnivý, odvážný a ku Kristu nad jiné apoštoly láskou vřelou se nesoucí, Páně hlas uslyšel, tudíž žádal: *Pane. povel mně k Tobě jíti.* Všady Petra vroucné lásky a víry býti shledáváme. Když se Pán tázal, kým by Ho lidé býti pravili, vyznal Petr Krista býti Synem Božím. Když hodlal Pán jíti k utrpení, překážel Petr, ač bloudě v mysli, avšak nebloudě v lásce a přivinulosti ku Kristu. Po vzkříšení Petr poznav Pána, an druzí na lodi zůstali, za Ním se do moře vskočiv pustil. Touže horlivost a vroucnost i tu projevuje, an žádá, aby Pán mu k sobě jíti velel. Nevece Petr, dí Zlatoúst: *pros za mne*, nébrž *poruč mi jíti;* nebo věděl, že Kristus Syn Boží jest. Aniž pravil Petr: Nauč mne choditi *nad vodami*, jako okázalosti píleje, nébrž *povel mi k Tobě jíti*, lásku svou ku Kristu jevě. Když pak povelel Ježíš: *Pojď*, tedy sešel s lodi a kráčel po vodách mocí jemu od Krista propůjčenou. Ale když vítr prudčeji dunul, tedy bál se Petr, a jak ho bázeň pojímala, tudíž tonouti počal. A Pán dopustil mu tonouti, aby křehkost svou poznal a nahlédl, že jenom moc Páně zachovala jej. I volá ku Pánu: *Pane, zachraň mne!* Moře a jeho valy nesklomily a nestlumily mysli jeho, ale věc mnohem menší, vítr, srdce mu odjímá, podle čehož člověkům jiným se stává, že větší pokušení přemohše menšímu podléhají. *Pán tudíž vztáhl ruku*, uchopil jej a slovy: *proč jsi pochybil, malověrče?* mu pravou příčinu tonutí opověděl, že nebyl totiž vítr, nébrž pochybnost jeho námětkem jeho se potopování. Velka byla víra Petrova, Pán ale jej přece malověrcem nazývá, poněvadž víra jeho, ač vroucí, nebyla posud dosti vkořeněna a hluboka a tudy v nebezpečí se viklala. Když ale byl Pán mu podal ruky a jej uchopil, tedy Pán snad některou chvíli s Petrem na vodách chodiv *na loď vstoupil*, načež *vítr* tudíž *přestal.* Svatý Jan 6, 21. zdá se praviti, že *Pána vzíti chtěli* na loď, ale že tudíž loď přistála ku břehu. Leč rozřešení toho v tom leží, co jsme právě povídali; chtěli apoštolé Pána tudíž vzíti do lodi, leč On poněkud šel po moři s Petrem, až pak potom přece do člunu vstoupil a ku břehu s nimi přistanul. A slovo *chtěli* Jo. 6, 21. jest toli co *zvali* Ho, kynuli Jemu, prosili Ho, propůjčovali se tomu.

Tedy ti, co na loďce byli, *přistoupili, poklonili se Jemu*, t. j. padli před Ním na kolena a na tvář a radostným vyznáním, hlubokou přesvědčeností a neskončenou úctou pravili: *V pravdě Ty jsi Syn Boží.* Byli to apoštolé a kteří na loďce s nimi nacházeli se; nebo když se dí v písmě, že *apoštolé sami byli do člunu vstoupili*, Jo. 6, 22., není smysl, že sami a nikdo s nimi na loď nevešel, nébrž že Kristus s nimi na loď nevstoupil. Synem Božím Jej Nathanael Jo. 1, 50., Synem Božím Ho démonové nazývali (výše 8, 29). Tuto ale již apoštolé více význam slova toho pochopovali, neberouce ho pouze za jiné jméno Messiáše a krále israelského, jak tam Nathanael, nébrž již nadpřírodnou božskou Kristovu přírodu nahlédajíce, ač ještě nikoli celé dovahy toho nepronikajíce, anoť teprv po seslání Ducha svatého veškera hloubě a výše slova toho se jim otevřela. Na to názvu toho nepostižení bez mála se potahují slova, jež přidává sv. Marek 6, 51., že se *tím více děsili, an nevyrozumívali zázraku o chlebích*, t. j. nestali se jím rozumnějšími ku považování toho, jakou moc Pán takových zázraků činěním na sobě projevil.

V obvýšném smyslu *lodičkou* slyší sv. otcové církev a *příboji* nehody a pronásledování. Nad to bouře jest pro člověka žádost jeho, dí Augustin. Miluješ-li Boha, chodíš nad vodami světa a veškeru bázeň světa pod nohama šlapeš. Ale pro mnohé lidi, přidává týž sv. otec, jest blaženost právě největší bouří a velké statečnosti třeba, abys v okolnostech šťastných neklesl, a velikým jest štěstím od štěstí nedati se překonati. — *Čtverem stráží* sv. Tomáš Aquinský slyší čtvero občasí, věk před zákonem, věk Zákona Starého, věk milosti v Zákoně Novém a věk nebeský, kdež veškeří příbojové a všechny bouře přestanou. Sv. Augustin ale vece, abychom ještě jednou ho poslyšeli: *Ten, jenž tuto lodníkům břehu dojíti dal, zdaž církvi své pokoje věčného nedopřeje?*

Ještě dodati musíme, že v. 24. text řecký něco jinak čte než latinský, dvě věty maje, kdež latině se čte jedna. Čte se totiž v řeckém textu: *Lodička pak již u prostřed byla, zmítána jsouci* či zmítající *se vlnami;* jež ovšem smyslu čtení to v nejmenším ne-

dotýká. Co na to dálo se, o tom vypravuje sv. Matouš takto:

34. I přeplavivše se přišli do země genezaretské. 35. A poznavše Ho muži místa onoho rozeslali po vší krajině té a podali Mu všechněch zle se majících, 36. a prosili Ho, aby se toliko podolku roucha Jeho dotkli, a kteřížkoli dotkli se, uzdraveni jsou.

Země genezaretská dle Jos. Flav. V. Ž. III. 10, 8. byla jenom malý osek či oddíl nížiny nad jezerem genezaretským k severu a k západu vinoucí se; dosahovala od Kafarnáa do Tiberiady obnášejíc třicet honů zdélí a dvacet honů zšíří. Jméno po městě Genézaru nosila, kteréž město dle Jos. 19, 35. leželo v pokolení Neftalimském a sloulo za stara Khinéret t. j. loutna aneb koryto. Rabíni slovo *genézar* vykládají *zahradou knížecí*, bezmála pro krásné a úrodné položení krajiny té; ale otcové takovému výkladu nevěřili, aspoň Origenes a Jeronym velice lituji neznati významu jména toho, kdež Kristus apoštoly k míru přivedl a kdež dříve podobenství oněch sedmero přednášel.

Obyvatelé míst oněch poznavše Pána, když byl z lodi vystupoval, tudíž dali všem po vší krajině věděti. I sešlo se mnoho neduživcův a ti prosili, by se aspoň podolku roucha Jeho, jak tam 9, 20—22. žena ona, dotknouti mohli. *A kteřikoli dotkli se Pána, uzdraveni jsou.* Znamenají k tomu vykladači, že hůl Mojžíšova zázraky činila, plášť Eliášův vody Jordánské rozdělil 4 Reg. 2, 8., kosti Eliséovy člověka mrtvého vzkřísily 4 Reg. 13, 21. Proč by nebyl měl Pán v podolek roucha svého připustiti moci uléčující? Pán obyčejně uzdravování svá s nějakým vnějším znamením spojoval k tomu prohlídaje, aby v církvi jeho nikdo zevnitřními milosti Boží znameními neopovrhoval. K tomu sv. Chrysostomus h. 50. in Matth. praví, že my v eucharistii netoliko podolek, nébrž celého Krista majíce a netoliko se Ho dotýkati, nýbrž požívati Ho mohouce s tím větší důvěrou a úctou k velebné Svátosti přistupovati máme. I dokládá: Pamatuj, že se dotad táž večeře drží, za kterou On sám s apoštoly stoloval. A kdekoli vidíš jí kněze posluhovati, pamatuj, že nevykonává jí kněz, nébrž že jest to ruka Kristova, která se k tobě prostírá.

Divové Páně zbavovali člověky neduhů a jim ke zdraví pomáhajíce nemálo zemskou jejich blaženost zvýšovali. A titéž divové také nemálo přispívali k tomu, že čest a sláva Páně rostla a se rozmáhala. I můžeme podle toho, co jsme ve předešlých hlavách slyšeli, souditi, jak nemilo to fariseům bylo, jenžto čím více sláva Páně se roznášela, tím více závistí se rozpalovali. Dávali o tom nemálo důkazů; o jednom ihned vypravuje sv. Matouš.

Hlava XV.

1. O nadužívání lidských stanov. 10. Co člověka poskvrňuje. 21. Uzdravení dcery Chananejky 29. a jiných neduživců. 32 Nasycení sedmi chleby čtyr tisíců.

1. Tehdá přistoupili k Němu z Jerusaléma zákoníci a fariseové řkouce: 2. Proč učeníci Tvoji přestupují podání starost? nebo neumývají rukou svých, když chléb jedí. 3. On pak odpověděv řekl jim: Proč i vy přestoupáte přikázání Boží pro podání svoje? 4. Nebo Bůh pravil: Cti otce a matku a kdo zlořečí otci neb mateři, smrtí ať umře. 5. Vy však díte: Kdož by řekl otci neb mateři: Dar, kterýž jest ode mne, tobě prospěje, 6. a neuctí otce svého neb mateře své: i zrušili jste přikázání Boží pro podání své. 7. Pokrytci, dobře prorokoval o vás Isajáš řka: 8. Lid tento ústy mne ctí, ale srdce jejich daleko jest ode mne. 9. Ale nadarmo ctí mne, učíce učení a přikázání lidská.

Když Ježíš, jak z předešlého víme, v podkrají genezaretském zdržoval se, přišli někteří fariseové a zákoníci z Jerusaléma, posláni byvše od synedria či velerady, aby Krista šetřili a na Něho stráhli a všelijak námětku nějakého k žalobám na Něho se domáhali, anoť již byli usoudili Jej stůj co stůj skliditi Jo. 7, 1. I přihodilo se, jak sv. Marek 7, 2. dotýká, že učeníky Páně obecnýma či neumytýma rukama jísti viděli. Tudíž rozhorlili se nad tím co nad velikým nějakým přestupkem, a Kristu Pánu to vytýkali, pokládajíce, že On jim toho trpěti

nemá, aby *podání* či *ustanovení od starších* t. j. znamenitých učitelů jejich a od vysoké rady či synedria, aneb raději podle Hebr. 11, 2. od starých otců *na ně podaná* a od dávna zděděná v tak lehké vážnosti měli. Honosili se zajisté Židé, že mimo zákon psaný Bůh dal Mojžíšovi ústná přikázání, jenž postupem času přešla z Josua po prorocích až na Ezdráše a odtud na ty, co za věku Páně žili, učitele. Pravili Pánu: *Proč učeníci Tvoji přestupují podání starších?* Jací by to podajové či podatkové byli, dokládá dílem Matouš slovy: *Nebo neumývají rukou svých, když jedí*; místněji ale je opovídá sv. Marek 7, 3., an dí: *Fariseové a všickni Židé nejedí, leč by často ruce umyli, držíce podání starších; a z trhu přišedše nejedí, leč umyjí se, a jest mnoho jiných věcí, kteréž jsou jim ustanoveny, aby je zachovávali, umývání koflíků, žbánů, měděnic i postelí.*

Předpisové takoví dáni byli od starost či představených židovských, a zváni jsou od nich *ohrady* či *ploty* zákona, poněvadž přikázáními těmi k tomu prohlédali, aby zákon Boží zevrubněji a pilněji se zachovával. Oni na nich sobě ozvláště zakládali a zevrubné jich zachovávání za věc nejdůležitější a i za větší nad zachovávání samého zákona Božího drželi. Zvláště když přišli z trhu, kdež snad se jich člověk levitsky nečistý dotekl, všemožně té neplechoty zbýti hleděli a tudy nejen sami se koupali, nébrž veškero nářadí domové, konve, číše, měděnice až i postele či sedadla, na nichž při jídle seděli či raději dle obyčeje východního leželi, bedlivě čistili a umývali. Učeníci ode mládí vychováváni byli v těch ustanoveních a jim docela uvykli a Pán sám se všem obyčejům věku svého podroboval. Avšak učeníci přicházeli tytýž v nesnáz, museli oběd svůj pro dav lidstva ku Pánu se hrnoucí často spěšně odbyti a umývání těch přečastých a malicherných zanechati. Ani tenkrát sice čistoty nezanedbali, avšak na spůsob předepsaný, na čas a na hodinu, jak jim ani nebylo možno, se nevázali.

Pán nepopírá toho, že učeníci předpisův učitelův u nich věhlasných druhdy nešetří, ale dokládá, že ovšem i fariseové toho zanedbávání se dopouštějí a sice u věci mnohem důležitější. Jejich důvod na ně obrací a ohýbá, nauku jim dávaje, co tam u Matouše 7, 3. pravil, aby napřed vytáhli břevno z vlastního oka, než drástu z oka bližního se vytáhnouti podejmou. Dí: *Pročpak vy také přestupujete pro podání své zákon Boží*, jenž mnohem důležitější jest? Praví Pán pro své či *vaše* podání, nedí, jak fariseové byli řekli, *podání starších*, aby nezdál se staršími pohrdati a aby spolu naznačil, že tyto, jež zastávají, obyčeje nemají toho stáří a té váhy, jaké se oni domněli. Oni již tenkráte, jak se zdá, tu nauku vedli, že vážnější jsou slova starších než slova proroků; jistě pak zákon Boží všelijakými formulam a výklady zatemňovali, čehož jeden příklad tuto Pán uvodí. Bůh přikázal: *Cti otce a matku* Ex. 20, 12. A opět přikázal: *Kdo by zlořečil otci neb mateři, ten umři smrtí.* Ex. 21, 16. Takovou má váhu pocta, úcta a podporování rodičů (neb slovo *čest* veškeru k rodičům povinnost, ozvláště také jich v nouzi podporování zahrnuje), že ten, jenž by se slovem proti rodičům provinil, tudíž má *smrtí umříti* t. j. ukamenován býti. *Ale*, pokračuje Pán, kterak tomu přísnému zákonu Božímu rozumíte? *Vy pravíte: Kdož by řekl otci neb mateři: Dar, který jest ode mne, tobě prospěje, a neuctí otce svého neb mateře své: i zrušili jste přikázání Boží pro podání svá.* Ten jest smysl slov Páně: Jestli někdo dar, jímž by rodiče své živiti měl, chrámu zasvětí, tedy dle domnění vašeho tím oproštěn již jest od opatrování jich. Zdaliž tou měrou nepříčíte se zákonu Božímu?

V tom, že nejiný tu smysl jest, všickni vykladači nalézají se, jakož i v tom snášejí se, že některá věta tuto zamlčena jest. Ale co by tu vypuštěno bylo, co nahraděno býti mělo, aby vazba ladna a skladna byla, v tom se dosti různo chovají. O dvou toliko však se zmíníme spůsobech, doplniti kusé rčení tuto se nalézající. Jedni kladou po slovích *tobě prospěje* závětí toto ode Pána zamlčené: *ten neumři smrtí;* při tom vypouštějí v předvětí slovo *jest*, jehož bez toho text řecký nečte, a k slovu *dar* přimyšlují slovce *buď* v tento spůsob: *Kdo dí otci neb mateři: darem buď Bohu* či posvěceno buď Bohu, *což by tobě k užitku přijíti mělo*, ten (dle vašeho výkladu) *neumři smrtí. Takový zajisté*, pokračuje Pán, *nectí otce ani matky* aniž podporuje jich; čímž patrno, že skrze ten váš takový výklad ruší se příkaz Boží, jenž kážc, aby každý nectitel rodičů svojich smrtí umřel.

Jiní takto vazbu strojí, nedostatek věty slovy: *bezvinen bude* po slovci *prospěje* vyplňujíce: *Kdokoli řekne otci neb mateři: dar, jejž Bohu oddávám, tobě prospěje*, ten bezvinen bude, aniž buda ctíti rodičův svých, aneb ač by nectil svojich rodičův.

Jiní opět domnívají se nic tu nebýti vypuštěno, nébrž dovětí či druhý díl věty

praví počínati slovy: *a nectí otce* atd. tímto spůsobem: Vy díte: Kdo řekne Otci: Dar, jejž Bohu obětuji, tobě s prospěchem jest: tedy *nepoctí* t. j. tedy nepotřebuje ctíti *otce svého.* Poslední výklad či doklad a doplněk nejpříhodnějším jest, poněvadž nejprostějším; leč ve všech třech vyloženích stejný smysl vychodí, že totiž fariseové syna, jenž výminek rodičům dlužný Bohu zaslíbil, od dalšího k rodičům těm závazku osvobozovali, což proti výslovnému příkazu Božímu čelilo.

Poněvadž pak učíce učení takové Bohu odporné, přece sobě tvárnost a barvu pobožnosti dávali, tudy Pán pro takové jich Božího zákona zneuvažování a přestupování a sebe v bohumilou povahu licoměrné oblékání je *pokrytci* nazývá a místo Jes. 39, 13. na nich vyplněno býti praví: *Dobře o vás pověděl Isajáš: Lid tento mne jen ústy ctí, srdce jeho ale vzdáleno mne jest.* Slova ta dí prorok co výtku a výslipku lidu věku svého; pokrytstvím tím se celý národ za věku prorokova provinil, veškera jeho bohoslužba v pouhém zevnějšku se ukazovala a se ztracovala; ret, noha, ruka toliko se účastnila při ní, srdce, mysl, rozum, útroba, vůle bez účastenství ostávala, a říci se dala v jistém smyslu o nich slova Eccli. 38., 28., *že srdce jejich se vydalo ku podobenství malby.* Ale ta slova, co tam u Isajáše výtkou, žalobou a nářekem byla, ta byla spolu předvěstným proroctvím o povaze téhož lidu za věku Spasitelova; ve fariseích zajisté ráz či raděj neráz onen vrcholu svého, své náplně a doplnění svého došel. Prorocká povaha slov oněch Páně pak tím více se ozřejmuje nám, když je ve spojení s předešlými u proroka výpověďmi považujeme. *Vylije na vás Hospodin*, čteme tamto, *ducha dřímoty, zavře oči vaše, i budou vám vidění proroků jako slova knihy zapečetěné.* Jes. 29, 10 d. Vyplnila se ta slova Boží tehdá, za Isajášova věku; dle Božího slov oněch nastrojení se vyplnila tím více za věku Kristova.

Pán neuvádí doslovně onoho proroctví Isajášova. Co praví *darmo*, v hebr. bible značí toli *co prázno*, *ničemno*, což na týž smysl vychodí. Slovy: *Vaše* učení a přikázání lidská dává příčinu, proč daremna a ničemna jest bohoslužba jejich, poněvadž jest totiž učení, ustanovení pouze lidské, od Boha nepotvrzené, ano zákonu Božímu odporné.

Větší díl interpretů katolických tuto jedná o tom, že výrok Páně o podání starších nemůže se obraceti na podání či tradici svaté církve katolické; tudy ani my nemůžeme otázky té mlčením pominouti, jelikož proti veškeré pravdě protestanti druhdy na ta slova Páně se potahují, aby tradici katolické církve daremnou a ničemnou býti prokázali. Pán tupí tradice *lidské*, *lidské vynálezky* na *zákoně* nezaložené, ano jemu *protivné*, ješto tradice či podání naše docela jiného původu a rázu se býti shledávají; nad to Zákon Starý na jiných než Nový spoléhal zásadách a základech. Ve Starém Zákoně zajisté nejednou velí se, aby věci, proroctví a příběhové napsáni a lidu předčítáni byli Deut. 31, 9. a jinde, ješto v Novém Zákoně vyučování ústné Mt. 28, 19. předek netoliko, nébrž jedinou vládu drží. Obyčejové židovští za času Páně uvedení nebyli od proroka žádného potvrzeni, na jehož soudu konečně podle náhledu samého písma 1. Makkab. 4, 46. 16, 41. všecko záleželo; co ale církev katolická uvádí, jsou výrodkové, výsledkové a úvodkové uvedení těmi, jimž Pán církev svou krví koupenou Act. 20, 28. ke správě poručil. Co tam za věku Páně podání starších bylo, byl výsledek školy, co v nové církvi stanovuje se, jest výronek Ducha sv., kterýž církvi dán jest a ji ustavičně dál a dále ve hloub poznání Božího uvozuje Jo. 16, 14., tak že netoliko Duchem sv. osvěcována bývá, nébrž v Duchu sv. bytuje, žije a hýbá se. Tedy církev katolická ničemu neučí a ničeho k zachovávání nepředpisuje, co by od Krista a Ducha sv. jí svěřeno nebylo, a cokoliv toho jest v církvi předepsáno, jenžto se v písmě sv. N. Z. nenalezá, to ne za vynálezek lidský, nébrž za výsledek božských ustanovení nutně vyplynulý považovati se musí, a k tomu směřuje, aby zákon Boží snáze, jistěji, radostněji a zevrubněji se zachovával; jakož pak tradice dílem nauku Boží doplňují, dílem písmo Nového Zákona vysvětlují, dílem aspoň novým důkazem potvrzují, co se v Zákoně Novém nachází. Kdyby církev se docela bližších a místnějších nálezův o pravém smysle písma sv. a všeho zevrubnějšího přijatých nauk vysvětlování vzdávala, jak protestanté a církev řecká tomu chce, tu by se nedokázala míti Ducha svatého, jenžto není duchem němým a nadarmo by od Krista ustanovena byla. A ovšem takové jednání nepřátelů církve dokona povahu licoměrnosti na sobě nese, z nížto církev viniti chtějí. Proto co *od* církve se velí, nemůže nijak potýkati se s pravdou Boží v písmě zaznamenanou: ano sami nepřátelé církve katolické bez tradice té jimi nenáviděné obejíti nemohou se, a n. p. při nauce o křestu dítek, o svěcení neděle místo soboty, o knihách Nového Zákona a jiných k tradici katolické táhnouti se musejí. Pán

sám nikterak všech podání synagógy nezavrhoval a proti oněm toliko, jenž přikázáním Božím se příčila, se zasadil, ostatně Mt. 23, 2. d. uče, že co ti, jenž na stolici Mojžíšově sedí, přikazují, zachovávati sluší. Tudy ti jedině podání církve katolické ku podáním synagógy přirovnávati mohou, kdo rozdílu Starého a Nového Zákona, nadto pak rozdílu školy a církve zhola nedbají a křesťanství sobě co školu nějakou bez církve, bez bytování v ní Krista a bez osvěcování jí Duchem sv. představují.

Předloživ Pán důtklivou onu otázku, proč by příkazy Boží rušili pro svá podání a výrokem prorockým ji potvrdiv, neočekával od nich odpovědi, nébrž k lidu se obrátil a jej o věcech těch dále vyučoval.

10. A povolav k sobě zástupů řek[1] jim: Slyšte a rozumějte: 11. Ne co vchází v ústa, poskvrňuje člověka, nébrž co vychází z úst, to poskvrňuje člověka. 12. Tehdy přistoupivše učeníci Jeho dějí Jemu; Víš-li, že fariseové uslyševše řeč tu zhoršili se? 13. On ale odpověděv řekl: Každé štípení, jehož neštípil Otec můj nebeský, vykořeněno bude. 14. Nechte jich, slepci jsou a vůdcové slepých, slepec ale slepce-li vede, oba do jámy padnou. 15. Odpověděv pak Petr řekl Jemu: Vylož nám podobenství to. 16. On pak řekl: Ještě i vy bez rozumu jste? 17. Nerozumíte-liž, že všecko, co v ústa vchází, do břicha jde a do stoky se vypouští? 18. Co ale vychází z úst, to ze srdce jde a to skvrní člověka. 19. Ze srdce zajisté vycházejí pomyšlení zlá, vraždy, cizoložstva, smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání. 20. To jsou věci, které poskvrňují člověka; neumytýma ale rukama jísti neskvrní člověka.

Pán fariseů co neschopných nauky Jeho zanechav k lidu mluví, a poněvadž věc ta, již pronésti chce, velmi důležita jest, tedy napomíná: *slyšte*, rozumějte a rozvažte dobře to, co vám povím: *Neposkvrňuje*, nehyzdí, nepokaluje *člověka, co do úst přijímá.* Poněvadž o stravu se jednalo, mohl říci Pán: Chléb nebo strava či jídlo neposkvrnuje člověka. Leč nedí tak, aby nezdál se povstávati proti rozdílu starozákonnému, jenž se mezi pokrmy čistými a nečistými zachovával. O tom zajisté v Starém Zákoně známém rozdíle Pán nemluví tuto, an rozdíl ten od Boha přikázán byl a ustanoven; Pán o lidských toliko nálezech řeč má, jakož i fariseové sami se jenom k sadám učitelů a představených svých táhli. Oni tou měrou nálezy svými jarmo Starého Zákona, jíž o sobě dosti těžké Act. 15, 10., stěžovali, a v těch zámeznostech zabřídali, že učili, že i ten vzduch v pohanské zemi člověka žida znečišťuje.

Naopak učí Pán, že ne to, co do úst jde, nébrž *co z úst jde, pokaluje člověka.* Slova ta příhodně a obmezeně k účelu, jehož Pán tu postihuje, se vykládati musejí. I chvály Boží přicházejí z úst, nestřídmě požívaní nápojové a pokrmové člověka hříšným činí, ač do úst vcházejíce, a myšlénky zlé člověka sprzňují, ačkoli z úst nevycházejí. Pán sám udává příčinu, proč věci ty, o nichž mluví, člověka hyzdí, poněvadž totiž *ze srdce zlého* pocházejí. Nemluví tedy Pán v neohraněném smyslu, nébrž dí, že pokrm a nápoj *v sobě* neposkvrňuje, leč jenom smýšlení skutkem nějakým projevené.

A v tom shoduje se přikázání církve o nejedění jistých v jistém čase pokrmů. Církev zajisté nezapovídá pokrmu nějakého *v sobě a o sobě*, nébrž jen v okoličnostech určitých; víme pak, že okoličnostmi přemnohé dobro zlem se stává. Nečiní člověka, jenž v pátek a jiný zákonitý den postný masa požívá, maso přestupcem, nébrž nejprv nepoddávání se zákonům církve, jíž (Mt. 18, 17.) kdo neposlouchá, pohanem a publikánem jest, a nápotom onc bez ohledu na Krista za nás se zmařivšího věcí světa požívání, ješto my ze života Páně také ukřižování Jeho na sobě pronášeti máme. Rom, 6, 3. 4.

Ale právě ten výrok Páně o pokalování-se člověka *vniternými myšleními* a nikoliv zevnějšími věcmi tím jak se domnívali fariseové během, právě ten výrok pohoršil farisey. Tudy učeníci o Pána se bez mála bojíce, aby snad ti jeho nepřátelé výpovědí tou rozdrážděni tím více nástrahy jemu nestrojili, podali na něho otázku: *Víš-li* Pane, že uslyševše řeč tu pohoršili se fariseové? Uráželi se tím výrokem Jeho domnívajíce se, že snad též rozdílu onoho ve Starém Zákoně poručeného mezi pokrmy čistými a nečistými dotýká. Pán o tom nemluvil, poněvadž řeč šla jenom o podání starších, avšak kdo pohoršení hledá, ten slovům dle náruživosti své již užší již širší smysl podkládá, jak toho právě náruživost jeho vymáhá. Učeníci Páně, jak jsme toho již dotkli, báli se

o Pána, že snad vrahům sám zbraň proti sobě do rukou dává a tudy zvěstovali Mu to pohoršení fariseův nadějíce se, že snad nějak omluví obtoužná, jak se jim podobala, proti ním slova svoje. On ale nic toho nečiní, nébrž jiným spůsobem od učňů neočekávaným upokojuje mysl jejich, an dí: *Každé štípení, jehož neštípil Otec můj nebeský, vykořeněno bude.*

Co těmi slovy Pán míní, o tom nesnášejí se výkladové, ač různost ta velika není, v tom jedině záležejíc, že jedni *štípením* farisey, druzí učení jejich rozumějí, podle čehož rozličný poněkud smysl vychodí. Kteří štípením nauku fariseů slyší, ti dovolávají se spojitosti, an prý Pán proti nauce farisejské řeč vede a vykládají: Učení toho nestane, nauka jejich nepotrvá, nébrž vykořeněna bude. Avšak spojitost raději tomu nasvědčuje, aby štípení o fariseech se slyšelo, jakož i obyčej písma potvrzuje toho, kdež lid israelský sluje plodem štípení Božího. Jes. 60, 21. a mužové júdští plodem jeho. Jes. 5, 7. Podle toho slyšíce jiní slova ona o fariseech samých, pokud taková učení zastávají, smysl kladou tento: Fariseové nenesouce ovoce dobrého, zlým naukám totiž učíce, vyťati a na oheň uvrženi budou t. j. nebudou míti účastenství v království Messiášově, aneb dle jiných, nebudou moci byliny Boží, štípení Božího, nauky Kristovy přerůstati a jak buřeň nějaká udušovati.

Jak viděti smysl nerůzní se mnoho a na jedno vychodí, jestli štípením oním farisey aneb nauku jejich rozumíme. Sv. Ignatius Muč. pěkně slov těch Páně proti héretikům obrací. Trall. 11. *Utíkejte zlých oněch výstřelků smrtedlné ovoce nesoucích, jehož kdož okusí, napořád umírá. Nejsou štípením Otce; kdyby jím byli, vydali by ratolesti kříže a plod jejich byl by nehynoucí.* A v listu k Fil. 3. *Zdržujte se bylin zlých, jichžto Kristus nepěstuje, an nejsou štípení Otcovo.* Jiní sv. otcové štípením, jež člověk má vykořeňovati, značí všelikou zlou náklonnost.

Jakkoli učeníci slova Páně brali, vezdy útěchu pro sebe a upokojení z nich čerpali. Tudy Pán dále k většímu jich ukojení dí: *Nechte jich, slepci jsou a vůdcové slepých. Když pak slepcem slepec vésti se dává, padají oba do jámy.* Řecký text v tom odchoden jest od latinského, že částice *a* před slovem *vůdcové* neklade, a tudy znějí ta slova Páně co přísloví na tento spůsob: *Slepci jsou vůdcové slepců*, aneb dle jiného čtení: *Vůdci jsou slepci slepcův.* Smysl rozdílen není; jakkoli čteme, vezdy fariseové a spolu ti, co se jimi vésti dávají, slepci se ode Pána jmenují. *Zanechte jich*, vece Pán, slepci jsou, poněvadž k světlu, jenž se jim nabídá, zraku svého odevříti nechtějí. Slepec nemůže světla snésti a světlo ač světlem jsouc neosvěcuje ho. Tak Tit. 3, 10. dí sv. Pavel zcela podle smyslu Kristova: *Člověka bludaře po jednom i druhém napomenutí varuj se, věda, že jest převrácen a vlastním soudem odsouzen.* Pán jindy všelijak vystříhá se pohoršení Mt. 17, 27. a od pohoršení daného varuje 18, 6. d. Avšak kdo, jak tu fariseové, zlovolně sami sobě pohoršení sbírali a vzali o poučení lepší, o napravení srdce, o vyvedení z bludu v zarytosti zhola nedbajíce, ano co vůdcové slepých i jiné v záhubu uvozujíce, tu Pán vzatého pohoršení neodvracuje, poněvadž tu všeliká snaha na zmar bývá. Tudy se, jak dí sv. Řehoř, učíme, že pravda výše stojí nad pohoršení a když se někdo nad pravdou Boží horší a uráží, že v čas potřeby užitečněji bývá dopustiti pohoršení, než pravdy se vzdávati.

Tou odpovědí Páně spokojili se apoštolé, pokud se fariseů týkala rozumějíce, že jinak s těmi zarytci nakládati se nedá. Ale průpověď Páně, již byl o poskvrňování člověka vynesl, jim přítemna byla a tudy Petr jménem veškeré tlupy apoštolské (proto Mar. 7. 17. vece, po přílišnosti a vesměs mluvě, že *učeníci se Pána otázali*) co vůdce jich a nejhorlivější cti Kristovy zastavatel s prosbou se obrací ku Pánu, aby jim *podobenství*, t. j. průpověď onu záhadnou, onu jim nedosti zřejmou sadu vysvětlil. Pán po otcovsku jim výslipku činí: Zdali *vy* také, jenž tak dlouho se mnou obcujete, ještě jako jiní lidé *nerozumni jste?* Neodpovídá Petrovi jedinému, poněvadž věděl, že Petr jménem všechněch se byl tázal. I přidává vyložení toho, čeho nedochápali ještě.

Dí: *Nerozumíte-li, že všecko, co v ústa vchází, do břicha jde a do stoky se vypouští? Co ale vychází z úst, to ze srdce jde a to skvrní člověka.* Dokazování Páně spočívá na rozdílu tělesného a duchového života, tamten *břichem* se představuje, tento *srdcem*, při čemž potřebí pamatovati, že u orientálů a nadto u Židů *srdce* sídlem jest netoliko citů, nébrž i úmyslů a vůle. Co se tělesného života a okresu jeho týká, tu člověk podléhá zákonům tělesným, jimž se bez příčitky, poněvadž také nevědomě, podrobuje. V tom tedy oboru tělesném ničeho není, co by člověka na duši pokalovalo, aniž v něm onen rozdíl mezi *čistým* a *nečistým* místa míti může. Rozdíl ten platnost svou projevuje v oboru duchovním, a srdce, mysl a vůle člověka jej pokáleti může, jelikož přičitatedlný skutek jedině z vůle vychází. Pán očividně

za základ důvodění svého nadesýlá zásadu tu všeobecně připuštěnou, že člověka mravně nic leč co ze samostatné a vědomé činnosti ducha původ má, nemůže hyzditi. A tudy, poněvadž pokrm srdce či oboru duchového se netýká, člověka také neposkvrňuje; poskvrniti ho může pokrm jen tenkrát, kdyby se s ním zlá vůle a zlé srdce spojilo, a ovšem by tedy ne pokrm, nébrž jenom *srdce* čili obor duchovní skutek onen učinil mravně nečistým a znečisťujícím. To Pán hlavně a vlastně má před očima a slova jeho k tomu se toliko účelu obraceti mohou. Jakož to vysvítá i z Marka 7, 18. 19. *Nerozumíte-li, že všecko, co ze vnějška vniká do člověka, jeho nehyzdí, anoť nevchází v srdce, nébrž ven skrze střeva se vybývá, vyměšuje a vylučuje?* Aniž tedy lze namítati, že nepochází všecko ze srdce, co z úst se proudí a že podobně také nevšecko, co do úst vchází, také vniká v břicho; Pán úžeji směstnává svou řeč mluvě toliko o tom, co člověka mravně pokaluje. To pak doleji Pán místněji a podrobněji vysvětluje a ozračuje, an vece: *Ze srdce pocházejí zlí pomyslové, vraždy, cizoložstva, smilstva, krádeže, křivá svědectva, rouhání;* sv. Marek 7, 22. přidává: *lakomství, nešlechetnosti, lest, oko zlé* či závist, *pýcha, pošeť; to člověka znečisťuje; neumytýma rukama ale jísti neprzní člověka* t. j. duše jeho. Tím posledním výrokem se Pán vrací k výpovědi své prvnější a spolu jako prorocky namítá, že i onen rozdíl zákonitý mezi čistými a nečistými pokrmy konečně přestane, což ale, jak jsme již pravili, *tuto* o své váze ostavuje, budoucímu církve svojí Duchem svatým osvěcované rozsudku toho ponechávaje Act. 10, 1. d. 15, 1. d.

Svatí otcové tudy dorážejí na to, abychom srdce svoje všelijak vzdělávati, šlechtiti, upravovati, ustrojovati, ale i opatrovati, ostříhati a strážiti hleděli, aby nikdá nic leč s vědomím a schvalováním rozumu Kristem osvíceného odtad nevyšlo a v ně nevešlo. Podle čehož již v Starém Zákoně čteme Prov. 4, 23. *Vselikou stráží ostříhej srdce svého, nebo z něho život pochází.*

Ježíš někdy, jak 4, 12. 12, 15. 14, 13. a od jinud viděti, ušel nástrah nepřátelů svojich, jelikož nepřišla ještě hodina jeho Jo. 7, 30. I tentokráte o něm sv. Matouš vypravuje:

21. A vyšed odtad Ježíš odebral se do krajin Týrských a Sidónských. 22. A aj, žena chananejská z končin těch vyšedši zvolala řkouc Jemu: Smiluj se nade mnou Pane, synu Davidův! dcera moje zle se od zlého ducha trápí. 23. On pak neodpověděl jí slova. I přistoupivše učeníci Jeho prosili Ho řkouce: Propusť ji, nebo volá za námi. 24. On pak odpověděv řekl: Nejsem poslán, leč k ovcem zahynulým domu israelského. 25. Ona ale přišedši klaněla se Jemu řkouc: Pane, pomoz mi. 26. On pak odpověděv řekl: Není dobře vzíti chléb synův a uvrhnouti jej psům. 27. Ona pak řekla: Ovšem Pane! Nebo i štěňátka jedí z drobtů, jež padají se stolu pánů jejich. 28. Tehdy odpověděv Ježíš řekl jí: Ó ženo, velika jest víra tvá, staniž se tobě, jak chceš. I uzdravena jest dcera její od té hodiny.

Končiny Týrské a Sidónské značí ono úzké zemiště pomořské, jenž Fénicie vůbec nazývalo se a tenkráte bezprostředně Římanům podléhalo. Kam Pán se ubral, k západu-liž nebo-li k severozápadu, čili k jihozápadu, o tom ovšem, poněvadž místněji evangelistové toho neudávají, věděti nemůžeme. Nejedni z toho, že Pán soukromí býti volil Mar. 7, 24., odvětují, že se ku Karmélu, hoře krásné a sličné, lesy porostlé ubíral. Leč raději to, co Marek o volení ode Pána soukromnosti vece, potahuje se toliko na volení Jím *domu soukromého* a ode hluku světa vzdáleného, kam žena ona došedši Pána ze soukromí toho prosbou svojí vytrhla. Že Ježíš skutečně do pohanské krajiny vešel, tomu nechtěli místa dáti vykladatelé někteří, odvolávajíce se k výpovědi Páně apoštolům dané (výše 10, 5), aby se ku pohanům nedávali. Avšak Pán tím apoštolům *na onen čas* daným rozkazem nechtěl vázati sebe, a ačkoli poslána se býti praví k israelskému národu, nemůže se výrok ten v tom smyslu bráti, jakoby byl neměl hranic Palestiny přestoupiti. Kázati sice nemínil mezi pohany, *služebníkem obřízky* toliko *jsa pro pravdu Boží* a pro *zaslíbení otcům daná* Rom 15, 8. Avšak hodlal nyní, jak tam u sv. Jana 4. u Samaritánův nějaký začátek říše Boží zavedl, mezi pohany pobydleti pro poukázání apoštolům, že také pohanům zvěstovati budou a pro naznačení toho, že od Židů království Jeho zavrženo budouc ku pohanům obráceno bude.

Chtěl Pán, jak Mr. 7, 24. praví, aby nikdo nevěděl o Něm, ale poněvadž veřejně cestoval a pověst Jej předcházela, nezůstala

tajna pouť Jeho. Žena jedna Chananejka či Féničanka, tak zvaná, poněvadž Féničtí chananejského původu a od lidu Chananeji nazýváni byli; Mr. 7, 26. ji zove Syroféničankou, poněvadž Fénicie byla tenkráte k Syrii přivtělena; ta tedy žena dověděla se, když v domě jednom byl (Mr. 7, 24.), o Něm a přišla tam za Ním, ač kde se s Ním setkala, neví se. Sv. Augustin (cs. ev. 2, 29.) domnívá se, že v domě tom ku Pánu přišla a na kolena před Ním padla. Poněvadž pak Kristus odpovědi nedav z domu vyšel, tedy žena za Ním šla volajíc: *Synu Davidův* atd. Jiní naopak myslí, že se na cestě s Kristem setkala a volala, potom pak v domě se klaněla Jemu.

Podle podání jmenovala se Justa a dcera její tenkráte posedlá zvala se Berenika a byla prý pro své k Bohu israelskému se obrácení od manžela i s dcerou zapuzena; takto homilie Klem. 2, 19. 20., čehož o své váze ponecháváme, ač raději z toho, že ji Marek na dotčeném místě pohankou jmenuje, opak toho vyvoditi se dá. Z řeči její, v níž Pána Synem Davidovým nazývá, zřejmo jest, že jí, jenž blízko hranic svaté země bydlela, naděje a čáky Israelitův neznámy nebyly, anoť již 4, 24. pověst o Pánu do končin těch se byla roznesla. Z úcty zůstala opodál a prosila: *Smiluj se nade mnou.* Nade mnou dí, poněvadž nemoc dceřina ji více než vlastní bolest dojímala. Byla útrapa dceřina velika, ana od zlého ducha pocházela, kterýžto zvláště mezi pohany Ef. 2, 2. svou králku provodil.

Pán proti všemu obyčeji svému dělal se neslyše a nevida, nic neodpovídaje, a vykladači zacházejí se v domýšlení se příčiny, proč Pán takto počínal sobě. Na tu otázku Pán sám ihned odpovídá, když byli učeníci Ho prosili, aby ji odpravil či propustil, ovšem pak aby vyslyšel ji. Ač slovo, jehož užívají, jenom vesměs o odbytí ženy jakýmkoli spůsobem zní, z odpovědi Páně pozdější a z toho, že prosby žádné ještě neoslyšel, vysvítá, že na Pána, aby se ku prosbě její sklonil, doléhali. Obávali se bez mála, že obtížna bude Pánu, a že Ho nenechá, až by jí pomohl. Pán ale dí: *Nejsem poslán, leč jedině k ovcem zahynulým domu israelského.* Jest Pán, sice spasitelem veškerého světa (v. 18, 11. Jo. 12, 47.) a dílo spásy Jím provedené na veškerého člověka ze kteréhokoli národu (Col. 3, 11.) se vztahovalo; ale *osobné* působení své chtěl Pán obmeziti jediným israelským národem, poněvadž k Židům předně se odnášela úmluva Boží a jim byl zaslíben Messiáš Rom. 15, 8. Jakož i Pavel Act. 13. 46. pravil k Židům: *Vám napřed se zvěstovati mělo slovo Boží.* To byla první a hlavitá příčina, proč ji Kristus hned nevyslyšel; neměli pohané práva ku bezprostřednému působení Páně, an ze Siona napřed mělo vyjíti slovo a k němu teprv měli hrnouti se národové. Jes. 2, 3. Ale jsou ještě jiné příčiny, pro které Pán ku pohance takto neobyčejně se choval. Chtěl nejprv její víru skoumati a zvýšiti; chtěl dále církvi své příklad a vzor vytrvalosti na modlitbách vystaviti; chtěl před oči položiti a bíledně ukázati mocnost přímluvy a nauky o svatých obcování v životě ozračiti, že totiž modlitba a přímluva nebývá daremnou a že Bůh, ač usoudiv jak tam na poušti lid zničiti a Sodomu podvrátiti, na přímluvu a prosbu Mojžíšovu a Abrahamovu všelijak ohled brává. Za těmi příčinami Pán ženě netoliko záporně odpověděl, nébrž když přišedši k Němu padla na kolena díc: *pomoz mi Pane*, odtušil jí: *Nesluší bráti*, uchvacovati a jako vydírati *chléb dětem a psům* či jak řecký text má *štěňatům jej vrhati* a dávati. Jest to přísloví z domácího života vzaté, podle něhož první a hlavitá péče o děti se má vésti, potom v druhém pořadě se štěňátkům propůjčovati mohouc. Slovo, jež latiník má *canibus*, zní pěstěněji a něžněji v řeckém textě, ve kterém řeč jest o štěňátkách κυναρίοις, tedy nemůže se o nějaké potupě mluviti, s jakou by byl Pán pohany psům (jakož Israelity dětem Božím) přirovnával. Pravda sice, že u všech národův ti psy nazýváni bývají, proti nimž pohrdání nějaké na jevo dáti chceme a jmenovitě Židům tak slouli pohané týmž obyčejem, jakým od Řekův jiní národové barbaři jmenováni bývali. Avšak Pán tuto užívá přísloví o štěňátkách, o nichž nemluvíme s pohrdou, nébrž s jakousi k nim přivinulostí. Tudy podobá se bezpotřebno, důvody pro tvrdé slovo z úst Páně vyšlé přivoditi, ješto ovšem tvrdo nebylo. Ano dle Marka 7, 27. Pán ženě té nějakou dával naději, neodbyv jí z tuha, nébrž praviv k ní: *Nechať nejprvé synové se nasytí;* slovo nejprv, *prvé, dříve* nadesýlá, že *později* se také jí přispění očekávaného dostati mělo.

Proto žena ta se nedala odbaviti s práznem, nébrž v důvěře ku Kristově lásce a milostivosti rostouc odpověděla: *Ovšem Pane! Neboť i štěňátka jedí z drobtů, jenž padají se stolu pánů jejich.* Všickni vykladatelé vtipnosti, obezřetnosti, hotovosti a duchaplnosti ženy se obdivují a shodují se ve smyslu vůbec, že totiž žena právě ze slov Páně důvod pro své od Něho vyslyšení béře spokojena jsouc, když se jí dostane podílu toho,

jehož pánové štěňátkům či psíčkům svojim propůjčují.

Ale v tom se rozcházejí vykladatelé, kterak by odpověď prosebná její ku předešlým Páně slovům přiléhala a kam by částice *neboť* v odpovědi její směřovala. O těch, kteří jak Blahoslav a před ním Erasmovci slovce *neboť γάρ*, nam, překládají: *Avšak* a je praví značiti toli co *přece pak*, jakoby žena byla zhola přísloví ode Pána užitému odpírala, o těch dím vykladačích nebudeme se šířiti, poněvadž proti přírodnému slova *γάρ*, nam, významu se prohřešují.

Jiní podržují sice význam oné částice *nebo*, ale vsouvají věty pro doplnění vypuštěných, jak se jim zdá, myšlének. Ovšem Pane, a tudy (a to jest jeden vkladek) *tím více se mne ujíti a mně přispěti máš*, nebo také psíčkové požívají od tabul pánů svých.

Jiní jiný vkladek vpravují. Ještě jiní, k nimž my se přivtělujeme, žádného vstavku nepřipouštějí, pravíce, že ta žena příslovím podobným mocnost přísloví Pánem užitého vyvracuje. *Ovšem, Pane, ano, jest slušno*; ne jakoby proti slovům Páně povstávala, nébrž ona toliko vývodek Jeho přijmouti se zdráhá na jiné přísloví se odvolávajíc. Ano Pane, vece, dobře sluší, dobře jest; nebo zas jiné přísloví zní: Štěňátka drobty se stolu pánů jejich padlými se živí; kde dětem chléb se krájí, tam nevycházejí psíčkové s práznem. Aniž se nám přijde urážeti, dí posledního výkladu příznivci, že ona Pánu *poněkud* odpírati se zdá; jest to zdánlivý odpor toliko a všecko přijde na to, jakým spůsobem slova svoje pronesla a jakým názvukem projádřila, aby před očima našima veškeren odpor zmizel, ana nebyla neskromna prosba její. Pán dí: nesluší synům bráti a cizincům toho udělovati; ona pak plna důvěry vece: Kde nadbývá, tam zbytkové dobře se cizincům hodí, aniž tím vlastní děti skracovány bývají.

Taková důvěra netoliko stálá a neviklavá, nébrž i mocná, veliká a hluboká ovšem schopna a hodna byla, aby jí Pán, oč žádala, neodepřel. Tudy vece: *O ženo, veliká jest víra tvoje, staň se ti, jak žádáš. Velika* vece, poněvadž držíš, že moc má nevyvažitelna jest a že se neubírá jednomu nic, když se jinému něčeho propůjčuje. A od té hodiny zdráva byla dceř její. *Od té hodiny*, nedí *v té hodině*, poněvadž naznačiti chce spolu, že se posedlost její nikdá již nevrátila.

Již staří otcové a po nich druzí vykladači a homiletové příhěhu tohoto všelijak k vystavení duchovních nauk používali. Znala, dí Jeronym, volati a nazývati Ježíše synem Davidovým, poněvadž již byla vyšla z krajin pohanských a bludův lidu svého vzdala se. A již vzor víry, trpělivosti a pokory v ní se církvi vystavuje. Víru ukázala, ana důvěřovala se, že dcera její uzdravena bude; trpělivost, ana tolikrát odbyta byvši na prosbách vytrvala; pokoru, ana štěňátkům sebe připodobňovala. O té podivné proměny! Israel byl synem, pohané psíky; nyní podle rozličnosti víry rozličen a proměněn byl pořádek. Pohanům praví Pán jak oné ženě: Velika jest víra tvá; o Židech ale platí: mnozí psové obklíčili mne. Žalm. 21, 17.

Ještě dotýkáme, že se v ř. t. v. 25. dvojí čtení nalezá o klanbě od ženy Pánu vzdávané, *προσεκύνει* a *προσεκύνησε*, jedno v času nedominulém, druhé v aoristě. Ješto první převládá, nedobře by se přeložilo: *poklonila se.*

Ale vraťme se k tomu, co se potom dálo, jakož se Pán do země svaté z končin fénických navrátil, aby ukázal, jak mnohem, ano jak neskončeně více náchylen jest svému lidu dobrodiními se propůjčovati. Dí sv. Matouš dále:

29. A přešed odtad Ježíš přibyl k moři galilejskému a vstoupiv na horu seděl tam. 30. I přistoupili k Němu zástupové mnozí majíce s sebou němé, slepé, kulhavé, mdlé a jiné mnohé, a položili je k nohám Jeho a uzdravil je, 31. tak že se zástupové divili vidouce němé mluviti, belhavé choditi, slepé viděti, a velebili Boha israelského.

Sv. Matouš shrnuje tuto v jeden celek mnohé částečné události a divy, které se u moře galilejského na hoře staly. Bylo to podle Marka 7, 31. na pravém břehu jezera galilejského, když byl Pán po své podkrajím týrským a sidónským vykonané cestě k jihovýchodu se podav tam se octnul. Sv. Marek 7, 32. vykládá obšírněji jeden ze zázrakův těch, o hluchoněmém, an Matouš jenom všeobecně jich dotýká a dí: *Přistoupili k Němu zástupové mnozí majíce s sebou němé, slepé, kulhavé, mdlé a jiné mnohé a položili je k nohám Jeho.* Místo *položili* stojí vlastně *pohodili*, projecerunt, v ř. t. *ἔῤῥιψαν*, povrhli, pometli. Viděti z toho, jaká byla jich snaha, jaký pospěch těch, kteří ty neduživce ku Pánu přiváděli. Činili tak, buď aby jiné ještě přivedli, buď že se obávali, aby jim Pán neušel. I uzřevše divy ty zástupové a vidouce

němé mluviti, belhavé choditi, slepé viděti vydali se ve zvelebování Boha, anoť se před zrakoma jim zrovna a opět vyplňovalo, co tam u Jes. 35, 5. 6. bylo předpovědíno: *Bůh sám přijde a spasí vás. Tehdáž otevrou se oči slepých a uši hluchých, tehdáž poskočí kulhavý jako jelen a rozvázán bude jazyk němých.* Co tu Matouš nazývá *mdlé, κυλλούς*, debiles, jsou vlastně ochrnulí, ochromlí na údech, chromoúdí, úlomní, neblahorostlí; někteří vykládají o kalekách, okyptěncech a mrzácích. Svatí otcové na duchovní slepce, chromce a t. d. to obracejí a ukazují, že kdo svých duchovních neduhův oproštěn býti žádá, za Kristem na horu modlitbou vstoupiti a mysl obvýšnou míti musí. Zástupové ti takovým svatým plesáním Boha velebili; ale Kristus Ježíš nezapomíná v tom jásotu obecném na to, že o hladu jsou, a milosrdným spůsobem a novým zázrakem jich posiluje. O tom dí sv. Matouš dále:

32. Ježíš pak přivolav učeníky své řekl: Líto mi zástupu, nebo tři dni již trvají se mnou a nemají co jísti, a rozpustiti jich lačných nechci, aby neustali na cestě. 33. I řkou Jemu učeníci: Odkad tedy vzíti na poušti chlebů tolik, abychom nasytili zástup toliký? 34. A dí jim Ježíš: Kolik máte chlebů? oni pak řekli: sedm a něco rybiček. 35. I rozkázal zástupu rozložiti se na zemi. 36. A vzav sedm chlebův a ryby a díky učiniv lámal a dal učeníkům svým a učeníci dali lidu. 37. I jedli všickni a nasytili se. A co zbylo úlomkův, sebrali sedm košův plných. 38. Bylo pak těch, kteří jedli, čtyři tisíce mužů kromě dětí a žen. 39. A rozpustiv zástup vstoupil na lodičku a přišel do končin Magedanských.

Věděl Pán, co učiniti volí s lidem, jenž Ho následoval a svou vděčnost za učiněné blahodárné divy velebením Boha osvědčoval; *povolal ale učeníků* svojich, poněvadž chtěl, jak dí sv. Jeronym, s nimi jako v potaz vjíti, na zázrak příští je připraviti, jich také, jak tam již při prvním nasycení 14, 15. d. při tomto zázraku ku službě lidu použiti, a jim tak naučení dáti, že nejvyšší úkol a čest jejich jest lidem se ve službě propůjčovati. Zástup již *po tři dni trval* s Ním, všeliká zásoba již došla, místo, kde se byli octli, bylo pusto, anoť ve vzdálenosti ode hluku nejlépe ve vyučování se vydati mohl, a nakoupiti chlebů tu lze nebylo. Za vzor, dí sv. Otcové, nám sloužiti mohou lidé ti, kterak o věci nebeské se starati přijde, jakož pak n. p. sv. Karel Boromejský v čas čtyřicetihodinné modlitby veškeru dobu na službách Božích již modle se již kázaje bez jídla a spánku trval. Pán i tu také splnil, co slíbil, že kdo hledá nejdřív království Božího, věci ostatní mu přidány budou.

Apoštolé tu neradí Pánu propustiti lid, jak tam 14, 15., aby rozešli se po vsích a městečkách a sobě potrav nakoupili; nebo jak Chrysostom vece, již byli ve víře poněkud postoupili. Pán také nečeká tuto, jak tam v k. 14., až učeníci Jej o nedostatku pokrmův zpravili, nébrž sám začátek činí otvíraje učenníkům lítost srdce svého nad nuzným lidu stavem. *Líto mi zástupu*, dí, *nebo tři dni již trvají se mnou a nemají co jísti a rozpustiti jich lačných nechci, aby neochabli na cestě.* Pán nečeká, až by Ho lidé prosili, nébrž prosby jejich předchází, jak se od Boha v životě lidském neskončeněkrát děje. Ptají se sice učeníci: *odkad chleba vzíti pro takový zástup;* ale otázka ta jenom značí nesnáz, ve které se nalezali; povídá jenom, že obyčejným spůsobem a přirozeným během pokrmů zaopatřiti nevědí. Aniž pak také nedůvěru nějakou jeví, an naopak Jemu veškero věci té opatření zůstavují. Proto když byli na otázku, *kolik chlebů* mají, odpověděli: *sedm*, nepřipojují onoho jak dříve 14, 17. pochyblivého výroku: *Což to* pro tak mnohé? K činění zázraků Pána sice nevybídají, v pokoře očekávajíce, co sám jednati bude; ale ta právě povaha na ně slušela a ta nám rukojemstvím jest, že se nedomnívali ode Pána samých divů a že tudy jim tím spíše víru dáti můžeme. Podobným, jak tam k. 14. spůsobem Pán láme, díky činí, apoštolům rozdávati velí a veškerému zástupu nasycení připravuje; podobně zbývají tuto *odlomky* či úkruchy, kterýmž nadbytkem rovně jak tam značí se s jedné strany, že Bůh netoliko dle potřeby, nébrž po hojnosti svých darů uděluje; s druhé strany pak, jak svatí otcové dějí, zračí se v tom, že v církvi svátosti nikdá se nevyváží a zvláště že nejsvětější příčasť co živé tělo Kristovo v církvi nikdy vyprázněna nebude.

V dotčených věcech shoduje se vypravování o nasycení těchto čtyr tisíců s vypravováním o nasytbě patera tisíců ve předešlé kapitole, jak ovšem jinak býti nemůže. Liší se ale obojí od sebe časem, ač právě

nevíme, jak daleko dějové ti dva dobami od sebe odstávají; liší se místem, ačkoli podobně nevíme, jak mnoho místo zázraku tohoto od místa onoho zázraku odléhalo; liší se jiným, než tam při divu prvním, apoštolův se chováním, čeho jsme již dotekli; liší se počtem chlebův a ryb, an tuto sedm chlebův a něco málo rybic, tam pět chlebů a dvě rybě se nalézaly; liší se, že tam do trávy sedají, tuto pouze na zemi se rozkládají; liší se konečně počtem košů sebraných, tam dvanácti podle počtů apoštolův, tuto sedmi podle počtu chlebův ode Pána požehnávaných. Ano také košové tu jiného jsou druhu než tamto; tu košnice, tam koše v cyrillici, tu spiridy, tam kofiny se v řečtině jmenují, tu větší, tam byly menší.

Kristus opětoval týž zázrak a dvakráte lid nasytil, jak třikráte vzkřísil z mrtvých. Trojí vzkřísení značí dle otcův trojí stupeň hříchu; dvojí nasycení představuje Starý a Nový Zákon podle týchž Otců svatých a sedm košů sedm svátostí, sedm darů Ducha sv. a písmo sv. sedmerou pečetí zapečetěné; neurčitý počet rybic pak znamená nesčíslnou řadu milostí Ducha svatého v církvi povždy vybývající a ostávající. Pán napřed uzdravil nemocné a potom lid nasytil teprv, aby naznačil, že nikdo nemá přistoupati k stolu Páně, leč neduhy jeho ze svědomí vybyty byly. Poušť jest svět, kde srdce lidské neustále touží a lační, aniž co kromě samého Boha hlad jeho ukojiti může. Posléze i v tom čtyr tisíc počtu vidí otcové čtyry pásma světa naznačena, t. j. veškero lidstvo, kteréž celé od Krista k věčné spáse povoláno jest.

Když zástupové byli nasyceni, propustil Pán lid, *vstoupil na loďku a přeplavil se do Magedanského zeniště;* jiní čtou *Magdalského;* leč jméno jest totéž a různost povstala toliko záměnou tekutých písmen *l* a *n*, kteréž i jinde se zastupují, jak n. p. Sunamit a Sulamit a Arabové říkají a píší Israen místo Israel.

Kladou Magedan místo tam, kde nyní Medždel stojí v prostředku téměř na západním břehu jezera Tiberiadského. Sv. Marek 8, 10. čte Dalmanutha, kteréž místo v týchže moře galilejského končinách hledati se musí, ovšem nedaleko Magedanu.

Hodlal Pán sobě tam odpočinouti. Ale se Mu toho nedostalo, poněvadž nepřátelé jeho všelijak poklidu tomu bránili. O tom jedná dále sv. Matouš:

Hlava XVI.

Odbytí fariseův a saduceův znamení s nebe hledajících. 6. Výstraha před učením jejich. 13. Vyznání Petrovo a přednost jeho. 21. Předpovědění Páně o svém utrpení a z mrtvých vstání. 24. Pravé následování Krista a jeho odplata.

1. I přistoupili k Němu fariscové a saduceové, pokoušejíce, a prosili Ho, aby znamení s nebe ukázal jim. 2. On pak odpověděv řekl jim: Když se zvečeří, říkáte: Jasno bude, nebo se červená nebe. 3. A ráno: Dnes bude nechvíle, nebo se červená zasmušilé nebe. 4. Spůsobu nebe tedy rozsouditi umíte, znamení ale času nemůžete poznati? Pokolení zlé a cizoložné znamení hledá a znamení nebude dáno jemu leč znamení Jonáše proroka. A opustiv je odešel.

Podobného něco vypravuje sv. Matouš již 12, 38. a tudy se bezmála dálo, že někteří ač řídcí rukopisové ze stati té vypustili to, co se s místem oním shoduje. Především musíme ohledati rozdíl, jaký vykladatelé někteří mezi oním podobným v k. dvanácté položeným a mezi místem naším stanoví. Tam k. 12. žádali nepřátelé Kristovi, aby jim dal Pán nějaké znamení s nebe, aby totiž zjevně učinil zázrak, tuto prý ale nežádají zázraku, nébrž o takovém s nebe zázraku otázku kladou a se o znacích takového divu Pána otazují. Vykladači ti se opírají o význam řeckého slova ἐπηρώτησαν pravíce, že to, co jsme přeložili *prosili*, znamená *otázali se*. Leč slovo to řecké neznačí toliko tázati se, nébrž také jak 15, 23. prositi, žádati; a tudy nevidí se nám od obyčejného výkladu odcházeti. A to tím méně, poněvadž vykladatelé ti v odpor vcházejí s vazbou věty celé a jistě souditi můžeme, že by jinak byl sv. Matouš slova sestavil, kdyby byl jednati volil toliko *o znacích*, po čem totiž se div pravý s nebe od nepravého a napohledného rozeznává. Nevíme také, proč bychom přijmouti zdrá-

hali se, že Pán vícekrát tutéž odpověď na touž otázku dal, kteráž mu od jiných a jiných předložena byla. Dí sv. Marek 8, 12., že Kristus slyše slova jejich *vzdechl;* vzdechl totiž, zarmoutiv se pro zaslepenost jejich, že ta otázka již po druhé Mu předložena byla. Nebo ač bezmála jiní byli, kteří jemu tu otázku dali, přece předpokládati můžeme, že lidé ti ovšem o prvnějším téže otázky kladení dobře věděli.

Staří již na to ukazovali, kterak fariseové a saduceové, ač vespolek na potýčkách jsouce, proti Kristovi v jeden tábor scházeli se, aby ho tím spíše zkazili; nebo jak dí Tertullián, Kristus vezdy mezi dvěma se ukřižuje lotroma a posaváde vidíme proti církvi katolické sekty ač sobě protivné sbíhati se. Možno ale také slovy *fariseové a saduceové*, poněvadž byli hlavití représentanti náboženského u Židů smýšlení, veškeren obor lidu vyššího vzdělání rozuměti, který se Kristu protivil, což na jedno vychodí.

Lid Pána velebil 15, 31., nepřátelé Jeho ale opět jiných s nebe divů dožadují se pokoušejíce t. j. zlým úmyslem to činíce, aby Jej všelijak, ač možná-li, o důvěru a o vážnost u lidu připravili a v nesnáz přivedli. Neučiní-li divu takového, tedy že nemůže toho učiniti, u lidu Jej obouzeti a na to co důkaz nepochybný odvolávati se budou, že s nebe není, poněvadž znamení s nebe dáti nemůže. Učiní-li ale, ač o tom, že toho neučiní, se zdáli přesvědčení míti, vezdy ještě zbývalo toho se zpěčovati, výminky vymysliti a jak tam ona ďáblů vymítání nějakému se satanem spolku připisovati aneb v jednu řadu se skutky oněch egyptských čarodějů pokládati.

Ježíš nedává odpovědi té, kteréž se nadáli, nébrž odvětil jim s výtkou, že znamení přirozená a obyčejná na nebi znají, znamení ale, kteréž Bůh nyní v času tom či během času toho na jevo dává, aniž poznávají, aniž všímají si. Dí jim Pán: *když se zvečeří, říkáte: Pohoda bude, nebo se rdí nebe; a ráno: dnes bude nechvíle, nebo se červená zasmušilé nebe. Povahu nebe tedy rozsouditi umíte, znamení ale času nemůžete rozeznati?*

Žádají zázraků pod záminkou, jakoby věřiti chtěli, a zázraků těch, jenž se staly a stávají na Kristu a skrze Krista, nepřijímají, ano znameními, jimiž na oko se vidí, že On Kristem jest, neslušně a nešetrně pohrdají.

Znamení ta jsou týdnové Danielovi již uplynulí, odňatá berla od Júdy, svědectví andělův, osvědčení Otcovo, svědectví Ducha svatého, svědectví Jana Křestitele, divové posud činění, vyplněná na Něm proroctví, nauka Jeho, Jeho povaha. Tyto všecky věci znameními byly a stačiti mohly ku přesvědčení jich; ale jim dobré vůle se nedostávalo. V důvodění Páně leží spolu, že prozřetelnost Boží, jak ve přírodě červánky pošmourné od jasných rozeznávati a tudy o povětrnosti napřed zvěstovati nám propůjčuje, tak v okoličnosti *času, doby a věku* známky vložila, jimiž příchod Messiáše na jisto se poznati může. Jsou-liž tedy oni s to věstiti, že červánkové ranní nechvíli a nečas, červánkové ale večerní jasnotu a pohodu předpovídají: tedy také mohou a jako strážcové a hlásní Israelští Jes. 52, 8. musejí *znamení času rozeznávati*, to jest z věcí té doby stávajících-se poznati, že čas onen přibyl, v němž Messiáš se vyjeviti má; a tudy že jiných s nebe divů netřeba, aby se poznalo, že doba ona předpověděná přišla.

Přísloví onoho o povětrnosti se u nás a jiných národů posud užívá a ze zkušenosti vzato jest. Svatí otcové potahují červánky večerní na smrt Kristovu, na něž vzkříšení radostné nastalo a červánky ranní jim krev apoštolů pro Krista vylitou značí, po kterýchž nechvíle desatera pronásledování přišla.

Znamení proroka Jonáše, o němž místněji 12, 39. Pán opětuje, poněvadž největší tajemství svaté víry naší v něm naznačují se. — Viz ostatek výkladu výšeji 12, 39. Převhodně sv. Aug. círs. 5, 3. o hvězdářích a podobných dí: Skoumají důvtipem a domyslem svým a mnoho vynalezli a určili na mnoho let napřed, zatmění hvězd, slunce i měsíce, který den a kterou hodinu nastanou. A podivují se tomu lidé a velebí a vynášejí je; a tito v bezbožné pýše zatmívají se a na tolik času napřed počítajíce zatmění v přítomnosti nepozorují. Leč vizme, jaké naučení Pán z toho fariseů na divy se dobývání pro učeníky vyvodí.

5. A přišedše učeníci Jeho přes moře, zapomenuli chlebů vzíti. 6. On pak řekl jim: Hleďte a varujte se kvasu farisejského a saducejského. 7. Oni ale rozmýšleli mezi sebou pravíce: že jsme chlebů nevzali (mluví takto). 8. Věda pak to Ježíš řekl: Co rozmýšlíte mezi sebou, malověří, že chlebův nemáte? 9. Ještě-liž nerozumni jste? Aniž-li se pamatujete na pět chlebů pro pět tisícův lidu a kolik košův jste sebrali? 10.

Ani na sedm chlebů pro čtvero tisíců lidí a kolik košnic jste sebrali? 11. I proč nerozumíte, že ne o chlebě mluvil jsem vám? Střezte se kvasu farisejského a saducejského. 12. Tehdy srozuměli, že neřekl chrániti se kvasu chlebův, nébrž nauky fariseů a saduceů.

Vykladatelé táží se, zda to Páně přeplavení jedno jest s oním, o němž 15, 39. se mluví, že se do Magedanu podal? Nebo se některým vidělo toto různiti od onoho, an za to měli, že Pán sám se do Magedanu přeplavil napřed 15, 39., načež prý tuto v kapitole naší jej učeníci následovali. Ale podle slov Mark. 8, 13. *nechav jich* (fariseů v krajině Dalmanutské) *plavil se přes moře*, zřejmo jest, že se tu o novém přeplavení jedná. Kristus totiž fariseům odmluviv zanechal jich a vrátil se na druhý břeh, odkad nedrahně před tím byl se doplavil. Nepřiměla Ho k tomu bázeň nástrah od nepřátel Jemu strojených, jak raděj nevole proti těm zarytcům a chtěl odplutím svojím pokořiti je a ukázati učeníkům svojim, kterak i prach s nohou svojich vyraziti druhdy třeba bývá (10, 14). Poněvadž pak Pán náhle odplouti velel, tudy apoštolé chleba sebou vzíti zapomněli.

Ale tu naléhá otázka, *kdy* byli chlebů zapomněli? Máme-li si věci té pochod tak představovati, že učeníci přeplavivše se pozorovali, že byli zapomněli chlebů, tak že zapomenutí připadá v dobu příjezdu na onen břeh? Výklad ten docela přiléhá aoristovému příčestí ἐλθόντες . . ἐπελάθοντο a vulgátě *cum venissent*. Ale jiným se vidí, že výkladu tomu vadí slova Mark. 8, 14., podle jehož slov: *zapomenuli vzíti chlebův a neměli než jeden chléb s sebou na lodi*, ono zapomenutí prý dříve v dobu totiž odjezdu či odplavení-se připadá, tak že by se muselo přeložiti: *A jdouce* neb plavíce se učeníci jeho přes moře, zapomenuli atd. Příčestí aoristové ἐλθόντες nepříčí se výkladu tomu a vazbě té, ješto spojeno jsouc s aoristem indikativu tytýž stejnodobý význam mívá, jak n. př. Act. 1, 24. 24, 22. atd. Leč text Markův nás nenutí odstoupiti od obyčejného významu minulosti příčestí aoristového a zanechati překladu vulgáty; my jsme tedy přeložili *přišedše*, jak ve starých přeloženích českých i staroslovanských nalezáme.

Pán při tom se přeplavování bez mála shledal, co znatel a zpytatel srdcí lidských, že učeníkům nezdálo se ono zázrakův s nebe se dovolávání býti tak hříšno a že oni v očekáváních svojich s strany Messiáše týmž posud, jakým fariseové podléhají předsudkům. Tudy jim dí, *aby se varovali kvasu farisejského a saducejského*. Kvas někde sice jak tam v podobenství 13, 33. značení dobré má; ale obyčejně, poněvadž kvas při obětech se za nečistý považoval, se slova kvasu ke značení věcí zlých, špatných a převrácených užívá. Jakož pak tuto značí nauku fariseův, pokud se s Božím zákonem potýkala čili značí převrácenou a nebožskou stránku nauky té jejich. Nedí: varujte se *nauky fariseů*, poněvadž prohlídá jen k tomu, co bludného se přilíplo k nauce jejich, kteréž on, pokud zákon Boží vykládali, následovati přikázal 23, 2. U sv. Lukáše 12, 1. v jiné spojitosti jmenuje kvasem fariseů pokrytství, zde ale rozumí se nauka jejich, pokud bludům povoluje. Sv. Marek 8, 15. přidává: *střežte se kvasu saduceů a kvasu Heródova*. Jaký kvas to byl ten kvas Heródův či Herodiánů, o tom místněji budeme mluviti níže 22, 16.; byl ovšem kvas ten kvasu saducejskému příbuzen.

Apoštolé slovům Páně nerozuměli, nébrž se domnívali, že Pán jich těmi slovy vystříhá, aby ani chleba od fariseů a saduceů nekupovali. Přicházeli zajisté do krajiny, v níž mnoho pohanů bydlelo a zanášeli se bez mála myšlénkami těmi, že ve stravování s pohany spolku všelijak se varovati budou. I slyšíce v těch svých myšlénkách Pána jim přikazovati, aby se kvasu fariseů štítili, mysleli, že nejenom *od pohanův*, nébrž ani od fariseův chleba kupovati nemají. Proto *rozmýšleli mezi sebou* či jak raději jiní slova řecká vykládají, *rozmlouvali k sobě vespolek*, což lépe jest vyloženo, jak z Marka 8, 16. patrno. Ježíš ale znaje rozpaky jejich a jejich myšlénky, je kárá: *Malověří! Proč o chlebech pečujete? Ještě-li nerozumíte, aniž se pamatujete na pět chlebů pro pět tisíc lidu a kolik jste košů sebrali? Ani na sedm chlebů pro čtyry tisíce a kolik se košů sebralo? I proč nerozumíte, že ne o chlebě mluvil jsem vám?* Domluva Jeho netoliko pokárala jich, nébrž je poučila a je upokojila. Dí zajisté jim, že darmo starali se o stravu, ješto ze dvou předešlých zázraků jim patrno býti mohlo, že té péče u přítomnosti Jeho nepotřebí a že tedy Pán nemluví o chlebích, nébrž že slova kvasu obrazně o věci jiné, o bludném učení totiž, užívá. Sv. Marek 8, 14. dokládá, že *měli jeden chléb* na lodi; k tomu Pán bez mála se potahuje ve své domluvě mlčky, jako by pravil: Nevíte-liž, že jakož jsem tamto pět oněch a oněch sedm chlebů rozhojnil, i tento

jeden chléb váš rozmnožiti mohu? *I poznali a vyrozuměli, že Pán o nauce bludné fariseů, saduceů a Heróda mluví.*

Sv. otcové kvasem takovým, který veškerou hmotu smýšlení lidského proniká, ruší a kazí, bludařství a kacířství rozuměli. Sv. Jeronym praví: Kvas tu mocnost má do sebe, že byv s moukou smíšen hmotu rozmnožuje a ji docela ve svou chuť proměňuje. Tak héretická nauka, když nejmenší jiskerku v mysl tvou vloží, brzo v plamen veliký vzrostá a veškeren majetek člověka sobě podmaňuje.

Následuje vyznání Petrovo v Zájordánsku učiněné.

13. Přišel pak Ježíš do krajin Césaréy Filipovy a tázal se učeníků svých řka: Kým praví lidé býti Syna člověka? 14. A oni řekli: Někteří Janem Křestitelem, jiní pak Eliášem, jiní pak Jeremiášem aneb jedním z proroků. 15. Dí jim Ježíš: Vy pak kým mne býti pravíte? 16. Odpověděv Šimon Petr řekl: Ty jsi Kristus, syn Boha živého. 17. Odpověděv pak Ježíš řekl jemu: Blažen jsi Šimone, synu Jonův, poněvadž tělo a krev nezjevila tobě, nébrž Otec můj, kterýž v nebesích jest. 18. I jáť pravím tobě, že ty jsi Petr (skála) a na této skále vzdělám církev svou a brány pekelné nepřemohou jí. 19. A tobě dám klíče království nebeského a cožkoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi. 20. Tehdy přikázal učeníkům svým, aby nikomu nepravili, že On jest Ježíš Kristus.

Vyšel Pán z okolí jezera Tiberiadského a z krajin, kde zástupové Ho následovali: aby soukromí a bez vytrhování od lidstva se svými učeníky pobyti, jim hlavitou otázku předložiti, o pokroku jejich v poznání pravdy se přesvědčiti a základ církve položiti mohl. Tam na soukromé cestě, jak Luk. 9, 18. vece, od učeníkův svojich ustranil se Pán napřed na modlitbu a potrvav po nějakou dobu na modlitbách šel dále v podkrají tom, a *na cestě*, jak Mar. 8, 27. dí, otázku tu učeníkům učinil. Modlil se dříve a modlitba ta, jakož i to místa zevrubnější, než jinde, udání, ukazují na to, že něco předůležitého se tu konati bude. A vidíme skutečně dvojí hlavitou pravdu tuto se jeviti, že Kristus jest Syn Boží a že Petr jest hlava církve. Modlil se Pán maje Petra ustanovovati za hlavu, jak se tam, když apoštoly všecky zvolil, podobně modlil Luk. 6, 12. Táže se tedy: *Kým praví lidé býti Syna člověka?* Aneb dle jiného čtení: *Kým mne praví lidé býti?* Třetí čtení oboje předešlé v sobě zahrnuje: *Kým praví lidé býti mne Syna člověka?* Leč čtení vulgáty tu předek má a Maldonat dobře původ těch různočtení vysvětluje, že napřed někdo na kraji připsal slovíčko *mne;* potom že slůvko to od jiného písaře, domněvšího se to býti opravou, do textu přijato bylo; posléze ale, že někdo vida nadbytek, slova *syna člověka* docela vypustil.

Město Césaréa Filipova, v jehož okolinách se ta otázka ode Pána učinila, přileží ku patě hory Antilibanu čili raději velikého Hermonu; dříve sloulo Panéas, leč Filip syn Heróda Vel. je obnovil, okrášlil a ke cti Tiberia císaře Césaréou pojmenoval a poněvadž jiná Césaréa ležela na moři pod Karmélem, tedy na rozlišování zvána tato pod Hermonem Césaréou Filipovou. Krajina tam byla krásna a jsouc prameny řeky Jordánu protékána velmi úrodná. Staré jméno však se udrželo dosud a leží na místě, kde město to stálo, nyní ves o stu padesáti domích jménem Baňas. Eusebius h. e. 7, 18. jak jsme již výše toho dotkli, praví, že krvotoká žena Mt. 9, 20. z města toho pocházela a že na památku svého uzdravení zvláštní sochu postaviti dala, kteráž za věku Eusebiova tam ještě se nalezala; potom od Juliána podvrácena byla.

Jmenuje se tu Pán *Synem člověka*, jak tam již dříve 8, 20., poněvadž slovo to v sobě obsahuje důstojenství messiášské a Pán jím své o sobě povědomí vyjádřiti hodlal. Lidmi oněmi, na jejichž o něm úsudek se Pán táže, jsou lidé ti, jenž více méně v Něho věřili, alespoň něco vyššího v Něm vidouce Ho následovali. Lidé ti, jak apoštolé, kteří s nimi se stýkali, tu praví, drželi Ježíše buď za *Jana Křestitele*, buď za *Eliáše*, buď za *Jeremiáše*, buď za jednoho z proroků; jejich tedy o Ježíši zdání v tom se scházela, že jej za předchůdce aneb za spoluchůdce a průvodce Messiáše drželi, ne však za Messiáše samého, ač kým by skutečně byl, se rozcházeli. Uráželi se na neslavném jeho sobě počínání, v Messiáši se toliko velkého krále nadějíce, jenž je prvním na světě národem nade všemi vládnoucím učiniti měl. Za Jana Křestitele jej někteří měli, kteří ani Křestitele ani Ježíše nebyli osobně poznali a se domněli, že Jan,

kterýžto sám se předchůdcem Messiáše býti osvědčoval, znovu z mrtvých vstal a opět působí, ač sobě spůsobu, jakým by se to dálo, zhola povědomi nebyli. Ti, kteří Jana a Krista osobně znali, aneb aspoň jich současné působení rozeznávali, ti drželi Pána za Eliáše, kterýž dle Mal. 4, 6. přijíti a *srdce otců na syny přenésti měl* Math. 11, 14. Jiní opět Ho drželi za Jeremiáše, ku kterémuž lid israelský co ustavičnému zástupci svému 2 Macc. 15, 14. se s láskou ozvláštní přivinoval a kterýž 2 Macc. 2, 1—12. sám o schované schráně Boží věda sám ji také za doby Messiášovy na jevo měl vynésti. Posléze ho někteří pokládali *za proroka*, bez mála k 5 Mojž. 18, 15. se táhnouce a místo ono o Messiášovi neberouce, jak se z Jo. 1, 21. vidí, nébrž o některém velkém proroku, jenž spolu s Messiášem přibude, je slyšíce. Pocházeli ti o Kristu náhledové *z pletě a z krve* t. j. z moudrosti člověcké a důvtipu lidského, a tudy se s pravdou míjeli, kterážto se jenom ze zjevení Otce prýštiti mohla v. 17.

Vyslyšev Pán ta rozličná lidí o Něm mínění, obrací se k apoštolům samým a táže se: *Vy pak, kým mne býti soudíte?* Ke všem se obrací, všech se táže, ovšem tedy ode všech odpovědi očekává, ale odpovědi souhlasné. A tudy jeden z nich jménem všech odpovídati bude. Ten pak nebude jiný leč Petr, jak evangelium nám povahu jeho představuje; on zajisté všady spatřuje se ústem, mluvčím, vůdcem, duší celého sboru apoštolského, on byl nejohnivější a nejsrdnatější z nich, on nejvíce se ke Kristu vinul, ke Kristovi do jezera skočil, Krista při umučení mečem zastával; on *dosud* všady v čele apoštolského sboru předkuje, poněvadž největší ku Kristu lásku má; od této ale chvíle proto předkuje, poněvadž hlavou sboru apoštolskému ustanoven byl pro toto Krista vyznání!

Leč kterak zní odpověď jeho, a jaké jest jeho vyznání? Byli apoštolé ustaviční Páně společníci a průvodcové a museli tedy výše o Něm smýšleti než lid, avšak poznání dokonalého nemohli o Kristu dojíti svým vlastním namáháním, anoť nikdo nepřichází k dokonalému poznání Syna Božího *leč Otec jej táhne* Jo. 6, 44. Poněvadž pak Petr hned na počátku povolání svého Jo. 1, 43. předzřízen byl hlavou církve se státi, tudy milost Boží v něm nejvíce se vyjevila a on na otázku Páně odpověděl: *Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.* Odpověděl sice ve jménu celého apoštolstva, jak toho Jeronym, Chrysostom a jiní otcové zjevně dotýkají, ale neodpověděl z myslí apoštolských, nébrž ze zjevení Božího jemu od Otce propůjčeného. Druzí apoštolé ovšem po vyjevení od Petra pravdy té s ním za jedno byli a v jedno vyznání s ním se sešli; avšak teprv když byl Petr vynesl svoje vyznání, tu teprv se jim vyjasnilo a ozračilo jejich vlastní o Kristu vědomí. Ale začátek učinil Petr, on jim předkoval, on vyslovil pravdu, ku které se přiznali potom, ale teprv když jím vynesena již byla. Petrovi tedy se vyznání připisovati musí, jakož pak Kristus *jeho* blahoslaví a *jemu* přednost dává, o jiných apoštolech nepřipomínaje. Jiná věc jest vyznání vyřeknouti, a jiná věc jest k němu se přidati a přiraziti.

Sestává vyznání Petrovo ze dvou částí. *Ty jsi Kristus*, Ty jsi zaslíbený Messiáš, nejsi toliko předchůdce Jeho aneb průvodce Jeho. To jedna částka vyznání Petrova, kterou se od domnění lidu ovšem velice liší. Ale větší stupeň jest v druhé částce vyznání jeho: *Ty jsi Syn Boží*; Syn Boží v jediném, výhradném, výlučném významu; tudy při slově tom v řečtině jest člen předložen *ὁ υἱός*. *Syn Boha živého* dí, nejsi Synem Božím v onom smyslu, v jakém pohané o synech bohův svojich bájí, nébrž Synem Boha živého, jednoho, pravého, stvořitele nebe i země, v Němž jsme, žijeme a se hýbáme. Máme tedy krásný tuto postup od menšího k většímu. Jednu i druhou část byli také jiní vyznali, jak tam Jo 1, 41. n. p. Ondřej a Nathanael a jiní u Mat. 14, 33. Ale proncsení ona byla se jako před duchovníma jich zrakoma toliko přemihla, aniž tak hluboká byla, jak tuto u sv. Petra. A proto, poněvadž jenom přítemně smysl slov svojich nahlídali a poněvadž dosah a dovah slova *Syn Boží* se jim neozračoval jasně, proto Pán neblahoslavil jich tenkráte, jak tuto Petra blahá, kterýž veškeru hloub a výši slov těch pronikal. Pán se jmenoval *synem člověčím* a připomínal jménem tím, v čem se lidskému pokolení propůjčil. Petr nazývá Jej *Synem Božím* a připomíná slávu, ve které Pán bytuje. Snížil se pro nás Pán a tudy spravedlivo jest, abychom slávu Jeho hlásali, dí sv. Augustin. — Slyšev vyznání to Kristus blahoslavil Petra a vece mu: *Blažen jsi, Šimone synu Jonův, ana pleť a krev nezvěstovala toho tobě, nébrž Otec můj v nebesích.* Jmenuje Pán Petra celým jménem jeho, jak to při slavných a vážných promluvách obyčejno. Někteří ve jménech oněch co slovech hebrejských význam svůj majících tajemného cosi hledají, domnějíce se, že jménem *Jony* či Jonáše Pán na holubici co

symbol Ducha svatého a jménem *Šimon* na význam posluchatele naráží, jako by těch jmen vyslovením Pán byl říci hodlal, že Petr v tom svém Jeho vyznání poslušen byl Ducha svatého. Raděj Pán celé jméno Petrovo pozemské klade, aby tím více ozřejmělo nové jméno jeho v říši Páně.

To vyznání, vece Pán, nevychází *z pletě či těla a krve*, nébrž z Boha. Zjevení Boží se tu klade naproti domnění lidskému, buď z vlastního přemýšlování, buď z přijetí cizých náhledů pošlému. *Tělo či pleť a krev* vesměs a vůbec značí hmotnou, porušitelnou, přechozí stránku člověka, podle čehož sv. Pavel 1. Cor. 15, 50. dí: *Tělo a krev království Božího nedosáhnou, aniž porušitelná věc neporušitelnosti dojde.* Dále značí pleť a krev stránku člověka mdlou, křehkou, slabou a chabou, podle čehož dí tu Pán, že se tomu nevyučil Petr od matných, padkých, kruchých lidí, nébrž ode vševědoucího Boha; že mu nepřišlo vědomí to zdola nébrž shora, že to poznání Ježíše co Krista a co Syna Božího nevyplývá z přírody, nébrž z milosti, an Jo. 6, 44.: *Nikdo nepřijde k Synu, leč Otec přitáhne jej.* Milosti té se Petrovi co zamíněnému náměstkovi Kristovu u větší míře než jiným apoštolům dostalo, a Petr milosti té co jisté vůdkyni se propůjčiv, pletkost či tělesnost překonav a nad věci lidské povýšiv se očima duchovýma Syna Božího poznal a božskou slávu a velebnost Jeho vyznal, jak vece sv. Leo. Odtud, že Pán blahoslaveným Petra nazval, obyčej jest v církvi nástupce Páně papeže Římského zváti Blaženým čili jak nyní v užívání jest, Svatým Otcem.

Poblahav Pán dí dále Petrovi slova nad míru důležitá: *I já pravím tobě. I já*, dí. Tys pravil, že jsem Syn Boží, já pak na vzájem pravím tobě, že *jsi skála;* tys pravil, co ti Otec nebeský zjevil, já ti pravím, co o tobě Otec nebeský v jednotě se mnou ustanovil: *Ty jsi* skála. Nedí Pán: Ty budeš skálou, nébrž: ty jsi; Otec a já jsme ustanovili tebe za skálu církve. Tys vyjádřil mou důstojnost co Syna Božího, já vyslovuji nyní důstojenství tvoje, že skálou církve jsi.

Již sice u Jana 1, 43. nalezáme, že Pán hned při prvním s Petrem se potkání jemu onoho jména *skály* či *Petra* udělil; leč tam vece: *Ty budeš zváti se (Petr) skála*; tam jméno toliko dáno jako nějakým proroctvím toho, co mu tuto poskytnuto; tam naznačeno, nakresleno a navrženo jenom, co tu v plné míře obsahu svého uděleno; k čemu tam Petr vyvolen byl přítemně a jako v nástině, tuto se plní a potvrzuje a Petr se pinomocníkem říše nebeské ustanovuje. Tam se bral ohled na *naději*, an v naději církev již se budovati měla a v naději přechodné přijat, zvolen a určen byl Petr za náčelníka, prvníka a předníka; tuto prohlídá Pán *k víře* Petrově, již veřejně a slavně vyznává. A k těmto dvěma výjevům druží se převýborně *slib lásky*, jejž po vzkříšení Páně po třikráte Petr opětoval Jo. 21, 2. d., jímž trojice ctnosti dokonána a vina dřívější Petrova již slzami obmytá docela byla vymazána.

My jsme sice přeložili, jak se obyčejně děje *Ty jsi Petr*, ale spojitost žádá, aby se přeložilo: *Ty jsi skála.* Pán v aramejské řeči mluvě užíval slova *Kéfa*, jenž *skálu* znamená a dávalo se co jméno lidem skalným t. j. vytrvalým, stálým, nepodvratným. Řek a latiník slovo to slovem dvojím, Petrus a Petra, dobře přeložiti mohli, jedním mužského rodu jakožto jménem muže, druhým rodu ženského jakožto pojmením církve, anoť to duchu jazyka jejich docela přiměřeno jest. Ještě přiměřeněji Francouzi šťastnou v této věci jazyka svého povahou slovce *Pierre*, Petra i skálu znamenají. Veškeren důraz tuto záleží na *významu*, nevšak na zvuku, a tudy některá cizá přeložení mají: *Ty jsi Petr a na té petře vzdělám církev;* vzali překladači ti slovo petra do svého jazyka, aby smysl výroku Páně tím zevrubněji odbiti a vyraziti mohli.

Slovy *na této skále* udává Pán příčinu, pro kterou na Petrovi vzdělá církev svou. Každý zajisté dům svůj na pevné a nepohnuté skále staví, an jenom pošetilec stavbu svou na písku buduje (Mt. 7, 24—28); tudy taky Pán co věčná moudrota na skále církev svou co chrám Boží veliký ustavěti ustanovil. Skála tato jest Petr, jak již vysvítá ze samých slov *a na téže skále* a z důrazu, který pro postavení slov těch na předním místě druhé věty a na slovci *téže* spoléhá. Na *téže skále*, jenž jest Petr, vzdělám církev svou. *Vzdělám*, dí budoucně, poněvadž tenkráte se teprv počínala, ano ještě v Kristu zavřína byla, majíci z Něho po z mrtvýchvstání teprv vyniknouti, když Duch sv. seslán byv od Krista, tělo Jeho mystické, církev, dechem svým k životu přivede. Nad to ještě užívá času budoucího *vzdělám*, poněvadž se církev ustavičně víc a více buduje a vystavuje, po veškery věky vzrůst berouc, až vrcholu svého dostihne a slávy svojí dojde. Dí Pán *církev* a nedí *království svoje*, již tím slovem chtěje naznačiti, že viditelnou církev na mysli má.

Církev co jednota, co soujem a spolek či úhrnek všechněch věřících v písmě se

často budově, chrámu, stavbě a domu připodobňuje a jmenovitě se to stává na dvou místech 1 Cor. 3, 10. 1 Petr. 2, 4. 5., která místa právě s naším místem potýkati se zdají. Dí zajisté Pavel, že *nemůže nikdo jiného základu položiti, leč který již položen jest, Kristus Ježíš*, a Petr na dotčeném místě jmenuje *Krista kamenem živým, od lidí zavrhnutým, ale od Boha vyvoleným.* U sv. Matouše tuto nalezáme, že Petr základným kamenem ustanoven, u sv. Pavla a Petra v listech Krista základným tím kamenem býti shledáváme. Leč není tu potýčky a odporu a obojí podlé sebe dobře obstáti může. Kristus jest neviditelným, Petr viditelným základem, Kristus samostatným a svévládným, Petr odstinným, náměstným, od Krista odvislým základem. Kristus co úhelný kámen Ef. 2, 20. nese, drží, prostoupá, prosahuje a proniká veškeru osnovu církve; ale On chce, aby veškero působení Jeho viditelným během a náměstným, lidstvu přiměřeným spůsobem se dálo a veškeren trojí úřad jeho, jímž spása lidského pokolení se vykonává, se vidomě v církvi ozračoval. Jako člověk od vidomých věcí k nevidomým postoupá, tak jenom skrze viditelný kámen úhelný, skrze Petra, s úhelníkem neviditelným, s Kristem, spojeni a sjednoceni býti můžeme. Ku Petrovi jen toliko, ne však ke všem apoštolům pravil Pán: *Ty jsi kámen, skála, základ církve;* a tudy přednost Petrova, a všechněch jeho v Římě nástupců od počátku církve se po veškera století uznávala, jak to celá historie církevní dosvědčuje. Ovšem i ostatní apoštolé jsou základní kamenové církve Ef. 2, 20. Ap. 21, 14; ale Petr sám o sobě jím jest, ostatní jenom ve společnosti s Petrem. Podřízenost ta ostatních apoštolů pod Petra za věku apoštolského nemohla býti tak zřejma, poněvadž každý apoštol sám o své ujmě církev zakládati mohl, nadán jsa darem neomylnosti, bezprostředně od Krista povolán a všech skutků Páně a veškerého učení Jeho bezprostředným svědkem byv. Tudy vhodně Řehoř Naz. dí, *že skála církve základy církve přijímá*, či že skále církve, Petrovi, základové církve, apoštolé, svěřeni byli.

Za dřívějších dob protestanti slova: *Na té skále vzdělám církev svou* všelijak obcházeli, aby jenom přirozeného významu slov těch ujíti mohli. Tak se jim zazdálo, *skálou* slyšeti vyznání Petrovo, aneb víru Petrovu aneb dokonce Krista, Jehož Petr tím vyznáním svým byl vyznal. Přitom se dokládali i výrokův sv. otcův, kteří prý též o Petrově víře, aneb o Kristu, Jehož Petr vyznal, výrok Páně onen vykládali. Leč protestanti novější nahlížejí, že takovýto výklad obstáti nemůže a spojitosti docela odporuje, anoť jediným slůvkem na *této* skále veškero to dovozování v niveč se rozpadá. Jestliže někteří otcové pravili, že Pán na víře Petrově církev založil a slovo *skála* o víře vykládali, činili to v docela jiném smyslu, než protestanté to činí, *víru* onu neslyšíce abstraktně a všeobecně, nébrž víru Petrovu čili Petra, jelikož věřil. Prvenství Petrovo dokonale uznávali; ale zpytujíce, proč právě Petr přednosti té došel, nenalezali jiné příčiny leč víru Petrovu. Jakož ale prohlašujíce se, že ne tělo, nébrž víra Petrova po vodách mořských kráčela, nepopírali, že Petr po vodách kráčel mocí víry své, tak podobně v našem případě výrok jejich, že víra Petrova jest základem církve, neznačí jiného, leč že Petr skrze víru svou stal se církvi hlavou. Petr jest hlava církve, víra jeho příčinou, proč a nástrojem, jakým se onou stal hlavou; neboť ani církev nesestává z víry, nébrž z lidí věřících.

Ale Pán udává i spůsob, jakou církev jeho bude. Poněvadž bude na skále vzdělána, tudy *brány pekelné nepřemohou ji.* Smysl vesměs průchoden a zřejem jest, že nezahyne a stále bytovati bude církev Páně. Ale když přijde místněji a zevrubněji rozbírati každé slovo, co branami pekelnými se slyší a jaká to nepřemožitedlnost církve rozumí se, nesrovnávají se docela vykladatelé. Někteří za to mají, že *peklo* tu podle písma starého Job. 20, 21. 26. 6, 38. 17, 7. 9, 15. Jer. 38, 10. značí *smrt aneb hrob*, a že se podsvětu, hrobu či peklu připisují *brány*, poněvadž se představuje co hrad nějaký, co obydlí strážné a co žalář, kdež zajímáni bývají nepřátelé. Brány ty dle Jon. 2, 7. Job. 17, 16. mají své závory, které zavírají a otvírají se, leč kdo tam přibude, tomu se již neotevrou, jak tam Jonášovi a *nedojde vysvobození odtamtud nikdo.* Peklo to pak se též co mohútná osoba představuje Hab. 3, 5. Job. 28, 22., jenžto má osidla a provazy pro zasáhnutí člověka Ž. 17, 6. 114, 3. a kteréžto nikdo odolati nemůže. Dvojí obraz tedy Pán podle těch vykladačů tu spojuje: Peklo představuje co mocnost, an jí namáhání nějaké a zavdější přemáhání připisuje a spolu též, v čemž druhý obraz záleží, se udává, čím toho přemáhání dochází, *branami svými* totiž. Smysl bylby: peklo nepřemůže církve mé a brány jeho jí neobklíčí; anebo kratčeji a jednovětně: Církev moje nepřestane, věčně trvati bude, an veškerým mocem porušení a zkázy odolá.

Leč lépe jiný výklad praví, že se *branami* pekla rozumí podlé Gen. 22, 17. 24, 60. moc a síla pekla a knížete jeho. Hádes, šeol nejenom podsvětí, nébrž zrovna místo zatracenců značí. Vidíme to zvláště ze sv. Otců, kteří ve svých dogmatických pojednáních výrazů písmových užívali. Nebo odtad to šlo, že slovo ᾅδης, infernum, znamená místo zatracenců. Jakož zajisté v branách se veškerá pevnost města a všechna síla jeho, ozvláště v čas útoku, sbíhá a shrnuje, tak Kristus všelikou moc *branami* a všelikou moc církvi odpornou *branami pekelnými* nazývá. Církev říše nebeská jest; ale proti ní povstává a bojuje říše pekelná a kníže její, kníže a vladař smrti, ďábel Hebr. 2, 14. Tudy dáleji rozumí se branami pekelnými veškerá moc pekla a ďábla, kterou se proti církvi potrhuje a ji přesíliti a přemoci usiluje, rozumějí se veškery strojby, klamy, nástrahy, úklady, lesti, veškero násilí, úsilí, namáhání a stékání hradeb církve svaté a to ustavičné proti ní všelikým spůsobem bojování a se obořování. Slovo κατισχύω značí více než předčiti, überlegen sein, jak Bisping přeložil, jakoby nechtěl Pán více říci, leč že brána církve bude silna a trvalá, tak že ani brány podsvětí nebudou silnější a trvalejší. Raději značí κατισχύω tolik co přesíliti, přemoci odporníka a nepřítele, a to jest co praví Schelling (Philosophie der Offenbarung II. 301): Diese Worte sind ewig entscheidend für den Primat Petri; es gehörte die ganze Verblendung des Partheigeistes dazu, das Beweisende dieser Worte zu verkennen oder ihnen einen andern Sinn zu unterlegen. Smysl tedy slov: *brány pekelné nepřemohou jí*, jest: Žádná moc, žádné pronásledování, žádné zlosynův usilování, žádná pohoršení, žádné v ní se vyskytlé zbrodně, slovem žádná moc lidská a ďábelská nepřemůže církve od Krista na Petrovi založené. Obojována býti může a bývá, ale přemožena býti nemůže, vece sv. Augustin. Apoštolé podle toho, že proroci Starého Zákona o bojích proti církvi, ale spolu o vítězství jejím řeč vedou Jes. 63, 1., nemohli slova Páně jinak bráti a branami pekelnými ovšem nepřátely církve slyšeli.

To očividně spatřujeme. Tolikeré kacířství, kteréž církev vyhubiti usilovalo, již zahynulo, tolikerá království, jenž svatyni církve zbořiti hrozila, za své vzala: církev katolická nepodvratně stojí. Ale i duchovně rozumí se to všem zlobám nepřátelským církve odolávání a jich přemáhání, že totižto církev nikdá neodvrátí se ode pravdy a blud žádný nepřesílí jí. Sekty veškery, které se od církve odštěpily a ji spravovati se odvažovaly, více nebo méně pravd stežejných křesťanstva odpadly; církev římská svěřený sobě od Krista poklad vezdy nepokaleně, ryze a neumaleně zachovává, aniž kdy blud nějaký v ní opanovati mohl a ovšem ani neopanuje. Snadněji slunce zhasne, než církev otmí, dí Chrysostom. Ostatně mluvě Kristus o nepřemožitedlnosti církve předpokládá, že ovšem brány pekelné proti ní se potrhovati, vychrlovati, sápati, ji podvracovati budou, jakož pak žádné doby nebyla církev bez nepřátel.

Velké věci Pán Petrovi udělil; ale co byl pravil o moci jemu propůjčené, povšechnými slovy se povahovalo a místnějšího vyrčení a ozvláštnění požadovalo. Tudy Pán dále pokračuje: *Tobě dám klíče království nebeského.* Výklad slov těchto snaden jest, jasen a nikdy se nic proti němu nenamítalo. U všech zajisté národů jsou klíče oznakem moci a odevzdání klíčův jest odevzdání nejvyšší moci a vlády ve kterémkoli domě, paláci, hradě, hospodářství, kraji a zemi. Jes. 22, 22. Luk. 11, 52. Ve zjevení Ap. 1, 18. praví se Kristus míti klíče smrti a života, t. j. vladařem a pánem života i smrti býti. Ozvláště u národů východních úzce spojena bývá moc a vláda s oznaky jejími; kdo ty oznaky má, ten moc drží, kdo jich pozbude, ten moci své pozbývá. Ale i u nás když město některé odevzdá klíče svých bran někomu, hned ví se, že muž ten, jenž klíče přijal, pánem města učiněn jest. Když tedy se tu odevzdávají klíče království nebeského či církve Petrovi, není pochybnosti, že mu nejvyšší moc v ní se uděluje. Pán sám jest klíčník domu Davidova Ap. 3, 7. Jes. 9, 6. majetník moci a vlády v říši té, kterouž co potomek Davidův vládnouti měl, o níž se 28, 18. pronáší: *Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi* a o kteréž Apoštol Col. 1, 13. dí, že křesťané v ni přeneseni bývají a že se proto veškero stvoření Jemu klaněti má Filip. 2, 9. 10. Tu moc svou v církvi přenáší Kristus zde na Petra, aby ji co náměstek Jeho provodil, když Pán sám vidomou přítomnost svou na zemi dokoná. Proto praví v času budoucím: *Dám.* Klíče království nebeského tedy obsahují moc, aby zavíral a otvíral, přijímal a vylučoval, tak že když zavře, nikdo nemůž otevříti a když otevře, nikdo nemůže zavříti, jak Jes. 22, 22. Ap. 3, 7. se praví. Veškera právomocnost tím se Petrovi udělila a co ještě Pán dále Petrovi předpovídá, jest toliko vývodek ze předešlé moci klíčů jemu udělené, aneb jest dalejší dotčené moci výklad; neb ješto se v

moci klíčů zákonodárná a soudná moc zahrnuje a zavírá, nemohou slova ostatní nic nového přičiňovati, nébrž toliko místněji udávati a blížeji k mysli přičiňovati, co v předběžném slově obsahuje se. Slova Páně tedy: *Co rozvážeš na zemi, bude rozvázáno na nebi, a co svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi*, potvrzují té moci zákonodárné a soudné, jižto Petr se přiúčastňuje, a přičiňují výrok, že co se od Petra tu v církvi podle moci ode Pána jemu udělené stane, to u Pána v nebi se přijme a platným zůstane. Zahrnuje podle toho v sobě rozvazování a svazování: 1. moc do církve přijímati a z ní vyobcovati; 2. zakazovati a přikazovati, co k účelům církve patří a tudy za dovolené aneb nedovolené, za pravé a nepravé vyhlašovati; a 3. poněvadž se moc ta spolu vniterného života týká, obnáší sebou moc hříchy odpouštěti a zadržovati. A tak vykladatelé slova *svázati a rozvázati* o svrchované moci vůbec slyšíce a šířeji je berouce ovšem lépe jim rozumějí než ti, kteří význam slov těch zužují a na pouhé zakazování a přikazování aneb na pouhé přijímání a vylučování z církve, aneb na pouhé hříchův zadržování neb odpouštění obmezují. Na to též pozorovati slušno, že nedí Pán: *co na nebi rozvázáno bude, rozvážeš na zemi*, čím by jen pouhé odpovídání a ohlašování se rozumělo, nébrž dí Pán: *co na zemi rozváže se, rozvázáno bude na nebi*, z čeho patrno, že moc zvláštní se tuto Petrovi uděluje.

Ovšem také ostatní apoštolé 18, 18. Jo. 20, 23. obdrželi moc vázati a rozvázati, ale teprv když již byl Petr nejvyšší moc v církvi obdržel, čímž na rozum jim dáno, že moc tu jenom v jednotě s Petrem a pod jeho vedením vykonávati mají. *Prvotnost dána Petrovi*, dí sv. Cyprián, *aby ustanovením hlavy roztržkám veškeren námět se odňal a aby jedna církev a jedna stolice Kristova býti se ukázala.* Ostatně samozřejmo jest, že moc ta Petrovi daná na jeho nástupce přešla, ješto Kristus na jediném člověku smrtedlném církve nesmrtedlné založiti nemohl a moc ta Petrovi daná právě teprv za nástupcův jeho, když byli apoštolé sešli, vývoje svého dosáhnouti mohla; z historie známo, že nástupcové jeho jsou papežové římští. O tom sněm Florentský se vyjádřil: *Stanovíme, že svatá stolice apoštolská, papež římský, má nejpřednější moc duchovní nad celým světem a že jest nápadníkem sv. Petra a pravým náměstkem Kristovým, hlavou církve, otcem a učitelem veskerého křesťanstva a že mu ode Pána našeho Jesu Krista v osobě svatého Petra úplná moc dána byla, obecnou církev pásti, říditi a spravovati podle toho spůsobu, jak to v pojednáních církve všeobecné a ve svatých kanonických ustanoveních se obsahuje.* Římská církev vezdy nepodvratně stojí, aniž skály té příbojové obraziti mohli; jiné církve od apoštolův založené zašly aneb tytýž bludům se daly přemoci, jediné církve Římské blud netekl se a veškeři valové pronásledování o ni se rozpliznuli, jak již toho výšeji dotčeno.

Podivno mnohým bylo, že Kristus dříve tak pilně ptav se, co lidé o Něm soudí a tak velkou cenu na to pokládav, aby právě a pravdivě o Něm lidé a zvláště apoštolé drželi, když byl toho došel a se očekávalo, že nyní přikáže apoštolům tak o něm všady hlásati, podivno díme, že právě naopak On s vyhrožováním přikazoval, *aby nikomu nepravili, že on* (Ježíš) *jest Kristus* či Messiáš. Jaká může příčina toho býti? Viděli jsme několikráte, že divy svoje rozhlašovati zakázal 8, 4. 9, 30. a tam jsme příčiny takového Páně sobě počínání udali. Příbuzna oněm i tuto příčina jest, a Pán opětuje zápověď svou, poněvadž apoštolé po tak slavných výrocích Páně o nehynulosti církve domnívali se, že tudíž Kristus slávu svou vyjeví a že oni tedy Jej co Krista či Messiáše všemu lidu ohlašovati musejí. Ale jinak Pán; slávu Jeho mělo utrpení předcházeti a po přestálých útrapách a po vykonané pokolení lidského spáse teprv měli Jej apoštolé co Messiáše prohlašovati, mezi tím, než z mrtvých vstane, se odmlčujíce. Posud na svých kazatelských výpravách kázali toliko o pokání, o blíži království nebeského, o zázracích Páně, o učení Jeho; ale že on jest Kristem, dosud nekázali, anoť to mělo s větším úspěchem tenkrát teprv státi se, když Kristus skutečně vládu ujal na nebe vstoupiv a Ducha svatého seslav. Dříve nebyli ani apoštolé k tomu spůsobni, tím méně by byl lid toho chápal a následující utrpení Páně by je bylo u víře zviklalo. Nebo, jak dí Chrysostom, co již kořeny pouštělo, když potom vytrhne se, nemůže snadno ke vzrostu přivedeno býti. Jestliže Petr zviklal se při utrpení Páně, což by se bylo dálo jinému lidu, kdyby byli viděli, že ten, jehož za Syna Božího již přijali, na kříži pníti musí. Ano jak již při zakazování Páně divy jeho rozhlašovati jsme tytýž dotkli, obávati se bylo, že by vyjevení slávy Jeho námětek byl ku brojení proti Římanům. Proto Pán v následujících vv. o svém utrpení mluví.

Ostatně ve verši posledním slovce *Ježíš* nejsprávnější rukopisové vypouštějí; jest to pouhý vpisek.

21. Od té chvíle počal Ježíš ukazovati učeníkům svým, že třeba jest Jemu jíti do Jerusaléma a mnoho vytrpěti od starost a zákoníkův a od velekněžů a usmrcenu býti a třetího dne vstáti. 22. I pojav Ho Petr počal Mu domlouvati, řka: Odstup to od Tebe, Pane, nebude Tobě toho. 23. On pak obrátiv se řekl Petrovi: Jdi za mnou, satane, pohoršením jsi mně, poněvadž nezamýšlíš věcí Božích, nébrž které jsou lidské.

Viděl Pán, že apoštolé utvrzeni jsou ve víře v Něho a že ač jeden toliko víru tu vyznal, ostatní se k vyznání jeho připojili. I ukázali tím, že již schopni jsou slyšeti o spůsobu, jakým spasení světa dokoná. A tudy *od této doby počal Pán jim vzkazovati* či oznamovati, že od židovských náčelníků mnoho trpěti bude, že *od nich smrt podstoupí*, ale že *třetího dne z mrtvých vstane*. Dí Matouš: *počal*, poněvadž dříve o tom nemluvil, dí *vzkazovati* či *ukazovati*, jasně a zjevně Mr. 8, 33. o tom mluviti, ne jak tam Mt. 12, 39. 16, 4. kdež v podobenství Jonáše toho málem dotekl. Ale víme, že člověk ne hned rozumí věcem, ač jemu zřejmě ukázaným, jak se to také u apoštolů stalo. Dí že *potřeba* jíti a trpěti jemu, že nutno, že *musí*, poněvadž to v radě Boží a v úmyslu Božím usouzeno a předzřízeno bylo a proroci o tom předpovídali, jejichž předvěsti ovšem se vyplniti musely, ač ostatně samovolně z lásky smrt podstoupil Jo. 10, 17. 18. O tom tedy nyní často mluvíval apoštolům, aby se jim nevidělo, že snad teď již nějaké založí na světě království a aby čáku jejich o takové říši znenáhla udušoval. Nad to volil je připraviti na smrt svou, aby když přijde Mu trpěti, událost ta jich docela nepřipravených nezachvátila.

Jaké to sestavení dvou Páně se týkajících příběhů, poznání a vyznání Ho od apoštolů co Syna Božího a opovídání strasti a smrti Jeho! Tam sláva, tu potupa, tam blaženost, tu smutek. Radostně pohlídali apoštolé na Pána, když o moci své a o nepohnutosti a nepodvratnosti církve mluvil; s jakou ale žalostí a s jakým smutkem slyšeli Jej, když počal mluviti o strastech svojich a o smrti Jemu od představenců židovských připravené. Oni ale *nechápali docela slov těch*, jak toho Mr. 9, 31. 32. dotýká, když jim Pán po druhé byl totéž ohlašoval, a ostýchali se tázati se Jeho. Slovům Páně sice rozuměli, nebo nezakrytě o smrti a utrpení mluvil; ale kam by to hlídalo a směřovalo, jak by se to dalo s očekáváním jich a s výroky Páně jinými srovnati, toho nechápali. Čehož divno býti nám nemůže, ješto víme, že proroctvím, teprv když se naplní, vyrozuměti se může. *Umříti, vstáti z mrtvých* v písmě tytýž v obrazném smyslu přichodí a rčení *dva, tři dni* příslovně se užívá. I zdá se, že apoštolé slova Páně obrazně pojímali a tudy nedivno, že jim v čas skutečného utrpení na mysl nepřišla a že teprv když Pán z mrtvých vstal, rozpomenuli se, že jim to předpovídal a uvěřili. Jo. 2, 22.

Ač ale dovahu a dosahu slov Páně nerozuměli, přece věděli, že o trápení a smrti mluví a spolu dokládá, *že musí* oboje podstoupiti. Jakož tam Petr první radostně byl vyznal vznešenost Páně, tak také první vzpírá se takovému, jak se zdálo, nemožnému, a jelikož strasti znakem pokuty dle jeho náhledu byly, nehodnému Páně, Messiáše a Syna Božího, osudu. *Tehdy pojav Ho počal mu domlouvati;* počal, dí, poněvadž Pán jemu dokončiti nedovolil, přísně oslově jej. Slovo *pojav* Ho nesnázi vykladatelům činí, jak by si to představiti měli. Obyčejně myslí, že Petr Pána soukromí pojal, že ujav jej totiž za ruku s Ním od apoštolů stranou ustoupil, jak toho obyčej mezi přátely bývá, když tajného a důvěrného něco mluviti hodlají; odvedl Ho, poněvadž Pánu před jinými domlouvati se neosměloval. Jiní, a jmenovitě Maldonat ač jen dohadem, za to mají, že slovo *pojal Ho* příslovně značí toli co *pojal Ho na domluvu*, jak se u nás říká, podávali si ho; aneb vzal Ho t. na domluvu, na káry. Jeronymovi se vidělo, že slovo *pojal* značí: *pojal* Krista v útrobu svou, v lásku svou, v litování svoje. Jiní představují sobě, že Pán skormoucení své učeníkům utajiti chtěje z předu apoštolů kráčel o smrti své povídaje, že na to Petr Pána, k němu se přiblíživ, ujal a ta slova Mu povídal. Jakkoli jest, jistoť, že domluva Petrova, či, chceme-li přeložiti, porok Petrův pocházel z pouhé pro Krista nadšenosti a z útlé k Němu lásky, a dojista s ním stejné mysli ostatní apoštolé byli. *Odstup to*, vece Petr, anebo *chraň Bože*, nedej Bože, jak se přeložiti může; cyrilský překlad četl: *milosrden buď*, bezmála v týž smysl, t. smiluj se nad sebou a nedej strastem oněm přijíti.

Ale co Pán odpověděl na tu laskavou domluvu Petrovu? Odpověď Páně přemnohým vývodkům námětek poskytla, ješto jak zní, dosti příkra býti se vidí. *Obrátiv se Pán, či odvrátiv se od Petra, na učeníky*

pohleděv, jak Mr. 8, 33. dí, *vece jemu: Uhni za mne, satane!* Podivna byla ta matornost Páně hned sv. otcům a tudy sv. Hilarius slovo *satane* dí neodnášeti se ku Petrovi, nébrž k ďáblovi, jenž Petrovi ona slova byl vnukl. Nebo dělí světec ten takto slova ona: *Jdi za mnou*, to jest následuj mne raději sám také, než abys mne od podstoupení smrti odtahoval; potom ale prý Pán slova k ďáblu obrátil a jemu, jak tam 4, 12. odejíti a Petra dále nepokoušeti velel. Leč ten výklad strojný jest, nucený a všemu spůsobu mluvení odporný, an vidomě slova ta veškera se ku Petrovi potahují. Petr se ku Kristu přitoulil, Kristus se od Petra odvrátil. Petr pravil: *Chraniž Bůh*, Pán dí: *Odstup satane.* Petr dí: *Nebude nic toho.* Pán vece: *Tys pohoršením pro mne.* Přísná odpověď dána pro velikou důležitost věci, o kterou se jednalo; spása světa jedinou smrtí Páně měla dokonána býti, a té smrti právě se uchrániti Petr Pánovi radí. Není jiný smysl leč: Kliď se, odejdi, ustup; nebo slova tvá pochodí ze vnuknutí satanova. *Pohoršením jsi mně.* Nedí: *ku pohoršení* jsi mně, poněvadž rčení to v sobě zahrnuje již skutečné pohoršení, ješto rčením: *pohoršením jsi mně* toliko možnost takového pohoršení se navrhuje.

Proč Petr pohoršením Pánu jest, dokládá Pán tudyž: *poněvadž nepojímáš*, nepochopuješ, neobmýšlíš, nezamýšlíš *věcí Božích* t. j. neprohlídáš k záměrům a účelům Božím, podlé nichž svět smrtí mou vykoupen býti má; *nébrž* zamýšlíš a obmýšlíš *věci lidské*, tělesný život můj zachovati usiluješ, ke mně láskou nedosti duchovou zahořev. Celá vina Petrova leží toliko v hojnosti a nadbytku lásky; v tom zajisté, že mysl jeho se nemohla vpraviti v utrpení a smrt Páně, nebudeme stíhati ho, poněvadž dokud nebyl Duch svatý seslán, mnohé věci apoštolům temny zůstávaly. Proto nám s podivením jest, že ještě za dnův našich někteří protestantští učenci místa toho proti primátu Petrovu užiti chtěli, jako by Pán tak slavně Petra hlavou církve ustanoviv nebyl Petra dosti ještě poznal a v tom svém skutku jenom snad se přenáhliv nyní byl předešlého ustanovení svého litoval a zpětiti toužil. Primát církevný toho, jenž jím odín jest, nevyjímá z poklesků, a byl-li to první pokus bran pekelných, skálou církve otřásti, věděl Kristus skále té pomocí svou tudyž přispěti. A nad to sv. Jeronym dobře pozoruje, že tenkráte za života Páně Petr hlavou nebyl ještě, maje teprv po Páně vstoupení jí býti, jak již jsme výše z futura slova *vzdělám* ukázali. Raději z toho nesmírná Páně láska, kterou zahořel pro spasení naše, vysvítá, jakož spolu také nauka z toho plyne, že liché jest přátelství ono, které nás od podnikání pro Boha útrap odvracuje.

Potrestav Pán všetečnou lásku Petrovu a jí určité meze vykázav obrací se k učeníkům všem před veškerým lidem, aby Mr. 8, 34. věcí apoštolům pověděných svědkem byl učiněn a výtku svou a přísný porok v lahodnou nauku proměňuje. Dít:

24. Tehdy Ježíš řekl učeníkům svým: Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi kříž svůj a následuj mne. 25. Nebo kdož by chtěl život svůj zachovati, ztratí jej, kdož by pak ztratil život svůj pro mne, nalezne jej. 26. Nebo co prospěje člověku, byť celý svět získal, ale duši svou ztratil? Aneb jakou dá člověk výměnu za duši svou? 27. Syn člověka zajisté přijde ve slávě Otce svého s anděly svými a tehdáž odplatí každému podle skutků jeho. 28. Amen pravím vám, jsou někteří ze zde stojících, kteří neokusí smrti, až uzří Syna člověka přicházeti v království svém.

Petr nechtěl, aby Pán utrpení a smrti se podrobil, Pán naproti tomu praví, že netoliko On, nébrž každý, kdo Kristův býti chce, trpěti musí a že člověk v království Kristově svým choutkám povolovati nemůže, nébrž sebe zapírati povinen jest. Poněvadž ale ta nauka všech se týká, tudy se Kristus ku všechněm obrací Mar. 8, 34. L. 9, 23. když praví: *Kdo chce za mnou přijíti, zapři sebe samého.*

Ale což jest zapříti sebe? A proč dí: *Kdo chce?* Dí Pán: *Kdo chce*, ne jako by ode člověka toliko záviselo Krista přijíti a v Něj věřiti, ješto milost Boží předcházeti musí, aby chtíti mohl člověk Filip. 2. 13.; ale Pán dí *kdo chce*, aby ukázal, že člověk spolu musí působiti a že v tom spolupůsobení svobodnou má vůli, moha se, ač se svou věčnou škodou, milosti Boží protiviti. Co *zapříti sebe* značí, praví sv. Zlatoúst, nejlépe pochopíme, když porovnáme rčení to se rčením: *zapříti jiného.* Kdo jiného zapře, ten se ho odčítá, zanechává ho, pohrdá jím, aniž kde na něho ohledu béře. Leč výklad ten povšechen, velmi prostranen a neurčit jest, aniž nám praví, co se slovem

sebe rozumí. Místněji praví jiní, že zapříti sebe jest vyosobiti se podle hříšného člověka. Nepraví Pán, vece Řehoř Vel., aby člověk zapřel statek svůj, nébrž aby sebe zapřel, aby pokud hříšen jest a s Bohem nesjednán, vyšel ze sebe, sebe se jakoby odcizil a jiným býti počal. *Lehčeji pak jest odepříti se toho, co člověk má, ale věc velka a obtížna jest zapříti sebe.* Na to se táže týž světec: *Kam ale ze sebe odejíti můžeme?* a odpovídá: Jiní jsme jak jsme se zrodili a jiní jak jsme obrodili se. Zanechme sebe, jak jsme ve hříších zrozeni byli a buďme, jak nás milost Boží obtvořila. A Viktor Ant. praví: Nevece Pán: Nehov sobě velmi, nepropůjčuj se velmi tělu svému, nébrž více žádá a výšeji se nese, an dí: *Zapři sebe samého.* Tudy *zapříti sebe* není nic jiného leč záležitost Kristovu všem svým jakýmkoli záležitostem předkládati a oběť všelikou jí přinášeti; není jiného leč čehož nedostatek Pán výše Petrovi vytýkal, obmýšleti věci Boží a neobmýšleti věcí lidských, t. j. při všem jednání svém k Bohu prohlídati a všemu jednání svému vůli Boží a slávu Jeho za účel, za míru a měřidlo položiti; co tomu odporuje, toho všelijak se vystříhati a tudy náhledům, žádostem a citům Božímu zákonu odporným výhost dáti. *Zapříti sebe*, dí sv. Augustin, abychom i toho světce slyšeli, toli jest co starého člověka svléci a nového obléci, což ačkoli tvrdo jest, avšak tomu, kdo Krista miluje, snadno a milo přichází. Milují lidé svět a co na světě jest, žádost těla, žádost očí a pýchu života; ty výše miluj toho, jenž veškeren svět stvořil. Velik jest svět, ale větší Ten, jenž stvořil jej; krásen jest svět, ale krásnější jest Tvorce jeho; líbezným jest svět, ale milostnějším jest Stvořitel světa.

Taková mysl a takový člověka úmys žádá velikých obětí, a zapírání sebe bez velkých obtíží a bolestí nebývá. Tudy Pán ihned přikazuje dodatkem: *Vezmi kříž svůj na sebe a následuj mne.* Co *kříž nésti* a *vzíti na se* znamená, již výše 10, 38. vyloženo bylo. Kříž vzíti na sebe jest, veškera příkoří a protivenství, ano i smrt ukrutnou kříže podstoupati podle příkladu Páně, jenž právě ukrutné smrti v ústřety vycházel. *Kříž nésti* jest mrtviti údy svoje, jenž *na zemi jsou*, nečistotu, chlipnost, lakomství Col. 3, 5.; jest ukřižovati starého člověka Rom. 6, 6., nebo neprohlédá Pán ku pádlu dřevěnému, nébrž k úmyslu života. Kteří jsou Kristovi, ti tělo se žádostmi a nepravostmi ukřižují Gal. 5, 24. Ukřižování to ustavičně trvá podle Luk. 9, 23., kdež se čte: *nosiž kříž svůj každodenně*, poněvadž boj ten se zlými náruživostmi dokud žijeme nepřestává. Viz ostatně o brání na sebe kříže 10, 38. a Gal. 6, 14.

Přidává Pán: *A následuj mne.* Mnoho lidí neprávě domnívá se zapírati sebe a kříž svůj nositi svízely a strasti podstoupajíce; ale kdo nenese útrap z lásky ke Kristu, nenásleduje Krista. Kristus mluvil v předešlých větách o kříži, a tedy *následovati* Krista jest toli co vůli Boží až do té smrti kříže se podrobovati a ji pluiti. Nemluví tuto Pán, dí Augustin, o následování Ho do nebeské říše, neboť nepronesl slov těch po z mrtvých vstání, nébrž tenkráte, když se strojil ku potupám, k bičováním, k trním, ku posměchům, k ranám, k smrti.

Slova Páně: *kdo život zachovati chce, ztratí jej* atd. v. 25. již 10, 39. vyložena jsou. Obsahují slova ta důvod, proč člověk sebe zapříti, kříž nésti a Krista následovati má, poněvadž, kdo by život tělesný aneb cokoli jiného zachovati chtěl zapřením Krista a přestoupením zákona Božího, ten život duše své ztratí, a naopak kdož časného života odváží se, kdož pro Krista hotov jest vše opustiti, ten život duše své zachová. Sv. Řehoř Vel. objasňuje to příkladem semene v zemi hozeného; kdo símě zachovati chce a tudy ho nevyseje, ten ztrácí veškeren požitek odtad přijíti mohoucí; a naopak kdo se odvažuje a zhosťuje semena rozsev je, ten je opět nalezá.

Pravdu a jistotu toho Pán dokazuje propovědí povšechně uznanou: *Co prospěje člověku, by celý svět získal, ale na duši ztrátu trpěl, a jakou dá výměnu za duši svou?* Slova ta předůležitá a od nejstarších otcův doslovně uvozovaná (n. p. Klém. 2 Cor. 6. Ign. Rom. 6. Justin 1 Apol. 15 a jinde) samozřejma jsou. Již tělesný život má cenu vyšší nade všecko jiné, a pro zachování jeho se lidé všech jiných věcí zhosťují, tím více ale život duchovný vyniká hodnotou svou nade všeliká jiná jakákoli dobra. A jakož kdo život tělesný ztratí, nemůže ho nijak žádnou výměnou a výplatou vykoupiti a opět dostati, tak kdo duši, kdo život věčný promrhá a utratí a duši škoduje, ten nikdy výplaty a výkupu pro opětné života toho nabytí nenalezne. Všecken ostatní majetek opět dá se získati, ale ztráta duše nenabytna jest. Z čehož odvozují otcové, s jakou pílí o duši svou a o spasení její starati se a jak si jí vysoce vážiti přijde, anať větší cenu a hodnotu než veškeren svět do sebe má. Velká věc jest duše, dí sv. Bern., *ana krví Kristovou vykoupena byla. Těžký jest pád duše, an ne-*

mohl leč křížem Krista napraven býti. Když pak opět padne až k smrti, kterak opravy nabude? Jest-li jiný Kristus? aneb má-li opět za ni ukřižován býti?

Ale aby člověk tím spíše k následování Krista a ku podnikání kříže se vydal, přičiňuje Pán jinou ještě pohnútku, an dí: *Syn člověka zajisté přijde ve slávě Otce svého s anděly svými a tehdáž odplatí každému dle skutků jeho.* Chce Pán očividně říci: Podle toho, jak kdo se zapíraje a kříž svůj nesa mne v dobrých skutcích následoval, podle toho odplata jemu se udělí, když přijdu k soudu já Syn Boží a sice v té slávě, kteréž následovce svého přiúčastním. *Sláva Otcova* jest zevnější výjev odvěčné a neobsáhlé velebnosti Boží, vněšný viditelný oblesk veleby, kterou Bůh věčně obdán a jako oblečen a odín jest. Ž. 103, 1. 2. Přijde pak Syn Boží *s anděly*, aby ukázal slávu svou, která mu dána od Otce za vykoupení lidstva a kterou podle božství již odvěčně stejně s Otcem měl J. 17, 5. A když přijde, souditi bude podle skutkův, aniž se kdo bude moci vyplatiti a duši svou vyměniti.

Avšak nejenom vůbec o soudu slavném mluví, než aby se někdo nedomníval, že odplata ona teprv po uplynutí přemnohých věků se lidem dostane, a aby mohútněji pohnútka ta na mysl poslouchajících dorážela, poukazuje, že *mnozí z tuto přítomných* ještě se životně slavného Páně příchodu dožijí, anoť *neokusí smrti, až uvidí přicházeti Syna člověka v království jeho.* Co těmi slovy místněji se rozumí? *Okusiti smrti* znamená toli, co smrt podstoupiti, anať se smrt co částka na člověka případná a jemu jako ku pití určená a podávaná představuje. *Království Kristovo* značí oslavu jeho, královskou vládu a důstojnost jeho, jak z v. 27. patrno jest. Smysl vůbec již udán, že mnozí slávu Kristovu před smrtí svou spatří. Ale jaký spůsob spatření slávy této Pán na mysli má?

Někteří vykladači písma již za nejstarší doby církve slávu tu slyšeli o proměnění Páně, o proslavě jeho na svaté hoře a jeho tam osvědčení od Otce. Výkladu tomu nemálo stejná u veškerých tří synoptiků posloupnost nadržuje; ale však mu souvislost odporuje. Ve verši před. 27. Pán mluví o příchodu svém k soudu a odplatě; leč ojasnění a proměnění Páně nebylo takové k rozsuzování a odplacování příští, aniž také andělé se při tom Páně projasnění projevili. Také sv. Marek na parallelném místě 8, 19. slov užívá, která na tu proslavu Páně potahována býti nemohou. Díť: *až uzří království Boží přijíti v moci* t. j. s mocí vítěznou nad nepřátely, s mocí vniternou k rozvinutí se slavnému po všechny časy a na všech místech. Tudy ani slova s. Matouše nemohou vzata býti o té na hoře slavné proměně Páně. O nějakém soudu tedy nutně slova ta slyšána býti musejí. Již pak písmo o dvojím soudu Páně mluví a o dvojím k soudu příchodu, o soudu nad Jerusalémem a o soudu všeobecném. O soudu všeobecném sotva Pán mluvil, poněvadž Mr. 9, 32. o něm praví, že ani andělé ani Syn Boží sám o přibytí jeho neví. Nezbývá tedy leč mysliti, že Pán tu mluví o soudu nad Jerusalémem, a to tím více, poněvadž soud ten byl náznakem, obrazem a předvěstí soudu všeobecného, posledního a světového. Kristus zajisté v kap. 24. soud nad Jerusalémem a soud poslední co dva výjevy jednoho děje a co dvě částky jednoho celku představuje, jak v k. 24. zevrubněji se doličuje. Ovšem odestává částka od částky drahně časů ba věků, leč tisíc let u Pána 2 Petr. 3, 8. jest jako den jeden. Víme pak, že Jan ev. žil bezmála třicet let ještě po zkáze města Jerusaléma; on tedy viděl den soudu nad městem tím. Bez pochyby že také jiní se záhuby oné dočekali, nebo Pán ne k samým apoštolům to mluvil, nébrž k zástupu přítomnému, jak z Mr. 8, 34. patrno a jak jsme již svrchu dotkli.

Ještě jiní, abychom toho nepominuli, a jmenovitě sv. Řehoř Vel. vykládají sadu tu o založení a rozšíření církve sv. a o slavném vítězství jejím nad pohany. Leč výklad ten jakož ještě ten, dle něhož se příští to Páně o seslání Ducha sv. slyší, se spojitostí potýkají se.

Pán několikráte již o smrti své mluvil; leč dřívěji než ji podstoupiti a se světu ve svém největším ponížení ukázati hodlal, chtěl ještě aspoň vyvoleným učeníkům svojim některým slávu svou v nějakém aspoň nástině vyjeviti, aby jevem tím ti apoštolé a s nimi druzí u víře utvrzeni byvše se neviklali, když Pána v trudech, strastech a útrapách uvidí. O tom jedná dále evangelista Matouš.

Hlava XVII.

Přepodobení Páně. 10. Otázka o Eliáši. 14. Uzdravení náměsíčníka. 18. Mocnost víry a postu. 21. Pán opět smrt svou předpovídá; 23. za sebe a Petra ku chrámu platí.

1. A po dnech šesti pojal Ježíš Petra a Jákoba a Jana bratra jeho a vedl je na horu vysokou soukromí. 2. I přepodobil se před nimi a zaskvěla se tvář Jeho jako slunce a roucho Jeho stalo se bílé jako sníh. 3. A aj, ukázali se jim Mojžíš a Eliáš s Ním rozmlouvajíce. 4. Odpověděv pak Petr řekl Ježíšovi: Pane, dobře jest nám zde býti; chceš-li, udělejme zde tři stánky, Tobě jeden, Mojžíšovi jeden a Eliášovi jeden. 5. Když on ještě mluvil, aj oblak světlý obstínil je a aj, hlas z oblaku řkoucí: Tento jest Syn můj milý, v Němž se mi zalíbilo, toho poslouchejte. 6. A uslyševše to učeníci padli na tvář svou a báli se velmi. 7. A přistoupiv Ježíš dotekl se jich a pravil jim: Vstaňte a nebojte se. 8. Pozdvihše pak očí svojich nikoho neuzřeli leč samého Ježíše. 9. A když sstupovali s hory, přikázal jim Ježíš řka: Žádnému nepovězte vidění, dokud Syn člověka z mrtvých nevstane.

Co tuto sv. Matouš vypravuje, to druzí dva synoptikové v témž pořadě vystavují a Jan toliko mlčí schválně o tom, právě, jak uvidíme, pro vznešené události té ode tří evangelistů vykládání jí vynechav. Stala se *šest dní* po předešlé rozmluvě, nepočítajíc dne rozmlouvání onoho a dne události, kteréžto dva dni spolu zahrnujíc sv. Lukáš *osmero dní* klade Luk. 9, 28., při tom spolu slůvka *jako* či *téměř* užívaje a tudy s Matoušem se nijak nepotýkaje. Sv. Marek 9, 1. s Matoušem stejně počet dní udává. Den tak určitě jmenují, poněvadž rozmluva Páně předchozí, událost, jenž se po Páně přepodobě stala, nad to pak samo to Páně oslavení a přepodobení jim hluboko v mysli utkvělo; předcházelo vyznačení Petra před onou oslavou, po ní následovala pouť rozhodná do Jerusaléma k nevýslovným otrapám, mukám a příkořím, kteroužto cesty Páně výučné se skonaly.

Toho tedy šestého dne *pojal* Pán Petra, Jákoba a Jana, tři nejpřivinulejší a nejpřítulnější učeníky své, co tři svědky svého na hoře té proslavení, podle toho, že v St. Zákoně *z úst dvou nebo tří svědků* všeliká pravda se dosvědčovati měla Deut. 19, 15. Jako příští sláva Kristova tři svědky na nebi, tři svědky na zemi má podle slov Jana Evangelisty 1 J. 5, 7. 8, tak i tato předchozí oslava jeho tří svědkův s nebe, Otce, Mojžíše a Eliáše a tří svědků ze země Petra, Jákoba a Jana dosáhla. Nevzal jich tudy *více*, poněvadž chtěl, jak z v. 9. vysvítá, aby oslavení a přeobrazení Jeho přede vzkříšením poněkud ukryto bylo. Nevzal jenom tří také proto, že jako v St. Zákoně třem patriarchům Bůh v slávě svojí se zjevoval, Abrahámovi, Izákovi a Jákobovi, sloupům úmluvy St. Zákona, tak i třem sloupům Nového Zákona podobně sláva Syna Božího odkrýti se měla. Tudy již patrno, proč právě tři tito a ne jiní ode Pána k osvědčování slávy Jeho na horu tu pojati byli. Jsou to patriarchové církve nové, Petr silou víry své rovná se Abrahamu pro víru ospravedlněnému a Jákob apoštol rovná se jmenovci svému boj s Jehovou podniklému (Gen. 28, 14.), ješto první z apoštolův v boji pro Krista vítězství dosáhl. (Act. 12, 1.) Tichému, rozjímavému Izákovi posléze rovná se Jan milostník Páně, vzor života zíravého a mystického. Tři vzati, aby v nich ozračily se tři božské ctnosti, jimiž člověk spatřování slávy nebeské dochází, v Petru víra, v Jakobu naděje, v Janu láska. Tito a ne jiní tři proto také vzati byli, poněvadž již u věcech nebeských nade druhy svoje dále pokročili. Tak i tuto naplnilo se: *Kdo má, tomu dáno bude.* Odkad i plyne, že dušem vyvoleným udává se okusiti věcí takových, jenž jiným zadržují se. Jsou to titéž apoštolé, které Pán nápotom co svědky pojal při svých na hoře olivetské sotnách, jakož již dříve oni tři toliko při vzkříšení z mrtvých dcery Jairovy přítomni byli.

Dle Lukáše na d. m. Pán na horu tu vstoupil, *aby modlil se*, což několikráte nalezáme. Nechtěl toliko příklad častých modliteb apoštolům dáti, nébrž obcování s Otcem, jak jsme již toho dotkli, pravý živé Jeho byl; tuto pak to duchovné pozdvižen myslí bylo nějakou jako přípravou k oslaven

Páně, naznačujíc spolu, že chválení a velebení Boha největší oslavencův jest rozkoší.

Která ta vysoká hora byla, na kterou Pán apoštoly uvedl, o tom před Jeronymem neděje se zmínka; po tom otci teprv za to jmíno, že svatá hora ona (2. Petr 1, 16.) byla Tábor, vzdálená dvě hodiny od Nazareta, o sobě stojící a okrouhlou sličnou svou podobou oku mile lahodící. Vrchol hory té jest korytovitá vysočina, na níž teď zříceniny předešlých staveb se spatřují. Výhled s hory té líbezně zrak dojímá a hora ač samosobně vysoká není, pro nízká údolí, jenž ji obklopují, podobu hory dosti vysoké obdržuje. To jest dle podání ta hora slávy Páně, vyniklá nad hory veškery, jako zlato nade vše kovy, podobná krůpěji rosy na růžovém lupeni, v nížto slunko a blankyt zrcadlí se, anyť věci na ní stalé nade všechen lesk slunka a nade všelikou krásu blankytného nebe v rosné krůpěji předčí. Za dob novějších ovšem mnozí vykladači a znamenití geografové proti podání tomu všelijaké námitky činí, zvláště odtud vzaté, že hora Tábor byla již za nejdávnějších časův, již za Antiocha Vel. 218. př. Kr. a potomně téměř napořád, na vrcholu ohradami obstavena a že tudy sotva se za svatyni samoty a nebeského míru hodila. Nad to uvádějí, že Pán po svém přepodobení se v Kafarnáu octnul, dříve (jak jsme v 16. k. viděli) v Césarée Filipově pomeškav, že tedy přirozeněji jest horou tou pokládati horu Hermon pod Libánem aneb jiný chlum mezi Kafarnáem a Césaréou Filipovou. Leč důvody ty, ač slibné, nepostačují k vyvrácení onoho podavku do čtvrtého století padajícího; Pán nekonával cest prostopřímých, nébrž ponejvíce oběžně putovával, jak kde se mu potřebno býti vidělo. A ohrada dotčená sotva veškeren prostor na vrcholu hory zajímala, aby nebylo samotného místa pro výjev tento převznešený zůstalo. A kdož ručí nám za to, že také *v tu dobu* na hoře té stavba nějaká se nacházela? Za sv. Jeronyma již valné poutě se dály na tu horu a sv. Paula, jak týž světec o ní svědčí, tolikéž na horu Tábor proto vstupovala, že na ní Pán přeměněn byl. Proto zatím zůstaneme při oné staré tradici. Viz ostatně Jos. Flavia Válk. žid. 4, 1, 8. (str. 346. našeho vydání.)

Leč kdekoliv se to stalo, jisto, že *vysoká* to hora byla, jakož místo k oslavě té nejvíce vhodné. Na hoře Pán ponejvíce se modlíval, poněvadž již výsost hory v sobě oznak obvýšné mysli nese, poněvadž se tam větší samota a tichost a tudy větší příhodnost k obírání se věcmi věčnými nachází a poněvadž ten volnější na nebe pohled člověka blížeji k nebeským věcem přivádí. Proto, jak jsme již toho podotkli, na horách se Bůh v Starém Zákoně zjevoval, v čemž i ta pro nás leží nauka, že nízkým a podlým žádostem výhost dáti a v obvýšných záměrech bytovati máme.

Na hoře té Pán před učeníky svými *přeměnil* se či jak v řeckém a lat. stojí *přepodobil*, přeobrazil, přeonačil se; nejenom světlo a nebeská záře pronikala, prostoupala a proplývala jej, nébrž tělo jeho jinou, vyšší na se podobu přijalo; osoba sice a podstata její ostala, ale tvárnost osoby, zevnější její pohled a úkaz přeměnil a proměnil se; podstata osoby ostala, ale jinak se obrážela. Zmizel nízký spůsob a podobenství služebníka pominulo, a ukázala se podoba Syna Božího Filip. 2, 6. 7., an přijal na se onu tvárnost, ve které na nebe vstoupil a na pravici Otcově se posadil. Probleskla vniterná Páně záře na zevnějšek a to jeho skrze smrt zasloužené oslavení (dánať mu oslava ta od Otce 2 Petr. 1, 17.) nějakým předjetím vně se ukázalo, jak toho potom mnohým světcům a světicem Božím dostalo se. Poněvadž v Kristu božství se člověčenstvím spojeno bylo, duše Kristova hned ode první doby života přiúčastněna byla patření Božího a blaženosti nebeské, a ovšem pro tuhou duše s tělem vazbu též tělu přednost ta se uděliti mohla; avšak za účelem Božím zadržána byla, při zvláštních toliko příležitostech se jevíc, když se toho potřeba viděla. Tak se dálo, když Pán po moři chodil, tak se tuto rovně dálo při onačení Jeho. Obecný Páně život a zevnější Jeho se zjevování bylo ustavičné zevnějšímu vniterné slávy Jeho výjevu zabraňování, a noť Synu Božímu přirozeno bylo, ve slávě, kterou do sebe měl, ukazovati se a tělo Jeho oblaku okolo slunka rozestřenému se podobalo. Viděli apoštolé ti tři Pána v té spůsobě, ve které Jej Štěpán a Pavel spatřili a ve které přijde soudit živých i mrtvých.

Jaká ta oslava byla, vykládá sv. evangelista slovy: *Zaskvěla se tvář Jeho jako slunce a roucho Jeho stalo se bílé jako sníh.* O tváři a rouchu, o zevnějšku vidomém jen mluví, poněvadž vniterné oslavení těla Páně se nespatřovalo a jenom vněšný lesk se viděti mohl. Sláva Boží nemůže jinak lidskému oku, leč co nepříhledná a nedozračná záře se jeviti. Roucho skvoucí bylo a bílé jako *sníh*, či jak lepší ř. čtení má jako *světlo*; čtení *jako sníh* z Marc. 9, 3. do Matouše, zdá se, vploužilo se. Záře z těla jeho vychozí totiž pronikala oděv tak, že se stal podoben oblaku průsvitnému, paprsky slunečnými proniklému. Podle Luk. 9, 29. stalo

se to přepodobení Páně při modlitbě, jenž dle výroku sv. Jana Damaského sama jest nějaká ducha blyskavice; což teprv modlitba Bohačlověka! Tím se namítá ona modlitby s oslavou nebeskou příbuznost, jakož čteme o světcích a světicích Božích, že při modlitbách předtuchu, ano předchuť blaženosti a rozkoše nebeské pociťovali a jí okoušeli.

Namítá se bezděky otázka, proč Pán oslaven, přeměněn či přepodoben byl? Otázku tu již nejstarší otcové kladli a veškeren věk na ni odpovídal a mnohé toho příčiny nalezal. My jsme příčin těch něco dotkli, leč místněji o nich mluviti potřebí. Sv. Leo Vel. ser. 94. vece, že chtěl pohoršení kříže odníti od apoštolův, aby, když Mu trpěti nastane, to samovolné se ponížení neoblomilo jim víry, an byli velebnost ukryté důstojnosti Jeho poznali. Ale neméně se to proto dálo, dí týž světec dále, aby tělo církve poznalo, jaká blahá přeměna očekává údův, ješto hlava takové slávy účastna učiněna, jak sám Pán Mt. 13, 43. dí, že druhdy *spravedliví blyštěti se budou jako slunce v království Otce nebeského* a jak Prov. 4, 18. se již praví, že *stezka spravedlivých jest jako světlo skvoucí, rostoucí až v den dokonalý.* A 2 Cor. 3, 18. dí sv. Pavel, že *proměněni budeme od světlosti ve světlost.* Chtěl tedy potěšiti nejenom apoštolů, nébrž všechněch křesťanův pro veškery časy budoucí. Dále chtěl, jak Jeronym dí, ukázati slávu, ku které člověčenství Jeho strastmi a utrpením podneseno bylo Hebr. 2, 9. d. a ve které na svět co soudce přibude.

Avšak ještě jiná jest příčina, proč Pán oslaven byl. Jakož tam při křestu Otec zjevně Ježíše co Syna svého a co toho, jehož nyní svět poslouchati má, vyhlásil (3, 17.), tak i tuto před umučením týž Otec na Ježíše ukázal co toho, jehož řeči ve všem člověčenstvo má následovati, anoť v něm Zákon i proroci vyplnění svého došli. Proto *se ukázali Mojžíš a Eliáš* co představcové a zástupci Starého Zákona a ve přítomnosti jejich hlas od Otce vydán byl, aby lidé ne již Mojžíše a prorokův t. j. staré úmluvy, nébrž Krista základce nové úmluvy poslouchali, anoť v Něm všecko se splnilo a zdokonalilo, k čemu Zákon Starý prohlídal. *Mojžíš a Eliáš* a nejiní *se ukázali;* to jde odtad, že v osobách těchto, ze Starého Zákona nejslavnějších, veškeren Zákon Starý spatřoval se; Mojžíš zajisté byl zákonodárce, Eliáš byl největší z prorokův, víme pak, že slovy *Zákon a proroci* veškera úmluva stará se znamená. V Mojžíši naznačen začátek říše Boží na zemi; v Eliáši konec její, poněvadž Eliáš před druhým Páně příchodem (níže v. 10.) opět přijíti má; i mělo tím spolu se vyjeviti, že Kristus jest střed říše Boží a pramen všeho života jejího, an u prostřed Mojžíše a Eliáše se projevil. Nad to již oba na Sinaji hoře Ex. 24, 9. d. 34, 30. 3 Reg. 19, 9. oblesku Božího a blíze Páně přiúčastněni byli a tudy tím spíše nad jiné svědčiti mohli, že ten, jenž nyní se ve slávě ukazuje, týž jest, který slávu svou jim již tam na oné hoře Sinaji byl odekryl. Ještě ukázati se mělo, že Kristus Eliáše a Mojžíše, tohoto jenž zemřel, onoho jenž nezemřel přivolav, pánem jest života i smrti, jakož i v obou *znamení s nebe* učeníkům dáti se mělo, čehož fariseům Pán odepřel.

Mimochodem se zmiňujeme o otázce, po čem apoštolé Mojžíše a Eliáše poznali? Mohli je nejedním spůsobem poznati. Přede vším toho dověděti se mohli z rozmluvy, již s Pánem vedli, aneb po některých oznacích a přívlastcích, na př. Mojžíše po tabulách, Eliáše po voze ohnivém; aneb oznámeno jim to ode Pána, aneb raději světlo a sláva ta velebná otevřela apoštolům vniterné oko, že o obou velemužích a velesvětcích, kdož jsou, na jisto se dověděli.

Ale jakým spůsobem byli tuto ti dva světcové a svědkové Starého Zákona přítomni? Že to nebylo pouhé vidění, patrno již ze skutečného Páně přeměnění, jenž nemohlo napohlednými a pomyslnými, nébrž skutečnými jen svědky potvrzeno býti. Všickni tři evangelisté oslavení to co skutečnou a makavou příhodu vypravují. Aniž možno říci, že apoštolům pohled toliko do říše duchův udělen, jímž Eliáše a Mojžíše v říši své zůstalé uviděli; to potýká se s vypravováním sv. evangelia. Skutečně tedy přítomni byli Mojžíš a Eliáš a sice tak, že v bytosti své dobře mohli spatřini a poznáni býti. Eliáš, který neumřel tělesně, přibyl z místa, kam na voze ohnivém vzat byl 4 Reg. 2, 11. Ale Mojžíš, jakou měrou, jakým během ten ukázal se tuto, ješto Deut. 34, 5. 6. se o něm píše, že umřel a pochován byl? Zdali jej Pán vzkřísil z mrtvých? Čili máme přijíti domnění sv. Tómy Aquin., že mu tělo nějaké jako andělům, když se lidem ukazovali, přičiněno bylo? Čili, jak někteří z Deut. 34, 6. ve srovnání s listem Júdy v. 9. odvětují, Mojžíš sice umřel a pochován byl, ale nespráchnivěl, nébrž tělo jeho od Michaela pojato a všelikého setlení uchráněno bylo a to přede spráchnivěním uchování naznačuje se oním Mojžíše od Boha pohřebením? Leč buď dosti na těch otázkách,

poněvadž odpovědi *jisté* na ně nemáme, nébrž nevědomost svou tuto vyznati, aniž v pouhé a ješitné dohadování vydávati se přísluší. Ostatně sv. Lukáš 9, 31. dí, že se zjevili *ve slávě*; sláva ta na ně o1 Ježíše vyplynula. Snázeji a s jistotou dá se odpověditi na otázku, o čem tam na hoře ti dva světcové s Pánem mluvili, poněvadž sv. Luk. 9, 31. o tom praví, že *mluvili o vyjití Jeho, kteréž měl dokonati v Jerusalémě.* Vyjitím oním rozumí se smrť jak očividno; a podivno nám, že ve slávě svojí o smrti řeč vede. Ale opět podivno nám býti nemůže, povážíme-li, že smrť Páně jest střed veškeré spásy lidské, k níž Zákon Starý obřady, oznaky a proroctvími prohlédal, a že i Pánu podle svrchované lásky Jeho k lidem smrť ta, abychom tak řekli, nejvíce na mysli a srdci utkvěla. Ale i apoštolé měli z toho poučiti se, že smrť a utrpení nepotykuje se se slávou Páně, nébrž že jiné cesty ke slávě není, leč právě cesta útrap a strastí.

Podle Luk. 9, 32. apoštolé *snem* či spánkem *obtíženi* byli; spánek je bez mála pro umdlenost ovládl na malou chvíli, an byli po celou noc s Pánem na modlitbách trvali, světloba je opět obudila. Dí zajisté sv. Lukáš 9, 32., že *byli obtíženi spánkem* (dřímalo se jim); ale že probdějíce, pobdíce nebo probděvše spánek či dřímavost docela vyrazivše a tudy nijak neusnuvše *spatřili slávu Jeho.* Sv. Chrysostom domnívá se, že spánek ten pošel ze světlosti oné náramné, kterou oči apoštolů stíženy byly na ni patřiti nemohouce a bezpřemnosti její nesnesše. Jiným se vidělo, že spánek ten byl úžas nějaký a nějaké vytržení mysli, kterýmž prý sjednáno, že apoštolé spůsob a dobu přeměny Páně, jakož i spůsob a dobu příchodu dvou světců starozákonných nespatřili, nébrž jenom skutečnou oslavu Páně a skutečnou přítomnost Mojžíše a Eliáše uviděli. Vněšný prý ústroj zraku zavřel se, ale vyšší vidění a horovné patření nastoupilo, jistější nade všechno vidění vněšným zrakem, ale spolu nevyslovitedlné a vzchytové. Leč jak o vidění exstatickém tu řeči býti nemůže, tak ani o exstatickém spánku mysliti nesmíme, an by Lukáš byl toho připomenouti nezanedbal.

Ta oslava Páně Petra a dva ostatní apoštoly nebeskou rozkoší prodechnula a takměř vytržením naplnila. V takovém oplynutí slasti Petr *odpovídá* t. j. projádřuje se: *Pane, dobře* či *blaze jest nám tuto.* A vida, že Eliáš a Mojžíš odebírati se hodlají, pravil: *Chceš-li Pane, udělejme tři stánky, Tobě, Mojžíšovi a Eliášovi;* tím domníval se, že dva oni světci mohou zadržáni tu býti a jejich tu zůstáním že i ta oslava a ta jeho a druhův blaženost prodlouženého trvání dostane. *Chceš li,* dí, t. j. dovol, aby se to státi mohlo, aneb jak druzí dva evangelisté čtou: *učiňmež.* To se Petrovi zdál býti onen stav, jehož se do Messiáše domýšlel; velké a smělé bylo očekávání jeho, ale větší nade všelikou naději svou vyplnění skutečné tu nalezal. Tudy to jeho zvolání. *Nevěděl,* praví Luk. 9, 33. a Mr. 9. 5., *co praví,* neprohlídal k tomu, co Pán dříve pověděl, že trpěti a umříti musí a zhola zapomenul na předpověď tu, slastí unesen byv, ač Mojžíš a Eliáš právě také o smrti Páně byli mluvili. *Nevěděl,* poněvadž slávu míti chtěl před utrpením, korunu před zásluhou, vítězství před bojem; nevěděl, ješto jakýmsi blahopudem více než rozumem povodín jsa ona slova pronášel. *Nevěděl co praví,* zapomněv, že světcové s hůry ku Pánu přišlí žádných stanů nepotřebovali. Leč, vece sv. Ambrož (in Luc. c. 9.), nebyla to lehkovážná svévole, nébrž předčasná pobožnosti vyjevenost. Nevědomost jeho pocházela ze křehkosti lidské, ale nabídnutí a slib jeho vyplýval z lásky ku Pánu. Nevěděl, dí Řehoř Vel., co praví, ale miloval to, co viděl, a spatřoval dobro veliké, jenž nemilováno býti nemohlo (in 2 R. 3). Na sebe tenkráte zhola zapomenul, jsa mimo sebe uchvácen; volil tu sloužiti a pracovati, stany rozkládati a metati příbytky, aby jenom světcové ti k neodcházení přijmíni byli. Na licho a s nepravdou někteří vykladači nevědomost Petrovu připisovali ospánlivosti jeho; povstala vada ta z nedorozumění slovu διαγρηγορέω a evigilo u Luk. 9, 32., jež přeložili *procítiti,* majíce raději slovem *probdíti, pobdíti* překládati.

Kristus, Mojžíš a Eliáš představují církev vítěznou a Petr značí církev bojovnou, která tu stany Kristovi připravovati má v srdcích lidských, aby tam s Otcem se ubytovati mohli Jo. 14, 23. Sv. otcové slávu tu Páně spatřují na oltářích našich, kdež Kristus se ukrývá sice, ale pravý stánek má, kdež manna Mojžíšova a andělský chléb Eliášův se poskýtá, kdež tedy blaze býti, an jest to Tábor mystický a tajemný.

Jest ještě přemnoho rozjímání, jež tuto vedou svatí otcové a jichž aspoň dotknouti se nám vidí. Neodpovídá Pán na to Petrovo se nabídání, poněvadž z řeči, již s Eliášem a Mojžíšem měl, dověděti mohl se, že netřeba nyní stanů k slávě, nébrž trpělivosti ku podnikání strastí a svízelů a že tudy ne o slávu, nébrž o trpělivost prositi potřebí. Petr,

praví svatí Otcové, krůpěje blaženosti nebeské okusil a již rozkoší jako mimo sebe vytržen byl, ani jí snésti nemoha; což bude, když se vyplní slovo prorocké Ž. 35, 9., když totiž opojeni budou hojností domu Božího a *proudem* rozkoše Pán je napájeti bude!

Když Petr ještě mluvil, aj *obstínil je světlý oblak* a z oblaku hlas slyšán nad Kristem: *Tento jest Syn můj milý, toho poslouchejtež.* Oblak světlý jest oznak přítomnosti Boží Exod. 16, 10. 34, 5. a j. Bůh činí oblak *stupněm svým* Ž. 103, 3. a Kristus v *oblacích nebeských* s mocí a velebností k soudu přibude Mt. 24, 30. Tudy obstínění to oblakem bylo největším Páně oslavením, an Bůh přítomen byl či raději zvláštní přítomnost svou v oblak zahalil. Světlý oblak okryl Krista, Mojžíše a Eliáše, když Petr slova dotčená pronášel Luk. 9, 34., tak že apoštolé vně oblaku se nalezali, a když stal se *hlas* ten, tedy dle Luk. 9, 36. Ježíš sám byl toliko tuto, an dva světci již byli odešli, čímž jak Chrysostom vece, pochybnost odňata, že nejiného leč Krista poslouchati mají. V oblaku byli Kristus, Mojžíš a Eliáš, když se apoštolům Otec zjevil, jak slávu Jeho svatí v nebesích spatřují; oblak ale zastiňoval apoštoly co znak přítomnosti Boží u lidí, ješto lidský zrak Boha v slávě za života viděti nesnese. Tudy dí sv. Matouš, že oblak *světlý* byl, a opět, že *zastiňoval je.* Světlý byl, že probleskovala jím záře od Krista se proudící, *zastiňoval* ale t. j. mírnil záři tu, kteréž by jinak oko apoštolův bylo nesneslo. Slova ona Otcova již nade Kristem co Synem Božím při křestu jeho se ozvala 2, 17. a tam jsme pravili, v jakém smyslu Kristus Synem Božím jmenován byl. Tuto přidává Otec ještě slova: *Toho poslouchejte;* ne již Mojžíše a Eliáše, nébrž Krista, jemuž Mojžíš a Eliáš svědectví jsou vydali, poslouchejte. Slova ta na smysl uvodí slova Deut. 18, 15., kdež čte se: *Proroka vzbudí tobě Hospodin, toho poslouchati budeš.* Výrokem tím tedy Kristus výslovně co ten byl ukázán, k němuž veškera proroctví prohlídala, jak se to již přítomností zástupcův Starého Zákona symbolicky označovalo. Sv. Petr v. 2 l. 1, 16. 17. odvolává se na to Páně přijetí slávy od Otce a na hlas: *Tento jest Syn můj milý, toho poslouchejte,* jež byl sám na sv. hoře slyšel a viděl.

Tento jest Syn můj milý. An otec řekl, dí sv. Leo v řeči o přepod. Páně: Tento jest Syn můj milý, v němž jsem sobě zalíbil, toho poslouchejte, zdaž tím nebylo slyšáno: Tento jest Syn můj, jenž má bytnost ze mne a se mnou a to bez času? Nebo není ani ploditel zplozence prvnější ani zplozenec ploditele pozdější. Tento jest Syn můj, kterého ode mne nevzdaluje božství, nedělí moc, neodlučuje věčnost. Tento jest Syn můj milý, ne za Syna přijatý, nébrž vlastní, ne odjinud stvořený, nébrž ze mne zplozený, aniž z jiné přirozenosti mně podobným učiněný, nébrž z mé podstaty roven mně zrozený. Tento jest Syn můj, jímž všecko učiněno jest a bez něho nic není učiněno, který všecko co já činím, se mnou spolu také činí, a vše co já působím, nerozlučně a nerozdílně se mnou působí. Toho tedy, v němž se mi zalíbilo a jehož učením osvědčen jsem, jehož pokorou oslaven, toho beze zdráhání poslouchejte, ješto on sám jest pravda a život, on sám má moc i moudrost.

Ale jaký dojem učinila slova ta a ta Boží přítomnost na apoštoly? Sv. Matouš vece: *Uslyševše* (řeč Otcovu) *padli na tvář a báli se velmi.* Slávu Kristovu s radostí, s rozkoší, s vytržením spatřovali; řeči z úst Božích a přítomnosti Boží snésti nemohou. Nestatečná zajisté člověka povaha té, již ještě do se má, statečnosti a síly skrze přítomnost Boží docela pozbývá. Tak Daniel 8, 17. 10, 8. zhroziv se vidění padl na tvář, nezůstalo v něm síly, až jej dotekla ruka andělova a tím ho posílila. Rozdíl ale tuto jest, že u apoštolů nebyla, jak tam u Daniela úplná mdloba, aniž jim bázní tou vědomí odňato bylo. Ale jako tam Daniel 8, 18. 10, 10. dotknutím anděla opět síly nabyl, tak apoštolé tuto dotknutím Páně. Dí Pán: *vstaňte* a dává jim k tomu sílu, an dí: *Nebojte se* a veškeren strach od nich zapuzuje. Oni *prohlédše,* jak dí dále sv. Matouš, *neviděli leč samého Ježíše,* jenž jim, když s hory sstupovali, velel *žádnému o tom, co viděli nepovídati, leč až vstane z mrtvých.* I zdá se, že ani devět ostatních apoštolův o tom se nedovědělo spíše než po vzkříšení Páně. Příčina jedna, že Pán slávy svojí nehledal Jo. 5, 41. a tudy chtěl, aby se to zatajilo, byl zajisté čas ten Páně zde pobytu, čas ponížení a pokoření Jeho a doba vzdání se všeliké přírodné velebnosti svojí. Židé ale o tom věděti neměli, poněvadž obávati se bylo, že Pána, jak tam Jo. 6, 12. chtěli, v triumfu by za krále pozemského byli vyvolali. Snad někteří také mezi apoštoly nemohli netoliko náhledu o pozemské říši Messiášově, ale ani té veliké nedočkavosti zbaviti se, která klopotem již chtěla ony sny nadějí svojich ve skutek uvedené viděti, a tudy i jim nemělo se ničeho pověděti; nad to mohla snad nějaká žárlivost, řevnivost a závist a podobné

mezi nimi snesnáze povstati, pro jichž uvarování Pán ono poručení vydal. Apoštolé ti také v skutku žádnému o tom nepověděli, jak Mr. 9, 9. a Luk. 9, 36. výslovně dějí, že zadrželi slovo to u sebe a žádnému v těch dnech ničehož z toho, což byli viděli, nepravili.

Leč povstal v mysli jejich rozpak o Eliášovi a tudy jej na Pána vznášejí:

10. I otázali se Ho učeníci řkouce: Což tedy zákoníci praví, že Eliáš má prvé přijíti? 11. On pak odpověděv řekl jim: Eliáš sice přijde a opraví všecky věci; 12. ale pravím vám, že Eliáš již přišel a nepoznali ho, nébrž učinili na něm, což se jim zachtělo. Tak i Syn člověka má trpěti od nich. 13. Tehdy vyrozuměli učeníci, že o Janu Křestiteli mluvil jim.

Otázka tří apoštolův oněch, svědkův přepodoby Páně, povstala odtad, že tam na hoře viděli Eliáše, který jen nedráhnou dobou se ukázav opět zmizel a nadto ještě po Kristu se vyjevil, an (podle Mal. 4, 5. d.) měl *přede* Kristem přijíti a Jemu všecko přistrojiti. Táží se tedy ti tři apoštolé, v jakém poměru se onen Eliáše příchod, jejž viděli, odnáší k tomu, o němž prorok dotčený řeč vede? Nad to mluvil Pán o svém z mrtvých vstání a tudy oni se domíněli, že za krátkou dobu Eliáš opět přijde; nápadno a divno tedy jim bylo, že Eliáš nezůstal s Kristem při nich, nébrž opět se pryč odebral. Praví apoštolé: *proč zákoníci* povídají o Eliášovu příchodu, a nepovídají, jak bychom očekávali: *proč prorok* nebo: *proč písmo* praví; poněvadž co Malachiáš předpovídá, o tom oni od zákoníkův ve sbornicech dověděli se. Domněli se bez mála zákoníci, že Messiáš do podsvětí stoupí, kteréž se mu tudíž otevře a veškeru svou loupež jemu co vítězi vydá. Mezi tím co Messiáš v podsvětí jest, domněli se bez mála zákoníci ti, Eliáš veškeru tvárnost země obnoví a pro Messiáše připraví, což oni z Mal. 4, 6. (a Sir. 48, 10.) odvětovali. Takto souditi můžeme z některých návěstí, ač v tom jistoty nemajíce.

Pán na otázku tří apoštolův oněch odpověď dává, ve kteréž dílem onoho o Eliášově příchodu domnění potvrzuje, dílem ale je napravuje. *Eliáš ovšem přijde před ukončením časův a obnoví všecky věci*, jak o něm prorok Mal. 4, 5. prorokoval, praví Pán, čímž výrok a výklad prorocký zákoníkův potvrzuje. Ale, vece Pán dále a opravuje výrok učitelův židovských, ale *pravím vám, že Eliáš již přišel, a nepoznali ho, nébrž učinili na něm, což se jim zachtělo.* Chce Pán říci: V tom zákoníci na omylu jsou, že jakož jediný příchod Messiáše kladou, tak i jediného předchůdce jenom znají a tudy předobraznému oné prorocké předvěsti smyslu a dvojité její povaze nevyrozumívají. Nebo Eliáš, ne sice osobně, ale podle povahy, moci a horlivosti své rovně před prvním Messiáše příchodem přijíti měl a již skutečně v osobě Jana Křestníka Luk. 1, 17. Mat. 11, 14. přišel; ale se zle k němu zachovali a velice proti němu se prohřešili podlé svých zlých chtíčů nespravedlivou na něm vůli provodivše, poněvadž ho nepoznali t. poznati, jeho kázání přijíti a se napraviti nechtěli. *Tak i Syn člověka má od nich trpěti*, dokládá Pán ode předchůdce na sebe samého přecházeje. Podobně oni se Synem člověka učiní, nepoznají Ho, přijíti Ho zeprou se, ano zlobu svou proti Němu vychrlovati budou; nepoznání předchůdce táhne za sebou neuznání a zavržení Syna člověkova.

Opět tedy Pán tu zahýbá k umučení svému a nevyhnutedlnost jeho představuje učeníkům svým, poněvadž právě ve pravdu o smrti své je vpraviti věc nad míru pracna, ale nad míru potřebna byla. Slova: *Opraví všechno* táhnou se k výroku Starého Zákona Sir. 48, 10. a znamenají, že Eliáš všecko odstraní, což by závadou bylo příchodu Messiášovu a všecko, jak tam Jes. 40, 3. 4. místněji doličuje, upraví a ustrojí, co ku přijetí Páně potřebno. Jmenovitě prorok Malachiáš na dotčeném místě vece, že Eliáš *obrátí srdce otcův k synům a srdce synů k otcům*, což vykládá se podle Rom. 11, 25. 26. o obecném Židův obrácení, jímž synagóga s církví se sjedná a křesťané se Židy židovstvím nepravým pohrdšími se spojí, a tak ona mezizeď Ef. 2, 13 d. docela se oboří.

I *vyrozuměli*, vece ev. dále, *že Kristus o Janu Křestiteli řeč vede*, ač jestli tenkráte, před sesláním Ducha sv. obojí ty předchůdce a obojí Páně příští od sebe dosti různili, slušně pochybovati můžeme. Jako totiž jest dvojí příchod Páně, jeden když vtělil se a církev založil, druhý když co soudce ve slávě a velebnosti přibude, tak též dvojí jest předchůdce; Jan předcházel před prvním, Eliáš přijde před druhým příštím Páně. Tím výkladem svojím také Pán naskýtá, příčinou nevěry u Židův nebýti to, že dosud Eliáš nepřišel, nébrž vlastní zary-

tost a zlobu Židů. Takto rozmlouval Pán na cestě s apoštoly vyvolenými; avšak již ho pod horou lidé očekávali, o čemž dí sv. Matouš:

14. A když přišel k zástupu, přistoupil k Němu člověk a poklek na kolena před Ním řekl: Pane, smiluj se nad synem mojím, nebo náměsičen jest a zle strádá, často zajisté padá do ohně a častokráte do vody; 15. a přivedl jsem jej učeníkům tvým a nemohli uzdraviti ho. 16. Odpověděv pak Ježíš řekl: O pokolení bezvěrné a převrácené, dokudž budu s vámi? dokudž trpěti budu vás? Přiveďte jej sem ke mně! 17. I pohrozil mu Ježíš a vyšel od něho zloduch a ozdravěl pacholík od té hodiny. 18. Tehdy přistoupivše učeníci k Ježíšovi soukromí řekli: Proč jsme my nemohli vyvrhnouti jej? 19. Řekl jim Ježíš: Pro nevěru svou. Amen, zajisté pravím vám, budete-li míti víru jako zrno horčičné, řeknete hoře této: přejdi odtud tamto a přejde a nic nemožno nebude vám. 20. Tento pak rod nevymítá se leč skrze modlitbu a půst.

Všickni tři synoptici v témž pořádku zázračný příběh tento vypravují, nejnázorněji a nejobšírněji svatý Marek; pro lepší té události vyrozumění na veškery ty výličby ohled bráti budeme. Divno to. Po ukázání slávy lidského těla jeví se největší skleslost jeho pod moc zloducha, aby tím rozmanem rozdíl obojí povahy, již jest schopna příroda lidská, tím více se naskytal. Když Pán na hoře se třemi hlavitými učeníky svými za svého přeměnění se nalezal, ostalo devět ostatních apoštolů pod horou s lidem očekávajíce návratu Páně. Byl v zástupu tom také muž, jehož syn jak zní slovo řecké *σεληνιζεται* měsicoval či *náměsičen* byl. Sv. Marek 9, 16. 24. praví, že byl něm a hluch a že hluchoněmota ona, jak i Luk. 9, 39. dosvědčuje, od ducha zlého pocházela. Ze všechněch úkazů těch, jež evangelisté udávají, patrno, že padoucnici měl, hluchoněm byl, že nemoc ta pocházela z posedlosti zlým duchem a že měsíc veliký vliv měl na pohoršení a polepšení se neduhu jeho. Měsíc činí měrou nějakou částku země naší a víme, že na odliv a příliv mořský jako na jiné věci působí a že působení jeho se ve zvláštní síle tam ukazuje u lidí, kdež osobný, samovolný a vědomý život se v obecném životě přírody ztrácí. O posedlosti jsme již výšeji mluvili (8, 16.) a viděli jsme, že *nevždy* mravná vina příčinou její bývá, nébrž tytýž také zrušená sil duchových a tělesných rovnováha zloduchu příležitosti poskýtá, těla člověkova zmocniti se a vládu svou nad ním provoditi; spolu jsme poznali tam, že za Páně na zemi pobytí ten nepřítel veškeru sílu a moc svou sebral, aby věda čas svůj již nedrahen býti, všelijak ještě králku svou provésti, lidem škoditi a Kristu protiviti se mohl. U pacholíka toho se to zvláště spatřuje, na němž zdá se veškeru zlobu svou často vychrloval a vysoptoval; nebo nevezdy v něm bydlel, nébrž jak z Mr. 9, 25. viděti tytýž opouštíval jej, opět s větší mocí naň napadaje. Ač ale velkou moc nad ním provodil, nad životem jeho vlády neměl. Otec nešťastníka toho u Pána pomoci hledal, ale nenaleznuv Pána, ješto na hoře na modlitbách a při přeměně celou noc tam bez mála stráviv se zdržoval, obrátil se k oněm devíti učeníkům, nadějе se, že snad také oni, byvše ode Pána dříve (10, 4.) divotvornou mocí nadáni, syna jeho uléčiti mohou. Tudy dí: *Přivedl jsem syna svého k učeníkům Tvojím.* Apoštolům se nepovedlo syna člověka toho uzdraviti a když otec právě zarmoucen byl nad neuléčením syna svého, tu přibyl Pán s hory svaté k zástupu. Lid, vece Mr. 9, 15. *uviděv Pána podivil se a šel Jemu v ústřety.* Užasnutí ono lidu pocházelo z nenadálého vyskytnutí se Páně právě, když Ho nejvíce pohřešovali a tedy když přemnohým zvláště otci nešťastníkovu převhod přišel, ač jiní pro nemoudrost svou v hádce dotčené projevenou Pána *ulekli se.* Ale podivení lidu pocházelo také z toho bez mála, že z oslavy jeho na hoře nějaké ostatky v obličeji Páně se ozračovaly a je svatou bázní naplňovaly. Pán nalezl učeníky své se zákoníky hádati se. Z toho, co potom otec dotčeného neblažce praví, domýšlejí se vykladatelé, že hádka ta týkala se neduhu pacholíkova a že z nemožnosti apoštolův, uzdraviti pacholíka zákoníci vývodky Kristu nepříznivé a křivdivé činili. Na otázku zajisté Páně, proč by se hádali, odpovídá otec na tvář před Pánem padnuv: *Pane, přivedl jsem syna k Tobě, má ducha němého, kterýž jej v čas jistý o řeč a sluch připravuje, ano jím pére o zemi, až sliní a zubami skřípí a zcela umdlévá; často jím na oheň a do vody metá, aby jej zahubil, a to hned od dětinství se mu děje. A učeníci Tvoji nemohli uzdraviti*

ho. Nedí slov těch, jakoby učeníky obviňovati volil, kteří snad ani slov jeho neuslyšeli dáleji ode Pána ještě jsouce, nébrž navrhuje nesnadnost případu toho.

Pán příčinu neuzdravení pacholíkova praví nevěru býti, an dí na slova podobná Deut. 32, 20. 21. narážeje: *Ó pokolení bezvěré! jak dlouho vás snášeti a s vámi přebývati mám?* Ale komu Pán nevěru tu vytýká? Ze slov otcových u Mark. 9, 21.: *Můžeš-li, pomoz nám*, ze slov Páně k otci pravených: *všecko věřícímu jest možno* a z toho, že Pán slovy: *Ó pokolení bezvěré* se k otci tomu obrátil Mr. 9, 18. patrno, že domluva ta, ač ve své obecnosti k celému, z něhož otec pocházel, národu židovskému se odnášela, zvláště otce se týkala a že Pán jemu a nevěře jeho neuzdravení synovo přičítal. Avšak poněvadž Pán, když se ho apoštolé soukromí otázali, jim odpověděl, že úspěchu v uzdravení pacholíka pro nevěru dojíti nemohli, tedy ovšem v oné výtce svojí také apoštoly zahrnoval. Ač ovšem převeliký rozdíl byl nevěry otcovy od nevěry apoštolův, kteříž za nepřítomnosti Páně hádáním se zákoníky snad na rozpaky nepatrné na chvíli přivedeni byli, jimž Pán ale nevěru či nedověru vytýká, poněvadž u nich s Kristem obcujících svrchované víry a dověry úplně nadíti se bylo. Slova Páně nezněla trpce, ale bolestivě. *Miluj*, vece sv. Augustin, *a mluv, co chceš, nebude řeč trpká, ačby trpce zněla.* — Netoliko pak nedověru, nébrž spolu *převrácenost* vytýká jim Pán. Převrácenost v tom záležela, že věci nepravé za pravé a na obrat pravé za nepravé drželi a podle náhledu toho jednali, nadějíce se a se obávajíce, kde opak toho činiti měli. Pro tuto lidu povahu dí Pán: *Jak dlouho s vámi bydleti a vás snášeti mám.* Slova ta nevyjádřují tužbu po smrti a po dokonání spásy, nébrž raději z laskavého srdce se vyproudila a jak dí sv. Jeronym vynořovala povahu milovaného lékaře, kterýž nad tím želí, že nedolužník dobrou radou pohrdaje smrti v náručí pospíchá. Tudy velí: *Přiveďte mi jej sem.* Tedy přiveden pacholík a tu právě když přicházel, provodil na něm zlý duch poslední sílu svou, *porazil ho a lomcoval jím*, jak na dotč. m. Marek a Lukáš dokládají, vlády své s tíží jenom a s nesnadou se vzdávaje, tak že *pacholík na zem padna slině se válel.* Otec na otázku Páně, o níž jsme zmínili, pravil, že stav ten bídný od *maličkosti* pacholete trvá a znova prosil Pána, aby, může-li pomohl. Pán dříve ho lahodně pro nedověru dotýká, an dí: *Můžeš-li věřiti, nebo věřícímu všecko možno jest*, netoliko ta věc, již ode mne teď prosíš, ale i jiné věci, jichž by se člověk nedomýšlel, věřícímu možny jsou. Žádá tedy od otce výminku, kteréž jinde od samých těch, co uzdraveni býti chtěli, vyhledával na důkaz, že ovšem člověk za člověka a jak tu otec za syna tytýž zastoupati může. Otec vece na to: *Věřím;* ale boje se, že snad víra jeho oné výše nedosáhla, jíž uzdravení synovo vymáhá, s pláčem přidal: *pomoz nedověře mojí.* Tedy Pán povelel duchu nečistému Mr. 9, 24: *Hluchý a němý duchu, velím tobě vyjdi z něho a nevejdi více do něho.* Jmenuje se ďábel hluchým a němým, poněvadž hluchým a němým pacholíka činil; ač některým se vidí, že němými a hluchými duchy *ozvláštní rod* zloduchů se rozumí, jenž lidi němými a hluchými činili, čehož o své váze a míře necháváme. Slov Páně musel zloduch poslechnouti, ale poslední vůli svou ještě nad oním ubožákem provodil tak sápav jím, že zdál se mrtev býti. Dopustil mu toho Pán, aby velikost bídy opatrněla a víra v otci a v jiných se zbudila, povýšila a zdokonalila. Na to Ježíš ujav pacholíka za ruku navrátil jej otci. *A děsili se lidé*, přidává Luk. 9, 44. nad *velikostí Božskou* tuto projevenou. Ostatně nemůžeme tuto nepřipomenouti, že sv. otcové v pacholíku tom spatřují obraz člověka zlou náruživostí a navyklostí pojatého, již do ohně vášně, jimž ohárá, již do vody, do netečnosti a chladnosti k věcem Božím padajícího a všelijak od náruživostí, pochotí a zlých chtíčů zmítaného, sápaného a lomcovaného; kterýž spolu ohluchá k slovu Božímu a oněmuje k vyznávání hříchů, k odprošování vin a k chválení Boha. V tom pak, že právě před očima Páně pacholíka sápal, vidí obraz toho, že člověk právě tehdá, když na pokání dáti se rozhodlal, největším pokušením podléhá.

Když apoštolé později po odchodu zástupu s Pánem soukromí byli, otázali se Ho: *proč jsme nemohli démona onoho vyvrhnouti?* Bylo jim zajisté podivno, že an jim Pán moci nad zlými duchy udělil, s onoho zloducha býti nemohli. Odpovídá Pán dvojnásobně; jedno že to *pro nevěru* jich se dálo, druhé že *bez modlitby a postu* k vymítání ďábla přistoupili.

Ale odpověď ta Páně není bez nesnáze k vyrozumění jí dokonale. Při první částce odpovědi té dokládá totiž Pán: *Jestliže máte víru jak zrno horčičné, řeknete hoře té: přejdi odtud a přejde a nic nemožno nebude vám.* Protiva ta *zrno horčičné* a *hory přenášeti* obtíž nemalou činí. Věrou, jíž Pán tuto vyhledává, očividně nerozumí se víra, jíž

všecko věříme, co nám k věření se představuje, nébrž rozumí se důvěra v pomoc Boží, že se jistotně stane, čehož ode Pána žádáme. Ale tu právě podivno jest, že má víra tak nepatrná, jak nepatrné jest zrno horčice, tak veliké skutky vyvoditi, jakým jest hory přenášeti. Tudy všelijak smysl slov Páně natahován. Větší díl interpretů domnívá se, že Pán neprohlídá k maličkosti zrna horčičného, nébrž ku působivosti a ostrotě jeho a dí takměř: Jestliže máte víru tak mocnou, silnou, výdatnou, účinnou a tak dějnou a působivou, jak zrno horčice jest, tedy divy největší činiti až i hory přenášeti budete moci. Ale Maldonat dorývá, že výkladem tím ruší se protiklad *zrna* co maliny a *hory* co veličiny, an Kristus právě říci volí, že věc nejmenší skutky největší vyvodí; že tedy není řeč o účinnosti víry, nébrž o malosti a velikosti její. Nad to prý veškera věta tak rozuměná svou sílu, ostrotu, vznešenost a živost ztrácí. Tudy Maldonat a po něm jiní kladou býti tu nadsázku a upřílišení ve rčení Páně, aby tím zřejměji a mocněji vyslovila a jako zveličila se ta snadnost, s níž člověk, má-li dokonalou v Boha důvěru, všecko u Něho, by pak i hory přenášeti přišlo, obdržeti může. Přílišnosti podobné ve rčení také my tytýž užíváme v obyčejném životě, když něco živě a mocně vyjádřiti chceme. Říkáme zajisté druhdy: kdybys jen trochu rozumu měl, musel bys pravdě té vyrozuměti, nepokládajíce toho, k němuž to povídáme, bezrozumna býti, nébrž toliko oné bystroty nemíti, která se k vyrozumění věty oné vyhledává. Tak Kristus nechce říci, že by apoštolé neměli žádné víry a dověry v Něho, ješto byli Jej v k. 16, 16. za Syna Božího vyhlásili, nébrž že té obvýšnosti v ní nedosáhli, které by na nich se pohledávati mohlo a které pro uzdravení pacholíka potřebí bylo. Chtěl Kristus apoštoly o neodolatedlné působnosti víry, smíme-li tak říci, přesvědčiti a tudy v hyperbole mluví.

Ačkoli poslednější výklad dopadněji zdá se k slovu Páně přiléhati, co se smyslu týká, nerůzní se oba ti výkladové od sebe, a dobře volno každému buď onoho buď tohoto držeti se. To jisto, že Pán ozvláštního stupně víry a důvěry požaduje, která spolu ze zvláštní milosti Boží člověkovi jistotu dává, že zázrak ten, jehož se člověk podjímá, uskuteční se.

Hory přenášeti klade se příkladně a příslovně za věc velmi obtížnou, nesnadnou a téměř nemožnou, jak patrno z protikladu, jímž jak již řečeno Pán zrno proti hoře klade. Ale také podlé litery se to tytýž vyplnilo, jak o sv. Řehoři Divotvorci čteme, že když neměl pro vystavení chrámu dosti prostoru, poněvadž hora vadila jemu, na prosbu jeho přenesla se hora dále a mu pro budovu uprostranila. Totéž se čte o sv. Nonnosovi a o biskupovi armenském, kterýž na dorážení Kalifa Babylónského l. 1205 horu přesadil. O apoštolech sice podobného nečteme, ale dílem není všecko napsáno, co apoštolé konali, dílem nečinili apoštolé všeho seč byli, nébrž co potřebno bylo, kterážto potřeba se slávou Boží spravovala.

Vymáhal Pán od apoštolův k činění divů ozvláštní důvěry; vymáhá dále kromě toho ještě modlitby a postu. Dí: *Tento rod nevymítá se leč modlitbou a postem.* Pravě *rod tento* více rodův a druhů démonův rozeznává. Říše zloduchů má řády a třídy své a stupně zloby, chytrosti a klamnosti a tudy vniterný mezi sebou pořádek drží, sic jinak by se rozpadlo království jejich, jak dí Pán 12, 25. 26. Z druhů těch někteří pouhým vzýváním jména Ježíšova Luk. 10, 17. vycházejí, druzí ale, úrupnější, urputnější a mocnější nemohou leč — kromě důvěry a vzývání jména Páně — spolu přistoupením k tomu modlitby a postu vyvrženi býti. Nejsou věci ty dvě, *modlitba a půst*, jenom nějaká víry křídla a jich posila a nějaké pro slabou víru toliko podpory, tak že by víra silná se jich dobře lišiti mohla, nébrž jsou spolu pro toho, jenž od církve povolán byv jme se duchy vymítati, vlastnosti potřebné. Víra co předmětná výminka tu nestačí; potřebí, aby předmětné také výmětce vlastnosti k ní se přidružily, *modlitba a půst.* Slovy těmito se vniterné posvěcení vyrozumívá, kterýmž moc od církve daná jistého působení dochází. Nesmí zajisté míti exorcista do sebe ničeho, čímby jej zloduch zachytiti a působnost jeho zničiti mohl. *Postem* tělesnost dokona se duchovnosti podrobuje, *modlitba* duchovnou tu nadvládu sílí, utajené v duchu lidském vyšší moci probuzuje a s mohútnosti Boží ve spolek vniká. Odtud patrno, že modlitba a půst jsou skutkové dobří a že jim ode Pána moc nad duchy zlými se přičítá.

Sv. otcové horou, již přenášeti má víra naše, po mravnu vykládají náruživosti a obzvláště pýchu, které když u člověka se ustálily a horu nad ním berou, nemohou leč pokořováním a umrtvováním se a ustavičným od Boha pomoci se doprošováním přemoženy býti. Když sv. František Assiský v pokušení nalezal se a s pláčem na modlitbách aby odstoupilo prosil, uslyšel hlas: Františku, máš-li víru jako zrno horčice, řekneš hoře ujdi a

ujde. Ó učiň Pane, jak pravíš! modlil se dále a úsilně v slzách sv. František, a odestalo ho pokušení. Tolikéž žádají toho otcové na knězi zpovědníku, aby maje hříchy z člověka vybývati, na modlitbách a postech se tužil a sílil. Pýchou a poživou hřích na svět přišel, pokorou a odříkáním se přemáhati se musí, postem tato, modlitbou ona se dociluje a jeví. Ale i na to také otcové odkazují, že ta veliká, o nichž v historii čteme, obrácení nejsou menší divové oněch, jenž nad duchy provozeni byli, zvláště při obrácení celých národův, kdežto tisícové zloduchů slovu Páně se podrobiti a vlády své se vzdáti museli.

Již byl Pán předních tří apoštolů posilnil, od nichžto nemalý vliv na ostatní apoštoly vycházel, a veškeren sbor apoštolský upraven byl, že mohl slyšeti o smrti Páně. Mluvil Pán o ní výše 16, 21., ale bylo potřebí, aby vícekráte se o tom pronesl, ješto věci té apoštolé nehned vyrozuměti a s ní se spřízniti mohli. Tudy vypravuje sv. Matouš:

21. Když pak se zdržovali po Galilée, řekl jim Ježíš: Syn člověka bude vydán v ruce lidské, 22. a zabijí Jej a třetího dne vstane. I zarmoutili se náramně.

Opětuje těmito slovy Pán, co u Césaréy Filipovy 16, 21. o svém umučení mluvil, aby jak jsme pravili apoštolé Jeho se na tu rozhodnou, ale všelikému jich očekávání odpornou dobu připravili. Ještě jak praveno *docela* nevyrozumívali Mr. 9, 32. Luk. 9, 45.; ale poněvadž Pán již podruhé o tom mluví, tušili, že řeč Jeho nebude jinotajitelna nějak a obrazna, nébrž že opravdově a ve vlastním smyslu mluví. Tudy jiný byl tuto než tam dříve 16, 21. té předvěsti účinek; tam poprvé se velice rozhorlili a téměř popudili, tentokráte zármutek je opanoval. Rčení *Syn člověka* klade proti rčení: v *ruce lidské* či v *ruce člověků*, poněvadž prohlídá k slovům (Mich. 7, 6.) prorockým, že *nepřátelé člověka jsou domácí jeho*; dává tudy na um, že ve přívlastku *Syn člověka* již obsahuje se proroctví, že v ruce člověkův vydán bude. Ovšem pak také tím nehodnost lidskou naznačuje, že ten, jenž synem člověka stal se, ode člověkův za lásku a zmaření své důstojnosti takovou odplatu obdržel.

Ačkoliv pak fariseové již podtají přípravy činili k té, kterou Pán předpovídá, smrti Jeho, a nenávist jejich proti Němu neukojitedlna byla, lid obecný, ano i mnozí výše postavení lidé k Němu s velikou úctou se měli, tak že nepřátelé nijak nepříjemně o Něho zavaditi se neosmělovali. Vidíme to z toho, co nyní Matouš vypravuje:

23. A když přišli do Kafarnáa, přistoupili berníci dvojdrachmy ku Petrovi a řekli jemu: Učitel váš neplatí dvojdrachmy? 24. Vece: Ovšem. A když přišel domů, předstihl jej Ježíš řka: Což se tobě zdá, Šimone, králové zemští od koho berou clo nebo daň? Od synů-li svojich čili od cizých? 25. A on řekl: Od cizých. Řekl jemu Ježíš: Tedy svobodni jsou synové. 26. Abychom ale nepohoršili jich, jdi k moři a vrhni udici a rybu nejprvé vzešlou vezmi a otevra ústa její nalezneš statér; ten vezma dej jim za mne a za sebe.

Když stánek úmluvy ozdoben měl býti na poušti, tedy uložil Mojžíš berni na každého Israelitu přes 20 let stáří, aby půl siklu stříbra obětoval. Exod. 30, 12. d. Jinde o tom nečteme, aniž víme, jestliby, což pochybno, byl z toho se vyvinul obyčej a z tohoto povinnost, takovou daň každoročně k stánku a potom ku chrámu platiti. Jen jednou ještě před zajetím Babylónským zmínka se o sbírce na chrám děje 2 Par. 24, 6—4. Reg. 12, 4. jež za Joasa krále na opravu chrámu předsevzata byla; leč ani tu neděje se řeč o nějakém toho zákoně, nébrž písmo zdá se o dobrovolných příspěvcích toliko mluviti. Ale po navrácení ze zajetí Babylónského uveden zákon, aby každý svobodný Israelita za prvnějších časů třetinu 2. Esdr. 10, 33. později ale půl siklu ku chrámu odváděl, kterýžto zákon, jak z Jos. Flavia (Starož 18, 9. Vál. Ž. 7, 6, 8.) viděti, za věku Krista a apoštolů vůbec průchod měl a s velikou bedlivostí a zevrubností se zachovával. Před velikonocí obyčejně se daň ta vybírala a v minci svaté hebrejské se odváděla a tudy penězoměncové v ten měsíc před velikonocí stoly svoje postávěli a za některý nádavek běžné peníze za hebrejské sikly vyměňovali. Půl siklu činí dvě drachmy, dvojdrachmu či didrachmu, asi našeho půl tolaru stříbra, a vybíral se peníz ten všady po židovských obyvatelích, ač nám spůsob, jakým se to dálo, dokonale znám není. Pán Ježíš bydlel v Kafarnáu a tudy výběrčí, an snad

již doba vybírání docházela, obrátil se na Petra, co předního z apoštolův, v jehožto domě Pán se byl ubytoval, samého Ježíše o tom tázati se neosměliv, buď pro úctu k Němu, buď že pochyboval, zdali Pán již jinde snad neplatil, an zřídka v Kafarnáu se zdržoval. Aneb snad dokonce obával se, aby Kristus daně té docela neodepřel, ješto se s velikou a protizákonitou tvrdostí vybírala a tedy z oněch případů byla, o nichž Pán, jak tam výše 15, 3. říci mohl: proč přestupujete příkazy Boží pro stanovy svoje, při vybírání platu toho chudému proti zákonu Ex. 22, 26. Deut. 24, 6. 12, 13. i ten plášť a žernov prodávajíce? Petr odpověděl na otázku výběrčího nezakrytě a přímě: *Ovšem že mistr náš didrachmu platí*, buď že Pána již dříve plat ten odváděti viděl, buď že o vůli Páně takové zhola nepochyboval, buď že z nějaké choulostivosti a z bázně tu odpověď dal, aby nezdál se Pán nepřáti chrámu. Ale ukvapena byla odpověď ta, pokud předpokládala nějakou povinnost se strany Páně, platu tomu každoročně podrobovati se. Tudy když Petr domů přišel a Pána na ten poplatek upamatovati chtěl, Pán znaje úmysl jeho upředčil čili předešel jej a vyučil jej o právu Syna královského. *Co se ti zdá*, vece, *berou-li králové daně od synů svojich, čili od poddaných?* A když Petr odpověděl, *že od poddaných, tedy*, dí Pán, *synové prosti jsou. Synové královští* — tak vede Pán řeč svou — neplatí daně královské; podobně od Syna Božího nelze daně vybírati pro Boha. Ale poněvadž o božské jeho bytosti lidé nevěděli, aniž dosud k tomu vědění dospěli, tedy byli by se velice horšili nad tím, kdyby Pán poplatek ten ku chrámu se byl dáti zpěčoval. Tudy velí Pán Petrovi *udici vzíti a první, která vzejde* a uvázne, rybě ústa otevříti, z úst *jí statér* tam se nalézající vyníti a *za Pána a za sebe* daň zapraviti. *Statér*, peníz řecký, téměř toli co židovský šekel či sikl platil, totiž čtvero drachem, čímž právě dvojí daň chrámová zapravila se. Pán chud býti vole (2. Cor. 9, 9.) neměl, kde by hlavu sklonil (výše 8, 20.) a ovšem nebylo po lidsku řečeno odkud vzíti poplatek onen. Ačkoli ženy bohabojné posluhovaly Jemu ze statku svého Luk. 8, 3., nehodlal tentokrát od nich něčeho žádati, nébrž ukázati chtěl, že chudoba jeho dobrovolna jest, an jinak maje všecko v moci bohatě sobě vésti mohl. Ukázal, že mu jest i moře poplatno, dí Chrysostom. Zázrak pro sebe učinil, čehož jinde nikde nespatřujeme, aby ukázal, že ve všem jednání svém nejvyšší svobody užívá, aniž domněním svojím člověk jemu předpisovati může. Ale činil zázrak ten také pro Petra a ozračil jím budoucí stav náměstků svojich v církvi, že totiž králům světa nebudou poplatni, an je Kristus oproštěním od daní obdaří, říši světskou jim uštědře, kterouž by od takových obtížností a nehodných nesnází na věčné časy osvobozeni byli a mocnost oslavené ho nyní Pána na sobě projevovati mohli.

Velel Pán Petrovi, první, která uvázne, rybu vzíti, aby snad, kdyby pomenší na udici vzešla, jí nezahodil, jak druhdy rybářové činí. Kterak peníz ten v ústech rybě uvázl, kdož nám to poví? Jest to záhada a tajemství, jakých netoliko při jiných divech, nébrž v obyčejných tytýž světa bězích docházíme. Proč, abychom tu otázku ještě jednu položili, proč jenom pro Petra zaplatil a ne také za jiné učeníky? Snad proto, poněvadž ti jinde byli domovem a v rodišti a bydlišti svém daň tu zapravili; snad a bez snadu, že Petra vyznamenati chtěl co toho, jenž jeho místo zastoupati bude, a poněvadž chtěl v Petru co representantu církve ukázati, že církev všech Páně dober účastnou učiněna bude. Avšak v dotčeném oznaku prorockém, že v události té se zračila předvěst o neodvislosti nástupců Petrových ode světských králův a císařů, hlavitá věci té příčina hledati se musí.

Ale ten Petrovi opětně udělený předek nějak myslí apoštolů pobouřil; aspoň to, co hned na to klade svatý Matouš, něco podobného namítati zdá se, jakož ihned uvidíme.

Hlava XVIII.

Kdo velik v království nebeském. 5. Výstraha od pohoršení a 10. od potupení maličkých. 12. Podobenství o ztracené ovci. 15. Řád kázně. 18. Moc vázati a rozvázati apoštolům udělená. 19. Modlitba společná. 21. Odpouštění bližnímu v parabole o dlužnících vysvětluje.

1. V tu hodinu přistoupili učeníci k Ježíšovi řkouce: Kdo medle větší jest v království nebeském? 2. I přivolav Ježíš pacholátko postavil je u prostřed nich 3. a řekl: Amen pravím vám, neobrátíte-li se a nestanete-li se jako pa-

cholátka, nevejdete do království nebeského. 4. Kdožkoli tedy poníží se jako pachole toto, ten jest větším v království nebeském.

Hned první slovo mešká vykladače a otazují se, *která hodina* či doba (nebo to značí slovo to) by se rozuměti měla? Nemůže se očividně jiná doba slyšeti, leč ta, když Pán se vrátil do Kafarnáa. Sv. Marek 9, 32. praví, že Pán se *jich tázal, o čem na cestě rozmlouvali,* že oni ale mlčeli, ješto byli jednali o tom, kdo z nich větší jest. Sv. Lukáš 9, 47. ale naopak tvrdí, že *vešla myšlénka do nich.* Pán vida *myšlénky* jejich aniž *jich otázav se postavil* pacholátko u prostřed a jim o pokoře a dětenčí mysli kázal. Odkud nesrovnalost ta a jak jí možno vyhověti? Sv. Chrysostom urovnává ji v ten spůsob, že apoštolé několikráte věci ty mezi sebou rozbírali, nejpříze na cestě, potom doma, když byli viděli, že Petr jim při zaplacení daně předložen byl, posléze když Pán se jich tázal, o čem na cestě mluvili; tehdy pak vidouce své myšlénky a pomysly prozrazeny býti, otázali se Krista, o čem dříve se otázati neosmělili se, *kdo z nich nad jiné větším jest.* A tím spíše o té věci rokovali, dokládá sv. Zlatoúst, poněvadž Pána již po dvakráte o smrti mluviti slyšeli. I můžeme na té vývadě ovšem přestati. Ale pozorovati také přijde, že dvojí otázku apoštolé pojednávali, jednu kdo *z nich větším jest* u Luky, druhou kdo v království nebeském vůbec větším ještě bude u sv. Matouše. U Matouše jest otázka theologická, u Lukáše a Marka subjektivná.

Táží se: *Kdož medle větším* než jiní t. j. největším *v království Božím jest,* t. j. bude, poněvadž věc, o kterou jim šlo, teprv v budoucnosti vyskytnouti se měla. Podle toho rozumí se *královstvím Božím* církev od Něho ustanovená, čili říše ta, již Kristus na zemi zakládal a jejíž dalejší provedení apoštolům poručil. Přihodilo se apoštolům tu něco lidského, jakož ještě později o nich čteme, že se nejprvnějších u Pána míst domáhali 20, 20. Mr. 10, 35. Na otázku jejich Pán neodpovídá z příma, což by málo bylo prospělo, ano ještě více je ve hledání zevnějších předností utvrdilo; nébrž podle obyčeje svého zahýbá k světu vniternému uče, v čem velikost ducha záleží. Učí pak tomu ne slovy, nébrž označným a obrazným činem. Nejprv jak Mr. 9, 34. klade: *Posadil se* jako soudce, aby soud vynesl a tím spůsobem učňům namykl, že se tu o věc důležitou jedná; sedával Pán obyčejně při vyučování svém Mt. 5, 1. 13, 2. Mr. 4, 1. atd. *Povolal* na to k sobě blíže apoštolův odmísiv je od jiných, jenž v domě byli, aby k nim nejdříve a předně řeč vésti mohl. Napotom *postavil pachole u prostřed* apoštolův a popěstovav je Mr. 9, 36. pravil: *Neobrátíte-li se a nebudete-li jako maličtí, nevejdete do království nebeského.* Nicefor h. 2, 35. dotýká domněnky některých, že pachole to byl sv. Ignatius, čehož při své nejisté váze necháváme. Ze slov *jestli se neobrátíte* nemůžeme ničeho odvětovati jiného, leč že se té dětinné mysli, jíž Pán vyhledával, u apoštolův v dostatečné míře nenacházelo. Slovo *obrátiti se* naznačuje napravení, co obrácení se na cestě, na které člověk jde; apoštolé hleděli hodnosti a důstojnosti v církvi, a to byla cesta, kterou šli, Pán káže, aby smyslu toho zbyli a zpátky se dali, bažení takového zanechavše. V tom Pán dle předpisu písma Gal. 3, 8. k časům budoucím a příštím potřebám prohlédati zdá se, tak že v kárání svém již *více* budoucí v církvi ctižádostivce než apoštoly na mysli chová.

Z toho patrno, v čem děti za příklad vystavuje a v čem dětinnost mysli pokládá. Jest to neosobivost, přítulnost, přivinulost, skromnost, cit vlastní nedostatečnosti a tudy cit potřeby k mocnějšímu a silnějšímu připojiti se; jest to pokora, oddanost, slovem to, co Pán výše 5, 2. *chudobou ducha* jmenuje. V tom záleží dětinnost mysli a ovšem zřejmo, že bez ní vnímavosti pro říši nebeskou a dychtivosti po dokonalosti není a že tomu, jenž ctností oněch prázen jest, dvéře do království neotvírají se. Člověk soběhrdý a sobědostatečný nehledá spasitele, domněje se ho nepotřebovati; člověk osobivý a po důstojnostech baživý ztrácí se v zevniternostech, aniž ku středu proniká a dětinné mysli zhola nerozumí za hloupotu ji pokládaje. Že skutečně Pán především ku pokoře a neosobivosti prohlídá, ihned z verše 4. vysvítá, kdež dí: *kdož se pokoří jako to pacholátko, ten velkým či největším bude v království nebeském.* Pán sám pokoren byl, a tudy jenom kdo Jemu podoben, ten jenom milosti Jeho účasten býti může. Kdo velik chce býti v nebesích, buď mal na zemi, lidi jiné nad sebe za lepší považuj, Filip. 2, 3., na stránku jich dobrou prohlídaje, sobě ale zevšedňuj a umenšuj se, ku pokleskům svojim především pozíraje.

Avšak dítě také s jiných stran považováno býti může, jichž na lidech nelze chváliti; tudy nalezáme, že se písmo také v jiných příčinách k dětem táhne, je za příklad nebo za výstrahu vystavujíc. Tak 1. Cor.

14, 20. vece apoštol: *Nebývejte rozumem maličtí, nébrž ve zlobě maličtí buďte* (sr. Rom. 16, 19.). A otec Hermas mluví podobně o lidech, kteří v tom dětem podobají se, že zloby nepoznali III. 9, 29. Podle téhož potom jiní sv. otcové homileticky veškery dobré vlastnosti na dětech za příklad vystavovali, tím nemíníce slova Božího vykládati, nébrž na upravení a ušlechtění mravův obraceti.

Přijde pak poznamenati, že tím výrokem svým v oblékání dětinné povahy Pán bíledně zevnějšího řádu církve a stupňův důstojenství církevních rušiti nevolil, an o tom tuto zhola nemluví, ke vniterné mysli toliko prohlédaje. Ano Pán i v říši mravné rozdíl důstojnosti připouští, an toho, jenž pokorou dítěti se rovná, na první místo klade.

Od potřebnosti povahy té dětinné přichází Pán na potřebu zachování jejího. Vece:

5. A kdož by přijal jedno pacholátko takové ve jméno moje, mne přijímá. 6. Kdo by ale pohoršil jedno z maličkých těchto, jenž ve mne věří, lépe jemu, aby zavěsil se žernov osličí na hrdlo jeho, a on pohřížen byl ve hlubokosti mořské. 7. Běda světu pro pohoršení; nutno zajisté jest, aby přišla pohoršení, ale běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení přichází. 8. Jestliže pak ruka tvá neb noha tvoje pohoršuje tebe, utni ji a vrhni od sebe; lépe tobě jest do života vejíti komolému neb kulhavému, nežli dvě ruce aneb dvě noze majícímu uvrženu býti do ohně věčného. 9. A pak-li oko tvé pohoršuje tebe, vylup je a vrhni od sebe; lépe tobě jest jednookému do života vjíti, než obě oči majícímu uvrženu býti do ohně pekelného. 10. Vizte, abyste nepohrdli některým z maličkých těchto; nebo pravím vám, že andělé jejich v nebesích vezdy patří na obličej Otce mého, jenž v nebesích jest.

Nejedni vykladači ta slova Páně o přijímání maličkých slyší o přijímání apoštolů, když je Pán vyšle po svém ze světa odchodu, jak je tam výše 10, 5. 15, 42. vysýlal. Jako by Pán chtěl praviti, že apoštolů nevyšle s nádherou a slávou, nébrž s neokázalostí a skromností, a že jejich všeliká sláva v dětinnosti a pokoře záleží. Avšak Pán zde nemluví o přijímání *apoštolů* toliko, nébrž vůbec *o pacholatech* a těch, jenž jich v dětinné mysli následují.

Přijíti pacholátko ve jménu Páně značí, ujíti se jeho, starati se o ně, aby dle těla a dle ducha nezahynulo, pečovati o vychování jeho, slovem všelijak mu dobře činiti a jemu se propůjčovati. Takový dobrodějce přijímá Krista samého a samému Kristu věnuje, co malým věnuje, poněvadž, jak Pán dí, na *jméno Kristovo* přijímá je. Na jméno Kristovo přijímati jest nejprvé z lásky ku Kristovi někoho přijímati, potom pak jest přijímati jej proto, poněvadž jméno Kristovo nosí, jemu připsán jest a tudy jako Krista představuje. A z toho patrno, že smysl netoliko dětí a pacholat, nébrž též všechněch oněch týká se, kteří povahu dětinnou na sobě nesou. Podobně dí také níže 25, 40: *Co jste jednomu z nejmenších bratrů mojich učinili, mně jste učinili*, a podobný výrok jsme již výše měli 10, 40. 41. 42. Podle toho se v církvi katolické ústavy a školy pro vychování od jakživa zarážely, dětem zvláštní vezdy péče a úcta se dála a vezdy učilo se tomu, že Pán Bůh prostnotu miluje. Mocí toho výroku Páně ústavy pro chudé a nuzné sprosté se zakládaly a králové a knížata, královny a kněžny chudým a nuzným sloužiti sobě za zvláštní potěchu, ano za milost od Boha pokládali. Obojí sv. Eližběta, Turinská i Portugalská, toho důkazem jest, kteréž lidi nemocné a nakažlivou nemocí sklíčené obsluhovati za velikou radost a rozkoš měly, jak jsme již výše toho dotkli.

Ale též naopak pokračuje Pán: *Kdo by pohoršil jednoho z malých, lépe jemu, aby žernov se mu o hrdlo uvázal a aby se on vhodil do propasti mořské.* Pohoršiti znamená opak toho, co se slovem přijímati slyší; tedy netoliko nepřijímati, nébrž všelijak působiti, aby ta povaha, pro kterou se maličtí Bohu líbí, z nich vymizela. Což se rozličnou měrou stává, jakož Pán níže hned jednoho spůsobu místněji dotýká, vystříhaje, abychom nepohrdali malými a neúhlednými, prostými, pokornými a tichými, jak se obyčejně stávalo a posud i u křesťanů se děje, ačkoli Pán tak přísně o tom mluví. *Lépe jemu*, vece Pán, či *užitečněji jest jemu, aby vhozen byl do moře.* Užitečněji, že netoliko za spravedlivo se mu stane, nébrž že tou pokutou jedině duši svou spasiti může, poněvadž Bůh dvakrát netrestá Nah. 1, 9. 12. Nad to se odjímá jemu možnost, dále tím spůsobem hřešiti a tedy na větší trest se dobývati.

Jiní vykládají: užitečněji a prospěšněji

by se jemu bylo stalo, kdyby byl *dříve* než dopustil se toho, raděj největší pokutu snášel, moha aspoň duši svou spasiti. Leč první výklad dopadnějším jest. Připomínají tuto právem vykladatelé, jestliže jediné pohoršení pacholeti dané takového trestu zasluhuje, jaké pokuty sobě dobývá ten, kdo celé město, ano celý národ spisy zlými, obrazy necudnými a jinými spůsoby pohoršuje?

Žernov osličí jest žernov, či kámen větší, užívaný při žerně od osla poháněné, ovšem větší, než který od děvečky otáčen býval. *Do propasti mořské házeti* za starých časův u Židů obyčejno nebylo, aniž o pokutě té se v Zákoně Starém zmínka děje, kterýžto zákon jenom čtvero poprav zná, oheň, ukamenování, meč, pověšení; ale později Židé s mluvením tím se od jiných národův obeznámili a v přísloví je vzali, jím velikou pokutu znamenajíce.

Poněvadž pak Pán pohoršení připomenul, tedy přirozeně přechází na škodlivost jeho, ana se zrakům Jeho veškera řada zla z pohoršení povstalá představovala. S bolestí vece: *Běda od pohoršení světu* t. lidem na světě bydlejícím. *Běda*, že tolik lidí jimi ve zkázu přichází! I ti, jenž pohoršení dávají, i ti, kteříž jimi k věčnému ourazu přicházejí, ode Pána výrokem *běda* se zahrnují, čímž nejenom velikost a přísnost pokuty, nébrž i cena a hodnota duší lidských se navrhuje. Nedobře někteří slovo *svět* jenom o lidech pohoršlivých vykládají, čímž pouhá tautologie vzniká a všeliké dovodění zachází a misá.

Pohoršení ovšem přijíti musí, vece Pán dále. *Musí*, dí Pán, ne jako by pravil, že člověk pohoršitel pohoršením nevinen jest, nebo hned přidává: *běda tomu*, skrze koho pohoršení jde, kteréžto slovo *běda* na poslednějším místě jest znak hrozby, jinaké než ono, jenž předchází, jímž Pán lítost a bolest vyjevil. Od doby té, co Adam zhřešil, trvá ta povaha světa, že zlo s dobrem na něm přebývá, ale se značnou převahou zla, kteréž se spůsobem tohoto světa spojeno jest a ustavičně pohoršeními zarozuje. Ale ta povšechná nutnost pohoršení neodjímá viny od člověka, kterýž pohoršení dává, ač ovšem vina již větší již menší býti může. Nevyhnutedlnost, o které Pán tu klade, není prostovzatá, nébrž vztažitá, vztahem totiž pokaženosti lidské. V tom smyslu i sv. Pavel 1. Cor. 11, 19. praví: *Museji rozkolnictví býti*, totiž podle hříšnosti a svémyslnosti lidské, která přeráda slovo Boží podle náhledů, žádostí a chtíčů svojích natahuje a domněnky svoje ráda jiným vnucuje, tím ukojení svého docházejíc.

Poněvadž pohoršení ode člověků vně poskýtaná na člověka toliko prostředkem smyslů dorážejí, tudy Pán pro uvarování se pohoršení vniterných učí vystříhati se pohoršení zevniterných. Vece: *Jestli noha neb ruka horší tebe, utni ji; a jestli oko horší tě, vylup je; lépe bez ruk, bez noh, komol a bezok vjíti do nebeského království, než docela zdráv jsa uvržen býti do ohně věčného.* Rukou, nohou, okem rozumí se všecko, co člověku nejbližší, nejdražší, nejmilejší jest. Chce Pán říci: kdybys tak s někým spřízněn, skrevněn a spřátelen byl, že by k srdci tvému byl přirostl, jako ruka přirostlá jest v těle, ano že by částkou jeho byl z něho samého vyrostlou, a kdyby věc některá tak byla tobě mila a tak potřebna, jak oko ve hlavě, přece se jí odříci máš, kdyby tebe ke hříchu popouzela. Ostatně již slova ta 5, 29. d. přicházejí a tam místněji byla vykládána.

Nechce Pravda věčná, vece sv. Augustin, abychom neostražiti byli, nébrž báti, strachovati, třásti se máme, *bědovati Pána slyšíce.* Ale kterak možno ujíti pohoršení a úrazův? Písmo učí tebe, an dí Ž. 118, 165. *Pokoj mnohý těm, kteříž milují zákon Tvůj Bože, a ti jsou bez úrazu.* Ukázal Pán nepřítele, ukazuje nyní ohradu tobě. Slyše slova: *Běda světu od pohoršení*, přemýšlel jsi, kam bys utéci se měl mimo svět, abys pohoršení a úrazu znikl. Kam tedy utečeš se mimo svět, leč k tomu, jenž svět učinil? Ale kterak k tomu, jenž svět učinil, dostihneš, leč milovati budeš zákon Jeho? Proto tebe bezpečna činí písmo Boží, ano dí: Pokoj těm, kteří milují zákon; nedí: kteří znají aneb slyší zákon, nébrž kteří zákon *milují.* Tak sv. Augustin; a sv. Jeronym (in c. 18. Mt.) dí: Bratr, sestra, choť, děti, přátelé, přítulnost a přízeň nemá nikdy tebe ode Pána a říše Boží odloučiti. Každý věřící ví, co Jej uráží, dráždí a pokouší; lépe jest život samotný provoditi, než pro potřeby života tohoto život věčný ztratiti.

Dále Pán udává obyčejnou a takořka všední příčinu, ze které pohoršení a úrazové pocházejí, an dí: *Vizte, abyste nepohrdli některým z maličkých.* Nevšímání sobě malých, pohrdání jimi, nebrání na ně ohledu, neštítění a nestydění se jich, jako by před nimi všecko se mluviti a dělati dalo, jest pramen, z něhož přemnohé pohoršení se prýští. Tudy Pán pro zamezení úrazů velí vystříhati se onoho potupování a pohrdání. Čehož jednu příčinu již tam výše

dal, tu totižto, že jest jejich království nebeské; nebo zajisté nemůže se tím pohrdati, jenž královstvím vládnouti bude. Ale Pán ještě jinou nad to příčinu onoho malými nepohrdání přináší, vzatou od chování se k nim Boha. Bůh tak vysoko je cení, a tak sobě jich váží, že k jich obraně nejvyšší svoje anděly ustanovil. *Pravím vám*, dí, *že andělé jejich v nebesích vezdy patří na obličej Otce mého, jenž v nebesích jest. Andělé jejich*, vece, t. j. těch malých. Malými rozuměj malé ve smyslu širším výšeji udaném. Slovy *jejich andělé* něco zvláštního vytýká, což hned dokládá, an dí, že ustavičně patří na tvář Otce v nebesích. *Patřiti na tvář* značí blízek býti, *tvář* znamená oblesk přítomnosti Boží. Rčením tedy *patří ustavičně na tvář Boží* klade se nejbližší při Bohu přítomnost a nejužší k Němu přivinulost, a tedy zvláštní přednost nad anděly jiné. Vzato jest ode dvorů královských na východě, kdež krále ne všickni, nébrž jenom nejvyšší služebníci *každodenně či ustavičně* spatřovati mohou. Tak královna Sabejská vece k Šalomounovi III. Reg. 10, 3.: *Blaženi muži ti, kteří ustavičně stojí před tebou a moudrost tvoji slyší.* Tak o sobě praví Gabriel Luk 1, 19., *že stojí před Bohem* t. j. nejblíže Jeho jest.

Nedobře někteří vykladači ze slov *ustavičně patří* odvětovali, že někteří andělé strážní nevidí tváře Boží ustavičně, nébrž jenom někdy, totiž ti, kterým se dostalo ostříhati lidí, jenž pokorou a podobnými vlastnostmi povahy malých neodbíjejí. Než již jsme pravili, že ustavičným na tvář Boží patřením nejvyšší důstojenství andělův těch se namítá. Všickni andělé spatřují v zrcadle moudrosti Boží, kterak dílo svoje konati mají, a kdekoli se anděl nalezá, obnáší sebou blaženost svou a v tom, kterýž všady přítomen jest, se pohybuje, v Bohu, Jehož patření jemu nebem a blažeností jest.

Z místa tohoto průvodno, že Bůh lidem anděly za strážce ustanovil Hebr. 1, 12. Nauka ta již v Starém Zákoně se nalezá, kdežto netoliko o andělích strážcích nad krajinami ustanovených Dan. 10, 13. 10, 20. 12, 1., nébrž také o andělích jednotlivým lidem dávaných se dočítáme. Ž. 33, 8. Tobiáš, Jákob patriarcha a jiní jsou zračití toho důkazové. Nauka ta za věku Krista Pána vůbec průchod měla, a Kristus ji tu předpokládá a ovšem ji potvrzuje. Jak veliké jest důstojenství duše, dí sv. Jeronym, že každý člověk anděla za strážce dostává; jak nebezpečno jest malým pohrdati, jehož prosby anděl k trůnu Boha nejvyššího donáší. Ale ani ty jím nezhrzej, nébrž ho poslouchej a následuj. A sv. Bernard o slovech Ž. 89. *andělům přikázal ostříhati tebe* vece: Jakou tě má naplniti úctou slovo ono, jakým vděkem, jakou důvěrou! Úctou pro přítomnost anděla strážce, vděčností pro dobrodiní, důvěrou pro ostříhání! Choď ostražitě, an tebe andělé přítomni jsou na všech cestách tvojich a svému andělovi na každé hospodě a při každém ústraní úctou se propůjčuj.

Ale Pán uvodí ještě jeden důvod, proč nemá se pohrdati malými, kterým spolu přístup sobě činí ku podobenství o ovcích.

11. Nebo přišel Syn člověka spasit, co zahynulo. 12. Co se vám zdá? Kdyby měl někdo sto ovec a zabloudila by jedna z nich, zdaliž nenechá devadesáti devíti na horách a nejde hledat zbloudilé? 13. a udá-li se jemu nalézti ji, amen pravím vám, že se raduje nad ní více než nad devadesáti devíti nepobloudilými. 14. Tak není vůle před Otcem vaším, jenž v nebesích jest, aby zahynul jeden z malých těchto.

Ten jest důvod ještě, proč malými pohrdati nemáme, že tak Syn Boží je cení a tak si jich váží, že s nebe sstoupil, aby vykoupil je od zahynutí. Ovšem tedy pohrdání malými vrací se na Krista, kterýž je miluje co pastýř své stádo a nechce, aby nejmenší z nich zahynul. Mluví Kristus vesměs a vůbec, ale spolu prohlídaje k malým a pokorným, kteřížto poněvadž hodni jsou, tím spíše spasení dojdou. Jde z toho zračitě, že veškeři lidé ve hříchu se nalézají, ješto ani těm malým Páně by se nebylo událo záhynu věčného ujíti, kdyby nebyl Pán spasit je přišel. Podobně Pavel Rom. 14, 15. praví: *Nepřivozuj k zahynutí pokrmem toho, za něhož Kristus umřel.* Ostatek poznamenati přijde, že verš tento v některých rukopisech nenachází se, byv bezmála proto vynechán, že nezdá se dosti vazby míti s předešlými výroky Páně. Avšak nejenom vulgáta, nébrž přemnozí otcové a rukp. je čtou a že slova ta i ke spojitosti přiléhají, výšeji praveno jest; jsou zajisté úvod ku podobenství, jež Pán, aby novým důvodem potřebu a záslužnost péče o malé a pokorné potvrdil, učeníkům předkládá.

Podobenství o ovcích a pastýři ze života vzato a každému rozumu a citu přístupno jest a tudy se s ním v Star. Zákoně nejednou shledáváme. Pasec nechce, aby

jedna ze sta ovec jeho zahynula: Bůh nechce, aby jeden byť sebe menší a neúhlednější maličký se spasením se minul. Pastýř hledá té, jenž odešla a zbloudila ovečky, a tím dokazuje, že pravým pastýřem jest a své stádo miluje. Bůh poslal Syna, aby hledal a spasil, což zahynulo, a tím dokázal, že lidi miluje, a že duše každá a tudy ozvláště duše maličkých Jemu předrahocena jest. Nebo již u proroka Ezech. 34, 16. pravil: *já pásti budu ovce své a bezpečně rozložím je, co se potratilo vyhledám a co se rozptýlilo navrátím.* Sto ovec zanechává na horách a jedné hledá pastýř; tím nechce říci, že Bůh těch opouští, kteří nezbloudili, aby nalezl tu zbloudilou jednu ovečku, nébrž tím jenom učí, že Bůh tak draho cení spasení lidí, že kdyby jenom sto lidí bylo a z nich jeden zbloudil, Pán by devětadevadesáte ostavil, aby ztraceného nalezl.

Ostatně v tom, že pastýř ovec svých na horách zanechal a že se z nalezené ovečky radoval, ana věc přirozená jest, tajemství hledati nepotřebí. Ale v počtu, že *sto* měl ovec a *jednu* ztrativ ji hledal, opustiv ostatní, v tom počtu sv. otcové tajemný smysl býti shledávali, devětadevadesaterem andělstvo dobré počtem mnohem ličnější berouce, a ztracenou ovcí člověčenstvo rozumějíce, pro kterouž jednu ovci pastýř a opatřitel duší lidských I. Petr. 2, 25. s trůnu slávy sešel a drahou krví svou ji vykoupil.

Pán podobenství to předloživ dokládá, kam jím směřoval řka: *Tak není vůle před Otcem nebeským, aby zahynul některý z maličkých.* Slova, vůle *před Otcem nebeským* namítají vůli Boží co nějakou radu a co nález věčně platný a nepodvratný. A ten jest, že Bůh jak o celé člověčenstvo tak i o člověka nejmenšího se stará, aby spasení svého dosáhl.

Že ostatně někteří rukp. čtou před otcem *mojém* místo *vaším*, smyslu zhola nemění.

Toli Pán o pohoršeních již podruhé mluvil, vystříhati se jich nabádaje. V násl. vv. dále Pán vystoupá a vyučuje, kterak zlu opírati se máme a sice tomu nejprvé, které již přítomno jest a potom tomu, které v jev vyjíti usiluje. Díť:

15. Jestli pak zhřešil proti tobě bratr tvůj, jdi a pokárej ho mezi sebou a jím samým; tebe-li uposlechne, získal jsi bratra svého. 16. Pakli tebe neuposlechne, pojmi s sebou ještě jednoho nebo dva, aby v ústech dvou neb tří svědků stálo všeliké slovo. 17. Jestli oslechne je, pověz církvi, jestliže pak církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a celník. 18. Amen pravím vám, cožkoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi. 19. Opět pravím vám, jestli dva z vás shodnou se na zemi o jakoukoli věc, o níž by prosili, stane se jim od Otce mého, kterýž v nebesích jest. 20. Nebo kde jsou dva neb tři shromážděni na jméno moje, tu jsem u prostřed nich.

Slova ta všechna zdají se zřejma býti; ale když blížeji k nim přistoupíme a místněji rozbíráme je, dosti zádrhlů do sebe mají. Nemalou nesnáz hned prvá slova činí *zhřeší-li proti tobě, urazí-li tebe, tedy pokárej ho mezi sebou a jím samým* a co dále v postupu tom praví. Nebo tu se naskýtá ihned otázka: Proč jenom v případu urážky vlastní má člověk bližnímu domlouvati? Nestojí-liž výše urážka Boží a nemělby člověk domluvy té ku bližnímu zvláště tehdy užiti, když Bůh uražen bývá? Nesnáze té zbývají někteří vykladači, an praví, že Kristus v jednom případě všecky jiné zahrnuje a chce, aby rozumíny byly, že tedy spůsobu chování-se tuto vypsaného nejen při proviněních proti sobě, nébrž také při vinách proti bližnímu, nad to pak zvláště při hříších proti Bohu se užívati má. Příčinu pak, pro kterou Pán tuto jenom urážky proti bližnímu činěné dotýká, udávají tu, že lidé vlastní urážku nejvíce cítí a tudy nejvíce k vytýkání a kárání spůsobni a sklonni jsou. Kristus, praví ti vykladači, tam přemoudře uzdu přičiňuje, kdež se nejvíce báti bylo, abychom v pomstu se nevyřítili; avšak že pod jedním tím druhem hříchů veškeren rod, jak praveno, se vyrozumívá.

Jiní a jak se zdá lépe berou slova *hřešiti proti komu* ve smyslu *pohoršiti někoho*, uraziti, ublížiti duši některého člověka tím spůsobem, že k úrazu, ku pádu a ke zkáze přichází. A tudy ovšem řeč jest o veškerých hříších, jimiž bližnímu podnět aneb námět ku hříchu jakémukoli, ku hněvu, prchlivosti atd. se dává. Dí tedy Pán, abychom v tom případě všelijak zlo odvarovati hleděli, nejprv spůsobem lahodným, potom přísnějším, avšak vezdy soudu sami se vzdávajíce a církvi ho nechávajíce. Prvý stupeň jest, abys neočekávaje příchodu urazitelova *šel* k němu a mu soukromí beze svědků a tudy bez zahanbení lahodně domlouval. Velí Pán *jdi*

ὕπαγε, neváhej k němu jíti, nečekej až přijde sám, poněvadž člověk ten buď pro stud přijíti odkládá, buď pro zarytost svou vady své neuznávaje přijíti se zdráhá. Takové se vší lahodou předcházení podobno mocně působiti bude, z úmyslu dobrého a z lásky pochodíc; nadíti se jest, že on vida, jak se k němu v lásce, šetrnosti, lahodě a shovívavosti schyluješ, usmyslí sobě a na pokání se dá. A tu *získáš bratra* t. bližního *svého*. Získáš jej Bohu, jehož se hříchem odcizil a s Nímž jsi jej opět napraviv ho smířil. Získáš jej pro něho samého, poněvadž tím sobě usmyslením pokoje vniterného nabyl a naděje věčné spásy opět došel. Získán pak pro tebe rovně bude, an se tobě přítelem stane a ty nad to v takovém jednání spásu svoji jsi opatřil. S velikou výhodou tedy tím během chovati se k němu budeš.

Ale možná, že tebe oslyší a domluvě tvé se zepře, vadu svou uznati se zdráhaje a tudy o napravení a smíření zhola slyšeti nechtěje. Což tuto činiti? Pán velí vzíti jednoho nebo dva k sobě nebo *s sebou, aby tak v ústech dvou nebo tří svědkův stálo všeliké slovo* t. j. aby výrokem či vyrčením dvou neb tří svědků veškera věc potvrzena, rozhodnuta a ustavena byla. Rčením tím se Pán táhne k výroku Deut. 19, 15., kdež (jakož dříve Deut. 17, 6.) přikazuje Hospodin, aby na výpovědi jednoho svědka nikde a nikdy se nepřestávalo, nébrž vezdy a všude aby dvou nebo tří svědkův se postihovalo. Výrok ten starozákonný vešel ve přísloví, jak II. Cor. 13, 1. Jo. 8, 17. viděti. *Slovo* značí podle hebrejského záležitost; *v ústech* t. j. na výpovědi, znamená základ, na kterém věc spoléhá a důvod, jakým rozřešena býti má; svědectvím dvou nebo tří svědkův má utvrditi a ujistiti se každá věc, o niž činiti jest. Svědky dva nebo tři čítá Pán, poněvadž domlouvatele, kterýž svědky k sobě béře, k těm svědkům přiráží; je bráti a jich volati přikazuje netoliko, aby vinník společným těch svědků přimlouváním svou vinu spíše uznal, nébrž aby nechtěje polepšiti se, ani hříchu svého ani činěných jemu domluv a napomenutí zapříti nemohl.

Jestliže ale svědkové ti ničeho u něho vyříditi nemohou, tedy, velí dále Pán, řekni *církvi* t. j. představenému, přednostovi církve, nebo o těchto hned dále mluví, an dí: Cokoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno na nebi 18, 19. Podle místa, jež člověk žalovanec v církvi zastává, přednosta církve, u něhož žalovati přijde, buď vyšší buď nižší jest, buď totiž správce, farář, buď biskup, buď dokonce papež; ti zajisté jsou orgány či nástroje církve, jimiž ona soudy svoje pronáší. K církvi odkazuje a ne k soudu světskému, poněvadž o správu duchovní a o polepšení člověka jedná.

Dalejší postup v jednání tom Pán vykazuje slovy: Jestližeby ani církve neuposlechnul, *buď tobě jak pohan a mýtník* t. j. považuj ho za člověka od církve a pravdy docela vypadlého, jenž zarytostí, nekajicností a úplnou v bludech a nepravostech zabředlostí a zabřezlostí z církevního obecenství docela vyšel a se vyloučil a jak žid se pohana a publikána či celného štítil, tak i ty dále i déle s ním blížeji a sstoupeněji obcovati se zpěčuj. Židé zajisté s pohany neobcovali, ani chleba s nimi nepožívajíce. Tím Pán uděluje církvi či představenstvu jejímu moc z církve vylučovati lidi nepodajné a zhola úrupné, kteříž proti církevním řádům a zákonům všelijak odpor staví. S takovým člověkem, velí sv. Pavel I. Cor. 5, 11., ani stravovati se nemáme, ano nemáme ho ani pozdravovati 2. Jo. 10. spůsobem takovým, z něhožby na bližné stoupenstvo se zavírati dalo. To pak odlučování přikazuje Pán, aby nevystrčením ovce neduživé jiní křesťané se nenakazili a vyobcovanec od těla církve oddělena se vida usmyslil sobě a na pokání dal se I. Cor. 5, 5. 6. Tit. 3, 10. 2. Jo. 10. Kdo církve neslyší a ji za matku nemá, nemůže Boha za Otce míti. — Jsou tedy tři stupně bratrského kárání a napomínaní, jeden soukromý, když sami a sami člověka ublížitele napomínáme, druhý doličný, když svědkův k tomu potřebujeme, třetí veřejný. Ostatně povinnost napomínati bratra podlé toho, co tuto Pán vece, ovšem povšechna jest, ana láska křesťanská nedá nám býti lhostejnými k spasení bližního, nébrž nás všelijak nabádá k napomínání, aby když vně se domluva ozývá, Bůh v útrobách nevidomě chtění působil, jak sv. Augustin vece. Toho žádá sv. Jak. 5, 19. 20: *Jestliže kdo pobloudí a někdo obrátí jej, ten vysvobodí duši od smrti a přikryje množství hříchů*, a sv. Aug. civ. D. 1, 9. příčinu, pro kterou dobří lidé zlými tu na světě skličováni bývají, nalezá v nedostatku bratrského napomínání a napravování. Povinnost, napomínati bližního všelijak tedy uznává se nevyhnutedlnou býti. Avšak povinnost ta s velikou opatrností a obezřetností vedena býti musí Gal. 6, 1. vezdy k tomu prohlídajíc, možná-li cíle dojíti, jenž nejiný jest, leč napravení padlého a jiných před pádem zachování. Když nadíti se úspěchu žádného nelze, ano naopak báti se přijde, že by co horšího z toho povstalo, tedy radno raději napomínání opustiti. Mnozí předpisové

Páně zajisté více dle ducha nežli dle litery slyšáni a vykládáni býti musejí. Sr. 5, 39. 41.

Aby to z církve vyobcování, o němž Pán mluví, ukázalo se skutkem býti veledůležitým a všelijak neprázným, dává Pán apoštolům moc rozvazovací a svazovací: *Cožkoli svážete na zemi, bude svázáno na nebi, a co rozvážete na zemi, bude rozvázáno na nebi.* Slovy těmi na rozum se dává, že nikdo vyobcování z církve za maličkost a nepatrnost považovati nemá, poněvadž soud církve soudem Božím potvrzen bývá. *Svazovati a rozvazovati* obšírného jest významu, o čemž viz 16, 19. a znamená zákony vydávati, hříchy zadržovati neb odpouštěti, do církve přijímati a z ní vylučovati. Uděluje Pán moc tu apoštolům, ale dříve ji byl Petrovi 16, 19. uštědřil a jej předním v církvi učinil; tudy moc onu apoštolé jiní nejinak leč ve spojení s hlavou církve Petrem vykonávati mají. A řád ten církevní, aby apoštolé s Petrem hlavou, a tudy biskupové pod dohlídkou papeže církev spravovali, pro veškery věky ustanoven jest, až veškeren svět sběhne v jednotu víry a dospěje ku plnosti věku Kristova Ef. 4, 13. Viz výše 16, 16. d. Že ten smysl mají slova *rozvázati a svázati*, a že mocnost církevní se jimi uděluje, to za novější doby i nepřátelé církve katolické připouštějí. A tudy jestli někteří otcové slov těch ke smíření se s nepřítelem, urazitelem neb uražencem odnášeli, to se dálo toliko za potřebami homiletickými, čehož svoboda každému se dává. Pán právě když byl schválil apoštolům pokoru povahou svou obnášeti, jim důstojenství to a moc tu uděluje. Dálo se to za dvojí příčinou, jednou, poněvadž pro vyvýšenost důstojnosti té nositel její zvláště pokory potřebí má, aby snad jiným nebes bránu otvíraje z ní vyloučen nebyl I. Cor. 9, 27.; druhou, aby nikdy se nežádalo moci církevní pro provodění vlády a ukázání pánovitosti, nébrž toliko pro lásku k bližnímu a pro spasení duší.

Věta, jenž nyní následuje: *Opět pravím vám, jestli dva shodnou se na zemi o věc, o jakou poprosí, stane se jim od Otce, jenž v nebesích jest,* věta či sada ta nemálo do sebe má nesnady, ač slova ta na bíledni se zdají býti. Nesnázi působí spojitost s předešlými. Někteří vykladači drží, že slova ta stupňování nějaké slov předchozích do sebe mají. Což prý již ze stejné vazby vysvítá, an jak tam, tak i tuto *země a nebe* proti sobě kladou se, a ozvláště patrno prý jest ze rčení: *Opět pravím vám*, kterýmž Pán takměř vece: Kde dva shodnou se o věc, tedy každá věc (a nejenom ta předešlá záležitost) v nebesích potvrzení a vyslyšení dojde. A odtud prý Pán odvětovati nechává důvod, jak mu říkají, od menšího k většímu v ten spůsob: Když Bůh dvěma, oč ve shodě žádají, uštědřuje, čím více usouzení církve své potvrdí. *O prosbě* pak tu mluví, poněvadž chce, aby představení církve moci své rozvazovati a svazovati nejinak než po předešlé modlitbě užívali. Přidává: *na zemi*, aby tím patrněji mocnost modlitby se zračila, že ač na zemi děje se, v nebesích účelu dosáhá. Slova: *očkoli prositi budou* ohrazení a obmezení svého dosahují v následujících verších ve slovech *jméno moje*, z čehož jde, že jenom prosbám těm se vyslyšení slibuje, jenž ve jméno Ježíšovo se vykonávají. Tak věc svou vede výklad jeden.

Podle jiných veršem 19., totiž dotčenými slovy: *Jestli dva z vás shodnou se na zemi, očkoliby prosili, stane se jim*, Pán předkládá opak toho, co byl v. 18. pravil; totiž v. 18. hrozné následky, jež vyobcování z církve ze sebe vyvodí, představiv, v. 19. na obrat blažené následky pospolitosti církevní vystavuje. V církvi a ve spojení s ní se všecky modlitby od Otce v nebesích vyslýchají, mimo ni se nevyslýchají. Tak vykladatelé ti druzí. Podlé toho výkladu neleží důraz na slovci *dva*, nébrž Pán užívá slůvka toho pro stejnost konstrukce, a o dvou mluví, poněvadž již shora byl o dvou svědcích dotýkal; také sada vyrčená v. 19. se k předešlému nepotahuje a tudy netoliko o samých apoštolech, nébrž povšechně o všech lidech vůbec ano o jednotlivcech se slyší, anot i jeden člověk, jestliže s církví stejnou modlitbu vykonává, vyslyšán bývá. Nebo výminka bytedlná takového modlitby nějaké vyslyšení jest pospolnost církevní. *Dva* dí Pán, že spolek nejméně ze dvou sestává; ač by jen dva byli, přece neminou se s požehnáním Božím, an naopak modlitby těch, byť jich více bylo, kteří odličně od církve modlí se, jako lupení od větru odvívány bývají. Mocnost ta modlitby se jeví zvláště při požehnáních a posvěceních církevních, jimiž osobám a věcem bytedlná síla se uděluje.

Výklad tento druhý k spojitosti celé hlavy mnohem lépe přiléhá, závěrku celé řeči Páně v této kap. provedené obsahujíc, an o výminkách (3. 4.), o nebezpečích (7. 8. 9.), o hodnotě (10. 13.) a ztrátě (15—18.) života církevního a o Božím nás jeho účastnění (v. 12—14) předchází. Podobně sličně se připojuje výklad ten k následujícím slovům, která, jak již spojka *nebo* naznačuje, důvod obsahují, proč Bůh řečené modlitby vyslýchá. Příčina jest, že kde *dva nebo tři*

ve jméno moje shromážděni jsou, tam, vece Pán, *jsem já mezi nimi.* Církev totiž Krista v sobě chová, duchem Jeho se řídí a s Ním nejúžeji spojena jest; pro toto se Synem Božím spojení církev na jisto vyslyšení se naděje, a tudy doufanlivě modlitby svoje vysýlá *skrze Ježíše Krista.*

Ale což znamená rčení: *Ve jméno Ježíše* shromážděnu býti? slova *shromážděn, sebrán býti* (tak se přeložiti musí a nedobře přel. stará mají *sberú se*) značí shromáždění či sbor církevní, tak že již v samém řeckém slově *συνηγμένοι* církevné spojení se vyjádřuje; kde dva nebo tři shromážděnci, sborníci jsou neb nalezají se, Act. 20, 7. 8. sr. Act. 14, 37. tam jsem mezi nimi. Spojka *ve* či *na* (jméno moje) značí záměr, cíl a konec shromáždění toho; *shromážděn býti na Krista* jest, shromážděn býti na Něho co základ a spojidlo, bez něhož se stavba rozpadne, an jest Kristus kámen úhelný Ef. 12, 20; shromážděn býti na jméno Kristovo jest tedy toli, co v církevním spolku státi. Kde v tom smyslu se lidé sestoupili, tam jest *Kristus mezi nimi* svým duchem, jímž církvi přístojí, ji vede, řídí, učí a spravuje, aniž kdy jí opouštěje. Tudy sv. Cyprian (unit. eccl.) vece: *Kterak může druh s druhem shodovati a sjednávati se, nesjednávaje se s tělem církve? A kterak mohou se dva nebo tři ve jméno Kristovo shromážditi, o nichžto se ví, že ode Krista a církve Jeho odloučeni jsou? Pán v církvi své mluví a k těm, jenž v církvi jsou, mluví, že budou-li shodni a sjednáni, od Boha čeho jim potřeba obdržeti mohou.* Aby pak někteří nenatahovali slov těch ke bludným smyslům, pokračuje týž světec: *Když Pán velí a slíbí, že kde dva nebo tři sebráni jsou ve jménu Jeho, tam On přítomen jest, tedy neodlučuje lidí od církve, ješto sám církev založil, nébrž schvaluje jednotu mysli a ukazuje, že více shodnou modlitbou několika lidí od Boha vyprosíme, než nesvornými modlitbami velkého množství. Velí tedy, abychom pokojni a svorni byli v domě Božím a kteří jedním jsme napojeni duchem (vece týž sv. Cyprian or. dom.), abychom též jedné mysli byli.*

Leč v posledních větách sv. Cyprian již přechází od výkladu ku praktickým potřebám a užitkům slov Páně, jak zhusta i u jiných otců nalezáme, kteří ve slovech těch Páně mocnost svorné modlitby a blažené následky svorné mysli shledávají. Tak Origines praví: Jako při hudbě není-li shody a souzvuku, posluchatel nebéře kochání, tak Bůh na modlitbách, nejdou-li z mysli svorné, zalíbení nemá. Tudy dí sv. Jan Křížný: Pokorná duše tu má do sebe povahu, že se neopovažuje sama s Bohem jednati a bez rady a přispění jiných jistou býti se nedomnívá. Pán toho žádá; nebo nepravil: kde jeden jest, tam jsem já, nébrž kde alespoň dva jsou, tam jsem já. Tím vyjevil nám, že nikdo sám o sobě bez rady a správy církve na darech od Boha obdržených sobě zakládati nemá. Podobně i jiní světci; mezi nimiž sv. Jeronym allegoricky vece: *Když duch, duše a tělo se shodují, aniž různou vůlí od sebe se dělí, tehdá obdržuje člověk to, čeho ode Pána žádá; nebo není pochybnosti, že prosby ty dobry jsou, kdež tělo téhož co duch žádá.* Odkazují pak při tom sv. otcové na výrok písma svatého Eccli. 25, 1. kdež čteme: *ve třech věcech má zalíbení duch můj, kteréžto schváleny jsou před Bohem i před lidmi; svornost bratrů, milování bližních a muž a žena dobře se snášející.*

Poněvadž ale Pán tak svornost poroučel a schvaloval, výšeji pak v. 16. o urážkách mluvil, bez jichžto odpuštění svornost obstáti nemůže, tedy Petr vznáší na Pána otázku:

21. Tedy přistoupiv k Němu Petr řekl: Pane, kolikrát zhřeší proti mně bratr můj a odpustím jemu? Zdali do sedmikráte? 22. Dí jemu Ježíš: Nepravím tobě do sedmikráte, ale do sedmdesátikráte sedmkrát. 23. Protož podobno jest království nebeské člověku králi, kterýž chtěl počet klásti se služebníky svými. 24. A když počal počet klásti, podán jest jemu jeden, jenž byl dlužen jemu deset tisíc talentů. 25. Když pak neměl čím zaplatiti, rozkázal jej pán jeho prodati i ženu jeho i děti i všecko, což měl, a zaplatiti. 26. Padna ale služebník ten, prosil ho řka: Poshověj mi, a všecko zaplatím tobě. 27. I slitovav se pán nad služebníkem tím propustil jej a dluh odpustil jemu. 28. Vyšed ale služebník ten nalezl jednoho ze spoluslužebníků svých, kterýž byl mu dlužen sto denárů a uchopil jej řka: Oplať, cos dlužen. 29. I padna spoluslužebník jeho prosil ho řka: Poshověj mi, a všecko oplatím tobě. 30. On ale nechtěl, nébrž vsadil jej do žaláře, až by zaplatil dluh. 31. Uzřevše pak spoluslužebníci jeho,

co se dálo, zarmoutili se velmi a šedše pověděli pánu svému všecko, co se bylo stalo. 32. Tehdy povolav ho pán jeho dí jemu: služebníče nešlechetný, veškeren dluh odpustil jsem tobě, poněvadž jsi prosil mne. 33. Zdaliž jsi tedy neměl také ty smilovati se nad spoluslužebníkem svým, jakož i já nad tebou smiloval jsem se? 34. A rozhněvav se pán jeho odevzdal jej mučitelům, ažby oplatil veškeren dluh. 35. Tak i Otec můj nebeský učiní vám, jestliže neodpustíte každý bratru svému ze srdcí svojich.

Jak jsme pravili, povstala otázka Petrova rozvážením, jak by svornost při urážkách zachovati se dala. Jiní ale jinou souvislost nalezají a odkazují na slova Páně u Luk. 17, 4., kdež Pán sám učí: *Zhřeší-li bratr tvůj sedmkrát proti tobě a sedmkrát-li se za den obrátí řka: Želím toho, odpusť jemu.* Praví tedy ti vykladatelé, že Petr uslyšev nauku tu a ujav se řeči Páně tudíž klade na Pána otázku, zda, co dí Pán *sedmkrát*, slovně se bráti má? Rabíni zajisté času toho počet odpuštění urážek za den na tři ustanovovali, podle toho co se čte o trojím počtu Am. 2, 1., kdež o trojí nešlechetnosti, Job. 33, 29., kdež o trojím vysvobození řeč jest, se v tom řídíce. Pán odpovídá: *Ne sedmkrát, nébrž sedmdesátkrát sedmkrát.* Podle obyčeje u Hebréů, že v určitých číslech mluvíce, když počet zvýšiti a zvětšiti chtěli, týž počet umocňovali, očekávali bychom ode Pána: Nedím sedmkr,át nébrž do *sedmikrát sedmkrát.* Leč to Pánu málem býti se zdálo a pro větší důraz desetinu přidává řka: sedmdesátkráte sedmkrát, či čtyrystadevadesátkrát odpustiti máme za den uraženi byvše t. j. ovšem po každé, kdy jsme uraženi byli. Nebo jak dí sv. Aug. (serm. 15. dv. d.): *Jelikož Kristus tisícera hříchův našeď, veškery odpustil, nemáš ani ty milosrdenství ukracovati, an apoštol vece* (Ef. 4, 32,): *Odpouštějte jak i Bůh ve Kristu odpustil vám.*

V čísle *sedmkrát sedmdesátkrát* naráží Pán na týž počet pokut, kterými se hrozí těm, jenžby Lamecha usmrtili Gen. 4, 24., čímž jak sv. Hilarius doličuje, namítá se pravda ta Rom. 5, 20., *že kde rozhojnila se nepravost, tam se rozhojnila i milost.*

Samo sebou zřejmo jest, že se jedná tu o soukromých urážkách a jich odpouštěnich a že není tu řeči o veřejném v státě a církvi řádu, kterýž by ovšem obstáti nemohl, kdyby zločincové a přestupníci neměli trestáni býti. Což vysvítá již z toho, že Pán maličko výše právě byl apoštolům moc onu trestati, pokuty ukládati a z církve vylučovati udělil.

Ale slova, kteráž sv. Lukáš na druhém místě přidává, nesnáz nějakou působí. Dí zajisté: *Jestli sedmkráte zhřeší proti tobě a sedmkrát se obrátí řka: Želím toho, odpusť a promiň jemu.* Vidí se tu, že odpustiti jenom tehdy přijde, když urazitel urážky své pyká, ješto přece písmo všady k tomu vede, abychom bez takové výminky odpouštěli, jak výše Math. 6, 12. 15. Uhodíme tu na pravou cestu, ujmeme-li za to, že Pán výminku onu u Lukáše klade toliko pro vylíčení toho, co žádoucno a čeho na uraziteli vyhledává se, má-li mu také u Boha prominuto býti provinění jeho, že ale nevolí přidáním té výminky staviti naši hotovost, nesčíslněkrát odpouštěti, jakovéž právě od nás vymáhá. Nad to sluší rozdíl činiti mezi odpuštěním soukromé urážky, a odpuštěním urážky veřejného řádu. Tamto odpouštíme, když se láskou ke člověku urážci nakloníme, na urážku nedbajíce a mimo pamět ji pustíce; a takové odpuštění se nám od Pána všelijak a na prosto přikazuje. Odpouštění ale ono druhé záleží v nežalování na vinníka, v neudávání ho, v nevydávání na něj trestu; a tím spůsobem promíjeti tenkráte máme, když ubližitel pyká toho, v čem byl se provinil; nebo tam Pán směřuje, aby člověk bratr nebyl církvi co přestupec donášín, lečby soukromě a pak mezi dvěma nebo třemi svědky *kárán* byv zarytě ve hříchu ostával. Velením svým sedmdesátkrát sedmkrát odpouštěti nevyzdvihuje Pán domluvy a káry či kázně oné, již na hoře v. 15. poroučel, nébrž jí v celé platnosti nechává, aby bratr napraven a jiní před uraženími ochráněni byli. Zapomeň na urážku, vece sv. Augustin, ale nezapomínej na ránu bližního; tu zajisté zahojiti a uléčiti vynasnažuj se.

Podobenství, jímž Pán nauku o vin a urážek ochotném odpouštění vysvětluje, o sluhovi totiž, jemuž král nesmírnou sumu peněz odpustil, ale uzřev jej se spoluslubou svým pro nepatrný dluh tvrdě nakládati, do vězení jej vsadil, podobenství toto díme, jak překrásno jest, tak dle smyslu na bíledni se vyskýtá, že výkladu téměř můžeme lišiti se, zvláště an Pán ku konci sadou: *Tak Otec vám učiní*, tak vás potrestá, *neodpustíte-li ze srdce ubližitelům* svojim, výklad naskýtá. Zřejmo jistě tudy jest, že *král* jest Bůh, služebník, jenž mu náramnou sumu peněz dluhem byl, jest člověk hříšník, jenž

pro hříchy své nekonečnou vinou proti Bohu jako nějakým nesplatným dluhem se obtěžuje, a ovšem příčinu má, aby prosil (Žalm. 142, 2.): *Nevcházej v soud se služebníkem svojím, nebo před Tebou nebude nikdo spravedliv nalezen.* A Žalm 39, 13. *Obklíčily mne zloby bez počtu a nepravosti uchvátily mne, aniž jsem jich přehlédnouti mohl; rozmnožily se nad vlasy moje.* *Spolusluzebník* jest bližní, jenž urazil jej, která urážka ale nepřirovnaně malá jest, přilíčíme-li ji k dluhu, jenž pánovi onen sluha dlužen byl. Což znamená, že veškery urážky, jenž se nám od lidí dějí, nemohou nijak v přirovnání vejíti s urážkou, která se od nás Bohu stává.

Hlava toho jest, že Bůh neodpustí nám, jestliže my ubližitelům nepromineme, což tím spíše, lehčeji a ochotněji od nás dáti má se, poněvadž hříchové naši proti Bohu nesčíslni a nekonečně velici jsou, an naopak urážky ode bližních nám učiněné jsou nad míru levny a nepatrny. To jsou hlavní tahové, jenž ke smyslu odnášejí se; ostatek přidává se pro lepší věcí dotčených vytknutí a hlubší pravdy dolíčení, aniž na význam jich dotírati a oň hádati se potřebí. Ač zajisté k vylíčení a upravení celku paraboly to *ženy a dítek dlužníkových prodání* patří, přece při výkladě nemůže a nemá se to obraceti na nějakou náuku, jakoby pro hříchy otcovy žena i děti odbývati musely; nébrž tím se jedině velikost pokuty naznačuje. *Dovídání se ode sluhů* podobně na Boha vševědoucího nepřipadá; ale však dobře to, co se *o zármutku spolusluhů dí*, vzato jsouc ze života, může svou měrou u výkladu obráceno býti na sluhy t. j. anděly a svaté v nebesích, nebo jakož oni se radují nade hříšníkem pokání činícím a za něj orodují, tak nad nepravostmi zarmouceni jsou a Bohu stížni pro ně bývají a tudy takměř žalují na ty, kteří se ubližitelům odpouštěti zdráhají.

Toli vůbec o smyslu té nevyrovnané paraboly. Leč přijde nyní podrobněji některé věci rozebrati. Začátek podobenství slovem *Protož* úzce nauku paraboly ku předešlému pojí: *Proto* t. j. pro tu svrchovanou povinnost smířenlivosti děje se v království nebeském tak, jako se v parabole, kterou předložím vám, dálo. Připodobňuje se říše královi, věc osobě ve smyslu, o němž 13, 24. Že pouze *služebníci* v parabole se jeví naproti králi, jde odtad, že lidé všickni bez rozdílu k Bohu nejsou než sluhové; ač jiní smýšlejí, že v tom Pán prohlídal k řádu v říších východních obyčejnému, kdež veškeři i nejvyšší státníci nejsou leč sluhové despoty.

Dluh, jejž dlužen byl první služebník, deset tisíc talentů (kteráž suma přichází Esth. 3, 9.) jest náramný, nechť již talent *starohebrejský, syrský* aneb *attický* rozumíme; mezi vykladateli nesnáší se, který ze tří těch tuto bráti se má. Podle toho, že v následujících verších Pán o *denárech*, tedy o penízi attickém a ne o siklích mluví, ovšem i tuto o talentu attickém slyšeti přijde; hebrejské talenty již vyšly z užívání a syrské nebyly již známy. Talent má 60 min, mina sto denárů, tedy měl talent 6000 denárů, a deset tisíc talentů činí šedesát milionů denárů. Vezmeme-li denár po dvacetníku stříbra, tedy činil dluh ten asi dvacet milionů zl. stř. našich peněz. Dluhu toho sluha ten podle slova řeck. *δάνειον* v. 27. půjčením nebo nějakým uložením nabyl, maje pánu svému veškery potřeby co měnec nebo peněžník jeho opatřovati. Když ale měl počet klásti a peníze vrátiti, nalezen jest nedostatečen. Prosí tedy na kolenou a slíbí, že všecko zapraví, ač dobře věda, že mu to nebude možno; slíbí ale naděje se, že časem svým skrze přátely pána oblomí. *Leč pán kázal jej, ženu a děti jeho a veškeren statek jeho prodati a zaplatiti.* Pokuta ta se řídila dle starodávných právných poměrův, podle kterých dlužníci s rodinou i se statkem z dluhů svojich věřitelům právi býti museli, mohouce pro zapravení dluhu prodáni býti. I sám zákon mosaický Lev. 25, 39. dovoloval věřitelovi dlužníka sobě za otroka či služebníka vzíti, ažby dluh odsloužil, a Exod. 22, 3. se dovoluje zloděje prodati a ztrženými penězi náhradu sobě učiniti. A příklad tvrdého toho zacházení spatřujeme 4. Reg. 4, 1. 7., kdež vdova touží prorokovi Eliseovi, že věřitel dva syny její sobě za sluhy dluhem ujíti chce. Nad to pak jiná mnohem přísnější práva, zvláště ve východních krajinách za dob starších panovala. Leč přece přes to všechno pokuta ta bezpřemna byla, povážíme-li obzvláště, že člověk ten, jenž takovou sumou zadlužil se, velmož byl, který vychován byv ve vší hojnosti a všem pohodám života navyknuv nyní všemu tomu výhost dáti a za otroka i s rodinou, což tím bolestněji, prodán býti měl. Protož *padna klaněl* se pánu svému (tak text řecký *προσεκύνει* ač lat. m. adorabat stojí orabat) prose ho, aby poshovení s ním měl, *načež Pán dluh odpustil jemu.* Dlužník jenom poshovení prosil, chtěje všecko (ač nevěda odkad a kterak; nebo zajisté na svou nemožnost zhola zapomenul) zapraviti: Pán více ve své lásce a milosrdnosti učinil, a nemožnost tu jeho poznávaje všecko prominul jemu.

Ale nevděčník ten zatvrzelec potkav se

se spolusluzebníkem, jenž mu sto denárů, asi sto dvacetníků čili asi třiatřicet zl. stř. našich peněz, dlužen byl, tudíž na něm peníze ty násilně vymáhal, a když on zaplatit nemohl, přese všechnu jeho prosbu do vězení jej vsaditi poručil, či raději, jak evangelium pokládá, do vězení jej sám vsadil, zhola nešetře práva veřejného římského, podlé něhož třicet dní hojemství dlužníkovi se dávati mělo, načež teprv věřiteli dlužníka uchvátiti a v okovy položiti se dovolovalo. Srovnáme-li dluh první s dluhem druhým, nalezneme, že tento k onomu se má co jeden krejcar asi k desíti tisícům zl. stř.; byl tedy asi šestkrát-stotisící díl dluhu prvnějšího, holá a pouhá balatka u přirovnání s ním, a tudy tím spíše dluh ten prominut býti mohl a měl, zvláště za čerstvé paměti milosrdenství ode pána uděleného. Proto Pán jeho dověděv se toho rozhněval se a osupiv se naň dí: *Neměl jsi, an jsem toli prominul tobě*, též balatku a šarapatku onu spolusluhovi odpustiti? I *vydal jej katanům* a mučitelům, až by zapravil dluh. Tím nerozumí se, jakoby Bůh jednou odpustiv za totéž provinění na člověka znova pokuty uvaloval, ana vina jednou odpuštěná pro vezdy odpuštěna zůstává a bezželni jsou darové Boží Rom. 1, 29. Ale hřích ten služebníkův nový, ta tvrdost a ta nevděčnost jeho byly tak veliky a náramny, že vina předešlá nadvážena byla. Poněvadž pak ten služebník nešlechetný v okovách trvaje žádnou měrou dluhu svého zapraviti nemohl, tudy mu naděje, žeby kdy z vězení propuštěn býti mohl, vymizela; pravdivý to obraz pekla, jehož oheň nezhasíná a jehož červové neumírají Mark. 9, 47. A tu pozorují svatí otcové, že člověk tak nekolný a nekajný nemůže jinam octnouti se, lásky a božnosti či podobnosti k Bohu nemaje; výminky k Bohu se dostati zbaven jsa, nemůže nikdy vyniknouti z okresu věčné bídy, svému smýšlení a své povaze docela přiměřeného, podobně jak ryby ve vzduchu a ptáci v moři žíti nemohou.

Přísný to to trest ale spravedlivý, a každý, v němž dost málo citu spravedlivosti nalezá se, chválí jej. Ale hrozněji pro nás znějí slova Páně závěrečná, jimiž nám vyhrožuje, že *Otec nebeský stejně přísně naloží s námi, jestliže neodpustíme ublížitelům svojim z toho srdce.* Hrozná slova! vece sv. Augustin; kdo hromem tím obuditi se nedá, ten nespě, ten na věky mrtev jest. Bylo však hrozby té potřebí netoliko pro pravdu Boží, aby nám zjevena byla a nám spolu patrno se stalo, jak Bůh stará se o bližního a o smíření jeho, nébrž pro tvrdost srdce lidského, jenžto se urážky odpustiti zpouzí a všelijak tomu se protiví; tím jenom hromovým zvukem tvrdost srdce našeho oblomena a zrušena býti mohla.

Ostatně smířenlivost jest ctnost právě křesťanská a Kristus jí toliko s nebe přišed vyučoval co dříve ode světa nepoznané. U starých něco toho bylo, ale stín toliko pravé ctnosti se u nich vyskýtá. Vítěz přemoha nepřátely a je docela zbraně a zbroje zbaviv v tom pýchu svou kladl, že nepříteli tak přemoženému odpustil a se v lásce k němu naklonil; ale odpustiti dříve, než jsi nepřítele překonal a ponížil, toho u pohanů nenalezáme.

Ještě povážení hodno, že Pán dí: *Otec můj* a nedí *otec váš*, poněvadž kdo neodpouští bližnímu a bratrem ho nemá, nemůže míti Boha za Otce. Posléze dí: že *ze srdce* odpustiti máme, čímž na rozum dává, že napohledné a postavné smíření, při němž nějaký zálusk vezdy v srdci ostává, u Boha neplatno a bezcenno jest.

Někteří parabolu tu obracují na celé člověčenstvo, pokud od Boha odpadlo a smrti se vydalo a nemá čím by se vykoupilo; ovšem ale Kristus zapravil dluh ten a tudy lidstvu milost Boží vymohl a vyzískal.

Různočtení i tuto nepatrna jsou a právem jich pominouti můžeme. V. 28. řecký text místo ὅ, τι čte εἴ τι doslovně, *jestli co dlužen jsi*; leč rčení to vyšlé ze zdvořilosti postupem času dostalo významu slova ὅτι *což*, a tudy vulgáta vykládá je dobře *quod*.

Byla ale již docházela doba pobývání Páně v končinách galilejských, ana se blížila chvíle ta, v níž Pán měl za lidi umříti. Tudy se podával do Judéy cestou, o níž dále jedná svatý Matouš.

Hlava XIX.

Cesta Páně Zájordánim do Júdska. 3. Otázka o nerozlučnosti manželského stavu, 12. povzbuzení ku panictví. 13. Požehnání dětem dané. 16. Odpověď mládenci bohatému o cestě spasení a 21. o dokonalosti. 27. O odplatě věčného života.

1. I stalo se, když dokonal Ježíš řeči tyto, odebral se z Galiléy a přišel do končin Júdských Zájordáním. 2. I následovali Ho zástupové mnozí a uzdravil je tam.

O cestě této Páně nemalá otázka zabíhá, která však na štěstí ani veliké váhy do sebe nemá, ani tak nesnadna, jak se některým vidí, není. Nejprvé jisto jest, že cesta ta není tožná s cestou, o níž Luk. 9, 51., ani s onou Luk. 7, 11., nébrž s Matoušem tu potkává se Lukáš teprv 18, 31. při slovech: *Pojal pak Ježíš dvanáctera a vece jim: Aj vstupujeme do Jerusaléma atd.* U Jana evangelisty nalézali někteří cestu tu v kapitole 10, 40., ale na oce jest, že Pán pouť onu do Zájordání u Jana na dotčeném místě koná z Jerusaléma a sice na čas nedrahný, na našem místě ale u sv. Matouše cesta ona se z Galiléy stává. S jediným Markem 10, 1. sbíhá se tu sv. Matouš, od něhožto ale také místo naše světla dosahuje, ač jestliže běžného čtení řeckého následovati chceme. Toto zajisté má Mar. 10, 1.: *A odtud povstav přišel do končin júdských skrze Zájordání διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.* Novější kritikové kladou místo *skrze* slůvko *a*, čtouce dle nejlepších rukopisů: *καὶ πέραν* atd., tak že přeložiti přijde: *přišel do končin júdských a do Zájordání.* Ale jakkoli o pravosti čtení soudíme, to vezdy jisto jest, že ode dávna věc tu sobě tak představovali, že Kristus netak do Zájordání, nébrž skrze Zájordání do Júdstva se odbíral, tak že spojka *a* jest částicí výkladnou značíc toli co: *a sice;* přišel Pán ku končinám júdským a to do Zájordání, Samarie na pravo zanechav. On totiž tentokráte do Júdské krajiny se nebral skrze Samarii jak jindy, na př. Luk 9, 51., nébrž cestoval Zájordánskou krajinou do Jerusaléma, při níž jak druzí poutníci dvakráte Jordán probřísti musel. Byla to předcházka před cestou k utrpení předevzatou, o níž Matouš níže ji 20, 17. mluví. Slova *do krajin* či končin *Júdských* cíl a konec cesty Páně, slova *Zájordáním* ale směr udávají, ve kterém cestu dotčenou konal.

Podlé jiných vykladačů by se byl Pán bral do končin Júdských a do Zájordání, což prý k Jo. 10, 40. těsněji přiléhá. Leč ač jistoty v té příčině sotva lze dojíti, poněvadž sv. Matouš jenom vesměs a neurčitě okolnosti místa a času udává k otázkám důležitějším prohlédaje, přece s posledními vykladači nemůžeme souhlasiti, čehož příčinu jsme maličko výšeji právě udali.

Obyčejně chodili za Pánem zástupové a tudy čteme i na tomto místě, že *Ho následoval* lid mnohý, že nemocné jejich uzdravoval a spolu že je vyučoval, jak sv. Marek 10, 1. dokládá. Příslovce *tam* potahují někteří na Júdsko, jiní na Zájordání, což se bližším a místnějším zdá býti. Kdo Pána následoval, nikdá bez odplaty mu to nevyšlo a dosahoval toho na duši i na těle, čeho se jemu nedostávalo. Tak i tuto; za Jordánem se Pán tím spíše propůjčoval, že se tam žádného nadužití a žádné kramoly obávati nebylo, jak jsme již výše byli dotkli. Byla však i tam v tom Páně zátiší a ústupu nástraha jemu činěna. Nebo jak evangelista dále vykládá:

3. I přistoupili k Němu fariseové pokoušejíce Ho a řkouce: Sluší-li člověku propustiti manželku svou ze kterékoli příčiny? 4. On pak odpovídaje řekl jim: Zdali jste nečetli, že Ten, jenž učinil člověka, z počátku mužským a ženskou je učinil, 5. a řekl: Protož opustí člověk otce a matku a přidrží se manželky své a budou dva v jednom těle. 6. A tak již nejsou dva, nébrž jedno tělo; což tedy Bůh spojil, člověk nerozlučuj.

Otázku předkládají Pánu o manželském rozvodu, poněvadž otázka ta ve školách tehdejších Židů zhusta přetřásána bývala, k denním a tak říkaje k horoucím otázkám patříc. Dvě strany sobě protivné a na rozmíškách mezi sebou se povahující o té otázce povstaly, obě na slova písma svatého Deut. 24, 1. se odvolávajíce. Praví tam Mojžíš, aby mu, jenž propustiti manželku hodlá, poněvadž na ní nalezl *nějakou ostudu, mrzkost či šereď nějakou*, jí dal propustný list. Nesnáz veškera se pohybovala o slovo *mrzkost* či *hanebnost* a jedna strana, škola Hillelova totiž, rozpustně slovo to berouc velkého práva manželovi udělovala libovůli jeho všelikou uzdu prostranujíc a ženu pro jakoukoli nelibost propustiti dovolujíc. Přísněji a ostražněji sobě vedla strana druhá, škola Šamajova, která hanebností onou cizoložství rozuměla. V takovou nesnáz, za kterou se mezi sebou vespolek hašteřili, chtěli fariseové také samého Pána uvésti a tudy na Něho tu otázku vznesli za to majíce, že, jakkoli odpoví, přece vezdy buď onu buď tamtu stranu urazí. Ale jakkoli strojena byla jejich nástraha, Pán podlé moudrosti své z těch léček vynikl. On se totiž táhne ku původnému založení stavu manželského v ráji a tím úskoky jejich v niveč uvodí. Praví totiž: *Zdali jste nečetli, že Stvořitel člověka hned na počátku stvořil* ne jednotlivce, nébrž *mužského a ženskou a pravil: Proto opustí člověk otce i mateř a přilípne k manželce své*

a budou jedno tělo. Nejsou tedy dva, nébrž jedna pleť či jedno tělo jsou. Odpověď svou počíná s domluvou nějakou; *zdali nečetli jste*, nevíte-liž vy, jenžto se známostí písma tak velice honosíte? Sv. Marek sice odpověď jinou udává, an píše, že Pán otázkou touto se pronesl: *Což vám Mojžíš přikázal?* Avšak v tom se nepotýká Marek s Matoušem, nébrž za to míti sluší, že Pán obojí otázku za opověď dal fariseům. Nejprv se tázal dle Marka: Což vám přikázal Mojžíš? když ale oni odvětili, že Mojžíš dovolil list propustný ženě dáti, tedy Kristus přidal to, co Matouš má: Nečetli jste atd. Načež fariseové opět namítali: Proč tedy Mojžíš velel dáti list propustný?

Trojí věc zahrnuje se v té Páně odpovědi. Jedna jest ten příběh o vzniku a původu stavu manželského; druhá jest následek téhož původu hned na začátku v ráji poukázaný; třetí jest vývodek ode Pána na dvojí předeslané věci osnovaný.

Původ manželství spoléhá na ustanovení Božím, že Bůh nechtěl, aby jedním ostal Adam, aniž mu více žen přistvořil, aby jedné se nabaživ druhou sobě vyvolil, nébrž stvořil je dva, z jednoho Adama druhou Evu vyvodiv; stvořil je mužského a ženskou co dvé k sobě patřící a sobě vespolek náležité a ovšem nikoli dva jednotlivce, kteří by se jenom náhodou byli sešli, opět podle libovůle sebe ostaviti mohouce. A proto již Adam pravil vytržením nějakým prorockým nadchnut jsa: *Tudy ostaví člověk otce i matku a přilne k manželce své.* Slova ta, jež Gen. 2, 34. od Adama pravena býti čteme, tuto Pán od Boha řečena býti praví, poněvadž jak již Augustin (gen. lit. 9, 19.) vece, Adam to proročím duchem od Boha jemu uštědřeným mluvil, an mu Bůh zázračným spůsobem zjevil, k čemu ten skutek Boží moci, stvoření totiž Evy ze žebra jeho, cílí a směřuje. Tak úzký a těsný jest svazek manželský, že se jím vazba jinak nejútlejší a nejpřirozenější, poměr mezi dětmi a rodiči, trhá, poněvadž by se jinak účelu nedosáhlo, pro nějž stav manželský ustanoven jest. Tudy se praví k nevěstě či choti té Ž. 44, 11.: *Slyš dcero, zapomeň na rod svůj a na dům svůj a požádá král sličnosti tvé.* Jsou zajisté *jedno tělo*; tím jsou ne proto, že byla žena vzata z boku Adamova — neboť vece *budou* jedno tělo, aniž ohledem dítek z otce a mateře zplozených, kteréž obojího rodiče účastni jsou; nébrž pro sloučenost jejich tělesnou a duchovnou. Tělo či pleť u Hebréů klade se nejednou místo člověka či místo osoby; dí tedy výrok ten, že již nejsou a nemají býti dva člověkové, nébrž člověk jeden, jehož tělem takměř manželka a duší manžel jest. K tomuto sjednocenému životu směřovalo hned to vynětí žebra z těla Adamova a ustrojení ho v tělo ženské; k tomu směřuje uspořádání Boží hned na počátku uvedené, že ani Adam sám ani sama Eva k zachování rodu lidského nestačí, nébrž obou potřebí jest a tak ona původná těla jednota, jíž žena povstala, se neustále opakuje. Z toho již samozřejmě vyplývá vývodek, jímž Pán onen prvotný účel manželství znova vytýká, že totiž; *Nejsou dva, nébrž jedno tělo.* Z toho zase nevyhnutedlně jde, že manželský stav nerozlučitedlen, nerozvazatedlen jest, což Pán ještě zvláště vyjádřuje an dí: *Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj*; nedí: *Ty, jež* Bůh spojil v plurálu, nébrž: *to co Bůh spojil* v singuláru, poněvadž nadesýlá, že nejsou dva, nébrž jeden člověk. Co Bůh, vece, sloučil, toho člověk nerozlučuj; rozlučuje ale ten, kdo ženu svou po jiné baže propouští.

Takto Pán vyhnul úskokům jejich, přímé odpovědi neuděliv, ale důvody navrhnuv, z nichž odpověď jeho sama plynula tou měrou, že proti ní výmluvy nebylo, anoť na spořádání Božím a na slově jeho spoléhala. Propuštění manželky jest proti přírodě, an jedno tělo roztrhává, a jest proti zákonu Božímu, poněvadž Bůh přikázal, aby člověk rodičů zanechav manželky se přidržoval.

Mohli a měli na té odpovědi přestávati fariseové; ale taková byla již doby té rozpásanost a rozešlost mravů, tak zavládl obyčej manželky po libovůli propouštěti netoliko u pohanův, čehož nám ohledem na cizoložné jejich bohy a bohyně ovšem divno býti nemůže, nébrž i u lidu Božího, že, zdálo se, i sama ta idea o prvotné manželského stavu jednotě, ač v písmě zřejmá a zhusta i v obrazích opakovaná, téměř byla vymizela. Tudy se ani fariseové nespokojovali s odpovědí Páně, nébrž novým dorýváním naléhali, aby netoliko nemravný obyčej svůj zastávali, nébrž aby v novou nesnáz Pána uvedli a Jemu snad také u Heróda Antipy, jenž propustiv manželku cizoložně Herodiadu pojal, protivenství a nepřízeň spůsobili; zdá se zajisté, že otázka ta v zemišti jeho na Pána vznesena byla. Praví tedy fariseové ku Pánu:

7. Dějí Jemu: Což tedy Mojžíš rozkázal dáti lístek rozvodný a propustiti? 8. Vece jim: Mojžíš pro tvrdosrdí vaše dopustil vám propustiti man-

želky své, z počátku ale nebylo tak. 9. Pravím pak vám, že, kdokoli by propustil manželku svou, leč pro smilství, a jinou by pojal, cizoloží, a kdo by propuštěnou pojal, cizoloží.

Proti očitým důkazům Páně staví fariseové vážnost Mojžíšovu, podle nížto rozlučování manželství zákonité povahy došlo. Popírati věty Páně nemohouce přece namítají, že podle Mojžíše výjimky některé býti a někteří odchodkové od onoho příkazu o nerozlučnosti připustiti se musejí. A ovšem že právě proto mu otázku předložili, aby vystihli, kdy a jaké výminky o věci té by dle soudu Jeho zabíhati měly. *Proč tedy*, dějí oni, *Mojžíš přikázal propustný lístek dáti? Přikázal*, praví oni, poněvadž Mojžíš o věci té zvláštní výše dotčený předpis vydal, ač toliko v něm propuštění manželek předpokládá a je obmezuje. Tudy Pán ve své na to odpovědi vece, výrok jejich opravujíc: *Pro tvrdost srdce vašeho dopustil, dovolil Mojžíš ženu propustiti; z počátku ale nebylo toho.* Stala se, vece Pán, výjimka, ale ta výjimka učiněna a dovolena toliko pro odvrácení horšího zla, aby totiž žena, kdyby ji nijak zlý muž odbyti nemohl, smrtí aneb okyptěním či zmrzačením nějakým toho zaplatiti nemusela. Mojžíš zajisté nemrav ten ženy propouštěti již u lidu nalezl, avšak jej odvarovati nemoha takovými aspoň jej předpisy obmezil, aby libovolné ukrutnosti mužově všelijak přítrž činěna býti mohla. On tedy jen *dovolil* a dopustil; takové dovolení a prominutí co výjimka vezdy na čas jenom trvati má, dokud totiž stav méně dokonalý vládne a dokud se obyčejové lidu na větší výši nepovznesli. Ovšem tedy stav ten nyní, an fariseové domnívali se skutky nadbytečné provozovati a zákon svatostí svou převyšovati, přestati a onomu stavu, jenž na počátku Bohem ustanoven byl, ustoupiti měl. Proto dí: *na počátku* stvořenstva *nebylo takto*, aniž bylo v účelu Božím, aby se to díti mělo; to nějakým jenom nadužitím zavedeno či raději říci promíjeno bylo co zlo menší, aby sice toho beze hříchu užili, ale přece vezdy pamětlivi byli, že stav ten jenom dopuštěn a ovšem nepravidlen jest, jehož co nejspíše zbýti a nad něj se povýšiti potřebí. Že jenom dovoleno bylo manželku propustiti a že i to dovolení všelijak se obmezovalo, patrno jest ze spůsobu, jakým list propustný, výbytný, odbytný, odpudný či zápudný se vyhotovoval. Museli se dva nejméně svědkové na něm podepsati, tři kolena mužova a tři ženina kolena se v něm musela vyjádřiti; musel zřetedlnými od sebe odstávajícími a k sobě nepřiléhajícími literami psán býti, aby žádný omyl nezaběhl: nesměl žádnou kaňkou pokálen, ani vyškrabáním nějakým opravován býti; papír naň delší než širší se vzíti musel a všickni přítomní svědkové vlastní pečetí ho potvrditi museli. Nad to zvláštní formulou od muže manželce doručen býti musel. Kde jedné neb druhé z těch výminek se nedostávalo, neplaten byl list ten.

Odvolav se na prvopočátečné manželského stavu založení přistupuje Pán dále, od výkladu Starého Zákona ku svému vlastnímu přechodě, an dí: *Já pak pravím vám, že kdo ženu propustí, leč pro smilství, a jinou pojme, cizoloží.* Slova ta: *Já pak pravím*, zřejmě dosvědčují, že Pán o zákonu *svém* mluví. Trojího zajisté stavu dotýká. Nejprv v. 6. prvopočátného; potom přechodné té výjimky (7. 8.); posléze obnovení a navrácení stavu prvotného v Novém Zákoně.

Avšak to jest to místo, o něž nemalá nesnáz se vede a které přemnoho práce a trudu vykladatelům zavaluje. Nesnadnost vlastně činí jenom slova ta vkladná: *leč pro smilství*, kterých u jiných dvou evangelistů, jenž o té věci dotýkají, Marka totiž a Lukáše není, aniž také sv. Pavel 1. Cor. 7, tam kde o stavě manželském po přednosti mluví a všechněch poměrův stavu toho dotýká, o tom se zmiňuje. Tudy vkladek ten zdál se mnohým kritikům zbytečen nébrž i závaden býti a vzali jej netoliko v podezření, že se nějak nevhodně a nedopatřením nějakým vplížil, nébrž zhola jej vypustili, čímž ovšem najednou snadným a lehkým chodem všeliké nesnáze zbavili se. Ale poněvadž veškeři rukopisové a všecka přeložení slova ta čtou, nelze tou přívazčivou měrou jich se sprosťovati, nébrž podržena býti musejí a jiný spůsob vyhledati potřebí, kterým by závada veškera zmizela. O mnohých cestách, jakými vykladači z nesnáze té vyniknouti snažili se, jednali jsme výše 5, 32., kteréž místo našemu místu spoludobné jest. I můžeme se tu s kratšími postřehami spokojiti.

Někteří slyší ta záhadná a závadná slova: *leč pro smilství* o manželství napohledném, o konkubinatě, o zakázaném manželství, tak že smysl jest: Kdo manželku svou, leč by s ním ani řádně spojena nebyla, propustí a jinou pojme, ten cizoloží. Byl by ten výklad prostý a slibný, ale namítají proti němu nejeden důvod či odvod. Nejprv dovodí, že staří otcové nikdy místa tohoto tou měrou

nevykládali, potom dějí, že slovo *propustiti* skutečný manželský svazek předpokládá; posléze praví, že protiví se mu druhá polovice verše, v níž by se slovo *propuštěná* ovšem též o manželce napohledně slyšeti muselo, tak že by ten cizoložcem býti se pravil, kdož tu za manželku pojímá, kterážani manželkou pravou nebyla. Ta pak nauka neslýchána v církvi Boží.

Jiní překládají *leč na základě cizoložství* a vysvětlují to v ten smysl, že se cizoložstvím manželství rozpadává, poněvadž na cizoložství smrt se klade, a tedy manželství to bez toho smrtí se rozvazuje. Ale z toho výkladu by následovalo, že Kristus Pán v církvi pokutu časné smrti na cizoložství ustanovil, o čemž církev svatá ničeho neví.

Ale nač máme hromaditi výklady, k nimžto se nám naskrze přidati nelze? Ze všeho toho, co jsme zde při tomto místě a co jsme v páté hlavě 5, 32. o záhadných slovech výjemných pověděli, patrně vysvítá nejlepším výkladem ten býti, jenž slovo *smilství* vlastně bera výjimku slyší v tom případě, když ta, jenž za muže jde, od jiného těhotnou se býti shledává. Při tom se musí všelijak za to míti, že výjimka dotčená o sobě stojí, aniž k větě druhé potahována býti může, ana i druhá ta věta absolutně a bez ohledu na předešlou větu zásadu nerozlučnosti stavu manželského vyjádřuje. Očividně nemůže výkladu tomu slovo *propustiti* závadou býti, ješto případnost ta jiným spůsobem *zkrátka* vyjádřiti se nedá.

Leč o tom jsme již 5, 32. mluvili a co jsme tam pravili, a co nadto ještě zde přednesli, ovšem postačí k tomu přesvědčení, že nemůže stav manželský se rozvésti. Nejinak také výroku tomu rozuměli učeníci, nebo jak z další řeči jich znamenati, nemálo se výpovědi té Páně ulekli. Praví zajisté sv. Matouš:

10. Řkou jemu učeníci Jeho: Jestliže taková jest správa člověka s manželkou, není dobře ženiti se. 11. On pak řekl jim: Nevšickni chápají slova toho, nébrž kterým dáno jest. 12. Jsou zajisté panicové, kteří z matčina života takto se narodili, a jsou panicové, kteříž učiněni jsou od lidí, a jsou panicové, kteřížto se sami spaničili pro království nebeské. Kdo může chápati, chápej.

Vyrozuměli učeníci slovům Páně, že totiž pro jedinou toliko příčinu, pro smilství, manželé se rozloučiti či raději odloučiti mohou, že však žádnou měrou a nikdy do druhého manželství vstoupiti nesmějí, dokud jeden z nich na živě ostává. To se jim ale velmi přísno býti zdálo, tak že zvolali plní podivení a uleknutí: *Jestliže taková jest správa člověka s manželkou, není dobře ženiti se.* Chtějí říci: Takto-li se má pře či věc s manželkou, že jí člověk nezbude leč smrtí, a že byť se i od ní odloučiti mohl, přece úvazku s ní zhola nikdá se nesprostí a tudy také do nového manželství za živobytí jejího vstoupati nesmí: takto-liž, dějí oni, jest s manželstvím, tedy není prospěšno ani užitečno v stav manželský se vydávati. Lépe zajisté prázen býti ženy, než spojiti se nešťastně a nápotom pro nerozlučnost stavu svého nijak neštěstí svého zbýti nemoci. Apoštolé tu pronesli náhled, jehož dosahu tenkráte sami ještě nepronikali, avšak brzo z odpovědi Páně k vyrozumění mu přivedeni býti majíce. Pán v odpovědi své slov jejich se chopiv výšeji mysl jejich podnáší a to, čeho nedosti chápajíce vyřekli, jim vysvětluje a potvrzuje, spolu výjimku připomínaje, pode kterou toho dosíci lze. Ona výminka jest s jedné strany milost Boží (v. 11.) a povolnost i směr vůle s druhé strany. *Nevšickni*, vece, *chápají toho.* Chápati značí netoliko rozuměti, nébrž spolu ve vůli přijmouti; značí celé duchovné osvojení. Nevšickni osvojují sobě té vznešené mysli, vece Pán, o níž jste vy apoštolé zavadili. Příroda člověka k zasnubování vede a v žádosti po sňatku s jiným pohlavím mocnost přírody se jeví; ale ta mocnost a vláda může milostí Boží, která mocnější nade přírodu jest, překonána býti od těch, kteří k milosti té vůli a sílu ducha spojují. Dí, že jenom ti chápou věc tu, *kterýmž dáno jest.* Dává to však Bůh, od Něhož všeliká dobrá dání pocházejí (7, 9. Jac. 1, 17.), každému, kdož o tu milost žádá, buď samovolně stavu bezženného píleje, buď okolnostmi k témuž pohnán jsa. Jest zdrželivost panická ozvláštní dar milosti Boží. Tudy dí Klement Ř. 1. Cor. 38: Kdo zdrželiv jest podle těla, nechlub se věda, *od koho* ten dar jemu se uděluje. Proto dí Pán: *Komu dáno jest.* To církev vezdy na paměti má a zvláštním spůsobem to projádřuje při požehnávání a posvěcování těch, jenžto se k čistotě ustavičně zaslibují. Modlí se zajisté biskup sliby ty odbíraje: Slušno a spasitedlno Tebe chváliti, Bože, jenž v tělech čistých přebýváš a srdce nepokálená miluješ; jenž přírodu lidskou obnovuješ a ku předčití nebeských dober a rozkoší uschop-

ňuješ, a lidi smrtedlné ku podobenství andělů povyšuješ! Od Tebe přijala služebnice ta podnět k slibům těm. Ty dary svými všem národům se vyléváš a ze studnice hojnosti své také ten dar jsi vylil, aby některé duše obvýšenější popudu k manželství neposlechly, nébrž to zamilovaly, čehož manželství oznakem a obrazem jest atd. A tudy není v církvi Boží nikoho, jemužby nemožno bylo v bezženství cudně žíti, poněvadž nikoho není, komu by Bůh milosti té neprcpůjčoval.

Pán pak hned místněji udává, o jakých lidech zvláště říci se dá, že jim dáno jest pochopiti slova toho o bezženství. Dí: *Jsou panicové, kteří z matčina života takto se narodili, a jsou panicové, jenž učiněni byli od lidí, a jsou panicové, jenžto se sami spaničili pro království nebeské.* Smysl jest: Jsou někteří od přírody k vedení stavu manželského neschopni; o těch tuto nemluví Pán. Jsou jiní, jenž takovými od lidí učiněni byli, kleštěncemi stavše se, což zhusta na východě se dálo; ani těch Pán nemíní, když praví: *kterýmž dáno jest.* Obojí zajisté mimovolně pro vedení stavu manželského neschopnými jsou a tudy žádné zásluhy při tom nemají, ba ti, jimž se to od lidí dálo a kteříž k hanebnému, v Starém již Zákoně zakázanému skutku vniterně svolili, nemalou z toho na sebe vinu potáhli. Deut. 23, 1. Ještě ale jsou jiní, kteříž panici ostávají *pro království nebeské,* a ti jsou to, o nichž Pán mluví řka, *že jim dáno jest,* že totiž shůry od Boha jim uštědřena jest milost ta ku provedení bezženského stavu ve vší cudnosti a čistotě. Dvojí věc při těchto Pán vytýká. Nejprv, že *sami* se spaničili (aneb poklestili), a tedy o své vůli stav ten vyvolili, čímž jim zásluha vyrůstá; za druhé, že to učinili *pro království Boží* co účel úminku a předsevzetí svého a tedy ne pro pohodlnost života tohoto, pro chválu lidskou, pro nějaké nesličné učení na př. gnostikův, kteříž pokládali látku veškeru co ze zla pochodilou. Co se královstvím Božím rozumí, již jsme 3, 2. pověděli. Béře se výraz ten v širším smyslu, a zahrnuje veškery bohumilé ohledy a úmysly, jenž ke spáse buď svojí buď jiných se odnášejí. Pán vůbec mluví o všech lidech, jenž k církvi jeho patří, o všech křesťanech a *netoliko* o těch, jenžto se církvi ke zvláštní službě propůjčují. O všech praví, že jim možno z lásky k Bohu, k spasení svému neb k spasení bližních svojich manželství se odříkati, vítězstvím tím nad nejtužším smyslným pudem k větší dokonalosti dospěti a slávu Boží bezzávadněji rozmnožovati. Tím výrokem dává Pán přednost stavu panickému přede stavem manželským, kterýž sice svat a bohumil jest, avšak ve přírodě, ve světě a v pozemsku kořeny své má, ješto naproti tomu bezženství pro Boha podniknuté v Bohu a v milosti Jeho se vkořeňuje. Pokládá zajisté Pán, že člověk takový s Bohem ve zvláštní milostnou jednotu, jejíž odleskem a náznakem jest manželské spojení, se sdružuje a sjednocuje, která jej přeblaženým činí a jednotu onu manželskou a ty v ní rozkoše tisíckráte nahražuje. U všech národů nalezáme ozvláštní úctu ku panickému stavu. Vestálky u Římanův, abychom jeden příklad uvedli, svaty, posvátny, ctihodny se nazývají. (Hor. od. L. 2, 27. Liv. I. 10.) Byly neporušitedlny a přítomnost jejich netoliko před násilím chránila, ale i smrti oprošťovala zločince, kterýž s nimi se potkal; nadto veliký vplyv přímluvou u nejvyšších úřadův vyvíraly. Co u pohanův ve cti bývalo, nemohlo beze cti býti ve křesťanské církvi a Pán tuto církvi dal poukázání a příměr, jakým se po veškeren čas bytování svého řídí a spravuje. Tudy vece již Jan Ap. 14, 4., že ti nejblíže Beránka Krista bydlejí, jenž panicové zůstali a žen se nedotýkali; rovně podle toho výroku Páně apoštol Pavel 1. Cor. 7, 25. 35. stav panenský nad stav manželský vyvyšuje. Nejinak otcové svatí hned od dob apoštolských se projádřují a již sv. Ignatius M. v listu ku Polykarpovi k. 5. vece: *Může-li někdo ke cti vtěleného Pána Jesu Krista v čistotě ostávati, ostávej bez chlouby.* Pomíjejíce jiných výpovědí přitáčíme toliko výrok koncilia církevního v Tridentu držaného sess. 24, 8., kde dí: „Řekne-li někdo, že stav manželský předkuje stavu panickému a že není lépe a spasitedlněji ve stavu panenském a panickém a v bezženství ostávati, nežli vdávati a ženiti se, vyobcován buď.“

Příčiny, kterými se církev povozuje, aby předek stavu panickému a panenskému dávala, jsou kromě dotčených zvláště dvě. Jedna že člověk v bezženství a bezmužství Bohu lépe sloužiti může, o čemž sv. Pavel 1. Cor. 7, 25. nn. místněji dotýká. Druhá, že se člověk připodobňuje Kristu, matce Jeho a církvi Jeho, neposkvrněné to a panenské choti Jeho. Život Jesu Krista v obětovnosti, v odčítání sebe a v nebeské vznešenosti nápodobí jenom ten dokonale, kdo panického stavu pilen jest, an nějakým předujetím tvářnost života, jenž po z mrtvých vstání nastane, na sobě ukazuje, a blahost nebeskou na zemi zaštěpuje (níže 22, 30.).

Avšak přidává Pán: *Kdo může pocho-*

pití, pochop. Slovy těmi Pán namítá, že nevolí bezženství a bezmužství poroučeti a přikazovati, nébrž že jenom radí je a schvaluje těm, kdož k tomu povolání vniterné a vnější cítí. Kdo tak bojovati může, vece sv. Jeronym, ten bojuj, vítěz a korunován buď. Dí Pán: *Kdo může pochopiti* a tudy církev nařídila, aby nikdo tím závazkem nepoutal se za let nedošlosti. Dí Pán: *Kdo může*, ne jakoby někdo nemohl, nébrž pro vyznačení toho, že to jen rada jest a že bezženství věc těžká jest a bez velikých bojů ctnosti té vznešené se nedochází. Tudy dí sv. Chrysostomus: *Proto všickni chápati nemohou, poněvadž nechtějí.* Církev svatá právem pokládá, že vezdy budou v ní lidé obojího pohlaví, kteří onen výrok Páně v celém významu a v celé hloubi i výši pochopí. A proto hned od počátku svého vezdy k tomu prohlídala, aby ti jenom na kněžství v ní posvěcovali se, kteří onu obětovnost, onu odřeklost světa a pochoti jeho, onu obvýšnost mysli a onu nebeskou po Kristu a Bohu tužebnou povahu do sebe mají. Jenom tam, kde pro časné závady nějaké toho dojíti nemohla, dovolovala, ač neráda, aby ti, jenž již ženatí byli, oltáři posluhovali; kdež ale plně svobodu svou rozvíjeti mohla, tu zvláštními předpisy poručila, aby jenom muži bezžení úřady v církvi zastávali. Nečiní ona žádnému člověku násilí, aniž toho neb onoho člověka ke zdrželivosti nutí, nébrž jenom projádřuje, že toliko ti, *kdož pochopili tuto řeč Páně*, jí k obzvláštní službě přivtěleni býti mohou. A to vůbec nyní průchod má, aniž se v tom církev mýliti dá, vezdy jsouc té jisté naděje, že Ten, jenž tento evangelický výrok učinil, vzbudí jí takové panické a panenské duše, jenž pro vždy hloubi a výši onoho Páně výroku pochopují. Stůj tu ještě výrok svatého Justina z první jeho apologie k. 15.: Přemnozí obojího pohlaví sedmdesátníci, jenž od mládí Kristovy nauky následovali, v neporušenosti a čistotě ustavičné u nás žijí a raduji se, že ve všech stavech u našinců takové ukázati mohu. Sv. Augustin pak takto panny a panice oslovuje (l. de s. virg. c. 26.): „Vytrvejte panny a panicové, vytrvejtež do konce. Chvalte Pána sladčeji, o Němž hojněji přemýšlíte; doufejte v Něho šťastněji, Jemuž šťastněji sloužíte; milujte Ho vroucněji, Jemuž se bedlivěji zalibujete. Vy přinesete Beránkovi píseň novou, již budete housti na citarách svojich, ne takovou, jakou celý světa obor pěje, nébrž jakou nikdo kromě vás nebude zpívati moci. *Vy následujete Krista, kamkoli jde.* Kam však domníváme se, jde Beránek ten, kam ho nikdo kromě panen následovati nemůže? Ovšem na háje a luhy, kdež nerostou radosti jiným světcům a světicem společné, nébrž vyšší a od jiných odličné . . . Patří na vás zástup věřících a raduje se z toho, že ve vás má, čeho v sobě nemá.“ Ostatně Pán o spaničení čili klestění sebe samého v duchovním spůsobu mluví a církev zatratila ten skutek Origenův, jímž veliký a hluboký duch tento sebe tělesným násilím okyptil.

Vyloživ sv. Matouš o pokoušení Krista předložením otázky o manželství a o Pána z toho povstalé předůležité odpovědi, uvádí jiný příběh a sice o požehnání dítek, kterýž jestli tehdy anebo jiné doby se zběhl nevíme. Lukáš zajisté některé věci tu prokládá; Marek ale v touž dobu tu událost s Matoušem klade. Jest pak ta:

13. Tehdy přivedeny jsou Jemu dítky, aby ruce na ně vložil a se pomodlil; učeníci ale domlouvali jim. 14. Ježíš však dí jim: Nechte dítek a nebraňte jim ke mně přijíti, nebo takových jest království nebeské. 15. A vloživ na ně ruce odešel odtud.

Dítky ty, jenž Pánu podány byly, různého stáří bezmála byly, nebo Luk. 18, 15. je nemluvňaty zove. Matky vidouce, že všickni, kdo se o pomoc ku Kristu přiblížili, dobrodiní od Něho dosahují, počaly také děti své přiváděti a Jemu ku požehnání podávati, aby také ony dle pochopnosti své dober ode Pána nějakých dosáhly. Děti samy tolikéž žádaly spočinouti u toho, o jehož lásce již byly toli slyšely. *Žehnati* a ruce při tom vzkládati byl nenečastý obyčej u Židů jakož i u jiných národů; právem jmíno za to, že od toho, kdo žehná a se modlí — nebo bez modlitby nebylo žádného požehnání — zvláště milost se převádí na toho, kdo požehnání přijímá, any ruce již v obyčejném životě udělovadly věcí smyslných slouží a zvláštní silou nadány jsou. Tudy v písmě zhusta se o žehnání zmínka děje, Gen. 48, 14., kdež Jákob ruce křížem položiv Efraimovi a Manassovi, synům Josefa, požehnal. A Eccli. 3, 11. dí: *Požehnání otcovo domy utvrzuje.* Život duchovní dítek těch pučící měl tím požehnáním posily dojíti. Takto Kristus Pán obřad vzkládání rukou v církvi své při svátostech zavedl a zvláštní svátostné moci mu udělil. Zde ovšem o svátosti řeči není, ale nemohlo požehnání to na prázno splynouti.

Pán tehdy právě unaven byl, jak se zdá, a učeníci Jeho ušetřiti Ho chtějíce *brá-*

nili matkám a dětem ku Pánu přistoupati; anebo snad se domněli neslušeti to, aby Pán s nemluvňaty se obíral. Pán ale netoliko láskou k dětem veden jsa, nébrž chtěje spolu na nich co na nějakém obrazu ukázati, čeho se v království Božím vymáhá, odpověděl: *Nechte dítek a nebraňte jim ke mně jíti, nebo takových jest království nebeské.* Dí *takových* a nedí: *těchto*, poněvadž prohlídá k těm povahám, jež děti na sobě nesou a jejichž obrazové jsou, ku pokoře totiž, poslušnosti a nevinnosti. Chce Pán říci: Ti lidé, jenž z vlastní svobodné vůle povahu na sobě pronášejí, kterouž děti přirozeně na sobě mají, ti jedině království Boží děditi budou. Tudy přidává u Luk. 18, 17.: *Kdo nepřijme království Božího jak pachole, nevejde do něho.* Sv. Marek 10, 15. vece: *Tedy Pán vloživ na ně ruce, odešel odtud.* Nepřidává: *pomodliv se nad nimi*, poněvadž se to samo sebou rozumělo, jakož pak za touž příčinou také Lukáš jenom o vzkládání rukou mluví, o modlitbě nedotýkaje. Za to ale Marek přičiňuje, že *Pán děti objímal* v náruč svou je vzav. Prokázal se býti spasitelem všeho věku a všeho stáří, a učil tím, že i nemluvňata, ač toho rozumem nechápajíce, ke Kristovi vedena býti mají, aby milosti Jeho se přiúčastnila. Tudy v církvi Boží i dětem křest se uděluje, a tudy spasitedlno, děti záhy k náboženství vésti. Praví se, že mezi dětmi těmi, jež Pán na lokty vzal, a jimž požehnání udělil, byl sv. Ignatius M., čehož jsme již výše dotekli. O dětinnosti praví Viktor Antiochenský (in Mr. 10.): *Všech vášní prosta jest duše maličkých; kdož je urazili, těm nehrozí oni pomstou, nébrž brzy na to zapomínajíce k nim co ku přátelům se toulí. Čím více od matky bití dostávají, tím více ji hledají a všem jiným předkládají. Byť královna s korunou a vší slávou jim se naskýtala a nabízela, nedávaly by jí předek před vlastní matkou, ač by snad v roztrhaném rouchu se ukázala; nebo co vlastním a co cizým jest, nerozeznávají podle hojnosti a nedostatku, nébrž podle přízně a lásky. Aniž nadbytku hledají, nébrž s mlékem mateřským se spokojujíce jak mile hlad a žízeň ukojili, hned od prsou se odvracují atd.*

Děti odešly, odvedeny aneb odneseny byvše od matek. Ale přistoupil ku Pánu mládenec rodu zámožného a jakož Pán u příležitosti daného dětem požehnání dal nauku, kdo království Božího dojde, tak při mládenci vyučoval, jak těžko bohatým království nebeského dojíti. Dí o tom sv. Matouš:

16. A aj jeden přistoupiv vece Jemu: Mistře dobrý, co dobrého mám činiti, abych měl život věčný? 17. On pak řekl jemu: Co se mne tážeš o dobru? Jeden jest dober, Bůh. Chceš-li ale do života vejíti, ostříhej přikázání. 18. Dí Jemu: Kterých? Ježíš pak řekl: Nezabiješ, nezcizoložíš, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví. 19. Cti otce svého a matku svou a milovati budeš bližního svého jako sebe samého. 20. Dí Jemu mládenec: Všeho toho jsem ostříhal od mládí svého; čeho se ještě mi nedostává? 21. Dí mu Ježíš: Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej co máš a dej chudým a budeš míti poklad v nebi; a pojď a následuj mne. 22. Uslyšev pak mládenec slovo to, odešel smuten, nebo měl mnoho statku.

Při oddílu tomto mnohá jsou čtení, tak že zvláštní pojednání kritické o něm Tischendorf vydal a tudy by se zdáti mohlo, že snad čtení ta spolu smyslu velice dotýkají. Leč vulgáta čtení lepších se drží až na některé maličkosti, kteréž později do ní přijaty byvše zachovány jsou, ač podle pravidel kritiky se čísti nemajíce. Tak slovo *dobrý* hned na začátku při rčení: *Učiteli dobrý* nadbývá; tak slovo *Bůh* v. 17. a co ještě maličkostí oněch jest, jimiž ale smysl nejinačí se.

Mládenec tento byl vznešeného rodu, což vysvítá ne tak z toho, že, jak v. 22. Matouš dí, bohat byl, nébrž zvláště z vypravování Luky, jenž 18, 18. knížetem či popředníkem jej nazývá. Nemálo vykladačův ustrnulo na tom, že on v nedobrém úmyslu přišel a ač snad Krista nechtěl pokoušeti, jak onen zákonník Luk. 10, 25., jenž Pánu stejnou otázku předkládá, že přece aspoň nějak přišel se vychloubat. Avšak patrně to smýšlejí proti výslovnému písmu. Sv. Marek 10, 17. zajisté dí, že pro úctu ke Kristu před Ním na kolena padl a otázky svoje mu přednesl, čehož by jistě nebyl učinil, kdyby nebyl s nejlepším úmyslem ke Kristu přibyl. Evangelisté také nic toho, žeby jen byl pokoušeti chtěl Krista, nedotýkají, ač jindy to připomínajíce; naopak praví, že odešel *smuten*, k čemuž by nebyl měl příčiny, kdyby zlým povozován byl úmyslem býval. Zdá se raději, že Krista docela následovati a Jemu dokona náležeti hodlal, avšak že jenom se oštídal zrovna se Pánu nabídnouti. Viděti to již i z otázky té Pánu Ježíši upřímě kladené a hned z té jeho dychtivosti, jíž za Pánem běžel. Jiní pro do-

sažení dobra nějakého za Ježíšem chodili, mládec náš jenom touží nejblíže dokonalosti býti. Také dokládá Marek 10, 21., že jej *Pán zamiloval.*

Otázka, kterouž předložil, tehdá se zhusta mezi učenými přetřásala a jiné a jiné odpovědi nalézala, an jiný to, jiný ono přikázání za to kladl, jehožto zachováváním nezávadně života věčného člověk dojde. Vedla ty muže bezmála ta myšlénka nenepravá, že každý člověk mimo všeobecné povinnosti také zvláštní závazky má, a že Bůh nežádá všeho ode všech, nébrž že některé lidi k vyšším věcem také ustanovil. Táže se on Pána: *Co dobrého mám činiti, abych měl život věčný?* Na jeho otázku Pán zrovna neodpovídá, jak bezmála jinoch očekával, nébrž domluvu nějakou přičiňuje, an dí: *Což se mne tážeš o dobru?* Tak znějí slova Páně podle čtení nejlepšího u sv. Matouše, ač u jiných dvou evangelistů Pán odpovídá: *Proč mne zoveš dobrým?* Obojí odpověď dal Pán. Nejprv když ho byl oslovil jinoch: *Učiteli dobrý*, vytýká mu: *Proč mne zoveš dobrým?* pouhého člověka ve mně toliko vida, ješto bys obvýšněji o mně smýšleti měl. Druhá odpověď Páně: *Což se mne o dobru tážeš?* zří k otázce jinochově, kterouž byl předložil: *Co dobrého činiti mám, abych došel věčného života?* První odpovědí: *Proč mne zoveš dobrým*, neodříká se Pán božského důstojenství, jak druhdy Ariáni z toho místa odvětovali, nébrž dává podnět, aby jinoch svým chováním se ku Pánu, jímžto v Něm cos vyššího spatřovati na jevo dával, až k samé pravdě postoupil, a v Něm toho viděl, jenž skutečně *dobrým* jest, ne podle titulu toliko, nébrž podle jistotné povahy. Jmenuješ-li mne dobrým, vece Pán, toliko pro umluvitý obyčej, jenom člověka ve mně spatřujíc, nemohu názvu toho přijíti, an tak slavně mne titulem tímto ctíš přede mnou pokleknuv. *Jedin dobr jest Bůh.* I vynikni a povyš se k témuž o mně nahlédnutí, jehož chováním svojím ve mně tušíš a ovšem potom onen titul přijmouti mohu. To jest pravý onoho výroku Páně výklad, jímž Pán *víru* jinochovu výšeji povznésti hodlal.

Druhá ta odpověď Páně, o níž s pominutím první otázky mluví Matouš, týká se *mravného* povýšení jinocha toho. Pán slovo *dobrý* ujav hned k nejvyššímu cílu jinocha povyšuje, an dí: *Což se mne o dobru tážeš? Jedin Bůh dobr jest.* Chce říci: Není více dober, leč jedno, a to jest zachovávání příkazů Božích, a to proto, poněvadž Bůh jedin dobrým jest, z Něhož všeliké dobro se prýští a k Němuž se všeliké dobré spolu odnáší. Jest jeden dobr a jedno dobro, aniž jest jiného. Avšak abych tobě místněji vyjádřil a na um vystavil, co výrokem tím rozumím, tedy pravím: *Chceš-li vejíti do království nebeského, zachovávej přikázání.* Takto spojuje Pán obojí stránku, dogmatickou a mravnou, ana obojí ku spáse potřebna jest, aniž zajisté víra bez zachování příkazů Božích, ani zachovávání příkazů těch bez pravé víry člověka spasiti může.

Slyšev to jinoch táže se Pána, *která* by přikázání zvláště měl zachovávati, domnívaje se, že mu Pán nějaké zvláštní jmenovati bude, jenžby se jemu nejvíce hodilo a jímžby oné dokonalosti došel, po kteréž tak toužil. Ale Pán nic toho, jehož se jinoch nadál, mu nepraví, nébrž jej odkazuje na desatero Boží, aby *za první* na um vystavil, že marno jest sháněti se po vyšším duchovním životě, nezachováváš-li přikázání Božích; a *druhé*, aby jinocha k dokonalému a zevrubnému poznání otázky učiněné přivedl. Pán mu pak uvádí některá přikázání z druhé tabuly či desky, ne podle pořádku, jak se tam nalezají, nébrž jak se právě hodilo; nejednalo se o to, aby všecka přikázání vyčetl, nébrž aby smysl svůj jemu vysvětlil. Dí: *Nezabiješ, nesesmilníš, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví; cti otce svého a matku svou.* Že právě těchto a ne jiných dotýká, jmenovitě že nedotýká těch, jenž se k Bohu odnášejí, může míti příčinu buď v tom, že od lehčejšího k těžšímu a od nižšího k vyššímu postupuje podle výroku sv. Jana 1 Jo. 4, 20.: *Kdo nemiluje bližního, kterého vidí, kterak bude milovati Boha, kterého nevidí?* Aneb jest příčina toho v samém jinochu, na jehož povahu a okolnosti Pán zřetel maje ta a nejiná přikázání uvodí. Dodává *milovati budeš bližního jako sebe* co krátký soujem či soubor všech příkazů ke bližnímu se potahujících. Vzata slova z Lev. 19, 18. Mládenec ten Pánu odpověděl: *Všechno to jsem zachovával od mládí; čeho mi ještě nedostává se?* Podle toho, co jsme výše pravili, nemůžeme pochybovati, že jinoch náš všelijak a vší silou k tomu prohlídal, aby přikázání Boží vyplnil, a že skutečně, což na něm bylo, tomu dostál. Ale snaha jeho šla výše; tušil, že jsou stupňové dokonalosti a cítil se k něčemu většímu povolána býti. Bylo tušení to temné, jak obyčejně na začátku u lidí bývá, ale Pán přijímá je a k vědomí jasnému je přivésti a ustáliti hodlaje vece: *Chceš-li dokonalým býti;* jmenuje tedy žádost jeho cestou dokonalosti, vyšší nějakou a nadbytečnou, některým lidem určenou úlohou, k níž každý člověk zavázán býti

nemůže; a tudy praví: *Chceš-li* té dokonalosti dojíti. Nesnadna jest dráha ta a tudy se také nepředpisuje, aniž ku příkazům patří, nébrž co rada se radí oněm, kdož v sobě ozvláštní povolání k ní shledávají. Radí pak mu Pán: *Jdi, prodej jmění a rozdej chudým a budeš míti poklad, a pak přijdo následuj mne.* Snad jinoch ten s úmyslem tím ku Kristu přišel, aby apoštolem jeho stal se, v tom jsa domnění, že Pán, ač jinak sám chud jest a apoštolé jeho rovně chudi byli i nejmenšího statku se zbavivše, přece nějakou pro něho cestu najde, kdežby apoštolem býti a přece statek svůj podržeti mohl. Buď jak buď, ze slov *a pojď* vysvítá, že Pán nemluví o obyčejném duchovním, nébrž o tělesném spolu následování, jakýmž apoštolé a sedmdesatero učeníků s Ním chodívali. Nemohlo také jináče býti, a ten, kdož statku z lásky k Bohu a bližnímu nevzdal se, ten nebyl hoden, aby Kristovi co apoštol sloužil; měli zajisté apoštolé do celého světa jíti a národy pro víru Kristovu získati. Neklade mu toho Pán za povinnost, jak praveno, nebo dí: *chceš-li*; ale poněvadž naléhal, tudy mu praví: *prodej, rozdej, následuj mne.* Jest to výminka potřebna pro dobu onu všem, kdož apoštolovali; jest to rada všem, kdož povolání k ní po všecky doby církve cítí!

Také ve slovech: *Budeš míti poklad* cosi vyššího leží, nežli ve slovech: *dojdeš života věčného.* Kristus naráží na obyčej kupců, jak dí Maldonat, kteří na jednom místě menší sumu peněz dávají, majíce na místě jiném větší obdržeti. Velí mu tedy vzdáti se tu pokladu menšího, aby na onom světě většího nebeského dosáhl 6, 20. Spolu ale vyučuje, že ten, kdo netoliko přikázání Boží zachovává, nébrž kdo více činí nad ně, také rady Páně následujíc, větší odměnu a vyšší stupeň blaženosti nebeské obdrží; a jestli život věčný podoben jest penízi (níže 20, 9. 10.), tedy vyšší ona blaženost podobna jest pokladu velikému. Odříci se přilnulosti k zemským statkům každý křesťan povinen; ale samého majetku odčísti se nepadá v obor povinnosti obecné, nébrž činí radu evangelickou. Rada nevztahuje se k účelu, nébrž ku prostředkům. Přikázání jsou nutna, rady jsou svobodny; přikázání všecko v sobě zahrnují, co k dosahnutí života věčného co účelu potřebno jest a nevyhnutedlno; rady prohlídají k cestám, jakými člověk snáze, kratčeji a jistěji cíle svého dosahá. Člověk, vece sv. Tomáš Aquinský, povahuje se uprostřed mezi věčnými a dočasnými dobry, tak že čím více k jedněm se navažuje, tím více od druhých se vzdaluje. Kdo svou myslí a žádbou svojí docela v zemských dobrech zaniká, ten se věčných zboží a tudy, což jedno jest, věčné blaženosti zbavuje. Aby se to nedálo, tomu zabraňují přikázání, jejichž zachováváním člověk jistého dochází spasení. Nežádá se při tom, aby časných dober neužíval a se jich dokona odřekl, nébrž jenom aby v nich nezabředal a při jich užívání na vůli Boží se ohlédal, tak ovšem spásy dojíti moha. Avšak lépe, snáze a jistěji opatří blaženost svou, kdož se dober časných docela odřekne, an se najednou sprostí vabidel a vnadidel ke hříchům ponoukajících. Přikázání Boží zanechávají mnohá jednání člověku na vůli, chce-li je položiti čili nic, a mnohá zdržování se svobodně mu propouštějí, aby mohl avšak nemusel těch neb oněch věcí skutečně se odříkati. Kde přikázání Boží nevelí, tam člověk plnou jednání svého má svobodu. Ale taková bývá druhdy horoucnost lásky k Bohu u člověka, že se toho vzdává, co dovoleno jest, a to činí, co se žádným příkazem Božím nevelí. Taková přesažitost, jakož u všech národův či raději říci ve všech náboženstvích se nalezá, v církvi křesťanské uspořádána a v jisté obmezena byla koleje, aby nevážně nebujněla a více zla než dobra nenatropila. Těmi pravidly a řády jsou rady evangelické, kteréž plápolu svaté oné lásky směr k nebi dávají, aby nežehla vůkol sebe, nébrž zrovna a přímo vzhůru se nesla. Tři jsou podle toho rady, jak i život světský ozvláště třemi povozován bývá vášněmi, žádbou bohatství, požívavosti a pýchou života 1. Jo. 2, 15. Prvé vášni chudoba, druhé vášni ustavičná čistota, třetí vášni dokonalá poslušnost odpovídá. Tři cesty ty nepředpisují se žádnému. Ale i to pravda jest, že člověk, jemuž se zvláštní povolání toho od Boha vniterným puzením a vnukáním dostává, nevezma jich na sebe, méně než slušno o spasení svoje starostliv jest, ačkoli za hřích se mu to pokládati nemůže. Jsou zajisté povahy lidské, kteréž stíží jinak leč prostředkem evangelických rad spasení své opatřiti mohou, anc jim snáze bývá docela něčeho se odříci, než při užívání jistou míru držeti. Možna, že i ten jinoch povahu tu na sobě nesl a že Pán dokonale jej prohlédaje radu onu o vzdání se všeho majetku jemu dal, poněvadž jemu jinak těžko bylo nástrah bohatstvím činěných ucházeti.

Pozorovati, že ve slovích, jež Pán k jinochovi mluvil, také kromě chudoby jiná rada evangelická se nalezá, totiž ustavičná poslušnost, an Pán vece: *Následuj mne.* Takovým

spůsobem ve předešlých veršech všecky tři hlavité rady evangelické se nalezají: čistota ustavičná v. 12. ve slovech: *Jsou, kdož se spaničili pro království Boží*, dokonalá chudoba v. 21. ve slovech: *Prodej všechno*, a dokonalá poslušnost v. 22. ve slovech: *Následuj mne.* To jest trojice ona vyššího života a spolu základ veškerých slibů, jenž řeholnými slují a v církvi katolické se chovají, sličný to výkvět a vrcholek života křesťanského. Spasitel náš v tom nejlepším příkladem nám slouží. Všeho se odčetl, tak že neměl, kde by hlavu svou položil, a ani roucho, do něhož svaté tělo jeho zavinuto a hrob, v němž složen byl, nebyly jeho vlastní; tak zachovával úplnou chudobu. Z čisté panny se narodiv panenský život vedl; a posléze úplně vůli svou až do vypuštění ducha Bohu Otci podroboval i dokonalé poslušnosti vzoru nám zanechav. Podle příkladu Páně pokračovalo tisícero a tisícero křesťanských duší po svrchovanosti křesťanské se roztouživše a Krista i v tom, co přikázáno není, následujíce. Tudy dí sv. Bernard: „Slova Páně: *prodej, dej chudým a následuj mne* namluvila lidi pohrdati světem a dobrovolnou chudobu držeti. Slova ta naplňují kláštery mnichy a pouště poustevníky; tať jsou, jenž Egypt oblupují a nejlepší jeho nádoby uchvacují. To jest řeč živá a účinlivá, ta obrací duše blaženým řevněním svatosti.“ „Kdo něco ze svého,“ dí Řehoř Veliký, „Bohu a chudým dává, ten oběť přináší, kdo ale všeho se odříká, ten celopal obětuje Bohu.“

Mládenec onen ale, ač po vyšším stupni ve ctnosti dychtě, na řeč Páně a na radu jemu danou nezachoval se takto, jak bychom se do jeho dobré vůle nadíti mohli. Neznal sebe, neznal své zemským statkům přivinulosti, neznal toho, že tato přilnulost závadou jest na cestě k dokonalosti, kterouž jíti prahnul. Ukázal, že zdání a domnění snadně mýliti může a že snaha po dokonalosti, neopírá-li se na lásce Boží, nébrž spoléhá-li na samolásce, člověkově účelu nepomáhá. *Nebo uslyšev slova Kristova*, vece Matouš, *odešel smuten, nebo mnoho měl statku.* Čím větší byla majetnost jeho, tím větší závadu jemu působila. Nevím, dí sv. Augustin, čím to jest, že majetek zemský člověka více poutá, když jej má, než když po něm dychtí. Jiná věc jest nežádati toho, čeho nám se nedostává, a jiná věc jest majetku se vzdáti; oním člověk může pohrdati co stravou, tento ale odseknouti třeba co úd těla. Neznal jinoch své ke jmění náklonnosti, kteráž vypukla či raději ukázala se a v povědomí přišla, když jej Pán k oné, po níž toužil, dokonalosti povolal (ep. 43. ad Paul. Teras.). Ostatně nevíme, v jakém smyslu by to, co evangelista o něm praví, že *odešel*, se bráti mělo: jestli totiž Krista opustil, na Kristu se *docela* rozpáčiv, a neboli toliko apoštolství a bližšího a stoupenějšího Páně následování se odřekl. Ani k tomu ani k onomu nevede nás písmo a tradice rovně tu mlčí. Avšak z příběhu toho odvětují se pro nás naučení, o nichž Pán hned mluví, an vece:

23. Ježíš pak řekl učeníkům svým: Amen pravím vám, že bohatec nesnadně vejde do království nebeského. 24. A opět pravím vám: snáze jest velbloudu děrou jehly projíti, nežli bohatci vejíti do království nebeského. 25. Uslyševše pak to učeníci užásali se velmi řkouce: I kdož bude moci spasen býti? 26. Pohleděv pak Ježíš řekl jim: U lidí to nemožno jest, u Boha ale všecko možno jest.

Béře Kristus od události té s jinochem námětek, aby zvláštní nauku o nebezpečí, jež bohatství člověkovi zavaluje, učeníkům svojim přednesl. Nemíní Pán, že by jediné bohatství člověkovi nebezpečno bylo, an raději v parabole o pozvaných níže ji 21, 1. nn. jasně dí, že trojí žádost člověkovi v získání spásy vadí; nébrž Pán o bohatství mluví, poněvadž právě se příležitost o tom mluviti vyskytla, a poněvadž vezdy k tomu prohlídal, z každodenních příběhův a z obyčejných příhod nauky spasitedlné vyvoditi. Bohatství samo o sobě není sice zlým a přivádí na člověka nutného pádu, ale naskytajíc prostředků k oddání se pochotém, člověka všelijak ukojujíc a jemu touhu po věcech nebeských odbírajíc, nemalou překážkou mu bývá při dosahování věčné spásy. Obzvláště to bylo u Židů, kteří jak jsme toho nejedenkráte dotkli, docela ve pozemsku zatonuli od Messiáše časných a nynějších věcí a dober se toliko nadějíce. A tudy Sirach 31, 7. vece: *Dřevo úrazu jest zlato* — a vůbec statek; ač ostatně u všech národův přísloví se nalezají, kterými se nebezpečnost bohatství vytýká. Bohatý jest rohatý; bohatec bývá rád skupec, bohatství přibývá, ctnosti ubývá. Tudy apoštolé nejednou o tom se pronášejí, že kdo chtějí zbohatnouti, upadají do léček satanových a pohřižují se v žádosti, jenž jim zatracení spůsobují. 1. Tim. 6, 9. Podobně Jak. 5, 1. nn. Neméně sv. otcové o tom ve stejném smyslu se prohlašovali a hned otcové apoštolští mnoho výroků sem se potahujících poskýtají. Hermas

I, 3, 6. mluví o lidech, jenž pro milování bohatství Pána se odpírají; a III. 9, 20. vece, že bohatci s tíží vejdou do království nebeského, jako bosýma nohama zle a těžko se po trní chodí. Pro tu příčinu Pán po druhé a *opět* pravil, tím nebezpečnost onu stížeje: *Opět pravím vám.* A sv. Marek dí, že přednášeje výstrahy ty *pohleděl* na učeníky své pro vzbuzení jejich pozornosti, a že za touž příčinou s podivením mluvil: *Ó jak těžko jest, aby ti, jenž bohatství mají, vešli do království nebeského!* Pro tu příčinu také Pán opakoval slova ta a se stupňováním pravil: Netoliko dím těžko býti, aby bohatec vešel do království Božího, nébrž více pravím, tak těžko to býti, *že snadněji projde velbloud ouškem jehly, nežli boháč do říše nebeské vejde.*

Rčení toto podivné mnoho interpretův rozpakovalo, a domíněli se, že místo slova *velbloud* nějaké jiné snad ode Pána praveno bylo, anoť se jim nemístno a nemožno zdálo, aby frásy té: *projíti uchem velblouda* někdo užiti mohl. Tudy hned staří mněli, že slovo *kamél* netoliko velblouda, nébrž také lano značí, což se blížším ku povaze řeči býti vidělo. Jiní za to měli, že *kamél* značí malá dvířka, jenž spolu s většími vraty se při některých domech nalézala, jimižto člověk stíží a shýbaje se projíti mohl. Avšak takových výtoček potřebí není. Nesesličně velbloudu se přirovnává bohatec, ješto bohatstvím jak velbloud břemenem obtížen jest, a úzká cesta Mt. 7, 11. dobře se připodobuje oušku jehly. Jest to úsloví, jímž nemožnost aneb náramná nesnadnost věci neb skutku nějakého se projádřuje, jakoby pravil Pán: jak velbloud nemůže projíti děrou jehly, tak nemůže bohatec vejíti do království Božího. Při tom víme, že přísloví tytýž nemožným býti praví, což toliko nepodobno a velmi těžko jest. A tudy nesluší docela ustrnovati na tom, jako by Pán byl chtěl říci, že zhola nemožno, aby spasen byl bohatec; Pán přísloví obyčejného užil a známo jest, že přísloví lidu se přílišnosti neoštídají. Takto podobným upřílišením se praví u proroka Jer. 13, 23.: *Může-li mouřenín změniti pleť svou aneb leopard pestřost svoji, i vy budete moci dobře činiti, zle činiti se naučivše.* Byli někteří přísníci, náramníci a bezpřemníci, kteří slov těch zneužívali je z hruba vykládajíce, jako by skuťečně bohatství se křesťanstvím se neshodovalo. Nadržovala domnění tomu povaha první církve v Júdsku, kdež majetníci prodávali zboží svoje a stržené odtud peníze k nohám apoštolům kladli, a spolu ta okolnost nemálo váhy tomu přičinila, že dokad láska prvotná ve své vroucnosti v první církvi vládla, lidé věci své pokládali za věci také jiným společné a obecné. Také nepřátelé církve Boží se ujali výroku toho a odvozovali z něho, že křesťanství zhola pro svět nehodí se, ponévadž řády státné ruší a přelamuje. Ale již v druhém století Klément Alexandrinský vydal o tom spis, kdež domněnku oněch přílišníků a posměch nepřátelů dotčených jasně a vítězně poráží a ukazuje, že bohatství netoliko s křesťanským náboženstvím nepotýká se, nébrž že tomu, kdož ho dobře užívá, právě prostředkem k spasení býti se prokazuje; od Zachéa Pán nežádal, aby se všeho jmění odřekl, aniž také od jinocha té věci postihoval, leč když byl nalehal a výše nad jiné ve ctnosti vynikati zatoužil. Proto také pro uvarování bludu a pro vysvětlení toho dí Pán u sv. Marka 10, 24., *že ti, kdož naději skládají* v penězích, nevejdou do království Božího; ovšem tedy ti bohatci, jenž naději v Bohu kladou a bohatství svého dle vůle Boží užívají, u výroku tom se nezahrnují.

Apoštolé uslyševše slova ta, ježto Pán s takovým důrazem pronesl, *užasli* či ulekli se nad nimi. Pocházelo podivení jejich, jak sv. Chrysostom praví, z kázně o spásu jiných lidí. Nebo soudili, jestliže tak těžko lidem, jenž k statkům svojim přilnuli, do království nebeského vejíti a jestliže lidé tak velice, jak na tomto spatřovati mládenci, se přivinují ku svému majetku, *i kdož bude moci spasen býti?* Kdož odhodlá se na cestu spásy a kdož království nebeského skutečně dosáhne? Sv. Marek dí 10, 26., že to *soukromí* mezi sebou povídali. Avšak nezůstala řeč jejích Krista Pána tajna, nébrž *pohleděv na ně Pán* pro dokázání, že skutečně také srdce a mysl jejích prohlídá, choulostivou mysl jejich povznesl a potěšil, an pravil: *U lidí sice to nemožno jest, ale u Boha dobře to možno jest.*

Jiní vykladači domnějí se, že učeníci ku bohatství prohlídajíce a je za dobrý ku spáse prostředek majíce slovy: *Kdož spasen můž býti* od většího k menšímu zavírají. Takovýto prý jest úsudek jejich: Jestliže bohatec, jenž toli dobrého činiti může svým statkem, jenž pro poznání nauky tvé tebe Kriste následovati může, jestliže bohatec nevejde do království nebeského t. j. jak vykladači ti drží, nepřijme víry tvé: což teprv lid chudý, který ničím nemůže jiným se propůjčovati, aniž tebe Kriste tak následovati, aby dokonalého poznání a dokonalé víry došel! kterak lid ten chudý s bídou se lopotě království Tvého dojde? Ale místnější jest výklad první, jak patrno se býti zdá

Odpověď Páně zní: *U lidí nemožno, ale u Boha možno jest.* Neodpovídá přímo na jejich podivení, nébrž jim potěchu strojí a uvádí jim na mysl, odkud by všeliká možnost k věci té plynula: Lidé sice toho vlastní silou nemohou dojíti, ale Bůh podivně sílu jim dá, aby k vyvedení a osvojení sobě spásy ostatečněli.

Že Bohu všecko možno jest, tato pravda ustavičně v ústech a mysli křesťanů bývala a divy u nich provozovala, an jim sílu dávala činiti, čeho lidská křehkost nikdy nemůže, že odřekše se důstojenství, bohatství, jmění a slastí i radostí života stali se sluhami chudiny a neduživců, koruny slávy zaměnivše na trnovou korunu Páně. Sv. Jeronym praví, že sv. Paula a Pamachius bohatství svého z lásky a pro rozdání mezi chudé se odřekše, ouškem jehly prošli a naplnili na sobě, že co u lidí nemožno, u Boha ovšem možno jest.

Pán byl pravil, že když mládenec odřekne se statku zemského rozdaje ho chudým, že nalezne poklad v nebesích. Apoštolé všeho se odřekli z lásky ku Kristovi; mohli tedy sobě tušiti, že se jim toho pokladu v nebesích dostane. Ale rozcházelo je, že chudí byli a bohatství neopustili. A tedy Petr otázku klade na Pána; činí to ne bez bázně, an dosud jen předpovědi o strastech z úst Páně slýchal.

27. Tehdy odpověděv Petr řekl Jemu: Aj my jsme opustili všecko a následovali jsme Tebe, což tedy za to bude nám? 28. Ježíš pak řekl jim: Amen pravím vám, že vy, kteří jste následovali mne, v obrození, když sedne Syn člověka na stolici velebnosti své, sednete i vy na stolicích dvanácti soudíce dvanáctero pokolení israelských. 29. A každý, kdož opustil dům neb bratry neb sestry neb otce neb matku neb manželku neb děti neb pole pro jméno moje, stokrát více vezme a život věčný zdědí. 30. Mnozí pak budou první posledními a poslední prvními.

Divili se otcové svatí Petrovi, že tak směle ku Pánu přistoupil a otázku tu na Pána vznesl. Nebo nebyl-li to chudý rybář, jenž rukou svých pracováním sobě živnosti dobýval? Kterak tedy praví: *Všecko jsme opustili?* Ale hned dávají odpověď tuto: Kdo vůli něco míti opustil, kdo se náklonnosti k majetku vzdal, ten ovšem všecko opustil, ač byl statek jeho jenom mal a skroven. Opustili apoštolé všecko, co jim nejmilejšího bylo, pro Krista, aby Ho neustávajíce následovati mohli, opustili otce, matku, manželku, děti (v. 29). Veškeren svět opouští, jenž to, co má a co by míti žádal, opouští. Říše Boží dává se za to, co máš. Zachéovi za polovic statku, vdově za dva šarty. Důraz hlavitý vezdy spočívá na následování; neboť byli jsou mezi mudrci, jenž všeho se odřekli pro chloubu, avšak Bohu se neoddavše nemohli se se mzdou a odplatou, již Kristus tuto slibuje, potkati. Krates z Théby, když se odevzdal filosofii cynické, všeho bohatství svého velikého odčetl se za to maje, že bohatství a mudrctví spolu obstáti nemohou. Byl to jeden z nejhorlivějších stoupenců Diogena, byl přísných mravů a vyznamenával se čistým, statečným a pevným rázem; jmenovali jej otvorcem či otevřitelem dveří, poněvadž do všech domů vejíti a lidi napomínati se mu poštěstilo. Praví se o něm, že vzdávaje se svého zlata a je do moře vházeje zvolal: Ponořím tebe, abych od tebe ponořen nebyl. — Leč důraz jak praveno leží na slově *následovati*, a tudy vidíme, že Pán v odpovědi své ku Petru nejblíže dotýká jenom toho následování, o zanechání všeho hned místněji nemluvě ač ovšem je spolu rozumí, nebo ve větším dobru se dobro menší zahrnovalo, jak dí sv. Jeronym. Sv. Paulin vece, že potýkati se mu potřebí, aniž také plovatel pouhým svlečením šatův řeku přepluje, nébrž celou těla silou a všelikým spůsobilým snažením údův, házením nohou, veslováním rukou, zapadáním a výnikáním bokův proudy překrájeti musí.

Ježíš apoštolům slibuje, že s ním souditi budou dvanáctero pokolení israelských v dobu *obrození* či obrodu. *Amen pravím vám, že vy, kteří jste následovali mne, v obrození, když sedne Syn člověka na stolici veleby své, sednete i vy na stolicech dvanácti, soudíce dvanácte pokolení israelských.* Co značí obrod? Proč mluví o dvanácteru pokolení israelských? V jakém smyslu apoštolé souditi budou s Pánem? To jsou nezbytné otázky, které se tu namítají. Obrozením či obrodem, či oplozením, oplodem se rozumí obnova přírody, obzvláště ale obnova člověčenstva a navrácení stavu prvotného, v němž se svět v ráji nalezal. Obrodí, znova zrodí, přerodí se, obnoví se tu příroda, podlé 2. Petr. 3, 13. Ap. 21, 1. 5. Jes. 65, 17; 66, 22. R. 8. 21. obnoví se tu také člověčenstvo 2. Cor. 5. 4, Fil. 3, 21. Kdy se to obnovení stane, ur-

čuje Pán, an dí: *když Syn člověka na soudné stolici seděti bude.* Po z mrtvých vstání lidstvu stav onen vznesený, v němž svět od Boha stvořen byl a v němžto se přede hříchem Adamovým nalezal, navrácen bude co konečné ovoce spásy Kristem dobyté (Jes. 65, 17.) a stvoření veškero v onu se obleče tvárnost, která idee Boží a námyslu Božímu docela odpovídá. Tenkráte teprv, když veškera příroda dojde oslavení synů Božích Rom. 8, 21. nn., odplata úplná se lidem Božím dostati může. Proroci předvěstovali, že za vladařství Mesiášova věci veškery obnoveny budou, jak z míst výše uvedených patrno, a podobně místa dotčená z Nového Zákona tolikéž namítají. Chiliastická očekávání některých svatých otců na nich spoléhají a světcové ti, jako sv. Justin, Irenéus a jiní v tom jenom ode pravdy vyvinuli, že příliš doslovně výroky ony slyšeli, v čem jich četnější otcové nenásledovali, a Klement Ř., Polykarp, Ignatius M., Athenágoras, Theofilus a jiní docela čáky té prázni a prosti jsou.

Než ke druhé otázce přistoupíme, dotknouti musíme toho sporu, jenž mezi vykladateli o tom se nalézal, zda to, co Kristus tuto v. 28. o zasednutí na stolicech a souzení dvanáctera kmenů slibuje, k apostolům toliko, či ke všem lidem se odnáší. Avšak spor ten snadnou měrou se uklizuje, an očividně Pán o apoštolech mluví, teprv v následujících veršech k ostatním vůbec lidem přechodě. Mluví tedy Pán o přednosti, kteréž se apoštolům co knížatům církve dostane, jak již z čísla *dvanácti* viděti jest. Apoštolství představuje královskou Krista důstojnost a ovšem ji až do z mrtvých vstání představovati bude. I sluší zajisté, aby tito nositelé a držitelé královské hodnosti Kristovy tenkráte, když zasedne na trůně velebnosti své, s Ním zasedli co královští otcové, co rodovůdcové a kmenovládcové na trůnech sobě určených, a aby jak na zemi královské, tak tam soudné důstojnosti Kristovy účastnými byli. *Dvanácte pokolení*, dí Pán, *souditi budete.* Dvanácte jest určité číslo a klade se na místo neurčitého čísla, aneb raději se klade za celek, poněvadž lid israelský, kterýž místo všech jiných národů zastoupá, ze dvanáctera pokolení zastával. Mystickým významem číslo to značí celek, v jehož prostředku Bůh se nalézá, nejsouc než ztrojnásobená čtverka; podle číselné mystiky trojka jest známka Boží a čtverka známka tvorů. Dvanácterým pokolením israelským se veškerost vyvolených Božích znamená a chce říci Pán, že apoštolé veškeré vyvolené lidstvo souditi budou. Veškeří národové kladou se co vštípení v národ israelský kmenové či roubové Rom. 11, 17. 19. 24., jak patrno z toho, že sv. Jan ve Zjevení svém počet vyvolenců a spasenců 7, 5. a počet i nápis dvanáctera bran nebeského Jerusaléma 21, 21. podlé oněch israelských pokolení určuje. Bylo sice třináctero pokolení israelských, ale pokolení levitské co zvláště oddělené a místo prvorozenců jiných kmenů přijaté se nečítá. O dvanácti apoštolech pak mluví podle stavu důstojenství a úřadu jejich, ne podle osoby a její povahy, ovšem věda, že Jidáš iškariotský na stolici soudné seděti nebude.

Tím odbavena jest druhá otázka, jenž se čísla týkala. *V jakém smyslu* ale Kristus Pán praví, že *souditi* budou apoštolé? I tu se rozcházejí vykladači a domnívají se někteří, že *souditi* jest toli co výrok Páně ohlašovati. Výklad ten jest podobnější než ta jiných vykladačů domněnka, že *souditi* jest toli co *odsuzovati.* Odsuzovati prý budou apoštolé pro nevěru ty, jenž věřiti nechtěli; což docela se protivno býti vidí záměru Páně. Raději bychom řekli, že vykázání míst a dědictví spasencům a uvodění jich v držení a sedění blaženosti *souzením* oním slyšáno býti má. Podle jiných naráží Pán toliko bez dalšího významu na onen obyčej, podlé něhož kolem krále nejvznešenější osoby při soudě jeho zasedají a v soudu králově účastenství berou. Ostatně rádi připouštíme, že nám spůsob ten, jakým apoštolé souditi budou s Kristem, ovšem zakryt jest, tak jakož ani o trůnech, jací by byli, ničeho místnějšího říci neumíme.

Od apoštolův přechází Pán k těm, kteří, ač ne všecko, přece nějakou částku pro Krista opouštějí, a těm slibuje tolikéž určitý podíl a jistou odměnu. Dí: *Každý, kdož opustil dům neb bratry neb sestry neb otce neb matku neb manželku neb děti neb pole pro jméno moje, stokrát více vezme a život věčný zdědí.* Vůbec tím vece Pán, že Bůh hojným odplatitelem jest a že žádné oběti, kterouž se kdo službě Boží propůjčil, bez přiměřené odplaty nezanechá. V tom není rozchodu mezi vykladateli. Ale což značí se onou *sterou náhradou?* Zdali jiná jest nežli ten život věčný? A kterak mluví Pán o zanechání ženy, ješto svazek manželský nerozvazným býti pravil? Co posledního se týče nemíní Pán, aby svazek manželský rozpojoval se, nébrž toho žádá, aby každý člověk Krista a vůli Jeho výše kladl nade všelikon lásku k manželce, a ovšem hotov byl raději manželky nežli Krista zanechati,

Co se steré té odplaty dotýče, v tom snášejí se vykladači veškeří, že číslo se tlačiti, hnísti a hmožditi nemá. Ale se různí v tom, že někteří *sterou náhradu a život věčný* za věc tožnou kladou, jak již Jeronym činil, a tudy spojku *a* za výkladnou mají, jako by toli co *totiž* značila. Leč výkladu tomu příčí se, že Marek 10, 30. a Lukáš 18, 30. o dvojí odplatě mluví, o časné, jížto se na zemi člověku takovému obětovnému dostane, a o věčné, jenžto mu na onom světě připadne. Tudy také u sv. Matouše tu na místě našem dvojí odplatu rozeznávati přijde, ana slova Markova a Lukášova co výklad slov u Matouše se nalezajících považovati sluší.

Ale jaková jest ta sterá náhrada? Kterak bratří, sestry, otec a nejvíce ženy stokrát nahraženy budou? Již v obyčejném mluvení nebéřeme *náhradu* v tom smyslu, že by věc tatáž se nám dáti musela, nébrž spokojujeme se, když se nám dostane věci rovnoplatné. I říká se, že ten a ten otce a mateř onomu sirotku nahradil a tytýž že stokrát je nahradil, když se ujal bohatec sirotka, jenž rodiče ubohé měl. Tak se i tuto odplata ta slyšeti má, ne že by za jednoho otce sto otcův a podobně se dotčeným lidem dostati mělo, nébrž stokrát se jim nahradí, co svým otce pro Krista opuštěním ztratili. Podobně i o jiných tu jmenovaných věcech se rozuměti má. Tudy nám nemůže ani slovo *manželka* vaditi, an výklad dobře k tomu slovu přiléhá, že totiž náhrada sterá stane se za to pozbytí, jež kdo opuštěním ženy ve smyslu výše vyloženém utrpěl. To se nám prostým a nejbližším výkladem býti vidí.

Jiní určitěji vykládajíce rozumějí o nějakém obecenství dober, že totiž člověk ten křesťan nalezne za ztrátu domu svého pro Krista podniklou příbytek u jiných křesťanů, že místo bratra toli křesťanův duchovními jeho bratry se stává, jenž dle lásky křesťanům společné a velené všelikým zbožím svým s ním se sděliti neopomenou. Obcování svatých poskýtá křesťanovi novou vlast, četné bratrstvo a sesterstvo, dává mu církev za matku, uděluje mu nevýslovných potěch, slovem nahražuje mu již tu na zemi *stonásobně*, či jako čte Lukáš, *mnohonásobně*, ovšem pak po smrti uštědřuje život věčný. Ještě jiní na př. Maldonat vykládají to všecko duchovně o Kristu, jenž jest nám otcem, matkou, bratrem, jenž nám nade všecko jest a jenž nám mnohonásobně veškery ztráty potěchami a milostmi svými vniternými nahražuje.

Přidává a dodává Ježíš: *Mnozí první budou posledními a poslední prvními.* Slova ta o důstojenství a o času slyšeti se dají. Podle důstojnosti těmi slovy předně rozličnost soudu Božího od soudu lidského a rozdíl i proměna postavení mnohých lidí tu na zemi i tam na onom světě se projádřuje. Kteří tu jsou předními, z těch mnozí tam posledními budou v postavení a hodnotě své, anoť zde někdy náhoda, tam ale spravedlnost Boží rozsuzuje. Dále slova ta povšechná a obecná praví, že divu není, že apoštolé, ač nepatrni jsouce tuto, tam co knížata nad jinými soud vynášeti budou, poněvadž tam jiní poměrové nastanou a ovšem se státi může, že kdo zde jiným předkoval, tam posledkovati bude a naopak.

Kromě toho mohou slova ta také o *času* slyšána býti. A tu mají v sobě výstrahu pro apoštoly, aby první byvše povoláni nehned mysleli, že za tou příčinou jedinou na oněch trůnech osednou, nébrž že na nich záleží vytrvati až do konce, ač nechtějí-li vypadnouti jak Jidáš iškariotský. Posléze prohlídá slovy těmi Pán k Židům a pohanům a klade, že Židé, jenž prvními býti měli, pro nedbu a odpor svůj posledními budou a pohané je ovšem předběhnou; tudy dle Rom. 11, 25. teprv až vejdou pohané, také Židé ke Kristovi přihlásí se. Leč slova ta ještě v následující hlavě 20, 16. přicházejí a celá parabola, kterouž Kristus na počátku hlavy té klade, k vysvětlení slov těchto směřuje. Tudy raději k samé té kapitole přistoupíme. Toho jenom ještě pominouti nemůžeme, že Pán dí *mnozí* a tedy ne *všickni;* ovšem tedy některým se dostane tuto i tamto předkovati, jak skutečně mnoho svatých králův, císařův, papežův, knížat a jiných vznešenců církev Boží počítá.

Ku čtení podezřelému patří slovo *manželky*, jež ale vulgáta ovšem má; možná že se slovo to sem z Marka dostalo, anoť v řeckých nejstarších rukopisech Matouše se nenalezá. Ještě čtou vzácní rukopisové *mnohokráte* místo *stokráte*. Leč toho a jiných maličkostí mlčením pominouti můžeme, an smyslu se docela netýkají.

Hlava XX.

Podobenství o dělnících na vinici 8. a o mzdě jejich. 17. Kristovo smrti své předpovědění. 20. Matky Zebedeoveů spokojení. 29. Dvou slepých uzdravení.

1. Podobno jest království nebeské člověku hospodáři, kterýž vyšel na úsvitě najmout dělníků na vinici svou. 2. Smluviv pak s dělníky z denáru na den odeslal je na vinici svou. 3. A vyšed okolo hodiny třetí uzřel jiné státi na trhu zahálející. 4. A řekl jim: jdětež i vy na vinici mou a co spravedlivo bude, dám vám. 5. Oni pak odešli. Opět pak vyšel o šesté a deváté hodině a učinil tolikéž. 6. O jedenácté ale hodině vyšed nalezl jiné státi a řekl jim: Co tu stojíte celý den zahálejíce? 7. Řkou jemu: Žádný nás nenajal. Dí jim: Jdětež i vy na vinici mou. 8. Když pak se zvečeřilo, řekl pán vinice správcovi svému: Zavolej dělníků a dej jim mzdu, počna od posledních až do prvních. 9. Tedy přišedše ti, jenž o jedenácté hodině přibyli, dostali po denáru. 10. Přišedše pak i první, domněli se, že více dostanou, ale dostali také oni po denáru. 11. A dostavše reptali proti hospodáři řkouce: 12. Tito poslední jednu hodinu dělali a rovné jsi je nám učinil, kteříž jsme nesli břímě dne i horka. 13. On ale odpovídaje jednomu z nich řekl: Příteli, nečiním tobě křivdy; zdali jsi z denáru nesmluvil se mnou? 14. Vezmi co tvého jest a odejdi; chci pak i tomu poslednímu dáti jakož i tobě. 15. Aneb nesmím-li co chci učiniti? Čili oko tvé zlostno jest, že já dober jsem? 16. Tak budou poslední prvními a první posledními; nebo mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených.

Parabolou touto Pán Ježíš větu verše předešlého t. j. posledního verše předcházející kapitoly vysvětluje; a tudy v řeckých čteních nalezáme slůvko γάρ; *zajisté, neb*, na začátku kapitoly naší, jímž se výrok verše prvního ku předešlému váže. Jest zajisté poslední verš před. k. jako nápis podobenství toho, jež Pán tu předkládá.

Parabola ta sama v sobě dosti jasna jest, aniž mnoho vysvětlovati přijde pro vyrozumění slovům jejím; přece ale o smyslu a směru jejím něco položiti potřebí. Co se slovného významu dotýká, některé maličkosti k jasnějšímu vytknutí přivésti musíme. Nejprvé samozřejmo jest, že *se královstvím nebeským* církev Kristova míní a že se nepřipodobňuje s ní hospodář ve vlastním smyslu, nébrž že Pán záležitost a nakládání s věcmi království nebeského přirovnává a přilicuje k nakládání a chování se hospodáře při najímání dělníků a jim výplaty dávání. Nádeníci, jakéž tu nalezáme, jak nyní, tak tím více tenkráte na tržištích v městech se shromážďovali a tam za jistý peníz najímáni bývali. *Denár* se obyčejně překládá v naší řeči penízem, ale vlastně má státi denár, což jest čtvrtý díl seklu či čtvrtý díl tolaru, po našich penězích asi dvacet krejcarů stříbra. Mzda ta vysoká tehdá a neobyčejná, a tudy ochotně vidíme dělníky na vinici do práce odcházeti. Obyčejně se strava dělníkům dávala, kterouž ve vinici samé přijímali. *Hodiny* se čítají od východu do západu slunka; i odpovídá hodina *prvá* naší šesté ráno, hodina *třetí* naší deváté, hodina *šestá* naší dvanácté, hodina *devátá* naší třetí po poledni, hodina *jedenáctá* naší páté k večeru. Na tržišti po celý den se zdržovali nájemníci, jak z této paraboly viděti a jak ze života starožitného víme, mohouce každou hodinu najati býti. S prvními dělníky smlouvu učinil hospodář o denár na den; těm, jež později volá, mzdy neurčuje, nébrž vůbec slíbí jim, co spravedlivo a slušno bude, jim dáti. Posledním ani toho neslíbí, leč jenom jich do vinice svojí posýlá. Předpokládá se, že hospodář znám byl dělníkům, a že se všeliké spravedlnosti do něho nadáli. Ještě připomínáme, že oko *zlé*, nešlechetné či zlostné značí toli co *závistivé*, a že *správce* či vladař byl vrchní služebník, kterýž dohlížel na čeleď a pána zastával v těch věcech, jichžto se on sám podjíti nevolil, jakovým n. p. již u Abraháma Gen. 24, 2. Eliezer byl. *Různých čtení* také něco se zde nalezá, jež ale toliko pro text řecký váhu

více mají než abychom je tuto přitáčeti měli.

Považíme-li parabolu tuto o sobě bez ohledu na spojitost, bez ohledu zvláště na poslední verš kapitoly předešlé a na v. 16. kapitoly naší, totiž na slova: *„první budou posledními,“* zdá se smysl a rozum její přejasně vysvítati: nevidí se totiž jiného značiti leč tu myslénku, že Bůh podle dobrolíbezné moudrosti své jednoho dříve, jiného později volá a že každý, kdo volání toho ač pozdě došedšího poslušen jest, spasením svým jist může býti. A skutečně tak vykládají někteří, slov v 16. v. zhola nešetříce aneb k jinému smyslu je natahujíce; kladou totiž slov těch *„první budou posledními a poslední prvními“* tento smysl býti: Mezi prvními a posledními nebude žádného rozdílu. Poslední pak slova: *Mnozí jsou povoláni, ale nemnozí vyvoleni* slyší v ten smysl, jakoby Pán pravil, že od toho srovnání posledních s prvými a na obrat nemnozí toliko vyjmuti budou, *k vyššímu* stupni blaženosti povoláni jsouce.

Avšak výklad ten očividně nepřiléhá ke spojitosti a tudy od něho právem odstoupiti potřebí. Což také větší část vykladatelů činí, ač mezi sebou se různíce. Jedni — a to nejnověji s velikým důrazem — celou parabolu na církev zde a na lidi různých do ní povolání obmezují, pravíce parabolu tu význam historický míti a toho příčinu dávati, proč ze Židovstva toli jich nevěří a proč první z nich — fariseové — posledními budou t. docela odloučeni od církve a tudy ode spásy jí dosažitedlné zůstanou. *Prvními* podle toho výkladu slovou ti, jenž do království Božího přijati jsou, *a posledními* ti, jenž z něho vyloučeni byli; mluvení spůsob ten vzatý od úkolu nechce prý říci, leč že mnozí úkolu a cíle svého nedojdou. *Denár* jest církev Boží, denáru dostati čili *denár vzíti* jest v Krista uvěřiti a do církve Jeho vejíti. *Vinice* jest Zákon a *na vinici pracovati* jest život dle Zákona Starého pořádati. *Trh* jest svět nevěřící, *zahálka* a prázeň jest život hříšný; *najímání do vinice* jest volání k víře: *hodiny* jsou čas rozličný, v němž kdo k víře jest povolán, an jiní dříve, jiní později povoláni bývají. *Dvanáctá hodina*, v níž se denárem podělují pracovníci, jest přítomnost Krista a Jeho do království Božího volání. Tu fariseové a jiní domnělí spravedlivci vidouce, že se jim vyššího ničeho nad jiné ode Krista neposkytuje, než těm, jenž později přišli t. j. hříšníkům jako Magdaléně, Zacheovi atd. denáru si nevšímali; a hříšníci dotčení, jenž poslední byli, prvními se stali, jakož víme, že Kristus sám pravil, že přišel, aby spasil, co bylo zahynulo a aby hříšníků hledal.

Slibný to výklad; ale mu vadí, že *přijetí denáru* toli jest v něm co povolání Kristem do církve a že tudy toto přijetí nedosti od najímání různí; kromě toho svazuje výklad ten parabolu tu s tím, co Matouš o bohatém mládenci byl pověděl v předešlé kapitole, na to, co Pán blížeji k apoštolům a ku Petru praví, méně ohled bera. Tudy se nám vidí ostati při starém výkladu svatých otcův, kteříž parabolu tu o Židech a pohanech vykládali.

Hospodář jest Bůh, jenž Jo. 15, 1. vinařem sluje; *vinice* jest církev, jak v Starém Zákoně již nenečasto nalezáme Jes. 3, 14. 5, 1. 27, 2. 32, 12. Jer. 2, 21. 12, 10. Ezech. 18, 6. Joel 1, 7. 12.; *dělníci* jsou lidé skrze víru do církve povolaní, do níž nikdo leč skrze jedinou milost Boží přijíti nemůže; *hodiny* jsou věkové rozliční, a sice *první* hodinou znamená se čas předpotopný; hodinou *třetí* se rozumí občasí odtud do Abraháma uplynulé; hodinou *šestou* čas do Mojžíše, ana *devátá* hodina odtad do Krista a *jedenáctá* odtad až do posledních světa věků sahá; nebo věk Kristův poslední hodinou sluje v písmě 1. Jo. 2, 18. Za té poslední doby děje se povolání ku pohanům, posud toliko k Židům čelivší. Pohané odpovídají: *Nikdo nás nenajal* t. j. žádný prorok ani učitel Boží k nám poslán nebyl, aniž nás kdo cestám Božím vyučil. Nebo jak sv. Pavel Act. 14, 15. vece: *Bůh dopustil národům pohanským po vlastních svojich cestách choditi.* *Večer* jest konec světa; *denár* jest věčná blaženost, jejíž lesk rozdílen jest, anať hvězda ode hvězdy se v záři odlikuje, ač v tom, že svítí, jedna druhé se rovnajíc. *Prvnější povolaní* t. j. Židé reptají vidouce, že posledkové t. j. pohané stejně do království Božího povoláni a stejné s nimi mzdy a odplaty přiúčastněni byli, a to reptání je činí posledními. Jakož i vidíme, že v církvi Boží nyní pohané předkují, an Židé tvrdošijně Krista přijíti odpírají, majíce ale v posledním věku dle Rom. 11, 25. do církve Boží vejíti. Ten jest výklad obyčejný.

Ale tím výkladem, ač nejpřípadnějším, se nevyčerpává veškerá podobenství toho nauka a jestli kde, jistě zde se potvrzuje stará pravda, že písmo sv. jest drahokam, jenž na vše strany záři svou a blesk svůj vylévá. Jelikož zajisté slova Páně vůbec pronešena jsou, zvláštnosti žádné se netknouce, také na mnohou jinou záležitost obrácena býti mohou. Slovo: *První budou posledními a poslední prvními* může o apoštolech, jenž

z nízkého stavu byvše knížetství v církvi došli, rozuměti se, an fariseové a jiní velmoži a učenci židovští posledními zůstali, až se velmi připozdili. *Hodinami rozličnými* rozumějí sv. otcové také rozličný věk člověka, an někdo v mládí, ano hned v životě mateřském jak Samuel, Jeremiáš, Jan Křestitel, jiný v jinošství, jiný v mužství, jiný v stáří povolán bývá.

Leč dosti o směru a účelu celé paraboly. Přistupmež k jiným, ještě neméně důležitým naukám, které z této paraboly samoděk plynou.

Nejprvé parabola ta nám praví, že od Boha všeliké povolání a vyvolení naše pochází a že v jeho moci jest, povolati člověka, kdy se mu zalíbí. Ne žeby nechtěl některých lidí spasiti, an I. Tim. 2. 4. všecky lidi k spáse přivésti hodlá a tolikráte, bychom mluvili slovy paraboly, vychází na tržiště světa, aby lidi do vinice volal; nébrž pro dokázání svrchovanosti své a toho, že všeliká spása od Něho jde, aby kdo se chlubí, v Bohu se chlubil 1. Cor. 1, 31. Tudy vece: *Chci tomu poslednímu toli dáti co tobě;* a ptá se: *Zdali nemohu s majetkem svým činiti co chci?* Nečiní ovšem ničeho Bůh bez příčiny, avšak člověk krátkozraký nevystihá svrchovaných záměrů Božích. Nebo *nevyzpytatedlni jsou Boží soudové* Rom. 11, 33.

Za druhé učí parabola ta, že odplata u věčném životě nezávisí od toho, jak kdo dlouho Bohu sloužil, nébrž s jakou horlivostí k službě této stál. Mnohý zajisté, jak vece písmo Sap. 4, 13. *dokonav v krátku vyplnil časy mnohé* t. j. ač krátký maje život učinil toli dobrého, jakoby byl mnohé a předrahné časy živ býval.

Za třetí ze slova *mzda*, odměna, odplata, na jisto se odvětuje, že skutkové dobří záslužni jsou.

Za čtvrté, že pán s prvními dělníky smlouvu učinil, nepak s druhými a ostatními, přiléhá k výkladu, dle něhož se prvými povolanci Židé rozumějí, se kterýmiž Bůh do mnoha úmluv hned od dob Abrahamových vnikal a jimž odplatu zřetedlně slíbil, an pohané jen vůbec a bez jistých úmluv na vinici Páně povoláni byli. Avšak že z toho Židům žádná přednost nevzešla, ze samé paraboly jisto jest, an právě oni posledními z prvních se stali.

Za páté z toho, že *všechněm* dělníkům stejný denár dán byl, nesluší za to míti, že odplata v nebesích pro veškery světce a světice stejna jest, jak Jovinian vykládal. Jeden denár, dí jemu sv. Jeronym, není stejná odplata, nébrž jeden život věčný a jedno od pekla osvobození. Všickni svatí spasení dojdou a to jest ten denár; ale podle zásluh rozličných bude také rozličen stupeň slávy a spásy jejich. A sv. Augustin (s. 57 d. v. d) vece: Nebude tam život jednoho delší než druhého, nébrž život věčný všem společen bude. Ale jinou mzdu tam panenská čistota, jinakou utrpení mučenické a jinakou jiné zásluhy obdrží. 1. Cor. 15, 41.

Za šesté reptání, jakým nespokojenci v parabole vzdorovali, potahuje se toliko na ono reptání Židův, o němž se dí Act. 11, 2., jímž tito pohanům stejného práva v církvi Boží odpírali; ovšem pak v království Božím místa nemá. Patří to raději k vyšlechtění a ozdobě paraboly, ana parabola vzata jest z obyčejného života, v němž příhoda ta ovšem se stává; pro výklad samého záměru paraboly významu to reptání nemá, leč jedině má lidi od závisti vystříhati a to namítati, že tak velika jest láska a milost Boží k lidem později povolaným, že ti, jenž dříve povoláni byli, nad tím žasnou, trnou, žárlivými a řevnivými se stávají. Nebude od místa to, co sv. Basilej vece o závisti, tuto podati: Není v duších lidských nepravosti horší nad závist, ana těm, proti nimž se chová, nic neškodí, nejvíce a vlastně toho hubí, jenž ji v srdci pěstuje. Jako rez ocel, tak závist duši sežírá, ano co tam lidé pravili o ještěru, jenžto život mateřský prožírá, to činí závist hlodajíc duši, jenž ji zplodila. Úrodný-li jest statek bližního, dostává-li se mu všeho, co srdce ráčí, jest-li kdo udaten, jest-li sličnějšího obličeje, vyniká-li kdo dary duchovními jsa obdivován a slaven, skvěje-li se kdo poctami a oplývá-li chválou pro dobra jiným udělená — to vše jsou závistnému člověku rány a bolesti, tak že se v ničem neliší od člověka, jenž za naha odevšad raněn bývá. Závist jest uměním pekelného hada, jeho vynálezcem a semenem; jest závdavkem věčného trestu, překážkou nábožnosti, cestou do propasti pekelné, loupežníkem království nebeského. Podivným spůsobem protestantský vykladač reptání to i na onen svět klada z toho dovedil, že jest místo mezi nebem a peklem prostřední, kdež člověk pro domnělou sobě učiněnou křivdu takovým reptáním na Boha se dobývá.

Za sedmé slova dokladná: *Mnozí jsou povoláni ale nemnozí vyvoleni* nauku z předešlé paraboly rozšiřují. Netoliko první budou posledními a na obrat, nébrž někteří z povolaných právě žádné odměny nedojdou, poněvadž povolání svému zadost neučinili, na vinici ku práci neodšedše, aneb tam zhola nepůsobivše a tudy o všelikou mzdu samo-

chtíce se připravivše; jak to na Židech za Krista spatřovati, kteří všickni byli povoláni, ale jak druhá parabola níže 22, 8. učí, hodův nebeských hodnými se neučinili a tudy vyloučeni byli. Slovem *mnozí* tu rozumějí se veškeří, jak doleji v parabole o pozvaných na svatbu vysvítá v. k. 22. a z jiných míst průvodno jest, kdež se dí, že Kristus *za všecky umřel* II. Cor. 5, 15., že přišel, aby hříšníků volal ku pokání Mat. 9, 13. všickni lidé ale hříšni jsou. *Mnozí* se naproti kladou *nemnohým* a tudy raději slova *mnozí* nežli slova *všickni* Pán užívá. Všickni jsou mnozí, že všechněch mnoho jest.

Leč sv. Matouš pokračuje vypravovati o cestě poslední do Jerusaléma a píše:

17. A vstoupaje Ježíš do Jerusaléma pojal dvanácte učeníků soukromí a řekl jim: 18. Aj vstupujeme do Jerusaléma a Syn člověka vydán bude velekněžům a zákoníkům a odsoudí Ho na smrt 19. a vydají Ho pohanům ku posmívání a k bičování a ukřižování a třetího dne vstane z mrtvých.

Po dvakrát již Kristus o svém utrpení mluvil výše 16, 21. a 17, 21. Poprvé netoliko apoštolé slovům Jeho nerozuměli, nébrž téměř ani o tom slyšeti netrpěli. Po druhé Pán něco místněji mluvil o tom, v Galilée jsa ještě; ale i tu ještě o smrti a o vzkříšení jen vůbec mluví, ano také o vydání svém v ruce lidské vůbec jen dotýká, ač dříve o velekněžích a zákonících byl připomenul. Na místě našem blížeji a určitěji se projádřuje, a netoliko *velekněze a zákoníky*, nébrž *pohany*, ovšem pak, jak rozuměti mohli, Římany, uvodí, v jejichž ruce od velekněžů vydán a zrazen bude. Spolu také spůsob smrti udává, že posmíván, bičován a ukřižován bude. Dálo se to na *cestě*, jak někteří rkp. ř. přidávají, když *vstupoval* do Jerusaléma k oné přesmutné události, o kteréž nyní po třetí apoštolům mluví. *Vstupovali*, dí, poněvadž Jerusalém město na horách leželo údolími obklíčeno jsouc a odevšad se do něho vstupovati, vzestupovati, vystoupati muselo. Jak sv. Marek 10, 32. praví, *předcházel* Kristus, oni pak *divili a báli se*. Předcházel Pán na důkaz, že se neliknuje a se nezdráhá smrt podstoupiti pro spásu lidstva, nébrž že raději s radostí a zmužile jí v ústrety kráčí. Tak dí u Luk. 12, 50. *křestem mám pokřestěn býti a kterak sklíčen jsem, dokud nedokoná se!* Dí zajisté prorok Jes. 53, 7.: Obětován byl, *že sám volil*. Tudy se učeníci *divili* té odhodlanosti Páně a spolu *báli se* pro Něho i pro sebe, poněvadž tak jasně byl mluvil o tom svém utrpení. Předcházel pak i pro příklad jejich, aby ukázal, jak statečně také oni k mukám a útrapám kráčeti mají; jak o sv. Pavlu čteme Act. 21, 13., že hotov byl netoliko svázán býti, nébrž i smrt podstoupiti pro jméno Pána Ježíše. Pojal je *soukromí* nehodlaje o smrti své jiných, leč toliko apoštolů uvědomiti, kteří o tom věděti měli, aby svědkové byli, že smrt ta Pánu se náhodou nedála. Zástupu ostatnímu toho Kristus nezjevil, an toho schopen zhola nebyl a byloby mu to jen ku pohoršení sloužilo. Ano sami apoštolé, jak dokládá Luk. 18, 34., *nerozuměli tomu, což jim pravil*. Slovům sice rozuměli, že smrt svou předpovídá, ale celého dosahu a dovahu slov Páně nepostihli, tajemství smrti Jeho nepoznali, aniž prohlédali, k čemu by smrti té zapotřebí bylo; snad také poněkud posud slova Jeho v obrazném významu brali, an jim očekávání jejich o slávě Messiášově nemálo vadilo. Co Pán o zmrtvých vstání přidal, mělo jich spolu potěšiti; ale také o tom jenom temného nějakého tušení nabývali. Utrpením (dí Aug. civ. 18.) ukázal Pán, co pro pravdu snášeti, vstáním z mrtvých, čeho od Boha očekávati máme.

Tehdá na cestě oné se přihodilo, co hned dále vypravuje sv. evangelista.

20. Tehdy přistoupila k Němu matka synů Zebedeových se syny svými klaníc se a prosíc něčeho od Něho. 21. On pak řekl jí: Co chceš? Vece Jemu: Řekni, aby seděli tito dva synové moji jeden na pravici Tvé a jeden na levici v království Tvém. 22. Odpovídaje pak Ježíš pravil: Nevíte, oč prosíte. Můžete-li píti kalich, kterýž já píti budu? Řkou Jemu: Můžeme. 23. Dí jim: Kalich sice můj píti budete, seděti ale na pravici mé aneb na levici není má věc dáti vám, nébrž kterýmž připraveno jest od Otce mého. 24. A uslyševše to deset rozhněvali se na dva bratry. 25. Ale Ježíš povolav jich k sobě řekl: Víte, že knížata národův panují nad nimi, a kdo velmoži jsou, moc provodí nad nimi. 26. Ne tak bude mezi vámi, ale kdož chce se mezi vámi velikým státi, budiž služebníkem vaším, 27.

a kdož chce mezi vámi prvním býti, bude vaším sluhou; 28. jakož Syn člověka nepřišel, aby Mu poslouženo bylo, nébrž aby posloužil a dal život svůj na vykoupení za mnohé.

Tehdá, dí evangelista; totiž na cestě do Jerusaléma. Určitěji někteří spojitost také vniterně stanoví pravíce, že se to stalo právě tehdá, poněvadž domněla se máti Zebedeovcův spolu se syny svými býti teď čas nejpříhodnější a nejsvrchovanější ku předložení té prosby, an jižjiž v Jerusalémě Pán království svoje vyzdvihne. Slyšeli, jak jim byl 19, 28. pravil, že zasednou na dvanácti trůnech a národy souditi budou. I kdo má nejblíže Pána seděti? Ovšem přednost již 16, 18. Petrovi dánu býti věděli; ale přece matka i synové její neméně přesvědčeni byli, že Jan jest učeník ten, jejž Pán miloval a že Jákob Větší bratr jeho nemenšího vyznačení ode Pána požíval. A čeho se srdce mateřské nenaděje a nepodejme k vůli synů? Podle sv. Marka 10, 35. sami synové prosbu tu Pánu předložili; ovšem tedy musíme za to míti, že máti jejich Salóma netoliko vlastní svou k synům láskou, nébrž také a ponejvíce synův oněch doléháním puzena byvši vejmenu jejich žádost tu nice klanějíc se na Pána sepatýma rukama vznesla. Podobně výše 8, 5. Matouš praví, že setník ku Pánu přistoupil, an Luk. 7, 3. vece, že skrze přátely svoje Krista prositi dal. To také z odpovědi Páně vysvítá, která nebyla matce, nébrž učeníkům, synům jejím dána. Aniž nám té věci divno bude, povážíme-li, že učeníci ještě duchem svatým osvíceni nebyli a že nejblíže milovaného Pána býti ovšem za největší blaženost pokládati museli. Sv. Ambrož o Salómě povážiti dává, že matkou byla a ovšem tedy ode přírody o slávu synů svých péči vedla, za Kristem chodila a synům svojim, ačkoliv snad jich podpory potřebujíc, Krista následovati dopustila; a jestliže chybila, tedy chyba její z lásky povstala. Tolikéž se o synech jejích říci dá.

Nejprvé, jak u Marka na dotč. m. viděti a jak také Matouš tuto klade, *vůbec* jenom žádala *o něco* (Mt.) t. j. aby, jak Marek má, se prosbě její Pán již napřed propůjčil, nežliby ji pronesla: Prosím, *abys mi dal, čehokoli žádati budu.* Když pak Pán se jí hned nepropůjčil, nébrž otázku na ni vložil, oč by žádala, tedy určitou měrou prosbu svou vyjádřila: *dej seděti synům mojim na pravici Tvé jednomu a na levici Tvojí druhému v království Tvém.* Samozřejmo jest, že na pravici a levici králově seděti nejvyšší po králi důstojenství znamená 3. Reg. 2, 19. Ž. 28, 10. 109, 1. I. Cor. 15, 25. Pán dobře věda, odkad prosba ta vlastně pochází, neodpověděl, jak praveno, matce, nébrž synům: *Nevíte, oč žádáte.* Neznáte povahu království mého domnějíce se, že nějaká světská říše plná slávy a nádhery mnou založena bude; ješto říše má duchovná bude a panování v ní nebude nic jiného leč sebe obětování, sloužení, trpění. Aniž také znáte výminku, pode kterou prosba vaše vám vyplněna býti může, an triumfů žádáte před vítězstvím a odplaty před bojem. Ještě i v tom mýlíte se, an se domníváte, že od libovůle nějaké závisí udělování důstojenství v království Božím, an to docela od řízení Božího se stanoví. Pán nepovstává a neodpírá zpříma, aniž jim stroho pro jejich omylné domnění domlouvá, nébrž, jak obyčejně Luk. 14, 15. 16, omyl ten podáním pravdy z nepříma podbírá. Avšak dosti zřejmě ač přelahodně se blud jejich ode Pána poráží, an jim za výminku té s Ním vlády a slávy útrapu a svízely klade, čímž ovšem v nich idea o duchovnosti říše Jeho se namítala. Táže se jich: *Můžete-li kalich píti, kterýž já píti budu?* Kalich píti značí podle Jer. 49, 12. Jes. 51, 22. utrpení, strasti a soužení podnikati. Vůbec znamená *kalich* určený člověku od Boha osud Ž. 15, 5. 22, 5. a vzato jest mluvení od obyčeje, podle něhož hospodář každému přístolnému částku nápoje mu náležitou do kalicha vléval. Na našem místě, poněvadž Pán právě na prahu svého utrpení o smrti své mluví, nemůže kalich leč traplivý osud, trápení a soužení značiti. Sv. Marek dokládá, že se spolu také Pán jich tázal: *Můžete-li křestem pokřestěni býti, jakým já pokřestěn budu?* (10, 38.) kteréžto rčení týž smysl dává, an křestem utrpení a smrt se znamená. Luk. 12, 50. Ale jest v tom stupňování, an *kalich píti* značí vůbec trpěti, *křestěn býti* ale znamená v útrapách ponořen býti, jich plnou měrou zakoušeti; jak se v písmě dí: *vzešly vody až k duši mé; ať mne netopí proudové vody* Ž. 68, 2. 16. Rčení to o křestění křestem z Marka vklouzlo také do některých řeckých rukopisův na místo naše a tudy protestantská přeložení — ač neprávě — čtou slova ta, na př. bibla bratrská.

Na otázku Páně odpověděli apoštolé jednohlasně a kvapně: *Můžeme.* Byli zajisté hotovi s Kristem všecko podstoupati, jako Petr když pravil: *Bych měl i umříti, nezapru tebe* 26, 35. a jako Tomáš Jo. 11, 16. když pravil: *Pojďmež a umřeme s Ním.* Na

to dí Pán: *Kalich sice píti budete*, toho se vám propůjčiti může, ano toho se vám také dostane. Slova ta nejenom připouštějí, ale spolu předvěstují, an Ježíš slovo jejich *Můžeme* co přípověď, smrt pro Něho podstoupiti přijímá a potvrzuje. Jákob starší první mezi apoštoly smrtí mučenickou sešel Act. 12, 2. a Jan do nádoby vroucím olejem plné vhozen a na ostrov Patmos vyobcován byl; tudy jej Polykrates biskup Efeský v. l. k Viktor. Řím. pap. mučeníkem nazývá Euseb. h. e. 3, 31. Potvrzením tím Pán jim *vůbec* a všeobecně i sezení na trůně, o němž 19, 25. potvrzuje, poněvadž kdo přiúčastněn jest smrti a útrapy Kristovy, také se ve slávě Jeho přiúčastní Rom. 8, 17; ale na prosbu jejich, aby se jim přednosti před jinými dostalo, Pán zápornou odpověď dává, an dí: *Sedčti ale na pravici a na levici moji není má věc vám dáti, nébrž těm, jimž od Otce ustanoveno jest. Není má věc*, praví v tom smyslu, jak tam pravil Jo. 7, 16: *Učení moje není moje, ale toho, jenž mě poslal, Otce.* Kristus mluví co Spasitel světa od Otce na svět poslaný a jelikož menším jest než Otec Jo. 14, 28. tudy všecko dílo své k Otci odnáší Jo. 6, 36. 17, 4. 5, 19. Díla zevnější, jak je theologové jmenují, jsou sice všem třem osobám Božským společna, avšak přece některá jisté osobě se zvláštně připisují. Stvoření veškerenstva, zvláště ale vyvolení a předustanovení se v písmě Otci přikládá. A tudy neměli příčiny Ariáni se k tomuto místu potahovati, an nad to neděje se porovnání mezi Otcem a Synem, jakoby Otec mohl a Syn nemohl, nébrž příjemcové slávy a cti se vespolek přilicují a dí Pán, že ten jenom přijme přednost dotčenou, jemuž od Otce určeno jest. Což sv. Chrysostom a po něm jiní vykladatelé příkladem krále vysvětlují, kterýž drže korunu zlatou praví, že tomu se dostane, kdo první k métě doběhne. Již pak král ten tomu, kdoby neběže korunu tu míti chtěl, právem říci může nebýti v moci jeho, aby mu ji dal, nébrž že se dostane jen tomu, jemuž určena jest. Vylučuje Pán veškerou libovůli, učí, že Bůh všady podle nejsvětějších ohledů jedná, a dává všem přednostům příklad, aby též oni toliko na zásluhy zřetel brali, na náklonnost, přízeň, příbuznost a podobné nečisté ohledy žádné váhy nekladouce. Poznamenání činí ještě sv. otcové, že ti, jimž ustanovena pravice a levice, byli Petr a Pavel. Ostatně týž Pán u Luk. 22, 29. sám odkazuje apoštolům místo v království nebeském.

Když byli ostatní apoštolé uslyšeli nejen oč oni dva prosili, nébrž také co jim Pán byl domluvou ač lahodnou odpověděl, *rozhněvali se na dva bratry* nevolí v srdci proti nim pojati byvše, jak se přihází z nedojepí také myslem šlechetným, když vidí, že jiní uchvacují, co všem přislušelo. Pro takovouto neostražitě v ně zašlou žárlivost *rozhněvali se na ně;* ale právě pro tu příčinu také Pán všechny své apoštoly svolal, aby jich místněji a zřetedlněji o rozdílu království svého a království světských poučil. *Víte, že knížata národův nad nimi panují a velmožové jimi vládnou. Netak jest u vás, nébrž kdo z vás velmožem býti žádá, ten buď služebník váš, a kdo z vás prvníkem chce býti, ten buď vaším robem.* Ze slova *povolal* dobře se odvětuje, že to, co se se syny Zebedeovci a matkou jejich dálo, nějak stranou se přihodilo, tak že apoštolé druzí teprv ze slyšené místněji odpovědi Páně domyslili se více než doslyšeli, oč byli oni dva s Pánem jednali. A tu pro podtětí kořenův žárlivosti a ctižádosti klade Pán proti sobě povahu a obyčej říší světských a povahu své říše. Velmožové světští panují; velmožové v říši mé slouží; kdo tedy v mém království velmožem býti žádá, ten staniž se služebníkem druhých. Ovšem i v církvi křesťanské vrchnostenstvo a představenstvo nějaké býti musí, jakož Pán Petra 16, 18. a ostatní apoštoly 18, 18. byl k řízení církve ustanovil; ale *účel* vlády církevní není *panování*, nébrž služba, propůjčování se k dobrému svěřenců, obětování sebe a vzdávání se sobětných úmyslův z lásky k Bohu a bližnímu. V domě nebeského města, dí Aug. civ. D. 19, 14. také rozkazovatelé slouží těm, jimž na pohled rozkazují; nebo nerozkazují ze žádosti po panování, nébrž z povinnosti raditi, aniž toho činí z pýchy nad jiné se vynášejíce, nébrž z milosrdného opatrovnictví. Podle toho jmenují se papežové Římští sluhami sluhův Božích.

V tom pak Pán sám sebe jim za vzor vystavuje, an praví: *Jako Syn člověka nepřišel, aby mu slouženo bylo, nébrž aby jiným sloužil;* nebo dosti jest učeníkovi býti jak učitel jeho 10, 25. Slova ta Páně tisícům a tisícům světcův a světic za světlo sloužila, jehož se drželi, a za vzor, jehož následovali. Sv. František Xaverský legátem již papežským jsa nejnižší služby vykonával a když mu povídali, to neslušeti se na takové důstojenství, odpověděl: *Není důstojenství většího nad to, ve kterémž si Kristus sám liboval a pravil: Nepřišel jsem, aby mně slouženo bylo, nébrž abych jiným sloužil.* Ale netoliko sloužit přišel Pán, nébrž *přišel život svůj dát za výkup místo mno-*

hých. Jest to stupňování a vrchování lásky, jakou se představení církve skvíti mají, an dobrý pastýř rád dává duši za ovce svoje Jo. 10, 11. 14. Dí *výkup*, výplatu, poněvadž člověčenstvo bylo zaprodáno pod hříchem Rom. 7, 14. a podmaněno knížeti světa, mohouc toliko smrtí Kristovou vyplaceno býti I. Petr 1, 18. 19. Krev Kristova jest ten výplatný peníz či ta výplata a ten okup, jímž z okovů a poddanosti satanovy vybaveni jsme byli I. Tim. 2, 6. Výplata dána Otci t. j. z poslušnosti k Otci a pro odvrácení spravedlivého hněvu Jeho umřel Kristus za nás smrtí náměstnou. Dí Pán: za výkup za *mnohé*, což jest dle I. Jo. 2, 2. toli co za *veškery* lidi; přece však nevece *všecky*, nébrž *mnohé*, poněvadž chce tím *množství* těch, jimž se spasení dostane, dolíčiti, naproti domnění židovskému, *jenž* pohany od spásy vylučovalo a ohledem těch, kteříž skutečně se spásy přiúčastní s milostí Boží spolu působíce. Ohledem vůle Kristovy jsou *všickni* v té výplatě zahrnuti, ohledem ale ovoce a prospěchu smrti Jeho jsou *mnozí* obsaženi v ní, poněvadž ne všickni ze smrti Páně kořistiti hodlají. Člověk dlužen byv Bohu sloužiti a ve všem Jemu se obětovati, nejenom toho neučinil, nébrž Bohu se protivil a smrti propadl, nemoha velebnosti Boží za urážku svou dost učiniti. A co člověk nijak nemohl, to na místě jeho vykonal Kristus, dav se *za nás* na smrt kříže spůsobem náměstným a zástavným, *místo nás* totiž umřev a podstoupiv smrt tu, která na nás náležela. Pravda ta, že člověk smrti zasloužil, ode všech národů uznána byla a stanovila hlavitý poklad bohoslužby u všech národů, pohanů i židů. A tudy veškery ty oběti všechněch národů byly předvěstí a předobrazem oné svrchované oběti, kterou Kristus za nás na kříži přinesl a člověčenstvo ze stavu smrti do stavu života vrátil, milost smíření jim u Otce zjednav a dluh proti nám svědčící setřev a smazav Col. 2, 14.

Ještě znamenáme, že co jsme přeložili *život* v ř. a latině stojí *duši* co působkyni života. Slovem *duše* namítá se, že netoliko ve smrti své, nébrž v celém životě Bohu se obětoval, ač oběť ta ve smrti Jeho vrchovala a horovala. Rčení: *dáti duši za někoho* sluje svou vlastní smrtí člověka od smrti zachrániti. Což v obětech netoliko lidu Božího obrazeno, nébrž i v pohanských tušeno bylo podle toho, co Fast. 6, 161. dí Ovid:

Srdce za srdce, prosím, a za žilky si vezměte žilky;
Za spanilejší vám tuhle skytáme duši.

Naučení to dal Pán apoštolům na cestě; cesta ta byla skutečná služba a byla chůzí k svrchované službě, k smrti. I propůjčil se znova na ní dvěma slepcům, o nichž mluví Matouš:

29. A když vycházeli z Jericha, následoval Jej zástup mnohý. 30. A aj, dva slepci sedící podle cesty uslyševše, že Ježíš tudy jde, vzkřikli řkouce; Pane, smiluj se nad námi, Synu Davidův! 31. Zástup pak žehral na ně, aby se odmlčeli; oni ale více křičeli řkouce: Pane, smiluj se nad námi, Synu Davidův! 32. I zastaviv se Ježíš zavolal jich a řekl: Co chcete, abych učinil vám? 33. Řkou Jemu: Pane, ať se otevrou oči naše. 34. I slitovav se nad nimi Ježíš dotekl se očí jejich a hned prohlédli a následovali Ho.

V příběhu tom není, co bychom vysvětlovati měli. Otázka jen povstati může, v jaké srovnalosti se událost tuto vypravovaná povahuje k tomu příběhu, jejž druzí dva synoptikové kladou Mar. 10, 46—52., Luk. 18, 35. Nemůžeme pochybovati, že příběh, jejž klade Lukáš na dotčeném místě, jiný jest od příběhu, jejž tuto sv. Matouš vypravuje; Lukáš klade o slepci *přede vcházením Páně do Jericha* zrakem obdařeném, druzí dva synoptici mluví o zázraku, jenž *při odchodu Páně* z Jericha stal se, s tím rozdílem, že Marek o jednom, Matouš o dvou řeč vede. Držíme se při tom sv. Augustina, který ve spisu *o srovnalosti evangelií* kn. 2, 65. dva tuto příběhy, jeden u Matouše a Marka, druhý u Lukáše rozeznává. Víme sice, že vykladatelé na slovo vzatí, jak i Maldonat, jeden příběh to býti kladou, domnějíce se, že slepec ten, jenž dle Lukáše před vejitím Páně do Jericha ode Pána uzdraven se býti praví, přede vchodem do Jericha jistě sice Pána o milosrdenství prosil, že ho ale Kristus neuléčil, poněvadž víru a naději jeho povýšiti hodlal, uloživ u sebe při svém téhož dne odchodu z Jericha dva najednou uzdraviti. Onen slepec pak prý, zhojen před městem nebyv, opět *k druhé* bráně města zasedl, kterou Kristus vycházeti měl, a se slepcem druhým, jenž tam sedal, při této bráně spolu zrakem obdařen byl. Slibná to sestava, ale v tam vadna, že sv. Lukáš ničím neprozrazuje, že by Pán byl uzdravení slepce přede vchodem do Jericha Mu

v cestu volajícího na svůj z Jericha odchod odložil. Tudy lépe jest a srovnaleji se věc má, když dvoje uzdravení ode Pána zázračně nade slepci vykonané rozeznáme, jedno přede vchodem do Jericha, druhé při odchodu z Jericha; o onom Lukáš, o tomto Matouš a Marek vypravují.

Leč kterak ta věc býti může, ješto Matouš o dvou slepcích mluví, Marek ale jednoho toliko připomíná? Na to týž sv. Augustin odpovídá, že dva slepci ovšem byli, jak tu Matouš vypravuje, ale že z nich jeden byl známější a znamenitější; a o tom jediném sv. Marek dotýká, a také jméno jeho a jméno otce jeho udává, nazývaje ho Bartimajem t. j. synem Timajovým. Podobně jsme již výše viděli 8, 28., že Matouš o dvou ode Krista uléčených běsencích mluví, an Marek 5, 2. a Luk. 8, 27. jednoho toliko dotýkají.

Nepotýká to mezi sebou, že dle Marka slepec slyše, že jej Kristus volá, oděv odvrhnuv ku Kristu běžel, o čemž Matouš mlčí, aniž to vadí, že na obrat Marek o tom se nezmiňuje, co zas klade Matouš, totiž o tom dotknutí se očí slepého ode Krista. Víme zajisté, že nenečasto jeden evangelista těch okolčností pomíjí, jichž druhý dotýká, což jim ovšem svobodno činiti bylo.

Proč Pán očí jeho *dotekl se*, výšeji jsme 8, 3. pravili. Marek na d. m. přidává, že Pán jemu pravil: *Víra tvá tebe uzdravila*, kterýchžto slov význam od nás již výše 9, 2. vyložen. Že se Pán *zastavil*, toho příčinu dává sv. Jeronym, že se to stalo proto, poněvadž v Jerichu mnoho děr a doupat, mnoho srázů, útesů a skal jest, kdež tedy pro slepce těžko bylo ku Pánu jíti a tudy Pán sám zastavil se, vlídnosti vzor nám zanechav. Táže se jich, *co chtějí*, aby žádost tím více v nich vzbudil a lidi přítomné na zázrak upozornil. *Otevření očí* značí navrácení zraku, jak o tom již výše řeč byla 9, 27. Proč se na slepce *zástup obořil* či *na ně žehral*, ani jeden ani druhý evangelista neklade, a toliko domýšleti se můžeme, že se snad nestalo ze záští, nébrž aby obtíže Krista Pána ušetřili; ač ostatně dost možno v tak hlučném zástupu, že se někteří lidé z nelibosti proti veřejným žebrákům na slepce dobývali; časté vidění lidí takových zajisté cit náš otupuje. Tím větší důraz spočívá na slovech: *Slitovav se nad nimi Kristus;* kdež toliký zástup slitování neměl a slepcům toho, čeho jim ani dáti nemohl, nepřál, tam Pán náš pln jest smilování. Ostatně město *Jericho* t. j. město balsámové leželo padesát honův t. j. asi sedm hodin od Jerusaléma. Poloha města a úrodnost půdy přeznamenita byla. Ale již v sedmém století byla zašla znamenitost města toho, a za dnův našich stojí na místě tom mizerná ves Ericha či Richa zvaná v kraji spustlém ač k úrodám všelikým spůsobilém.

O čteních různých nepřijde nám tuto mluviti, poněvadž všecka malicherna jsou a smyslu netýkají se. O tom, abychom mravného výkladu dotekli, mnoho mluví svatí otcové, že mysl také dvou slepcův spolu otevřena byla, an Krista následovali, jakž i o tom, že celý život náš k tomu směřovati má, aby zrak duchovní v nás uléčen, zhojen a uzdraven byl. Leč o tom dosti buď dotknutí toto a vizme, kterak Pán sobě při vchodu svém do Jerusaléma počíná. O tom sv. Matouš mluví ve hlavě následující.

Hlava XXI.

1. Vjezd Páně do Jerusaléma, 12. vyčistění chrámu, 14. uzdravení slepých a chromých. 15. Nevole fariseů pro oslavení Páně. 19. Usušení fiku. 23. Nesnáz s kněžími uklizena otázkou o křestu Janově, 28. podobenstvím o dvou synech, 33. a o viníci vinařům pronajaté. 42. Kámen od stavitelů zavržený.

1. A když se přiblížili k Jerusalému a přišli do Betfagy k hoře olivetské, tehdy Ježíš poslal dva učeníky, 2. řka jim: Jdětež do vesnice, kteráž proti vám jest a hned naleznete oslici přivázanou a oslátko s ní; odvažtež a přiveďtež mně. 3. A řekne-li vám kdo co, rcete, že Pán jich potřebuje a hned propustí je. 4. Toto pak všecko stalo se, aby se naplnilo, co povědíno jest skrze proroka řkoucího: 5. Povězte dceři Sionské: Aj král tvůj béře se k tobě tichý, sedě na oslici a na oslátku mláděti podjařmenice. 6. I šedše učeníci učinili, jak přikázal jim Ježíš. 7. A přivedli oslici i oslátko a vložili na ně roucha svá a Jej na ně posadili. 8. Přemnohý pak zástup prostřeli roucha svá na cestu, jiní ale sekali rato-

lesti se stromův a postýlali po cestě. 9. Zástupové pak, kteříž předcházeli a kteří následovali, volali řkouce: Hosanna Synu Davidovu! Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně! Hosanna na výsostech. 10. A když vjel do Jerusaléma, pohnulo se všecko město řkouc: Kdož jest tento? 11. Lidé ale pravili: Toť jest Ježíš, prorok z Nazareta galilejského.

Sv. Matouš mnoho tu vypustil, o čemž jiní evangelistové mluví. Chceme li v pořádek děje veškery uvésti, posloupnost tato se nám vyskytne: Pán z Jericha Luk. 19, 6. došel k večeru dne druhého v pátek do Bethanie, kdež u Šimona trudovatce Jo. 12, 2—8., Mr. 14, 3—9. potrval po celou sobotu a od Marie pomazán byl, kteroužto poslednější událost sv. Matouš později dostavuje (26, 6.), poněvadž byla předujetím utrpení Kristova a předchozím posvěcením k smrti Jeho. Tam Ho mnozí navštívili z Jerusaléma, aby spolu také s Ním i Lazara viděli, jejž byl nedávno vzkřísil. Zatím nepřátelé Kristovi v radě veliké smrť Jemu osnovali (Jo. 12, 9). V neděli vjel Pán do Jerusaléma na oslátku z Betfagy sobě přivedeném; na cestě té vítězné vzplakal Pán nad Jerusalémem a téhož dne odpoledne do chrámu se ubral Luk. 19, 45. Mr. 11, 11. a odtad opět šel na noc do Bethanie. V pondělí ráno šel zas do Jerusaléma a na cestě nad stromem fíkovým klatbu vynesl a z chrámu prodavače a kupce vyhnal od pacholat jsa veleben, od pohlavarův vysoké rady židovské nenáviděn. Mt. 21, 12—17. Mr. 11, 11—19. Luk. 19, 45. 21, 37. Nocoval zas v Bethanii, načež ráno v úterý jda okolo fíku nyní uschlého apoštoly o mocnosti víry vyučoval, v chrámě se zákoníky nesnáz měl Mt. 21, 20—44. Mr. 11, 27. 12, 11. Luk. 20, 1—18. a podobenství jim přednesl. Večer opět město opustil. Ve středu a čtvrtek poslední řeči svoje držel; večer ve čtvrtek po večeři vydal se na utrpení. Tak po sobě sledovali příběhové Páně.

Když se přiblížil k Jerusalému, vypravuje Matouš, přišel do Betfagy. Betfaga, po česku asi Fíčany, dům fíků, nepatrná ves, jenž se k městu Jerusalému počítala; ležela však vně zdí městských k západu od Bethanie na Olivetské hoře. Přes tuto horu, která 2556 stop nad hladinou mořskou, 416 nad korytem potoku Cedronu leží, vedla cesta z Jericha, odkud Pán přicházel; oddělena byla ta hora od Jerusaléma potokem Cedronem a jméno měla od oliv, jimiž co lesem pokryta byla, z nichž ale nyní málo pozůstalo. Betfaga jest také ta vesnice, o níž Pán dále vece: *Jděte do vesnice, jenž proti vám jest*, ač jiní jinak soudí, buď Bethanii buď jinou vesnici nějakou slyšíce. O té Betfaze sv. Marek mlčí a toliko Bethanie dotýká, poněvadž Římanům, pro něž psal, neznáma byla; rukp. někteří přece také u Marka ač nepravým přípiskem Betfagu kladou. Sv. Lukáš o Bethanii i o Betfaze spolu klade a jedno druhým vysvětluje. Vjezd Páně nedál se z Bethanie, nébrž z Betfagy, po níž teď není stopy více, a o Betfaze té dí Ježíš: *naleznete hned*, t. j. na konci vesnice té vám nejbližším, *oslici s oslátkem*. Marek, Lukáš i Jan oslátka jen dotýkají, oslice opomíjejíce, poněvadž Ježíš toliko oslátka užíval; Matouš ale zevrubněji a místněji praví, že s oslátkem také oslice šla a že takto předpověď proroka Zachariáše o oslátku i oslici mluvícího se vyplnila. Lukáš slovy: *na němž* (oslátku) *ještě nikdo neseděl* tolikéž namítá, že oslice spolu s oslátkem šla, poněvadž oslátka nebývala od oslic oddělována, leč když břemena počala nositi; bylo potřebí, aby, an Pán Ježíš seděl na osleti, oslice při tom oslátko svoje vedla a bujnost jeho chodem svým skrocovala. Nikdo neseděl ještě dříve na oslátku tom, a proto se převhodně ho užiti mohlo k velebnému a posvátnému vjezdu, jak to obyčejem zobecnělo 1. Reg. 6, 7. Num. 9, 2. Deut. 21, 3.

Odešli učeníci a učinili tak; přimlouvali jim sice lidé: *Co činíte odvazujíce oslátko?* Ale když řekli, že ho *Pán potřebuje, tudíž propustili je*. Mr. 11, 6. Luk. 19, 33. Lidé ti znali bez mála učeníky a v Krista věřili a tudy hned se k službám jich propůjčili. Dokazuje to moc Páně nad srdci lidskými, kterou by byl veškeren svět sobě podmaniti mohl, kdyby nebyl smrt podstoupit přišel. Sličně se to shoduje, že Kristus co král *žádá* a *neprosí* od svojich poddanců a že žádá k vítěznému slávovjezdu svému nepatrného oslátka, ale jehož potřebno bylo pro označení královské moci jeho a povahy říše jeho. Osel jest na východě statné zvíře, jehož se obyčejně k jízdám potřebuje; ozvláště ale za dob dřívějších Židé téměř výhradně oslův užívali, koní mnoho nemajíce. Pán pak tím spíše na oslátku a nikoli na hříběti vjezd míti ustanovil, aby jím spolu symbolicky povahu vlády své naznačil. A to byla první příčina toho do Jerusaléma vjezdu. Sv. Matouš dokládá: *To všecko se stalo, aby se naplnilo proroctví*. Tím druhá příčina toho

vjezdu Páně se udává. Třetí dokládají sv. otcové, že chtěl nás také pokoře učiti; leč ta s prvním důvodem dopadá v jedno. Příčina pak hlavitá vjezdu Jeho byla, aby před smrtí svou se co král projevil a slavně co kníže do města královských předkův svojich podle těla vešel, an byl celý život svůj v pokoře a skromnosti strávil. Avšak takový spůsob slávy sobě vyvolil, že spolu jím vytknul, jak rozdílna jest povaba říše a vlády Jeho od vlády světské; a tudy k výsosti nízkost přičinil a královskou nádheru nuznou prostotou přitlumil. Světští králové jezdí na kobercovaných a čalouněných cestách a nádherných koních; Král králův Kristus jede na oslátku a místo čalounů postýlají mu roucha svá a utínají haluzí se stromů. Takový vjezd připadal na knížete pokoje Jes. 9, 6. Podle starého zvyku soudcové israelští a synové knížecí při slavnostech na oslech jezdili Jud. 5, 10. 12, 14. A tamž 10, 4. čteme o Jairu soudci, jehož třicet synů na třiceti oslátkách jeli. Ježíš neměl sice oslátka vlastního, ale je přijal z rukou lásky lidu svého, kterýž Mu touž puzen láskou slávu tu při vjezdu ustrojil.

Slova prorocká, jež přitáčí Matouš, jsou ze dvou proroků vzata a v jedno proroctví spojena. Hlavitá předpověď přijata jest z proroka Zachariáše 9, 9. jehož slova se ku Kristu odnášejí a vchod toliko do ní z Isajáše 62, 11. přitočen. Při tom Matouš volně slova ta, více smyslu než slov drže se, uvodí a tudy dokona ani s hebrejským textem, ani s textem sedmdesátcův nesrovnává se, ač odchodnost jeho velice nepatrna jest. *Dcera Sionská* jest Jerusalém a obyvatelé jeho; rčení to, jenž u proroků zhusta se nalezá a na sstoupenosti města s obyvateli spoléhá. Sion jest hora, na níž větší část Jerusaléma vybudována byla; proslynula hora ta zvláště od času, když David archu úmluvy byl na ni uvedl a když tam sláva Hospodinova spočívala, což se až do vystavení chrámu, sedmého léta Šalomounova kralování dálo. Tenkráte, jak Ž. 49, 2. vece, krásná záře Boží *se Sionu* bleskotala a veškerá sláva Jerusaléma na Sionu se soustřeďovala. Od doby té jest Sion représentantem theokratie a církve Boží a tudy se béře za střed říše Boží a značí také církev křesťanskou. Také již 1. Macc. 4, 37. *Sion* se místo *Jerusaléma* klade a tudy jméno *Sion* vůbec zastoupá jméno *Jerusalém*.

Aj král tvůj, dí. Pohleď! to jest ten, jehožto jsi tak očekávala a tak toužebně vyhlídala. Přichází *tobě* t. j. k spáse tvojí, *tichý*, vlídný, dobrotivý, ne urputný, ne přísný, ne ku trestu, nébrž k útěše a spáse. *Jeda na oslici a oslátku tahounice.* Pán jel na oslátku, jak jsme pravili výše; spojku *a (na oslici a oslátku)* přijde tu za výkladnou částici bráti a stupování přijímati v ten spůsob: *sedě na oslu a sice na oslátku*, na oslu mladém. Věc ostatně samozřejma jest a často vidíme v písmě klásti číslo množné za jednotné Gen. 8, 4. *Spočinul koráb na horách armenských* t. j. na jedné z hor těch. Gen. 23, 6. *Ve výborných hrobech našich pochovej mrtvého svého* t. j. v jednom z výborných hrobův. Oni dva učeníci dovedše dobytče i oslici prostřeli šaty své svrchní či pláště na ně a Krista na ně *posadili*, při sedání Jemu pomáhajíce, ač jiné čtení místo *posadili Jej* zní: *posadil se na ně. Na ně* t. j. na ty šaty. Jiní za to mají, že se plural místo singuláru klade, jak se to děje, když něco jen vůbec označiti, nepak ve zvláštnosti své vylíčiti chceme, což plurálem rodu sluje. A ti vykládají *na ně* t. j. na *oslátko*. Leč prvnější výklad jest případnější.

Svatí otcové vidí ve dvojím dobytku dva národy ke Kristu povolané, jeden starožitný již dávno zapřahaný pode jho Páně, Židy, druhý neupřahaný a jarma sladkého Božího neznající t. j. pohany.

Když pak lid viděl Pána, an takto jede, tanula mu na mysli předpověď ona proročí Zach. 9, 9.; i zmohlo se ho božské nadchnutí a co jindy činívalo se králům, na příklad Jehuovi 4. Reg. 9, 3., to tuto věčnému králi s čistějším, slušnějším, božským nadšením se provodilo. *Přemnohý zástup prostřeli roucha svá na cestu, jiní sekali ratolesti a postýlali po cestě. Zástupové pak předchozí i následovní volali: Hosanna Synu Davidovu.* Zástupem tím míní se lidé, jenž došli do Jerusaléma pro slavnost velikonoční; především pak ze Zájordání a z Galiley byli ti, kteříž tu slávu Pánu provolávali Jo. 12, 12. Ti byli zajisté z Jerusaléma do Bethanie přišli, aby netoliko Ježíše, jenž jim nejvíce po tři léta kázal, nébrž také Lazara uviděli. Jiný zástup přicházel z Jerusaléma Pánu vstříc s palmami Jo. 12, 13., an ti, kteří s Ním od Bethanie cestovali, ratolesti s oliv, s myrt, s vrb a jiných keřův, jenž jim po ruce byli, jak Mr. 11, 8. text řecký čte, na dráhu postýlali. Tito všickni poznajíc krále a spasitele svého prokmitem proročím a pro bleskem radostného nadchnutí volali: *Hošianna* — t. j. zachovej Bůh Ž. 117, 25. *živ buď*, aneb jak u nás obyčej *sláva!* Bylo to volání královské, králům odbývané a přinášívané při uvítání jich, a tudy ač vlastně

značí co: oprosť, zbav ho Bůh, zachovej Bůh, ochraň, spasiž Bůh, přece během časů širšího a obecnějšího významu nabylo a uznání veleby a vůbec oslavování značilo, právě jak naše *sláva* aneb latinské *vivat*, kteréž se nově uváděnému králi přináší. Tudy sv. Jan, jenž i slovo Messiáš vykládá 1, 41. slovo naše bez výkladu podržel 12, 13. Co *Syn Davidův* znamená, nejednou jsme pravili. Domněla se větší část, že Ježíš nyní zarazí království svoje a byl to v skutku počátek říše Jeho, leč ta byla jiného než se nadáli spůsobu. Slova, jimiž Kristus oslavován, *hosanna Synu Davidovu, Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně, hosanna na výsostech*, slova ta vzata ze Ž. 117, 25. 26. Ten Žalm k Messiáši se v obvyšném smyslu odnáší, jak doleji 21, 42. od samého Pána se praví a jak sv. Petr Act. 4, 11. k tomu smyslu se potahuje. Zpívával se žalm ten na výročné svátky, na velikonoc, na letnice, na svátky stanů a bez mála v národní píseň vešel, že jej každý Israelita dobře z paměti věděl, tuše, že smysl jeho k Messiáši se odnáší, ač ho docela ovšem nepochopujíc. *Požehnaný, jenž ve jménu Páně přichází.* Slova *jenž přichází* pojí se se slovy *ve jménu Páně* či *Božím* jak 23, 39. viděti a smysl jest: Jenž netoliko poslán jest od Boha, nébrž také osobu Boží zastává; On požehnán buď, všeho dobra se Mu v plné míře dostaň, šťastně kráčej a kraluj! Ž. 44, 5.; nebo jeho příchod jest příchod říše Boží na svět. Tudy Mr. 11, 10. dokládá, že voláno bylo také: *Požehnáno, jenž přichází království otce našeho Abrahama. Hosanna na výsostech* t. j. na nebesích, jest opětování a opakování slávy, jak se to při nadšení stává, že oslavování a provolávání zhusta se děje. Smysl není: přijď pomoc s nebe, od Boha, jak se některým vidí, nébrž: i nebešťané velebtež a oslavujtež Jej, an skrze Něho nebesům nové slasti vzrostou. Luk. 2, 14. 19, 38.

Tak zástupové, jenž Krista z předu i zadu obkličovali, hlasitě volali. Když pak Pán do města Jerusaléma vešel, *pohnulo se celé město;* jiní citem radosti, jiní nenávisti, závisti a hněvu se pohnuli, vidouce, že Kristus s takovou slávou do města přibyl. I sebrali se v ulicech, vylezli na střechy, dívali se z oken a tázali se, *kdož jest to?* Kdož jest ten, jemuž se to děje? A obdrželi za odpověď: *Ježíš z Nazareta prorok* t. j. ten prorok všeobecně známý; nebo slovo prorok má člen v řeckém textu *ὁ προφήτης*. Odpověď plynula od lidí, jenž Krista následovali, a tudy slovem *prorok* toli co *messiáš* říci chtěli. Jo. 6, 14. Z *Nazareta* sluje, že tam vychován byl.

Tak slavně, avšak skromně při tom a ne bez žalosti nad městem Luk. 19, 41. konal Ježíš vjezd svůj do Jerusaléma a dopustil králem a Messiášem se nazývati a co takového se velebiti, ač jindy vezdy se tomu vyhýbal Jo. 6, 15. Nyní již na té době bylo, aby se národ pro něho anebo proti němu, což se více podobalo, rozhodl. A tudy veřejně za Messiáše uznán býti volil. Obmýšlel jen spásu a mělo by se očekávati, že celý národ se slastí k Němu se přivine. Leč ty slzy na Olivetské obvýšnosti vůči Jerusaléma prolité již pravily, co se skutečně stane.

Ostatně vchod Páně do Jerusaléma jest oznakem vcházení Jeho do srdcí lidských, v nichž mu hosanna se ozývati má.

Královskou slávu okázal Ježíš při vjezdu svém do Jerusaléma; královskou moc ale ihned ve chrámě provodil. O tom píše dále sv. Matouš:

12. I vešel Ježíš do chrámu Božího a vymítal všecky prodavače a kupovače ve chrámu a stoly penězoměnců a stolice prodavačův holubův zpřevrátil, 13. a dí jim: psáno jest: Dům můj domem modlitby slouti bude, vy však jste učinili jej peleší lotrovskou.

Obyčej sebou to přinášel, že poutníci, jenž k svátku připutovali, nejpříze se do chrámu podali. Tím více to učinil Kristus, an to byl dům Otce Jeho. Luk. 2, 49. Ale vyčistění chrámu, jak zevrubně Mr. 11, 10. udává, dálo se dne následujícího. Matouš, jak již jsme několikráte pozorovali, na okolíčnosti času a dob i míst méně ohled béře. Také již k večeru táhlo, když Pán do chrámu přišel, tržba ale všelijak více ráno než odpoledne se odbývá. Tohoto dne, dne vjezdu svého dle téhož sv. Mr. 11, 11. Pán Ježíš *všecko ohlédal* a na to do Bethanie se odebral. Ohlédal chrám, jejž byl ve dvanáctém roku posvětil Luk. 2, 49. přítomností svou a na počátku svého úřadu Jo. 2, 15. vyčistil. Nyní obzírá co soudce a Pán na Sionu Ž. 2, 6. n., jak se Israel ve svatyni, v domě Otce jeho chová. Dne druhého ráno pak šel opět z Bethanie do Jerusaléma a vynesev klatbu nad neúrodným fíkem vešel do chrámu a vyvrhnul prodavače a kupovače. Byla to síň pohanův, kde totiž pohané přístup měli; tam se kramáři ti rozkládali se zbožím svým a prodávali rozličné věci k obětem náležité, sůl, víno, mouku, holuby, telata, ovce atd. Tamtéž penězoměnci stoly

své měli a za obyčejné běžné peníze vyměňovali peníz posvátný, jejž každý dvacátého roku došlý Israelita ke chrámu odváděti musel, jak jsme již o tom 17, 23. pravili.

Pán ve svaté horlivosti (Jo. 2, 17.) podjal se tu skutku, jejž sv. Jeronym mezi divy počítá. *Mezi všemi divy*, dí světec, *ten mi podivnějším se býti spatřuje, že člověk jeden na pohled nepatrný a vnějším veřejným postavením nevyneslý a tak malovážný, že Jej potom ukřižovali, že tento člověk mohl pouhým biče šleháním takové množství lidí vyhnati, stoly zpřevraceti a stolice zpolámati a jiné činiti věci, jichž by se ani nesčíslné vojsko nebylo podjalo. Ovšem z očí Jeho moc nějaká ohnivá a hvězdná bleskotala a velebnost božská v obličeji Jeho svítila.* Tu dokázal se býti Synem Toho, jehož chrám jest Luk. 2, 49., dědicem Davidovým, Panovníkem, jehož oni hledali a andělem zákona, jehož oni žádali Mal. 3, 1. Židé věděli o té připovědi Boží Jes. 56, 7.: *Dům můj bude modlitebnicí pro veškery národy slouti;* ale oni ač pro pohany síň ustrojivše zhola nedbali, aby pohanům ta síně byla skutečně tím, čím jim měla býti, totiž úvodnicí k dokonalému poznání Boha a zákona Jeho. Tudy zasloužili docela té výslipky, kterou jim Pán praví, že ze chrámu učinili *peleš lotrovskou.* Tak vece, poněvadž mysl, jakou oni při prodávání a kupování projevovali, od mysli, jakou lotrové v peleších se shromažďují, se nelišila, an sobě tím, že v chrámě aneb aspoň v síních a předsíncích chrámových se nalézají, ve hříšném počínání svém nijak překážeti nedali. I mohla vším právem se jim ode Pána vytýkati ona prorocká Jer. 7, 11. slova: *Zdaliž se dům ten peleší lotrovskou stal?*

Bylo to po druhé, co Pán takovou chrámu Božího očistu před sebe vzal, jak jsme již pravili. První dála se na začátku Jo. 2, 12., druhá na konci veřejného života Jeho. Při první povídal: *Nečiňte* domu Otce mého *domem kupeckým* Jo. 2, 16. Při druhé praví: Vy jste dům modlitby *učinili* domem netoliko kupeckým, nébrž *peleší lotrovskou.* Obojí se má k sobě jako slova: *Čiňte pokání* a slova: *Vy jste pokání nečinili* a tudy od vás království Boží odjato bude. Po prvé Ježíš co výstražný učitel a prorok se tam ukázal; při druhém vymítání zjevil se co přísný soudce. Vůbec poslední chvíle Páně ode vjezdu povahu soudcovskou na sobě mají, a všecko, co činil a co mluvil, rázem tím značeno jest, kletba nad fíkem vyrčená, proroctví o zkáze Jerusaléma, běda nad farisey a zákoníky pověděná. Zasedl, přeháněl stříbro a vyčisťoval zlato Mal. 3, 3. zlomil berlu líbeznosti, an lid byl zlomil berlu úmluvy Zach. 11, 10. 11. Obojí očista chrámu symbolická byla. První značila překážky a závady, pro které lidé Pána nepřijali; druhá označovala, co se těm dostane, jenž přese všecko kázaní Páně v zarytosti ostali. Obojí označovala, že Pán přibyl na svět, aby duchovní chrám, lidská srdce, ode plam a poskvrn očistil. Druhá spolu označovala soud a oddělení těch, jenž druhdy po druhém Páně příští od vyvolenců odrůzněni budou. Co dí: *Psáno jest: Dům můj* atd. vzato, jak jsme pravili z proroka Jes. 56, 7. Jer. 7, 11.; nechce Pán říci, že to nějaké proroctví bylo, které by jen o vrstevnících Jeho platilo, nébrž dí, že co tam za časů Isajáše a Jeremiáše se dálo, to se posavad děje, aniž pak u věci té vyššího stupně došli. Ostatně dotýkáme, že rukps. místo *učinili jste* čtou: *činíte;* leč o tom nehodí se pro nepatrnost déle nesnadniti.

Poslyšme raději ještě, jak se o vymítání tom prohlásil sv. Béda. Vece: Jestliže Pán z chrámu vyhnal lidi, jenž prodávali v síních jeho věci k službě Boží potřebné, což myslíte by učinil, kdyby viděl ve chrámě smáti se, rozmlouvati a jiné tropiti neslušnosti?

Tak sv. Béda. Leč vizme, co dále se ve chrámě.

14. I přistoupili k Němu slepí a chromí ve chrámě a uzdravil je. 15. Uzřevše ale velekněži a zákoníci divy, kteréž činil a pacholata, ana volají ve chrámě a praví: Hosanna Synu Davidovu, rozhněvali se 16. a řekli Jemu: Slyšíš-li, co tito praví? Ježíš pak řekl jim: Ovšem. Nikdy-liž jste nečetli: Z úst nemluvňat a ssajících dokonal jsi chválu? 17. A opustiv je vyšel ven z města do Bethanie a tam zůstal.

Veřejně v chrámě uzdravuje Pán, aby všemu národu tu shromážděnému zřejmo bylo, že On jest ten, o Němž psáno Jes. 35, 5. 6. *Tehdá se otevrou oči slepců, uši hluchých, poskočí chromec jako jelen a rozřešen bude jazyk němých.* Vede sobě Pán všelijak právě po královsku. Dřívěji co *Panovník* (Mal, 3, 2.) palác svůj očišťuje, nápotom v něm mešká a královskou štědrotou dary své rozdává. Ale ta Páně štědrota, ti divové, ozvláště pak ta skrze divy a zázraky projevená a provoláváním lidu a dětí uznaná moc Jeho mrzela radu vysokou, velekněze

totiž a zákoníky, a velikou nevoli jim působila. Lidu napomínati a jim mlčení poručiti se oni neosmělili bojíce se bez mála, že nemnoho pořídí a že by to provolávání tím více sesílelo a stuželo. Tudy s přetvářenou tichomyslností jenom Krista oslovují řkouce: *Slyšíš-li, co praví tito?* Proč neokřikneš jich a jim té neslušnosti nebráníš? Ale Pán na to odpovídá, že Mu ovšem čest a sláva ta patří, anoť již v žalmech o ní předpovědíno bylo. Čili vám neznámo, vece, vám, jenž písma jiným vykládáte, co tam. 8, 3. se praví, že Bůh z *úst nemluvňat a kojenců sobě chválu připravil?*

Žalm osmý opěvá v nejbližším smyslu velebnost Boží v přírodě rozlitou, pro kterou i ta nemluvňata a kojeňátka ve chválu Boží se vylévají. Ve smyslu obvýšném odnáší se žalm ke skutkům nadpřírody skrze Krista vykonaným v ten spůsob, že i ta nemluvňata a pacholata podle nepředpojatosti svojí ve skutcích těch spatřují prst Boží a moc tutéž stvořitelskou, jenž v přírodě se jeví. *Vy ale*, vyslípá a vytýká Pán fariseům, zákoníkům a velekněžům, pro zamřelost zraku svého duchovného slávy té spatřovati zhola nemůžete. Ješto žalm ten o chvále Bohu zjednané mluví a Pán ve své odpovědi za toho se pokládá, k němuž ta chvála se odnáší; tedy ovšem se za toho vystavuje, jenž veškerenstvo stvořil. Slova *kojenec a nemluvně* nesmějí se hnísti a tlačiti; vůbec pacholata se jimi naznačují, a víme, že matky hebrejské do tří let kojily 2. Mach. 7, 27. Byla to snad pacholata, jenžto s rodiči na pouť do Jerusaléma přišla anebo to byla mládež ve chrámě vychovaná a k službě Boží oddaná, a to jejich vyvolávání nějaký ráz liturgický do sebe mělo. A tudy otázka zákoníků: *Slyšíš-li, co ti praví*, měla ozvláštní význam, jakoby řekli; snad-liž chápeš, s jakou ctí až božskou se tito Tobě vylévají? Z čehož viděti, že Pán slovem *ovšem* podobně za toho se prohlásil, k němuž se žalm ten odnášel. *I zanechal* jich co nehodných prohlídaje k tomu, aby před časem neuchopili Ho a v hádku toho dne s Ním nevešli. Odebral se do *Bethanie* asi hodinu od města vzdálené, jenž ležela pod horou Olivetskou a posud se vidí, jméno El Azarieh nesouc na památku, že tam Lazar ode Pána vzkřísen byl. Jak děti tenkrát Pánu slávu provolávaly, an velmoži a učenci Jej zamítali, tak posavad zamítají a popírají moc a slávu Jeho lidé zarozumělí, pyšní a na učenost svou hrdí, an duše dětinné přirozenou silou a vnadou se k Němu vábeny cítí a povinnou čest Mu dávají.

Na noc Pán sice ostal v Bethanii, ale ve dne se opět a to hned z rána do Jerusaléma odebral, ve chrámě učiti hodlaje. O tom čteme dále:

18. Ráno pak navraceje se do města zlačněl. 19. A uviděv fíkový strom jeden vedle cesty šel k němu a ničeho nenalezl na něm leč lupení toliko. I dí jemu: Nikdy z tebe ovoce neroď se na věky. I usechl hned fík ten. 20. A uviděvše to učeníci podivili se řkouce: Kterak jest tak hned usechl? 21. Odpověděv jim Ježíš řekl jim: Amen pravím vám, budete-li míti víru a nepochybovati, netoliko tu věc na fíku učiníte, ale kdybyste i hoře této řekli: Zdvihni se a vrhni se do moře, stane se. 22. A všecko, čehokoli prositi budete na modlitě věříce, obdržíte.

Ježíš člověkem jsa skutečným také skutečně lačněl a netoliko napohledně. Často se postíval a po celé noci modlíval se úsilně i nemohlo jinak býti leč že to namáhání, připustíme-li skutečnost a opravdivost člověcké přírody Jeho, lačnost následovati musela. Vyšel ráno z Bethanie, ale nedí nám žádný evangelista, žeby byl ráno již jedl, naopak z lačnosti jeho můžeme souditi, že dne toho ničeho nepožíval, jakož také před hodinou třetí t. j. naší devátou u Židů se ničeho nepožívalo Act. 2, 15. Někteří vykladatelé za to mají, že Pán toliko postavným lačněním lačněl, anebo, což ovšem zní lépe, že ohladněl lačněním samovolným; ale nevidíme, proč bychom o *přirozeném* hladu mluviti nemohli. Ve zlačnění svém spatřil fík podle cesty (bylo to v pondělí ráno) jakož fíkové neštěpní rádi u prašnatých cest se dařili a blíž Bethanie a Betfagy fíkové rostli, jak již ze jména Betfagy viděti. Fík napřed nasazuje plod hruškovitý a dutý a v dutině té leží květ, potomně teprv lupenové vyrážejí. Když tedy listí bez ovocného násadce na něm se nalezají, jest to znamení, že neúroden jest, jak při stromech jiných, když nemají květu. V krajinách svaté země třikrát ovoce fíkové zraje, z jara, v letě, na podzim; jarní fíkové dozrávají dříve než strom se docela olupení, podzimní přezimují od jara na stromech, nebyla-li velmi krutá zima. Jos. Flavius vece Vál. Žid. 3, 10, 8., že po deset měsíců ovoce na fíkovém stromě při genezaretském jezeru se udržuje. Pán

lačněje hledal fíkův buď ozimých buď raději raných, tak řečených bokorů; nebo ač *nebyl čas fíků*, jak vece sv. Mr. 11, 13. t. j. ač ještě všeobecně fíky nedozrály, přece strom tento maje listí dělal naději, že již má fíky zralé taky. Marek výrokem *nebyl čas fíků* příčinu dává, proč Pán k jiným stromům fíkovým se neobrátil, ana krajina ta jich toli měla; poněvadž totiž fíkové jiní pro nebytí času fíkův neměli také žádných lupenův a tudy arci naděje nevzbuzovali, že by se na nich fíkové nacházeli. Fík tento *jeden*, jak o něm evangelista Matouš dokládá, stál bez mála na zištnějším a úrodnějším místě a jiná léta snad o mnoho dříve na něm fíkové zráli. Buď jak buď, lupení to jeho dávalo nějaké právo, také ovoce a plodu od něho vyhledávati. A právě pro tuto zvláštnost svou fík tento vyznačoval národ israelský, kterýž tak ozvláštní péče Boží užíval a zvláštní skvěl se okrasou, an ostatní národové neúrodni, bezlisti a lysi byli. Zákon Boží jeho, služba Boží jeho převelebná, knihy jeho prorocké, historické a poetické, nauky jeho, ano i ty sbornice jeho byly mu zvláštní ozdobou, kterou nade vše jiné národy předčil jak onen strom nad jiné stromy fíkové. I mohlo se ovšem očekávati, že národ ten ovoce hojné dobrých skutkův nésti bude. Avšak se jinak býti shledalo, strom ten chor a zkažen byl a listí maje přece žádných plodů neměl, ovoce nevydával, lid ku Kristu se neznal a všecko stromu toho t. j. lidu toho opatrování a vzdělávání bylo marno a ješitno. Došla však doba dlouhočekání Božího, anoť všecko jistý čas má. A tudy pro oznámení přešlého a pominulého již hojemství a shovívání Pán stromu tomu t. j. v podobizně jeho Židovskému národu laje, zlořečí a jej proklíná, tou měrou osud lidu toho, jenž jej za Tita zastihl, předkem prorocky a výstražně na odiv vystavujíc. Dí: *Nikdá z tebe ovoce neroď se na věky!* Že tím prokletím fíkového stromu zavržení lidu israelského se označovalo, to nejprvnější otcové církve zřejmě naznávali. Aniž potřebí bylo, aby Pán učeníkům to nyní vykládal, an nyní dílem jinam mysl obrácenu míti měli, dílem nyní význam ten podle podobných v Starém Zákoně příchozích porovnání tušiti mohli Jer. 24, 1. n. Os. 9, 10., dílem ale ozvláště věc ta, jak tam ta o chrámě těla Jeho Jo. 2, 21. 22. jim později ozřejměti měla. Měli Židé listí, okrasu stromu, měli totiž přednosti před jinými národy; ale pro ty přednosti jim od Boha udělené měli právě v Krista uvěřiti a bohulibým životem dosvědčiti, že přednosti ony jim nadarmo uděleny nebyly. Kromě toho, jak sv. Zlatoúst klade, chtěl Kristus mocnost svou soudnou a trestnou ukázati a dolíčiti toho, že ovšem, kdyby sám nechtěl, Židé by ho ukřižovati žádnou měrou nemohli. Spolu to bylo také potvrzení učeníkův u víře, jak z násl. viděti. Slova *na věky* (neploď ovoce) potahují se jenom k stromu, nepak k národu Židovskému, o němž Rom. 11, 25. sv. Pavel uložení Boží projevuje, že na konci věků, až pohané do církve vejdou, také se ku Kristu obrátí a tak ovoce ponese. Dokládáme, že hlad Páně dle sv. otců symbolicky onu touhu a snahu vypodobňoval, se kterou Pán spásy lidu israelského hledal.

Když učeníci spatřili, že fík usech, což se stalo dne druhého, jak Marek přičiňuje 11, 20., podivili se velice a pravili, buď otazně, buď s voláním a jevením svého podivení: *Kterak na kvap usechl fík ten!* Apoštolé ostávají toliko při podivnosti věci té státi, ku příčině a významu tentokráte ještě nepronikajíce. Dojem nemohl jinaký leč veliký býti. Tak krásný a bujný strom a přes noc, kdež jiní stromové zotavují se rosou, sprahnul a usechl! Tím více divili se, an Pán jenom o neplodnosti, nepak o uschnutí stromu v kletbě své byl mluvil. Ježíš na otázku aneb na podivení jejich z příma neodpovídá, nebo ve svých odpověděch obyčejně neostával při jednotlivém případu a jednom ději; on raději obecnou nauku jim předkládá. Dí: *Budete-li míti víru a nepochybovati, nejenom věc na fíku učiníte, nébrž kdybyste i hoře této řekli: Zdvihni se a vrhni se do moře, stane se. A všecko, očkoli poprosíte na modlitbě, obdržíte.* Praví tedy, že nic není nemožno tomu, kdo víru má a ve jménu Ježíše něco k spáse lidí a k slávě Boží náležitého s důvěrou žádá. Takový, dí Pán, netoliko bude moci to co se dálo na fíku vykonati, nébrž také věci mnohem větší činiti bude moci, jak Pán ve stupňování ode fíku k hoře a přenesení jejímu do moře vysvětluje. Očkoli poprosí s vírou a důvěrou v Krista (nebo slovo *věříce* ku Kristu se táhne) všecko obdrží. Leč věty ty již 17, 19. 20. 7, 7. 18, 19. vyloženy byly a tudy se jimi meškati nebudeme. Mocnost víry se jimi vytýká a když víra pramenem modlitby jest, tenkráte stává se, oč člověk se modlí. Ctnosti bez víry, dí Ambrosius, jsou listové, znají se zelenati, ale nemohou prospěti; okláceny bývají větrem, nemajíce základu. V hoře symbol pohanstva, ve fíku Židovstva se spatřuje; obojí mají odkliditi t. j. obrátiti ku Kristu. Ostatně, zdá se, Pánu tanulo

na mysli proroctví Mich. 7, 1. *Běda mně, neb učiněn jsem jako ten, kterýž sbírá na podzim paběrky vína, není hroznu k jídlu, raných fíků žádala duše má.* A máme-li přidati allegorický či tropologický výklad: lační Pán spásy naší a na den smrti naší přijde ohlednout, zda strom života našeho plody nesl; u koho nenalezne plodů, nad tím vynese soud podobný soudu nad fíkem neúrodným vyneseném.

Šel ale Pán, jak již bylo povědíno, do chrámu. I vizme, co toho dne se tam přihodilo.

23. A když přišel do chrámu, přistoupili k Němu, an učil, velekněži a starostové lidu řkouce: Jakou mocí ty věci činíš? a kdož Tobě dal tu moc? 24. Odpovídaje Ježíš řekl jim: Otáži se vás i já na jedno slovo, kteréž povíte-li mně, i já vám povím, jakou mocí toto činím. 25. Křest Janův odkud byl? s nebe-li či z lidí? Ale oni rozmýšleli řkouce: 26. Díme-li: s nebe, řekne nám: Proč jste tedy nevěřili jemu? Pakli díme z lidí, bojíme se zástupu; nebo všickni měli Jana za proroka. 27. I odpovídajíce Ježíšovi řekli: Nevíme. Dí jim také On: Aniž já povím vám, jakou mocí toto činím.

Vysoká rada židovská nemohouc posaváde proti Kristovi nepřímým zakročováním ničeho pořiditi a poslední vítěznou Páně cestou se pobouřivši, z příma otázku na Něho skrze některé zástupce a posly svoje vložila: Jakou by mocí *toto* t. j. ty věci *činil*, kteréž Ho nejnověji činiti spatřovali. Synedrium co nejvyšší stolice soudná u věcech náboženských domnívalo se tu ve svém právu býti, aby se jim Kristus zpravil a vyměřil z počínání svého. Praví oni: *toto, ty věci činíš;* věcmi těmi nerozumějí toliko vyučování jeho, ve kterém Ho právě postihli, nebo vyučoval již déleji dvou aneb tří let a neučinili té otázky na Něho. Nébrž rozumějí oni spolu veškery děje posledních dnů, vjezd ten slavný, očištění to mocné chrámu, ovšem pak také přede vším to vyučování jeho. I zdálo se jim, že přímá odpověď nějaká ode Pána dáti se musí, odkud moc onu k vyučování a k osobování sobě té nad lidem i v síncích chrámových vlády obdržel? Dí evangelista *velekněží a starší lidu*, ač ač jindy velekněze a zákoníky klada, poněvadž zde autoritu vyjádřiti chce.

Pán odpovědi přímé nedal, dobře věda, že synedristům poslaným jakož celé té radě nejde o to, aby pravdu poznali, nébrž aby nějakých prostředků došli, jimiž by Ho v nesnáz uvésti a na Něho žalobu zosnovati mohli. Však ta odpověď Jeho dostatečna byla pro ty, jenž dobrou vůli měli, a mohli ovšem jistoty v té věci dojíti, kdož jí dojíti volili. Ale ani s přímou odpovědí se neoštídal a ji hned později (níže 33—40.) v podobenství pronesl, dříve zpětnou otázkou zlovůli jejich zkrotiv a uklidiv, aby poznání pravdy na závadu nestrčilo, nébrž aby jim pravda samozřejmě a z vlastních vývodků jako do rukou a dlaní vešla. Táže se: *Což smýšlíte o Janovi? Odkad byl křest jeho* t. j. celá jeho úloha, celý úřad, celé počínání, kázaní, vyučování, působení jeho; tak se slovo *křest* šířeji béře, jak na př. slovo *obřízka* v písmě tytýž celý Zákon Starý vyznamenává Gal. 5, 3. *Oni ale rozvažovali u sebe: Řekneme-li: z lidí, báti se nám přijde lidu, an veškeři za proroka jej mají; řekneme-li: z Boha, tedy nám řekne: proč jste mu neuvěřili?* Viděti, v jakou nesnáz je přivedla otázka Páně, do jámy, kterouž Pánu kopali, nyní sami upadli a jak vyváznouti nevěděli. Kdyby byli vyznali, že Jan měl poselství od Boha, tu by byli také vyznati museli, že to, co o Kristu pravil, Jej Messiášem býti kázaje, pravdivá pravda jest, a byli by ovšem Krista uznati a v Něho uvěřiti museli. To však zaryté pýše jejich se docela příčilo. Jana Křestitele ale za pouze ode člověkův poslaného, za neproroka, za samozvance vysloviti, což by ze záští proti Kristu přeochotně byli učinili, to jim bylo s pomyšlením, poněvadž veškeren lid by byl proti nim povstal. I museli tu za lubem držeti svou nevěru o Janovi pro strach lidu, kterýž Jana Křestitele všeobecně za proroka a za předchůdce velikého lidu Božímu připravovaného spasení nějakého držel. Odpověděli tedy v zarytosti a lživé nestydatosti své: *Nevíme.* Tak doufali nejlépe a nejlehčeji i nesnáze svojí zbýti. Ježíš sice mohl i z této jejich odpovědi je do veliké nesnáze a v záští lidu uvésti a aspoň jim veřejně říci, jak tam soukromě pravil Nikodémovi Jo. 3, 10: Vy jste učitelé v Israele a nevíte věcí těch? Ale nechtěl z té jich nesnáze tou měrou kořistiti, nébrž toliko jim odpověditi odepřel, ovšem ale pokládaje, že oni sami se odpovědi pravé z toho, nač se jich otázal, domysliti museli.

Všickni tři synoptičtí evangelisté sho-

dují se v tom spůsobu, jakým vyslanci vysoké rady *mezi sebou rozvažovali*. Tito ovšem varovali se myšlénky své projeviti, ale netoliko Pán je dobře prohlídal, nébrž tentokráte i sami apoštolé myšlének jejich se dohádati mohli, anoť povšechně známo bylo, že vysoká rada o božském Jana Křestitele poslání žádné víry neujala.

Ale Pán než přímou onu odpověď oblečenou v parabolu předkládá, napřed podobenstvím zlobu srdce jejich tak jim odhaluje, že se k ní sami přiznati muscjí. Vece:

28. Ale co se vám zdá? Člověk jeden měl dva syny a přistoupiv ku prvnímu řekl: Synu, jdi dnes, pracuj na vinici mé. 29. On pak odpovídaje řekl: Nechci. Potom ale rozželev se šel. 30. Přistoupiv pak ke druhému řekl podobně. Ten pak odpovídaje řekl: Půjdu, pane, a nešel. 31. Který z těch dvou učinil vůli otcovu? Řekli jemu: První. Vece jim Ježíš: Amen pravím vám, že celníci a nevěstky předejdou vás do království Božího. 32. Přišel zajisté k vám Jan cestou spravedlnosti a neuvěřili jste jemu, celníci ale a nevěstky uvěřili mu, vy pak uviděvše ani jste se nekáli potom, abyste uvěřili jemu.

Podobenství to zjevno a zřejmo jest. *O vinici pracovati* jest království Božího skrze víru v Krista se přiúčastniti. *Člověkem*, jenžto šel na vinici, rozumí se Bůh; *synové* ti dva jsou lidé israelští dvojí povahy, jedni volni, druzí nevolni hlasu Božího poslechnouti; jsou to ti, o nichž hned Pán dokládá, celníci a nevěstky s jedné, fariseové a zákoníci s druhé strany. Tamti, když na ně došlo kázaní Janovo, aby na pokání se dali, v Krista uvěřili a tak říše Boží účastnými se stali, tamti díme odpírali se toho napřed, na pokání se dáti nechtějíce a tudy ani říše nebeské údy se státi nemohouce. Slyšíce kázaní Janovo nedbali života svého polepšiti, ač poslání s nebe Janovi neupírajíce. Ti druzí, zákoníci totiž, měli za heslo Bohu sloužiti a vůli jeho plniti a ti napřed s radostí Jana uvítali nadějíce se, že nyní zamilovaná myšlénka jejich o světské říši messiášské se uskuteční. Tak ovšem napřed tamti s nevolí a záštím, tito s nadějí a radostí Jana při vystoupení jeho přivítali. Ale brzo se u tam oněch i u těchto proměna dála. Oni jdouce do sebe dali se na pokání, šli a pracovali úsilně o spáse duší svojich, a z nevěstek staly se světice, jak Magdalena Luk. 7, 37. světci jak Zachéus Luk. 19, 2., ano z hříšných celníkův jak Matouš (výše 9, 9.) apoštolé. Fariseové ale v zarytosti, zarozumělosti a v domnění o svojí svatosti zůstali, Janovi neuvěřili a ku Kristu se nepřivinuli. Ano ani potom, když viděli, že je předstihují a upředčují hříšníci t. j. jich příkladem svojím k následování ponoukají, neusmyslili sobě, aniž své zaslepenosti zanechali, nébrž vně říše Boží ostanouce vyplnili výrok Páně: *první budou posledními*. O Janu, jehož kázaní tamti uvěřiti zpěčovali se, praví Pán, že *přišel cestou spravedlnosti* t. j. cestou, kterou spravedlnost vykazuje a předpisuje t. j. že šlechetný a bezúhonný život vedl, tak že ani fariseové mu ničeho vyslípati nemohli. Ovšem pak také k spravedlnosti napomínal již tím svým přísným životem, nad to pak výše kázaním svojím; ale rčení: *cestou spravedlnosti jíti* více k obcování než k vyučování prohlídá.

Sv. otcové spatřují kromě onoho nejbližšího výkladu ještě jiné v té parabole naučení. Dle nich se jí poměr pohanův a Židův ke spáse Kristově vyličuje. Pohané povoláni byli skrze zákon přirozený, ale zdráhali se přijmouti jej a k vyplnění jeho státi; když ale Jan a na to Kristus a po tom apoštolé jich ku pokání a k vejití do říše Boží napomínali, tu želejíce usmyslili sobě, víru v Pána ujali a království Božího se přiúčastnili. Židé ale dostavše Zákon od Boha slavně slíbili Exod. 19, 8. 24, 7.: *Všecko, co Bůh od nás žádá, učiníme*, ale slova ta a vůle Boží ustavičně na rtou majíce Krista přijmouti a království Božího se přiúčastniti odepřeli. Ještě svatí otcové obracují podobenství mravným spůsobem, je o sprostém lidu a o kněžích představených a učitelích lidu vykládajíce. Lid sprostý zabřednuv do hříchů na pokání se dává, což ale zřídka u poslednějších se děje. Tudy sv. Augustin conf. 8, 8. vece: Což jest? Neučení povstávají a království Boží uchvacují; a my v učenosti své plouháme se v těle a krvi! Či snad, že oni předešli, stydíme se jich následovati a nestydíme se, že již za nimi nejdeme?

Ale Pán ještě zřejměji zlobu nepřátelských těch Židů jim vypisuje a přímou o své moci, na kterou se výše v. 23. tázali, odpověď uděluje v následující parabole.

33. Jiné podobenství poslyšte: Byl člověk hospodář, kterýž štípil vinici a

plotem ohradil ji a vykopal v ní lis, ustavěl věž a pronajal ji vinařům a odcestoval. 34. Když pak se čas plodů přiblížil, poslal služebníky své k vinařům, aby vzali plody jeho. 35. A vinaři sjímavše služebníky jeho jednoho zmrskali, jiného zabili, jiného pak ukamenovali. 36. Opět poslal jiných služebníků více než prvnějších, a učinili jim tolikéž. 37. Posléze pak poslal k nim syna svého řka: Budou ostýchati se syna mého. 38. Vinaři ale uzřevše syna řekli mezi sebou: Tento jest dědic; pojďtež, zabijme jej a budeme míti dědictví jeho. 39. I chopivše jej vyvrhli ven z vinice a usmrtili. 40. Když tedy přijde Pán vinice, což učiní vinařům oněm? 41. Řkou Jemu: Zlé zle zatratí a vinici svou pronajme jiným vinařům, kteří by dávali mu užitek časy svými.

Parabola tato se především týká představenstva starozákonného, a tudy k *farizeům a zákoníkům* praví ji pověděnu býti evangelista Matouš. Ale poněvadž veškeren lid, jenž kolem Pána obhrnoval, ji slyšel, tudy sv. Lukáš 20, 3. ji *k lidu* řečenu býti povídá. Užívá Pán podobenství vzatého od vinice, poněvadž podobného již Jes. 5, 1. 2. užil Jesajáš a tudy těm, k nimžto se odnášela, řeč jeho známější, přístupnější a působivější byla. Lis, lisice či pres ze dvou dílů sestával, z čeřenu t. j. nádoby, ve kteréž hroznové tlačeni byli, a z kádě, tuny či stoudve v zemi zaražené, do kteréž mest vytlačený odtékal; tuna ta pro chladnutí nenečasto do skály ve vinohradě se vydlabovala. Lis střechou se obyčejně přikrýval, aby před deštěm chráněn byl; proti zvěři zas a zlodějům chránila vinici zeď a věž, ve kteréž poslední obývali hlídači či hlásní, v čas vinobraní ale i pán a držitel vinice s rodinou svou se tam ubytovávali. Obyčejně lis, jak z paraboly viděti, ve vinohradě se nalezal. Majetník vinice buď ji dal pro sebe obdělávati skrze nádenníky, buď ji dělníkům či vinařům za jistý peníz aneb za určitý díl úrody, buď také za jistou část obojího pronajímal, což se tuto v naší parabole dálo. Vinaři ti přijali obdělávání vinice; ale když pán od nich skrze sluhy své žádal užitku, tedy oni schápavše sluhy je pobili a kamenovali; což i jiným později poslaným služebníkům učinili. Příčina tohoto jejich sobě počínání se neudává, ale bez mála prosvitá, že pro sebe požitky vinohradu podržeti mínili; anebo byla-li vinice jim toliko k odělání vydána, jak se některým vykladačům vidí, tedy snad docela zanedbána a zapustlá byla. Ale prvnější důvod nejen bližší jest, nébrž vinaři sami jej udávají. Nebo když k nim poslán byl syn, tedy na místo, aby se ho, jak pán doufal, ustyděli a do sebe šli, oni zabili ho nadějíce se tak vinici tu k svému majetku potáhnouti.

Co se významu paraboly dotýče, shodně se veškeři vykladatelé v tom mají. *Pán* vinice jest Bůh, *vinice* jest církev Boží Starého Zákona Ž. 79, 9., kterouž štípil Bůh, když byl jí na Sinaji zákon vydal. Věže, lis, zeď *značí vůbec*, že Bůh lid svůj v Starém Zákoně vyvolený vším zaopatřil, čehokoli mu k dobrému prospívání potřebí bylo podle toho, co vece Bůh Jes. 5, 4.: *Což jsem měl činiti ještě vinici svojí, čeho bych jí byl neučinil?* Na jednotlivých slov výklad naléhati nesluší, an víme, že v parabolách a podobenstvích mnohé věci pro ozdobu toliko se praví, zvláštního významu nemajíce. Přece však vykladatelé někteří *zeď* smýšlejí býti zákon Boží, *věž* ochranu andělů atd., ač v tom neshodují se. *Odejití pána* vinice jest, ač má-li podrobně se vyložiti, vrácení se Boží do sídla svého nebeského ze Sinaje, kamž s nebe jako přibyl, aby vinici svou vštípil a všelikým příslušenstvím ji zásobil, aneb jest to čas prošlý přede vtělením Božím. *Čas ovoce* jsou rozličné doby v historii lidu Božího; neměl zajisté lid ostávati na stánovisku od Mojžíše vytknutém, nébrž měl znenáhla pokračovati, až by se ustrojil ku přijetí svrchované nauky Kristovy. *Vinaři* jsou představení církve starozákonné, učitelé lidu israelského, soudcové a kněží jeho, jenž Isaj. 62, 6. se strážci Israelovými jmenují a jimž církev onu ke cti Boží opatrovati, ovšem pak požitky a požitbami opatrování toho se žičiti se dostalo. Ovoce či *plody*, jež oddávati měli, jest čest a sláva Boží, Mal. 2, 2. vděčnost, láska a udržování lidu v zákoně Božím Ez. 34, 2. *Služebníci*, jež Pán vyslal ku požádání podatků či užitku, to jsou proroci Jer. 7, 25. Na těchto se vyplnilo to, co dí Jer. 1, 19., že se právě oni vinaři, představení a stavitelé církve, králové, kněží a rádcové proti nim spikli, jiné jak Eliáše vyobcovali, jiné ubili jak Micheáše 3. Reg. 22, 24., jiné zabili jak Isajáše, jiné utrýznili jak Jeremiáše, jiné ukamenovali jak Zachariáše 2. Chron. 24. 21. a Jerusalém okryl se krví prorokův 3. Reg. 18, 13. Podle dlouhoče-

kání svého Bůh s lidem svým shovíval a několikrát posly svoje k nim posýlal; dlouhočekání to vypisuje se slovy *opět poslal*. Poslal jsem k vám, dí u Jer. 7, 25. všecky služebníky své proroky přes den, povstávaje na usvitě a posýlaje. Ano s každým postoupením zlosti vzrostala milosrdnost Boží a vzrostáním milosti Boží podnášela se zloba Židův. Když pak *plnost věku* dozrála, tedy poslal Otec svrchovaného Syna svého. *Vinaři*, pohlavaři či přední lidé národu israelského a kněži jeho poznali ovšem podle divův a zázraků Jeho a podle výplně všechněch proroctví na Něm, že tím jest, kým se býti pravil a koho právě té doby lid israelský očekával; avšak se pro pýchu k Němu znáti nechtěli. I zachtěli přes tu všelikou svoji úrupnost přece lidem Božím býti, či dle paraboly, *zůstati v držení vinice* a všech jim v Starém Zákoně zamluvených dober a práv užívati; avšak sami ke svým zámluvám nijak státi nevolili. Tudy se uradili Jo. 11, 47. nn. Syna Božího na smrt přivésti. A Krista z okolí Jerusaléma vyvrhouce vně města ukřižovali Jej Hebr. 13, 12.

Předloživ jim Pán parabolu tu, vznesl na ně otázku: *když přijde Pán vinice, což učiní vinařům těm?* A oni všetečně sami úsudek na sebe vynesli, bez mála v překvapení svém dosahu a donosu své ku Pánu odpovědi neznamenajíce. *Zlé ony lidi zle zahubí*, pravili o sobě samých, jak tam 2. Reg. 12, 1—7. David sám proti sobě soud vynesl. Sv. Marek 12, 9. a Lukáš 20, 16. povídají, že slova ta Kristus pronesl a Lukáš klade, že kněži odpověděli Pánu: *Odstup to*, nestaniž se to. Ten napohledný odpor uklízí sv. Zlatoúst, an vece, že napřed slova ta pronesli kněží, jak to Matouš oznamuje, potom že Kristus toho jim potvrdil, jak Lukáš a Marek dodávají, načež oni poznavše, že tu o ně běží, pravili, jak Lukáš doložil: *Odstup to* . . . Leč Pán zřetedlněji na ně obrácení činí, an dí:

42. Dí jim Ježíš: Nikdá-li jste nečetli v písmech: Kámen, který zavrhli stavitelé, ten stal se hlavou úhlovou; ode Pána dálo se to a jest podivno v očích našich. 43. Protož pravím vám, že bude odjato od vás království Boží a bude dáno lidu přinášejícímu plody jeho. 44. A kdož padne na kámen ten, rozrazí se, na kohož ale by padl, potře ho. 45. A uslyševše velekněži a farisejové podobenství jeho, porozuměli, že o nich mluví. 46. A hledajíce Ho uchopiti báli se zástupů, nebo za proroka Ho měli.

Potvrzuje Pán toho fariseů a jich stoupenců o sobě samých výroku a dává jim na rozum, že neodstoupí osud ten od nich, jejž na sebe sami vyřekli byli, ač byli se ho dle sv. Lukáše odříkali. Potvrzuje pak toho slovy písmovými, vzatými ze Ž. 117, 22. Proměněnou metaforou Pán církev, již dříve vinicí jmenoval, nyní k stavení přirovnává, jak i Pavel praví církev svatou býti stavbou Boží 1 Cor. 3, 9. 2 Cor. 13, 10. Ef. 2, 21. 4, 12. Jež dříve nazýval *vinaři*, ty nyní jmenuje *staviteli*, a ten jenž dříve sloul synem, tuto zjinačeným ale v písmě zhusta užívaným podobenstvím Jes. 28, 16. Dan. 2, 34. Zach. 3, 9. slove kamenem, poněvadž jest pevným a jediným základem církve 1 Cor. 3, 11. Ef. 2, 20. Kristus slova Žalmu 117, 22. k sobě potahuje, odkad vidno, že ten žalm k Němu ve smyslu vyšším se odnášel, jak o tom již výše v. 9. pověděno a jak Židé místu tomu vesměs vyrozumívali. Jej, kámen úhelný, jenž celé stavení a celou budovu udržuje, a bez něhož se tudyž budova v nivec rozpadá, zavrhli stavitelé či budovatelé, představení totiž církve a náčelníci lidu Božího; to však předpovědíno bylo, aniž tím záměrové Boží zmařeni býti mohli. Nebo kámen ten *stal se kamenem úhlovým či hlavou* úhlovou. Tak nejenom tuto nazývá sebe Kristus, nébrž tak jej i apoštolé jmenují Act. 4, 11. Ef. 2, 20. 1 Petr. 2, 7. 8., poněvadž dvojí církev, ze Židův a z pohanův sešlou, v jednu budovu spojuje a dva národy, Židy i pohany, Ef. 2, 14. činí jedním národem, mezizdí rozbořiv; na něm spolehá celá budova spásy, an není jinak leč ve jménu Kristově spásy dojíti možno Act. 4, 12. Nad to za druhé sluje Kristus úhelným kamenem či kamenem úhla, poněvadž slovem *úhlův* mocnost, vláda a veleba se označuje, jak Jud. 20, 2. knížata israelská úhly slovou, Jes. 19, 13. knížata egyptská, 1 Reg. 14, 38. náčelníci národu podobným jménem se nazývají; a Jerem. 51, 26. vece o Babylóně, že z něho se již nebude bráti *kámen pro úhel a pro základ*, t. j. že nápotom veškeré moci zbaven bude. Chce tedy žalmista také říci, že Kristus duchovnou vládu ujme nade všemi národy.

Ale v obraze tom také ještě to leží, že se mnozí na Kristu pohorší a v záhubu padnou, jak o kámen nárožný se mnohý uhodí a potkne, jenž nepozorně a hrdě sobě okolo něho kráčí; na to zajisté narážejí místa

apoštolská svrchu uvedená, ohlídajíce se při tom na proroctví Isajášovo 8, 14.: *Aj na Sioně položím kámen urážky a skálu pohoršení.*

Smysl jest, jako by jim Pán pravil: Dobře jste odpověděli, království Boží vám odejmuto bude a na lid jiný se přenese, poněvadž jste kámen zavrhli; nebo vy, vy jste oni stavitelé a vy jste oni vinaři, jenž se proti Pánu spikli.

Od Hospodina se to dálo, vece žalm a Pán z něho; nestalo se to lidským zaměřením a snažením, že Israelité zavrženi a na jich místo pohané vzati jsou, a že Kristus kamenem úhelným učiněn jest; a tudy jest to s *podivením* patřiti celému pokolení lidskému. Židé tehdejší zajisté nenadáli se toho, že by pohané na místo jejich nastoupiti a oni z říše Boží vyloučeni býti měli, an ještě mnohem později sami apoštolé, když do nebe vstupoval Ježíš, o založení israelského světského království snili. *Podivno* to zvláště jest od té doby, co se to vyplňovati začalo, ode vzkříšení Páně totiž, jímž Kristus za kámen úhelný skutečně ustanoven byl, načež odjato bylo království Boží od Židů a dáno pohanům, jenž by, jak vece, *činili ovoce* či přinášeli plody jeho. Nedí, že *činí* a přinášejí, aniž opisuje nějaké pohanův zásluhy, nébrž vytýká záměr a účel povolání všeho pohanstva. Tím ale nepřímě vyslípá Židům, že oni ovoce žádného nenesli a tudy výhod a blahot lidu Božího zbaveni byli; nebo *ulomeny jsou ratolesti štěpné té olivy pro nevěru jejich*, jak jiným obrazem dí sv. Pavel Rom. 11, 19. 20.

Židé *kámen dotčený* sice zavrhli, ale beze všeliké s ním styčnosti nijak nemohli zůstati. Tudy Pán jim nyní udává, jak se k tomu kamenu nyní povahovati budou; čímž spolu pokutu, kterou jim negativně byl vylíčil v odjetí Božího království, nyní positivně vypisuje. Mohli ovšem zavrhnouti kámen, ale bez něho nemohli se obejíti. A tu dvojí věc toliko možna u nich byla, poněvadž již kamene se byli odčetli; buď totiž zavadí oni o kámen aneb kámen je přihrne a přikvačí. O obém mluví Pán a v tom sobě nějakým stupňováním počíná, an menší trest označuje potknutím se o kámen, větší trest ale přikvačením od kamene znamená. Kdo o kámen zavadiv padne, ovšem urazí se, ale takové škody netrpí jako ten, na nějž kámen padne. Neblah jest ten, kdo se na Kristu uráží, Jím pohrdá a tudy víru v Něho ujíti se zpěčuje; ale ten snad může se ještě na víru dáti a tak spasení svoje opatřiti, jak ten, který zavadil a padl, opět se zdvihnouti může, nebyl-li pád jeho smrtelný. Ale mnohem neblažším a docela ztraceným jest ten, na nějž kámen padne, na nějžto se svalí a se oboří a přikvačí jej t. j. jehož Pán na soudu odsoudí a na věky zatratí, jakož se tuto již soudem návěstným a náznačným dálo při Jerusalémé. Naráží při tom Pán na Dan. 2, 34., kdež se dí o kameni s hory bez rukou lidských odtrhlém, kterýž potřel zlato a stříbro, měď i železo; kamenem tím jest Kristus, jehož vláda všecky národy sobě podrobí, všechny říše opanuje a vše vrahy prutem železným říditi bude.

Poznali tu fariseové a zákoníci, že o ně tuto jde a hledali Krista všelijak chopiti; ale ostražitě a bojácně při tom si počínali, aby o tom lid se nedověděl, kterýž Krista *za proroka měl*, a tudy by veřejným Krista uchopením celý národ byli na sebe zbudili, shlukli a zbouřili.

Avšak Pán sám nedal se nástrahami svých nepřátel odhroziti od dalejšího viny jejich jim vytýkání a od výstrahy, aby nějak usmyslivše sobě sami záhubou svojí vinnými se nestali. Předkládá jim tudy ještě jiné podobenství, v němž jim vyličuje, že jenom zarytou jejich zlobou se to stane, jestliže je pohané v říši Boží předstihnou.

Hlava XXII.

Parabola svatby královicovy o povolání k říši Kristově a 11. rouchu nesvatebném; 16. otázka o dani na Pána vzložená; 23. o vzkříšení z mrtvých; 36. o největším přikázání; 41. o Messiáši synu a spolu pánu Davidovu.

1. I odpovídaje Ježíš pravil opět v podobenstvích jim řka: 2. Podobno jest království nebeské člověku králi, kterýž učinil svatbu synu svému. 3. I poslal služebníky své povolat pozvaných na svatbu, a nechtěli přijíti. 4. Opět poslal jiné služebníky, řka: Povězte pozvaným: Aj oběd svůj připravil jsem, volové moji a pickové zbiti jsou a všecko hotovo, pojďtež na svatbu. 5. Ale oni zanedbavše odešli; jiný na popluží svoje, jiný pak po kupectví svém; 6. ostatní ale zjímavše služebníky jeho a zhanobivše je zabili. 7. Král však uslyšev to rozhněval se a

poslav vojska svá zahubil vražedníky ty a město jejich zapálil.

Odpovídá Pán ne na otázku nepřátelů svojich, nébrž na záměr a úmysl jejich zlý, za kterýmž Ho lapiti chtěli, jenom pro strach před lidem se toho neodváživše. Parabola tato o svatbě královicovi strojené stejný má směr jak předešlá o vinařích; chce zajisté Pán nepřátelům svojim předpověděti, co jich očekává, ač nedají-li se na jiné smýšlení a nepřijmou-li Ho za toho, jímžto se býti prokázal. Příbuzna jest této parabole parabola u sv. Luk. 14, 16—24., ale tožna nikoli není, ana tamta u Lukáše jinou dobou a jiným směrem, ač podobným, předložena byla. Parabolu sv. Luk. zajisté pronesl Pán v domě náčelníka nějakého farisejského při večeři, když byl jeden z hostův učinil to zvolání: *Blažen, kdo jísti bude v království Božím.* A tu se toho ujav Pán předložil jim o svatbě parabolu, v níž jim nehodnost pozvaných k ní Židův a povolání místo nich pohanův vylíčil. V naší parabole u sv. Matouše ale Pán spolu praví napřed o tom, jenž Židy pro nevěru zastihne, zlém osudu v. 6. a 7. a nadto se od v. 11. nová myšlénka přičiňuje, že také mezi pohany pozvanými nehodní od hodných odloučeni budou. Jest tedy naše parabola přese všechnu dotčenou podobnost jiná, než tamto u sv. Lukáše. Ostatně již v Starém Zákoně Prov. 9, 1. o Moudrosti Boží praví se, že přistrojila stůl a dala volati na zděch městských: *Pojďte, jezte chléb a pijte víno, jež jsem nalila vám.* Tatáž pravda musí vícekrát přednášena býti, podle toho, jak kde a kdy toho potřeba káže.

Co se nejprv zevnějšku a obalu paraboly týká, nebude od místa na některé obyčeje východních národů pro lepší smyslu pochopení poukázati. Provdání dcer a ožnění synův v orientě obstarává otec a synovi manželku a dceře manžela ustanovuje. Svatba za doby Páně se držela v domě otcovském, do něhož nevěsta od příbuzných a přátelů se slavně uvedla. Obyčejně se za to má, že hosté skutečně v životě dvakrát se na svatbu pozývali, nejprv vesměs a vůbec, potom určitěji s ustanovením dne a hodiny; po prvé sice se jim oznámilo, že bude svatba, vlastní ale k svatbě povolání se při pozvání druhém dálo. Avšak toho o své váze nechajíce přidáváme se k význačné příčině druhého hostů v parabole povolání, že to dálo se pro dolíčení nauky, že Bůh všecko činí, aby lidi ku poznání pravdy a tudy ku spasení přivedl. 1. Tim. 2, 4. Zdráhali se hosté ovšem přijíti na první pozvání; ale doufal král, že usmyslí sobě, a tudy po druhé a důrazněji volati jich poručil a pro ochotnější jich přibytí udává, že *oběd již připraven* a pro večeři, kdež teprv pravá hostina se držívala, *všecko přihotoveno* jest. Ale pozvaní nedbali na to opětované volání, ano někteří z nich tak se zapomněli, že *služebníky* pro ně poslané *zhaněli a zbili*, bez mála se svatbou tou se nesrovnávajíce a ji za sobě protivnou a domnělým právům svojim újemnou pokládajíce. Nepřišli jedni tedy pro zisk tělesný, druzí pro dumu a pýchu; těch vad odřeknouti se nechtějíce raději cti a svatbě výhost dali. Tudy král tu hanobu a příkoru sobě učiněnou potrestal, poslav vojsko, jenž město těch buřičův zapálilo a je samy na smrti pokutovalo. Nebo, vece, *nebyli hodni svatby té.*

To jest prvý díl paraboly, který o sobě zavřitý smysl dává a ve kterémž Pán onu pravdu na oči vystavuje, že *mnozí povolání* jsou do církve Boží, ale že jich málo přichází, an *málo vyvolených* jest, jak nížeji zavírá. *Král* v parabole jest Bůh, jenž králem sluje pro velebnost svou, jsa Král králů 1. Tim. 6, 15. a pro nádheru svatby, kterouž Synu svému přistrojiti dal. *Syn* jest Kristus, kterýž nezřídka chotěm sluje, jak svrchu 9, 15. již viděli jsme sr. Jo. 3, 29. *Choť* jest církev Ef. 5, 32., kterou sobě zasnoubil, pro kterou člověkem stal se a na kříži umřel. *Svatba* jest čas putování Krista na zemi, kázaní Jeho, Jeho ku pokání napomínání; jest oplývání to církve milostmi ode Krista zaslouženými a nadávání ji slastmi a mocnostmi věku budoucího Hebr. 6, 6. Pozvaní jsou Israelité, kteřížto záhy, dříve nežli se svatba počala t. j. nežli Kristus církev svou zakládati počal, k vejití do ní povoláni byli. *Nebo služebníci Královi* jsou proroci, kteříž lidu Božího napomínali, prosili, jemu hrozili, a čím více se blížil příchod Páně, tím doléhavěji lidu toho volali. Když pak již na té *době* se svatba ocitnula, t. j. když již Kristus přibyl a církev zakládal, tedy poslal *jiné sluhy*, apoštoly svoje, aby je na svatbu již přivedli, předložíce jim bohatost milostí a darův Božích a svrchovanost dober, jichžto dojíti mohou uposlechnutím svojím a svým ke Kristu se přivinutím. Nebo *dobytkem krmným a voly* bohatost milostí a darů Božích a ta Boží ochota a milosrdnost se rozumí, kterou nechce, aby některý člověk se spasením minul se. Ale Židé neuslyšeli hlasu sluhův Královych; někteří z nich zůstali netečni, nedbajíce na volání Páně, nébrž po věcech zemských se rozptylujíce a toliko o *popluží*

a *kupectví* snahu vedouce t. j. toliko a jedině o věci tělesné pečujíce, a spasení duše, nauku Páně, milosti Boží v ní propůjčované za nic kladouce, ana jim ta v tělesnosti, pýše a lakomství zabředlost svrchovanou cenu povolání toho poznati bránila. Druzí ale ještě dále pokročili, a pozvání to opětované za zasahování do svých výsad kladouce vychrlili se s hněvem na apoštoly a úkoru a pohanění Act. 4, 3. 5, 18. 40., ano i smrt spůsobili jim, jak Štěpánovi, Act. 7, 52. nn. Jakobu apoštolu Act. 12, 1. n. Ale tu se proměnila Boží láska v hněv proti zlostníkům těm a Bůh poslal *vojska svoje, aby zahubila vražedníky.* Vojsky Božími jsou všecky věci, jimiž Bůh trest svůj spravedlivý nad člověkem, národem nebo lidstvem v skutek uvádí, na př. kobylky Joel 2, 25.; zvláště tak slují vojska ta, jimiž Bůh nad lidem israelským trest vynášel, tak na př. vojska assyrská Jes. 7, 8., chaldejská Jes. 13, 4. 5. Tuto se očividně rozumí, že Bůh na Židy pošle vojsko Římské, aby trest a pomstu nad lidem tím bezbožným vykonalo, načež Jerusalém spálen a lid rozprášen. To se jim dálo, že *nehodnými* se býti prokázali povolání toho, jak Pán v podobenství vece a jak Act. 13, 46. Pavel Židům vytýká, že se *nehodnými života věčného býti soudí*, t. j. býti dokazují řeč obživnou od sebe odmrštujíce.

Tou prvou částkou paraboly, jak praveno, dokazuje Pán, že jen ti, jenž hodni jsou, svatby dotčené se přiúčastniti mohou, a ovšem ti, jenž jakýmkoli spůsobem se jí neuhodnili, se vylučují a trestu podléhají. Ale Pán v druhé částce paraboly dáleji pokračujíc učí, že sami ti, jenž pozvání přijali a na svatbu přibyli, pro nehodnost z ní vyloučeni býti mohou. Nebo vece dále:

8. Tehdy vece služebníkům svým: Svatba sice hotova jest, ale ti, co pozváni byli, nebyli hodni. 9. Jdětež tedy na rozcestí a kteréžkoli naleznete, pozvěte na svatbu. 10. I vyšedše služebníci jeho na cesty, shromáždili všecky, kteréž nalezli zlé i dobré, a naplněna jest svatba hodovníky. 11. Vešed pak král pohledět na hodovníky, uzřel tam člověka neoděného rouchem svatebním. 12. I dí jemu: Příteli, kterak jsi sem vešel, nemaje roucha svatebného? On pak oněměl. 13. Tehdy řekl král služebníkům: Svázavše ruce i nohy jeho uvrzte jej do tmy vněšné: tam bude pláč a skřipot zubů. 14. Nebo mnozí jsou povoláni, ale nemnozí vyvoleni.

Vyšli svatební poslové dle velení na východy cest čili na rozcestí, kdež nejvíce lidstva se sbíhá a sbírali všecky, jenž se jim tu nahodili bez rozdílu, zlé i dobré, hodné, nehodné, bohaté i chudé, bližší Boha i vzdálenější od Něho náukou i životem. Pozývali, vece, *dobré i zlé.* Tím na um se dává, že Bůh nečiní žádného rozdílu, že přijímání osob u Něho není a že všecky k věčnému spasení přivésti hodlá. Výšeji v k. 13, 47. do sítě dobré i nedobré ryby přijaty byly a na poli Božím mezi pšenicí také buřeň a plevel se nalezá Mt. 13, 24. 38.

Když pak již všickni stolovali, přišel král na ně se podívat, zdaliž všickni v tom se náležitě nacházejí, čeho se pro úctu k svatbě na nich pohledávati může. I shledal hosta, jenž neslušně sobě tu vedl, *nevzav na sebe roucha svatebného.* Praví se, že na východě při svatbách obyčej panoval od Peršanův vzatý, že hosté od toho, jenž jich pozval, spolu svatebnými rouchy podělováni byli. Jestli to pravda (nebo prokázati se věc ta nedá), tedy by hněv králův ovšem tím snáze se vyložiti dal. Avšak ačkoli bychom, co se u dvora nádherného v Peršanech stávalo, na parabolu, v níž svatba ode krále se děla, přenésti mohli, přece nikde toho potřeba nevymáhá; mohl krále hněv pojíti, poněvadž se domu jeho neúcta stala tím v lepší a čistější oděv se obleknouti zanedbáním. Obyčej zajisté, mrav a slušnost sebou to přinášejí, aby člověk k hostinám vznešenějším jinak než co nejmožněji ustrojen nevcházel. Co jsme přeložili *hodovníky* či *stolovníky* jest původně ležitele či *ležící*, a slovo to upomíná na obyčej toho času také u Židů zavládlý, při hostinách na poduškách líhati; přijal se obyčej ten bez mála ode Peršanů Esth. 1, 6. 7, 8. a neví se, *kdy* u jiných národů přijat byl. Avšak u Židův obyčej *seděti* při stolení nevymizel tím docela, ač léhání na poduškách se dělo zvláště při slavných příležitostech. Ženy vezdy jenom *sedíce* jídaly.

Vida tedy král člověka nedosti slušně oděného, nad čím bez mála druzí stolovníci již se horšili, oslovil jej: *Příteli, kterak jsi sem vešel nemaje roucha svatebného?* Chce říci: *Kterak jsi vejíti se osmělil* v rouchu tak ošumělém? Čili neměla tebou vládnouti úcta k synu mému, ke mně a posléze k samým těm hostům? Nazývá jej *přítelem*, poněvadž Bůh ani když člověka odsuzuje, z

lásky své věrně nevypadá. On ale *oněměl*, neměl totiž, co by odpověděl, sám k sobě povídaje, že tím vinen sám jest, aniž na jiného vinu svou skládati může. I poručil král ve hněvu svém svázati ruce a noze jeho a vyvrhnouti jej *do vněšných temností, kdež pláč a skřehot zubů jest.* Co pláč, co skřipot zubů, co tma zevnější značí, o tom jsme již výše pravili 8, 11. 12. Temnost vnitřní, vece sv. Řehoř Vel., jest slepota myslí, temnost zevnitřní jest noc věčného zatracení. Tuto se *svazuje* spolu na rukou a na nohou, aby se vyjádřilo, že bezbranným a bezmocným odsouzenec jest a pokuty té hrozné nijak zniknouti moci nebude.

Toli postačí poznamenati o zevnějšku a obalu druhého dílu paraboly této a musíme již k významu a smyslu přihlédnouti.

Při vysvětlování tomto můžeme přestávati na výkladě o rozcestích, o vchodu králově a šatu svatebném. *Rozcestími* se rozumějí rozliční spůsobové života, pověr, služby boží pohanské a nauky mudrců jejich. Nebo Bůh za předešlých dob, vece sv. Pavel Act. 14, 15. *dopustil národům vlastními cestami kráčeti*, neposlav k nim totiž proroků. Pohané voláni byli do církve, když Židé vejíti do ní se zpěčovali. Ale ač s radostí přišli, neproto také všickni hostiny se přiúčastnili. To jest, čemu Pán tuto učiti chce, že i mezi povolanci nevšickni vyvolení Božího dosáhnou a že víra bez skutků člověka spasiti nemůže. Nebo, vece dále Kristus, *vešel král, aby spatřil*, kterak se upravili a ustrojili pozvaní hosté oni. *Vchod krále* jest skoumání na den soudný, v němž kdo nalezen bude s rouchem svatebným, připuštěn bude do slávy nebeské, an ten, kdo postižen bude bez něho býti, z komnaty nebeské se vyvrhne. *Roucho svatebné*, bez něhož na svatbě nikdo obstáti nemůže, není víra; víra jest vejití na svatbu, an nikdo do církve bez víry se nepřipouští, a ti, jenž zpěčovali se, pro nevěru svou přijíti se zdráhali. Rouchem tedy svatebným rozumí se *láska a dobří skutkové z víry pošlí*, což i velmi shoduje se s parabolou. Kdo zajisté na svatbu vejde, roucho svatebné musí nésti; kdo do církve vejde, ten života nového pilen býti musí. Vůbec v písmě svatém rouchem život se vyznamenává Ap. 3, 17. 18. Ef. 4, 24. Col. 3, 9. 10. Byli sice, poněvadž větší díl Židů pozvání na svatbu nepřijal, pohané bez rozdílu osoby povoláni; ale kdož pozvání přijali, to jest kdož do církve svaté jsou vešli, ti roucho svatebné obléci t. j. starého člověka s nepravostmi svléci a nového člověka Krista obléci měli, spravedlivosti a svatosti života pilni jsouce. Ef. 4, 24. Kdož toho se odpírá a v šat nový spravedlivosti a života svatého se neobláčí, ten ze svatebnice t. j. říše nebeské a z radostí jejích *vyvržen* a na věky vyobcován bude při soudu posledním. A *svázán* bude t. j. nebude již o své spasení pracovati moci.

Zavírá Pán parabolu slovy: *Mnozí jsou povoláni, ale nemnozí vyvoleni.* Propovědí tou k celé parabole, ale zvláště ku první části její se táhne, ač ona ovšem i ke druhé části přisluší. *Mnozí* vece v protivě nemnohých. Ovšem ale 1 Tim. 2, 4. všickni lidé do církve a k věčnému blahoslavenství se od Boha pozývají; ale nevšickni, nébrž jenom někteří volání a pozvu toho poslušni jsou. Potud zavírka týká se prvé poločásti paraboly, jak již praveno bylo. Ano i z těch, kteří volání tomu povolili, nevšickni hodnými se prokazují, nevšickni totiž svatebného roucha nevinnosti a zdoby dobrých skutků mají, a tím se táhne závěrka ke druhé poločásti paraboly. Takto se děje, že ač počet těch, jenž povoláni byli, náramný jest, přece těch, jenž skutečně povolání dojdou a blahosti svatebné se přiúčastňují, jen toliko skrovné jest stádce.

Někteří vykladatelé první povolání počínají od Jana Křestitele a druhé od Krista Pána i apoštolů a celou parabolu o jediných Židech vykládají, těmi, jenž nechtěli přijíti, rozumějíce pohlaváry a náčelníky židovské, a těmi, jenž přijali povolání, lid sprostý slyšíce. Leč užší a těsnější jest výklad ten nad slušnost a tudy předešlý námi uvedený místnější jest.

Svatí otcové obracejí právem parabolu tu na každou duši křesťanskou a na volání jí ku pokání, zvláště pak na tu, kterou Bůh často volá, ale která se zdráhá volání toho uposlechnouti, ana starost o věci vezdejší jí brání. Zdráhají se ale zvláště lidé učení, bohatí, zámožní a vysoce postavení na svatbu Páně jíti. A tudy se zvou lidé nízkého stavu, jak již tam výše 11, 5. bylo praveno, že *chudým se evangelium zvěstuje.* Ale ne hned každý, jenž do církve vešel, blahoslavenství již účastným bude, aniž všickni údové církve svati jsou a církev ne ze samých *vyvolenců*, nébrž z *povolaných* jenom sestává. Kdo netoliko na svatbu zván býti, což první částka svatby jest, nébrž i hostiny přiúčastniti se žádá, v čem část svatby druhá záleží, ten roucho, jenž mu na křestu svatém oblečeno bylo, roucho nevinnosti zachovati, aneb když je pokálel, v krvi beránka skrze pokání spráti a smýti musí.

Fariseové řečmi těmi uraženy se cítili a a tudy, jak dí dále sv. Matouš:

15. Tehdy odšedše fariseové v radu vešli, jakby polapili Ho v řeči. 16. I posýlají k Němu učeníky své s Herodiány řkouce: Mistře, víme, že pravdomluven jsi a cestě Boží v pravdě učíš a nedbáš na žádného, nebo nepatříš na osobu lidskou. 17. Pověz tedy nám, sluší-li daň dáti císaři čili nic? 18. Poznav pak Ježíš zlobu jejich řekl: Co mne pokoušíte, pokrytci? 19. Ukažte mi peníz daně. Oni pak podali Mu denáru. 20. I dí jim Ježíš: Čí jest obraz tento a nápis? 21. Řkou Jemu: Císařův. Tedy dí jim: Oddejtež tedy co jest císařovo císaři, a co jest Božího Bohu. 22. A uslyševše to podivili se a nechavše Ho odešli.

Předešlá podobenství byl Pán odpověděl na onu 21, 23. úředně předloženou otázku, jakou by mocí vykonával vládu svoji. Jimi zášť nepřátelů bezdůvodnou býti dokázal, ale spolu předpovídáním o zavržení jich nemálo je rozhořčil. Nyní rozdrážděni a rozjitřeni jsouce všelijak Pána zahladiti a skliditi usilovali. I uradili se zůstati na tom prozatím, aby v řeči Ho popadli skrze vznesení na Něho otázky, ve kteréž, jak domněli se, jim nijak odjíti se a jim nijak vyniknouti moci nebude. Nešla otázka ta úřadně, jak ona předešlá, nébrž ji položili fariseové co strana, jak viděti ze slova *učeníci* a z toho, že se s jinou stranou, Heródovskou, spojili. Jednali opatrně v tom, že sami nešli, nébrž učně své poslali; báli se zajisté, že Pán by lest jejich odekrýti a tudy veřejně je zahanbiti mohl. Nad to se spojili s Heródovci či Herodiány, podobně nepřátely Kristovými, aby tím důrazněji otázku učiniti a odpověď tím více osvědčenou odnésti mohli. Obě strany ty, farisejská a herodianská, nenáviděly se vespolek a protivny sobě byly. Fariseové za to měli, že lidu israelskému co vyvolenému národu Božímu ovšem naprostá neodvislost a svoboda přísluší a že bezprávím se to děje, když Římané od nich daní a poplatkův žádají; a tudy nenáviděli co nejvíce římského panství nad sebou. Heródovci či Heródiáni ale byli přívrženci rodiny Heródovy, která pomocí Římanův nad Israelským lidem vládu ujala a jejížto nyní panující členové, Antipas a Filip, tvorové římských císařů byli. To jest jedině pravý náhled o Herodiánech. Dřívější o nich přerozličné domněnky tuto šířeji uváděti a porážeti zbytečno jest, an větší díl jich se stanoviska teď přemoženého pochodí. Bratří kraličtí s nimi zápasí a kladou, že to byli buď dvořané Heróda Antipy, buď lidé, jenž Heróda Vel. za messiáše měli, buď výběrčí Heródovi, buď dokonce nová sekta Heródem Vel. založená, saduceům podobná. Nic toho s pravdou neobstojí, aniž také Skarić dobře o nich praví, že to vojáci Heróda Antipy byli, jenž daň od lidí vybírali. Nebyli ti Heródovci jiného leč přívrženci Heródovy rodiny, jak praveno. Tam u těch, u fariseů, zájem či interes církevný převládal, u těchto, u Herodiánů, vrchoval směr a interes politický; ale jakož se přihází v životě, že lidé sobě odporní proti společnému nepříteli se spolkují, tak i tuto nalezáme. Možná sice, že také Herodiáni Římskou vládu v nenávist pojali a tudy na ten čas, ano tajně napořád, k Římanům odpornou mysl chovali, ale proto se přece ty dvé strany, farisejská a herodianská, na sporech povahovaly; fariseové nemohli snésti toho rodiny Heródské k Římanům až k zapření bohoslužby židovské se lísání a pochlebování a nejeden kramol z toho obojetného Heródovců sobě počínání povstal. To jisto, že Herodiáni s farisey nestáli, nébrž jim všelijak se protivovali, tak jakož i tito proti nim se vzpírali.

Ti tedy se spiknuvše proti Kristovi a zálohy Jemu klásti se jmouce, aby Ho nějak v řeči polapili, vznesli na Něho tu otázku o dani, zdaliby ji císaři dáti slušelo? Napřed ale Pánu pochlebovali, moudrost, svobodomyslnost, nezávislost a nestrannost Jeho chválíce, jakoby od Něho samého pravdy v té věci dověděti se žádali, an jiní lidé zhola pro stranictví svoje pravé odpovědi schopni nejsou. Při tom jisti se býti domnívali, že jim Pán nikterak vyniknouti nemůže. Odpoví-li, že daň dávati potřebí, tedy Jej v nenávist uvedou u lidu a ukáží Jemu, že Krista marně a neprávě za proroka mají, ješto z bázně před Římany učí věc jim odpornou, že vláda Římská právem nad nimi panuje, an daň dávati přikazuje. Naopak-li ale rozhodne, že Římanům daň dávati nesluší, tedy nadáli se tím spíše se Ho sprostiti, an Římané k takové odpovědí netečni nezůstanou, nébrž odpovídatele co odpověděného nepřítele svého zajmou a dle přísného práva svého s ním naloží. Otázka ta v skutku choulostiva byla pro nesnosné břemeno daní, platů, cla a jiných podatkův od Římanův

na šíji národa židovského uvalovaných a od nájemníků tvrdě vybíraných. Nadto se, jak praveno, Židé za lid královský považovali, jenž ku panování povolán jsa žádnému podléhati, ovšem pak daň platiti nemá. Tudy nezřídka horlivci či zelóté jednotliví povstávali a lid proti Římanům bouřili daně jim dávati zbraňujíce, jakým byl Theudas a Júdas Galilejský, o nichž Act. 5, 37. a Josef Flav. vál. Židov. 2, 8, 1. Zdálo se nezbytí pro Pána.

On prozíraje lest jejich pravil: *Co pokoušíte mně, pokrytci?* Tak je nazývá, že tváříce k Němu úctu záměr záhubný proti Němu zosnovali. Nebo jak Luk. 20, 20. vece: šetříce a číhajíce poslali úkladníky, kteříž by se *spravedlivými býti stavěli*, aby Ho podelstili v řeči a vydali vrchnosti a moci vladařově. Otázku jejich jmenuje Pán *pokoušením*, poněvadž ji nepředložili ze snahy po poučení, nébrž ze žádosti Krista zatratiti. Otázka jejich, zdali mají platiti daň, byla dogmatická a právná i náboženská spolu a zahrnovala v sobě otázku, zda vládu Římanů vůbec přijíti a s ní se snášeti mají a zda to jejich Římanům poddanství neprotiví se zásadám náboženským, podle nichžto buď Hospodin sám nad nimi králem jest, aneb jestliže krále již míti mají, jenom národovec jejich nad nimi panovati může. Deut. 17, 15. Pán přímé odpovědi nedává na doléhání jejich, nébrž poklidně pokračuje s nimi a činí to, z čehož se ovšem odpovědi jisté domysliti přesnadně mohli. Okažte mi peníz *daně*, jímž totiž platy své a cla zapravujete. I podali mu peníz, denár, čtvrtý díl statéru, podle ceny naší asi dvacetník stříbra, viz 20 2. I otázal se nyní: *Čí obraz a nápis nese denár tento?* Císařův to jest obraz, a nápis tolikéž jeho jméno nese, odpověděli oni. Z toho již Pán odvětuje všeobecnou větu: *Dejte císaři, co jest císařovo.* Peníz ten splatný maje nápis a obraz Římského císaře, osvědčoval, že země jejich Římanům podrobena jest; kdo pak komu podroben jest, ten jemu co vrchnosti své od Boha dané cla a poplatky dávati povinen jest. Rom. 13, 1 nn. V tom, že Židé Římanům poddanými stali se, nepanovala náhoda, nébrž Božím řízením a dopouštěním se stalo, že berla od Júdy vzata a cizincovi dána. To řízení Boží mají Židé uznávati a podle toho poznání také jednati a tudy cla a daně Římanům spláceti. Přiříká tedy Kristus Římanům právo panovati či raději Židům přičítá povinnost, Římanům poddánu býti a na důkaz poddanosti té také daň dávati.

Avšak poddanost ta, jelikož řízením Božím povstala, také na řádech Božích meze a opravu svou nalézati, aniž absolutnou a bezvýminečnou býti, nébrž toliko až k oltáři, jak říká se, sahati měla. Mohl císař Římský žádati takovým spůsobem průkazů poddanosti, s nímž pocta božská spojena byla, mohl platu a daně žádati co nějaké strážné božství. Tu již přestávala podrobenost ta, a přišlo horliti pro zákon a život za úmluvu otcův dáti 1 Mach. 2, 50. Tudy Pán pro obmezení, ohraničení a lepší ustanovení oněch k císaři a státu náležitých povinností přidává: *A dávejte co je Božího Bohu.* Nejprvé Pán tímto druhým dílem objasňuje myšlénky fariseů a vůbec těch, jenž se domněli službu Boží býti nespojitelnou s poddanstvím císaři; odpovídá Pán, že se ovšem oboje spojiti dá a že netřeba opouštěti poddanství pod císaře, abys Bohu sloužil. Dále udává ředidlo a pravidlo, jakým se služba císaři nejenom obmezuje, jak jsme pravili, nébrž i spolu posvěcuje a povahu služby Boží na se béře. Nenevhodně také někteří vykladatelé smyslí, že Pán přidal tu část o Bohu pro Herodiány a pro všecky, kteří smyslí, že pro sloužení pánům Boží službu zanedbávati se dovoluje. Místo *dejte* císaři stojí vlastně *vraťte* (ἀπόδοτε reddite), v čemž dle sv. otců leží, že dávati daň jest jako dluh opláceti, za tu totiž, již vladař vede, péči a starost. Také na slovu *obraz* nějaký důraz od otců sv. se spoléhati praví; věci, jenž obraz císaře nesou, zlato, stříbro, měď atd. máme dávati císaři; věci, jenž obraz Boží nesou, sami sebe totiž, duši a mysl svoji, máme Bohu obětovati. Duše naše zajisté dle obrazu Božího stvořena byvši Boží jest obraz, a nápis její, jejž obdržela na sv. křestu, jest *Otec, Syn a Duch svatý.* Jemu tedy, Bohu trojjedinému, ji oddávati máme.

Odpověď Páně moudra, opatrna a hluboka spolu byla a toho zdánlivou oklikou jistě dosáhla, čeho by přímou otázkou: Není-liž císař pánem země vaší? s tíží se bylo dostihlo, poněvadž hrdá mysl Židů by se k tomu nebyla znáti chtěla. Mincovné právo spojeno bývalo se svrchovanou mocí a jenom s dovolením nejvyšší vrchnosti některým městům n. p. Alexandrii mincovné výsady či privilegie mincovné se dostalo. Židé neměli vlastní mince berné a veřejně splatné, a tudy neměli ani samostatnosti stojíce pod poslušenstvím Říma, jenž jim co podrobencům svojim mince svoje vnutil. Tou měrou Pán ušel všech nástrah a záloh sobě činěných. Uznána ode Pána vláda císařova, avšak nad ní výše býti vyrčena vláda Boží, která však i při těch proměněných nyní okolnostech

ovšem obstáti může, an lidé dávajíce císaři, což jeho jest, mohou vezdy Bohu dávati, co jest Božího.

Odpověď ta Páně také veleplodna a dalekosáhlá byla, an v ní dvojí na světě řád, světský a církevný pojádřen a vytčeno, že jeden ve druhý splývati nemá, nébrž že obůj o své vlastní míře a váze bytovati povinen, ovšem pak kdeby řád světský skutečně řádu Božímu protivovati se usvědčen byl, tento onomu předkovati má, an Act. 5, 29. více Boha než lidí poslouchati sluší.

Ještě pozorovati, že slovo *císařovo* v řeckém textu beze členu stojí, poněvadž císař po císaři postoupá a slovem císař vůbec všeliká vrchnost nejvyšší se vyslovuje. Slovo *Boží* ale v ř. t. se členem se pojí, poněvadž Bůh vezdy týž a týž ostává jedin a věčen.

Když byl Pán nesnáz tuto ku podivení nepříznivých fariseů dokončil, tedy přišli jiní lidé ku Kristovi, mnohem větším záštím proti Němu pojatí, soupeřové a nepřátelé fariseů, saduceové totiž a také se strany své otázku Mu položili. Vece o tom evangelista:

23. V ten den přistoupili k Němu saduceové, jenž praví nebýti z mrtvých vstání, a otázali se Ho 24. řkouce: Mistře, Mojžíš pověděl, umře-li kdo nemaje syna, aby pojal bratr jeho ženu jeho a vzbudil símě bratru svému. 25. Bylo pak u nás sedm bratrů. A první ženu pojav umřel a nemaje semene zůstavil ženu svou bratru svému. 26. Podobně i druhý a třetí až do sedmého. 27. Posléze pak po všech i žena umřela. 28. Při vzkříšení tedy čí bude z těch sedmi manželkou? nebo všickni měli ji. 29. Odpověděv pak Ježíš dí jim: Bloudíte, neznajíce písem ani moci Boží. 30. Při vzkříšení zajisté ani ženiti ani vdávati se nebudou, nébrž budou jak andělé Boží v nebi. 31. O vzkříšení pak mrtvých zdali jste nečetli, co povědíno jest od Boha, jenž dí vám: 32. Já jsem Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův? Není Bůh mrtvých, nébrž živých. 33. A uslyševše to zástupové divili se nad učením Jeho.

U všech tří synoptických evangelistů událost tato po předešlé se vypravuje a ovšem tedy otázka tato téhož času a téhož, jak dí Matouš, dne Pánu předložena byla, jako předešlá otázka od fariseů. Několikráte již saduceové fariseům bez mála ji předložili, a tudy věděti chtěli, jak Pán Ježíš se jim v té otázce vyměří. Byla i tato otázka pokušliva a chtěli Pána nějak v nesnáz uvésti; aspoň pro poučení a napravení svoje otázky té na Pána nevznesli. O saduceích jsme již výše 3, 7. pravili. Případ, jejž saduceové přednášejí, bez mála vymyšlen, avšak chytře volen byl; zřídka se ovšem státi mohl, avšak přece možnost jeho upříti nedala se. Smýšleli oni míti zbraň nepřemožitelnou, když se odvolali na zákon Mojžíšův, jehož by tam po z mrtvých vstání zachovávati možno nebylo. Zákon Boží nezměnný jest a ovšem vezdy průchod míti musí; ale na životě posmrtném provésti se nedá, tedy ani toho života stávati nemůže, nebo cokoli se s Mojžíšovým zákonem potýká, obstáti a bytovati nemůže. Tudy ani vzkříšení těla není, anby jinak tam žena více bratrů za manžely najednou míti musela, což se se zákonem Mojžíšovým příčí. Takto oni rozumovali a chtěli případkem tím dokázati, že nauka o vzkříšení zákonu Božímu odporuje, že protimyslna a nemotorná jest a tudy doufali svou otázkou Pánu nemalou nesnázi spůsobiti. Odvolávají se při tom na zákon Mojžíšův Deut. 25, 5., kdež se dí: *Kdyby umřel bezdětek muž maje bratra, má bratr pojíti ženu vdovu po bratru a vzbuditi símě, či potomstvo, bratru svému.* Nezavedl Mojžíš zákona toho, an již dříve zachováván býval, jak ze zločinu Onanova Gen. 38, 8. viděti. Ale poněvadž Mojžíš obyčej ten podržel, tedy se jemu připisuje, ač byl on jej zmírnil tak Deut. 25, 7., že aspoň k tomu bratr zemřelého přinucován býti nemohl, moha se od toho, levirátem či deverstvím jmenovaného zákona, ač ne bez úkoru a hanby oprostiti.

Pán dvojí odpovědí se nad otázkou tou rozprostírá, jakož také dvojí věc otázka saduceů v sobě zahrnovala. Dí: *Neznáte písma a neznáte moci Boží.* Dí nejprv první část odpovědi klada, že *moci Boží* neznají, popírajíce Bohu moc, člověka na z mrtvých vstání v tom spůsobu vzkřísiti, aby v jisté míře andělům se podobal. Bloudili, za to majíce, že na onom světě poměrové pohlavní zůstanou právě v tom spůsobě, v jakém se tuto nalezají, a že by tam ženiti a vdávati se směli. Pán ale jim na rozum dává, že poněvadž tam nebudou lidé odmírati, také nebude potřebí, aby se plodili a rodili, an po-

čet těchto tvorů Božích doplněn a časové a doby lidstva odplynulé již budou. Budou, vece Pán, jak *andělé nebeští*, pudu pohlavního zhola nepocítí a veškeru lásku a náklonnost na Boha přenesou, jiné lidi a tvory veškery v Bohu milujíce. A tedy tam nebude potřebí, aby vzbuzoval bratr zemřelému bratrovi símě.

Saduceové tedy v tom bloudili, že Bohu moc popírali, lidi v tom stavu vzkřísiti, v němž duše s tělem spojena jsouc nad pochotě tělesné povýšena a k životu oslavenému a andělskému podnesena bude. Nežijí zajisté lidé po vzkříšení beztělesně, nébrž v duchovnělém těle I. Cor. 15, 43. nn. Co se pohlaví při vstání z mrtvých týče, pravili sice vykladači mnozí, že všickni lidé v mužském pohlaví povstanou, nebo Bůh prý samého muže učinil z hlíny a ženu z muže. Ale vece sv. Augustin (o městě B. 22, 17.): Mně se zdají lépe smýšleti, kteříž o z mrtvých vstání obojího pohlaví nepochybují; tělům vady se odejmou a příroda se zachová. Není pak vadou pohlaví ženské, nébrž přirozeností, kteráž potom bude prázna tělesného obcování a rození dítek. Dokládá týž světec doleji na témž místě: Ačkoli Kristus saduceům říci mohl, že ta žena, o kterou se Ho táží, mužem bude a ne ženou, neučinil toho, ale pravil: *budou jak andělé v nebi*, rovni andělům v nesmrtelnosti a blaženosti, ale ne v těle, jakož ani vzkříšením jim rovni nejsou. Tudy sv. Luk. 20, 35. přidává: *A jsou synové Boží, poněvadž jsou synové vzkříšeni* t. j. blaženci budou Bohu v tom podobni, že již neúmorni, věčiti, duchovni, oslaveni budou co synové ze vzkříšení povstalí a znovuzrození k věčnému a blahoslavenému životu.

Při výkladu místa toho otcové svatí zhusta se ve chválu panenství vydávají, je předujetím života v nebi nazývajíce. Velká věc jest panenství, že v sobě podobu Boží co v zrcadle nosí a Boží milost co přesladký nějaký paprsek v sebe pojímá. Slova sv. Basilia virg. 79. A sv. Bernard ep. 42 vece: Což jest krasšího nad čistotu panenskou, jenž z člověka činí anděla? Jediná ctnost tato nám povahu života budoucího zpřítomňuje. A jinde týž světec dí (serm. 2.): Obejměte tu perlu převzácnou, jenž vás přátely Božími činí, nebo čistota člověka Boha blízkým postavuje Sap. 6, 20.

Druhá část odpovědi Páně týká se druhého a toho vlastně pravého a v případnosti této jednoho bludu saduceův, jímž vstání z mrtvých zhola nemožným býti kladli. I vece Pán, *že bloudí neznajíce písem* o z mrtvých vstání nezakrytě mluvících a dokazuje, že náuka ta netoliko v písmě svědectví má, nébrž že právě dějiny zjevení Božího na ní bytují. Bůh sluje, slouti chce a na věky slouti hodlá Bohem Abrahamovým, Izákovým a Jákobovým, jak vidíme z písma, kdež slavně se pronáší o věci té Exod. 3, 15. *Jdi a řekni lidu*, vece Bůh k Mojžíšovi, *Hospodin Bůh otců vašich, Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův posílá mne k vám. Toť jest jméno moje na věky.* Již pak Bůh není Bohem mrtvých, nevchází v srovnalost, ve společenství, úmluvy, a poměry s mrtvými t. j. nejsoucími; an tedy nazývá se po smrti arciotcův Bohem jejich, jejich ochráncem a pomocníkem, ovšem je živými býti klade, a oni tedy po smrti své žijí. Jestliže ale žijí v šeolu, v podsvětí, tedy jistě vstanou; čehož ale Pán dále nerozvinuje, poněvadž o tom nesnáz nezabíhala, ješto všeliký odpor proti nauce o vzkříšení z mrtvých na zapírání posmrtného osobného života spoléhal. Dokládá sv. Lukáš: *Všickni zajisté Jemu živi jsou* t. j. lidé při smrti těla neumírají, nébrž tělo co roucho nejaké svlékají, majíce jiného lepšího dostati; tak výše 9, 24. pravil o zemřelé dceři Jairově: *Neumřela děvice, ale spí.* Ti, jenž nám na zevnějšek jen hledícím zdají se umrlými býti, žijí Bohu, jenž duše jejich spatřuje a těla jejich druhdy vzkřísí. U člověka tělo a duše nerozdílnou jednotu činí a rozluka jich při smrti děje se jenom na čas; člověk ani pouhá duše ani pouhé tělo není, nébrž duch tělem oděný a tudy duše druhdy opět tělem svým přiodína bude.

Ještě se táží tu vykladatelé, proč Pán, moha jiná svědectví z písma starozákonného uvésti mnohem výdatnější a zřejmější, toho neučinil? Udávali kdysi příčinu toho tu, že saduceové toliko patero knih Mojžíšových přijímali, ostatní písma Starého Zákona zavrhujíce. Avšak ta věc průvodna není, a ovšem raději to činil Pán proto, poněvadž důvod ten, jejž uvádí, nejpřípadnější, nejbližší a nejdolehlivější byl pro všecky Židy, u nichž Abraham, Izák a Jákob v největší vážnosti byli, jsouce ta skála, z níž veškeren národ israelský vyťat byl Jes. 51, 1.

Jest také něco různých čtení, ale na smysl zhola vplyvu nemají a tudy je poznamenati opomíjíme.

Nad velemoudrou odpovědí Páně divili se zástupové; ale jinak fariseové se měli, jak hned dále vykládá.

34. Fariseové ale uslyševše, že byl k mlčení přivedl saducey, sešli se spolu. 35. I otázal se Ho jeden z nich,

zákona učitel, pokoušeje Ho: 36. Mistře, které jest přikázání veliké v zákoně? 37. Dí mu Ježíš: Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vší mysli své. 38. Toť jest to největší a první přikázání. 39. Druhé pak jest podobno tomuto: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého. 40. Na těch dvou přikázáních celý zákon visí i proroci.

Odpověď, kterou Pán saduceům dal, je docela odzbrojila. Tudy vece Luk. 20, 39. 40., že na onu saduceům danou odpověď jeden ze zákoníků pravil: *Dobře jsi odpověděl* a *že nikdo* t. j. nikdo ze saduceův již dále Krista *otazovati se neodvážil.* Ale fariseové za lidi moudřejší, důmyslnější a učenější sebe majíce nedali se tím odstrašiti, nébrž tím větší srdnatosti nabyli, domnějíce se, že když Krista v nesnáz uvedou, tím větší slávou se zaskvějí. I sešli se a navedli jednoho ze středu svého, učitele zákona v písmě dobře zběhlého, jenž by na Krista otázku tu vznesl, *které přikázání zákona by největším bylo.* Zákon zahrnuje v sobě 613 příkazů; i nesnadili se učitelé, kterýby z těch příkazův nad jiné vynikal, poněvadž zákon se o tom nijak nevyslovuje, aniž učitelé ti nějakého ředidla a pravidla či nějaké zásady měli. Tudy se vidí vykladatelům mnohým, že netáží se vlastně, *které* přikázání největší jest ze všech těch šesti set v zákoně obsažených, nébrž že táží se, *jaké* přikázání v zákoně má za veliké, jaké za malé, ovšem pak jaké za největší držáno býti? Že tedy otázka jejich směřuje poznati *znak a ráz*, jímž velikost a malost příkazu nějakého se stanoví a určuje, jestli totiž čas aneb spůsob, jakým vydán příkaz, aneb-li předmět tu rozhoduje. Leč lépe zůstati při užším výkladě otázky, an ovšem, kdyby věděli, které jest největší přikázání, měli by již potom měřítko, podle něhož by jiná přikázání posouditi mohli. Otázku tu vznesl na Pána *učitel zákona*, *νομικός*, *νομοδιδάσκαλος*, jenž při tu s Pánem nejlépe si provésti doufal. Nebyl to, jak některým vykladačům se vidělo, člověk a muž jinaký než jsou ti, kteří jinak *zákoníci γραμματεῖς* se zvou, leč že snad nějakého vyššího mezi nimi stupně dosáhl, jak druhdy u nás bakaláři a doktoři stupněm se dělili. Učinil otázku tu z úmyslu dvojího, nejprv aby sám poznání v té věci nějakého došel, druhé aby Pána v té otázce podstoupil a do chobotu uvedl. Ač pak někteří vykladatelé n. p. sv. Augustin za to mají, že slovo *pokoušeje Ho*, tuto se v lepším smyslu béře a značí toli co vyzvídaje od Něho; jak již z toho patrno, že odpověď Páně sobě opakujíc pravil, milování Boha býti lepším nežli oběti zápalné Mr. 22, 33. a z toho, co Pán jemu pravil, že není daleko království nebeského, tamže v. 34.

Pán odpovídá, že první a ovšem veliké a největší přikázání jest: *Miluj Boha z celého srdce* a druhé s oním podobně veliké: *Miluj bližního jako sebe samého*; na těch přikázáních dvou závisí a záleží veškeren zákon, aniž třetího stává, jenž by stejně s těmato dvěma váhy bylo, nebo celý zákon se všemi 613 předpisy zahrnuje se ve dvou přikázáních těchto. To jest, co praví: *závisí*; jako by řekl: Cokoli předpisů se v zákoně a v prorocích dočítáme, to v těch dvou jistoty a pevnoty své dochází, v nich se zahrnuje a k nim směřuje. Pán nerozsuzuje mezi jednotlivými přikázáními, nébrž zásadu dvojí, jenž ale v jedno splývá, udává, podle níž hodnota veškerých příkazů a veškerých skutků měřiti a rozsuzovati se může. Kdyby byl Pán v rozdělování příkazů jednotlivých dle hodnoty se vydal, byli by se svého stanoviska proti Němu povstati a Jej nějak v potupu uvésti mohli. Tím ale, že Pán jmenuje přikázání, dle nichž jiní příkazové váhy své dosahují, přivedl k odmlčení farisea toho, jenž se Ho tázal, a s ním všechny stoupence školy této. Dvojí ona zásada o lásce k Bohu a o lásce k bližnímu jednu činí zásadu; nebo láska Boží tehdá teprv jest pravá, když s láskou k bližnímu spojena jest I. Jo. 4, 20. a láska k bližnímu není pravá, nevychází-li z lásky k Bohu, jenž jest poslední cíl a konec všeho jednání našeho.

Bůh pak má milován býti *z celého srdce* t. j. z celého citu, *z celé duše*, t. j. celou vůlí *a ze vší mysli* t. j. z celého rozumu, tak že všecky mohútnosti duše lidské k lásce Boží se sbíhati a spojovati mají. Tak vykládají se jednotlivá slova ta, ač jiní právě téměř opak výkladu toho drží, slovo srdce o mohútnosti myslné, slovo *duše* o citu a vůli, slovo *mysl* o úmyslu a úsilí slyšíce, podle psychologie písma sv., jenž jen dvojí, jak vykladači ti tvrdí, mohútnosti u člověka rozeznává. Nebude ale co do smyslu velikého rozdílu, k tomuto-li či ku předešlému výkladu se přidáme, ač nevolíme-li raději s Maldonatem říci, že všecka ta jména: srdce, duše, mysl vesměs totéž značí, že totiž Boha nade vše a svrchovaně milovati máme. *An vece*, dí sv. Augustin (doct. chr. 1, 22,) *celým srdcem, celou duší, celou myslí, nepopechává žádné části života našeho, jenž by*

tu prázniti mohla. Avšak i tu na jedno vychází, tam-li onoho neb tohoto-li výkladu následujeme, vezdy láska Boží co přikázání svrchované, co plnost zákona Rom. 13, 10. se vystavuje. Přidává Luk. 10, 27. *ze všech sil svojích,* čímž na um dává, že všecky skutky naše z lásky k Bohu vycházeti a jí co znakem znamenáni býti mají. Člověk, vece Viktor Antiochenský, má takovou k Bohu láskou hárati, aby ničemu do útroby své vejíti a vkrásti se nedopustil, co by jeho lásku k Bohu zmenšiti a jinam odvrátiti mohlo, nébrž má snažiti se, aby vezdy více a více Bohu se zaliboval, tvorům ale toliko pro Boha líbiti se usiloval. Jest láska k Bohu nejvzácnější cit a ovšem výše stojí nežli všeho světa obdržení. Duše svázaná láskou k věcem pozemským má lep na křídlech svojich a nemůže vzlétati; vybyvši lásku zemskou a vzhárajíc láskou k Bohu zbývá lepu onoho, osvobozuje a uprostraňuje křídla, vzlítá a spočívá v Bohu, v stanech Jeho. Ž. 54, 7. Lásku tu jen Bůh sám dáti může a žádný milovatel Boží neví, jak vece sv. Augustin confess. 13, 8. koli mu schází ještě, aby se do klínu Božího ukrýti mohl a jenom to ví, že mu zle jest kromě Boha, netoliko vně sebe, nébrž i uvnitř sebe a že všechna hojnost mimo Boha jest holá nouze.

Při slovech *bližního jako sebe* dlužno přidati *miluješ.* Tudy také sebeláska ovšem se tu zahrnuje, avšak láska ta k sobě, majíc měřítkem býti lásky ku bližnímu, musí se lásce Boží podřizovati a podle ní spravovati, má-li oním ředidlem lásky bliženské býti. Podobně výše 7, 12. pravil Pán: *Čeho nechcete, aby se vám dálo, toho jiným nečiňte, a co chcete, aby vám lidé činili, také vy čiňte jim.* Nemá jalova a neupřímna býti láska naše k bližnímu, nébrž máme bližního tak milovati, jak bychom sebe milovati měli, máme všeho toho, čeho sobě, také jemu dobrého žádati, ve všem se mu propůjčovati a jemu udělovati, což tělu a duši jeho prospěšno jest. Avšak výminka ta sama sebou jasna jest, anoť láska k Bohu co princip povšechný všemu našemu dychtění, snažení, smýšlení, jednání za princip a zásadu sloužiti má. Tudy vece sv. Aug. civ. D. 10, 3. *Aby poznal člověk, jak má sebe milovati, vytčen jest mu cíl, ku kterému by činy svými směřovati měl, aby mu blaze bylo. Tento pak účel jest, přidržovati se Boha.*

Ještě poznamenati sluší, že sv. Marek hned na počátku odpovědi Páně uvodí slova z téhož místa Deut. 6, 4.: *Slyš Israele, Bůh tvůj Bůh jeden jest,* kteráž Matouš vypustil, an psal pro Israelity, jimž slova ta přeznáma byla a pro něž významu toho neměla, jako pro Římany, pro kteréž nejpříze sv. Marek evangelium napsal, pro něž bylo vytknouti to, že přede vším víra v jednoho Boha musí předcházeti, dříve nežli o svrchované k Němu lásce řeč býti může.

Na těch dvou přikázáních celý zákon visí i proroci, dokládá Pán. Mluvení to vzato bez mála od hřebů, na nichžto rozliční předmětové se věší, od nich závisíce, v nich oporu svou majíce, v nich osnovu, základ, princip svůj nalezajíce, ana láska jest vyplnění zákona Rom. 13, 10. Podobným mluvením praví se u Jes. 22, 23. o Eliakimovi: *Vteknu jej co kolík na místě pevném a zavisne na něm všechna sláva domu otce jeho.* Jestliže tedy, vece sv. Augustin, nemůžeš všechno písmo čísti, všechna jeho tajemství rozvinouti a skrytosti jeho proniknouti, zachovávej lásku tu, na níž veškero písmo zavislo. Nebo znaje lásku, znáš to, od čeho závisí také to, čeho neznáš; v tom, čemu z písma nerozumíš, láska se jeví, a neméně v tom, čemu z písma nerozumíš, láska se kryje s. 350. A na jiném místě vece týž světec (ep. 137.), že žádná nauka mudrců, žádní zákonové zákonodárců s těma dvěma přikázáními nemohou porovnati se a že veškery vědy se v nich sbíhají. Jako tkadlec, vece sv. Řehoř Ř., roucho tká na dvou vratidlech, horních a spodních, podobně láska na dvou přikázáních Božích se zakládá, z nichž jedno velí milovati Boha, druhé bližního. Druhdy poručil Hospodin kolbry vyšívati červcem dvakrát barveným. Kolbrami stánku jste vy, bratří, an v srdcích svojích nebeská tajemství věrou křesťanskou zastíráte. Červec v kolbrách musel býti dvakrát barevný a takový podobal se plamenu; a co jest láska nežli plamen? A ta láska musí býti dvakrát barvená, jednou milováním Boha, druhé milováním bližního.

Poněvadž pak Pán právě nejdůležitější přikázání a tudy základ a kořen veškeré mravouky v zákoně Božím obsažené vyjádřil, tudy námětku toho uchopiv se předkládá jim otázku, na níž všeliké pravé vyrozumění zákonu Božímu záviselo. Vece sv. Matouš:

41. Když pak byli shromážděni fariseové, otázal se jich Ježíš řka: 42. Co se vám zdá o Kristu? Čí syn jest? Řkou Jemu: Davidův. 43. Dí jim: Kterak tedy David v Duchu nazývá Ho Pánem řka: 44. Řekl Hospodin Pánu mému: Seď na pravici mé, až položím

nepřátely tvé za podnož nohou tvých? 45. Jestliže tedy David nazývá Jej Pánem, kterak synem jeho jest? 46. A nikdo nemohl Jemu odpověditi slova, aniž osmělil se kdo od toho dne Jeho se více otázati.

Fariseové shromáždili se, jak z 34. v. víme, když na Krista předešlou otázku o největším přikázání vznésti hodlali. Dálo se pak to podle Mr. 12, 35. ve chrámě. Druzí dva synoptičtí evangelistové kratčeji té věci dotýkají, otázku Páně opouštějíce a toliko námitku Jeho kladouce. Že Kristus či Messiáš vůbec za syna t. j. potomka Davidova držán byl, již na začátku výkladu tohoto evangelia jsme poznamenali 1, 1. Tím ale, že za potomka Davidova Ho uznali, nepovznesli se ku pravé o Messiáši představě, ano naopak na bezcestí se ocitli, jelikož za to měli, že teprv tehdá se Davidovým synem býti osvědčí, když národ židovský od nenáviděného jha Římanův vysvobodí a velevládným je učiní národem. Bylo tedy potřebí na vyšší stanoviště je postaviti, aby ač ho nedostoupíce aspoň tušili, že myšlénky jejich ku pravdě docela nedopadají. Namítá jim tedy Pán na to: *Kterak Messiáš synem Davidovým býti může*, an Pánem svým jej David nazývá v Duchu v žalmu 109, 1. řka: *Řekl Hospodin Pánu mému: seď na pravici mé.* Žalm ten opěvá vládu a věčné panství Kristovo a messiánská povaha jeho za věku Páně tak uznána byla, že se Pán pro odbytí nepřátelů svojich prostě jenom na slova jeho odvolati mohl; kromě toho sedmkrát v Novém Zákoně se výrokův jeho svatopiscové dokládají. *V Duchu*, vece Pán, mluví v něm David o Messiáši t. j. od Ducha sv. osvícen, nadchnut a unešen jsa. Žádný otec nenazývá pánem syna svého, nébrž naopak syn otce pánem nazývá; tuto pak Messiáše pánem svojím jmenuje David král ten nejslavnější a to ještě v duchu t. j. osvícen jsa od Ducha svatého! Chtěl Pán jim na pomyšlenou dáti, že kromě poměru přirozeného, podle něhož Kristus potomkem Davidovým jest, ještě jiný poměr býti musí, nadpřirozený, podle něhož Kristus pánem Davidovým jest. Obzvláště ale dalejší slova: *Seď na pravici mé*, povýšenost a vznešenost Kristovu doličují. *Seděti na pravici* značí u králův tolik co účastniti se panství a vlády, a stejného práva s králem užívati. Toli tedy plyne ze sedění toho, že Božské vlády Kristus účasten jest a že Mu všechno se podrobiti má. Totéž právě Bůh ve slovech následujících projádřuje, an dí: *až položím nepřátely tvé za podnož tvou.* Trůn jest oznak vlády, podnož jest oznak podrobenství; rčení *za podnož položiti* bez mála vzato od nelidského obyčeje králů východních, nepříteli zmoženému na šíji nohou našlápnouti, jak viděti z Jos. 10, 24., kdež čteme: *Jděte a vložte nohy na hrdla těch králů. I šli a nohama šlapali na hrdla ležících.* Dí tedy slovy těmi, že všickni nepřátelé Kristovi podmaněni budou a že tudy panství Jeho bezvýminečno bude. Slovo *až* nedí, že by napotom, když nepřátelé podmaněni budou, panovati neměl, an naopak právě tenkrát panství Jeho svrchovanosti dosáhne; nébrž slovo *až* znamená, že jistě veškeři nepřátelé se Jemu podrobiti musejí, aniž z panství Jeho se vytáhnouti mohouce. Dotýká Pán toliko začátku ze žalmu, ale ovšem k celému obsahu žalmu toho se táhne a Židům veškeru činnost Messiášovu v tom žalmu vystavenou před oči postaviti hodlá. Neb celý Žalm o slávě Messiášově jedná a slova obzvláště: *Ty jsi kněz na věky dle řádu Melchisedechova*, která sv. Pavel Hebr. 6, 20. 7, 1. nn. vykládá, k dolíčení velebnosti Kristovy patří; z nich vyniká, že Kristus důstojenství královské s velekněžským spojuje a to sice spůsobem nevystihlým a nadlidským, jakož i slova *z útroby před jitřenkou zplodil jsem tebe* věčnost Jeho opisují. Pán nerozvinuje dále ani toho žalmu ani jiných míst Písma sv., kdež Messiáši se božská důstojnost přiříká, poněvadž jim toliko námětek a námysl dáti chtěl, aby svou o Messiáši představu bedlivěji v úvahu vzali a podle písma opraviti se snažili. Byla to výstraha a napomínka, aby v zarytosti a v zarozumělosti své nezůstali, aniž jí k zavržení Toho se zavésti dali, Jemuž věčná vláda a věčné panování nad nimi dle zřejmého písma přileží. Ale oni nedali se vystříci, aniž sobě usmysliti hodlali, nemohouce ale odolati důvodům Páně a jsouce zaraženi se odmlčeli, aniž více proti Pánu vystoupati se osmělili.

Poněvadž ale tolikráte byl Pán stoulil ústa zákoníkům, fariseům, učitelům a představeným Starého Zákona, aby nepadla docela vážnost jejich a aby lidé věděli, v čem je následovati a v čem jich nenásledovati mají, tedy se obšírně o tom poměru v následující hlavě rozprostraňuje.

Hlava XXIII.

O následování nauky, ne však života fariseů a zákoníků. 5. O jich pokrytství a marnosti. 13. Osmera běd na ně pronesení. 34. O prolívané od Židův krvi prorocké. 37. O zkáze Jerusaléma.

1. Tehdy Ježíš mluvil k zástupům
a učeníkům svým 2. řka: Na stolici
Mojžíšově zasedli zákoníci a fariseové. 3.
Všecko tedy, cožkoliby řekli vám, za-
chovávejte a čiňte, ale podle skutků
jejich nečiňte, neboť praví a nečiní.
4. Svazují zajisté břemena těžká a ne-
snesitelná a vzkládají na ramena lid-
ská, ale prstem svým nechtějí jimi po-
hnouti.

Proti Pánovi se byly spikly veškery strany židovské, ač mezi sebou nesnadily se, fariseové, herodiáni, saduceové; avšak odolala božská moudrost Jeho všem dorážkám jejich. Jakož pak na počátku svého učitelského úřadu hornou řečí svou byl slavně úřad ten otevřel a zasvětil, tak nyní ku konci slavně zavírá a dokonává jej a tudy níže osmero výtek či kleteb přičiňuje na ty, kteří nejvíce působení Jeho se protivili, jak 5, 2. byl osmerým blahoslavenstvím žehnal ty, kteří by ctností tam dotčených píleli. Ti, proti nimžto nyní mluví, byli učitelé, náčelníci a předníci lidu, od nichžto lid visel a podle nichžto se spravoval, za světce svrchované je pokládaje. I bylo potřebí, aby Pán tu nebožnou jejich pobožnost a tu napohlednou a pokrytskou svatost jejich odekryl a tak nejenom jim samým, proti nimž ta výtka šla, k sebepoznání přispěl, nébrž i lidu ku pravému těch svojich vůdců ocenění pomohl a škody z nejasných tuto přestav plynoucí ho zbavil. Mluví Pán co pravý soudce nad těmi, kteří se za obžalovatele a sudí nad Ním vydati jali a jichž dosud podle slov Mt. 12, 20. šetřil. Zamítá spůsob, k jakému život starozákonný přičiněním vůdcův oněch se byl zvrhnul, pravdu veřejně osvědčuje a svoje k těm dosavadním vůdcům chování před lidem ospravedlňuje, ač ovšem On sám toho potřebí neměl. Učinil to pro lid a ne pro ně samy, ješto nikterak ku poznání vad a nedostatkův svojich přijíti nechtěli, odpor Páně proti nim za záští a závist vydávajíce.

První výslipka jest obecná věta či sada, hlavitou vadu jejich obsahujíc: *Na stolici Mojžíšově zasednou zákoníci a fariseové. Všecko tedy, co řeknou vám, zachovávejte a čiňte, ale podle skutků jejich nečiňte, neboť praví a nečiní*, t. j. učí ale nečiní. Čemu oni učí, to čiňte, ale co činí, toho varujte se. *Zákoníci a fariseové*, vece Pán, to jest zákoníci či učitelé zákona ze sekty fariseův pošlí; co jiných zákoníkův ještě bylo, ti u veliké vážnosti nebyli, aniž mnoho vplyvu na lid vyvírali. Slovem *fariseové* se místněji určuje předešlé slovo *zákoníci*. Saduceové více rozkošného života než učení zákona pilni byli, herodiáni v tom se jim rovnali, a o esseích, jenž u moře mrtvého žili, obyčejný lid israelský nemnoho věděl a nemnoho na ně dbal.

O oněch praví Pán, že *zasedli na stolici Mojžíšově*. Stolice sluje důstojenství, úřad, moc učitelská, a ovšem s ní spojená moc zákony stanoviti o věcech náboženství Starého Zákona se týkajících, jížto se strany lidu poslušnost odpovídala. Dopouští Pán, že důstojenství, jež zastávají, neprávě nedošli, ano velí, aby lid, kdykoli oni zákonu Božímu úřadně učí, jich ovšem poslušen byl, toliko dle příkladu jejich se nechovaje. S podivením jest, kterak Pán praví: *Všecko, co dějí vám, zachovejte*, ješto několikráte jim vytýkal, že pro podání svá zákon Boží přestupují a vůdcové slepí jsou, výše 15, 3. 14. Ale Pán tu je považuje z té strany, z jaké se jim práva, lid zákonu Božímu vyučovati, dostalo; považuje jich přilnulost k zákonu Mojžíšovu a horlivost jejich v zastávání zvláštností jeho. Cokoli od nich na základě slova Božího určeno a ustanoveno, to lid měl a mohl bezpečně držeti, aniž jiných vykladatelů vyhledávati; v tom, co učili, nebyli oni žádnému leč jedinému Bohu odpovědni a jen vyšší autorita Nového Zákona mohla se stolice, na níž byli zasedli, je oddáliti a výkladům jejich konec učiniti. To činil Pán předběžně slovy a vyučováními svými, až pak skutečně na den seslání Ducha svatého, jakožto narozeniny nové církve, úřad onen jim zastaven byl.

Mluví Pán o učitelích vesměs a vůbec co o tělu jednom, co o ústavu Starého Zákona a tomu chce, že ve svém učení a jednání soudu lidí nepodléhali. K vadám, odchylkám a odchodnostem nějakým učení jejich Pán tu neprozírá, poněvadž vesměs mluví; sic jinak proti domněnkám některých z nich

ovšem povstal a je káral, jak výše jsme viděli a jak hned doleji v této hlavě činí. Naproti tomu pak ovšem osobné jejich chování a jejich svatoušství lidu odkryti musel, aby lid tam svatosti a spásy nehledal, kde licoměrnost a pokrytství se toliko nalezalo. Slovo *všecko, co káží*, tedy nebéře se v plném smyslu, jakož také druhá sada Páně *podle skutků jejich nečiňte* v plném smyslu a do podrobna bráti se nemá, an fariseové a zákoníci *ve všechněch a jednotlivých skutcích* svojich zhola a dokona pokaženi nebyli. Mluvil nad to k těm lidem, jenž dobré vůle byli a věděti toužili, zda by ustanovení od vysoké rady vyšlá zachovávati měli.

Praví tedy Pán, že ovšem mohou a mají ustanovení jejich zachovávati. Avšak dle skutků jejich, vece dále, nemají činiti, a uvodí příčinu a důvod toho slovy: *poněvadž oni učí*, káží, hlásají *ale nevykonávají*. A důvodu toho ještě dalejšími slovy potvrzuje, an dí: *Svazují břemena nesnesitelná a vkládají na ramena lidská, ale sami ani prstem jimi hnouti nechtějí.* Svazují, dí, t. j. předpisují; břemena svazují se a příkazy předpisují neb poroučejí se. Jiní myslí, že *svazovati* jest toli co shromážďovati a přidávati břímě ku břemenu. Nebo *břemeny* rozumějí se výklady, podání a předpisy malicherné, jimiž zákoníci zákon Boží co plotem nějakým ohražovali pod záminkou, aby zákon Boží tím lépe a jistěji k vyplnění přicházel, čímž ale zákon ten právě nesnesitelným břemenem se stával, jak na př. již svěcení soboty bylo, na kterouž ani uzdravovati ani klasů vymínati nedovolovali Mt. 12, 2. A stával se zákon tím nesnesitelnějším, poněvadž ti, jenž přikázání ta k zákonu přistavovali, jich *prstem se nedotkli*, t. j. jich zhola nevykonávali, aniž o vykonávání jejich náležitou péči vedli, leč tenkráte, když jim to k rozmnožení cti a slávy před lidem sloužiti mohlo. Sv. Augustin vece: Zachovávati a plniti sluší, co oni velejí; nebo tehdá, když učí, ne oni vás pasou a živí, nébrž Bůh. *Jenž hlásáš nekrásti, sám kradeš*, vece sv. Pavel Rom. 2, 21. o těch, jenž věci dobré mluví a zlé věci činí. Ty slyš, an káže a hlásá nekrásti; nenásleduj však kradoucího; an káže, poskýtá ti chléb, an koná opak toho, poskýtá tobě jed. Jsou mnozí z nich tvrdi jak skála, ale Bůh med a vodu na poušti z nejtvrdší skály vyvodil, aby lid svůj nakrmil. Tak Augustin.

Vykladatelé obracují slova ta k Novému Zákonu a činí porovnání ku kněžím jeho. Bylo-li již v Starém Zákoně přikázáno, nauk zákoníků následovati, tedy v Novém Zákoně tím více povinnost ta naléhá, ješto zjevně vece Pán: *Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.* Luk. 13, 16. Mat. 10, 40. Ovšem ale jak nyní kněze jenom pokud církevně učí, poslouchati, avšak opustiti jej sluší, kdyby něco učil proti církvi Boží; tak samovidně nechtěl Pán toho, v čem od zákona Božího odcházeli, potvrzovati, čehož příklad výše 15, 1. máme, jakož i 16, 12. Pán praví, aby učeníci jeho varovali se kvasu farisejského. Mohli pak všelijak lidé poznati, co se s Mojžíšovým zákonem srovnává a co se nesrovnává, jak u nás každý sprostý křesťan pozná vírou katolickou tu nebyti, která sedmero svátostí a primát Římského papeže popírá.

To vůbec a vesměs o povaze fariseů a zákoníků předeslav přistoupá k jednotlivým výslipkám a vece:

5. Veškery pak skutky své činí, aby uzřeni byli od lidí; rozšiřují zajisté ovázky své a zveličují odolky. 6. Milují pak přední místa při hostinách a první stolice ve sbornicech 7. a pozdravování na trhu a nazývánu býti od lidí rabbi. 8. Vy však nedejte se zváti rabbi, nebo jeden jest mistr váš, vy pak všickni bratři jste. 9. A otce nenazývejte sobě na zemi, nebo jeden jest Otec váš, jenž v nebesích jest. 10. Aniž se nazývejte mistry, poněvadž mistr váš jeden jest, Kristus. 11. Kdo větším jest z vás, bude služebníkem vaším. 12. Kdož pak se povýší, ponížen bude, a kdo se poníží, bude povýšen.

Licoměrnost a pokrytství fariseů a zákoníků vypisuje Pán některými příklady větu všeobecnou nadeslav: *Veškery skutky své činí, aby viděni byli.* To vůbec a vesměs praví a i hned rozbírá některými případy. Poněvadž činí všecko *pro odiv* lidstva, proto pro odiv ten, pro dívání se lidí na ně, všady se derou na *první místa* při hostinách po domech i při nábožných shromážděních v synagógách, a žádají od lidí velebeni a vyznamenáni býti zvláštními a znamenitými názvy a tituly. Ovázky pak a odolky větší nesou než lidé ostatní. Ovázky a odolky nositi bylo Židům v Starém Zákoně přikázáno a jimi se Židé od jiných národů rozeznávali. Přikázal Bůh Israelitům, aby v srdci svém chovali slova zákona, *je na ruce uvázali a aby*

mezi očima se jim hýbala. Exod. 13, 9. Deut. 6, 8. Chtěl ovšem tím rčením Bůh, aby na přikázání Jeho tak pamatovali, jako by je na čele a na rukou napsána měli, a spolu aby je skutkem plnili, ješto ruka v písmě ke skutku se táhne a dílo vyznamenává. Ale Židé výroku tomu také doslovně dost učiniti hleděli, a tudy nosili blánky s výpisy nejvýznačnějších míst zákona na rukou a na čele přivázané. *Ovázky,* ostražky, ochránky, fylakteria či chranidla byly blánky neb proužky pergamenové, na nichžto napsána byla slova nejznamenitější Deut. 6, 5. 11, 13—21, o jedinosti Boží, o milování Boha nade všecko a podobná. Takové proužky na památku nosily se na levé ruce jakož k srdci bližší, a na čele mezi obočíma; slouly fylakteria po řecku jako by chranidla, poněvadž Židy přestupův zákona Božího chrániti měli, ač po tom také ku chránění se přede vším zlem tělesným co amuletů se těch lístkův užívalo. Odolky, obruby, lemy, prýmy jsou třásně, třísně, třepení či třapce, kteréž podle Num. 16, 35. na krajích plášťů nositi měli, tkanicemi modrými je přišijíce, pro rozpomínání se na všecka přikázání Hospodinova. Obě ty věci fariseové širší a větší nosili, aby se projevovali jako ti, jenž nade vše jiné zákona Božího pamětlivi a pilni jsou. Nevytýká Pán, že takové nápisy a obruby na památku nosí, an Pán sám prémy či třásně na rouchu svém nosíval 9, 20., ale vytýká jim, že blánek a třásní oněch neužívají ku pobožnosti, nébrž ke ctižádosti. A tudy v katolické církvi agnustky, škapulíře, růžencové v užívání jsou, majíce duši k větší pobožnosti, k větší ku Kristovi lásce, k ochotnějšímu Božího zákona poslouchání a poslušenství roznítiti. Nynější Židé takové blánky při modlitbách přivazují.

Dali se zváti také *rabbi,* t. j. mistry, učiteli, jak jim Pán dále vytýká; byl to titul, jenž značí toli co pán, náčelník, muž přední: dával se učitelům zákona a tudy znenáhla význam učitele obdržel. Žáci nikdy nejmenovali učitele po jmenu, nébrž titul rabbího mu dávali, jak se podobně všudy děje. Bylo při tom nějaké stupňování a dáván titul *rab,* mistře, *rabbi,* můj mistře a *rabbon* či *rabbóni* podle větší neb menší vážnosti, ve kteréž se učitel který nalezal. Poněvadž apoštolé učiteli světa býti měli, tudy Pán je vhodně od těch vad vystříhá, ježto fariseům vytýká, od bažení totiž po vyznačování, od marnivosti a od ješitné ctižádosti. Dí: *vy pak nezvete se rabbi, nebo jeden jest mistr, a otce nenazývejte na zemi, nebo jeden jest Otec váš, jenž na nebesích jest.* Samozřejmo jest, že Pán vystříhá jenom od toho, co vadu nějakou do sebe má a nemravno jest. Titul *učitele, otce, vůdce* (nebo řecký text má v. 10. καθηγητής místo lat. mistra) v sobě nic zlého nechová a tedy výstraha Páně se netýká titulu pouhého jména, nébrž se táhne k bažení a shánění se po titulech, k zakládání sobě na nich, a k honosení se jimi. Sám Pán dal se nazývati rabbi, Jo. 1, 38. 20, 16. a Pavel se nazývá učitelem národů I. Tim. 2, 7. a otcem I. Cor. 14, 15. Sv. Petr jmenuje Marka synem svojím duchovním, což předpokládá, že se za otce jeho považuje. Takto výstraha ta prohlédá s jedné strany k fariseům a ctižádosti jejich.

S druhé strany ale béře Pán při té výstraze ohled na Boha a na sebe, a dí, aby nejmenovali se učiteli a mistry v tom smyslu, jakoby nějaké nové učení zaraziti měli, ješto *mistr jeden jest Kristus,* aniž může kdo jiného položiti základu mimo Krista I. Cor. 3, 11. Dále velí, aby nejmenovali se *otci,* totiž duchovními mimo Boha. Ti zajisté, jenž učitele nějakého následovali, syny jeho slouli a otcem ho nazývali, a v tom jménu větší důstojenství než ve jménu *učitele a mistra* se spatřovalo. Očividně nezapovídá pouhého titulu, nébrž žádá, aby nepřisvojovali sobě toho jména proti církvi, o své újmě a pro svou slávu otcovství si osobujíce a rodinu církevní zakládajíce. Příkladně mluví Pán a nechce doslovně, jak patrno, slyšán býti, jak i výše 5, 40—42. jsme pozorovali. Také v tom, když praví: *Vy pak mezi sebou jste bratři,* nechce Pán všeho rozdílu v hierarchii (a tím méně v státě) zrušiti, ješto i mezi bratřími prvorozenec jeden jest, jemuž se dvojnásobného údělu dostávalo.

Ale Pán důvody udává, pro kteréž té ctibažnosti se varovati mají. Praví: *Kdo větším jest z vás, bude služebníkem vaším; kdož pak se povýší, bude ponížen.* Důvod první vzat z povahy církve, v níž *větší sloužiti má* a věděti, že není leč služebníkem a všeliká ctižádost v tom se povahovati má, aby člověk větším služebníkem Boha a lidí býti skutkem se prokázal 20, 26. Druhý důvod béře od bytnosti Boží, která *pyšným* se protiví a je ponižuje, naproti tomu ale ponížené a pokorné a cti nežádostivé povyšuje. Nemají tedy po cti marně se sháněti, aby spásy své nepoběhli. Nebo všeliké svatosti základ jest pokora a slyšeli jsme slova Augustinova, že čím světější a pobožnější někdo býti žádá, tím více má o základ pokory starati se. A již písmo Starého Zákona Prov. 18, 12. vece: *Srdce člověka dříve pádu se povyšuje a před oslavením ponižuje se* 29, 23. *Za pyšným jde*

ponížení, ale pokorného přijme sláva. V domě Boha spravedlivého také rozkazovatelé slouží těm, jimž na pohled rozkazují. Neboť nerozkazují, aby svou žádost po panovnictví ukojili, nébrž aby v radách povinnost plnili, aniž toho činí z pýchy nad jiné se vynášející, nébrž z milosrdného opatrovnictví; s. Augustin civ. d. 19, 14.

Přičiňuje Pán další nářek:

13. Ale běda vám, zákoníci a fariseové pokrytci, kteří zavíráte království nebeské před lidmi, nebo vy nevcházíte, aniž vcházejícím dopouštíte vejíti.

Od lidu a od učeníků svojich obrací se Pán k fariseům a ono osmeré hoře proti nim vylévá. Doráží Pán přísně na ně, dílem pro jich napravení, dílem pro lidu od nich vystříhání. Zavírali, vece o nich Pán, království Boží a jak Luk. 11, 52. praví, *vzali klíč umění* t. j. tak sobě umění zákona přivlastnili, takovou moc a vládu si v říši Boží osobili, že bez jich povolení se nikdo ku pravé moudrosti, ku Kristu, hlásiti, k Němu se přiznávati, ovšem tedy spasen býti nesměl. Činili to, písma, v nichž o Kristu řeč, k jiným smyslům natahujíce, učení Páně a divy Jeho obouzejíce a ostouzejíce, těm, jenž v Krista uvěřili, kacířův obrážejíce, aneb na ně kletbu vydávajíce. Jo 9, 22. Královstvím nebeským jest církev a přirovnává se *ku paláců s otevřenými vraty* a fariseové tu stojí a nedopouštějí vjíti. Ano majíce klíče k zavírání a otvírání t. j. mohouce lidi příkladem a naukou vzbuzovati ku vjití do říše Boží, do církve Kristovy napomínati, nejenom toho nečiní, nébrž zavírají vrata ona. Já jsem dvéře, vece Pán Jc. 10, 9., *kdo skrze mne vejde, ten spasen bude.* Pán jim tedy vytýká, že lidi od obrácení-se na víru zdržují. *Před lidmi* zavírají, dí, t. j. před očima, když právě vcházejí, před hubou, jak se po sprostu říká.

Jiní vykládají ono zavírání v ten smysl, že sami zákona Božího neostříhají a nad to jiným lidem nesčíslnými přívěsky a nálezky svými závadu kladou, aby zákon zachovávati nemohli. Ale raději Pán prohlídá vůbec k tomu, že majíce prostředkem Starého Zákona co pěstouna Gal. 3, 24. ku Kristu lid vésti, opak toho činili, útrobu svoji víře v Krista zavírajíce, Pánu všelijak se protivíce, lidi v Něho uvěřivší pronásledujíce Jo. 9, 34., divy Jeho ďáblu připisujíce a nejednou posly pro uchvácení Ho vysýlajíce Jc. 7, 22. ajj. Ostatně dobře Augustin pozoruje, že *běda* ta dotýká se zvláště představenců církve, jenžto zlým příkladem svojím lidu ku pohoršení slouží zapomínajíce na slova Páně Mt. 7, 13: *Vcházejte branou těsnou.*

Další verš v některých rukopisech chybí a zdálo se některým kritikům, že v Matouše z Luk. 20, 47. a z Mar. 12, 40. vklouzl. Avšak veliká část rukopisů čte slova jeho a ve vulgátě opuštěna nejsou. Jsou pak tato:

14. Běda vám, zákoníci a fariseové pokrytci, že zžíráte domy vdov modlitby dlouhé říkajíce, protož těžší ponesete soud.

Zákoníci a fariseové zžírali domy t. j. statek a majetek vdov tím, poněvadž tyto domnějíce se do nich obzvláštní svatosti, k nim o modlitby se utíkaly a přímluvy ty jejich draho platily. Slova *modlitby říkajíce* udávají příčinu, pro kterou majetnosti vdov stravují, a tudy v ř. čteme místněji a určitěji a *to pod záminkou*, pod zástěrou či pod zámyslem προφάσει dlouhého modlení; kterýmžto čtením řeči moc a síla přirůstá, ale hřích fariseův se stěžuje, že modliteb k vydírání statkův vdovám zneužívají. O vdovách mluví, poněvadž vdovy bývají nábožnější a snadněji se pohledem a zdáním pobožnosti oblouditi dají, jakož i proto, že větší hřích jest vydírati statek takovým lichotným a lichým spůsobem vdovám, jenžto raději podporovány a proti podobným dráčům hájeny býti mají. Tudy vece, *že těžší soud* ponesou. Další hoře:

15. Běda vám zákoníci a fariseové pokrytci, že obcházíte moře i zemi, abyste učinili jednoho novověrce a kdyžby se jím stal, činíte jej synem pekla dvakrát více než vy jste.

Slova toho verše úzce se pojí se slovy v. 13. a tudy v některých rukopisech a vydáních v. 14. před 13. se klade. Moře a suši či zemi obcházeli fariseové, všeho možného se podjímali, trudů, práce, podniků, peněz, cest, nesnáží se neštítili, aby pohany na víru v jediného Boha dárce Starého Zákona obrátili. Ač se to nestávalo vezdy a napořád, jak v církvi křesťanské, přece někdy od nich se dálo. Ale jaký byl toho výsledek? Nestávalo se to z lásky ke spáse lidské a k rozmnožení slávy Boží, nébrž pro marnou schloubu a aby větších vzátků, podatků, darů a obětí chrámu a tudy také sobě vy-

mohli, an větším počtem vyznavačů také příjmové jejich se zmáhali: sic jinak by nebyli těm, jenž do království Božího vcházeli, vrata zavírali. Takoví z pohanstva na víru israelskou obrácenci slouli proselyté, příchozí, přišelci, že od pohanstva k náboženství pravému přišli. Byli dvojího stupně, *proselyté brány*, kteří jenom takměř ku prahům židovského náboženství dostihli a *proselyté spravedlivosti*, jenž v celou spravedlnost náboženství židovského vešli, veškera jeho přikázání zachovávati se podvolivše. Tito docela k národu israelskému vštípeni byli, an tamti se toliko k zachování tak řečených sedmi příkazů Noemových zavázali, že totiž *a*) rouhání proti Bohu, *b*) modlářství, *c*) vraždy, *d*) krevného smilství, *e*) loupeže a krádeže, *f*) brojení a *g*) jedení masa surového se zdržovali. Netupí Pán toho, že cesty podstoupali a všelikou práci sobě dávali, aby pohany víře v jednoho Boha získali; výtka Jeho se týká toho jich v té vznešené záležitosti nechvalného sobě počínání a tudy zlého a nad míru neblahého výsledku. Dí: *Činíte jej synem pekla dvakráte více než vy jste.* Chce říci: Člověk obrácenec skrze vás horším stává se, nežli za pohanství svého byl a dvakráte pekla hodným či raděj peklu propadlým (neb to značí rčení *syn pekla*) učiněn bývá. Dvakráte či dvojnými syny pekelnými se ti proselytové stávají, poněvadž ku přirozeným pohanským vadám a nedostatkům ještě také pokrytství a licoměrnost farisejskou přibírají podle zkušení toho, že více dle příkladu zlého, než dle dobré nauky se lidé spravují. Židům ode mládí pobožnost, úcta k Bohu a k zákonu jakož i známost téhož zákona se vštěpovala a tím vším se v kázni udržovali, ačkoli zlý příklad na zákonících a fariseech viděli. Toho ale základu nebylo u proselytů, jimiž se zde míní oni, jenž docela k národu židovskému přestoupili a ovšem jeho předpisům se podrobili, obřízku přijavše. Takoví lidé základu zbožnosti nemajíce a jenom k licoměrnosti učitelů svojich prohlídajíce, když ve svojich dřívějších nepravostech zůstali, nyní pro jasnější o Bohu vědomí větším hříchem vinnými se stávali. Sv. Justin Tryf. 122. píše, že novověrcové židovští dvakrát hůře nežli sami Židé jménu Krista Pána se rouhají. Následuje běda třetí:

16. Běda vám vůdcové slepí, jenž říkáte: Kdokoli přisahá chrámem, nic není, ale kdo přisáhne zlatem chrámovým, povinen jest. 17. Pošetilci a slepci! nebo co větší jest, zlato-li čili chrám, jenž posvěcuje zlata? 18. A kdo přisáhne oltářem, nic není, ale kdo přisahá darem, kterýž jest na něm, povinen jest. 19. Slepci, nebo co větší jest, dar-li čili oltář, kterýž posvěcuje daru? 20. Kdo tedy přisahá oltářem, přisahá jím a všemi věcmi, co na něm jsou. 21. A kdokoli přisahá chrámem, přisahá jím a Tím, jenž přebývá v něm. 22. A kdo přisahá nebem, přisahá trůnem Božím a Tím, Jenž sedí na něm.

Ježíš byl pravil, že fariseové dvéře do království nebeského zavírají, což mezi jiným po přednosti činili tím svojím nedopádným a odchodným učení Božího vykládáním. I uvádí nyní toho příklady některé a zamítá je co Božímu zákonu protivné. Všecko to mluvil v chrámě k Israelitům vůči těch náčelníkův lidu, jichž se to nejvíc týkalo, tím co učitel národu israelského (Joel. 2, 23.) se vystaviv, synagógu tehdejší pro nesčíslná písma výklady odsoudiv a tak nad těmi, jenž Ho nápotom neprávě odsoudili, soud jistý a pravý vynesev. Nejprvé nauku jejich o rozdílných přísahách potírá. Již 5, 33—36. jsme viděli, že přísaha tenkráte místo má, když se *Boha* dokládáme a že v případech, kdež se člověk Boha nedokládá, připověď jeho pouhým slibem jest. Ale fariseové chtějíce býti za zbožnější jmíni, rozšířili učení o přísaze, také sliby a zámluvy věcmi stvořenými učiněné za přísahy pokládajíce, a to především o ujišťování zlatem chrámovým a obětmi či dary na oltáři tvrdíce, ale na obrat od povahy přísah zámluvu chrámem, oltářem, nebem učiněnou vyjímajíce. Důvod, za jakým rozdíl ten činili, udává sv. Jeronym a po něm jiní vykladatelé, a sice lakomost jejich Luk. 16, 14., kteráž činila, že jim přísahy ty zdály se nejdůležitější, jimiž jim nějakého důchodu se dostalo. A tudy sliby zlatem chrámovým a dary na oltáři stvrzené za nezlomné přísahy měli, anto sliby chrámem, oltářem a nebem upevněné za nevážíci vydávali. Jiným zdá se příčina ležeti v povaze dotčených věcí, podle toho totiž, jestli věci ty odloučeně od Boha o sobě sto aneb nutně-li toliko a jedině v odnášení se k Bohu se mysliti dají. Dar na oltáři nemá jiného významu, leč aby Bohu obětován byl; zlato ve chrámě rovně proto se nalezá, aby pocta se Bohu dála, ozvláště rozumímeli zlatem zlato, z něhož ve svatyni a velesvatyni

nádobí uděláno bylo, kteréžto věci všem pozemským potřebám nepřístupny a očím lidským nevidomy byly. Oltář ale, chrám a nebesa mohou také v jiných než k Bohu potazích považována býti. Poněvadž pak vedlé Boha stvořitele také nebe a země o sobě bytují, tudy prý jisto jest, že kdo nebem a zemí přisahá, nepřisahá stvořitelem, nébrž stvořenými věcmi. Tak jiní vykladatelé v tom k talmudu Židův se táhnouce, jenž v traktátě o přísaze tolikéž učí.

Pán takové důvtipečné rozdíly zamítá, poněvadž se jimi pořádek věcí podvracuje a všeliká vážnost přísahy jimi v nevážnost se převrhá. Co posvěcuje, vece Pán, musí větším býti než to, co posvěcení přijímá; chrám posvěcuje zlata a oltář posvěcuje daru, a přísaha zlatem a darem nemůže výše státi nad přísahu chrámem a oltářem potvrzenou; sic jinak by přísaha něčím nižším učiněná více platnosti měla, než přísaha skrze věc větší, což odporno a nemístno jest. Dovodí Pán, když člověk přisahá chrámem, přisahá i zlatem jeho, poněvadž se zlato ke chrámu co část jeho odnáší; tolikéž platí o oltáři, k němuž darové či oběti nutně patří, an oltář jedině pro obětování darů vzdělán byl. Přísaha ale skrze část nemůže býti větší a závaznější než přísaha skrze celek. A mimo to, vece Pán dále, kdo skrze chrám, oltář, nebesa a podobné věci přisahá, ten věci ty považuje v potahu a poměru tom, kterým se nutně k Bohu odnášejí a tudy ovšem podle náuky samých fariseů by přísahy ty závaznými a povinnými se jmíti měly. Viz ostatně výše 5, 33—33.

Následuje jiné hoře.

23. Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, kteříž desátkujete mátu, kopr a kmín a opustili jste co těžšího jest v zákoně, soud a milosrdenství a věrnost. Tyto věci měli jste činiti a oněch neopouštěti. 24. Vůdcové slepí, jenž cedíte komára, velblouda však polykáte.

Vyslípá Ježíš malichernost fariseům, jížto věcí malých a nedůležitých šetřili, vážnějších ale a jedině důležitých zanedbávali. Desátek dávali i z těch nejnepatrnějších věcí, bez nichž se ovšem život obejíti může, za tak svaté a nábožné se tím vystavujíc, jakoby povinnosti své k Bohu ani v nejmenších věcech nezadržovali. Při tom ale zákon lásky bliženské opouštěli, a tudy jim vece Pán, *že cedí komáry a polykají velbloudy.* O desátku Lev. 27, 30. vůbec se praví, *že všickni desátkové země buďto z obilí neb z ovoce stromů Hospodinovi jsou.* Byl desátek dvojí, jeden, jenž Levítům se dával *ze všeho*, co země nesla, aby levíté všemi potřebami poděleni byli, jiného majetku nemajíce. Z těch devíti dílů pozůstalých odlučoval se druhý desátek, avšak jen z obilí, vína a oleje Deut. 14, 22. 23. Nehem. 13, 5. 12. a ten měl býti na hostiny v chrámu držané, v nichž rodina celá podíl brala; a to po dvě léta se s tím druhým desátkem díti mělo. Třetího roku měl týž druhý desátek dán býti chudým. Tento desátek chudých léta třetího dávaný od některých zván nevhodně a zmatečně třetím desátkem, ješto třetím desátkem nebyl, nébrž druhým. Zákonitým ustanovením tím byli Židé již dosti obtížení; k tomu ale přišly daně vezdy větší a větší od času Pompejova uvedené a co veliké břemeno na ně nalehající, a nad to velekněžství podkupno bývalo. Tudy není divu, že horlivost desátek v zákoně určený dávati ochabla a předpisové zákona do podrobna se nezachovávali. Za to ale fariseové tím zevrubněji desátky až do nejmenších věcí dávali, jak z tohoto místa našeho a jinde viděti. Toho jim Kristus nehaní, ale nad tím ubolévá, že drobností pílejíce věcí důležitých a svrchovaných zanedbávají, totiž *soudu, milosrdenství a věrnosti.* Tři ctnosti tyto se táhnou k bližnímu; *soud* záleží v tom, abychom žádnému což jeho jest nebrali; *víra* či věrnost v tom, abychom každému což jeho jest dávali a *milosrdenství* jest ta ctnost, kterou člověk bližnímu, bíd jeho citedlen jsa, více dobra činí, než věrnost a soud vymáhají. Ve mluvě prorocké dvěma slovy, *soudem a milosrdenstvím*, obyčejně se veškery povinnosti k bližnímu zahrnují Mich. 6, 8. Zach. 7, 9. a jj. Ktcříž těchto ctností nedbají, ale o chatrnosti a nepatrnosti se zasazují, o těch užívá Pán běžného přísloví, *že komára cedí a velblouda polykají.* Podobně činíte, vece jim, jako kdyby někdo nápoj pro komára doň vpadlého procezoval, velblouda ale oblo polykal. Vzato přísloví to ze života oněch krajin horkých, v nichžto pro nesčíslné množství mušek, komárů a mšic do nápoje snadno nějaká ta neplecha padnouti může a tudy se u lidí choulostivějších před pitím procezuje. Komár zastoupá věci chatrné a malicherné, velbloud věci důležité a vážné. *Máta, kmín, kopr* jsou také zastupitelky věcí nepatrných, an se život bez nich ovšem obejíti může. A proto, poněvadž na podrobném výčtu věcí nezáleží, má sv. Lukáš 11, 42. *routu* místo kopru.

Dalejší hoře.

25. Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, poněvadž čistíte zevnějšek konvice a mísy, vnitř ale plni jste loupeže a nečistoty. 26. Farisée slepče, vyčisť prvé vnitřek konvice a mísy, aby i zevnitřek stal se čistým.

Fariseové a zákoníci s nápohledností, zdánlivostí a tvářností se spokojovali, přestávajíce na tom, když je někdo za hodné držel, ač tím uvnitř skutečně nebyli. Toho příklad uvádí Pán o číšech a mísách, jejichžto vněšný lesk má býti odlesk od čistoty věcí těch, jenž v nich se obsahují. Podle vulgáty, která čte *vnitř jste plni nečistoty,* přirovnává Pán z příma k míse a konvě člověka; *zevnitřek* jest tělo, *vnitřek* duše. I dí, že oni o čistotu zevnější těla svého se ovšem starají, ale o čistotu vniternou duše a mysli svojí málo dbají. Podle čtení řeckého tatáž nauka sice se ve slovích Páně zahrnuje, ale není tak zpříma vyslovena, nébrž nejpředněji se ku koflíkům a mísám a pak ovšem přenosně k člověku odnáší. Místo čtení: vnitř ale jste plni loupeže, čte se podle řeck. textu: *vnitřek ale jest pln loupeže a nečistoty* či raději dle téhož textu ř. pln *loupeže a nezdrželivosti.* Chce říci: Čeho z konev a mís, čeho na mísách a konvách požíváte, to, čím je naplníváte, to jest majetnost neprávě nabytá, páchne cizým mozolem a *nestřídmostí* či nezdrželivostí, any nezdrželivostí se mísy naplňují a k nestřídmosti slouží. Aneb dle jiného čtení: mísy a konvice jejich jsou vůbec plny hříšnosti a nečistoty, poněvadž hříšně se od nich věcí těch užívá.

To o povaze jejich předeslav napomíná jich ku vniterné čistotě, an vece: *Očisť vnitřek konvice a mísy a tedy také zevnějšek čist bude,* aneb jak doslovně stojí, *aby také zevnějšek čist stal se;* tenkráte totiž teprv zevnějšek čistým stane se, když ode vnitřku žádná neřest a nečistota na venek se vylévati, prosákati, dobývati a jakkolivěk vycházeti nemůže. Všeliká píle a veškeré namáhání o čistotu nádoby na zmar vychází, jestliže zevnějšek toliko čistí se a vnitřek se zanedbává; tím spůsobem nikdy nenabude nádoba lesku, an vnitřek a zevnějšek spolu jeden celek působí a na vzájem se povahou svou podělují. Fariseové pravili, že nečistým zevnějškem se obsah znečišťuje, ačkoliv se spolu nestýkají; z toho se ovšem odvětuje, že nečistým obsahem se i zevnějšek nádoby zprzňuje. Očisti vnitřek, vece Pán, aby potom zevnějšek netoliko čistým zdál se, nébrž skutečně čistým byl. Vůbec učí Pán, aby člověk tvářně bez pravdy před Bohem se nestavěl a nábožnosti své na samé a pouhé tvářnosti nezakládal, nébrž očišťování své od srdce začal, tak aby z čistého již srdce dobré řeči a skutky pocházely a vniterná čistota čistým vnějškem se pronášela. Očistěním srdce, t. j. žádostí, myšlének, účelů a úmyslů teprv skutkové také očistění docházejí.

Dalejší hoře podobné jest.

27. Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, že podobáte se hrobům obíleným, jenžto vněšně se zdají lidem slični, ale uvnitř jsou plni kostí umrlčích a vší nečistoty. 28. Tak i vy zevnitř sice zdáte se lidem spravedlivi, ale vnitř jste plni pokrytství a nepravosti.

Ode příkladů přechází tuto Pán ku podobenstvím či porovnáním, jimiž licoměrnost či pokrytství fariseů a zákoníků na odiv vystavuje. Každého roku hrobové v březnu se oličovali či ovápnovali, aby ti, kdož okolo jdou, zvláště pak ti, jenž do Jerusaléma do chrámu ve svátky výročné putují, zdaleka je vidouce k nim se neblížili a tudy pokáleni nebyli. Ješto se to právě nedávno znova bylo stalo, tedy Pán o tom mluví. Vně se tudy stávali hrobové ti pěknými, sličnými a vábnými, vnitř ale byli plni puchu, spuchřelosti a nečistot; tak fariseové vně ladni, slični, zbožni se býti zdají, ale vnitř jsou plni nepravosti, an všeliký hřích ze srdce pochází 15, 19. Podobného cosi jim již dříve byl Pán pověděl při soukromém obědě Luk. 11, 44. *Běda, že jste jak hrobové nezřejmí,* neznační, neobílení, neznamenaní, a tudy lidé se vás vystříhati nemohou; *nébrž chodí po nich a nevědí,* že na hrobech se nalezají a tudy se poskvrňují. Tak s vámi se děje, lidé se do vás nic těch nectností nedomýšlejí, jimiž naplněni jste, ješto s nepravostmi svými pokrytě se máte. Co tehdá soukromě pověděl, to nyní jim veřejně vytýká. Ostatně známo, že kdo hrobu, mrtevce, neb kostí umrlčích se dotknul, po sedm dní nečistým býval Num. 19, 16. Ode hrobův obílených přechází k hrobkám, an dí:

29. Běda vám, zákoníci a fariseové pokrytci, jenž vzděláváte hroby proro-

kův a ozdobujete památky spravedlivých 30. a říkáte: kdybychom byli za dnů otcův našich, nebyli bychom účastníci jejich v krvi proroků. 31. Tedy svědčíte proti sobě samým, že synové jste těch, jenž proroky usmrtili. 32. I vy naplňte míru otců svojich. 33. Hadové, plémě zmijové, kterak utečete před soudem pekelným?

Poslední to hoře a poslední běda, již na farisey vynáší, nejpřísnější a nejdolehavější. Hroby okrašlovati, náhrobky vzdělávati, památky či památníky mužům zasloužilým stavěti u všech národův obyčejno bylo, ovšem pak rodina mužův takových nejvíce o provedení takového monumentu a mausolea zasazovala se. Nynější andělský hrad v Římě není leč posmrtný bezpřemný památník či náhrobník Hadriána císaře. V knize první Machabejské 13, 27. vypravuje se, že Šimon v Modině na hrobech otce a bratrů svojich vysokou budovu ustavěl, sedm pyramid vzdělal a okolo nich postavil sloupy veliké. V Jerusalémě mnoho náhrobků skvělých ano nádherných bylo, jakož hrob Heleny královny, hrob Huldy prorokyně atd. Pán nehaní a netupí toho obyčeje vrozeného přírodě lidské, ale to fariseům vytýká, že hroby prorokův ozdobujíce větších vražd podjímati se hotovi jsou, nežli byly ony od otcův spáchané na prorocích a na *spravedlivých* lidech t. j. na těch, jenž proroky právě nebyli, avšak právem mezi světce Starého Zákona se počítali, jako Naboth, Abiathar, Godoliáš.

Ozdobování to záleželo v obnovování zašlých náhrobkův a v okrašlování jich věnci a stužkami, jakož tam u Řeckův; ano také Židé k hrobům světcův svojich na př. obzvláště k hrobu proroka Ezechiela putovali. Oni sice, vece Pán, při tom dějí: *Kdybychom byli za dnův otcův svých, nebyli bychom se dopustili vražd oněch;* ale již to slovo *otcův našich* namítá, že oni v tom smýšlení nejsou odrodkové jejich.

Sv. Luk. jiný důvod zdá se udávati, an dí Luk. 11, 47. 48. *Jistě osvědčujete, že přivolujete skutkům otců svojich; oni zajisté je zabili, vy pak vzděláváte hroby jejich.* To jest: Stavějíce hroby prorokův, dokonáváte díla otcův svojich, oslavujete skutky jejich vražedné a tyto skutky jejich jako nesmrtnými činíte. Pokládá Kristus, dobře srdce fariseův a zákoníkův znaje, že nebudovali hrobův těch z úcty ku prorokům, nébrž v jakémsi pudu dítěte, jenž dokonává, co otec počal a nedokonané zůstavil. Táž vražebnost, která v srdcích otců proudila, také ve vašich koluje myslech a vy ovšem se v té příčině docela s myšlením otců svých shodujete. Ten jest smysl slov sv. Lukáše, jež Kristus také spolu se slovy od Matouše položenými pronesl.

A jimi se vysvětluje také výrok Páně u sv. Matouše, leč že tento netoliko ze skutkův, nébrž také *z řečí* fariseův shodu úmyslů jejich s vražebností otcův vyvozuje. Skutky i řeči jejich jeví, že budování a obnovování památníků oněch nestává se z úcty ku prorokům, nébrž naopak svědčí, že posaváde tatáž zlá mysl v nich bytuje, která v otcích jejich vládla. Při svém důvodění Pán prohlídá k úmyslům vražedným jejich, an již byli Krista ano i Lazara usmrtiti ustanovili. Tím smýšlením ale právě dokázali se býti *plemenem zmijím* a ještěrčím (jak tam 3, 7.), z jedovatých hadů jedovatými zmijemi. A ovšem, vece Pán dále, může-li jinak býti, leč že v *soud pekla* propadnete, nijak ho ujíti nemohouce? Může-li jinak býti, leč že zlý strom na oheň uvržen bývá? Slovy těmi Pán nechce, jak očividno jest, říci, že by pokáním svým osudu toho změniti nemohli, ale to praví, že toho učiniti dle své zarytosti zhola neschopni jsou.

Ale proč jich napomíná: *Naplňtež míru otcův svojich?* Jest to ironické rčení, opačný smysl majíc; a jest to prorocké přepovídání toho, co v skutku oni učiní. Naplní oni míru otcův, učiní to, čeho se těmto nedostávalo, Krista nejprv a potom ty moudré proroky a učitele, o nichž hned níže mluví, zavraždí. Podobně pak hlubokou a osudnou ironií pravil k Jidášovi: *Co činíš, čiň spěšněji.* Jo. 13, 27.

Mírou se rozumějí jisté meze a hranice hříchům a nepravostem ustanovené, jichž Bůh bez vidomého a časného trestu nechává. Milosrdenství Boží ustanovilo míru milostí, spravedlnost Boží uložila míru a meze hříchů, a ovšem báti se přijde, aby ona se nevyčerpala a tato se nedovršila. Myšlénka ta veleznáma byla Židům a nejednou v písmě přichází, jak na př. Gen. 15, 16. se praví, že nepravosti Amoreů se dosud nedoplnily, že ještě Bůh hned jich nevyplení, nébrž teprv po čtyrech stech letech. Nebo Bůh milosrden a shovívavý jest a očekává, ažby se člověk obrátil a ovšem jak přísloví sprosté praví, nevyplácí každou sobotu, aniž kdy pozdě přicházeje. Zlý člověk bývá kárán a trestán dílem tuto, větším dílem ale teprv na věčnosti; ale národové zlí tuto na zemi

pokutu od Boha odbírají, poněvadž na věčnosti národův není již více, nýbrž člověčenstvo vůbec či raději jediná církev obrozená v Kristu na věky Boha oslavující.

Vyslípal fariseům vražednou mysl; již pak prorocky předpovídá, kterak ji budoucně ano brzo jeviti budou. Dí:

34. Protož aj já posýlám k vám proroky a moudré a zákoníky, a z těch (některé) zabijete a ukřižujete a některé z nich bičovati budete ve sbornicech svých a pronásledovati budete z města do města, 35. aby přišla na vás všeliká krev spravedlivá, kteráž vylita jest na zemi od krve Abela spravedlivého až do krve Zachariáše, syna Barachiova, kteréhož jste zabili mezi chrámem a oltářem. 36. Amen pravím vám, přijdou ty věci všecky na pokolení toto.

Slova tato prostá v celku srozumitelná přece nemálo nesnází zavalovala. Hned první slovce: *Protož* obtíž působí. Protož, dí; proč? kam se táhne spojka ta? Někteří z příma a bez ohledu na jinou písma, od našeho mluvení odchodnou, povahu vykládají: *proto*, abyste neušli pekelného soudu, aneb poněvadž ho jistě neujdete, *pošlu k vám* atd. A tak v přísném smyslu a podle našeho mluvení slyší spojku *aby* v. 35., jakoby Bůh neb Kristus *proto posýlal* kazatele, aby doplnila se míra nespravedlnosti Židovské, aby všeliká krev vylitá na ně přišla a oni tím větší pokutou zastiženi byli. Ale příkré a tvrdé jest takovéto spojení a kalvinismem zavání. Tudy lépe jiní spojku *protož* táhnou k slovům *plemeno ještěrčí* a skladbu praví býti od obyčejného spůsobu pro tragičnost a živost řeči odchodnu, tak že věty, jenž podřadny jsou, co souřadné se pronášejí; nebo podle mluvení biblického, jak již dávno otcové poznamenali, výsledek či následek tytýž v podobě věty příčinné se projádřuje. A tudy jest jakoby Pán pravil: Protož, pro tu vaši povahu ještěrčí, vy také proroky zabijete, jež k vám pošlu, a tím stane se, že za všecky nepravosti a zbrodně předkův svých odbývati budete. Aneb protož, pro tu vaši zlou povahu, já přece pro odvrácení následků z ní pocházejících a pro napravení i spasení vaše pošlu k vám apoštoly, ač předvídaje, že je zavrhnete, zabijete, míru nepravosti naplníte a tudy pokutou postiženi budete. Takto-li souvislost činíme, pomíjí tvrdost řeči.

Vece Pán: *Já posýlám*, poněvadž moc k tomu má a mluví co Messiáš a co Pán; jako zajisté On byl poslán od Otce, tak poslal apoštoly své Jo. 20, 21. Tudy u Luk. 11, 49. vece: *Moudrost Boží praví aj já posýlám;* moudrostí Boží sám Kristus jest; Lukáš bez mála doslovně řeč Páně uvodí, Matouš toliko podle smyslu. Slovy: *Moudrost Boží praví*, nepotahuje se Pán k nějakému výroku starého písma, nébrž mluví co svrchovaná moudrost a vyslanec a vykladatel vůle Boží, jak praveno.

Pošle pak Pán proroky, moudré a zákoníky t. j. apoštoly, jak sv. Lukáš praví. Zve apoštoly těmi starozákonnými názvy dílem, aby rozuměli ti, k nimž řeč tato se odnáší, dílem aby moc svou projevil; nebo apoštoly t. j. vyslance vyslati také jiný může, ale proroky jenom Bůh posýlá, a jest to bez mála narážka na 2. Paral. 24, 19., kdežto řeč se vede o posýlání proroků k odvrátilým po Jojadově smrti od Boha Israelitům. Jmenuje apoštoly svoje *proroky*, že skutečně prorokovali; jmenuje je *moudrými*, že moudrostí Boží slynuli a se skvěli, jako druhdy Job, Sirach; jmenuje je *zákoníky* a učiteli, poněvadž zákonu Kristovu lidstvo učili. Tu se ale pohled Páně rozšiřuje a ve slovech, kteráž se k Židům v Palestýně nejprvé táhnou, vyličuje Pán osudy apoštolův, jež od nich mimo Palestýnu podstoupili. Jiné, praví Pán, *usmrtí* či odpraví t. j. jak v obyčeji odpravovati u nich bylo, ukamenují; kamenování zajisté byla odprava židovská. Jiné, dí, *ukřižují*. Ukřižování byla odprava římská, a té Pán tolikéž dotýká, aby dvěma těma smrti spůsoboma všecky domácí a cizé spůsoby mučení vytknul, jimiž Židé doma ve své zemi i vně v cizině proti apoštolům a nástupcům i náměstkům jejich se potrhovati budou. Kamenovali Štěpána Act. 7., ukřižovali Simeona či Šimona bratra Jákoba Ml. a nástupce jeho na stolici biskupské Jerusalémské, an již byl v stáří přes sto let (Eus. h. e. 3, 32.), bičovali několikrát apoštoly Act. 5, 40., tak jako je z města do města pronásledovali. Act. 17, 13. 14. a jj. Tím ale počínáním naplnili míru nepravostí a dálo se, co Pán praví: *aby přišla na vás všeliká krev spravedlivá, jenž vylita byla na zemi od krve Abela až do krve Zachariáše syna Barachiova, jejž jste zabili mezi chrámem a oltářem.* Chce Pán říci, že Bůh usoudil Židy tak trestati, aby na ně *krev* od počátku lidstva vylitá *přišla*, t. j. že za zbrodně od předkův tropené oni

odbývati a pokutu podstoupiti musí. *Krev* se tu zosobňuje a co živá považuje, jenž k Bohu o pomoc a pomstu volá, až trestem přišlým na vinníka opět rovnováha ujednána jest. Pokolení lidské jedno plémě a jedno tělo organické působí, a vadou jednoho úda také druzí údové trpí. Ozvláště pak ta závaznost a souvislost platí, jak tuto, o národu a o rodinách, že totiž jeden za druhého práv bývá, jako ratolest citedlna jest osudu celého stromu. Podle rozdílné závaznosti nestojí žádný člověk a žádné pokolení samo o sobě, nébrž jest jako větev později neb dříveji z kmenu vyniklá, a hříchové, jichž předkové se dopustili, na potomky se přenášejí. Když míra nepravostí se doplní, tedy Bůh s trestem přikračuje a postíhá na potomcích také toho, v čem zavinili předkové, ač jestliže upřímým a dokonalým pokáním hříchův a vin předkův svých neodčinili. Tento spůsob pak průchod má jenom ohledem trestův tohoto věku, a v tomto jenom životě pro souvislost rodin a národů potomci za předky odbývají vesměs; nijak ale závaznost a kázeň a kára ta nesahá za hranice tohoto života. Na onom životě zajisté každý člověk svoje skutky ponese. O posmrtném životě platí Ez. 18, 20.: *Každý ponese skutky své*, o tomto časném však platí Deut. 5, 9,: *Syn ponese hříchy otce svého.* Nejpatrnější toho příklad a důkaz spatřujeme na Židech, na nichž, jak Pán tuto vece, při zboření města Jerusaléma veškeren hněv Boží, jehož předkové jejich vyvolali, se vyléval. Neméně to na jiných národech, ozvláště vyhynulých, pozorovati; jakož i rodiny, jestli nezbudou postupem času zbrodní a vad a nedostatkův u nich zavládlých, jistě na mizinu přijdou.

Praví pak Pán, že odbývati budou za všechnu krev nevinně prolitou *od Abela do Zachariáše.* Kdož Abel jest, víme a zřejmo, že Pán přední a počátečné meze jménem tím vyznačil. Ale kdo jest Zachariáš? Nemalé hádky o něm mezi učenci zaběhly a nemálo traktátův o něm napsáno a pojednáno. Jedni — ta domněnka již ale dávno jest odstraněna — mněli jej býti otcem Jana Křestitele, kterýž prý dle apokryfů Pannu Marii zastávaje od Židů takovou, jak se tu praví, smrtí sešel. Jiní za to mají, že mluví Pán o proroku Zachariášovi, jehož proroctví sepsána v písmě se nalezají, jenž po zajetí Babylónském žil a skutečně synem Barachiášovým se zve. Zach. 1, 1. Ale poněvadž o tom, žeby byl ve chrámě od Židův zabit býval, zhola nic neví se, tudy domněnka ta se též opustila od učencův. I přidrželi se jiné, na oko slibné a nověji šťastně jak se jim zdálo vynalezené. Josef Flavius v knize o válce židovské 4, 5, 4. vypravuje o Zachariášovi muži spravedlivém, jehožto Zelotové či horlivci pro tuto jeho k ctnosti a pořádku přivinulost nenáviděli a tudy jej nedráhně přede zkázou města Jerusaléma l. 70. po Kr. usmrtili. Ta domněnka se ale držeti nedá; nejenom že Kristus o věci minulé a nikoli o věci budoucí mluví, nébrž ani jméno otce Zachariáše toho nedolípá, ještě se Baruch, nepak Barachiáš nazýval. Jistě by Kristus byl nemohl říci, jak i u Lukáše čteme — *jehož jste usmrtili.* Nezbývá tedy leč vrátiti se k domnění jedině pravému, že to byl Zachariáš, o němž písmo 2 Chron. 24, 19—22. vypravuje, an ovšem pokládati musíme, že Pán se k věcem písma sv. a k věcem vůbec známým táhne. O Zachariáši tom čteme na d. m., že velením krále Joasa ukamenován byl v síni kněžské, kdež oltář zápalný stál, což se dokonale s místa našeho slovy shoduje. Ale jedna závada tu v rozpaky uvádí; Zachariáš ten nesluje synem Barachiášovým, nébrž synem Jojadovým. Závady té učenci všelijak zbýti podjímali se. Jedni pravili, že týž Jojada také nosil příjmení Barachiáše. Druzí tvrdí, že jména Jojada a Barachiáš stejného jsouce významu se zastoupati mohou, a skutečně evangelium Hebrejských četlo podle svědectví Jeronymova *Jojady* místo *Barachiáše.* Jiným se vidí, že slova *syna Barachiášova* nejsou leč přípisek pozdější ruky do textu vklouzlý a odvolávají se na sv. Lukáše, u něhož toho přídavku není. Ještě jiní za to mají, že skutečně byl synem Barachiáše, syna Jojadova a že sluje v Starém Zákoně na d. m. synem Jojady podle obyčeje písma svatého, kteréž vnuky a vůbec potomky syny nazývá, jak jsme to při první hlavě toho evangelia viděli a jak písmo matkou Asy, krále to júdského jmenuje Máchu, ač nebyla matkou, nébrž bábou jeho. 3 Reg. 15, 10. Kteroukoli z těchto domněnek posledních ujmeme, na tom mnoho nezáleží, vezdy ale při Zachariáši Jojadovci musíme ostati, poněvadž Pán toliko *biblické příklady* Starého Zákona, jakožto u Židů těch, s nimiž měl činiti, jedině platné, uvoditi hodlal. O tom pak vražedném skutku a ne o jiném se Pán zmiňuje a jej ku vraždě Abelově přičiňuje, poněvadž skutek ten veliký dojem učinil u celého národa a tak událost ta vešla do myslí národa toho, že podle legendy krev jeho nikdo setříti nemohl, až po 250 letech Nabuzardon vojvoda Nebukadnezarův Jer. 39, 9. na místě tom více než devětkrátstotisíc Židův usmrtil a tudy krev tu smířil. V tom krev ta byla

přepodobna krvi Abelově, o které písmo Gen. 4, 10. praví, že o pomstu volala. Byl on prorok, kněz i soudce v Israele, vražda stala se v chrámě, stala se dle podání v sobotu a v den smíru; to všecko činilo, že ta smrt jeho v paměti lidu dokonale utkvěla.

Oba příkladové ti případni byli ohledem Židů. Abel sice k židovskému národu nepatřil, ale písmo historii celého zákona za jeden celek organický a celé pokolení lidské za jedno tělo klade, a nad to Pán toliko příkladně mluví, aniž do slova slyšán býti žádá, a jak někteří vykladači praví, měla z toho, že Pán Abela přitáčí, Kainovská Židů povaha se označiti. Pro větší důraz Pán ještě opětuje výhrůžku svou, an dí: *Amen jistě přijdou všechny věci ty na pokolení toto*, aniž to změněno bude, poněvadž ani povaha jeho nezmění se.

Pán sice to opakuje, ale ne bez bolesti; nebo vece dále:

37. Jerusaléme, Jerusaléme, jenž zabíjíš proroky a kamenuješ ty, jenž k tobě posláni jsou, kolikrát jsem chtěl shromážditi děti tvé, jako slepice shromážďuje kuřátka svá pode křídla a nechtěl jsi. 38. Aj zanechá se vám dům váš pustý. 39. Nebo pravím vám, neuzříte mne od té chvíle, až řeknete: Požehnaný, Jenž se béře ve jménu Páně.

Zavírá Pán řeč svou s bolestným provoláním. Předvídal jasně, co na národ a město jeho přijde a kterak veškera ta láska, snaha a oběť Jeho pro lid ten na darmo byla, an pro zarytost a nezbožný smysl Židů všechno na zmar vyšlo. Tudy od výslipky a výtky přechází v žal a v usedání, jakéž při matce pro ztracené dítě bývá. *Zabíjel Jerusalém proroky* netoliko Starého Zákona jak Isajáše, Jeremiáše a jak toho, o němž byl Pán zmínku učinil Zachariáše, nébrž, a tam Pán podobně prohlídá, také netoliko Ho samého, než i veškery ty zabiti hodlal, kteříž jméno Jeho vyznávali. *Kolikrát*, vece Pán, *chtěl jsem shromážditi děti tvé, jako slepice kuřátka.* Byl Pán — jak také slova ta dosvědčují — několikráte v Jerusalémě, o čem sice synoptikové nezmiňují, ale Jan přece něco o tom vypravuje, a ovšem při každém svém tu přebývání tam veškera péče Jeho šla, aby národ poznal, co z předpovědí prorockých poznati mohl a měl, že říše Messiášova jiná jest, nežli se oni domněli a že nadarmo se ohlížejí po Messiáši, an toho, jenž jím skutečně jest, zamítají. Pán při tom veškeren národ na mysli má, an *Jerusalém* celý národ zastupoval, hlavité jsa město a chrám v sobě maje, v němž veškera sláva národa se sbíhala. Jiní šířeji berou slovo *kolikrát* a potahují to také na Starý Zákon, an On, Pán, v Starém Zákoně co Slovo čili Logos veškeru správu řídil, proroky posýlal a národa po veškeren čas co věčná Moudrost ostříhal Sap. 10. Každý prorok, každé napomenutí, každá událost po veškera století, za nichž lid trval, bylo takové volání a shromažďování Páně, a on byl ten orel Deut. 32, 11., jenž národ svůj na ramenou nesl. *Jako slepice shromážďuje kuřátka*, dí Pán. Sbírá a svolává k sobě slepice kuřata v čas nebezpečí, nechvíle, v čas noci. Jes. 31, 5. Nebezpečí již očividně se blížilo a konečná ztráta celého národa ve dveřích stála. Prostíral Pán ruce, volal pod obranu křídel svých, napomínal usmysliti sobě, uvěřiti v toho, jenž tolikými divy a zázraky synem Božím a Messiášem býti se dosvědčil. Přirovnává se slepici, poněvadž žádný pták s takovou láskou a ostražitostí o mláďata svá nepečuje, jako slepice, jenž pro ně i chorou a chabou se stává, že nezřídka hlas jí ochřípá a zasípá, až i celé tělo její se drastí a chlípějí jí křídla a peří jí líná. Matka naše, vece sv. Augustin, věčná Moudrost Otcova vtělením svým oslábla a při smrti ochabla, ale slabotu naši sílí proti jestřábu, ďáblu, aby nám uškoditi nemohl.

Na čem ale veškeren důraz spoléhá, jsou slova: *nechtěl jsi.* O tom již Bůh v Starém Zákoně skrze proroky stěžoval sobě do lidu israelského, že nepovoloval zákonu a napomínáním jeho opomítal. Jes. 65, 2.: *Rozprostíral jsem, vece Hospodin, ruce své celý den k lidu nevěřícímu, kterýž kráčí po cestě nedobré za myšlénkami svými. 12. Volal jsem a neodpovídali jste, mluvil jsem a neslyšeli jste. Protož,* praví Hospodin, *zahanbeni budete, pro bolest srdce křičeti a pro setření ducha kvíliti budete. A zabije tě Pán Bůh a služebníky své nazůve jménem jiným.* Podobně Jer. 7, 13. nn. *Volal jsem a neslyšeli jste; i zavrhnu vás* atd. Prov. 1, 24. Jako Bůh u prorokův, tak nyní Pán vyličuje zlé následky zarytosti lidu, an vece: *Aj zanechá se vám dům váš pust.* Dům ten jest chrám, o němž se domněli, jak tam za věku Jeremiášova (Jer. 7, 4.), že ovšem nemůže podvrácen býti a opět, že dokad chrám bytuje, ani lid israelský co zvláštní mocný národ zahynouti nemůže. Byl ovšem oslaven chrám ten nový podle slov proroků

Agg. 2, 8. Mal. 3, 1. přítomností Páně, ale hrozí Pán, že pust ostaven bude.

Jiní slovo *dům* šířeji vykládají o městě, ano o celém Júdstvu či Židovstvu, kteréž nyní ostaveno a od Boha zavrženo bylo. Leč blíže leží první výklad a pust bude zanechán chrám, poněvadž, když Pán odejde, veškeren účel chrámu a jeho bohoslužby zmařen bude. A to značí částice *neboť* ve slovech: *Nebo pravím vám, neuzříte mne*, až řeknete: *Požehnaný, jenžto se béře ve jménu Páně.* Pust bude chrám, poněvadž já odejdu, jenž jsem pravdou svou stíny a náznaky jeho naplňoval; když pak obyvatelé dům opustí, nastává domu rozpadnutí a oboření. *Neuzříte mne od nynějška*, vece; tím předpovídá nejblíže jenom, že jim dále milosti své odepře; ale v tom ovšem i to co následek zahrnuje se, že je Bůh zavrhne a že ku konečné zkáze dozráli.

Ale co znamenají slova: neuvidíte mne, až řcknete: *Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně?* Slova ta vzata jsou ze Ž. 117, jak jsme již 21, 9. viděli a Pán tím naskýtá, že i oni, nepřátelé Jeho, jak tam ti lidé a ta pacholata, druhdy Jeho vítati, Jemu klaněti se a Jej oslavovati budou. Ale kdy se to má státi? Některým vykladatelům zazdálo se, že Pán vůbec jenom vece, že oni mimo všelikou vůli svou Krista za Messiáše uznati budou museti, tak jak král odbojníkovi dí: nevyjdeš z vězení, až uznáš mne králem býti. Avšak lépe a bibličtěji vykládají ti, jenž slova ta co předpověď a proroctví považují a táhnou ke smyslu slov Pavlových Rom. 11, 25. 26., že totiž na konec věku, až vejde již do církve plnost pohanů, také Israel usmyslí sobě a ku Kristu se obrátí. *Od nynějška*, od smrti mé, neuzříte mne, až podruhé přijdu k soudu; po z mrtvých vstání se Pán neukázal leč svědkům k tomu předurčeným Act. 10, 41. Zach. 12, 10.

Tak končí bědování Páně a postoupá místo k tomu, jenž nyní následuje proroctví o zkáze města a o tom, co zkáza ta naobrazovala.

Hlava XXIV.

O zkáze města Jerusaléma, o příchodu Páně a konci světa, a sice 1—3. o námětku či příčině řeči té, 4—8. o vzdálenějších, 9—14. o bližších předznacích, 15—20. o utíkání zla toho, 21—22. o velikosti trápení toho, 23. o lichých messiášech, 29. o povaze a jistotě trápení, 36. o nepečlivosti lidí, 42. o potřebě ku bdění z příkladu hospodáře a 45. služebníka.

1. A vyšed Ježíš z chrámu bral se odtud. I přistoupili učeníci Jeho, aby ukázali Mu stavby chrámové. 2. On pak odpovídaje řekl jim: Vidíte-li ty věci všechny? Amen pravím vám, nebude zůstaven tuto kámen na kameni, kterýž by nebyl roztrolen.

Ježíš v chrámě učil po celý den až do večera; bylo to v úterý před utrpením, když dokonav učení svoje se navždy odtad odebral, zanechav národ osudu, jehož ujíti moha nechtěl. Nechtěli věřiti ve světlo Jo. 12, 35. 36. a tudy odebráno jim světlo to a ukryto před nimi, oni pak ve tmu upadli. Nastala tu doba, že od nynějška zapustati měl chrám, poněvadž lidé slávy té větší Agg. 2, 10., kteroužto se byl zaskvěl, sobě nevšímali. Pohrdnul-li Pán chrámem, nač již stávati mělo chrámu?

Odešel Pán a bral se do Bethanie na noc, kdež nápotom také celou středu meškal v okresu svých učeníkův a přátelů. 26, 6. Když odcházel, šli učeníci Jeho s Ním, na mysli dojati jsouce slovy Jeho, jež byl mluvil o konečném rozboření chrámu. Nebo což mělo býti ono zapuštění, o němž Pán byl mluvil na konci předešlé kapitoly? Nerozuměli tomu docela, tušíce sice, že o rozboření mluví, ale tomu u sebe místa dáti nevolíce. Tudy přistoupili k Němu a jeden, jak Mr. 13, 1. vece, oslovil Pána aneb raději na slávu a nádheru toho chrámu poukázal; což poněvadž jménem a se srozuměním všechněch učeníků učinil, u sv. Matouše o všechněch učenících praví se. Byla otázka ta spojena s bolestí a s prosbou, aby jim ty věci, o nichž byl mluvil, vysvětlil a jich snad radostnějším věci objasněním potěšil.

Chrám, jak nyní od Heróda obnoven byl, dle Josefa Flavia V. Ž. 5, 5, 6. přesáhal všelikou krásu jiných po světě stavení a příslovím bylo, kdo chrámu toho neviděl, neviděl krásné věci ještě. Vnější spůsob chrámu, dí Josef na dotčeném místě, všecko do sebe měl, co mysl a oči vytržením naplniti

mohlo. Pláty zajisté hustými ze zlata se všech stran okryt jsa zářil při ranním slunku ve skvoucím ohni a oči těch, jenž naň patřili, jak sluneční paprskové oslepoval; lidem příchozím se podobal býti horou sněžnou, nebo kde pozlacen nebyl, bíle se skvěl. Mnozí kvádrové jeho měli zdélí pětačtyrycet, zvýší pět, zšíří šest loktův. I není divu, že to nebylo učeníkům po mysli, aby stavba taková měla zahynouti a ti kvádrové tak sliční a podivně velicí měli stroleni a zdrceni býti. Na otázku jejich Pán odvětil: *Vidíte-liž ty věci*, jenž vám tak krásny se býti vidí? Pravím vám, že *nezůstane kámen na kameni*, aby rozdrcen a roztrolen nebyl. Dálo se ukazování na cestě k hoře Olivetské, jenž k východu od města, jak již praveno, za potokem Cedronem se podnášela a s nížto překrásný pohled na město se otvíral. *Nezůstane*, vece Pán, *kámen na kameni* t. j. rozbořen bude. Neohlédne se Bůh na to, že v tom městě Melchisedek mne předobrazoval Gen. 14, 18. Žid. 7, 1., aniž na to, že zvláštní sliby nad městem tím vynesl Ž. 132, 13., aniž tím sobě překazí, že jsem já učil a divy činil v tom městě a že odtad pravá nauka na veškeren svět se rozejíti má, nébrž zavrhne je tak, jako druhdy byl Silo zavrhnul. Ž. 77, 60. Slova Páně: *kámen nezůstane na kameni* značí dokonalé zpuštění a celotnou zkázu města; ale literně se nemají bráti, tak jakoby nebylo ani kouska zdi ze starého města zůstati mělo, aneb jako by Pán byl říci chtěl, že nikdy z rumů a klamolů svojich nepovstane více. Jak ta předpověď Páně léta 70. po Kr. dokonale se vyplnila, o tom svědčí Josef Flavius o válce Židovské, kterýž o dokonalém chrámu zboření skrze Tita v knize 6, 4. nn. vypravuje. Třicet let po katastrofě té Jerusalém znova zbořen a docela vyhlazen a na místě jeho město nové vybudováno, Aelia capitolina, v němž ale bydleti Židům pod hrdlem zapovědíno bylo. Místo, kde druhdy stál chrám, stromy osázeno bylo, v jejichž prostředku socha Jupitera Kapitolijského postavena. Později ale opět se zmáhalo město to a l. 361 Julián Odpadlec chtěl z něho učiniti město židovské a chrám židovský předpovědi Kristově na vzdory opět vystavěti, v čem se mu ale ohněmi ze země vyniklými a zemětřesením překážka stala, jak sám pohanský spisovatel Ammian Marcellin 23, 1. svědčí.

Leč na těch Páně slovech nepřestávali apoštolé, nébrž místněji o tom slyšeti hodlali.

3. Když pak posadili se na hoře Olivetské, přistoupili k Němu učeníci soukromí řkouce: Pověz nám, kdy věci ty budou? a které znamení příchodu Tvého a dokonání světa? 4. A odpověděv Ježíš řekl jim: Vizte, aby vás nikdo nesvedl. 5. Nebo mnozí přijdou ve jménu mém řkouce: Já jsem Kristus a mnohé svedou. 6. Budete zajisté slyšeti války a pověsti o válkách; vizte, nekormuťte se; nebo musejí věci ty býti, ale ještě není konec. 7. Nebo povstane národ proti národu a království proti království a budou morové a hladové a zemětřesení po místech. 8. Ale ty všecky věci jsou začátkové bolestí.

Na cestě z Jerusaléma byla povstala ta otázka o rozboření města a chrámu; Pán nyní s učeníky přišed na horu Olivetskou posadil se, aby sobě po lopotách dne a horka odpočinul. A tu přistoupili k Němu učeníci Jeho; byli, jak vece Marek 13, 3. n., učeníci ti Petr, Jan, Jákob starší a Ondřej. Ti pravili Pánu: *Pověz nám, kdy věci ty budou a které jest znamení příchodu Tvého a dokonání světa?* Dvojí tedy otázku na Něho vznesli; jednu o čase, kdy Jerusalém rozbořen býti má, a druhou, kdy příchod Páně a dokonání světa nastane. O tom, že věc ta jistě se stane a že veliké zajdou převraty, o tom přesvědčeni jsou, a toliko na čas a na posloupnost událostí se táží. Také vysvítá z otázek jejich, že příchod Páně a dokonání světa v jejich mysli docela v jednu dějinu splývá; neměli zajisté ještě toho jasného náhledu do věcí Božích, jenž se jim později skrze Ducha svatého otevřel. V mysli veškerého lidu israelského utkvěla byla myšlénka, že se slavným příchodem Messiáše spojen bude soud nad národy pohanskými, po němž veleslavné kralování národa Božího na světě nastane. Sof. 3, 8. 9. Ovšem slávu tu předcházeti budou soužení, davy a strachy co bůle Messiášovy, jak útrapy ty nazývaly se. O všem tom věděli apoštolé, v těch myšlénkách vychováni byvše; ale doba, kdy ty věci díti se mají, jak po sobě následovati budou a jakými znameními se vyznačí, to jim neznámo bylo. Činí tudy otázky dvě, jenž ale v jednu splývají, poněvadž právě *znameními čas a doba* se oznámí, ve kteréž se to díti bude. Protož Pán o znameních a sice bližších i dalejších mluví, kteráž onen veliký

obrat všech věcí předcházeti mají. Učinili otázku svou *soukromí*, a Pán rovně odpovídá soukromí, t. j. oněm čtyrem učeníkům obzvláště, jenž ku Pánu sstoupeněji se majíce na ty věci se ptali, domnějíce se bez mála, že se jim soukromí o věcech těch spíše pronese, než kdyby veřejně přede všemi věci ty pověděti měl. A bylo jistě nebezpečno o zkáze Jerusaléma mluviti, jak to z ukamenování sv. Štěpána vysvítá, jemuž zvláště to vyčítali, že o zkáze chrámu a města mluvil. Act. 6, 14.

Jakož apoštolé zkázu města Jerusaléma se zkázou či raději s dokonáním světa za děj jeden kladli, tak i Ježíš týmž spůsobem oba obraty v jednu pohlídku staví a nedobře ti vidí, kteří určují, že co Pán do v. 23. aneb, jak druzí do v. 29. praví, k vyvrácení města Jerusaléma se potahuje, ostatek ale až do verše 44. ke skonání světa zří. Lépe ti vykladači soudí, kdož myslí, že Pán obojí věc spolu a najednou apoštolům přednáší, ne tak k době, jíž ty dvě katastrofy od sebe odstávají, jako raději ku podobnosti jejich a bohozřízené vzájemnosti hledě. Nečinil Pán jiného, leč co všickni prorokové od Něho vysýlaní činili, soud nad lidem israelským se soudem nade světem spojujíce, na př. Jes. 24. atd., an první druhého obrazem, podobou a náznakem jest a vůbec lid Starého Zákona veškeré člověčenstvo představuje a zastoupá (19, 28.). A tudy dějiny a osudy jeho mírou a podobou jsou dějin člověčenstva veškerého, aniž se na člověctvu co děje, aniž může jiné se díti, leč co již tam na předobrazném lidu se dálo. Tam jest počátek, tu dokonání téhož děje; tam stupeň první, tu poslední. Tudy Pán o zkáze obojí mluví, a sice tak, že co v *nejbližším* smyslu patří k Jerusalému, to ve smyslu *dalejším* ke skonání světa zří, a na obrat co ve smyslu bližším o světa skonání se praví, to v dalejším smyslu se o zkáze města Jerusaléma slyšeti má. Soud nad Jerusalémem — jsou ranní červánky a soud nad světem — jest konečné přibytí slunka. Jest to nějaká perspektiva prorocká, nějaká s vysoké věže pohlídka Ez. 3, 17., při níž mysl proroka k věcem nejbližším a nejzazším pohlídá a od těch k oněm a na obrat skokem jako lyrickým přechází. Co tu srodno, schodno a shodno, to v jeden obraz, v jednu skupu splývá, ač snad jest tisíciletí — jenž v očích Páně a na stanovisku prorockém dni jednomu podobá se Ž. 89, 4.; 2. Petr. 3, 8.; což mezi oběma ději jest, ač mezerou jsouc velikou, mizí a v nic se pokládá, poněvadž mysl prorokova toliko k obdobným jen předmětům prohlídá. Souvislost obou dějův není prostorna, nébrž věcna, a nelze tu ptáti se, kde o Jerusalému a kde o soudu posledním řeč jest. Ostatně proroctví o Jerusalému ode tří synoptiků, jenž před zkázou psali, naznamenáno, od Jana ale, jenž po zkáze psal, vypuštěno bylo, aby nevěra neměla příčiny ku pochybování; a za touž samou příčinou vyplnění té věci napsáno řízením Božím od Žida Josefa Flavia.

Ke znamením těm, o nichž mluví Pán, zří slova Jeho: *mnozí přijdou ve jménu mém řkouce: Já jsem Kristus, a mnohé svedou.* Počítá tedy k znamením Pán přijití a vyskytnutí-se mnoha lichých prorokův a lžekristův, jenž snadně lidi svésti mohli, anoť všemi vlastnostmi se zdáli býti nadáni, jichž se na Messiáši od Židův pohledávalo. I vystříhá Pán učeníky své od takových lžekristů, an dí: *Vizte, aby vás nikdo nesvedl.* Takoví lichokristové skutečně vyskytli se nejedni a naplnila se řeč Páně Jo. 5, 43. *Já jsem přišel ve jménu Otce, a nepřijali jste mne, jiný přijde ve jménu svém,* samoděk, o své ujmě, nebyv od Boha poslán, *a toho přijmete.* Tak i tu předpovídá. Před obořením města Jerusaléma vydával se nejeden šmejdíř za Messiáše, jako byl Theudas Act. 5, 36, Egypťan, o němž Act. 21, 38., Šimon čarodějník Act. 8, 10. a přemnozí ti za posledních dnů při obležení města Jerusaléma od Tita. Ti nejednoho svedli a nesčíslných útrap a zádav příčinou byli. Jakož pak také později po zkáze města Jerusaléma u Židův lžimessiášové přicházeli téměř každého století, u veliké části lidu toho víru nalezajíce, jakým byl v druhém století Barkochba za Hadriána císaře, a v řadě pozdější Sabataj Zebhi ve století sedmnáctém. Avšak jako jsme pravili, předpověď Páně hlavně se odnáší k časům posledním před skončením světa a o té době dí, že tenkráte přijdou mnozí klamači, ošemetníci a podvodníci, kteří za proroky se vydávati a lid od Boha sváděti budou, až posléze přibude antikrist, člověk hříchu, syn zatracení, to jest, v němž veškeren podvod, lest veškera a všechna ošemetnost a ochalebnost borovati bude. Ten se vydávati bude za toho, od něhož veškera spása závisí a na stolici Boží protiviti se bude všemu, což sluje Božího 2. Thess. 2, 4. Ale netoliko v posledních před příchodem Páně dobách ukáže se antikrist, nébrž 2. Th. 2, 7. tajemství nepravosti již nyní působí a antikrist má předchůdce svoje a jak vece Jan 1. Jo. 2, 18. jsou *mnozí protikristové,*

an poslední hodina t. j. poslední věk jest, s jehož dokončením již nenastane nová doba, nébrž věčnost přibude. Jsou to učitelé lži, podvrátitelé řádu Božího, jsou to bludaři, jenž od časův apoštolských od Šimona čarodějníka, Cerintha a Mikuláše až na nejnovější mudrochy v církvi Boží povstavše všelijak ji podvrátiti a zničiti usilovali.

To jest jedno znamení Páně, ti totiž bludařové a lžeproroci za Messiáše se vydávající a za ty, jenž by přede všemi slyšáni a následováni býti měli. Nyní udává znamení jiné, an dí: *Budete slyšeti války a pověsti o válkách. Vizte, nekormuťte se . . . Povstane národ proti národu a říše proti říši a budou morové a hladové a zemětřesení po místech.* Jsou tedy druhým tím znamením války, boje a vojny a pověsti o nich, národa proti národu povstání, hlad a nouze a zádava taková, že i sama příroda viklati a z kolejí svojich vymykati se bude. Díl toho patří ku předchodům zkázy Jerusaléma. Římané proti Římanům potýkali se v měšťanských válkách, v nichžto čtyři císařové právě přede zkázou města Jerusaléma zahynuli. Neméně Římané a Židé drahný čas spolu bojovali, Vitellius proti Aretovi, Jos. starož. 18, 5, 3., Parthové proti Izatovi, králi Adiabenskému (t. 20, 3, 3.), Židé pod Asiéem a Alinéem s Parthy vojnu vedli tt. 18, 9, 1. Římané s Parthy Tac. an. 12, 13. 13, 6. atd. Nad to Židé proti Židům, měšťané proti měšťanům v Palestýně téměř v každém městě potyčky měli, na př. v Césarée, Skythopoli, jak o tom Jos. Flav. V. Ž. mluví. O nouzi, o bídě, hladu a moru, jenž s hladem obyčejně spojen bývá, čteme Act. 10, 28.; zemětřesení na Kretě, v Miletě, Smyrně, Laodicee, Kolosách a jinde se dálo, a bez mála mnoho těch věcí se dálo, jichž nám nikdo nenaznamenal, aneb zaznamenal-li, nás zpráva o nich nedošla. Avšak nejblíže a v literném smyslu se potahují věci ty ku předchozím druhého příchodu Páně dobám, kdež v plné míře vyplněny budou a vojny, bojové, brojení, hlad, mor, nákaza a záraza a jiné zádavy na ubohé člověčenstvo se shluknou a je přikvačí. Dí Pán, *že věci ty díti se musejí*, poněvadž z nepravostí lidských nemohou leč hrozné pokuty vzejíti, jako ze semene strom vzchází. Nestanou se věci ty náhodou ani bez vědomí a připuštění Božího, jako by jimi řízení Boží se podvracovalo a mimo vůli Boží jinačilo, nébrž věci ty předvídány, dopuštěny a připraveny jsou onou prozřetedlností Boží, která spravedlivě lidem pomstu vyměřuje, když nepravostem navrch vzešlo. Proto napomíná Pán: *Vizte, abyste se nekormoutili*, aneb jak lépe přeložiti obě slova oddílně: *Vizte, nekormuťte se.* Chce Pán, aby učeníci se na pozoru měli, mysl sebrali a na jisté míře ustavili, aniž se zviklati, uboniti a ustrašiti dali.

Ač ale věci ty hrozny budou, jednak přece budou jen *začátkové bolestí* t. j. ohledem a porovnáním k těm věcem, jenž budoucně přijíti mají, budou, ač v sobě náramny, přece jenom nepatrny. Mluvení vzato od rodiček, jimiž před bůlemi porodu předcházejí bolesti, avšak neveliké u přirovnání s bůlemi při porodu. Písmo svaté od porodu žen nejednoho vypůjčuje obrazu Ž. 47, 7. Jes. 13, 7. atd., a Spasitel sám Jo. 16, 20. 21. vece: *Žena když přišel čas porodu, ubolévá a kormoutí se, ale když porodila, zapomíná na bolest pro radost, že člověka porodila.*

U mnohých vykladačů, jak jsme výšeji toho podotkli, zmínka se děje o bůlech Messiáše, o těch totiž protivenstvích, jenž příbytí Messiášovo předcházeti mají; ale zmínka o bůlech těch u Židů teprv ve čtvrtém či raději pátém století povstala, bezmála připozděným slov Dan. 9, 26. nn. výkladem; a Pán tudy na ně tuto nebéře ohledu, an domněnky té za věku Jeho mezi Židy nebylo.

Přechází ku bližším znamením, an vece:

9. Tehdáž vydají vás v soužení a zabijí vás a budete v nenávisti u všech národů pro jméno moje. 10. A tehdá budou horšiti se mnozí a vespolek se zrazovati a nenáviděti se vespolek. 11. A mnozí lžeproroci povstanou a svedou mnohé. 12. A že se rozmnoží nepravost, ustydne láska mnohých. 13. Ale kdo setrvá až do konce, ten spasen bude. 14. A bude hlásáno toto evangelium o království po celém světě na svědectví všem národům a tehdá přijde skonání.

Neměli apoštolé slyšeti toliko vůbec o zádavách a svízelech, jenž na svět přijíti se strojily, nébrž jim potřebno bylo především dověděti se, co jich samých při tom všem očekává. A to jim právě povídá Pán slovy dosti jasnými. *Tehdáž*, vece, *vydají vás v soužení a zabijí vás a budete v nenávisti u všech národů.* Dí: *Tehdáž* t. j. když přijdou ty zádavy, když národ proti národu po-

vstane, tenkrát zmůže se nepřízeň proti učitelům náboženství jakožto těm, v nichž veškera pravda Boží, jenž se světem co řeka blahodárná rozlévala, výtoky a přítoky svoje chová. Z toho pak povstane či s tím spojeno bude troje zlo. Nejprv *se horšiti budou mnozí a zrazovati se vespolek* t. j. mnozí odpadnou z víry do nevěry. Za druhé *povstanou lžeproroci a zavedou mnohé*, a tím se míní bludařství. Za třetí u jiných *ustydne láska* k Bohu a bližnímu a opanuje mysle jejich studenost, lhostejnost a nevšímavost u víře. Trojí to zlo, nevěra, bludařství a lhostejnost ve víře se celým pásmem historie církevní províjí a předchůdcem jest onoho mnohem horšího zla, jenž za posledních věků zajde.

Láskou, o jejímž ustyzení Pán mluví, rozumí se láska k Bohu, Kristu a církvi, a ustyzením slyší se náboženská lhostejnost či nevšímavost; ač jiní lásku ku bližnímu vykládají, poněvadž při odpadu ode pravdy víry také sobětnost povstává, jenž lásku moří. Ale první výklad dopadnější jest. Avšak *nevšickni* odpadnou, nébrž *mnozí*, ač slovem tím *mnozí*, poněvadž v řečtině se členem stojí, *οἱ πολλοί*, větší díl dotčených lidí se rozumí. Tudy vytrvalosti potřebí, aby se člověk nedal zmásti a zviklati a nebral pohoršení na tom, že víra na světě klesá, domněje se, že Kristus od církve odstoupil. Proto praví Pán: *Kdo vytrvá až do konce, ten spasen bude.* Dokládá to, aby nedal se nikdo tím svésti, že lžeproroci vejménu jako by Božím a s velikým nadšením, avšak nikoliv od Ducha svatého pocházejícím, vystoupí a zdáti se bude, že již docela veta jest po církvi a že jinou víru ujíti přijde. To se ovšem z části vyplnilo přede zkázou města Jerusaléma, ale plněji vyplní se za dnů posledních přede příštím Páně.

Táž pohlídka a týž dvojhled či dvojvid také panuje ve slovech následujících. *A hlásáno bude evangelium po celém světě*, díl k času před zkázou Jerusaléma, díl k době před soudem posledním se vztahujíc. Ačkoli také svízely a útrapy, taká soužení a pronásledování nastanou, přece přese všechny ty nehody úmyslové a záměrové Boží vyplniti se musejí. Hlavitý záměr Boží pak jest spasení lidstva skrze evangelium, a tudy evangelium to hlásáno bude po všem světě. Dálo se to již za apoštolské doby Rom. 1, 8, 10, 18. Col. 1, 6. any veškery tehdejšího známého světa krajiny slovo o Kristu slyšeti mohly. Ale u větší míře a ve vlastním smyslu děje se to po veškeren čas tak, aby dříve než poslední soud nastane, všickni národové hlásání evangelia se přiúčastniti a k němu se přiznati mohli.

Díti se to bude, jak Pán dále praví, *na svědectví všechněm národům. Jaké svědectví* Pán rozumí tuto? Odpovídáme, že dvojí věc při tom na mysli měl. Nejprv *svědectví lásky Boží*, která tak milosrdně spásu lidstva obmýšlí; za druhé *svědectví viny těch*, jenžto se nedali obrátiti a k víře v Krista přivésti, an nebudou moci nějakou měrou se vymluviti, že by se strany Boží bylo něčeho k jejich spasení se nedostávalo. *A* teprv *tehdy přijde skonání*; nepřijde dříve, než evangelium se všem lidem ohlásí, aby veškeři národové spaseni býti mohli. Negativně jenom Pán dobu soudu stanoví, že dříve nepřibude, než se všechněm národům možnost naskytne, ku Kristu obrátiti se; positivně toho Pán zhola neurčuje, ano raději vece, že o dni soudném nikdo neví leč Otec sám.

Tím spůsobem sice Pán apoštolům odpověď dal na otázku v. 3. vyslovenou, ale odpověď takovou, jaké jim potřebí bylo, aby úmysly Boží prohledli a s myšlénkou tou, že všechněm národům evangelium kázati budou, se více a více seznámili. Neurčitým oním výrokem svojím chtěl Pán všemu vypočítávání, kdy den soudný přibude, konec učiniti. *Vůbec* a vesměs Pán mluvil; některých ale věcí podrobněji dotýká v dalejšku. Dí:

15. Když tedy uzříte ohavnost spuštění, pověděnou od Daniela proroka, státi na místě svatém, kdo čte, rozuměj, 16. tehdáž ti, jenž jsou v Júdsku, utecte na hory; 17. a kdo na střeše, nesstupuj, aby něco vzal z domu svého; 18. a kdo na poli, nevrať se zpět vzít roucha svého. 19. Běda pak těhotným a kojitelkám v ony dni. 20. Modlete se pak, aby nedál se útěk váš v zimě aneb v sobotu.

K utíkání Pán tuto napomíná čas udávaje, kdyby se to díti mělo. Dí: *Když uzříte ohavnost spuštění.* Ale což jest ohavnost spuštění? Pokládá Pán to známo býti učeníkům, an se k tomu co k věci samozřejmé táhne. Prozírá slovy těmi ku proroctví Danielovu 9, 26. n., kdežto se čte: *Po týdnech šedesáti a dvou zabit bude Kristus a město a svatyni rozmece lid s vévodou příštím. A v polovici téhodne přestane žertva i oběť, a bude v chrámě ohavnost spu-*

štění až do skonání. Podobně se praví u téhož Dan. 12, 11. Pán necituje slov prorokových zevrubně a doslovně, nébrž jenom na ně ukazuje a na proroctví jeho naráží. Bylo proroctví to vůbec známé a proslulé, jak také z Josefa Flavia (Starož. 10, 11, 7.) viděti.

Otázka, co se ohavností onou rozumí, tím, že jsme na proroctví Danielovo ukázali, rozřešena ještě není, nébrž právě tím více se odpovědi své domáhá. Nahlédneme-li k místům parallelným, nalezneme, že sv. Marek 13, 14. tolikéž slovo má: *ohavnost spuštění*, jako Matouš, ale sv. Lukáš 21, 20. zaměňuje onu frásu rčením: *když uzříte Jerusalém od vojska obležený.* A ta slova nám ukazují, co ohavností onou rozuměti. Má se totiž rozuměti vojsko Římské, kteréž Jerusalém oblehlo. Což výborně připadá k řeči následující o utíkání. Když zajisté válka s Římany vypukla léta 66. p. Kr. a Cestius Gallus město Jerusalém obléhal, brzo přinucen byl od zelóta či horlivce Šimona Giorovce od Jerusaléma odtáhnouti. A tenkráte křesťané Jerusalémští užili nedrahného pokoje toho, opustili Jerusalém a odebrali se do města Pelly za Jordán, jak Euseb. h. e. 3, 5. vypravuje. Ano mnozí ze Židův, ozvláště ti, jenžto se školy Hillelovy přidrželi, Jerusaléma zanechali co korábu tonoucího, z něhož se lidé plováním ochraňují. *Ohavností* jmenuje Mt. vojsko římské pro jejich obrazy na práporech, jenž Židům ohavností byly.

Ale jakkoli slibný zdá se býti ten výklad, vadí mu, že vojsko římské nerozložilo se a *nestálo* na místě svatém, na místě, *kdežby státi nemělo* Marek 13, 14. t. j. ve chrámě, kamž teprv ku konci vojny po dobytí a zapuštění města se rozložilo, a tudy nemohlo býti znamením budoucí zkázy města a chrámu. Proto vykladači jiní o jiné výklady se ohlédali. A převhodně se jim naskýtalo to, co Josef Flavius o válce Žid. 4, 6, 1. 3. o zelótech či horlivcích praví, že totiž chrám osadili, jej sobě za hrad učinili, v něm voj svůj rozložili, z něho ukrutnými útoky na protivníky svoje vypadali a svatyni zbrodněmi a krveprolitím pokáleli.

Jiní slova ta *ohavnost spuštění* všeobecněji berou a o zkáze Jerusaléma slyší; ohavnost spousty jest jim ohavným spuštěním či zpustošením. Ale k tomu výkladu nedopadá, že *spuštění* nemohlo znamením předvěstným spuštění býti, nadto *ohavnost spuštění* není toli co ohavné spuštění, nébrž raději, jak to povaha jazyka hebrejského nese, pustá ohavnost, ohavnost, jenž plna jest pustoty, jenž všady pustotu činí, všecko pustoší. Někteří vykladatelé slyšeli slova ta o postavení sochy Jupitera kapitolského za Hadriána v chrámě vykonaném; leč tomu očividně čas odporuje, an Pán o pustotě a ohavě mluví, jenž se dála přede zkázou města Jerusaléma skrze Tita. Leč by někdo řekl, že oboje vyvrácení, za Tita i za Hadriána, v jeden pohled u Pána splývá. Ze všech těch výkladů, jak viděti, nejmístnější jest druhý, jenž totiž slova dotčená vykládá o zbrodněch tropených od horlivců. Ve vzdálenějším smyslu se ta slova ku posledním veškerého světa dobám před soudem posledním potahují.

Slovy: *Kdo čte, rozuměj,* Pán k rozvažování věcí těch u proroka řečených nabízí, jak 13, 9., an vece: *kdo uši máš, slyšiž.*

Tehdáž ti, vece dále, *jenž v Júdsku jsou, utecte na hory.* Jest to dověta ku slovům předešlým, jenž činila předvětu. *Když uvidíte, tedy utecte.* Na hory a do hor obyčejně utíkání se děje, poněvadž hory nepřístupnější a tudy bezpečnější jsou. *Ochraň se na horách*, pravili andělé Lothovi, když Sodomě a Gomoře zkáza nastávala. Podobně Júdas Machabej ustoupiv z Jerusaléma před Antiochem Epifanem na horách žil 2 Macc. 5, 27. Hory křídové, jaké se v Palestýně nalezají, mnoho jeskyň mají a tudy se v nich lidé dobře ukrýti mohou.

Jak veliké svízely a jaký dav nastati měl, naskýtá se slovy, jimiž Pán k útěku napomíná. *Kdo na střeše, neslízej, aby něco v domě vzal, a kdo na poli, nevrať se pro plášť a roucho.* Takový spěch bude a taková spěchu toho potřeba, že člověk kdekoli ho pověst ta o dotčené ohavnosti zastane, všeho nechaje a o nic dáleji leč jenom o život nedbaje na útěk se vydati má. Střechy byly položité 10, 20. a na nich Židé jídali a se procházeli. I napomíná Pán, aby, zastíhne-li koho ohavnost dotčená, když na střeše sobě vede, neslízal dolů domů, snad peníze aneb jiné drahotiny sebou vzíti hodlaje, nébrž aby jakýmkoli činem tudíž se na útěk dal, buď skočiv se střechy, buď běže se střechy na střechu a tak nejkratší cestou z města se bera, buď též schody vnějšími se střechy kvapil na ulici odtad v útěk se daje, nevešed do vnitřku domu svého. *Kdo na poli jest*, vece Pán, *nevrať se pro plášť a roucho.* Na poli rolník toliko spodní roucho nosil, plášť, roucho vrchní, odloživ. I vece Pán, aby nevracel se pro ně, an tak náhlá potřeba útěku nastane. Obojím rčením *kdo na střeše* atd. *a kdo na poli jest* atd., Pán kvapnost a spěšnost útěku doličuje a mluvením tím příslovným zna-

mená, že tudyž bez bavy a stravy útěku podjíti se přijde, jak tam Lothovi přikázáno bylo, aby se na útěku svém neohlédal nazpátky, t. j. aby ničím se nemeškal. Gen. 19, 17. Takový spěch a kvap nalčhati bude, že i ten plášť, ač snad toliko na druhém konci role se nalezá, ostaviti a ho zanechati přijde.

Tím se ale také vidí, jak zle se povede těm, kteří nějaké překážky na útěku svém zakusí. Tudy Pán pln milosrdenství lituje těch, jenž *kojí a těhotny jsou*, poněvadž jim stav jejich vaditi a překážeti bude. Mohl jmenovati lidi chromé, neduživé, kyptáky, komolé a podobné, ale jmenuje ženy kojné a těhotné, poněvadž nenadálost a neblahost tím očitěji zračí se, any také ty, nad nimiž se lid nejvíce slitovává Thren. 2, 11. 4, 4., beze slitování ostanou. Proto také velí *modliti se*, aby *utíkání* nepřišlo *v zimě anebo v sobotu*. V zimě pro pršky a čas ploštivý a blátivý těžko utíkati; a v sobotu pro příkaz Exod. 16, 29. nebylo dovoleno dále než dva tisíce loktů cestovati, což asi šest honův činí. V nebezpečenství sice také rabíni dovolovali života útěkem ochrániti, avšak přece vezdy Židé tak přísnému svěcení soboty navyklí za dvojnásobné zlo považovali, když něco v sobotu, v den odpočinku zasvěcený, před se bráti měli. Tudy čteme 1. Macc. 2, 32. n., že se zprvu v sobotu také nepřátelům brániti zdráhali, raděj zabíjeti se dadouce, až pak potom ustanoveno, že ovšem života hájiti a proti útokům nepřátelů se brániti dovoluje. Obyčejové obřadní skrze smrť Kristovu sice vyzdviženi a zrušeni byli, ale dokad národové pohanští valně a povšechně do církve přijati nebyli a dokad Židé svatyní honositi se mohli, měli také anebo aspoň mohli křesťané ze Židovství pošlí předpisy ony zachovávati. Přidává Pán: *Modlete se*, aby vám nepřišlo utíkati v den ten sobotný a v zimě, abyste sobě ani zimou ani necestou ani svátkem v utíkání nepřekáželi, tím na rozum dávaje, že modlitbou nesnází těch zniknouti možno.

Ostatně již víme, že věci ty v dalejším smyslu se potahují také na dobu před soudem posledním a sám Dan. 12, 11., zdá se, táhne se rčením *ohavnosti spuštění* k oněm časům, kdež antikrist vystoupí a křesťané se toliko útěkem budou zachovati moci. A v tomto dalejším smyslu rozumí se ohavností spuštění antikrist, o němž 2 Thess. 2, 3. 4. se dí, že jest člověk hříchu, jenž se ve všelijaké hříchy vyleje a jim všady průchod vyjedná, *syn zatracení*, jenž božským věcem všemožně se protiví a sám sobě co Bůh počínati hodlá. V následujícím Pán udává příčinu, proč by utíkati měli.

21. Nebo bude tehdá soužení veliké, jakéhož nebylo od počátku světa až dosavad, aniž kdy bude; 22. a kdyby ukráceni nebyli dnové ti, nebyloby zachováno žádné tělo: ale pro vyvolené ukráceni budou dnové ti.

Slova tato samozřejma jsou a jak předešlá dvojím směrem zří netoliko k dobám zkázy města Jerusaléma, nébrž také ku posledním dobám před soudným dnem. Národ žádný se neprohřešil tou měrou, jakou národ židovský Messiáše svého pohanům k ukřižování vydav a vinu tu plným hrdlem na se svolávaje. Proto také zvláštní pokuta naň dopadla; jedenáctkrát sto tisíců lidí v Jerusalémě zahynulo, sedm a devadesát tisíc zajato bylo Jos. Flav. V. Ž. 6, 9, 3. a takovými svízely, strastmi a hořemi sklíčeni, přikvačeni a přitlumeni byli Židé, že v celé historii málo podobného se nalezá. O tom se pronáší Židovský dějepisec o válce Žid. 5, 10, 5. v ta slova: Abych zkrátka pověděl, domnívám se, že nikdá město nějaké toli nepřetrpělo aniž který národ kdy toli za paměti lidské snášel. A již dříve v řeči své k Jerusalémanům 5, 9, 4. tolikéž praví.

Slova Páně: *od počátku až dotud takého soužení nebylo* příslovně se praví, jak to z podobných výroků prorockých vysvítá Joel. 2, 2. Dan 12, 1. a tudy na ně naléhati nepřijde. Ovšem ale doslovně se vyplní při poslední katastrofě, jenž se na celý obor vyleje té doby, když antikrist na zem přibude. *Kdyby nebyli dnové ti ukráceni* totiž *od Boha*, jak Marek 13, 20 dokládá, vece Pán; nedí, kdyby se *neukrátili*, poněvadž Pán v absolutné pohlídce věci ty nazírá, a spolu na vědomí dává, že Bůh v milosrdenství svém již napřed ty dni ukrátil, aby nevšecka, nébrž částečná toliko pokuta lidi zasáhla. Zkrácení to v odvěčné radě Boží ustanoveno jest pro *vyvolené*; vyvolenci jsou ti, kteříž se za zkázy aneb po zkáze Jerusaléma ku Kristu obrátili, bludnost výkladu svého prorockých o Messiáši předpovědí poznavše a ku křesťanské církvi se přidavše. K nim čítají také ti, jejichž potomci později na křesťanskou víru se poddali a ti, kteří na dobu poslední Rom. 11, 25. se ku Kristu přihlásí. Těch zajisté obrácení předvídáno bylo, a tudy předkové jejich při životě chráněni, anby jinak jich obrácení umožněno nebylo. Dí zajisté Pán,

žeby jinak *nebyla zachována žádná pleť*, t. j. žeby byl *veškeren člověk* zahynul. *Pleť* či *tělo* jest obšírnějšího obsahu, než člověk a veškery živočichy značí; naráží Pán na zkázy při potopě a při podvrácení měst Gomory a Sodomy, kdež všecko, což živo bylo, spolu s lidmi zahynulo. Opětoval se ten spůsob ovšem častěji, a víme, že za Decia císaře veškero pronásledování křesťanů tak osnováno bylo, žeby křesťanstvo bylo vyhynouti muselo, kdyby Bůh nebyl dobu tu pro křesťany zkrátil tím, že Decius v bitvě proti Gotům (251) padl. Nejinak bylo za Dioklecíána a spolucísařův jeho, kdež nápisové již hlásali, že jméno křesťanů dokona již vyhlazeno jest. V plné míře se to potahuje ku posledním časům církve před soudným dnem a zří k časnému zachování těla vyvolenců těch při životě, nevšak, jak se některým vykladačům vidí, k věčnému blahu a k vytrvání jich při víře; nebo při *vyvolených* samozřejmo jest, že také milosti vytrvání se jim dostalo a že se tudy o nich není obávati, aby drahnotou a dělí zlých a protivných věcí od víry a od spasení se odvrátiti mohli.

Avšak při takových svízelech nastane touha po Božím z nich osvobození a tudy mnozí se za takové oprostitele a zbavitele vydávati budou. Proto vystříhá Pán dále.

23. Tehdy někdo-li vám řekne: Aj tuto jest Kristus aneb tamto, nevěřte. 24. Nebo povstanou lžekristové a lžeproroci a vydají znamení veliká a divy, aby v blud uvedli se, kdyby možno bylo, také vyvolení. 25. Aj, předpověděl jsem vám. 26. Řeknou-li tedy vám: Aj, na poušti jest, nevyjděte, aj, ve skrýšech, neuvěřte. 27. Nebo jako blesk vychází od východu a ukazuje se až na západ, tak bude i příchod Syna člověka. 28. Kdežkoli bude tělo, tam se shromáždí také orlové.

Již v. 5. vystříhal Pán od lžeproroků a lžekristů. Opětuje totéž nyní, poněvadž v časech, k nimž prohlídá, výstrahy takové svrchovaně potřebí bude. Povstali obludníci přede zkázou města Jerusaléma a zaváděli národ všelijak jej od Boha a ode Krista odluzujíce. Ale více jdou ta slova předvěstná k dobám věku posledního, kdež antikristové povstanou a tajemství zlosti a nešlechetnosti působiti budou. 2. Thess. 2, 9. Spojí se pak to obluzování a svádění s napohledními divy a zázraky a ti budou tak obludni, slibni a svodlivi, že, kdyby v tom zvláštní milost Boží nezakročila, *také vyvolení by svedeni býti mohli.* Divové ti se díti budou mocí satanovou 2 Thess. 2, 9. Apoc. 13, 12.; ten zajisté duch jsa, rozumem nad lidi vynikaje, síly přírody pronikaje a všeliké lesti a veškerého klamu nad míru schopen jsa veškeru moc a lest svou napne, aby lidi obloudil a svedl, ovšem i v anděla světla se přestroje 2 Cor. 11, 14. Duchovní ti svízelové se shrnou s oněmi tělesnými v jeden svazek a tím krutěji lidi obtěžovati budou. Budou časové ti ovšem horší a nebezpečnější než byl onen věk pronásledování po tři století; tenkráte ďábel odkrytou a odhalenou tváří se proti Kristu a církvi Jeho postavil, málo někde slibných klamův a šmejdův užívaje. V ony doby ale veškeren svůj um sebere, aby lidí také pod zástěrou pobožnosti do bezbožnosti a pod zámyslem světla do tmy za sebou potáhl.

V čem se *lžeproroci a lžekristové* liší, Pán nepovídá a tudy snad jenom ten rozdíl mezi nimi bude, že *lžekristové* jsou jako přední lžeprorokův náčelníci. O tvárných, slibných a svodných lžedivech čteme již ve Starém Zákoně, když Jannes a Mamres vzepřeli se Mojžíšovi 2. Tim. 3, 8., Saul dal sobě vyvolati Samuela 1. Reg. 78, 11. 15, o magu Simonovi a o jiných mužech mezi pohany a heretiky proslulých vypravují se divové, jimiž se lid užasal. Nezáleží na tom, zda skuteční to byli divové, nébrž na tom veškera váha spočívá, že lidé jimi mámeni, klamáni a svedeni byli. Čím větší pak svízel a zádava bude, tím větší také touha po divech, tím větší lehkověrnost bude. A ovšem náramné nebezpečenství svodu nastane, ješto Pán i vyvolencům divy tvárné ty nebezpečnými býti klade, an vece: *aby v blud uvedli se i vyvolenci.* Ale slovy, *kdyby možná bylo*, Pán spolu předpovídá, že to možná nebude, nébrž že Bůh zvláštním spůsobem vyvolenců svojich hájiti a je strážiti bude; ovšem by sami sobě zůstaveni byvše a milostí Boží zvláště hájeni nejsouce se zavésti dali.

Pro to veliké nebezpečenství opakuje Pán: *Aj já předpověděl jsem vám*, tudy se na pozoru mějte a kdyby vám řekli: *na poušti jest neb ve skrýši jest, nevěřte a nechoďtež tam. Poušť* co veřejné a vzdálené místo staví se spolu se *skrýší* místem blízkým, ale tajným ve srovnalost, poněvadž obojí hledání vymáhá a cosi tajemného a lákavého do sebe má. Dály se věci takové hned přede zkázou města Jerusaléma, čímž

naobrazeno to, co se přede dnem soudným díti bude; na poušti se zajisté sbírali ti, jenž lid israelský od Římanův co messiášové osvoboditi chtěli, avšak mizerně zahynuli: jindy zas roztrušovali pověst, že messiáš tam a tam *skrytě* žije, očekávaje toliko příhodnější doby, v níž by s větším prospěchem vystoupiti mohl. Skrýš a poušť zvědavost lidí zvyšuje a tím také domnění všelijaké roste. Origenes allegoricky slova ta dvě rozkládá, an vece: když bludaři se odvolávají na skrytá a neobecně přijatá písma, tu zdají se praviti: aj na poušti jest slovo pravdy; když ale na písma svatá bludy své staví, tu volají: aj ve skrýši jest slovo pravdy. Ale my jim nevěřme, aniž vycházejme od podání církevního, aniž přijímejme u víru, leč co a jak se na nás posloupností církve Boží doneslo. Tak Origenes.

Pán udává příčinu, proč by se lidem těm, když lžekrista na poušti aneb ve skrýši hledati povelejí, věřiti nemělo; dí: *jako blesk od východu vychází a ukazuje se až na západ, tak bude příchod Syna člověka.* Nebude příchod Páně druhý tak nepatrný jak byl příchod Páně první, nébrž zjevný všem a slavný: bude tak veřejen, jasen a všem zračen, že hledání žádného naprosto potřebí nebude. Nebo když slunko vzešedši nepotřebuje, aby kdo ukazoval a ohlašoval východ jeho, čím více to o Kristu tvůrci slunka platiti bude. Nepotřebuje, vece Chrysostom, blesk žádného posla a žádného hlasatele, ani pro ty, jenž v domích a komnatách se nalézají, nébrž sám se ohlašuje a oznamuje; takový bude příchod Páně, zřejmý všem svou jasnotou a velebou.

Slova následující: *kde tělo jest, tam sberou se orlice,* všelijakých došla výkladů také rozdivných. Rčení to jest příslovné a přichází též Job. 39, 30, *Kdežkoli jest mrcha, tam i orlice jest.* Nejbližší smysl ve spojení s předešlými jest: Jakož není potřebí orlicem či káněm, jestřábům a supům těla padliny ukazovati, tak nebude potřebí o příchodu Páně mnoho důkazů shledávati, an samozřejmý bude a sám každému na um přijde.

Leč druzí domnívají se, že se nepoutají slova ta s bezprostředně předešlými úzkým svazkem, nébrž že zavírají tu část řeči Páně a ke všemu předešlému hledí. Tudy kladou smysl: Kde tělo či umrlina, mrtvina jest, kdež bezbožnost a zlost šmejdy tropí, tam soud a trest zakročí; kde zkáza mravná, tam pokuta, a ta pokuta tak jistě bezbožce zasáhne, jak jisto luňák mrtvoly čenichá. Tělem či mrtvinou rozumí se, co dle ducha mrtvo a umrlé jest a orlem či orlicí (aneb supem a luňákem, nebo slovo řecké širšího jest obsahu) slyší se pokuta či slyší se poslové pokuty a trestu Božího. Když lidstvo ve zlobě dozrá, když antikrist vrcholu zlosti své dosáhne, tu přibude Syn člověka s pokutou. Na výkladě tom bychom spíše přestati mohli, ač příslovné to mluvení jest a tudy nelze se tázati, kdo orlem, kdo či co umrlinou se slyšeti má. Hůře ale sobě vedou vykladači, jimžto se zabahlo svaté a světice, jenž s Kristem přibudou, orlům a orlicem připodobovati Ž. 102, 5. jakoby pro vznešenou a k nebi obrácenou mysl jménem tím slouli. Ještě méně slušno, Krista, že za nás umřel, mrtvině přirovnávati, k němuž svatí se hrnou a jehož lidé ve svátosti požívají; těm výkladům příčí se obyčej, člen srovnávací a náhled tehdy běžný.

Ještě jiní vykládají: kde schladne láska a víra, tam lžeproroci povstanou, jakoby Pán pravil: Netažte se, kterak tolik lžeproroků bude moci povstati? Povstanou ovšem, nebo kde víra utuchla a pravda nepřijímá se, tam blud vládne, kde umrlina, tam supové. Ještě poznamenati musíme, že mnozí slova *orlice* o orlech římských praporů vykládají a umrlinou Židy k smrti jižjiž odsouzené slyší. Ze všech ale výkladů první nejlépe se zdá k souvislosti přiléhati a proto jiným předčiti.

Přechází Pán ke druhé části předpovědi své, an vece:

29. Hned pak po soužení oněch dnův slunce se zatmí a měsíc nedá světla svého a hvězdy budou padati s nebe a moci nebeské se budou hýbati. 30. A tehdy se ukáže znamení Syna člověka na nebi, a tehdy budou kvíleti všecka pokolení země a uzří Syna člověka přicházeti na oblacích nebeských s mocí mnohou a velebností. 31. A pošle anděly své s troubou a hlasem velikým; i shromáždí vyvolené jeho ode čtyr větrů, od končin nebes až do končin jejich.

Hned po soužení oněch dnů, vece Pán t. j. po trápení onom, o němž předešlo, po soužení skrze proroky lživé ustrojeném; když totiž svízelové ti, o jejichž delším neb kratším trvání Pán ničeho nepraví, konec vezmou, tedy již nic nebude moci rozvitek udá-

lostí zastaviti. Co do času, veškery předpovědi Páně měřítkem věčných rad Božích měřiti dlužno, podle něhož den jeden před Pánem jest jak let tisíc. 2. Petr. 3, 8. Prohlídá tu k dobám světa posledním a jen nevlastně, nuceně a přenosně slova ta ku zkáze Jerusaléma se táhnouti dají. Užívá slov prorockých, jak se s nimi u Jes. 13, 9. nn. 34, 2. nn. Joel. 2, 30. n. Zach. 14, 5. n. potkáváme; a to nám na um dává, že slova Páně v témže smyslu máme slyšeti, ve kterémž u proroků dotčených přicházejí. Tudy nám divno nebude, že Pán mluvení prorokům dotčeným obyčejného užívaje nadsazeně mluví a doslovně rozuměn býti nehodlá. Dí tedy Pán, že ovšem na nebi — o zemi, v jaké postati ta se povahovati, jaký vliv z těch na nebi proměn přijímati bude, docela mlčí — na nebi, dí, veliké pohyby, útřesy, přejinačení, proměny díti se budou a noví řádové nastanou; avšak o padání hvězd doslovném tak málo jak tam u proroků řeč býti může. Jaké to *zatmění slunce a měsíce* bude, jakou povahu k nám hvězdy na se vezmou, v jakém smyslu to všecko slyšeti máme, to nejraděj budoucnosti zůstaviti musíme. To jisto zdá se býti, že *padáním hvězd* pouhé jich zatmění rozuměti se nemůže. Jdou, jak jsme pravili, v jisté míře slova ta také ke zkáze Jerusalémské a tu přejinačení a proměny veliké značí, jenž tenkráte v Palestýně nastaly.

Ty však proměny, dí dále, budou spojeny s *hýbáním se mocí nebeských*. Nesnáz tu zabíhá a různí se vykladači o významu *mocí nebeských*. Povídají jedni vykladatelé, že *moci nebeské* jsou totéž co *vojsko nebeské*, poněvadž sedmdesátci místo *vojsko* často *moci* překládají. Vojsko nebeské pak v písmě toliko dvojí věc znamená, buď hvězdy, buď anděly; jelikož ale tu o andělích řeči není, tudy *mocmi nebeskými* hvězdy slyšeti přijde, tak že rčením tím ty předešlé tři věci, slunko, luna, hvězdy v jedno shrnují se. Hýbání a otřesení jest právě příčinou toho, že slunce zatmí se, luna se odsvětlí a hvězdy padati budou; při obnovení veškerého tvorstva, kdež nová země a nové nebe nastane Apoc. 21, 1., budou veliké bůle předcházeti, tak že slunce, měsíc a hvězdy jako předěseny se chvíti a takměř strachem třásti se a tudy světlo své zadržovati budou, jak i lidé v strachu blednou, an veškera krev ode vnějška do vnitřka ubíhá. Tou měrou otmělo slunce, když Pán na kříži umřel. A nápotom po bůlech skutečná skrze oheň obnova 2. Petr, 3, 5. n. nastane.

Jiní mocmi nebeskými rozumějí stěžeje nebes Job. 22, 14. čili moci ty, jimiž veškerenstvo se v podstati udržuje, tak že smysl jest: tenkrát základové a osnovy veškerenstva chvíti a třásti se budou. Avšak proti tomu výkladu stojí, že v celém písmě svatém o takových abstraktných mocích a silách řeči není a vezdy moc ta, kterou všecko stojí a v jistotě trvá, konkretně prst, ruka neb Duch Boží se klade. Předkuje tedy výklad první.

Nemenší nesnáz vykladatelům — ač tuto marně — činí slovo *znamení Syna člověka*, o němž Pán praví, že po dotčených hrozných převratech předešlých nadejde. Slyšeli zajisté znamením tím někteří, jak Origenes, slávu Kristovu, slávu, která Krista zahalí a z níž nápotom u větším ještě světle vystoupí; jiní slyší hvězdu, která dle Num. 24, 17. ukázati se měla a již také při narození Páně se zjevila; jiní znamením tím příchod samého Krista rozumějí. Ale příchod ten teprv podle následujících slov později nastane a hvězda Num. 24, 17. sem se nepotahuje. Otcové svatí větším dílem a právem znamením tím slyší kříž a církev výkladu toho v liturgii své se drží. Znamení syna člověka jest znamení, jímž se On zvláště poznati může, v němž se povaha jeho sbíhá, jímž se lidem představuje, jímž svět přemohl a sobě soudcovství nad pokolením veškerým získal. A to znamení jest kříž, kteréžto znamení, jak dí církev v hodinkách 3. máje, na nebi se vyjeví, když bude Kristus k soudu přicházeti. Sv. Augustin serm. tp. 130. vece: *Zdali jsi rozvážil moc znamení toho, to jest kříže?* Slunce otmí, měsíc nedá světla, ale kříž vybleskne a zatemní světla nebeská: hvězdy s nebe padati budou, kříž pak sám bleskotati se bude. Jako krále, když do města vjíždí, vojsko předchází, prápory a znaky a stroj vojenský nesouc: tak když přicházeti bude Pán, předběhne Ho zástup andělský, nesa kříž na ramenou, prápor to vítězství Jeho a všem bydlitelům země příchod Páně opovídati bude. Takto sv. Augustin.

Když pak se ten kříž ukáže, tedy, dí Pán dále, *vzpláčí všechna pokolení země*, strachem a lítostí nade hříchy svými; dosud zajisté se lidé mohli domnívati, že poměry ty zajdou opět a pominou a starý pořádek veškerých věcí zase nastane. Když ale ukáže se kříž na nebi, tedy všem zjevno bude, že konec veškerých věcí nastane. A tu kdož by nechvěl se? Nebo co má říci o oné době, an i ctnostní budou v mdlobě? I *uzří*, vece Zach. 12, 10. *toho, kteréhož bodli a kvíliti budou jako nad jednorozencem.* A Ap.

1, 7. *Aj béře se v oblacích a uzří Jej všeliké oko i ti, kteříž Ho bodli, a budou kvíliti nad sebou pro Něho všecka pokolení země.* Slávu pak Páně opisuje týž Jan věstec Ap. 19, 11. nn. Bude se třásti poněkud i dobrý, ač třesot jeho brzo pomine a pláč jeho v nevýslovnou radost promění se. Ovšem pak tím více lidé zemského smyslu třásti se a kvíliti budou, aniž kvílení jejich konec nastane. —

Syn člověka tehdy přibude *na oblacích;* na oblacích zajisté vyzdvižen byl do nebes a na oblacích že přijde, od andělův při vstoupení Jeho na nebe hlásáno bylo Act. 1, 9. 11. Oblaka také a hromová mračna nejvhodnějším znakem soudu Božího jsou; tudy i Bůh na oblacích jeví se, kdekoli soud nějaký se vykonává Ž. 17, 10. 12. Jes. 19, 1. Exod. 19, 9.

I vyšle tehdá anděly s troubou a hlasem velikým; spojka *a* tu značí toli co *totiž*, an právě z trouby onen silný, hlučný a zvučný hlas vycházeti bude. Řecký text čte *s troubami hlasem velikým*, což očividně se smyslem nerůzní. Otázka jest, jaká trouba se tu slyšeti má, skutečná-liž trouba, čili jenom rčení to obrazem jest povolání a povelení Božího a neznačí jiného leč toliko hlučný, silný hlas, jakýž byl Jan Ap. 1, 10. 4, 1. 19, 6. slyšel a jak Jes. 58, 1. silný hlas k hlasu trouby se přirovnává? Poněvadž všady v písmě o troubě řeč jest, kdež se o povolání k poslednímu soudu mluví, 1. Thess. 4, 15. 1. Cor. 15, 52. atd., tudy zdá se, že trouba skutečná, ač jaká nevíme, rozuměti se má. Co se na Israelovi dálo, že hlasem trouby svolán býval Num. 10, 2. Exod. 19, 16. 19. Joel 2, 1. Jes. 27, 13., to se také na celém pokolení lidském odbývati bude. Hlas ten, jejž vydají andělé, sluje hlasem Kristovým Jo. 5, 25., poněvadž na povelení Krista Pána se anděl v to svolávání lidstva vydá.

Na vyzvání to veškero lidstvo se *ode čtyr větrů* shromáždí *od konce jednoho do druhého konce nebes.* Čtyři větrové tu považují se co nějací mocnářové, jenž *vyvolené Boží* pro víru a pro vyznání jí rozptýlené v zajetí mají. Vyvolenci jsou ti, jenž za osudných dob oněch Pánu a víře věrni ostanou, jak samozřejmo jest. O zlých tuto Pán mluviti pomíjí, poněvadž o soudu nemluví, ješto otázka učeníkův šla toliko ku znamením příchodu Jeho. Avšak níže v k. 25. dostavuje to, čeho tu dotýkati nevolil. Věci ty přímo se ku posledním časům potahují a nevlastně, nepřímě a vzdáleně jenom o věcech a událostech přede zkázou města Jerusaléma se slyšeti dají tou měrou, že buď vesměs, jak jsme pravili, veliké proměny se jimi rozumějí, buď podrobněji *zatmění* o slepotě židovské, *znamení Páně* o vítězství křesťanské víry, *pokolení* země o kmenech židovských nad zkázou Jerusaléma kvílících, *andělé* o apoštolech a podobně *vyvolenci* o křesťanech se slyší. Tropologicky všecka světla tenkrát (v poslední dobu) zahasnou lidem bezbožným, Kristus slunce milosrdenství nesmiluje se nad nimi, Maria, jenž krásnou co luna se v písmě býti praví, neujme se jich přímluvou svojí, svatí, jenž hvězdám nebeským se připodobňují, se jich odečtou.

Pán nyní podle spůsobu svého předpovědi z oboru přírody vysvětluje, an vece:

32. Ode stromu pak fíkového naučte se podobenství; když ratolest jeho již ojemněla a listí vypučilo se, víte, že blízko jest léto; 33. tak i vy, když uzříte věci ty všecky, vězte, že blízko jest u dveří. 34. Amen pravím vám, že nepomine pokolení toto, až se všecky věci ty stanou. 35. Nebe a země pominou, ale slova má nepominou. 36. O tom pak dni a hodině nikdo neví, ani andělé nebeští, leč jedině sám Otec.

Strom fík se tu ode Pána jako za učitela vystavuje, kterýž v příslovích a podobenstvích člověka vyučuje. Aneb raději vůbec Pán toliko vece: Podobenství od fíku vzaté vám věc tu vysvětlí. Z vypučelých listí, dí Pán, se vidí, že *léto* blízko jest. Na východě jen dvojí doba roku se rozeznává, zima a léto, čas orání a čas žní; a tudy žeň a léto jedním a týmže slovem se značí, tak že bychom i tu mohli přeložiti: víte, že blízky jsou žně. Pučení listův a lupenův ukazuje blízi léta; podobným spůsobem znamení ona, o nichž mluvil Pán, ukazují, že *ve dveřích*, to jest, že blízky jsou věci ty, o nichž se učeníci Pána tázali, t. j. příchod Páně. Na důvod neomylné jistoty dokládá Pán: *Nepomine pokolení toto, až se věci ty stanou.* Pokolením nemůže se, jak se některým vidělo, vůbec člověčenstvo rozuměti; poněvadž by veškera řeč Páně váhu ztratila, an nikdo nepochybuje, že při příchodu Páně lidé na světě budou; sic jinak kterak by mohla *veškera pokolení země kvíliti*, co přece tvrdí Pán sám? Aniž také slovem tím, jak tomu jiní chtějí, *církev Kristova* se rozuměti může; nebo církev jinými, sličnějšími se naznačuje jmény a není místa v písmě, kdež by tak

sloula, ač ostatně samozřejmo, že do konce vytrvá a nikterak nepomine, aniž mocí antikristovou se zkazí. Nejlépe slyší se ta slova o Židech, an o nich v obojím ohledu platí. Vrstevníci Ježíšovi ovšem dočkali té zkázy, jíž zachvácen a podvrácen Jerusalém po sedmatřicíti letech za Tita; ale i tehdy, když přibude Kristus k soudu, národ ten bude bytovati, an vidíme, že jiní národové zahynuli, on ale u prostřed tolika davův a tísní o své povaze tělesné i duchovné zůstává. Avšak tím nepovídá Pán, žeby veškerého národa ještě tenkráte stávati mělo; dosti na tom, že veliká část ještě za časů antikristových lidu toho bude s tím nepřítelem Kristovým spojena, ač drahná část a větší díl se byl právě v doby poslední ku Kristu obrátil Rom. 11, 25.

K dolíčení větší jistoty, že skutečně se věci ty díti budou, přidává Pán nad to ještě výrok: *nebe a země pominou*, jim zajisté veliká proměna nastává a spůsob a tvářnost jejich přejinačena bude 1 Cor. 7, 31. 2 Petr. 3, 13. *ale slova má nepominou*, aneb jak řecký text má: Slova má nepominěž, t. j. slova má zajisté vyplní se v celé míře obsahu svého. Ale ač jisto jest vyplnění předvěstí Páně, hodina a doba, ve které se to stane, zhola nejista jest, a jediný toliko Otec o dni tom a o hodině té ví. Nevědí andělé, ano jak dokládá Mr. 13, 32. a jak někteří rukopisové neprávě čtou i na místě našem tuto, *neví ani Syn Boží*, pokud člověkem jest; ovšem ale Ho co druhou božskou osobu doba ona tajna není. Přijde, jak písmo jinde praví, den ten na lidstvo jak zloděj v noci, nenadále a neočekávaně 1. Thess. 5, 1.

Předeslav předpověď svou o zkáze Jerusaléma a o dobách světa posledních přichází Pán ku spůsobu, jakým sobě v dobách těch osudných, zvláště pak v dobách přede druhým Páně příchodem lidé počínati budou. Vece:

37. Ale jakož (bylo) za dnův Noemových, tak bude i příchod Syna člověka. 38. Nebo jako za dnův před potopou jedli a pili, ženili se a vdávaly až do toho dne, v němž vešel Noe do korábu, 39. a nezvěděli, až přišla potopa a zachvátila všecky: tak bude i příští Syna člověkova. 40. Tehdy dva budou na poli, jeden bude vzat a druhý zanechán; 41. dvě budou mlíti ve mlýně, jedna vzata, druhá zanechána bude.

Porovnává Pán doby poslední s dobou potopy, poněvadž tam za Noema také soud Boží se dál, jak se za dob posledních díti bude. 2. Petr. 3, 5. 7. Povaha lidí za obou dob stejna se prokáže; jako tam před potopou nedbali na vyhrůžky Boží, aniž na pokání se dali, nébrž dle světa žili, jakoby ničeho se obávati nepřicházelo: tak se to i za dnů posledních přede všeobecným soudem díti bude. Bezpečně, nedbale a bezstarostně žíti budou lidé, jakoby všecky věci jejich v nejlepší míře se povahovaly, aniž tušíce, že skutečně již míra nepravostí plna jest, že kmen lidský ku podtětí dozrál a že náhlá je přikvačí pomsta znenadála. Nepředpokládá Pán, jak se některým vidělo, žeby nějaká doba míru, poklidu a pokoje za dob posledních přijíti měla, za které by se lidé ve zbrodně vydali; toho Pán tu neklade, prohlídaje toliko k tomu, že lidé na všecka ta předvěstná znamení dbáti nebudou, že sobě nedají v obyčejných radovánkách jimi překážeti a že je tudy soud Boží nenadále zastihne. Bezmála má Pán na mysli ty lidi maholné, o nichžto vece Jes. 22, 13.: *A aj, radost a veselí, zabíjení telat a skopů, jedení masa a pití vína; jezme a pijme, zítra umřeme.* Tudy dí apoštol 1. Thess. 5, 2. *Sami výborně víte, že den Páně přijde jako zloděj v noci. 3. Nebo když budou říkati pokoj a bezpečnost* t. j. když nejméně se nadějí, když ve své otupělosti a duchové ochrnulosti jistotou a poklidem se bezpečiti budou, *tehdá přijde na ně zahynutí.* Učí tomu bohužel každodenní zkušenost, že člověk druhdy pravdě tím více odpírá, čím úsilněji na něho doléhá a že ovšem tedy k víře podobno jest, že lidé tím méně spasení svého dbáti budou, čím více znamení ona se rozhojní. Lidé budou obyčejné práce svojí a obyčejných radovánek hleděti, aniž se mýliti dadouce; ale když znenadála přikvačí je soud Páně a smrt je zastihne, tedy osud přátel těch, jenž stejný život provodili, stejný nebude, aniž také času ku pokání a usmyslení sobě nějakého se propůjčí. *Dva budou na poli, dí Pán, jeden bude vzat, druhý zanechán; dvě budou mlíti ve mlýně, jedna vzata, druhá zanechána bude.* Smysl jest: Kdo připraven bude, ten bude přijat od Boha na milost a do království nebeského; kdo nebude připraven a ustrojen, ten opuštěn, *nechán,* ostaven bude zkáze a záhubě. To Pán dvěma příkladoma vysvětluje vzatýma z obyčejného života; jedním mužů na poli pracujících, druhým žen meloucích. Při druhém příkladě naráží na řád života tehdejšího, když strojných mlýnův nebylo, né-

brž na žorně či samotížných mlýnech kamenem se obilí ode služek melávalo, kterážto práce velmi obtížná od nejnižších otrokyní se odbývala Exod. 11, 3. Pán tedy vece: Jak koho den soudný zastane, takového osudu se mu dostane. Aniž pak z toho, že Pán o dvou mluví, z nichž jeden spasen, druhý zavržen bude, odvětovati sluší, že polovice člověčenstva k zátratě, polovice ku spáse přijde, poněvadž Pán příkladně toliko mluví o počtu vyvolených a nevyvolených ničeho nepravě.

Přidává u sv. Lukáše 17, 28. nn. třetí příklad: *dva budou na loži, jeden vzat, druhý nechán bude*, v týž smysl se stupňováním namítaje, že tenkrát nejstoupenější lidé a přátelé od sebe rozděleni budou podle toho, jak kdo z nich žil, osudu dosáhnouce. I na to vykladatelé ukazují, že Pán o melkyněch a otrokyněch mluví na důkaz, že ovšem i z nejnižších lidí, jenž žádných zvláštních vědomostí nabyti nemohli, mnozí pro život svatý spasení dojdou. Z toho pak Pán odvodí výstrahu a napomenutí, jak dále vece:

42. Bděte ž tedy, poněvadž nevíte, ve kterou hodinu Pán váš přijde. 43. To pak vězte, že kdyby věděl hospodář, ve kterou hodinu zloděj přijde, bděl by zajisté a nedal by podkopati domu svého. 44. Protož i vy buďtež hotovi, nebo ve kterou hodinu nevíte, Syn člověka přibude.

Sličně poutá spojka *tedy* věty tyto s větami předešlými, jak to Pán pro lepší nahlednutí opětuje: *Bděte ž tedy, poněvadž nevíte, ve kterou hodinu Pán přijde.* Poněvadž vědí, že věci ty se stanou, ale hodiny a dne nevědí, kdy přibudou, *tedy* ovšem potřebí jest, aby bděli, aby jich den ten nepřipravených a nehotových nezastihnul. Den ten soudný ještě může vzdálen býti, ale pro každého člověka nastane soud obzvláštní hned po smrti, kdež osud jeho věčný se rozhodne. Soud člověků jednotlivých obrazem jest soudu povšechného a osud celého spolku lidského v jednotném členě se ozračuje. Nad to soud Boží v dějinách člověčenstva často propukává, an Bůh sílu a velebnost svou tytýž okazuje, ve zmatcích světa věci své průchod a vítězství nenadále objednaje. I ty předchodné soudy mají své předběžné lžeproroky a předvěstná znamení 1. Jo. 2, 18. 22., jež ovšem pozorovati a jimi k bedlivosti a ostražitosti se vzbuditi dáti náleží.

Soud jednotlivých lidí a smrt jejich jisty sice jsou, ale čas jich nejist a nevěsten; tudy vezdy bdíti potřebí, aby nás smrt nehotových nezasáhla, nébrž všechněm k tomu přijde prohlídati, abychom těmi ctnostmi, o nichž Pán doleji mluví, se zaskvěli, totiž vírou, oddaností, poslušností. Odkazuje Pán na příklad hospodáře, kterýž, kdyby věděl, *ve kterou stráž*, jak čte text řecký, či ve které bdění *přijde zloděj, ovšem by bděl*, a pozor dával, *aniž dopustil prokopati domu svého.* Zavírá Pán od menšího k většímu; hospodář-li pro statek zemský bdí, čím více člověk bdíti má pro spásu duše svojí. Tudy jinde vece: *Blažen, kdo bdí a roucha svá opatruje, aby nebyl nah nalezen a nebyla hanba jeho spatřována.* Ap. 16, 15. A ovšem nám *celou noc* t. j. po celý život bdíti náleží 1. Thess. 5, 4., až zableskne den života věčného a koruna slávy naší v bezpečnosti se ocitne Ap. 3, 11. 1 Petr. 5, 4.

Řecký text od latinského v konstrukci se poněkud liší; latinský text případ co možný, řecký co skutečný vystavuje. Avšak co do smyslu rozdílu nestává žádného, čteme-li buď: hospodář kdyby věděl (o zloděje přibytí) bděl by, aneb-li čteme: hospodář kdyby byl věděl (o zloděje přibytí), byl by ovšem bděl. O bděních či strážech nočních co částkách, na něž se noc rozpadala, viz výše 14, 25.

Origenes allegoricky vykládá o vcházení zlé nauky do domu duše lidské a o potřebě stráže rozumu, proseb a milosti Boží, aby zlodějkyně ta nepodryla stavby a nepohřebila hospodáře v sutinách příbytku jeho.

Pán napomenutí své ku bdění parabolami vysvětluje, z nichž první má zvláštní zřetel k apoštolům a jejich v úřadě nástupcům. Vece:

45. Kdož medle jest věrný služebník a opatrný, kteréhož ustanovil pán jeho nad čeledí svou, aby dal jim pokrm v čas? 46. Blažen ten služebník, kteréhož přijda pán jeho nalezne tak činiti. 47. Amen pravím vám, že nade vším statkem svým ustanoví jej. 48. Pakliby řekl zlý služebník ten v srdci svém: Prodlévá Pán můj přijíti; 49. a počal by bíti spoluslužebníky své, jedl pak by a pil s opilci, 50. přijde pán služebníka toho v den, ve kterýž se nenaděje a v hodinu, ve kterou neví. 51. I rozdělí jej a část jeho položí

s pokrytci; tam bude pláč a skřipot zubů.

V konkretném případě Pán bedlivost poroučí spolu vysvětlujíc, v čem opatrnost a bedlivost záleží. Zámožní lidé, jenž mnoho čeládky měli, ustanovili zvláště při svém na čas delší někam odcházení jednoho z čeledínův za opatrovníka, aby nad čeládkou bděl a všem práci a stravu vyměřoval. Když Pán jeho navrátiv se nalezá, že opatrovatel *tak činí*, jak mu byl poručil, *blažen služebník ten*, dí Pán. Netoliko dojde on chvály, nébrž, dí Pán, nade *vším domem* či jměním ho *pán ustanoví*, na důkaz uznání svého a odplatu za věrnost a opatrnost jeho.

Otázka Páně, která k těm naukám úvod činí: *Kdož medle jest věrný služebník a opatrný*, má do sebe povahu želací a provolací, aby takových sluhův v hojnosti se nalezalo. Pořádek slov: *věrný služebník a opatrný* naschvál volen, aby důležitost druhého přímětku (opatrný) ozřejměla. Lukáš místo *pokrm* či *stravu* klade (12, 42.) *míru žita* či *pšenice*, což na jedno vychodí; za dob oněch netak v penězích, jako raději v potravách mzda se dávala. Prozírá těmi věcmi Pán, jak jsme pravili, k apoštolům a jich nástupcům, rozdavačům tajemství Božích 1. Cor, 4, 1. k opatrnosti a bedlivosti jich napomínaje a slibuje, že služebník ten, jenžby dle vůle Boží lidem dle potřeb jejich chléb slova Božího lámal (1. Cor. 9, 22. Luk. 12, 42.), věčné slávy účastným učiněn bude, nebo očividně *ustanovením nade vsím statkem* věčná sláva se vyrozumívá.

Tak dobrého vystaviv služebníka a odměnu jeho vylíčiv přichází k opaku a obratu jeho, k služebníku zlému. *Pakliby řekl zlý služebník ten: Prodlévá pán můj a počalby bíti sluhy a jedl a pil by s opilci.* To jest: Když ale *služebník* — tuto jej pro zlé počínání zlým nazývá — ten zanedbal by služby své a mysle u sebe: *Mešká pán a nepřijde tak brzo*, začal by s čeládkou zle nakládati, ji trýzniti a soužiti, sám ale maholně a rozkošně sobě vésti: tedy Pán překvapí jej a *přijde* právě tehdá, když nejméně se nadá; ve slově *počal by* namítá se opovážlivost toho počínání takového. Dvojí vadu nalezá pán na tom sluhovi svém, prvou nadužití vlády jemu propůjčené a druhou zlé se chování. Bezpečil se sluha tím, že buď později teprv buď docela nepřijde pán jeho, jak i o dni soudném již za dob apoštolských si lidé zlí a posměvači pravívali 2 Petr. 3, 4. *kde jest příchod Páně* atd., *veškery věci tak trvají, jak od počátku byly* atd.

Ale takového sluhu zlého zastihne dvojí trest: *rozdělí* ho Pán a *část* mu dá s *pokrytci*. Rozdělí slovo není toli co *oddělí*, *odloučí* či vyloučí t. j. ze spolku služebníků svých; slovo řecké přísnější trest namítá: rozdělí, rozpůlí, rozsekne, rozetne, protne, proteše jej 1 Reg. 15, 33. Dan. 2, 5. v kusy ho mečem rozseká aneb prořeže jej 2 Reg. 12, 31. a pilou přetře Hebr. 11, 36. Značí se tím úsudek hrozné smrti, a prohlídá Pán ku pokutám pekelným. Druhá pokuta jest, že mu *dá část* a díl, jenž mu náleží *s pokrytci*, to jest, odsoudí jej tam, kam licoměrci a pokrytci odsouzeni budou, totiž k věčným v pekle pokutám odpraví ho. *Část či díl* značí osud Eccl. 2, 10. Job. 20, 29. Ž. 72, 26. Ap. 20, 6. 21, 8., kdež dí se, že *část jejich jest v jezeru*, jenž ohněm a sirou plaje. *Pokrytce* zove lidi zlé, nešlechetné a nad míru zašlé, nevěrné Bohu a Jemu zpronevěřilé, tudy Lukáš 12, 46. dí: s *nevěrci* díl mu udělí. Hříšníky po přednosti Job. 13, 16. Jes. 33, 14. pokrytci slují a na poslednější místo zdá Pán se narážeti, an tam pokrytcové s ohněm věčně sžírajícím se spojují. Trest to hrozný! Proto napomíná Petr. 5, 2. n. *paste stádo vám svěřené ne pro mrzký zisk, ani jako panujíce nade dědictvím atd. A když se ukáže kníže pastýřů, vezmete neporušitedlnou korunu slávy.* O skřipotu či skřehotu zubů 8, 12.

Ostatně z posledních veršův otcové svatí povinnosti představených církve vyvodili. Nejprvé aby od Boha povoláni byli, jak tam Aron Hebr. 5, 4. Druhé aby se za služebníky, ne za pány církve měli 1. Petr. 5, 3. Třetí aby věrni, čtvrté aby opatrni byli, páté aby v čas rozdělovali a rozdávali potravu Boží.

Tak Pán Ježíš ku bedlivosti a opatrnosti ve službě Boží napomínal. Aby ale napomenutí ono tím hlouběji v mysli učeníkův Jeho utkvělo, přičinil překrásné paraboly, o nichž v následující hlavě svatý Matouš jedná.

Hlava XXV.

1. Podobenství o desíti pannách. 14. O podělení služebníkův hřivnami a 19. o počtu s nimi činění. 31. O pořádku posledního soudu, 34. o odplatě za dobré, 41. o pokutě za zlé skutky.

1. Tehdá podobno bude království nebeské desíti pannám, kteréžto vzavše lampy své vyšly v ústrety ženichovi a nevěstě. 2. Pět pak z nich bylo pošetilých a pět opatrných. 3. Ale pět pošetilých vzavše lampy nevzaly oleje s sebou, 4. opatrné ale vzaly olej v nádobách svých s lampami. 5. Když pak prodléval ženich, zdřímaly všechny a zesnuly.

Jest to druhé podobenství, jímž Pán k bedlivosti s strany spasení napomíná. Prvé podobenství byl vzal v předešlé hlavě od hospodáře a domostrojce či domořádce; druhé toto béře od panen na svatbu pozvaných. V onom i v tomto podobenství mluví o nenadálosti příchodu svého; ale nad to v druhém tomto podobenství béře důvod k bedlivosti a ostražnosti odtad, poněvadž *tehdá* t. j. za příchodu Páně člověk nižádný toho, čeho zanedbal, nebude napraviti moci. Vzata parabola ta z obyčejů svatebných oné doby, avšak se docela podle nich neřídí, ješto Pán tu nemluví o svatbě obyčejné, nébrž o idealné a vidinné. Ženich obyčejně večer s přátely svými či družbami Jo. 3, 29. šel pro nevěstu, kterážto s družkami svými u rodičův na něho čekala; obyčejně bývalo družic těch deset. Pán pokládá, že družice ty šly naproti ženichovi, a že, an ženich prodléval, pozdřímly či spodřímaly a spoklímaly, bezmála v předsíni u dveří, kdežto stolice k sedění se nalezaly. Došed ženich vzal nevěstu s sebou, jenž ode družek vedena jsouc za ženichem do domu jeho se ubírala, kdež hostina svatebná ustrojena byla. Lamp či světidlnic bylo potřebí, an svatební ti obyčejové v pozdní večer se odbývali. Domnívají se vykladači, že se lampy, o nichž řeč jest, na rahnech či prutech v miskách nacházely; čehož o své váze necháváme. To však ovšem se pokládati musí, že družice nádoby s olejem spolu při sobě nesly, aby sobě oleje přiliti mohly, kdyžby potřeba toho vymáhala; a v tom neopatrnost a pošetilost oněch nemoudrých pěti panen se spatřuje, že nižádné zásoby oleje sebou nevzaly. Co vulgáta čte, že šly *naproti ženichovi a nevěstě*, v tom dvě poslední slova jsou pozdější nevhodný přípisek, anať se v lepších rukopisech řeckých nenalezají. Pospaly obojí i moudré i nemoudré, jak to běh lidský a příroda člověcká s sebou vede. Avšak při stejném zdřímnutí nebyl stejný u obou následek, jak z dalejška paraboly vysvítá.

6. O půlnoci ale křik stal se: Aj, ženich jde, vyjděte v ústrety jemu. 7. Tehdy vstaly všecky panny ty a ustrojily lampy své. 8. Pošetilé pak opatrným řekly: Udělte nám oleje svého, poněvadž lampy naše hasnou. 9. Odpověděly opatrné řkouce: A snad by se nedostalo nám ani vám: jděte raději ku prodavačům a kupte sobě. 10. Když pak šly kupovat, přišel ženich, a které hotovy byly, vešly s ním na svatbu a zavříny jsou dvéře. 11. Posléze pak přibyly také ostatní panny, řkouce: Pane, Pane! otevři nám. 12. On ale odpověděv řekl: Amen pravím vám, neznám vás. 13. Bděte tedy, nebo nevíte dne ani hodiny.

Když byly ty družice panny pozdřímly, stal se *o půl noci*, t. j. v hodinu velice neobyčejnou, pokřik, že se ženich blíží, ač ještě bez mála dosti dalek byl, že se díl panen mohl odstraniti, aby sobě oleje nakoupily. Nedálo se zvláštní poselství ku pannám od ženicha, ani blíze jeho opovídána, aniž toho potřeba bylo, an svatebný hluk a zvuk od dálí již slyšeti bylo a svatba slavně, nádherně a hřmotně se u Židů odbývala. Při blížení se ženicha zvedly se panny, a pošetilé nedosáhše oleje od moudrých odběhly, aby sobě u kupcův olej objednaly. Bylo sice pozdě, ale kupecké sklepy otevřeny byly kupovatelů se nadějíce; a ostatně ideálná povaha paraboly takových všedenních ohledů šetřiti nepotřebuje. Lampy bývaly také trojknoté a tudy nediv, že olej v nich tak záhy stráven. Ostatním slovům vyrozuměti věc snadna jest, aniž se baviti s ní potřebí.

Tím více naléhá na nás, abychom směr

a smysl překrásné té paraboly krátce vyjádřili. *Podobno bude* t. j. při posledním soudu lidem věřícím se to stane, co se pannám přihodilo. *Ženich* jest Kristus, *nevěsta* jest církev, kteráž tuto po tom snažně touží, aby choť Kristus ji přijal z údolí pláče do svatebných komnat nebeských. Ap. 22, 13, *Pannami* se rozumějí všickni křesťané neporušené víry; *lampa* víru značí podle Žl. 118, 105. *Svíce nohám mým jest slovo Tvoje.* Všecky ty panny pozvání na svatbu, jak očividno jest, přijaly, an lampy přistrojily a v ústřety ženichovi vyšly. Tím se rozumí, že se tu v parabole jedná o křesťanech t. j. lidech, kteříž víru v Krista ujali. *Lampy* dostal každý na křestu, jakož se také při něm táže kněz křestěnce *čeho žádáš?* A křestěnec odvětuje: Víru. Ta víra a spojená s ní milost Boží činí lidi pannami a chotěmi Kristovými 2 Cor. 11, 2., ana se každá duše na křestu Kristu zaslibuje. *Deset* jest panen, poněvadž číslo deset určitý celek znamená Gen. 31, 7. 41. Lev. 26, 26. Proto přikázání Boží desatero jest co obsah vůle Boží, proto desátek v Starém Zákoně předepsán, an v něm takměř veškery plody zemské Bohu obětovány; proto v chrámě Šalomounově deset svícnů místo jednoho stánkového postaveno bylo. *Olej* jsou dobří skutkové, jež člověk s milostí Boží působí. Moudrost a opatrnost záleží ve spojování dobrých skutků s vírou, naopak neopatrnost a pošetilost v tom se spatřuje, když člověk víru dostatečnu býti se domnívá pro dosažení věčného spasení. *Beze skutků víra mrtva jest, jako tělo bez duše.* Jak. 2, 26. *Prodlévání ženicha* jest čas, kteréhož se od milosti Boží člověkovi propůjčuje, aby pokání činil a dobře čině zásluhy sobě shromáždil, což každému člověku se do smrti uštědřuje. *Pozdřímnutí* značí, že druhdy také dobrým, moudrým a opatrným vyvinouti se udá, an duch sice hotov, *ale pleť chaba* 26, 40. jest; vlastně ale značí zesnutí toli co úmrtí, an jinak leč skrze smrt nebeské svatby dojíti nemůžeme. *Ženich* pak co choť *o půlnoci* přichází t. j. v dobu, kdež se člověk nejméně nadá, nastane mu smrt a nastane světa skonání. Tudy v církvi o půl noci svatá bdění na modlitbách se konávala a v řeholách některých dosavad se konají; tudy také domnění ono, že Kristus o půlnoci přibude, jak právě tenkrát také vysvobození z Egypta o půlnoci se dálo Ex. 10, 4. Sap. 18, 14. *Průvodčí* ženichovi jsou andělé, jenž s Kristem k soudu přibudou, lidi zvukem a hlaholem trouby a pozaunův z mrtvých zbudí a ku Kristu na soud shromáždí. *Křik* ten, jenžto vznikl při příchodu ženicha, značí právě onen hlahol trub, jímž lidé obuzeni budou, jakož pak obuzením tím se povstání z mrtvých naznačuje. *Přestrojování lamp* jest skoumání svědomí svého a ohledávání duše své, nějaké-li v něm jsou potravy světla věčného. 1 Cor. 4, 5. *Moudré panny*, t. j. lidé, jenž s vírou dobré skutky spojiti hleděli, tenkráte s důvěrou v ústřety soudci a choti Kristu vyjdou, spatřujíce, že *dosti oleje* mají t. j. dosti dobrých skutků z lásky k Bohu vykonaných. Ale ti, kteří nemoudrými a pošetilými pannami slují, poznají, že víry své nechali bez okrášlení, ustrojení a oživení jí dobrými skutky, a že tak bez vniterné svatosti k soudci a choti svému předstoupiti nemohou. Ale co má znamenati to, že se tenkráte nemoudré panny ve své nesnázi k moudrým pannám obrátí, oleje od nich žádajíce? To znamená nesnáz jejich a hledání pomoci v cizých zásluhách, aby jak tu na zemi za života Bůh pro zásluhy jiných člověkovi milostivým se prokazuje (Gen. 18, 24.), tak také tam nějak pláštěm zásluh jiných světcův nahotu a holost jejich přikryti ráčil. Ale odpovědí moudré panny: *Aby snad nám i vám nedostalo se oleje, jděte raději ku prodavačům a kupte sobě.* Slova *aby snad nám i vám se nedostávalo* nemají se doslovně bráti, nébrž značí, že nemoudrým pannám pomoci nemohou. Ovšem pak v den onen hrozný, kdož bude míti do sebe té chlouby, aby řekl, že skutkové jeho postačí jej spasiti? Dokonce pak že ze zásluh svojich také by jiným uděliti mohl? Běda životu i chvalitebnému, kdyby jsi Bože jej bez milosrdenství ohledával, vece sv. Augustin. Hlavitý ale smysl odpovědi té jest, že není teď již času nových zásluh jakýchkoli se přiúčastniti, an již doba nastala, o níž platí ona slova Eccl. 11, 3. *jak strom padne, tak ležeti* bude; smrt zavírá bránu k zásluhám, aniž kdy více brána ta se po smrti člověkovi otevříti dá, praví sv. Augustin. Tenkráte nemůž člověk, čeho tu znanedbal, nahraditi, ana zašla ho noc, ve kteréž člověk nemůže dělati Jo. 9, 4. Nemůže tenkrát druhovi oleje zásluh uštědřiti, nébrž každý podle toho, co tuto dobrého neb zlého sám činil, souzen bude 2 Cor. 5, 10.

Tudy se těm nemoudrým pannám stane, co dále vypravuje Pán. *Když odešly kupovat*, přišel ženich, moudré panny vešly *na svatbu*, a zavříny byly dvéře. *Posléze přišly také ty ostatní, nemoudré panny a pravily: Pane, Pane, otevři nám.* Přišly, když již brána zavřína byla, přišly pozdě již t. j.

nehodnými se býti prokázaly toho, aby do nebeské slávy přijaty byly. Nebo ačkoliv od té doby, co Kristus na kříži umřel, otevřely se dvéře spasení věčného (8, 11.), přece, když dokonán a doplněn bude počet vyvolenců Božích a když vejdou ti, kteří tam vejíti mají, opět zavře se brána, aniž nápotom ti, jenž vně zůstali, budou vejíti moci. Dí sice písmo Ap. 21, 25., že se vrata nebeského Jerusaléma nezavírají; avšak to se vece jenom na označení, že tam jistá bezpečnost panuje, aniž nějakého nepřátelského útoku jest obávati se. Proto hned na to vece v. 27., že nic nečistého tam vejíti nemůže.

Ale netoliko dvéře zavřeny budou, nébrž také Kristus hlasitě jim otevříti odepře: *Neznám vás*, odpoví jim. Podobná odpověď již výše 7, 23. přichází a smysl její naočit jest. Chce Pán říci: neuznávám vás za své následovníky, ješto jste dobrých skutků nepíleli: neuznávám vás za své syny nevida na vás znaku Ducha sv. a pečeti té, kteráž od Ducha Božího dušem naznačena jest 2 Cor. 1, 22. Ef. 1, 3. 4, 30.

Z toho pak všeho již odvětuje Pán: *Bděte tedy, poněvadž nevíte ani dne ani hodiny.* Bůh, vece sv. Augustin, přislíbil každého dne pokání naše přijíti, avšak nezaručil nám zejtřejšího dne, a milosrdenstvím Božím se děje, když nevíme posledního dne svého; skryt jest nám den ten, abychom každého dne šetřili.

Sv. Chrysostom rozdíl této paraboly ode předešlé o hospodáři klade stupňování býti; v parabole předešlé služebník zlý a zpronevěřilý trestu podpadá, v parabole o pannách panny v pokutu nepadají pro nevěru, neboť olej měly, nébrž pro nedbalost a neopatrnost, ješto se dostatečným olejem nezaopatřily. A známa jsou slova sv. Řehoře Vel. v breviáři o tomto evangeliu na svátek panen, kdež dí: Často vás napomínám zlých skutkův se stříci a poskvrn světa utíkati, ale dnešním čtením puzena se cítím napomínati vás, abyste i dobré skutky své s velikou opatrností vykonávali, aniž v nich přízně a libosti lidské vyhledávali, a tím o vniternou chválu skutkův těch se připravili. Nebo ejhle, veškero desatero panen byly panny a přece jenom pět z nich do království nebeského vešlo atd.

Ještě připomenouti dlužno, že se celá ta parabola o pannách přísně a úzce o vlastně tak řečených pannách, jenž panenství Kristu zaslíbily, vykládá, čehož, poněvadž samozřejmo jest, tuto pomíjíme.

Ku dvěma parabolám předešlým o služebníku totiž 24, 41. a pannách 25, 1—14., přičiňuje Pán novou parabolu o talentech, kteroužto podobně nás k bedlivosti, ostražitosti, pilnosti a k úsilnému spasení svého se ujímání napomíná. Vece:

14. Jako zajisté člověk odcházeje povolal služebníků svých a odevzdal jim jmění svoje (tak jest v království Božím).
15. I dal jednomu pět talentů, jinému pak dva, jinému pak jeden, každému podle mohútnosti jeho a odcestoval ihned.
16. Odešed pak ten, kterýž pět talentů obdržel, těžil jimi a získal jiných pět.
17. Podobně i ten, jenž dva obdržel, vyzískal jiné dva.
18. Kterýž ale jeden obdržel, odešed zakopal jej v zemi a skryl peníze pána svého.
19. Po mnohém pak čase přišel pán služebníků těch a skládal účet s nimi.
20. I přistoupiv ten, jenž pět talentů obdržel, přinesl jiných pět talentů řka: Pane, pět talentů jsi odevzdal mně, aj jiných pět nad to získal jsem.
21. Řekl jemu pán jeho: Měhoděk služebníče dobrý a věrný, že jsi nad málem byl věren, nade mnohem tebe ustanovím; vejdiž v radost pána svého.
22. Přistoupiv pak i ten, jenž dva talenty obdržel, řekl: Pane, dva talenty odevzdal jsi mně, ejhle jiné dva vyzískal jsem.
23. Vece mu pán jeho: Měhoděk služebníče dobrý a věrný, že jsi nad málem byl věren, nade mnohem tebe ustanovím; vejdiž v radost pána svého.
24. Přistoupiv pak i ten, jenž jeden talent obdržel, řekl: Pane, vím, že jsi člověk tvrdý, žneš, kdež jsi nerozsel a sbíráš, kdež jsi nerozsypal.
25. I boje se odešel jsem a skryl jsem talent tvůj v zemi; aj tu máš, co tvoje jest.
26. Odpověděv pak pán jeho řekl mu: Služebníče zlý a lenivý, věděl jsi, že žnu, kdež jsem nerozsel a sbírám, kdež jsem nerozsypal;
27. měl jsi tedy dáti peníze moje penězoměncům a přišed já byl bych vzal, což moje jest, s užitkem.
28. Vezmětež tedy od něho talent, a dejte tomu, kterýž má deset talentů.
29. Nebo každému majícímu

bude dáno a oplývati bude; tomu pak, kterýž nemá, i co se zdá míti, bude odňato. 30. A neužitečného služebníka vrzte do tmy vněšné, tam bude pláč a skřehot zubů.

Smysl slov paraboly té na bíledni jest a netřeba se meškati s vykládáním. Věta první (v. 14.) nedovětna jest; dověta však takořka ze předešlé paraboly sem zaznívá a my jsme hned v textě v závorce ji přičinili. Snad lépe takto by se dala kratší měrou věta doplniti: *Neboť jest království nebeské podobno člověku, jenž odcházeje* atd. Parabolou tou Pán nový důvod k bedlivosti a ostražitosti uvádí a tudy spojka *zajisté* či *nebo* parabolu tu ku předešlému napomenutí váže. Dí Pán, že hospodář člověk sluhům *jmění* odevzdal t. j. hotovost svou či hotové peníze, jež chtěl, aby za nepřítomnosti jeho v obchod uvedli. Rozdal sluhům podle *mohútnosti*, moci, možnosti, síly, spůsobilosti, schopnosti každého. Rozumí se netoliko schopnost duchová, nébrž také veřejné postavení služebníkovo, kteréž ovšem velmi na větší anebo menší těžení a zisk vlívá; jiné zajisté potřeby má velekupec a jiné sprostý řemeslník, a tam ten se sumou, jenž tomu-tohle dobře pomáhá, zhola nic začíti nemůže. Místo *hřivny*, kteréžto slovo širokého a neurčitého jest významu, také u Luk. 19, kdež jiné slovo se nalezá, v českém překladě přicházejíc, překládáme raděj tuto u Mat. *talent*, původní slovo podržujíce ve všech jazycích zobyčejnělé a ve všech přeloženích slovanských položené. Talenty byly mnohé a hodnotou od sebe rozdílné; tudy také rozdíl ten, že jedni vykladatelé udávají hodnotu jednoho talentu čtyry tisíce, jiní toliko čtrnácte set tolarů stříbra (v. 18, 24.). Praví se v parabole, že odevzdav pán peníze sluhům svým *tudyž a ihned* odcestoval, o spůsobu, jakby těžiti měli, nepronesev se, nébrž to svobodnému každého služebníka uznání zůstaviv. Toho velikého zisku, že z pěti pět, ze dvou dva talenty získali, nebude nám divno, když povážíme bohatost tehdejšího života v říši římské; úrokem předepsaným bylo tehdá dvanácte ze sta, penězoměnci athenští brali šestatřicet ze sta; ovšem tedy okolnosti takové býti musely, že muž přičinlivý ještě jednou toli vytěžiti mohl. Z té chvály, které se sluhům dostalo, můžeme pokládati, že všelikou snahu při vytěžování svém vynaložili. Třetí ovšem výslipky místo chvály zasloužil, zakopav místo těžení talent páně. Místo *zakopal jej v zemi*, čte řecký text *prokopal zemi* a skryl, ovšem bez přejinačení smyslu; zakopávati peníze a drahotiny nebylo tehdáž neobyčejno a pořekadlo o lakomci znělo, že sedí nad zakopaným zlatem Virg. georg. 2, 507. Aen. 6, 610. či že na zahrabaném zlatě líhá. Slovo *měhoděk* značí pochvalu služebníkovi udělenou, jako by řekl: Dobře to! Že pán *dlouho meškal*, dálo se proto, aby služebníci tím lépe těžiti mohli; a výtěžba jejich tudy nebyla náhodou nějakou nabytá, nébrž dlouhým vynasnažováním došlá. *Nešlechetný služebník*, jenž ničeho nezískal, viní pána z tvrdosti a příkrosti, jak to tehdá ovšem bývalo, že otrokové vinu svou na pána strkali, výmluvu svou na pomluvu pána zaměňujíce a každou žádost jeho za nadužívání moci vydávajíce. Příslovné rčení: *žnouti, kdes nesel, sbírati, kdes nerozptýlil* značí přílišné, neslušné a nespravedlivé požadování. Chce říci ten zlý sluha: žádáš více nežli tobě přisluší, an jsi muž tvrdé mysli. Pán tuto hanu, jíž sluha jej haněl, obracuje v žalobu na sluhu samého a z vlastního vyznání a jednání jeho jej odsuzuje. Věděl jsi, že já tvrd a příkr jsem? Tím více jsi měl prohlédati k tomu, abys žádostem mojim vyhověl. Při dobrém a shovívavém pánu sluha někdy si uvolňuje, ale tvrdého pána se štítí a bojí, aniž sobě jak tento služebník líný hověti a dokonce zaháleti dovoluje. Lenost jeho zvláště odtad vysvítá, že peněz pánových ani *penězoměncům* nezanesl, kteříž za půjčení hotových peněz veliké úroky spláceli.

O významu a záměru paraboly té není potíže; vesměs se v ní zavírá ta nauka, že každý člověk podle sil sobě od Boha udělených o spasení svém či o říši nebeské pracovati a působiti má, sic jinak kdo toho nečině mohútnosti a vlohy své od Boha udělené zakopává jich neužívaje, ten velikou odpovědnost na sebe uvaluje a velikých trestů sebe hodným činí. Bůh zajisté na soudu jenom snažné a dělné sluhy odmění, líným ale a zahálivým tresty veliké uloží a věčnými pokutami je soužiti poručí. Tudy se naše parabola liší a různí od té, kterou Luk. 19, 12. klade, kterážto sice naší parabole podobna jest, ale s ní není tožna, byvši jinou dobou a jinými okolnostmi povědína a jiný záměr majíc. U Mat. řeč jest o darech přirozeně a nadpřirozeně, ale rozličným lidem rozličně od Boha uštědřených, jakož také jeden pět, jeden dva, jeden jediný talent obdržel; u Luk. řeč se vede o nadpřirozené milosti Boží, o obrození skrze víru a křest; a ta milost všechněm lidem společna,

jelikož všem potřebna jest; tudy u Luk. každý sluha jednu jenom minu obdržuje, a všickni stejně se podělují. Okolčnosti také jsou jiné u Matouše než tam u Lukáše. Parabolu u Lukáše Pán pravil v Jerichu, dříve než do Jerusaléma vjížděl. Parabolu u sv. Matouše přednášel po dotčeném slavném vjezdu; i v jiných věcech se různí paraboly ty vespolek. Ač různosti nepatrny jsou, přece hlavitým významem paraboly obé od sebe odličny a odlišny jsou.

Pán, kterýž odputovati hodlá, jest Kristus, jenž do nebeské slávy odešel a odtamtud se opět k soudu poslednímu vrátí, buda se člověky účty klásti; *služebníci* jsou lidé věřící a zvláště představení církve, spolupracovníci Páně 1. Cor. 3, 9. a správcové pokladu jeho 1. Cor. 4, 4. *Talenty* jsou, jak již zmíněno, darové přirození i nadpřirození, ješto Kristus co výplyvy bohatství svého Ef. 3, 8. služebníkům dotčeným uděluje, darové tak řečení darem daní. Darové ti dáváni bývají podle *moci* t. j. spůsobilosti a schopnosti každého služebníka, k čemu patří okolnosti a postavení zevnější, ve kterých se člověk řízením Božím nalezá. Zvláště postavení v církvi rozumí se, je-li totiž kdo apoštolem, učitelem, prorokem atd. Ef. 4, 11. Bůh přirozené vlohy i nadpřirozené milosti člověku odměřuje, avšak tím nijak v obor svobody a zvůle lidské nesáhaje, nébrž dokonale okres činnosti vůli lidské a tudy pole zásluh člověku volně zanechávaje. Praví v parabole podvakrát Pán služebníkům, prvnímu totiž a druhému: *že jsi nad málem byl věren, nade mnohem tě ustanovím.* Talentové sluhám uděleni málem slují, poněvadž veškery věci, jichž se nám tuto na zemi z milosti Boží dostane, u přirovnání s budoucími dobry Rom. 8, 18. nepatrny jsou. Odpověď či pochvala Páně stejně zní i k tomu, jenž pět, i k tomu, jenž dvé talentů získal, poněvadž Bůh nehledí na zvíci zisku, nébrž na snažnost a věrnost; oběma tudy stejná se tuto uděluje odplata, totiž vejití do radosti Páně či blahoslavenství věčné. Ovšem blahoslavenství není u všech stejného stupně a stejné míry, nébrž také podle zásluh a pochopnosti jest rozličné; o tom ale tuto Pán nemluví, nébrž tam v podobné parabole u Luk. (19, 17. 19. atd.) V tom sobě všickni rovni budou, že všickni té blaženosti, kteréžto se uschopnili, dosáhnou, ant každý tvor blažen jest, když se míra tužeb jeho vyplní. Dí: *Vejdi v blaženost Páně*, čímž svrchovaná blaženost se značí II. Petr. 1, 4. Nesmírně menší by blaženost ovšem byla, kdyby byl Pán řekl: vejdi v blaženost *svou*, ač i tu by přece blaženost ta velika byla. Jaká teprv se blaženost připovídá slovem *blaženosti Pána samého!* Bude, jak Písmo jinde ji vyličuje, neuvadlá a neporušitedlná I. Petr. 1, 4., jíž oko nevídalo, ucho neslýchalo a jenž na mysl nikomu netanula I. Cor. 2, 9. Radost ta jest náplň oslavy, jenž člověka zvelebí. Na zemi radost nás navštěvuje co paprslek slunka na krátko do tmavé komory padší. Tam ale nevejde v nás radost, nébrž my do ní, tak že naším živlem bude a jí co vodami a co vzduchem obdáni budeme. Zlému sluhovi i tu jednu hřivnu odňal. *Vezměte tedy*, velel, *od něho talent a dejte tomu, který má deset talentů.* Podobně se v životě stává, an Bůh ty, kteří s dary a milostmi ke své a jiných lidí spáse netěžili, těchto darů a milostí zbavuje. Tudy ona přímluva Páně. Ap 3, 11. *Drž co máš, aby nikdo nevzal koruny tvé.* Naobrat, kdo darův Božích dobře a svatě užívá, tomu zas vezdy více a více milosti Boží se rozhojňují tou měrou, v jaké snaha a věrnost jeho postoupá, tak že se zdá, jako by Bůh veškery ty milosti a blaženosti, jichž nevěrníci pozbyli, na něho vylíval. Tudy se praví v parabole: *Dejtež* talent sluhy lenivého *tomu, jenž deset talentů má.* Proto Pavel Rom. 11, 12. 15. praví, že zavržením Židů dostala se spása pohanům. Ovšem pak, vece sv. Tomáš, právem dostává ten, jenž měl již deset hřiven, také tu jednu, poněvadž světcové a světice Boží netoliko z vlastního dobra radují se, nébrž ze všeho dobra, kteréž kdy lidé provedli a ze vší blaženosti, kteréž jiní přátelé Boží požívají. Ostatně podobný výrok viz 13, 12. Na místo *co se míti zdá*, čte text řecký prostě *co má*, tak že slova latinského překladatele již výkladem řeckých slov se býti shledávají. Kdo zajisté něco má, ale toho neužívá, ten toliko zdánlivě a napohledně věc tu má, skutečně tak žijíc, jakoby jí zhola neměl. — O zevnějších tmách a skřipotě zubů co obrazu pekelných muk již výše 8, 12—22., 13, 13. 42. praveno bylo.

Svatý Řehoř Veliký vece, užitek z talentů vytěžený k zásluhám o nebeské království obracujíc: Dojde tehdá ku Pánu Petr veda sebou Judcu, kterou obrátil. Přivede Pavel sebou tak říkaje veškeren svět, jejž ku Kristu přivtělil, Jan Asii, Tomáš Indii atd. Když tedy dojde toli pastýřů se svými stády před obličej Páně, což řekneme my bídní, jenžto se ku Pánu vrátíme prázní? —

Origenes spůsobem svým allegorickým parabolu o talentech tuto vykládá o dobírání

se smyslu písma svatého. Jeden talent jest vyrozumění literního smyslu; dva talentové namítají již nějaké zdání o skrytém pod literou písmovou hlubokém smyslu; pěti hřiven kdo dostal, ten ve veškeru hloub písma svatého a ve všechna jeho tajemství vniká.

Také se připomíná ode starých výrok Páně naší parabole příbuzný; *Buďte dobrými penězoměnci* t. j. těžte dobře s hřivnami vám od Boha propůjčenými.

Poněvadž pak ta odplata veřejně se při posledním soudu díti bude, ač ostatně osud každého člověka při soukromém soudu hned po smrti se rozhodne, tudy Pán ku poslednímu soudu přechází a jej místněji opisuje.

31. Když pak přijde Syn člověka ve velebnosti své a všickni andělé s Ním, tedy se posadí na trůnu velebnosti své 32. a shromážděni budou před Něj všickni národové. I rozdělí je od sebe, jako pastýř odděluje ovce od kozlů 33. a postaví ovce sice na pravici své, kozly ale na levici. 34. Tehdy řekne král těm, jenž na pravici Jeho budou: Pojďte požehnaní Otce mého, vládněte připraveným vám královstvím od ustanovení světa. 35. Nebo jsem lačněl a dali jste mi jísti, žíznil jsem a napojili jste mne, hostem jsem byl a přijali jste mne, 36. nah, a přioděli jste mne, churavěl jsem, a navštívili jste mne, v žaláři jsem byl a přišli jste ke mně. 37. Tehdy odpovědí Jemu spravedliví řkouce: Pane, kdy jsme Tě uzřeli lačného a nakrmili jsme Tebe? Žíznivého a napojili jsme Tebe? 38. Kdy pak jsme Tě uviděli hostem a přijali jsme Tebe? aneb nahého a přiodíli jsme Tebe? 39. Aneb kdy jsme Tě uviděli nemocného aneb v žaláři a přišli jsme k Tobě? 40. A odpovědě král řekne jim: Amen pravím vám, pokud jste to učinili jednomu z těchto bratrů mých nejmenších, mně jste učinili. 41. Potom řekne i těm, co na levici budou: Odejděte ode mne zlořečenci do ohně věčného, kterýž připraven jest ďáblu a andělům jeho. 42. Nebo jsem lačněl a nedali jste mně jísti, žíznil jsem a nenapojili jste mne, 43. hostem jsem byl a nepřijali jste mne, nah a neoděli jste mne, nemocen a v žaláři (jsem byl) a nenavštívili jste mne. 44. Tehdy odpovědí i oni Jemu řkouce: Pane, kdy jsme Tebe uviděli lačného neb žíznivého neb hostem neb nahého neb nemocného aneb v žaláři, a neposloužili jsme Tobě? 45. Tehdy odpoví jim řka: Amen pravím vám, pokud jste toho neučinili jednomu z menších těchto, ani mně jste neučinili. 46. I půjdou tito do trápení věčného, spravedliví ale do života věčného.

Mluvil Pán 24, 31. o příchodu svém, avšak místněji ho nevylíčiv, nébrž tři paraboly položiv, jimiž k ostražitosti, k bedlivosti a připravování se na to druhé příští svoje vybízí. Již pak paraboly ty předeslav vrací se ku příští svému a učí, že to slavné příští Jeho díti se bude k soudu, kterýžto soud místněji a takořka životně a živopisně vyličuje. Přijde ve *slávě*, jak již na dotčeném místě pravil, v té slávě a velebnosti, kterou měl dříve ustanovení světa Jo. 17, 5. a kterou sobě utrpením svojím získal Filip. 2, 8. 9. Nebude příchod Jeho takovým, jakým byl první, nepatrným. Při prvním příští božství člověčenstvem zastíněno bylo, při druhém ale bude člověcká nízkost takměř od božství pohlcenou se zdáti. Andělé přibudou s Ním co stoupenstvo slávy Jeho (Jes. 6, 1.) tihnouce bez toho k Tomu, jenž věčná jest láska a věčná spravedlivost, kteréž se nyní při soudu objeviti mají. Přijdou andělé, aby svědky byli skutkův lidí, jenž souzeni budou, *poněvadž jsou služební duchové, poslaní ku pomoci těm, jenž spasení obdrží* Hebr. 1, 14. Ovšem pak soud, jejž Pán vynese, andělé provedou ve skutek a spravedlivce do sídel nebeských uvedou 13, 49. 16, 27.

I budou shromážděni k stolici Jeho soudné a převelebné *veškeří národové země;* nedí *všickni lidé*, abychom se nedomnívali, že snad všickni lidé toho neb onoho pokolení toliko se před soud Jeho dostaví. Všecka pokolení lidská, netoliko křesťané, nébrž všickni všech národův lidé před soudnou Jeho stolicí státi budou 1. Cor. 15, 52. Nebude také tenkrát žádného národa, kterýž by nebyl slyšel kázaní o evangeliu Kristovu 24, 14. Rom. 11, 25. Jakož druhdy pokolení israelská na dvě části se rozdělila a díl na hoře Garizimě, díl na hoře Ebalu

se postavil Deut. 27, 12., aby tam požehnání nad dobrými, tuto zlořečení nade zlými vysloveno bylo: tak soudce světa tenkrát oddělí a odrůzní zlé od dobrých, jenž tuto na světě společně bydleli. Dobří slují *ovcemi* pro skromnost, poddajnost, nevinu, trpělivost a prostnost; zlí se připodobňují *kozlům* pro nečistotu, neplechu a zvláštní vzdorovitost. Obyčejně barva ovec bíla, kozlů a koz černa jest na východě a zvláště ve svaté zemi; černá barva jest oznakem zlosti, bílá znakem ctnosti. *Dobří* budou na pravici, *zlí* pak na levici postaveni. Pravá strana u všech národů za lepší, levá za horší se klade, a pohané již obydlí neblaženců na levou stranu kladli Virg. Aen. 6, 540. *Na pravo v elysium půjdem, v levo pak se přechází k bezbožných pokutám.* A pravá také strana dobrou, levá zlou v písmě sluje Eccl. 10, 2. *Pravice*, dí sv. Tomáš Aquinský, značí vznešenější a povýšenější stanoviště, bez mála vzdušné místo okolo Krista I. Thes. 4, 16. *Levice* značí místo neúhlednější, dolejší, a snad zemi, se kteréž napotom zlořečenci se v pekle octnou.

Když to odrůznění se bylo stalo, vece sv. Augustin, tedy se každému dobří nebo zlí skutkové samoděk namítati a na paměť přicházeti budou a myšlení ta vespolek je buď viniti buď zastávati budou Rom. 2, 15. 16., tak že každý již napřed sám soud nad sebou vypoví, jehož napotom věčný Sudí potvrdí. Proto (enarr. in ps. 66.) týž světec vece: Vstup na soudnici mysli svoji a buď sudím svým, stěsni tebe strach a vynikni z tebe vyznání, a řekni Bohu: *Poznávám nepravosť svou a hřích můj přede mnou jest vezdy.* Sudí se *králem* zove tuto, kteréhož slova Kristus o sobě dříve neužíval, poněvadž již tehdá věčné království zařídí.

Rozmluva, kterou nyní Pán mezi sebou a těmi, jenž souzeni budou, dobrými i zlými, uvádí, nemá se doslovně bráti, jak se tuto čte, nébrž Pán mluví příkladně, jednu toliko věc a jednu část z celku vole; není však to žádná parabola ani allegorie, ana slova také věc samu v sobě zahrnují. Příkladně mluví ty skutky milosrdenství přivodě co příčinu odplaty neb odsudku, které se k okolnostem života obyčejným ale bolestným a pomoci potřebným odnášejí. Tyto ale a ne jiné skutky uvodí, nejprvé aby důstojnost skutkův těch ukázal; druhé aby lidí ku proukazování skutků těch povzbudil; za třetí aby těch svých učeníků potěšil, jimž byl taková pronásledování předpověděl a ukázal, jak vysoce jich sobě váží. Ukazuje, že lidé všickni dle skutků souzeni budou 16, 27. a že jenom ti skutkové u Boha cenu mají, jenž se z lásky k Němu stávají. Ale učí také, že i samo zanedbání dobře činiti postačuje, aby člověk odsudku zlému propadl; nestačí zajisté v Krista věřiti a náboženství Jeho vyznávati, ješto ani ti, jenž na levici jsou v. 44., nemohou popírati velebnosti a pravdy Jeho. Pravá víra pravou láskou ustrojená jest ta cesta, kterou k hradu věčné slávy kráčeti dlužno. Tudy církev katolická ani v nejhorších bojích o víru dobročinné ústavy zakládati nezapomínala, ano čím horoucnější byla půtka o víru, tím vroucněji se dobrodějných skutků a ústavův ujímala.

Obrátí se napřed *k těm dobrým* a blaženým, jenžto stanou po pravici Jeho, poněvadž jim předek pro zásluhy patří a poněvadž Bůh vezdy jest sklonnějším k odplatě než k odsudku. Nazývá je *požehnanými*, poněvadž dědičného požehnání se přiúčastní Gal. 3, 14. a všemi milostmi obmyšleni a opatřeni jsou. Nazývá je požehnanými *od Otce*, poněvadž všeliké požehnání od Boha pochází. *Vládněte*, vece, *královstvím od ustanovení světa vám připraveným.* Oni na světě činili království Ap. 5, 10. 22, 5., ale nekralovali; nyní *kralujte*, řekne jim, a čeho jste naději měli, to skutečně ujměte. Dí; *královstvím od ustanovení světa* t. j. když svět ustanoven či stvořen byl, tehdá také připravena byla blaženost ta, jenž se blažencům dostati má. Ustanovena a předzřízena ta blaženost byla již *před* ustanovením světa od věčnosti, ale připravena byla, jak níže v. 41., neblaženost teprv se stvořením světa, jak slova Páně tuto znějí; není zajisté *od ustanovení* světa toli co *před ustanovením* světa, a ovšem kdyby Pán byl o předřízení a předurčení či predestinaci mluvil, jenž odvěčno jest Ef. 1, 4. 1 P. 1, 20. byl by také jiné předložky t. *před* užil. Leží ve slovech těch myšlénka netoliko všeobecné přípravy království nebeského, nébrž zvláštního říše té pro ně připravení 20, 23. Rom. 8, 29.

Důvodem blaženosti uvodí, jak již praveno, skutky milosrdenství z lásky ke Kristu provedené; nedí: lidé lačněli a dali jste *jim* jísti, nébrž *lačněl jsem já* a dali jste *mně* jísti, poněvadž, jak praveno, jenom skutkové z lásky k Bohu činění věčnou do sebe povahu mají a tudy věčné odplaty zasluhují. Nad to Kristus co hlava těla církve skutky jednotlivým údům téhož těla učiněné tak považuje, jakoby Jemu samému se byly dály; Kristus žije v údech těla církve I. Cor. 12, 12. Tudy se zachoval nepsaný výrok Páně u Origena (in Math. 21, tom. 3.): *Pro nemocné nemocen jsem byl, pro lačné jsem lač-*

něl, pro žíznivé jsem žíznil. Přijíti hosta či cizince jest poctíti, počastovati, pohostiti jej a vším jej zaopatřiti, čeho mu potřebí jest, aby dalejší cestu vykonávati mohl. *Navštíviti nemocné* sluje se jim všelijak ke službám propůjčovati; tudy přátelé Jobovi, ač k němu přišli, ale poněvadž ani té nejmenší potěchy mu nedonesli a naopak hořkost stavu jeho bídného ještě zveličili, *nenavštívili* vlastně toho, jak pravili, přítele svého, aspoň nedostáli povinnostem, jež k němu byli měli.

Když se obrátí k těm na levici, tedy dí: *Vejděte do ohně, jenž připraven ďáblu a stoupencům jeho.* Nevece: do ohně, jenž *vám* připraven jest, poněvadž Bůh lidem věčných muk nepřipravil, nébrž věčnou blaženost jim ustrojil, ale člověk si je sám svým hříchem přihotovil. *Bůh neučinil smrti*, vece písmo Sap. 13., a chce, aby *všickni lidé spaseni byli* I. Tim. 2, 4. Tedy nedí: připraven od Otce, ani nevece *od ustanovení světa*, an peklo teprv co žalář pro odpadlce od Boha ustanoveno jest. Zlo a pokuta za zlo nejde z Otce a z rady Jeho věčné, nébrž z díla lidí zlých a zlých andělů připraven oheň ten *ďáblu a stoupencům jeho.* Ostatně jaký oheň to jest, že jím i ďáblové ač duchové netělesní jsouce utýráni bývají, Pán neurčuje; víme pak, že mimo obyčejný oheň také jiných ohňů stává, n. p. ve slunci, ve vzduchu, ano i v těle našem se vzněcuje tytýž oheň, jímž tělo chřadne a hyne. Ač pak oheň bude jinaký než náš tento obyčejný, přece ovšem ohněm bude žíravým, ale nesžírajícím.

Zdráhají se i dobří i zlí uznati, že Kristovi sloužiti mohli, poněvadž k osobě Jeho jedině prozírají, aniž jim na mysl tane, že činíce neb nečiníce bližním, Pánu samému činili neb nečinili. Dobří budou se *diviti*, že Bůh skutky jejich nepatrné tak cení, zlí ale budou se *vymlouvati* a vinu od sebe odstrkovati. *Do ohně věčného*, vece, jak tam do *života věčného;* obojí věčno jest bez konce Luk. 1, 33. Rovnoměrnost vymáhá, aby jak život či blaženost věčna jest, také táž věčitost o mukách věčných se rozuměla, jak i jiná místa písma svatého toho naskýtají 3, 12. Jo. 3, 36. Ap. 20, 10. Aug. C. D. 21, 23. Jestliže Pán, vece Řehoř Vel. dial. 4, 44. mor. 34, 16. 35. lichými věcmi vyhrožoval pro odvedení lidí od nepravosti, tedy také liché věci připověděl pro vzbuzení jich ke spravedlivosti. Zatracenci, nečinivše tuto za dne, kdež člověk může pracovati Jo. 11, 10., tam kdež noc jest a nikdo pracovati nemůže, kdež milosti Boží se jim neuděluje, an hněv Boží na nich zůstává a neodchází od nich, ovšem pokání činiti nebudou; aniž také oheň pekelný jich k dobrému povzbudí, jakož žádný oheň z trusek zlato nevyvodí. Církev všady a vezdy učila a učí, že pokuty pekelné věčně trvají, posléze na synodě Trid. 4. sez., 14. a 6. sezení can. 2. 5. Dokud člověk vně pekla se nalezá, může pekla ujíti, ale kdo jednou tam vešel, ten musí vzdáti se všeliké naděje, žeby kdy odtad mohl vysvobozen býti. Pro zbytí pekla, vece sv. *Bernard*, nejlépe jest často za života v myšlénkách tam vstoupati a z považování trestů těch na pokání se dáti.

Životové svatých a světic Božích nám svědčí, jakou sílu a mocnost vyvírala slova ta Páně, že *co nejmenšímu činíme, Jemu činíme;* ano každodenně slova ta divy činí milosrdenství a lásky. Kristus jest lačen, Kristus churav, to magickou a spolu nebeskou měrou na mysli působilo a všecky hnusnosti a protivnosti ve sloužení chudým a nemocným přemáhalo, tak že králové, královny a císařovny sobě za milost pokládali nejobtížnější a nejošklivější práce při nemocných zastávati moci a světu příklad síly duchové nikdy nespatřované a netušené dali. Pán často lačněl na zemi, ale v evangelia tohoto slovech praví, že ještě lační; On svázán byl ukrutnou měrou, ale tu praví, že posavad cítí pouta ve všech, jenž uvězněni jsou; trpěl a unýval a chřadl, a svědčí nám, že dosud trpí ve všech nemocných. Ano jak Salvian dí, *Kristus jediný jest žebrák*, kterýž ve všech žebrácích žebře. Přesvědčení to tak vládlo srdci lidskými za věku sv. Františka Assiského, že posýlaje bratry svoje na žebrání jim pravil: Běžte, rozmilí synové, o almužnu, nebo tím poskýtáte vyvolencům příležitost, aby někdy na soudu slyšeli: Co jste nejmenším učinili, mně jste učinili. Také čte se, že když mnich Martyrius šel cestou a malomocence sebrav jej do kláštera stěží donesl, opat kláštera toho všecky bratry svolal. Pojďte, pojďtež, bratr Martyr donesl nám Jesu Krista nemocného.

Ta byla poslední veřejná vyučování Páně větší a souvislá; nyní již dokonal prorocký úřad svůj a nastoupil úřad kněžský, jal se totiž podstoupiti přehořkou smrt za veškero člověčenstvo. Ale než trpěl, předešly jiné věci ještě, kterými ta oběť Jeho zasvěcena dílem, dílem předobrazena byla. A to v následující hlavě vypravuje svatý evangelista Matouš.

Hlava XXVI.

1—2. Předpovídá Ježíš smrt svou, o níž 3—5. Židé se radí a k níž 6—13. vylitím drahé masti připraven byl. Jidáš 14—16. zraditi jej slibuje. Pán ustanovuje po jedění velikonočního beránka 17—29. nejsvětější svátost. Předpovídá 30—35. zapření Petrovo, odchází do Getsemany 36—46., kdež se modlí. Jidáš 47—50. jej zrádí. Kristus jat nevčasně 51—56. a veden ku Kaifášovi, kdež 57—68. vyslýchán a potupen. Petr 69—75. jej zapírá a z toho se kaje.

1. I stalo se, když dokonal Ježíš řeči ty veškery, pravil učeníkům svým: 2. Víte, že po dvou dnech veliká noc bude, a Syn člověka vydán bude, aby byl ukřižován. 3. Tehdy sešli se velekněži a starostové lidu na síň velekněze, jenžto sloul Kaifáš, 4. a uradili se, aby Ježíše lstivě jali a usmrtili. 5. Pravili ale: Ne ve svátek, aby se snad rozbroj nestal v lidu. 6. Když pak Ježíš byl v Bethanii v domě Šimona malomocníka, 7. přistoupila k Němu žena mající nádobu alabastrovou masti drahé a vylila ji na hlavu Jeho, an stoloval. 8. Vidouce pak to učeníci, rozhněvali se řkouce: K čemu jest útrata tahle? 9. Nebo mohlo se to prodati za mnoho a dáti chudým. 10. Věda pak to Ježíš dí jim: Proč nesnáz činíte této ženě? dobrý zajisté skutek učinila na mně; 11. nebo vždy chudé máte s sebou, mne však nevždy máte. 12. Nebo pustivši ona mast tuto na tělo mé, ku pohřebení mému to učinila. 13. Amen pravím vám, kdekoli kázáno bude to evangelium po celém světě, bude praveno i o tom, co učinila ona na památku její.

Když Pán, vece sv. Matouš, dokonal *řeči ty veškery;* všemi řečmi těmi rozumějí někteří veškera poučení Jeho a praví, že nyní složiv takměř — smí-li takto říci se — úřad učitele počal se co velekněz lidského pokolení připravovati k dílu spásy a o tom učeníky svoje uvědomovati. Jiní sice slyší *veškerými řečmi* jen nauky za posledních dnů vydané, jmenovitě řeči o slávě Jeho, v níž přijíti má, od nížto obrací se nyní k té, která Ho při smrti čekala, hanobě a potupě; ale výklad předešlý zdá se lépe se spojitostí srovnávati a obyčejnější jest. Dálo se to, jak sám Pán slovy: *po dvou dnech velikonoc bude* naskýtá, dva dni před paschou ode všech Židů slaviti se mající t. j. dvanáctého nisana, měsíce židovského, ješto čtrnáctého, když ku konci den ten se chýlil a patnáctého nastávalo, se pascha slavila. Poněvadž Ježíš v pátek umřel, předešlého pak čtvrtku s učeníky paschu slavil, tedy se to, co tu Matouš klade, stalo v úterý. S tím shodují se i jiná udání synoptiků, kteříž druh druha doplňují; v neděli Pán vjel do Jerusaléma 21, 1., v pondělí fíku zlořečil, v úterý dokonal učitelský úřad a téhož dne také pravil věci ty, o něž nám tuto běží. Co přeloženo jest slovem *velikonoc,* sluje v řeckém, latinském a staroslovanském jazyku *pascha,* jenžto jsouc slovo aramejské značí přechod Exod. 12, 11., památku totiž toho, že anděl zhoubce přešel a minul Israelity tenkráte, když veškero prvorozenstvo v Egyptě pohubeno bylo. Slova toho i Poláci užívají a ovšem také v starém českém překladě se nalezá; aniž my se ho tu docela odvětovati budeme. Trval svátek ten sedm dní, a čítáme-li k tomu také den předchozí, den přípravy, tedy po dnů osm dálo se slavení jeho.

Na den, o němž mluví tuto Matouš, v úterý, Pán obnovil předpověď svou, kterou byl dříve již 16, 21. 18, 21. učinil o smrti svojí, aby učeníci nenadále jí zastiženi nebyli a snad nějak u víře svojí se nepomátli. Jindy vůbec o smrti své předpovídal času neudaje, nyní určitě praví *po dvou dnech,* ve čtvrtek. Místo času budoucího *bude* čte řecký text v praesentě *jest pascha a vydán jest Syn člověka*; přítomného užívá Pán času místo budoucího na dolíčení jistoty, jakoby se to již skutečně dálo. *Vydán jest* nepřátelům *na ukřižování,* to jest vydán jest od Židů Pilátovi Římanu, ješto tenkráte Židé, jak to po nových o tom pochybách jasně provedeno, již pravomoci hrdelné zbaveni byli. Tážeme-li se: *Od koho* vydán býti má, nedocházíme odpovědi, ješto Pán vesměs mluvil; ale ovšem Jidáše i Židy a z těch zvláště velekněžstvo na mysli měl. Praví se sice jinde Rom. 8, 32., že *od Otce byl vydán,* jinde Gal. 2, 20. Ef. 5, 2. 25., že sám

sebe vydal, avšak tu ani jednoho ani druhého nedotýká, nébrž jak patrno o vinném a hříšném vydání mluví. Ostatně zřejmo, že věta *a vydán bude Syn člověka* nezávisí ode slova *víte*, nébrž samostatně se povahuje.

Pán věci ty domluvil. I praví sv. Matouš: *Tehdy sešli se velekněží a starostové lidu na dvoře knížete kněžského Kaifáše. Tehdy*, téhož úterka a snad též hodiny, když Kristus věci ty na hoře olivetské k učeníkům pravil. Sešli se ku poradě o té záležitosti pro ně tak důležité po druhé již nyní: po prvé Jan. 11, 47. uzavřeli smrt Jeho, nyní také násilné jetí Jeho. A hodlali co nejdříve skliditi Ho, ale jim vadily svátky. Proto pravili: *Ne ve svátek, aby se rozbroj nestal.* Svátkem či dny svátečnými zovou celé to osmodnoví, kterýmž se pascha slavila. Na svátky mnoho lidstva zevšad se do Jerusaléma scházelo, mezi nimiž Kristus Pán měl mnoho přátel, ozvláště pak mezi Galiléany, kteří každé doby Jej zastati a hájiti Ho byli hotovi. Tudy se obávati bylo, že by se jim ta věc zvrhnouti mohla a Ježíš pomocí lidu z rukou jim mohl vyniknouti. Později, zrádce nabyvše, opět úmysl svůj proměnili. Sestávala rada nejvyšší z veleknězů t. j. přednost rodin kněžských s veleknězem v čele, ze starost národa a ze zákoníkův; posledních tuto Matouš pomíjí, ač někteří rukopisové řečtí slovo to čtou z Lukáše 22, 2. a Marka 14, 1. je přejavše. Řídil to Bůh, že právě na velikonoc Kristus za lidi umřel, aby množství národa a takořka celý národ byl svědkem Jeho smrti, a aby Židé poznali, že beránkem velikonočním od Starého Zákona naznačeným byl Kristus Ježíš.

Schůze ta, ve kterou se nyní velerada shromáždila, byla mimořádná a tajně se sešli rádcové, avšak nebyla to, jak se někteří domněli, privátná a soukromá porada, nebo se dí, že ustanovili se, *uradili* se, *že zůstali* na tom, aby Krista jali. Také spatřujeme je tak jednati, jakoby o věcech těch byli v obyčejném sezení ustanovili. Usnešení to bylo usnešením veliké rady, jak Matouš bíledně namítá a tudy nemohlo býti výplyvem pokoutného nějakého jenom sezení. Aniž také na návěští a zprávy rabínů a thalmudistů, na něžto se tu vykladatelé, jenž o soukromém a privátném usnešení mluví, odvolávají, co dáti můžeme, poněvadž z pozdějších dob pocházejí, když chrám již dávno zbořen byl a poněvadž sobě vespolek odporny jsou. Ve dvoře či síni *veleknězově* sešli se, ješto asi přede čtyřiceti lety, když jim právo hrdelné odjato bylo, z obyčejného radiště odstěhovali se a nejiž ve čtverhranné u chrámu kobce, nébrž v městě se k radě sbíhali, na místo vázáni nejsouce. Tudy vidíme, že se tentokrát v paláci velekněze Kaifáše shromáždili. Kaifáš, jenž celým jménem Josef Kaifáš sloul, od Valeria Grata, vladaře palestýnského, ok. l. 25. velekněžem učiněn, an Anáš či jak jej Josef Flavius nazývá Ananus s důstojenství toho složen byl. Kaifáš biskupoval po všechna léta Pilátova ve svaté zemi vladaření, ale nedrahně po odchodu jeho skrze Vitellia leta 36. p. Kr. s úřadu složen byl. Byl Anáš tento tchánem Kaifášovým a z toho se dá vysvětliti, proč za Kaifáše ještě u veliké vážnosti byl a jméno velekněze nosil.

Tak velerada o bezživotí Páně se zasázela. Sv. Matouš ji ale mimo pustiv vypravuje o sličném skutku, o pomazání Páně v *Bethanii v domě Šimona malomocence.* O té mazbě nemalé zabíhají otázky. Nejprvé co do času Marek 14, 3. n. sice se s Matoušem shoduje, ale Jan. 12, 1. praví, že se dála *šest dní* před paschou, ješto Matouš a Marek *dva dni* před oněmi svátky ji kladou. Avšak již sv. Augustin a po něm jiní pozorovali, že Matouš a Marek úhrnkem a sumovně si vedou, k času neprozírajíce. Dříve o tom pomazání nekladli, poněvadž se jim do osnovy jich potřebným býti neviděl; potom ale dostavkem a dodavkem to, co se dříve již stalo, kladou, poněvadž příběhu toho dotknouti k označení příležitosti, jakou Jidáš ke zrádě povozen byl, potřebno se jim býti vidělo.

Druhá otázka jest, kdo byl ten *Šimon malomocný* a byla-li to stejná s oním u Lukáše 7, 26. Šimonem fariseem osoba? Jisto jest, že Lukáš 7, 36. o jiném pomazání mluví, jenž mnohem dříveji se stalo a tudy otázky té se docela tu lišiti můžeme. Avšak přece zdá se nám, že Šimon, o němž Matouš mluví, byl příbuzen Lazarovi, Martě či Marii, an Lazara za stolem seděti spatřujeme. A tudy také ta žena, jenž pomazání konala, byla bez mála Maria Magdalenská, sestra Lazarova a Martina, dříve sice hříšnice byvši, ale již dávno se na pokání davši a v skroušenosti skutek ten činíc. *Malomocným* Šimon sluje, že druhdy malomocným byv snad od Krista zdraví obdržel; tudy právě u něho jakožto u muže sobě oddaného Ježíš se zdržoval. Někteří ale se domnívají, že někdo z předků jeho malomocenstvím poražen byl a že odtad příjmení to na rodu potom utkvělo.

Třetí otázka týká se té rozličnosti, že Matouš a Marek o pomazání hlavy, Jan ale o pomazání toliko nohou mluví. Dí zajisté Jan 12, 2.: *Maria vzavši libru drahé masti pomazala nohy Ježíšovy.* Ale tu sv. Augustin

poukazoval na tu nám z předešlých kapitol známou povahu evangelistův, že jeden jednu, druhý druhou část klade, aniž tím popírati chtěje části té, které byl pominul. Jan hodlaje ozvláštní té ženy k Ježíšovi úctu a lásku osvědčiti vypouští obyčejné pomazání hlavy a praví jen o tom, co zřídka se stávalo, o pomazání nohou. Matouš a Marek ale chtějíce toliko o příležitosti Jidášovi k zrádě dané mluviti, řeč vedou toliko o pomazání hlavy, poněvadž k věci jejich nezáleželo na tom, jestli hlava neb nohy pomazány byly, na tom ale všecko záleželo, že mast drahá byla, což také přidávají, an tím právě lakomství Jidášovo podněceno bylo. Pomazání dálo se od nejnižších služek, kteréž napřed ruce a nohy vlažnou vodou umyvše na hlavu, bradu a druhdy také na nohy mast vylily, nádobu ovšem napřed roztlouknuvše; načež se údy pomazané utíraly, aby čalouny po zemi rozprostřené se neposkvrnily. Dálo se pomazání takové obyčejně, když se zasedalo k stolu, dříve než jídla se donášela. Praví evangelista, že přistoupivši žena *vylila nádobu alabastrovou* masti drahé na hlavu Páně. Alabastr či úběl jest kámen bílý perlového lesku a nádoby na masti byly ovšem z počátku z alabastru, nápotom ale každá nádoba s drahým olejem *alabastrovou* sloula, ač vezdy pravý alabastr měl největší cenu, poněvadž se domnívalo, že v úběle se mast ta nejpřesněji zachová. Sv. Jan 12, 3. vece, že celou libru masti vylila a on i Marek 14, 3. praví, že byla mast ta z *nardy* pravé veledrahé. *Narda* jest bylina o dlouhé jemné, duté, přímé, na hoře nahé lodyze, jenž na vrchu pupeny vyhání a v klasy žene, ze kterých vzácná mast, mast tená klasová se vydobývá; mast, která se z listů dochází, méně vzácná jest.

Jak vidíme, vzala žena z úcty k Ježíšovi mast nejvzácnější. Zamrzela ta veliká útrata některé učeníky Páně. *K čemu ta útrata?* pravili; *nebo mohlo se to prodati za mnoho a dáti chudým.* Vlastně dle Jana 12, 4. rozmrzel a rozreptal se nad tím Jidáš lakomstvím poseden jsa, načež i druzí učeníci domnějíce se, že věc ta Pánu obtížna jest a prostému, nedrahému, nenákladnému životu jsouce navyklí, s ním snad, ani zlého nepomyslíce, nébrž o chudé skutečnou péčí pojati jsouce, shodovali se. Ovšem neprohlédali ani špinavého lakomství Jidášova, aniž pochopovali symbolického děje toho. Když ale Pán jejich nesnadnění-se poznal, pravil jim: *Proč obtížni jste ženě té?* proč jí kaliby děláte? proč jí znepokojujete? *Ona dobrý skutek učinila pro pochování mne.* Mrtvoly u Židův a jiných národů mastmi se upravovaly a teprv potom pochovávaly Gen. 50, 2. 26. Marek 16, 1. Lukáš 23, 56. 24, 1. Jan 19, 40. Dí Pán, že smrt Jeho tak jista jest a tak blízka, že žena ta jako tušíc a předvídajíc ji Ho byla pomazala pro pohřebení Ho. *Což mohla, to učinila; předešla pomazat těla mého ku pohřbení.* Ona sotva věděla, proč tuto úctu právě nyní Kristu Pánu prokazuje, ale se puzena cítila Duchem svatým ji vykonati. Kristus nádheru tu sobě učiniti dopustil neproto, že nádherou a slávou byla, nébrž poněvadž jí úcta a láska se projevovala. *Chudé máte vezdy mezi sebou,* vece Pán, *ale mne nevezdy máte. Nemáte mne* totiž takovým spůsobem mezi sebou, abyste mně osobně zevnějšími věcmi se propůjčovati mohli. Očekával by člověk, že Pán řekne: Chudé má ona vezdy okolo sebe a vezdy jim sloužiti může; ale Pán obrací slova na apoštoly, poněvadž oni domnívali se, že se jim odňala příležitost dobře činiti, an mast ta za tři sta denárů, asi sedmdesát tolarů Marek 14, 5. prodána a peníz odtad stěžený chudým dán býti mohl. Pán učně své se ženou tou v jednotu slučuje, an se oni mimo Jidáše úmyslem svojím skutku jejího přiúčastnili. Lásku svou k chudým, dí Pán, může ona vezdy a po celý svůj život provozovati, ale úctu a lásku ke mně ne vezdy t. j. jenom tentokráte proročím a náznačným spůsobem na jevo dáti může. Tou odpovědí Pán spolu svým učeníkům něžné návěští uštědřil, že již jistě smrt Jeho se blíží, an Maria Duchem svatým vedena jsouc ku pohřbu Mu službu poslední prokázala. Co Jidáš haněl, to Pán chválí, ano ještě nad to vece, že *skutek* ten po celém křesťanském světě se ohlašovati bude. Vyplňuje se ustavičně předpověď tato Páně; všady čte se o ženě té a o lásce její ku Pánu. O mnohých velikých skutcích králův, knížat a vojvodů nemluví se, vece sv. Chrysostom, že ale žena tato mast na Pána u přítomnosti dvanáctera učeníků v domě Šimona trudovce vylila, to všickni po světě velebí. Po tolika stoletích nezahasla památka její; Peršané, Skytové, Britani, Mouřeníni, Indové a Sarmaté ohlašují a rozšiřují, co žena ta soukromí učinila. Tak haně jednoho Jidáše naproti staví Pán chválu všech národů a všech věků. Skutek ženy té v církvi svaté veliký vliv ozvláště na okrasu chrámů, kapel a obřadů vyvírá; sic jinak by mnohý blouznivec mohl křičeti, že všeliká ozdoba věcí svatých a těch, kdež Kristus ve svátosti bydlí, chrámů zbytečna jest a že ovšem raději člověk veškeren majetek,

jehož se vzdáti může, toliko na chudé má vydávati o okrasu domu Božího zhola se nestaraje. Ještě vidí vykladači v reptotu Jidášovu naznačenu povahu světa, jenž člověku, když pobožného života se podjímá, toho všelijak zabraňuje. Leč obraťme zřetel k dramě té světodějné, jenž zradou Jidáše počíná.

14. Tehdy odešed jeden ze dvanácti, kterýž sloul Jidáš Iškariotský k velekněžům 15. řekl jim: Co chcete mně dáti a já vám Ho vydám? Oni pak ustanovili jemu třicet stříbrných. 16. A od té chvíle hledal příležitosti, aby Ho vydal. 17. Prvního pak dne přesnic přistoupili učeníci k Ježíšovi řkouce: Kde chceš, abychom připravili Tobě paschu? 18. Ježíš ale řekl: Jděte do města k jednomu a rcete jemu: Mistr praví: Čas můj blízko jest, u tebe slaviti budu paschu s učeníky svými. 19. I učinili učeníci, jak přikázal Ježíš a připravili paschu. 20. Když pak byl večer, stolil se dvanácti učeníky svými. 21. A když jedli, řekl: Amen pravím vám, že jeden z vás mne vydá. 22. I zarmoutivše se velmi počali každý z nich říkati: Zdali já jsem, Pane? 23. On pak odpověděv řekl: Kdo omočí se mnou ruku v míse, ten mne vydá. 24. Syn člověka sice jde, jakož psáno jest o Něm; ale běda člověku tomu, skrze něhož Syn člověka vydán bude; lépe by bylo jemu, by se byl nenarodil člověk ten. 25. Odpovídaje pak Jidáš, jenž Ho vydal, řekl: Zdali já jsem, Mistře? Dí jemu: Ty jsi řekl.

Tehdy, když totiž byl Jidáš viděl, že mu peníze ušly, po nichžto dychtil. Avšak nesmíme slůvko *tehdy* velmi tlačiti a na ně naléhati, poněvadž, abychom věc tu znova opětovali, sv. Matouš časův a dob méně šetrn jest, vezdy více k věci prohlídaje. Snad také chce jenom poukázati na protivu, že žena cizá pro Krista toli vynakládá a jeden ze *dvanácti* vyvolených jeho apoštolův, domácí a čeledín jeho jej za sumu mnohem menší než ona mast stála, zrazuje a prodává. Nebo vece písmo Žalm 54, 13.: Kdyby *nepřítel se byl proti mně pozdvihl, snesl bych to všem; ale ty člověče jednomyslný, vůdce můj a známý můj, který spolu se mnou sladkých požíval krmí.*

Příčinu a příležitost ke zrádě dalo Jidášovi pomazání Páně, vykonané od Marie Magdalské a to jí proti nářkům Jidášovým ode Pána hájení. Nebo vece Jan o Jidášovi 12, 6., že *byl zloděj*. Odešel on k velekněžím, zůstav v Jerusalémě, když Pán do Bethanie se odebral. *Co mně chcete dáti?* vece. Viděti z těch slov, že lakomství byla ta příčina, za kterou se k zrádě uchýlil. Záhada psychologická, že se Jidáš až k samolibé zrádě Páně zavésti dal, mnohé výklady nalézala. Domněli se někteří, že tou zrádou chtěl Pána k založení království přinutiti; jiní, že se jenom ubezpečiti hodlal pro budoucnost, aby jist byl ochrany od vysoké rady, kdyby věc s Kristem na choboty vyšla. Jiní opět si to vykládají, že již tolikrát Pána beze všeho Páně jak se mu zdálo vědomí, ano i tušení ošuliv, i tentokrát klam svůj skrytě provésti nadál se; k lakomství se přivtělila jakási pomsta i hněv pro naděje svoje zklamané, an slyše několikrát Krista o smrti mluviti musel vzdáti se čáky, že by Pán říši velikou světskou ustanoviti a on, Jidáš, nějakého důstojenství v ní dojíti měl. Tudy se v zaslepenosti a zarytosti své jako oprávněna cítil — jak každý hříšník výmluvy a vytáčky svoje chová — aby zrády Páně se podjal. A bez toho — jak zas jiní mu podkládají — myslel, že Pán toli divů a zázrakův učiniv a tolikrát nepřátelův léček a úkladův ušed i tentokráte ze záloh strojených snadně vynikne. Mohl pak tím nepozorovaněji k radě ujíti, poněvadž *měšec nosil* a obstarával věci k živobytí všech apoštolů potřebné a velikonoční slavnost mnoho péče vymáhala. Sv. Lukáš 22, 3. praví, že *satan vešel v Jidáše*, nevešel tak, aby i tělo jeho opanoval, ale ovládl mysl a celou duši jeho. Taková totiž jest nešlechetnost skutku toho, jehož se dopustil, že jenom ze vnuknutí ďáblova povstati mohla. Co později vece Jan 13, 27., že *ďábel vstoupil do Jidáše po večeři*, to se slyšeti musí v ten spůsob, že ho znova a důrazněji poháněl a podněcoval, aby nyní již ten skutek zrády Páně provedl. Týž sv. Lukáš na dotčeném místě dí, že Jidáš se smlouval netoliko s velekněžími, ale i s *náčelníky stráže chrámové*, která z Levítů sestávala; dovolili Římané, aby chrámu Levíté jenom ostříhali. *Co mně chcete dáti a žradím vám Ho.* A oni mu podali t. j. vydali, vyplatili, odvážili třicet stříbrných t. j. třicet siklův či statérů, asi třicet tolarů

stříbra. Přihlídá při tom sv. Matouš k Zachariáši 11, 12. kdež věci té předpověď se nalezá. Siklu sice již v obyčejném životě se neužívalo, ale podle něho vezdy ještě se počítalo. Josef egyptský za dvacet stříbrných ode bratrův prodán byl Gen. 37, 38. Třicet stříbrných byla náhrada za otroka, kterýž od cizího vola usmrcen byl Ex. 21, 32. V tom se právě podlost Jidášova zjevuje, že za tak chatrný peníz Pána svého zraditi mohl; ale i tuto zlá vůle, ač neráda, vyplnila vyšší úmysly, nebo tím se předpověď ona Zachariáše 11, 12. 13. vykonala. Dokládá sv. evangelista, že *odtad* Jidáš vyhledával *příležitosti, jakby Krista vydati měl*, aby Ho totiž někde soukromého nalezl, kde by Ho lid chrániti a brániti nemohl. Zatím ale Pán, jak se podobá, celou středu soukromí v Bethanii strávil, až vzešel čtvrtek a nastal den první přesnic.

Prvního dne přesnic, vece sv. Matouš, přistoupili ku Pánu učeníci řkouce: *Kde chceš, abychom přihotovili tobě paschu jísti?* Dnem *přesnic* zvala se velikonoc, ješto dle Ex. 12, 15. po sedm dní přesné chleby se jedly a veškeren kvas od prvního do sedmého dne, po celé totiž trvání té slavnosti, vybyt a vymeten býti musel. *Kdožby jedl kvašené od prvního dne až do dne sedmého, zahyne duše jeho z Israela.* K dotčeným sedmi dnům později přibyl osmý, poněvadž celý čtrnáctý den nisana k slavnosti pro uklizení kvasu počítán. Již večer od 13. na 14. ozvláštními obřady odbývalo se uklizení to, ač ovšem do poledne 14. nisana ještě se kvašených chlebův užívalo, načež po 12. hodině dle našeho počítání veškeren kvas a cokoli kvasného bylo, se spálilo, aby tak i možnost zákon přestoupiti se zmařila. Tudy také Josef Flavius osm dní přesnic či paschy čítá. Byla slavnost ta první a hlavitý svátek u Židův a z jara připadala na plnoluní měsíce nisana, kterýž z části březnu, z části dubnu našemu odpovídá. Trvala, jak praveno, po sedm dní od 14. do 21. nisana a počínala se západem slunce, když den čtrnáctý přecházel do patnáctého, an Židé dni svoje s vyjitím hvězd začínali od večera k večeru je počítajíce. Sluje ta slavnost *pascha* či pésach t. j. přechod, kteréhož jména, ač o něm již výše praveno, výklad autentický klademe z Ex. 12, 26. n. *Kdyžby řekli vám synové vaši: Jaké jest toto náboženství? díte jim: Jest obět přechodu Hospodinova, když pominul domy synův israelských v Egyptě.* Slova *pascha* užívají sedmdesátci v této formě, ač hebrejsky vlastně *pésach* sluje, k ústům řeckým slovce připůsobivše. A v té formě užívají slova toho veškeři téměř národové pod světem. Také s tíží jest obejíti se beze slova toho, paněvadž mnohého pochodem času významu došlo. Znamená zajisté *pascha* buď slavnost večerní svátku toho, buď beránka, jenž při ní toho večera se jídá, buď celou tu slavnost a veškery oběti s ní spojené, Když sv. Matouš dí: *v den první přesnic otázali se Krista: kde chceš, abychom připravili Tobě jísti paschu,* tedy bíledně *přesnice* čas, *pascha* beránka velikonočního znamená.

První den přesnic byl onen den 14. nisana, jenž trval od večera ve středu do večera ve čtvrtek, jak jsme již zmínili. Odpoledne dne tohoto ve čtvrtek po večerné oběti, která o hodinu dříve než jindy se dála, přípravy k hostině paschálné se konaly. Beránek se zanesl do síně chrámové, tam hospodář jej zabil, jak naň řada přišla, kněz krev vystříkal na oltář, části k oběti určené byly spáleny a beránek domů nesen. To se ve čtvrtek *mezi dvěma večeroma* t. j. k večerou, když se den schyloval, dálo, načež jídlo strojeno a hostina upravena byla. Téhož dne, když zašel na večer čtrnáctý den nisana a nastal den patnáctý téhož měsíce, ve čtvrtek totiž na večer, také Pán s učeníky svými paschu slavil v zákonitý čas a zákonitým spůsobem. Tomu nás zřejmě učí tři synoptikové, kteříž jednohlasně praví, že prvního dne přesnic v týž den, když *přišlo zabíjeti beránka* Lukáš 22, 7. Marek 14, 12. Pán se svými učeníky k jedení beránka zasedl. Matouš 26, 17. 20. Polominulá slova *zabíjeli ἔθυον beránka* toho dne, jak dí sv. Marek 14, 12. a že slušelo, *náleželo ἔδει dne toho* zabíjeti beránka, jak dí sv. Lukáš 22, 7. zří k obyčeji a jsou důkazem, že Pán téhož s jinými také Židy dne paschu slavil. Poněvadž tenkráte Židé astronomického vypočítaní o fásách luniných neužívali, tudy počátek novoluní ode dvou strážcův či svědkův se ohlašoval; na to se rozňatými po horách k tomu již připravenými po všem kraji ohněmi znamení o nastalém novoluní dálo, že nápotom o začátku přesnic, kdy nastanou, neshody nebylo, an dle novoluní na jisto sobě plnoluní vyměřiti mohli.

Proti tomuto určení, že Pán spolu se Židy zákonitým časem a spůsobem paschu slavil, namítají se místa ze sv. Jana, jenž prý očividně tomu učí, že Pán o den dříve než Židé paschu světil, buď že sám o své ujmě dnem předešel, buď že Židé z jakékoli příčiny o den později svátek slavili. Avšak ta místa sv. Jana, blíže-li k ním přihlédneme, nedokazují toho nikterak, že by

byl Pán o den spíše velikonoc slavil. Nebo co Jan dí 13, 1., že *přede dnem slavným velikonočním Kristus své milovav, do konce* pouti své *je miloval*, načež o večeři se jedná, to nikterak nevadí náhledu našemu o zákonitém slavení paschy ode Pána; slovy těmi zajisté Jan buď nezměnné a nepodvratné trvání lásky Páně naznačuje, buď raděj říci hodlá, že Pán do večeřadla přišel ještě před západem slunka a tudy ještě před začátkem patnáctého nisana. Ani to, co se u Jana dále 13, 29. o kupováni věcí k svátku potřebných praví, nepřekáží tomu domnění, že Pán skutečnou hostinu paschálnou držel. Den 15. nisana byl den se čtvrtka na pátek, byl den přihotovný, den přípravný či přípravek pro sobotu paraskeva t. j. pátek. Tak slovo to řecké παρασκευή u Marka 15, 42. se vykládá *den připravování, jenž jest předsobotný;* jakož pak v církevné mluvě paraskeva jiného neznačí leč den před sobotou či pátek a ti ovšem bělmem poraženi jsou, kdož slovo paraskeva o každém dni před nějakým svátkem tlumočí. U Tertulliana jej. 14. adv. Marcion. 4, 12. Pseudo-Ignatia Trall. 9. slovo paraskeva o jediném pátku se užívá. Byl-li však pátek, jak jisto jest, tedy ovšem Jo. 13, 29. mohlo se jídla nakoupiti. To poněkud z Ex. 12, 16. viděti, kde se práce jídla týkající na dni ty dovolují. Mnohem zřejměji to vysvítá z obyčeje u Židů platného a v zákon vešlého, podle něhož nikdá dva dnové odpočívání po sobě nenásledovali, poněvadž k svěcení a odpočívání patřila hostina, v sobotu sobotná, v paschu paschálná. Robert Dujický dí: Inter traditiones plurimas, quas senes Judaeorum superstatuerunt traditionibus Dei, istud quoque statuerunt, ut si diem ante sabbatum, quam sextam feriam dicimus, contigeret esse 15. mensis, non celebrarent solemnitates, sed differantur in sequentem diem sabbati, difficile et incommodum esse dicentes duo sabbata continuare atd. Připadl-li svátek v neděli tu pravilo se: svátek ten zapuzuje sobotu. Když ale svátek, jak velikonoc v našem případě roku smrti Páně, připadl na pátek, tedy se říkalo, že sobotou vyzdvižen jest svátek. Tenkráte nastalo jen polovičné dne vyzdviženého svěcení, t. j. hostina sice držána s počátkem dne toho večír po západu slunka, ale rána napotom a odpoledne užito ku přípravám pro sobotu a k jiným potřebným života zaměstnáním, jak na to Rupert Dujický a po něm důkladně Pavel Burgoský ukázal; ta pak sobota, poněvadž na ni část větší svátku přenešena byla, sloula *sobotou velikou.* Co ještě Jan 18, 28. o fariseích dí, že nevešli do praetoria či do radnice pohanské, aby se neposkvrnili, než aby jedli *paschu*, to proto nemůže vaditi, poněvadž *pascha* netoliko beránka velikonočního, nébrž také obyčejné za sedmera velkonočních dnů hody obětní čili chagigu znamená, kteréžto hody že se slavily, z nejednoho místa Deut. 16, 2. 2 Chron. 35, 8. patrno jest. Ovšem pak na kterýkoli den velikonoční se poskvrniti a tudy se společné hostiny vzdáliti museti každému Židu, nadto pak fariseům, nepříjemno přicházelo. Není tedy žádného nesvoru mezi Janem a synoptiky co do paschy ode Krista Pána slavené. A tudy není příčiny v rozdivné hypothesy vydávati se, že buď Kristus o den dříve paschu slavil, buď Židé o den později hostinu tu odbývali. Ani k té ani k oné domněnce příčiny nemáme a všecky opory, o něž stoupencové těch podmínek se opírají, křehky, nicemny a pavučinny jsou, brány jsouce z thalmuda a povahu časů pozdějších na věk Kristův přenášejíce. A ovšem tedy také obyčej Řeků, sloužiti sv. liturgii kvašeným chlebem, základu žádného nemá. Nad to se sv. Polykarp, jak z Irenéa u Eus. h. e. 5, 24. viděti, na Jana odvolával, že Pán spolu se Židy za jednou svátek paschálný slavil.

Toho tedy prvního dne přesničného přistoupili k Němu učeníci, dějíce: *Kde chceš, abychom paschu připravili Tobě? Kde?* táží se. Bylo zajisté v Jerusalémě nesčíslné množství se shromáždilo a smrt Jeho ustanovila byla knížata lidu; tudy se jim snad nemožno zdálo hostinec nějaký najíti. I odvětil Ježíš: *Jděte do města* t. j. Jerusaléma, ovšem buď v Bethanii aneb na cestě se nacházeje. Bylo to ve čtvrtek ráno, když Pán dva učeníky, apoštoly Petra a Jana Luk. 22, 8—13. do Jerusaléma poslal k *jednomu*, k muži totiž známému, jenž Krista i apoštoly dobře netoliko znal, ale jim také přál. Pán ho nejmenuje; za to jej opisuje tak, že ovšem vyslaní apoštolé tudíž jej poznati mohli. Nebo jak místněji Marek 14, 13. 14. Lukáš 22, 10. dějí, pravil jim, že když do města vcházeti budou, *potká se s nimi člověk žbán vody nesa*, a u toho člověka mají Pánu paschu přihotoviti. Tím netoliko jméno nahraženo bylo, nébrž také apoštolům o vševědoucnosti Páně nový důkaz dán a ovšem ozřejmělo apoštolům, že netoliko smrt Páně, nébrž veškery věci k ní se odnášející a s ní souvislé Božím řízením upraveny byly. Mnoho druhdy a tom se hádali, kdo člověk ten byl a proč Pán jména jeho zatajil a nevezdy se ubránili vykladatelé při tom lichých domněnek. Tak zajisté někteří neprávě smýšleli, že Pán jméno zatajil pro zrádce Jidáše, an

přece víme, že Jidáš při večeři s apoštoly stoloval.

Muž ten, jejž Pán jim označil, byl jak praveno jistě učeníkem Páně a nebyl nezámožen, jak ono z pojmenování Pána *mistrem*, toto z *velikého* a dobře upraveného *večeřadla* se spatřuje, jež Pánu Ježíšovi postoupil. Nebo velel Pán vzkázati mužovi tomu: *Učitel* či *mistr dí: čas můj, doba moje blízka jest, u tebe budu odbývati paschu s učni svými;* a slova ta působila tak jak tam 21, 3. Marek 11, 6. Lukáš 19, 35. při oslici a oslátku, o jejichž dovedení k sobě Pán dí: *Řekne-li vám někdo něco, odpovězte: Pán jich potřebuje a hned propustí je.* Podle starého podání se večeře dála v domě Marie matky Marka evangelisty a dům ten na hoře Sionské se posavad ukazuje a jest nyní vně zdí městských; jest tam nyní moschéa, dříve tam byl chrám křesťanský Sionským vůbec nazývaný. Velel Pán říci: *čas můj blízek jest.* Čas ten jest doba smrti, kteráž Jemu od Otce ustanovena byla a tudy nepřišla náhodou. Bylo to pro muže onoho vyznamenáním a vyznačením, že Pán k Otci odejíti maje právě u něho a nikoliv u jiného něhoho hod paschálný slaviti hodlal.

Jak se dva vyslaní učeníci o přípravu rozdělili, nevíme, ale z pozdějších dob se nám známost o tom zachovala, čeho ku přípravě takové potřebí bylo. Musel beránek připravený do chrámu veden a zabit býti, při čemž se zpívali žalmové 113—118. a krev beránkova od kněží do zlatých nebo stříbrných číší chopena a před oltářem vykropena byla; musely pohotově býti přesné chleby, hořké byliny a charóset t. j. jídlo z hrozinek, skořice, fíků a datlů složité a zaoctělé. Všecko to mělo také zvláštní svůj význam; beránek značil přechod či mimochod anděla zhoubce, přesnice znamenala východ z Egypta, hořčiny či hořké byliny jako jsou křen, štěrbák, třebula a j., namítaly památku přestálých v Egyptě hořkostí; charóset, jenž od skořice červenou barvu obdržel, představoval cihly, o nichž Israelité v Egyptě pracovati museli. Beránek dřevcem křížmo prostrčen a ve zvláštní v zemi vykopané peci pečen byl. Méně než deset a více než dvacet osob nesmělo se paschy jedné přiúčastňovati a před začátkem noci nesměla se hostina počíti. Pán s apoštoly sám hostinu tu držel, ješto je toliko za kněze nové úmluvy ustanovil, k nim toliko posledními svými přikázáními směřoval a je toliko za svou rodinu považoval 12, 50. Ex. 12, 3.; Maria Panna bez mála s jinými někde jinde ženami svátek ten odbývala. Stolovalo se leže neb sedě ve svátečných oděvech na divanech sličně spořádaných, ačkoli snad beránek stoje s holí v rukou jeděn býval podle Exod. 12, 11.; nebo předpis ten sice toliko ku prvnímu jedění beránka v Egyptě se potahoval, ale mnozí jej i později zachovávali.

Můžeme-li víru pozdějším zprávám židovských učenců přidati, tedy spůsob, jakým se hostina paschová slavila, tento bez mála byl: Začátek se učinil požehnáním vína prvního koflíku, z něhož napiv se hospodář jiným podal, a potom ruce umyl. Donesl se teď stůl a na něm se postavily hořčiny zmíněné, přesné chleby, charóset, beránek a jiné maso obětné. Tedy zasedli či zalehli za stůl a jedli hořčiny ty v octě namáčené. Pravíme *zasedli* raděj; nebo zdá se některým vykladatelům, že sice za starší doby Židé k stolu zaléhali, ale za doby Páně že již zavládl obyčej při stolování seděti; slovo *ležeti* že tenkráte již došlo významu *seděti* jako latině slovo recumbo. Pak se četla haggada či ona část písma svatého, která o vyjití z Egypta jedná, načež druhá číše byla nalita, při jejímžto kolování na otázku jinocha přítomného hospodář o příčině slavnosti té a o významu jednotlivých jídel vykládal; po té se žalmy 113. a 114. (či dle vulgáty 112. a 113.) zpívaly. Opět si myl hospodář ruce a nastala večeře, jedly se přesné chleby, charóset, beránek a jiné maso. Po večeři hospodář umyv ruce říkal modlitbu, po kteréžto třetí koflík, koflíkem požehnání zvaný se nalíval a všem ku pití se podával; na to druhá část halelu (to jest Žalm 115—118. dle vulgáty 114—117.) se zpívala a hostina čtvrtým koflíkem se skončila. To jsou hlavití nákresové té slavnosti, v jejímž popisování ale učenci židovští nedocela se shodují a kteréžto sotva se všemi těmi podrobnostmi ode Pána se vykonávala, jinou povahu a jiný směr do sebe majíc než tam, dokud ještě Zákon Starý v plné mocnosti trval, aniž, jak nyní, jinému řádu místa postoupati maje. Při obyčejné židovské pasše radost převládala, tuto ale u Pána smutek opanoval duše všech apoštolů, an jim byl pravil, že již nedlouho s nimi obcovati bude. Řeči také, jež Kristus Pán vedl, nepotahovaly se k slavnosti židovské, nébrž k Novému Zákonu hleděly. Nade všecko ale ustanovení velebné Svátosti dalo slavnosti té povahu dokona jinou, než tam v Starém Zákoně bývala. V čem ale Pán Ježíš od obřadů, jež nám učenci o mnoho později napsali, se odchyloval, nedá se určiti, poněvadž evangelisté všeho, co se dálo, nedotý-

kají, úhrnem toliko věci vypravujíce, a poněvadž ohledu na čas a hodinu při svém vypravování neberouce na mnoze s tíží ve srovnalost se uvádějí. Těžko tudy pořádek a postup jednání a dějův při poslední té večeři Páně udati. Vidí se některým vykladačům, že místo umývání rukou po první číši obyčejného zastoupalo umývání nohou ode Pána předevzaté, kterýmžto se spolu ono učeníkův o přednost hádání ukončilo Lukáš 22, 24. Jan 13, 1. Lukáš zajisté zdá se na dotčeném místě dostavovati toho, čeho byl dříve pominul, což tedy dříve také se dálo, a tudy užívá částic: stala se *pak také*. Předpovídání zrády a celé to s Jidášem vyjednávání dálo se mezi první a druhou číší, když byl Pán s učeníky zasedl k stolování; načež pokrmův dotčených, přesných chlebů, beránka, charósetu atd. požívali. Následovalo ustanovení nejsvětější svátosti a vznešené ony poslední řeči (u sv. Jana k. 13—17.) to veškero slavení skončily. Jiní jinak pořádek ten sestavují, o čemž na svém místě řeč bude. Podle toho také rozsuzují otázku, zdali Jidáš velebné svátosti přítomen byl, čili nebyl. Zdá se totiž mnohým, že Jo. 13, 26. 30. Jidáš zanechal večeřadla již dříve, než beránek velikonoční jísti se počal, poněvadž skýva ta, o níž se mluví, před naléváním druhé číše a před jedením beránka, ovšem tedy před ustanovením velebné Svátosti se ode Krista dávala. A mohl-liž Kristus, táží se sstoupenci domněnky té, to činiti, co církvi činiti zapovídá, nehodnému totiž dáti přesvatého těla svého a posvátné své krve požívati? Ale jiní, jak Cyprian, Chrysostom, Jeronym, Augustin, domnívají se, že Jidáš přítomen byl při rozdávání velebné svátosti a svatokrádežně těla a krve Boží se přiúčastnil; vedou je k tomu ozvláště slova Luk. 22, 21., kdež Pán právě dokončiv ustanovení velebné svátosti přidává: *Avšak ruka zrádce mého se mnou jest za stolem.* Toho my tuto o své váze necháváme, an na svých místech u Lukáše a Jana o tom ještě mluviti přijde.

Když tedy za stolem seděli, zarmoutiv se Pán příčinu zármutku svého vyslovil napřed vůbec, potom pak znenáhla místněji, aby tak nešťastníkovi ku pokání, druhým apoštolům k upokojení posloužil; sám pak na jevo dal, že dobrovolně ve smrt za spásu lidstva se vydává. *Jeden z vás mne zradí*, vece. Nejmenuje ho ještě jménem, aby ho nezahanbil, pověsti jeho dobré šetře. Pravil to bez mála právě po tom nohou umývání, jímž lásku svou jim vyjevil; pravil to, když největší skutek lásky vykonati, smrť podstoupiti a největší důkaz lásky, velebnou svátost, zůstaviti hodlal. Co se tenkráte v božské útrobě Jeho dálo, kdož to vysloví? I na učeníky to nesmírný dojem učinilo, an všickni *se zarmoutili a počali každý z nich říkati: Zdali já jsem, Pane?* Zármutek jejich nepovstal jenom odtad, že Pán jejich měl zrazen býti, nébrž také z nedověření sobě samým, an každý z nich myslel, že snad Pán nějaký kel a zárod takové zrády v srdci jeho spatřuje. Tudy počali najednou či jak po sprostě se říká, jeden přes druhého tázati se, dílem aby nevinu svou osvědčili, dílem aby nějakého upokojení sebe z úst Páně uslyšeli. Pán na jejich doléhavé a společné otazování odvětil a místněji zrádce určil, an vece: *Ten, jenž se mnou omočil ruku v míse, ten mne zradí.* Tím slova *jeden z vás* místněji určuje. Slova *jeden z vás* mohla se potahovati na veškery učeníky, ačkoli zde nepřítomné; tu Pán dí, že jeden z apoštolů, jeden, jenž s Ním stoluje, *jenž omočil v míse*, zradí Ho. Ale slovy těmi ještě nevěděli, že Jidáš míněn jest, an všickni do mísy sáhali a hořčiny ony v octě, o čemž výše jsme pravili, sobě namáčeli. (Apoštolé tudy ještě nevěděli, koho by Kristus mínil.) A tu Petr, jemuž nesnesitedlno bylo to v nejistotě trvání, namluvil Jana, aby se nejblíže jsa Pána otázal, koho by Pán mínil. Jo. 13, 26. I řekl Pán: *Ten jest, komu podám skývu omočeného chleba.* A dal skývu tu mimořádně, dříve než se jí jiným dostalo, Jidášovi. Jan, ač Pán po tichu bez mála ta slova byl pravil, porozuměl tomu. Jidáš toho nezaslechl, a aby od sebe důmnění odvedl, sám osmělil se tázati: *Zdali já jsem, mistře?* Ne přetvařováním již, nébrž raději a více hněvem a rozlícením pobuzen a pobouřen jsa to pronesl, jak i ze slova obyčejného *mistře* či *učiteli* viděti, an druzí byli šetrnějšího a uctivějšího slova *Pane* užili. Když pak Pán mu odpověděl: *Ty jsi pravil*, to jest: *Tak jest*, tudy, zdá se některým, odešel Jidáš, uslyšev nad to ještě slova Páně: *Co činíš, učiň spěšně.* Jo. 13, 27. Avšak, ještě i tenkrát než odešel Jidáš, výstrahu mu dával Pán řka: *Syn člověka sice jde, jakož psáno jest o Něm, ale běda tomu, skrze něhož zrazen bude; lépe kdyby se nebyl narodil člověk ten. Jde*, dí o sobě, *jak o Něm psáno*, t. j. přijímá dobrovolně, co Mu Otec odvěčně pro spásu lidskou uložil Luk. 22, 22. Tím ale, že se v tom na smrť se vydání Páně úrada Boží spatřuje, nevyjímá se zrádce od viny, nébrž veškera ta nepravost nesmírnou tíží svojí na něho naléhá. Tudy Pán dí o něm, že lépe

kdyby se nebyl narodil; tak veliká pomsta Boží na něho přijde! Předvídal zoufání a zátratu jeho, že hledaje zisku přijde k věčnému potisku, jak v staré básni čteme a tudy tak mluví, aniž chtěje vůbec čeho o tom říci, zda nebytí lepším jest než zátrata, o čemž ve středověku se nesnadili. Praví pak Jan 13, 14. n., že po skývě té vešel ďábel v srdce Jidášovo t. j. docela jej opanoval, an dříve již Jan. 13, 2. byl posedl ho. Právě jako druzí apoštolé obdrževše Ducha sv. po Páně z mrtvých vstání, když na ně dechnuv pravil: *Přijměte Ducha sv.*, nápotom na letnice plnější měrou ho dostali, tak ďábel dříve již osednuv srdce Jidášovo, nápotom se ho docela zmocnil.

Příprava, která se dála ku passe, obracuje se vhodně ku přípravě ku přijímání nejsvětější svátosti. Nejdříve máme tázati se, jakou měrou Pán chce od nás přijat býti a tím zpytování svědomí se znamená. Muž, kterýž žbán vody nesl a apoštolům večeřadlo ukázal, značí, že z Ducha sv. a z vody obrozeni býti máme ku sv. příčasti přistupujíce, a že pramenové živé vody z útroby nám téci mají Jan. 7, 38. Večeřadlo veliké znamená prostranné srdce, láskou rozšířené; chleby přesné značí jistotu mysli 1. Cor. 5, 7. 8.; hořké byliny namítají, že s pokáním, skroušením a s pláčem nad hříchy přistoupati máme. Bedra přepásaná byla, značí útrobu všech zbrodní a náruživostí zlých prostou: hůl v rukou znamená, že pocestníci a poutníci jsme, ubírajíce se z Egypta t. j. světa tohoto do země zaslíbené, do nebeské říše. — Leč vraťme se, odkad jsme zabočili.

Ty přípravy když se byly již staly, vece dále Matouš:

26. A když oni večeřeli, vzav Ježíš chléb a požehnav polomil a dával učeníkům svojim a řekl: Vezměte a jezte, toto jest tělo mé. 27. A vzav kalich díky činil a dal jim řka: Pijte z toho všickni; 28. nebo to jest krev má Nového Zákona, kteráž za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů. 29. Pravím ale vám, nebudu píti od této chvíle z toho plodu lozy, až do dne onoho, když jej píti budu s vámi nový v království Otce svého.

Přišli jsme ke slovům písma, o nichž netoliko mezi církví katolickou a jinými tak řečenými církvemi ve *hlavitých věcech*, nébrž také mezi vykladateli katolickými, ovšem ve věcech *méně důležitých* aneb docela nedůležitých, nesnáze trvají. Počínajíce od nesnad menších musíme hned připomenouti, že Matouš a Marek sice čtou *když večeřeli* či *když jedli*, ale Lukáš 22, 20. a Pavel 1. Cor. 11, 25. o koflíku mluvíce praví, že to dálo se *po večeři*; odkud zavírati můžeme, že se ustanovení svátosti stalo, když byli již pojedli, avšak stůl ještě odstrojen nebyl, čehož také církev v kanoně se drží. Dále slovo *požehnati* či dobrořečiti střídá se se slovem *díky činiti;* z čeho průvodno jest, že obojí se dálo, i díků činění a chválení Boha i žehnání toho chleba a vína, jenž se zázračným spůsobem v tělo a v krev Páně proměniti měly. Chléb, kterýž tehdá se jedl, nebyl jiný leč přesný, malý a tenký, našim oplatkům podobný, jak ho Židé za velikonoci požívali. Toho tedy požehnal, jako i hned totéž nad vínem v kalichu učinil. Že požehnání či dobrořečení to dvoje nad chlebem a nad vínem zvláštní do sebe mělo význam, patrno z toho, že všickni evangelisté toho výslovně dokládají, jiných obyčejných při té slavnosti modliteb a díkůčinění pomíjejíce. Ač pak požehnáním tím nedála se ta proměna chleba v tělo a vína v krev Páně, nébrž slovem Krista všemohútným, přece živlové ti, chléb a víno, požehnáním oním k zázrakům neviditedlného řádu milosti Boží posvěceni a ustrojeni byli. Chléb ten přesný buď rukama buď nožem Pán na dvanácte dílů rozlámal a každého z apoštolů jednou částkou podělil.

Ustanovení nejsvětější svátosti dálo se teprv, když již obrazná hostina byla předešla a doslavena byla památka vysvobození lidu z Egypta. Tenkrát nastal nový všech věcí pořádek a Nový Zákon v platnost vešel, jímž osvobození od věčné smrti lidstvu se poskýtá. Jiní za to mají, že se to právě za jídla a za pití stalo, že ustanovení velebné svátosti mezi druhým a třetím koflíkem připadlo a tak na místo předobrazných přesnic a předobrazné číše věc sama nastoupila a stará pascha novou a vznešenější paschou vyzdvižena byla. Ale prvnější výklad jest dopadnější, an Lukáš a Pavel výslovně povídají, že se to *po večeři dálo*, když nikdo neměl a nesměl okusiti něčeho více. Když tedy Pán pravil: *Vezměte a jezte*, muselo již to napomenutí Jeho apoštolům s podivením býti a jim na mysl navoditi, že tu něco ozvláštního, nového, mimořádného se děje. *Toto jest tělo moje*, vece Pán. *Toto*, co v rukou držím a co vám nyní rozdávám, jest tělo moje; náměstka *toto* jest subjekt a slovce

tělo jest praedikát či přísudek, tak žebychom dobře mohli přeložiti: *Toto jest tělem mojím.* Spona *jest* neznačí nic jiného než jak zní, aniž jí lze k obrazu a podobenství nějakému táhnouti a vykládati, jakoby *jest* toli bylo co *znamená, znamením jest.* Kdyby to byl Pán říci chtěl, bylby mohl čtyřiceti a pěti slov užiti, jimiž aramejská a syrská řeč pojem *obraz* a *představovati* či *znamenati* oddává a vyjádřuje. Již sice při oné připovědi u Jana 6, 48. n. Pán ohledem na manu (chléb nebeský Sap. 16, 20. n.) chléb co držitele a nosiče svátostné přítomnosti těla a krve své a co udělovadlo téhož těla a též krve Páně naznačil; avšak právě ze slov tam užívaných v. 56. *tělo mé pravdivě jest pokrm a krev má pravdivě jest nápoj*, vysvítá, že o nějakém pouhém obrazu nemluvil, nébrž že slova Jeho v přesném a přísném významu podle jich znění bráti se musejí. Co tu nepřátelé skutečné přítomnosti Páně příkladů nahromadili, jimiž dokazují, že slovo *jest* druhdy značí toli co *znamená*, ti příkladové všickni platnosti nemají. Hlavité hermeneutické pravidlo nás učí, že slova v přirozeném smyslu či významu svém slyšána býti mají, dokavad okoličnost, souvislost, záměr a podobní důvodové od literného smyslu nás odstoupiti nenutí. Toho tu nikde nic není. Apoštolé jistě tomu výroku Páně doslovně rozuměli, aniž jim co tvrdo a nesnadno bylo, jak kdysi nevěrcům oněm u Jana 6, 61.; sic jinak byliby se Pána tázali, jak se Ho byli o významu některých parabol ptali Matouš 13, 18. 36. 37. a Pán by jim to jistě byl vysvětlil. Mluví Pán, a v tom nemalý důvod spočívá, co zákonodárce a co stanovce nového řádu před tím nebývalého, a tu nemohl leč vlastitých slov užívati. Také slova Kristova zřejma a tak na bíledni jsou, že v církvi jinak než vlastně slyšána nebyla a skrze tisíc let nikdo jiného smyslu vkládati do nich se neosmělil. Teprv Berengar ve století jedenáctém slova ta k vidu a jinoznači natahoval, jenž ale tudyž od církve byl vyobcován. Důkazy skutečné, pravdivé a podstatné přítomnosti Páně ve svátosti této hned od kolébky církve u sv. Ignatia Smyrn. 7. Filad. 4. a Justina ap. 1, 66. až na nejnovější sněm Tridentský 13, 1. v hojnosti nalezáme. Jediná krátká slova Chrysostoma (h. 82. in Mt.) uvádíme: *Který pastýř kdy ovce svoje vlastními údy krmil? Mnohé matky po svém porodu děti jiným kojnám oddávají; toho ale Pán nechtěl, nébrž vlastním tělem nás krmí, k sobě připojuje a přiklihuje.* Tudy si otcové představovali proměnu chleba v tělo a vína v krev spůsobem tím, jak se v Káně Galilejské při svatbě z vody víno stalo; tudy se sv. Ambrož odvolával na hůl Mojžíšovu, z níž had se stal, jenž opět v hůl proměněn; tudy sv. Cyrill Jerusalémský vece, že se stáváme Kristonosiči a že slova 2. Petr. 1, 4. na nás se plní, an ve svátosti té převelebné přiúčastňujeme se přírody Boží.

Není tedy ve slovech: *To jest tělo mé, to jest krev má* jiného smyslu leč tento: To, co vám vněšně pod spůsobem chleba podávám, není již více chlebem, než jest *tělo moje.* Sv. Lukáš 22, 19. přidává (tělo), *jenž za vás* na smrt za obět *vydáno bude*, ze kterých slov jde, že velebná svátost spolu obětí jest. Jelikož se tělo pouhé neobětovalo, nébrž celý Kristus, jenž člověk a Bůh jest, proto v těle celý Kristus bytuje a sice Kristus jakožto oběť za hříchy světa. A tudy dvojí stránka ve velebné svátosti se rozeznává, an buď co *strava*, buď co *oběť* se považovati může. Proto vece slavně koncilium Tridentské 22, 1.: *Řekne li kdo, že při mši svaté se Bohu pravá a vlastitá oběť nepřináší, aneb že oběť nic jiného není leč podávání Kristova těla ku požívání, ten vyobcován buď.* Jedli apoštolé stravu obětnou; obětovatel i obětovanec byl Kristus, jenž předebral či anticipoval obětování své, jak byl na hoře 17, 2. oslavení své předujal.

Totéž se dálo s kalichem, jejžto Pán vzav v ruce své přesvaté opět jak chléb dříve žehnal či dobrořečil a díky vzdával v tom smyslu, jak jsme ho dřív dotekli. I podal apoštolům a pravil jim: *Pijte všickni, všickni*, dí, poněvadž jeden koflík či kalich byl a pro všecky se najednou nalilo, aniž pro každého zvláště nalíváno bylo, ješto z chleba každý svou část byl obdržel. *Nebo to jest krev má Nového Zákona*, dí dále. To, co v kalichu se nachází a vínu se všelijak podobá, není již víno, nébrž krev má, a jest krev Nového Zákona. Genitiv *Nového Zákona* jest genitiv obsahu; v krvi té obsahuje se Nový Zákon, požívání té krve činí člověka účastna Nového Zákona. *Krev Nového Zákona*, poněvadž při vylití krve té t. j. při té oběti Nový Zákon ustanoven a uskutečněn; krev ta drží v sobě dar nové úmluvy a připověď o hříchův odpuštění a o životu věčném. *Kdo jí tělo mé a pije krev mou, má život věčný.* Jan 6, 55. V řeckém textu jest člen před slovy *Nového Zákona*, jenž poukazuje, že to jest zákon ten, o němž se dávno předpovídalo. Sv. Lukáš a Pavel s malým odšinutím, ale v týž smysl, praví: *Kalich tento jest Nový Zákon v krvi mé* t. j. kalich ten obsahuje Nový Zákon v krvi

mojí; ovšem ale Matouš a Marek slova Páně, jak skutečně zněla, Lukáš a Pavel ale více dle smyslu toliko uvádějí. Co vece Pán *vylita bude*, jest toli co prolita, vystříkána, vychystína bude, jak se to při obětech před oltářem dálo. Tím se krev ta, co krev obětná, co skutečná oběť ode Pána vystavuje a tudy skrze krev se Nový Zákon potvrzuje, jak tam Ex. 24, 8. n. Hebr. 9, 13. Starý Zákon či stará úmluva obětnou krví zavřena, potvrzena a zapečetěna byla. Tam Ex. 24, 8. byl Mojžíš prostředníkem úmluvy skrze oběť, tuto jest jím Kristus, jenž vlastní a ne cizou krev ku potvrzení nové úmluvy přinesl a vylil Hebr. 9, 12.; tam pod oltář vychystěna, tu pod kříž; tam lid skropen zevně, tu apoštolé uvnitř krví Páně pojeni byli. A tudy ovšem při krvi stojí zmínka o zákoně či závětu, poněvadž skrze krev toliko se dálo potvrzení úmluvy.

Z toho pak ovšem jde, že krev ta jest skutečná krev obětná, tělo to skutečné obětné tělo; neboť nevylíval se obraz krve před oltářem, nébrž pravdivá, bytná, skutečná krev. To vysvítá již z toho, jehož jsme podotkli, záměru Páně, an tu nový předpis a příkaz, novou úmluvu a úchvalu, ano závěť a poručenství svoje vydává; všecky však zmíněné věci přísně v doslovném znění se bráti musejí a také berou tam, kde právo panuje a kde pravidla jistého a pravého vykládání se zachovávají. Nad to slova: *toť tělo mé* čtyřikrát se čtou a v církvi jak jsme zmínili jinak leč o pravdivém, neobrazném a skutečném těle vykládána nikdy nebyla. Ano Kristus sám předcestně a předchodně k půtkám budoucím prohlídaje authentický výklad slovům svým předeslal Jan 6, 56. 57. *Tělo mé právě pokrm, krev má právě nápoj jest.* Ovšem jest to tajemství a co tajemství nám není v celém obsahu dostupno, an by jinak tajemstvím býti přestalo. Ač pak, jak dí sv. Tomáš, *hled a zrak a chuť se tuto šálí, přece dává sluch nám důvod stálý* o skutečném a bytedlném bytování těla a krve Páně pod spůsobami chleba a vína. A jak při spůsobě chleba jsme pravili, tak i tuto při spůsobě vína se nalezá; přítomna jest živá a pravá krev Krista Pána a jelikož ta bez celé osobnosti Jesu Krista mysliti se nedá, tedy ovšem pod spůsobou vína celý Kristus s tělem, krví a duší, se člověčenstvím i božstvím bytuje. (Trid. sez. 14. kan. 3.)

Ačkoli pak pod spůsobou chleba a pod každou i nejmenší částkou spůsoby té Kristus celý přítomen jest, přece také Kristus pod spůsobami krve tu svátost slavil a slaviti poručil, poněvadž tím *jedno* měla smrt Páně představena, za *druhé* povaha obětová té svátosti označena býti. Pro to nerozlučné kalicha k oběti se odnášení při mši sv. obětující kněži a biskupové také z kalicha pijí; lid *ostatní* ale vlastně a přísně mluvě neobětuje a tudy ovšem pod jednou spůsobou přijímati může, jak to církev sv. z dobrých příčin zavedla.

Nápadna jsou slova Páně, že krev ta vylita bude *pro mnohé.* Sv. Lukáš dí: *za vás* 22, 20. Slova *za vás* nejsou závadna, poněvadž prohlídají k těm, jenž přítomni byli, apoštolům. Avšak ani slova *za mnohé* nesnáze nemají, poněvadž Pán předvídal, že ne všickni lidé účinků krve Páně tuto prolité se přiúčastní. Církev obojí čtení v kanoně mše svaté spojuje, an vece: *Za vás a za mnohé vylita bude.*

Ze slov *za odpuštění hříchů* dvojí nauku odvětují, jednu že krev na kříži a krev v kalichu tožna byla; druhou že mše svatá tolikéž smírnou a odhříšivou obětí jest, ač pak při ní se se strany člověka obzvláštní hodnosti požaduje. Ostatně otcové sv. dobře v oběti té vidí onu čistou a všesvětovou oběť, o níž prorok Malachiáš 2, 11. mluví, jakož i to, co sv. Pavel Hebr. 5, 6. naskýtá, že tu Kristus se prokázal býti *knězem podle řádu Melchisedechova.* Nad to tři hlavité části, jichž při mši sv. svrchovaně potřebí, obětování, proměnění a požívání, bíledně i při prvním úkonu s tělem Páně i při druhém s krví Páně se spatřují.

O posledních a závěrečných slovech: *Nebudu z toho vinného či lozového plodu píti až v království nebeském* nemalá nesnáz povstává. Již hned otázka zabíhá, zdali ta slova skutečně závěrečna jsou, anebo-li ode Pána hned *před* ustanovením nejsvětější Svátosti pravena byla. Nebo se mnohým vidí, že slova ta Matouš jen proto sem ku posledku přenesl, poněvadž o víně právě řeč byla, že ale slova ta již ustanovení velebné svátosti předcházela. Lukáš zajisté 22, 15. 16. před ustanovením úmluvy nové klade slova Páně: *Žádostí žádal jsem paschu tu jísti s vámi prvé než bych trpěl; nebo pravím vám, že již od toho dne jí nebudu jísti, dokud se nenaplní v království nebeském. A vzav kalich a díky učiniv* a jim podav *pravil: Nebudu píti z plodu vinného, až přijde království Boží.* Z toho tedy zavírali vykladači, že slova dotčená ode Pána ještě před ustanovením svátosti vyrčena byla. Jiným ale se lépe vidí, že Pán na konci veškeré své správy slova ona opět pronesl a že Lukáš o prvém předchodném, Matouš a s ním Marek 14, 25. o závěrečném slov těch ode Pána užití mluví.

Přistoupíme-li k vyložení slov těch, není smysl jejich jiný než: Nebudu s vámi paschy slaviti více, leč v jiném, novém, oslaveném spůsobě v nebeském království. *Píti z plodu vinného* značí přimínkou nějakou toli co *paschu světiti či slaviti;* a tu paschu slíbí Pán s apoštoly slaviti v *království nebeském* t. j. *ve slávě nebeské* a sice *novou* t. j. novým spůsobem, blaženou měrou, nevystíhlým během; nebo tam věci veškery nový budou, nové světlo, nová strava a požitba Apoc. 21, 5. 22, 5. Jes. 60, 19. n. Připovídá jim slovy těmi přenosnými blahoslavenství nebeské, kteréžto se v písmě často k hostině připodobňuje 8, 11. a jinde se praví, že opojeni budou z domu hojnosti proudem rozkoše. Žalm 35, 9. Ap. 19, 9. Lukáš 14, 15.

To jest nejdopadnější výklad, u většího dílu sv. otců běžný. Smysl slov těch se potvrzuje tím, co v násl. v. u Lukáše 22, 29. 30. Pán praví: *A já vám odkazuji království, abyste jedli a pili za stolem mým a v říši mé a seděli na stolicech soudíce dvanáctero pokolení israelské.* A tudy ovšem se vylučují výklady jiné, dle kterýchž chiliastické myšlénky tuto se nalezati zdály. Aniž také výkladu toho přijmouti lze, podle něhož slova ta se na obcování Páně zemské po z mrtvých vstání potahují, aneb toho, jenž *královstvím Otce* tuto církev slyší. Ačkoli zajisté království Boží někdy církev znamená, přece slova *království Otce mého* neznačí jiného leč blahoslavenství *nebeské,* obzvláště kdež o jedění a pití v království tom řeč jest. Po z mrtvých vstání Pán jedl sice a pil s apoštoly, ale toliko mimochodem a jako chvatem, toliko aby apoštoly o svém z mrtvých vstání přesvědčil. Také ze záměru Páně průvodno a na bíledni jest, že o blahoslavenství nebeském mluví, poněvadž slovy těmi chtěl zkormoucených jejich myslí potěšiti, aby síly nabyli k postoupení toho, co dále na Pána přijíti mělo.

Někteří slova *kalich píti* slyší o požívání těla a krve Krista Pána v nebesích, ale neslyší toho o požívání těla posvátném a svátostném, nébrž rozumějí požívání Kristovy bytnosti v témže smyslu, v jakém se o blažencích dí, že Boha požívají; což ovšem s předešlým výkladem naším na stejno vychodí.

Záhodno jest ku konci tuto postaviti slova synody Tridentské, ježto o svátosti velebné vypovídá sez. 13, kap. 2.: „*Spasitel* náš ustanovil svátost tu, ve kteréž plnost lásky své k lidem vylil a památku podivných skutků svojich zanechal. Velel Pán, abychom tu svátost převelebnou přijímajíce památku Jeho slavili a smrť Jeho hlásali, dokud nepřijde svět soudit. Kázal nám bráti svátost tu co duchovní stravu, abychom krmeni, syceni a posilněni byli a žili životem Toho, jenž pravil: Kdo mne jí, bude živ pro mne Jan. 6, 58. Kázal nám ji přijímati co pramen spásy k oproštění hříchů všedních a k ochránění před hříchy smrtelnými. Nad to chtěl, aby nám byla závdavkem věčného blahoslavenství a vazbou jednoty těla toho, jehož hlavou jest.“ Toli ze sněmu Tridentského.

Již pak po ustanovení svátosti počalo utrpení Páně. O tom dí Matouš;

30. A chválu vzpěvše vyšli na horu olívetskou. 31. Tehdy vece jim Ježíš: Všickni vy pohoršeni budete na mně této noci; nebo psáno: Bíti budu pastýře a rozprchnou se stáda. 32. Ale když z mrtvých vstanu, předejdu vás do Galiléy. 33. Odpovídaje pak Petr dí jemu: By pak všickni pohoršení vzali na tobě, já nikdy pohoršení nevezmu. 34. Vece mu Ježíš: Amen pravím tobě, že této noci, prvé než kohout zapěje, třikrát mne zapřeš. 35. Dí jemu Petr: Bych měl umříti s Tebou, Tebe nezapru. Podobně i všickni učeníci pravili.

Chvalopěním, jež apoštolé s Kristem Pánem po skončené večeři odbývali, rozumí se zpívání halelu čili žalmů 115—117. podle vulgáty, an část prvnější toho halelu žalm 112—114 dříve již odpěna byla. Po skončení chvalozpěvu vyšel Pán s apoštoly svými z Jerusaléma na horu olívetskou; avšak dříve nežli vyšel, mnoho řečí ještě byl k apoštolům mluvil, jichž Matouš tuto mlčením pomíjí, jež ale Jan v evangeliu svém po několik kapitol 13—17. uvodí. Lukáš také některé věci ještě před oním vyjitím klade, jakož o při, kterou mezi sebou apoštolé o přednost vedli, o volání-se Páně ku příkladu pokory jim danému, o tříbení jich jako pšenice, o přednosti Petrově a potvrzování od něho apoštolův; o mečech atd. Ze slov pak, jež přidává Pán u Lukáše 22, 28.: *Vy jste, jenž jste se mnou setrvali,* viděti, že již tenkráte Jidáše mezi nimi nebylo, nébrž že byl dříveji vyšel, aby pozdvihl *patu proti Pánu svému* Žalm 40, 10. Bylo sice, jak se praví, přikázáno neopouštěti města noci té, když pascha se odbývala; avšak hora olivná patřila k městu nejsouc od něho více nežli s

cestu sobotnou vzdálena Act. 1, 12. Cesta šla údolím Josafatským přes ručej Cedron. *Tenkrát*, jak Matouš vece, Pán pravil: *Všickni vy se pohoršíte nade mnou.* Slovo *tenkráte* nesmí se velmi stahovati a přitužovati, an ani sv. Matouš ani také druzí evangelistové zevrubného věcí vypravovaných pořádku nepíleli; nemůže nám tedy vaditi, že u sv. Lukáše a Jana tatéž předpověď Páně o učeníků, zvláště ale Petra, zhoršení-se již před odchodem na horu olivetskou klade se. Chce Pán říci: Stane se na mně to, co vám k urážce bude a vás k tomu bude míti, abyste učinili, co vám nyní protivno a téměř nemožno se vidí, a abyste zanechali toho, co se vám nyní svrchovaně posvátno býti podobá. V čem by to pohoršení apoštolův záleželo, sám Pán dokládá slovy proroka Zachariáše 13, 7.: *Bit bude pastýř a ovce rozplaší* či rozeptýlí *se.* Předpovídá, že apoštolé Jej opustí ze strachu a bázně, že klesnou na mysli a že na samé nesnady přijdou co a kam nevědouce. Nepraví Pán, že víru v Něho ztratí a jí zbudou, nébrž dí, že do toho zmatku a omamu přijdou, že Ho opustí, čeho se chopiti nevědouce. Dálo se jim to, můžeme-li to tak jmenovati, přítmí mysli tehdá, když Pán jat a odsouzen byl. Dálo se to připuštěním Božím, díl aby nestatečnost lidská ozřejměla, díl aby se ukázalo, že nijak závada Božímu záměru se díti nemůže. Pohoršení to z křehkosti lidské u apoštolův se dálo. Matka Boží toliko nijakého v ohledu tom přítmí neutrpěla, v naději svrchované napořád trvajíc i tenkráte, když Pán jat, ukřižován a v hrobě složen byl; tudy církev sv. jí ozvláště den soboty, za něhož Pán v hrobě ležel, zasvětila.

Slova prorokova svobodně citují se. V proroku samém Bůh k meči promlouvaje dí: *Ó meči, vzbuď se na pastýře mého, bij pastýře a rozprchnou se ovce. Bij* ovšem tu značí toli co *bíti budu*, an Bůh mluví a meči bíti káže. Mluví Zachariáš o těžkém a posledním navštívení, kdež pastýř Israelův ubit, stádo rozeptýleno, Jerusalém dobyt a malá část ochráněna bude; ta doba, vece Kristus, nyní přišla. Ve slově *bij* nebo *bíti budu* leží, že Bůh sám číši hněvu na Syna vylil a vydal Ho ve smrt Rom. 8, 32. Ale Pán jich nezarmucuje tak, aby nepřičinil spolu také nějaké potěchy; vece: *po svém pak z mrtvých vstání předejdu vás do Galiléy.* Rozptýleni budou, jak jim z proroka předpovídá; i kde se má s nimi opět shledati? Galiléa byla kolébka víry v Pána, tam nejvíce stoupenců Páně bylo, tam nejbezpečněji se shromážditi a s Pánem mluviti mohli, a bylo ovšem slušno, aby kde vzešlo první světlo 4, 16., tam i druhé slunce před jinými zasvítilo. Pán jim sice také v Jerusalémě se zjevil, ale více jenom pochvilně a mimochodem; déle a častěji a tak, že jim k vyučování se propůjčoval, zjevoval se jim v Galilée, kdež vlastně ohnisko veškeré Páně působnosti se nalezalo. Tam s nimi scházeti se nebylo nebezpečno, jak to mohlo býti v Jerusalémě a tudy ovšem raději o tom slyšeli, než kdyby byl jim pravil, že mezi těmi nepřátely v Jerusalémě k nim přibude.

Ale ta Páně o zhoršování se apoštolů na Pánu předpověď rozbolela Petra, a nemohl odolati puzení svému, aby nebyl v horlivosti své a ve své ku Pánu, jak se mu zdálo, nezvratné přivinulosti zvolal: *By se všickni zhoršili nad Tebou, já nezhorším se.* A když mu Pán předpovídal, že dříve kuropění *třikráte Jej* zapře, tedy znova se Petr rázně a ohnivě vyjádřil: *Bych umříti měl s Tebou, nezapru Tebe.* Nevadí nám, že dle Matouše se to dálo později, dle Lukáše a Jana dřívěji, neboť jsme několikráte již pozorovali, že zevrubné posloupnosti chronologické šetřiti sobě evangelisté nepředsevzali. Přece však sv. Augustin a jiní po něm vykladači trojí předpověď Páně o zapření Petrovu přijímají; dvojí za hostiny ještě, totiž první u Jana 13, 38., druhou pak u Lukáše 22, 31. n. a třetí na cestě do Getsemany (Matouš 26, 33). Jisto pak, že to zapřisáhání-se Petrovo jen z veliké lásky a z vroucí ku Pánu přivinulosti povstalo a ovšem křivdu činí světcovi tomu vykladači, jenž v tom smělost, opovážlivost a ješitné v sebe důvěřování spatřují. Láska právě za nemožno drží, aby ode předmětu lásky upustila a větších sil se do sebe domýšlí; avšak proto přece láska jest a zůstává, aniž v pouhou odvážlivost a přívazčivost se zvrhuje. Ukázalo se ovšem, že Petr sílu svoji přeceňoval, ale i to patří ku povaze lásky, a Bůh dopustil Petrovi padnouti, aby věkostálým vrtkavosti a nespolehlivosti mysli lidské příkladem ostával. Nad to pak také dopustil to Bůh, aby tím hlouběji v sebe nazřev, tím výšeji skrze milost Boží podnésti se mohl. Petr se tedy vzpíral a proučil, Pán ale vezdy zůstával při své předpovědi: *Třikrát mne zapřeš, nežli kohout zapěje*, aneb jak Marek určitěji vece: *nežli kohout dvakráte se ohlásí* t. j. mezi prvním kohouta voláním při půlnoci a mezi vlastitým kuropěním k ránu. Toto poslední kuropění předsvitevné rozumí se u Matouše, jakož i u Lukáše a Jana a tudy sličně se s udáváním Marka shoduje; Marek určitěji

mluví, poněvadž z úst samého Petra plné slov znění uslyšev je ve svém spise zaznamenati mohl. Ale ta Páně v předpovědi o zapření Petrově stálost podnítila toho prvoapoštola, že znova raději umříti než Krista zapříti se zaříkal, touž ku Pánu láskou a horlivostí veden jsa a ovšem i spoluapoštoly své ku podobné lásce a odvážnosti vzbuditi hodlaje. Tudy také ostatní jednohlasně raději umříti nežli Pána zapříti se hlasitě zaříkali, jakož skutečně srdce jejich ku Pánu láskou hořelo a (Žalm 29, 7.) *řekli všickni v hojnosti lásky své: nepohneme se na věky.* Pán již dále nic neřekl, věc vývoji svému zůstaviv, jejich lásku sice poznav, ale spolu také věda, že vůle jejich sice dobra, ale pleť jejich slaba jest, a že se ovšem stane, co byl Petrovi předpověděl.

Ostatně podotýkáme, že někteří novější vykladatelé kuropění se stráží noční, a sice římskou čtvrtou, židovskou třetí, stožňovali; ale činili to zhola bez důvodu a tudy není, proč bychom od toho, jejž jsme dle starších interpretův oddali, výkladu odstoupali. Leč následujme svatého Matouše v dalejším vypravování.

36. Tehdy přišel Ježíš s nimi na popluží, jenž sluje Getsemane a řekl učeníkům svým: Poseďtež tuto, až odejda tamto pomodlím se. 37. A pojav Petra a dva syny Zebedeovy, počal se rmoutiti a teskniti. 38. Tehdy dí jim: Smutna jest duše moje až k smrti; pozůstaňtež tuto a bděte se mnou. 39. A poodešed maličko padl na tvář svou modle se a řka: Otče můj, jestli možná, ať odejde ode mne kalich tento; ale však ne jak já chci, ale jak Ty. 40. I přišel k učeníkům svým a nalezl je spáti; i dí Petrovi: Tak-li jste nemohli jedné hodiny pobdíti se mnou? 41. Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení; duch zajisté ochoten jest, ale tělo slabo. 42. Opět po druhé odešed modlil se řka: Otče můj, nemůže-li kalich tento minouti, leč bych pil jej, staň se vůle Tvá. 43. A přišel opět a nalezl je spáti, nebo byly oči jejich obtíženy. 44. I ostaviv je opět odešel a pomodlil se po třetí, touž řeč říkav. 45. Tehdy přijde k učeníkům svým a vece jim: Spěte již a odpočívejte! Aj přiblížila se hodina a Syn člověka vydán bude v ruce hříšných. 46. Vstaňtež, pojďme! Hle přiblížil se, který mne vydá.

Přišel Pán *na popluží*, aneb jak se jiným přeložiti podobá *na dvorec;* nebylo to stavení ani ves, nébrž místo poplužné a jak Jan 18, 1. vece, zahrada. Zahrada ta pro stín a pro jeskyně bez mála Pánu milá byla. Starší otcové v zahradě té vidí oznak a opak zahrady rajské; tam, v rajské zahradě, člověkovo otroctví se počalo, tu, v zahradě getsemanské, počalo osvobození z otroctví onoho skrze Krista. Getsemane značí toli co lis olivný, ač jiným se jinak podobá. Místo, kde Pán na sotnách se povahoval, ukazuje se posavad na cestě od brány Štěpánské za Cedronem v údolí u paty hory olivetské; jest to pole čtyrhranné zdí obehnané a ukazují se místa, kde se Kristus modlil, kde učeníci spali i kde Jidáš Pána zradil. Do Getsemany Pána tři toliko a to nejdůvěrnější a nejsstoupenější učeníci následovali, Petr a dva Zebedeovci, Jan a Jákob totiž. Tyto chtěl míti svědky toho, co se díti bude a býti přítomnými sotnám, otrapám a mukám, jež podstoupiti Mu přicházelo. Byla třetice či trojice apoštolů, kteříž již dříve sami bez ostatních apoštolův byli svědky slávy Jeho na hoře Táborské, jakož i přítomni byli, když dceru Jairovu vzkřísil; svědkové slávy Jeho měli také svědky unížení Jeho býti. Na cestě již se zmocnila Pána veliká tesklivost, truchlost a zarmoucenost; aniž ji Pán tajil před učeníky svými, nébrž zjevně o ní učeníkům pravil: *Smutna jest duše má až k smrti!* To jest: tak veliký na mne hrne se zármutek, že mne usmrtiti může. Jest to nejvyšší stupeň smutku a žalosti. Příčina toho náramného zármutku byla ta, kterou Pán sám udává na modlitbě své, an vece: *Možno-li, nechať odejde kalich ten.* Hrůza a bůle a sotny smrti se na Pána valily. U některých lidí bývají strachové smrti hrozni, u těch nejvíce, jenž beznadějně smrti se oddati musejí. U Pána přesahovala tesklivost ta všechno představení naše; umřel v plném květu života; příroda lidská v Něm ve své nejlepší svrchovanosti a bezhříšnosti se nalézala a tudy tím více smrt se jí protiviti musela; Pán všecky okolnosti smrti a muk svých do podrobna znal a předvídal; tanuly Mu na mysli veškery smrti a veškery nemoci a muky i útrapy, co jich kde na světě, se Mu na oči naskýtaly. A což nejvíce tesknosti Mu

přidalo, všickni hříchové veškerého člověčenstva tížili nesmírným a bezpřemným břemenem svým na duši Jeho, a všecky muky, které ze hříchův na lidské pokolení plynou, Mu na um přišly a útrobu Jeho přikvačovaly. K tomu bolest pro ty, jenž věčné spásy nedojdou a jimž ta překrutá smrt Jeho neplatna zůstane, útrpnost Jeho se zrádným apoštolem a s národem úrupným: ty a mnohé jiné lidskému rozumu nedostupné příčiny duši Páně v propast smutku potopily. A tudy tak náramně vzrostla mdloba a tesknota Jeho, že Mu krůpěje krve potom se vyřinovaly Lukáš 22, 44. Proto čteme v řeckém textu místo *λύπος, smutna* jest duše, *περίλυπος obsmutna* t. j. duše má ode všech stran smutkem obklíčena, jím téměř zaříčena jest. Pán, jenž samovolně přírodu lidskou na se vzal Hebr. 10, 5. 7., také samochtě pocitům muk oněch nesmírných podrobil se a tím netoliko lidskou přirozenost svou dokázal a všelikou apathii a bezcitnost nepřirozenou býti osvědčil, nébrž také zásluh neocenitedlných z toho pro sebe a pro člověčenstvo dobyl. A tudy slovo *počal* teskněti a truchleti značí, že dobrovolně se ve strázně dotčené vydal, přirozené lidské strázniwosti závady a přítrže neklada. Učinil to kromě dotčených příčin také, aby jak Hebr. 5, 8. přidává, *z toho, co trpěl, naučil se poslušenství a stal se velekněžem litostivým a útrpným;* aby hrůzu, kterou má smrt do sebe, odňal a smrt nám snesitedlnou, ano, jak u mnohých světců a světic, žádoucí učinil; nadto pak abychom věděli, jak trpělivě zla všechna snášeti a jak na modlitbách pro ně potěchy hledati. *Pro mne,* vece Ambr. in Luc. 22. *uboléval, an pro sebe neměl toho podstoupati, pro mne vzdav se rozkoší věčného božství nechutenstvím křehkosti mojí se podrobil. Přijal zajisté zármutek můj, aby mně svou radost uštědřil a sstoupil až do lopot a svízelů smrti, aby nás do života povolal.* Tudy nediv, že mučeníci s utěšenou myslí na smrt odcházeli.

Vece Pán: *Ostaňtež tuto, až odešed se pomodlím. Tuto,* vece t. j. neodcházejte nazpět k ostatním učeníkům, nébrž vy aspoň přítomností svou mne, ač možno-li, potěšujte, se mnou na bdění trvajíce. Žádal je po boku míti sice, avšak se od nich odtrhnul na modlitbě sám býti chtěje, jak byl o tom výše 6, 6. pravil: *když modlíš se, odejdi do pokojíka svého a zavřev modli se tam skrytě.* A to modlitba do sebe má, ozvláště vroucná z útroby nejvniternější duše vyšlá modlitba, že o samotě se nejraději vylévá. *Maličko poodešel,* dí Matouš t. j. jak dokládá sv. Lukáš 22, 41., na dohození kamenem. Jaká modlitba to byla, viděli a slyšeli učeníci, an nebyli tak daleko vzdáleni, žeby nebyli mohli věcí těch vnímati. Padl *nice* t. j. na tvář svou, netoliko pokořil se před Otcem nebeským, ale docela poslušnost svou, jakož i úsilnost a snahu modlitby a prosby své na jevo dal. Padl nice, ale z toho položení se pozdvihl maličko a kleče pravil modlitbu, jak Lukáš 22, 41. vece. — *Otče, jestli možno,* volá Pán. Všecko jest možno Bohu, an všemocen jest; ale nedovolává se Pán všemocnosti, nébrž všemoudrosti Boží; nezdráhá se trpěti; ale přírodě lidské dluh platí a žádá, aby snad smrt Jeho nepřišla v té ukrutnosti a s těmi hroznými okolnostmi, s jakými skutečně spojenou ji býti předvídal, jakož aby za tou příčinou lid israelský takové veliké viny se nedočinil. Jest to půtka duchová s Bohem, jak tam druhdy byla ona Jákobova Gen. 32, 24. Ale Pán se hned podává a vlastivé se vůle odříká: *Ne jak já, ale jak Ty chceš.* Ta svrchovaná poslušnost Páně měla svrchovanou cenu a všeliká hodnota a zásluha smrti Jeho z této ctnosti se prýští; to byla nejsvrchovanější obět. Hlas ten, jímž se vzdal všeliké vůle své, ustrojil nám spásu a ozbrojil nebeskou zbraní všechny ty, kdokoliv strádati a trpěti musejí; jest to hlas vítězný ta modlitba Páně: *Tvá vůle děj se!* jí zajisté veškery hrůzy pronásledovatelů a veškery bouře pokušitelů překonávají se. Nad to víme, že se církev v nauce své o dvojí v Kristu vůli na toto místo nejvíce odvolávala. *Otče můj* převhodně Pán pravil, aniž užíval pouze slova *Bože!* *Ať přejde kalich;* kalich 20, 22. značí utrpení a slovo *přejíti* vzato jest od obyčeje, podle něhož z jednoho kalicha mnoho osob pilo a tudy každému kalich ten v ruce dostal se a ten, kdo píti nechtěl, kalich minouti se dopustil. Žádá Pán, aby minul Ho kalich ten, to jest, aby útrapy hrozné, možná-li, Ho ušetřily. Modlitba ta drahněji se prodloužila, tak že když Pán povstav z ní k učeníkům vrátil se, je spící nalezl. Pozdě v noci bylo, smutek, péče a tesknota byly duše apoštolův opanovaly a tudy, jak to příroda lidská sebou nese, ke spánku nachýlily. Tu se naplnilo, co v žalmu 68, 21. žaluje Pán: *Očekával jsem, kdoby se mnou se pormoutil a nebylo nikoho, a kdoby potěšil a nenalezl jsem.*

I vece k těm třem: *Tak jste nemohli ani jedné hodiny se mnou pobdíti.* Spojka *tak* nestojí sama, nébrž váže se se slovem *nemohli*, kterémuž síly přičiňuje; jest to slovce ne tak tázací, jak raději divící. *Hodiny jedné* vece Pán; ač na slovo to nalé-

hati a ho ždímati nesluší, přece z něho vysvítá, že Pán déleji na modlitbách trval. Apoštolé první slova zaslechli, ostatek ale modlitby zaspali. Ku *Petru* mluví Pán, poněvadž netoliko před jinými se (v. 33.) zapřísahal ku Pánu všelijak státi, nébrž jak víme, všady prvotnost vedl a tudy před jinými bdíti měl. Tudy Marek 14, 37. dí, že Pán Petrovi ta slova byl pravil: *Nemohl-lis jedné hodiny pobdíti?* Bezmála k jedinému Petru obrácena byla řeč Páně v singuláru *(spíš, nemohl jsi)*, ale že se ke všem vztahovala, tudy Matouš také v plurálu ji uvodí *(spíte, nemohli-liž jste)*. Dí: *Se mnou*, který jsem za vás a celé člověčenstvo se modlil a bděl a krví se potil, a kteří ovšem život za mne dáti jste se zamlouvali, ani však se mnou bdíti nestačíce! I vzbuzuje je opět, jako v. 37. již byl učinil, aby s Ním *bděli*, ale přidává bděte *a modlete se*. Takto dí, jakoby pravil: Tu již vaše pře se vede a o vás, o spasení vaše tu běží, ana veliká půtka a jako válka pro vás nastane, a kterak bez těch dvou zbraní, bedlivosti a modlitby, vítězství se nadíti můžete? *Abyste nevešli v pokušení* přičiňuje: větou tou udává Pán příčinu, proč bdíti a modliti se mají. Nedí: abyste *nepadli* v pokušení, nébrž velí, co více jest, modliti se, aby pokad vůle Boží jest, všeho pokušení prázni a prosti ostali, poněvadž ovšem jistější jest nebojování než vítězení. Ti, jenž slova ta o *klesnutí* ve hříchy skrze pokušení pouze vykládají, příliš těsné a úzké meze výroku tomuto určují; prostranněji a šířeji znějí slova Páně a člověkům slabým a křehkým pěkně sluší ta prosba, aby již hned všeliké pokušení je minulo 6, 13.

Udává ještě příčinu, proč o vzdálení pokuseb by se modliti měli, an vece: *Duch sice ochoten jest, ale pleť slaba. Duchem* se tu rozumí vyšší stránka člověka, *tělem* či pletí strana nižší, k zemským věcem táhnoucí. Jest to protiva, o níž Pavel Rom. 7, 14. n. mluví a podle kteréž dí tamto 7, 22., že vniterný člověk sobě libuje v dobru, že ale nižší stránka jeho zákonu se protivuje; ačkoli docela obě ta místa na sebe nedopadají, an sv. Pavel s jiné strany protivu tu vykládá. Duch jejich hotov, ochoten a volen byl s Pánem bdíti a modliti se, ale pleť či tělo jejich, síla těla jejich byla docela skleslá a vyprázněná a tudy nemohlo tělo vůli ducha postaciti. Nad to tělo brání duchu a všelijak mu závadou jest, aby záměrů svojich nedocházel dle slov Sap. 9, 15.: *Tělo obtěžuje duši.* Ode pádu Adamova vládne poměr nedobrý mezi duchem a tělem člověka, a když duch bdíti chce, tělo vypovídá poslušnost pro nestateč toho, čeho duch žádá, činiti nemohouc. Tudy vece Marek 14, 40., *že oči jejich obtíženy byly*, jak to také hned níželi sám Matouš 43. v. praví. Těmi slovy Pán také ono učeníků svých podřímnutí vymlouvá, pokládaje, že ovšem volni a hotovi byli bdíti a modliti se, že ale tělesná stránka dle nestateče svojí (a proto vece σάρξ *pleť* a nedí σῶμα *tělo*) dobrému jich úmyslu odpírala. A tudy pro tu nestateč a slabost lidskou potřebí, modliti se, aby nás Bůh všeho pokušení ostříhal a zbavoval, ovšem pak — což dalejší výroku Páně vývoj jest — v pokušení na nás skutečně nadešlém nám klesnouti nedával, an poklad milosti Boží v nádobách velekřehkých nosíme 2. Cor. 4, 7.

Nezůstal Pán u apoštolův, nébrž opět se odebrav a odstraniv od nich opět po druhé se modlil, touž modlitbu říkaje: *Otče, možno-li, odejdi kalich ten ode mne, ale ne má, nébrž Tvá děj se vůle.* Tak vlastním příkladem potvrdil učení svého, že na modlitbách vytrvávati a neustávati máme Lukáš 18, 7. a oběť poslušenství svého zdvojnásobnil. Navrátiv se k apoštolům nalezl je opět spící, an tělo spánku nijak odolati nemohlo. I zanechal jich, odešel a po třetí se modlil *touž modlitbu* říkaje, ač bez mála ne týmiž slovy právě a týmže slov oněch pořádkem; nebo hned druhá modlitba *poněkud* jinak zněla než první. První byla: *Otče můj, možno-li, nechať mne mine kalich;* druhá ale jako lahodněji zní: *Otče můj, nemůže-li kalich ten mne minouti, leč bych jej pil, staň se vůle Tvá.* Při modlitbě třetí sv. Matouš nedokládá slov Páně na ní vyjádřených; ale dokládá Lukáš 22, 43. n., že vyslán anděl, hned při skonání modlitby první, aby Ho potěšil a posilnil, an tesknota Jeho takového stupně byla dostihla, že se krví potiti ráčil.

Když byl Pán po třetí se domodlil a k učeníkům svojim se vrátil, pravil k nim: *Spěte již a odpočívejtež.* Slova ta nestejně se od vykladatelů berou. Jedni v nich vidí, že Pán nyní pro nabytí síly tělesné apoštolům pospati a odpočinouti dovoluje, ano jim pospati a poodpočinouti velí, poněvadž jim síly té pro nastávající boje přemnoho potřebí bylo. Ale tomu se zdá odporovati, že v řeckém textu zhola praesens stojí; bylby aspoň evangelista při druhém slově ἀναπαύσασθε místo ἀναπαύεσθε užil. Tudy zdá se, že Pán ironicky mluvil; má zajisté i nejhlubší bolest ironii svou, ovšem pak také ironie nemá vezdy té ublíživosti a urážlivosti do sebe, nébrž jest ironie, jakbychom řekli, také So-

kratická, kteráž toliko důtklivěji ač beze vší urážky věc některou k mysli přivádí. Ironický ten výklad mnohem sličněji k souvislosti přiléhá a tudy větší díl vykladatelů se ho drží. Chce říci Pán: Teď ovšem již spáti vám a odpočívati nelze, an jiná příhoda se blíží, jenž vám v tom docela brániti bude. Nebo již se, ač z daleka, blížila rota, kterážto se Pána zmocniti měla.

Tehdy Pán pln srdnatosti a mužnosti, ač můžeme-li tak mluviti, andělem od Otce posilněn byv, strojí se nepřátelům a vrahům svým v ústřety vyjíti, an dí: *Vstaňme a pojďmež, nebo se přiblížil zrádce.* Dříve truchlel, mdlel, unýval; nyní pokojně, pevně a jasně se nepřátelům ve stříc jíti hotoví, aby již spása lidstva započala. Vedla Ho poslušnost k Otci a svrchovaná láska k lidem, a tudy odhodlaně se vydává ve smrt jistou a neodvratnou, aby lidstva spásu dokonal. *Aj*, vece, *přiblížila se hodina a Syn člověka vydán bude v ruce hříšných.* Slova: *v ruce hříšníků* nejdou pouze ku pohanům, jenž od Židů vůbec hříšnými zváni, nébrž k těm, kdož se při umučení Jeho účinnými a dějnými prokazovali.

47. A an ještě mluvil, aj Jidáš, jeden ze dvanácti přišel a s ním zástup mnohý s meči a s kyji posláni ode velekněží a starost lidu. 48. Ten pak, jenž vydal Jej, dal jim znamení řka: Kteréhožkoli políbím, ten jest, jměte Jej. 49. A hned přistoupiv k Ježíšovi řekl: Zdráv buď, Mistře! a políbil Ho. 50. I řekl jemu Ježíš: Příteli, nač jsi přišel? Tehdy přistoupivše ruce vložili na Ježíše a jali Ho. 51. A aj jeden z těch, kteříž byli s Ježíšem, vztáh ruku vytasil meč svůj a udeřiv služebníka veleknězova uťal ucho jeho. 52. Tehdy dí jemu Ježíš: Obrať meč svůj v místo jeho; nebo všickni, kteří berou meč, mečem zahynou. 53. Či mníš, že bych nemohl uprositi Otce svého a dal by mně nyní více nežli dvanácte plukův andělů? 54. Kterak tedy se naplní písma, že tak musí se díti? 55. V tu hodinu řekl Ježíš zástupům: Jako na lotra vyšli jste s meči a kyjmi pojít mne; na každý den u vás sedával jsem uče ve chrámě a mne jste nejali. 56. To pak všecko se stalo, aby se naplnila písma prorocká. Tehdy učeníci všickni opustivše Ho utekli.

Ještě Pán nedomluvil řeči své, a aj Jidáš zrádce přicházel; všickni synoptici dotýkají té okolčnosti bez mála proto, aby ukázali pravdivou býti předpověď Páně, když pravil: *Vstaňte, aj zrádce jde!* Proto sv. Jan 18, 4. vece: *Ježíš věda všecky věci, jenž stanou se,* šel jim v ústřety a řekl: *Koho hledáte?* Sv. Matouš jmenuje napřed Jidáše co vůdce roty, sv. Lukáš ale zástup dříve klade, poněvadž bez mála tlupa se dřívěji vyskytla. Byla tlupa ta přemnoha a přerozlična, jak to i z nepravidelných oruží viděti, totiž z kyjů a palic, jimiž se služebníci ti ozbrojili, kteří jinak žádné zbraně nenosili. *Mečové* ukazují na to, že pravidelná stráž s hlukem tím přišla. Bylo to vojsko římské, kteréž (Jan 18, 3.) na veliké slavnosti chrám strážilo a veleknězům k službám stálo v moc a řízení jejich poručeno byvši. Vojsko to spolu šlo, aby učeníky, kdyby se k odporu měli, zastrašilo a všelijak odzbrojilo. Podle Lukáše 22, 52. šli také někteří z vysoké rady, snad tací, jenž znali Ježíše osobně, bez mála aby jich Jidáš neošálil a neoklamal; zrádcovi zajisté ani ti, jenž zrády jeho užívají, nedověřují. Jidáš s těmi nemnohými, jimž zajmutí Ježíše svěřeno bylo, umluvil se nyní na cestě, že ten jest, jehož chopiti mají, *kteréhož on políbí;* snad byl již dříve o to znamení s veleráďci se usnesl, jenž přítomni byli. Toto pak znamení a ne jiné volil, poněvadž to nejméně nápadno bylo jsouc u Židův obyčejno; viděti to již z Lukáše 7, 55., kdež Pán do farisea, jenž Ho pozval na oběd, stěžuje sobě, že to, čeho se žádnému hostovi neodpírá, Jemu přece z nešetrnosti odepřel, že Ho totiž při uvítání nepolíbil. Bylo úmluvy té Jidášovy s nepřátely Páně tím více potřebí, poněvadž v noci, ač měsíc svítil, přece tak snadno se osoby nerozeznávají. A snad se domníval Jidáš ve své nevěře (Jan 6, 56.), že zráda jeho Pána tajna jest a že se zdáti může, jakoby s rotou onou se byl toliko náhodou sešel. Ale však Pán dobře prohlídal veškeru útrobu zrádcovu, nebo když políbiv, či, jak rukopisové řečtí čtou *κατεφίλησεν* zulíbav, vícekrát totiž Pána políbav, Ho pozdravil, odpověděl mu Pán s otázkou: *Příteli, nač jsi přišel?* a jak Lukáš 22, 48. dokládá: *Polibením zrazuješ Syna člověka?* Mají ta slova Páně vlastní do sebe důraz. *Polibením*, jenž jest znamení pokoje, důvěry a lásky *Syna člověka*, Pána svého, jenž tě za apoštola vyvolil a k vyšším v královské

říši své sídlům ustanovil, zrazuješ? Pán nezdráhal se políbení toho přijíti, aby nám ukázal, jak k nepřátelům se chovati a těch urazitelův, jenžto s námi smířiti se hodlají, nepobíhati ani se štítiti máme. I naplnilo se, co dí Žalm 119, 7.: *S těmi, jenž nenáviděli pokoje, byl jsem pokojný.*

Když ale Pán otázku tu byl pronesl, tu již přibyla zběř a zástupové došli, kteřížto se Krista zmocniti chtěli. Pán aby ukázal moc svou, že nikdo by Jemu neodolal a spolu aby lásku svou projevil, že samochtě a dobrovolně ve smrt za nás se vydává, otázal se, jak Jan 18, 4—9. vypravuje, zástupů oněch: *Koho hledáte?* A když na odpověď jich: *Ježíše Nazaretského* Pán pravil: *Já jsem*, všickni ti lidé, jenž byli polapit Ho přišli, na zem poraženi byli od velebnosti, která vyřinovala z osoby Páně. Až pak po druhé otázce a odpovědi Pán velebnost svou ukryv jim k sobě přistoupiti a sebe od nich pouty svázati dopustil. Mnozí z těch, jenž Krista jít vysláni byli, neznali osobně Pána, jak z příběhu toho také vysvítá.

Nyní biřicové a pochopové jali Pána, ruce na Něho vztáhše. Dal se jíti, aby zajatost naši ve hříších odčinil a odvinil, a aby zajetí Jeho bylo tisícům a tisícům ku potěše, jenž nevinně zajati bývají. Tenkráte jeden z učeníků Páně, jejž Matouš nejmenuje, jenž ale dle Jana 18, 10. nebyl jiný leč horlivý milovník Páně Petr, dobyv meče uťal ucho, a sice, jak Jan a Lukáš udávají, ucho pravé služebníka velekněžského Malcha, jak týž sv. Jan jméno jeho přidává. Petr byl horoucí Páně následovatel a byl horké letory, ale také jej bez mála ku počínání takovému přiměla ta velebná událost, že pochopy a biřice a vůbec veškeren zástup na slovo Páně byl na zem padnouti spatřil. Nad to ještě ho vzbouzela ta opovážlivost Malchova, jenž na velekněze, jemuž sloužil, důstojenství spoléhaje nehorázněji a drzeji než jiní na Pána se obořoval, jedním jsa bez mála z těch tří neb dvou, jimž Pána jíti poručeno bylo. Sv. Lukáš 22, 49. praví, že všickni apoštolé — nebo zajisté se bylo již všech jedenácte sešlo — se k obraně zbrojné hotovili a Pána se ptali: *Pane, máme-liž mečem bíti?* Zapoměli v horlivosti své na to, co Pán u Lukáše 22, 38. byl jim o vdostačení *dvou* mečů pravil, tím na jevo dáaje toliko, že věc na prosypy přijde a na násypech, chobotech a úžinách se octne, čili že veliké nesnáze nastanou, z nichžto se lidé obyčejně zbraněmi dobývají. Pán zapověděl brániti se zbrojí a oružím, an pravil: *Schovej meč v pošvu*, odkud jsi vytasil jej. *Nebo kdo s mečem zachází, mečem zahyne.* Těmi slovy Pán se táhne ku přísloví a nechce jiného říci, leč co dí kniha Moudrosti 11, 16. *čím kdo hřeší, tím i trestán bývá.* A tudy nemístno jest mysliti, že by tu byla narážka na slova Gen. 9, 6.: *Kdo krev člověka vylívá, toho krev podobně vylita bude*, an Petr nechce vlastivě krev vylévati, nébrž toliko Pána brániti. Přísloví se ze života béře a obsahuje obecnou pravdu, avšak nezahrnuje pravidla, kterého by člověk ve všech okolnostech šetřiti měl. Tentokráte přísloví to dobře k okolnostem přiléhalo; nebo což mohlo těch několik učeníků proti četnému zástupu? A ovšem byl Pán učil výše 5, 9.: *Blaženi pokojní, oni zemí vládnouti budou.* Tím příkladem vedeni jsouce mučeníci nemstili se nad nepřátely. Proto Pán dotek se ucha služebníkova zahojil je, aby projevil, jak nepříjemna mu jest ta samozvaná pomoc.

Ale Pán ještě jiný důvod přitáčí. Mohl zajisté odvětiti Petr: Lépe se ctí umříti, než v hanbě žíti, aniž slušno, abychom Tebe nechávali bez obrany. Apoštolé zajisté neuznávali vrchmoci synedria nad Ježíšem. I vece Pán: *Zdali se domníváš, žebych nemohl prositi Otce a žeby mi neposlal dvanácte legií andělů?* Nepotřeboval Pán lidské pomoci, božskou maje vezdy pohotově. *Legie*, (tma, pluk) slovo vzato od vojenské správy Římanů; legie byla četa o šesti tisících mužů; tuto ale Pán vesměs legii za veliké číslo, za veliký počet a velikou tlupu béře a *dvanácte* dí ohledem dvanácti apoštolův. Klade anděly proti lidem, mnohé proti nemnohu, mocné proti slabým. Že Bůh anděly k osvobození lidí posýlá, viděti z nesčíslných míst písma svatého. Na pomoc Eliséa hejno andělů přišlo, tak že celou horu zastřelo 4 Reg. 6, 17. Bůh dle žalm. 90, 11. poručil *andělům, aby ostříhali člověka na cestách* a dle žalm. 33, 8. *andělé se táborem kladou okolo těch, jenž se Boha bojí.*

Ještě pak jiný důvod nad to uvádí Pán, aby Petra a jiné apoštoly od samoobrany oddálil. Vece: *Kterak by se naplnila písma, že takto díti se musí?* Jest vůle Boží ve knihách prorockých vyjevená (viz výše v. 31. Jes. 52, 13. 53, 1. Žalm. 21. Luk. 24, 26. n.), že trpěti mám za spásu lidstva; kterak tedy ty osměluješ se tomu protiviti a kterak radu věčnou Páně staviti hodláš? *Nemám-liž píti*, vece u Jana 18, 11. *kalicha, jejžto mi dal Otec?* Tudy sv. Lukáš 22, 51. připomíná ještě, že Pán pravil: *Nechtež až potud* t. j. zanechte věci té o své váze, dále obrany nepílejíce, an mně mnoho trpěti

nastává. Již ale Pán od učeníků svojich se obracuje k nepřátelům a vytýká jim neslušnost, nezákonitost a nepotřebu toho hanebného jejich počínání. *Jako na zbojce jste se vychrlili na mne s kyji a meči;* tak dí, poněvadž, ač jsa hotov nejsvrchovanější potupu podstoupiti, přece neslušnost a nehodnotu každou hluboko cítil. Aniž jsem já se kdy skrýval, nébrž veřejně učil jsem v chrámě; tam vám bylo mne jíti. Ale nemohli jste toho učiniti za světla, an Bůh bránil vám; teď pak nastala tma pro skutek váš, skutek tmy, jak Pán u Lukáše 22, 53. dí: *Tato jest hodina vaše a moc temnosti.* Avšak, opětuje sv. Matouš dokladně: *To se dálo všecko, aby se naplnilo písmo,* jakoby říci chtěl: Věci ty by nepochopitedlny byly, kdybychom nebyli poznali, že již dávno byly od Boha netoliko určeny, nébrž také přede drahnem století předpověděny.

Když učeníci viděli, co se dálo, že totiž Pán samochtě se nepřátelům vydává, že jim ho brániti nedopouští, že ku písmu se táhne a všecko to, co se děje, za odvěčnou v písmě vytknutou radu Boží vydává, tedy vidouce nezbytí opustili Pána a na útěk se dali. Neutekli z bázně před Židy, nébrž nutnosti a nevyhnutnosti se propůjčili, a ovšem tedy neprávě někteří soudí o nich, žeby tím byli se poněkud proti Pánu prohřešili. Avšak neutekli tak, aby nebyli někteří z nich jako Petr (58. v.) a Jan (Jo. 18, 15.) Krista následovali, co se díti bude viděti žádajíce. Dále vypravuje Matouš:

57. Oni ale javše Ježíše vedli ku Kaifovi, veleknězi, kdežto se zákoníci a starostové sešli. 58. Petr pak následoval Ho z daleka až do síně velekněžovy a vešed do vnitř seděl se služebníky, aby uviděl konec. 59. Velekněži pak a všechna velerada hledali lichého svědectví proti Ježíšovi, aby Ho usmrtili 60. a nenalezli, ačkoli mnoho lichých svědků přistoupilo. Naposledy pak přišli dva lichosvědkové 61. a řekli: Tento pravil: Mohu zbořiti chrám Boží a ve třech dnech zase vystavěti jej. 62. A povstav velekněz dí Jemu: Nic neodpovídáš na ty věci, kteréž tito proti tobě svědčí? 63. Ježíš ale mlčel. A velekněz vece jemu: Zaklínám tě Bohem živým, abys pověděl nám, jsi-li Ty Kristus, Syn Boží? 64. Dí jemu Ježíš: Ty jsi řekl. Ale však pravím vám, od toho času uzříte Syna člověka seděti na pravici moci Boží a přicházeti na oblacích nebeských. 65. Tehdy velekněz roztrhnul roucha svá řka: Rouhal se; což ještě potřebujeme svědků? Aj nyní jste uslyšeli rouhání. 66. Což se vám zdá? Oni ale odpovídajíce řekli: Hoden jest smrti. 67. Tehdy plivali na tvář Jeho a zášijkovali Ho, jiní pak ho poličkovali 68. říkajíce: Prorokuj nám, Kriste, kdož jest, jenž Tebe udeřil?

Dříve nežli se to stalo, co zde vykládá Matouš, než totiž Pán ku Kaifášovi byl veden, dálo se uvedení Jeho před Anáše, jak o tom Jan 18, 13. píše; ten sice veleknězem nebyl, ale jak již praveno byl tchánem velekněze Kaifáše a dříve sám byl veleknězem po drahný čas býval, nadto dva jeho synové tolikéž té důstojnosti byli došli. Tudy u veliké vážnosti se nalezal a proto Krista Pána také jsou k němu vedli. Ale tam právné vyšetřování se nedálo, nébrž u Kaifáše; snad dům Anášův blíže stál a chtěli nepřátelé Kristovi, mezi nimiž i Anáš sám, Pána ihned tu prozatím chovati, ažby zástup shluklý z lidu se rozešel a ažby rozbroje se obávati nebylo; aneb jak některým vykladatelům zdá se, oba ti velekněži, bývalý i nynější, v jednom domě bytovali. Nemůže nám ovšem divno býti, že Matouš a druzí synoptikové o Anášovi nedotkli, an i jiné okolnosti vypouštějí. Potýkavosti mezi Janem a synoptiky není a ty věci u Kaifáše se staly i dle Jana, jenž 18, 24. dostavkem vypravuje, že Anáš Pána ku Kaifášovi byl poslal. Velerada či synedrium sestávala z jedenasedmdesáti, jak jsme o tom již výše pravili; sešla se v nečas rada ta, ač sotva všickni přibyli, nébrž bez mála jenom sebralo se jich toli, koli jich potřeba bylo, aby soud právně vynesen býti mohl. Petr z daleka následoval až do palácu; i Jan Jo. 19, 15. šel s ním, ano Petra do palácu velekněžova uvedl, v domě tom znám jsa. Ale Jan nezůstal v palácu, aby pozornost se nevzbudila; Petr ale neobyčejné jsa zmužilosti zůstal se služebníky vně palácu v síni doufaje bez mála, že si ho nikdo nevšímne, poněvadž ovšem veliký shon byl a odevšad svědci a diváci přicházeli a odcházeli. Ale měl brzo poznati, jak snadně člověk zviklá se, když zachází s lidmi jiné víry a jak pravdivá jsou slova Eccl. 3, 27: *Kdo miluje nebezpečenství, za-*

hyne v něm. Seděl tam, aby uviděl, jaký konec věci ty vezmou, aby Kristus-li propuštěn bude, tudíž k Němu se vrátil, nebude-li propuštěn, aby věrnost a přivinulost svou Mu všelijak osvědčil. Že se tu věci podle práva nedály a že ani zevniterný běh a chod podle předpisů právních zřízen nebyl, věc jista jest, a ovšem rada se všelijak snažila, aby nespravedlivé počínání svoje v roucho spravedlivosti oblékla. Již že ten výslech v noci se dál, proti právu čelilo, a celá ta věc nastrojena byla, aby Kristus již napřed odsouzencem býti se ukázal, než přátelé jeho se o tom dověděti mohli. Jedna strana přítomna toliko byla a Kaifáš byl žalobník a soudce spolu v jedné osobě. Také všelijak hleděli Krista ne souditi, nébrž odsouditi. Podle zákona měli napřed zástupcové, zastavatelé a odvodní svědkové a potom žalobníci a svědkové jejich slyšáni býti. Ale tu všechno se na opak dálo a ti jenom svědkové připuštěni a slyšeni byli, jenž proti Kristu svědčili, ana vysoká rada nehledala pravdy, nébrž důvodů jakýchkoli i nejkřivějších a nejlichejších k odpravení Páně. Ano když Pán otázán byv o svém učení byl odpověď důstojnou a jedině možnou dal, dopustil přece velekněz se vší přítomnou radou, že biřic jeden Pána do tváře udeřil. Podle spravedlnosti se tu nic nedálo a svobody k obhájení sebe Pánu nepropůjčeno, tím méně svědkům, jenž by při pro Pána byli vedli, jako byl Lazar a jiní vzkříšenci, onen od narození slepý (Jan 9,) a jiní ode Krista zázračně uzdravení, tím méně, díme, těmto přístup otevřen byl. Za to ale plná míra svobody nepřátelům Páně se propůjčovala; avšak veškero to chytrování bez úspěchu býti se ukázalo, dílem že se jejich svědectví neshodovala, dílem že na výpověděch jejich odsudek osnován býti nemohl. Tak vesměs a vůbec věcí těch dotýká evangelista Matouš. O dvou ale svědcích se místněji vyjádřuje, a můžeme z nich souditi, jak matna, neslušna, křiva a licha ostatní svědectví byla, jichžto evangelista mlčením pominul. Dva tito svědkové pravili, bez mála to, co Pán Jan 2, 19. kdys byl pověděl, na mysli majíce, ale výrok jeho docela převracujíce: *Tento pravil: Mohu chrám sbořiti a za tři dni znova jej vystavěti.* Avšak licha byla svědectví ta. Nejprvé nepravil Pán: *Mohu obořiti chrám*, nébrž: *Zrušte* či zrušíte-li vy chrám tento, já jej vystavím. Zadruhé nemluvil Pán o chrámu Božím vlastitém, nébrž o těle svém, v němž božství přebývalo. Ale však ani o tom výpovědi těch od rady samé nastrojených svědků se nepodobaly t. j. nestačily k vynesení úsudku smrti nad Ježíšem. Svědectví ono se jim velmi důležito býti vidělo, poněvadž ještě dvakráte je opětovali, jednou proti samému Kristu na kříži s posměchem Mu dějíce: *Ha, ty jenž chrám bouráš, pomoz sobě nyní* 27. 40. Po druhé v žalobě proti Štěpánovi Act. 6, 14.

Avšak přece sám uznal Kaifáš nedostatečnost výpovědí oněch svědků; tudy nedočkavým jsa a již po smrti Páně dychtě vstal a obrátil se s otázkou na Krista, aby z odpovědí Jeho příčinu nějakou k odsouzení Ho nalezl. I oslovil Pána: *Nic-li na hrozná ta, z nichž tebe viní, provinění neodpovídáš?* Bez mála nevrlostí a hněvem rozpálen jsa a mrze se nad nepodařením pletichání jím zavedeného takto mluvil. Ale Pán mlčel, poněvadž za jedno neměl viny do sebe nižádné; poněvadž za druhé svědectví proti Němu vymyšlená a nastrčená sobě odporovala; poněvadž za třetí zlým úmyslem toliko tázán byl; a za čtvrté všechna odpověď by byla na prázno splynula. Učil nás, abychom v určitý čas mlčeti uměli. *Jest zajisté čas mlčení a čas mluvení* Eccl. 3, 8. Také mlčel Pán, aby ukázal, že se dokonale uložení Otce nebeského podrobuje. Naplnilo se tu proroctví Jes. 53, 7: *Neotevřel úst svojich a jako beránek přede střihatelem oněměl.* A žalm 38, 1. 10: *Položil ústům svým stráž, když se postavil hříšník proti Němu, a oněměl a neotevřel úst svých.* Mlčel ještě, aby mlčením svým zadosť učinil za Adamovo se vymlouvání z hříchu svého.

Tehdy velekněz cíle nedošed útočiště své béře ku přísaze a zapřisáhá Krista Bohem živým, aby pověděl, *zdali jest Kristus, Syn Boží.* Tak jej lid jmenoval, tak druhdy sám sebe nezakrytě nazýval Jan 10, 31., tak že Ho kamenovati chtěli, poněvadž se činil Synem Božím. Také Jej lid co Messiáše byl se slávou do Jerusaléma před některým dnem doprovodil; avšak nikdá Pán očekávání zemského messiáše nevyhověl, aniž kdy o přízeň lidu se ucházel, k jediné světa spáse prohlídaje. Přísahy žádal velekněz od Pána, a Pán v tom matorném a předůležitém okamihu neodepřel mu přísahy té a toho svědectví ne pro hodnost otazatele, nébrž pro spásu učeníků svých. Když někdo někoho zapřisáhl a ku přísaze vedl, tedy buď mu obsah přísahy předříkal, načež zapřisaženec slova jeho prostě potvrdil Lev. 5, 1. n. aneb také celou přísahu doslovně sám pravil 3. Reg. 1, 29. Prvního spůsobu drží se tu Ježíš a vece: *Ty jsi řekl*, tak jest, jsem já Syn Boží. Tu již Pán nemlčí, nébrž vyznává pravdu o své slávě před veřejnou ač zlou

právomocí, tím uče, že jsouce od veřejné moci o víru svou tázáni, ovšem pravdy tajiti nemáme, ač by nám za ni také krev vylíti přišlo.

Ovšem vy tomu nevěříte, chce říci Pán; ale ujišťuji vás, že od nynějška *mne uzříte na oblacích, an se beru v oblacích nebeských* t. j. Jsem Kristus a důkaz toho jest sláva má, ve kteréžto druhdy k soudu přibudu. Prozírá slovy těmi k Dan. 7, 13. *Aj v oblacích nebeských přicházel jako Syn člověka.* Důkaz to prorocký; ale ve slovích *od nynějška,* leží, že Kristus již již opustí nepatrnou spůsobu a že se ve slávu obleče. Zahrnují slova ta veškeru dobu až do druhého Páně přibytí k soudu obsahujíce vzkříšení, na nebe vstoupení, seslání Ducha sv., a všecky divy a zázraky, jimiž se co Syn Boží v církvi své osvědčil.

Některé z těch věcí také viděli ti, před nimiž Pán slova ta pravil, a mnohé z nich přikvačila zkáza města Jerusaléma; viděli divy a zázraky při smrti Jeho, třesení země. zatmění slunce, pukání skal, atd. Slova: *Seděti na pravici moci* t. j. všemohútnosti Boží narážejí na žalm 109, 2. a znamenají účastenství božské a neobmezené vševlády, jak jsme již výše 22, 44. 24, 30. o tom mluvili. Jiní sice slova ta slyší o soudu konečném, jejž Kristus nad lidem israelským vykonávati bude a jehož částeční oddílové, zkáza Jerusaléma, zpustošení svaté země, rozeptýlení Israelitův do veškerého světa, zarytost jejich a zašlost jejich mravná, a jiní svízelové na ně přicházející, jsou předchozí a předvěstné rány a soty téhož soudu Páně, jejž konečně za druhého příští svého konati bude. Ale výklad ten s předešlým v jedno splývá a spojen býti musí, poněvadž sláva Kristova netoliko v zázracích dobročinných, nébrž také v činech a výkonech spravedlnosti se zjevovala. Příbuzna jsou místa 10, 23. 16, 28. 24, 34. Slova *od té chvíle,* odtud, odtavad, dělí veškeru dobu bytování Kristova na dvě doby, na dobu snížení Jes. 52, 13. a na dobu oslavení Páně Jes. 61, 10.; nyní ještě prvnější trvala, an Pán stál co obžalovanec přede knížaty kněžskými; ale brzo měla nastati doba slávy, kdy totiž s kříže byl ujal vládu světa, smrtí svou ji sobě zaslouže.

Sv. Matouš věci ty všechny vypravuje, jakoby *hned* se byly dály po předešlých. Ačkoli pak Matouš místněji času a doby určiti opomíjí, k věci jen prohlídaje, přece tentokráte postoupnosti věcí držel se a to, jež Lukáš 22, 66. n. vypravuje, vyšetřování jiné a později stalé jest, an týž Lukáš výslovně dí, že se to nové Páně vyslýchání dálo, když již den byl, tak že noční výslech od výslechu za dne rozeznávati dlužno.

Mohlo to slavné Páně o sobě osvědčení Kaifáše na jiné o Kristu náhledy přivésti; ale on již nebyl předností církve předvěstné a předznačné, nébrž, jak vece Chrysostom, vůdcem roty zbojnické byl. Uslyšev slova Páně, místo usmyslení sobě on, jakoby se byl slov Páně co rouhavých zhrozil, *roztrhl roucha svá.* Byl to starodávný obyčej, že v náramné bolesti jakož i slyšíce veliké rouhání roucha na sobě trhali; tak na př. učinil Jákob uslyšev o smrti Josefa syna svého, o níž mu lživě druzí synové jeho pravili Gen, 37, 34,; tak poslové krále Ezechiáše pro rouhání Rabsakovo vrátili se ku králi svému roucha roztržena majíce 4 Reg. 18, 27. Jes. 26, 22. Byl to symbolický čin, vniterné roztržení mysli naznačujíc. Roztržení roucha od velekněze tuto předsevzaté tím větší důraz vyvíralo, poněvadž jinak při smutku roucho roztrhovati veleknězi se zapovídalo Lev. 10, 6., ačkoli zápověď Lev. 21, 10. netrhati roucha velekněži daná se toliko ke smutku za mrtvé vztahovala a tudy i Jonatha velekněz pro ztracený boj 1. Makk. 11, 71. roucha svá roztrhnul a ve válce židovské se tolikéž dálo, jak Jos. Flav. II. 15, 2. 4. vypravuje. Thalmud zevrubně udává, jakým spůsobem se to rozedření roucha díti má; avšak malicherní předpisové ti z časů pozdějších pocházejí, aniž pak za dob Kristových v obyčeji bývali. Také nemohl Kaifáš *velekněžských oděvů* roztrhnouti, poněvadž ti od Římanův na hradě Antonii se chovali nebývajíce leč ke svatým službám vydáváni. Měl tedy bez mála velekněz obyčejné roucho, jak i z toho viděti, že Pavel ve veleradě Act, 23, 5. velekněze nepoznal. Tudy marně bychom se o spůsobě, jakým šaty rozedřel, hádali, jestliže shora dolů nebo z dola vzhůru, jestliže všecka roucha až na obnažení prsou 1 Ezdr. 9, 3. aneb toliko vrchní oděv se roztrhoval. Málo na tom záleží, a tím méně, ješto pouhým to tvářením bylo; uslyšev zajisté Kaifáš výrok Páně, nepohnul se zármutkem, nébrž radostí, že již příčinu má, pro jakouž Pána na smrt odsouditi může. Tudy pravil: *Což více potřebí svědků? Nyní právě jste slyšeli, že rouhá se* a ovšem smrti zasluhuje. Synem Božím se jmenoval Pán; ale bylo to v očích židovských toli, co za messiáše vydávati se, ano syny Božími vůbec lidé pobožní slouli Sap. 2, 13. 18. 5, 5. To tedy *samo* nemohlo jich k tomu výroku, že se Pán rouhá, pohnouti. Sr. Jo. 10, 33. Ale věděli oni, že Kristus v ozvláštním smy-

siu Synem Božím se nazývá, celé počínání Páně jim cosi božského mimovolně namítalo a slova, že na pravici Boží zasedne, ta je udeřovala v mysl. Ozvláště an zevniterné Páně postavení spatřili, již to za rouhání při svém messiáše co krále očekávání pokládati museli, že On, z nízkého, jak se jim zdálo, rodu pošlec, muž u rabínův do škol nechodivší, v chudobě život trávící, sobě hodnost Messiáše osvojuje. Tudy se velekněz táže: *Co se vám zdá?* co činiti zde zákon velí? Odpověděli podle Lev. 24, 16., *že hoden jest smrti.* Výrokem tím sice Krista Pána usmrtiti o své ujmě nemohli, poněvadž jim právomoc hrdla od císařův Římských odňata byla; avšak jím toli vymoženo, že směle a bez ostychu na Piláta o usmrcení Jeho naléhati a dorývati mohli. Ostatně v tom roztrhání šatův od velekněze otcové svatí vidí odtržení důstojenství velekněžského od Židů a přenesení ho na Zákon Nový, jako 1. Reg. 15, 28. roztržením roucha Saulovi odejmutí království a 3. Reg. 11, 31. rozdělení říše Šalomounovy se předpovídalo.

Když byl veleknězovým přičiněním ode vší rady soud smrti nade Pánem vyrčen, tu již všeliká potupa na Pána se shlukla a Pán *pohaněním nasycen byl.* Thren. 3, 30. V pohanění tom neměli toliko pochopové a biřicové účastenství, nébrž sami údové velerady se ku podlosti té propůjčiti nestyděli, ač podle zákona přikázáno, aby odsouzenec kromě pokuty jemu určené jiných trestův, ovšem pak potupy nesnášel. Čeho soudcové brániti měli, to právě sami konali. Potupy takové u všech národů za nejvíce nečestné a hrozné se považovaly, když se člověku do obličeje rány dávaly. Tvář jest hlavitá část člověkova, jest chrám rozumu, podobizna duše, sláva těla, sídlo studu a cti. Všechen člověk v obličeji se nalezá. Tak soudili již pohané, jak z Demosthena viděti. Konstantin císař zákon dal, aby ani největší trestancové do tváři biti nebyli, poněvadž tvář dle podobenství krásy nebeské utvořena jest. Pán náš ale největším těm hanám pro spásu lidskou se podrobiti nezdráhal. Veškera příroda, vece sv. Cyrill, *zhrozila se nad tím počínáním, že Pán slávy rukama tvorů svojich tepán byl; na tvář onu plili, jíž se tvorstvo bojí, kterouž vidouc slunko na kříži ukrylo paprsky své!*

Sv. Matouš potupy, jež se Pánu teď od rady dály, spojuje s hanami, ježto se Mu v síni staly od lůzy a šerhů. Rada plivala na Něho a pěstmi Jej ubíjela, luza zášijkovala Jej. Bylo-li již to nehodno a obouzivo, tím více byla to svatokrádežná potupa, kteroužto dále Pánu se urouhali tvář Jeho zakrývajíce, Jej tepouce a tlukouce a s posměchem říkajíce, aby *prorokoval* a hádal, *kdo Jej udeřil.* Tím se posmívali Pánu, že prorokem velikým od lidu nazýván byl a ke všem těm hanlivým výstupům zdáli se snad právo míti, ano za skutek dobrý je počítati, jakoby všecky ty nešlechetnosti z pouhé pro čest Boží horlivosti vycházely. Tím však doslovně se naplnily předpovědi prorocké Jes. 50, 6. *Tělo své jsem dal bijícím a líce svoje rvoucím, tváři své neodvrátil jsem od lajících mně a od plijících na mne.* Ty potupy Pán trpěl, aby zadost učinil za lidskou pýchu a vynášelivost, jakož aby příklad dal učeníkům svým, kterak všelijak pro království Boží potupy a hany podstoupati mají, jak již o Mojžíši praví se, že *pohanění Kristovo nesl a výše je kladl nežli všecky poklady Egypta.* Hebr. 11, 26. Ale což mezi tím činil Petr? Praví o něm Matouš:

69. Petr pak seděl vně v síni. I přistoupila k němu jedna děvečka, řkoucí: I ty jsi s Ježíšem Galilejským byl. 70. On ale zapřel přede všemi řka: Nevím, co pravíš. 71. A když vyšel na přísinek, uzřela ho jiná děvečka a řekla těm, kteříž byli tam: I tento byl s Ježíšem Nazaretským. 72. A on opět zapřel s přísahou: Neznám člověka (toho). 73. A po malé chvíli přistoupili, kteříž tu stáli a řekli Petrovi: Jistě i ty z nich jsi, nebo i mluva tvá zjevna tebe činí. 74. Tedy počal se proklínati a přísahati, že nezná člověka toho. A hned kohout zapěl. 75. I rozpomenul se Petr na slovo Ježíšovo, jež byl řekl: Prvé než kohout zapěje, třikráte mne zapřeš. A vyšed ven vzplakal hořce.

Všickni evangelistové o zapření Petrem Krista vypravují; ve hlavité věci se shodují, jmenovitě že podlé vyrčení Páně třikráte Ho zapřel a že na pění kohoutovo v hořký pláč vydal se. Ve vedlejších okolčnostech sobě odpírati zdají, poněvadž na jich vyličování nemnoho záležeti se domnívali. Při narovnávání těch okolčností přijde se dvojí vady varovati, jedné abychom mechanicky ta jejich rozličná vypravování nespojovali vezdy pamětlivi jsouce, že neleží na *slově*, nébrž že na věci veškera důležitost

spoléhá. Řekla-li děvečka dle Jana 18, 17. *nejsi-liž i ty z učeníků jeho?* aneb dle Lukáše 22, 56.: *I tento s Ním býval*; aneb-li řekla podle Matouše tuto a podle Marka 14, 67: *I ty jsi byl s Ježíšem Nazaretským*, na tom věru málo záleží. Aniž také slovičkářství takovému Písmo svaté samo přeje, an víme, že přečasto místa Starého Zákona rozličně a ovšem nevezdy doslovně se uvádějí. Ano samo to ustanovení oběti nejsvětější nestejnými slovy se u evangelistů vypravuje, jak jsme viděli a níže uvidíme, že svatopisci také v udávání nápisu na kříži *doslovně* neshodují se.

Dále se musíme vystříhati spůsobu opravného, jenž před některou dobou mezi vykladateli vládl, podle něhož Marek nedostatky Matoušovy, Lukáš nedostatky těch dvou, Jan všech tří předchůdcův svojich opravovali. Nadto musíme sami také hlavitých věcí šetřiti a nejenom slovům, nébrž i *okolčnostem* méně váhy přikládati, všady k jádru prohlídajíce a nikde na šupině si nezakládajíce. Málo zajisté záleží, jeden-li vlas křiv aneb jeden-li vlas spadl aneb osivěl, když jenom hlava cela, zdráva a zachována jest. Dvé-li či jedna děvečka byla, jenž Petra k zapření Páně přivedla, byl-li jeden, byli-li dva nebo více pacholkův, to za věc mimotnou, vedlejší, bezvýznamnou a jednostejnou přijde považovati. Toho také určiti nelze, jak zapření ta k odsouzení Páně se povahují a kolik před soudem a po něm aneb za trvání soudu se jich událo. Leč přihleďme k jednotlivostem.

Petr, vece Matouš, seděl *vně*, t. j. nebyl v sednici, kde Pána soudili, avšak nebyl vně domu, poněvadž (v. 58.) u vnitř domu byl přišel. I přišla k němu děvečka, a sice dle Jana 18, 17. vrátná, jenžto již při otvírání jej byla pozorovala; přistoupila k němu, když u ohně za noci, v orientě na jaře velmi chladné, se mezi ostatní chasou shříval Luk. 22, 55. 56. Dlouho snad naň hlídajíc, až se, že on jest, ujistila, posléze vylila se ve slova: *I ty jsi s Ježíšem Galilejským byl.* S pohrdou-li užívá slova *Galilejským*, ješto Galiléové Jan 7, 62. v potupě u Jerusalémanův stáli, čili pouze proto slovo to dodává, poněvadž učeníci Páně z Galiléy byli a Pán se nejvíce v Galilée zdržoval, o tom se vykladatelé rozcházejí. Petr se zarazil a pomátl, překvapen byv touto řečí od otrokyně vrátnice, jenž jej do síně byla pustila. V pomatenosti té odpověděl: *Nevím, co mluvíš;* což ovšem nemá jiného smyslu než: *Nejsem*, jak Jan slova jeho uvodí 18, 17. aneb: *Neznám Ho*, jak Lukáš 22, 57. slova ta přitáčí. Ovšem ale možno, že více slov pravil, z nichž některá Matouš, jiná jiní evangelistové zaznamenali. A tu zapěl kohout poprvé Mar. 14, 68. Petr bez mála nové nesnáze, nové totiž otázky, zda s Ježíšem chodil, ujíti hodlaje, vešel ze dvoru do podsinku, přísinku či kobky u samých vrat, kady se do paláců vcházelo a kdež také světnička vrátnice nacházela se. Tu jej spatřila jiná děvečka a ta pravila k okolostojícím: *I ten byl s Ježíšem Nazaretským;* k čemuž vrátná ona se přivtělíc pravila Mar. 14, 69.: *I ten z nich jest;* jiný, kdokoli on byl, k tomu přišed Luk. 22, 58. dí: *I ty z nich jsi.* Ovšem jich tedy více před druhým zapřením Petrovým na otřáslý ten sloup církve doráželo, jak Jan 18, 25. praví. Tudy také vzrostla nesnáz a zmatenost Petrova, a vzrostlo také zapření Petrovo. Nebo an při prvním zapření jenom vesměs a vyhýbavě mluvil, nyní s velikým osvědčováním ano s přísahou zapírá, ovšem ústem toliko, avšak hříšně ji pronášeje: *Neznám člověka toho.*

Avšak pro Petra nebylo zbytí; brzo se rozneslo po celém dvoře a po celé síni, že se tu nalezá jeden ze sstoupenců Ježíšových. Tu, asi hodinu po předešlém zapření Luk. 22, 59. přihlukli na ubohého Petra odevšad a doráželi na ustrašeného: *Tys jeden z nich, nebo tvůj výhovor tebe zjevna činí.* Galiléané totiž hlásek hrdelných tenějších nevyslovovali, všecky draslavě pronášejíce a rozdílu mezi nimi nečiníce; nad to sykavku hustější *š* v zubnou *t* proměňovali, jakož i přízvuk na předposlední sylabu kladli a mnoho výsuvek, ssuvek a odsuvek si dovolovali. Podle toho mohli ovšem lidé ti sv. Petra poznati, že z Galiléy pochodí. Tu nesnáz Petrova největšího stupně dosáhla; i počal, aby se nějak z domnění toho vytočil, všelijak se *zaříkati a zaklínati*, že Pána zhola nezná. Příklad takového zaříkání nalezáme, ač v jiném a velice pochvalném a posvátném záměru, v Žalmu 136, 5. 6.: *Jestliže zapomenu na tebe, Jerusaléme, budiž v zapomenutí dána pravice má, přilni jazyk můj k dásněm mojim* atd. Tu však na vrcholu zapomnělosti Petrovy dostihl, jak Lukáš 22, 61. praví, pohled Páně při vyjití ze soudnice nebohého apoštola a hned na to kohout po druhé zapěl, jak byl Pán předpověděl. Rozpomenul se tu Petr na slova Páně a vyšed vzplakal hořce.

Již sice dříve byl kohout zapěl hned po prvním zapření; tehdá se ale nerozpomenul, poněvadž, jak Chrysostom vece, Pán nebyl na něho pohledl, jak se po třetím zapření

dálo; *ti zajisté, na něž Ježíš pohlédá, ti jen hořce pláčí.*

Někteří vykladatelé vinu Petrovu zveličují, jiní ji velmi ztenčují. Bez viny nebyl, ale víry v Syna Božího neztratil, jak některým se vidělo; a tu vinu jeho mnohá okolnost, ač jí nevymlouvá, přece znamenitě umaluje. Ta rozčilenost jeho, to všechněch sil jeho napnutí, ty smrtelné hrůzy, kteréž na něho jako ze chmury černé probleskovaly, ta z trudův, klopot a nespaní povstalá vysílenost a mdloba, to všecko úsudek o vině jeho zjemňuje. Zdálo se mu, že kdyby se ku Kristu přiznal, tudy by příčinou býti mohl, aby také jiní apoštolé vyhledáni a co špehové a vyzvědači odpraveni byli a že tedy zapřením Pána, Jehož toliko ústem, ne však srdcem zapírá, větší zlo předejde. Ovšem se v tom klamal, an dle Šap. 1, 11. *ústa, jenžto lhou, zabíjejí duši.* Ale ta pomatenost a nesnáz jeho učinila průchod klamu a oblouzení, s jakým se hřích spojuje.

Leč Petr, jakkoli velikou vinu jeho býti klademe, pláčem ji dokonale smyl. *Vyšel ven*, aby se smutku svému a bolesti své přetrpké valněji odevzdati a úsilnému, hořkému a, jak slovo řecké znamená, hlasitému pláči svobodněji věnovati mohl. Dopustěno zapření to, aby, jak v jiném ohledu píše sv. Pavel 1. Tim. 1, 15. 18. *na něm dokázal Kristus všelikou trpělivost k naučení těch, kteříž budoucně uvěří v Něho, k životu věčnému.* A sv. Ambrož (v kom. na sv. Lukáše) vece: *I poklesky světcův nám s užitkem jsou. Neškodilo mně, že Petr zapřel, ale prospěšno mi jest, že se napravil; klopýtání Petrovo jest skála pro všecky křesťany.* A staré podání vypravuje, že tak hluboko bolest nad zapřením v duši jeho utkvěla, že kdykoli kuropění slyšel, na kolena padl a v slzách viny svojí odprošoval. My pak učíme se, že hned na počátku zlému odpírati dlužno, abychom v horší zlo nepadli; kde zajisté se hřích usídlí, tam zlobu svou všelijak provoditi usiluje. Učíme se za druhé, abychom ve svou sílu důvěry nekladli; učíme se, abychom, když jsme poklesli, nad vinou nezoufali, nébrž na pokání se dali, aniž viny své vymlouvali. Nalezám, dí Augustin ser. 228., že plakal, nenalezám, že by se byl vymlouval. Učíme se, jak nebezpečenství k hříchům utíkati máme.

Ale obraťme se k dalejšímu Matoušovu o útrapách Páně vypravování.

Hlava XXVII.

Kristus ku Pilátu veden; 3. Jidáš si zoufá a pole krve se kupuje; 11. Ježíš před Pilátem; 15. Barabáš Kristovi předložen; 27. Kristus trním korunován a v potupu dán; 31. na popraviště veden a mezi dvěma zločincema ukřižován, 39. a od okolojdoucích urouhán, 46. ducha vypustil, 51. divové po smrti Jeho stali; 54. setník Jej vyznává a 55. svaté ženy přistojí: 57. Josef z Arimathie Jej pohřebuje; 62 hrob stráží obdán jest.

1. Když pak se rozednilo, v radu vešli všickni velekněži a starostové lidu proti Ježíšovi, aby Jej usmrtili. 2. I svázavše Jej přivedli a vydali Ho Pontskému Pilátu vladaři. 3. Tehdy vida Jidáš, kterýž Ho vydal, že odsouzen jest, rozželev se navrátil třicet stříbrných velekněžím a starostám 4. řka: Zhřešil jsem vydav krev spravedlivou. Oni ale řekli: Co nám do toho? ty viz; 5. a povrhnuv stříbrné ve chrámě odstranil se a odešed oběsil se. 6. Velekněží pak vzavše stříbrné pravili: Nesluší jich vložiti do pokladnice, ješto mzda krve jest. 7. Vešedše pak v radu koupili za ně pole hrnčířovo ku pohřebu poutníků; 8. protož nazváno jest pole to hakeldama, to jest pole krve, až do dneška. 9. Tehdy se naplnilo, což povědíno jest skrze Jeremiáše proroka řkoucího: A vzali třicet stříbrných, cenu proceněnce, jejžto procenili mnozí ze synův Israelských, 10. a dali je za pole hrnčířovo, jakož ustanovil Pán.

Velerada sešla se, když se rozednívalo, a v potaz od ní brány jsou některé věci. Trest smrti sice nade Kristem vynesen byl, avšak nezávisela věc toliko od velerady, nébrž hlavitě ode vladaře Římského, zda totiž úsudku jejich potvrdí; nebo od nějaké doby, jak již výše zmíněno, od Římanů,

jenž zemí júdskou vládli a v provincii Římskou ji proměnili (Jo. 18, 31.), vzato bylo Židům právo hrdelné, aniž Židé koho bez potvrzení vlády Římské k smrti odsouditi mohli. Vláda pak Římská měla v Palestýně vladaře, jenž důchody obstarával a nad životem a smrtí rozsuzoval, ač ve mnohých věcech pod praesidem Syrským stoje. Tudy Židé záhy z rána Krista ku Pilátu vedli, aby jim nálezu jejich potvrdil; nebo ačkoli Pilát jak jiní vladaři v Césarée sídlil, na svátky vezdy do Jerusaléma se silnou posádkou se přestěhoval, aby všelikým, jenž by povstati mohli, brojům přítrž učinil. Tak Kristus Pán, jak sám byl předpověděl 20, 19., byl v ruce pohanů vydán, svázán byv znovu, an Jej za výslechu bez pochyby rozvázali. Pilát byl od léta dvanáctého p. Kr., kdež prokurátorové do Palestýny se posílali, pátým vladařem takovým a po deset let téměř až do léta smrti Tiberia císaře úřad ten zastával, kdež pro opětnou žalobu Židův od praesida Syrského Vitellia složen a do Říma k odpovídání poslán byl.

Radili se vekněži k ránu společně se starostami lidu, co a jak by na Krista před Pilátem žalovali, aby na jisto při svou provedli; věděliť, že Pilát není právě příznivcem jejich a že před pohanem název *Syn Boží* nemůže té váhy míti, kterou v očích Israelitů má. A tudy museli více důvodů sobě uspořádati, aby, kdyby jedni od Piláta se nepřipustili, druzí tím rázněji při jejich dokonali. Jestli mezi prvním rady braním o smrti Ježíšově 26, 66. a tímto druhým potazem naším se byli rozešli a opět nyní k ránu k novému nalézání se shromáždili, aneb-li ani se nebyli rozešli, o tom mezi vykladači nesnáze trvá. Pán asi o jedenácté hodině v noci na horu Olivetskou přibyl, asi o dvou po půlnoci jat a do města veden; dvojí výslech u Anáše a Kaifáše drahnou dobu trval, a než se byli uradili, bez mála již svitalo. Bylo sice zapovědíno v noci soud smrti vynésti a tudy se domnívají vykladači příčinu míti k té podmínce, že velerada se rozešedši k ránu se opět sešla, aby řádně soud smrti vynesla. Leč poněvadž věc přese všecky námitky jistá jest, že Římané Židům právomocenství nad životem odňali, tudy veškeren ten důvod základu nemá. Avšak přece přijmeme-li, že Jidáš ještě před vynesením od Piláta soudu nad Ježíšem peníze velekněžím ve chrámě vrátil, zdá se jednak, že ta druhá rada k ránu nebyla držána v domě Kaifášově, nébrž v budovách chrámu, kdež obyčejné soudy se držívaly; byla tedy nová rada, hledíme-li k místu a k soudnici, jenž nyní jiná byla. Přece ale podobá se, že velekněži nebyli se rozešli, nébrž toliko k ránu, aby blíže Piláta byli, poradu svou do staveb kolem chrámu přeložili.

Zatím Jidáš vida Ježíše jata býti, rozkál se a peníze velekněžím vrátil. Nyní teprv po vykonaném zloskutku poznal nešlechetnost zrády svojí. Chtěli někteří vykladači tomu, jak již výše praveno, že Jidáš domněl se, že Kristus vrahům z rukou vynikne a že přese všeliké odporování nepřátel svojich říši zarazí; snad prý také zrádou svou Pána k založení oné říše přinutiti myslil. Avšak to ješitně se praví, an ovšem Jidáš smrt Páně obmýšleti a po drahný čas ji nastrájeti, a nyní po spáchaném zločinu přece poděsen a k zoufání přiveden býti mohl. Taká zajisté jest obmyslnost zlovraha ďábla, že přede zločinem skutek ztenčuje a balatkou býti představuje, po zločinu ale skutek náramně zveličuje a nerozhřešitedlným býti klade. Hrů a zmocnila se nešťastného a bezblahého učeníka zrádce, a lítostí jat, tudyž hleděl bez mála úsudek smrti předejíti. Té nedrahné použil tu chvíle, jenž prošla mezi návěštím Pilátovi daným a mezi skutečným Krista Pána ku Pilátovi odvedením a odebral se do chrámu či raději do soudnice či do soudného sálu při chrámu, aby usmyslením svým i Kristovy nepřátely na jiné myšlénky přivedl. Také možná, že se velekněžstvo a vysoká rada rozdělili, a část v pokojích chrámu za jakýmkoli úkolem ostala, a část ku Pilátovi se odebrala a tudy Jidáš před částkou onou, jenž v obytech při chrámu zůstala, penězi oněmi krvútnými pohodil.

Žel Jidášův byl nedožel; želel hříchů a bolest cítil, ale nadějí, jenž má býti se želem spojena, opomítal; hořkosti želu a skrouchy se mu dostalo, ale sladkosti naděje neblažec a nebožec okusiti se zpěčoval. Takto se u Jidáše, an satan po pravici jeho stál Ž. 108, 6., pohroma, kterou Pánu svému chystal, celá na hlavu jeho vlastní shrnula. Zrádce Páně stal se soudcem a vykonatelem viny svojí, milosrdenství Božího, živlu toho pro lidstvo jediného, vzdav se, tak smrtí svou mnohem více Pána uraziv, než to byl zrádou svojí učinil. Židův a jmenovitě údův velerady skroucha jeho zhola nepohnula. Když byl v zoufanlivosti své pravil: *Zhřešil jsem zradě krev nevinnou*, nepůsobil ten neblahý stav jeho ani nejméně na ty zapřísáhlé nepřátely Páně. *Což nám do toho?* Což do tvého hříchu? *Ty sám viz*, jak svědomí své uchlácholiti, kletbu zákona od sebe

odvrátiti, vinu svou napraviti můžeš. Ano i když povrhnuv ty, na něž se dříve ulakoměl, peníze odešel, tu netoliko svou k němu necitnost, nébrž i potupu, neváženi a pohrdání na jevo dali. Nedopustili totiž, aby ty peníze do chrámové korbóny či do chrámového pokladu přijaty byly, poněvadž jsou *cena krve* t. j. cena za krev, cena za vydání na smrt dobytá. Peníze ale nespravedlivě nabyté, mzda nepočestně došlá podle Deut. 23, 18. k svatyni přijaty býti nesměly. V tom sice nechybili, avšak v tom se prohřešíce, že neotázali se samých sebe, kdo k vině té krvavé první příčinu zavdal; a tak větší úctu ku pokladu než k Bohu projevili. Avšak peníze ty již přece tuto se nalezaly. I hodlajíce k něčemu je obrátiti, koupili pole na pohřebování cizých chudých Israelitů, jenž za pouti své v Jerusalémě umřeli, hrobu sobě pro chudobu zaopatřiti nemohouce. Ovšem po svátcích teprv koupili pole to, nyní docela usmrcením Krista zajati jsouce; svatý Matouš ale již nějakým předejmem o tom mluví, an se mu to právě příhodno býti zdálo. Pole to nazváno *pole krve*, pole mzdou krve koupené, aneb *pole hrnčířovo*, poněvadž od hrnčíře koupeno bylo, kterýž je bezmála prodal za levný peníz, anoť se mu již pro vytěžování jílu k hrnčířským pracem nehodilo. Leží pole to jižně od hory Sionské nad údolím hinomským a patří nyní Armenům v Jerusalémě usedlým.

Zdálo se to náhodou býti, avšak nebyla to náhoda, nébrž tím naplnilo se proroctví Starého Zákona. Ale jaké to proroctví? Ptáme-li se textu sv. Matouše, tedy vzato jest proroctví to z Jeremiáše proroka; nahlédneme-li sami, shledáváme je vzato býti z proroka Zachariáše 11, 13. 14. Aby tuto nesrovnalost uklidili, na mnohé domněnky se vykladači vydali. Některým vidělo se, že vzata slova ze ztraceného díla nějakého téhož proroka Jeremije; aneb z apokryfického nějakého proroku dotčenému připisovaného spisu, což se nejvíce líbí Bispingovi. Jiní pravili býti vzata slova ta z ústného podání od Jeremije pošlého; jiní, že proroctví to ze dvou vzato proroků a že pro krátkost toliko jeden se jmenuje. Jsou také, jenž dějí, že slovo *Jeremiáše* zhola do textu nepatří a že bylo od některého písaře, jemuž na mysli tanula místa Jer. 18, 1. 3. 19, 1. 2. neprávě připsáno. Jsou mezi katolíky a sice nábožnými a dobrými katolíky ještě jiní, jenž za to mají, že omyl ten od samého sv. Matouše pochodí, poněvadž ve všech rukopisech a překladech se slovo *Jeremije* čte, aniž pak prý to vadí, ana inspirace k tak malicherným věcem se nepotahuje; tak Augustin, na nějžto se Thomas Aq. odvolává a Jeronym, kterým náhled ten docela nezávadným býti se vidí, ač také jiné domněnky uvodí, jichž následovati tuto možno. Jakkoli jest, toli jisto, že se slova ta Zach. 11, 12. čtou, ale že sv. Matouš je toliko v paměti citoval a dle smyslu jenom, slov docela týchže se nedržev. Prorok Zachariáš na dotč. m. parabolu přednáší. Ustanoven byv od Boha za pastýře ovcí, učinil sobě dvě hole a pásl ovce; brzo se mu ale ovce pro nepoddanost omrzely a rozlámal hůl jednu, již více pastýřem jejich býti nehodlaje. Avšak měl ještě jednu hůl a stál s ovcemi ještě ve spojitosti; otázal se tedy, zdali chtějí, aby opět je pásl čili nic? Ovce jemu odvážily mzdu třicet peněz a tím se ho docela odřekly. Odešel tedy a dle rozkazu Hospodinova pohodil peníze ty ve chrámě k hrnčířovi a zlomil prut druhý, načež veškero spojení s ovcemi, t. j. s lidem israelským přeříznuto jest. Parabola ta se na Kristu naplnila; první prut zlomen, když plakal Pán nad Jerusalémem, Jerusalém nechtěl pode křídla Páně se shromážditi, a tudy Pán pravil: *Neuzříte mne*, až díte: Požehnaný ve jménu Páně, výše 23, 37. 38. Ještě ale byla hůl druhá, a ovšem měli Židé se podrobiti jí, aby spásy došli. Ale ti zaplatili třicet stříbrných, aby se pastýře Krista docela sprostili. Ale i v tom se proroctví vyplnilo, že peníze ty ve styčnost s hrnčířem přišly, an za ně hrnčířovo pole koupeno. Slova prorokova cituje Matouš, jak jsme pravili, z paměti, a ovšem není divu, že poněkud ode slov St. Z. odstupuje.

O smrti Jidášově dokládá sv. Lukáš Act. 1, 18., že když se bez mála pověšené tělo utrhlo a nehorázně spadlo, jakoukoli příhodou se rozpuklo a střeva jeho se vykydla. Místo: *jehož cenili* někteří *ze synů Israelských* kladou jiní: *jejžto jsou za cenu koupili* od jednoho ze synův Israelských; praví, že plurál *synův* jest plurál kategorie a že jedin Jidáš se tu slyšeti má. Ale výklad námi výše uvedený místnější jest. Ostatně, vece sv. Maxim Turinský, shodně s účelem Kristovým za stříbrné ony koupeno pole pro příchozí, aby krev Kristova netoliko hříšným spásu, nébrž i pocestným odpočinutí poskytovala, a aby Kristus netoliko živé krví svou vykupoval, nébrž i mrtvé jměním svým přijímal.

Dopověděv svatý Matouš o smrti Jidášově, vracuje se k opovídání o dalším utrpení Páně.

11. Ježíš pak stál před vladařem. I otázal se Ho vladař řka: Ty-li jsi králem židovským? Řekl jemu Ježíš: Ty pravíš. 12. A když žalovali na Něho velekněži a starostové, nic neodpověděl. 13. Tehdy vece Jemu Pilát: Neslyšíš-li, jak veliké věci proti tobě svědčí? 14. A neodpověděl jemu na žádné slovo, tak že se divil vladař velice. 15. Na den pak slavný měl vladař obyčej lidu propouštěti jednoho vězně, jejžby chtěli. 16. Měl pak tehdá vězně znamenitého, kterýž sloul Barabáš. 17. Když se tedy sešli oni, řekl Pilát: Kterého chcete, abych propustil vám, Barabáše-li čili Ježíše, jenž slove Kristus? 18. Nebo věděl, že ze závisti vydali Jej. 19. A když seděl na soudné stolici, poslala k němu žena jeho řkouci: Nic neměj se spravedlivým oním, nebo jsem mnoho trpěla dnes ve snách pro Něho. 20. Velekněži ale a starostové namluvili lid, aby žádali Barabáše, Ježíše pak aby zahubili. 21. Odpověděv pak vladař vece jim: Kterého chcete, aby vám byl ze dvou propuštěn? Oni ale řekli: Barabáše. 22. Dí jim Pilát: Což tedy učiním s Ježíšem, jenž sluje Kristus? 23. Řkou všickni: Ukřižován buď. Dí jim vladař: Což pak zlého učinil? Oni pak více křičeli, řkouce: Ukřižován buď. 24. Vida pak Pilát, že nic neprospívá, nébrž že více se rozbroj stává, vzav vodu umyl ruce před lidem, řka: Nevinen jsem já krví spravedlivého toho; vy vizte. 25. A odpověděv všecken lid řekl: Krev jeho na nás a na syny naše. 26. Tehdy propustil jim Barabáše, Ježíše ale ubičovav vydal jim, aby ukřižován byl.

Matouš nedotýká všechněch věcí, jenž se staly, nébrž vybírá okolnosti ty ponejvíce, z nichž nevina Páně vysvítala. Soud měl v praetoriu, ve vladárně či v domě vladařově vykonávati se, kamž také Kristus dle Jo. 18, 28. uveden byl. Ale poněvadž Židé zdráhali se do paláců pohanského vejíti, aby se neposkvrnili a tudy od jedění paschy t. j. chagigy (jak jsme o tom výše mluvili) zdržovati se nemuseli, tudy Pilát vyšel ven a soud předsevzal pod širým nebem, na plase Gabatě, soudnou stolici tu sobě ustrojiti poručiv. Žalobníci byli velekněži a velerada, nebo úsudek dříve pronesený od Židův byl neplaten a pře *celá se tu proti* Pánu *vésti* musela, aniž toliko snad o jediné potvrzení úsudku již vydaného se jednalo. Žalobníci při svou prudce vedli, na to všelijak usilujíce, aby co nejspíše Krista odklidili. Netak Pilát, který veškeren řád soudný zachovávaje otázal se jich: *jakou žalobu máte proti člověku tomu?* Otázka ta Židy překvapila a urazila, an se jim z ní vysvítati zdálo, že Pilát již napřed Krista za nevinného pokládá. Tudy pravili ku Pilátovi Jo. 18, 30.: *Kdyby tento nebyl zločinec, nevydali bychom Ho tobě.* A tu, jak Luk. 23, 2. vece, počali žaloby své předkládati. Hlavitá část žaloby jejich byla, že se králem býti praví. Ale Pilát málo dbal na to, jak se mu jistě zdálo, nepravé a z nedorozumění nějakého povstalé narčení. Tudy jim pravil (Jo. 18, 31.): *Vezměte Jej a podle zákona svého Jej suďte.* Ale Židé nechtěli souditi, nébrž odsouditi a sice k smrti odsouditi Pána a to k smrti kříže pro potupení Páně, což jen od Římanů obdržeti mohl. I pravili: *Nám nelze nikoho usmrtiti.* Což, jak týž Jan na d. m. přidává, dálo se, aby se naplnila předpověď Páně (výše 20, 18.), že ukřižován bude; u Židů zajisté ukřižování nebylo v obyčeji, leč toliko u Římanů.

Na to Pilát odešel do paláců a Krista Pána tam k soukromému výslechu povolal, an Židé vně ostali. Tu postavil Pánu otázku: *Jsi-li král Židovský*, jak Matouš shodně s Janem klade, ač okolností jiných mlčením pomíjeje. Odpověděl Pán ještě po některé otázce u sv. Jana 18, 34. položené: *Ty pravíš*, to jest já ovšem jsem; ale království moje není z tohoto světa, *nébrž vyšel jsem, abych pravdě svědectví vydal.* K tomu Páně osvědčení se táhne sv. Pavel 1. Tim. 6, 13. 14, an dí, že Kristus vydal svědectví pod Pontským Pilátem.

Na to vyšel Pilát s Ježíšem k Židům a pravil k nim: *Já žádné viny na něm nenalezám.* Ale velekněži s tím zhola nespokojovali se, nébrž všelijak nastoupali na to, aby Kristus k smrti odsouzen byl. A aby se jim věc ta spíše podařila, hleděli žalobě své dáti podobu politickou pravíce, Luk. 23, 5. n., *že lid bouří a brojí počna od Galiléy až do Jerusaléma.* Avšak Pilát tomu nepřikládal mnoho víry, věda, že z pouhé závisti Jej obžalovali. Slyše, že Kristus z Galiléy

jest, poslal Ho k Heródovi Antipovi, jemuž Galiléa podrobena byla a jenž právě tu v Jerusalémě se nalezal. Ten Krista s velikou radostí uvítal, domněje se, že nějaký div od Něho uzří; leč když Pán ani ho odpovědi hodna býti neuznal, Heródes Krista opět nazpět poslal ku Pilátovi. Ježíš tam i tu ke všem těm křivým žalobám mlčel, kteréž nyní s tím větší zuřivostí nepřátelé Jeho předkládali, tak že Pilát pravil k Ježíšovi: *Neslyšíš-li, jak hrozné věci proti Tobě přednášejí?* Ale *Kristus mlčel, tak že Pilát se velice divil.* Mlčel, poněvadž věci proti Němu vynášeli, jejichž nepravost a křivost na bíledni byla; mlčel, poněvadž veškero odpovídání věděl zbytečno a neprospěšno býti, an Židé by nijak nebyli od svého ustoupili. A tak opět naplnil, co Jes. 53, 7. o Něm pravil, že jako *beránek neotevře úst svých.*

Nebylo tedy žádných důkazů a průkazů proti Kristovi a měl Pilát ovšem Pána pro ten nedostatek propustiti. Ale Pilát neměl k tomu zmužilosti a odhodlanosti, věda, že Židé Krista zvláště z náboženských příčin obžalovali a že v těch příčinách velmi zaryti, tvrdošíjni a popudlivi jsou. I chtěl té při dáti jiný obrat, jímž doufal i sám z nesnází vyniknouti i Krista spolu z rukou zapřisáhlých vrahů vysvoboditi. Na svátky paschálné vezdy jeden vězen se propouštíval. Dálo se to na památku, jak se mnozí domnívají, toho, že druhdy Israelité z poddanosti egyptské od Boha propuštěni byli. Jiní poukazují na obyčeje náboženské pohanův ku př. na svátky dionysie a na lektisternie čili stlání podušek, t. j. slavné hostiny v chrámech odbývané při událostech obzvláště radostných, na nichž na znamení, že všeliké nepřátelství odbyto a vybyto jest, se zločinci ne velmi zločinní propouštívali. I dostal prý se obvyk ten k Israelitům skrze Římany, jenž pro zavděčení se Židům a pro shodu hlavitou jejich slavností obyčej ten na přesnice vykonávali. Použil Pilát příznivé té okolnosti, aby Krista z rukou Židův vysvobodil; doufal ne neprávě, jak se mu vidělo, že lid docela jinak o Kristu souditi bude, obzvláště pak, když se mu propůjčí té svobody voliti buď Krista buď Barabáše, jenž pro zbojnictví nedávno zašlé v nedobré pověsti se nacházel. Tanulo mu bez mála také na mysli, že byť také lid proti Kristovi se spikl, že potom sám bezpečněji aspoň Krista odsouditi může. Barabáše staví po boku Kristovi, aby tím větší byl rozdíl, a rozdíl ten tím spíše spatřoval se; snad také již jiného neodsouzence nebylo. Byli s Kristem ukřižováni dva zločincové, a ti tehdá, když se voliti měl propouštívanec, odsouzeni byli a tedy milosti té účastnými se státi nemohli. Vložil tudy na lid shromážděný otázku: *Koho chcete, abych vám propustil, Barabáše čili Ježíše, jenž Kristus sluje?* Slova poslední jenž *slove Kristus* přidal, poněvadž je často slyšel, ač dovahu a dosahu jejich neznal a poněvadž na nich stežejná žaloba spoléhala; možná též, že ironicky toliko slova *Kristus* užil, jak později ne bez ironie Židům pravil: *Krále vašeho ukřižovati mám?* Dobře věděl, že *pouhá závist*, za kterouž Kristu Pánu onu velikou u lidu slávu záviděli, přední náčelníky Židů k žalobě proti Kristovi zavedla.

Nyní přišla doba pro Piláta, kde jistý nález vynésti měl o při od Židů proti Kristu zavedené; ale on chtěje Krista zachovati, všelijak otálel a soud vydati váhal; očekával, jak lid se v tom zachová. A tu, když na soudné sedě stolici očekával odpovědi od lidu, poslala manželka jeho k němu s podivným nad míru návěštím, že ve snách *mnoho trpěla* t. j. že sny měla o Kristu, jenž ji velmi nepokojují a velikou jí úzkost působí. Co snila, ovšem nikdo nepovídá, ale domněti se lze jest, že takové sny měla, z nichžto nevina Kristova se zračitě vyskýtala a snad také zlo z odsouzení Krista na národ Židovský a na samého Piláta přijíti mající se jí opovídalo. Ze samé přirozené příčiny, jak tam onen sen Kalpurnie manželky Césarovy, sen tento sotva povstal; nebo ač snad žena ta Pilátova proselytkou byla, ač ovšem o Kristovi mnoho byla slyšela, přece zajetí Páně, odsouzení Jeho od velerady Židovské a Jeho před tribunal římský postavení tak neočekávaně, kvapně a náhle se dály, že manželka Pilátova přirozeným docela a jedině spůsobem v těch snách přeúzkostných se ocitnouti nemohla. Aniž také zlým duchem snové ti ustrojeni, aby snad vykoupení lidské překaženo bylo, jak se některým vykladačům zazdálo. Svatí otcové sen ten za Bohem daný sen kladli, a poznávali v něm podivny býti stezky Páně, že Bůh ženu nastrájel, aby o nevině Krista Pána svědectví vydala. Proti lidským, marným, ješitným, lichým, křivým a nepravým svědectvím osvědčení s nebe pošlé se staví, a svědectví to nadpřirozené se svěřuje ženě neisraelské, anť Israel tehdá božských zjevení se byl neschopným učinil. Žena ta Pilátova sloula podle pozdější legendy Klaudia Prokula a byla prý proselytkou, ano i mezi světice se klade od menologií řeckých. Možno ano i podobno, že se na víru v Pána obrátila; ale evangelium Ni-

kodémovo, jenž asi ze třináctého století teprv pochází, první jest pramen, v němž o věci té se mluví a tedy ji ovšem o své váze nechati musíme. Ostatně dříve sice u Římanů vladařům v přespolních provinciích nedovolovalo se manželky své sebou bráti; avšak od časů Augustových manželky s vladaři přebývati mohly. Tacit. ann. sl. 3, 33. Pilát uslyšev o snách manželky své a o tom napomínání jejím, aby křivdy Ježíšovi nijak nečinil, hleděl tím více Ježíše oprostiti. I žádal, aby již lid rozhodlal se, kterého by jim propustiti měl, nemysle jinak, než že jistě o propuštění Ježíše jednosvorně žádati budou. Ale jinak lid vrátký, nestálý, klátivý, viklavý sobě počínal, než se Pilát domněl. Davše se totiž namluviti od velerady, od velekněžů a starost, ozvali se k otázce Pilátově, koho by jim propustiti měl: *Barabáše.* Tudy jim potom Act. 3, 14. vytýká sv. Petr: *Vy jste se svatého a spravedlivého zapřeli a žádali jste o muže vražedníka, aby vám darován byl.* Tak zaslepený lid místo spasitele vyvoluje zbojníka (Mark. 15, 7. Luk. 23, 19.), vražedníka místo obživitele, a jak někteří jméno Barabovo vykládají, místo syna Božího vyvolili syna otce jejich t. j. syna ďáblova Jo. 8, 44. To překvapilo Piláta; mohl ovšem i nyní Krista propustiti a měl to učiniti, poněvadž sám pravil, že viny na Něm nenalezá a že nic zlého nezavinil. Ale neučinil toho ve své rozpačitosti, nestálosti a vrtkavosti; rád by Krista osvobodil, ale nerad by Židy urazil, zvláště an otázka náboženská jest, ve kterých otázkách Židy jak praveno nad míru choulostivy býti poznal. Volali oni: *My máme zákon a podle zákona má umříti, poněvadž se synem Božím činil* Jo. 19, 7. a opět Jo. 19, 13. pravili: *Jestliže toho propustíš, nejsi přítelem císařovým, nebo kdo se králem činí, protiví se císaři.* I klade nyní v nesnázi otázky lidu k rozsouzení, o nichž jemu samému rozsouditi bylo. A lid vida nesnáz jeho a jeho povolnost drze a dotíravě dorývá na něho s křikem volaje: *Ukřižován buď!* nejinak než jakoby již konec náboženství jejich se přibližoval, jehož všelijak prosti a prázni býti musejí. Pilát byl v nenávisti u Židův a snad i ta jeho k Ježíšovi náklonnost byla zbraní v rukou velekněžů, že lid proti Pánu tím snadněji namluvili.

Vida nyní Pilát, že nic neprospěje a že rozbroj se zmáhá, myslel z nesnáze se vytáhnouti symbolickým činem, jehož význam jak vůbec dostupen, tak ozvláště mezi Židy obyčejen a znám byl. Bylo v zákoně Deut. 21, 6. přikázáno, aby starostové jménem obce, kdež mrtvola nalezena byla, nad zabitou jalovicí ruce umyli na důkaz, že nevinni jsou smrti člověka, jehož mrtvola nalezena byla. Žalm 25, 6. chová slova, jenž denně při mši svaté přicházejí: *Umyji ruce mezi nevinnými.* Ale netoliko u Židů, nébrž i u pohanů, Řekův, Římanův a jiných národů ten obřad umývání v obyčeji býval s tím rozdílem, že Židé za symbolický čin jej považovali, pohané ale za pověrou svojí činu tomu očistivou moc skutečnou připisovali. Tudy Ovid. Fast. 2, 45. pěje: *O příliš snadní, jenž domníváte se, hrozné vraždy zločin říčnou smýti že dá se vodou.* Aenéas u Virgil. Aen. II. 718 vece, že *z boje vystoupiv krvavého a z vraždy nedávné* nesmí se dotéci svátostí dědičných a Penátů, dokud se živým zase proudem nesmyje. U Piláta pohana nebylo to rukou umývání pouhé toliko znamení, nébrž domněl se, že umýváním tím viny sprošťuje se, osud sobě zase usmiřuje a všeliké zlo, jež manželka jeho ve snách oněch podivných viděla, od sebe odvrátí. Ale darmo on *příliš snadným* se prokazoval. Neodvrátil viny a odpovědnosti od sebe. Tudy sv. Augustin (serm. 118. d. tp.) dí: *Ačkoli Pilát umyl ruce, zločinu svého neodmyl, ačkoli se domněl setříti krev spravedlivého s údův svých, přece mysl jeho krví tou potřísněna zůstala.* Byl soudcem, měl spravedlivě souditi; aniž říci dá se, že to pro něho těžko bylo, poněvadž o věcech náboženských souditi věc choulostiva byla. Nebo vladařem byl a měl moc nad životem a smrtí, a jsa o nevině Kristově přesvědčen, měl všelijak a všelikým během smrt Krista Pána zameziti. Tím bázlivým a hříšným shovíváním netoliko přišel o všechnu zásluhu, jíž sobě dobyl Krista Pána oprostiti hledě, nébrž odpovědnost jeho tím větší byla, čím jasněji nevinnost Páně nahlídal. *Krev Jeho na nás a na potomky naše,* volali naň Židé. Tím ovšem oni hroznou kletbu na sebe uvalili, ale viny s hlavy Pilátovy nesejmuli. *Krev Jeho na nás* pravili; krev tu co osoba se oživuje a co nepřítel a vrah mstivý představuje, kterýž neustoupá, až pomstu vyvede. Naráží se tím na obyčej u Židů, podle něhož soudcové odsouzencovi ruce na hlavu kladli řkouce: *Krev ta buď na hlavu tvou.* A stalo se jim podle této žádosti jejich. Druhdy byvše národem požehnaným Zach. 8, 13. nyní zlořečení, jež na hlavu svou svolali, nesou Dan. 9, 27. jsouce bezbytni a v plahočení vydáni a všemu světu nenávistni, a v zaslepenosti dotud trvajíce; ty pak, jenž slova ta vyřekli, největším dílem zkáza města Jerusaléma přikvačila. Aniž Pilát ne-

ušel pomsty Boží, byl zajisté později přinucen do vyhnanství do Gallie se odebrati, kdež sám pozoufav sobě život odňal.

Tentokráte, abychom opět se k Matouši vrátili, Pilát Barabu Židům propustil, Ježíše ale *jim k ubičování vydal.* Bičování byl trest pro otroky určený; člověk svobodný nesměl u Římanů nikdy bičován býti, tudy také sv. Pavel Act. 16, 37. těžce domlouvá těm, jenž Jej byli zbičovali. O tomto ale bičování nemalá otázka zabíhá, jaké to bylo. Trojí bičování totiž rozeznati přijde, prohlédáme-li ku příčinám jeho. Bičování jedno dálo se za trest a výstrahu, a bičovanec trest vystáv propuštěn býval. Druhé bičování bylo otazné a užívalo se ho co mučidla k vyzvědění pravdy; třetí bylo spojeno s ukřižováním a po každé před ukřižováním předcházelo. V tom se větší díl shoduje, že bičování Páně nebylo bičování předchozí před ukřižováním, poněvadž všickni evangelisté je mnohem dříve kladou. Tudy sv. Matouš nedí: vydal Ježíše, aby Ho *bičovali a ukřižovali*, nébrž vece: *bičoval Ho a vydal Ho, aby Jej ukřižovali*, čímž obojí úkon od sebe různí a co zvláštní vystavuje. Aniž také to druhé otazné bičování, jenž nejkrutější bývalo, se tu rozuměti může. Pilát chtěl všelijak Krista ušetřiti a vyšetřování a vyhledávání pravdy nebylo tu zhola třeba, ana pravda jako i lež na bíledni byly. Tudy nejlépe se přirážíme k domněnce, že bičování to bylo bičováním za trest a výstrahu udíleným, po jehož podstoupení propust následoval. Pilát ho užil, aby Pána dalšího mučení zbavil. Propustiv Barabáše, ale Ježíše přes veškero nepřátel pokřikování přece kříže oprostiti hodlaje, dal Ho bičovati. Židé to drželi za obyčejné před ukřižováním předběžné bičování, ale Pilát chtěl tím jenom útrpnost lidu vzbuditi, aby vidouce Jej tak ztrápeného, umrskaného a krví olitého od dalšího ku kříži nastupování odstoupili. Tudy jim Krista vyvedl a pravil: *Aj člověk*, všelijak je pohnouti se snaže. Když ale viděl, že veškero usilování jeho na marno splývá, tedy Pána jim k ukřižování vydal; bičování ale bylo již předešlo a tudy nyní již předsevzato býti nemuselo. Ostatně bičování dálo se pod širým nebem a bylo přeukrutno, ješto bičiska byla řemenová, jenž se v proužky a háčky z olova aneb z jiného kovu končila a jimiž tělo nemilosrdně zdrásáno bylo. Hlava tomu, jenž bičován byl, zakryta, ruce svázány a záda odhrnuta a odhalena, a trestanec přeukrutně zohaven a tlučen býval. To jest, co o Pánu předpovědíno Ž. 21, 18. *Sečetli veškery kosti moje.* Ž. 128, 3. *Na hřbetě mém orali oráči a dlouhé brázdy dělali.* Podle podání Pán k sloupu byl přivázán, kterýžto sloup již za věku Jeronymova v Římě se ukazoval a posaváde se ukazuje ve chrámě svaté Praxedy; jest nevysok a tudy za to mají, že necelým jest. Na bičování nastalo posmívání, o němž Matouš dále vece.

27. Tehdy vojáci vladařovi vzavše Ježíše do vladárny shromáždili k Němu celou tlupu. 28. A svlékše Ho pláštěm šarlatovým přioděli Ho 29. a spletše korunu z trní vložili na hlavu Jeho a tresť v pravici Jeho. A poklekše před Ním posmívali se Jemu řkouce: Zdráv, králi Židovský! 30. A plinuvše na Něho vzali tresť a bili hlavu jeho. 31. A naposmívavše se Jemu svlékli s Něho plášť a oblékli Jej v roucha Jeho a vedli Ho, aby Jej ukřižovali.

Vykonávání trestu na odsouzencích liktorové sobě svěřeno mívali; ale Pilát nejsa prokonsulem liktorů k službě neměl a tudy trest od vojáků vykonávati dával. Bičování také od vojáků se dálo, a po tom bičování vojáci povolali ku Kristovi celou rotu, celou zběř či tlupu t. j. veliký zástup vojáků; nebo slovo *speira*, jehož Matouš užívá a latiník *kohorta* slovem oddává, béře se tu jenom podle obyčeje lidu v nepřísném významu; sic jinak kohorta ze šesti set pěšáků sestávala. Uvedli Krista do vladárny či do praetoria, kdež byl dříve palác Heródův, aby ho tam ostříhali, dokud soud nebude se vykonávati. Tenkráte rota vojenská posměchy, šutky a šašky s Pánem slávy sobě dělati počala. Svlekli Ho z oděvu Jeho a oblekli Ho v plášť šarlatový, jejž vojáci netoliko sprostí, nébrž také důstojníci nosili. Byl plášť ten z vlny a obyčejně, jak tuto, červený, šarlatový či purpurový býval, což se těm posměvačům velmi hodilo, poněvadž také králové se purpurou přiodívali; plášť ten bez mála po kolena dosahoval, a sponkou na pravém rameně se udržoval. To svlékání z vlastních šatů a oblékání v plášť patřilo ku posměchu, jejž s Kristem si dovoliti obmýšleli. Avšak také bolesti Pánu činilo, an záda Jeho rozedřena byla. Pro rozmnožení obojího, bolesti i potupy, upletli korunu z trní a vstavili Mu na hlavu. Jaký druh trní a hlohu to byl, nedá se dokonce určiti, ješto Hebréové dvacatero téměř ve své zemi trnovitých rostlin rozeznávali; tudy těžko rozsouditi, byl-li to cicimek, jak oby-

čejně se za to má, neb řešetlák aneb jiný bodlák trnovitý. Poukazují otcové na to, že jak trním zlořečení lidstva začalo, Gen. 3, 18., tak trním přestalo a Kristus byl lilije mezi trním Cant. 2, 2. Podobně tresť ona jaká byla, v tom se vykladatelé rozcházejí, aniž na tom mnoho záleží; sloužiti měla za berlu a sloužila skutečně za potupu Kristovi, že králem se býti pravil. Ale na potupě nepřestávali; vzavše tresť bili Pána do hlavy a do tváře. A to všecko Pán trpělivě snášel, ač zdálo se, že veškero peklo se proti Němu spiklo. Netoliko velekněži, fariseové a zákoníci, netoliko Židé, jenž tajné a skryté záští proti Kristu chovali, nébrž pohané, cizinci, vojáci hru svou s Pánem provodí a k nesmírným bolestem nesmírnou potupu Jemu přičiňují. Avšak i v tom ruka Páně býti shledala se; biřicové ti proroctví o potupách Kristových Jes. 53. Žalm. 21. vyplnili a spolu Krista králem býti projevili.

Nemenší hana se dála Kristu Pánu u Heróda Antipy, kdež Ho v šat bílý oblekli co kandidáta a čekance královského důstojenství Luk. 23, 11., z čehož bez mála vojíni římští smělosti k potupnému s Pánem nakládání sobě vzali. Byl ale Pán trním ověnčen, aby trn a osten smrti otupil a polámal; v červeném plášti krvavá ukrutnost pohanstva, ve tresti nevěra Židovstva, v koruně trnové pýcha naše a naše rozkošnictví se spatřuje a za všecko to Pán odčiňuje. Svlečen byl, aby odčinil, co lidé nádherou v šatstvu hřeší a co nestydatostmi se proviňují. Potupa jeho odňala naši potupu, pouty jeho naše pouta rozevřena a v koruně jeho trnové jsme došli koruny slávy věčné, vece Jeronym. Tudy Bohumír z Bouillonu byv ustanoven králem v Jerusalémě zpěčoval se nésti korunu královskou tam, kde Pán potupou ověnčen byl.

Po tomto pohanění a jiném ještě, o němž Jan praví, opětném Krista Pána od Piláta v potaz brání Jo. 19, 6. nn. již Pána odstrojivše z potupných šatův a vlastní Mu oblekše vedli Ho ihned na ukřižování vně města. Dálo se to *hned*, poněvadž Židé naléhali. Dálo se to *vně města*, poněvadž Num. 15, 35. přikázáno, aby odpraviště vně ležení t. j. nyní vně města se nalezalo a sami Římané také odsouzence svoje za těch dob vně města odpravovali. Z toho sv. Pavel v epišt. k Židům 13, 12. nn. zvláštní vývodek činí, an vece: *Proto Ježíš vně za branou trpěl. Vyjděmež tedy k Němu ze Židovství pohanění Jeho rádi na se berouce.* I sv. Štěpán Act. 7, 57. vně města kamenován byl.

32. Vyjdouce pak nalezli člověka Cyrénského, jménem Šimona, toho přinutili, aby ponesl kříž Jeho. 33. I přišli na místo, kteréž slove Golgata, to jest lebné místo. 34. A dali mu vína píti se žlučí smíšeného; a okusiv nechtěl píti. 35. Ukřižovavše pak Jej rozdělili roucha Jeho los mecíce, aby se naplnilo, což povědíno jest skrze proroka řkoucího: Rozdělili sobě roucha má a o oděv můj metali los. 36. A sedíce ostříhali Ho. 37. A vložili nad hlavu Jeho vinu Jeho napsanou: Toto jest Ježíš, král židovský. 38. Tehdá ukřižováni jsou s Ním dva lotři, jeden na pravici a jeden na levici. 39. Ti pak, kteříž tu chodili, rouhali se Jemu, potřásajíce hlavami svými 40. a říkajíce: Ha, kterýž boříš chrám Boží a ve třech dnech jej opět vzděláváš, pomoziž sám sobě; jsi-li Syn Boží, sstupiž s kříže! 41. Podobně i velekněži posmívajíce se se zákoníky a starostami pravili: 42. Jiným pomohl, sám sobě nemůže pomoci; jestliže král israelský jest, sstupiž nyní s kříže a uvěříme Jemu; 43. doufal v Boha, vysvoboď Ho nyní, chce-li Mu, nebo pravil: Syn Boží jsem. 44. Tolikéž i lotři, jenž ukřižováni byli s Ním, láli Jemu.

Musel Pán sám kříž svůj nésti, jak římským zákonem předepsáno bylo. Ale poněvadž pode břemenem kříže klesal, tudy vojáci brzy po vyjití zmocnili se na cestě člověka jednoho a přinutili ho, že kříž nésti musel. Náhodou on přišel k bráně a bez mála pospíchal; aniž vojáci k tomu jakého práva měli, aby člověka svobodného přinutili k nesení dřeva potupného, zvláště v den ten paschálný, v nějž paschu neb chagigu jísti ovšem hodlal a nesením tím se poskvrnil. Již jméno jeho nám praví, že rodem byl Žid. Svatý Marek jej nazývá otcem Alexandra a Rufa Mr. 16, 21., kterýž poslední Rom. 15, 13. později v Římě bydlel; ač jestli táž jest osoba, což mnozí soudí z toho, že Marek píše pro Římany proto o Rufovi zmínku v evangelium učinil, aby věděli, že právě Šimon ten byl otec Rufův a Alexandrův. Ve skutcích Petrových a Ondřejových (acta ap. ed. Tischdf. p. LX.) nalezáme oba co průvodčí Petrovy v Římě. Ostatně

kdo Šimon byl, byl-li zámožným, či jenom sluhou nějakým, o tom nesnadí se vykladači. Jak praveno, zdá se, že vojáci brzo po nastoupení cesty té bolestné, která od praetoria či od vladárny nastala, Šimona toho Cyrenejského kříž nésti přibezděčili; ovšem pak Pán přece již byl nesl kříž, jak tam Izák Gen. 22, 6. dřeva nesl k oběti, jíž on sám měl býti. A tudy Pán doslovně mohl říci: *Chce-li mne kdo následovati, zapři sebe, vezmi kříž svůj a následuj mne.* Mt. 16, 24.

V tom, jak sv. Ambrož vece, krásný pořádek se spatřuje, že napřed sám znak kříže vztýčil a potom teprv mučeníkům jej vztýčiti kázal. Pán sám nesl kříž napřed co vítězoznak nad satanem; nápotom jej nesl člověk Šimon, aby zřejmo bylo, že Pán neumřel smrtí za sebe, nébrž za člověka.

Cesta bolestná či via dolorosa podle tradice počíná blíž brány štěpánské od rybníka Bethesdy a jde k západu k chrámu sv. hrobu; má 1220 kročejův a jednotlivé stace jsou sloupy aneb aspoň kameny v domech vezděnými označeny; devět těch zastavení se nalezá na cestě bolestné, pět ostatních jest v chrámě svatého hrobu. Kde Šimon převzal kříž, tam jest nejhlubší strana města; odtad jde cesta do kopce a tudy vysílené tělo Páně dále kříž nésti nezdolilo. Ostatně Cyréna jest město v Africe severné a sice v Libyi pentapolitské, od moře jedenáct mil římských vzdálené v krajině příjemné. Kromě tuzemců, Punů a Řeků také Židů tam nemálo bydlelo a měli stejná s jinými obyvateli práva: ale veliký z nich díl zdržoval se tytýž v Jerusalémě, kdež i vlastní synagógu měli.

Na cestě se dálo to, čebo tu pominul Matouš, o čemž ale Lukáš vypravuje 23, 27., že totiž ženy šly za Kristem plačíce a Kristus k nim se obrátiv pravil: *Neplačte nade mnou, nébrž nad sebou a nad potomky svými, nebo přijdou dnové, v nichž lidé pro zoufalost* z náramných trudův a svízelův horám *Přikryjte nás* volati budou. Nebo když se věci ty dějí *na dřevě zeleném*, když já nevinen jsa toli strádám, což teprv se stane *suchému dřevu*, lidem hříšným, jenž ovšem na oheň věčné pokuty se nejvíce hodí. Teď došli již na místo, kteréž slulo Golgotha či místo *lebné* neb *lebové;* překladové čeští kladou *místo popravné* bez mála proto, poněvadž se domněli, že to místo ku popravám sloužilo a odtud také jméno mělo. Avšak na východě nemají popravných míst zvláštních, nébrž místo takové se podle okolností pro jednotlivé případy volí. Tudy raději mělo místo ono jméno své od podoby k lebu; byla to obvýšná, okrouhlá a hlavě podobná avšak lysá skála, jenž dosud se ještě poznati může. Někteří ze starých se domněli, že má jméno od lebky Adamovy, kterýž tuto prý pochován byl, tak že tam vztýčen lékař, kde ležel nemocný a krev Spasitelova na leb Adamovu kapala. Ještě jiní domněli se ač neprávě, že hora lebná tatáž jest s Morií, na níž Izák obětován Gen. 22, 2. Není Golgota tožna s Morií, ale jest jí blízka a leží od ní k západu.

Dříve ale ještě, než Krista ukřižovali, dali Mu píti myrhového vína, čí, jak náš evangelista praví, *vína se žlučí smíšeného.* Slovo *žluč* béře se v širším smyslu a značí všelikou hořkost a trpkost. A tudy mohl sv. Marek jiného slova užiti a říci, že Kristu dáno vína s myrhou smíšeného, kdež myrha tolikéž hořkost značí; nebylo víno to jen s myrhou, nébrž také s jinými látkami hořkými spojeno. Dáváno to víno podle Prov. 31, 6. *že smutným a utrápeným vína dáti potřebí*, aby na bolesti svoje zapomenuli. Myrha jest výprysk stromu balsamu (balsamodendron myrha), jenž v některých nádherných zahradách v Palestýně také se pěstoval (Cant. 4, 14.) a buď zrnatě buď plynutě se prodával. Víno to mělo do sebe moc, že člověka opojilo ano omámilo, ohlušilo a omráčilo, tak že bolesti, které mu nastávaly, méně cítil. Nepodaly Mu vína toho ženy, kteréž Jej následovaly plačíce, nébrž vojáci a biřicové, podle obyčeje všem odpravencům vykonávaného. A takto Žalm 68, 22. tu vyplněn byl, v němž stojí slova: *Dali mi za pokrm žluč a v žízni mé napojili mne octem*, což se o nepřátelích Kristových praví. Pán okusiv nechtěl píti. Marek 15, 13. vece *že nepřijal nápoje*, což není jiné než že nepil, či že nechtěl píti, jak Matouš vece. Okusil, aby se nezdál ze svízelů nějakých se vyzouvati a ukázal, že ovšem se obyčejům také těm podrobuje; nepil ale, poněvadž s plným vědomím a bez nejmenšího omraku trápení podstoupiti volil. Nápoj ten, víno myrhové, rozdílný jest od nápoje octa, kterýž později (níže v 48.) Pánu již na kříži pnějícímu dán byl. Nedopatřením někteří rukopisové řečtí místo vína čtou o c t a na našem také místě, ale svědkové ti malicherni slyšáni býti nezasluhují.

Nyní *ukřižovali Jej*; dali Ho na dva koly spojené ve spůsob písmene T ze dvou dílů složené, z tyče a z příče, *staticulum* a *antenna* latině; přibili Mu ruce i noze hřeby ku kříži a aby lehčeji pníti mohl, dali u prostřed tyče ještě kolík či roubík co sedadlo, aby na něm tělo ukřižované snáze spoléhati mohlo. Tyč do země vhloubena,

příč potom na tyči upevněna byla; na to vojácí Pána provazy do výše vtáhli, Jej pevně uvázali a ruce i nohy hřeby probili. Kříž vysok nebýval. Zazdálo se některým vykladačům, že nohy se nepřibíjely, nébrž jen uvazovaly. Ale jisto, že i nohy zbíjeno. Plaut. Mostell. 2, 1. 13. Dám talent tomu, kdo prvý na kříž vyleze, ale tak, aby přibyty byly dvakrát nohy a dvakrát ruce. Tak Justin Tryf. 97. a kdokoliv o tom mluví. Noha každá různo přibita, *ne* na sobě spod noha přes nohu, nébrž různo každá.

Když v těch strastech a nesmírných bolestech Pán se nalezal, vojíni málo co dbajíce dělili se o šaty Jeho. Byl největší svátek židovský, Pán měl oděv svátečný; rozdělili tudy roucha mezi sebou, kteráž, ač Pán všady chudobu pronášel, jistě slušna byla, což z toho již vysvítá, že nezdráhal se drahou mastí se pomazati dáti. Roucha, v nichž někdo k odpravě šel, náležela dle zákona římského těm, jenž odpravení vykonávali; ti pak losy či hřeby o ně metali, aby zporu všemu vyhověli. Domnívá se několik vykladatelů, že *plášť* ve čtyry části rozstřižen a mezi ty čtyry strážníky podělen byl, a sukni že celistvou zůstavili a kdo ji dostati má, ozvláštní hřeb metali. Lépe jiní za to mají, že Pán měl plášť, pak roucho vrchní a spodní, nadto sandály, kyčelnici a pás. Čtyry šaty z nich, plášť, vrchní roucho, sandály a pás mezi sebou dle losu rozdělili; o roucho spodní co nejdůležitější zvláštní hřeby vrhali. Ve čtveru částek spatřují otcové čtvero stran světa t. j. svět veškeren, jenž Kristovo roucho a ducha přijal a nesešívaný spodní šat jednotu církve nastiňuje, jenž nemá roztrhána býti. Bylo to poslední a svrchované oloupení Pána. Pán, jenž lilije odívá a svět stvořil, všeho se odřekl na světě a neměl kamby hlavu sklonil. A nyní i z toho oděvu Jej vyvlékají. Kyčelnice, či nákyčlík, zůstala Pánu pro počestnost. Nebo ač na východě na obnažená těla pohlédati lidé mnohem více než u nás přivykli, přece bez roušky okolo beder, kyčlů a stydkých údův jak žádný vzdělaný národ, tak ani Židé nikomu býti nedovolovali. Losy metány kostkami; stráž pak držána u ukřižovanců, aby nikdo z příbuzenců těla s kříže nesnímal. To pak se dálo, aby se naplnila slova Ž. 21, 19. *Rozdělili roucha moje a o můj oděv metali hřeby.* Slova ta prorocká v ř. rkp. se nenalezají, nébrž u Jana 19, 24. se čtou, odkad bez mála na naše místo vklouzla.

Avšak více se mělo díti a příčina, proč Pán ukřižován byl, celému světu měla na odiv vystavena býti. Podle obyčeje římského nesla se před odpravencem na cestě k odpravě bílá tabula, na níž příčina smrti jeho napsána byla, aneb tabulku takovou o krk mu ověsili, při čemž spolu biřic po cestě onu příčinu provolával. U Pána se něco zvláštního dálo. Tabula taková totiž nad hlavou jeho na kříž byla přičiněna. Učinil to Pilát dle nápadu Židům nepříznivého, ana hana nápisu více k Židům, než ku Kristu se odnáší. Nezněl zajisté nápis: Ten se králem Židovským *býti pravil*, nébrž: Ten *jest* král židovský, aniž také Pilát změniti ho povolil, ač Židé naléhali nemálo. Jo. 19, 21, 23. *Co jsem napsal*, pravil, *to jsem napsal.* Bylo to zvláštní řízení Boží, že právě tak a nejinak nápis zněl; proti vůli své musel Pilát o pravdě vydati svědectví, podobně jak tam Kaifáš Jo. 11, 49. 50. nevěda prorokoval. Smrt Páně na kříži důstojnost jeho kněžskou, nápis právě při obětování jeho učiněný důstojnost jeho královskou ukazuje. Ješto byl ve třech jazycích, římském co vládném, řeckém co světovém a vůbec známém a hebrejském či aramejském co domácím, nápis napsán, označovalo se tím, že Kristova víra po všech národech se rozšíří a Kristus co král přijat bude ode všech národů, tuto ode tří svědků dle Deut. 17, 6. zastoupených. V hebrejském národu zbožnost, v řeckém učenost a v latinském mocnost se Mu podrobuje.

V tom také, že dva zločincové s Kristem ukřižováni byli, zvláštní význam spatřuje se; netoliko zajisté naplnilo se proroctví Jes. 53, 12. *s nepravými počten jest*, nébrž také tajemství se vyobrazovalo, že Kristus veškery hříchy lidstva na se vzal. Řízením Božím Život mezi hříchy vztýčen, aby kdo chce, života se přiúčastnil. Vypodobňoval se spolu soud, an ten na pravici káv se spasení došel, an ten na levici v odsouzení věčné upadl. Také se spatřuje tu v tom nauka, že mučenictví nečiní smrt, nébrž příčina smrti. Tři byli křížové na jednom místě; na jednom viselec byl, jenž spasen, na druhém viselec, jenž odsouzen býti měl, a v prostředku pněl Pán, jenž tamtoho spasil, tohoto odsoudil. Což tak podobného sobě jak ti křížové, což tak rozličného jak ti tři, jenž na nich pněli? dí sv. Augustin. Pravil Pán Jo. 12, 32: *A já povýšen buda všecko potáhnu k sobě*, avšak ten na levici takovému líbeznému Páně k sobě půvabu vzdorovitě se vzpíral. Jiné ještě tajemství Tertull. v tom nalezá, an dí: *Ustavičně Kristus mezi dvěma zločincema se ukřižuje;* protivní sobě nepřátelé shodují se a v přátelství vnikají, když proti církvi Boží při vésti hodlají a církev tu pravdu, jejíž nejzadnější

cípy odtrhše sobě přiosobili bludaři, celou a neporušenou v sobě spojuje. Dle tradice sloul ten viselec na pravici Dismas, na levici Gesmas.

Nebylo na tom dosti, že takoví svízelové Pána skličovali; nepřátelé se postarali také o nový posměch, o němž sv. Matouš ve stupňování vypravuje, an nejprvé vesměs vece, že lidé přechozí se Pánu posmívali; dále podrobněji praví, že to velekněži činili, posléze že i ti zločincové s Pánem spolu-ukřižovaní totéž činiti se opovážili. Dvojí žaloba proti Pánu vedena, že Synem Božím se činí 26, 64. a že chrám Boží podvrátiti hodlá 26, 61; obojí ta žaloba nyní s posměchem od nepřátel Páně se opětuje. Pokyvujíce a hýbajíce hlavami a jich nakřivujíce pravili: *Ha, jenž boříš chrám a třemi dny buduješ*, pomoz sobě, prokaž moc svou; *jsi-li Syn Boží, slezíž s kříže.* Slovo *Syn Boží* brali Židé v jiném a pohané v jiném smyslu, an obojí bez mála tu přecházeli a Pánu se rouhali. Židé slyšeli slovy *Syn Boží* toli co Messiáše, o Jehož mocnosti veliké pojmy měli, tedy brali slova ta více ve mravném významu; pohané ale více v metafysickém smyslu ta slova rozuměli a pravili slovy: *Jsi-li Syn Boží* toli co: pochodíš-li od nějakého Boha, máš-li do sebe božské moci, tedy prokaž tuto moc a slez a stup s kříže. Ze slov: *Ti, jenž tu přecházeli*, viděti, že kříž podle cesty stál, v čemž se naplnilo písmo Ž. 21, 8., jenž vece: *Všickni, kteříž mne vidí, posmívají se mně, nakřivují retů svojich a hýbají hlavou;* podobně Thren. 2, 15: *Tleskají nad tebou rukama všickni, jenž jdou cestou, sypějí a hýbají hlavou.* Velekněži nemnoho jinak od rozbujnělé luzy počínají sobě, ač jakousi ulíčenou chladností vniternou nevoli ukryti usilují. Dějí: *je-li král israelský* t. j. Messiáš, což jedno jest s výrokem: *jsi-li Syn Boží*, jehož tam luza byla užila; avšak toho a ne jiného slova při haně své užívají, poněvadž jim před očima jest nápis „*Král židovský*“, místo něhož sličněji, jak se vidělo, se projádřují *Král israelský*. Přidávají třetí část ku posměchu svému, an praví: *Chce-li Mu Bůh*, zalíbení-li v Něm má, oprostiž Jej: *pravil zajisté: Synem Božím jsem* a ovšem tedy milostníkem Jeho, kteréhož bez pomoci nenechá. Slova ta vrahův Páně jsou jako nějaká travestie žalmu 21. prorockého; i projevují nemalou zaslepenost a zarytost, kterouž ale mimovolně předpověď žalmu o Kristu naplňují a tak pro Krista Pána mimo nadání svědectví vydávají. Nehřešili nevědomě, a jestliže Petr smrt Páně Act. 3, 17. nevědomosti jejich přičítá, byla nevědomost jejich zločinna a hříšna Jo. 15, 22. 9, 41. Byla to svrchovaná protiva té, jenž Pánu a králi světa sluší, pocty. A ovšem stal se zlořečením za nás, aby nás od zlořečení zákona oprostil Gal. 3, 13. Nesstoupil Syn Boží s kříže, vece sv. Augustin, poněvadž uče trpělivosti všemohútnost odkládal. Kdyby byl slovy jejich pohnouti se dal a s kříže slezl, byloby se zdálo, že nemoha snésti toho lání a rouhání jejich to učinil. Ostatně někteří otcové ukazují na to, že slov *Jsi-li Syn Boží* také ďábel pokušitel 4, 6. užíval a že posměvači Páně co synové vraha od počátku také hlasu a slov jeho následovali. Jo. 8, 44.

Ale netoliko synedristé či údové velerady židovské, nébrž také ti, jenž s Kristem ukřižováni byli, na Krista se potrhovali. Mr. 15, 32. Svatý Lukáš jen o jednom mluví, an druhý káv se, ku Kristu se obrátil a v Něho uvěřiv zaslíbení ode Pána obdržel. Sv. otcové domněli se, že napřed ovšem i ten na pravici viselec Pánu se posmíval, ale vida potom divy, jenž se staly, a jsa svědkem božské trpělivosti Páně usmyslil sobě a na pokání se dav netoliko spoluviselce káral, nébrž také Pánu se na milost poroučel. Jiným ale se vidí plurál ten: *I lotrové* plurálem kategorie býti, an Matouš (jak i Marek na d. m.) příličně či sylleptičně mluvě, chtěl toliko říci, že i nejvyšší (sanhedristé a velekněži) i nejnižší lidé, křižovatelé i ukřižovaní Pánu se rouhali. Tak člověk říci může: I ta chátra se mně posmívá, ač jen jeden to činí. Podle sv. otcův Gesmas zarytec představuje Židy, Dismas kajivec představuje pohany, jenž na víru Kristovu se obrátili.

45. Od šesté pak hodiny tma stala
se po vší zemi až do hodiny deváté.
46. A okolo hodiny deváté zvolal Je-
žíš hlasem velikým řka: Eli, Eli, lamma
sabachthani? to jest: Bože můj, Bože
můj, proč jsi opustil mne? 47. Někteří
pak tu stojíce a uslyševše to pravili:
Eliáše volá tento. 48. A hned běžev
jeden z nich a vzav houbu naplnil ji
octem a vloživ ji na tresť dával Mu
píti. 49. Ostatní ale pravili: Nech ať
uzříme, přijde-li Eliáš vysvobodit Ho.
50. Ježíš pak opět zvolav hlasem ve-
likým vypustil ducha. 51. A aj, opona
chrámová roztrhla se na dvě půly od
vrchu až dolů a země se zatřásla a
skály se pukaly 52. a hrobové se ote-

vřeli a mnohá těla světců zesnulých vstala. 53. A vyšedše z hrobů po vzkříšení Jeho přišli do svatého města a ukázali se mnohým. 54. Setník pak a ti, kteří s ním ostříhali Ježíše, uvidouce zemětřesení a to, co se dálo, báli se velmi řkouce: Jistě Synem Božím byl tento. 55. Byly pak tam ženy mnohé z dalcka, kteréž následovaly Ježíše z Galiléy posluhujíce Jemu, 56. mezi nimiž byla Maria Magdalénská, a Maria Jákobova a Josefova matka, a matka synů Zebedeových.

Tu se především namítá otázka o hodině, ve které Pán ukřižován byl, s kterou spojena jest jiná otázka, jak dlouho Pán na kříži pněl. Synoptici Mt. Mr. 15, 33. a Luk. 23, 44. totiž sjednávají se v tom, že o šesté hodině tma počala, jenž do deváté trvala, načež Pán ducha vypustil (Mt. 27, 50. Mr. 15, 37. Luk. 23, 46). Ale sv. Marek 15, 24. praví, že byla hodina třetí, když Pána ukřižovali. Nahlédneme-li nad to do sv. Jana, tedy shledáme 18, 28., že Kristus ráno do soudnice ku Pilátu veden byl, a že o šesté hodině 19, 14. ještě soud od Piláta nad Ním vynešen nebyl. Není-liž tu veliký odpor a nepotýkají se očividně ta udání mezi sebou?

Aby tomu napohlednému sporu vyhověli, rozličnými se vydali vykladači stezkami. Jedni — opomijíme tu násilných pokusů, jakýž n. p. jest čtení o *hodině třetí* místo šesté u Jana — praví, že ráno hned po rozednívání Židé Krista před Piláta uvedli t. j. o první hodině podle židovského počítání; o hodině třetí t. j. naší deváté že proces ukončen a Kristus ukřižován; o šesté hodině, naší dvanácté v poledne tma nastala trvajíc po tři hodiny, až Pán o hodině deváté t. j. naší třetí popolední skonal. Hodina pak u Jana šestá nepočítá se podle těch interpretů po spůsobu a obyčeji židovském, nébrž po spůsobu římském, podle něhož Římané *v právných záležitostech* od půlnoci k půlnoci, jak my nyní, počítali, tak že šestá hodina u Jana 19, 14. se šestou naší a s první hebrejskou se shoduje. Podle domněnky této Pán ode třetí až do deváté t. j. od naší deváté do naší třetí polední hodiny, tedy po šest hodin na kříži trval, a domněnka ta tím stala se přijímatedlnější, že se oběť ranní s ukřižováním Páně, se skonáním pak Páně oběť večerní stýkala. I zdálo se, že právě pro tu předobraznou shodu sv. Marek dobu ukřižování a dobu umírání Páně tak zevrubně zaznamenal.

Ale proti tomu ač velmi podobnému rozepře té úklidu celá starožitnost se vzpírá, an povšechně se za to mělo a za to má, že Pán jenom po jedno trojhodí či tréhodí t. j. tři hodiny aneb určitěji něco málo přes tři hodiny v těch krutých bolestech na kříži pníti ráčil. I jest ovšem dráha, kterou se k tomu cíli dojíti může. Jak jsme již zmínili (Mt. 20.), Židé hodinek našich nemajíce noc i den sice také podle hodin, nejvíce ale dle čtvera větších částí dělili. Části ty za noci se *strážemi* nazývaly, o nichž jsme také již výše 14, 25. jako též o rozličnosti jejich dotekli. Za dne části ty či oddílové slouli *hodiny* tak sice, že hodina první, třetí, šestá, devátá a dvanáctá se počítala a každá z nich trojhodí či tři naše hodiny v sobě obsahovala. *Prvá* hodina trvala po tři hodiny až do třetí čili od šesté do deváté naší hodiny; *třetí* hodina rozkládala se od deváté do dvanácté naší čili do šesté hodiny židovské; *šestá* od šesté do deváté židovské čili ode dvanácté naší do naší hodiny třetí popolední; hodiny druhá, čtvrtá, pátá, sedmá, osmá atd. nejmenovaly se, a nikdo podle nich času neurčoval. Praví-li tedy sv. Marek, že Pána o třetí ukřižovali, tedy tím toliko určuje, že se to od naší deváté do dvanácté stalo či že ještě šestá židovská a naše dvanáctá nedosypala se a oddíl časový hodinou třetí jmenovaný neprošel. Když pak u sv. Jana na d. m. se čte, že byla *asi* šestá hodina, když se nad Kristem soud vynesl, jest to toli jako že ještě nenastoupila šestá či naše dvanáctá hodina a že ovšem ještě oddíl ten od třetí do šesté hodiny židovské trval. Jan vece: Ježíš k smrti odsouzen jest, když šlo na devátou hodinu, a tudíž na to na smrt veden byl; když Jej ukřižovali, nebylo ještě zúplna dvanáct hodin. Tak shodují se udání evangelistův mezi sebou. Všechno záleží na tom, abychom časování po jednotlivých hodinách mimo sebe pustíce podle trojhodí počítali. Tudy také sv. Luk. 23, 44. dí: Byla hodina *asi* šestá neurčitě mluvě.

To jsou ty dvě hlavité domněnky o srovnalosti evangelistů s strany hodiny, ve kterou Pán ukřižován byl. Ovšem pak, jak jsme již zmínili, přese všechnu slibnost prvnější hypothesy ke druhé se přivtělujeme, an k ní celá starožitnost se přidávala.

O té šesté hodině, naší dvanácté, o pravém tedy poledni, dála se tma a vidíno, jakoby dle proroka Amosa *slunce o poledních zašlo*. V tom, jak daleko se vztaho-

vala ta tma, veškeří evangelisté se shodují, že totiž *po veškeré* zemi byla. Tertullián svědčí apol. 21., že v římských archivech zpráva o tom se nalezá, kterak tenkráte, když Kristus na kříži pněl, den za poledne pominul. Obyčejně také se dovolávají svědectví Flegona svobodence císaře Hadriána, jenž o zatmění převelikém a neobyčejném za olympiady dvěstědruhé stalém píše; dálo se v Bythynii o polednách a bylo s velikým zemětřesením spojeno. Leč Flegon mluví o astronomickém zatmění slunce, které se dálo 24. listopadu r. 29 po Kristu t. j. za prvního léta 202 olympiady a tudy pro naše otmění světa za svědka brán býti nemůže. Ostražitě užívají evangelisté slova *tma* a nepraví *zatmění* slunka, poněvadž zatmění to nebylo zatmění slunka obyčejné, jakož ho ani za plnoluní nebývá, nébrž byla tma ta, bylo zatmění to zázračné. Příroda, jak Chrysostom vece, nemohla snésti té Tvůrce svého potupy a tudy slunko vtáhlo v sebe paprsky svoje, aby zlobě lidské světla dáti nemuselo, nébrž aby raději zlost lidská závojem tmy a mrákoty zakryta ostala. O půlnoci, když se Kristus narodil, zářilo světlo jak o poledni Luk. 2, 18. a zas když Kristus umíral o pravém poledni, tma půlnoční stvořenstvem se rozprostřela. Tím mrákota hněvu Božího se také naznačovala, jak tam v Egyptě Ex. 10, 22. a mrákota konečného zahynutí lidu israelského. Nad to byla tma ta oznakem vniterné Israelitův nynějších mrákoty. Chtěl Pán tak umříti, aby smrt Jeho netoliko nevinnosti a lásky, než spolu velebnosti Jeho božské svědectvím byla. S kříže sice nebyl sstoupil, za to ale Jej Synem Božím býti celá příroda spůsobem rozličným ohlašovala, že ovšem Židé v Něho uvěřiti mohli a měli, jak se byli zamlouvali v. 42.

Po trojhodí či po tři hodiny Pán v nevýslovných bolestech na kříži trval, jež posměchy a potupy nepřátel náramně zveličovaly; velebné a důstojné to podívání pro anděly a lidi! Opuštěn byl od lidí, celý svět zdál se Ho vzdalovati a Jím pohrdati. Ano tvorstvo zdálo se proti Němu jako spiklé býti; strom dal dřevo, na němž Pána přibili; keř dal trní, jímž hlava Jeho probodena; kov dal hřeby, aby probity byly nohy a ruce Jeho. Vzduch vnikaje v rány Jeho rozjitřoval je a rozmnožoval bolesti Jemu; tekutiny odpíraly uhasiti žízeň Jeho; a k tomu ty potupy od nepřátel, ano od zločinců! To všecko podstoupal Pán pro nás, anoť slušelo Hebr. 2, 10. nn., *aby původce spásy naší strastmi k dokonalosti přiveden byl;* aby totiž tou cestou nám spasení dobyl, kterou bychom my byli museli vážiti, kdybychom ji byli vážiti mohli.

Není tedy divu, že ješto lidstvo ve hříších zatonulé zastoupal a představoval, na Pána se obleklo tvorstvo v odění pomsty a naostřilo tvrdý hněv o kopí a že okres země proti Němu bojoval Sap. 5, 18. 21. Tudy nemůže nám divno býti té Jeho od Boha opuštěnosti, kterou tím více cítil, čím více ošklivost hříchu a jeho proti Bohu urážku poznával. Člověk opustil Boha, Bůh dal znáti Kristovi, že tudy lidstvo zasloužilo, aby je Bůh dohola opustil; tudy lidská Kristova příroda cítila se opuštěnou býti od Boha, ne sice skutečně a bytedlně, ale podle účinku a pocitu a svlečena byla vší potěchy, která ze spojení a stoupení s Bohem vyplývá. Opuštěnost tato s náramnou tíží na Kristu spoléhala, an bytedlně a podstatně s božstvím spojen byl, a duše Jeho v obcování s Otcem nebeským, smíme-li tak říci, ustavičný ráj slavila. I projevuje Pán opuštěnost tu a volá: *Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil!* Žádný konečný duch nemůže pocítiti bolest, kterouž Kristus cítil. V rozjímání svém viděl úmyslné chavnosti celého pokolení lidského a pocítil v slitovném soucitu muka zatracenců. Jej tížil soud veškerenstva. Všechna vněšná muka, jenž připadla na něho, ač přehrozná, bičování, trním korunování, kříž jsou jenom slabé známky muk božské jeho duše; ale smyslnost naše potřebuje těch vněšných známek, které snáze pochopujeme než neskončeně větší muka duše. Zaclonil se duši jeho život života, láska Otcova, i zvolal: Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil (Stolberg). Tak volá láska a svrchovaná a nejvniternější k Bohu přivinulost; tak žaluje láska a projevuje velikost obětí té, kterou se Bohu obětovala; tak volá touha po nejvyšším dobru, tak vzdychá srdce po svrchovaném majetku svém. Ale nadto jsou slova ta vzata ze žalmu 21. a činí právě začátek téhož posvátného zpěvu, kterýžto sice těmi slovy přebolestnými počíná, avšak znenáhla od bolu k naději přechází, až jasná dnová záře svaté doufanlivosti veškery mraky žalobné zapuzuje. Všecky věci a city žalmu toho prorockého ku Pánu se odnášejí a tudy také Pán žalobu onu vyjeviv ponořil se do citů následujících v truchlopísni té, v nichžto nad mraky želu slunko naděje se rozbřeskuje. Projádřil slova ta v jazyku aramejském tehdá běžném, od hebrejského posvátného jazyka odchodném *Eli*, *Eli*, aneb *Elói*, *Elói* atd. a ukázal spolu, že oním Kristem jest, o Němž David v onom žalmu předvěstně mluví. Ostatně ještě sluší poznamenati, že

co vece Matouš a jiní evangelisté s ním, že Pán *velikým hlasem* volal, nedálo se bez významu; tím zajisté ukázal, že veliká tajemství se tuto dějí, tím všechny, kdož přítomni byli, na slova žalmu pozorny učinil, tím posléze dokázal, že ovšem sílu nadpřirozenou v sobě má a že dobrovolně strastem lidským se podrobuje. O tom vece sv. Pavel 5, 7: *Kristus za dnů těla svého modlitby a prosby s velikým křikem a slzami obětoval a vyslyšen jest.*

Jak Pán celý předmětem potupy se byl stal nepřátelům svým, tak i slova Jeho, jež byl k Bohu poslal, na hanu a posměch natahována byla. Slovo *Eli*, jenž Boha znamená, pro podobnost ujali a na Eliáše převrátili, aby tudy vtipu svému průchod ustrojili. Možno, že slovům Páně neporozuměli a skutečně mysleli, že se Eliáše dovolává, tím více, an Eliáš ve zvláštní styčnosti k Messiáši se podle očekávání Židů povahoval, maje spolu s Ním přibyti, jak 11, 14. jsme dotekli. Eliáš neumřel a o jeho se lidem zjevování mnoho sobě Židé vykládali. Jiným se vidí naopak, že dobře sice rozuměli, že Pán k Bohu se modlí, ale surově nad slovy těmi vtipkovali a šutili. Nejpodobněji jest za to míti, že jedni z nedorozumu, druzí z nenávisti a bujnosti o Pána vtip svůj odírali. Byli to Židé, jimž jedině o Eliáši a jeho k Messiáši poměru známo bylo, pohanští vojáci ač snad něco o tom zaslechli, přece sotva o tom místnější známost měli.

A tudíž běžev jeden, vece sv. Matouš, *podal Pánu houbu octem naplněnou.* Slova ta, jenž v podobné spojitosti u Mr. 15, 36. také přicházejí, v lepší vazbu slučuje sv. Jan. 19, 28., an vypravuje, čeho tu Matouš a Marek pominuli, že Pán vida již všecko dokonáno t. j. všecko vytrpěno býti, co snášeti mu Otec uložil, zvolal: *Žízním*, čímž předpověď písma Ž. 68, 22. *v žízni mne napojili octem* se vyplnila. A na ta slova jeho jeden onu houbu octem nabotnalou na tresti Pánu poskytl. Činil to z posměchu, aby snad Ježíš neskonal dříve, než Eliáš přijde a Ho vysvobodí. Ale druzí neméně z posměchu pravili: *Zanech toho, uvidíme, jestli Eliáš přijde a Jej posilní*, zanechej Eliášovi samému posilnění toho. Tím spůsobem také se urovnává Matouše s Markem potykavost, ač jestliže ji nalézati chceme.

Když ale Pán ocet přijal a na to byl *opět velikým hlasem* zvolal: *Dokonáno jest*, tedy vypustil či oddal, *vzdal ducha.* Již dříve Kristus byl *velikým hlasem* volal v. 42. a proto dí, že *opět* velikým volal hlasem. O velikém hlasu také Mr. 15, 37. a Luk. 23, 46. povídají a tudy svatí otcové v tom nějaká tajemství býti pravili. Chtěl, jak jsme toho dílem dotkli, osvědčiti, že rád, že samochtě a samovolně a nadějně, v naději totiž brzkého vzkříšení, a tudy neneradostně umírá, ale také osvědčil, že větší v něm síly než lidské bytují. Moc božská z Pána tenkrát hlasu toho silného pozdvihla; tichým hlasem umírají lidé, jenž ze země jsou; tomu, jenž s nebe přišel, slušelo velikým hlasem umříti. Hlas to byl, jenž hroby otvírá a mrtvé křísí. Dokázal se býti pánem života a smrti a spolu hlas veliký vypustil, aby tím důrazněji na kříž svůj co věčnou veškerého křesťanstva školu mysli člověčenstva obrátil. Slova, jež volal, zaznamenal sv. Lukáš, totiž slova: *Otče, v ruce Tvé poroučím ducha svého.* Slova *vypustil* ducha dle sv. Ambrože samovolnost smrti Páně osvědčují a znamenají. Umřel Pán na rozskočení či rozpuknutí srdce, an zármutek se svízely těmi spojený srdce Jeho rozpučil; viděti to z toho, že voda a krev z Páně boku vyprýštěla, v čemž i tajemství skryto býti se spatřuje, o kterémž místněji u sv. Jana promluvíme.

Pověděv, kterak lidé se ku Pánu měli, obrací se sv. Matouš nyní k jiným tvorům a vypisuje, kterakou soustrast s Pánem cítili. *A aj, opona chrámová se roztrhla ve dvě půly od vrchu až do spodu, skály se rozsedly, země se třásla.* O předních dvou kladou také Marek a Lukáš, o třesení země vynechávají a sám Matouš o tom svědčí. Znamení ta význam svůj měla a to nejeden. Nejbližší význam jest, že tvorstvo tím vyjádřilo soustrast s bolestmi a s trudy Páně a spolu hrůzu, kterou se nad takovým lidstva počínáním hrozilo. Tvorstvo celé proneslo bolest a hrůzu nad Pánem svým; slunce skrylo tvář svou, země zatřásla a zachvěla se, skály se rozsedly a pukly, chrámový závoj či opona se roztrhla. Roztržením tím žalost celého posvátného světa se ozračovala, jak ve St. Zákoně roztržením roucha vniterný srdce smutek na jevo se dával. Ale také týmž roztrhnutím ukázáno, že starý chrám již účelu svého došel a již nyní neplaten bude; že chrám ten nyní se od Boha zavrhuje a veškera ta v něm vykonávaná služba za své vzala. Nad to svatí otcové v tom opony roztržení spatřují otevření skrze Krista slávy nebeské posud zavřené a svobodné tam do ní všech vykoupenců vejití. Opona u chrámu Jerusalémského byla dvojí, jedna mezi předsíní a svatyní, druhá mezi svatyní a velesvatyní a obojí ukazovala, že ne kaž-

dému člověku, nébrž vyvoleným toliko osobám vchod do částky té svatyně se dovoluje. Ovšem ta druhá opona, jak se v tom vůbec otcové snášejí, protržena byla a tím oznámeno, že cesta do velesvatyně říše nebeské nyní protřena a otevřena jest. V listu k Hebr. 9, 8. dí Pavel, že vyjevena byla cesta do nebeské slávy, an první stánek již složen měl býti. Nebe dalo svědectví otměním a zákon dal svědectví roztrženou oponou, že Kristus ten jest, jenž světlo slunka rozžehnul a k Němuž se veškery věci Starého Zákona potahovaly.

Ale ani země neostávala v němém neosvědčení, ana třásla se; chvění země dokazuje dle Ž. 67, 8. 9. 97, 7; 98, 1. 113, 6. 7. Joel 2, 10., že Bůh ozvláštním spůsobem přítomen jest. Skály se pukaly na osvědčení neviny Kristovy a zarytosti židovské a na předukázání toho, že skrze evangelium veskeren svět tvrdosti své k Bohu zanechá a srdce lidská k věcem Božím obměknou. Sv. Cyrill Jerusalémský (cat. 13, 33.) svědčí, že za doby jeho bylo viděti stopy toho skal rozpukání a se rozsedání; ano ještě nyní veškery známky toho nepominuly a neřídký poutník, jenž blížeji a místněji místa svatá ohlédal, ony známky tam dobře nalézal.

Nébrž ještě větší div dál se, an hrobové se otevřeli a mrtvoly oživše mnohým se zjevily v městě svatém Jerusalémě. *Otevření hrobů* dálo se při umírání Páně a při tom celé země se rozechvění, jakoby hrůza ji byla obešla; a tu samo podsvětí, sama říše smrti dala Pánu svědectví, že jest Pánem smrti i života. Vyšly mrtvoly *mnohých*, tedy ne všechněch, nébrž těch, jenž u víře v Krista přijíti majícího byli zesnuli a svatým životem vynikali. Byli to lidé nedávno zemřelí, tak že je obyvatelé Jerusalémští ovšem dobře poznati mohli tenkráte, když se jim zjevili, — takoví byli Simeon, Anna, Zachariáš, Josef, Alžběta.

Ale kdy vyšli mrtevci ti? Zjevili se po z mrtvých *vstání Páně*, jak výslovně praví svatopisec Matouš. Někteří bludně slova prvá *μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ* aktivně berou: *když byl je vzkřísil*, leč to čelí proti souvislosti. Otevření hrobů souvisí s úmrtím Páně a zjevení se povstalých souvisí se vzkříšením Jeho, jenž Col. 1, 18. Ap. 1, 5. prvorodým mrtvých a 1. Cor. 15, 20. prvotinami těch, jenž zesnuli, se nazývá. O obém, otevření hrobů a zjevení se vzkříšenců, svědkové svědčili. Které právě hodiny se ti vzkříšenci z hrobův svých povznesli, o tom evangelia mlčí; také o spůsobu a tvářnosti těl, ve kterých se ukázali, ničeho se nepřipomíná. V tělech se *zjevili*, ale v bližší styčnost se živými nevejdouce; v takové ale tvářnosti se zjevili, že poznáni býti mohli. Byla-liž ta povaha těl taková, v jaké oslavenci se nalezati budou po konečném vzkříšení z mrtvých? Tak domnívá se nemálo vykladatelů.

Vzkříšeni byli, aby Pán měl stoupence a svědky vzkříšení svého a tudy se také mnohým ukázali, aby je o skutečném, nenapohledném a nepřeludném z mrtvých vstání Páně přesvědčili. V tom pak i láska Páně jeví se; smrt sám podstoupil, aniž koho ze svojenců, aby s Ním umřel, napomínal; ale vstáti a oslaven býti nechtěl sám, nébrž hodlal, aby té slávy Jeho tudyž se přiúčastnili, kdo se jí přiúčastniti mohli. Ptají se také, zda jsou ti vstalci umřeli opět? Písmo nepraví o tom ničeho; ale větší část theologů domnívá se, že v oslavených tělech vstavše také v nich ostali, aniž smrti již podrobeni býti mohouce. Aneb jak se jiným vidí, na krátký čas v napohledných tělích se některým zjevili a nápotom tělo to se sebe složivše s Kristem na nebe vstoupili jenom podle duše. To jisto, že s Kristem na nebesa přijati byli spolu s jinými otci, jež Pán z předpeklí vymoh co kořist s sebou na výšinách nebeských vítězně postavil. Nebo, vece Maldonat, kdyby byli obyčejným tuto životem žili, pokušením podrobeni jsouce, byli by v nejistotě o spasení svém trvali, ješto v lůně Abrahámově jsouce spasením svojím bezpečni byli.

Ostatně ačkoli ve znamenních těch hněv Boží nad Židy se ukazoval, bylo jednak se hněvem tím milosrdenství Boží spojeno Hab. 3, 2. Třásla se země a otvírala se, ale nikoho nepolykala a osypání skal učilo, aby, jak pravено, také v našich útrobách veškera skála zarytosti se rozsedla. Městem svatým slove Jerusalém, viz 4, 5.

Tak příroda chvěla se a Páně božství osvědčovala, an lidé se posmívali. Avšak ne veškeří lidé byli tak zaryti; většina Židův sice v zamřelosti nevěrecké zanikla, ale pohané již jinakou povahu na sobě prozrazovali předvěstně opovídajíce, že nyní oni dědictví Boží Židům jak ondy Jákob Esauovi odejmou. *Setník*, vece sv. Matouš, *jenž ostříhal hrobu Páně a ti, jenž s ním spolu na stráži té byli, vidouce divy ty, užasli se velice a pravili: Jistě Syn Boží byl tento.* Slyšeli rouhání, slyšeli modlitbu Páně za nepřátely, slyšeli, jak Kristus o máteř se stará, viděli trpělivost Jeho v těch hrůzách; to všecko veliký dojem a důraz na ně učinilo a poznati jim dalo, že něco vyššího, nadpřirozeného, že absolutně spravedlivý a ne-

vinný (Luk. 23, 47.) se tuto nalezá. A poněvadž slyšeli, že přítel i nepřítel pojmenování *Syna Božího* Kristu dává, tedy projádřili také oni přesvědčení svoje, že Kristus Synem Božím jest. *Báli jsou se,* vece evangelista, poněvadž, ač mimovolně a bezvinně, tuto při takové zbrodni posluhovali. Synem Božím nazývali Krista; avšak, jak dí sv. Augustin, ne ve smyslu tom, v jakém církev svatá Krista Synem Božím býti poznává, nébrž více ve smyslu pohanském, vůbec toliko povídajíce, že v Kristu vyššího něco se nalezá, než pouze člověčenství, ovšem pak že viny všeliké prost jest. Synem Božím ho zval. V tom slyšíme hlas veškerého člověčenstva, jenž po čtyry tisíce let po pravdě Boží toužíc konečně ústem setníka vyjádřilo. Tu je on, jehož duše má hledala, jehož celé člověčenstvo hledalo. Sv. Lukáš 23, 47. vece, že setník pravil: *Jistě člověk ten spravedliv byl.* Slovem *spravedliv* vykládá Lukáš smysl toho, což setník výrokem svým mínil, Krista Synem Božím nazývaje. Aneb raději stupňovacím spůsobem setník onen od víry k víře se povznášeje pravil napřed: *Spravedliv jest;* a nápotom na tom nepřestávaje doložil: Synem Božím jest. Podle tradice sloul setník ten Longinus, jenž na víru se obrátiv co mučeník pro Krista krev vylil; církev ho ctí 15. března. Dálo se tu, co předpověděl Pán: *když pozdvižen budu, tehdy všecko potáhnu k sobě.* Jo. 12, 32. Tudy vypravují evangelisté druzí, že mnozí kajíce se prsa svoje ubíjeli a tak hříchů svých oplakávali. I není divu, že ti vojínové a ozvláště setník ten tak šetrně se chovali ke všem přátelům Páně, mužům i ženám tuto přítomným, žádné závady jim nekladouce.

O ženách praví sv. Matouš: *Byly pak tam ženy mnohé od dáli, jenž následovaly Ježíše z Galiléy, posluhujíce Jemu. Mezi nimi byla Maria Magdalská a Maria Jakobova a Josefova máti a matka synů Zebedeových.* Ženy ty z daleka stojíce událostem se s náramnou bolestí dívaly. Sv. Matouš neklade všechněch, nébrž ty jenom, jenž z Galiléy Krista následovaly a Jemu všelijak majetkem svým posluhovaly. Neklade sv. Matouš ani o Janu ani o máteři Boží, jenž oblíž kříže Jo. 19, 15. stáli; o Petru neklade nikdo, an tento apoštol v slzách trvaje neosmělil před tvář Pána svého se postaviti. Ostatní apoštolé až na jediného Jana rozprchli se, jak byl Pán předpověděl, že když *ubit bude pastýř, se ovce rozptýlí.* Ženy ale stálejšími a neohroženějšími se býti ukázaly. Ony nebály se pod křížem státi, aby poslední Páně vůli poznaly a naplnily, jakož jim odloučiti se ode Pána ani možno nebylo. Maria Magdalská byla bez mála zvána od Magdaly města, z něhož rodina ta pocházela a kdež bydlela dříve než v Bethanii odměla. Z ní Pán Luk. 8, 2. byl ďábelství vyhnal a tudy ona nejstoupenější vděčností se ku Kristu vinula. Jiné dvě ženy, o nichž praví, že u kříže přítomny byly, jmenuje podle synů jejich; byly totiž jedna *Maria máti Jakobova a Josefova,* o níž 13, 56.; druhá byla *Salóma,* máti synů Zebedeových, o níž 20, 20. jednali jsme.

Ještě pak zbývá o pochování a pohřbu Páně vypravovati.

57. Když pak se zvečeřelo, přišel jeden člověk bohatý z Arimathéy, jménem Josef, kterýž také sám učeník byl Ježíšův. 58. Ten přistoupiv ku Pilátovi prosil o tělo Ježíšovo. Tehdy Pilát velel dáti (mu) tělo. 59. A vzav tělo Josef obvinul je plátnem čistým 60. a vložil je do hrobu svého nového, jejž byl vytesal ve skále a přivaliv kámen veliký ke dveřům hrobovým odešel. 61. Byla pak tam Maria Magdalská a ta druhá Maria, sedíce naproti hrobu. 62. Druhého pak dne, kterýž jest po přípravku, sešli se velekněži a fariseové ku Pilátovi 63. řkouce: Pane, rozpomenuli jsme se, že svůdce ten řekl ještě živ jsa: Po třech dnech vstanu. 64. Rozkaž tedy ostříhati hrobu až do dne třetího, aby snad přišedše učeníci Jeho neukradli Ho a neřekli lidu: Vstalť jest z mrtvých; i bude poslední blud horší prvního. 65. Dí jim Pilát: Máte stráž, jděte, ostřezte, jakž víte. 66. Oni pak odšedše ohradili hrob, zapečetivše kámen, strážci.

Všickni evangelisté zmínku činí o ušlechtilém, čackém, zdatném a statném muži Josefu Arimathejském, jenž byl členem veleady či synedria a slynul bohatstvím a pobožností Mr. 15, 43. Luk. 23, 50. Byl tajný učeník Páně a neměl účastenství v poradách a soudech proti Ježíši držaných. Jo. 19, 38. Ten ničím sobě nedal překaziti v prokázání poslední úcty Kristu Pánu. Bylo přikázáno Deut. 21, 22., aby mrtvoly, jenž na dřevě visely, neostaly přes noc na dřevě pníti, nébrž

aby téhož dne pochovány byly. Tudy vece Josef Flav. Válk. Žid. 4, 5, 2., že Židé takovou péči o pohřeb mají, že i odsouzence před západem slunka snímají a pochovávají. Dálo se to obyčejně na popravišti samém, což ovšem nečestno bylo. Ale hrob Páně neměl býti nečesten Jes. 53, 9., nébrž oslaven. A to se naplnilo. U Římanů těla odpravenců nechávána ptákům ku píci, avšak rádo se dovolovalo, když někdo mrtvolu takovou pochovati žádal. U Židův zas považovalo se vezdy za zvláštně zasloužilý skutek Tob. 1, 21. mrtvé pochovávati a jim čestného pohřbu dopomáhati a jmíno za to, že tím netoliko potěcha a čest pozůstalým potomkům se dává, nébrž že také ukojení a smíření pohřebenci se uděluje. Tuto službu poslední podnikl pro Kristovu mrtvolu Josef z Arimathéy a sice, jak dokládá Jan 19, 39., spolu s Nikodémem.

S pochováváním mrtvol Židé vezdy pospíchali a tudy příhodně se dělo, že hrob, jejž sobě Josef Arimathejský vytesal ve skále, byl blízek, že se tělo Páně záhy v tom hrobě složiti mohlo. Šel tedy Josef ku Pilátu, *když večer byl.* Večerem, jak již z předešlého víme, zvala se u Israelitů poslední část dnová ode tří hodin popoledních až do šesti. Nebyla ještě sobota, nébrž pátek ještě trval a teprv se západem slunka den sobotní nastati měl; a tudy pospíchal Josef, aby tělo Páně před začetím soboty se pochovati mohlo. Přidává Matouš o Josefu, že bohat byl, dílem prohlídaje k dotčenému výše proroctví Isajášově 53, 9., dílem aby ukázal, že Pilát tím snáze prosbám jeho se propůjčil, an bohatec vezdy spíše žádaných věcí než chudina dosáhá; dílem aby ukázal, že nevšickni členové vysoké rady židovské zarytými nevěrci byli a že Pán netoliko mezi sprostým lidem vyznavače měl. Pilát přesvědčiv se, že již Ježíš skutečně skonal, čemu nemálo divil se Mr. 15, 44., poručil vydati mrtvolu Páně ku pohřebení, a sice, jak dí Marek 15, 45. *daroval mrtvolu*, tedy peněz za ni nepožádav, což u Římanů, jakým byl Pilát, nevezdy se dálo. Svatý Ambrož již na řízení prozřetedlnosti božské poukázal, že ne apoštolé, nébrž Josef a Nikodém, dva rady nejvyšší údové, Krista pochovali a že Pilát jim těla Páně nevydal, leč dříve o smrti jeho přesvědčiv se; dálo se to, aby veškera pochybnost v té straně vymizela a podezření nějakému všechna příčina se odejmula. Josef ten byl z Arimathéy, či jak u nás zobyčejnělo, z Arimathie; nesnášejí se docela, kde by město to hledati se mělo. Obyčejně sice nynější Ramla blíž Liddy, asi sedm hodin k severozápadu od Jerusaléma, se za Arimathii béře; leč jiní neneprávě namítají, že Ramla město pozdějšího zdá se býti původu, aspoň že významem svojím odchodne jest od Rámy, an Ráma výši, Ramle písčinu znamená. Tudy se domnívají, že Arimathia jest Ramathaim Zofim a že není jiné leč nynější Soba či Zoba, dvě hodiny k západu od Jerusaléma, což prý výborně se s cestou Saulovou 1 Rev. 9, 4. shoduje. Jiní ale Arimathii praví býti Rámu město, jenž leží severně od Sichema a Samaří. Leč musíme toho o své váze nechati, an důvodů jistých ani tamti ani tito nemají.

Z úcty a k označení tajemnému tělo Páně zavinuto bylo do čistého a nově koupeného plátna Mr. 15, 46. V ř. a l. stojí do *sindonu čistého*; sindon značí plátno ze Sindu či Indu, plátno indické jemné a drahé; *čistým* sluje, že netoliko nepokáleno bylo, nébrž také poněvadž se ho ještě k žádnému dílu nepotřebovalo. Odtad, což mimochodem pravíme, v církvi svaté se předpisuje, aby tělo Páně při mši svaté nekladlo se na hedbáv neb nach, nébrž na čisté lené roucho. Přidáno bylo vonné koření, aby se tlení zabránilo, což samo sebou rozumí se a Jo. 19, 40. nadbytkem výslovně dokládá. Dáno bylo tělo Páně *do hrobu nově vytesaného*; hrob vytesán ve skále na spůsob kaply, jeskyně, sklepu neb klenutí, v jehožto prostředku spočívadlo pro mrtvolu buď něco zvýšené, jak tuto u Pána, buď něco prohloubené bylo. Kámen veliký zavalen byl k otvoru, aby nikdo tam vejíti nemohl. Jak Pán neměl, kamby hlavu sklonil 8, 20., tak nyní nemá ani hrobu svého, nébrž v cizém hrobě pochovává se, stav se pro nás chudým 2 Cor. 8, 9., abychom chudobou Jeho zbohatli. Ale tím naznačeno, že Pán v krajině smrti jenom v podružství byl, že tam místa neměl, aniž tam držán býti mohl cizým jsa v těch místech. Tím také spraveno, aby žádného podezření býti nemohlo, že někdo jiný než Kristus z mrtvých vstal, aneb že by on ne svou mocí, nébrž (jak tam 4 Reg. 13, 21. dotčením těla Eliscova) dotknutím něčího těla ze světcův své tělo byl vzkřísil. O pohřebu Páně praví sv. Epifan (hom. in sepult. Chr.): Bohat byl Josef, an tělo Páně obdržel, perlu nekonečně ceny. I obvinuje on plátnem toho, jenž rozvinuje veškeren svět; umývá mrtvolu toho, jenž viny veškerého světa smývá. Jaké pochodně rozžehneš tomu, jenž všechen svět osvěcuje? Jaké truchlopísně vzpěješ tomu, jenž veškerým tvorstvem velebí se? Šťastné ruce tvé, jenž nesou Nositele všechněch věcí!

Mnoho bez mála přátel Páně šlo s Josefem k hrobu; ale všickni pochovavše Pána odešli. Ženy jenom potrvávaly a vytrvaly v lásce své. Ženy ty Maria Magd. a ta druhá Maria, totiž Jákobova matka, seděly v žalosti a v zármutku při dveřích hrobu sklopeny majíce tváře svoje k ňádrům, tak že se jim dálo, co David vece Ž. 35, 13., že modlitba jejich, jejich vzdychot a lkání se jim v útrobu a do ňáder navracovalo. Zůstaly tu netoliko pro bolest, ale také aby zapamatovaly sobě místo, kdež Pán pochován, za příčinou toho, jež sobě předsevzaly, pomazání těla Páně.

Tělo Páně v hrobě spočívalo. Ale synedristé, nepřátelé Páně dílem sami uzřevše dílem uslyševše, s jakou snahou a láskou Kristus Pán, čeho se nejméně nadáli, ode stoupenců pochován byl, pojali podezření a všelijak se mrtvoly Páně ujistiti hleděli. Nyní ale již nebylo lze jiného učiniti, leč Piláta o stráž poprositi. Jdou tedy *druhého dne* t. j. v sobotu ráno ku Pilátovi a té stráže od něho žádají. *Druhého pak dne, jenž jest po přípravku*, vece sv. Matouš, *sešli se velekněži a fariseové ku Pilátovi.* Nedí: Druhého dne, jenž jest *sobota*, nébrž: jenž jest po *paraskevě*, jenž jest po přípravku či po dni přípravném t. j. pátku; činí to, že slovo *paraskeva* přezáhy a hned v prvních po utrpení Páně dobách den úmrtí Páně označovalo. *Rozpomenuli jsme se*, dějí ku Pilátovi, že *ten svoditel* — tak jmenují Pána, jak již dříve tak byli Jemu přezděli Jo. 7, 12.; *rozpomenuli jsme se* pak, povídají jako na omluvu svoji, že v nečas ku Pilátovi přistoupají kalibu mu dělajíce. Kdyby jim to bylo dříve napadlo, byliby sami o pohřebení těla Ježíšova se postarali. Přišli ku Pilátovi buď hned ráno, což nejlépe přiléhá k jejich bedlivosti, buď večer v sobotu, když již den jiný nastával, aby se totiž neposkvrnili; avšak málo jim bez mála na poskvrnění tentokráte záleželo. Aneb také skrze posly dali Pilátovi tu prosbu svoji přednésti. Pán několikráte o z mrtvých vstání mluvil 16, 21. 17, 23. 12, 40. atd., ale tenkráte bez mála výroku Jeho málokdo rozuměl a slova Jeho v jiném, v přenosném smyslu nejvíc se brala. Nyní ale, když Pán umřel, veškera naděje a potěcha stoupenců jeho na slovech těch spočívala a tudy o nich valně přemítáno. Tím více ale slova ta nepříležita byla synedristům a starosti jim mnoho natropila; jim sice jista byla nemožnost zázraku takového, ale báli se, aby klam a podvod se nestal a někdo z učňů Páně přišed těla Páně neukradl a potom neřekl, že Kristus z mrtvých vstal. Byla to veliká od nich zaslepenost, vece sv. Chrysostom, domnívati se, že překazí vzkříšení toho, jenž Lazara byl z mrtvých vzkřísil. Báli se, jak Pilátovi pravili, aby nápotom *nebyl blud a klam druhý horší než první.* Prvním bludem jmenují, že lidé v Krista co Messiáše a Syna Božího uvěřili; druhým bludem zvou, kdyby učeníci přesvědčili lid, že Kristus z mrtvých vstal, čímž by věc první ovšem nade všechnu pochybnost se vyskytla. 1 Cor. 15, 17. Pilát jim odvětil: *Máte stráž, jděte a ostřezte, jak víte.* Ve svátky totiž kromě levítské varty či hlídky chrám Páně také od vojska římského strážen býval, aby ve všech místnostech chrámu, v kobkách a předsíněch pořádek se udržel. Ty vojáky římské, jenž chrámu ostříhali, jim Pilát v moc a řízení poroučí; ale spůsobu, jakým by stráž tu ustanoviti měli, jim ponechává, an vece *ostřezte, jak víte* t. j. jak nejlépe rozumíte, že by vám to prospělo. Nebo že vojáci při stráži hrobu z římské posádky byli, viděti jest níže 28, 14. Jiní ἔχετε překládají: *Mějte stráž* t. j.: I dám vám, povoluji vám stráž takovou a pošlu vám šestnácte mužů, kteřížto střídavě po čtyrech mužích hrobu ostříhati budou. Avšak překlad vulgáty místnější jest.

Rada užila dovolení Pilátova, jak nejlépe uměla, netoliko stráž dotčenou tam postavíc, nébrž také *kámen* zapečetíc. Jak pečeť ta na kámen přičiněna, stuhami-li nějakými čili jiným spůsobem, nedovídáme se; ale to jisto, že všecky věci, kteréž ujištěny býti měly, se pod pečeť dávaly, také bedny, bečky, komory, sklepy atd. Tak Dan. 6, 17. čteme, že Darius jámu, do kteréžto Daniel vhozen byl, prstenem svojím zapečetil. Užila Prozřetedlnost Boží umění a horlivosti zlostníků, vece sv. Chrysostom, aby od samých nepřátel nepřemohlý důvod o skutečném vzkříšení Páně vydán byl. A vyplnilo se i tuto, co vece Pán 1. Cor. 1, 19: *Zatratím moudrost moudrých, a zničím opatrnost opatrných.* A Prov. 21, 30.: *Není rady proti Hospodinu.*

O tom nepřátelů sklamání-se vypravuje sv. Matouš ve hlavě své poslední.

Hlava XXVIII.

Z mrtvých vstání Páně, jež 5. anděl ženám ohlašuje a kterýmžto ženám 9. Ježíš sám se ukázal. 11. Porušení strážných peněz. 16. Ukázání se Ježíše učeníkům v Galilée a 18. rozeslání jich do celého světa.

1. Na skonání pak soboty, když
již svítalo, na první den v týdni, šla
Maria Magdalská a ta druhá Maria po-
hledět na hrob. 2. A aj, zemětřesení
stalo se veliké, nebo anděl Páně se-
šel s nebe a přistoupiv odvalil kámen
a posadil se na něm. 3. Byla pak tvář-
nost jeho jako blesk a oděv jeho jako
sníh. 4. Pro strach pak jeho zděsili se
strážní a stali se jako mrtví. 5. Odpo-
věděv ale anděl pravil ženám: Nebojte
se vy! neboť vím, že Ježíše, jenž ukři-
žován byl, hledáte. 6. Není ho tuto;
vstal, jak byl pravil; pojďte a vizte
místo, kde položen byl Pán. 7. A rychle
odejdouce řekněte učeníkům jeho, že
vstal, a aj, předchází vás do Galiléy,
tam Jej uzříte; aj, předpověděl jsem
vám. 8. I vyšly rychle z hrobu s bázní
a s radostí velikou běžíce zvěstovat
učeníkům. 9. A hle! Ježíš potkal se s
nimi řka: Zdrávy buďte. Ony pak při-
stoupivše chopily se nohou Jeho a kla-
něly se Jemu. 10. Tehdy dí jim Ježíš:
Nebojte se! Jděte, zvěstujte bratrům
mojim, ať se odeberou do Galilié; tam
mne uzří.

První řecké slovo této hlavy nemálo nesnad vykladatelům působilo, což i z českých přeložení viděti, kteráž tu právě velmi od sebe odchodna býti spatřujeme. *Večer soboty*, na *skonání soboty*, u *večer sobotný* a jinak překládali místo to; ano jsou, jenž slova toho *ὀψὲ* zhola pominuli ač z latiny překládajíce, kdež výslovně čte se *vespere*, jak n. p. rkp. Mikulovský z leta 1406, jenž čte: na den téhodne, klerýž zasvietleva se na prvý den. Dobře se klade: *Na skonání soboty*, aneb jak bychom přeložiti mohli: *Pozděhodě* v sobotu, jestliže připustíme, že sv. Matouš tu podle obyčeje *přirozeného* den od východu slunka čítá, což se přemnohým vykladatelům vidí. Sv. Jeronym dí (k Hedib.), že latinské *vespere* znamená toli co později; *pozdě v sobotu* pak vykládá, že toli jest jak po uplynutí veliké části noci. Jiní ale z prosta překládají: *po sobotě pak*, po uplynutí soboty, pravíce, že v pozdější řečtině slůvko *ὀψὲ* významu toho dostalo, jak jmenovitě sv. Řehoř Nyssenský a po něm nejedni, jenž se na příklady mluvení řeckého odvolávají, v nichžto slovo *ὀψέ* znamená toli co *po* na př. u Plutar. (num. 1.) *ὀψὲ τῶν βασιλέως χρόνων po* časech krále, *ὀψὲ τῆς ἑορτῆς* po svátku. Jakkoli překládáme, nemůže se jiná doba rozuměti leč doba příranní, doba ode čtyr hodin z rána k hodině páté, což ze slov následujících: když *zasvítávalo na první den v téhodni*, na bíledni jest. Tenkráte tedy přišly *k hrobu Maria Magdalská a ta druhá Maria* totiž Máti Jákobova, manželka Alféova. Jmenuje sv. Matouš tytéž ženy, o kterých v před. k. v. 61. byl pravil, že u hrobu zasedly. Přidružily se k nim jiné také ženy a sice Salóma Mr. 16, 1. a Johanna kromě jiných ještě Luk. 24, 10. Z rána hned jdou ku hrobu; vedla je láska a úcta ku Pánu, jenž jim déle meškati nedala. Stejná láska a úcta je spojila k stejnému dílu zbožnému. Přišly, aby pomazání Páně dokonaly Mr. 16. 1. Luk. 24, 1. Vonné věci již sice při zavinutí těla Páně přičiněny byly Jo. 19, 40. ale balsamování to nemohlo dokonáno býti, poněvadž nastala sobota; v sobotu pak po celý den odpočinuly Luk. 23, 56., jakož to zákon Mojžíšův předpisoval Ex. 20, 10.

A aj, vece dále Matouš, *zemětřes veliký nastal, an s nebe anděl sstoupil.* Zemětřes tu očividně souvisí se sstoupením andělovým s nebe; značí pak zemětřes vezdy přibytí neb blížení se moci nějaké Boží, nebo aspoň moci jménem Božím přicházející Ž. 113, 7. *Sstoupil anděl a přišed odvalil kámen*, vypravuje sv. Matouš. Neučinil toho snad, aby Kristus z mrtvých vstáti mohl, byl zajisté z hrobu vyšel zavřenými dveřmi, kamene a pečeti neporušiv, jak při narození svém vyšel ze života Děvice panenství nezkaziv. Odvalil anděl kámen, aby všem jevilo se, že Kristus již vstal a hrobu zanechal, že vrata smrti a brány předpekelné Jím prolomeny a dvéře nebeské odevřeny a že veškera stráž toho ustřáhnouti nemohla, aby Pán z mrtvých nevstal. Doba a spůsob vzkříšení Páně se nevypravuje, toliko skutek sám se opovídá skrze anděly, jak tam

Luk. 2, 9. skrze anděly podivné narození Páně se zvěstovalo. *Anděl ten kámen odvaliv posadil se na něm* na důkaz vítězství Kristem nad smrtí obdrženého. Byl odín v *roucho světlé jak sníh* a celá *tvářnost* jeho skvěla se podobně *blesku*. Skvostnost ta potřebna byla, aby se dokázal býti poslem Božím; byla přirozena, poněvadž andělé světla ve světle, blesku a záři vniternou povahu svou přirozeně projevují. Nad to anděl zvěstoval radost a oděv radosti nemůže býti leč světlý a skvostný, a označoval slávu, nám po vzkříšení z mrtvých v nebesích připravenou; rouchem pak slávy světlo jest. U Marka 16, 5. a jinde často slují andělé mládenci, ješto nikdy nestárnou a věčně prokvétají, jak život povzkřesný. Anděl nejprvé se posadil na kámen Mt. 28, 2., ale brzo se ukázal ženám po pravici i s jiným spoluandělem v hrobě samém Jo. 20, 12. Luk. 24, 4.

Přibytí andělovo strážníky hrůzou ohromilo, že jako zkřchlí otupěli a mrtvým podobnými se stali. Dan. 10, 8. Těm, jenžto nevěru světa představovali, anděl hrozným a děsivým se ukázal. Pro *strach jeho*, praví sv. Matouš, *zděsili se strážní a stali se jako mrtví*. Ženám ale přimlouval, aby se nebály a všelijak jich potěšoval.

Ženy tyto byly na cestě k hrobu, když se ty věci, o nichž dosud Matouš vypravuje, dály, a tudy nevěděly ani o zemětřesu, kterýž se Golgatou obmezoval, ani strážníků, jenž po svém zděsení se rozprchli, nezastaly. Když pak k hrobu došly a do něho vstoupily ke spatřování věcí a aby k tomu, jakby Pána balsamovati mohly, prohlédaly, tu spatřily jsou uvnitř hrobu anděla. Nemohlo býti jinak, leč že se ulekly; ale to leknutí jejich jinaké bylo povahy, než tam to zděsení se strážců; bylo spojeno s radostí, kteráž sice ještě v útrobě jejich jak v zárodě se tajila, ale brzo řečí andělovou propnula se, když jim pravil: *Nebojte se vy*. *Vy* praví s důrazem a ohledem na bázeň a děs strážců hrobových. Nebojte se vy přítelkyně, vy ctitelkyně Páně; nechať bojí a děsí se nepřátelé jeho, vy ale se radujte, an Pán váš vstal živý, nebo vím, že hledáte Pána a všelijak Jemu úctu svou projeviti pílíte. Slovy: *Nebo vím, že Ježíše, jenž ukřižován byl, hledáte*, udává anděl příčinu, pročby se báti neměly. I ukázal jim místo, kde Pán ležel a velel, aby zvěstovaly apoštolům, že je Pán předejde do Galiléy a tam s nimi poobcuje. Dí: *Není Ho tuto, vstalť jak byl pravil, pojďte a vizte místo, kde položen byl Pán. A rychle odešedše řekněte učiům Jeho, že vstal, a aj předchází vás do Galiléy*. Jmenoval anděl výše jménem Ježíše a mluvil o umučení Jeho pro ukázání, o kom řeč vede. Nyní nazývá Ježíše Pánem a jeví tím, že i andělé Ho Pánem býti uznávají; ukazuje ženám hrobiště a tím dovodí, že týž Ježíš, týž Pán tu ležel a z mrtvých vstal. Velí jim říci apoštolům, že v Galilée se jim ukáže, a tím netoliko andělem Páně býti se osvědčuje, nébrž ženám i na ruku dává prostředek, kterak by apoštolé o pravdě toho, co jim ženy povídají, se přesvědčili; nebo o tom, že Pán v Galilée se ukáže, nevěděli než jediní apoštolé, an jim samým to byl 26, 32. pravil. *Řekněte apoštolům*, a dokládá u Marka: *a Petrovi*; Petra jmenuje před jinými netoliko pro přednost jeho, nébrž aby tomu zkormoucenému apoštolu srdce dodal, an by jinak se byl štítil před Pánem se ukázati, hořce zapření svého želeje. *Do Galiléy* je odkazuje, poněvadž v Galilée domov měli a svobodněji s Kristem obcovati mohli Židů se nebojíce; ukázal se jim sice v Jerusalémě, ale toliko mimochodem a pro potvrzení jich, aby tím ochotněji v Galilée najíti se dali. Posléz jich anděl napomíná, aby neopomenuly toho učiniti, co jim přikázal, a skutečně tak jak pravil všecko býti věřily, an vece: *aj já jsem pravil vám*.

Ženy ty hned uposlechše z hrobu vyšly a plny svatobázně pro andělské vidění, ale spolu plny radosti pro zjevené a spatřené věci, pospíchaly, aby daly návěští apoštolům o tom, co jim anděl zjevil. Sv. Marek 16, 8. dí, *že žádnému nepravily*; avšak slyšeti se to musí o lidech, jež potkaly. Nebo ještě na cestě s Ježíšem sejdouce se a od něho napomenutí obdrževše k apoštolům se zvěstí se odebraly Luk. 24, 9. Takovým během staly se ženy ty zvěstovatelkami Páně a apoštolkyněmi pro apoštoly, aby jak hřích vešel skrze ženu a tím žalost na svět, tak nyní radost od téhož pohlaví hlásána byla, Tak sám Pán jim totéž uložil v. 10. zjeviv se jim, či jak Matouš praví: *potkav se s nimi*, a laskavě jich pozdraviv a tak o skutečném svém vstání je přesvědčiv. Ony pak se *uchopily* tudyž *nohou Jeho* radostí a svatou bázní jako poraženy jsouce, *klaněly se Jemu* a držely Ho, jakoby Ho již nijak od sebe pustiti nechtěly. Ojmouti, obtuliti nohy jest znak úcty a lásky, jakož i Sunamitka 4 Reg. 4, 17. nohy proroka Eliséa obejmula prosíc, aby přišel a syna jejího vzkřísil. *Tehdy dí jim Ježíš: Nebojte se, jděte, zvěstujte bratrům mojim, ať se odeberou do Galiléy, tam mne uzří*. Při tom tedy vyřízení na apoštoly jmenoval poprvé apoštoly *bratřími a*

v apoštolech se vyznamenání toho ovšem nám dostalo; bratrem se zve netoliko že Hebr. 2, 14. se přírody naší přiúčastniti ráčil a v téže lidské přirozenosti opět vstal, nébrž ozvláště, že nám smrtí svou synovství Boží hříchem ztracené opět získal Ž. 21, 23. Jo. 20, 17.

Porovnáme-li toto vypravovaní sv. Matouše s vypravováním druhých synoptiků Mr. 16, 1—10. a Luk. 24, 1—12., shledáme, že ve mnohých okolnostech srovnávají se, ve mnohých ale různo se rozcházejí. Shodni jsou všickni tři v tom, že o více ženách ke hrobu přišlých povídají, že všickni tři o zjevení andělském a o vedení řeči andělů k ženám mluví. Avšak odchodni jsou od sebe v tom, že dle Matouše Pán všem oněm ženám se zjevuje, dle Marka jenom Marii Magdalské, a Lukáš toho docela mlčením pomíjí. Matouš a Marek o jednom, Lukáš o dvou andělech mluví, v čem mu Jan 20, 12. nasvědčuje; řeči andělův poněkud se různí; dle Matouše a Lukáše ženy apoštolům zvěstují, co jim ode Pána a od anděla veleno, dle Marka ale toliko Maří Magdalská o zjevení Páně povídá. V tom také nějaká neshoda jest, že u Matouše anděl sedí, u Luk. stojí. Nahlédneme-li posléze do Jana 20, 1., tedy jednu Marii Magd. nalezáme k hrobu jíti a ku Petrovi a Janovi se vrátiti s návěštím o tom, co byla spatřila; načež Jan a Petr k hrobu pospíchají, ona pak sama, když ti dva apoštolé přesvědčivše se a uvěříce odešli, dospěvši tu zůstala a napřed dva anděly a potom samého Pána spatřila.

To jsou hlavité odchodnosti, v nichžto se evangelisté od sebe různí.

Leč různosti ty jsou jen velmi tený závoj na obrazu, mohoucí snadně odhalen a odstraněn býti. Dají se ty kostrbatosti takto urovnati. Maří Magdalénská, Maria máti Jákobova a Salóma přišly ráno ku hrobu, aby tělo Páně pomazaly, na cestě se starajíce, kdoby jim kámen odvalil; přibyvše ku hrobu, nalezly kámen ten již odvalený, načež Magdaléna tudíž Jo. 20, 2. odešla to Petrovi a Janovi povědět. Jiné dvě ženy blíže do hrobu vnikly a uzřely oba anděly Luk. 24, z nichž jeden Mt. 28, 5. Mr. 16, 6. jim vzkříšení Páně ohlásil, veleje jim to apoštolům oznámiti. Když tyto ženy hrob byly ostavily, došel Petr s Janem a s nimi Maria Magdaléna, kterážto u hrobu zůstala, an Petr a Jan se byli oddálili, Jo. 20, 1—10. a do hrobové jeskyně vniknouc, ony dva anděly spatřila, načež se jí Ježíš ukázal Jo. 20. 15. Mr. 16, 9. Zatím co se ty věci dály, ony dvě jiné ženy vracejíce se s Pánem se potkaly Mt. 28, 9.

Tak nejobyčejněji uklizují se ty nesrovnalosti, ač jiní také jiným spůsobem to činí a jmenovitě zjevení se Páně Marii Magdaléně Mr. 16, 9. Jo. 20, 11—16. za jedno kladou se zjevením se Jeho ženám Mt. 28. 9—10. pravíce, že dvě ženy tak se vynechávají, jak se to při oněch posedlých Gerasenských děje, viz výše 8, 28. Jiné různosti veškeré nepatrny jsou a srovnání jich na oko jest snadno. Tak na př. není neshody v tom, že dle Matouše anděl *sedí*, dle Lukáše *stojí*, an slovo *státi* v písmě často jen přítomnost znamená Mt. 16, 28. Mr. 2, 25. Luk. 7, 38. 17, 11. Jo. 1, 26.

Viděti z toho, že sv. Matouš tuto ku konci svého evangelia velice pospíchaje velmi stručně se nese a mnoho vynechává. Svatí otcové v tom jednohlasně se ohlašují, že prvněji přede všemi jinými zjevil se Pán matce svojí. Ostatně jsme v prvním verši přeložili *šla* m. *přišla*, poněvadž očividně o nedokonalém ději řeč jest. Vyšly ženy, dokad tma byla a došly k hrobu, an již slunce zcházelo či ano se již rozednívalo; tak nejlépe se vyhovuje těm, jenž tuto Jo. 20, 1. Mr. 16, 2. se nalezají zdánlivým odporům.

Máme-li ostatně dotknouti také mravné stránky, jak to sv. otcové činí, velí se nám Krista záhy v hrobě a umrtvení svých žádostí hledati s tou láskou, s jakou Magdaléna z ráje rozkoší světských nevěru pojavši nyní z hrobu víru a život ujíti přiela. Máme Krista hledati s vonnými věcmi t. j. s modlitbami Apoc. 5, 8. a dobrými skutky Filip. 4, 8.; máme odvaliti kámen zarytosti, máme otřásti útrobu svoji památkou soudu Božího. Ženy zbožné nemohly dokonati pomazání Páně, an byl již Pán dříve vstal. Tím naznačovalo se, že chce Pán, aby církvi choti Jeho a zvláště chudým v církvi oné pocty, oné mazby a oněch vonných věcí t. j. almužen se dostalo. Leč vraťme se k sv. Matouši, jenž dí:

11. Když pak ony odešly, aj někteří ze strážných přišedše do města oznámili veleknězům všecko, co se bylo stalo. 12. I shromáždivše se se starostami a uradivše se peněz mnoho dali vojákům 13. řkouce: Řekněte: Učeníci Jeho v noci přišedše ukradli Jej, an jsme my spali. 14. A když se to uslyší od vladaře, my přemluvíme ho a bezpečny vás učiníme. 15. Oni pak vzav-

še peníze učinili, jak byli naučeni. I rozhlásilo se slovo to u Židův až do dneška.

Místo *když odešly*, čte text ř. *odcházely* (*πορευομένων*) či *šly*. Leč různosti v tom není, an Matouš vesměs jenom chce říci, že *téměř*, že *asi* té doby v Jerusalémě oznámení dotčené věci se dálo, když ženy tam vrátily se. Ohlášení to stalo se bez mála nejspíše tomu knězi, jenž nad stráží levítskou ve chrámě předek držel; a skrze něho se toho návěští dostalo také jiným čelným kněžím a celé radě. Tak někteří vykladatelé věc tu, jak se domnívají, nejpřirozeněji představují; čelnější a přednější kněží velekněžími se zvali a plurál (oznámili *velekněžům*) klade se, poněvadž skrze jednoho všem ta věc ve známost přišla.

I shromáždila se velerada, veřejně-li či soukromí, těžko rozsouditi 26, 3. n.; nepraví se leč výsledek rady té. *Někteří ze strážných* jenom šli, právě ti, na nichž pořádek byl hrobu strážiti a jimž se tudy strachu a předěsení onoho dostalo; ohrozivše a zpamatovavše se došli *ke kněžím*, poněvadž Pilát je byl pod moc jim vydal 27, 65. Bylo jich snad čtvero, soudíc podle stráže sv. Petrovi dané Act. 12, 4. Ti *strážní* připisovali svoje poděsení hněvu božství nějakého, jemuž nerádi ustoupili. I učinivše v tom pro svou omluvu na místě dotyčném oznámení, očekávali nálezu; ale ne hned jim dána odpověď jistá, nébrž na vysokou radu to vznešeno, kterážto v té nesnázi sešla se, aby co činiti se rozsoudilo. I usoudila podplatiti vojíny, aby rozhlašovali, aneb aspoň aby mlčeli, když se tak o nich hlásati bude, že se jim nehoda stala, že totiž an byli oni zdřímli, učeníci přišli a Kristovo tělo vzali. To všady oznamovati sobě rada zvláštní píli dala; sv. Justin Tryf. 17. a 108. vyčítá Židům, že do všech krajů poslali muže, jenž by o tom roznášeli, že učeníci tělo Kristovo ukradli. Řím celý byl zaprodajný, pravil již Jugurtha numidský král; to tím více platilo o Římanech v provinciích. Nad to nešlo tu o povinnost vojenskou, nébrž o soukromou záležitost nenáviděných Židů; a tudy nám nebude s podivením, že, jak vece sv. Matouš, *strážní vzavše peníze učinili, jak byli naučeni*. Při tom nebylo potíže o výmluvu, kterou ohledem strážných před Pilátem velerada na se vzala. Mohlo se již samo držení stráže za věc zbytečnou vystaviti, an zavalen kámen, Kristus co mrtvý probodením skrze kopí osvědčen, pečeť přičiněna; mohlo se říci, že za to jmíno, že již sama přítomnost stráže bez ozvláštní ostražitosti a bedlivosti všelikému podniku mrtvolu odníti ve stříc vejde. Jak velerada Piláta přemluvila a dle slibu strážné vojáky bezpečny učinila, nikdo nezaznamenal, ani také nějaké zprávy o tom máme, co Pilát k výmluvě řekl a jak se k vojákům těm strážcům zachoval. Bez mála o tom uslyšev málo dbal o tu nesnáz nenáviděné rady židovské a veškeru tu věc o své váze ostavil. Podle ohlášení, jež Pilát do Říma k císaři Tiberiovi poslal a na něž se apolegetové, Justin ap. I. 35. 38. Tertul. 21. a jiní odvolávali, věděl ovšem Pilát, co v té věci pravda jest; leč spis ten za podvržený se pokládá. Vojáci strážní dotčení vyprávěli všady: *Učeníci jeho v noci přišedše ukradli Jej, an jsme my spali*, a přidává sv. Matouš, *že rozhlásilo se slovo to až do dneška*. Vniterný odpor té výpovědi samozřejem jest a již staří naň ukazovali. Spící svědkové! Jestliže strážní spali, kterak viděli, že Ježíš byl ukraden? Jaký to spánek musel býti, když nebyl přerušen ani rozvíráním pečeti na kameni ani odvalováním tak těžkého kamene! A odkud by rozprchli strachem apoštolé, jenž v domech pro bázeň zamčených se ukrývali, odkud byli by zmužilost vzali? Leč zanechejme raděj matností oněch a přihleďme, kterak sv. Matouš evangelium končí.

16. Jedenácte pak učeníků odešli do Galiléy na horu, kdež byl uložil jim Ježíš. 17. I uzřevše Ho klaněli se Jemu; někteří ale pochybovali. 18. I přistoupiv Ježíš mluvil jim řka: Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. 19. Jdouce tedy vyučte veškery národy křestíce je ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého, 20. učíce je zachovávati všecko, což jsem koli přikázal vám; a aj, já s vámi jsem po všecky dni až do skonání světa.

Ze všech zjevení Páně Matouš jediné toliko uvádí, nejdůležitější ovšem, ješto bylo spojeno s ustanovením apoštolátu či s dosazením a potvrzením učeníků na jich apoštolský úřad. *Jedenácte učeníků*, vypravuje sv. Matouš, *odešlo do Galiléy na horu, kdež byl uložil jim Ježíš*. I přibyl Pán Ježíš na tu horu, kam byl učeníky obeslal dříve při některém jiném jim zjevení se. Byla to bez mála hora blahoslavenství, kdež totiž Pán od blahoslavenství začav byl horskou řeč přednášel 5, 1. Jiní drží horu tu býti Tá-

bor; ještě jiní marně vtip natahují, aby dokázali, že Galiléa zváno severné témě hory Olivetské; marně díme, an písmo jen *o krajině* Galilejské ví. Dálo se to v Galilée krajině, vlasti apoštolů, zemi divů a zázraků Páně, aby odtamtud nové símě vzešlo a v mohútný strom vzrostlo, kdež první jeho pučení a klíčení se započalo. V Galilée, kde započato dílo Páně, tam se hlavitá část jeho, potvrzení apoštolátu, měla dokonati, kterou dílo to po všechny doby se na světě svěže a živo udržeti mělo.

Kdy se to dálo, ve který totiž den z oněch čtyryceti, za kterých Pán s učeníky obcoval, těžko určiti. Jisto, že se to dálo po onom Páně Jo. 20, 24. se Tomáši a jiným apoštolům zjevení a po onom jich do Galiléy přibytí, o němž vypravuje sv. Jan Jo. 21, 1. nn. Byla to bez mála předposlední schůze Páně s učeníky; poslední zajisté dála se na hoře Olivetské u Jerusaléma, an z té hory na nebesa vstoupil Luk. 24, 50. Act. 1, 3. Mimo jedenácte apoštolů — an Jidáš již za své vzal — bylo tam bez mála 1. Cor. 15, 6. nn. pět set učeníků, z nichžto — čemu se diviti nemůžeme — *někteří pochybovali*, tuto Pána poprvé vidouce a sice v postavě poněkud odchodné, totiž v těle oslaveném. Tak slovo *pochybovali* se obyčejně béře. Sv. Chrysostom vykládá, že nepochybovali o vzkříšení Páně, nébrž jenom o tom, zda postať ta, jenž se jim proměněna a v té oslavě ukázala, skutečná jest osoba a skutečně Ježíš čili toliko přelud nějaký; až potom *přistoupiv k nim Ježíš* je o skutečném svém tuto bytování přesvědčil. Ještě jiní spatřují ve slově *pochybovali* za dávno minulý čas je majíce, nějaký mimochodový doklad a dostavek toho, co se dříve bylo dálo, že totiž byli druhdy pochybili někteří a že nehned a nelehko všickni byli uvěřili. Leč výklad sv. Chrysostoma zdá se nejlépe ke spojitosti přiléhati.

Pravil pak Pán: *Dána jest mi veškera moc na nebi i na zemi.* Měl Pán moc a slávu před ustanovením světa Jo. 17, 5. a co tvůrce měl neobmezenou moc nade tvorstvem Jo. 1, 10., ale tu nemluví o té nadčasové moci své, nébrž jak ze slova *dána jest mně* vysvítá, mluví o moci získané a dobyté Fil. 2, 7. a skutky, zvláště pak smrtí svou, došlé. Zásluhami svými dosáhl moci na nebi a na zemi Col. 1, 20.; poněvadž všecky lidi drahou cenou I. Petr 1, 19. vykoupil, tudy měl moc celé člověčenstvo do své říše, do církve svojí, povolati a své moci je podrobiti a Filip. 2, 9. 10. dáno mu jméno, že ohýbati mají před Ním kolena nebešťané, zemšťané i podsvěťané. Dí: *na nebi a na zemi*, aby ukázal, že všady vládu má, i v říši nebeské, jenž v bezpečí a jistotě trvá, i v říši zemské, co teprv duchovním během od apoštolů vybojována býti má.

Tuto tedy dobytou moc přenáší na apoštoly, tím přenosem na ně spolu povinnost skládaje, aby národy veškery křestem a naukou mu podrobovali, což tím spíše se jim povede, poněvadž On do skonání světa toho se svou milostí při nich bude. I vece: *Jdouce tedy vyučte veškery národy.* Praví „*tedy*“ a udává výsledek a vývodek z předešlého: Poněvadž veškerou moc mám, tedy vás mohu vyslati a přikázati vám, abyste vyučili veškery národy a mohu vám všelijak přispívati, abyste úřad svůj s doufanlivostí konávali. Ta souvislost panuje mezi těmito a předešlými slovy, ačkoli spojka οὖν igitur, tedy, nečte se v rukpp. AEFG. ani sinajském a tudy v řeckých vydáních vypouští se. Praví Pán, aby šli *do celého světa*, netoliko k Židům a k ovcem israelským, jak dříve velel 10, 5. 6. Tak poroučí jim jižjiž do nebeské říše odebrati se a vládu na nebi ujíti hodlaje. *Učte*, vece, *národy veškery*, učiňte je učeníky mými a sice (čímž ukazuje spůsob, jakým by je měli učněmi učiniti) *křestíce je ve jménu Otce, Syna i svatého Ducha.* Aoristické participium βαπτίσαντες dle BD. stejnodobé jest s imperativným aoristem μαθητεύσατε; leč lépe čtou v praesentě βαπτίζοντες dle AEfg a sinajského. Sám aorist v participiu může se vlastně bráti a přeložiti *pokřestivše je*, an se člověk teprv křestem učněm Páně stává. *Ve jménu* t. j. se vzýváním (při křestění) a vyslovením jmen těch přeposvátných; *ve jménu* t. j. plnomocenstvím, vrchmocí, poněvadž moc ku křestu a působení jeho ode nejsvětější Trojice pochodí; *ve jménu* t. j. na jméno, na vyznávání nejsvětější Trojice, jakož jenom tomu se uděluje křest, kdož napřed vyzná víru tu v prvotné tajemství víry a spolu připoví podle ní život spravovati. To značí slova *ve jménu* či ř. εἰς τὸ ὄνομα, *na jméno*, ve jméno prostranný význam majíce. *Voda* činí látku svátosti křestu, tvar svátosti té činí *slova ta*, jimiž předmět víry, hlavitá nauka a moc i síla, jakou křest a působení svého dosáhá, se vyjadřuje. Od nejstarší doby slova ta stanovila formu při svatém křestu, jak již svědčí sv. Justin Ap. I. 61. a slovy těmi hráz proti všem novoukám spůsobena byla. *Jméno v singuláru* dle sv. otců jednu bytnost značí a tři osoby v bytnosti té se výslovně rozlikují.

Kdo ale učeníkem Kristovým jest, jím skrze křest učiněn byv, ten musí v Krista

se obléci Gal. 3, 27. a zachovávati všecko, cokoli Pán přikázal. Tudy velí Pán vyučovati lidi: *Zachovávati všecko, což jsem koli přikázal vám.* Není zajisté pouhá víra spasidlem člověka, nébrž nevyhnutelně zachovávání vůle Boží se k tomu postihuje. Díť Pán výše Mt. 7, 21. *Ne každý, kdo mi říká Pane, vejde do říše nebeské, nébrž kdo plní vůli Otce nebeského.* Křest ale předchází, poněvadž milosti potřebí, aby člověk život svatý vésti mohl. Dí: *všecko* zachovávati, poněvadž člověk cel a všechen se Kristu oddati má, chce-li spasen býti. Nedí *pište*, nébrž učte, kažte a tudy církev není na písmu, nébrž na kázaní slova Božího založena, ano písmo samo, jenž potom psáno bylo, podle opolny či pravidla kázaného a v církvi chovaného slova měřeno, vykládáno a doplněno býti musí.

A poněvadž ani jednotlivec sám ve svatém životě prospívati, nad to pak církev se shromážditi nemůže, leč by Kristus milosti své uštědřil, tudy praví: *Aj já s vámi jsem až do skonání světa;* já vás opatrovati budu, budu vám pomáhati, nestateč vaši síliti, vás vésti a říditi, já s vámi ustavičně v duchovní spojitosti zůstávati budu. Tak Pán neustále nevidomým spůsobem při církvi a v církvi s celou bytností svojí přítomen ostává; zůstává při ní co kněz v nejsvětější svátosti s tělem a krví svou, zůstává v ní co učitel s Duchem svatým a uvádí ji ve všelikou pravdu Jo. 14, 16.; ostává s ní co král se vší svou mocí, chrání a brání jí proti nápastem vrahův a provodí v ní zázračnou vládu svou. Tudy církev nikdá zblouditi nemůže. A to činiti, s církví svou zůstávati bude Pán až *do skonání světa* t. j. do dne soudného, když církev bojující přejde v církev vítěznou v říši blaženosti a časnost změní se na věčnost. Slovo *až* nevylučuje budoucnosti od předešlé povahy, aniž chce Pán říci, že po skonání světa s apoštoly a s vítězilou církví zůstávati nebude. Pán v říši nebeské tím úžeji, blaženěji a tajemněji s dobytou a spasenou církví spojen bude, tam vlastivě a dokonale buda Imanuelem naším Jes. 7, 14. Dí pak přece: *až do skonání světa*, poněvadž potom jiným spůsobem se svými bude, když již nebudou bojovati, nébrž s Ním kralovati.

Podivno se mnohým býti zdá, že sv. Matouš evangelium své tuto končí o na nebevstoupení Páně neklada. Leč věc hlavitá jest z *mrtvých vstání Páně*, to jest základ veškeré naší víry a kdyby Kristus nebyl z mrtvých vstal, veškera víra naše by marna byla I. Cor. 15, 17.; vzkříšením dokázal se Kristus býti Synem Božím Rom. 1, 4. a ovšem na nebevstoupení Jeho samo sebou se rozumělo. Tudy sv. Pavel tak často ku z mrtvých vstání Páně se odnášeje jedenkrát jenom 1. Tim. 3, 16. na nebe vstoupení Páně dotýká. Počal Matouš s pozýváním do nebeského království skrze Jana Křestitele, dokonává voláním všechněch národů ku přiúčastnění-se říše nebeské skrze křest; v Galilée začal, v Galilée dokonává.